

# **KURANI I MADHËRISHËM**

**Kuptimet e tij në gjuhën shqipe**

**Është për hir të Allahut,  
nuk lejohet shitja e tij, shpërndahet falas**

**Mbështetur në përkthimin e  
Sherif ef. Ahmetit**

**Botimi i dytë, Janar 2015**



## Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh

### HYRJE

Kurani pa dyshim është Fjalë e Allahut, KELAMULL-LLAH, i cili në formën e Shpalljes iu dërgua Muhamedit a.s.. Ai i zbriti Muhamedit a.s. për ta orientuar drejt në besimin në një Zot dhe për t'i nxjerrë njerëzit nga errësira dhe injoranca dhe për t'i çuar në dritë, në rrugën e drejtë, në rrugën e njerëzisë, të emancipimit, të prosperitetit dhe të progresit individual dhe shoqëror.

Kurani, që është fjalë e Allahut ka zbritur në intervale të caktuara kohore brenda një periudhe 23 vjeçare të pejgamberisë së Muhamedit a.s., duke filluar në Meke (610 - 622) dhe në Medine (622 - 632), qytete këto, të cilat falë punës së madhe dhe reformave të Pejgamberit a.s. u bënë të njohura jo vetëm në Arabi, por edhe në mbarë rruzullin tokësor.

Radhitja e ajeteve dhe e sureve në Mus-haf nuk ndjek rendin kronologjik të Shpalljes, sepse ato u radhitën më vonë. Kështu për shembull të parat u shpallën ajetet 1 - 5 të sures 96 (Alek), ndërsa sureja 110 (Nasër), ndër të gjitha u shpall e fundit.

Përpyekjet e dijetarëve të profileve të ndryshme, si nga Lindja ashtu edhe nga Perëndimi për ta përkthyer, dhe për ta interpretuar Kurantin hapën shtigje, dhe mundësi për përpjekje të reja, të cilat nuk kanë të ndalur deri në ditën e fundit të jetës në Tokë, ngase mendimi kuranor është shumë i gjerë, i thellë, universal dhe i analizuar nga çdo aspekt ai është i pashterueshëm. Ai me bukurinë e të shprehurit, me thellësinë e mendimit në zbërthimin dhe shpjegimin e të gjitha çështjeve që ngërthen në vetvete paraqet vlerën mbinjerëzore, e cila si e tillë për muslimanët ka qenë, është dhe do të mbetet mendim i gjallë i realitetit nga njëra anë, dhe fuqi nxitëse e zhvillimit dhe e thellimit të mendimit krijues në jetën e tyre të përditshme, nga ana tjetër.

Studiuesit dhe njohësit e dalluar të Kuranit gjithmonë spikatën nevojën e leximit dhe të studimit të tij të vazhdueshëm, sepse duke e lexuar

sa më shpesh atë, lexuesi apo edhe studiuesi do të ketë mundësinë të zbulojë vlera më të pasura dhe do të fitojë njohuri më të thella mbi njeriun dhe natyrën që na rrethon, mbi këtë dhe mbi botën tjetër (Ahiret). Leximi i Kuranit qoftë edhe i përcipët dhe vetëm mekanik, e pasuron dhe e fisnikëron shpirtin e njeriut, duke i hapur atij mundësi që të komunikojë me Allahun. Ndërkaq komunikimi me Allahun, Krijuesin e gjithësisë, Mëshiruesin dhe Mëshirëplotin, Gjykatësin e Ditës së Dinit, nga ndihma e të Cilit varet ekzistimi dhe zhvillimi i jetës në tokë dhe në gjithësi, i Cili është më se i denjë për t'i bërë ibadet, i mundëson njeriut t'i korigjojë dhe t'i harmonizojë sjelljet dhe veprat, dhe ato t'i vejë në shërbim për të mirën individuale dhe shoqërore. Kurani na mëson, se vetëm Allahu është Zot dhe vetëm rruga që ka porositur Ai është e drejtë.

Kurani është udhërrëfyes për të gjithë njerëzit, që i besojnë Fjalës së Zotit dhe që dëshirojnë të jetojnë me të, sepse ai është Fjalë e Zotit, ai është udhërrëfyes për të gjithë ata, të cilët iu përmbahen këshillave dhe mësimëve të tij. Besimtarëve dhe adhuruesve të vërtetë dhe të sinqertë Allahu në Kuran iu premtan dhe iu garanton sigurinë, jetën e qetë, të lumtur dhe pa brenga. Njeriut bashkëkohor, të cilit zbulimet e mëdha shkencore, teknike dhe teknologjike po ia uzurpojnë dalëngadalë funksionet një nga një, mësimi islam (kuranor) i ofron optimizmin, kështu që njeriu të mos jetojë i ngarkuar me ndjenjën e pasigurisë, të zvetënimit, të fërfëllimit etj., sepse sipas mësimëve islame njeriu ndaj njeriut nuk është ujk. Përkundrazi, ai me të gjitha virtytet dhe cilësitë e mira është para së gjithash njeri për veten dhe krah i fortë dhe konstruktiv atje ku jeton dhe punon.

Nëse dikush e konsideron Kuranin vepër shkencore, ai do të ishte i padrejtë ndaj Tij, sepse një identifikim i tillë do të kishte brenda pretendimin, që t'ia zbehë kuptimin dhe thellësinë universale, ai do të kishte pretendime për t'ia zhvleftësuar vlerën reale Kuranit si Fjalë e pasur, e fuqishme dhe e ngjeshur mbinjerëzore, si Fjalë e Zotit. Kurani nuk zbulon ligjet e natyrës, as të shoqërisë. Ai përcakton kahjet e njeriut, nxit zbulimin e ligjeve dhe të fenomeneve të natyrës dhe të shoqërisë. Prandaj Kurani është gjithmonë në shërbim të njeriut. Ky është libri i Zotit, i cili ishte mjaft i përhapur ndër fise të ndryshme arabe. Ai i vuri themele të shëndosha besimit në një Zot (monoteizëm).

Me thesarin e pasur të dispozitave, që rregullojnë moralin dhe marrëdhëniet në mes njerëzve, Kurani bëri kthesa të mëdha në këto marrëdhënie ndërfinansore dhe ndërnjëzore ndër popujt arabë të atëhershëm, dhe më vonë ndër popujt e botës në përgjithësi, sepse shih, në kohën para ardhjes së Muhamedit a.s. dhe gjatë periudhës 40 vjeçare pas lindjes së tij zhvilloheshin lufta të përgjakshme ndër fiset arabe, zullumi dhe padrejtësitë po zgjeroheshin me përmasa tragjike, kështu po i kanosej rreziku i shfarosjes totale të një numër fisesh arabe. Në këtë kohë të rëndë, e cila nuk durohej më, i Madhi Zot e dërgoi Muhamedin a.s. kolosin e madh me të gjitha cilësitë dhe virtytet e njeriut të kompletuar, të aftë dhe besnik për t'ia besuar Fjalën e vet, Kuranin që njerëzit të cilët kishin hyrë në rrugë pa krye, t'i kthejë në jetën normale të njeriut të qytetëruar.

Muhamedi a.s. duke i zbatuar parimet kuranore arriti të themelojë Bashkësinë e parë dhe të shëndoshë Islame, e cila falë parimeve të proklamuar mbi baza të barazisë, erdhi e u konstituuua në një bashkësi të aftë e të organizuar me të gjitha instrumentet që i nevojiten një sistemi shoqëror, që posedon kulturë njerëzore, ndaj për këtë ia kishin lakmi vendet dhe popujt e meridianeve të ndryshme në rruzullin tokësor.

Kurani flet për njeriun si qenie qëndrore në gjithësi, të cilit Allahu i ofroi amanetin dhe prerogativa të veçanta, halifetull-llah, e ngarkoi me detyra dhe obligime të mëdha dhe të ndërlikuara, të cilat nuk i pranuan qiejt, toka dhe as bjeshkët. Me qëllimin e realizimit të këtyre të drejtave dhe detyrave sa më lehtë dhe me sukses Allahu e pajisi njeriun me intelekt, vetëdije dhe ndërgjegje. Këto ishin ato veti, të cilat e bënë njeriun të dallohet nga krijesat e tjera dhe të gëzojë pozitën që ka. Këto prerogativa i mundësuan njeriut ta zbulojë natyrën dhe ligjet e saj, dhe të qeverisë vetveten dhe realitetin objektiv, duke qenë gjithmonë konsekuent dhe i vetëdëshëm për përgjegjësinë e tij në këtë dhe në botën tjetër (Ahiret).

Kurani synon progres të vazhdueshëm. Ai udhëzon drejt një zhvillimi dhe përparimi të përhershëm të njerëzimit. Kërkesa e Tij parësore është gjithnjë predikimi dhe porosia për të ikur nga veprat e këqija, dhe të bëjmë vepra të mira. Këto janë parimet e përgjithshme të Kuranit, kuptimit dhe mësimi të Tij.

Për të zotëruar natyrën (kjo mundësi i është dhënë vetëm njeriut),

domosdo nevojitet dituri, urtësi dhe arsimim, sepse sipas Kuranit mosdija, injoranca dhe analfabetizmi janë plagë e rëndë e individit dhe e shoqërisë, pikërisht për këtë arsye ajeti i parë i Kuranit, që të shërohet kjo plagë e rëndë për të dy gjinitë njerëzore urdhëron: IKRE - LEXO, MËSO!

Sado që të flitet e të shkruhet mbi Kuranin, mbi atë thesar që përmban Ai, njeriu nuk arrin ta thotë fjalën e fundit. Ai është i pafund. Pasuria nga thesari i përmbajtjes së Tij të thellë mendore nuk ka, as shembull, as model, prandaj si i këtillë, Kurani - Fjala e Zotit është i pakrahasueshëm me çfarëdo vepre sado të përsosur të shkruar nga dora e njeriut. Të gjitha përkthimet dhe komentimet, që janë bërë në gjuhë të ndryshme të popujve të botës, nuk janë gjë tjetër pos përpjekjeve dhe dëshirës së madhe për ta shkoqitë dhe për të marrë dije së paku sa një pikë uji nga oqeani. Edhe përkthimi i Kuranit me komentim në gjuhën shqipe, që po ua ofrojmë lexuesve e besimtarëve në duar shpreh këtë dëshirë, që më së paku t'u mundësojë në këtë mënyrë të gjithë atyre, të cilët dëshirojnë të jetojnë me Kuranin dhe që të jenë më afër Tij.

### Vështrim rreth Kuranit

Kurani është fjalë e pakonkurrencë e Allahut. Ai, nëpërmjet të besueshmit Xhibiril i është shpallur vulës së pejgamberëve, është shkruar në Mus-hafe, i transmetuar në mënyrën më të besueshme (tevaturen) deri te ne, leximi i tij është ibadet, fillon me suren “El Fatiha” dhe përfundon me suren “En Nas”.

Burim i Kuranit është Allahu. Muhamedi ishte transmetues i fjalës së Allahut. Shpallja-vahji ishte mjet bisede ndërmjet Allahut dhe të Dërguarit të Tij, Muhamedit a.s.. Në çështjen e shpalljes nuk merr pjesë mendja e njeriut, por për ta pranuar atë ajo nuk mbetet anash. Asaj i mbetet për detyrë që ta përpunojë më vonë ligjshmërinë e shpalljes.

Feja Islame prej fillimit themelohet me vahjin e Zotit xh.sh., të cilin ia shpalli të Dërguarit të vet, e ai, me urdhrin e Zotit ua kumtoi njerëzve. Për derisa themelimi i Fesë Islame vjen thjesht prej Zotit dhe mendja e njeriut nuk ka të përzier në të, e as fjala e ndonjë forumi njerëzish, përpilimi i ligjshmërisë së saj nuk ka kurrfarë të mete e as kurrfarë gabimi.

Mendja e individit dhe e bashkësisë si kusht për vërtetimin e besimit të vet dhe si veprim produktiv për lartësimin e moralit është e obliguar të veprojë sipas udhëzimeve të shpalljes. Veçori të Kuranit janë:

- nuk është vepër e përpiluar prej mendjes së njeriut,
- është i shqiptuar me fjalë,
- është i shprehur në gjuhën arabe,
- i është shpallur vulës së pejgamberëve, dhe
- në mënyrën më të besueshme është i përcjellur deri te ne.

Muhamedi e pranoi Kuranin me ndërmjetësimin e engjëllit Xhibril, të cilin Zoti e quan në fjalën e vet “Emin” - besnik i vahjit e thotë: “Atë (Kuranin) e solli në zemrën tënde shpirti besnik për të qenë ti nga pejgamberët (Shuara: 193-194).

Meleku Xhibril e pranoi Kuranin prej Zotit dhe fjalët e Zotit ia lexoi Muhamedit, i cili ia mësoi umetit të vet. Xhibrilit pra, nuk bëri gjë tjetër vetëm se transmetimin dhe kumtimin e fjalës së Allahut tek Muhamedi.

Për sa i përket faktit, se vetë teksti i fjalës së Kuranit është fjalë e Allahut dhe se ai e shpalli, flet edhe ky ajet: “S’ka dyshim se ti je duke pranuar Kuranin nga vetë i Urti, i Dijshmi”. (En Neml: 6)

Mendimi i atyre, të cilët interpretuan thashethemet kinse Xhibrili ia solli Muhamedit vetëm kuptimin e Kuranit, e Muhamedi e shprehu me gjuhën e vet arabe është i gabuar, ashtu siç është i gabuar edhe mendimi tjetër sipas të cilit, Allahu e frymëzoi Xhibrilin vetëm me kuptimet e Kuranit, kurse shprehja me fjalë është e Xhibrilit. Mendime të tilla nuk kanë mbështetje në kurrfarë fakti, sepse janë në kundërshtim me Kuranin, me Sunetin dhe me Ixhmain, nuk kanë ndonjë vlerë, e as ndonjë peshë. Mendime të tilla më tepër janë grackë e futur në literaturën e muslimanëve, përndryshe si do të mund të ishte Kurani mrekulli, kur shqiptimi i tij të jetë prej Muhamedit, ose prej Xhibrilit? Mandej, si mund t’i mveshet Allahut si fjalë e Tij, kur ai nuk është i Tij?! E në Kuran thuhet qartë: “Deri sa të dëgjojë fjalët e Allahut.” (Tevbe: 6). Kurani fjalë e Allahut, leximi i të cilit është ibadet iu shpall Muhamedit, kur ishte në moshën dyzetvjeçare dhe për herë të parë u njoftua, se Zoti e kishte zgjedhur dhe e kishte caktuar pejgamber. Prej atij momenti e deri kur kaloi në fqinjësi të Allahut, ajo periudhë e jetës quhet periudha e vahjit, shpalljes, revelatës (risales), e cila zgjati gati njëzet e tre vjet.

## **Përmbajtja e Kuranit**

Këtë libër fetar e edukativ Allahu e shpalli të përjetshëm, duke qenë udhëzime e mëshirë për individin dhe për bashkësinë njerëzore. Ai e dërgoi këshillë të një niveli më të lartë edukativ, që kultivon dashuri dhe mbjell frymë paqeje ndër njerëz, që nxit lartësimin shpirtëror, që përmbledh rregullat e dispozitat më të dobishme të rendit social, që parashtron parime edukative për njerëz të çdo kohe dhe të çdo vendi, që rrëfen për popujt e lashtë, për të fshehtat e dynjasë dhe të ahiretit.

Si libër feje dhe morali në përmbajtjen e vet, përveç të tjerash përfshin:  
- besimin e drejtë, besimin në një të Vetmin Zot xh.sh., në engjëj, në libra të shpallura, në të dërguarit e Zotit, pas kësaj në jetën e botës tjetër,

- virtytet më të larta të moralit, të cilat forcojnë besimin në zemra, zgjojnë ndjenjat, ngrejnë karakterin dhe pastrojnë ndërgjegjen e individit dhe të bashkësisë, duke i larguar prej veseve,

- thirrjen për studim dhe vështrim të thellë ndaj çdo qenieje a sendi, që Zoti e krijoi në këtë gjithësi, me qëllim që njerëzit të arrijnë t'i njohin sekretet e tyre, dhe të largohen prej imitimit të verbër,

- tregime për popujt e lashtë, me qëllim udhëzimi prej të cilëve njerëzit duhet të nxjerrin mësimet e përvojë, se si ligjet e Allahut u zbatuan dhe të dëgjueshmit përjetuan të mira, kurse arrogantët përjetuan ndëshkime,

- vërtetime për ligjshmërinë e lartë e të drejtë të Allahut, e cila ka si qëllim ngritjen e njeriut në një lidhmëri të sinqertë ndaj Allahut, me çka bashkësisë i garantohet ekzistenca dhe fatbardhësia,

- besimin në ekzistimin e librave të mëparshëm, të cilat i paraprinë përgatitjes për shpalljen e Kuranit. Ato ishin të shpallura për një kohë të caktuar, të cilat kishin si qëllim t'i përgatisin njerëzit, t'i zgjojnë zemrat, t'i udhëzojnë në besim ndaj Një Zoti, t'i ngrejnë në vetëdije për të qenë të denjë ta pranojnë shpalljen e fundit, Kuranin me ligje të plota e të përsosura, të pakufizuara e të përjetshme.

## **Mrekullia e Kuranit**

Kurani është mrekulli e përjetshme, sepse është atribut (sifat) i Zotit të Përjetshëm. Ai nuk është si mrekullitë e pejgamberëve të tjerë, që



ishin vepër nga veprat e Allahut, e vepra e Allahut është krijimtari e Tij, ndërsa atributi i të Përjetshmit është i përjetshëm dhe nuk është i krijuar. Çdo pejgamber ka pasur mrekullinë e vet, kurse librin e ka pasur program orientimi, e mrekullia e Muhamedit është vetë programi, ashtu që programi është mrekulli, e mrekullia program.

Nga kjo rrjedh se librat e para kanë qenë në rrethin e obligimit, d.m.th., Zoti i obligoi njerëzit ta ruajnë librin, e për Kuranin tha: “Ne e zbritëm Kuranin dhe Ne e ruajmë atë.” (Hixhr: 9), sepse Kurani nuk është si librat tjera vetëm program jete, por Kurani është edhe mrekulli, e për të qenë mrekulli duhet të jetë i ruajtur besnikërisht teksti i tij, përndryshe ai humb mrekullinë, prandaj Allahu vendosi ta ruajë Kuranin. Shih për këtë arsye në të nuk mund të ndodhin ndryshime e devijime, si ndodhën në librat e para.

Nëse marrim për shqyrtim dy çështjet e Kuranit: çështjen e zbatimit dhe të veprimit sipas mësimave të tij dhe çështjen e ruajtjes së tij do të shohim, se me kalimin e kohës çështja e zbatimit dobësohet, kurse çështja e ruajtjes shtohet me kalimin e kohës. Sikur ne ta zbatonim në mënyrë të drejtë si program jete, kjo do të ishte gjë e natyrshme, por gafleti ynë prej mësimave të Kuranit si orientim në jetë, nuk është duke ecur baraz me ruajtjen e tij, kur atë e gjejmë në çdo vend, në çdo banesë, në qerre etj.. Gjejmë, p.sh. një person, duke menduar ta shkruajë të tërë Kuranin në një faqe dhe me një formë më të bukur, ose ç’ë shtyn njërin apo tjetrin të bëjë punën më estetike për shtypjen e mus’hafit etj. Kjo ndodh, sepse Allahu dëshiron të argumentojë se Ai e ruan Kuranin, e jo ata që e praktikojnë.

Fjala mrekulli si kuptim i fjalës “mu’xhize”, mundëson kuptimin e një çështjeje që askush nuk mund ta bëjë. Atë e bën vetëm Zoti dhe ajo është çështje që thyen ligjet e ekzistimit në ekzistencë. Mrekullia u dhurohet pejgamberëve për ta çrënjësuar bindjen e atyre, që adhurojnë përveç Zotit diçka tjetër. Kur është fjala për mrekullinë e Kuranit, qëllimi është të vërtetojë, se çdo përpjekje dhe çdo orvajtje për t’i bërë atij konkurrencë është e pamundshme, e porealizueshme, që mposhtet e thyhet duke pësuar dështim.

Mrekullia e Kuranit përfshin shumë lëmi, por për arsye objektive këtu po shënoj vetëm disa prej tyre.

## Mrekullia e Kuranit nga ana e çështjes gjuhësore

Kurani fjalë e Allahut, leximi i të cilit është ibadet, zbriti në gjuhën e arabëve të njohur si gjuhëtarë, oratorë, poetë etj... Kurani u bëri konkurrencë atyre pikërisht në atë lëmi, mirëpo kur iu mungoi aftësia e imitimit të tij, ata i thanë magji, kurse Pejgamberit magjisttar.

Ata nuk menduan, se gënjeshtria e tyre refuzohej shumë lehtë, sepse i hipnotizuari nuk ka kompetencë të lirë kundër magjistarit, e nëse Muhamedi ishte magjisttar dhe ai kishte hipnotizuar njerëz, atëherë pse nuk i hipnotizoi edhe ata që të shkonin pas tij. I hipnotizuari nuk i përulet magjistarit me vullnetin e vet. Ai nuk shkon t'i thotë atij: e pranoj këtë magji ose e refuzoj, sepse ai para magjistarit është i dëbuar nga vullneti i vet. Shpallja e Muhamedit për magjisttar, duke mos i besuar atij dëshmonte, se ata ishin shpifës e gënjeshtarë.

Ajo që i shtyu idhujtarët arabë t'i thonë Kuranit magji, poezi, fjalë e njeriut të marrë e të tjera, që nuk përputheshin me logjikën ishte për arsye se Kurani me atë stil të lartë para të cilit u desh të gjuhëzohet edhe poetët më të njohur të tyre, i befaso i dhe kur ata e ndienë veten të paaftë përpara mrekullisë së tij, e humbën vetëdijen, nxituan e thanë çka nuk përputhej me logjikën, sepse prej befasisë humbën çdo fakt dhe çdo mendim logjik.

Kurani vazhdoi t'u shpallë gara: të sjellin një origjinal si ai, të sjellin dhjetë sure, e më në fund të sjellin një sure. Kjo ishte mrekullia e parë e Kuranit që komunikonte me atë popull, të cilit i zbriti. Prandaj qartësia e fjalëve të tij, renditja, përputhshmëria, mënyra e lartë e thënieve, bukuria e ligjërimit të tij janë të pakrahasueshme. Po si të mos jetë i tillë kur dihet se është: "Libër që ajetet e tij janë radhitur në mënyrë të përsosur, madje edhe shkoqitur prej Atij të Urtit, Njohësit të çështjeve në hollësi." (Hudë: 1).

## Mrekullia e Kuranit nga ana e çështjes kuptimore

U tha se mrekullia e Kuranit është e përjetshme, sepse është cilësi e të Cilësuarit të Përjetshëm (sifatullah-kelam). Po ajo është e përjetshme edhe për arsye se është mrekulli mendore, e jo si mrekullitë e tjera vetëm shqisore. Është mrekulli mendore, sepse mendjet e njerëzve sado që të arrijnë të zbulojnë çështje e ligje, të cilat mbretërojnë në

natyrë do të shohin, se Kurani i ka përmendur ato shumë më përpara. Zoti xh.sh. e ka ditur se mendjet e njerëzve, duke ndihmuar njëra gjeneratë tjetrën, do të arrijnë të zbulojnë çështje, që ata që jetuan para tyre nuk i kanë ditur, prandaj çështje të vërteta e ligje, të cilat do të zbulohen më vonë i ka vënë në spikamë, por për atë kohë kur shpallej Kurani i ka prekur krejt pak, sepse njerëzit e asaj kohe nuk ishin në gjendje t'i kuptonin me hollësi.

Duhet ta kemi të qartë se zbulimet dhe shpikjet e reja janë rezultat i zhvillimit mendor. Ato nuk janë zbulime as shpikje të rastit, sepse sado që ndonjë zbulim të jetë me vlerë të lartë, ai nuk është i pavarur prej zbulimeve të mëparshme, anipse ato më të hershmet kanë qenë me një vlerë më të ulët. Çdo zbulim a shpikje është e kushtëzuar prej diçkaje, nuk ndodh befas, por prej kushteve e parashtrimeve të mëparshme.

Është e vërtetë se Kurani nuk erdhi si libër, që të na i mësojë çështjet dhe ligjet që zotërojnë në gjithësi, ai nuk zbriti të na shpjegojë ekzistencën as çështjet në të, e as të na i mësojë dituritë. Ai zbriti që ta nxisë mendjen që ajo të mësojë për to. Megjithatë Kurani i cek disa çështje, që kanë të bëjnë me të vërtetën, por ato nuk i thekson për të na i mësuar, i kuptoi mendja ose nuk i kuptoi, ai i thekson si të vërteta reale.

A do të ishte mençuri e Kuranit të sjellë çështje të vërteta, të cilat funksionojnë në ekzistencë dhe t'ua publikojë arabëve të asaj kohe?!... Por, a do të kalojë pa i prekur ato të vërteta bile pak?! Zoti xh.sh. në Kuran i thekson ato të vërteta, e sikur u thotë njerëzve: ai që më besoi Mua, duhet të jetë i bindur, se kur Unë kam thënë diçka, ajo është e vërtetë e saktë dhe s'ka nevojë të kërkojë prej Meje fakt. Fakti jam Unë. Nëse disa mendjeve nuk u mjafton thënia Ime si fakt, por duan t'u besojnë shqisave dhe mendjeve të veta, Unë i lë të lirë ata të përpiqen dhe ua bëj të mundshme t'i shohin faktet e Mia dhe të vërtetojnë se atë që kam thënë Unë është e vërtetë e saktë, por është dashur t'u mjaftojë thënia Ime, pse mjafton Allahu të jetë vërtetues. Në suren "Fussilet", ajeti 53 thuhet: "Ne do t'u bëjmë atyre të mundshme t'i shohin argumentet tona në gjithësi dhe në veten e tyre deri sa t'u bëhet e qartë, se ai (Kurani) është i vërtetë. A nuk mjafton që Zoti yt të jetë dëshmuar për çdo gjë".

Kurani atëherë kur shpallej theksoi të vërteta, ato është dashur të

besohen si thënie të Zotit, edhe para se t'i kuptojë mendja, sepse shumë çështje të vërteta, të cilat i ka cekur Kurani, dija ka arritur t'i kuptojë shumë më vonë, pra ato kanë qenë të vërteta edhe para se t'i zbulojë dija. Kurani p.sh. ka cekur rolin e erërave në mbarësimin e bimëve e ka thënë: “Ne i lëshuam erërat frytësuese...” (Hixhër: 22). Ka dhënë shenjë për rrotullimin e tokës në një mënyrë shumë të zgjuar e ka thënë: “... dhe i sheh kodrat e mendon (të duken) se ato janë të palëvizshme, ndërsa ato ecin sikur ecin retë...” (En-Neml: 88). Krahasimi i ecjes së kodrave me atë të reve, jep të kuptohet për rrotullimin e tokës, sepse lëvizja e reve nuk bëhet vetvetiu, por me anën e erërave, pra edhe lëvizja e kodrave bëhet me anën e dikujt tjetër, në këtë rast me anën e tokës. Këtë thënie të Kuranit mendja ka arritur ta kuptojë vonë.

Për etapat e zhvillimit të fetusit e embrionit Kurani ka thënë: “Vërtet, Ne e krijuam njeriun prej një lëngu të kulluar prej balte, pastaj atë e shndërruam në pikë uji (farë) në një vend të sigurt, mandej atë pikë uji e bëmë copë gjaku, atë gjak e bëmë copë mishi të dhëmbëzuar, e atë copë mishi e shndërruam në eshtra, e eshtrat i veshëm me mish, pastaj atë e bëmë krijesë tjetër (i dhamë shpirtin). I lartë është Allahu, më i miri Formësues!” (Muminunë: 12-14). Për këto etapa të zhvillimit, për tri errësitat në të cilat ndodhet fetus, dija arriti të dijë për to shumë vonë, e ndoshta vetëm në shekullin tonë.

Kurani i grisi të gjitha perdet e kohës, të vendit dhe depërtoi e zbuloi edhe ato fshehtësi, që fshihen në zemrën apo në mendjen e njeriut. Këta shembuj janë të theksuar në Kuran dhe lexuesi do t'i kuptojë gjatë leximit.

Edhe në shekullin tonë, i cili konsiderohet si shekulli i arsimit mendor, fjala e Kuranit duket se zgjerohet dhe merr një kuptim të ri. Sa herë që dija me përpjekjet e veta bën evolucion në zhvillimin e jetës, ajo gjen mbështetje në thëniet e Kuranit dhe thëniet e tij duket se përtërihen gjatë shekujve për çdo gjeneratë, e kështu dokumentohet, se mësimi i tij është i ri për çdo kohë, dhe se ai mësim kurrë nuk vjetërohet, sepse duke zgjeruar terrenin e kuptimeve shkon paralelisht me zhvillimin e jetës, prandaj është mrekulli mendore.

## Mrekullia e Kuranit nga ana e çështjes shpirtërore

Zoti xh.sh. këtë libër e shpalli mëshirë dhe dritë për njerëzit, por për ato zemra idhujtare, të cilave iu kishte hyrë në gjak adhurimi i idhujve ishte një goditje e fortë në shpirtin e tyre. Arabët që ishin idhujtarë shumë kokëfortë e idhnakë të mëdhenj e të papërkultur, Kurani i thërriste ta braktisin atë me të cilin ishin mësuar edhe prej prindërve të vet, i thërriste të largohen prej adhurimit të shumë zotave dhe të kthehen në adhurimin e një të vetmit Zot, të Allahut Fuqplotë, i thërriste të heqin dorë prej atyre zakoneve plot mëkate e krime.

Në rrugën për të cilën i thërriste Kurani dukeshin pengesa të pakapërcyeshme, vështirësi të papërballueshme, por mrekullia e tij manifestohet thellë në zemrat dhe shpirtrat e tyre, dhe dalëngadalë i përvetëson dhe shumë prej tyre i bën ithtarë të denjë të mësimave të tij. Kjo mrekulli e Kuranit, e cila tërhoqi edhe shpirtrat e tyre, i habiti edhe vetë ata, prandaj me vetëdije të humbur e të tronditur, dikush prej tyre e quajti sehir, magji etj.. Edhe idhujtari më i aftë dhe më autoritativ Velid bin Mugire u gjuhëzua para mrekullisë së tij. Idhujtarët e kishin dërguar te Muhamedi, që t'i tërheqë vërejtjen dhe të mos i publikojë mësimet e Kuranit, të cilat fyenin besimin e tyre, mirëpo kur e dëgjoi Muhamedin duke lexuar Kuran, ai u habit, dhe kur u kthye te idhujtarët ua përshkroi mrekullinë e asaj pjese të Kuranit, që kishte dëgjuar dhe me fjalët e veta i vlerësoi cilësitë e larta të tij duke thënë: "Ai (Kurani) ka një ëmbëlsirë të papërkshkruar, është tërheqës e ngacmues, është aq i këndshëm sa që fund e krye është plot fruta, atë nuk mund ta thotë njeriu!"

Është një gjë e natyrshme, që Kurani të jetë i tillë, kur dihet se për të thuhet: "Thuaj: atë e zbriti Ai që i di fshehtësitë në qiej e në tokë!" (Furkan: 6).

## Emrat e Kuranit

Kurani i Famshëm ka shumë emra, dhe që të gjithë japin të kuptosh rëndësinë dhe pozitën e lartë të tij, dhe që në përgjithësi është libri më i famshëm qiellor, dhe Zoti xh.sh. në fjalën e vet e ka quajtur: El Kuranu, El Furkanu, Et-Tenzilu, Edh-Dhikru, El-Kitabu etj..

Po ashtu Allahu e ka cilësuar me atribute të bukura e të shumta. Po

thuaj nuk ka sure që në te të mos përmendet ndonjë atribut i tij i këndshëm, si: Nurun, Huden, Rahmetun, Shifaun, Mevidhatun, Azizun, Mubarekun, Beshirun, Nedhirun etj.

### Ndarja e Kuranit

Kurani, sipas urdhrit hyjnor është i ndarë në sure, që janë gjithsej 114. Suret janë të përbëra prej shumë ose pak ajetesh. Më e gjata është sureja El Bekare me 286 ajete, e më të shkurtrat kanë nga tri ajete. “Suretun” - do të thotë vend, pozitë e lartë. Një grumbull ajetesh që kanë fillim dhe mbarim quhet “suretun” për hir të famës dhe të lartësisë së saj, ashtu sikur se quhet beden pjesa më e lartë në një mur. Ose Kurani është si një kopsht i ndarë në reparte, e secila njësi e tij është e rrethuar me-mur të lartë, si të ishte ndonjë kështjellë. Sureja e Kuranit është si një kopsht i tij i rrethuar me mur që mbron besimin dhe bazat e tij.

“Ajet” - quhet një ose më shumë fjalë. Nuk është kusht i domosdoshëm që ajeti të ketë kuptim të pavarur si: ba, mim, kur përbëhet prej shkronjave ose si: Mud-hammetan, kur përbëhet prej një fjale. Ajeti zakonisht është një fjali e thjeshtë ose një fjali e zgjeruar apo edhe periudhë. Fjala ajet përmendet shumë herë në Kuran, që ka si qëllim mrekulli, argument etj.

Për sa i përket çështjes së ndarjes së Kuranit në sure dhe radhitjes së sureve në Mus-haf, kjo nuk ka qenë rezultat i mendjes së njeriut, por ajo ka qenë çështje e diktuar prej të madhit Zot.

Ndarja e Kuranit sipas vendit ka të bëjë me pjesët e tij të shpallura sa ishte Pejgamberi në Meke dhe me pjesët që iu shpallën pasi u shpërngul dhe u vendos në Medinë. Suret e shpallura sa ishte në Meke u quajtën mekase, ndërsa të tjerat medinase. Dijetarët janë unikë në bindje, se në Meke iu shpallën shtatëdhjetë sure, kurse në Medinë njëzet, ndërsa njëzet e katër sure të tjera janë të përbëra prej pjesëve të shpallura në të dy vendet.

Suret e shpallura në Mekë kanë disa veçori, që dallohen prej sureve të shpallura në Medinë. Ato janë më të shkurtra dhe tematika e përmbajtjes së tyre kryesisht ka të bëjë me besimin e drejtë, me besimin në një të vetmin Zot dhe me bazat e tjera të besimit. Madhëria e Zotit, sundimi, mbizotërimi dhe fuqia e Tij absolute ndaj çdo sendi e

çështjeje në gjithësi është shumë më e shprehur, dhe më e theksuar në ato sure, gjë që shumë njerëz, duke mos qenë në gjendje ta kuptojnë qëllimin e theksimeve të tilla në fillim të shpalljes, i mveshën Fesë Islame teorinë e “xhebriit” – determinizmit, fatalizmit, teori e cila është e huaj për të. Suret e shpallura në Medine janë më të gjata, dhe ato i përshkon më tepër fryma e ligjshmërisë islame.

Për sa i përket ndarjes sipas kohës: më heret ose më vonë, para Hixhretit ose pas tij, edhe ajo ndarje nuk ka ndonjë ndikim në radhitje. Nuk është e thënë që pjesa e parë e shpallur të jetë e shënuar në fillim të mus’hafit, e as pjesa e fundit të jetë në fund të tij, por ka pjesë të shpallura në fillim në Meke, e të jenë të shënuara në ato të Medinës dhe asosh të shpallura në kohën e fundit në Medine e të jenë të radhitura në ato të Mekes. Edhe nga kjo kuptohet, se çështja e radhitjes nuk ishte kompetencë e njerëzve, por e Zotit të Madhëruar, i Cili për çdo pjesë të Kuranit urdhëroi të radhitet aty ku e ka vendin. Pjesa dërmuese e Kuranit iu shpall Muhamedit gjatë kohës së ditës dhe në vendbanimin e tij, e ndonjëherë iu shpall kur ishte mysafir, siç është ajeti 13 i sures Huxhuratë, që iu shpall kur ishte në Meke si mysafir, e Bilali kishte hypur mbi Qabe dhe thërriste ezanin. Pati pjesë që iu shpallën natën, si pjesa e fundit e Ali Imran dhe ajeti (67 Sure Maide). Në rekatin e dytë të sabahut iu shpall ajeti 128 i Ali Imran, e duke qenë i shtrirë në shtrat, por zgjuar i shpallet sureja Kevther dhe ajeti 118 në suren Tevbe. Për një herë iu shpall tërë sureja “Murselat” dhe ajo “Es-Saf”. Ndonjë sure si ajo “El Alak” dhe “Ed Duha” u shpallën pjesë-pjesë me një interval të gjatë kohor.

Pjesa e parë e shpallur nga Kurani janë ajetet e para të sures Alak, ndërsa pjesa e fundit e shpallur është ajeti 281 në suren Bekare.

I tërë Kurani ka zbritur për një herë prej “Levhi Mahfudh-it” në qiellin e dynjasë natën e “Lejletul Kadrit”, pastaj prej qiellit të dynjasë te Muhamedi shpallet pjesë-pjesë në një periudhë prej njëzet vjet e më tepër.

### **Tubimi dhe ruajtja e Kuranit**

Kurani është tubuar në dy periudha: në Kohën e Pejgamberit dhe në kohën e Hulefai Rashidinëve, ku secila periudhë dallohet me veçoritë dhe karakteristikat e veta të posaçme.

Fjala “tubim” ndonjëherë ka për qëllim: nxënien e Kuranit përmendësh dhe ruajtjen e tij në kujtesë, ndonjëherë ka kuptimin e shkrimit, të shënimit të Kuranit në faqet e shkruara. Edhe njëra mënyrë e tubimit, edhe tjetra janë zbatuar në kohën e Pejgamberit.

Kurani pra, është ruajtur në dy mënyra: duke e nxënë përmendësh, e që i thuhet tubim në gjoksa dhe duke e shkruar.

### *Tubimi në gjoksa*

Dihet se Kurani iu shpall të dërguarit të pashkolluar: “Ai (Allahu) është që ndër të pashkolluarit nga vetë mesi i tyre dërgoi të dërguar, që t’ua lexojë atyre ajetet e Tij, t’i pastrojë dhe t’ua mësojë librin dhe ligjshmërinë...” (El Xhumuati: 2). Prandaj Muhamedi a.s. bënte përpjekje të mëdha për ta ruajtur ashtu të saktë, ashtu siç i shpallej, vetë e nxinte përmendësh, kurse shokëve ua mësonte dalëngadalë, që edhe ata të arrijnë ta nxënë përmendësh.

Populli arab ishte popull që nuk merrej me shkrim-lexim. Ai ishte popull që ushtronte shprehitë e qëndrueshme të nxënies shumë shpejt të teksteve përmendësh. Ata ruanin në kujtesën e vet me qindra e mijëra vargje poezish, dinin për origjinën e paraardhësve të vet shumë të lashtë.

Kurani Famëlartë erdhi me qartësi të plotë të shprehjeve, me rregulla e dispozita të shumta, dhe i gjeti ata në atë gjendje. U sollli fakte të qarta e argumente madhështore saqë i habiti, por edhe i përfitoi ndjenjat, zemrat dhe mendjet e tyre, derisa të tërë kujdesin e tyre e orientoi në librin e posashpallur madhështor. U drejtuan vetëm kah Kurani, e mësuan përmendësh dhe e ruajtën, ndërsa e braktisën poezinë, sepse në Kuran ata gjenin shpirtin e jetës.

Pejgamberi a.s., kohën më të madhe të natës e kalonte duke ndenjur në këmbë, duke u lutur dhe duke lexuar sa më shumë Kuran; ai thellohej në mendime për domethënien e tij dhe ashtu qëndronte në këmbë derisa iu dridhnin këmbët nga lodhja. Prandaj nuk është për t’u çuditur kur thuhet, se ai ishte më i miri i hafizëve (hafiz është njeri që e di të tërë Kuranin përmendësh).

Shokët e Pejgamberit - sahabët bënëin gara në leximin, mësimin dhe nxënien përmendësh të Kuranit, dhe të tërë kujdesin ia kushtonin ruajtjes dhe përhapjes së tij, ua mësonin grave dhe fëmijëve të vet,



nëse kalohej përreth shtëpive të tyre, ato ushtonin nga leximi i Kuranit si zgjua bletësh, dhe kur Pejgamberi kalonte pranë tyre ndalej dhe e dëgjonte atë lexim! Në vetë xhaminë e Pejgamberit lexohej Kuran me zë të lartë, saqë dëgjohej ushtima e tij prej së largu, por Pejgamberi i urdhëroi ta ulnin zërin e të mos përzihej leximi.

Shumë shokë të Pejgamberit ishin hafizë të dalluar. Këta hafizë ai i dërgonte nëpër fshatra e qytete për t'ua mësuar të tjerëve Kuranin. Nxënia përmendësh e librit të shenjtë ishte veçori e umetit të Muhamedit, të cilët kur e kumtonin, mbështeteshin në atë që kishin në kujtesën e tyre, e jo vetëm në atë që ishte e shkruar. Asnjë popull tjetër nuk e ka ruajtur ashtu librin e vet, prandaj edhe në librat e tyre u bënë devijime e ndryshime. Ajo veçori e muslimanëve të parë ishte dhuratë prej Allahut, sepse ua lehtësoi nxënien përmendësh të librit dhe për atë lehtësim tha: “Ne Kuranin e bëmë të lehtë për kujtesë...” (Kamer: 17). Nëpërmjet kujtesës dhe shkrimit Kurani u ruajt i saktë, ashtu si është shpallur. Zatën për ruajtjen e tij garanton Allahu (Hixhr: 9).

### *Tubimi me shkrim*

Karakteristikë e dytë për ruajtjen dhe tubimin e Kuranit ishte shënimi me shkrim. Pejgamberi a.s. kishte shkruesit e vahjit dhe posa i shpallej një pjesë e Kuranit i urdhëronte ata ta shkruajnë. Çështjes së shkrimit dhe të evidentimit i kushtonte kujdes të posaçëm, me qëllim që ta përforconin edhe më mirë atë që kishin në kujtesë. Shkruesit ishin sahabë të dalluar. Për këtë detyrë të rëndësishme, të cilën ua kishte besuar, Pejgamberi kishte zgjedhur sahabë të besueshëm, korrektë, të përpikët e të kujdesshëm. Më të njohurit prej tyre ishin katër Hulefai Rashidinët, Zejd ibni Thabiti, Ubej ibni Kabi, Muadhi dhe shumë të tjerë të dalluar. Ata pra ishin shkruesit, që e shkruanin Kuranin dhe shumë prej tyre kishin mus-hafin e vet, të cilin e kishin shkruar duke e dëgjuar dhe duke e mësuar nga vetë goja e Pejgamberit, si mus-hafi i Ibni Mesudit, i Aliut, i Aishes etj.

## Mënyra e shkrimit

Në atë kohë ndër arabët nuk prodhohej letra, por ajo prodhohej me pakicë ndër bizantinët dhe persianët, e që nuk ishte aq e përhapur, prandaj Kuranin e shkruanin në lëvore druri, të hurmës, në rrasa të holla gurësh, në lëkura kafshësh, në gjethe dhe në eshtra shpatukë e të tjerë.

Zejd ibni Thabiti thotë: Ne pranë Pejgamberit i radhitim ajetet e Kuranit, ashtu siç thoshte ai dhe ashtu siç ishte i urdhëruar prej Allahut, pra radhitja e Kuranit ishte e diktuar (tevkifijj). Kuranin që kemi sot të radhitur në mus-haf është me urdhër dhe frymëzim prej Zotit. Është thënë se Xhibrili i sillte një ose më shumë ajete Kurani dhe i thoshte Pejgamberit: Muhamed! Allahu të urdhëroi ta vësh në këtë dhe në këtë sure, e Pejgamberi iu thoshte sahabëve: vëre në këtë vend dhe në këtë vend. E këtillë ishte ruajtja dhe tubimi i Kuranit në kohën e Pejgamberit a.s..

## Tubimi i Kuranit në kohën e Ebu Bekrit

Pejgamberi pasi e kreu detyrën, e kumtoi amanetin, e këshilloi umetin, i udhëzoi njerëzit në fenë e drejtë të zgjedhur prej Allahut, e la këtë jetë dhe u shpërngul në fqinjësi të Mëshiruesit.

Zëvendësimi i takoi Ebu Bekrit, por gjatë kohës së udhëheqjes së tij, ai u ballafaqua me vështirësi të mëdha e me probleme të rënda. Në luftën që u zhvillua në Jemame ndërmjet muslimanëve dhe murtedëve (tradhtarëve), ithtarë të Musejleme Kedhabit ranë dëshmorë shtatëdhjetë hafizë të Kuranit. Kjo gjë i tronditi muslimanët, e më shumë u tronditi Omeri i Hatabit, i cili shkoi tek Ebu Bekri, hyri brenda dhe e gjeti atë shumë të pikëlluar nga dhimbja për hafizët. Nga frika se me vdekjen e hafizëve mund të humbë diçka nga Kurani, i propozoi ta tubojnë atë. Ebu Bekri në fillim e refuzoi propozimin e Omerit, por më vonë e pëlqeu.

Buhariu shënon: Zejdi thotë: “Pas luftës në Jemame më thirri Ebu Bekri, kur hyra tek ai, aty kishte qenë ulur Omeri. Ebu Bekri më tha: Erdhi tek unë Omeri e më tha: “Lufta ka marrë përmasa të gjera me vrasjen e hafizëve, po kam frikë se lufta do të vazhdojë dhe në çdo vend do të humbim ende hafizë të tillë. Unë jam i mendimit që të

urdhërosh të tubohet Kurani!" Unë i thashë: "Si të bëjë atë që nuk e bëri Pejgamberi?"- Omeri më tha: Kjo është me dobi!- Ma përsëriti disa herë derisa edhe mua m'u mbush mendja ashtu si Omerit!" Ti je i ri, je i zgjuar, tek ty nuk kemi dyshim, ti i shkruajta shpalljen Pejgamberit, ti fillo dhe tuboje Kuranin!"

Zejdi thotë: "Pasha Allahun, të më obligonte ta rrafshoj ndonjë kodër, për mua nuk do të ishte punë më e rëndë se sa atë që më urdhëroi dhe i thashë: "Si do ta bëni një punë që Pejgamberi a.s. nuk e bëri?" Ai më tha: Kjo është me dobi dhe duke më bindur, pranova dhe ia fillova ta tuboj Kuranin prej lëvoreve, prej rrasave, prej lëkurave dhe prej njerëzve, që i dinin përmendësh derisa fundin e sures Tevbe e gjeta te Huzejme Ensariu!"

Zejdi nuk u mbështet në atë që e dinte vetë përmendësh, që e kishte shkruar vetë, por për tubimin e Kuranit i caktoi vetes dy burime:

- pranoi atë që njerëzit e dinin përmendësh, dhe

- pranoi atë që ishte shkruar në prani të Pejgamberit

Çdo pjesë të Kuranit ai kërkoi ta vërtetojë patjetër prej atyre dy burimeve. Ai nuk pranoi asnjë ajet pa e gjetur të shkruar dhe pa e gjetur të nxënë përmendësh.

Për çdo pjesë të Kuranit kërkoi dy dëshmitarë të drejtë e të sinqertë, të cilët dëshmonin se ai ishte shkruar në prani të Pejgamberit. Ebu Bekri në fillim nuk u pajtua ta tubojë Kuranin për dy arsye: njerëzit i jepnin rëndësi të madhe nxënies përmendësh, ndërsa pasi të shkruhej e të tubohej ekzistonte frika, se njerëzit do të mbështeteshin vetëm në shkrime e do ta lenin anash nxënien përmendësh. Në anën tjetër ai ishte shumë i përpikët në traditën e Pejgamberit a.s., prandaj frikësohej se mos po bën ndonjë risi që Pejgamberit a.s. nuk i pëlqen.

Ai zgjodhi Zejd ibni Thabitin për këtë detyrë aq të madhe, sepse: ai ishte më i dalluari prej të tjerëve, kishte shkruar vahjin në prani të Pejgamberit, ishte i fortë në besim, ishte besnik i denjë, ishte i matur, i edukuar dhe shumë i zgjuar.

Ai tubim dhe ai shkrim i saktë i tërë Kuranit u ruajt tek Ebu Bekri, e pas vdekjes së tij tek Omeri dhe pas Omerit tek Hafsa, bashkëshorte e Pejgamberit, e bija e Omerit.

Kurani në tërësi u shkrua dhe u ruajt në kujtesë gjatë kohës së Pejgamberit, por nuk u tubua në një vend sepse:

- shpallja e Kuranit nuk kishte përfunduar, e nuk kishte se si të tubohej para se të kompletohej,
- radhitja e sureve dhe e ajeteve nuk bëhej sipas zbritjes së tyre, sepse zbritën ajete në fund të shpalljes, kurse radhitja e tyre duhej bërë në suret e shpallura më herët, - koha prej zbritjes së fundit dhe ndërrimit jetë të Pejgamberit ishte shumë e shkurtër, prandaj nuk pati mundësi të tubohej.

### **Tubimi i Kuranit në kohën e Uthmanit**

Mënyra dhe qëllimi i shkrimit dhe i tubimit në kohën e Uthmanit dalloheshin nga ato të kohës së Ebu Bekrit. Në Kohën e Uthmanit ishte zgjeruar territori i Shtetit Islam. Leximi i Kuranit bëhej sipas dialekteve, dhe në atë kohë ishin çliruar Armenia dhe Azerbejxhani. Hudhejfe bin Jemani kishte dëgjuar dhe kishte vënë re se si Kurani shqiptohej në mënyra të ndryshme prej popujve të ndryshëm që nuk ishin arabë, si edhe prej arabëve në shumë dialekte. Erdhi dhe i tha Uthmanit: Rriji gati këtij populli para se të kundërshtohen në leximin e Kuranit, ashtu siç u kundërshtuan Ithtarët e Librit para tyre. Uthmani i tuboi sahabët më të njohur, njerëzit më të dijshtëm dhe u konsultua për pengimin dhe shërimin e kësaj plage, e cila kishte dhënë shenjat e para të një sëmundje të rëndë.

Konsultimi propozoi: Uthmani të urdhërojë të shkruhen disa kopje të Kuranit dhe ato të shpërndahen nëpër qytete; të urdhërojë të digjet çdo shkrim tjetër dhe njerëzit të orientohen për shkrim vetëm prej atyre kopjeve të shpërndara. Uthmani ia filloi realizimit të detyrës dhe atë punë ua besoi katër sahabëve: Zejd bin Thabitit, Abdullah bin Zubejrit, Abdurrahman bin Hishamit dhe Seid bin Assit. Vetëm Zejdi ishte medinas, ensar, ndërsa tre të tjerët ishin mekas, kurejshitë. Uthmani kërkoi prej Hafsas Kuranin e tubuar në kohën e Ebu Bekrit, që të shkruhen disa kopje prej tij dhe pasi i shkroi ia ktheu përsëri asaj. Ishte viti 24 hixhri.

Dallimi ndërmjet punës së ashtuquajtur tubimi i Kuranit në kohën e Ebu Bekrit dhe tubimi i Kuranit në kohën e Uthmanit ishte: në kohën e Ebu Bekrit tubimi kishte të bëjë me sjelljen e tërë Kuranit në një vend dhe me shkrimin e tij të radhitur në sure e ajete, ashtu si e kemi sot në mus-haf. Si shkak ishte frika e vdekjes së shumë hafizëve. Në

kohën e Pejgamberit numri i atyre që e dinin përmendësh tërë Kurandin ishte shumë i madh, kur dihet se në vendin e quajtur “Bi’ri Meune” ranë dëshmorë shtatëdhjetë hafizë dhe menjëherë pas Pejgamberit në kohën e Ebu Bekrit në luftën e Jemames ranë edhe shtatëdhjetë hafizë të tjerë, kështu që numri i tyre shkoi më shumë se 140, prandaj droja e Ebu Bekrit kishte arsyen e vet.

Në kohën e Uthmanit tubimi kishte të bëjë me shumimin e Kuranit të tubuar në kohën e Ebu Bekrit dhe me shpërndarjen e disa kopjeve të shkruara nëpër territore. Shkak ishte frika e kundërshtimit në shqiptimin e tij të drejtë.

### **Komentimi dhe përkthimi i kuptimeve të Kuranit**

Shpjegimi ose komentimi i asaj, të cilën Allahu nëpërmjet fjalës së vet e kërkon dhe e dëshiron prej krijesave arrihet më së miri kur ndonjë pjesë e Kuranit shpjegohet me pjesën tjetër të tij, ose kur shpjegohet nga ana e vetë Pejgamberit, ose kur ndonjë pjesë e tij shpjegohet nga as-habët e Pejgamberit. Shpjegimet e mëvonshme të pabazuara në burimet e para janë shpjegime mendore, logjike dhe individuale, prandaj nuk kanë peshën e duhur.

Përkthimi i domethënive të Kuranit është i nevojshëm, është i kërkuar, sepse nëpërmjet tij besimtarët njoftohen me udhëzimet e tij të larta.

Përkthimi i Kuranit tekstualisht në ndonjë gjuhë tjetër nuk është i lejuar, sepse është e pamundur të ruhet stili i tij i lartë dhe të bartet në ndonjë gjuhë tjetër. Gabimet pa qëllim Allahu i fal!

## 1. SURETUL – FATIHAH

*E zbritur në Meke pas sures El-Mudeththir, ajete: 7*

*Në këtë kaptinë të shkurtër prej shtatë ajetesh janë përmbledhur e theksuar në mënyrë të përgjithshme qëllimet themelore për të cilat synon Kurani Famëlartë, siç janë:*

*– besimi në një të vetmin Zot xh.sh., Krijues i përgjithshëm, i emëruar e i cilësuar me emrat më të bukur,*

*– besimi në ringjallje, në jetën e pasosur në botën tjetër, në përgjegjësinë para Zotit, në Ditën e Gjykimit dhe në shpërblimin me të mira ose me ndëshkime për veprat e bëra në këtë jetë,*

*– besimi dhe bindja e patundshme se vetëm Zotit i takon adhurimi dhe se të gjitha të mirat duhet kërkuar vetëm prej Tij,*

*– besimi në ligjin e Zotit sipas të cilit të gjitha të mirat ua dhuroi atyre që ndoqën rrugën e drejtë dhe i ndëshkoi ata të cilët u larguan dhe humbën rrugën e drejtë.*

*Qubet: “Suretu el Fatihah” – kaptina e fillimit, e hyrjes, sepse hyrja në këtë libër të famshëm, në Kuran fillon prej kësaj sure, e cila në radhitje është e para, anipse nuk është e shpallur e para.*

*Kjo sure është e emëruar edhe me emra të tjerë si: Umul Kitab, Es Seb-ul Methanij, Esb Shafije, El Vafije, El Kafije, El Esas, etj.*

*Për rëndësinë dhe vlerën e lartë të kësaj sureje Imami Ahmedi shënon në Musnedin e vet: “Ubej ibni Kabi e lexoi këtë sure pranë Pejgamberit, e ai thotë: Për Atë, në Dorën e të cilit është shpirti im, sikur kjo sure nuk ka zbritur në Tevrat, as në Inxhil, as në Zebur, e as nëKuran, kjo është Es Seb’ul Methanij dhe Kurani Madhështor, i cili më është dhënë mua!”*

*Buhariu shënon në Sahibun e vet, se Pejgamberi i paska thënë Ebi Seid ibni Mual-la-së: “Do të mësoj një sure, që është më e madhja e sureve të Kuranit: Elhamdu lil-lahi rabbil alemin, kjo është Es Seb-ul Methanij dhe Kurani Madhështor, që më është dhënë mua!”*

## 1. SURETUL – FATIHAH

1. Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!
2. E tërë lavdia i takon vetëm Allahut, Zotit të botëve,
3. të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh,
4. Sunduesit në Ditën e Gjykimit (përgjegjësishë-shpërblimit)!
5. Vetëm Ty të adhurojmë dhe vetëm prej Teje ndihmë kërkojmë!
6. Udhëzона (dhe përforcona) në rrugën e drejtë!
7. Në rrugën e atyre, të cilët i begatove me të mira, jo në të atyre që kundër vetes tërhoqën hidhërimin, e as në të atyre që e humbën veten!

[1]

Allahu është i lavdëruar nga vetvetiu.

Fjala: Allah është emër i veçantë i Zotit dhe nëpërmjet këtij emri shprehet bindja dhe besimi, se vetëm Ai është i adhuruar, se vetëm Ai meriton të adhurohet, prandaj kur themi Allah, ne përveç besimit në Zotin një, shprehim besimin se Atë e adhurojmë dhe e respektojmë. Ai që nuk e adhuron dhe nuk e respekton, ai e shpreh jo realisht emrin Allah.

“Rabb” do të thotë: Zot, Krijues i gjithësisë, Udhëheqësi, Rregulluesi, Komanduesi, i Gjithfuqishmi etj., Zot i atij që e beson, si edhe i atij që nuk e beson, dhe nuk e adhuron. Zoti i botëve. Fjala “Alem” është shumës i fjalës Alem, e fjala Alem do të thotë botë. Me fjalën botë ndonjëherë ka si qëllim të shprehë kuptimin e përgjithshëm, që përfshin këtë ekzistencë, jetën në varreza - Berzah, botën tjetër. Ndonjëherë shpreh kuptimet: bota shtazore, bota bimore, bota minerale. Përdoret edhe për botën trupore-fizike e botën shpirtërore. Gjithashtu fjala alemin ndonjëherë ka kuptim të veçantë dhe me të shprehet vetëm bota njerëzore, si në ajetin 47 dhe në ajetin 122 të Bekares dhe në ajetin 96 të Ali Imran.

Allahu është Rrahman. Shprehja Rrahman ndonjëherë është atribut i Zotit e ndonjëherë emër i Zotit. Kur është në pozitën e cilësorisë vjen pas emrit Allah, sikurse në këtë rast, e kur është në kuptim të emrit nuk vjen pas emrit Allah, por si emër i veçantë, si në ajetin 110 Isra, 18 dhe 92 Merjem, 42 Enbija dhe 60 Furkan, dhe jep të kuptohet për Zotin e Fuqishëm e të Madhëruar. Rrahman pra është cilësi e vetes së Tij-sifatu dhatihi, ndërsa Rrahim cilësi e veprës së Tij-sifatu fi'lihi.

Të gjitha cilësitë si: bamirësia, butësia, mëshira e madhe etj., janë të përmbledhura në këtë emër të bukur të Zotit.

Allahu është Rrahim është Mëshirëbërës i madh ndaj besimtarëve, shih ajetin 117 Tevbe dhe 43 Ahzabë.

Allahu është i vetmi udhëheqës në Ditën e Gjykimit, në Ditën e Kijametit, në ditën kur dhurohen shpërblimet dhe ekzekutohen ndëshkimet. Në atë ditë mbizotëron vetëm drejtësia e Tij e përsosur.

Falënderimin, lavdërimin në kuptimin më të lartë ia shprehim vetëm Zotit, i cili na dhuroi të mira, dhe është duke i vazhduar ato, e shpresojmë se do të na i dhurojë edhe

në Ditën e Gjykimit. Përderisa e tërë çështja në këtë jetë, madje edhe në jetën tjetër është vetëm në kompetencën e Allahut, atëherë çdo veprim e bëjmë në shenjë adhurimi ndaj Tij, dhe për çdo nevojë i drejtohem vetëm Atij, sepse çdo adhurim drejtuar përveç Tij është i kotë, le të jetë ai pejgamber, melek, njeri i mirë a diçka tjetër. Edhe për çdo nevojë ose për çdo ndihmë ne duhet të kërkojmë vetëm prej Tij, pse dora e mëshirës dhe e ndihmës së Tij gjithnjë është e shtrirë për ata, të cilët i drejtohen sinqerisht. Nëse dikujt i duket, se nuk i dhurohet ndihma e Tij, ai duhet ta korrigjojë veten dhe duhet ta dijë, se gabimi është tek ai, e jo te ndihma e Zotit.

Meqë vetëm Atë adhurojmë dhe vetëm prej Tij kërkojmë ndihmë, e lusim të na ndihmojë në të gjitha veprimet dhe adhurimet tona, ashtu që ta gjejmë rrugën e fatbardhësisë, rrugën e atyre që ishin para nesh e të cilëve u dhuroi të gjitha të mirat, rrugën e pejgamberëve dhe njerëzve të mirë. E lusim të na ndihmojë, që të mos i afrohem rrugës së gabuar, rrugës së atyre që me fajin e vet e merituan mallkimin, dhe me fajin e vet u larguan nga e vërteta. Allahu na ka dhuruar ndihmën e vet dhe me ndihmën e Tij jemi udhëzuar në rrugën e drejtë, e tashti kërkojmë prej Tij të na përforcojë, që ta vazhdojmë atë rrugë derisa të arrijmë tek ata, të cilët i pajisi me të gjitha të mirat. Ky është kuptimi i shprehjes: "Ihdina" - udhëzoni, në këtë sure. Hidajeti i shprehur në shumë vende në Kuran, ndonjëherë ka kuptimin e udhëzimit, udhërrëfimit, e ndonjëherë udhëzim të bashku me ndihmë. Një lloj udhëzimi apo udhërrëfimi iu është ofruar të gjithë njerëzve të botës, por disa e pranuan dhe e gëzuan, e disa të tjerë nuk e pranuan atë udhëzim, prandaj mbetën të humbur e të hutuar.

Në këtë ajet shprehet qëllimi i udhëzimit i shoqëruar me ndihmën e Zotit, pse besimtarët janë të udhëzuar, por kërkojnë ndihmën e Zotit që atë udhëzim në rrugën e drejtë ta vazhdojnë dhe ta përforcojnë edhe më shumë, e nuk është fjala se janë jashtë rrugës e kërkojnë të udhëzohen.

Amin! O zot pranoje lutjen tonë! Kjo shprehje nuk është pjesë e kësaj sure e as pjesë e Kuranit, por një shprehje që thuhet në fund të lutjes.

## 2. SURETUL – BEKAREH

*E para sure e zbritur në Medinë, ajete: 286*

*Kjo sure e shpallur në Medinë është njëra ndër suret më të gjata të Kuranit. Ajo është e shpallur në atdheun e ri të muslimanëve, në bashkësinë e re të posaformuar, e cila kishte nevojë për rregulla dhe dispozita, sipas së cilave do ta orientonte jetën e vet shpirtërore, fizike dhe marrëdhëniet ndërnjerëzore.*

*Në këtë kaptinë janë përfshirë shumë dispozita të rëndësishme, që kanë të bëjnë me çështjet e fesë dhe të shariatit, si: besimi i drejtë islam, adhurimet (ibadetet), normat e moralit islam, marrëdhëniet familjare, bashkëshortësia etj.*



*Në fillim përshkruhen cilësitë e besimtarëve të denjë, të singertë, mandej të jobesimtarëve të hapët, e edhe veset e hipokritëve (munafikëve), kështu që në një mënyrë të qartë shtrohet thelbi i besimit, i mosbesimit dhe i hipokrizisë.*

*Më vonë i bëhet një vështrim krijimit të njeriut të parë, babait të njerëzisë, të Ademit a.s., ndodhive dhe ngjarjeve të papritura e të çuditshme, të cilat lajmërohen kur Zoti xh.sh. e shpall njeriun krijesën më të ndershme, dhe në shenjë nderimi engjëjt i përulen atij, ndërsa shejtani e ka smirë, me kryeneçësi refuzon t'i përulet, prandaj përjashtohet prej mëshirës së Zotit, përbuzet dhe mallkohet, duke mbetur armik i hapët dhe i përbetuar i njeriut. Pasi përshkruhet besimi i drejtë, e që është besimi në një të vetmin Zot, Krijues i gjithësisë, përmendet Kurani, fjalë e Zotit, që vërteton për shpalljet e mëparshme, prandaj kohë pas kohë në disa pjesë të kësaj kaptine përmenden ithtarët e shpalljeve të mëparshme, e posaçërisht Beni Israilët – bijtë e Israilit, që në atë kohë qubeshin jehudi, dhe që ishin fqinjë me muslimanët në Medine. Intrigat e jehudive, dredhitë dhe besëprerja e tyre ishin të njohura, prandaj iu jepen sqarime muslimanëve për rrezikun, që mund t'iu kanoset prej tyre, porositen të jenë syçelët ndaj provokimeve, që mund t'iu sjellin. Dhe mu për këto arsye një e treta e kësaj kaptine përshkruan historinë e karakterit të tyre, të cilin e treguan edhe me pejgamberët e tjerë dhe me shpalljen e tyre. Si çështje të rëndësishme që përfshihen me dispozitat e Sheriatit Islam, e që shtrohen në këtë kaptinë janë: dispozitat për agjërimin, për Haxhin dhe për Umren, për luftë në rrugën e Allahut, për ndjekjen e dorasit-vrasësit, për rregullin në familje, në bashkëshortësi, për kurorëzimin dhe shkurorëzimin, për pritjen (idetin) e gruas së lëshuar dhe të asaj që i vdes burri, për dhënien gji foshnjës, për testamentin (vasijetin), për ndalimin e kontaktimit të bashkëshortëve kur gratë janë në rendin e ciklit të menstruacionit (hajdit), për ndalimin e martesës me idhujtarë-politeistë, për ndalimin rreptësisht të kamatës etj. Në këtë kaptinë përshkruhen edhe shumë ngjarje e ndodhi të tjera, siç janë: mrekullitë e Musait, kur uji gufon prej gurit, çështja e njeriut të mbytur dhe e lopës, ndërtimi i Qabes, ndryshimi i kibles, çështja e magjisë, rasti i Davudit dhe Xhalutit, i Uzejrit dhe vendbanimit të shkatërruar, shpezët dhe Ibrahimit e shumë të tjera. Pas ajetëve që flasin për kamatën është i shënuar ajeti i fundit i shpallur nga Kurani, ajeti nën numrin 281, i cili përshkruan tmerrin e ditës, kur secili njeri do të shpërblehet për punën që ka bërë gjatë kësaj jete, mirë ose keq.*

*Në fund muslimanët udhëzohen të pendohen për gabimet, t'i kthehen mëshirës së Zotit, të kërkojnë falje mëkatesh, të kërkojnë ndihmën e Zotit për kundër armiqve të Zotit, të fesë, dhe të vetë muslimanëve. Qubet: "Suretul - Bekareh" - kaptina rreth Lopës, sepse nëpërmjet këtij rrëfimi, mrekullia që shfaqet në kohën e Musait bëhet e përjetshme. Në atë kohë një nga Beni Israilët vritet, e për dorasin nuk dilet. Çështjen ia paraqesin Musait me shpresën, se ai do ta zbulojë dorasin. Allahu e njofton Musain, se ata duhej të prenin një lopë dhe me një pjesë të saj ta prekin të vdekurin, i cili me vullnetin e Zotit do të ngjallet dhe do të tregojë për dorasin. I vdekuri do të preket me një pjesë të vdekur, e ai do të ngjallet! Ai rast në ringjalljen e njerëzve pas vdekjes shërben si argument për fuqinë e Zotit. Pra rrëfimi i ngjarjes ka domethënie të madhe. Nëse është edhe dëshira e Allahut, ngjarjen do ta përjetojmë gjerësisht në vendin e vet të kësaj sureje, Insha-Allah! Muslimi e shënon një hadith të Pejgamberit a.s.: "Mos i bëni shtëpitë tuaja varreza, shejtani ik prej asaj shtëpie në të cilën lexohet kaptina Bekare!"*

## 2. SURETUL – BEKAREH

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh*

1. Elif, Lam, Mim.

2. Ky është libri që nuk ka dyshim ne të (sepse është prej Allahut), është udhëzues për ata që janë të devotshëm:

3. të cilët e besojnë të fshehtë, e kryejnë faljen (namazin) dhe prej asaj që Ne u kemi dhënë, ata japin (zeqat, sadaka etj.),

4. dhe ata, të cilët besojnë në atë që t'u është zbritur ty (Kuranin), dhe në atë që është zbritur para teje (librat e tjerë të shpallur), dhe që janë të bindur plotësisht për (jetën e ardhshme në) botën tjetër (Ahiretin);

5. të tillët janë të udhëzuar nga Zoti i tyre dhe vetëm ata janë të shpëtuarit.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Sikurse disa kaptina të tjera, ashtu edhe kjo kaptinë fillon me kësilloj shkronjash, që përkujtojnë mrekullinë e përsosur të Kuranit. Në të vërtetë, paaftësia e gjuhëtarëve arabë për të thurur ndonjë kaptinë të ngjashme si Kurani, pasi edhe gjuha e tyre përbehej prej të njëjtave shkronja, argumenton për përsosmërinë e mrekullisë së pashoqe të Kuranit Famëllartë dhe për paaftësinë e njerëzve për t'iu kundërvënë.

Shkronja të tilla në fillim të kaptinave tërheqin vëmendjen e lexuesit, ose të dëgjesit për përmbajtjen, se ç'u kumtohet nga fjalët e Zotit xh.sh. Të këtij mendimi janë dijetarët më eminentë, si Ibni Kethiri, Ibni Tejmije etj. S'ka dyshim se në shpalljen e

6. E ata që mohuan (Kuranin dhe Muhamedin), për ta është njësoj ua tërhoqe vërejtjen apo nuk ua tërhoqe, ata nuk besojnë.
7. Allahu ua mbylli atyre zemrat, veshët e tyre dhe në shikimin e tyre ka një perde, e ata kanë një dënim të madh.
8. Ka disa njerëz që thonë: “Ne i kemi besuar Allahut dhe jetës tjetër (Ahiretit), po në realitet ata nuk janë besimtarë.
9. Ata përpiqen ta mashtrojnë Allahun dhe ata që besuan, po në të vërtetë ata nuk mashtrojnë tjetër, pos vetvetes, por ata nuk e hetojnë.
10. Në zemrat e tyre kanë sëmundje, e Allahu ua shton sëmundjen edhe më shumë, e për shkak se ata përgënjeshtroan pësojnë një dënim të dhembshëm.
11. E kur atyre u thuhet: “Mos e prishni rendin në tokë”! Ata thonë: “Ne jemi vetëm përmirësues (paqtues)!”
12. Vini re, ata në të vërtetë janë shkatërruesit, por nuk e kuptojnë.
13. Dhe kur atyre u thuhet: besoni, sikurse besuan njerëzit, ata thonë: “A të besojmë ashtu sikurse besuan mendjelehtit?” Në të vërtetë ata, dhe mu ata janë mendjelehtit, por nuk e dinë.
14. E kur i takojnë ata që besuan thonë: “Ne kemi besuar!” Por kur veçohen me djajtë (parinë) e vet iu thonë: “Ne jemi me ju, ne vetëm jemi tallur (me besimtarët)”.

këtyre shkronjave fshihet urtësia e madhe e Zotit, e megjithatë disa dijetarë shfaqën mendimin, se shkronja të tilla janë simbole të emrave si: elifi simbolizon emrin Allah, lami, atë Xhibril dhe mimi, atë Muhamed.

Me librin e përmendur për të cilin nuk ka dyshim, se është fjalë e Zotit, ka si qëllim Kuranin, i cili ka edhe emra të tjerë si: Kitab, Furkan, Tenzil, Edh-Dhikru etj.

Kurani është shpallur si udhëzim për të gjithë njerëzit. Mirëpo, ata që nuk deshën të udhëzohen sipas tij, ata mbetën jashtë tij, prandaj thuhet se Kurani është udhëzues për të devotshmit, për të ruajturit dhe besimtarët. “Gajb” është çdo gjë që nuk mund të arrihet me anën e shqisave, siç janë: ringjallja, xheneti, xhehenemi, suali, hisabi e të tjera, pra janë të fshehta e të padukshme, por janë detyrim, që t’i besojmë të gjitha ato që i thotë Kurani ose Pejgamberi a.s..

Fjala “salat” në kuptim të përgjithshëm do të thotë: lutje, por këtu edhe në shumë ajete të tjera të Kuranit ka si qëllim trajtën e një lutjeje të posaçme, që ndër ne i thuhet “namaz” (lutje, falje e obligueshme –farz). Besimtarët e mirë prej pasurisë së tyre japin një pjesë për të gjitha nevojat e njerëzve, si: sadaka, zeqat dhe ndihma të tjera, me çka ndihmojnë në përballimin e vështirësive. Muslimanët janë të obliguar që përveç shpalljes së fundit, e cila iu shpall Muhamedit a.s., t’i besojnë edhe shpalljet e tjera, që iu shpallën pejgamberëve të mëparshëm dhe të jenë të plotbindur për jetën e ardhshme pas kësaj jete. “Ahiret” quhet bota tjetër, jeta pas kësaj jete në dynja, pas ringjalljes pra jeta në ahiret. Në këto ajete përshkruhen cilësitë dhe virtytet e njerëzve me besim të drejtë, të cilët pa kurrfarë dyshimi janë të shpëtuar dhe fitues të shkallës më të lartë të shpërblimeve.

15. Allahu tallet me ta, dhe i lë të bredhin të humbur, edhe më shumë në mosbesimin e tyre.

16. Të tillët janë që e ndërruan të vërtetën (besimin) me të pavërtetën (mosbesimin), pra tregtia e tyre nuk pati fitim dhe ata nuk qenë të vetëdijshëm (në punën e tyre).

17. Shembulli i tyre (në hipokrizi) është si shembulli i atij që ndez një zjarr, dhe posa ta ndriçojë ai vendin përreth tij, Allahu ua shuan dritën e tyre dhe i lë në errësira, që nuk shohin,

18. (mbesin në errësi) të shurdhër, memecë dhe të verbër, prandaj ata nuk kthehen (nga rruga e tyre e keqe).

19. Ose (shembulli i tyre është) si ndonjë shi i rreptë prej së larti me errësi, me bubullimë e me vetëtimë, e prej frikës së vdekjes nga rrufeja, ata i vejnë gishtat në veshët e tyre. Po Allahu është rrethues i mosbesimtarëve (atij nuk mund t'i shpëtojë askush).

20. Vetëtima gati ua merr shikimin, dhe sa herë që ajo u bën dritë atyre, ata ecin në të, e kur u errësohet mbesin aty. E sikur të donte Allahu, do t'ua merrte dëgjimin (me krismën e bubullimës) dhe shikimin (me shkëndijën e vetëtimës). Vërtetë, Allahu është i Plotfuqishëm për çdo gjë.<sup>2</sup>

---

<sup>2</sup> Ata që mohuan argumentet e Zotit dhe mohuan Muhamedin a.s. si peygamber, ata janë mohues të hapët, ata nuk do të besojnë, prandaj i thuhet Muhamedit, që të mos brengoset për ta, sepse në zemrat e tyre nuk depërton drita e besimit, veshët dhe sytë e tyre nuk e dëgjojnë dhe nuk e shohin të vërtetën, thuajse i kanë të mbuluar me plaf. Fjala "kufr" d.m.th.: mbulim i së mirës, përbuzës i nimetit, refuzues i së vërtetës, pra, ai që nuk e beson, as Kuranin, as Muhamedin a.s. Vetëm këto dy ajete përshkruajnë veset e atyre që nuk besojnë, ngase ata ishin të hapët dhe rreziku prej tyre nuk mund t'i befasojë muslimanët.

Në trembëdhjetë ajetet vijuese, bëhet fjalë për hipokritët rreziku i të cilëve është edhe më i madh, sepse shprehen haptazi si muslimanë, e në të vërtetë nuk besojnë dhe përpiqen t'i mashtrojnë muslimanët, por ata nuk mund të mashtrojnë tjetër, pos vetveten. Hipokritët ishin të sëmurë në shpirt, ishin të dyshimtë në besimin e tyre, prandaj shkaktonin çrregullime ndërmjet njerëzve, sepse bënin intriga dhe vepra të këqia, por nuk donin t'i pranoin.

E kur u thuhej atyre bëhuni të sinqertë në besim, sikur se ishin shokët e Pejgamberit, ata merrnin si shembull disa shokë të Pejgamberit a.s. si: Bilalin, Suhejbën, Amarin, të cilët kishin qenë robër më parë dhe nuk gëzonin ndonjë autoritet në mesin e jobesimtarëve, e i quanin edhe të marrë. Hipokritët me tjetër fytyrë bisedonin, kur gjendeshin ndër besimtarë, e kur ktheheshin tek ata paria e tyre kriminele, që Kurani i quan shejtan ndërronin fytyrën, dhe u thonin se jemi tallur me muslimanët, e përderisa ata do ta kenë dënimin më të rëndë, Allahu nuk ngutet, i lë ta shtojnë krimin ashtuqë ai dënim të jetë sipas meritës së tyre. Kuptohet se puna e tyre është e dështuar, derisa ikin prej dritës e shkojnë në errësi.

21. O njerëz, adhurojeni Zotin tuaj, i cili ju krijoi juve edhe ata që ishin para jush, ashtu që të jeni të devotshëm (të shpëtuar),

22. Atë, i cili për ju bëri tokën shtrat (vendbanim) e qiellin kulm, e prej qiellit ju lëshoi shi me të cilin ju siguroi lloje të frutave si ushqim për ju, pra mos i përshkruani Allahut shokë (rivalë), duke qenë se ju e dini (që Ai nuk ka shokë).

23. E në qoftë se jeni në dyshim në atë që Ne ia zbritëm gradualisht robit tonë, atëherë silleni ju një kaptinë të ngjashme si ai (Kurani) dhe thirrni (për ndihmë) dëshmitarët tuaj (zotat) pos Allahut, nëse jeni të sinqertë (në thëniet tuaja se Kurani nuk është prej Zotit).

24. E nëse nuk e keni bërë (deri tashti), as që do ta bëni kurrë (edhe në të ardhmen), atëherë ruajuni zjarrit, lëndë e të cilit janë njerëzit dhe gurët, që është i përgatitur për mosbesimtarët.

25. E, përgëzoji ata që besuan dhe bënë vepra të mira se ata do të jenë në xhenete në të cilët rrjedhin lumenj. Sa herë që u jepet ndonjë ushqim nga frutat e tij, ata thonë: “Ky është që me te u ushqyem edhe më parë”. Ngase u silltet ushqim i ngjashëm (vetëm në formë, e jo edhe në shije). Aty do të kenë ata bashkëshorte të pastra dhe aty do të jenë përgjithmonë.

26. Allahu nuk turpërohet që të marrë çfarëdo shembulli, qoftë mushkonjë a diçka edhe më e imët se ajo. Për sa u përket atyre që besuan ata e dinë, se ai (shembull) është e vërtetë nga Zoti i tyre, ndërsa ata të cilët mohuan do të thonë: “Ç’deshi Allahu me këtë si shembull?” Ai (Allahu) me atë (shembull) shmang nga rruga e drejtë shumëkënd, por me të edhe udhëzon në rrugën e drejtë shumëkënd, po Ai me të nuk devijon askënd tjetër, me përjashtim të mosbesimtarëve të lajthitur,

27. atyre që e thyejnë besën e dhënë Allahut, pasi është lidhur ajo,

---

Shembulli i hipokritëve, të cilët e përqafulen të shtrembtën duke e mohuar të drejtën, është si ai që ndez një zjarr për t’i bërë dritë, e kur i fiket drita ata mbeten në errësirë si me qenë të shurdhër, memecë e të verbër. Edhe ata një herë besuan, -e panë dritën e besimit, por meqë u larguan prej besimit, mbetën në errësirë.

Ose shembulli i tyre është si ndonjë furtunë e madhe me shi, bubullimë dhe vetëtimë dhe prej errësirës nuk mund të ecin, e kur veton u ndriçohet rruga dhe bëjnë disa hapa, por i frikësohen vdekjes nga rrufeja, prandaj i mbyllin veshët me majat e gishtave. Atyre herë pas here u ndriçohet rruga e besimit, sikur shiu që ngjall tokën, ashtu besimi ua ngjall zemrat, por për një kohë të shkurtër, sepse ata përsëri mbesin në errësirë, e megjithatë ata as nuk mund t’i shpëtojnë vdekjes, as t’i shmangen dënimit, pse Allahu ka fuqi të plotë për çdo gjë.

dhe e këputin atë që Allahu ka urdhëruar të jetë e kapur, e edhe bëjnë shkatërrime në tokë, të tillët janë ata të humburit.

28. Si e mohoni Allahun, e dihet se ju nuk ekzistonit fare e Ai ju ngjalli, mandej ju bën të vdisni e pastaj ju ringjalli, e mandej tek Ai do të ktheheni?

29. Ai (Allahu) është që për ju krijoi gjithçka që ka në tokë, pastaj u ngrit lart dhe i përsosi ata shtatë qiej. Ai është i Gjithëdijshëm për çdo gjë.<sup>3</sup>

30. (Përkujto Muhamed) Kur Zoti yt u tha engjëjve: "Unë po krijoj (po përcaktoj) në tokë një mëkëmbës!" Ata thanë: "A do të vendosësh në te atë që bën çrregullime dhe që derdh gjaqet, e ne të madhërojmë Ty me lavdërimin Tënd dhe plotësisht të adhurojmë!" Ai tha: "Unë di atë që ju nuk e dini!"

31. E Ai (Zoti) ia mësoi Ademit të gjithë emrat (e sendeve), pastaj ato ua prezantoi engjëjve dhe u tha: "Më tregoni për emrat e këtyre (sendeve të emërtuara), nëse jeni të drejtë (çka mendoni)?"

32. (Engjëjt) Thanë: "Ti je i pa të meta, ne nuk kemi dije tjetër përveç

---

<sup>3</sup> Pasi u përmendën tri grupet e njerëzve: besimtarë, jobesimtarë dhe hipokritë (munafikë), në këto ajete përmenden edhe argumentet, që vërtetojnë për Zotin një, Krijuesin e çdo qenieje e sendi në ekzistencë, duke ftuar njerëzit që të jenë falënderues të të mirave, që Ai ua dhuroi.

Askush tjetër përveç Zotit, nuk ka krijuar ndonjë send, prandaj çdo adhurim ose madhërim përveç Atij, është i gabuar dhe do të ketë pasoja të rënda. Ai është dhurues i jetës së çdo gjallesë, siguries i kushteve për jetë si në tokë ashtu edhe në qiell, pra përveç Tij nuk meriton kush tjetër të adhurohet. Kundërshtarëve që e mohonin Kuranin, si shpallje nga Zoti iu tërheq vërejtjen, se do të jenë ata dhe idhujt e tyre, që i konsiderojnë si zota, lëndë e zjarrit të xhehenemit.

Besimtarëve vepërmirë u jepet myzhde, se do të gëzojnë të gjitha kënaqësitë në xhenet, e si më me rëndësi atë, se aty do të jenë përgjithmonë. Kundërshtartët nuk mund ta thurin dot ndonjë pjesë të ngjashme me Kuranin, as sa kapitina më e shkurtër e tij, por u përpoqën ta quajnë si të metë të tij, përse përmend bletën, mushkonjën, merimangën, milingonën etj. Zoti xh.sh. nuk frikësohet prej asaj që thonë ata, se mos është e metë, sepse edhe krijesat më të thjeshta sikurse mushkonja, madje edhe më të vogla, vërtetojnë për fuqinë dhe mjeshtërinë e përsosur të Krijuesit të tyre, pra begatojnë bindjen e besimtarëve, e ata që nuk respektojnë udhëzimet e Zotit, vazhdojnë të jenë edhe më të humbur. Ata zatën e kanë thyer besën e marrë prej tyre në shpalljet e mëparshme, se ishin të obliguar ta besojnë Allahun, e kur të vijë Muhamedi ta pranojnë edhe atë, prandaj ata kanë humbur në tërësi. Ata nuk respektojnë as lidhjen e gjakut ndaj pejmabërëve, ndaj familjes, ndaj besimtarëve, e Zoti ka urdhëruar të ruhet dhe të respektohet afria familjare etj. Në Kuran përmendën shtatë qiej, por sa është madhësia e një qielli e di vetëm Zoti xh.sh. Hapësira e gjithësisë kurrë nuk do të mund të arrihet e të studiohet në tërësi, prandaj çështje të tilla mbeten në kompetencën e Atij që i krijoi.

asaj që na mësove Ti. Vërtetë, Ti je i Gjithëdijshmi, i Urti!"

33. (Zoti) Tha: "O Adem, njoftoji ata (engjëjt) me emrat e atyre (sendeve)!" E kur u rrëfeu atyre për emrat e tyre (Zoti) tha: "A nuk ju kam thënë juve, se Unë e di fshehtësinë e qiejve e të tokës dhe di atë, që ju e publikoni dhe atë që e mbani të fshehtë".

34. E kur iu thamë engjëjve: përluni (bini në sexhde) Ademit, ata menjëherë iu përlulën, me përjashtim të Iblisit (djallit). Ai refuzoi dhe u tregua mendjemadh dhe u bë jobesimtar.

35. E Ne i thamë: "O Adem, ti dhe bashkëshortja juaj banoni në xhenet dhe hani lirisht nga frutat e tij nga të doni, por mos iu afroni asaj peme e të bëheni zullumqarë (të vetvetes suaj).

36. Po djalli i bëri, që ata të dy të mashtrohen në atë (pemë ose xhenetin) dhe i nxori ata nga ajo (e mirë) që ishin në të, e Ne iu thamë: "Zbritni (dilni), jeni armik i njëri-tjetrit, e ju deri në një kohë në tokë keni vendbanim dhe dëfrim".

37. E Ademi prej Zotit të vet pranoi disa fjalë (lutje), prandaj Ai ia fali (gabimin), Ai është Mëshirues dhe Pranues i pendimit.

38. Ne iu thamë: "Dilni prej aty që të gjithë, e juve gjithqysh do t'iu arrijë udhëzimi prej Meje, e kush e pranon udhëzimin Tim për ata nuk ka, as frikë, as që do të brengosen".

39. E ata që i mohuan dhe përgënjeshtruan argumentet tona, të tillët janë banues të zjarrit, ata do të jenë aty përgjithmonë.<sup>4</sup>

40. O Bijtë e Israilit, kujtoni (jini mirënjohës për) të mirat e Mia, të cilat ua dhurova juve dhe zbatoni premtimin, që ma keni dhënë Mua, e Unë e zbatoj atë që iu premtova, dhe të më keni frikë vetëm Mua.

41. Dhe besojeni atë që e zbrita (Kuranin), e që vërteton atë që keni ju, e mos u bëni mohues të parë të tij, dhe mos i ndërroni ajetet e Mia (Kuranin) me një vlerë të paktë, por vetëm Mua të ma keni drojen.

42. E mos e ngatërroni të vërtetën me të pavërtetën dhe me vetëdije të fshihni realitetin.

43. Faleni namazin dhe jepni zeqatin, dhe faluni me ata që falen (bini në ruku me ata që bien).

44. Apo i urdhëroni (thirrni) njerëzit për punë të mira, e veten tuaj

<sup>4</sup> Prej shumë të mirave, të cilat Zoti ia dhuroi njeriut, më e çmuara është nderimi që iu bë, me urdhrin e Zotit, nga ana e engjëjve. Njeriu duke filluar prej Ademit është caktuar mëkëmbës, i cili duhet t'i zbatojë dispozitat e Zotit në tokë. Me këtë besim që iu dha njeriut, i cili është krijesa më e përsosur kuptohet, se në mesin e njerëzve do të ketë gjithnjë edhe të dalluar, të cilët do të udhëheqin në të gjithë lëmenjtë e jetës.

po e harroni? Ndërsa ju e lexoni librin (Tevratin). A nuk po mendoni?  
45. Kërkoni ndihmë (në të gjitha çështjet) me durim dhe me namaz, vërtet ajo është e madhe (vështirë), por jo edhe për ata që kanë frikë (Zotin),

46. të cilët janë të bindur se do ta takojnë Zotin e vet dhe se ata do t'i kthehen Atij.

47. O Bijtë e Israilit, përkujtojeni dhuntinë Time, të cilën ua dhurova, dhe Unë ju pata (të parët tuaj) dalluar ndaj njerëzve të tjerë (të asaj kohe).

48. Dhe ruajuni një dite, kur askush askujt nuk do të mund t'i kryejë asgjë, kur nuk pranohet për të (jobesimtarin) ndonjë ndërmjetësim dhe nuk pranohet për të kompensim, e as që do të ndihmohen ata (fajtorët).<sup>5</sup>

---

Engjëjt nuk e kundërshtuan vendimin e Zotit për caktimin e Ademit si mëkëmbës, por dëshiruan të mësojnë edhe më shumë për aftësitë e njeriut, si krijesë fizike e materiale, e cila sipas natyrës së vet është e gatshme të bëjë edhe çrregullime në tokë. Këtë e kishin kuptuar engjëjt në botën e tyre shpirtërore. Mirëpo, kur Allahu e urdhëroi Ademin t'i shfaqë aftësitë e veta me të cilat ishte përgatitur ai dhe lloji i tij për udhëheqje në tokë, ai i emërtoi sendet, engjëjt e kuptuan fshehtësinë e nderimit ndaj tij, prandaj respektuan urdhrin e Zotit dhe i bënë sexhde në shenjë nderimi, e jo adhurimi. "Sexhde" është një nga trajtat gjatë faljes së namazit, kur njeriu bie në gjunjë dhe me duar e fytyrë përdhe në shenjë përuleje ndaj Zotit. Kjo përule nuk lejohet t'i bëhet asnjë krijese, pos Krijesit.

"Melaiket" - engjëjt nxisin virtytet e larta të njeriut, kujdesen për zbatimin e urdhrave të Zotit në tërë ekzistencën, madhërojnë Zotin e kurrë nuk gabojnë.

"Iblis", "shejtan" është emër i djallit. Ai është i larguar, i dëbuar, i përzënë prej mëshirës së Allahut. Djalli nxit dhe ngacmon te njeriu çdo ves, që është i ulët dhe shtazor.

"Xhenet" - parajsë, e kur është fjala për ndonjë bukuri e kënaqësi në këtë botë, është kopsht.

Fjalët që Zoti ia mësoi Ademit për lutje pas të cilave ia fali gabimin janë të theksuara në kapitlinë "Araf".

<sup>5</sup> "Israil" është emër i peygamberit të Zotit, emër i Jakubit, birit të Is-hakut, birit të Ibrahimit a.s. dhe sa herë që përmenden në Kuran Beni Israil (bijtë e israilit) ka si qëllim pasardhësit e Jakubit. Emri Israil për Jakubin është thënë qartas në suren "Ali Imran". Beni Israilët thirren që ta besojnë Kuranin, i cili vërteton për Tevratin, që për interesat e tyre të mos bëjnë ndryshime në librin e tyre, të mos e fshehin të vërtetën për Muhamedin a.s.

Mirëpo Beni-Israilët, të cilët në kohën e Muhamedit a.s. e quanin veten "jehudi", e posaçërisht rabinët (prijësit fetarë) e tyre, përveç se nuk pranuan mësimet e Kuranit, ata aty ku flitej për virtytet e Muhamedit a.s., bënë ndryshime në librin e tyre, që të mos e humbasin pozitën. Disa prijësit fetarë jehudi të afërme të tyre, të cilët kishin pranuar fenë islame u thonin: vazhdoni të jeni në fenë islame se është e vërtetë prej Zotit, e vetë nuk e pranoni.



49. Përkujtoni edhe kur ju shpëtuaam prej popullit të faraonit, që nga ai shijuat dënimin më të idhët, duke ua therur bijtë tuaj, e duke ua lënë gjallë gratë tuaja. Në këtë torturë përjetuat një sprovim të madh nga Zoti juaj.

50. Dhe kur për ju e ndamë detin, e ju shpëtuaam, ndërsa ithtarët e faraonit i fundosëm, e ju i shihnit (me sytë tuaj).

51. E kur i premtuaam Musait (t'ia japim Tevratin) dyzet netë, pas tij ju (pasi shkoi ai për Tevrat) e adhuruat viçin, ju ishit dëmtues (të vetes suaj).

52. Mandej edhe pas asaj ua falëm (gabimin), që të falënderoni.

53. Dhe (përkujtoni) kur ia dhamë Musait librin, dalluesin, në mënyrë që të udhëzoheni në rrugë të drejtë.

54. Dhe kur Musai i tha popullit të vet: “O populli im, me adhurimin e viçit (në vend të Zotit), ju i bëtë zullum vetes, pra pendohuni para Krijuesit tuaj, dhe vriteni veten. Kjo për ju është më e mirë te Krijuesi juaj. E Ai ua pranoi pendimin tuaj, Ai është Mëshirues, ndaj e pranoi shumë pendimin.

55. Dhe kur i thatë: “O Musa, ne nuk të besojmë ty derisa ta shohim Allahun haptazi, e atëherë juve u rrëmbeu rrufeja (zjarri) dhe ju e shihnit.

56. Pastaj, që të jeni mirënjohës pas vdekjes suaj juve ju ngjallëm.

57. Dhe Ne bëmë që retë t'u bëjnë juve hije, ju furnizuaam me rrëshirë (të ëmbël) dhe me shkurtëza.

(Ju thamë) Hani nga të mirat që ju furnizuaam! (Ata nuk qenë mirënjohës). Po Neve ata nuk na bënë kurrfarë dëmi, por ata e dëmtuan veten.

58. E kur ju thamë: “Hyni në këtë fshat (vendbanim), dhe hani në të lirisht ku të dëshironi, e hyni në derën (e fshatit) të përulur dhe thoni: “Hittatun” - ndjesë, Ne ua falim mëkatet tuaja, e bamirësve ua shtojmë shpërblimin.

59. E ata që ishin mizorë atë që iu ishte thënë e ndryshuan me një fjalë tjetër, e Ne për shkak se ata kundërshtuan, lëshuaam nga qielli një

---

Thirren ta falin namazin, ta japin zeqatin. “Zeqati” sipas sheriatit islam është pjesë e caktuar e pasurisë, të cilën muslimani është i obliguar ta japë, për ato nevoja që i ka cekur Kurani.

“Ruku” krusje, quhet një nga pjesët e namazit, e këtu vetë kuptohet i tërë namazi, pra jehudive iu kërkohet të falen, ashtu siç falen muslimanët.

dënim kundër atyre që ishin mizorë<sup>6</sup>.

60. Dhe (përkujtoni) kur Musai kërkoi ujë për popullin e tij, e Ne i thamë: “Bjeri gurit me shkopin tënd”, atëherë nga ai gufuan dymbëdhjetë kroje, që secili grup e dinte vendin ku do të pinte ujë. (U thamë) Hani dhe pini nga begatitë e Allahut, e mos vazhdoni të jeni çrregullues në tokë.

61. Madje kur ju thatë: “O Musa, ne nuk mund të durojmë (hamë) vetëm një ushqim (të njëjtë), lute pra Zotin tënd për ne të na furnizojë me çka mbin toka prej perimeve të saj, prej trangujve, prej hudrave, prej thjerrzave (groshë) dhe prej qepëve të saj!” (Musai) Tha: “A kërkoni ta ndërroni të mirën për atë që është më e thjeshtë?” Zbritni pra në qytet, se aty do të keni atë që kërkoni! E mbi ta rëndoi poshtrimi dhe skamja, e ata kundër vetes shkaktuan hidhërimin e Allahut. Kjo ndodhi sepse ata mohonin argumentet e Allahut, vritnin pejgamberët pa kurrfarë të drejte, dhe për shkak se kundërshtuan dhe i kalonin kufijtë në të keqe.

62. Vërtet, ata që besuan, ata që ishin jehudi, të krishterët, sabejët (kishin lëshuar fenë e adhuronin engjëjt), kush besoi prej tyre (sin-qerisht) Allahun, dhe botën tjetër, dhe bëri vepra të mira, ata e kanë shpërblimin te Zoti i tyre. Për ta nuk ka frikë, as nuk kanë përse të pikëllohen (pasi besuan Allahun, librat, të dërguarit në mesin e të cilëve edhe Muhamedin).

---

<sup>6</sup> Faraoni me ithtarët e vet bënte shtypje të madhe kundër Beni Israilëve, ua vrisnin meshkujt, e femrat ua linin të jetojnë. Thuhet se Faraoni kishte ëndërruar një zjarr, që vinte prej Jerusalemit dhe e kishte përfshirë e djegur secilin kibtas, e Beni Israilët nuk i kapte. Fallxhorët ia interpretuan ëndrrën, se te Beni Israilët do të lindë një djalë, që do ta shkatërrojë Faraonin dhe sundimin e tij, prandaj ai urdhëroi të vriten djemtë e Beni Israilëve.

Zoti xh. sh. e ndau ujin e detit dhe Beni Israilët kaluan duke ecur nëpër fundin e tij, e kur hyri Faraoni me të vetët deti u mbyll dhe i mbyti. Pas shkatërrimit të Faraonit, Musai shkoi për ta pranuar Tevratin, për të cilin i kishte premtuar Zoti, se do t'ia jepte pas dyzet ditëve. Në kohën kur ishte Musai në malin Tur, ku do ta pranonte Tevratin, një farë Samiriu kishte punuar një viç ari, e mashtroi popullin duke e bindur, se duhet të adhuronin atë dhe ata e adhuruan. Kur u kthye Musai me urdhër të Allahut u tha ta mbysnin njëri tjetrin në luftim, si shenjë pendimi derisa të zbresë falja e Allahut. Mirëpo, ata shkuan edhe më larg kërkuan ta shohin Zotin sheshazi, mirëpo atëherë i dogji rrufeja. Beni Israilët qëndruan në një shkretëtirë si të humbur rreth dyzet vjet, por edhe aty Zoti i ndihmoi, u sillte re t'u bënin hije, i furnizoi me ushqim pa farë munde. Kur erdhi puna të hyjnë në Kudus, në Jerusalem, u urdhëruan të hyjnë me përlulje dhe duke kërkuar falje, e ata i ndryshuan fjalët dhe nuk e respektuan urdhrin, prandaj u ndëshkuan.

63. (Përkujtoni) Kur Ne patëm marrë prej jush besën tuaj, ngritëm mbi ju (kodrën) Turin (iu thamë): veproni sipas atij (Tevratit) që ua dhamë me seriozitet, e mësoni atë që është në te, ashtu që të ruheni.

64. E pas asaj (besës) ju më vonë ia kthyet shpinën, e po të mos ishte mirësia dhe mëshira e Allahut ndaj jush, ju do të ishit prej të humburve (në të dy jetët).

65. Ju tanimë e keni të njohur çështjen e atyre nga mesi juaj, që nuk respektuan (urdhrin) në të shtunën, e Ne u thamë: Shndërrohuni në majmunë të përbuzur!

66. Atë (shndërrim të tyre) e bëmë masë ndëshkuese për ata që e përjetuan (me sy) dhe për të pastajshmit, por edhe si këshillë për të devotshmit.

67. (Përkujtoni) Edhe kur Musai popullit të vet i tha: "Allahu ju urdhëron ta therni një lopë! Ata thanë: "A po tallesh me ne"? Ai tha: "Allahut i mbështetem të më ruaj e të mos bëhem nga injorantët"!

68. Ata thanë: "Lute Zotin tënd për ne të na sqarojë çfarë është ajo"? Ai tha: "Ai thotë, se ajo është një lopë, as e vjetër (e moshuar), as e re (mëshqerrë), është e mesme, zbatoni pra atë që urdhëroheni"!

69. Ata thanë: "Lute Zotin tënd për ne, që të na sqarojë çfarë është ngjyra e saj"! Ai tha: "Ai thotë se ajo është një lopë e verdhë, ngjyra e saj është e fortë, që i kënaq shikuesit".

70. Ata thanë: "Lute Zotin tënd për ne, që të na sqarojë çfarë është ajo, se lopët na janë përzier (janë bërë të ngjashme), e ne do të gjejmë të vërtetën në dashtë Allahu"!

71. Ai tha: "Ai thotë, se ajo lopë nuk është e ushtruar që ta lërojë tokën e të ujitë të mbjellat, ajo është pa të meta dhe në të nuk ka shenjë (ngjyrë tjetër)". Ata thanë: "E tash na e sqarove saktë dhe e therën atë, e për pak e lanë pa e kryer punën".

72. (Përkujtoni) Kur e patët mbytur një njeri dhe u kundërshtuat mes veti për te, e Allahu është zbulues i asaj që e mbanit fshehtë.

73. E ne u thamë: "Mëshoni atij (të vdekurit) me një pjesë të saj (të lopës së therur"! Ja, kështu Allahu i ngjallë të vdekurit dhe ua sqaron argumentet e veta, ashtu që të kuptoni. [1]

74. Edhe pas (fakteve të qarta) zemrat tuaja u bënë pasandej të forta si guri, e edhe më të forta, sepse ka nga gurët prej të cilëve gufojnë lumenj, e ka disa prej tyre që çahen dhe prej tyre buron ujë,<sup>7</sup> madje

<sup>7</sup> Uji që gufoi prej gurit, që Musai i mëshoi me shkop ishte një mrekulli për të, e

ka prej tyre që nga frika ndaj Zotit rrokullisen tatëpjetë (nga maja e kodrës). Allahu nuk është i pakujdesshëm ndaj asaj që veproni ju.

75. A shpresoni se do t'u besojnë ata juve (jehuditë), kur dihet se një grup prej tyre dëgjuan fjalët e Allahut, edhe pse i kishin kuptuar, e duke qenë të vetëdijshëm (ç 'bënin) i ndryshuan ato.

76. E kur i takonin ata që kishin besuar (muslimanët) thonin: "Ne kemi besuar! E kur veçoheshin ata mes veti thonin: "A po ju tregoni atyre (muslimanëve) për atë që Allahu ua shpalli juve (në Tevrat rreth Muhamedit), që ata para Zotit tuaj të kenë argumente kundër jush. A nuk jeni duke kuptuar?"

77. A thua nuk e dinë ata (jehuditë), se Allahu e di atë çka e fshehin dhe atë çka e publikojnë?

78. E ka disa prej tyre që janë analfabetë, nuk e kuptojnë librin, por jetojnë vetëm me shpresa, duke mos qenë të sigurt.

79. Është shkatërrim për ata që me duart e veta e shkruajnë librin, e pastaj thonë: "Ky është prej Allahut!", e për të arritur me të një fitim të paktë. Mjerë për ta nga ajo që e shkruan duart e tyre dhe mjerë për ta nga ajo çka fitojnë!

---

dymbëdhjetë kroje ishin për dymbëdhjetë fise të pasardhësve të Jakubit. Beni Israilët ishin mësuar në Egjipt me lloj-lloj ushqimesh, prandaj kërkuan diçka ashtu edhe në shkretëtirë, e Musai iu tha të hyjnë në ndonjë qytet për të gjetur asi ushqimi.

Kudo që hynë Beni Israilët u poshtëruan dhe u nënçmuan, sepse Zoti i kishte mallkuar, sepse edhe pas të gjitha atyre të mirave që ua dha, ata kundërshtuan, e vranë edhe pejgamberin. Të gjithë ata që besuan sinqerisht në kohën e Musait, në kohën e Isait edhe të tjerë janë besimtarë të shpëtuar, nëse në kohën e Muhamedit a.s. e besuan edhe atë.

Beni Israilët edhe librin e tyre, Tevratin e pranuan me dhunë dhe nuk i respektuan dispozitat e tij. Ditën e shtunë e kishin të ndaluar të gjuajnë peshq, por një pjesë e tyre e shkelën atë dispozitë dhe si masë ndëshkuese për ata dhe për të tjerët që do të vinë më vonë, Zoti Fuqplotë i shndërroi në majmunë. Njerëzit e devotshëm e dinë se urdhri i Zotit duhet respektuar patjetër. Ndër Beni Israilët, e në kohën e Musait, disa të afërt të një plaku pasanik ia kishin vranë djalin plakut për ta trashëguar atë pasuri ata, e jo djali. Pasi dorasi nuk dihej dhe ishin shkaktuar konflikte rreth tij kërkuan prej Musait ta gjejë dorasin. Ai, sipas urdhrit të Zotit u tha ta therin një lopë dhe me një pjesë të saj t'i mëshojnë të vdekurit e ai do të ngjallet, dhe do të tregojë se kush e ka vranë. Mirëpo ata, si zakonisht edhe këtë urdhër të Zotit e zvarritën, duke bërë pyetje pas pyetjeje dhe duke ia vështirësuar edhe më shumë punën vetes, saqë përveç mundimeve deri sa e gjetën një lopë të tillë, u detyruan ta paguajnë me një çmim të jashtëzakonshëm. E therën lopën dhe me një pjesë të saj e prekën të vdekurin, e ai e tregoi dorasin. Këtu shihet fuqia e Zotit; me një pjesë të lopës së prerë i mëshohet një të vdekuri, e ai ngjallet. Po kjo fuqi e Zotit do t'i ringjallë të gjithë njerëzit.

Prej asaj kohe dorasi që vret të afërmin, e humb të drejtën e trashëgimit. Kështu është edhe në sheriatin islam.

80. Ata edhe thanë: “Neve nuk do të na kapë zjarri, përveç për disa ditë të numëruara!” Thuaj: “A mos keni marrë prej Allahut ndonjë premtim, e Allahu nuk e thyen premtimin e vet, ose jeni duke thënë për Allahun atë që nuk e dini?”

81. Po (do t’ju kapë zjarri), ai që bën keq dhe që e vërshojnë gabimet e tij, ata janë banues të zjarrit, aty janë përgjithmonë.

82. E ata që besuan dhe bënë vepra të mira, ata janë banues të xhenetit, aty janë përgjithmonë.<sup>8</sup>

83. (Përkujtoni) Kur ne morëm zotimin e Bijve të Israilit: mos adhuroni tjetërkënd përveç Allahun, të silleni mirë ndaj prindërve, ndaj të afërmve, ndaj jetimave, ndaj të varfërve dhe njerëzve u thuani fjalë të mira, faleni namazin dhe jepni zeqatin; e pastaj ju e thyet zotimin dhe përveç një pakice prej jush, ia kthyet shpinën zotimit.

84. Dhe kur morëm zotimin tuaj, që të mos derdhni gjakun tuaj, të mos dëboni veten tuaj nga vendi juaj, e ju e pranuat, ndaj dëshmojeni.

85. Pastaj ja, ju jeni ata që vrisni njëri-tjetrin, i dëboni disa prej jush nga vendi i tyre, duke bashkëpunuar kundër tyre, si është mëkat e padrejtë, e nëse ata bien te ju në robëri, ju jepni kompensim për (t’i liruar) ata, e dëbimi i tyre nga vendi është i ndaluar për ju. A e besoni një pjesë të librit, e tjetrën e mohoni. Ç’mund të jetë ndëshkimi ndaj atij që punon ashtu prej jush, pos poshtërim në jetën e kësaj bote, e në Ditën e Gjykimit ata hidhen në dënimin më të ashpër. Allahu nuk është i pakujdesshëm ndaj asaj që veproni ju.

86. Të tillë janë ata që e vlerësuan jetën e kësaj bote mbi botën tjetër, prandaj atyre, as nuk do t’u lehtësohet dënimi, e as që do të ndihmohen ata.

<sup>8</sup> Edhe pas të gjitha atyre mrekullive, që iu kishte shfaqur Zoti, jehuditë ishin shumë zemërfortë, nuk njihnin të mirat që iu ishin dhuruar, prandaj gjithnjë u sprovuam me ndëshkime të lloj-llojshme.

Besimtarëve, së bashku me Muhamedin a.s. iu drejtohet Kurani, duke u thënë se nuk ka shpresë, që jehuditë do të pranojnë fenë tuaj. Ata kur është fjala për Muhamedin dhe Kuranin, ndryshojnë pjesë të librit të tyre, ata u thonin të vetëve: mos u tregoni muslimanëve, se në Tëvrat shkruhet për Muhamedin dhe dërgimin e tij peygamber, sepse në Ditën e Gjykimit nuk do të mund të arsyetoheni se nuk keni ditur.

Dijetarët që ishin pari fetare bënë shtrembërime në Tëvrat, kurse masa e gjerë, nuk dinte ta lexojë atë. Ata jetonin me shpresat që iu thonte paria, si: neve Beni Israilëve do të na mëshirojë Zoti, të parët tanë ishin peygamberë, ne jemi popull më i zgjedhur, xhehenemi do të na djegë pak ditë, ose shtatë, ose dyzet, aq sa patën adhuruar vëçin, dhe ashtu i mashtronin. Kurani iu thotë qartas, se ai që mohon të vërtetën, vërshohet e mbytet në të keqia. Ai do të jetë përgjithmonë në xhehenem, ashtu si ai që beson dhe bën vepra të mira do të jetë përgjithmonë në xhenet.

87. Ne i patëm dhënë Musait librin dhe pas tij patëm dërguar shumë pejgamberë. Isait, birit të Merjemes i dhamë argumente (mrekulli) dhe e fuqizuam me (Xhibrilin) Shpirtin e Shenjtë. E sa herë që u erdhi ndonjë i dërguar me çka nuk u pëlqeu juve, a nuk u bëtë kryelartë dhe disa prej tyre i përgënjeshtruat e disa i vratët?

88. E (jehuditë e kohës së Muhamedit) thonë: “Zemrat tona janë në këllëf!” Jo, por për shkak të mosbesimit të tyre, Allahu i ka mallkuar, prandaj pak janë që besojnë (ose: pak send besojnë).

89. E kur iu erdhi atyre prej Allahut libri (Kurani), që është vërtetues i atij që e kishin pranë, e që para se t'u vinte e kërkonin ndihmën e tij kundër mosbesimtarëve, e mohuan atë (Muhamedin) që e njihnin, kur u erdhi. Pra mallkimi i Allahut qoftë kundër mosbesimtarëve!

90. E shëmtuar është ajo për çka ata e shitën veten, të mos e besojnë atë që e shpalli Allahu, të shtyrë nga zilia, për shkak se Allahu nga mirësia e Tij t'i shpallë atij që dëshiron nga robërit e vet. Prandaj merituan zemërim mbi zemërim. Mosbesimtarët kanë dënim që i poshtëron.

91. Dhe kur atyre iu thuhet: “Besoni atë që shpalli Allahu”, ata thonë: “Ne besojmë atë që na u shpall neve”, kurse e mohojmë atë pas tij, edhe pse është vërtetues i atij që e kanë ata dhe është i vërtetë. Thuaj: “Nëse jeni besimtarë, pse pra i vritnit më parë pejgamberët e Allahut?”

92. Juve iu pat ardhur Musai me argumente, por pas tij ju adhuruat vëçin, pra ju ishit mizorë.<sup>9</sup>

---

<sup>9</sup> Edhe në Tevrat gjendeshin rregullat dhe dispozitat obliguese, sipas të cilave Bijtë e Israilit ishin të obliguar të veprojnë, të adhurojnë Zotin një, të respektojnë prindërit, të afërmit, jetimët, të varfërit dhe të luten e të japin zeqat. Namazi i tyre nuk ishte si i muslimanëve, as në trajtë, as në numër e ashtu edhe zeqati. Në Medine ka qenë fisi jehudi “Beni Kurejdha”, që ishin bashkuar me fisin arab “Evs”, dhe fisi tjetër jehudi “Benu Nadir”, që ishte bashkuar me fisin arab “Hazrexh”. Kur shpërthente ndërmjet tyre lufta, jehuditë luftonin me aleatin e vet arab, kundër palës tjetër jehudi dhe arab, dhe ashtu vrisnin njëri-tjetrin dhe i dëbonin prej shtëpive. Sipas Tevratit jehuditë e kishin të ndaluar këtë. Kur pushonte lufta punonin sipas Tevratit, sepse jehuditë e zënë robër i kompanonin me pasuri dhe i lironin, prandaj një pjesë të Tevratit e respektonin, kurse pjesën tjetër jo. Ashtu siç ishte Musai i dërguar te Beni Israilët, ashtu ishte i dërguar edhe Isai me Inxhil, por ata nuk respektuan asnjë pejgamber, që iu erdhi me shpallje, që nuk u pëlqenin atyre. Xhibrili është një engjëll, që iu solli të gjithë pejgamberëve shpalljen prej Zotit, ashtu edhe Isait. Para se të vinte Muhamedi a.s. pejgamber dhe para se t'i vinte shpallja, jehuditë iu kundërviheshin idhujtarëve arabë duke thënë, se Zoti do ta dërgojë një pejgamber dhe shpallje, që do t'i ndihmojë ata kundër politeistëve arabë. Kur zbriti Kurani ata nuk e pranuan, por thonin se zemrat e tyre disi nuk e kuptonin, nuk e pranuan as Muhamedin, edhe pse sipas mësimëve të

93. (Përkujtoni) Kur morëm premtimin tuaj dhe mbi ju ngritëm kodrën Tur, (u thamë) merreni këtë që iu dhamë seriozisht dhe dëgjoni (respektoni). Ata thanë: “Dëgjuam (me veshë) e kundërshtuam”. E për shkak të mosbesimit të tyre adhurimi ndaj viçit ishte mishëruar në zemrat e tyre. Thuaj: “Sa keq po ju urdhëron besimi juaj, nëse (pretendoni se) jeni besimtarë!”

94. Thuaj: “Nëse bota tjetër (xheneti) tek Allahu është vetëm për ju, e jo edhe për njerëzit e tjerë, nëse jeni të sinqertë kërkojeni vdekjen (të shkoni sa më shpejt).

95. E për shkak të veprave të tyre (mëkateve), ata kurrë nuk e dëshirojnë atë. Allahu di për zullumqarët.

96. Është e sigurt, se njerëzit më lakmues për të jetuar, ti ke për të gjetur ata (jehuditë), bile edhe më lakmues se idhujtarët. Ndonjëri prej tyre dëshiron të jetojë një mijë vjet, por edhe sikur të jetojë, ajo (jeta e gjatë) nuk do ta shpëtojë atë prej dënimit. Allahu sheh çka veprojnë ata.

97. Thuaj: “Kush është armik i Xhibrilit (është armik i Allahut), e ai me urdhrin e Allahut e zbriti Kuranin në zemrën tënde, që është vërtetues i asaj që ishte më parë dhe udhërrëfyes e përgëzues për besimtarët”.

98. Kush është armik i Allahut, i engjëjve të Tij, i të dërguarve të Tij, i Xhibrilit dhe i Mikailit (ai është mosbesimtar), Allahu pa dyshim është armik i mosbesimtarëve.

99. Ne të kemi shpallur ty (Muhamed) argumente të qarta dhe ato nuk i mohon askush, përveç mosbesimtarëve të pabindur (ndaj Allahut).

100. (Nuk besojnë argumentet tona se) Sa herë që ata kanë dhënë ndonjë premtim, një grup prej tyre e hodhi atë, por shumica e tyre nuk beson.

101. E kur u erdhi atyre ndonjë i dërguar prej Allahut, vërtetues i asaj që kishin ata, një grup prej atyre të cilëve iu ishte dhënë libri, e hodhi pas shpine librin e Allahut, kinse nuk dinin (asgjë).

102. (Ë hodhën librin e Zotit) E ndoqën atë që thonin djajtë për kohën e sundimit të Sulejmanit. Po Sulejmani nuk ishte i pafe, djajtë ishin të pafe, sepse iu mësonin njerëzve magjinë. (ndoqën) Edhe çka u zbriti në Babil dy engjëjve, Harutit dhe Marutit. E ata të dy nuk i mësonin askujt (magjinë) para se t'i thonin: “Ne jemi vetëm sprovë, pra

Tevratit e dinin kush ishte ai. Këtë e bënë nga zilia, sepse donin vetëm ata të kenë shpallje e pejgamber, e jo popujt e tjerë, siç ishin arabët.

mos u bëj i pafe!” E mësonin (njerëzit) prej atyre të dyve atë (magji) me çka ndanin burrin prej gruas së vet, por pa lejen e Allahut me atë askujt nuk mund t’i bënin dëm, dhe ashtu mësonin çka u sillte dëm, e nuk iu sillte dobi atyre. E ata (jehuditë) e kanë ditur, se ai që (hodhi librin) e zgjodhi atë (magjinë), ai në botën tjetër nuk ka ndonjë të drejtë (në mëshirën e Zotit). Po ta dinin ata, se për çka e shitën veten, ajo vërtet është shumë e keqe.

**103.** E sikur të kishin besuar ata dhe sikur të ishin ruajtur (prej mëkateve), po të dinin, shpërblimi prej Allahut do të ishte shumë më i dobishëm.<sup>10</sup>

**104.** O ju që keni besuar, mos thuani: “Raina” - po thuani: “Undhurna” dhe respektoni! Mosbesimtarët kanë dënim të dhembshëm.

**105.** As ata, Ithtarët e Librit, që nuk besuan, e as idhujtarët nuk duan që juve t’ju vijë ndonjë e mirë nga Zoti juaj. Mirëpo Allahu me mëshirën e vet veçon atë që dëshiron, Allahu është Zot i mirësisë së madhe.

**106.** Ne nuk abrogojmë (pezullojmë) asnjë nga argumentet tona, apo ta bëjmë të harrohet nga ju, e të mos sjellim edhe më të dobishëm se ai, ose të ngjashëm me të. A nuk e ke ditur, se Allahu është i Plotfuqishëm për çdo send?

**107.** A nuk e ke ditur, se vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve e i

---

<sup>10</sup> Jehuditë edhe Tevratin e pranuan me dhunë, duke i frikësuar mbi kokat e tyre me kodrën Tur dhe duke i tërhequr vërejtjen, që të veprojnë seriozisht sipas tij.

Duke jetuar me iluzione jehuditë thonin, se ishin populli më i zgjedhur dhe të xheneti ishte thjesht vend i tyre, e jo i njerëzve të tjerë. Nëpërmjet Kuranit urdhërohet Muhamedi a.s. t’iu thotë atyre: nëse xheneti është i juaji, atëherë lypeni vdekjen e shkoni atje dhe kënaquni. Mirëpo, ata i dinin të zezat që kishin bërë, prandaj nuk e lypnin vdekjen, sepse ata janë populli më lakmues për jetë të gjatë, por e kanë kot, se nuk mund t’i ikin dënimit.

Jehuditë e kanë pyetur Pejgamberin, se kush ishte meleku që i sjell shpalljen? - Ai iu tha, se ishte Xhibrili. Ata thanë: ai është armik yni, ai e dirigjon luftën dhe gjitha të zezat që na kanë gjetur i kemi prej tij, e sikur të thoshe për Mikailin, që sjell shiun e mëshirën, ne do të vinim pas teje, e tashti jo. Zoti xh. sh. Shpalli, se engjëjt, pejgamberët nuk bëjnë gjë tjetër vetëm se zbatojnë urdhrin e Tij, e ai që është armik i tyre, është armik i Zotit. Paria fetare e jehudive e hodhi pas shpine edhe librin e vet, i cili fliste për Muhamedin. Ata u dhanë pas mësimëve të magjisë për të cilën thonin, se Sulejmani a.s. e praktikoi dhe sundoi me të. Kjo ishte shpifje kundër pejgamberit të Zotit, Sulejmanit. Magjinë ua mësonin masës dy engjëj shumë të devotshëm, që të jetë sprovë për njerëzit, për këtë ata i këshillonin, që të mos e praktikojnë atë, sepse kush bën magji ai në botën tjetër nuk do të gjejë shpëtim. Nëse mungon vullneti i Zotit magjia nuk ka kurrfarë efekti.



tokës, dhe se pos Allahut nuk keni, as mbrojtës, as ndihmëtar.

108. A doni ta pyetni të dërguarin tuaj sikurse u pyet më parë Musai? Ai që e ndërron besimin me mosbesim, ai tanimë e ka humbur rrugën e drejtë.

109. Shumë Ithtarë të Librit (jehudi, të krishterë), edhe pasi iu është bërë e qartë e vërteta, nga vetë zilia e tyre personale dëshiruan që pas besimit tuaj t'iu kthejnë në mosbesimtarë, pra ju falni ata dhe mos ua veni re shumë, derisa Allahu ta sjellë urdhrin e vet. Allahu është i Gjithëfuqishëm për çdo send.

110. Kryeni faljen (namazin) dhe jepeni zeqatin, e çfarëdo të mirë që e përgatitni për veten tuaj, atë e gjeni tek Allahu. S'ka dyshim, se Allahu përcjell çdo veprim tuajin.

111. Ata edhe thanë: “Kurrresi nuk ka për të hyrë kush në xhenet, përveç atij që është jehudi ose i krishter! Ato janë fantazi të tyre”! Thuaju: “Sillni argumentin tuaj (për atë që thoni), po qe se jeni të drejtë”?

112. Nuk është ashtu (si thonë ata), po ai që i është dorëzuar Allahut dhe është bamirës, ai e ka shpërblimin e vet te Zoti i tij, për ata nuk ka frikë, as nuk kanë pse të mërziten.

113. Jehuditë thanë, se të krishterët nuk janë të mbështetur në asgjë (nuk kanë fe të vërtetë). Edhe të krishterët thanë, se jehuditë nuk janë të mbështetur në asgjë, e duke qenë se ata të dy palët e lexojnë librin. Po kështu si thënie të tyre thanë edhe ata që nuk dinin (idhujtarët për Muhamedin). Po në Ditën e Gjykimit për atë që ata nuk pajtoheshin Allahu gjykon ndërmjet tyre.

114. E kush mund të jetë më mizor, se ai që në xhamitë e Allahut pengon të përmendet emri i Tij (të bëhet ibadet) dhe përpiqet për shkatërrimin e tyre. Atyre ndryshe nuk u takoi të hyjnë vetë në to, vetëm duke qenë të frikësuar. Ata në këtë jetë kanë nënçmim e në botën tjetër dënim të madh.

115. Të Allahut janë, edhe (anët nga) lindja, edhe perëndimi, dhe kahdo që të ktheheni, aty është anë e Allahut. Vërtet, Allahu është i Gjerë (në bujari) e i Gjithëdijshtëm.<sup>11</sup>

<sup>11</sup> “Raina” ishte fjalë, që shokët e Pejgamberit e shprehnin kur ai i mësonte, pra me të i thonin: përcillna, pritna deri ta mësojmë etj. Mirëpo, edhe jehuditë e kishin një fjalë të gjuhës së tyre hebreje po të asaj forme, por me përmbajtje fyese, dhe me qëllim të caktuar e përdornin pranë Pejgamberit, prandaj Zoti i urdhëroi besimtarët, që në vend të saj të përdornin fjalën “Undhurna”. Abrogimi ose pezullimi i një dispozite me një tjetër

116. Ata (Ithtarët e Librit) thanë: “Allahu ka fëmijë”!? I pastër është Ai nga kjo e metë! E Tij është gjithçka në qiej e në tokë, gjithçka i është nënshtuar Atij.

117. Ai është Shpikës i qiejve e i tokës (pa kurrfarë modeli të mëparshëm), e kur dëshiron diçka, ai vetëm i thotë: “Bëhu!”, në atë moment bëhet.

118. E ata që nuk dinë (kurejshitet politeistë) thanë: “Përse të mos na flasë neve Allahu, ose të na vijë ndonjë argument”?! Po kështu, thëniet e tyre në mënyrë të njëjtë i patën përsëritur edhe ata që ishin para tyre. Të njëjta janë zemrat e tyre. Ne tanimë i sqaruam argumentet për një popull që dëshiron të bindet.

119. Ne të dërguam ty me të vërtetën (Kuranin), përgëzues (me xhenetin) dhe paralajmërues (nga ndëshkimi i zjarrit), e ti nuk je përgjegjës për banuesit e xhehenemit.

120. As jehuditë, e as të krishterët kurrë nuk do të jenë të kënaqur me ty, deri sa ta pasosh fenë e tyre. Thuaju: “Udhëzimi i Allahut është udhëzimi i drejtë. E nëse pasi të ka ardhur ty e vërteta shkon pas mendimeve të tyre, nuk ka kush të të ndihmojë e as të mbrojë nga Allahu”.

121. Atyre, të cilëve ua dhamë librin dhe të cilët e lexojnë drejt ashtu si është, ata e besojnë atë (Kuranin). E ata që e mohojnë atë, të tillët janë ata që dështuan (nëDunja e në Ahiret).

---

quhet: “Nes’hun”. Shumica dërmuese e dijetarëve islamë janë të mendimit, se në Kuran ka abrogim të dispozitave, të citateve. Disa të tjerë nuk e pranojnë mundësinë e pezullimit të ndonjë dispozite a teksti të Kuranit, e mendojnë se fjala është për pezullimin e dispozitave në shpalljet e mëparshme.

Muslimanët porositen, që të mos bëjnë shumë pyetje, e të mos kërkojnë tepër sqarime, sepse populli i Musait pat shkuar aq larg, duke bërë kërkesë pas kërkesë, derisa kërkuan ta shohin Zotin haptazi, prandaj edhe u dënuan. Prandaj Zoti i thotë Muhamedit a.s. dhe besimtarëve, se ata i mundon zilia për besimin tuaj, prandaj largohuni një herë prej tyre, kryeni detyrat fetare, e Zoti do të shpallë me vonë urdhrin e vet rreth tyre.

Ithtarët e Librit nuk donin të pranojnë ndonjë pejgamber a shpallje tjetër pos të vetën. Prandaj ata i mendonin të tjerët të pafe dhe të pa xhenet. E Kurani sqaron, se xheneti dhe mëshira e Zotit është për besimtarët e drejtë e të sinqertë, që iu kanë bindur mësimëve të Tij, është për muslimanët. Herë romakët, e herë persianët e rrënonin xhaminë Aksa në Jerusalem. Ashtu bënin edhe idhujtarët mekas, duke mos lejuar njerëzit të shkojnë e ta vizitojnë Qaben. Ata nuk e lejuan Pejgamberin a.s. me shokët e vet, që ta vizitojnë Qaben në vitin e gjashtë hixhri. Ata e poshtëruan veten në këtë dynja, e në ahiret i pret dënim i madh, kurse besimtarët e kanë lehtë, ata mund të falen e të luten kudo qoftë, sepse Allahu i ka lejuar t’i kthehen cilëso anë, kur janë të penguar t’i kthehen kibles, ose nuk e dinë se nga është ajo.

122. O Bijtë e Israilit, kujtoni të mirat e Mia që ua dhurova, që ju dallova mbi njerëzit e tjerë (të asaj kohe).

123. Dhe ruajuni një ditë, kur askush nuk do të mund ta ndihmojë tjetrin për asnjë send, nuk do të pranohet prej askujt kompensim, nuk do t'i bëjë dobi askujt ndonjë ndërmjetësim, dhe as që do të ndihmohen.<sup>12</sup>

124. Përkujto (O i dërguar) kur Zoti i vet e provoi Ibrahimin me disa obligime, e ai i përmbushi ato, e Ai i tha: "Unë po të bëj ty prijës (imam) të njerëzimit"! Ai tha: "(bëj o Zot) Edhe nga pasardhësit e mi"! (Zoti) Tha: "Mirësinë Time nuk mund ta gëzojnë mizorët"!

125. Dhe kur shtëpinë (Qaben) e bëmë vendkthimi dhe vendsigurie për njerëzit (iu thamë): Vendin ku qëndroi Ibrahim pranojeni për vendfaljeje! Ibrahim dhe Ismailin i urdhëruam: ju të dy pastrojeni shtëpinë Time për vizituesit, për ata që qëndrojnë aty dhe për ata që falen aty.

126. Dhe kur Ibrahim tha: "Zoti im, bëje këtë një qytet sigurie dhe banorët e tij, që besuan Allahun dhe jetën tjetër furnizoi me lloje të frutave"! Ai (Allahu) tha: "Edhe atij që nuk besoi do t'ia mundësoj shfrytëzimin e të mirave për një kohë të shkurtër, e pastaj do ta shtyj në dënimin e Zjarrit, e sa përfundim i shëmtuar është ai".

127. Edhe kur Ibrahim dhe Ismaili, duke i ngritur themelet e shtëpisë (Qabes - luteshin): "Zoti ynë, pranoje prej nesh, se me të vërtetë Ti je që dëgjon dhe di"!

128. Zoti ynë, bëna neve të dyve besimtarë të sinqertë ndaj Teje dhe nga pasardhësit tanë, njerëz të bindur ndaj Teje, na i mëso rregullat e

<sup>12</sup> Në një hadithi kudsij, të cilin e shënon Buhariu, Zoti xh. sh. ka thënë «Njeriu trilloi gënjeshtria dhe fyerje ndaj Meje. Trilloi gënjeshtër kur tha se Unë nuk kam fuqi ta ringjallë atë, e bëri fyerje kur për Mua tha, se kam fëmijë». Natyralistët - tabiiijun - dehurrijun nuk e besojnë ringjalljen, kurse idhujtarët për engjëjt thanë, se janë bija të Zotit, jehuditë, për Uzejrin thanë djalë, e të krishterët për Isain thanë, se është djalë i Zotit. "Bedië" është shpikës, zanafilës i një sendi pa ndonjë model të mëparshëm. Zoti, pra, është shpikës i tillë i çdo sendi. Ndonjë shpikje, ndonjë risi në fe, në ibadet ose dispozitat e saj, që nuk ka mbështetje në ndonjë themel islam, është e përbuzur, e mallkuar. Ata që nga zilia dhe mendjemadhësia nuk deshën ta pranojnë Kuranin, duke kërkuar ndonjë argument tjetër, vepruan ashtu sikurse kishin vepruar edhe disa popuj më heret. Muhamedit a.s. i thuhet: zbatoje detyrën tënde sipas Kuranit. Ti nuk je përgjegjës për ta, pse ata nuk besojnë, e ata do të digjen në zjarr. Ata nuk janë të kënaqur me ty, vetëm nëse shkon pas idesë së tyre. Ata Ithtarë të Librit, që iu përmbajtën besnikërisht mësimëve të librit të tyre, e pranuan Kuranin si shpallje e Zotit. Në Ditën e Kijametit, çdo kush do të jetë i preokupuar me punët e veta, prandaj nuk duhet prituri ndihmë nga të tjerët, pos Zotit xh. sh.

ibadetit (adhurimit) tonë dhe falna neve, vërtet Ti je Shumëfalës, je Mëshirues i madh”!

129. Zoti ynë, dërgo ndër ta, nga gjiri i tyre të dërguar, që t'u lexojë atyre ajetet e Tua, t'u mësojë atyre librin dhe urtësinë, e t'i pastrojë (prej ndyrësisë së idhujtarisë) ata. S'ka dyshim se Ti je Ngadhënjyesi, i Gjithëdijshmi.

130. E kush largohet prej fesë së Ibrahimit, përveç atij që e poshtëron veten. Ne atë e bëmë të zgjedhur në këtë botë, kurse në botën tjetër ai është njëri prej të lartëve.

131. Kur Zoti i vet i tha atij: “Dorëzohu”! Ai tha: “Ju kam dorëzuar Zotit të gjithësisë”!

132. E Ibrahimit i porositi bijtë e tij me këtë (fe), e edhe Jakubi. (u thanë) “O bijtë e mi, Allahu ua zgjodhi fenë (islame) juve, pra mos vdisni ndryshe, por vetëm duke qenë muslimanë”!

133. A ishit ju (Ithtarë të Librit) dëshmitarë, kur Jakubit iu afrua vdekja, e ai iu tha bijve të vet: “Çka do të adhuroni pas meje”? Ata thanë: “Do ta adhurojmë Zotin tënd dhe Zotin e prindërve tuaj: Ibrahimit, Ismailit, Is'hakut, një të vetmin Zot dhe ne, vetëm Atij i jemi dorëzuar”!

134. Ai ishte një popull që kaloi, atij i takoi ajo që fitoi, e juve iu takon ajo që fituat, prandaj ju nuk jeni përgjegjës për atë që vepruan ata.<sup>13</sup>

---

<sup>13</sup> Zoti e provoi Ibrahimin me obligimet, që po shënohen në vazhdim, të cilat ai i plotësoi. Zoti e bëri Ibrahimin shembëlltë të njerëzve që erdhën pas tij, prandaj është i pranishëm ndër të gjithë popujt. Atij dhe birit të tij, Ismailit i takoi ndërtimi i Qabes, që është vend nga kthehen të gjithë besimtarët e drejtë, vend sigurie, pse në afërsi të saj lufta gjithnjë ka qenë e ndaluar dhe pasi ata e pastruan prej besimeve të kota, e lutën Zotin ta furnizojë atë vend shkretëtirë me fruta të ndryshme, e lutën besimtarët, por Zoti iu tha, se në këtë botë nuk bëj dallim, i furnizoj edhe jo-besimtarët, por ata në botën tjetër i hedh në zjarr. Duke ndërtuar Qaben e lutnin Zotin t'ua pranojë atë vepër, t'i udhëzojë në rrugë të drejtë ata dhe pasardhësit e tyre. U lutën që të dërgojë peygamber prej tyre për ta udhëhequr popullin. Kur erdhi Muhamedi peygamber, tha: “Unë jam fryt i lujtes së Ibrahimit”.

Ibrahimi ishte peygamber i dalluar, i cili iu dorëzua sinqerisht Zotit. Ai i porositi pasardhësit e vet t'i përmbahen vetëm fesë, të cilën e zgjodhi Zoti, fesë islame. Ashtu bënë edhe pasardhësit e tij, si Jakubi që i porositi bijtë e vet për të njëjtën fe.

E përderisa Muhamedi a.s. ishte pasardhës i Ibrahimit, ai porositi mësimet që i praktikoi Ibrahimit. Ai ndoqi fenë e Ibrahimit, refuzimi i arabëve idhujtarë, që edhe ata rridhnin prej birit të Ibrahimit, refuzimi i jehudive, që edhe ata rridhnin nga biri tjetër Is'haku, dhe i të gjithë atyre që thonin, se pasojnë fenë e Ibrahimit, nuk ishte i drejtë, por ishte një kokëfortësi dhe zili kundër Muhamedit a.s. dhe Kuranit, pa pasur kurrnjë fakt tjetër për kundërshtim.

135. Ata (Ithtarët e Librit) thanë: “Bëhuni jehudi ose të krishterë, e gjeni rrugën e drejtë”! Thuaj: “Jo (asnjerën), por fenë e drejtë të Ibrahimit, që ai nuk ishte nga idhujtarët”.

136. Ju (besimtarë) thoni: “Ne i besuam Allahut, atë që na u shpall neve, atë që iu shpall Ibrahimit, Ismailit, Is’hakut, Jakubit dhe pasardhësve (të Jakubit, që ishin të ndarë në dymbëdhjetë fise), atë që i është dhënë Musait, Isait dhe atë që iu është dhënë nga Zoti i tyre pejgamberëve, ne nuk bëjmë dallim në asnjërin prej tyre dhe ne vetëm atij i jemi bindur.

137. Në qoftë se ata besuan ashtu siç besuat ju, ata me të vërtetë kanë gjetur rrugën e drejtë, e nëse refuzojnë, atëherë ata janë kundërshtarë, po ty (Muhamed) kundër tyre do të mjaftojë Allahu. Ai është Dëgjuesi, i Dijshmi.

138. (Kjo fe jona është) Ngjyrosje e Allahut, e kush ngjyros (me fe) më mirë se Allahu. Ne vetëm atë e adhurojmë.

139. Thuaj: “A doni të grindeni me ne për Allahun, e Ai është Zoti ynë dhe Zoti juaj, dhe ne kemi vepra (shpërblimin e veprave) tona, e ju keni veprat tuaja. Por ne jemi (besimtarë) të sinqertë ndaj Tij”.

140. A pretendoni, se Ibrahim, Ismaili, Is’haku, Jakubi dhe pasardhësit e tyre kanë qenë jehudi, ose të krishterë? Thuaj: “A e dini ju më mirë apo Allahu? Kush është më mizor se ai, që e ka dëshminë e Allahut pranë vetes dhe e fsheh. Allahu nuk është i panjoftuar me veprimet tuaja”.

141. Ai ishte një popull që shkoi, të cilit i takoi ajo që fitoi, e juve iu takon ajo që fituat, prandaj ju nuk jeni përgjegjës për atë që ata vepruan.

142. Disa mendjelehtë nga njerëzit do të thonë: “Çka i ktheu ata (muslimanët) prej kibles (drejtimit) në të cilin ishin ata (Kudsi)? Thuaj: “Të Allahut janë lindja dhe perëndimi, Ai e vë në rrugën e drejtë atë që do”.

143. Dhe ashtu (siç ju udhëzuam në Fenë Islame) Ne iu bëmë juve një popull të drejtë (një mes të zgjedhur) për të qenë ju dëshmitarë (në Ditën e Gjykimit) ndaj njerëzve, dhe për të qenë i dërguari dëshmitar ndaj jush. E kiblen nga e cila ti u drejtove nuk e bëmë për tjetër, vetëm se për të provuar atë që shkon pas të dërguarit, nga ai që kthehet prapa, ndonëse kjo ka qenë vështirë (për disa), por jo edhe për ata që Allahu i drejtoi. Allahu nuk është që t’ua humbë besimin tuaj. Pa

dyshim, se Allahu është shumë i Butë dhe Mëshirues ndaj njerëzve.  
**144.** Ne shumë herë po shohim kthimin e fytyrës tënde nga qielli, e Ne gjithqysh do të drejtojmë ty në drejtim të një kibleje (Qabja), që ti e do atë. Pra kthehu anës së xhamisë së shenjtë (Qabes), dhe kudo që të jeni (o besimtarë) kthehuni nga ajo anë. E atyre që iu është dhuruar libri, ata e dinë sigurisht, se kjo (kthesë) është e vërtetë nga Zoti i tyre. E Allahut nuk mund t'i fshihet ajo që veprojnë ata.

**145.** Po edhe sikur t'u sillje ti çdo lloj argumenti atyre që iu është dhënë libri, ata nuk pasojnë kiblen tënde, e as ti nuk do të pasosh kiblen e tyre, po asnjëra palë nuk do ta pasojë kiblen e tjetrës. E pas dijes, e cila të ka ardhur, po e zëmë se ishe vënë pas dëshirave të tyre, atëherë ti do të ishe mizor.<sup>14</sup>

**146.** Atyre që ua kemi dhënë librin, ata e njohin atë (Muhamedin) siç

<sup>14</sup> "Ehli Kitab" - Ihtarë të Librit, janë jehuditë dhe të krishterët, sepse Musai pati shpalljen e Zotit, Tevratin, që quhet tek ata: "Dhjata e Vjetër" ose: "El Ahdu el kadim", e Isai Inxhilihin, tek ata: "Dhjata e Re" ose "El Ahdu el xhedid". Kurani ka mposhtur të gjitha pretendimet e jehudive e të tjerëve, se ndjekin fenë e Ibrahimit, pse feja e tij ishte Islame. Muslimanët janë të obliguar t'u besojnë të gjithë pejgamberëve, që i dërgoi Zoti, qofshin Beni Israilë ose të tjerë, prandaj feja e muslimanëve është fe me karakter unik ndaj të gjitha shpalljeve dhe ndaj të gjithë pejgamberëve. Është pra fe e natyrshme për çdo njeri, është stoli me të cilën Zoti pajisi çdo shpirt, është ngjyrë e pastër me të cilën Zoti i pastroi njerëzit, e jo vënie e njeriut në ujë, ose lyerje me vaj në shenjë pastrimi e që quhet kryqëzim.

Zoti është i të gjithëve, e jo vetëm i një populli. Ai dërgoi pejgamberë nga të gjithë njerëzit, e jo vetëm prej një kombi, prandaj nuk duhet polemizuar rreth Tij.

"Kible" i thuhet anës nga e cila orientohet dikush, e këtu është fjala për orientimin e atij që falet. Pasi shkoi Pejgamberi në Medinë rreth 16-17 muaj u fal kah Bejtul Mukadesi, xhamia në Jerusalem, sepse Qabja, përveç se ishte në duart e idhujtarëve, ishte e mbushur plot me idhuj, megjithqë dëshira e Muhamedit a.s. ishte të kthehet drejt Qabes. Para se të urdhërohet Muhamedi dhe muslimanët, që gjatë faljes së namazit të kthehen kah Qabja, Kurani paralajmëron se disa të marrë do ta përgojnë këtë çështje, dhe me të vërtetë u vërtetuan parashikimet e Kuranit, se disa përgojues u përpoqën të mbjellin dyshim ndër besimtarë për ata njerëz që ishin falur nga Kudsit dhe kishin vdekur pa u kthyer nga Qabja, se çka do të bëhet me besimin dhe faljen e tyre? Zoti shpalli në Kuran, se nuk e humb, as besimin, as namazin e tyre.

Pejgamberi a.s. dhe muslimanët u gëzuan shumë, kur pasoi urdhri i Zotit, që të kthehen nga Qabja, pse ishte edhe një paralajmërim, se ajo do të kalojë me vonë në duart e muslimanëve, siç edhe ngjau.

Ndryshimi i kibles ishte edhe një sprovë me anën e së cilës do të dalloheshin besimtarët e sinqertë e të vendosur nga ata të luhatshmit, duke u pastruar radhët e tyre nga të dyshimtit, pra ashtu edhe ngjau. Muhamedit a.s. i thuhet, që të mos brengoset për përgojimet rreth kibles, sepse jehuditë dhe krishterët, përveç që nuk do të kthehen nga kibra e muslimanëve, ata nuk do të kthehen as nga kibra e njëri-tjetrit.

i njohin bijtë e vet, e një grup prej tyre edhe pse e dinë këtë, janë duke e fshehur të vërtetën.

**147.** E vërteta është nga Zoti yt, pra kurrsesi mos u bëj nga ata që dyshojnë.

**148.** Secili (popull) ka një anë së cilës ai i kthehet, ju shpejtoni nga punët e mbara, kudo që të jeni Allahu ka për t'ju tubuar të gjithëve, Allahu është i Plotfuqishëm për çdo send.

**149.** Kahdo që të shkosh ktheje fytyrën tënde nga ana e xhamisë së shenjtë, kjo është e vërtetë nga Zoti yt. Allahu përcjell gjithçka që veproni ju.

**150.** Dhe kahdo që të dalësh, ktheje fytyrën tënde nga ana e xhamisë së shenjtë (Qabja) dhe kudo

që të gjendeni ktheni fytyrat tuaja nga ana e saj, ashtu që njerëzit mos të kenë argument kundër jush, përveç atyre që janë mizorë nga ata (që nga inati nuk pranojnë kurrfarë fakti), por mos ia keni frikën atyre, frikësohuni prej Meje, (e bëra këtë) që të gjeni rrugën e drejtë dhe që të plotësoj mirësinë Time ndaj jush.

**151.** (Sikurse plotësova mirësinë Time ndaj jush) Ashtu siç dërguam nga gjiri i juaj të dërguar t'u lexojë ajetet Tona, t'ju pastrojë, e t'ju mësojë librin dhe urtësinë, e edhe t'ju mësojë atë që nuk e dinit.

**152.** Pra ju më përmendni Mua (me adhurime), Unë ju përmend juve. Më falënderoni e mos Më mohoni!

**153.** O ju që keni besuar, kërkonin ndihmë me durim e me falje, se vërtet Allahu është me durimtarët.

**154.** E për ata që u vranë në rrugën e Allahut mos thoni: "Janë të vdekur". Jo, ata janë të gjallë, por ju nuk e kuptoni (gjallërinë e tyre).

**155.** Ne do t'ju sprovovjmë me ndonjë frikë, me uri, me ndonjë humbje nga pasuria e nga jeta, e edhe nga frytet, po ti jepju përgëzim durimtarëve,

**156.** të cilëve, kur i godet ndonjë e pakëndshme thonë: "Ne jemi të Allahut dhe ne vetëm tek Ai kthehemi"!

**157.** Të tillët janë, që të Zoti i tyre kanë bekime e mëshirë dhe të tillët janë ata të udhëzuarit në rrugën e drejtë.<sup>15</sup>

<sup>15</sup> Pejgamberët, që ishin para Muhamedit a.s., si Musai e Isai kishin lajmëruar për ardhjen e Muhamedit, por disa prijës fetarë, edhe pse e dinin e fshehën këtë të vërtetë. Çështja e kibles ishte një nga çështjet e para që pësoi ndryshim në dispozitat e shariatit islam, prandaj përsëritet urdhri për kthim nga ajo. Të gjithë muslimanët kanë një kible dhe të gjithë, kudo që të gjenden gjatë lutjeve i kthehen asaj. Derisa të gjithë janë të

158. “Safa” dhe “Merve” janë nga shenjat (për adhurimin) e Allahut, e kush e mësyn shtëpinë për haxh (Qaben për haxh), ose për umre (vizitë jashtë kohës së haxhit), nuk është mëkat për të t’i vizitojë ato të dyja (të ecë në ato dy vende). E kush bën ndonjë të mirë nga vullneti (jo obliguese), s’ka dyshim se Allahu është Shpërblyes, i Gjithëdijshëm.

159. Ata, të cilët fshehin argumentet dhe faktet që Ne i shpallëm, e pasi që ato ua sqaruar njerëzve në librin, të tillët i mallkon Allahu, i mallkojnë edhe ata që mallkojnë,

160. përveç atyre që pendohen, që përmirësohen dhe që iu shpjegojnë njerëzve (të vërtetën), të tillëve ua pranoj pendimin, se Unë e pranoj shumë pendimin, jam Mëshirues i madh.

161. Ata, të cilët mohuan dhe vdiqën si jobesimtarë, kundër tyre është mallkimi i Allahut, i engjëjve dhe i të gjithë njerëzve,

162. ata përgjithmonë janë aty (në zjarr), as nuk iu lehtësohet dënimi, as nuk iu jepet afat.

163. Zoti juaj që i Vetmi meriton adhurim është Një, Allahu, nuk ka të adhuruar tjetër me të drejtë pos Tij, Ai është i Gjithëmëshirshmi, Mëshiruesi i madh.

164. Është fakt se në krijimin e qiejve e të tokës, në ndërrimin e natës e të ditës, të anijes që lundron në det, që iu sjell dobi njerëzve, në atë shi që e lëshon Allahu prej së larti, e me të ngjall tokën pas vdekjes së saj dhe përhap në te nga çdo lloj gjallese, në qarkullimin e erërave dhe reve të nënshtruara mes qiellit e tokës, (në të gjitha këto) për një popull që ka mend ka argumente.

---

koncentruar në një pikë, në një kible, është repretësisht e ndaluar që një i thtari të kibles t’i thuhet jobesimtar, kafir, përderisa nuk bën ndonjë vepër që e nxjerr prej fesë, e nëse pas këshillimit dhe largimit të dyshimeve prapë vazhdon në atë vepër kufri, atëherë konsiderohet i dalur feje.

Namazi dhe durimi janë faktorë kryesorë, që e ndihmojnë njeriun në zgjidhjen e çdo problemi, pse në to kujtohet fuqia dhe mëshira e Zotit. Dëshmorët, shëhidët në rrugën e Zotit, nuk e përjetojnë jetën në varreza, sikurse e përjetojnë të tjerët deri në ringjallje, ata ia fillojnë menjëherë jetës së botës tjetër. Për jetën e tyre ne nuk jemi të njohur, atë e di vetëm Zoti, sepse ata janë të gjallë te Zoti. Është gabim të mendosh se trupi i tyre nuk priset, sepse Zoti thotë janë të gjallë te Zoti, e jo te ne.

Për sabërlinjtë e kemi edhe hadithin e Pejgamberit: “Kur ndonjë prindi i vdes evladi, Allahu iu thotë melekëve: A ia morët shpirtin e fëmijës të robit Tim? Ata thonë: po. Ai thotë: A ia morët frytin e zemrës?- Ata thonë, po. Ai thotë: -E çka tha ai rob i Im?- Ata thonë: -Të falënderoi dhe tha se edhe ne do të vdesim e do të shkojmë te Zoti!- Ai thotë: -Ndërtoni për të një shtëpi në xhenet dhe vejini emrin “Shtëpia e lavdërimit!” (Ahmedi, Tirmidhiu).



165. E nga njerëzit ka asish, që në vend të Allahut besojnë idhujt, që i duan (i madhërojnë) ata, si (e duan) Allahun, po dashuria e atyre që besuan Allahun është shumë më e fortë. E sikur të dijnë ata që bënë mizori (duke i shoqëruar Allahut në adhurim), se kur do ta shohin dënimin (në botën tjetër), dhe (të binden) që e tërë fuqia i takon vetëm Allahut, dhe se Allahu është Ndëshkues i rreptë, (atëherë do ta kuptojnë dëmin e vërtetë të mosbesimit dhe të shoqërimit në adhurimin e Tij).

166. Dhe (sikur të shihnin) kur do të largohen ata që u prinin prej atyre që i ndiqnin (paria largohet prej atyre që u shkuan pas), e të gjithë e shohin dënimin dhe këputen lidhjet e tyre.

167. E Ata, të cilët u patën shkuar pas do të thonë: “Ah, sikur të na lejohej një kthim (në Dunja) e të largohemi prej tyre (prijësve), siç u larguan ata tashti prej nesh!” Kështu Allahu do t’ju paraqesë veprat që janë dëshpërim për ta, e ata nuk kanë të dalë prej zjarrit.

168. O ju njerëz, hani nga ajo që është në tokë e që është e lejuar dhe e mirë, e mos shkoni hapave të djallit, se ai është armik i hapët i juaji.

169. Ai ju urdhëron vetëm me të këqija e turpësi, dhe ju shtyn të thoni për Allahun atë që nuk e dini.

170. E kur u thuhet atyre (idhujtarëve): “Pranoni atë që Allahu e shpalli!” Ata thonë: “Jo, ne ndjekim atë rrugë në të cilën i gjetëm prindërit tanë!” Edhe sikur prindërit e tyre të mos kenë kuptuar dhe të mos jenë udhëzuar në rrugën e drejtë (ata do t’ipasonin)<sup>16</sup>

171. Shembulli i (i thirrësit të) atyre që nuk besuan është sikurse i atij (bariut), që u lëshon britmë atyre (bagëtive), që nuk dëgjojnë tjetër vetëm se britmë e zë (e nuk kuptojnë). Ata janë të shurdhër, memecë e të verbër, ata nuk kuptojnë.

172. O ju që besuat, hani nga të mirat që ua kemi dhënë dhe falënderoni Allahun, nëse jeni që vetëm Atë e adhuroni.

173. (Allahu) Ua ndaloj juve vetëm të ngordhurën, gjakun, mishin e

<sup>16</sup> Safa dhe Merve janë emra të dy brigjeve afër Qabes. Në Safa kishte qenë një statujë që quhej “Asaf” e në Merve një që quhej “Naietun”. Kur idhujtarët i vizitonin, prekeshin për to. Muslimanët pasi e çliruan Mekën dhe Qaben nuk deshën t’i vizitojnë, duke u frikësuar se po madhërojnë diçka që adhuruan edhe idhujtarët. Pasi i hoqën ato statuja u këshilluan që t’i vizitojnë ato dy brigje. Tashti haxhinjtë ecin ndërmjet atyre dy brigjeve dhe ajo ecje quhet “sa’jun”, dhe është obligim. Ata që fshehin argumentet e Zotit, nuk besojnë vetë dhe nuk i lënë as të tjerët ta njohin të vërtetën e të besojnë, ata janë të përzënë prej mëshirës së Zotit, vetëm nëse pendohen shpëtojnë haptazi atë që kanë fshehur dhe bëjnë punë të mira, atëherë Zoti ua falë, e nëse vdesin si jobsimtarë, ata kurrë nuk kanë shpëtim.

derrit dhe atë që theret (ngrihet zëri me të) jo në emër të Allahut. E kush shtrëngohet (të hajë nga këto), duke mos pasur si qëllim shijen dhe duke mos e tepruar, për të nuk është mëkat. Vërtet Allahu falë, është Mëshirues.

174. Ata që fshehin nga libri atë që shpalli Allahu dhe për të fitojnë shumë të paktë, ata në barqet e tyre fusin vetëm zjarr. Atyre Allahu nuk do t'u flasë në Ditën e Gjykimit dhe as nuk i shfaqëson ata, por për ta pason dënimi i rëndë e i padurueshëm.

175. Ata janë që në vend të udhëzimit e morën humbjen dhe dënimin në vend të shpëtimit. Sa të durueshëm qenkan ata ndaj zjarrit?

176. Atë (dënim) për shkak se Allahu e zbriti librin (Tevratin), me sqarim të drejtë, e ata që bënë ndryshime në librin, janë në një përçarje të largët nga e vërteta.

177. Nuk është tërë e mira (e kufizuar) t'i ktheni fytyrat tuaja kah lindja ose perëndimi, por mirësi e vërtetë është ajo e atij që i beson Allahut, Ditës së Gjykimit, engjëjve, librit, peygamberëve dhe pasurinë që e do ua jep të afërmve, bonjakëve, të varfërve, udhëtarëve, lypësve dhe për lirim të robërve, dhe ai që e fal namazin, e jep zeqatin, dhe ata që kur premtojnë e zbatojnë, dhe të durueshmit në skamje, në sëmundje dhe në flakën e luftës. Të tillët janë ata të sinqertit dhe të tillët janë ata të devotshmit.

178. O ju që besuat, iu është bërë obligim vrasja si masë ndëshkimi për vrasjen: i liri (vritet) për të lirin, rob për robin, femra për femrën. Kurse atij që i falet diçka nga vëllai i vet, atëherë ajo le të përcillet (e atij që fal) kuptueshëm dhe shpagimi (nga dorasi) atij le t'i bëhet me të mirë. Kjo është një lehtësim dhe mëshirë prej Zotit tuaj. E kush tejkalon pas këtij (pajtimit), ai ka një dënim të idhët.

179. O ju të zotët e mendjes, kjo masë e dënimit me vdekje është jetë për ju, ashtu që të ruheni (nga vrasja e njëri-tjetrit).

---

Zoti sjell fakte të qarta për ata që kanë mendim të shëndoshë, siç është e tërë gjithësia me krijesat e dukuritë në të, prandaj nuk mbetet vend për besime të kota.

Shpjegimi i skenës, që do të shfaqet në Ditën e Kijametit, është ndihmë e madhe dhe mëshirë nga i madhi Zot, ashtu që të mos mashtrohemi e të shkojmë pas punëkëqijve, sepse atë ditë ata, kur ta shohin dënimin që i pret nëse munden do të largohen. Të imitosh në mënyrë të verbër traditat e të parëve, kur ato janë të dëmshme është gabim i madh. Kështu vepruan idhujtarët. Ata nuk pranuan faktet e sakta, as këshillat e dobishme, por shkuan pas mësimëve të djallit, i cili gjithnjë mëson për mbrapsht. Trashëgimi i traditave të të parëve, që janë në dobi të njeriut duhen ruajtur e respektuar, nëse nuk janë në kundërshtim me Islamin.

**180.** Kur ndonjërit prej jush i është afruar vdekja, nëse lë pasuri pas vetes, testamenti (vasijeti) për prindërit dhe për të afërmit iu është bërë juve obligim, por ashtu siç është drejt. Për ata që janë të devotshëm kjo është detyrë që lypet kryer.

**181.** Kush bën ndryshimin e tij pasi ta ketë dëgjuar (ditur) atë, mëkati për te u takon atyre që ndryshojnë. Allahu është Dëgjues i çdo gjëje, i Gjithëdijshëm.

**182.** E kush frikësohet prej testamentuesit, se gabimisht po largohet nga drejtësia, ose qëllimisht do të bëjë mëkat, ai që bën pajtim ndërmjet tyre, ai nuk ka mëkat. Vërtet Allahu fal shumë dhe shumë mëshiron.<sup>17</sup>

**183.** O ju që besuat, agjërimi iu është bërë obligim, sikurse ishte obligim edhe i atyre që ishin para jush, kështu që të bëheni të devotshëm.

**184.** (Jeni të obliguar për) Ditë të caktuara, e kush është i sëmurë prej jush ose është në udhëtim (e nuk agjëroi), atëherë ai (le të agjërojë) më vonë po aq ditë. E ata që i rëndon ai (nuk mund të agjërojnë) janë të obliguar për kompensim, ushqim (ditor), i një të varfëri, ai që nga

<sup>17</sup> Derisa idhujtarët nuk i vunë veshin e kuptimit shpalljes së Zotit, as thirrjes së Pejgamberit, por vazhduan ta praktikojnë traditën e të parëve injorantë, brengosjen e pejgamberëve për mosukses në thirrjen e tyre, Zoti ua qetëson duke iu thënë, se faji nuk është te ju, por tek ata që nuk pranojnë mësimet tuaja, të cilët janë si bagëtia e bariut, që zërin e tij e dëgjojnë po nuk e kuptojnë. Edhe pse një numër njerëzish i refuzoi mësimet e Zotit, Ai nuk ua ndërpreu të mirat në këtë botë. Përkundrazi Ai i udhëzoi për ushqime të mira, e besimtarëve u tha: hani ushqimet e lejuara, të cilat janë në dobi të shëndetit tuaj dhe falënderojeni Zotin, i cili iu udhëzoi për ruajtjen e shpirtit, sikurse edhe për ruajtjen e shëndetit. Ushqimi i ndaluar është i dëmshëm, por nëse është në rrezik jeta nga uria, atëherë është i lejuar aq sa për t'iu larguar rrezikut. Çështja e ndryshimit të kibles shkaktoi polemikë të thellë tek Ithtarët e Librit, ashtu që secili prej tyre pretendonte se vetëm kibla e tij është rrugë e drejtë. Për këtë polemikë të pavend shpallet ky ajet Kurani, sipas të cilit kuptohet se e tërë e mira është në besimin e drejtë, në veprat e mira e humane, në zbatimin e obligimeve të fesë, e jo kthimi kah lindja ose perëndimi. Zbatimin e masës ndëshkuese - ekzekutimit kundër dorasit, që mbytet tjetrin pa kurrfarë të drejte e arsye është obligim i bashkësisë, por në mënyrë dhe masë të drejtë, e jo në mënyrë hakmarrëse. Me këtë detyrim synohet ruajtja e jetës, sepse vrasja e dorasit nga ana e bashkësisë është tërheqje vërejtjeje ndaj të tjerëve për pasojën e një krimi të tillë, e hakmarrja nuk është synim. Në Kuran thuhet: kisasi - ekzekutimi i dënimit kundër vrasësit, është jetë për ju, anipse është humbje e një personi, pse ndikimi i një mase të tillë ka lënë përshtypje të madhe në ruajtjen e jetës së të tjerëve. Kurani zgjon ndër njerëzit ndjenjën vëllazërore kur thotë: e atij që nga vëllau i vet i falet diçka... ku viktimë ose familja e viktimës quhet vëlla i dorasit, prandaj falja e gjakut, ose kalimi në shpagim të tij, është shumë thevab.

vullneti jep më tepër, ajo është aq më mirë për te. Mirëpo po qe se e dini agjërimi është më i mirë për Ju.

**185.** (Ato ditë të numëruara janë) Muaji i Ramadanit, që në të (filloi të) shpallet Kurani, që është udhërrëfyes për njerëz dhe sqarues i rrugës së drejtë dhe dallues (i të vërtetës nga gënjeshtria). E kush e përjeton prej jush këtë muaj le të agjërojë, ndërsa kush është i sëmurë ose në udhëtim, le të agjërojë aq ditë nga ditët e mëvonshme. Allahu me këtë dëshiron lehtësim për ju, e nuk dëshiron vështirësim për ju. (Të agjëroni ditët e lëshuara më vonë) Që të plotësoni numrin, ta madhëroni Allahun për atë, që iu udhëzoi dhe që të falënderoni.

**186.** E kur robërit e Mi të pyesin ty për Mua, Unë jam afër, i përgjigjem lutjes kur lutësi më lutet, pra për të qenë ata drejt të udhëzuar, le të më përgjigjen ata Mua dhe le të më besojnë Mua.

**187.** Natën e agjërimit iu është lejuar afrimi te gratë tuaja, ato janë prehje për ju dhe ju jeni prehje për ato. Allahu e di se ju e keni mashtruar vetveten, prandaj ua pranoi pendimin tuaj dhe ua fali gabimin. Tash e tutje bashkohuni me to dhe kërkoni atë që ua ka caktuar Allahu dhe hani e pini derisa të dallohet qartë peri i bardhë nga peri i zi në agim, e pastaj agjërimin plotësojeni deri në mbrëmje. E kur jeni të izoluar (në i'tikafë) në xhami, mos t'u afroheni atyre (për marrëdhënie intime). Këto janë dispozitat e Allahut, pra mos i kundërshtoni. Ja kështu, në këtë mënyrë Allahu ua sqaron njerëzve argumentet e veta, që ata të ruhen.

**188.** Dhe mos e hani pasurinë e njëri-tjetrit në mënyrë të palejuar, e as mos u paraqitni me të (me ryshfet) te gjykatësit për të grabitur në mënyrë të padrejtë një pjesë të pasurisë së njerëzve, kur ju e dini (se pa të drejtëpo e hani atë).

**189.** Të pyesin ty për hënën e re (dhe fazat e saj) Thuaj: "Ato janë përcaktime të kohës për njerëz dhe për haxh. Nuk është mirësi të hyni nga mbrapa në shtëpitë, por është mirësi kush ruhet (nga të këqijat). Në shtëpitë hyni nga dyert e tyre dhe kini frikë Allahun, që ashtu të gjeni shpëtim.

**190.** Dhe luftoni në rrugën e Allahut kundër atyre që ju sulmojnë e mos e teproni, se Allahu nuk i do ata që e teprojnë (duke i shkelur

---

**Testamenti - vasijeti**, në ditët e para deri kur u shpall dispozita rreth të drejtës së trashëgimisë ka qenë detyrim, e pas asaj dispozite testamenti kufizohet në suaza më të ngushta, por ata që e dëgjojnë porosinë e porositësit janë të obliguar të dëshmojnë besnikërisht.

parimet në luftë).<sup>18</sup>

**191.** Dhe luftoni ata kudo që t'i zini, dëbojini prej vendit ata sikurse ju përzunë ata juve. Fitneja - trazira (mosbesimi, adhurimi i idhujve, largimi i muslimanëve nga vendi i tyre) është më e rëndë se vrasja. Mos i luftoni ata pranë xhamisë së shenjtë (Qabes) deri sa ata t'ju luftojnë juve aty, e nëse ju sulmojnë, atëherë sulmoni edhe ju ata. I këtyllë është ndëshkimi ndaj pabesimtarëve.

**192.** E nëse heqin dorë (nga provokimi), Allahu është Ai që fal dhe që mëshiron.

**193.** Luftoni ata (idhujtarët) derisa të zhduket propagandimi i idhujtarëve dhe derisa të zbatohet feja vetëm për Allahun. E në qoftë se ndalen (nga propaganda dhe lufta), atëherë lëreni armiqtësinë, përveç atyre që janë zullumqarë.

**194.** Nëse i luftoni ju ata në muajin e shenjtë (këtë vit nuk është mëkat për ju), sepse edhe ata ju kanë luftuar juve në muajin e shenjtë (në vitin e kaluar dhe ata janë filluesit), e morrespektimi i muajve të

---

<sup>18</sup> Agjërimi ishte rregull edhe më heret te popujt para nesh, por jo në këtë trajtë, as në këtë mënyrë.

Agjërimi në Fenë Islame ka si qëllim: lartësimin shpirtëror, edukimin moral, përgatitjen e njeriut, që t'i mbizotërojë emocionet e epshet dhe të bëhet i pavarur prej tyre. Ai nuk ka si qëllim vetëm braktisjen e ushqimit, por braktisjen e të gjitha punëve, sjelljeve dhe shprehjeve, që nuk përkojnë me moralin islam. Fryma humane e obligimeve të Fesë Islame manifestohet edhe në agjërim, sepse i sëmuri ose udhëtari, që nuk i ka kushtet e vulltshme për të agjëruar në kohën e caktuar, i lejohet të agjërojë më vonë, kur të shërohet, ose kur të kthehet nga udhëtimi i tij.

Agjërimi u bë detyrim në vitin e dytë të Hixhretit, muaji i agjërimit është muaji i Ramazanit, në të cilin filloi shpallja e Kuranit, që është udhërrëfyes e shpëtimtar për njerëzit. Agjërimi është vepra-ibadeti më i shenjtë, kurse agjëruesi i këtij muaji është më afër Zotit për lutjet dhe kërkesat e veta, dhe siç kuptohet nga Kurani, nuk ka nevojë për kurrfarë ndërmjetësuesi. Në fillim të zbatimit të agjërimit në raste të posaçme, nuk ishte e lejueshme për burrat të "flejnë" së bashku me gratë e tyre, e më vonë kjo u lejua. Peri i bardhë dhe i ziu të përmendur në Kuran kanë të bëjnë me dritën e agimit dhe errësirës para tij - thonë komentatorët.

Pasuria e fituar në mënyrë të padrejtë është haram, pa marrë parasysh se pronari i pasurisë pajtohet për të, siç është ryshfeti etj.

Hëna me fazat e saj përcakton kohët e nevojshme për çështjet fetare dhe përcakton llogari të tjera. Disa arabë, sa ishin në ihrame gjatë haxhit mendonin ta ndryshonin jetën e rëndomtë, prandaj e ndryshuan edhe hyrjen në shtëpitë e tyre, ata hynin nga prapa e jo nga dera, e Kurani iu thotë, se kjo është bindje e gabuar. Disa komentatorë të Kuranit janë të mendimit, se me këtë thënie aludohet: çështjeve duhet t'iu hysh nga është rruga dhe ato duhet t'ua besosh atyre që i njohin, e jo injorantëve.

shenjtë i bën që të mirren masa kundër tyre në të njëjtën mënyrë. Pra kush ju sulmon juve, kthejani sulmin atij edhe ju po në atë masë, dhe kini frikë nga Allahu, e ta dini se Allahu është me ata që ruhen (nuk i tejkalojnë kufijtë në ndëshkim).

195. Dhe jepni për në rrugë të Allahut e mos e hidhni veten në rrezik dhe bëni mirë, se me të vërtetë Allahu i do bamirësit.

196. E kryeni haxhin dhe umren për hir të Allahut, po në qoftë se pengoheni, atëherë (thorni për kurban) çka t'ju vijë më lehtë prej kurbanëve, e mos i rruani kokat tuaja derisa të arrijë kurbanin vendin e caktuar. Po kush është prej jush i sëmurë ose ka mundim koke (e rruhet para kohe) kompensimi është: agjërim, sadaka ose kurban. E kur jeni të sigurt, ai që bënë umren para haxhit (duhet therë) një kurban që i vjen më lehtë, mirëpo nëse nuk ka, le të agjërojë tri ditë gjatë haxhit e shtatë ditë kur të ktheheni, këto janë dhjetë ditë të plota. Ky është rregull për ata që nuk e kanë familjen pfanë xhamisë së shenjtë. Pra kini dro Allahun dhe dijeni se Allahu është Ndëshkues i rreptë.<sup>19</sup>

<sup>19</sup> Lufta ishte e ndaluar për muslimanët. Mirëpo, atyre iu lejohej vetëm atëherë kur ishte puna për mbrojtje, por me kusht që të luftojnë vetëm kundër sulmuesve, e jo kundër atyre që nuk merrnin pjesë në luftë, as kundër pleqve, të sëmurëve e as fëmijëve.

Në muajt e shenjtë, që janë katër Dhilkade, Dhilhixhe, Muharrem dhe Rexheb lufta ishte e ndaluar, po ashtu ishte e ndaluar edhe në vendin e shenjtë, në Qabe dhe rrethinat e saj. Mirëpo idhujtarët nuk e respektonin shenjtërinë, por i sulmonin muslimanët. Këto ajete të Kuranit i lejojnë muslimanët të luftojnë kundër armikut, nëse sulmohen prej tij edhe në muajt dhe vendin e shenjtë. Rreziku që iu kanosej muslimanëve nga propaganda dhe provokimet për t'i rikthyer në idhujtari ishte edhe më i rëndë, se sa lufta në vendin e shenjtë, prandaj u porositen ta pastrojnë atë vend nga idhujtarët, e të mos mbetet vend për propagandimin e idhujtarisë (fitnes). Muaji i shenjtë ishte me rastin e vitit të gjashtë hixhri, kur Pejgamberi së bashku me besimtarët e vet e mësyu vizitën e Qabes në muajin Dhilkade, por idhujtarët nuk e lejuan atë vizitë dhe muslimanët së bashku me Pejgamberin u kthyen, mirëpo në vitin e shtatë në të njëjtin muaj i bënë vizitën. Sa herë që në Kuran përmendet lufta, vrasja, së bashku me to përmendet fjala: në rrugën ose për rrugën e Allahut, me çka kuptohet se lufta nuk ka si qëllim okupimin e një vendi të huaj, nuk ka si qëllim prenë e luftës ose diçka tjetër, por ka si qëllim vetëm lirinë për besimin e drejtë, për zbatimin e lirë të fjalës së Zotit xh.sh.

Pas përgjigjes për rëndësinë e ndërrimit të hënës, sipas së cilës bëhet edhe agjërimi, edhe haxhi, ndërhyjnë ajetet rreth luftës për t'i sqaruar muslimanët, se në rast sulmi prej armikut duhet të luftojnë, edhe në muajt, edhe në vendin e shenjtë.

“Haxhi” do të thotë: mësyerje, qëllim, e këtu është fjala për atë që vendos ta vizitojë Qaben në kohën e caktuar. “Umre” i thuhet vizitës që i bëhet Qabes në cilëndo kohë të vitit. Umra ndryshon nga haxhi, sepse në umre nuk është detyrim qëndrimi në Arafat. Për ata që kanë mundësi haxhi është detyrim një herë në jetë. Mënyra e zbatimit të njërës dhe tjetrës është sqaruar në shkencën e fikhut.

197. Haxhi është në muajt e caktuar e kush bën (ia fillon të zbatojë) haxhin në këta muaj, nuk duhet t'i afrohet gruas, nuk bën të marrë nëpër këmbë dispozitat e sheriatit, as nuk duhet të shkaktojë grindje. Çka punoni nga e mira, Allahu di për to. Dhe përgatituni me furnizim (për rrugë), e furnizimi më i mirë është devotshmëria, e ju të zotët e mendjes kini dronë Time.

198. Nuk është mëkat për ju të kërkonti begati nga Zoti juaj (të bëni ndonjë tregti gjatë haxhit). E kur të tërhiqeni prej Arafatit, përmendeni Allahun në vend të shenjtë (Muzdelife), përmendeni Atë ashtu si ju ka udhëzuar Ai, sepse më parë ishit të humbur.

199. Pastaj zbritni andej nga zbresin njerëzit, kërkojini Allahut falje, se Allahu fal e është Mëshirues.

200. E kur t'i kryeni detyrat e juaja, përmendeni Allahun sikurse përkujtoni prindërit tuaj, bile përmendeni edhe më fort. Ka disa prej njerëzve që thonë: "Zoti ynë, na jep Ti neve në këtë botë"! Për ta nuk ka asgjë në botën tjetër.

201. E ka prej tyre asish, që thotë: "Zoti ynë na jep të mira në këtë jetë, të mira edhe në botën tjetër dhe na ruaj prej dënimit me zjarr"!

202. Të tillët e kanë shpërblimin nga ajo që fituan. Allahu është i Shpejtë në llogari.

203. Allahun përmendeni në ditët e caktuara (në ditët e bajramit). Kush ngutet (të largohet prej Mines) për dy ditë, nuk bën mëkat, po edhe ai që e shtyn (edhe për një ditë) nuk bën mëkat, këto rregulla janë për atë që don të jetë i përpiktë. Pra, kini kujdes Allahun dhe dijeni se ju tek Ai tuboheni.

204. Ka ndonjë nga njerëzit, që fjala e tij të mahnit, por vetëm në këtë botë (meqë në botën tjetër gjykon Ai që i di të fshehtat), dhe për atë që ka në zemrën e tij, e paraqet Allahun dëshmues, e në realitet ai është kundërshtari më i rreptë.

205. E posa të kthehet ai në tokë kërkon të bëjë shkatërrim në të, të asgjësojë të korrat (të mbjellat) dhe gjallesat. E Allahu nuk e do çrregullimin (fesadin).

206. Dhe kur i thuhet atij: "Ki frikë Allahun!", atë e kap euforia për punë mëkati. Shtrat i shëmtuar është ai që i takon atij (xhehenemi).

207. Ka nga njerëzit, i cili për hir të Allahut e flijon veten duke synuar kënaqësinë e Tij, e edhe Allahu është shumë i mëshirshëm për robërit e vet.

208. O ju që besuat, hyni në fe në tërësi (përqafojeni Fenë Islame në tërësi), e mos ndiqni rrugën e djallit, sepse ai është armik juaji i hapët.

209. E nëse devijoni pasi iu kanë ardhur argumentet e qarta, ta dini pra se Allahu është i Plotfuqishëm, i Vetëdijshëm.

210. Ata nuk janë duke pritur tjetër, por vetëm t'ju vijë Allahu (në Ditën e Gjykimit) mbi hije të reve, (t'ju vijnë) dhe engjëjt dhe çështja të jetë e kryer (kush për xhenet e kush për xhehenem). Vetëm tek Allahu është fundi i të gjitha çështjeve.

211. Pyeti Bijtë e Israilit, se sa argumente të qarta iu kemi dhënë atyre (dhe nuk besuan). E kush e ndërron të mirën e Allahut pasi t'i ketë ardhur ajo, s'ka dyshim se ndëshkimi i Allahut është i ashpër.

212. Atyre që nuk besuan iu është bërë e hijshme jeta e kësaj bote dhe bëjnë tallje me ata që besuan. Po ata që u ruajtën (besimtarët) do të jenë më lart mbi ata (jobesimtarët) në Ditën e Kijametit. Allahu i jep (shpërblim) pa masë atij që e do.<sup>20</sup>

---

<sup>20</sup> Haxhi kryhet në muajt e caktuar. Ai që vendos për haxh duhet t'i përmbahet rregullave të parapara, e përveç përgatitjes shpirtërore, duhet përgatitur edhe materialisht për të mos u bërë barrë e të tjerëve. Ndonjë shitblerje gjatë kohës së haxhit nuk është mëkat. "Arafat" është një vend jashtë Mekes dhe qëndrimi në atë vend ditën e nëntë të Dhilixhës është detyrë e domosdoshme për të gjithë haxhinjtë. "Mesh'ari haram" është një vend në të kthyer prej Arafatit për në Mine. Disa nga kurejshitet nuk iu bashkoheshin njerëzve të tjerë në Arafat. Ata qëndronin në Muzdelife dhe prej aty ktheheshin për Mina. Këtë e bënin në shenjë krenarie mbi të tjerët, e Kurani e ndalon veprimin e tyre dhe iu thotë, zbritni nga zbresin të gjithë njerëzit. Në Fenë Islame nuk ekziston ndonjë privilegj i një fisi ndaj tjetrit. Pasi kryenin detyrat e haxhit, disa nga arabët ndaleshin në Mina, ku në shenjë krenarie përkujtonin të parët e tyre. Kurani urdhëron të përmendet Allahu, si krenaria më e lartë, duke e madhëruar dhe shprehur tekbinet, nuk ndaloi t'i përkujtojnë edhe prindërit e tyre.

Ata që kërkojnë vetëm të mirat e kësaj bote, janë të mashtruar, sepse të mirat e kësaj bote janë të përkohshme, po nuk është qëllim vetëm jeta e kësaj bote. Të lumtur janë ata që kërkojnë të mirat e kësaj bote, por qëllim kryesor kanë jetën në botën tjetër dhe kërkojnë të mirat e asaj që janë të përjetshme. Gjatë faljes së çdo namazi, dhe gjatë hedhjes së gurëve në Mine, duhet thënë tekbinet, e ditët e caktuara janë ditët pas ditës së bajramit, ku dikush qëndron dy ditë e dikush tri ditë në Mina. Minaja pra, është një vend jo larg Mekes dhe aty hidhen gurët edhe dy ose tri ditë pas ditës së bajramit. Edhe pse në këtë ajet është fjala për një farë munafiku, Ahnes bin Shurejku, që i paraqitej Muhamedit a.s. me demagogji, ajeti tërheq vërejtjen për të gjithë hipokritët, që nga goja janë të ëmbël, e në zemër të prishur, që në buzë kanë mjaltin, kurse në zemër helmin.

Çdo përpjekje dhe çdo angazhim për hir të zbatimit të punëve të mira e të porosive të Zotit konsiderohet sakrificë, le të jetë mund fizik, fjalë e drejtë, pasuri e dhënë etj., prandaj shpërblimi për to është i madh. Feja Islame me rregullat e veta është tërësi e



213. Njerëzit ishin në një fe të vetme (në fenë e natyrshme islame) e (kur u përçanë) Allahu dërgoi (tek ata) peygamberë, përgëzues dhe tërheqjevërejtës, dhe atyre (peygamberëve) iu zbriti libri me të vërtetën, që të jetë gjykues ndërmjet njerëzve për atë që u kundërshtuan ndërmjet veti.

Dhe të vetmit ata, që iu ishte dhënë ai (libri), edhe pasi që (në të) iu kishin ardhur argumentet (e prera), u kundërshtuan rreth tij, të shtyrë nga urrejtja ndaj njëri-tjetrit. Mirëpo Allahu me vullnetin (dhe mëshirën e tij) ata që besuan (umetin e Muhamedit) i udhëzoi në të vërtetën e asaj për çka ishin kundërshtuar (Ithtarët e Librit më parë). Allahu udhëzoi në rrugë të drejtë atë që dëshiron.

214. Po ju menduat, se do të hyni në xhenet pa u provuar; edhe ju me shembullin e atyre që ishin para jush, të cilët i patën goditur skamjet e vuajtjet dhe qenë tronditur, saqë i dërguari thoshte, e me te edhe ata që kishin besuar: “Kur do të jetë ndihma e Allahut”?! Ja (iu erdhi ndihma), vërtet ndihma e Allahut është afër”!

215. Të pyesin se ç’do të japin. Thuaj: “Atë që jepni prej pasurisë jepni për prindërit, jepni për të afërmit, për bonjakët, për të varfërit, për udhëtarët. E çdo të mirë që punoni, s’ka dyshim se Allahu e di.

216. Juve iu është bërë detyrim lufta, ndonëse ju e urreni atë. Por mund që ju ta urreni një send, e ai është shumë i dobishëm për ju, dhe mundet që ju ta doni një send, e ai është i dëmshëm për ju. Allahu e di (fundin e çdo sendi) e ju nuk dini.

217. Të pyesin për luftën në muajin e shenjtë, thuaj: “Lufta në të është e madhe (mëkat i madh), por pengimi nga rruga e Allahut, mosbesimi ndaj Tij, pengimi nga xhamia e shenjtë (Qabja) dhe dëbimi i banorëve të saj nga ajo, janë mëkate edhe më të mëdha tek Allahu. E fitneja (mosbesimi, dhe nxitja kundër muslimanëve) është edhe më e madhe se sa vrasja. Ata do t’ju luftojnë juve vazhdimisht për t’ju zbrapsur, nëse munden nga feja juaj. E kush zbrapsset prej jush nga feja e tij dhe vdes si jobesimtar, ata i kanë zhdukur veprat e veta në këtë jetë

---

pandarë, prandaj nuk vlen pranimi i disa dispozitave e refuzimi i të tjerave.

Ardhja e Zotit dhe e engjëjve nëpërmjet reve ka të bejë me Ditën e Gjykimit dhe paraqet madhështinë e një tmerri të madh, ku i tërë sundimi atë ditë i takon vetëm Allahut, e Ai i shpërblen të mirët dhe i ndëshkon të këqijtë. Jehuditë edhe pse e patën peygamberin Musa me shumë mrekulli e fakte të qarta, nuk besuan si duhet, ndryshuan edhe pjesë të librit të tyre. Atyre u është hijeshuar jeta e kësaj bote, i lanë pas dore parimet e fesë, madje edhe u tallën me besimtarët, por duhet ta dinë, se në Ditën e Kijametit besimtarët do të gëzojnë vende të larta e shpërblim të madh, dhe do t’ua kthejnë talljet.

dhe në jetën tjetër. Të tillët janë banorë të zjarrit dhe në të do të qëndrojnë përjetshëm.

**218.** Ata që besuan, ata që u shpërngulën dhe luftuan në rrugën e Allahut, ata meritojnë të shpresojnë në mëshirën e Tij. Allahu fal shumë dhe është Mëshirues.

**219.** Të pyesin ty për verën dhe bixhozin. Thuaj: “Që të dyja janë mëkat i madh, e ka edhe dobi

në to (të pakta) për njerëz, por dëmi i tyre është më i madh se dobia e tyre. Të pyesin ty edhe se çdo të japin. Thuaj: “Tepricën”! Kështu ua sqaron Allahu juve argumentet ashtu që të mendoni

**220.** për këtë botë dhe për botën tjetër. Dhe të pyesin ty për bonjakët. Thuaj: “Po t’i ndihmoni në punët e tyre është më mirë, e nëse i përzi-  
eni (pasurinë e tyre me tuajën), ata janë vëllezërit tuaj. Allahu di të dallojë qëllimkeqin nga qëllimiri. E sikur të dëshironte Allahu do t’ju kishte rënduar. Allahu është i Plotfuqishmi, më i Urti.

**221.** Mos u martoni me idhujtare deri sa ato të besojnë (Zotin). Një robëreshë besimtare është më e vlefshme se një idhujtare, edhe nëse ajo (idhujtarja) ju mahnit. As gratë besimtare mos i martoni me idhujtarë deri sa ata të besojnë (Zotin). Një rob besimtar është më i vlefshëm se idhujtari, edhe nëse ai ju mahnit. Ata ju ftojnë për në zjarr, e Allahu me mëshirën e vet ju fton për në xhenet dhe në falje (të mëkateve), dhe iu sqaron njerëzve argumentet e veta, ashtu që ata të përkujtojnë.<sup>21</sup>

<sup>21</sup> Njerëzit ishin të një drejtimi në fe, në fenë e drejtë që Zoti e shpalli. Kur filluan ta lëshojnë rrugën e drejtë, Zoti dërgoi peygamber pas peygambëri për t’i shuar përçarjet e tyre, që rridhnin vetëm nga zilia dhe grupimi i disave në një libër, e i të tjerëve në librin tjetër. Peygamberët e parë ishin të dërguar te një popull ose vend. Muhamedi është i dërguar te të gjithë njerëzit në botë dhe detyrë e tij ishte t’i bashkojë njerëzit përsëri në fenë e drejtë definitive, që e shpalli Zoti për sa të ekzistojë kjo botë. Për ta ftuar xhenetin nevojitet punë, durim i fortë e qëndrueshmëri. Ashtu bënë muslimanët e parë. Nuk duhet humbur shpresën, sepse ndihma e Zotit gjithnjë është në anën e të drejtëve. Pas çlirimit të Mekës shpërngulja ndërprehet, kurse muslimanët detyrohen të luftojnë me pasuri e me jetë kundër armikut. Mirëpo, ndërsa ishin më pak në numër dhe materialisht më të dobët, ata nuk e pritën me aq kënaqësi obligimin. Zoti u shpjegoi atyre, se fitimi i tyre është në zbatimin e obligimit, sepse njerëzit nuk janë në gjendje që të dinë se ku qëndron dobia e tyre.

Abdullah bin Xhahshi me disa shokë sulmon një karvan të idhujtarëve dhe e vret udhëheqësin, kurse dy të tjerë i zë rob, por duke menduar se është dita e fundit e Xhemadal Ahir, kurse ajo kishte qenë dita e parë e muajit të Rexheb. Armiqët e përgojuan Muhammedin a.s. gjoja se besimtarët e tij nuk po i respektojnë muajt e shenjtë, gjatë të cilëve lufta ishte ndaluar. Peygambëri a.s. u brengos për atë rast, por kur zbriti ky ajet, Zoti u shpjegoi muslimanëve për mëkatën e tyre dhe për mëkatet e idhujtarëve, që ishin

222. Të pyesin ty për të menstruacionin (hajdin). Thuaj: “Ajo është gjendje e neveritur, prandaj largohuni prej grave gjatë menstruacionit dhe mos iu afroni atyre (për marrëdhënie) derisa të pastrohen. E kur të pastrohen, atëherë afrohuni atyre ashtu siç ju ka lejuar Allahu. Allahu i do ata që pendohen dhe ata që ruhen prej punëve të ndyta e të neveritshme.

223. Gratë tuaja janë vendmbjellje e juaj, afrohuni vendmbjelljes suaj si të dëshironi, dhe përgatitni për veten tuaj (punë të mira që ju afrojnë tek Allahu). Kini frikë Allahun, dhe ta dini se ju do ta takoni Atë, e besimtarëve jepu myzhde.

224. E mos e bëni Allahun peng të betimeve tuaja (kur betoheni në Të), kur doni të bëni vepra të mira, të silleni mirë dhe të bëni pajtim ndërmjet njerëzve. Allahu është Dëgjues i çdo gjëje, është i Gjithëdijshëm.

225. Allahu nuk ju merr në përgjegjësi për betimet tuaja të paqëllimta, por ju merr për ato që i bëni qëllimisht me gjithë zemër. Allahu është i Butë dhe fal shumë.

226. Ata që betohen se do të largohen prej grave të tyre (të mos bëjnë kontakt me to), afati i pritjes është katër muaj. Në qoftë se kthehen ata (heqin dorë nga betimi), s’ka dyshim, Allahu bën falje dhe mëshiron.

227. E në qoftë se ata kanë vendosur për shkursorëzim, Allahu dëgjon (fjalët e tyre), i di (qëllimet e tyre).

228. E ato gra që janë shkursorëzuar janë të obliguara të presin tre menstruacione. Nëse ato i besojnë Allahut dhe Ditës së Fundit, atyre nuk iu lejohet ta fshehin atë që Allahu e krijoi në mitrat e tyre. E burrat e tyre kanë më shumë të drejta që gjatë asaj kohe, nëse duan pajtim, t’i rikthejnë ato. Edhe atyre (grave) u takon e drejta sikurse

---

shumë më të mëdha, sepse: ata nuk besonin Zotin, nuk lejonin vizitën në Qabe, i dëbonin muslimanët nga vendlindja, e provokimi i tyre kundër muslimanëve për t’i larguar prej Fesë Islame ishte më i rrezikshmi.

Edhe pse në këtë ajet flitet për dëmin e madh të alkoolit dhe të bixhozit, nuk theksohet ndalimi definitiv i tyre, pse feja iu afrua njerëzve në çdo rast me fakte bindëse, me qëllim që t’u ofrojë besimtarëve njohuri të plota për dobinë ose dëmin e ndonjë sendi a vepre, e kur ta arrijë atë, atëherë vendimi definitiv paraqitet si shprehje e vetë masës së popullit. Kështu bëri me këto dhe në kaptinën “El Maide” shpallet ndalimi definitiv për to.

Të drejtën e pasurisë së jetimëve Feja Islame e mbron rreptë dhe në mënyrën më rigorozë u tërheq vërejtjen atyre, që nuk kujdesen për ruajtjen e pasurisë së tyre. Martesa me idhujtarë-politeistë është e ndaluar në Fenë Islame, por ajo nuk është e ndaluar me femrat e Ithtarëve të Librit, por nuk është e lejuar, që femra muslimane të martohet me ta. Të Krishterët dhe jehuditë e kanë të ndaluar me çdo fe tjetër.

edhe përgjegjësia në bashkëshortësi, e burrave u takon një përparësi ndaj tyre. Allahu është i Gjithëfuqishëm, i Urtë.

**229.** Lëshimi (pas të cilit mund të bëhet rikthimi) është dy herë, e (pastaj) ose jetë e njerëzishme (bashkëshortore), ose shkurorëzim me mirëkuptim. E juve (burrave) nuk iu lejohet t'u merrni asnjë send nga ajo që iu keni dhuruar (si mehër), vetëm nëse që të dy frikësoheni, se nuk do të mund t'i ruani dispozitat e Allahut (në bashkëshortësi). E nëse keni frikë, se ata të dy nuk do të mund t'i ruajnë dispozitat e Allahut, atëherë në atë, me çka ajo bën kompensim, për ata të dy nuk ka mëkate. Këto janë dispozita të Allahut, pra mos i kundërshtoni, sepse kush i tejkalon dispozitat e Allahut, pikërisht të tillët janë zullumqarët.

**230.** E në qoftë se ai (burri) e lëshon atë (për herë të tretë), pas atij (lëshimi) nuk lejohet më derisa të martohet ajo për një burrë tjetër. E nëse ai (burri i dytë) e lëshon atë, atëherë për ata të dy, po që se mendojnë se do t'i zbatojnë dispozitat e Allahut, nuk ka pengesë të rikthehen (në bashkëshortësi). Këto janë dispozita të Allahut, që ia sqaron një populli që kupton.

**231.** E kur t'i keni lëshuar gratë dhe ato i afrohen afatit të tyre, atëherë ose mbani si duhet ose i lini si duhet (të kryejnë afatin), e mos i mbani sa për t'i dëmtuar, e të bëheni të padrejtë. E kush bën atë, ai e ka dëmtuar veten. Dispozitat e Allahut mos i merrni për shaka. Përkujtoni të mirat e Allahut ndaj jush, edhe atë që ua shpalli Kuranin dhe dispozitat e shariatit me të cilat ju udhëzon, dhe keni frikë Allahun, e dijeni se Allahu është i Gjithëdijshëm për çdo send.

**232.** Dhe kur i lëshoni gratë, e ato e përmbushin afatin e tyre (të pritjes), nëse pëlqejnë mes vete ashtu si kërkojnë rregullat, mos i pengoni që të martohen për burrat e tyre. Me këtë këshillohet ai që prej jush e beson Allahun dhe botën tjetër, kjo është më e dobishme për ju, më e pastër, se Allahu e di, e ju nuk e dini.<sup>22</sup>

<sup>22</sup> Pas sëmundjeve shoqërore, të cilat e dëmtojnë bashkësinë njerëzore, e prishin unitetin e saj dhe shkaktojnë përçarje e armiqësi, siç janë alkooli e bixhozi, bëhet fjalë për bërthamën e parë të bashkësisë, për familjen, e në radhë të parë për marrëdhëniet bashkëshortore, të cilat duhen themeluar mbi dashurinë, mëshirën e sinqeritetin, prandaj edhe u tha, se nuk mund të ketë marrëdhënie të mira ndërmjet besimtarit dhe idhujtares, etj.

Sipas shariatit islam janë të ndaluara marrëdhëniet (intime) bashkëshortore gjatë kohës së menstruacionit-hajdit, por nuk është e lejuar, që gruaja të izolohet prej shtratit,

233. Nën timer, ato që duan ta plotësojnë gjidhënien, janë të obliguara t'ua japin gjithë fëmijëve të vet dy vjet të plota. I ati i fëmijës është i obliguar për furnizimin dhe veshmbathjen e tyre (gruas) ashtu si është rregull. Askush nuk ngarkohet më tepër, vetëm aq sa ka mundësi. Asnjë nënë nuk bën të dëmtohet me fëmijën e saj, e as babai me fëmijën e tij. Po ashtu është i obliguar edhe trashëgimtari (i fëmijës). E nëse pas një konsultimi dhe pëlqimi (prindërit) shfaqin dëshirën për ndërprerjen (me herët) e gjirit, nuk është ndonjë mëkat për ta. Nëse ju (baballarët) për fëmijën tuaj dëshironi gjidhënese tjetër, me kusht që pagesën t'ia bëni në mënyrë të duhur, nuk është ndonjë mëkat. Kini frikë nga Allahu dhe dijjeni se Allahu sheh çka punoni.

234. E ata që vdesin dhe lenë gra pas vete, ato (gratë) presin katër muaj e dhjetë ditë. E kur ta kryejnë ato afatin e tyre, nuk është mëkat për ju

prej ushqimit dhe prej jetës tjetër të përbashkët, e nuk lejohet as shkurorezimi i saj gjatë asaj kohe. Jehuditë e kishin zakon t'i izolonin gratë në ditët e tyre. Marrëdhëniet bashkëshortore duhet të shërbejnë për largim nga imoraliteti dhe për kujdes për pasardhës të mirë.

Betimi në emër të Allahut nuk duhet të bëhet pengesë dhe shkak për të mos punuar punë të mira e të dobishme. Betimin duhet të thyhet kur është fjala për punë të mira dhe duhet bërë kompensimi për të.

Gjatë bisedave të rëndomta e të rastit, betimet pa qëllim nuk kanë ndonjë peshë, e betimet me qëllim të caktuar, ato kanë përgjegjësi. Ndër arabët ishte zakon të betohet burri, se nuk to t'i afrohej gruas dhe ajo mbetej ashtu e varur për kohë të pacaktuar. Kurani e ndaloi këtë gjest dhe e caktoi afatin maksimal katër muaj.

Shkurorezimi edhe pse nuk është i pëlqyer, është akt i lejuar në Fenë Islame. Mirëpo përderisa edhe kjo vepër është një dukuri e natyrshme feja e lejoji atë, por duke caktuar rregulla të posaçme për të.

Pritja e gruas së lëshuar për një afat të caktuar, jep të kuptosh për një ndarje të përkohshme dhe për mundësinë e rikthimit në jetën bashkëshortore. Për një iniciativë të këtyllë kanë të drejtë, si burri ashtu edhe gruaja, kurse epërsia e përmendur e burrit nuk ka të bëjë me epërsi në nder, por për obligimet në jetën familjare. Dhurata që i jepet gruas me rastin e kurorëzimit, nuk bën t'i merret, vetëm nëse ajo pajtohet që të heqë dorë nga ndonjë pjesë e saj, pasi jeta bashkëshortore nuk është në mbarëvajtje. Gruaja nuk duhet të keqpërdoret në rastet e lëshimit, asaj i duhet dhënë rrugë e lirë, që ajo të zgjedhë vetë fatin e saj.

Pas lëshimit për herë të parë, gruaja duhet të mbetet në (iddet) pritje. Gjatë kësaj kohe ndarjes mund të shfaqet përsëri dëshira për jetë të përbashkët. Kjo e drejtë vazhdon edhe për ndarjen e dytë, por në këtë rast ata duhet të vendosin: të jetojnë bashkë përjetë, ose të ndahen definitivisht përjetë. Nëse ndahen për së treti, atëherë burri nuk ka të drejtë ta rikthejë gruan para se ajo të martohet për një burrë tjetër. Nëse burri tjetër e lëshon, atëherë burri i parë mund të martohet me të. Martesa me burrin tjetër nuk duhet të jetë formalitet, duhet të jetë e sinqertë, sepse martesa me tjetrin sa për sy e faqe, e me qëllim lejimin për t'u kthyer tek i pari, është mëkat i madh.

(familja kujdestare) për atë që bëjnë ato në mënyrë të njerëzishme me veten e tyre. Allahu hollësisht e di çka veproni.

**235.** Paraqitja juaj për martesë ndaj grave (që kanë kryer afatin e tyre), në mënyrë të tërthortë, ose mbajtja fshehtë në veten tuaj, nuk është mëkat për ju. Allahu e di, se ju do t'ua përmendni atyre (dëshirën për martesë), por kurrësi mos u premtoni atyre fshehtazi (diçka tjetër), përpos t'u thoni fjalë të lejuara. Dhe mos vendosni lidhjen e kurorës derisa të përfundojë afati i caktuar. Ta dini se Allahu e di çka fshihni në vete, pra kini frikë prej Atij, dhe dijeni se Allahu është Shumëfalës, shumë i Butë.

**236.** Nuk është mëkat për ju, nëse i lëshoni gratë pa pasur kontakt (martesë) me to dhe para se t'u caktoni atyre obligimin (material të martesës - mehrin), po pajisni ato (me diçka prej pasurisë suaj si dhuratë për to), pasaniku sipas mundësisë së tij dhe i varfri sipas mundësisë së tij. Një pajisje e zakonshme është obligim për bamirësit.

**237.** E nëse i lëshoni ato para se të kontaktoni, por u keni pas caktuar atyre obligimin (material të martesës - mehrin), atëherë duhet t'u jepni gjysmën e asaj që keni caktuar, përveç nëse ato ju falin, ose ju fal ai në duart e të cilit është lidhja e kurorës. E të falni (burra ose gra) është më afër devotshmërisë, e mos e harroni bamirësinë ndërmjet jush. Vërtet, Allahu sheh atë që veproni.

**238.** Vazhdoni rregullisht namazet (faljet), edhe atë namazin e mesëm, dhe ndaj Allahut të jeni të përkushtueshëm (në namaze).

**239.** E nëse keni frikë (nga armiku), atëherë faluni duke ecur ose duke kalëruar, por kur të jeni të siguruar, përkujtojeni (me namaz) Allahun ashtu si ju mësoi Ai për atë që ju nuk dinit.

**240.** Ata që vdesin nga mesi i juaj dhe lënë pas vete gra, le të testamentojnë (lënë porosi) për gratë e tyre, furnizimin për një vjet, duke mos i nxjerrë prej shtëpisë. E nëse (me dëshirën e vet) dalin, nuk është mëkat për ju për atë punë të lejueshme që bëjnë ato me veten. Allahu është më i Fuqishmi, më i Dituri.

**241.** Për të devotshmit është detyrim, që edhe për gratë e lëshuara të bëjnë një furnizim të zakonshëm.

**242.** Kështu, që t'i kuptoni, Allahu ua shpjegon argumentet e veta.<sup>23</sup>

<sup>23</sup> Përderisa edhe çështja e dhënies së gjirit foshnjes është çështje e bashkëshortësisë, Kurani e radhit në mesin e këtyre çështjeve.

Gruas që i vdes burri i duhet të presë katër muaj e dhjetë ditë, e pastaj mund të mar-

243. A nuk di për ata, të cilët nga frika prej vdekjes u larguan prej atdheut të vet, e të cilët ishin me mijëra, e Allahu atyre iu tha: “Vdisni!” (ata vdiqën). Pastaj i ngjalli. Allahu është shumë Bamirës për njerëzit, por shumica e njerëzve nuk janë mirënjohës.

244. Luftoni për hir të Allahut, e të dini se Allahu është Dëgjues i çdo gjëje dhe është i Gjithëdijshëm.

245. Kush është ai që i huazon Allahut një hua të mirë, e Ai t’ia shtojë atij shumëfish atë? Allahu shtrëngon (varfëron) dhe çliron (begaton) dhe kthimi juaj është vetëm tek Ai.

246. A nuk ke marrë vesh për parinë e Bijve të Israilit pas Musait? Kur i patën thënë një të dërguari të tyre (Shemunit): “Cakto për ne një mbret e të luftojmë në rrugën e Allahut!” Ai (pejgamberi) tha: “A mund të ndodhë, që nëse lufta iu bëhet obligim ju të mos luftoni!” Ata thanë: “E ç’kemi ne që të mos luftojmë në rrugën e Allahut, kur dihet se ne jemi dëbuar nga atdheu dhe bijtë tanë”? E kur u obliguan me luftë, përveç një pakice prej tyre, ata u zmrapsën. Allahu është i Njohur për punët e zullumqarëve.

247. Pejgamberi i tyre u tha: “Allahu caktoi mbret tuajin Talutin”. Ata thanë: “Si mund të jetë ai sundues yni, kur ne kemi më shumë merita se ai për sundim, madje ai edhe nuk është i pasur”? Ai tha: “Allahu e zgjodhi atë sundues tuajin dhe e pajisi me dituri të gjerë e me fuqi trupore!” Allahu ia jep sundimin e vet atij që do, Allahu është Dhurues i madh, i Dijshëm.

248. Pejgamberi i tyre iu tha: “Shenjë e sundimit të tij është që t’ju sjellë arkën, që e bartin engjëjt dhe që në të gjeni qetësim (shpirtëror) nga Zoti juaj, e edhe diçka që ka mbetur nga thesari i familjes së Mu-

---

tohet. Gruas që i vdes burri e ajo mbetet me barrë, ka trajtim tjetër; në kaptinë “Et Talak” jepen sqarime.

Gruas që i ka vdekur burri, i lejohet të shfaqë dëshirën për martesë edhe para kalimit të afatit, por kurrsesi të martohet pa kaluar afati i caktuar. Lëshimi i gruas është i urryer pa ndonjë shkak të arsyeshëm, por edhe pas lëshimit nuk guxon të mbretërojë ndërmjet tyre armiqësi. Prandaj nga palët, me qëllim lehtësimin e gjendjes së krijuar me ndarje, porositet bujaria dhe bamirësia. Mes ajeteve që kanë të bëjnë me dispozita rreth familjes, bashkëshortësisë, shkurorezimit etj., paraqitet ajeti rreth faljes së rregullt të namazit, për arsyeja se ndarja e bashkëshortëve është brengë e madhe në jetë, e mjeti më i mirë për t’i harruar brengat dhe për të bërë durim është namazi. Pejgamberi a.s. i largonte gjithnjë brengat me namaz.

Rreth namazit të mesëm, të vlefshëm, janë dhënë mendime se cili është ai. Më i zgjedhuri i mendimeve është ai, se me të nënkuptohet namazi i ikindisë.

sait dhe Harunit. S'ka dyshim se ky, po qe se jeni besimtarë është një fakt për ju”.

**249.** E kur doli (prej qytetit) Taluti me ushtrinë tha: “Allahu do t’ju sprovtojë me një lumë, e ai që pi prej atij, ai nuk është me mua, e kush nuk e shijon atë, ai është me mua, përveç atij që me dorën e vet e pi një grusht”! Mirëpo, me përjashtim të një pakice prej tyre, të tjerët pinë nga ai. E kur e kaloi ai (Taluti) atë së bashku me te edhe ata që ishin besimtarë thanë: “Ne sot nuk kemi fuqi kundër Xhalutit dhe ushtrisë së tij”! Por ata, që ishin të bindur se do ta takonin Allahun thanë: “Sa e sa grupe të vogla me dëshirën e Allahut kanë triumfuar ndaj grupeve të mëdha”! Allahu është me durimtarët.

**250.** E kur i dualën përballë Xhalutit dhe ushtrisë së tij thanë: “Zoti ynë! Na dhuro durim! Na i përforco këmbët tona dhe na ndihmo kundër jobesimtarëve!

**251.** Me ndihmën e Allahut i thyen ata, e Davudi e mbyti Xhalutin dhe Allahu i dha atij (Davudit) sundimin, pejgamberllëkun dhe e mësoi atë për çdo gjë që dëshiroi. Dhe sikur Allahu të mos i mbronte njerëzit me disa prej disa të tjerëve, do të shkatërrohej toka, po Allahu është Bamirës i madh ndaj njerëzimit.

**252.** Këto janë argumente të Allahut, po t’i lexojmë ty me saktësi, e s’ka dyshim se ti (Muhamed) je prej të dërguarve.<sup>24</sup>

<sup>24</sup> Disa mijëra jehudi, që të mos shkojnë në luftë me pejgamberin e tyre dhe duke u frikuar se po vdesin, ikën prej vendit të vet, ose ikën nga frika e vdekjes të një sëmundejeje, që ishte përhapur, por prej vdekjes nuk mund të iket, sepse edhe pse ikën ata i kapi vdekja. Ndoshta ka si qëllim: u dobësuan nga frika, se duhet të luftojnë, nuk u angazhuan për jetë dhe nuk punuan deri sa u varfëruan dhe e mbytnë veten për së gjalli, prandaj thirren të luftojnë, të gjallërojnë dhe t’i krijojnë vetes jetë.

Huaja nuk i nevojitet Allahut, por fjala është se Zoti do t’i shpërblejë shumëfish të gjitha ato vepra të mira e të sinqerta, që kryhen për hir të zbatimit të porosive të Zotit. Pas vdekjes së Musait, ndër Bijtë e Israilit pejgamber ishte Shemuni, që rridhte prej pasardhësve të Harunit. Beni Israilët kërkuan prej tij t’ju caktojë një mbret, që do t’i udhëheqë ata në luftë. Por këtu shihet dobësia e një populli, që jeton në komoditet, kur nevrkoset e përmend luftën, e kur paraqitet nevoja për luftë, ai nuk lufton.

Sipas urdhrat të Zotit sundues caktohet Taluti, pasardhës i Beniaminit të Jakubit, vëlla i Jusufit. Ishte shumë i dijshtëm dhe i pashëm. Arka e përmendur (tabuti) ishte simbol i pejgamberëve të Beni Israilëve prej Musait. Në te kishte diçka nga thesari i pejgamberëve, ndoshta disa pjesë të Tevratit, shkopi i Musait dhe disa petka të Harunit. Atë arkë e kishte rrembyer një popull tjetër, e Zoti iu premton, se do t’ua kthejë arkën, nëse luftojnë nën komandën e Talutit. Ndalesën që ua bëri për të mos pirë ujë prej lumit, kishte si qëllim t’i sprovtojë, se sa janë respektues të urdhrave para se të hyjnë në luftë. Të gjithë ata që nuk iu përmbajtën urdhrat, i largoi prej radhëve të ushtrisë si të dobët.



253. Këta (për të cilët të rrëfyem) janë të dërguarit, disa prej tyre i dalluam nga të tjerët, prej tyre pati që Allahu iu foli, disa i ngriti në shkallë më të lartë, e Isait, birit të Merjemes i dhamë argumente dhe e përforcuam me shpirtin e shenjtë (Xhibrilin). E sikur të donte Allahu, nuk do të vriteshin ndërmjet vete ata (populli) që ishin pas tyre, meqë atyre iu patën zbritur argumentet, por ata megjithatë u përçanë. E pati prej tyre që besuan dhe pati të tillë që nuk besuan, e sikur të dëshironte Allahu ata nuk do të vriteshin, por Allahu punon çka dëshiron.

254. O ju që keni besuar, para se të vijë një ditë kur nuk do të ketë, as shitblerje, as miqësi, e as ndërmjetësim, jepni nga ajo me çka Ne iu furnizuar juve. Jobsimtarët janë mizorë.

255. Allahu është një, nuk ka të adhuruar tjetër me të drejtë përveç Atij. Ai është i Përrjetshmi (i cili nuk vdes kurrë) dhe është Mbajtësi (Mbikqyrësi) i çdo gjëje që ekziston. Atë nuk e kap, as kotje dhe as gjumë. Gjithçka ka në qiej dhe në tokë është vetëm e Tij. Kush mund të ndërmjetësojë tek Ai pos me lejen e Tij? (Allahu) E di të tashmen, që është pranë tyre dhe të ardhmen. Nga ajo që Ai di, të tjerët dinë vetëm aq sa Ai ka dëshiruar. Kursija e Tij përfshin qiejt dhe tokën, dhe kujdesi i Tij ndaj të dyjave nuk i vjen rëndë. Ai është më i Larti, më i Madhi.

256. Në fe nuk ka dhunë (imponim). Është sqaruar e vërteta nga e kota. E kush nuk i beson të pavërtetat e i beson Allahut, ai është kapur për lidhjen më të fortë, e cila nuk ka këputje. Allahu është Dëgjues i çdo gjëje, i Gjithëdijshëm.

257. Allahu është Ndhimëtari (dhe Mbrojtësi) i atyre që besuan, i nxjerr ata prej errësirave në dritë. E kujdestarë të atyre që nuk besuan janë djajtë, që i nxjerrin ata prej drite e i hudhin në errësira. Ata janë banorë të zjarrit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë.

258. A nuk ke arritur të dish për atë që ngase Allahu i kishte dhënë pushtet, ai (Nemrudi) polemizoi me Ibrahimin rreth Zotit të tij. Kur Ibrahim i tha: “Zoti im është Ai që jep jetë dhe vdekje”!

---

Besimtarët e sinqertë, të mbështetur në ndihmën e Zotit, vendosën të sakrifikojnë jetën dhe si të tillë, edhe pse ishin më pak në numër, i dolën përballë ushtrisë së madhe të Xhalutit.

Një djalë i ri me ndjenja të larta shpirtërore, që ishte në ushtrinë e Talutit, e që quhej Davud, e mbyti mizorin e madh Xhalutin. Pas Talutit Davudi bëhet, edhe sundues, edhe pejgamber, e pas tij biri i tij Sulejmani dhe ajo periudhë historike konsiderohet më fatlumja për Beni Israilët.

Ai tha: “Edhe unë jap jetë dhe vdekje!” Ibrahim i tha: “Zoti im e sjell diellin nga lindja, sille pra ti atë nga perëndimi”? Atëherë ai që nuk besoi mbeti i hutuar. Allahu nuk e shpie në rrugë të drejtë popullin mizor.

259. Ose (a nuk je i njohur) me shembullin e atij, që kaloi pranë një fshati që ishte rrënuar e bërë rrafsh me tokë, e tha: “Si e ngjall Allahu këtë pas shkatërrimit të tij”? E Allahu e bëri të vdekur atë (pyetësin - Uzejrin) njëqind vjet, pastaj e ringjalli dhe i tha: “Sa qëndrove”? Ai tha: “Një ditë, ose një pjesë të ditës!” Ai (Allahu) Tha: “Jo, por ke qëndruar (i vdekur) njëqind vjet, shikoje ushqimin dhe pijen tënde, si nuk është prishur, e shikoje edhe gomarin tënd (si i janë shkapërderdhur eshtrat). E për të bërë ty argument për njerëzit (bëmë këtë sprovë), shiko se si i kombinojmë eshtrat e pastaj i veshim me mish. E kur iu bë e qartë atij tha: “U binda se me të vërtetë Allahu është i Plotfuqishëm për çdo send”!

260. Përkujuj kur Ibrahim i tha: “Zoti im, më mundëso të shoh, se si i ngjall të vdekurit”? Ai (Zoti) tha: “A nuk je që ke besuar”? Ai (Ibrahimi) tha: “Po besoj, gjithësesi, por desha që zemra ime të gjejë prehje (e të më shtohet bindja duke e shikuar këtë me sy)”. Ai (Zoti) tha: “Merri katër shpendë pranë vetes (theri e copëtoji), e pastaj në çdo kodër vendose nga një pjesë të tyre, mandej thirri ato, do të vijnë ty shpejt, e dije se Allahu është i Gjithëfuqishmi, i Urti”.<sup>25</sup>

<sup>25</sup> Pejgamberët e Zotit janë njësoj, përse i përket asaj se të gjithë janë të dërguar prej Zotit. Disa prej tyre janë të dalluar me detyra e cilësi të posaçme, siç ishte Musai, të cilit i foli Zoti, Isai që ishte i ndihmuar prej Xhibrilit, Muhamedi a.s. që ishte në shkallën më të lartë, sepse ishte i dërguar dhe mëshirë për të tërë botën.

Popujt që erdhën pas tyre nuk do të duhej të përçaheshin, derisa të gjithë kishin pejgamberin e dërguar prej Zotit, por disa nuk deshën të pranojnë, as pejgamber, as shpallje tjetër, përveç të tyre, prandaj devijuan nga rruga e Zotit.

Ajetul Kursiji është një nga ajetet me famë shumë të madhe, e thuhet se në të është emri i madh i Zotit - Ismi Adham.

Fjala Kursij ka kuptimin e këmbësës, që është pranë Arshit - Fronit të Allahut, Pejgamberi a.s. ka thënë: Kursija në krahasim me Arshin për nga madhësia është si një rreth unaze i hedhur në një shkretëtirë, së cilës nuk i shihet fundi nga të katër anët. Kursija përfshin qiejt dhe tokën, e me gjithë këtë madhësi të saj, ajo në krahasim me Arshin është si një rreth i hedhur në shkretëtirë. Kjo tregon se me të vërtetë fuqia e Allahut, Krijuesit të Arshit dhe Kursijes është e pakufishme.

Liria në besim është e garantuar sipas dispozitave islame. Dhuna për t'i futur njerëzit në fe, nuk është parim islam, prandaj përhapja e Fesë Islame me dhunë, sipas tendencës së disave, nuk është e vërtetë.

Kundërshtari i Ibrahimit ishte njëfarë Nemrud bin Kenani, kështu mendojnë kohen-

261. Shembulli i pasurisë së atyre, që e japin në rrugën e Allahut është si i një kokrrë që mbijnë shtatë kallinj, në secilin kalli njëqind kokrra. Allahu ia shumëfishon (shpërblimin) atij që dëshiron, Allahu është Bujar i madh, i Gjithëdijshëm (për qëllimet e atyre që japin).

262. Ata që për hir të Allahut e japin pasurinë e tyre, e pastaj atë që e dhanë nuk e përcjellin me të përmendur e me mburrje, ata e kanë shpërblimin e vet te Zoti i tyre, për ata nuk ka frikë, ata as që do të brengosen.

263. Një fjalë e mirë dhe falje (gabimi që i bëhet lypësit) është më e dobishme se një lëmoshë që përcillet me të keqe. Allahu është i Pasur (nuk ka nevojë për askënd), është i Butë.

264. O ju që besuat, mos i prishni lëmoshat tuaja me të krenuar e me ofendim, siç bën ai që e jep pasurinë e vet sa për sy e faqe të njerëzve, e nuk e beson Allahun dhe as botën tjetër. Shembulli i tij është si një gur i madh e i lëmuar, që mbi të ka pak dhe, e kur e godet atë një shi i madh e lë të zhveshur (lakuriq). Ata (formalistët) nuk arrijnë asgjë nga ajo që punuan. Allahu nuk e udhëzon popullin jobesimtar.

265. E shembulli i atyre që pasurinë e vet e japin nga bindja e tyre, e duke kërkuar kënaqësinë e Allahut, i përngjan një kopshti në një rrafshnaltë, që i bie shi i madh, e ai jep fruta të dyfishtë. Po edhe nëse nuk i bie shi i madh, i bie një rigë (që i mjafton). Allahu sheh atë që vepron.

266. A dëshiron ndonjëri prej jush, që ka një kopsht me hurma e

tatorët e Kuranit, anipse nuk është përmendur emri i tij. Pushteti dhe pasuria, të cilat i kishte dhuruar Zoti atij ia rritën mendjen dhe në vend që të adhuronte dhe falënderonte Zotin, ai deshi ta quajë veten Zot. Zakonisht pozita dhe pasuria janë gjendje, që te disa njerëz luajnë rol negativ, sepse këto i zhveshin ata prej virtyteve të larta njerëzore dhe i bëjnë mendjemëdhenj. Ibrahim i la gojëhapur kundërshtarin.

Për fshatin, vendbanimin e shkatërruar thuhet, se ishte Jerusalemi, të cilin e kishte rrënuar në themel një farë Buhtunasri në shekullin e gjashtë para epokës së re. Njeriu që kaloi atypari thuhet, se ishte Uzejri, i cili kur e pa ashtu të shkatërruar u habit dhe i shkoi mendja te ringjallja. Ai mendoi se kishte rënë në gjumë, pse kur u zgjua e gjeti ushqimin të paprishur, por kur shikoi gomarin që ishte zhdukur e i kishte mbetur vetëm ndonjë copë ashti, ai atëherë e kuptoi, se kishte qëndruar shumë. Prova e Zotit: ushqimin nuk ia kishte prishur, kurse gomari ishte shkatërruar e në prezencën e tij ia bashkoi eshtrat, e veshi me muskuj dhe e ngjalli. Kjo ishte një provë për njerëzit, se si fuqia e Zotit do të ringjallë të vdekurit për Ditën e Gjykimit.

Ibrahimi kërkoi ta shohë me sytë e vet, se si i ngjall Zoti të vdekurit. Ai nuk dyshoi në ringjallje, prandaj bëri pyetjen: "si" i ringjalle e jo, a i ringjalle. Kjo është dëshirë e çdo besimtar për t'i përjetuar konkretisht mrekullitë e Zotit. Ibrahim i nuk i ngjalli shpeztë e copëtua, ato i ngjalli Zoti, kurse për Ibrahimin kjo ishte një mrekulli.

rrush, në të cilin rrjedhin lumenj, që në të ka nga të gjitha frutet, e atë (pronarin e kopshtit) ta ketë kapur pleqëria dhe ai të ketë pasardhës të mitur, e atë (kopshtin) ta godasë ndonjë stuhi me zjarr e ta djegë. Kështu Allahu ua sqaron argumentet për të menduar ju.

267. O ju që besuat, jepni nga më e mira e asaj që e fituat dhe nga ajo që iu dhamë prej tokës, e mos nxitoni ta jepni atë më të pavlefshmen nga ajo, e që ju nuk do ta pranoni për vete vetëm symbyllas. E, dijeni se Allahu është i Pasur (s'ka nevojë për ju), është i Lavdëruar.

268. Djalli ju frikëson me varfëri dhe ju urdhëron për të këqija, e Allahu ju garanton falje (mëkatesh) e begati; Allahu është Dhurues i madh, është i Gjithëdijshëm.

269. Ai ia dhuron urtësinë atij që do, e kujt i është dhënë urtësia, atij pra i është dhuruar mirësi e madhe, përveç të mençurve këtë nuk e kupton kush.

270. Allahu di (dhe do t'ju shpërblejë) për atë që keni dhënë nga pasuria, ose keni zbatuar ndonjë zotim (nedhër), e për ata mizorët (që japin pasurinë e tyre për sy e faqe dhe nuk besojnë Allahun) nuk do të ketë ndihmëtarë (në Ditën e Gjykimit).

271. Nëse lëmoshat i jepni haptazi ajo është mirë, por nëse ato ua jepni të varfërve fshehurazi, ajo është edhe më e mirë për ju, dhe Ai ua shlyen (me punë të mira) të këqijat. Allahu është i Njohur hollësisht për veprat tuaja.

272. Nuk është obligim yti (Muhamed) udhëzimi i tyre (në rrugë të drejtë), Allahu e shpie në rrugë të drejtë atë që do. Çkado që të jepni nga pasuria, e keni për veten tuaj, po mos jepni për tjetërkënd, por vetëm për hir të Allahut, e çkado që t'u jepni të tjerëve nga pasuria, ajo do t'u kompensohet në mënyrë të plotë duke mos u dëmtuar ju".

273. (Jepni) për të varfërit që janë të angazhuar (në luftë) në rrugën e Allahut dhe nuk kanë mundësi të gjallojnë me tokë, duke qenë se ata nuk lypin, prandaj ai që nuk e di gjendjen e tyre mendon se ata janë të pasur. Ata i njeh nga vetë pamja e tyre (të rraskapitur), por as nuk kërkojnë, e as nuk i mërzhiten njerëzit. Pra çkado që të jepni nga pasuria, s'ka dyshim se atë Allahu e di shumë mirë (dhe për të do t'ju shpërblejë).

274. Ata, të cilët pasurinë e vet e shpërndajnë (në rrugë të Zotit) natën e ditën, fshehurazi ose haptazi, ata shpërblimin e vet e kanë te

Zoti i tyre dhe për ta nuk ka, as frikë, as pikëllim.<sup>26</sup>

275. Ata që e hanë kamatën, ata nuk ngrihen (Ditën e Gjykimit nga varret e tyre) ndryshe vetëm se si ngrihet ai i çmenduri nga të prekurit e djallit. (Bëjnë) kështu ngase thanë: “Edhe shitblerja nuk është tjetër, por njësoj sikurse edhe kamata”! E Allahu e ka lejuar shitblerjen, por e ka ndaluar kamatën. Atij që i ka arritur këshillë (udhëzim) prej Zotit të tij dhe është ndalur (prej kamatës), atij i ka takuar e kaluar dhe çështja e saj mbetet tek Allahu, e kush e përsërit (pas ndalimit), ata janë banues të zjarrit, ku do të mbesin përgjithmonë.

276. Allahu e zhdruk kamatën dhe e shton lëmoshën, Allahu nuk e do asnjë besëprerë dhe mëkatar.

277. S'ka dyshim se ata që besuan dhe bënë vepra të mira, e falën namazin dhe e dhanë zekatin, ata i pret shpërblim i madh te Zoti i tyre, ata nuk do të kenë kurrfarë frike as brengosje.

278. O ju që besuat, kini frikë Allahun dhe nëse jeni besimtarë të

<sup>26</sup> Pasuria e dhënë sipas urdhrat të Zotit shpërblehet shumëfish, e është krahasuar me shumëfishin e kokrrës, por ai nuk është kufi, sepse Zoti atë që e do e shpërblen pa masë të caktuar. Kjo ka ndikuar që ndër muslimanët e parë gjendja ekonomike të mos jetë shumë e dalluar dhe pasuria të mos jetë shumë e grumbulluar te disa njerëz. Vetëm pasuria e dhënë sinqerisht për hir të Allahut dhe jo e përcjellë me lavdërime e ofendime, shpërblehet shumëfish.

Sadakaja e dhënë në vendet e porositura dhe me qëllim të pastër është e shpërblyer pandërprerë prej Zotit dhe i përngjan kopshtit, që nuk i ndërprehen kurrë frutat. Sadakaja që është dhënë sa për sy e faqe dhe jo me qëllim të sinqertë është e zhdrukur, sikurse frutin e kopshtit që e shkatërron breshëri e zjarri. Shejtani i frikëson njerëzit, se nëse japin sadaka, ose zeqat do të varfërohen, do të fiken, prandaj ata që e dëgjojnë atë, edhe nëse japin, e japin atë pjesë më të pavlefshme të pasurisë së tyre. Zoti i trimëron bujarët, se do t'ua shtojë pasurinë e tyre dhe do t'i shpërblejë pa masë nëse e japin atë më të dashurën, më të dhimbshmen.

Të japësh sadakanë haptas është mirë, por duhet ruajtur formalitetit, prandaj ta japësh fshehurazi sinqeriteti është më i sigurt.

Nuk është obligim i Muhamedit a.s., që t'i shpierë njerëzit në rrugë të drejtë, ajo është punë e Allahut, prandaj ata që i udhëzoi Allahu nuk bëjnë koprraci dhe pasurinë e tyre e japin për ata që janë të angazhuar me punë në të mirë të rrugës së Zotit, në të mirë të Fesë Islame, e nuk kanë kohë të merren me punë për gjallërim.

Besimtarët e sinqertë nuk ankohen asnjëherë për sakrificat e tyre, prandaj nuk kërkojnë as lëmoshë, edhe pse kanë nevojë për të; preokupim kryesor i tyre është rruga e Zotit, prandaj të tillëve duhet ndihmuar.

Sadakaja është ajo që njeriu e jep nga vullneti i tij i mirë, e nuk është obligim, prandaj është më mirë të jepet fshehtëazi, e të mos kuptohet ndonjë mendjemadhësi, ose krenari ndaj të tjerëve. E zeqati është obligim dhe si i tillë jepet publikisht për t'ua përkujtuar edhe të tjerëve, se obligimin duhet zbatuar.

sinqertë, hiqni dorë prej asaj që ka mbetur nga kamata.

279. E në qoftë se nuk e bëni këtë (nuk hiqni dorë nga kamata), atëherë binduni se jeni në konflikt me Allahun dhe të Dërguarin e Tij. E nëse jeni penduar, atëherë juve ju takon kapitali juaj (pa përfitim të kamatës) - askënd nuk dëmtoni, e as vetë nuk dëmtoheni.

280. Po në qoftë se ai (borxhliu) është në gjendje të vështirë, atëherë bëni një pritje derisa të vijë në një çlirim. E t'ia falni (borxhin) në emër të lëmoshës, ajo nëse e dini është shumë më e mirë për ju.

281. Dhe ruajuni një dite, kur në të ktheheni tek Allahu, dhe çdo njeriu i plotësohet ajo që ka fituar, dhe atyre nuk iu bëhet e padrejtë.

282. O besimtarë, kur merrni hua prej njëri-tjetrit për një afat të caktuar, shkruajeni atë. Dhe nga gjiri juaj le të shkruajë një shkruer i drejtë dhe të mos ngurrojë nga të shkruarit, ashtu siç e ka mësuar Allahu. Le të shkruajë, e atij le t'i diktojë ai që pranon borxhin, le t'i frikësohet Allahut, Zotit të tij e të mos i lëre mangut asnjë send nga ai. E në qoftë se ai që ngarkohet me borxh është i paafte mentalisht, është i mitur ose nuk është në gjendje të diktojë, atëherë le të diktojë drejt kujdestari i tij. Kërkoni të dëshmojnë dy dëshmitarë burra nga mesi juaj, e në qoftë se nuk janë dy burra, atëherë një burrë e dy gra, nga dëshmitarët që i pëlqeni. (Dy gra në vend të një burri) Për atë se nëse njëra prej tyre gabon, t'ia përkujtojë tjetra. Dëshmitarët të mos refuzojnë kur të thirren. Dhe mos përtoni për ta shkruar atë dhe afatin e tij, i vogël qoftë ose i madh, sepse kjo është më e drejtë tek Allahu, më e fortë për dëshmi dhe më afër mosdëshimit. Vetëm nëse është tregti e menjëhershme (dora-doras), që e praktikoni midis jush, atëherë nuk është ndonjë mëkat të mos e shënoni. Por kur bëni shitblerje, dëshmoheni. E ai (pronari i pasurisë) nuk dëmton, as shkruesit, as dëshmitarët, e nëse bëni (dëmtimin), ai është mosrespekt juaji ndaj dispozitave të Allahut). Kini frikë Allahun, se Allahu ju dhuron dituri (të jashtëzakonshme), Allahu është i Gjithëdijshëm për çdo send.

283. E në qoftë se gjendeni në udhëtim dhe nuk gjeni shkruer, atëherë merrni peng (paradhënie ose kapar). E nëse i besoni njëri-tjetrit, atij që i është besuar le ta zbatojë atë (amanetin) që i është besuar, dhe le të kenë frikë Allahun, Zotin e tyre. Mos e fshihni dëshminë, sepse ai që e fshih atë, ai është mëkatar me zemrën e vet, Allahu është i Gjithëdijshëm për atë që veproni.<sup>27</sup>

<sup>27</sup> Pasi Allahu urdhëroi për dhënien e pasurisë në rrugën e mirë të Tij, Ai veçoi lë-

284. Vetëm të Allahut janë gjithçka ka në qiej dhe çka në tokë, e për atë që e keni në shpirtin tuaj, e shfaqët haptazi ose e mbajtët fshehtë, Allahu do t'ju marrë në përgjegjësi, e Ai ia fal atij që do dhe e dënon atë që do. Allahu është i Plotfuqishëm për çdo send.

285. I Dërguari i besoi asaj, që iu shpall prej Zotit të tij, e ashtu edhe besimtarët. Secili i besoi Allahut, engjëjve të Tij, shpalljeve të Tij, të dërguarve të Tij. Ne nuk bëjmë dallim në asnjërin nga të dërguarit e Tij, dhe thanë: "Iu përgjigjëm thirrjes dhe respektoam urdhrin. Kërkojmë faljen tënde o Zoti ynë! Te Ti do të jetë kthimi ynë".

286. Allahu nuk e obligon asnjë njeri përtej mundësisë së tij, atij (njeriut) i takon ajo që e fitoi dhe atij i bie ajo (e keqe) që e meritoi. "Zoti ynë, mos na dëno nëse harrojmë ose gabojmë! Zoti ynë, mos na ngarko neve barrë të rëndë siç i ngarkove ata që ishin para nesh! Zoti ynë, mos na ngarko me atë për të cilën ne nuk kemi fuqi! Na i shlyej mëkatet, na i mbulo të këqijat, na mëshiro. Ti je Mbrotësi ynë, na ndihmo kundër popullit pabesimtar!"<sup>28</sup>

moshën, sadakanë dhe shpërblimin për të, duke shpjeguar se ajo është bujari, krenari dhe pastërti. Në këto ajete përmendet edhe ana e kundërt, përmendet fitimi i ndyrë, koprancia dhe shpirtëngushtësia e atij, që e merr kamatën. Fjala "riba" në shëriatin islam nënkupton kamatën - fajden, e që është teprica nga kapitali, të cilën e merr prej borxhliut në emër të afatizimit. Kjo praktikë është e ndaluar rreptësisht në Fenë Islame, sepse pasanikët kanë për detyrë t'i ndihmojnë nevojtarët në përmirësimin e gjendjes së tyre të vështirë, e jo t'i shtypin e t'ua keqësojnë gjendjen edhe më shumë. Ata që respektojnë urdhrat e Zotit, atyre iu shtohet bereqeti e pasuria në këtë botë, kurse në botën tjetër, ata kanë sevab të shumëfishtë. Ndërsa ata që nuk respektojnë urdhrin e Zotit, nuk do ta gëzojnë pasurinë e tyre në këtë botë, kurse në botën tjetër ata do të ngrihen prej varrezave të shtrembëruar nga defektet e çmendurisë, e pastaj i pret zjarri i xhehenemit. Kamata është aq shumë e urrejtur, sa që shfrytëzuesit e saj janë vënë në dyshim për besimin e tyre, e s'ka mjerim më të madh, se të konsiderohen armiq të Allahut, dhe të Dërguarit të Tij.

Ajeti 281 në këtë kaptinë është i fundit, që iu shpall Muhamedit a.s. nga Kurani. Thuhet se pas shpalljes së këtij ajeti, Pejgamberi a.s. jetoi edhe nëntë ditë. Është përkujtues i madh, ndaj asaj dite të madhe, kur çdo kush do të përgjigjet për veprat e bëra. Pra, me këtë ajet merr fund shpallja - vahji. Pas sadakasë së lavdëruar, pas kamatës së përbuzur, Kurani na mëson për rregullat që duhet praktikuar në lëmenjt e ndryshëm të jetës, posaçërisht në huazime, në shitblerje, në dëshmime dhe në dokumente të shkruara.

<sup>28</sup> Kur u shpall ajeti sipas të cilit kuptohet, se edhe për idetë e qëllimet që qarkullojnë në shpirtirat dhe në zemrat tona, do të duhej të japim llogari para Zotit, sahabët, shokët e Pejgamberit a.s. u ngushtuan dhe shkuan e i thanë Pejgamberit, se është e pamundur të gjejmë shpëtim, derisa do të përgjigjemi edhe për përsiatje e mendime, për atë që vetëm na shkoji në mendje. Pejgamberi iu tha: mos bëni si bënë Ithtarët e Librit para jush, kur thanë: dëgjua, kundërshtua, por ju thoni: dëgjua dhe u bindëm! Pas respektit që

## 3. SURETU ALI IMRAN

*E zbritur në Medinë pas sures El Enfal, ajete: 200*

*Në atë kohë kur Muhamedit a.s. ishte duke iu shpallur Kurani, Ithtarët e Librit – Ehlul Kitabi, ishin të ndarë në dy grupe sipas periudhës historike. Grupin e parë të tyre e përbënin jehuditë, si Ithtarë të Librit Tevratit, i cili iu pat shpallur Musait a.s.. Për devijimet që bënë ata në librin e tyre, për qëllimet dhe motivet me të cilat u përpoqën ta kundërshtojnë Kuranin dhe Muhamedin a.s., është theksuar gjerësisht në kaptinën Bekare, që ishte para kësaj. Në këtë kaptinë flitet për grupin e dytë të Ithtarëve të Librit, për Ithtarët e Inxhilit, i cili iu shpall Isait a.s., prandaj gati e tërë gjysma e parë e kësaj kaptine flet rreth besimit të Nesarëve, që tashti quhen të krishterë, rreth besimit të tyre për Isain dhe për nënën e tij Merjemën.*

*Sipas mendimit të mufesirinëve shkak i shpalljes së kësaj sureje ishte rasti i një dialogu, që u zhvillua ndërmjet Muhamedit dhe ndërmjet një grupi, përfaqësues të nesarëve të Nexbranit.*

*Në atë kohë ndër ithtarët e grupit të dytë të librit, ndër të krishterët mbretëronin bindje të ndryshme përkitazi me Isain. Një pjesë e tyre mendonin për Isain, se ishte zot dhe bindjen e tyre e mbështetnin në mrekullinë e tij, sipas së cilës ai e ngjalli të vdekurin. E disa mendonin, se meqë Isai nuk pati baba ishte bir i Zotit. Të tjerët ishin të mendimit, se Isai ishte një nga tri shtyllat e Hyjnisë, e cila përbëhej prej: atit, birit dhe shpirtit të shenjtë, ose siç njihet teoria e “trinisë”, ashtu siç e quan edhe Kurani “Thalithu Thelathe”. Pse dhe si u ndanë në ato grupe ekzistojnë shumë shkaqe e rrethana për të cilat flasin dokumentet e shumta.*

*Këtu në këtë kaptinë shtrohet çështja e besimit në një të vetmin Zot, pra e*

---

shprehën sahabët, ashtu si ju tha Pejgamberi, u shpall ajeti: Allahu nuk obligon askënd vetëm me aq sa ka mundësi... pra, nuk ka dënim për paramendime, nëse ato nuk zbatohen në praktikë.

Buhariu shënon, se Pejgamberi a.s. ka thënë: “Atij që i lexon me kujdes dy ajetet e fundit të Bekaresë, i mjaftojnë si përkujtim ndaj Zotit për atë natë”. Sipas Muslimit: Pejgamberit a.s. i vjen një melek e i thotë: “Myzhde për dy drita që t’u dhanë, e që nuk iu kanë dhënë asnjë pejgamberi para teje: Fatihatul kitabi (elhami) dhe fundi i kaptinës Bekare, me leximin e një shkronje të tyre, fitohet drita”.

Në këto ajete të fundit përmenden kushtet e Besimit Islam, përmendet se besimtarët e Besimit Islam janë të obliguar t’i besojnë të gjithë pejgamberët e Zotit, e këtu manifestohet kuptimi universal i thënieve të Kuranit, i cili i drejtohet mbarë njerëzve të botës. “Me ndihmën e Zotit përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës “El Bekareh”.



*besimit të drejtë dhe të vërtetë për të cilin mësuan të gjithë pejgamberët dhe të gjitha shpalljet. Shtrohet çështja e Isait si pejgamber i Zotit, por njeri, e asgjë tjetër. Flitet për famën dhe meritën e nënës së Isait, për Merjemen. Duke sjellë fakte e argumente bindëse refuzohen në mënyrë të prerë të gjitha mendimet dhe pretendimet e gabuara rreth Isait e nënës së tij.*

*Në këtë sure janë përmbledhur edhe shumë çështje të tjera, që iu përka-sin rregullave të shariatit islam, si: haxhi, lufta, çështja e kamatës, çështja e atyre që nuk e japin zeqatin, lufta në Bedr, në Uhud. Përfundon duke dhënë udhëzime, se si duhet ta vështrojmë gjithësinë dhe dukuritë e saj, dhe si duhet të bindemi për Krijuesin Fuqiplotë.*

*Qubet: "Suretu Ali Imran "–sepse i bëhet një vështrim asaj familjeje të ndershme, familjes Imran, babait të Merjemes, nënës së Isait.*

### 3. SURETU ALI IMRAN

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Elif, Lam, Mim.

2. Allahu është Një, nuk ka të adhuruar me të drejtë pos Tij, Ai është i Përvetshmi (i cili nuk vdes kurrë), Mbajtësi (Mbikqyrësi) i çdo gjëje që ekziston.

3. Ai ta zbrit ty (Muhamed) librin me argument, që është vërtetues i librave të mëparshme. Ai e zbriti Tevratin dhe Inxhilin

4. më parë si udhërrëfim për njerëz , e zbriti edhe Furkanin (dalluesin e së vërtetës nga gënjeshtria). S'ka dyshim, se ata që mohojnë argumentet e Allahut i pret ndëshkimi i rreptë. Allahu është Ngadhënjyës, Shpagimtar.<sup>29</sup>

<sup>29</sup> Derisa Zoti domosdoshmërisht duhet të jetë i përvetshëm dhe të komandojë gjithnjë me tërë ekzistencën, Ai nuk mund të jetë njeri me jetë të përkohshme, siç ishin pejgamberët në mesin e të cilëve edhe Isai.

Kur shpalleshin pjesë të kësaj kaptine ende nuk kishte përfunduar zbritja e tërë Kuranit, prandaj Zoti i thotë Muhamedit: Ta zbrit...

Shpalljet nga Zoti janë mëshirë, janë rregulla e dispozita, sipas të cilave njerëzit duhet ta programojnë jetën, sjelljet dhe marrëdhëniet e tyre me të tjerët. I tillë ka qenë Tevrat e pas tij Inxhili, e edhe Kurani. Derisa u besua për Tevratin dhe Inxhilin, se janë shpallje nga Zoti, pse të mos besohej Kurani, i cili vërteton shpalljet e mëparshme. Pra nuk

5. S'ka dyshim, se Allahut nuk mund t'i fshihet asgjë në tokë e as në qiell.
6. Ai është që ju krijon (formon) juve në mitra ashtu si të dojë. S'ka të adhuruar me të drejtë pos Tij, Ai është Fuqiploti, më i Urti.
7. Ai është që ta zbriti librin ty, e që në të ka ajete të qarta dhe ato janë bazë e librit, e ka të tjerë që nuk janë krejtësisht të qartë (muteshabih). E ata, që në zemrat e tyre kanë anim kah e shtrembëta, ata gjurmojnë atë që nuk është krejt e qartë për të shkaktuar huti, e kinse kërkojnë komentin e tyre. Po, pos Allahut askush nuk e di komentin e tyre të saktë. Dijetarët e pajisur me dituri thonë: "Ne i kemi besuar atij (atyre që janë të paqarta), të gjitha janë nga Zoti ynë"! Por këtë e kuptojnë vetëm ata që janë të zotët e mendjes.
8. "Zoti ynë, mos na i lako zemrat tona pasi na drejtove, na dhuro mëshirën Tënde, pse vetëm Ti je Dhuruesi i madh".
9. "Zoti ynë, Ti je ai që në një ditë do t'i tubosh njerëzit, ditë që për të cilën nuk ka dyshim. Allahu nuk e shkel premtimin e vet".<sup>30</sup>
10. Është e vërtetë, se atyre që nuk besuan nuk do t'u vlejë asgjë para Allahut, as pasuria, e as fëmijët e tyre. Ata vetë janë lëndë e zjarrit.
11. (Gjendja e tyre është) Si gjendja e pasardhësve të faraonit dhe e atyre që ishin para tyre, që përgënjeshtroan argumentet tona, e Allahu i shkatërroi me fajet e tyre, Allahu ndëshkon shumë ashpër.
12. Thuaju atyre që nuk besuan: "Do të jeni të mposhtur (në këtë jetë) dhe do të mblidheni në xhehenem. Sa i shëmtuar është ai vendqëndrim (shtrat)".
13. Ju (jehudi) patët një përvojë të madhe me ato dy grupe, që u konfrontuan ndërmjet vete. Njëri grup luftonte në rrugën e Allahut, e tjetri ishte jobesimtar, dhe me shikimin e syve të tyre i shihnin, se ishin dy herë më shumë se besimtarët. Po, Allahu me ndihmën e vet përforcon atë që do. Vërtet, në këtë është një përvojë e madhe për ata

---

ekzistojnë fakte për mohimin e tij, dhe urrejtja pse ky zbuloi devijimet që janë bërë në shpalljet e para, nuk është e udhës, e as me vend, prej kujt do qoftë ajo.

<sup>30</sup> Allahut nuk mund t'i fshihen deformimet që janë bërë ose që bëhen në shpalljet e Tij. Nuk mund t'i fshihen, as përpjekjet e atyre, që disa ajete të paqarta të Kuranit t'i interpretojnë sipas dëshirës apo interesit të tyre, e të shkaktojnë polemika ndërmjet besimtarëve. Në përgjithësi ajetet e Kuranit kanë kuptim të qartë, por ka disa që kuptimi i tyre nuk është krejt i qartë, siç janë simbolet në fillim të disa kapitave etj. Ajete të tilla quhen muteshabih, që do të thotë: nuk është i qartë qëllimi, ngase fletet në mënyrë të përgjithshme. Më gjerësisht për citatat e Kuranit flet shkenca e Usuli Fikhut.

që kanë mendje të kthjellët.<sup>31</sup>

14. Njerëzve iu është zbukuruar dashuria ndaj të këndshmeve, ndaj grave, djemve e ndaj pasurisë së grumbulluar nga ari e argjendi, ndaj kuajve të stolisur, bagëtisë e bujqësisë. Këto janë kënaqësi të kësaj bote, po tek Allahu është e ardhmja më e mirë.

15. Thuaj: “A t’ju kumtoj për diçka shumë më të mirë se ato (kënaqësitë e Dunjasë)! Për ata që janë ruajtur, ata kanë tek Zoti i tyre xhenete nëpër të cilat rrjedhin lumenj dhe aty do të jenë përgjithmonë, kanë bashkëshorte të pastra e gëzojnë edhe kënaqësinë e Allahut. Allahu është Gjithëpamës ndaj robërve (të Tij).”

16. (Të ruajturit, të cilët te Zoti i tyre kanë xhenete janë) Ata të cilët thonë: “Zoti ynë, ne sinqerisht besuam, na i fal mëkatet tona dhe na ruaj prej ndëshkimit të zjarrit!” (Të tillët janë:)

17. të durueshmit, të drejtit, të përkushtueshmit (në adhurim), dorëdhënësit dhe të cilët në kohën e agimit (syfyrit) kërkojnë ndjesë.

18. Allahu dëshmoi, se nuk ka të adhurar të vërtetë përveç Tij, e dëshmuar edhe engjëjt e dijetarët, dhe se Ai është Zbatues i drejtësisë. Nuk ka të adhurar të vërtetë përveç Tij, Fuqplotit e më të Urtit.

19. Vërtet feja e vetme e pranuar tek Allahu është Islami, e atyre që iu është dhënë libri, pasi mësuan për të vërtetën, vetëm nga zilia mes vete kundërshtuan. E kush mohon argumentet e Allahut, le ta dijë se Allahu do t’i japë shpejt llogarinë.

20. E nëse ata polemizojnë me ty, ti thuaj: “Unë me tërë qenien time i jam dorëzuar Allahut, e edhe ithtarët e mi!” E thuaju edhe atyre, që iu është dhënë libri dhe injorantëve: “A e pranuat Fenë Islame”? Nëse

<sup>31</sup> Zoti xh. Sh. ua tërhoqi vërejtjen idhujtarëve arabë, kundërshtarë të Kuranit dhe të Muhamedit a.s., duke iu thënë, se e vërteta do të triumfojë dhe ju do të mposhteni edhe në këtë jetë, ashtu siç u shkatërruan ithtarët e Faraonit, e nuk i vlejti as atyre dhe nuk do t’ju vlejë as juve, as pasuria, as djemtë. Madje ju vetë do të jeni lëndë djegëse në xhehenem. Vendi i tyre në xhehenem është trajtuar si djep, e ka si qëllim t’i njoftojë kundërshtarët mendjemëdhenj, se do të jenë aq të paaftë, aq të dobët, saqë i përngajnë foshnjës, që nuk ka kurrfarë aftësie, por të tjerët e vejnë atë aty ku të duan.

Konfrontimi ndërmjet dy grupeve luftarake ka të bëjë me luftën që u bë në vendin e quajtur “Bedr”. Kjo luftë u zhvillua ndërmjet muslimanëve dhe idhujtarëve mekas në vitin e dytë të hixhrit. Numri i muslimanëve ishte 313, e i idhujtarëve afër një mijë, por me ndihmën e Zotit muslimanët fituan, e armiku u mund dhe u mposht mu ashtu siç tha Kurani, dhe në historinë islame për herë të parë thyhet autoriteti idhujtarokurejshit, e ngrihet ai Islam. Fuqia fizike nuk është gjithçka, sikurse edhe fitorja nuk varet gjithnjë nga numri. Ndihma e Zotit është ajo që e ngren moralin e lartë luftarak dhe realizon fitoren.

e pranuan Islamin, atëherë e kanë gjetur të vërtetën, e nëse refuzojnë, ti e ke për detyrim vetëm t'ua komunikosh; Allahu është Gjithëvëzhgues i robërve (i sheh dhe i di mirë punët e tyre).

21. Ata që mohojnë argumentet e Allahut, vrasin pejgamberët pa farë të drejte, vrasin edhe njerëz që këshillojnë për të drejtën, ti ata lajmëroji për një ndëshkim të dhembshëm e pikëllues.

22. Ata i asgjësuan veprat e tyre në këtë botë dhe në botën tjetër ata nuk kanë ndonjë mbrojtës.

23. A nuk i sheh ti ata, që iu është dhënë mjaft nga libri, kur thirren që ndërmjet tyre të gjykojë libri i Allahut, se si një grup prej tyre zmbropsen, duke u treguar refuzues.

24. E atë (e bënin) ngase ata thonin: “Neve nuk do të na djegë zjarri përveç se për pak ditë të numëruara, e ajo që shpifën për fenë e tyre, i mashtrroi keq”.

25. E si do të jetë gjendja e tyre, kur Ne do t'i tubojmë ata një ditë, për të cilën nuk ka dyshim dhe çdo njeriu do t'i ofrohet ajo që ka fituar, duke mos iu bërë atyre asnjë e padrejtë.<sup>32</sup>

26. Thuaj: “O Allah, Sundues i çdo sendi, Ti ia jep pushtetin atij që

---

<sup>32</sup> Bukuritë e kësaj bote, të cilat Zoti i krijoi për njerëzit, sado që janë të lakmueshme e të dëshirueshme, nuk duhet të mashtrohemi pas tyre dhe t'i keqpërdorim, sepse edhe jeta e njeriut, e edhe përjetimi i tyre është për një kohë të shkurtër, e nëse njeriu mashtrohet pas tyre dhe lë anash mësimet e Zotit, atëherë dështimi është shumë i madh, sepse e humb të drejtën për shpërblimet e botës tjetër, që janë të përjetshme, e humbja më e madhe është ajo se njeriu i tillë nuk do të mund ta gëzojë kënaqësinë e Zotit, që është kulmi i shpërblimeve, sepse atë kënaqësi mund ta gëzojnë vetëm ata që kanë qenë të ruajtur, të matur. Meqë Allahu i bëri me dije besimtarët për shpërblimet që do t'i gëzojnë, vërtetoi se argumentet e besimit janë të qarta. Dëshmia e Allahut për veten, se është Një, i Plotfuqishëm, është kjo ekzistencë, është gjithësia me të gjitha qeniet. Këtë mund ta kuptojë çdo njeri i mençur. Besimi në një Zot është ai besim, ajo fe, të cilën e shpalli Zoti, që nga ekzistimi i njerëzve në këtë botë. Çdo besim tjetër përkitazi me njësinë e Zotit është devijim i së vërtetës së shpallur prej Zotit.

Jehuditë e pyetën Muhamedin a.s. për dënimin, që duhet dhënë kundër atij që ka bërë imoralitet – zina, duke qenë i martuar, e kur Muhamedi a.s. iu tha, se edhe në Tevrat është masa ndëshkuese gurëzimi, ata refuzuan ta sjellin Tevratin dhe të veprojnë sipas tij, edhe pse e dinin se ashtu ishte e vërteta, por derisa e vërteta e Tevratit dhe e Kuranit përputheshin, ata e fshehën Tevratin, përndryshe do të duhej të pranonin atë që iu tha Muhamedi, e ai ishte pranim edhe i Fesë Islame, e atë nuk e deshën.

Zoti i Madhëruar i thotë Muhamedit, se obligim yti është vetëm komunikimi i qartë, e Ne do t'u japim hesapin e merituar për kokëfortësinë e tyre, që bënë kundër pejgamberëve, kundër Tevratit dhe e mashtruan veten duke trilluar shpifje, se në xhehenem do të qëndrojnë vetëm dyzet ditë, aq sa e patën adhurar edhe viçin. Në Ditën e Gjykimit do të dalin para Zotit të gjitha çështjet.

do, Ti ia heq prej dore pushtetin atij që do, e lartëson atë që do dhe e përul atë që do. Çdo e mirë është vetëm në Dorën Tënde, vërtet, Ti je i Plotfuqishëm për çdo gjë”!

27. Ti e bën që nata të futet në ditë dhe dita të futet në natë, Ti nxjerr nga i vdekuri të gjallin dhe nga i gjalli të vdekurin dhe Ti e begaton pamasë atë që do!

28. Besimtarët të mos miqësohen me jobesimtarët, e t’i lënë anash besimtarët. E kush e bën atë, ai në fenë e Allahut nuk ka kurrfarë të drejte (hiseje dhe është larg mëshirës së Allahut), përveç nëse kihet si qëllim ruajtja prej të keqes së tyre. Allahu ua tërheq vërejtjen me dënim prej Tij, pse vetëm tek Allahu është e ardhmja.

29. Thuaj: “Edhe nëse e fshihni atë që keni në zemrat tuaja ose e publikoni, Allahu e di atë, Ai di gjithçka ka në qiej e çka në tokë; Allahu është i Plotfuqishëm për çdo send.

30. (Përkujtoni dhe kini frikë) Ditën kur çdo njeri e gjen pranë vetes atë që veproi mirë ose keq, e për atë të keqe që bëri, do të dëshirojë që në mes tij dhe në mes asaj të jetë një distancë shumë e madhe (e mos ta shohë). Allahu ju tërheq vërejtjen prej dënimit që vjen prej Tij, megjithëqë Allahu është shumë i Butë ndaj robërve.

31. Thuaj: “Nëse e doni Allahun, atëherë më pasoni mua që Allahu t’ju dojë, t’ju falë mëkatet tuaja, se Allahu është Shumë falës, Mëshirues i madh.

32. Thuaj: “Bindjuni Allahut dhe të dërguarit, e nëse ata refuzojnë, atëherë Allahu nuk i do jobesimtarët!”<sup>33</sup>

<sup>33</sup> Në ajetet e para u argumentua, se Zoti është një, se Muhamedi është i Dërguar i Tij, se e vetmja fe e drejtë është Islami, e në këto ajete vërtetohet se çdo çështje është në Dorën e Zotit, Ai lartëson kë të dojë dhe përul kë të dojë, prandaj si Pejgamberi a.s. ashtu edhe besimtarët duhet t’i drejtohen për ndihmë vetëm Atij, duke forcuar kështu bindjen e besimit në radhët e besimtarëve. Të futurit e natës në ditë dhe të ditës në natë do të thotë: marrja e njëres prej tjetrës, zgjatja e njëres në tjetrën gjatë ndryshimit të stinëve. Në këtë fenomen sytë e zemrës së njeriut gati e shohin Dorën e Allahut tek i vë në lëvizje trupat qiellorë, duke e ndriçuar vendin e errët, kurse të ndritshmin e errëson. Këtë nuk mund ta bëjë njeriu. Kjo nuk ndodh rastësisht. Këtë qarkullim të padukshëm e dirigjon Dora e Fuqplotit, e Krijuesit, e Mëshiruesit. E tillë është edhe çështja e jetës dhe e vdekjes. Për çdo moment nëpër të cilin kalon i gjalli, vdekja bën një hap përpara. Ky është një sinjal për mendjen e njeriut, që di të mendojë.

Miqësia me të tjerët është e lejuar në raste të nevojshme, por me kusht që ajo të mos shkojë në dëm të palës së vet besimtare. Qëllimet dhe motivet Zoti i di. Pendimi në Ditën e Kijametit për veprën e keqe është i kotë, për të duhet penduar sa jemi gjallë. Sinqeriteti i besimit ndaj Allahut manifestohet nëpërmjet zbatimit të traditës së Pejgamberit a.s., i cili është kumtues dhe sqarues i porosive të Tij.

33. Allahu e zgjodhi (pejgamber) Ademin, Nuhun, familjen e Ibrahimit, familjen e Imranit mbi popujt e tjerë (të asaj kohe),

34. që janë pasardhës njëri prej tjetrit. Allahu është Dëgjues i çdo gjëje dhe është i Gjithëdijshëm.

35. (Përkujto) Kur gruaja e Imranit pat thënë: “Zoti im, unë këtë që është në barkun tim, vendosa ta kushtoj thjesht vetëm për shërbimin Tënd, pra pranoje këtë prej meje, vërtet Ti je Dëgjuesi (i lutjes sime), i Gjithëdijshmi (e di qëllimin tim)”.

36. E kur ajo e lindi tha: “Zoti im, unë e linda femër!” Po Allahu e di më së miri atë që ajo e lindi. E mashkulli nuk është si femra. “Dhe unë e emërtova atë Merjeme, e atë dhe pasardhësit e saj po t’i lë Ty në mbrojtje prej djallit të mallkuar”.

37. Zoti i saj e pranoi premtimin e saj, ashtu si është më mirë, e rriti me një edukatë të mirë e të plotë dhe e vuri nën kujdesin e Zekirjasë. Sa herë që hynte Zekirjaja në mihrabin (dhomën) e saj, gjente tek ajo ushqim e thoshte: “Oj Merjeme, prej nga ty ky ushqim?”- Ajo i thonte: “Ai është nga Allahu, se Allahu atë që do pa masë e furnizon”!

38. Aty në atë moment Zekirjaja e lut Zotin e tij e thotë: “Zoti im, më fal edhe mua nga ana Juaj një pasardhës (fëmijë) të mirë, vërtet, Ti je Pranues i lutjes”!

39. E duke u falur ai në faltore engjëjt e thërrasin: “Allahu të përgëzon ty me Jahjanë, që do të vërtetojë fjalën (Isain) e ardhur nga Allahu, e që do të jetë prijës i matur dhe pejgamber nga të dalluarit”!

40. Ai (Zekirjaja) tha: “Zoti im, si mund të kem unë djalë kur mua më ka arritur pleqëria dhe shoqja ime është sterile?”- Tha (Allahu): “Kështu, Allahu punon çka të dojë”!

41. Ai (Zekirjaja) tha: “Zoti im më jep mua një shenjë”! Shenja e jote - tha Ai - është që tri ditë nuk do të mund t’u flasësh njerëzve, vetëm se me gjeste (mimikë), e ti përmende shumë Zotin tënd dhe madhëroje mbrëmje e mëngjes”!<sup>34</sup>

---

<sup>34</sup> Dashuria e Zotit nuk arrihet ndryshe, por vetëm duke i dëgjuar dhe duke i respektuar të dërguarit e Tij, sepse ata janë të zgjedhur e të dalluar dhe gëzojnë vend të lartë tek Zoti. Këtu përmendet Ademi, njeriu dhe Pejgamberi i parë, Nuhu babai i dytë i njerëzimit, familja e Ibrahimit, babait të pejgamberëve, prej të cilit rrjedh edhe Pejgamberi ynë, familja e Imranit, babait të Merjemes prej së cilës lindi Isai.

Në vazhdim të këtyre ajeteve përmenden ngjarje të jashtëzakonshme, të cilat argumentojnë për fuqinë e pakufishme të të madhit Zot, si: lindja e Merjemes, e Jahjasë dhe e Isait. E më e theksuar është ajo e familjes Imran, e tërë kaptina titullohet me këtë titull: Ali Imran. Të kuptojmë, se edhe i ati i Musait është quajtur Imran.

42. Përkujto kur engjëjt i thanë: “Oj Mejreme, Allahu të dalloi ty (me besim e karakter), të pastroi (nga shpifjet e hebrejve) dhe të lartësoi mbi gratë e botës”.

43. “Oj Mejreme, vazhdoje adhurimin ndaj Zotit tënd, bëj sexhde dhe falu për Zotin bashkë me ata që falen”!

44. “Këto janë nga lajmet e fshehta (të hershme), që po t'i shpallim ty. Ti nuk ishe ndër ta kur i hidhnin shortet, se kush prej tyre do të bëhej kujdestar i Mejremes, nuk ishe pranë tyre, as kur ata ziheshin mes vete”.

45. Përkujto kur engjëjt i thanë: “Oj Mejreme, Allahu të përgëzon me fjalën e vet (me lindjen e një fëmije si rezultat i fjalës së Zotit) emri i të cilit është Mesih, Isa, bir i Merjemes, i famshëm në Dunja e Ahiret dhe nga të afërmit (e Zotit),

46. E që duke qenë në djep (foshnje) u flet njerëzve, e edhe si i rritur, e që është nga të përsosurit.

47. Ajo tha: “Zoti im, si mund të kem unë djalë, e mua s'më ka prekur njeri (nuk jam e martuar)”? Ai (Allahu) tha: “Ja, kështu, Allahu krijon çka të dojë. Kur Ai vendos për një çështje, vetëm i thotë: Bëhu! Ajo menjëherë bëhet”.

48. Ai (Allahu) ia mëson atij librin (besimin), urtësinë, Tevratin dhe Inxhilin,

49. Dhe (do ta bëjë) të dërguar te Bijtë e Israilit (që do t'u thotë): “Unë kam ardhur nga Zoti juaj me argument, unë nga balta ju bëj

Lindja e Merjemes edhe pse ishte e natyrshme, premtimi - nedhri i së ëmës së saj ishte shumë i rëndësishëm, sepse edhe pa e lindur, atë fëmijë ia fali tempullit fetar, respektivisht e cakton në shërbim të Zotit. Ajo një herë pikëllohet, përse lindi femër, sepse femra nuk do të mundte t'i shërbente tempullit, sipas kuptimit të saj, por Zoti xh. sh. i thotë, se mashkullin që ka dëshiruar, nuk është si kjo femër, roli dhe rëndësia e saj do të jetë shumë më e madhe, sepse nuk është puna se ajo do t'i shërbejë tempullit, ajo do t'i shërbejë një kauze më të madhe, do t'i shërbejë besimit, imanit derisa të ekzistojë kjo jetë. Ajo do ta lindë Isain pa babë, e mu aty manifestohet fuqia e Zotit, fuqia e pavarur nga shkaqet, e që do të thotë: Ai që e krijon sendin nga shkaku Ai gjithsesi ka mundësi ta krijojë atë send edhe pa atë shkak, pse Ai është krijues edhe i shkakut. Kur sheh Zekerija te Merjemja ushqim që nuk ia kishte sjellë ai vetë, ndërsa çelësin e dhomës e mbante ai, u habit e i tha: Prej nga ky ushqim?- Ajo iu përgjigj, duke i thënë: nga Zoti Fuqiplotë, atëherë imani i Zekerijas u zgjua edhe më tepër për fuqinë e Zotit në krijimin e sendeve pa kurrfarë shkakut dhe kërkoi t'ia falë edhe atij një djalë jashtë kushteve të rregullta, sepse ai dhe bashkëshortja e tij kishin hyrë shumë thellë në pleqëri, dhe Zoti i fali Jahjanë. Zekerija në ato tri ditë të caktuara ishte i paafatë të flasë me njerëzit, por ishte i aftë ta përmendë Zotin dhe t'i bëjë tesbih. Edhe kjo ishte një mrekulli prej Zotit.

diçka si shpendi, i fryj atij dhe ai me lejen e Allahut bëhet shpend, unë i shëroj të verbrit, të sëmurit në lëkurë nga lebroza, dhe unë me lejen e Allahut i ngjall të vdekurit: unë ju tregoj për atë që hani dhe për atë që depozitoni në shtëpitë tuaja. Vërtet, ky është fakt për ju, nëse jeni besimtarë.

50. Dhe (kam ardhur) që t'ju vërtetoj Teveratin, që keni para duarsh, t'ju lejoj disa gjëra që iu ishin ndaluar juve, kam ardhur me argument nga Zoti juaj, pra kini frikë Allahun dhe më dëgjoni mua,

51. se vërtet Allahu është Zoti im dhe Zoti juaj. Adhurojeni Atë; kjo është rrugë e drejtë!<sup>35</sup>

52. E kur e kuptoi Isai vendosmërinë e tyre në mosbesim (dhe qëllimin që ta vrasin) tha: “Kush janë ndihmëtarët e mi për në rrugë të Allahut”? Havarijunët thanë: “Ne jemi ndihmëtarë të fesë së Allahut, ne i besuam Allahut, e ti dëshmo për ne, se jemi muslimanë (të bindur, të dorëzuar)”!

53. Zoti ynë, ne e besuam atë që e zbritte (shpalljen), e pasuam të dërguarin (Isain), pra shënona bashkë me ata që dëshmojnë (besimin e drejtë)”!

54. E ata (jehuditë) i thurën një komplot (vrasjen e Isait), e Allahu thuri komplot kundër tyre. Allahu është më i miri kundër atyre që thurin dredhi.

55. (Përkujto, o i dërguar) Kur Allahu tha: “O Isa, Unë po të marr ty, po të ngrej tek Unë, po të shpëtoj prej sherrit të atyre që nuk besuan. E ata që të besuan ty, do t'i ngrej lart mbi ata që nuk be-

<sup>35</sup> Pas tregimit për lindjen e Jahjasë nga një plak e një plakë të shtyrë në moshë, gjë që sipas rregullave të natyrës ishte rast i jashtëzakonshëm, Kurani na rrëfen për një rast edhe më të jashtëzakonshëm, për lindjen e Isait pa babë. Me këtë refuzon bindjet e gabuara rreth Isait, të cilat në atë kohë mbretëronin. Përmendet se atë e lindi Merjemja, se ai ishte foshnjë në djep, se i thirri njerëzit në besim edhe kur ishte në moshë të vogël, e të gjitha këto dokumentojnë, se ai ishte peygamber dhe njeri, e jo zot. Merjemja është gruaja më e lavdishme në përgjithësi nga gratë e botës, sepse asnjë grua në botë nuk ka përjetuar një lindje si ajo. Isai quhet edhe “fjalë”, sepse ishte i krijuar me dëshirën e Zotit nëpërmjet fjalës “kun” (bëhu). Fjala “Mesih” është epiteti i Isait e do të thotë: i pamëkat, i bekuar. Të folurit e Isait si foshnje në djep, përveç që ishte mrekulli, kishte si qëllim mbrojtjen e nderit të nënës nga shpifjet, që i bënin jehuditë.

Këtu janë përmendur katër mrekulli të Isait: shpezët nga balta, shërimi i të verbërve dhe të sëmurve nga lebroza, ngjallja e të vdekurve dhe lajmërimi për ushqimin e ngrënë dhe të depozituar. Isai i thërret njerëzit të besojnë po atë Zot, të cilin e besonte edhe vetë, dhe u jepte të kuptojnë se ai (Isai) nuk ishte zot, ajo ishte rrugë e gabuar, rruga e drejtë është besimi në një Zot xh. sh..



suan deri në Ditën e Kijametit, pastaj vetëm tek Unë është kthimi juaj, e Unë gjykoj mes jush për atë që kundërshtoheshit”.  
 56. Për sa u përket atyre që nuk besuan, Unë do t’i ndëshkoj me një ndëshkim të ashpër në këtë botë dhe në botën tjetër, dhe ata nuk do të kenë ndihmëtarë.

57. E për sa u përket atyre që besuan dhe bënë vepra të mira, atyre u jap shpërblim të plotë. Allahu nuk i do jobesimtarët.

58. Këto që po t’i lexojmë ty (o i dërguar) janë nga ajetet, janë nga Kurani i pa të meta (i rezistueshëm ndaj të pavërtetës).

59. Vërtet, çështja e Isait (të lindur pa baba) tek Allahu është sikurse çështja e Ademit. Atë e krijoi Ai nga dheu, e pastaj atij i tha: “Bëhu!”- ai u bë.

60. E vërteta është (kjo) nga Zoti yt, e ti kurrsesi mos u bëj nga ata që dyshojnë.

61. E kush të kundërshton ty në çështjen e tij (Isait) pasi të është bërë e ditur e vërteta, ti thuaj: “Ejani i thërrasim bijtë tanë dhe bijtë tuaj, gratë tona dhe gratë tuaja, vetë ne dhe vetë ju, mandej sinqerisht të lutemi për mallkim, dhe mallkimin nga ana e Allahut ta hedhim kundër gënjeshtarëve”.

62. S’ka dyshim, ky është lajm i vërtetë. Nuk ka asnjë të adhuruar tjetër me të drejtë pos Allahut. Vërtet Allahu është Ai, i Plotfuqishmi, më i Urti.

63. E nëse ata refuzojnë (besimin e drejtë), ata janë ngatërrestarë, për të cilët Allahu është plotësisht i Njohur.<sup>36</sup>

<sup>36</sup> Ajetet e mësipërme flasin për lindjen e Isait, për argumentet që dëshmuar qartë, se ai ishte i Dërguar i Zotit. Mirëpo, megjithatë, shumica e Beni Israilëve nuk e besuan, përkundrazi ata vendosën ta vrasin, por Allahu e shpëtoi prej sherrit të tyre, e në vend të Isait ata e mbytën tradhtarin. Në kaptinën: “En-Nisae” në ajetin 157 flitet për atë se nuk e mbytën Isain...

**Havarijunët** (besimtarët e sinqertë - zemërbardhët) ishin shokë të Isait, ashtu siç ishin sahabët e Pejgamberit tonë, a.s..

Çështja e lindjes së Isait, nuk ishte më e jashtëzakonshme se ajo e Ademit. Ky njëmend u lind pa baba, por Ademi u lind pa asnjërin nga prindët, prandaj thuhet se kanë një ngjashmëri në krijim, për sa i përket manifestimit të fuqisë së Zotit. Zoti xh. sh. i thotë Pejgamberit a.s.: nëse nuk të besojnë për këtë që po të rrëfej Unë, thuaju ejani të tubohemi me tërë familjet tona e të juajat në një vend dhe ta lusim Zotin ta mallkojë gënjeshtarin. Pejgamberi a.s. u tha dhe doli me familjen e vet; me Hysenin në grykë, Hasanin për dore, Fatimen pas tij, e Aliu pas. Mirëpo kundërshtarët nuk patën guxim të dalin, pse e dinin se ata vetë ishin gënjeshtarë. Me atë rast u dokumentua, që Muhamedi vërtet ishte i Dërguar i Zotit, por ata nuk donin ta pranonin, e megjithatë i ikën mallkimit, por dështuan keq.

64. Thuaju (o i dërguar): “O Ithtarë të Librit (Tevrat e Inxhil), ejani (të bashkohemi) te një fjalë, që është e njëjtë (e drejtë) mes nesh dhe mes jush: Të mos adhurojmë, pos Allahut, të mos i bëjmë Atij asnjë send shok, të mos e konsiderojmë njëri - tjetrin zotër pos Allahut!” E në qoftë se ata refuzojnë, ju thoni: “Dëshmoni pra, se ne jemi muslimanë (besuam një Zot)!”

65. (madje thuaju): “O Ithtarë të Librit, pse po polemizoni me ne rreth Ibrahimit? E, nuk janë shpallur, as Tevrat, as Inxhili, vetëm se pas tij?! A nuk e kuptoni (gënjeshtrën tuaj)?”

66. Ja, ju jeni ata që polemizuat edhe për atë që e dinit (për Isain), e përse polemizoni për atë që s’keni kurrfarë dije (për Ibrahimin)! Allahu e di të vërtetën e ju nuk dini.

67. Ibrahimit nuk ka qenë, as jehudi, as i krishterë, por ai ishte larg besimeve të kota, ishte musliman dhe nuk ishte prej idhujtarëve.

68. Njerëzit më me meritë për t’u thirrur në Ibrahimin, ishin ata që e ndoqën atë (besimin e tij) dhe ky Pejgamber me ata që besuan (umeti i këtij). Allahu është Mbrojtës i besimtarëve.

69. Një grup nga Ithtarët e Librit kishin dëshirë t’u shpiejnë në rrugë të gabuar, por ata nuk mashtrojnë tjetër pos vetes së tyre, dhe nuk e vërejnë.

70. O Ithtarë të Librit, përse nuk i besoni ajetet (Kuranin) e Allahut, e duke e ditur të vërtetën?

71. O Ithtarët e Librit, përse duke qenë se ju e dini të vërtetën e ngatëroni me gënjeshtrën dhe e fshihni realitetin?

72. Një grup nga Ithtarët e Librit iu thanë (të vetëve): “Besoni paradite në atë që iu është zbritur atyre që besuan (muslimanëve), e pasdite mos e besoni, e ndoshta edhe ata (muslimanët), do të zmbrapsen (nga besimi i tyre)”.

73. Dhe (u thonin): “Mos i besoni askujt përveç atij që është në fenë tuaj!” Thuaj (o i dërguar): “I vetmi udhëzim është udhëzimi nga Allahu!” (u thonin të vetëve mos besoni nga droja) Se po i jepet ndokujt (pejgamberllëku) sikurse iu është dhënë juve dhe (nga droja) se t’ju paraqesin fakte (muslimanët) para Zotit tuaj (Ditën e Gjykimit). Thuaju: “E tërë e mira është në Dorë të Allahut, Ai ia jep atë kujt të dojë; Allahu është Dhurues i gjerë, i Gjithëdijshëm”.

74. Ai veçon me mëshirën e vet (me pejgamberi) kë të dojë. Allahu

është Zot i mirësisë së madhe.<sup>37</sup>

75. Ndër Ithtarët e Librit ka asish, që po ia besove një sasi të madhe (ari), ai ta kthen ty atë, por ka të atillë që po ia besove një dinar, ai nuk ta kthen ty atë, përveç nëse gjithnjë i rri gati (ia kërkon vazhdimisht). Këtë (e bëjnë) për arsye se ata thonin: “Ne nuk kemi kurrfarë përgjegjësie ndaj (pasurisë që iu marrim) të paditurve (arabëve analfabetë)”. Pra, duke e ditur të vërtetën, ata bëjnë gënjeshtër ndaj Allahut.

76. Jo, (nuk është ashtu si thonë ata) po kush e përmbush amanetin e vet (është besnik) dhe ruhet nga mëkatet, s’ka dyshim, Allahu i do ata që ruhen.

77. Ata që për një vlerë të paktë e shesin besën e dhënë Allahut, ndryshojnë edhe zotimet e tyre, të tillët nuk kanë pjesë (mëshirë) në botën tjetër, dhe në Ditën e Kijametit Allahu nuk iu flet atyre, nuk i shikon ata dhe nuk i pastron (prej barrës së gabimeve), ata kanë një dënim të dhembshëm.

78. Në të vërtetë, një grup prej tyre janë ata që pësjtjellojnë gjuhët e tyre, kur lexojnë librin (për ta deformuar kuptimin), ashtu që ju të mendoni, se ajo (shprehje) është nga libri, po ajo nuk është nga libri (i vërtetë), madje thonë: “Kjo është nga Allahu!” Po ajo nuk është nga Allahu. Ata duke ditur thonë gënjeshtër për Allahun.

79. S’është e drejtë as nuk i takoi asnjë njeriu, që t’i ketë dhënë Allahu

<sup>37</sup> Meqë Kurani solli argumente dhe asgjësoi idenë mbi hyjninë e Isait, i thirri që të dy grupet ithtarë të librit që edhe ata ta besojnë Zotin një, të jenë të njëjtë dhe të barabartë me muslimanët, pra i thirri të orientohen në besimin që e praktikoi babai i pejgamberëve Ibrahim, besimin e pastër vetëm në një Zot të madhëruar.

Të dy grupet ithtarë të librit, trilluan mendime, gjoja se Ibrahim i takoi fesë së tyre, jehude ose krishtere. Kurani vuri në pah se Ibrahim ishte pejgamber i hershëm, ishte shumë para Tevratit dhe para Inxhilit, e nuk ishte as i fesë jehude as i fesë krishtere, e as i asaj idhujtare, por ai ishte monoteist i vërtetë. Derisa trillimet e tyre rreth Ibrahimit nuk dhanë kurrfarë rezultati, ithtarët e librit, gjegjësisht, jehuditë, u sollën me një mënyrë tjetër t’i kundërvihën Muhammedit dhe fesë së Tij. Disa u thanë të vetëve: publikoni gjoja se keni pranuar fenë islame, e pas pak kohe, sikurse nuk gjetët kurrfarë kënaqësie në të, refuzojeni dhe braktiseni, ashtu që të krijoni njëfarë hutie ndër besimtarë të dobët nga radhët e muslimanëve. Madje u thonin ithtarëve të vet: mos i besoni askujt tjetër e të tregoni se çka shkruan Tevratit për Muhammedin a.s., sepse nëse tregohet e vërteta, pejgamberllëku po kalon te Muhammedi, te arabët, e nuk po mbetet te ne, në anën tjetër, muslimanët do të na mundin me argumente para Zotit në Ditën e Kijametit, pse ne po e fshehim realitetin. Zoti i thotë Muhammedit a.s. që të mos ngushtohet për trillimet e tilla, sepse Ai shpë në rrugë të drejtë ata që do dhe e dërgon pejgamber ke të dojë.

librin, urtësinë dhe pejgamberinë, e pastaj ai t'u thotë njerëzve: "Bëhuni robër të mi (më adhuroni mua) e jo të Allahut"! Por (ju thotë): "Bëhuni dijetarë të mësimëve të Zotit, sepse u keni mësuar njerëzve librin dhe e keni studiuar atë";

80. dhe as që ju urdhëron ai (pejgamberi), që t'i adhuroni engjëjt, as pejgamberët për zota. Vallë, a ju urdhëroi ai juve mosbesimin pasi që ju jeni muslimanë?<sup>38</sup>

81. Përkujtoni (o Ithtarë të Librit) kur Allahu mori zotimin e pejgamberëve: Nga ajo, se juve ju dhashë libër e urtësi, ju patjetër do ta besoni dhe ndihmoni pejgamberin që vjen pas juve, e që vërteton atë që ju keni pranë vetes. Tha (Allahu): "A pranuat, a e morët sipër obligimin Tim"? Ata thanë: "Ne e pranuat"!- Tha (Allahu): "Dëshmoni pra, edhe Unë dëshmoj bashkë me ju"!

82. E kush shkel e këtë (zotim) pas kësaj, ata janë jashtë respektit ndaj Allahut.

83. A mos kërkojnë ata (Ithtarët e Librit) fe, pos fesë së shpallur nga Allahu? E Atij i është dorëzuar gjithçka ka në qiej e në tokë, me dashje e pa dashje dhe tek Ai kthehen.

84. Thuaj: "Ne i kemi besuar Allahut, edhe asaj që na u zbrit neve, edhe asaj që i është zbritur Ibrahimit, Ismailit, Is'hakut, Jakubit dhe pasardhësve. Edhe asaj që i është dhënë Musait dhe Isait, edhe asaj që i është zbritur të gjithë pejgamberëve nga Zoti i tyre. Ne nuk bëjmë kurrfarë dallimi në mes tyre dhe ne vetëm Atij i jemi dorëzuar".

85. E kush kërkon fe tjetër përveç Fesë Islame, atij kurrsesi nuk do t'i pranohet dhe ai në botën tjetër është prej të humburve.

---

<sup>38</sup> Në këto ajete Allahu na tregon për disa vese të posaçme të një pjese të jehudive, si në pikëpamje të tradhtisë së tyre në lëmin e pasurisë, ashtu edhe në lëmin e fesë.

Duke konsideruar veten si popull të privilegjuar, pasurinë e të tjerëve, e posaçërisht të atyre që nuk kishin pasur më parë libër, siç ishin arabët e konsideronin të tyre, dhe nuk e ndienin veten të obliguar t'ua kthenin atyre që ua kishin marrë si amanet. Pejgamberi a.s. ka thënë: "Po gënjejnë këta armiq të Allahut, s'ka asgjë nga koha e injorancës, që nuk është nën këto dy këmbët e mia, me përjashtim të amanetit, ai duhet kthyer të zotit, i mirë qoftë ai (i zoti) ose i keq!" Me këtë kuptohet, se amaneti nuk ka pasur ndryshim. Për sa i përket tradhtisë së tyre në fe, ata kur lexonin Tevratin, përdredhnin gjuhët e tyre duke thënë fjalë të tjera, që ishin kundër Fesë Islame, e thonin se janë thënie të librit të shenjtë. Pra shpifnin edhe kundër Zotit. Arabët idhujtarë adhuronin edhe engjëjt, jehuditë adhuronin Uzejrin, e disa të krishterë Isain. Këtë rrugë të gabuar Kurani e sqaroi duke iu thënë, se asnjë pejgamber nuk ka kërkuar nga populli, e as që ka lejuar të adhurohet ai në vend të Zotit. Prandaj, përulja, sexhdeja nuk është e lejuar ndaj askujt tjetër përveç ndaj Zotit.

86. E si ta udhëzojë Allahu një popull që pas besimit të tyre u bënë jobesimtarë dhe pasi dëshmoi, se i dërguari është i vërtetë, dhe pasi t’ju kenë ardhur atyre argumente të qarta? Allahu nuk ia mundëson udhëzimin e Vet popullit zullumqarë.

87. Ndëshkimi i të tillëve është: mallkimi nga Allahu, nga engjëjt dhe nga të gjithë njerëzimi tok,

88. ata përgjithmonë janë në të (në zjarr), atyre as nuk ju lehtësohet dënimi dhe as nuk iu jepet afat,

89. përveç atyre që pas asaj u penduan dhe u përmirësuan. Vërtet, Allahu është Shumë falës dhe Mëshirues i madh.

90. Ata, që pas besimit të tyre u bënë jobesimtarë, e pastaj e shtuan mosbesimin, atyre kurrsesi nuk do t’u pranohet pendimi. Të tillët janë mu ata të humburit.

91. Ata që nuk besuan dhe vdiqën si jobesimtarë, asnjërit prej tyre nuk do t’i pranohet për kompensim, qoftë edhe ta kenë plot faqen e dheut me ar. Ata i pret një dënim i dhembshëm dhe për ta nuk ka ndihmëtarë.<sup>39</sup>

92. Kurrë nuk do ta arrini sinqeritetin e plotë me besim derisa të mos e jepni më të dhembshmen (më të dashurën) e pasurisë suaj. Çfarëdo që të jepni (për Zotin), Allahu atë e di.

93. I tërë ushqimi ishte i lejuar për Bijtë e Israilit, përveç atij që Israili (Jakubi) para se të zbriste Tëvratit ia ndaloi vetes. Thuaju: “Silleni pra një Tëvrat dhe lexojeni atë, nëse jeni të vërtetë (në çka thoni),

94. e ai që edhe pas kësaj shpif gënjeshtër kundër Allahut, ata vërtet janë mizorë”.

95. Thuaj: “Allahu e tha të vërtetën, pra ndiqeni fenë e pastër të Ibrahimit, sepse ai nuk i takonte idhujtarëve”.

96. Shtëpia (xhamia) e parë e ndërtuar për njerëz është ajo në Bekë (Mekke), e begatshme dhe udhërrëfyese për mbarë njerëzimin,

<sup>39</sup> Allahu vërtetoi se ka marrë zotimin prej të gjithë peygamberëve, se do t’i besonin Muhamedit a.s. sikur ta arrinin me jetë, se do të jenë ithtarë dhe ndihmëtarë të tij. Derisa prej peygamberëve është marrë zotimi që ta besojnë dhe ta lajmërojnë ardhjen e tij, edhe ithtarët e tyre Ithtarët e Librit janë të obliguar ta besojnë, e jo ta përgënjeshtrojnë. Përpjekjet e tyre për ta ndryshuar, ose për ta ndërruar ndonjë pjesë të librit të shenjtë ishin të kota. Besimi ndaj të gjithë peygamberëve është kusht për të qenë besim i drejtë, i vërtetë dhe i pranishëm te Zoti.

Tek Allahu nuk është i pranishëm asnjë besim tjetër përveç këtij Islam, sepse Ai nuk shpalli fe tjetër. Të gjithë peygamberët patën po këtë besim. Ky është besim edhe i çdo qenie a sendi në botë. Pendimi dhe përmirësimi i gjendjes në të mirë është i pranuar te Zoti xh. sh..

97. aty ka shenja të qarta: vendi i Ibrahimit, dhe kush hyn në te, ai është i sigurt. Për hir të Allahut, vizita e shtëpisë (Qabes) është obligim për atë që ka mundësi udhëtimi tek ajo, e kush mohon (obligimin e haxhit le ta dijë se) Allahu është i Pavarur dhe nuk është i nevojshëm për (ibadetin që bëjnë) njerëzit.<sup>40</sup>

98. Thuaj: “O Ithtarë të Librit, përse i mohoni ajetet (argumentet) e Allahut”? E Allahu është Dëshmitar i asaj që veproni.

99. Thuaj: “O Ithtarë të Librit, përse e pengoni atë që besoni nga rruga e Allahut, duke u angazhuar që ta paraqitni atë të shtrembër, ndërsa vetë ju, jeni dëshmues se është e vërtetë! Veprimi juaj nuk mund t’i shmanget mbikëqyrjes së Allahut.

100. O ju që besuat, në qoftë se ju i bindeni një grupi të atyre, që iu është dhënë libri, ata pas besimit tuaj do t’ju kthejnë në mosbesimtarë.

101. Si bën të mos besoni, kur juve janë duke iu lexuar (duke iu shpallur) ajetet e Allahut dhe kur në mesin tuaj gjendet i Dërguari i

<sup>40</sup> Pasi u vërtetua se çdo orvatje tjetër për ta shpëtuar njeriu veten në botën e përjetshme, pos besimit të drejtë islam është e kotë, Kurani i udhëzon besimtarët, që të jenë shumë të sinqertë dhe kur është nevoja për ta ndihmuar rrugën e Zotit, mos t’u dhimbet asgjë, sepse duke dhënë pasurinë më të dashur, ata shprehin ndjenjën e sinqeritetit, shpërblim i të cilit është xheneti. Për shkak të keqpërdorimit të të mirave të Zotit, për kokëfortësinë dhe sjelljen arrogante të Beni Israilëve, Zoti, si masë ndëshkimi kundër tyre ua ndaloi disa nga ushqimet e lejuara. Jehuditë e kohës së Muhamedit a.s. thonin, se ndalesa e atyre ushqimeve nuk ishte si masë ndëshkimi, por ishte e kahershme, masë prej se ka zbritur Tevrati. Sipas Kuranit në Tevrat ishte shënuar vetëm ai ushqim, të cilin Jakubi ia kishte ndaluar vetes (mishi dhe qumështi i deves) e jo edhe ndalesat e tjera, të cilat ishin si pasojë e ndëshkimit. Për ta vërtetuar realitetin Pejgamberi a.s. kërkoi prej tyre t’ia sjellin Tevratin, por jehuditë i ikën të vërtetës, dhe nuk ia sollën. Ata mbetën të demoralizuar, sepse u kuptua gënjeshtria e tyre. Me fjalën “Israilu” nënkuptohet Jakubi a.s.

E para faltore në fytyrën e tokës e ndërtuar për njerëz është Qabja. Ibrahim i ngriti themelet e saj. Derisa thuhet: për njerëz, e njerëz pati edhe para Ibrahimit, atëherë ky vetëm i vazhdoi themelet. Vende të rëndësishme aty, përveç vendit të Ibrahimit janë: Zemzem, Hatimë, Haxheri Esved, Safa, Merve, si dhe siguria e paqa, që janë karakteristike për Qaben dhe rrethin e saj - haremin.

“Bekke” ndoshta është quajtur vetë vendi i Qabes, e Mekke qyteti, ose anasjelltas. Në këto ajete sqarohen, e njëkohësisht edhe refuzohen dy përpjekje të Ithtarëve të Librit me të cilat donin ta venin në dyshim qëndrimin e Muhamedit:

- thua se e ndjek fenë e Ibrahimit, e në të vërtetë, ti e kundërshton, përse e bën të lejuar mishin dhe qumështin e devesë, që për Ibrahimin ka qenë haram - këtë e sqaron ajeti 93.

- Xhamia Aksa - Bejtul Mukaddesi ishte e para faltore, pejgamberët u falën nga ajo, e ti e le atë e u ktheve nga Qabja, e madje thua se jam vërtetues i mësimëve të pejgamberëve të mëparshëm. Edhe këtë e sqaron ajeti 96.

Tij? E kush i përmbahet fesë së Allahut, ai pa dyshim është i udhëzuar në rrugën e drejtë.

**102.** O ju që besuat, kini frikë Allahun me një frikë të vërtetë dhe mos vdisni, pos vetëm duke qenë muslimanë (besimtarë)!

**103.** Dhe kapuni që të gjithë ju për litarin (fenë dhe Kuranin) e Allahut, e mos u përçani! Përkujtojeni nimetin e Allahut ndaj jush, kur ju (para se ta pranoni Fenë Islame) ishit të armiqësuar, e Ai i bashkoi zemrat tuaja dhe ashtu me dhuntinë e Tij u bëtë vëllezër. Madje ishit në buzë të greminës së xhehenemit, e Ai ju shpëtoi prej tij. Po kështu Allahu ua sqaron juve argumentet e veta, që ju ta gjeni të vërtetën e lumtur.<sup>41</sup>

**104.** Nga ju le të jetë një grup që thërret në atë që është e dobishme, urdhëron për punë të mbara dhe ndalon nga e keqja. Të tillët janë ata të shpëtuarit.

**105.** E mos u bëni si ata që u ndanë dhe u përçanë pasi u patën zbritur argumentet. Ata do të pësojnë një dënim të madh,

**106.** në ditën kur ka fytyra që zbardhen dhe ka fytyra që nxihen. E për sa u përket atyre fytyrave që janë nxirë (u thuhet): “A edhe pas besimit tuaj ju u bëtë jobesimtarë? Vuajeni pra dënimin, për shkak se ishit që nuk besonit”!

**107.** Ndërsa atyre që fytyrat e tyre u janë zbardhur, ata janë në mëshirën (xhenetin) e Allahut dhe aty janë përgjithmonë.

**108.** Ja, këto që po t’i lexojmë ty janë argumentet e sakta të Allahut. E Allahu nuk është ai që e do padrejtësinë për njerëz.

**109.** Të Allahut janë ç’ka në qiej dhe ç’ka në tokë dhe vetëm tek Allahu kthehen çështjet.

<sup>41</sup> Në këto disa ajete Kurani iu drejtohet Ithtarëve të Librit, duke iu dhënë të kuptojnë, se përpjekjet e tyre për të shkaktuar dyshim në të vërtetat e fesë së shpallur prej Zotit janë të kota, dhe se devijimet që përpiqen t’i bëjnë në librat e shenjta, nuk mund t’i shmangen dijes së Zotit. U drejtohet edhe besimtarëve muslimanë, sepse në Medinën e atëhershme fiset më të mëdha dhe më të njohura ishin Evs dhe Hazrexh. Para se ta pranoni Fenë Islame kishin qenë gjithnjë në gjak ndërmjet vete. Me pranimin e Fesë Islame Pejgamberi arriti t’i bashkojë dhe t’i vëllazërojë ndërmjet vete. Mirëpo ndërsa këta thuajse bënin fuqinë kryesore të bashkësisë islame në Medinë, jehuditë i mundoi bashkimi i tyre, prandaj u përpoqën t’i përçajnë dhe në një rast i luhatën marrëdhëniet ndërmjet tyre, por Pejgamberi a.s. me të shpejtë arriti t’i mënjanojë intrigat e jehudive dhe të vendosë unitetin në mesin e tyre. Kurani i tërheq vërejtjen muslimanëve, që të jenë të vetdijshëm për rrezikun, që mund t’ua sjellin armiqët, nëse iu vënë veshin e bindjes intrigave të tyre.

110. Ju jeni populli më i dobishëm, i ardhur për të mirën e njerëzve, të urdhëroni për mirë, të ndaloni nga veprat e këqija dhe të besoni në Allahun. E sikur Ithtarët e Librit të besonin drejt, do të ishte shumë më e mirë për ta. Disa prej tyre janë besimtarë, po shumica e tyre janë larg rrugës së Zotit.

111. Ata kurrsesi nuk mund t'ju sjellin ndonjë dëm juve, përveç ndonjë shqetësimi, po edhe në ju luftofshin, ata do të zmrapsen prej jush. Mandej ata nuk janë të ndihmuar.

112. Atyre (jehudive) iu është vënë njolla e nënçmimit kudo që të gjenden, vetëm nëse kapen për litarin (fenë) e Allahut dhe kthehen në besën e njerëzve (të muslimanëve), ata kanë shkaktuar kundër vetes hidhërimin e Allahut, prandaj atyre iu është shtuar shtypja e mjerimi. Këtë, për shkak se ata i mohonin argumentet e Allahut, i vrisnin mizorisht pejgamberët, dhe për shkak se kundërshtonin (udhëzimet e Zotit) dhe tejkalonin (çdo normë njerëzore)<sup>42</sup>.

113. Ata (Ithtarët e Librit) nuk janë të njëjtë. Nga Ithtarët e Librit ka që janë në rrugë të drejtë, gjatë natës lexojnë ajetet e Allahut duke u lutur,

114. i besojnë Allahut dhe Ditës së Gjykimit, këshillojnë për të mirë dhe largojnë nga të këqijat, përpiqen për punë të dobishme, edhe ata janë prej të mirëve.

115. E çfarëdo të mire që bëjnë, ajo nuk u mohohet. Allahu është i Gjithëdijshëm për të devotshmit.

116. S'ka dyshim se atyre që nuk besuan, nuk do t'u bëjnë dobi ndaj (dënimit të) Allahut, as pasuria e as fëmijët e tyre. Ata janë banues të zjarrit dhe aty janë përgjithmonë.

---

<sup>42</sup> Dijetarët dhe njerëzit autoritativë janë të detyruar nga Zoti ta udhëheqin masën në rrugë të drejtë, ta këshillojnë për punë e sjellje të mira dhe ta pengojnë prej të këqijave. Muslimanët nuk duhet të ndahen në grupe e të përçahen, as në çështje të fesë, e as të jetës siç bënë Ithtarët e Librit. Pejgamberi a.s. ka thënë: "Kush largohet prej bashkësisë vetëm sa një pëllëmbë, atij i hiqet prej qafe kresha (simboli) Islam!"

Zbardhja ose nxirja e fytyrave do të jetë në Ditën e Kijametit. Kur u prezentohen njerëzve veprat e tyre, nga gëzimi për vepra të mira atyre ju shndrisin fytyrat, ndërsa nga dëshpërimi për veprat e këqija iu nxihen. Umeti i Muhamedit a.s. është umeti më i dobishëm për mbarë njerëzinë, sepse është i obliguar të mbajë drejtësinë, si në çështjet e jetës materiale e fizike, ashtu edhe në jetën shpirtërore. Nuk favorizon asnjërinë në dëm të tjetrit, siç është vepruar te popujt e mëparshëm. Është umeti më i mirë, sepse Pejgamberi i tij a.s. është mëshirë për të tërë botën. Për shkak të sjelljeve të shëmtuara, Allahu i ka dënuar jehuditë të jenë të nënshtruar, të poshtëruar e të shtypur edhe në këtë jetë. E, derisa Allahu i ka përbuzur ata janë të përbuzur edhe prej njerëzve të botës.



117. Shembulli i shkatërrimit të asaj që ata (mosbesimtarët) e japin në këtë jetë (për t'u lavdëruar e për t'u përmendur) është si i një ere me breshër, që godet dhe shkatërron të mbjellat e një populli, që e ka lëshuar rrugën në dëm të vetes. Allahu nuk u bëri zullum atyre, por ata ishin që i bënë të padrejtë vetes së vet.

118. O ju që besuat, mos i zini për miq të ngushtë të tjerët jashtë mesit tuaj, ata nuk pushojnë së vepruari në dëm tuajin, u dëshirojnë çka ju mundon juve. Urrejtja kundër jush duket nga gojët e tyre, por ajo që fshehin në gjoksat e tyre është edhe më e madhe. Ne pra, ua kemi sqaruar faktet nëse ju i kuptoni.

119. Ja, ju (muslimanë) jeni që i doni ata, e ata nuk u duan juve. Madje ju i besoni librat në tërësi (të gjitha shpalljet), e kur ju takojnë thonë: "Ne kemi besuar"! E kur veçohen, ata nga mllefi kundër jush kafshojnë majat e gishtërinjve. Thuaju: "Vdisni me atë mllef tuajin"! Allahu është i Gjithëdijshëm për atë se çka mbajnë (të fshehtat) zemrat e tyre.

120. Nëse ju përjetoni ndonjë të mirë, ata i dëshpëron ajo, e nëse ju godet ndonjë e keqe, ata gëzohen për atë. Po, në qoftë se ju bëheni të durueshëm dhe ruheni (prej mëkateve), dinakëria e tyre nuk do t'u dëmtojë aspak. Është e sigurt, se Allahut nuk mund t'i ikën ajo që punojnë ata<sup>43</sup>.

121. Përkujto (O i dërguar) kur dole nga familja jote që t'ua përcaktosh besimtarëve vendet për luftë, e Allahu është Dëgjues (i fjalëve) dhe i Gjithëdijshëm.

122. Kur dy grupe prej jush gati u treguan të dobëta, po Allahu ishte që iu ndihmoi atyre (që të mos largoheshin), prandaj besimtarët le t'i mbështeten vetëm Allahut<sup>44</sup>.

<sup>43</sup> Ithtarët e Librit nuk ishin njësoj; disa prej tyre nuk u larguan prej rrugës së drejtë, besuan Zotin një, shpalljet, të dërguarit, Ditën e Gjykimit dhe jetën e tyre e orientuan sipas shpalljes dhe pejgamberit të fundit. Allahu nuk i humb mundin askujt, por veprat që kryhen sa për sy e faqe, e jo për hir të Zotit, ato janë të gjykuara të shkatërrohen, por si të mbjellat e një populli, i cili ka lëshuar rrugën, të cilat i shkatërrohen breshëri si masë ndëshkuese kundër fajit të tyre. Muslimanëve iu tërhiqet vërejtja, që kurrsesi të mos mashtrohen e të miqësohen me tradhtarët, sepse ata kurrë nuk ua dëshirojnë të mirën.

<sup>44</sup> Lufta që u përmend në këto ajete ishte ajo në "Uhud", që ndodhi në vitin e tretë të Hixhres dhe rreth gjashtëdhjetë ajete në vazhdim bëjnë fjalë për atë luftë. Uhud quhet një kodër rreth pesë kilometra larg Medinës. Pas disfatës që një vit më parë patën idhujtarët në Bedr, vendosën që atë vit të hakmerren kundër muslimanëve. Tre mijë idhujtarë me në krye Ebu Sufjanin u vendosën në Uhud. Muslimanët ishin njëmijë kur dolën prej Medinës, mirëpo meqë treqind tradhtarë në krye me Ibni Ubejen kthehen, mbetën shtatëqind. U luhatën edhe dy grupe të tjera, Benu Seleme i fisit Hazrexh

123. Allahu ju ndihmoi juve në Bedër, kur ju ishit pak në numër, e për të qenë mirënjohës, keni frikë nga Zoti.

124. Kur ti ju thoshe besimtarëve: “A nuk është mjaft për ju, që Zoti juaj t’ju vazhdojë ndihmën me tre mijë engjëjt e zbritur”?

125. Gjithsesi nëse tregoheni të qëndrueshëm dhe ruheni (nga mospërfillja e të dërguarit), e ata (armiqtë) t’ju vijnë tash në këtë moment, Zoti juaj ua vazhdon juve ndihmën me pesë mijë prej engjëjve të dalluar me shenja.

126. E atë (ndihmë) Allahu nuk e bëri për tjetër, por vetëm për t’iu gëzuar dhe me atë të qetësojë zemrat tuaja, përndryshe ndihma vjen vetëm prej Allahut, Ngadhënjyesit, më të Urtit.

127. (U ndihmoi) Që ta këpusë një grup nga ata që nuk besuan (duke i vrarë a zënë robër), ose për t’u shkaktuar disfatë dhe ashtu të kthehen të dështuar.

128. Ty nuk të takon asgjë rreth çështjes, se a do t’ua pranojë Ai pendimin apo do t’i dënojë ata, në të vërtetë ata janë zullumqarë.

129. Vetëm e Allahut është gjithë çka në qiej e në tokë, Ai i fal atij që do dhe Ai e dënon atë që do. Allahu është Mëkatfalës, Mëshirues i madh.

130. O ju që besuat, mos e hani kamatën, që po e shumëfishoni dhe kini frikë (dënimin e) Allahut, ashtu që të gjeni shpëtim!

131. Dhe ruajuni zjarrit, që është përgatitur për jobesimtarët!

132. E bindjuni Allahut dhe të Dërguarit, ashtu që të mëshiroheni!

133. Dhe ngutuni (me punë që meritoni) në falje mëkatesh nga Zoti juaj dhe për një xhenet, gjerësia e të cilit është sa gjerësia e qiejve dhe e tokës, i përgatitur për të devotshmit,

134. të cilët japin kur janë në mirëqenie, edhe kur janë në vështirësi, dhe që e frenojnë mllëfin, që ua falin (të keqen) njerëzve, e Allahu i do bamirësit.

135. Edhe ata që kur bëjnë ndonjë (mëkat) të shëmtuar, ose i bëjnë zullum vetes, e përmendin Allahun dhe kërkojnë falje për mëkatet e tyre - e kush i fal mëkatet përveç Allahut? - dhe që duke ditur, nuk vazhdojnë në atë që kanë punuar (në të keqen).

---

dhe Benu Harith i fisit Evs, po ata nuk u kthyen. Në mesin e këtyre ajeteve vijuese flitet edhe për ndihmën e Zotit, që u pat dhuruar muslimanëve në Bedr, ashtu që të përkujtojnë të mirat. Edhe më parë Zoti iu pat tërhequr vërejtjen muslimanëve për rrezikun, që iu kanoset prej hipokritëve, e në këtë luftë ai rrezik shprehet në mënyrë praktike, ngase përveç munafikëve, gati u kthyen edhe dy grupe besimtarësh. Më gjerësisht për këtë dhe luftrat e tjera flet historia.

136. Shpërblimi i të tillëve është falja nga Zoti i tyre dhe xhenetet nëpër të cilët rrjedhin lumenj, e aty do të rrinë përgjithmonë. Sa i mirë është shpërblimi i atyre që punojnë.<sup>45</sup>

137. Përpara jush kanë kaluar popujt ndaj të cilëve janë zbatuar ligjet, ndaj udhëtoni nëpër tokë dhe shikoni si ka qenë përfundimi i atyre që përgënjeshtroan.

138. Ky (Kurani) është sqarim për njerëzit është udhëzim dhe këshillë për të devotshmit.

139. E mos u dobësoni (fizikisht) dhe mos u dëshpëroni (shpirtërisht), derisa ju jeni më të lartit, po qe se jeni besimtarë të sinqertë.

140. Në qoftë se juve ju preku çka ju dhemb (në Uhud), edhe atë popull (armikun) e pat prekur dhembje si kjo e juaja (në Bedër). Ne, këto ditë i ndërrojmë (u japim në përdorim) mes njerëzve për t'u ditur tek Allahu ata që besuan dhe për t'i zgjedhur disa prej jush për dëshmorë. Allahu nuk i do zullumqarët.

141. Dhe që Allahu t'i pastrojë besimtarët, ndërsa gradualisht t'i shkatërojë mosbesimtarët.

142. A mos menduat ju, se do të hyni në xhenet e Allahu pa e ditur (pa u vërtetuar praktikisht), se cilët prej jush kanë luftuar dhe pa e ditur cilët prej jush ishin të durueshëm.

143. Ju ishit ata që dëshironit vdekjen para se të ballafaqoheshit me te. Ja pra, atë e patë dhe e shikuat me sytë tuaj.

<sup>45</sup> Në luftën e Bedrit Allahu i ndihmoi besimtarët, edhe pse ishin më pak në numër ata fituan. Ndihma e Zotit ishte duke i udhëzuar, që të jenë të qëndrueshëm, të jenë të ruajtur prej gabimeve, e edhe duke u dërguar melek për t'i forcuar e stabilizuar me moralin e tyre luftarak. Ndihma e Zotit është e kushtëzuar, ashtu që besimtarët duhet të jenë respektues të urdhrave të Zotit dhe të këshillave të Pejgamberit a.s.. E derisa në luftën e Uhudit nuk u përfill porosia e Pejgamberit a.s. nga një grup i ushtrisë së besimtarëve, e as komanduesit të tyre, si rrjedhim i mospërfilljes së porosisë muslimanët patën shumë viktima. Ndryshimi i gjendjes mes luftës në Bedr dhe luftës në Uhud ishte urtësi e lartë e Zotit, andaj Muhamedit a.s. i thuhet, se nuk është punë e juaj, është vetëm e Allahut, Pronarit të qiejve e të tokës. Muslimanët janë të porositur, që të mos lakmojnë pas pasurisë, sikurse lakmoi ai grup i ushtrisë islame në Uhud. Lufta në fillim ishte në duart e muslimanëve, mirëpo kur panë se armiku u thye, ata u vërsulën pas presë së luftës duke e thyer këshillën e Pejgamberit a.s., prandaj edhe pësuan disfatë. Prandaj edhe kur nuk janë në luftë, muslimanët nuk duhet të lakmojnë e të ngarkojnë të varfërit me kamata për çdo afatizim të borxhit. Kamata është e ndaluar, e besimtarët porositen të jenë dorëdhënës për çdo herë, të mos hakmerren, por t'ua falin fajin të tjerëve, të përkujtojnë Allahun dhe të pendohen e të kërkojnë falje për mëkatet e bëra, të mos vazhdojnë veprën për të cilën e dinë se është e keqe, dhe ashtu ta fitojnë kënaqësinë e Zotit, që është shpërblimi me xhenet.

144. Muhamedi nuk është tjetër vetëm se i dërguar. Edhe përpara tij pati të dërguar (që vdiqën ose u vranë). E nëse ai vdes ose mbytet, a do të ktheheshit ju prapa (nga feja ose lufta)! E kushdo që kthehet prapa, ai nuk i bën dëm Allahut aspak, kurse Allahu do t'i shpërblejë mirënjohësit.

145. Askush nuk vdes pa vullnetin dhe lejen e Allahut. Ai është shënim i afatit të caktuar. E kush e dëshiron shpërblimin e kësaj bote, Ne atij ia japim, e kush e dëshiron shpërblimin e botës tjetër, edhe atij do t'ia japim atë, kurse mirënjohësit Ne do t'i shpërblejmë.

146. E sa pejgamberë pati, që së bashku me ta luftuan turma të mëdha besimtarësh, dhe për atë që i goditi në rrugën e Allahut, ata nuk u dobësuan nga ana morale, e as ajo fizike dhe as nuk u përlulën. Allahu i do durimtarët.

147. Fjala e tyre nuk ishte tjetër pos vetëm të thonin: "Zoti ynë, na i fal mëkatet tona dhe lëshimet në punët tona dhe na forco në vendet tona (në luftë), ndihmona kundër popullit jobesimtar!"

148. Ndaj Allahu ua dha atyre shpërblimin e kësaj bote dhe shpërblimin më të mirë të botës tjetër; Allahu i do punëmirët.<sup>46</sup>

149. O besimtarë, nëse iu nënshtroheni jobesimtarëve, ata ju kthejnë prapa aty ku ishit (në kufër) dhe atëherë do të jeni të humbur.

150. Sepse vetëm Allahu është Ndihmëtar i juaji dhe Ai është më i miri Ndihmës.

151. Ne do të mbjellim frikën në zemrat e atyre që nuk besuan, sepse

---

<sup>46</sup> Kurani i cili është sqarues i së vërtetës për të gjithë njerëzit, është këshillues e përkujtues për besimtarët parashtron goditjen që pësuan besimtarët në Uhud, si ngjarje të zakonshme në ligjet e Zotit, pse edhe armiku i tyre një vit më parë, pësoi një aso goditje. Kur grupi që ishte roje, nuk ju përmbajt mësimeve dhe porosive të Pejgamberit a.s., u manifestua drejtësia e ligjeve të Zotit, të cilat mbretërojnë ndër njerëz, prandaj edhe thuhet se situata kalon prej një dore në dorën tjetër, kuptohet sipas përgatitjes dhe fuqisë.

Ndihma e Zotit nuk u manifestua, sepse rojtarët e thyen urdhrin e Pejgamberit a.s, dhe nuk iu përmbajtën atij. Megjithatë Kurani i këshillon besimtarët të jenë krenarë, sepse një goditje të tillë, e edhe më të rëndë e përjetoi edhe armiku në Bedr. Urtësia e Zotit ishte, që në atë luftë të sprovohen e të dihen besimtarët e sinqertë, të shpërblehen disa me gradën dëshmor (shhid) dhe t'iu shërbejë besimtarëve si përvojë në të ardhmen. Në vlimin e luftës plagoset pak edhe vetë Pejgamberi a.s., e armiku shfrytëzon rastin dhe hap fjalën se u vra Muhamedi a.s., ashtu që disa besimtarë u hutuan. Zoti i porositi besimtarët, se edhe nëse vritet e vdes Pejgamberi a.s, ata duhet ta vazhdojnë luftën në rrugën e Tij. Ashtu bënë besimtarët e mëparshëm me pejgamberët e tyre në raste të tilla, sepse vdekja është e caktuar në afatin e vet, e ajo nuk vjen, as më parë, as më vonë.

ata i trillojnë e i veshin Allahut zota të tjerë, duke mos pasur për këtë kurrfarë fakti, ndaj vendbanimi i tyre do të jetë xhehenemi. Sa i shëmtuar është vendi i mizorëve.

**152.** Allahu përmbushi premtimin e vet ndaj jush, kur ju me vullnetin e Tij i asgjësonit ata duke i mbytur, deri kur u dobësuar dhe u përçatë ndërmjet vete, në çështjen e vendit (që u pat caktuar Pejgamberi) dhe pasi vërejtët atë që dëshironit (prenë e luftës), atëherë kundërshtuat (urdhrin e Pejgamberit). Pati prej jush, që e deshën këtë jetë (ata u ngutën pas presë), e pati prej jush që e deshën botën tjetër. Pastaj për t'ju sprovuar u zbrapsi juve nga ata. Po Allahu ju fali juve; Allahu është Dhurues i madh ndaj besimtarëve.

**153.** Dhe kur largoheshit e nuk përfillnit as njëri-tjetrin, ndërsa i Dërguari ju thërriste mbrapa. Atëherë ju goditi me dëshpërim për dëshpërim (që i shkaktuat Pejgamberit), ashtu që mos të pikëlloheni për atë që ju shpëtoi (preja e luftës), e as për atë që ju goditi. Allahu është i Njohur hollësisht me atë që veproni.

**154.** Mandej pas asaj tronditjeje të rëndë, Ai iu lëshoi sa për qetësim një kotje (gjumë të lehtë), që e kaploi një grup prej jush, kurse një grup e kishte preokupuar vetëm çështja e vetvetes. Ata formuan bindje të padrejtë ndaj Allahut, bindje injorante, e thonin: “Ne nuk kemi në dorë asgjë nga kjo çështje!” Thuaj: “E tërë çështja është vetëm në Duar të Allahut!” Ata fshehin në vetvete atë që ty nuk ta shprehin. Thonin: “Sikur ne të kishim diçka në dorë në këtë çështje, ne nuk do të mbyteshim këtu!” Thuaj: “Edhe sikur të ishit në shtëpitë tuaja, atyre që iu është caktuar mbytja (vdekja), do të dilnin në vendin e flijimit të tyre!”, dhe kjo në mënyrë që Allahu të provojë atë që është në zemrat tuaja (sinqeritetin ose hipokrizinë), dhe që ta pastrojë atë që është në zemrat tuaja. Allahu është i Gjithëdijshëm për të fshehtat që përmbajnë zemrat.

**155.** Vërtet, ata që u zbrapsën prej jush ditën e ndeshjes së dy grupeve (besimtarë dhe idhujtarë në Uhud), ata vetëm djalli i shtyu të rrëshqasin me disa punë të tyre që i bënë, po Allahu ua fali atyre gabimin; Allahu është Mëkatfalës i madh dhe shumë i Butë.<sup>47</sup>

<sup>47</sup> Në fillim të luftës në Uhud besimtarët e ndoqën armikun nga fushëbeteja, duke i vrarë njëzet e katër armiq, mirëpo aty lindi e keqja, sepse nga pesëdhjetë besimtarë që ishin në roje, dyzet prej tyre nuk e respektuan, as urdhrin e Pejgamberit a.s., e as të komandantit të tyre dhe u lëshuan pas presë, që la armiku në fushën e betejës. Armiku shfrytëzoi zbrazëtinë e rojës dhe u vërsul nga prapa dhe me atë rast shumë besimtarë

156. O besimtarë, mos u bëni si ata që nuk besuan, dhe për vëllezërit e tyre që kishin dalë në udhëtim (tregtie e gjallërimi), ose që kishin shkuar në luftë thonin: “Sikur të kishin ndenjur pranë nesh (e të mos dilnin), ata as nuk do të vdisnin, as nuk do të mbyteshin”. Atë (bindje), Allahu ua bëri një dëshpërim në zemrat e tyre. Pse Allahu është Ai që jep jetë dhe jep vdekje dhe Allahu është Vështrues i asaj që ju punoni.

157. E sikur të ishit vrasë në rrugën e Allahut, ose t’u kishte zënë vdekja, do të gëzonit falje e mëshirë prej Allahut, që është shumë më e dobishme se ajo çka ata grumbullojnë.

158. Po edhe nëse vdiqët (në shtrat) ose u vratë, patjetër do të tuboheni tek Allahu.

159. Ti ishe i butë ndaj atyre, sepse Allahu të dhuroi mëshirë, e sikur të ishe i vrazhdë e zemërfortë, ata do të shkapërderdheshin prej teje, prandaj ti falju atyre dhe kërko ndjesë për ta, e konsultohu me ta në të gjitha çështjet, e kur të vendosësh, atëherë mbështetu tek Allahu, se Allahu i do ata që mbështeten.

160. Nëse Allahu dëshiron t’ju ndihmojë, s’ka kush që mund t’ju mposhtë, e nëse Ai iu lë pa ndihmë, atëherë kush është ai pas Tij, që do t’ju ndihmojë? Pra vetëm Allahut le t’i mbështeten besimtarët!

161. Asnjë peygamberi nuk i takoi të bëjë hile dhe kush bën hile (në ndarjen e plaçkës së luftës), ai në Ditën e Kijametit vjen i ngarkuar me atë që ka bërë, pastaj secilit njeri i jepet ajo që e ka fituar, duke mos iu bërë e padrejtë.

162. A është njësoj ai që iu bind Allahut dhe kërkoi kënaqësinë e Tij, si ai që tërhoqi kundër vetes hidhërim të madh nga Allahu dhe e ardhmja e tij është xhehenemi, që është përfundim shumë i keq?

163. Ata kanë dallim te Allahu, e Allahu është Vështrues i asaj që ata veprojnë.<sup>48</sup>

---

ranë dëshmorë, e shumë të tjerë u frikësuan dhe u larguan nga fusha e betejës, duke u ngjitur lart në breg, edhe pse Peygamberi a.s. i thërriste të tuboheshin. Pasi u tubuan besimtarët armiku iku nga vendbeteja, Zoti i Madhëruar iu lëshoi besimtarëve një gjumë të lehtë, që të qetësohen e të forcohen, për ndonjë sulm tjetër eventual të armikut. Ata që ishin të luhatshëm nga frika, nuk i zuri gjumi dhe menduan se mori fund epoka e Fesë Islame. Munafikët thonin, se sikur të ishin pyetur ata, nuk do të dilnin në Uhud për luftë dhe nuk do të kishin rënë aq shumë viktima. Zoti ua sqaron besimtarëve, se afati i vdekjes është i pashmangshëm dhe se rrjedhimi i luftës pati si qëllim të zbulojë atë bindje të luhatshme te disa, edhe të forcojë edhe më shumë zemrat e besimtarëve të sinqertë.

<sup>48</sup> Munafikët perveç që vetë ishin naivë në bindjet e veta rreth çështjes së vdekjes, ata

164. Është e vërtetë se Allahu iu dha dhuratë të madhe besimtarëve, kur ndër ta nga mesi i tyre dërgoi të dërguar, që atyre t’iu lexojë shpalljen e Tij, t’i pastrojë ata, t’ua mësojë Kuranin dhe Urtësinë (Sunetin), edhe pse më parë ata ishin krejtësisht të humbur.

165. E kur juve ju goditi një dështim (në Uhud), e që ju ia patët dhënë atë dyfish (armikut në Bedr), thatë: “Prej nga kjo”? Thuaj: “Ajo është nga vetë ju!” S’ka dyshim, se Allahu është i Plotfuqishëm për çdo send.

166. Ajo që ju goditi juve ditën e ballafaqimit të dy grupeve (besimtarë dhe idhujtarë), ishte me lejen e Allahut, për t’u dalluar besimtarët e sinqertë,

167. dhe për t’u ditur ata që ishin hipokritë. E atyre iu është thënë: “Ejani e luftoni në rrugën e Allahut ose mbroni veten!” - E ata thanë: “Sikur të dinim, se do të luftohej ne do të vinim pas jush!” Në atë moment ata ishin më afër mosbesimit se besimit. Flisnin me gojë të tyre atë që nuk e kishin në zemrat e tyre, por Allahu e di mirë për atë që fshehin.

168. Ata që nuk luftuan atyre të vetëve iu thanë: “Sikur të na dëgjojnë neve (e të ktheheshin siç u kthyem ne), nuk do të vriteshin!” - Thuaju: “Largojeni pra vdekjen prej vetes suaj, nëse jeni të sigurt për atë që thoni?”

169. Kursesi të mos mendoni, se janë të vdekur ata që ranë dëshmorë në rrugën e Allahut. Përkundrazi, ata janë të gjallë duke u ushqyer te Zoti i tyre,

170. janë të gëzuar me atë që iu dha Allahu nga të mirat e Tij, dhe ata që kanë mbetur ende pa iu bashkuar rradhëve të tyre, i përgëzojnë se

---

përpiqeshin që atë naivitet t’ua mbillnin edhe muslimanëve e të tjerëve, dhe ashtu ta dobësonin krahun luftarak të besimtarëve. Zoti iu tha se vdekja është moment i caktuar për secilin, le të jetë ai në shtëpi ose në luftë, por vdekja në luftë do të jetë e shpërblyer nga vetë Ai me një shpërblim të madh. Muhamedin a.s. e kishte pajisur Zoti i Madhëruar me fisnikëri të lartë e zemër të butë, prandaj edhe pse disa shokë e kundërshtuan porosinë e tij, ai nuk i qortoi me fjalë të rënda, ju foli ngadalë e butë dhe ashtu i përfitoi zemrat e tyre, që të jenë tok pas thirrjes së tij. Besimtarët duhet t’ia falin gabimet njëri-tjetrit, për çdo çështje duhet të konsultohen mes vete, e duhet të jenë edhe të bindur, se ndihma vjen vetëm prej Allahut. Preja e luftës ndahet sipas udhëzimeve të caktuara nga Zoti, e jashtë normave të caktuara nuk veproi asnjë pejgamber, e as Muhamedi a.s.. Ky ajet u shpall lidhur me një petk kadifeje, që humbi në luftën e Bedrit, e tradhtarët pëshpëritën se mos e ka marrë Pejgamberi a.s., por rreth shpalljes së tij ka edhe mendime tjera.

për ta nuk ka, as frikë, dhe as që kanë pse të brengosen.

171. Ata janë të gëzuar me begati e dhurata, që ua dha Allahu, e s'ka dyshim se Allahu nuk ua humb shpërblimin besimtarëve,

172. të cilëve edhe pasi i goditi plaga iu përgjigjën Allahut dhe të Dërguarit. E për ata prej tyre që bënë mirë dhe u ruajtën, është një shpërblim i madh.<sup>49</sup>

173. Dhe atyre (shokëve të Pejgamberit) të cilëve dikush ju tha: "Ppulli (idhujtarët) është tubuar (që prapë) t'ju sulmojë, pra kini frikë!" - por kjo vetëm ua shtoi edhe më shumë besimin e thanë: "Neve na mjafton që kemi Allahun, Ai është Mbrojtësi më i mirë!"

174. Dhe ata pa i gjetur kurrfarë e keqe fituan begati e mirësi të mëdha nga Allahu dhe e arritën kënaqësinë e Tij, Allahu është Dhurues i madh.

175. Po atë (propagandë) e bëri vetëm shejtani, që dëshironte me miqtë e vet (idhujtarët), t'ju frikësojë, po ju mos u frikësoni prej tyre, frikësomuni Mua, nëse jeni besimtarë.

176. E ty të mos të brengosin ata që përpiqen për mosbesim, ata kurrsesi nuk mund të dëmtojnë asgjë Allahun. Allahu me urtësinë e vet dëshiron, që atyre të mos u takojë kurrfarë e mire në botën tjetër dhe ata kanë një dënim të madh.

177. Ata që në vend të besimit pranuan kufrin, nuk i bëjnë dëm asgjë Allahut, ata i pret një dënim i idhët.

---

<sup>49</sup> Zoti i favorizoi besimtarët, sepse nga vetë mesi i tyre ju dërgoi pejgamber, të cilit ia njihnin virtytet e larta të moralit që ai kishte, i cili fliste me gjuhën e tyre, i cili ju shërbente si shembull praktik në të gjitha poret e jetës së tyre, prandaj lypsej bindur atij, duhej respektuar urdhri i atij.

Muslimanët nuk korrigjuan gabimin e vet në luftën e Uhudit, kur nga radhët e tyre ranë shtatëdhjetë dëshmorë, por u habitën e thanë: Si u bë që të kemi një humbje kaq të madhe? - Zoti iu tha, se faji është juaji, sepse nuk respektuat porosinë e Pejgamberit a.s., e në anën tjetër, nuk duhet të habiteni, pse në luftën e Bedrit ju i vratë shtatëdhjetë idhujtarë dhe shtatëdhjetë të tjerë i zutë robër, pra dëmi i tyre ishte i dyfishtë. Pastaj rrjedhimi i luftës në Uhud ishte i paraparë prej Zotit për të dalë në shesh tradhtia e hipokritëve, të cilët thonin, se nuk e dinin që do të bëhet luftë, se edhe ne do të dilnim e do të luftonim, e në anën tjetër tinëzishit i përqeshnin muslimanët pse shkuan të luftojnë dhe pse humbën aq shumë njerëz. Dëshmorët e rënë në rrugën e Allahut nuk e përjetojnë periudhën e jetës në varreza - Berzah, ata ia fillojnë menjëherë jetës së njëmendët tek Allahu, i përjetojnë dhe i shfrytëzojnë të mirat që u dhurohen, janë të gëzuar pse ranë dëshmorë dhe edhe besimtarëve të tjerë ju dëshirojnë një asi fati. Këtu duhet kuptuar, se fjala është për një jetë tek Allahu, e cila nuk është siç mendon dikush prej nesh lidhur me trupin e tyre se nuk prishet etj. Pra, ajo gjallëri e kënaqësi e tyre është tek Allahu, jo siç e njohim ne në jetën tonë.



178. Të mos mendojnë ata, që nuk besuan, se afatin që u dhamë Ne atyre të jetojnë, është në dobi të tyre. Ne i lamë të jetojnë vetëm që të shtojnë edhe më shumë mëkate, se ata i pret një dënim nënçmues.

179. Allahu nuk është që t'i lërë besimtarët ashtu siç jeni, pa dalluar të keqin nga i miri. Allahu nuk ju zbulon juve të fshehtat (e të dini se ç'mbajnë në zemrat e tyre?), por Allahu është Ai që nga të dërguarit e vet zgjedh atë që do (e i zbulon ndonjë të fshehtë). Prandaj besoni Allahun dhe të dërguarit të Tij, e nëse i besoni dhe nëse ruheni, atëherë ju keni një shpërblim të madh.

180. Ata, që bëjnë koprraci me atë që nga të mirat e veta u dha Allahu, të mos mendojnë kurrsesi, se ajo është në dobi të tyre. Jo, ajo është në dëm të tyre. Ajo e mirë me çka bënë koprraci në Ditën e Kijametit do t'u mbështillet në qafën e tyre. Allahut i mbesin trashëgim qiejt dhe toka, Allahu është i Njohur mirë me atë që veproni.<sup>50</sup>

181. Allahu ka dëgjuar fjalën e tyre që thanë: "Allahu është i varfër e ne jemi të pasur!" Ne do ta shënojmë atë që thanë ata dhe që i vranë pejgamberët pa kurrfarë faji, e do t'ju themi: "Vuajeni mundimin e djegies së zjarrit,

182. kjo është meritë e duarve tuaja, se Allahu nuk është zullumqar ndaj robërve".

183. Ata janë që thanë: "Allahu na ka porositur, që të mos besojmë

<sup>50</sup> Pasi u larguan idhujtarët nga vendi i luftës, u shkoi ndërmend të kishin shkatërruar vetë Medinën. Pejgamberi a.s. dëgjoi për atë, i urdhëroi muslimanët t'iu vihen mbrapa dhe t'ju tregojnë se kanë fuqi e forcë luftarake. Të lodhur e të plagosur muslimanët mblodhën forcat e veta dhe e ndoqën armikun deri në vendin e quajtur "Hamrael Esed". Ushtrisë që ndoqi armikun Pejgamberi a.s. nuk e lejoi t'i bashkohet asnjë që nuk kishte marrë pjesë në luftën e Uhudit, me përjashtim të Xhabirit, të cilin e lejoi, sepse ai kishte mbetur me leje në shtëpi, që të mbrojtë shtatë motrat që i kishte. Edhe pse hipokritët u përpoqën t'i frikësojnë muslimanët, këta nuk u frikësuan. Armiku nuk fitoi, sepse ai e lëshoi sheshin e luftës dhe iku, duke mos pushtuar asnjë pëllëmbë tokë të muslimanëve, ndaj nuk pati guxim ta sulmojë Medinën. Pejgamberit a.s. i thuhet të mos brengoset përse dikush përpiquej të përhapë mosbesimin - kufrin, sepse ata kishin punë me Zotin, i cili është gjithnjë Ngadhënjyes, i cili në Duart e veta i ka, e nëse do, i shkatërron në këtë jetë, e nëse do i lë të jetojnë e të grumbullojnë mëkate, ashtu që ai dënim i shëmtuar me zjarr të jetë meritë e tyre. Lufta në Uhud i zbuloi tradhtarët, e ajo i ndihmoi muslimanët, që t'i pastrojnë radhët e veta. Gjithashtu ajo luftë ju dha të kuptojnë, se nuk duhet lakmuar aq shumë për pasuri, sepse nëse ajo nuk shpenzohet në rrugën e Zotit, do të mbetet trashëgim i të tjerëve, e më në fund, pas shkatërrimit total të njerëzve, qiej e tokë mbetën ashtu sikurse edhe kanë qenë dhe siç janë, trashëgim i Zotit. Deri këtu përfundon rrëfimi për luftën e Uhudit, për tradhëtinë e hipokritëve prej së cilës muslimanët duhet të marrin mësim.

asnjë të dërguar derisa ai të na sjellë një kurban, që do ta hajë zjarri. Thuaju: "Para meje juve ju erdhën të dërguar me argumente dhe me atë që thatë, e përse i vratë ata, nëse thoni të vërtetën?"

**184.** Po nëse ata të përgënjeshtrojnë ty, janë përgënjeshtuar edhe para teje të dërguar, që iu erdhën me argumente të prera, me shkrime qiellore dhe me libër të ndritshëm.

**185.** Secili njeri do të shijojë vdekjen, e shpërblimet tuaja do t'iu plotësohen Ditën e Kijametit, e kush i shmanget zjarrit e futet në xhenet, ai ka arritur shpëtim, e jeta e kësaj bote nuk është tjetër pos një përjetim mashtrues.

**186.** Ju patjetër do të sprovoheni si në pasurinë tuaj, si në veten tuaj, madje do të dëgjoni ofendime të shumta prej atyre që ju është dhënë libri para jush, e edhe prej idhujtarëve, po në qoftë se duroni dhe ruheni, ajo është gjëja më vendimtare.

**187.** Dhe kur Allahu mori zotimin nga ata që iu pat dhënë libri: që gjithqysh t'ua publikoni atë njerëzve, e të mos e fshihni, por ata e lanë pas dore dhe e ndërruan atë me pak send të kësaj jete. Sa ndërrim të keq bënë ata!

**188.** Mos mendo se janë të shpëtuar ata që gëzohen për atë që bënë (e fshehën çështjen tënde) dhe dëshirojnë të jenë të lavdëruar për atë që nuk e punuan, mos llogarit shpëtim për ta (nuk e thanë të vërtetën), ata kanë një dënim të dhëmbshëm.

**189.** Vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve e i tokës dhe Allahu është i Gjithëfuqishëm për çdo send.<sup>51</sup>

**190.** Në krijimin e qiejve e të tokës, në ndryshimin e natës dhe të ditës, ka argumente të qarta për ata që kanë arsye dhe intelekt,

**191.** për ata që Allahun e përmëdin me përkujtim, kur janë në këm-

---

<sup>51</sup> Kur u shpall ajeti i Kuranit: ... kush i huazon Allahut një hua të mirë..., një farë prijësi fetar i jehudive, Fenhas Azuaru i paska thënë Ebu Bekrit: Zoti qenka i varfër pasi po kërkon hua. Ebu Bekri i mëshon me grusht në fytyrë dhe i thotë: Sikur të mos ishte në fuqi marrëveshja për paqe ndërmjet nesh e jush, kisha për ta përdredhur qafën. Jehudiu shkoi te Pejgamberi a.s. dhe u ankua kundër Ebu Bekrit. Pejgamberi a.s. e pyeti Ebu Bekrin për sjelljen e tij. Ebu Bekri i tregoi se çfarë tha ai, por jehudiu e mohoi thënien, atëherë u shpall ky ajet: Allahu dëgjoji thëniet... dhe u vërtetua drejtësia e Ebu Bekrit. Jehuditë bënë shpifje edhe ndaj Zotit, duke thënë, se Ai ju ka thënë: të mos besojnë pejgamber tjetër pas Musait, as Isanë, as Muhamedin dhe ashtu të vërtetën që e kishin në Tevrat e fshehën, madje edhe mburreshin për suksesin e tradhtisë që bënë ndaj librit të tyre. Muslimanët porositen të jenë të qëndrueshëm, të matur me rastin e sprovimit me çështje të ndryshme të kësaj jete, sepse maturia dhe durimi në zgjidhjen e çështjeve është kulmi i karakterit njerëzor.

bë, kur janë ulur, kur janë të shtrirë dhe thellohen në mendime rreth krijimit të qiejve e të tokës (duke thënë): Zoti ynë, këtë nuk e krijoje kot, i lartësuar qofsh, ruana prej dënimit të zjarrit!

192. Zoti ynë, atë që Ti e fut në zjarr, atë e ke poshtëruar; për mizorët nuk ka ndihmëtarë!

193. Zoti ynë, ne dëgjuam një thirrës që ftonte për besim (e që thoshte): Të besoni Zotin tuaj! E ne besuam! Zoti ynë, na i falë mëkatet tona, na i mbulo të metat dhe pas vdekjes na bashko me të mirët!

194. Zoti ynë, jepna atë që nëpërmjet të dërguarve të Tu, na e premtove dhe në Ditën e Kijametit mos na turpëro; vërtet Ti je Ai që nuk e shkel premtimin!”

195. Zoti i tyre iu përgjigj lutjes së tyre (e tha): Unë nuk ia humb mundin asnjërit prej jush, mashkull qoftë apo femër. Ju jeni njëri nga tjetri, por ata që u dëbuan prej shtëpive të tyre dhe emigruan, u munduan vetëm pse ishin në rrugën Time, luftuan dhe u vranë, atyre patjetër do t’ua shlyej mëkatet e tyre dhe do t’i vej në xhenete në të cilët burojnë lumenj. Ai është shpërblim nga ana e Allahut, se më i miri i shpërblimeve është tek Allahu.

196. Të mos mashtrojë bredhja nëpër qytete e atyre që nuk besuan,

197. ajo është një kënaqësi e pakët, e pastaj vendi i tyre është xhehenemi, që është vend mjerimi.

198. Por ata që ia patën frikën Zotit të tyre, ata i kanë xhenetet nëpër të cilat rrjedhin lumenj dhe aty janë përgjithmonë. Ajo është pritje nga ana e Allahut, e për të mirët më e dobishmja është ajo që është tek Allahu.

199. Po edhe nga Ithtarët e Librit ka që besojnë Allahun, e besojnë atë që iu është shpallur juve, e besojnë atë që është shpallur atyre, janë të bindur ndaj Allahut, dhe argumentet e Allahut në shpallje nuk i shesin për pak send të kësaj jete, të tillët kanë shpërblimin e vet tek Zoti i tyre, e Allahu është që e bën shpejt llogarinë.

200. O ju besimtarë, bëni durim, bëhuni të qëndrueshëm kundër armikut, rrii të përgatitur dhe që të shpëtoni ruajuni dënimit të Allahut.<sup>52</sup>

<sup>52</sup> Në fillim të kësaj kaptine u sollën argumente, që dokumentojnë për njësinë e Zotit, për pozitën e rëndësishme të pejgamberit a.s., e edhe në fund të saj sillen fakte për Zotin një, për fuqinë e Tij në krijimin e çdo qenieje a sendi, ashtu që përmes këtyre fakteve, njeriu mund të fitojë bindje të plotë, se Ai ka fuqi të ringjallë, t’i tubojë të gjithë para Vetes, t’i shpërblejë ata që besuan dhe bënë vepra të mira dhe t’i ndëshkojë kokëfortit dhe zullumçarët. Qëllimi i Kuranit si në kaptinat tjera, ashtu edhe në këtë,

#### 4. SURETUN – NISA

*E zbritur në Medine pas sures Mumtehineh, ajete: 176*

*Kjo kaptinë është e mbushur plot me ligje e dispozita të shariatit, të cilat rregullojnë çështjet e brendshme e të jashtme të jetës së muslimanëve. Si çështje më me rëndësi parashtron ato që kanë të bëjnë me gruan, me shtëpinë, me familjen, me shoqërinë e gjerë, por pjesën më të madhe ia kushton dispozitave rreth pozitës së gruas, prandaj edhe e merr emrin “Suretun Nisa” – Kaptina e grave.*

*Kjo sure parashtron rregulla mbi të drejtat e grave, e posaçërisht të atyre jetimeve, që janë në strehimin e kujdestarëve, mbi dispozitat e trashëgimit, mbi femrat me të cilat nuk mund të lidhet kurorë për shkak të afërsisë së gjakut, gjirit e të miqësisë, mbi marrëdhëniet bashkëshortore, mbi obligimet e burrit ndaj gruas dhe të gruas ndaj burrit.*

*Flet për drejtësinë, mirësinë, besnikërinë dhe për mëshirën si themele të marrëdhënieve në shoqërinë e gjerë, për bashkëpunimin e muslimanëve me të tjerët, për luftë kundër dyfytirësve, për syçeltësi ndaj rrezikut prej jehudive, e përfundon me vërejtje ndaj besimit të gabuar të krishterëve përkitazi me Isain a.s..*

---

është: që tërheqjen e zemrave dhe të shpirtave ta sjellë në njohjen e Krijuesit përmes vështrimit të kreaturës në përgjithësi, prandaj këto ajete të fundit të kësaj sureje, erdhën të atillë që orientojnë vështrimin e njeriut nga gjithësia, në mënyrë që t’ia forcojnë atij edhe më shumë bindjen për fuqinë e pakufishme të Krijuesit. Kurani iu thotë njerëzve lexoni librin e shkruar, të rreshtuar të Allahut (Kuranin), e pastaj lexoni dhe vështroni librin praktik të Allahut, gjithësinë, ekzistencën, sepse në rreshtat e Kuranit gjeni plot shprehje, që iu thërrasin t’i futni në shërbimin e vet shqisat dhe ta angazhoni e ta thelloni mendjen në të menduar, deri sa ta gjeni dhe ta njihni të vërtetën.

Allahu na mëson se si duhet t’i lutemi Atij, dhe thotë se nuk ia humb mundin e askujt pa dallim gjinie. Me këtë na bën të kuptojmë, se nevojitet përpjekje së bashku me lutje. Përjetimet e kësaj bote janë krejt pak gjësend në krahasim me ato të botës tjetër, të cilat janë të përjetshme, të amshueshme dhe shumë më të mira, prandaj nuk duhet të mashtrohemi pas kënaqësive të kësaj bote, e të mos lëmë rrugën e Zotit. Ata, të cilët e kanë veten në dorë; do të gëzojnë pritje madhështore tek Allahu Mëshirues, e të mashtruarit, duke e lënë pas dore porosinë e Allahut, pas kënaqësive të kësaj bote do të përjetojnë mjerim të madh.

Në fund besimtarët porositen: të jenë të durueshëm në çështjet e veta personale, të jenë të durueshëm e të qëndrueshëm në çështjet, që kanë të bëjnë me rrethin, botën e jashtme, të jenë gjithnjë të përgatitur kundër armikut fizikisht dhe shpirtërisht, dhe të jenë respektues të urdhrave të Allahut, nëse duan të korrin sukses në të dy jetët.

Me ndihmën e Zotit përfundoi përkthimi dhe komentimi i shkurtër i kaptinës Ali Imran; falënderoj Allahun e Madhëruar!

## 4. SURETUN – NISA

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. O ju njerëz! Kini frikë Zotin tuaj, që ju ka krijuar prej një veteje (njeriu) dhe nga ajo krijoi palën (shoqen) e saj, e prej atyre dyve u shtuan burra shumë e gra. Dhe kini frikë Allahun, që me emrin e Tij përбетoheni, ruajeni farefisn, se Allahu është Mbikëqyrës mbi ju.
2. Bonjakëve (jetimëve) jepuani pasurinë e tyre (kur të rriten), dhe mos e ndërroni të pastërtin (mallin tuaj që e keni hallall) me të ndytin (me haramin), edhe mos e hani pasurinë e tyre (të përzier) me pasurinë tuaj, se ky është mëkat i madh.
3. Në qoftë se frikoheni, se nuk do të jeni të drejtë ndaj bonjakeve, atëherë martohuni me ato gra që ju pëlqejnë; me dy, me tri e me katër. E nëse i frikoheni padrejtësisë (ndaj tyre), atëherë vetëm me një, ose (martohuni) me ato që i keni nën pushtetin tuaj (robërshat). Ky (përkufizim) është më afër, që të mos gaboni.
4. Grave jepuani dhuratën e obliguar të kurorës së tyre (mehrini), e në qoftë se ato nga vullneti i vet ju falin diçka nga ajo, atëherë pranojeni (hajeni) atë të lejuar e të mirë.
5. Mendjelehtëve (të papjekurve) mos u jepni pasurinë tuaj, që Allahu e bëri për ju mëkëmbje, e ata ushqeni nga ajo, veshini dhe ju thoni fjalë të mira.
6. Provoni bonjakët derisa të bëhen për martesë (të arrijnë moshën madhore), e nëse vëreni tek ata pjekuri, atëherë dorëzojuani atyre pasurinë e tyre. Mos e hani atë pa të drejtë dhe pa nevojë dhe duke u ngutur para se të rriten ata. Kush është i pasur le të ruhet (nga shfrytëzimi i pasurisë së jetimëve), e kush është i varfër, le të hajë me maturi. E kur t'ju dorëzoni atyre pasurinë e vet, dëshmoni atë (që ju dorëzoni). Mjafton që Allahu është Llogaritës.<sup>53</sup>

<sup>53</sup> Zoti Fuqiplotë i krijoi njerëzit prej një baze, prej Ademit, dhe prej të njëjtës bazë e krijoi palën e tij shoqen, Havanë.

Që Zoti është i vetmi Krijues, vërtetohet edhe nga vetë përбетimi i njerëzve ndaj njërit-tjetrit, pse kur e lut tjetrin për diçka i thua: për Zotin, të betohem në Zotin etj.. Madje askush nga njerëzit nuk thotë, se unë e krijova vetë veten. Disa njerëz martoheshin me jetimet, që i kishin nën kujdesin e tyre për t'iu ikur shpenzimeve të niqahit dhe për të mos nxjerrë mallin e tyre prej shtëpisë së tyre. Kurani urdhëron, ose të ndjekin drejtësinë ndaj jetimeve, ose të martohen me gra të tjera, madje deri me katër, por në raste të tilla

7. Meshkujve ju takon pjesë nga pasuria që lënë prindërit e të afërmit (pas vdekjes), edhe femrave ju takon pjesë nga ajo që lënë prindërit e të afërmit, le të jetë pak ose shumë ajo që lënë, ju takon pjesë e caktuar (nga Zoti).

8. Kur të paraqiten në pjesëtimin e pasurisë, që ka lënë i vdekuri të afërm, bonjakë dhe të varfër (që nuk janë pjesëtarë në trashëgim), jepuni nga ajo (pasuri e lënë) dhe atyre thuajuni fjalë të mira.

9. Le të frikësohen ata (në prag të vdekjes) sikur të linin pas vete pasardhës të paaftë për të cilët kanë dro (si do të jetë gjendja e tyre), prandaj le t'i ruhen Allahut (dënimet të Tij) dhe le t'ju thonë (jetimëve) fjalë të drejta (prindërore).

10. Ata që e hanë pa të drejtë pasurinë e jetimëve, në të vërtetë ata hanë atë që mbush barkun e tyre zjarr dhe do të futen në zjarrin e xhehenemit.

11. Allahu ju urdhëron për (çështjen e trashëgimit) fëmijët tuaj: për mashkullin hise sa për dy femra; nëse janë (trashëgimtare) vetëm femra, dy e më shumë, atyre ju takojnë dy të tretat e pasurisë që trashëgohet; nëse është një femër, asaj i takon gjysma; për prindërit, për secilin nga ata, ju takon e gjashta nga ajo që ka lënë (i vdekuri) nëse ka fëmijë; e në qoftë se (i vdekuri) nuk ka fëmijë e atë e trashëgojnë (vetëm) prindërit, atëherë nënës së tij i takon një e treta; në qoftë se ai (i vdekuri) ka vëllezër, nënës së tij i takon vetëm një e gjashta, (kjo e drejtë në trashëgim bëhet) pasi të kryhet testamenti (vasijeti), që ka lënë dhe pasi të lahet borxhi; ju nuk dini se kush është më afër dobisë suaj, prindërit tuaj ose fëmijët tuaj. (Ky përcaktim është) Urdhër nga Allahu. Vërtet Allahu është i Gjithëdijshmi, më i Urti.

12. Juve ju takon gjysma e asaj (pasurie) që lënë gratë e juaja, nëse ato nuk kanë fëmijë, por nëse ato kanë fëmijë juve ju takon një e katërta nga ajo që lënë ato, pasi të kryhet testamenti i tyre dhe pasi të lahet borxhi. Atyre (grave) ju takon një e katërta nga ajo që lini ju, nëse nuk keni fëmijë, por nëse keni fëmijë, atyre ju takon një e teta nga ajo që

---

të kontrollojnë veten, se sa do të jenë të drejtë, përndryshe të marthohen vetëm me një grua. Martesa është sunet për atë që frenon veten nga imoraliteti, e për atë që nuk mund ta frenojë është farz (detyrë e domosdoshme). Pasurinë e jetimëve duhet ta ruajmë dhe mos t'u dorëzohet atyre derisa të arrijnë pjekurinë. Nuk lejohet shpenzimi i pasurisë së tyre pa nevojë, e sidomos gjatë kohës kur ata janë të mitur. Kur arrijnë pjekurinë duhet t'ia dorëzojnë pasurinë atyre, por dorëzimi duhet bërë me dëshmitarë, ashtu që mos të mbetet kurrfarë dyshimi.

leni pas kryerjes së testamentit që keni përcaktuar ose borxhit. Në qoftë se (i vdekuri) është mashkull ose femër, e trashëgohet nga ndonjë i largët (pse s'ka, as prindër, as fëmijë) po ka një vëlla ose një motër (nga nëna), atëherë secilit prej tyre u takon një e gjashta, e në qoftë se se janë më shumë (se një vëlla ose se një motër) ata janë pjesëmarrës të barabartë në të tretën (e tërë pasurisë), pas testamentit të porositur ose borxhit, e duke mos dëmtuar (trashëguesit). Ky përcaktim është porositur prej Allahut. Allahu është i Gjithëdijshëm, shumë i Urtë.<sup>54</sup>

13. Këto janë (dispozita) të caktuara prej Allahut. Kush i bindet Allahut, (urdhrave të Tij) dhe të Dërguarit të Tij, atë e dërgon në xhenete nën të cilat burojnë lumenj. Aty do të jenë përgjithmonë. E ky është shpëtim i madh.

14. Kush e kundërshton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, dhe i shkel dispozitat e Tij, atë e shtie në zjarr të përjetshëm. E për të është një dënim poshtërues.

15. Ato që bëjnë imoralitet (zina) nga gratë tuaja kërkoni që kundër tyre të dëshmojnë katër vetë prej jush (burra); nëse vërtetohet me dëshmitarë (imoraliteti), mbyllini ato në shtëpi derisa t'i marrë vdekja, ose derisa Allahu të përcaktojë ndonjë rrugë për to.

16. Ata të dy prej jush që bëjnë atë (imoralitet-zina), ndëshkoni; e në qoftë se ata pendohen dhe përmirësohen, atëherë hiqni dorë prej tyre, se Allahu është gjithnjë Pranues i pendimit edhe është Mëshirues i madh.

17. Pendim i pranueshëm tek Allahu është vetëm ai i atyre, që e bëjnë të keqen me mosdije e pastaj shpejt pendohen; të tillëve Allahu jua

<sup>54</sup> Në këto ajete vërtetohet parimisht e drejta në trashëgim për meshkuj dhe për femra, edhe pse trashëgimi në sasi ndryshon. Me këtë hidhet poshtë rregulli i injorantëve arabë, sipas të cilit femrat dhe fëmijët nuk kishin të drejtë në trashëgim.

Jetimëve, të varfërve dhe farefisit të largët iu duhet dhënë diçka nga pasuria e të vdekurit, edhe pse janë të largët dhe nuk përfshihen në rregullat e trashëgimisë, pse njeriu duhet të mendojë për ta sikur të ishin fëmijët e vet e të ishin të nevojshëm.

Pejgamberi a.s. ka thënë: "Njerëzit që kanë ngrënë pa të drejtë pasurinë e jetimëve, do të ringjallen në Ditën e Kijametit, duke ju dalë shkëndija zjarri nga gojët e tyre".

Pjesa e përcaktuar në të drejtë trashëgimi realizohet pas shpenzimeve për varrimin, pas zbatimit të testamentit dhe pas larjes së borxhit nga pasuria e të vdekurit. Në kohën para Islamit trashëgimi, përveç fisnisë bëhej edhe sipas besëlidhjes, që kishin lidhur dy njerëz për të trashëguar njëri-tjetrin. Edhe në Medinë deshën të trashëgohen në ditë e para, të vëllazëruarit vendës e muhaxhirët. Kurani i anuloi ato rregulla dhe trashëgimin e caktoi në bazë të gjakut, të miqësisë, të gjirit dhe mes robit të liruar e zotërisë.

pranon pendimin, se Allahu është i Gjithëdijshmi, më i Urti.

18. Nuk është pendim (i pranueshëm) i atyre, që bëjnë punë të këqija vazhdimisht dhe vetëm atëherë kur i vjen vdekja ndonjërit prej tyre, të thotë: “Unë tashti u pendova!”, e as i atyre që vdesin duke qenë jobesimtarë. Ndaj tyre kemi përgatitur dënim të ashpër.

19. O ju që besuat, nuk është e lejuar për ju të trashëgoni gratë (e të vdekurve) në mënyrë të dhunshme, e as t’i shtrëngoni për t’u marrë diçka nga ajo, që ju keni dhënë atyre, përveç nëse ato bëjnë ndonjë imoralitet të hapur. Çoni jetë të mirë me to. Nëse i urreni ato, bëni durim pse ndodh që Allahu të japë shumë të mira në një send që ju e urreni.

20. Në qoftë se dëshironi të ndërtoni (ta merrni) një grua në vend të një gruaje (të lëshuar), e asaj (të lëshuarës) i keni pas dhënë një shumë të madhe, mos merrni prej saj asnjë send. A doni ta merrni atë pa të drejtë e në mënyrë mizore?

21. Dhe si mund ta merrni atë, kur iu keni bashkuar njëri-tjetrit (në një shtrat) dhe kur ato kanë marrë prej jush një besë të fortë?<sup>55</sup>

22. Mos u martoni me ato gra me të cilat qenë të martuar prindërit tuaj, me përjashtim të asaj që ka kaluar (para Islamit) pse ajo ishte turpësi, përbuzje e traditë e shëmtuar.

23. U janë ndaluar juve (të martoheni me): nënat tuaja, bijat tuaja, motrat tuaja, hallat tuaja, tezet tuaja, bijat e vëllaut, bijat e motrës, nënat tuaja që ju kanë dhënë gji, motrat nga gjiri, nënat e grave tuaja (vjehrrat) dhe vajzat që janë nën kujdesin tuaj e të lindura (prej tjetër babai) nga gratë tuaja me të cilat patët kontakt, e nëse nuk keni pasur kontakt me to (me gratë), atëherë s’ka pengesë (të martoheni me ato vajza), dhe (janë të ndaluara) gratë e bijve tuaj, që janë të lindjes

---

<sup>55</sup> Pasi pasuan porositë për mirësjellje ndaj gruas, për të drejtën e tyre në niqah dhe në trashëgim me meshkuj, përmendet edhe masa ndëshkuese, nëse ato nuk janë të vetëdijshme për ruajtjen e nderit. Kjo masë ndëshkuese në këtë ajet, ka funksionuar deri sa është shpallur ajeti tjetër në kaptinën: “En Nur”, sipas të cilit përcaktohet masa e dënimit. Pendim i pranueshëm është ai që bëhet menjëherë pas punës së keqe të kryer me padije, por nëse vazhdohet puna e keqe me qëllim, që pendimi të bëhet pak para vdekjes, ai pendim nuk pranohet, sepse një person i tillë nuk ka mundësi më në atë kohë të bëjë mëkat, e as të largohet prej tij, madje ai pendim nuk shpreh ndonjë përmirësim në zemër apo në jetë derisa është në prag të vdekjes. Para Islamit grujat trashëgohej sikurse pasuria e të vdekurit; mund të martohej vetë me të, ta martojë për tjetrin, ose ta pengojë nga martesë në tërësi. Madje i shtrëngonin për t’ua marrë atë që u kishin dhënë. Kurani ndalon atë traditë në tërësi, e edhe gruas së lëshuar nuk lejon t’i ndërhyhet në atë mëhër, që i është dhënë.



suaj (jo të bijve të adoptuar), dhe të bashkoni (në një kurorë) dy motra, përpos asaj që ka kaluar. Vërtetë, Allahu është Shumëfalës dhe Mëshirues i madh.

24. (Nuk ju lejohet të martoheni) Edhe me gra të martuara (që kanë burrat e nuk janë të lëshuara), përveç atyre që i keni futur në pushtetin tuaj (robërshat e luftës). (Ky është) obligim mbi ju nga Allahu. U janë lejuar, pos këtyre (që u përmendën), të tjerat që t'i merrni me pasurinë tuaj (me mehër), duke pasur si qëllim bashkëshortësi e jo prostitucion. E për atë që përjetuat ju nga ato (gratë me të cilat patët kurorë), jepuani shpërblimin e tyre të caktuar, se është obligim. E nuk ka pengesë për ju pas përcaktimit (të mehrit), në atë që ju pëlqeni mes vete. Allahu është i Gjithëdijshmi, më i Urti.

25. Dhe kush nuk ka prej jush mundësi materiale, që të martohet me femra të lira besimtare, le të martohet me ato besimtare tuaja, që i keni nën pushtetin tuaj (robërshat). Allahu di më së miri për besimin tuaj. Ju jeni nga njëri-tjetri (të një origjine). Pra, martohuni me ato (robërsha) me lejen e të zotërve të tyre dhe jepuani dhuratën e obligueshme të kurorës (mehrin) në mënyrë të drejtë, (zgjidhni) të ndershme e jo prostituta të hapta apo të fshehta. E kur të jenë të martuara ato, nëse bëjnë ndonjë punë të turpshme, ndëshkimi kundër tyre është sa gjysma e atij të grave të lira (jo robërsha). Kjo (martesë me robërsha) është e lejuar për ata që i frikësohen imoralitetit, por të jeni të durueshëm, është më mirë për ju. Allahu është Shumëfalës, Mëshirëplotë.

26. Allahu dëshiron t'ju sqarojë çështjet e t'ju drejtojë në rrugën e atyre, që ishin para jush (pejgamberëve) dhe t'ju pranojë pendimin. Allahu është i Gjithëdijshëm (për gjendjen e robërve) dhe është i Urtë.

27. Allahu dëshiron t'ju pranojë pendimin, e ata që ndjekin dëshirat e epsheve dëshirojnë, që ju të shmangeni në tërësi (nga rruga e drejtë).

28. Allahu dëshiron t'ju lehtësojë (dispozitat), sepse njeriu është krijuar i dobët.<sup>56</sup>

<sup>56</sup> Martesa me njerikën ka qenë e pranishme para Islamit, edhe pse ishte turpësi e madhe. Atë Islami e ndaloi.

Ndalesat e martesave nga gjaku janë shtatë: nënat, bijat, motrat, hallat, tezet, bijat e vëllaut, bijat e motrës. Nga gjiri e miqësia janë gjashtë: nënat e gjirit, motrat nga gjiri, nënat e bashkëshorteve, bijat e bashkëshorteve (me tjetër burrë) gratë e djemve dhe bashkimi i njëkohshëm i dy motrave në një niqah. Me sunet mutevatir, e që është edhe ixhmaë, është i ndaluar edhe bashkimi në një niqah me hallën ose me tezen e saj.

Kurani na sqaron se martesa me robërsha të zëna robër në luftë është e lejuar, nëse

29. O ju që besuat, mos e hani pasurinë e njëri-tjetrit në mënyrë të palejuar, përpos tregtisë në të cilën keni pajtueshmëri mes vete, dhe mos e vritni veten tuaj (duke vrarë njëri-tjetrin). Vërtet, Allahu është i Mëshirueshëm për ju.

30. Kush e bën këtë (që ndaloi Zoti) qëllimisht dhe tejkalon kufijtë, Ne do ta hudhim atë në një zjarr të fortë. Dhe kjo është e lehtë për Allahun.

31. Nëse lagoheni prej mëkateve të mëdha, të cilat janë të ndaluara, Ne ju shlyejmë mëkatet e vogla dhe ju fusim në një vend të ndershëm.

32. Mos lakmoni në atë, që Allahu gradoi disa nga ju mbi disa të tjerë. Burrave ju takon hise nga ajo që fituan ata dhe grave gjithashtu ju takon hise nga ajo që fituan ato. Allahut kërkoni nga të mirat e Tij. Allahu është i Gjithëdijshëm për çdo send.

33. Ne u kemi caktuar për secilin trashëgimtarë, (të cilët marrin) pjesën e pasurisë që lënë prindërit, ose të afërmit. E atyre që ju keni premtuar, jepuani pjesën e tyre. Allahu është Dëshmues mbi çdo send.

34. Burrat janë përgjegjës për gratë, sepse Allahu ka graduar disa mbi disa të tjerët, dhe sepse ata kanë shpenzuar nga pasuria e tyre. Prandaj me atë që Allahu i bëri të ruajtura gratë e mira janë respektuese, janë besnike ndaj të fshehtës. E ato që ua keni dro kryelartësisë së tyre, këshillojini, madje largohuni nga shtrati (e më në fund), edhe rrihini (lehtë, nëse nuk ndikojnë këshillat as largimi), e nëse ju respektojnë, atëherë mos u sillni keq ndaj tyre. Allahu është më i Larti, më i Madhi.

35. Nëse i frikësoheni përçarjes mes tyre (burrit e gruas), dërgoni një gjykues të drejtë nga familja e tij dhe një gjykues të drejtë nga familja e saj. Nëse ata të dy (ndërmjetësuesit) kanë si qëllim pajtimin, Allahu ju mundëson afrimin mes tyre (burrit e gruas). Allahu është i Gjithëdijshëm, është Njohës i mirë.<sup>57</sup>

---

kur nuk ka mundësi materiale të martohet njeriu me femra jo-robëresha dhe ka frikë, se nuk mund të ruhet prej imoralitetit. Gjithashtu është e ndaluar rreptësisht martesë e përkohshme për një sasi mjetesh materiale, sepse martesë nuk ka si qëllim vetëm anën fizike e e pshore, por edhe anën njerëzore e bashkëshortore të sinqertë, që do të jetë burim i një edukimi të shëndoshë të brezit të ardhshëm.

<sup>57</sup> Është i ndaluar shfrytëzimi i pasurisë pa dërsë, siç është vjedhja, mashtrimi, plaçkitja, kamata etj.; gjithashtu është e ndaluar vrasja e vetvetes apo e tjetrit.

Mëkat i madh ose i vogël konsiderohet në bazë të pasojave që shkakton ai, megjithëse në një hadith janë përmendur shtatë sosh si mëkate të mëdha: "Idhujtaria, vrasja pa kurrfarë të drejte, magjia, ngrënia e kamatës, ngrënia e mallit të jetimit, zmbarsja në

36. Adhurojeni Allahun e mos i shoqëroni Atij asnjë send, silluni mirë ndaj prindërve, ndaj të afërmeve, ndaj jetimëve, ndaj të varfërve, ndaj fqinjët afër, ndaj fqinjët të largët, ndaj shokut pranë vetes, ndaj udhëtarit dhe ndaj robërve. Allahu nuk i do ata që janë kryelartë dhe ata që lavdërohen,

37. të cilët vetë janë koprracë dhe urdhërojnë njerëzit për koprraci, dhe e fshehin atë që iu ka dhënë Allahu nga mirësitë e veta. Ne kemi përgatitur dënim të turpshëm për jobesimtarët.

38. Edhe ata që e japin pasurinë e tyre për sy e faqe të botës, e nuk e besojnë Allahun, as Ditën e Fundit. E ai që ka shok djallin, ai pra është shok i shëmtuar.

39. Dhe çka do t'i gjente ata, po ta besonin Allahun, Ditën e Gjykimit dhe të jepnin nga ajo që iu dhuroi Allahu? Po Allahu është i Gjithëdijshëm për ta.

40. S'ka dyshim, se Allahu nuk bën padrejtësi, as sa grimca, e nëse ajo vepër është e mirë, Ai e shumëfishon atë dhe Vetë Ai i jep shpërblim të madh.

41. Dhe si do të jetë gjendja e atyre (që nuk besuan), kur Ne do të sjellim dëshmitarë për çdo popull, e ty do të sjellim dëshmitar mbi ata (që nuk të besuan)?

42. Atë ditë ata që nuk besuan dhe kundërshtuan të Dërguarin do të dëshironin (të varroseshin) të rrafshohej mbi ta toka, sepse nuk mund t'i fshehin Allahut asgjë.

43. O ju që besuat, mos iu afroni namazit duke qenë të dehur, derisa të dini se ç'flitni, e as duke qenë xhunubë (të papastër), derisa të laheni, përpos kur jeni udhëtarë. Nëse jeni të sëmurë, jeni në ndonjë udhëtim, ose ndonjeri prej jush vjen nga ultësira (nevojtorja), ose keni prekur gratë (keni pasur marrdhënie intime me to), e nuk gjeni ujë, atëherë mësyjeni dheun dhe fërkoni me të fytyrat dhe duart (tejemmum).

---

fushën e betejës dhe shpifja kundër femrave të ndershme muslimane... Në disa hadithe të tjera përmenden: mosrespektimi ndaj prindërve, betimi i rrejshëm, prostitucioni etj. Ky ajet është shumë shpresëdhënës, sepse Allahu premton faljen e mëkateve të vogla atyre që ruhen nga ato të mëdhatë. Epërsia e burrave ndaj grave nuk është epërsi komanduese, por detyrë përgjegjëse, prandaj nuk duhet pasur zili ndaj veçorisë së tjetrit me të cilën e dalloj Zotit. Gratë e padëgjueshme së pari duhen këshilluar, pastaj duhet larguar nga shtrati, e nëse asnjëra nuk ndikon në përmirësimin e tyre, atëherë lejohet një rrahje, por e lehtë. Duhet ta dimë, se Allahu është më i Larti ndaj çdo sendi, e edhe ndaj burrit që sillet keq me gruan.

Allahu është Shlyes dhe Falës i madh i mëkateve.<sup>58</sup>

44. A nuk i vure re (Muhamed) ata që iu pat dhënë pjesë nga libri (paria fetare jehude), se si e vazhdojnë rrugën e gabuar dhe dëshirojnë që edhe ju të humbni?!

45. Allahu di më së miri për armiqtë tuaj. Mjafton që Allahu është Përkrahës i juaji dhe mjafton që Allahu është Ndihmëtar i juaji.

46. Një palë nga jehuditë janë që i ndryshojnë fjalët (e Zotit) nga vendet e veta, e (kur i thërret ti) ata thonë: “Dëgjuam (fjalën tënde) dhe kundërshtuam (thirrjen tënde), dhe thonë: “dëgjo mos dëgjofsh!” (dhe thonë): “Raina” (këto i thonë) duke përdredhur gjuhët e tyre dhe duke atakuar fenë. E sikur të thoshin ata: “Dëgjuam, respektojmë, dëgjo dhe vështrona”, do të ishte më mirë për ta dhe më e drejtë, por për shkak të refuzimit të tyre, Allahu i mallkoi, prandaj besojnë vetëm pak (besim gjysmak).

47. O ju, që iu është dhënë libri, besojeni atë që e zbritëm (Kuranin), e që është vërtetues i atij që keni (Tevratit), para se të shlyejmë fytyrat (t’ua fshijmë shqisat) dhe t’i rrotullojmë ose t’i mallkojmë ata si i mallkuam ata të së shtunës. Urdhri i Allahut është i kryer.

48. S’ka dyshim, se Allahu nuk fal (mëkatin) t’i përshkruhet Atij shok (idhujtarinë), e përpos këtij (mëkati) ia fal kujtdo. Kush i përshkruan Allahut shok ai ka trilluar një mëkat të madh.

49. A nuk e ke kuptuar për ata që vlerësojnë veten? Jo, Allahu vlerëson atë që do dhe nuk bën padrejtësi asnjë fije.

50. Shiko se si shpifin kundër Allahut! Mjafton kjo (shpifje) si mëkat i hapët.

---

<sup>58</sup> Allahu nuk i do kryelartët, pse të tillët nuk respektojnë asnjë parim njerëzor, siç janë: adhurimi ndaj Zotit, sjellja e mirë ndaj prindërve, të afërmve, jetimëve etj. Gjithashtu nuk i pranon veprat formale që kanë si qëllim lavdërimin. Ibni Mes’udi - sipas Buhariut thotë: "Më tha Pejgamberi a.s. më lexo Kuran". I thashë: Ta lexoj ty kur ai ty të zbriti?- Po, tha: -Kam dëshirë të dëgjoj prej tjetrit!- I lexova kaptinën Nisaë deri te ajeti 41 kur më tha: -Mjaft,- e kur shikova, sytë e tij derdhnin lotë". Çdo pejgamber do të dëshmojë për popullin e vet, e Pejgamberi ynë do të vërtetojë dëshminë e pejgamberëve të mëparshëm dhe do të dëshmojë për umetin e vet. E duke ditur, se Dita e Gjykimit është e vështirë, saqë jobesimtarët do të dëshironin të ishin dhe, tokë e rrafshuar, duke e ditur se çka i pret dhe duke ditur se Allahut nuk mund t’i fshihet asgjë, Pejgamberi a.s. qau për umetin e vet. Kjo dispozitë mbi alkoolin që përmendet në këtë ajet, është e hershme, para ndalimit përfundimtar të pijeve alkooolike.

Nëse nuk gjendet uji, ose gjendet, por është e pamundur të përdoret nga ndonjë shkak i arsyeshem, atëherë lejohet pastrimi me dhe në vend të pastrimit me ujë, që është obligim.

51. A nuk u vure re atyre që iu është dhënë pjesë nga libri? Besojnë idhuj e djallëzi dhe për ata që nuk besuan thonë: “Këta janë në rrugë më të drejtë, se ata që besuan!”

52. Ata janë që Allahu i mallkoi, e atë që e mallkon Allahu, për të nuk ka ndihmëtarë.

53. A mos kanë ata ndonjë pjesë të pushtetit? Ata atëherë nuk do t’u jepnin njerëzve as sa grimca.

54. A ua kanë zili atyre njerëzve për atë që Allahu iu dha nga mirësitë e Tij? Ne iu patëm dhënë pasardhësve të Ibrahimit librin e sheriati dhe iu patëm dhënë atyre pushtet të madh.

55. Po disa prej tyre i besuan atij (Muhamedit), e disa e refuzuan. Për ta mjafton zjarri i xhehenemit.

56. Është e vërtetë, se ata që mohuan argumentet Tona do t’i hudhim në zjarr. Sa herë që u digjen lëkurat e tyre, Ne ua ndërrojmë me lëkura të tjera, që të shijojnë dënimin. Allahu është i Plotfuqishëm, i Drejtë.<sup>59</sup>

57. Ata që besuan dhe bënë vepra të mira, Ne do t’i fusim në xhenet nën të cilin burojnë lumenj, ku do të jenë përgjithmonë. Aty kanë edhe bashkëshorte të pastra e hije të mrekullueshme.

58. Allahu ju urdhëron, që t’u jepni amanetin të zotëve të tyre dhe kur të gjykoni, ju urdhëron të gjykoni me të drejtë mes njerëzve. Sa e mirë është kjo që Allahu ju këshillon me të. Vërtet Allahu është Dëgjues i çdo gjëje dhe Gjithëvështrues (i asaj që ju veproni).

59. O ju që besuat, bindjuni Allahut, respektoni të Dërguarin dhe

<sup>59</sup> Në këto ajete u fol për intrigat e jehudive me të cilat përpiqeshin të dobësonin misionin e Muhamedit a.s., për ndryshimet që bënin në Tevrat, për shprehjet fyese kundër Muhamedit a.s. dhe kundër Fesë Islame, kinsë me to kishin si qëllim të respektonin Muhamedin a.s. dhe Fenë Islame. Në mesin e këtyre ajeteve përmendet mëkati më i madh që nuk falet: idhujtaria, politeizmi, sepse edhe Ithtarët e Librit e bëjnë këtë mëkat, kur thonë për Uzejrin dhe Isain, se ishin bijtë e Zotit.

Jehuditë thoshin për veten, se ishin popull i privilegjuar prej Zotit, e kjo ishte shpifje e madhe kundër Zotit, prandaj edhe janë të mallkuar. Ia kishin zili Muhamedit a.s. dhe arabëve pse t’i shpallet dikuj tjetër, dhe pse të jetë dikush tjetër pejgamber, e jo dikush nga populli i Beni Israilit. Ata e dinin, se edhe Muhamedi a.s. ishte pasardhës i Ibrahimit a.s.. Zoti iu pat dhënë gradën pejgamber shumë pasardhësve të tjerë të Ibrahimit, e disave si Davudit e Sulejmanit iu pat dhënë edhe mbretëri e madhe. Zilia e tyre është e mallkuar. Xhehenemlinje do t’ju përtërihet lëkura e trupit sa herë që të digjet ajo. Përtërija e lëkurës jep të kuptohet, se vetëm Zoti ka fuqi të ndëshkojë kriminelin për çdo krim. Njerëzit nuk mund ta bëjnë këtë, pse për njëqind e sa krime e dënojnë me mbytyje një herë! Përmendet djegia e lëkurës, sepse dhëmbja më e ndjeshme është ajo e lëkurës.

përgjegjësit nga ju. Nëse nuk pajtoheni për ndonjë çështje, atëherë parashtrojeni atë tek Allahu (te libri i Tij) dhe tek i Dërguari, po qe se i besoni Allahut dhe Ditës së Fundit. Kjo është më e dobishme dhe përfundimi më i mirë.

60. A i vure re ata që mendojnë se besuan atë që të zbriti ty, dhe atë që zbriti para teje, se si dëshirojnë që mes tyre të gjykojë djalli, e duke qenë se janë të urdhëruar, që të mos e besojnë atë. E djalli dëshiron t'i humbë në pafundësi.

61. Kur u thuhet atyre: "Ejani (për të gjykuar) tek ajo që e zbriti Allahu dhe tek i Dërguari!", i sheh se si dyfytyrëshit ta kthejnë shpinën.

62. E qysh do të jetë (gjendja e tyre) kur t'i godasë ata ndonjë e keqe, e shkaktuar nga vetë duart e tyre, e pastaj vijnë te ti (për t'u arsyetuar) dhe betohen në Allahun: "Ne nuk patëm tjetër qëllim, vetëm afrim e pajtim" (e jo refuzimin e gjykimit tënd).

63. Ata janë për të cilët e di Allahu çka mbajnë në zemrat e tyre. Po, ti hiqur tyre, tërhiqur vërejtjen (për hipokrizi) dhe thuaju fjalë që lënë përshtypje në veten e tyre.

64. Ne nuk dërguam asnjë të dërguar vetëm që me urdhrin e Allahut t'i bëhet respekt (nga njerëzit) atij. E sikur të vinin ata te ti, pasi ta kenë dëmtuar veten e tyre (nuk kanë pranuar gjykimin tënd), e të kërkonin ata vetë ndjesë tek Allahu, e edhe i Dërguari të kërkojë ndjesë për ta, ata do të kuptonin se Allahu është Pranues i vazhdueshëm i pendimit dhe është Mëshirues i madh.

65. Për Zotin tënd jo, ata nuk janë besimtarë (të asaj që të zbriti ty, as të asaj para teje), derisa të mos zgjedhin ty për të gjykuar në atë konflikt mes tyre, e pastaj (pas gjykimit tënd) të mos ndiejnë pakënaqësi nga gjykimi yt dhe (derisa) të mos nënshtrohen plotësisht.

66. Sikur t'i kishim obliguar ata: vritni veten tuaj, apo: dilni prej atdheut tuaj, atë (obligim) nuk do ta zbatonin, me përjashtim të një pakice prej tyre. Po sikur të zbatonin atë që këshilloheshin do të ishte më mirë për ta dhe do t'i përforconte më shumë,

67. dhe atëherë do t'u jepnim atyre nga ana Jonë shpërblim të madh,

68. dhe do t'i udhëzonim në rrugë të drejtë.

69. E kushdo që i bindet Allahut dhe të Dërguarit, të tillët do të jenë së bashku me ata që Allahu i shpërbleu: (me) pejgamberët, besnikët e dalluar, dëshmorët dhe me të mirët. Sa shokë të mirë janë ata!

70. Ky shpërblim i madh është prej Allahut. Mjafton që Allahu di më së miri.<sup>60</sup>

71. O ju që besuat, rriini të përgatitur (të armatosur) dhe dilni (për në luftë) grup pas grupi apo të gjithë së bashku.

72. Ka disa prej jush që zvarriten (nuk dalin në luftë). E nëse ju godet juve ndonjë e papritur thotë: "Zoti më favorizoi, që nuk isha i pranishëm bashkë me ta (në luftë)."

73. Po nëse ju takon juve ndonjë e mirë nga Allahu, ai (munafiku) me siguri do të thoshte, si mos të kishte ekzistuar mes jush dhe mes tij ndonjë njoftësi: për fat, të kisha qenë së bashku me ta e të kisha arritur një fitim të madh.

74. Le të luftojnë në rrugën e Allahut ata që e japin jetën e kësaj bote për botën tjetër. Kush lufton në rrugën e Allahut e vritet (bie dëshmor) ose triumfon, Ne do t'i japim atij shpërblim të madh.

75. Ç'keni që nuk luftoni për Zotin dhe për (t'i shpëtuar) të paafitit: nga burrat, nga gratë e nga fëmijët, të cilët luten: "Zoti ynë! nxirrna nga ky fshat (Meka), banorët e të cilit janë mizorë. Jepna nga ana Jote shpëtim e ndihmë!"

<sup>60</sup> Amanet është çdo gjë që i besohet njeriut, qoftë pasuri, pozitë, fjalë ose diçka tjetër. Ruajtja e amanetit është obligim për të gjithë njerëzit, qoftë amanet mes Zotit dhe njeriut, qoftë mes njerëzve.

Shkak i zbritjes se këtij ajeti ishte çelësi i Qabes, të cilin e mori Pejgamberi a.s. me rastin e çlirimit të Mekës, Qabes, nga dora e Osman Bin Talhas, që me kohë e mbante familja e tyre. Osmani u prek shumë, pse çelësi doli prej dorës së tyre, por nuk foli asgjë. Zoti e urdhëroi t'ia kthejë çelësin dhe Pejgamberi a.s. ia ktheu, e thuhet se edhe sot e kësaj dite çelësin e Qabes e mban ajo familje.

Ajeti në fjalë ka një qëllim të përgjithshëm, e jo vetëm rastin e posaçëm të çelësit të Qabes. Pejgamberi a.s. ka thënë: "Ai që nuk e ruan amanetin, në të ka shenja të nifakut" - tradhtisë. Ajeti pas tij, sipas juristëve islamë sugjeron për burimet e sheriatit islam e që janë: Kurani, Syneti e pas tij edhe Ixhmai e Kijasi.

Çdo çështje dhe çdo mosmarrëveshje duhet zgjidhur sipas udhëzimeve të Pejgamberit a.s., i cili për zgjidhjen e çështjeve gjithnjë është mbështetur në faktet e Kuranit.

Munafikët ndonëse publikisht thonin se i kanë besuar Kuranit, nuk dëshironin që mes çështjeve të tyre të gjykojë Pejgamberi a.s. sipas Kuranit, por shkonin te njerëzit e djallëzuar dhe pastaj përpiqeshin ta bindnin Pejgamberin a.s., se nuk kishin ndonjë qëllim të keq. Në ajetet që u lexuan Zoti i Gjithëdijshëm i tregoi Muhamedit a.s. dhe muslimanëve për qëllimet e tyre dhe për atë çka i pret në botën tjetër.

Një njeri e pyet Pejgamberin a.s.: "Kur është Kijameti?" Pejgamberi a.s. i thotë: "Çfarë ke përgatitur për të?" Ai tha: "Asgjë, pos që e dua Zotin dhe të Dërguarin e Tij!" Pejgamberi a.s. tha: "Ti do të jesh me atë që do!" Enesi, sahab i Pejgamberit a.s. thotë: "Nuk kemi përjetuar gëzim më të madh, se nga fjala e Pejgamberit a.s.: "Do të jesh bashkë me atë që do!"

76. Ata që besuan luftojnë në rrugë të Allahut, e ata që nuk besuan luftojnë në rrugë të djallëzuar. Luftoni pra miqtë e djallit, s'ka dyshim se intriga e djallit është e dobët.

77. A nuk i vure re ata që iu pate thënë: "Ndalni duart tuaja prej luftës, e faleni namazin dhe jepeni zeqatin!" E kur iu bë atyre obligim lufta, ja një grup prej tyre iu frikësoheshin njerëzve, siç është frika ndaj Allahut, e edhe më e fortë. Thoshin: "Zoti ynë, pse na e bëre obligim luftën? Sikur të na e kishe shtyrë deri në një afat të afërt!" Thuaju: "Përjetimi i kësaj bote është pak, e për atë që është i devotshëm, bota tjetër është shumë më e dobishme. Nuk do t'ju bëhet padrejtësi, as sa fija.

78. Kudo që të jeni vdekja do t'ju kapë, po edhe në qofshi në pallate të fortifikuara. E nëse i qëllon ata (munafikët) ndonjë e mirë, thonë: "Kjo është nga Allahu". E nëse i godet ndonjë e keqe thonë: "Kjo është nga ti (Muhamed)" Thuaju: "Të gjitha janë nga Allahu!" Ç'është me këtë popull që nuk kupton gati asnjë send?

79. Çfarëdo e mire që të vjen është nga Allahu, e çka të ndodhë nga ndonjë e keqe është nga vetë ti. Ne të dërguam ty Pejgamber për mbarë botën. Mjafton që Allahu është Dëshmues për këtë.

80. Kush i bindet Pejgamberit, ai i është bindur Allahut, e kush e refuzon, Ne nuk të dërguam ty roje kundër tyre.

81. Dhe thonë: "(jemi) Të bindur". E kur largohen prej teje, një grup prej tyre (natën) planifikon diçka tjetër nga ajo që iu thua ti. Allahu e shënon atë që e ndryshojnë. Mos iu vër veshin atyre, e mbështetju Allahut, se mjafton mbrojtja e Allahut.<sup>61</sup>

---

<sup>61</sup> Muslimanët u urdhëruan të jenë gjithnjë të përgatitur, të mos dalin një nga një e t'i befasojë armiku, por të dalin në grupe, ose të gjithë së bashku. Munafikët nuk iu bashkoheshin muslimanëve në lufta, por nëse muslimanët fitonin, ankoheshin kinse nuk e dinin, se edhe ata do të merrnin pjesë, edhe pse e kishin ditur, e kur dëmtoheshin muslimanët e quanin fat mospjesëmarrjen e tyre në luftë.

Lufta në rrugën e Allahut nuk është humbje, sepse ai që vritet është dëshmor, kurse ai që shpëton, ka ndihmuar përhapjen e drejtësisë, prandaj edhe ai do të ketë shpërblim të madh. Banorët e Mekës ishin mizorë, sepse i torturonin të gjithë ata që kishin besuar Zotin një, e posaçërisht të paafitit, si pleqtë, gratë e fëmijët. Lufta kundër atyre mizorëve u bë e obligueshme. Muslimanëve iu tërhiqet vërejtja, që të mos frikësohen nga vdekja, sepse asaj nuk mund t'i shpëtohet, e nëse vdiset në luftë, shpërblimi është shumë i madh. Munafikët përpiqeshin t'ia mveshin Muhamedit a.s. fajin për të gjitha fatkeqësitë, në mënyrë që t'i irritonin njerëzit nga ai. Kurani ua bëri të qartë, se çdo e keqe është pasojë e vetë njeriut, sepse njeriu nuk i përputh veprat e veta me ligjet e Zotit dhe mendon se dikush tjetër e ka fajin. Të gjitha të mirat burojnë prej Zotit.



82. A nuk e përfillin ata (me vëmendje) Kuranin? Sikur të ishte prej dikujt tjetër, përveç prej Allahut do të gjenin në te shumë kundërthënie.
83. Madje kur iu vjen atyre (munafikëve) ndonjë lajm qetësues (kur fitojnë muslimanët), ose shqetësues (kur dështojnë), ata e përhapin atë, e sikur t'ia linin atë (përhapjen e lajmit) Pejgamberit dhe përgjegjësve të tyre, ata do të dinin të nxjerrin përfundime (se si do të duhej shpallur). Por sikur të mos ishte dhuntia e Allahut ndaj jush dhe mëshira e Tij, atëherë ju, pos një pakice, do të ndiqnit rrugën e djallit.
84. Lufto në rrugën e Allahut! Nuk obligohet kush pos teje. Nxiti besimtarët (për luftë), Allahu do të zbrapsë fuqinë e të pabesëve. Allahu është më Fuqiforti, më Ndëshkuesi.
85. Kush ofron ndihmë të mirë do të ketë pjesë nga ajo, dhe kush ofron ndihmë të keqe do të ngarkohet me të. Allahu është i Plotfuqishëm ndaj çdo sendi.
86. Kur përshëndeteni me ndonjë përshëndetje, ju ktheni përshëndetjen edhe më të mirë, ose kthejeni ashtu. Allahu llogarit për çdo send.
87. Allahu është Ai, që nuk ka të adhuruar me të drejtë pos Tij, Ai patjetër do t'ju tubojë në Ditën e Gjykimit për të cilën gjë nuk ka dyshim. E kush mund të jetë më i vërtetë, se sa Allahu në thënie?<sup>62</sup>
88. E çka është me ju, që në çështjen e munafikëve jeni dy grupe; derisa për atë që bënë, Allahu i përmbysi ata? A mos doni ta vini në rrugë të drejtë atë që Allahu e ka humbur? Për atë që Allahu e ka humbur, nuk do të gjeni rrugë!

---

Dërgimi i Muhamedit a.s. për të gjithë njerëzit është një e mirë prej Zotit, por Muhamedi ishte vetëm komunikues i porosive të Zotit, e jo edhe roje i dredhive, që i bënin fshehtas munafikët. Mjafton që Allahu i di dredhitë e tyre dhe Ai do t'u japë llogarinë e merituar. Bindja ndaj Pejgamberit a.s. është njëkohësisht edhe bindje ndaj Allahut, sepse Ai dëshmoi, se e ka dërguar për t'iu kumtuar njerëzve udhëzimet e Tij.

<sup>62</sup> Kurani edhe pse është shpallur në një periudhë gati prej njëzet e tri vjetësh dhe shpallja e tij është lajmëruar sipas nevojës për të zgjidhur ndonjë çështje të parashtruar në momente, përputhshmëria e synimeve të ajeteve në tërësi është e plotë, pra nuk ka ajet që i kundërvihet ndonjë ajeti tjetër. E ky është një nga faktorët që argumentojnë se kjo përsosmëri e tij në shprehje, stil e në domethënie, është e shpallur dhe e dhuruar nga i madhi Zot, e jo prodhim i mendjes së njeriut.

Muhamedi, përveç që ishte strateg ishte më i vendosuri në luftë, prandaj edhe urdhërohej të luftojë vetë, por edhe t'i trimërojë besimtarët se ndihma e Zotit ishte me ta. Këtë shembull e ndoqi edhe Ebu Bekri kur vendosi t'i luftojë tradhtarët, po edhe nëse vjen puna të mbetet i vetmuar.

Përshëndetja është gjest afrimi ndër njerëz, prandaj atë duhet pranuar dhe respektuar në mënyrë edhe më të mirë.

89. Ata dëshirojnë që edhe ju të mos besoni sikurse nuk besuan vetë dhe të bëheni njësoj. Mos zini miq prej tyre derisa ata të shpëngulen (si ju) për hir të Allahut, e nëse refuzojnë, atëherë kudo që t'i gjeni, kapni dhe vritini dhe prej tyre mos zini, as mik, as ndihmës.

90. Përpos atyre që strehohen te një popull, me të cilin keni marrveshje, dhe përpos atyre që vijnë te ju, e u vjen rëndë të luftojnë kundër jush, ose kundër popullit të vet. Sikur Allahu të donte do t'ju jepte atyre fuqi e pushtet mbi ju dhe do t'ju luftonin. Në qoftë se ata tërhiqen prej jush, nuk ju luftojnë dhe ju ofrojnë paqe, atëherë Allahu nuk ju lejon rrugë (luftë) kundër tyre.

91. Ju do të hasni në të tjerë, që duan të sigurohen te ju (duke u paraqitur si besimtarë) dhe të sigurohen te populli i vet (si jobesimtarë). E, sa herë që thirren (kundër jush) i përgjigjen thirrjes. Në qoftë se nuk largohen prej jush, nuk ju ofrojnë paqe dhe nuk heqin dorë nga lufta kundër jush, atëherë kapini dhe vritini kudo që t'i takoni. Kundër tyre iu kemi dhënë fakte të qarta.

92. Asnjë besimtar nuk i është e lejuar të vrasë besimtarin tjetër, përpos gabimisht. E kush e vret gabimisht një besimtar, ai është i obliguar ta lirojë një rob besimtar dhe shpagimin (e gjakut) t'ia dorëzojë familjes së tij, përpos në qoftë se ia falin (familja gjakun). Në qoftë se ai (i vrari gabimisht) është besimtar, por i takon popullit që është armik i juaji, atëherë është obligim vetëm lirimi i një robi besimtar. Në qoftë se ai (i vrari) është nga ai popull, që keni marrëveshje me të, atëherë është obligim shpagimi i (gjakut) që i dorëzohet familjes së tij dhe lirimi i një robi besimtar. E kush nuk ka mundësi (të lirojë një rob), le të agjërojë dy muaj rresht, si pendim (i pranuar) ndaj Allahut. Allahu është i Gjithëdijshmi, Ligjdhënësi më i drejtë.

93. Kush e vret një besimtar me qëllim dënimi i tij është xhehenemi, në të cilin do të jetë përgjithmonë. Allahu është i hidhëruar ndaj tij, e ka mallkuar dhe i ka përgatitur dënim të madh.

94. O ju që besuat, kur marshoni në rrugën e Allahut (për në luftë), të jeni të matur (të mos nguteni), e mos i thoni atij që ju shpreh selamin (besimin): "Nuk je besimtar!", duke kërkuar me të mjet (mall) të jetës së kësaj bote, pse tek Allahu janë begatitë e mëdha. Ashtu (jobesimtarë) ishit edhe ju më parë, e Allahu ju dhuroi (besimin), pra sqaroni mirë! Allahu është i Njohur me hollësi për atë që veproni.<sup>63</sup>

<sup>63</sup> Qëndrimi i muslimanëve rreth hipokritëve nuk ishte i njëjtë. Disa mendonin se do të

95. Nuk janë të barabartë prej besimtarëve ata që ndenjën (nuk luftuan) dhe ata që me pasurinë dhe me jetën e tyre luftuan në rrugën e Allahut, me përjashtim të atyre që ishin të penguar pa vullnetin e vet. Ata që luftuan me pasurinë dhe me jetën e tyre, Allahu i gradoi në një shkallë më lartë mbi ata që ndenjën (me arsye). Por të gjithëve Allahu u premtoi shpërblim, ndërsa mbi ata që ndenjën (pa arsye) Allahu gradoi luftëtarët me një shpërblim të madh,

96. me vende të larta, me falje gabimesh e mëshirë nga Ai. Allahu është Shumëfalës dhe Mëshirues i madh.

97. Engjëjt që ua morën shpirtin atyre që ishin mizorë të vetvetes ju thanë: “Në çka ishit ju? - Ata thanë: “Ne ishim të paaftë në atë tokë!” (engjëjt) ju thanë: “A nuk ishte e gjerë toka e Allahut e të migronit në të?” (e të praktikoni lirisht fenë e Zotit). Vendi i tyre është xhehenemi dhe sa vend i keq është ai;

98. përveç atyre që ishin të paaftë nga burrat, gratë e fëmijët që nuk kishin mundësi të gjenin, as mënyrë, as rrugë (për shpërngulje),

99. atyre do t’ua falë Allahu. Allahu është është Shlyes dhe Falës i madh i mëkateve.

100. Kush shpërngulet për hir (të fesë së) Allahut, ai gjen mundësi të madhe dhe begati në tokë. E kush del prej shtëpisë si migrues tek Allahu dhe i Dërguari i Tij, dhe e zë vdekja (në rrugë), tek Allahu është shpërblimi i tij. Allahu është Shumëfalës, Mëshirues i madh.<sup>64</sup>

---

ishte më mirë të mos i luftonin, e disa ishin të mendimit t’i luftonin, meqë prej tyre nuk ka shpresë. Zoti ua tërhoq vërejtjen, sepse kishin mendime kontradiktore dhe iu tha, se ata janë të humbur, janë edhe më të rrezikshëm se jobesimtarët e hapët, për shkak se pranë muslimanëve paraqiteshin muslimanë e pranë jobesimtarëve - jobesimtarë, prandaj ata duhen luftuar, nëse nuk pushojnë nga intrigat e tyre kundër muslimanëve. Një prej mëkateve më të mëdha pas kufrit është mbytja me qëllim e me paramendim. Besimi - imani është çështje e fshehtë, esenca e tij është çështje e zemrës. Askush nuk di për besimin që i fle tjetrit në zemër. Prandaj për të vërtetuar atë që fle në zemër, është kusht dhe obligim për secilin shprehja e shehadetit gojari qsh që të hyjë në Islam. Pas deklarimit me gojë për besim, askush nuk ka të drejtë t’ia mohojë ose t’ia konsiderojë deklaratë joreale.

<sup>64</sup> Ata që luftuan për të mbrojtur veten dhe fenë e vet kanë gradë të lartë tek Allahu. Kanë shpërblim edhe ata që patën dëshirë, por ishin të paaftë, siç janë ta zëmë të gjymtët, të verbrit ose të sëmurët. Atyre që patën mundësi të migrojnë te Pejgamberi a.s. në Medinë dhe të pranojnë e të praktikojnë lirisht besimin, por nuk shkuan, engjëjt ju thonë: çka ishte puna e juaj me besim? Kur thonë se në Mekë ishte e pamundur ta përfaqonin fenë e drejtë, marrin përgjigjen prej engjëjve; toka e Zotit është e madhe, nuk migruat, mbetët në kufër, pra ja xhehenemi. Zoti vlerëson veprat sipas qëllimit të njeriut, prandaj e shpërblen si muhaxhir edhe atë që niset, por e gjen vdekja në rrugë.

101. Kur të jeni në udhëtim e sipër, nuk është mëkat për ju të shkurtoni namazin, nëse frigoheni se jobesimtarët do të ju sjellin ndonjë të keqe. Jobesimtarët janë armiq tuaj të hapët.

102. Kur të jesh ti (Muhammed) bashkë me ta dhe ju fal namazin, një grup prej tyre, duke i bartur armët, le të vijë e le të falet me ty (grupi tjetër në roje), e kur të bien në sexhde (të kryejnë një reqatë), këta le të qëndrojnë mbrapa jush (në roje), e le të vijë grupi tjetër, që nuk është falur, e të falet me ty dhe le t'i bartin armët dhe të jenë në gjendje gatishmërie. Ata që nuk besojnë, e dëshirojnë moskujdesin tuaj ndaj armëve e mjeteve, që t'iu vërsulen një herë me të gjitha fuqitë. Nëse jeni të lodhur nga ndonjë shi ose jeni të sëmurë, nuk është mëkat të mos i bartni armët, por mbani gatishmërinë tuaj. Allahu ka përgatitur dënim nënçmues për jobesimtarët.

103. Kur të kryeni namazin (e frikës) përmendeni Allahun, kur jeni në këmbë, ulur, të mbështetur. E kur të qetësoheni (nga lufta), atëherë faleni namazin në mënyrë të rregullt, pse namazi është obligim (për kohë) i caktuar për besimtarët.

104. Mos u tregoni të dobët në ndjekjen e armikut, pse nëse ndjeni dhembje, edhe ata ndiejnë dhembje sikurse ju, e ju shpresoni nga Allahu çka ata nuk shpresojnë. Allahu është i Gjithëdijshtëm, Ligjdhënës i Urtë.

105. Ne të zbritëm ty (Muhammed) librin (Kuranin) me plot të vërteta, që të gjykosh mes njerëzve me atë që të mësoi Allahu. Mos u ngatërro me tradhtarët (mos u dil në ndihmë).

106. Kërkoji falje (për këtë) Allahut. Allahu është Falës dhe Mëshirues i madh.

107. Mos polemizo për ata që tradhtojnë vetveten. Allahu nuk e do atë që është gënjeshtar e mëkatar.

108. Ata fshihen (turpërohen) prej njerëzve, e nuk turpërohen prej Allahut, e Ai është me ta edhe kur planifikojnë fshehtas thënie me të cilat nuk është i kënaqur Ai. Allahut nuk mund t'i shpëtojnë veprimet e tyre.

109. Ja, ju jeni ata që i mbrojtët (gënjeshtarët) në jetën e kësaj bote, kush do të polemizojë me Allahun për ta Ditën e Gjykimit, apo kush do t'i marrë në mbrojtje?

110. Kush bën ndonjë të keqe ose e ngarkon veten, pastaj kërkon falje tek Allahu, ai e gjen Allahun Shumëfalës e Mëshirues të madh.

111. Kush bën ndonjë mëkat, ai ka ngarkuar veten. Allahu është i Gjithëdijshëm (i di hollësitë) dhe është Gjykatës i Drejtë.

112. Kush bën ndonjë gabim ose mëkat, e pastaj atë ia hedh një të pafajshmi, ai ngarkohet me një shpifje e me një mëkat të hapët.

113. E sikur të mos ishte dhuntia e Allahut dhe mëshira e Tij ndaj teje, një grup prej tyre do të humbte ty, por ata nuk humbin tjetër, pos vetes së tyre. Ty nuk mund të dëmtojnë asgjë. Allahu të shpalli ty librin dhe urtësinë (Sunetin), të mësoi çka nuk dije. Dhuntia e Allahut ndaj teje është shumë e madhe.<sup>65</sup>

114. Në shumë biseda të tyre të fshehta nuk ka kurrfarë dobie, përveç (bisedës) kush këshillon për lëmoshë, për ndonjë të mirë ose pajtim mes njerëzve. E kush i bën këto duke pasur si qëllim vetëm kënaqësinë e Allahut, Ne do t'i japim (në botën tjetër) shpërblim të madh.

115. Kush i kundërvihet të Dërguarit, pasi i është bërë e qartë e vërteta dhe ndjek rrugë tjetër nga ajo e besimtarëve, Ne e lëmë në atë që e ka zgjedhur (në Dunja), dhe e fusim në xhehenem. Përfundim i keq është ai.

116. Është e vërtetë se Allahu nuk fal (mëkatin) t'i bëhet Atij shok, e pos këtij (mëkati), të tjerat ia fal atij që dëshiron. Ai që i përshkruan shok Allahut, ai ka humbur dhe bërë një largim të madh (prej të vërtetës).

117. Ata nuk lusin tjetër pos Tij vetëm (emra idhujsh) femra dhe nuk lusin tjetër pos djallit plot sherr.

118. Atë e mallkoi Allahu. Ai ka thënë: “Unë do të përfitoj një pjesë të caktuar të robërve të Tu,

119. do t'i shmang (nga e vërteta), do t'i bëj të shpresojnë në gjëra të kota, do t'i urdhëroj dhe ata do të shqyejnë veshët e bagëtive, dhe do t'i urdhëroj dhe ata do të shëmtojnë krijesat e Allahut”. E kush e bën mik djallin, e jo Allahun, ai ka dështuar sheshazi.

120. Ai iu premtonte atyre dhe i bën të shpresojnë, por djalli nuk premtonte tjetër vetëm se mashtrim.

121. Të tillët (që ndjekin djallin) kanë vendin në xhehenem dhe prej tij nuk kanë të ikur (shpëtim).

122. E ata që besuan dhe bënë vepra të mira, Ne do t'i vendosim në xhenete, ku rrjedhin lumenj e ku do të jenë përgjithmonë. Premtimi

<sup>65</sup> Shkurtimi i namazit kur njeriu nuk është i sigurt prej armikut është i vërtetuar me Kuran. Për shkurtimin e tij në udhëtime të rëndomta është i përkufizuar me Sunet.

- i saktë i Allahut. E kush mund të jetë më i saktë në fjalë, se Allahu?
123. Nuk është (shpëtim) sipas shpresave tuaja, as sipas shpresave të Ithtarëve të Librit. Kushdo që bën keq, do të ndëshkohet me të, dhe pos Allahut, nuk ka për t'i gjetur vetes, as mbrojtës, as ndihmës.
124. Kush bën ndonjë nga punët e mira, qoftë mashkull ose femër duke qenë besimtar, të tillët hyjnë në xhenet dhe nuk u bëhet farë padrejtësie.
125. Kush ka fe më të mirë, se ai që sinqerisht i është bindur Allahut, dhe duke qenë bamirës, e ndjek fenë e drejtë të Ibrahimit? Allahu e zgjodhi Ibrahimin të dashur të ngushtë.
126. Vetëm të Allahut janë çka në qiej dhe çka në tokë. Allahu është Gjithëpërfshirës i çdo gjëje (me dijen dhe fuqinë e Tij).<sup>66</sup>

Shkak i zbritjes së ajetit për shkurtim ishte: Pejgamberi a.s. e fal drekën bashkë me shokët në vendin e quajtur Asfanë. Idhujtarët në krye me Halid bin Velidin qëndruan para tyre dhe ofshanë pse nuk i sulmuan duke u falur, por thanë: Tashti u vjen namazi edhe më i dashur, fjala ishte për namazin e iqindisë, e do t'i sulmojmë. Para se të vijë namazi Zoti i Madhëruar nëpërmjet Xhibrilit ia shpall këtë pjesë të Kuranit Muhamedit a.s. dhe namazi i iqindisë falet sipas udhëzimit të kësaj pjesë.

Porosia e Muhamedit a.s. që të gjykojë drejt sipas Kuranit ka të bëjë me një njeri, që kishte vjedhur petkun e një fqinji dhe duke e vërejtur se do të zbulohet petkun e vjedhur e hedh në oborrin e një jehudiu për ta fajësuar atë e për të shpëtuar veten. Për vjedhjen lajmërohet Pejgamberi a.s. dhe duke e bindur familja e vjedhësit, se atë e kishte vjedhur jehudiu, Pejgamberi a.s. mendon ta fajësojë jehudiun e pafajshëm, por ndërhyr Kurani dhe e zbulon të vërtetën. Ajetet pas tij udhëzojnë, se duhet të jemi të sinqertë, duhet pranuar gabimi, duke kërkuar falje prej Zotit, e jo t'i shpifësh tjetrit të pafajshëm. Gjithashtu nga kjo pjesë e Kuranit kuptohet se Pejgamberi a.s. ka qenë i pagabueshëm, sepse për çdo rast ka ndërhyrë shpallja.

<sup>66</sup> Asnjë bisedë nuk mund t'i fshihet Zotit, as ajo e familjes së hajnit, me të cilën planifikuan ta fajësojnë të pafajshmin. Fjalë të vlefshme janë vetëm ato që këshillojnë për punë të mira e na ruajnë nga të këqijat, ato me të cilat përkujtohet e përmendet Zoti dhe ato me të cilat largon dëmin nga njerëzit, duke i pajtuar mes vete.

Pejgamberit a.s. iu kundërvu ai vjedhësi, i cili, pasi që nuk arriti t'i ikë të vërtetës, u arratis për në Mekë dhe kaloi në besimin politeist. Një pjesë e dijetarëve islamë në bazë të ajetit: "Ndjek rrugë tjetër nga ajo e besimtarëve" argumenton mbi ligëshmërinë e institucionit "ixhmai" -unanimitetit. Ixhmai i dijetarëve nuk është kusht të jetë nga radhët e sahabëve, as të jetë nga medinasit e as nga pasardhësit e Pejgamberit a.s., por nga radhët e muslimanëve të çfarëdo kohe.

Shëmtimi i krijesave të Allahut bëhej, duke vënë shenja në veshët e bagëtive e pastaj duke i konsideruar ato të shenjta, duke i konsideruar krijesat e Zotit si zotra dhe duke i adhuruar ato si: engjëjt, diellin, hënën etj, dhe duke shëmtuar vetë njerëzit, duke i nxjerrë nga natyrshmëria e tyre për ta njohur e adhuruar Krijuesin e vërtetë, të adhurorjone sende të kota.

127. Kërkojnë prej teje (Muhamed) përgjigje - fetva për (çështjen) gratë. Thuaju: "Allahu ju sqaron për to dhe kjo që po ju lexohet nga libri (Kurani) përkritazi me gratë jetime, me të cilat lakmoni të martoheni me to, e nuk iu jepni atë, që është caktuar (mehër ose trashëgim), (ju sqaron) lidhur me të paaftit (fëmijët jetimë) dhe që të mbani drejtësi ndaj jetimëve!" Dhe, çfarëdo të mire që punoni, Allahu di shumë për të.

128. Nëse ndonjë grua i frikësohet largimit ose ftohjes së burrit të vet ndaj saj, atëherë nuk gabojnë po qe se bëjnë mes vete ndonjë mbarim (pajtim). Pajtimi është më i dobishmi. Megjithëkëtë koprracia është e pranishme ndër njerëz. Por nëse silleni mirë dhe ruheni, s'ka dyshim se Allahu hollësisht është i Njohur me gjithë çka veproni.

129. Ju kursesi nuk do të mund ta mbani drejtësinë mes grave, edhe nëse përpiqeni, pra mos anoni plotësisht nga ndonjëra e të lini tjetrën si të varur. E nëse përmirësoheni dhe ruheni (padrejtësisë), atëherë Allahu është Shumëfalës dhe Mëshirues i madh.

130. Por nëse ndahen prej njëri tjetrit, Allahu begaton me mirësinë e Tij secilin prej tyre. Allahu është Bujar i madh, i Plotdijshëm.

131. Vetëm e Allahut është çka në qiej e çka në tokë. Ne ju patëm sugjeruar atyre, që iu pat dhënë libri para jush, e edhe juve që të keni frikë nga Allahu. Po në mos besofshit, (dijeni se) e Allahut është çka në qiej dhe çka në tokë. Allahu është i Pasur (nuk ka nevojë për asgjë) dhe i Lavdëruar.

132. Të Allahut janë gjithë çka në qiej e çka në tokë. Mjafton që Allahu është i Përkujdesshëm.

133. Nëse Ai dëshiron, ju zhduk juve or njerëz, e sjell të tjerë. Për këtë është i Plotfuqishëm.

134. Kush (me punën e vet) dëshiron shpërblimin e kësaj bote (ai gabon), shpërblimi i kësaj dhe i asaj botës tjetër është tek Allahu, e Allahu është Dëgjues dhe Vëzhgues i çdo gjëje.<sup>67</sup>

---

Pretendimet e cilësdo palë, kinse janë të privilegjuar te Zoti, vetëm pse i takojnë atij ose këtij populli, janë të kota. Vlerësimi do të jetë në bazë të besimit të drejtë dhe veprave.

<sup>67</sup> Arabët injorantë nuk iu jepnin grave jetime ose të veja atë që u takonte nga trashëgimia ose nga niqahu. Donin të martoheshin me to për t'iu marrë pasurinë e tyre. Të miturve nuk iu njihnin të drejtë në trashëgim. Ky ajat ka lidhje me ajetin tre në fillim të kapitnës. Megjithëse drejtësia mes grave është e vështirë burri është i obliguar të mbajë drejtësinë praktike, duke mos anuar ndaj njëres e as duke lënë tjetrën si të pazot. Pejgamberi a.s. ka thënë: "Kush ka dy gra dhe praktikisht anon nga njëra, do të dalë në Ditën e Gjykimit gjysmak".

135. O ju që besuat, vazhdimisht të jeni dëshmues të drejtë për hir të Allahut, edhe nëse është kundër (interesit) vetes suaj, kundër prindërve ose kundër të afërmeve, le të jetë ai (për të cilin dëshmohet) pasanik ose varfnjak, pse Allahu di më mirë për ta. Mos ndiqni pra emocionin e t'i shmangeni drejtësisë. Nëse shtrehtëroni ose tërhiqeni, Allahu është i Njohur hollësisht për çka punoni.

136. O ju që besuat, besoni vazhdimisht Allahun, të Dërguarit të Tij, librit që gradualisht ia zbriti të Dërguarit të Tij dhe librit që e pat zbritur më parë. Kush nuk i beson Allahut, engjëjve të Tij, librave të Tij, të dërguarve të Tij dhe Ditës së Fundit, ai ka humbur tepër larg.

137. Vërtet ata që besuan e pastaj mohuan, përsëri besuan e pastaj mohuan dhe e shtuan mosbesimin, Allahu nuk ua fal atyre, as nuk i udhëzon në rrugë të drejtë.

138. Ti (Muhamed) lajmëroji munafikët, se me të vërtetë ata kanë një dënim të dhembshëm,

139. të cilët përkundër besimtarëve i miqësojnë jobesimtarët. Vallë, a mos kërkojnë fuqi tek ata? S'ka dyshim, e tërë fuqia i takon Allahut.

140. Juve ju ka zbritur në librin (Kuranin), që kur të dëgjoni se po mohohet Kurani i Allahut dhe po bëhet tallje me të, mos rrini me ata derisa të mos hyjnë në bisedë tjetër, përndryshe ju do të jeni si ata. Allahu do t'i tubojë hipokritët dhe jobesimtarët, që të gjithë në xhehenem.

141. Ata janë që presin se ç'po ju ngjan juve. Nëse me ndihmën e Allahut ngadhënjoni, ata ju thonë juve: "A nuk ishim me ju?"- E nëse jobesimtarëve iu takon ndonjë fitim ata ju thonë (jobesimtarëve): "A nuk mbizotëruam ne mbi ju (por nuk deshtëm t'ju mposhtim) dhe penguan prej jush besimtarët!" Allahu do të gjykojë mes jush Ditën e Gjykimit. Allahu kurrsesi nuk iu mundëson jobesimtarëve mbizotërim të plotë mbi besimtarët.<sup>68</sup>

<sup>68</sup> Dëshmitari është i obliguar patjetër ta thotë të vërtetën. Nuk duhet të anojë në favor të pasanikut pse është i pasur, e as ta mëshirojë të varfërin, pse kujdesin ndaj tyre e mban Zoti. Dëshmitari nuk duhet të frymëzohet nga ndonjë motiv miqësie, frike apo mëshire e të dëshmojë rrejshëm.

Munafikët paraqiteshin ndonjëherë si besimtarë, e pastaj ktheheshin në idhujtari dhe si të tillë mbetën në errësi të përrjetshme.

Sipas ajetit 68 të kaptinës "En'am", besimtarëve në Mekë iu ndalohej të rrinin me idhujtarë, të cilët talleshin me Kuranin, që i njihej Muhamedit a.s., e me këtë ajet iu ndalohet edhe muslimanëve në Medinë të rrinin me jehudi e me munafikë, të cilët bënin të njëjtën gjë.



142. Munafikët përpiqen të mashtrojnë Allahun (duke u paraqitur rrejshëm si besimtarë), por Allahu i mashtron ata. Ata edhe kur falen, falen me përtaci dhe vetëm sa për t'u dukur te njerëzit dhe fare pak e përmendin Allahun.

143. Ata janë të luhatshëm ndërmjet atij dhe atij (besimit dhe mosbesimit), e nuk janë, as me ata (me besimtarët), as me ata (me jobesimtarët). Po atë që e mposht Allahu ti nuk mund të gjesh shpëtim për të.

144. O ju që besuat, mos i zini miq jobesimtarët e t'i lini anash besimtarët! A doni t'i sillni Allahut argument të qartë kundër vetes!

145. S'ka dyshim, munafikët do të jenë në shtresën më të ulët (në fund) të zjarrit dhe për ta nuk do të gjesh mbrojtës.

146. Përveç atyre që u penduan, u përmirësuan, iu përmbajtën Allahut (mësimeve të Tij) dhe praktikojnë sinqerisht fenë e tyre për Allahun. Të tillët do të jenë bashkë me besimtarët, e Allahu ka për t'iu dhënë besimtarëve shpërblim të madh.

147. Çfarë ka Allahu me dënimin tuaj? E falënderuat dhe i besuat? (e para nuk i pakëson sundimin e as e dyta nuk i shton) Allahu është Mirënjohës, i Gjithëdijshëm.<sup>69</sup>

148. Allahu nuk do publikimin e shprehjeve të këqija përveç (publikimit) të atij, që i është bërë padrejtësi. Allahu është Dëgjues i çdo gjëje, i Gjithëdijshëm.

149. Nëse publikoni ndonjë të mirë, ose e fshihni atë, ose i falni ndonjë të keqe (dikujt), atëherë (dijeni se) Allahu është Shumëfalës (do t'ju falë) dhe është i Plotfuqishëm.

150. S'ka dyshim, se ata që nuk besojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij, dëshirojnë të bëjnë dallim mes Allahut dhe të dërguarve të Tij e thonë: "Ne i besojmë disa, e nuk i besojmë disa të tjerë", e mes këtij duan të marrin një rrugë,

151. të tillët janë jobesimtarët e vërtetë; e Ne kemi përgatitur dënim të fortë e nënçmues për jobesimtarët.

152. E ata që besuan Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe nuk bënë

<sup>69</sup> Në këtë ajet fjala është për munafikët - hipokritë në fe, për njerëz që e publikonin besimin sa për sy e faqe e nuk janë besimtarë të vërtetë. Njeriu duhet të ruhet prej formaliteteve, sepse ato janë shenjat e munafikëve, edhe pse nuk e arrijnë atë nivel të hipokrizisë. Pra nuk duhet të jemi përtacë e të falemi vetëm kur jemi në publik. Sipas interpretuesve të Kuranit, zjarri është shtatë shtresash, e që janë: e para Xhehenem, pastaj Ledhdha, El Hutametü, Es Seir, Sekar, Xhehim dhe më e poshtmjia El Havijetu. Ruana Zot prej dënimit! Ndërsa shprehja "zjarr" i përfshin të gjitha, ndonjëherë emërohen të gjitha me shtresën e parë - xhehenem.

kurrfarë dallimi në asnjë prej tyre, të tillëve do t'u jepet shpërblim i merituar. Allahu është Shumëfalës dhe Mëshirues i madh. **153.** Ithtarët e Librit (jehuditë) kërkojnë prej teje t'u sjellësh një libër (komplet) nga qielli. Po ata patën kërkuar prej Musait edhe më tepër, e i patën thënë: “Dëftona Zotin sheshas” (ta shohim me sy), e për shkak të mizorisë së tyre i kapi rrufeja. Mandej edhe pasi iu patën shfaqur atyre mrekulli të qarta, ata adhuruan viçin. Ne u patëm falur atë, e Musait i dhamë argumente të forta.

**154.** Ne ngritëm mbi ta (bregun) Turin pse ishin zotuar (ta pranojnë Teveratin), iu patëm thënë: “Hyni në derë (të Bejtul Mukaddesit) të përlur, dhe iu patëm thënë: “Mos e thyeni të shtunën” (mos gjuani peshk). Ashtu Ne patëm marrë prej tyre besë të fortë.

**155.** Dhe për shkak të thyerjes së besës së dhënë, të mohimit të ajeteve (shpalljes) të Allahut, të vrasjes së pejgamberëve pa kurrfarë të drejte, dhe thënies së tyre: “Zemrat tona janë të mbuluara” (me perde). Jo, por për shkak të mohimit të tyre Allahu ua vulosi ato (zemrat), e nuk besojnë prej tyre vetëm pakkush.

**156.** Edhe për shkak të mosbesimit dhe të thënies së tyre shpifëse kundër Merjemes.

**157.** Madje për shkak të thënies së tyre: “Ne e kemi vrrarë Mesihun, Isain, birin e Merjemes, të dërguarin e Allahut”. Po ata, as nuk e vranë, as nuk e gozhduan (nuk e kryqëzuan me gozhda), por atyre iu përngjau. Ata që nuk u pajtuan rreth (vrasjes së) tij, janë në dilemë për të (për vrasjen), e nuk kanë për të kurrfarë dije të saktë, përveç që iluzojnë. E ata me siguri nuk e vranë atë,

**158.** përkundrazi Allahu e ngriti atë pranë Vetes. Allahu është i Plotfuqishëm, i Urtë.

**159.** Nuk ka asnjë nga Ithtarët e Librit vetëm se ka për t'i besuar atij (Isait) para vdekjes së vet, e në Ditën e Gjykimit ai dëshmon kundër tyre.

**160.** Dhe për shkak të mizorisë së atyre, që ishin jahudi, dhe për shkak se penguan shumë nga rruga e Allahut, Ne ua ndaluan (ua bëmë haram) disa (lloje ushqimesh) të mira që iu ishin të lejuara.

**161.** Edhe për shkak të marrjes së kamatës, edhe pse e kishin të ndaluar atë dhe ngrënies së pasurisë së njerëzve në mënyrë të padrejtë. Ne kemi përgatitur dënim të mundimshëm për ata që nuk besuan prej tyre.

162. Por ata, prej tyre që kanë thesar të diturisë dhe besimtarët, besojnë atë që t'u zbrit ty, dhe atë që është zbritur para teje, besojnë edhe ata që e falin namazin dhe japin zeqatin, dhe besimtarët në Allahun, e në jetën e ardhshme. Të tillëve do t'u japim shpërblim të madh.<sup>70</sup>

163. Ne të kemi shpallur ty sikurse i patëm shpallur Nuhut dhe pejgamberëve pas tij; i patëm shpallur Ibrahimit, Ismailit, Is-hakut, Jakubit dhe pasardhësve të tij, Isait, Ejubit, Junusit, Harunit, Sulejmanit, dhe Davudit i patëm dhënë Zeburin.

164. Dhe (çuam) të dërguar më parë që të rrëfyem për ta, dhe të dërguar të tjerë për të cilët nuk të rrëfyem, e Musait i foli Allahu me fjalë.

165. Të dërguar që ishin lajmgëzues e kërcënues, ashtu që pas dërgimit të dërguarve njerëzit të mos kenë fakt (arsyetim) para Allahut. Allahu është i Plotfuqishmi dhe më i Urti (në veprimet e Tij).

166. (Jehuditë i thanë, se nuk të besojmë për shpalljen Muhamedit) Por Allahu dëshmon për atë që t'u zbrit ty, atë ta zbriti sipas dijes së Vet, edhe engjëjt dëshmojnë, po mjaft që është Allahu Dëshmues.

167. Ata që nuk besuan dhe penguan nga rruga e Allahut, ata kanë humbur shumë larg.

168. Ata që nuk besuan dhe bënë zullum Allahu, as nuk ka për t'i falur, as nuk ka për t'i drejtuar në rrugë,

169. përpos rrugës së xhehenemit, në të cilin do të jenë përjetë të pasosur. E për Allahun kjo është e lehtë.

170. O ju njerëz, juve ju erdhi i dërguari me të vërtetën (fenë e drejtë) nga Zoti juaj, pra t'i besoni se është më e dobishme për ju. Po nëse vazhdoni ta refuzoni, ta dini se çka në qiej e tokë është vetëm e

<sup>70</sup> Vetëm ankesën e atij që i bëhet zullum, Allahu nuk e kthen mbrapa, edhe nëse nga zullumi nuk mund të ndalë veten e shprehet keq. Zotin ta besosh, kurse pejgamberët - jo, nuk është besim i pranueshëm, sikurse nuk është besim i pranueshëm, as i atij që nuk pranon ndonjë nga pejgamberët. Jehuditë, me qëllim tendencioz kërkuan prej Muhamedit a.s. t'iu sillte një libër komplet nga Allahu, ashtu sikurse ishte shpallur Tevrati menjëherë. Zoti i tregon Muhamedit a.s. për sjelljet e tyre edhe më të rënda ndaj Musait dhe për masat ndëshkuese, të cilat i përjetuan për shkak të mizorisë së tyre në sjellje e vepra. I tregon edhe për përpjekjet e tyre që ta vrisnin Isain, por Zoti e shpëtoi atë prej dorës së tyre.

Kurani nuk flet diçka më qartë rreth Isait, se Zoti e ngriti me trup e me shpirt, ose vetëm me shpirt. Mirëpo shumë hadithe të vërteta flasin mbi atë, se Isai është ngritur me trup dhe se përsëri do të kthehet në tokë... Ajo që nuk ka kurrfarë dyshimi rreth Isait është, se Isain nuk e kanë vrarë jehuditë, as nuk e kanë varur, as e kanë gozhduar dhe se të gjithë ata, që nuk e pranuan si pejgamber do ta pranojnë në momentin e vdekjes, edhe pse një pranim i tillë nuk do t'i sjellë dobi atij që e pranon.

Allahut. Allahu është i Gjithëdijsëm (për gjendjen e robërve) dhe është më i Urti.<sup>71</sup>

171. O Ithtarët e Librit, mos e teproni në fenë tuaj dhe mos thuani tjetër gjë për Allahun, përveç asaj që është e vërtetë. Mesihu, Isa, bir i Merjemes, ishte vetëm i Dërguar i Allahut. Ishte fjalë e Tij (bëhu), që ia drejtoi Merjemes dhe ishte frymë (shpirt) nga Ai. Besojeni pra Allahun dhe të Dërguarin e Tij e mos thoni: "Tre" (trini). Pushoni (së thëni), se është më mirë për ju. Allahu është vetëm një Allah; larg qoftë asaj që Ai të ketë fëmijë. Çka në qiej dhe çka në tokë është vetëm e Tij. Mjafton që Allahu është Mbajtës dhe Rregullues i çdo gjëje.

172. Mesihu nuk tërhiqet prej asaj, se është rob i Allahut, nuk tërhiqen as engjëjt më të zgjedhur. Kush tërhiqet prej adhurimit ndaj Tij dhe bën mendjemadhësi, Ai do t'i ringjallë dhe do t'i tubojë të gjithë pranë Tij.

173. E përsa u përket atyre që besuan dhe vepruan mirë, atyre do t'u përmbushet shpërblimi i merituar, por edhe do t'iu shtohet prej dhuntisë së Tij. Përsa i përket atyre, që u tërhoqën dhe e mbajtën veten kryelartë, ata do t'i ndëshkojë me një ndëshkim fort të dhembshëm dhe pos Allahut nuk do t'i gjejnë vetes, as mbrojtës, as ndihmës.

174. O ju njerëz, juve ju erdhi nga Zoti juaj argument dhe Ne ju zbritëm dritë të qartë.

175. Ata që i besuan Allahut dhe iu përmbajtën Atij (librit të Tij), Ai do t'i fusë në mëshirën (xhenetin) e Tij dhe do t'i gradojë e do t'i udhëzojë për në rrugë të drejtë.

176. Kërkojnë përgjigjen tënde. Thuaju: "Allahu ju përgjigjet në çështjen e "kelale-s" (ai që nuk ka prindër, as fëmijë që ta trashëgojnë). Nëse vdes një njeri që nuk ka fëmijë, por ka motër, atëherë asaj (motrës) i takon gjysma e pasurisë së lënë. Ai (vëllau) trashëgon tërë atë (që le motra), nëse ajo nuk ka fëmijë. Në qoftë se ato janë dy (motra që

<sup>71</sup> Zoti i përmend me emra disa pejgamberë për arsye të famës së madhe të tyre. Menjëherë pas Muhamedit a.s. përmendet Nuhu që ishte pejgamberi i parë, në gjuhën e të cilit hartohen ligjet- sheriat, dhe ishte i pari që thërriti në monoteizëm, e konsiderohet baba i dytë i njerëzimit. Ibrahim konsiderohet babai i pejgamberëve, sepse prej pasardhësve të tij ka shumë pejgamberë. Isai përmendet para disa pejgamberëve, që me jetë kishin qenë më heret, sepse jehuditë e atakonin me fanatizëm, kurse të krishterët e zmadhonin tepër. Musai nuk përmendet në një ajet me të tjerët, sepse Tevrat i tërë i zbriti menjëherë dhe ai i dëgjoi fjalët drejtpërsëdrejti nga Zoti.

trashëgojnë), atyre të dyjave iu takojnë dy të tretat që lë ai. Në qoftë se janë vëllezër dhe të përzier burra dhe gra, atëherë mashkullit i takon hise dy fish më shumë se sa femrës. Allahu ju sqaron, ashtu që të mos humbni. Allahu është i Gjithëdijshëm për çdo send.<sup>72</sup>

## 5. SURETUL - MAIDEH

*E zbritur në Medine pas sures El Fet'h ajete: 120*

*Kjo është një nga kaptinat e gjata të zbritura në Medine. Edhe kjo, ashtu sikurse edhe kaptinat e tjera që zbritën në Medine parashtron dispozita të sheriatit përbri tematikës së besimit dhe rrëfimeve për Ithtarët e Librit.*

*Thuhet se kjo sure zbriti pasi u kthye Pejgamberi a.s. prej Hudejbijes, dhe ka përmbledhur shumë dispozita të sheriatit, sepse shteti islam ishte në fillim të themelimit të tij, prandaj i nevojitej një program hyjnor, i cili do ta mbronte prej gabimeve dhe do t'i gjurmonte një rrugë të ndritshme e të përqendrueshme në ndërtimin e shtetit të ri.*

*Dispozitat, të cilat parashtrohen nga kjo pjesë e Kuranit në këtë kaptinë përafërsisht janë: zbatimi i premtimeve, mënyra e therjes së kafshëve, gjuetia, pelegrinazhi (rregullat rreth haxhit), martesat me gra nga Ithtarët e Librit, dezertimi nga feja (err-rride), rregullat për pastrim, masa e dënimit për vjedhje, masa e dënimit për dezertorët dhe fesatxhinjtë, dispozitat rreth alkoolit dhe bixhozit, kompensimi për betim, për gjuetinë kur*

<sup>72</sup> Kjo pjesë e Kuranit i hedh poshtë të gjitha trillimet e jehudive dhe të krishterëve. Ne të vërtetë jehuditë shpifnin për Merjemën, kinse ajo e lindi Isain pa kurorë dhe ai, si fëmijë i tillë, nuk e meriton të jetë pejgamber. Zoti e vërteton, se Isai është i krijuar me fjalën e Tij "Bëhu!"; është shpirt i dërguar prej Zotit, pra është i pastër nga shpifjet e jehudive.

Isai ju thotë të krishterëve; është fëmijë i lindur me urdhrin e Zotit, është pejgamber, por është njeri, nuk është Zot, as bir i Zotit. Nuk janë tre zota: Allahu, Isai Merjemja, e as nuk është Zot i përbërë prej: atit, birit dhe shpirtit të shenjtë.

Nuk ka gradë më të lartë, se të jesh rob i Zotit. Këtë e di Isai, e dinë edhe engjëjt, që janë më afër Zotit, prandaj Isait i vjen keq pse dikush thotë për të, se është bir i Zotit, iu vjen shumë keq edhe engjëjve, pse dikush ka thënë, se janë bijat e Zotit. Zoti i Plotfuqishëm do t'i tubojë pas ringjalljes, që të gjithë pranë Vetes dhe do të pyesë për atë që nuk donin të ishin robër të Tij.

Me ndihmën e Zotit e përfundam përkthimin e kësaj kaptine. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

*është në ihram, testamenti në prag të vdekjes etj.*

*Përveç këtyre përmes kësaj kaptine njihemi edhe me disa tregime për të marrë mësim e përvojë prej tyre, siç është: rrëfimi për Beni Israilët dhe për Musain a.s., madje duke aluduar për ballafaqimin e fuqisë së hajrit e të sherrit, na parashtron edhe ngjarjen rreth bijve të Ademit dhe me në fund edhe mbi tryezën (sofrën) e zbritur besimtarëve të Isait, e cila ishte një mrekulli, që vërtetonte misionin e tij si peygamber, por ajo ishte vepër e Zotit, e jo e Isait. Kaptina përfundon me një rrëfim të tmerrshëm kur në Ditën e Tubimit pas ringjalljes, do të thirret Isai pranë të gjithë të tubuarve dhe Zoti i Madhëruar do ta marrë në pyetje, për shkak se disa i besuan si zot, pos Allahut. Sigurisht me këtë ka si qëllim demaskimin për rrugën e gabuar të atyre, që shpifën pa ditur për Isain, si zot ose bir i tij. Quket kaptina e tryezës (suretul Maideti), sepse është ngjarja më e çuditshme, që përmendet në këtë kaptinë. Fjala është për një sofrë të begatshme, e cila u zbret besimtarëve të Isait në shenjë vërtetimi për Isain, se është i dërguar i Zotit xh. sh..*

## 5. SURETUL - MAIDEH

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. O ju që besuat! Zbatoni premtimet (obligimet). Ju janë (lejuar t'i hani) kafshët shtëpiake, me përjashtim të atyre që po ju lexohen (në këtë kaptinë si të ndaluara) dhe përveç gjuetisë, që nuk është e lejuar derisa jeni në ihram. Vërtet, Allahu vendos atë që dëshiron.
2. O ju që besuat! Mos i shkëlpi simbolet e Allahut, as muajin e shenjtë (mos lejoni luftën), as kurbanin (mos e pengoni), as atë me qafore (të caktuar për kurban), as (mos pengoni) ata që duke kërkuar begati nga Zoti i tyre dhe kënaqësinë e Tij kanë mësyer (për vizitë) shtëpinë e shenjtë (Qaben). E kur të hiqni ihramin, atëherë gjahtoni. Urrejtja ndaj një populli, që iu pat penguar nga xhamia e shenjtë, të mos ju shtyjë të silleni në mënyrë të padrejtë kundër tyre. Ndihmohuni mes vete me të mira dhe në devotshmëri, e mosni në mëkate e armiqësi. Kini dro dënimit të Allahut, se me të vërtetë Allahu është Ndëshkues i fortë.

3. Juve ju janë ndaluar (t'i hani): ngordhësitat, gjaku, mishi i dërrit, ajo që thërrit jo në emrin e Allahut, e furura, e mbytura, e rrëzuara, e shpuara (nga briri i tjetrës), ajo që e ka ngrënë egërsira, përveç asaj që arrini ta thërrni (para se të ngordhë), ajo që është thërrur për idhuj dhe (iu është e ndaluar) ta kërkoni me short fatin. Kjo është mëkat ndaj Allahut. Tashmë ata që mohuan e humbën shpresën për fenë tuaj (se do të ndërroni), prandaj mos iu frikësoni atyre, por Mua të më frikësoheni. Sot përsosa për ju fenë tuaj, plotësova ndaj jush dhuntinë Time, zgjodha për ju Islamin fe. E kush detyrohet nga uria (të hajë nga të ndaluarat), duke mos anuar dhe duke mos patur qëllim mëkatin, Allahu është Shumëfalës dhe Mëshirues i madh.

4. Të pyesin ty (Muhamed), çka iu është lejuar atyre? Thuaju: “U janë lejuar të gjitha ushqimet e mira dhe ai (gjahu) i gjahtarëve (shtazëve) të dresuara, që i mësoni ashtu si ju ka mësuar juve Allahu. Hani pra, atë që gjahtuan për juve dhe më parë përmendeni emrin e Allahut. Kini dro nga Allahu, pse Allahu është Llogaritës dhe Gjykues i shpejtë.

5. Sot u lejuan për ju ushqimet e mira, edhe ushqimet (të thërrurat) e Ithtarëve të Librit janë të lejuara (hallall) për ju, edhe ushqimet (të thërrurat) tuaja janë të lejuara për ta. (iu janë lejuar) Gratë e ndershme besimtare dhe (gra) të ndershme nga ata të cilëve iu është dhënë libri para jush, kur atyre u jepni pjesën e caktuar të kurorës, por duke pasur për qëllim martesën, e jo imoralitetin dhe jo si dashnore ilegale. E kush mohon (tradhton) besimin ai ka asgjësuar veprën e vet dhe ai në botën tjetër është prej të shkatërruarve.<sup>73</sup>

<sup>73</sup> Besimtarët janë të obliguar të jenë besnikë, dhe çdo premtim a obligim duhet ta zbatojnë me përpikëri, qoftë obligim që ka të bëjë mes Allahut dhe njeriut, qoftë që ka të bëjë mes njerëzve.

Gjatë kohës së riteve të haxhit është e ndaluar edhe gjuetia, me çka kuptohet se Qabja me rrethina është vend i shenjtë dhe vend sigurie, edhe kur është fjala për shtazë të egra. Prandaj nuk lejohet të bëhen ndryshime në përcaktimet që ka bërë Zoti, nuk lejohet lufta në muajt e shenjtë, nuk lejohet pengimi i kurbanëve të caktuar, që të thërrin te Qabja. Arabët kanë pasur zakon t'i vejnë në qafë devesë një gjerdan për të treguar, se ajo është përcaktuar për kurban dhe ashtu të sigurohet.

Përveç kafshës së ngordhur, gjakut, dërrit janë të ndaluara edhe ato kafshë, që thërrin në emër të idhujve, e jo në emër të Zotit.

E rrëzuara prej ndonjë vendi të lartë, e shpërthyer nga briri i ndonjë tjetre dhe e kafshuarja (një pjesë) nga egërsirat, nëse zihet e gjallë dhe thërrit është e lejuar të hajet.

“Nusub” janë gurë të vendosur rreth Qabes, mbi të cilët bëheshin therje të kafshëve në shenjë respekti ndaj tyre. Ato janë haram.

Dita për të cilën thuhet se u plotësua dhe u përsos Feja Islame ishte nata e bajramit, në Arafat, në vitin e dhjetë të hixhretit.

6. O ju që besuat! Kur doni të ngriheni për të falur namazin, lani fytyrat tuaja dhe duart tuaja deri në bërryla; fërkoni kokat tuaja, e këmbët lajini deri në dy zogjtë. Nëse jeni xhunub, atëherë pastrohuni (lahuni). Në qoftë

se jeni të sëmurë, ose në ndonjë udhëtim, ose ndonjëri prej jush vjen prej vendit të nevojës, ose keni kontaktuar me gratë dhe nuk gjeni ujë, atëherë mësyjeni (merrni tejemum) dheun e pastër dhe me të fërkoni fytyrat dhe duart tuaja. Allahu nuk dëshiron (me obligimin për abdes e larje) t'ju sjellë ndonjë vështirësi, por dëshiron t'ju pastrojë (prej mëkateve), t'ua plotësojë të mirën e Tij ndaj jush e që t'i falënderoheni.

7. Përkujtojeni dhuntinë e Allahut, që ua dha (Fenë Islame) dhe zotimin e Tij, të cilin e pat marrë prej jush kur thatë: “Dëgjuam e respektoam”. Kini frikë Allahun, pse Allahu është i Gjithëdijshëm për të fshehtat në gjoksa (në zemra).

8. O ju që besuat! Bëhuni plotësisht të vendosur për hir të Allahut, duke dëshmuar të drejtën, dhe të mos ju shtyjë urrejtja ndaj një populli e t'i shmangeni drejtësisë; bëhuni të drejtë, sepse ajo është më afër devotshmërisë. Kini dro Allahun se Allahu është i Njohur hollësisht për atë që veproni.

9. Atyre që besuan dhe bënë vepra të mira, Allahu Iu premtoi falje për mëkate dhe shpërblim të madh.

10. E ata që mohuan dhe përgënjeshtruan argumentet Tona, ata janë banues të xhehenemit.

11. O ju që besuat! Përkujtojeni të mirën e Allahut ndaj jush, kur një popull tentoi të zgjasë duart e veta (për vrasje) kundër jush, kurse Ai i zmbropsi duart e tyre prej jush. Respektojeni Allahun (duke zbatuar urdhrat e Tij) dhe vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët.<sup>74</sup>

---

Janë të lejuara edhe gjahu i shtazëve të dresuara dhe kafshët e therura prej Ithtarëve të Librit, të krishterë dhe jehudi. Është e lejuar edhe martesat me gra të ndershme jomuslimane nga të krishterët dhe jehuditë.

<sup>74</sup> Kur doni të faleni, qyshdo qoftë, nëse nuk mundeni në këmbë, atëherë ulur ose shtrirë është obligim t'i lani fytyrat, duart deri në bërryla, këmbët deri në zogj të tyre, e kokës duhet t'i japësh mes-h (duhet fërkuar me dorë të lagur). Këto janë katër farzet e “abdesit”. Tejemumi është zëvendësim i abdestit e ndonjëherë edhe i tërë larjes. Zotimi i përmendur është ai që pat marrë Pejgamberi a.s. prej besimtarëve, se do ta ndihmojnë e do t'i binden në çdo moment. Ithtarët e besimit islam janë të obliguar, që t'i përmbahen gjithnjë drejtësisë, qoftë fjala për mikun ose për armikun. Populli që u përpoq ta mbyste Pejgamberin a.s. ishte ai i jehudive Beni Nadir, të cilët deshën t'i hedhin një gur mbi



12. Në të vërtetë Allahu pat marrë zotimin e Beni Israilëve. Dhe prej tyre dërguam (caktuam) dymbëdhjetë prijës. Allahu tha: “Unë jam (mbrojtës) me ju!” Në qoftë se falni namazin, e jepni zeqatin, iu besoni të dërguarve të Mi dhe i ndihmoni ata, i jepni Allahut hua të mirë (shpenzoni pasurinë në rrugën e Allahut), Ai patjetër do t’ua shlyejë mëkatet tuaja dhe do t’ju fusë në xhenete nën të cilët rrjedhin lumenj. E kush kundërshton pas këtij (zotimi) prej jush, ai e ka humbur rrugën e drejtë.

13. Për shkak se ata e thyen zotimin e tyre, Ne i mallkuam ata, dhe zemrat e tyre i bëmë të forta (të shtangura). Ata i ndryshojnë fjalët (në Tevrat) nga domethënia e tyre dhe braktisën një pjesë me të cilën ishin urdhëruar. Ti vazhdimisht do të vëresh tradhtinë e një pjese të tyre, përpos një pakice nga ata. Pra falju dhe hiq atyre. Allahu i do ata që bëjnë mirë.

14. Ne e morëm zotimin edhe të atyre që thanë: “Ne jemi nesara”, e edhe ata e harruan një pjesë të asaj me të cilën ishin udhëzuar, prandaj Ne kemi ndërsyer armiqësinë e urrejtjen ndërmjet tyre deri në Ditën e Kijametit. E më vonë Allahu do t’i njoftojë ata me atë që bënë.

15. O Ithtarë të Librit, juve ju erdhi i dërguari Jonë, që ju sqaron shumë nga ajo që fshihnit prej Librit, e për shumë nuk ju jep sqarime. Juve ju erdhi nga Allahu Dritë dhe Libër i qartë.

16. Allahu e vë me atë (me Kuranin) në rrugët e shpëtimit atë që ndjek kënaqësinë e tij dhe me ndihmën e Tij, i nxjerr ata prej errësirave në dritë dhe i udhëzon në një rrugë që është e drejtë.

17. E mohuan (e bënë kufër) të vërtetën ata që thanë, se: “Zot është ai, Mesihu bir i Merjemes.” Thuaju: “ Nëse dëshiron Allahu ta shkatërrojë Mesihun, birin e Merjemes, nënën e tij dhe gjithë çka në tokë, kush mund ta pengojë atë?” Vetëm Atij i takon pushteti i qiejve, i tokës dhe çka në mes tyre. Ai krijon çdo gjë që dëshiron. Allahu është i Gjithëfuqishëm për çdo gjë.

---

kokë, por Zoti i tregoi dhe Pejgamberi a.s. u largua.

Sipas “Sahihajnëve” Pejgamberi a.s. ndahet prej shokëve për të pushuar nën një hije, ku e kot gjumi. Një arab, një farë Gavreth bin Harith vjen fshehurazi, e merr shpatën që e kishte varur Pejgamberi a.s. dhe i drejtohet me të atij (Pejgamberit) duke i thënë: Kush më pengon tash që të të vras?” Këtë e përsëriti tri herë, ndërsa Pejgamberi a.s. i përgjigjet duke i thënë: Allahu! Atëherë atij i shpëton shpata prej dore, të cilën e kap Pejgamberi a.s., i thërret shokët dhe iu tregon ngjarjen. Kur i thotë Pejgamberi a.s.: Kush do të shpëtoj tashti ty?- Ai i thotë: Ai që e ka tashti shpatën është më i miri.- Pejgamberi a.s. ia fal gabimin dhe ai e pranon Fenë Islame.

18. Jehuditë dhe të Krishterët thanë: “Ne jemi bijtë e Allahut dhe të dashurit e Tij”. Thuaju: “E pse pra, Ai ju dënon me mëkatet tuaja?” Jo, ju jeni njerëz që Ai ju krijoi. Ai fal atë që do dhe e dënon atë që do. Sundimi i qiejve, i tokës dhe i gjithë çka në mes tyre është vetëm i Allahut dhe vetëm tek Ai është e ardhmja.

19. O Ithtarë të Librit, ju erdhi i dërguari i Jonë, ju sqaron (çështjet e fesë) pas ndërprerjes së të dërguarve, në mënyrë që të mos thoni: “Neve nuk na erdhi, as i dërguar që të na përgëzojë, e as që të na tërheqë vërejtjen”. Pra ja, ju erdhi përgëzuesi dhe kërcënuesi. Allahu është Fuqiptotë për çdo send.<sup>75</sup>

20. Përkujto (O i Dërguar) kur Musai i tha popullit të vet: "O populli im, përkujtojeni dhuratën e Allahut ndaj jush, kur në mesin tuaj dërgoi pejgamberë, ju mundësoi të jeni sundues dhe ju dha çka nuk i dha askujt nga popujt.

21. O popull imi, hyni në tokën e shenjtë, të cilën Allahu ua premtoi, dhe mos u ktheni mbrapa, pse atëherë ktheheni të dështuar e të humbur.

22. Ata (populli i Musait) thanë: “O Musa, aty është një popull i fuqishëm (dhunues), prandaj ne nuk do të hyjmë aty kurrë derisa ata

<sup>75</sup> Allahu mori, nëpërmjet Musait, besë të fortë prej Beni Israilëve, që ta zbatojnë me sinqeritet atë që kishin në Tevratë dhe ta respektojnë e ndihmojnë Musain.

Dymbëdhjetë prijësit e përmendur ishin përgjegjësit e popullit të vet. Pasi u shkatërrua Faraoni në Egjipt, Zoti i urdhëron Beni Israilët të shkojnë në Erija, ku sundonin Ken'anijët. Aty do të jetë vendi i tyre, prandaj duhej të luftojnë kundër atyre shtypësve dhe ndihma e Zotit do të jetë me ta. Musai i dërgon ata dymbëdhjetë prijësit për të vëzhguar fuqinë e armikut dhe i porosit, që lajmin t'ia kumtojnë vetëm atij, e jo popullit. Ata vërejnë fuqi të madhe të kundërshtarit dhe dhjetë prej tyre nuk e mbajnë besën e dhënë, por i tregojnë popullit, kështu që morali për luftë dobësohet. Edhe ky rast është një nga ligështitë e Beni Israilëve.

Edhe të krishterët, që nuk ishin “Nesara” (ndihmës të rrugës së Zotit), por e mbanin veten të tillë, nuk e ruajtën zotimin, prandaj si masë ndëshkuese Zoti mbërtheu në mes tyre urrejtje e armiqësi, e cila do të vazhdojë deri në Kijamet.

Muhamedi a.s. erdhi pejgamber dhe ju sqaroi shumë çështje të librit të tyre, që i kishin fshehur, e disa nuk i zbuloi fare. Qëllimi ishte t'i sjellë në rrugë të drejtë e të ndritshme, mirëpo ata nuk iu shmangën gabimit të tyre, dhe si jehuditë, ashtu edhe të krishterët, duke u mbështetur në atë, se ishin pasues të Isait dhe të Uzejrit, për të cilët thoshin se ishin në vend të djemve të Zotit, edhe për vete thoshin se ishin të mbështetur te të bijtë e Zotit dhe si të tillë ishin më afër Tij. Prej Isait e deri te Muhamedi pati një ndërprerje të pejgamberëve. Ajo periudhë quhet “Zemanul fetreti”. Zoti xh.sh. e dërgoi Muhamedin a.s., që të sqarojë të gjitha çështjet e fesë së drejtë, ashtu që të mos u mbetet vend thënieve: "gabuum pse nuk patëm pejgamberë".

të mos dalin nga ajo (të na e lirojnë pa luftë), nëse dalin ata nga ajo, ne do të hyjmë”.

23. Dy burra prej atyre (prijësve), që Allahu i kishte pajisur me bindje dhe kishin frikën e Tij, thanë: “Hyni atyre nga dera, e kur t’u hyni nga ajo, atëherë ju jeni ngadhënjyes. Dhe vetëm Allahut mbështetjuni, nëse jeni besimtarë të sigurtë”.

24. Ata thanë: “O Musa, ne kurrë nuk hyjmë në të derisa ata janë aty, shko pra ti dhe Zoti yt e luftoni, ne po rrimë këtu!”

25. (Musai) Tha: “Zoti im! Unë nuk kam në dorë pos vetes sime dhe as vëllai im (Haruni nuk ka në dorë pos vetvetes, ose: pos vetes sime dhe vëllain tim), ndana, pra, neve prej popullit mëkatar.

26. (Allahu) Tha: “Ajo (tokë) është e ndaluar (haram) për ta dyzet vjet. Do të sillen nëpër tokë (të hutuar). Ti mos u keqëso për popullin e shfrenuar.”<sup>76</sup>

27. Lexoju (Muhamed) atyre (jehudive e të tjerëve) ngjarjen e vërtetë të dy djemve të Ademit, kur të dy flijuan kurbanë, nga të cilët njërit iu pranua. Ai (që nuk iu pranua) tha: “Unë do të të vras ty” (Kabili i tha Habilit). E ai (që iu pranua) tha: “Allahu pranon vetëm prej të sigurtëve;

28. dhe nëse ti e zgjat tek unë dorën tënde për të më mbytur, unë nuk e zgjas te ti dorën time për të të mbytur; unë i frikësohem Allahut, Zotit të botëve!”

29. Unë (nuk dua të të vras, por) dua që ta bartësh mëkatin tim dhe mëkatin tënd, e të bëhesh nga banorët e zjarrit, e ai është dënim i zullumqarëve.

30. Atëherë epshi i tij e bindi atë për vrasjen e të vëllait dhe e vrau atë. Ai mbeti prej më të humburve (hidhëroi prindërit, mbeti pa vëlla, u përbuz prej Zotit dhe u fut në xhehenem).

<sup>76</sup> Musai e thërret popullin e vet që t’ia përkujtojnë të mirat, që ua dha Allahu si: ndër ta dërgoi më së shumti pejgamberë, i shpëtoi prej robërisë, që ishin nën faraonët, u bënë sundues të vetes dhe shumë mirësi të tjera. Toka e shenjtë, ose e bekuar ishte ajo tokë, që iu mbeti trashëgim pasardhësve të Ibrahimit, e që përfshin Jerusalem me rrethina. Zoti i urdhëroi Beni Israilët të hyjnë në te dhe të jetojnë aty, mirëpo ata nuk pranuan të luftojnë, sepse kishin frikë prej atij populli, që ishte në të, prej amalikëve, që ishte popull i zhvilluar fizikisht dhe luftarak. Zoti iu pat premtuar atyre atë vend, me kusht që ata të luftojnë, por ata jo vetëm që nuk e bënë atë, por edhe u shprehën në mënyrë të panjerezishme, duke i thënë Musait: Shko ti dhe Zoti yt e luftoni! Allahu ua bëri haram hyrjen në të për dyzet vjet. Mbetën në një shkretëtirë të humbur e të hutuar. Ajo ishte masë ndëshkuese për ta.

31. Allahu dërgoi një korb, i cili groponte në dhe, për t'i treguar atij se si ta mbulojë trupin e vëllait.

E ai i tha: "I mjeri unë, a nuk qesh i aftë të bëhem si ky korb, e ta mbuloja trupin e vëllait tim?" Ashtu mbeti i penduar.<sup>77</sup>

32. Për këtë (shkak të atij krimi) Ne u shpallëm (ligji) Beni Israilëve, se kush mbyt një njeri (pa të drejtë), pa pasë mbytur ai ndonjë tjetër dhe pa pasë bërë ai ndonjë shkatërrim në tokë, atëherë (krimi i tij) është si t'i kishte mbytur të gjithë njerëzit. E kush e ngjall (bëhet shkak që të jetë ai gjallë) është si t'i kishte ngjallur (shpëtuar) të gjithë njerëzit. Atyre (Beni Israilëve) u erdhën të dërguarit Tanë me argumente, mandej edhe pas këtij (vendimi) shumë prej tyre e teprojnë (kalojnë kufijtë në mbytje) në këtë tokë.

33. Dënimi i atyre që luftojnë (kundërshtojnë) Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe bëjnë shkatërrime në tokë, nuk është tjetër vetëm se të vriten ose të gozhdohen, ose (të gjymtohen) t'u priten duart dhe këmbët e tyre të anëve të kundërta, ose të dëbohen nga vendi. Kjo (masë ndëshkuese) është poshtërim për ta në Dunja, dhe në botën tjetër ata do të kenë dënim të madh,

34. përveç atyre që janë penduar para se t'i kapni. E dijeni pra, se Allahu është Shumëfalës dhe Mëshirues i madh.

35. O ju që besuat! Kini frikë Allahun dhe kërkon i afrim tek Ai, luftoni në rrugën e Tij, që të gjeni shpëtim.

36. Atyre që mohuan, edhe sikur të ishte e tyre e gjithë ajo që është në tokë, e edhe një herë aq për të dhënë shpagim (zhdëmtim) nga dënimi i Ditës së Kijametit, nuk iu pranohet. Ata kanë dënim të dhembshëm.

37. Ata përpiqen të dalin nga zjarri, por s'kanë të dalë nga ai, ata kanë dënim të përhershëm.

---

<sup>77</sup> Shumica dërmuese e interpretuesve të Kuranit janë të mendimit, se ky tregim lidhet me të bijtë e Ademit: Kabilin dhe Habilin, të cilët duke mos u pajtuar me vendimin e babait, vriten mes vete. Disa mendojnë se fjala është për dy njerëz, kushdo qofshin, sepse për të gjithë njerëzit mund të thuhet, se janë vëllezër dhe se janë bij të Ademit.

Nga kjo ngjarje mund të përfitojmë këto mësimë: Allahu pranon veprën vetëm prej njeriut të sinqertë; ndër njerëz ka asish, që nuk iu nënshtrohen dëshirave të epshit, nuk veprojnë sipas zilisë ose hasedit dhe e tërë qenia e tij është e bekuar, edhe në dynja e edhe në ahiret. Pastaj, ka edhe asish të kundërt, që çdo sherr mund të rrjedhë prej tij, megjithëse ky i dyti është i humbur për të dy jetët. Habili ishte viktima e parë në faqen e dheut, kurse Kabili ishte dorasi i parë, qëndrimi i njërës dhe i tjetrit merren si shembëlltëry për mirë ose për keq. Korbi thuhet se e mësoi, se çka duhej të bënte me xhenazën e të vëllait, duke gërmuar dheun, duke mbuluar një korb tjetër, e ashtu bëri edhe Kabili. Gjithashtu kuptohet se shpezët janë krijesa shumë të lashta.

38. Vjedhësit dhe vjedhëses prejuan diçkë, si shpëtim i veprës që bënë, (kjo masë është) dënim nga Allahu. Allahu është i Plotfuqishëm, Ligdhënës i Urtë.

39. E kush pendohet pas punës së keqe (vjedhjes) dhe përmirësohet, s'ka dyshim, Allahu ia pranon pendimin, Allahu është Shumëfalës dhe Mëshirues i madh.

40. A nuk e di, se Allahu është Ai që sundimi i qiejve dhe i tokës është vetëm i Tij, prandaj Ai dënon atë që do dhe e fal atë që do. Allahu është i Plotfuqishëm për çdo gjë.<sup>78</sup>

41. O ti i Dërguar! Të mos brengosi nxitimi në mosbesim i atyre, që me gojë të tyre thanë: “Ne kemi besuar”, e zemrat e tyre nuk kanë besuar (munafikët), e as i atyre që janë jehudi, të cilët shumë i përgjigjen gënjeshtëris dhe shumë dëgjojnë (fjalën) një popull, që nuk vjen te ti, ata janë që i mënjanojnë fjalët pas vënies së tyre në vendin e vet (nga ana e Allahut) e thonë: “Nëse u jepet kjo, pranoni, e nëse nuk iu jepet, atëherë refuzoni. Po atë që Allahu do ta humbë, ti nuk mund të bësh asgjë për të (nuk mund ta shpëtosh). Ata janë të cilëve Allahu nuk deshi t’iu pastrojë zemrat (prej kufrit), e ata në këtë jetë kanë poshëtrim, kurse në jetën tjetër kanë dënim të madh.

42. Ata janë që i përgjigjen të pavërtetës dhe hanë shumë haramin (ryshfetin). Në qoftë se vijnë te ti (për ndonjë gjykim), gjyko mes tyre ose hiq tyre. Nëse prapsesh prej tyre (nuk gjykon), ata nuk mund të

<sup>78</sup> Muhamedi urdhërohet t’iu tregojë Beni Israilëve për ngjarjen e vrasjes së bijve të Ademit, sepse Beni Israilët ishin njerëzit më gjakderdhës, prandaj edhe iu rrefehet se sa mëkat i madh është mbytja e njeriut pa faj dhe sa vlerë të madhe ka shpëtimi i jetës së një njeriu.

Ata që e luftuan Pejgamberin a.s., i luftuan ose i luftojnë muslimanët luftojnë praktikisht dispozitat e Allahut. Ata konsiderohen, se janë kundër mësimave të Allahut, pse Allahu nuk mund të luftohet nga askush. Masat e përmendura si mbytja, gozhdimi, prerja e dorës a e këmbës dhe dëbimi janë masë e pasojave të veprës së kryer prej kriminelit dhe sipas veprës caktohet edhe masa e dënimit. Këto masa ndëshkuese nuk i nevojiten asgjë Zotit, por qëllimi është sigurimi i jetës, i qetësisë, i pasurisë dhe i nderit të njeriut. Zoti është Mëshirues i pakufishëm, prandaj ka lënë dyert e hapura për pendim e përmirësim sa jemi në këtë jetë, pse në Ditën e Kijametit është vonë dhe nuk pranohet më kurrfarë pendimi, as shpëtim, as arsyetim. Dënimi për vjedhjen është prerja e dorës. Shumë njerëz mendojnë, se kjo masë është shumë e ashpër për kohën tonë të qytetëruar. Një mendim i tillë i gabuar dhe një filozofi e tillë e verbër ka bërë që kriminaliteti në ekonomi të jetë gjithnjë e më i madh, e në anën tjetër, dënimi me burg ka bërë që të mbushen burgjet me vjedhës, plaçkitës, rrëmbyes, dhunues etj. Një prerje e dorës shëron një qytet.

sjellin ty kurrfarë dëmi. Po nëse gjykon mes tyre, gjyko drejt; Allahu i do të drejtë.

43. E si kërkojnë ata gjykimin tënd, kur ata kanë Tevratin, e në të cilin është vendimi i Allahut, e pastaj ata refuzojnë më vonë atë (vendimin tënd)! Ata nuk janë besimtarë.

44. Ne e zbritëm Tevratin, në të cilin është udhëzimi i drejtë dhe drita. Sipas tij gjykuan ndaj atyre që ishin jehudi, pejgamberët që ishin të bindur, gjykuan edhe dijetarët e devotshëm e paria fetare, sepse ishin të obliguar ta ruanin librin e Allahut dhe ishin mbrojtës të tij. Prandaj, mos u frikësoni nga njerëzit, vetëm Mua të më frikësoheni dhe mos i ndërroni argumentet e Mia për pak send. E kush nuk gjykon me atë që e zbriti Allahu, ata janë mohues.

45. Ne u caktuam atyre në të (në Tevrat) kundërmasat ndëshkuese: njeriu (mbytet) për njeriun, syri për syrin, hunda për hundën, veshi për veshin, dhëmbi për dhëmbin, por edhe plagët kanë kundërmasë. E kush e fal atë (hakmarrjen), ajo është shpagim (nga mëkatet) për të. E kush nuk vendos sipas asaj që zbriti Allahu, ata janë mizorë (të padrejtë).

46. Ne vazhduam gjurmët e tyre (të pejgamberëve) me Isain, birin e Merjemes, vërtetues i Tevratit që kishin më pranë. Atij i dhamë Inxhilin, që është udhëzim i drejtë dhe dritë, që është vërtetues i Tevratit, që kishin pranë, që ishte udhëzues e këshillues për të devotshmit.<sup>79</sup>

<sup>79</sup> Zoti xh. sh. ia lehtëson brengosjet që i shkaktonin Muhamedit a. s. Kundërshtarët, duke i thënë: të mos brengosin ty intrigat e hipokritëve, të cilët vetëm me gojë thonë se kemi besuar, por në të vërtetë nuk janë besimtarë. Të mos brengosin, as dredhitë e jehudive, të cilët me qëllim bëjnë interpretime të gabuara në librin e Zotit dhe përhapin e përcjellin çdo gënjeshtër kundër teje- Muhamedit a.s.. Jehuditë i thoshin njerëzve të vet të shkonin te Muhamedi a.s. dhe ta pyesnin për masën e paraparë të dënimit kundër atij që bënte imoralitet (zina) dhe nëse ju thotë se masa ndëshkuese është rrahja, pranoni atë gjykim të tij, por nëse ju thotë se masa ndëshkuese për të tillin është gurëzimi - vrasja me gurë - atë gjykim mos e pranoni, edhe pse kjo masë ishte edhe në Tevrat. Kur po u përgjigjej Muhamedi a.s. sipas vendimit të Allahut të shënuar në Tevrat dhe ata nuk praninin, Zoti e lë të lirë Muhamedin a.s. t'iu përgjigjet ose të mos ju përgjigjet fare në çështjet e tyre, duke e garantuar se ata nuk do të mund t'i sjellin kurrfarë dëmi. Pejgamberët dhe ulemaja e parë nga Beni Israilët i zgjidhnin të gjitha çështjet mes jehudive sipas dispozitave të Tevratit, por më vonë një pari e tyre fetare bëri ndryshime në shumë çështje. Prandaj edhe parashtrohet çështja e masës së dënimit për vrasje e të tjera, sepse ishte e vënë në baza të drejta e të shëndosha, por më vonë bëhet shkallëzimi i njerëzve në vetë fiset e jehudive dhe masat nuk zbatohen njësoj. Të gjithë ata që bëjnë

47. Le të gjykojnë pra ithtarët e Inxhilit sipas asaj, që Allahu e zbriti në të. E kush nuk gjykon sipas asaj që Allahu e zbriti, të tillët janë mëkatarë të dalë jashtë rrugës së Zotit.

48. Ne edhe ty (Muhamed) ta zbritëm Librin (Kuranin) e vërtetë, që është vërtetues i librave të mëparshëm dhe garantues i tyre. Gjyko pra mes tyre me atë që Allahu e zbriti, e mos pëlqe epshet e tyre e të largohesh nga e vërteta që të erdhi. Për secilin prej jush Ne caktoam ligj e program (të posaçëm në çështje të veprimit). Sikur të donte Allahu do t'i obligonte të gjithë me një legjislacion (shariat) të vetëm, por deshi t'ju sprovovë në atë që ua dha juve, prandaj ju (besimtarë) përpiquini për punë të mira. Kthimi i të gjithë juve është tek Allahu, e Ai do t'ju njoftojë me atë që kundërshtoheshit.

49. (Ta zbritëm) Që edhe ti të gjykos me atë që të zbriti Allahu, e mos ndiq dëshirat e tyre dhe ruaju rrezikut të tyre, që të mos të shmangin nga një pjesë e asaj që ta zbriti Allahu. Nëse ata refuzojnë (gjykimin tënd), ti dije se Allahu ka si qëllim t'i ndëshkojë për disa mëkate të tyre. Në të vërtetë, një shumicë e njerëzve janë jashtë rrugës.

50. A thua mos po kërkojnë gjykimin e kohës së injorancës, po për një popull që beson bindshëm, a ka gjykim më të mirë, se ai i Allahut?

51. O ju që besuat! Mos i zini miq, as jehuditë, e as të krishterët. Ata janë miq të njëri-tjetrit. E kush prej jush i miqëson ata, ai është prej tyre. Vërtet Allahu nuk vë në rrugë të drejtë popullin zullumqar.

52. E ata, që në zemrat e tyre kanë sëmundje, i sheh se ngarendin tek ata (për miqësi) duke thënë: "Po frikësohemi, se mos po na sillet ndonjë e keqe". Po Allahu do të sjellë fitoren, ose diçka tjetër nga ana e Tij, e atëherë do të pendohen për atë, që mbanin të fshehtë në shpirtin e tyre.

53. Ata që besuan ju thonë: "A këta ishin që u betuan në Zotin me betimin më të fortë të tyre, se ishin me ju? I shkatërruan veprat e veta dhe pësuan dështim e humbje".

54. O ju që besuat! Kush largohet prej jush nga feja e vet (i bën dëm vetes), s'ka dyshim, se Allahu do ta sjellë një popull që Ai e do atë (popull) dhe ata e duan Atë (Zotin), (një popull) që është modest e

---

ndryshime në dispozitat e Zotit, duke e lejuar të ndaluarën dhe anasjelltas konsiderohen jobesimtarë. Edhe Inxhili, që i shpallet Isait, vërtetonte shpalljen e mëparshme, Tevratin, pse edhe njëri edhe tjetri ishin të shpallur prej Zotit, ashtu sikurse është edhe vetë Kurani. Ndonjë ndryshim mes tyre mund të jetë vetëm në dispozita, e kursesi në themelet e besimit.

i butë ndaj besimtarëve, por i ashpër dhe i fortë ndaj mohuesve, që lufton në rrugën e Allahut dhe që nuk i frikësohet kërcënimit të asnjë kërcënuesi. Kjo (cilësi e atij populli) është dhuratë e Allahut, që i jep atij që do. Allahu është Dhurues i madh, i Gjithëdijshëm.

55. Mik (i afërt) juaji është vetëm Allahu, është i Dërguari i Tij dhe ata që besuan e që falin namazin, japin zeqatin dhe janë të përlulur (ndaj Allahut).

56. E kush ka për mik Allahun, të Dërguarin e Tij dhe ata që besuan, s'ka dyshim se ana (pala-krahu) e Allahut është ngadhënjyese.

57. O ju që besuat! Mos i merrni për miq ata që iu është dhënë libri para jush, as edhe jobesimtarët, që me fenë tuaj tallen dhe luajnë. Kini dro Allahun, po qe se jeni besimtarë.

58. Edhe thirrjen (ezanin) tuaj për namaz ata e marrin për tallje e lojë. Me këtë vërtetojnë, se janë popull që nuk kupton.

59. Thuaj: "O Ithtarë të Librit, a na shihni për të metë vetëm pse besuam Allahun; besuam atë që na zbriti neve dhe atë që zbriti më parë! S'ka dyshim, shumica prej jush janë të shfrenuar."<sup>80</sup>

<sup>80</sup> Kurani që i zbriti Muhamedit a.s., përveç që vërteton librat e mëparshëm, ai është edhe garantues e sigurus i tyre, sepse i zbulon devijimet në to dhe e mbron të vërtetën në to.

Çdo peygamber thujse ka pasur ligjin e vet, sipas të cilit ka programuar jetën e atij populli, të cilit i është dërguar, por të gjithë peygamberët kanë qenë unikë në mësimet e bazave të besimit.

Muhamedi a.s. urdhërohet të gjykojë sipas Kuranit, urdhërohet që të mos pajtohet me dëshirat e kundërshtarëve, bile urdhërohet që të ketë kujdes e të mos mashtrohet nga intrigat e tyre e ta shkelë ndonjë dispozitë, sepse ata janë jashtë rrugës së Zotit, prandaj edhe nuk kuptojnë të drejtën e të vërtetën, e dëshirojnë gjendjen e hershme të injorancës.

Kur është çështja rreth besimit, rreth Kuranit dhe Muhamedit a.s., nuk lejohet kurrfarë miqësie me kundërshtarët e tij. Në këto ajete është fjala për disa munafikë (hipokritë), të cilët vetëm sa ishin deklaruar si besimtarë, e në të vërtetë nuk e kishin pranuar sinqerisht Fenë Islame, me motivacionin se i kishin frikë ndonjë rrotullimi eventual, bashkëpunonin me kundërshtarët. I larguari prej Fesë Islame është "murted". Edhe kjo është një mrekulli e Kuranit, sepse para se të ndodhë lajmëron, se do të ketë ndonjë të tillë, që me të vërtetë pati, por në kohën e Pejgamberit a.s. ka pasur pak, kurse në kohën e Ebu Bekrit - shumë. Ebu Bekri i luftoi pa mëshirë dhe pa frikë murtedët, të cilët i asgjësoi. Pra, u vërtetua fjala e Allahut, se do të sjellë një popull që i do Zoti dhe që ata e duan Zotin, e këta ishin shokët e Pejgamberit a.s. dhe të gjithë ata që luftuan e do të luftojnë për rrugën e Zotit, derisa të ekzistojë kjo jetë. Ata që ishin sinqerisht në krahun e Allahut, të Pejgamberit a.s. dhe të muslimanëve gjithnjë kanë qenë fitues, prandaj nuk duhet t'i afrohem i atyre, që me fenë e Allahut përqeshen e tallen; ata janë fasika dhe fuqia e tyre është e dobët. Fuqia i takon Allahut dhe atyre që besojnë.



60. Thuaj: “A t’ju lajmëroj për një të keqe (të zezë) më të dëmshme (nga ajo e metë që na e shihni), si dënim nga Allahu? (Ajo është) Mallkimi i atij që e mallkoi Allahu dhe hidhërimi ndaj tij, që disa prej tyre i shndërroi në majmunë e në derra, e i bëri adhurues të djallit. Të tillët janë në pozitë më të keqe dhe më të humburit prej rrugës së drejtë.

61. E kur vijnë te ju, thonë: “Kemi besuar”, ndërsa ata me (kufër) mosbesim kanë hyrë dhe me të kanë dalë. Po Allahu e di më së miri, se çka fshihnin ata.

62. Dhe shumë prej tyre i sheh të nxitojnë në mëkat, në mizori e në ngrënie të haramit. Sa e shëmtuar është ajo që bënë ata.

63. E pse paria fetare (e krishterë dhe jehude) të mos i ndalin nga ato thënie të tyre të rreme dhe nga ngrënia e haramit (ryshfetit)! Sa punë e keqe është ajo e tyre (e parisë fetare).

64. Jehuditë thanë: “Dora e Allahut është e shtrënguar!” Qofshin të shtangura duart e tyre dhe qofshin të mallkuar, pse thanë atë. Jo, të dy Duart e Tij janë të shtrira. Ai furnizon ashtu si të dojë. Kjo që t’u zbrit ty do t’u shtojë disave nga ata (nga paria fetare) shumë largimin dhe mohimin. Ne ndërmjet tyre hodhëm armiqësi dhe urrejtje, që do t’u vazhdojë deri në Ditën e Kijametit. Sa herë që ndezën zjarr për luftë, Allahu e shuajti atë, e ata përpiqen për shkatërrime në tokë. Allahu nuk i do ngatërrestarët.

65. Sikur Ithtarët e Librit të besonin dhe t’i ruheshin (haramit), Ne do t’ua shlyenim mëkatet e tyre dhe do t’i fusnim në xhenete me përjetime të begatshme.

66. Dhe sikur ta zbatonin Tevratin, Inxhilin dhe Kuranin, që iu zbritën nga Zoti i tyre, ata do të kishin furnizim me bollëk nga qielli dhe toka. Është një grup i drejtë (i matur) prej tyre, por është e keqe ajo që punojnë shumica prej tyre.

67. O ti i Dërguar! Komunikojë atë që t’u zbrit prej Zotit tënd, e nëse nuk bën (kumtimin në tërësi), atëherë nuk e ke kryer detyrën (revelatën-risalen). Allahu të garanton mbrojtjen prej njerëzve (prej armiqve). Allahu nuk vë në rrugë të drejtë popullin që mohon.

68. Thuaj: “O Ithtarë të Librit, ju nuk jeni asgjë (në fe) derisa të mos zbatoni Tevratin, Inxhilin dhe atë që ju zbriti nga Zoti i juaj. E kjo që t’u zbrit ty nga Zoti yt do të shtojë te shumica prej tyre arrogancë e mohim. Po ti mos u keqëso për popullin që nuk beson.

69. S'ka dyshim, se kush e beson Allahun (sinqerisht), e beson Ditën e Gjykimit dhe bën vepra të mira, qoftë prej atyre që besuan, prej jehudive, prej sabiinëve (të krishterë që i adhurojnë yjet), prej të krishterëve, për ta nuk do të ketë frikë e pikëllim (me kusht që ta kenë pranuar të dërguarin e fundit- Muhamedin).

70. Ne patëm marrë besë prej Beni Israilëve, atyre ju dërguam pejgamberë, por sa herë që iu erdhi atyre ndonjë pejgamber, që (me mësim) nuk iu pëlqeu epsheve të tyre, ata disa prej tyre i përgënjeshtruan, kurse disa të tjerë i vranë.

71. Ata menduan, se nuk do të kenë telashe (që i vranë pejgamberët), mirëpo ashtu u verbuan (nga rruga e drejtë) dhe u shurdhuan (nga e vërteta). Pastaj (pasi i zuri belaja) Allahu ua pranoi pendimin. Mirëpo më vonë shumë prej tyre mbetën të verbër e të shurdhër. Allahu është Gjithëvështrues i asaj që punuan.<sup>81</sup>

72. Bënë kufër (mohuan të vërtetën) ata, që thanë: “Allah është ai, Mesihu, biri i Merjemes”. E vetë Mesihu, (Isai) tha: “O Beni Israilë, adhurojeni Allahun, Zotin tim dhe Zotin tuaj, sepse ai që i përshkruan Zotit shok, Allahu ia ka ndaluar (ia ka bërë haram) atij xhenetin dhe vendi i tij është zjarri. Për mizorët nuk ka ndihmës.

<sup>81</sup> Jehuditë i përqeshnin rregullat e Fesë Islame dhe besimtarët që i zbatonin ato, e nuk e shihnin veten se si Zoti, disa prej tyre më herët i kishte mallkuar, dhe i kishte shndërruar në majmunë ata që nuk respektuan disiplinën e së shtunës, dhe i kishte shndërruar në derra ata që kundërshtuan tryezën e Isait. Vërejtja e parisë fetare që nuk u angazhua për t i ndaluar të këqijta është një prej vërejtjeve më të ashpra për të gjithë dijetarët dhe parinë fetare, edhe nga radhët e Fesë Islame.

Kur Zoti xh.sh. në disa ajete të Kuranit i urdhëroi besimtarët t'u japin hua të varfërve për hir të Tij disa jehudi thanë, se Zoti qenka koprrac. Me këtë thënie ata bënë mëkat të madh, prandaj u mallkuan dhe koprracia iu mvesh shpirtit të tyre, e bota sot thotë: “koprrac si jehudi”.

Është karakteristike, që Zoti xh.sh. nuk e thërret Muhamedin a.s.me emër, por e thërret me ndonjë atribut (sifat) të lartë si: Ja ejuhen Nebijju etj. Në tërë Kuranin Zoti e thërret Muhamedin a.s.: “Ja ejuher rresulu” dy herë në këtë kaptinë, në ajetin 41, dhe në këtë. Kjo është famë e madhe për Muhamedin a.s..

Pejgamberi a.s. ka qenë i shtrënguar ta komunikojë çdo gjë, që është shpallur prej Zotit, prandaj thënie se ka mbetur diçka pa komunikuar janë trillime. Nuk mund të merret si besim i pranueshëm pa e pranuar Muhamedin a.s., sepse besimi i sinqertë në Zotin vetvetiu kërkon besimin në të gjitha shpalljet dhe në të gjithë të dërguarit që i çoi Zoti. Në këtë mënyrë nuk është besim i sinqertë, as ndaj Zotit, nëse nuk pranohet i Dërguari i Tij, Muhamedi a.s.; pra, jehuditë, të krishterët, sabiinët, munafikët nuk do të kenë frikë në Ditën e Gjykimit, nëse e besojnë sinqerisht Zotin dhe pranojnë Muhamedin a.s. si të dërguar.

73. Gjithashtu bënë kufër (mosbesim) ata, që thanë: “Allahu është i treti i treve”. S’ka asnjë të adhuruar të vërtetë pos Allahut të vetëm, e nëse nuk pushojnë nga ajo që thanë (tre zota), do t’i kapë një dënim i dhembshëm ata që nuk besuan prej tyre.

74. E pse të mos pendohen dhe të kërkojnë tek Allahu falje, kur Allahu dihet, se është Shumëfalës dhe Mëshirues i madh?

75. Mesihu, biri i Merjemes, nuk është tjetër vetëm se i dërguar; para tij pati shumë të dërguar. Nëna e tij ishte e drejtë (e ndershme). Që të dy ata ishin që ushqeheshin (si njerëzit e tjerë). Ja, se si iu sqarohen atyre argumentet dhe shih pastaj se si ia kthejnë shpinën të vërtetës!

76. Thuaju: A adhuroni pos Allahut atë që nuk mund t’ju sjellë, as dëm, e as dobi? Allahu është Dëgjuesi i çdo gjëje dhe i Gjithëdijshmi.

77. Thuaju: “O Ithtarë të Librit, mos e teproni me fenë tuaj jashtë të vërtetës dhe mos shkoni pas epsheve të një populli të mëparshëm që ka humbur, që ka shkaktuar humbjen e shumë të tjerëve dhe që u largua në tërësi prej rrugës së drejtë”.

78. Ata që mohuan të vërtetën nga Beni Israilët, u mallkuan prej gjuhës së Davudit dhe Isait, të birit të Merjemes. Kështu u veprua, sepse kundërshtuan dhe e tepruan.

79. Ata ishin që nuk e ndalonin njëri-tjetrin nga e keqja që punonin. E ajo që bënin ishte e shëmtuar.

80. I sheh shumë prej tyre, që i miqësojnë ata që mohuan. E keqë është ajo që i përgatitën vetes së tyre, sepse Allahu është i hidhëruar kundër tyre dhe ata janë përjetë në vuajtje të dënimit.

81. Sikur të ishin ata, që e besojnë vërtet Allahun, Pejgamberin dhe atë që i zbriti atij, nuk do t’i zinin për miq ata (idhujtarët), por shumica prej tyre janë fasika (mëkatarë).

82. Gjithqysh ti do të vëresh se jehuditë dhe ata që i përshkruan Zoti shok (idhujtarët) janë njerëzit me armiqësinë më të fortë kundër besimtarëve (kundër muslimanëve). Ndërsa do të vëresh, se më të afërmit si miq për besimtarët janë ata që thanë: “Ne jemi nesara-të krishterë”. Këtë sepse prej tyre (të krishterëve) ka dijetarë (ulema) dhe të devotshëm, dhe se ata nuk janë kryeneçë.

83. Kur e dëgjojnë atë që i është zbritur të Dërguarit (Kuranin), prej syve të tyre rrjedhin lotë, sepse e kanë kuptuar të vërtetën dhe thonë: “Zoti ynë, ne kemi besuar, pra na regjistroni ndër ata që dëshmojnë (ndër umetin e Muhamedit).

84. (dhe thonë) Përse të mos besojmë Allahun dhe atë të vërtetë që

na erdhi, duke qenë se ne shpresojmë, që Zoti ynë do të na çojë (në xhenet) së bashku me njerëzit e mirë.

85. Për ata që thanë, Allahu i shpërbleu me xhenete, nën të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë. Ky është shpërblimi për njerëzit bamirës.

86. Ndërkaq ata që mohuan dhe përgënjeshtuan argumentet Tona janë banues të zjarrit.<sup>82</sup>

87. O ju që besuat! Mos i ndaloni (mos i bëni haram) të mirat, që për ju i lejoi Allahu (i bëri hallall) dhe mos e teproni, se Allahu nuk i do ata që e teprojnë (i kalojnë kufijtë e dispozitave të Zotit).

88. Hani nga ajo që Allahu ju furnizoi si hallall të mirë, dhe duke qenë se ju Allahut i besoni, ruajuni dënimit të Tij!

89. Allahu nuk ju merr në përgjegjësi për betimet e juaja të paqëllimta (për betim), por ju merr për ato që jeni zotuar qëllimisht. E shpagimi i tij (i betimit të bërë) është duke i ushqyer dhjetë të varfër me ushqim mesatar, që ushqeni familjen tuaj, ose duke i veshur ata (të dhjetë), ose duke liruar një rob. E kush nuk ka mundësi t'i bëjë këto, le të agjërojë tri ditë. Ky është shpagim për betimet tuaja, kur i thyeni ato. Ruani betimet tuaja. Kështu Allahu ju sqaron dispozitat e veta, ashtu që të jeni mirënjohës.

90. O ju që besuat, s'ka dyshim se vera, bixhozi, idhujt dhe hedhja e shigjetës (për fall) janë vepra të ndyta nga shejtani. Pra, largohuni prej tyre që të jeni të shpëtuar.

91. Shejtani nuk dëshiron tjetër, përveç se nëpërmjet verës dhe bixhozit të hedhë armiqësi mes jush, t'ju pengojë nga të përmendurit

---

<sup>82</sup> Derisa vetë Isai a.s. i thirri njerëzit të besojnë Zotin që është një, u shpreh haptas se edhe ai është rob i Tij, besimi në Isain si zot ose besimi në "trini" është i gabuar. Isai ishte i dërguar i Zotit, sikurse edhe të dërguarit që ishin para tij, ishte njëri që kishte nevojë të ushqehet si njerëzit e tjerë; ashtu ishte edhe nëna e tij, Merjemja e ndershme. Kurani ju tërheq vërejtjen, që të mos e teprojnë e Isain ta quajnë zot, dhe të mos shkojnë pas atyre shtrembërimeve në besim, të cilat ishin si trashëgim prej injorantëve, që ishin para kohës së Muhamedit a.s.. Beni Israilët tek të cilët ishte i dërguar Isai, ishin të mallkuar edhe prej Davudit, e edhe prej Isait, pse ishin shumë të shfrenuar.

Përveç armiqësisë që Beni Israilët ushqenin kundër muslimanëve ata e shtonin atë armiqësi duke bashkëpunuar edhe me idhujtarët, armiq të përbetuar të Muhamedit a.s. dhe të misionit të tij. Prandaj Beni Israilët ishin dhe janë armiqët më të ashpër të muslimanëve, ndërsa të krishterët nga vetë natyra e ideologjisë së tyre janë më të butë, më të lehtë, dhe si të tillë janë edhe më afër muslimanëve. Ndër të krishterë ka pasur dijetarë fetarë dhe njerëz të devotshëm (asketikë), prandaj shpallja e Zotit gjithnjë ka pasur ndikim më të madh ndër radhët e të krishterëve.

Zotin dhe t'ju largojë nga namazi. Pra, a po i jepni fund (alkoolit e bixhozit)!

**92.** Bindjuni Allahut dhe bindjuni të Dërguarit e kini kujdes (mos kundërshtoni). E nëse refuzoni, atëherë pra, dijeni se obligim i të Dërguarit Tonë është vetëm komunikimi i qartë.

**93.** Ata që besuan dhe bënë punë të mira, nuk kanë mëkat për atë që u ushqyen (më herët), derisa ata ruhen (prej haramit), besojnë dhe bëjnë vepra të mira, mandej ruhen (nga ajo që ka qenë e lejuar e është e ndaluar) dhe besojnë e pastaj ruhen (nga çdo mëkat) dhe bëjnë mirë. Allahu i do ata që bëjnë mirë.

**94.** O ju që besuat, Allahu do t'ju sprovtojë me diçka nga gjahu që e arrijnë duart ose shigjetat tuaja, për t'u dalluar tek Allahu ai që i frikësohet Atij, kur është në vetmi. E kush i shkel (dispozitat) pas këtij (s qarimi), ai ka dënim të dhembshëm.

**95.** O ju që besuat, mos e vrisni gjahun, duke qenë ju në ihram. E kush e vret atë me qëllim, atëherë dënimi është therja e një kafshe shtëpiake të ngjashme me atë (të egrën), që ka vrarë. Për këtë çështje vendosin dy njerëz të drejtë nga mesi juaj, duke e dhuruar atë të therur (të varfërve) në Qabe, ose (dënimi është) duke ushqyer të varfër, ose sa ai (ushqimi), agjërimit, këtë për ta shijuar të keqen e punës së tij. Allahu ka falur të kaluarën. E kush bën përsëri, (gabimin) Allahu e dënon ashpër. Allahu mbizotëron (çështjet), hakmerret (me dënim).

**96.** Gjahu dhe ushqimi në det iu është lejuar, si ushqim dhe dobi për ju dhe për udhëtarët, kurse gjahu tokësor iu është ndaluar, sa të jeni në ihram. Kini dro Allahun, tek i cili do të tuboheni!<sup>83</sup>

<sup>83</sup> Muslimanët urdhërohen të mos i kalojnë kufijtë në shfrytëzimin e begatave. Begatitë e mira e të lejuara të shfrytëzohen, të mos iket prej tyre në shenjë të ndonjë asketizmi, misticizmi, heqje dorë nga kënaqësitë e kësaj bote etj.. Në anën tjetër, njerëzit nuk duhet t'iu afrohen sendeve të ndaluara. Betimet e rastit në shenjë vërtetimi ose mohimi, fjala vjen: po vAllahi, jo vAllahi, nuk kanë ndonjë përgjegjësi. Betimet me qëllim të caktuar kanë përgjegjësi, prandaj duhen respektuar ato, e nëse vjen puna të thyhet një betim i tillë, masa ndëshkuese është: të ushqyerit e dhjetë të varfërve, ose veshja e tyre, ose agjërimit.

Pijet alkoolike, luajtja e bixhozit, adhurimi i statujave, falli për njohje të fatit, janë të fëlliqta, janë nxitje e shejtanit, prandaj janë rreptësisht të ndaluara. Ky është ajeti me të cilin ndalohen definitivisht alkooli dhe bixhozi.

Pasi u ndalua pirja e verës dhe e braktisën muslimanët u shtrua pyetja: Si ishte puna e atyre, që e pinë më parë dhe vdiqën, a kanë përgjegjësi? Ajeti sqaron, se ata nuk kanë kurrfarë përgjegjësie derisa atëherë nuk ishte e ndaluar definitivisht.

Arabët ishin gjahtarë të njohur, sepse jetonin me gjueti, në kohën kur ishin në ihram e

97. Allahu e bëri Qaben, shtëpinë e shenjtë, vend jetësimi (çështje të fesë e të jetës) për njerëz, dhe muajin e shenjtë, edhe kurbanin, edhe (ato kafshë të shënuara për kurban) ato me qafore. Këtë (përcaktim nga Zoti) që ta dini, se Allahu e di çka në qiej dhe çka në tokë dhe se Allahu është i Gjithëdijshëm për çdo send.

98. Dijeni se Allahu është Ndëshkues i ashpër (ndaj atij që nuk bindet dhe nuk përfill), dhe se Allahu është Shumëfalës dhe Mëshirues i madh (për atë që pendohet dhe i nënshtrohet Atij).

99. I Dërguari nuk ka tjetër obligim vetëm të kumtojë (shpalljen); Allahu di ç'publikoni dhe ç'mbani të fshehtë.

100. Thuaj: "Nuk është njësoj e keqja dhe e mira, po edhe nëse të mahnit ty shumimi i së keqes, pra kini frikë Allahun (e mos pranoni të keqen), o ju të zotët e mendjes, ashtu që të shpëtoni.

101. O ju që besuat, mos pyetni për sende, që nëse iu thuhet ajo (pyetja) haptazi, ju vjen keq juve, e nëse pyetni për to gjatë kohës kur zbritet Kurani, do t'ju dalë në shesh (dhe do ta ngarkoni veten pa nevojë). Allahu ua fali ato (pyetjet që i bëtë më herët); Allahu fal shumë, është i Butë.

102. Një popull që ishte para jush pat bërë aso pyetjesh, e pastaj (nuk i zbatoi) u bë mohues i tyre.

103. Allahu nuk emëroi (për të shenjtë) Behirën, as Saibën, as Vesilën dhe as Hamën, por ata që nuk besuan trillojnë rrena për Allahun, (duke thënë se Allahu i përcaktoi) dhe shumica e tyre nuk e kuptojnë (se janë duke shpifur).

104. E kur iu thuhet atyre: "Ejani tek ajo që e zbriti Allahu dhe tek (çka thotë) i Dërguari, ata thonë: "Na mjafton ajo që i gjetëm prindërit tanë". A (mjafton) edhe nëse prindërit e tyre ishin që nuk dinin asgjë dhe nuk ishin në rrugë të drejtë?!

105. O ju që besuat, ruajeni veten tuaj! Ai që ka humbur, nuk ju dëmton juve, kur jeni në rrugë të drejtë. Kthimi i të gjithë juve është tek

---

kishin të ndaluar gjahun tokësor dhe nëse e shkelnin ligjin ishin të obliguar të kompensojnë për shtazën e vranë, duke bërë kurban një nga kafshët shtëpiake, ose të ushqenin të varfër, ose të agjëronin. Këto dispozita ishin sprovim për të parët - sahabët, ashtu që të dihet se kush i respekton dispozitat e Zotit e kush jo. Këto dispozita të gjuetisë në kohën e haxhit ose të umres janë të përhershme deri në Kijamet. Ihrami është një çarçaf me të cilin mbështillet njeriu gjatë kryerjes së detyrimit të haxhit. Nga kjo pjesë e Kuranit po kuptohet, se edhe egjërsirat janë të sigurta në Qabe me rrethina, e të mos flasim për njerëzit.

Allahu dhe Ai ju njofton për atë që vepruat.<sup>84</sup>

**106.** O ju që besuat, dëshmimi me rastin e atij që lë testament (vasijjet), kur i është afruar ndonjërit prej jush vdekja, bëhet me dy dëshmitarë të drejtë nga mesi juaj, ose dy të tjerë pos jush, nëse jeni në udhëtim (në rrugë e s'keni të afërm) dhe ju gjen telashi e vdekjes. E nëse dyshoni (në dëshminë e tyre) i ndalni ata të dy pas namazit (të iqindisë) dhe ata betohen në Allahun: "Ne nuk e japim betimin në Allahun për asgjë, edhe sikur të jetë (ai për të cilin betohemi) i afërm dhe nuk e fshehim dëshminë e (porositur prej) Allahut, pse atëherë ne do të jemi mëkatarë!"

**107.** E nëse dihet se ata të dy kanë merituar mëkat (kanë gënjyer), atëherë në vend të tyre merren dy të tjerë prej atyre që kanë më meritë (meritë trashëgimi) dhe ata të dy betohen në Allahun: "Dëshmimi ynë është më i drejtë nga dëshmimi i atyre (dy të parëve), dhe ne nuk e tejkaluam (drejtësinë), pse atëherë do të ishim nga mizorët!"

**108.** Ky (rregull) është më afër që të bëjnë dëshmimin (dëshmitarët e testamentit) ashtu si është e drejtë, dhe që të frikësohen (dëshmitarët

<sup>84</sup> Për të mirën e njerëzve, Allahu e bëri të shenjtë Qaben me rrethina, i përcaktoi të shenjtë katër muaj në vit, ashtu që në atë vend dhe në atë kohë ndaloj luftën, bile edhe gjuetinë e egërsirave. I bëri të shenjta edhe kafshët e shënuara me qafore, që ishte shenjë, se ajo është e zgjedhur për kurban. Të gjitha këto bëhen për të qenë njerëzit të lirë në çështjet e fesë dhe në çështjet e jetës, por megjithëkëtë idhujtarët mekas kundërshtonin udhëzimet e Zotit. Nuk është kompetencë e Pejgamberit a.s., që njerëzit t'i verë në rrugë të drejtë; detyra e tij është ta kumtojë shpalljen e Zotit.

Të pyetet Pejgamberi a.s. ose dijetarët e fesë për çështje të fesë e të jetës është porosi e Zotit, por pyetjet e panevojshme, pyetjet përgjigjet e të cilave do të shkaktonin brengosje e keqësim, nuk duhen bërë. Këso pyetjesh i patën bërë Salihut për devenë, Musait për ta parë Zotin, Isait për tryezën dhe pasi morën përgjigjen, nuk e zbatuan urdhrin, prandaj edhe u bënë jobesimtarë.

Në kohën e xhahilijetit arabët kishin ndaluar disa kafshë shtëpiake, që të mos iu hahet mishi i tyre, të mos pihet qumështi ose të mos ngarkohen me barrë, siç ishin Behire - deveja që kishte lindur pesë herë e të fundit mashkull, i shkyhej veshi dhe shpallje e lirë, nuk ngarkohej, nuk i hypej. Saibe-deve, që bëhej e lirë kur njeriu thoshte: nëse shërohem nga sëmundja, deveja ime qoftë Saibe. Vesile - ishte qengji mashkull i lindur binjak me një femër. Qengjin femër e konsideronin të tyre, mashkullin të zotave, e kur lindte mashkull i binjak me femrën, nuk therej për zotat. Hami - ishte mashkull i deves, dhe pasi bijtë e tij ishin rritur, shpina e tij ndalohej për të hipur. Këto ishin adete të injorantëve, kështu që Feja Islame i anuloi.

Jemi të obliguar të këshillojmë për mirë e të ndalojmë nga e keqja derisa të mos dominojë: lakmia e tepërt, dhënia pas epsheve, dhe t'i japë përparësi secili arsyes së vet. Nëse arrin kjo gjendje ndër njerëz, atëherë ruaje veten tënde, pse këshilla nuk ka më efekt.

trashëgimtarë), se po thyhet betimi i tyre me një betim tjetër. Kini frikë Allahun dhe bindjuni, se Allahu nuk vë në rrugë të drejtë popullin shkatërrues.

**109.** (Përkujtojeni o njerëz) Ditën kur Allahu i tubon të dërguarit e iu thotë: “Çfarë përgjigje (popujt) u dhanë juve?” Ata (pejgamberët) thonë: “Ne nuk dimë, vërtet Ti je i Gjithëdijshëm për të gjitha të fshehtat!”<sup>85</sup>

**110.** Allahu (atë ditë) i thotë: “O Isa, bir i Merjemes, përkujtoji të mirat e Mia ndaj teje dhe ndaj nënës sate, kur të fuqizova me shpirtin e shenjtë (Xhibrilin), e ti ju fole njerëzve (kur ishe) në djep dhe (kur ishe) i pjekur (si burrë), kur ta mësova ty librin e urtësinë, Tevratin e Inxhilin, kur me lejen Time formova nga balta si formë shpeze e i fryve asaj dhe me urdhrin Tim u bë shpezë, kur e shërove të verbrin dhe të sëmurin nga sëmundja e lebrozës me dëshirën Time, kur me urdhrin Tim i nxore (të gjallë) të vdekurit, kur i zmbropsa Beni Israilët prej teje (që deshën të të mbysin), atëherë kur erdhe me argumente, e disa prej tyre që nuk besuan thanë: “Kjo (mrekullia e Isait) nuk është tjetër vetëm se magji e qartë!”

**111.** Dhe kur i frymëzova Havarijunët (i urdhërova): “Të më besoni Mua dhe të Dërguarin Tim!” E ata thanë: “Ne besuam, e ti dëshmo se ne jemi muslimanë”.

**112.** Dhe (përkujto) kur Havarijunët thanë: “O Isa, bir i Merjemes, Zoti yt a mund të na zbresë një tryezë nga qielli?” (Isai) tha: “Kini frikë Allahun, nëse jeni besimtarë!”

**113.** (Ata) Thanë: “Ne dëshirojmë të hamë nga ajo dhe të na binden (edhe më shumë) zemrat tona dhe të vërtetojmë bindshëm, se na e the të vërtetën e të bëhemi dëshmues të saj!”

<sup>85</sup> Njeriu ka të drejtë ta lërë testament një pjesë të pasurisë së tij, por nuk duhen dëmtuar trashëgimtarët. Për testamentin e lënë duhet të jenë dëshmitarë dy njerëz të drejtë nga të afërmit e atij që lë testament. Nëse është në ndonjë udhëtim e nuk ka të afërm, atëherë mund të caktohen dy dëshmitarë të tjerë. Nëse trashëgimtarët dyshojnë në drejtësinë e dëshmitarëve, prej tyre kërkohet të betohen në emër të Allahut. Betimi bëhet pas namazit të iqidisë e në prezencën e njerëzve. Nëse zbulohet, se dëshmitarët e testamentit nuk e kanë treguar të vërtetën, atëherë betimi i tyre asgjësohet dhe në vend të tyre betohen dy nga të afërmit e testamentuesit.

Në Ditën e Kijametit në rastin kur psherëtin xhehenemi Zoti i pyet pejgamberët për popullin, të cilit i ishin dërguar, se a iu përgjigjën thirrjes ose jo. Pejgamberët, para Zotit përgjigjen nga tronditja se nuk dinë, e kjo sepse momenti është shumë i vështirë, ku në këtë rast tronditen të gjithë krijesat nga psherëtitja e xhehenemit, Allahu na ruajt!



114. Isai, i biri i Merjemes, tha: “O Allah, Zoti ynë, zbritna nga qielli një tryezë, të na jetë festë (gëzim) për ne dhe për ata (që vijnë) pas nesh, të jetë argument prej Teje, dhe dhurona se Ti je Furnizuesi më i mirë!”

115. Allahu tha: “Unë ua zbres atë, e kush prej jush mohon pastaj, Unë e dënoj atë me një dënim, që nuk e dënoj asnjë nga njerëzit”.

116. Dhe kur Allahu tha: “O Isa, bir i Merjemes, a ti njerëzve iu the: “Më besoni mua dhe nënën time dy zota pos Allahut!?” (Isai) Tha: “Larg asaj të mete je Ti (o Zoti im). Nuk më takon mua ta them atë që s’është e vërtetë. Ta kisha thënë unë atë, ti do ta dije. Ti e di ç’ka në mua, e unë nuk di çka ka në Ty. Ti je më i Dijshmi i të fshehtave!”

117. Unë nuk iu kam thënë tjetër atyre, pos asaj që Ti më urdhërove; ta adhuroni Allahun, Zotin tim dhe Zotin tuaj, dhe sa isha ndër ta, kam qenë përcjellës i tyre, e pasi që më more mua, Ti ishe Përcjellës (dhe Dëshmues) i tyre. Ti je Dëshmitar për çdo send!”

118. Nëse i dënon ata, në të vërtetë ata janë robërit e Tu, e nëse ua fal atyre, Ti je i Gjithëfuqishmi, më i Urti.

119. Allahu tha: “Kjo është dita që të drejtëve iu bën dobi drejtësia e tyre. Ata kanë xhenete në të cilët rrjedhin lumenj, janë për jetë të pasosur në to. Allahu është i kënaqur me ta dhe ata janë të kënaqur ndaj Tij. Ky është shpëtim i madh.

120. Vetëm i Allahut është sundimi ndaj qiejve e tokës dhe çka ka në to. Ai është i Plotfuqishëm për çdo send.<sup>86</sup>

<sup>86</sup> Pasi Zoti përmendi Ditën e Gjykimit në të cilën i tubon të gjithë pejgamberët dhe njerëzit, e pejgamberët i pyet, se kush e pranoi thirrjen e tyre e kush jo, në mënyrë të veçantë do ta marrë në pyetje Isain, sepse Jehuditë dhe të krishterët patën qëndrime të kundërta rreth tij. Jehuditë nënçmuan atë dhe nënën e tij, ndërsa të krishterët e tepruan duke e ngritur në nivel të Zotit. Të gjitha të mirat dhe mrekullitë e përmendura rreth Isait, janë të mbështetura në dëshirën dhe në fuqinë e Zotit, me të cilën gjë kuptohet, se Isai ishte njeri dhe pejgamber dhe se vepronte me lejen e Zotit.

Havarijunët ishin njerëzit më të sinqertë, të cilët kishin besuar Zotin dhe Isain si pejgamber, ishin krahu i Isait. Kërkuan që Zoti t’ua zbresë një tryezë nga qielli, jo pse kishin dyshim në fuqinë e Zotit, dhe jo pse kishin për qëllim të hanin nga ajo, por nga dëshira që të manifestonin besimin e tyre me bindje edhe më të forta dhe të ndiejnë një kënaqësi.

Duke e pyetur Isain, se a i ka thënë popullit që ta besojnë atë dhe nënën e tij për zota, shfaqet qortimi më i fortë kundër atyre që patën bindje të gabuara ndaj Isait dhe nënës së tij. Zoti e di, se Isai nuk ju ka thënë ashtu, por dëshiron që para të gjithë njerëzve në Ditën e Gjykimit të parashtrijë gabimin dhe kokëfortësinë e tyre, të cilin e vazhduan edhe pas shpjegimeve të Kuranit, se Isai është njeri dhe i Dërguar i Zotit e jo zot, dhe

## 6. SURETUL - EN'AM

*E zbritur në Meke pas sures Hixbër, ajete: 165*

*E tërë kjo kaptinë ka zbritur menjëherë dhe është një nga ato kaptinat e gjata që zbritën në Meke.*

*Tematika e kësaj kaptine ndryshon nga ajo e kaptinave që i mësuam më parë, ngase kjo nuk parashtron rregulla e dispozita që kanë të bëjnë me bashkësinë e muslimanëve siç janë obligimet fetare dhe marrëdhëniet familjare, nuk e përmend çështjen e luftës, nuk përshekruan qëndrimet e ithtarëve të librit e as të hipokritëve.*

*Si tematikë kryesore e kësaj kaptine është çështja e besimit, respektivisht çështja më e madhe dhe më e rëndësishme, çështja e themeleve të besimit: besimi në Zotin që është një, në shpallje (vahj), në ringjallje dhe në përgjegjësi.*

*Duke parashtruar fakte të forta e të prera në formë dialogu me politeistët, përveç që mposht kundërshtarët, u tërheq vërejtjen me shembuj të ndryshëm të ndëshkimeve kundër atyre qëpërgënjeshtruan më parë faktet e Zotit.*

*Përmendet roli i lartë i misionit të pejgamberëve, e në veçanti ai i Ibrahimit a.s., madje parashtron dhjetë porositë, që kanë qenë shpallur edhe në të gjithë librat e mëparshëm.*

*Përfundon me një ajet që paraqet: pozitën e njeriut ndaj Zotit, caktimin e tij si halif në këtë tokë e jetë, meremetimin e kësaj ekzistence brez pas brezi nëpërmjet duarve të tij, dhurimet e posaçme nga ana e të madhit Zot disa individëve për një qëllim të lartë, e nga urtësia e madhe e Tij për përsosjen e kësaj krijese dhe sistematizimin e jetës së kësaj bote.*

*Meqë në këtë kaptinë parashtrohet primitivizmi i idhujtarëve, të cilët bënin flijim bagëtinë për hir të idhujve, e tërë kaptina e merr emrin: "En'am - Bagëtitë".*

se dënimi për gabimin e bërë me qëllim është meritë e vetë atyre. Isai, pasi e arsyeton veten, i drejtohet Zotit me respekt, duke i thënë se nëse i dënon ata janë robërit e Tu, s'ka kush që mund të ndërhyjë, e nëse i fal, përsëri Ti je ai që ke fuqi për gjithçka. Muslimi në Sahihun e vet e shënon këtë hadith: Pejgamberi a.s. ka lexuar këtë ajet 118 të kësaj kaptineje dhe ajetin 36 të kaptinës Ibrahim, e pastaj i ka ngritur duart e ka thënë: "Allah, umetin tim, umetin tim,- dhe ka qarë. Zoti i ka thënë Xhibrilit: Shko te Muhamedi a.s., Zoti yt e di më së miri, e pyete përse qan?- Vjen Xhibrili dhe e pyet e Pejgamberi i tregon, Allahu i thotë Xhibrilit shko dhe thuaji Muhamedit a.s.:

## 6. SURETUL - EN'AM

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. E tërë lavdia i takon Allahut, që krijoi qiejt dhe tokën, që formuloi errësitat e dritën, e megjithëkëtë (që Ai meriton lavdërim) ata që mohuan i barazojnë (idhujt) me Zotin e tyre.
2. Ai është, që ju krijoi nga balta, e mandej ju caktoi një afat (për vdekje) dhe një afat është i caktuar pranë dijes së Tij, dhe pas (gjithë kësaj të vërtete) ju dyshoni.
3. Ai është Allahu (që adhurohet e madhërohet prej çka ka) në qiej e në tokë; Ai i di fshehtësitë dhe publikimet tuaja dhe Ai e di atë që bëni.
4. Nuk ka argument, që iu vjen atyre nga argumentet e Zotit të tyre, e që ata nuk i shmangen.
5. Ata përgënjeshtruan të vërtetën kur u erdhi, e më vonë do ta kuptojnë lajmin e asaj me të cilën talleshin.
6. A e vërejtën ata, sa gjenerata para tyre i shkatërruan, e që Ne iu patëm mundësuar atyre (komoditet) në tokë çfarë juve nuk ju mundësuan; iu patëm lëshuar nga qielli shi me bollëk dhe iu patëm bërë, që të rrjedhin lumenj ndër ta, e për shkak të mëkateve të tyre i shkatërruan dhe pas tyre sollëm breza të tjerë.
7. Edhe sikur të zbritnim ty një libër të shkruar në letër, e ta preknin atë me duart e tyre, ata që mohuan do të thoshin: “Kjo nuk është tjetër përveç një magji e qartë”.
8. E pastaj thanë: “Pse të mos i zbret atij (Muhamedit) një engjëll (të na thotë për Muhamedin, se është i dërguar)”. E sikur të zbritnim Ne një engjëll çështja do të merrte fund, duke mos iu dhënë atyre afat.
9. Sikur ta bënim Ne atë (të dërguarin) engjëll, atë do ta bënim (në formë) njeriu e do t’ua përziemim (ngatërronim) atyre atë, që i përzien ata vetes së tyre.
10. Edhe të dërguarit e tjerë para teje janë përqeshur, e ata që u tallën pësuan (dënim) për shkak se talleshin.<sup>87</sup>

---

Do të bëj të kënaqur ty me umetin tënd dhe nuk lejoj që ti të jesh i brengosur!  
Me ndihmën e Zotit përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës “El Maidetu”, lavdi i qoftë Allahut!

<sup>87</sup> Në vend që adhurimi, madhërimi dhe lavdërimi t’i bëhet vetëm Allahut, që krijoi tërë ekzistencën me të gjitha qeniet dhe komandon me të gjitha ngjarjet e ndodhitë; Atij

11. Thuaj: “Ecni nëpër tokë e mandej shikoni se si qe përfundimi i përgënjeshtresve.

12. Thuaj: “E kujt është e tërë kjo në qiej e në tokë?” Thuaj: “Vetëm e Allahut”. Ai ia përcaktoi mëshirën Vetes. Ai do t’ju tubojë në Ditën e Gjykimit, gjë për të cilën nuk ka dyshim. Ata që i shkaktuan humbje vetvetes, ata nuk besojnë.

13. Vetëm e Tij është gjithçka, që pushon e lëviz natën e ditën. Ai është Dëgjuesi i çdo gjëje dhe është i Gjithëdijshmi.

14. Thuaj: “A pos Allahut, Krijues i qiejve dhe i tokës, që ushqen të tjerët, ndërsa vetë nuk ushqehet, të pranoj Zot tjetër?” Thuaj: “Unë jam i urdhëruar të jem i pari që bindem dhe (urdhërohem): të mos bëhem kurrsesi nga idhujtarët.

15. Thuaj: “Vërtet, unë i frikësohem dënimit të Ditës së Madhe, nëse nuk i përullem Zotit tim”.

16. Kush mënjanohet atë ditë nga ai (dënimi), atë Ai e ka mëshiruar dhe ai është shpëtim i qartë.

17. Nëse Allahu të godet me ndonjë të keqe, s’ka kush që ta largojë atë pos Tij, e nëse të dhuron ndonjë të mirë, duhet ditur se Ai është i Gjithëfuqishëm për çdo send.

18. Ai është Mbizotëruesi mbi robërit e Tij. Ai është më i Urti dhe Njohësi i thellë i çdo gjëje.<sup>88</sup>

19. Thuaj: “Cili send ka dëshminë më të madhe?” Thuaj: “Allahu është Dëshmues mes meje e jush, e mua më është shpallur ky Kuran që me

---

që është i adhuruar prej gjallesave të qiejve e të tokës, idhujtarët mekas i përshkruanin shok dhe i njihnin për zota idhujt e tyre të gdhendur me duart e tyre dhe nuk kuptonin, se do t’i shkatërrojë Allahu, sikurse i shkatërroi ata para tyre, të cilët ishin edhe më të fuqishëm.

Nga kokëfortësia dhe inati, idhujtarët nuk deshën ta pranojnë Muhamedin a.s. si pejgamber, as Kuranin si shpallje të Zotit. Kërkuan t’u vijë ndonjë melek e të vërtetojë për Muhamedin a.s. etj. Zoti e ngushëllon Muhamedin a.s. për talljet që i bënin, duke i thënë, se edhe me pejgamberët para teje bëheshin kësi talljesh, dhe se Zoti do t’u japë atyre dënimin e merituar.

<sup>88</sup> Në këto ajete sillen argumente të forta për njësinë e Zotit, për fuqinë e Tij të pakufishme, me të cilën ndëshkon disa në këtë jetë, dhe derisa është Mëshirues, ai shumicës i jep afat të mendojë e të vështrojë dhe të gjëjë të vërtetën, përndryshe Atij nuk mund t’i iki askush, sepse në Ditën e Gjykimit do t’i tubojë të gjithë.

Idhujtarët i thanë Muhamedit a.s. të shkojë dhe të adhurojë idhujt, e ata së bashku me të do të adhurojnë Zotin e vërtetë. Muhamedi e refuzoi propozimin e tyre, duke iu tërhequr vëmendjen në madhërinë e Zotit, e në anën tjetër në paaftësinë e zotave të trilluar, si për këtë jetë, si për Ditën e Gjykimit, kur askush s’ka gjë në dorë pos Allahut, dhe iu tha se askush mos qoftë besimtar unë, - tha ai, -jam i pari.

të t'ju tërheq vërejtjen juve dhe atij që i komunikohet (dhe të gjithë atyre që vijnë pas jush deri në Ditën e Kijametit). A ju po dëshmoni se pos Allahut ka të adhuruar të tjerë që meritojnë adhurimin?!” Thuaj: “Unë nuk dëshmoj!” Ai është i Vetmi i Adhuruar me të drejtë, dhe unë jam i pastërt nga ajo që ju i shoqëroni!”

20. Atyre që Ne iu kemi dhënë librin, e njohin atë (Muhamedin) sikurse i njohin bijtë e tyre. Janë ata që asgjësuan vetveten, prandaj nuk besojnë.

21. Kush është më mizor se ai, që ndaj Allahut shpif gënjeshtër apo ka përgënjeshtër faktet e Tij? S'ka dyshim, shpifësit dhe gënjeshtarët nuk kanë shpëtim.

22. Përkujto ditën kur Ne i tubojmë të gjithë dhe iu themi atyre që i shoqëruan (Allahut të adhuruar të tjerë): “Ku janë ata të shoqëruarit tuaj që i trillonit?”

23. Atëherë (pas atij sprovimi) përgjigje tjetër s'u mbetet përveç të thonë: “Për Allahun, o Zoti ynë, ne nuk ishim idhujtarë!”

24. Shih se si bëjnë gënjeshtër kundër vetes dhe si u shkoi huq ajo që trillonin!

25. Ka prej tyre që ty të dëgjojnë (kur lexon Kuranin). Po, Ne kemi krijuar mbulesë mbi zemrat e tyre që të mos e kuptojnë atë dhe në veshët e tyre sajuam shurdhim, dhe edhe sikur t'i shohin të gjitha faktet, ata nuk besojnë, derisa kur vijnë te ti e të polemizojnë. Ata që mohuan thonë: “Nuk është tjetër ky (Kurani) vetëm se mit i hershëm.

26. Ata ndalojnë (të tjerët) nga ai dhe vetë largohen prej atij (Kurani), e me atë nuk shkatërrojnë tjetër vetëm se veten, dhe nuk e hetojnë.

27. E sikur t'i shihje ata kur janë ndalur pranë zjarrit e thonë: “Ah sikur të ktheheshim (në Dunja), që të mos përgënjeshtrojmë faktet e Zotit tonë e të bëhemi nga besimtarët (atëherë me të vërtetë do të shihje tmerr për ta)!”

28. Jo (s'është ashtu siç thonë ata), po atyre iu doli në shesh ajo që e mbanin fshehtë më parë, prandaj edhe sikur të ktheheshin ata, do ta përsëritnin atë që e kishin të ndaluar, e s'ka dyshim, ata janë gënjeshtarë.

29. Ata thanë: “Nuk ka tjetër, vetëm kjo jeta jonë në këtë botë, dhe ne nuk do të ringjallemi”<sup>89</sup>

<sup>89</sup> Idhujtarët i thanë Muhamedit a.s., se përveç nesh, që nuk po të besojmë se je i dërguar, këtë nuk po ta vërtetojnë, as jehuditë, e as të krishterët, e kush do të vërtetojë për ty? Atëherë zbriti ajeti, ku iu thuhet se Zoti i Madhëruar dëshmon për të, s'ka dëshmi

30. Dhe sikur t'i kishe parë ata kur të ndalohen para Zotit të tyre e iu thuhet atyre: "A nuk është kjo (ringjallja) e vërtetë?" Ata thonë: "Po, për Zotin tonë!" Thotë: "Shijoni pra dënimin për atë që mohonit!"

31. Ata që përgënjeshtroan se do të takohen me Allahun (në Ditën e Gjykimit) kanë humbur. Derisa t'u vijë Momenti (Kijameti) befas, e atëherë do të thonë: "Të mjerët ne për atë që lëshuam" (nga punët e mira në Dunja), dhe ata do t'i bartin gabimet e veta në shpinë. Sa e shëmtuar është ajo që bartin!

32. Jeta e kësaj bote nuk është gjë tjetër vetëm se një përjetim e mashtrim. S'ka dyshim se bota tjetër është më e dobishmja për ata që ruhen. A nuk logjikoni?

33. Ne dimë se ty të brengos ajo që thonë, e ata nuk të akuzojnë për gënjeshtar, por ata mizorë mohojnë argumentet e Allahut.

34. Janë përgënjeshtroar të dërguar para teje, e duruan atë përgënjeshttrim dhe u torturuan përderisa iu erdhi ndihma Jonë, prandaj s'ka kush që ndryshon fjalët (premtimet) e Allahut. E ti je i njohur me disa nga ngjarjet e të dërguarve (edhe ti do të ndihmohesh sikurse ata).

35. Por nëse refuzimi i tyre të është bërë brengë e madhe, ti kërkoje, nëse ke mundësi ndonjë vrimë në tokë, ose shkallë në qiell e t'u sjellësh atyre ndonjë argument (po ti s'mund ta bësh këtë). Të kishte dashur Allahu i kishte tubuar në rrugë të drejtë; po ti mos u bëj nga të padijshmit (dhe mos u brengos) .<sup>90</sup>

---

tjetër më të madhe. Me këtë ajet vërtetohet gjithashtu se Muhamedi a. s. iu është dërguar jo vetëm arabëve dhe gjeneratës që e panë dhe e dëgjuan, por iu është dërguar të gjithë njerëzve, të gjitha gjeneratave, që do t'i arrijë Kurani deri në Kijamet.

Ata e njihnin Muhamedin a.s., se nuk ishte gënjeshtar, por nga inati shpifnin edhe kundër Zotit, duke thënë se Kurani që ishte fjalë e Zotit është mit i të parëve. Ata do të pendohen në Ditën e Gjykimit, do të mohojnë turpësinë e tyre, do të përlligjin të vërtetën, do të dëshirojnë të kthehen edhe një herë në dynja, që të besojnë dhe të bëjnë punë të mira, por atëherë është vonë, atëherë janë në buzë të xhehenemit, duke u hudhur në të.

<sup>90</sup> Ndërkohë që një pjesë e jobsimtarëve e mohonte mundësinë e ringjalljes dhe përgjegjësinë në botën tjetër, Kurani parashtroi në mënyrë figurative paraqitjen e atyre para Gjykatësit suprem, dëshpërimin e tyre pse nuk besuan të vërtetën dhe na sugjeron atë, se jeta e kësaj bote, në krahasim me jetën e botës së amshueshme është një lojë e mashtrim.

Kundërshtarët e fyenin Muhamedin a.s. duke i thënë: rrenacak, magjisttar, fallxhor etj., edhe pse e dinin se ai ishte i drejtë, besnik, i sinqertë. Ai ishte i njohur në Mekë si njeriu më i drejtë, prandaj edhe i patën dhënë ofiqin "El-Emin" - më besniku, qysh më parë

36. Vetëm ata që kanë dëgjim të shëndoshë i përgjigjen (ftesës). Të vdekurit (ata që nuk dëgjojnë dhe nuk besojnë) Allahu i ringjall, e pastaj tek Ai kthehen (u jep atë që e meritojnë).

37. Dhe thanë: “Përse të mos i zbret atij (Muhamedit) një mrekulli nga Zoti i tij?” Thuaj: “S’ka dyshim se Allahu ka fuqi t’ia zbresë një mrekulli, por shumica e tyre nuk e dinë (se çka do t’i gjente më pas).

38. Nuk ka asnjë gjallesë në tokë dhe as shpendë që fluturon me dy krahë, e që nuk janë të ndara në grupe (të ndryshme), sikurse edhe ju (Zoti i krijoi, i pajisi si juve). Asgjë nuk kemi lënë pas dore nga Evidenca. Më në fund te Zoti i tyre do të tubohen.

39. E ata që i bënë të rreme faktet Tona janë shurdhmecë të mbetur në errësira. Allahu e humb kë të dojë dhe e vë në rrugë të drejtë atë që do.

40. Thuaju: “Nëse iu vjen dënimi nga Allahu, ose iu vjen Kijameti, më tregoni, nëse jeni të sinqertë, a do të thirrni dikë tjetër pos Allahut (për ndihmë)!”

41. Jo, vetëm Atij (Allahut) do t’i luteshit, e nëse do Ai, ju heq atë për çka i luteni, e do t’i harronit ata (zota) që ia shoqëronit.

42. Ne kemi dërguar (pejgamberë) edhe te popujt para teje (e derisa nuk dëgjuan), i dënuam me skamje e mjerim, ashtu që të përuhlen.

43. E pse të mos përuleshin, kur ju erdhi atyre dënimi jonë? Por zemrat e tyre ishin ngurosur, po edhe djalli ua hijeshoi atë që bënin.

44. Meqë lanë pas dore atë me çka u këshilluan (t’i drejtohen Zotit), Ne ua hapëm dyert e çdo gjëje (begatie) derisa kur u gëzuan për atë që iu ishte dhënë, i kapëm befaz, e ata mbetën të zhgënjyer,

45. ndaj u zhduk mbeturina e fundit e popullit mizor. Pra, lavdia i qoftë Allahut, Zotit të botëve!<sup>91</sup>

---

se t’i vinte shpallja prej Zotit. Kur i erdhi, nuk deshën ta pranojnë dhe filluan ta fyejnë, e Zoti i thotë mos u brengos për atë që po të thonë. Ata janë duke mohuar argumentet e Zotit, mandej edhe pejgamberët para teje i kanë fyer, por ata duruan, duro edhe ti, se ndihma e Zotit është e sigurt, atë s’ka kush që mund ta pengojë.

Zoti Fuqiplotë i thotë Muhamedit a.s. mos e ngushto veten pse nuk po besojnë; ti nuk ke mundësi t’i vësh në rrugë të drejtë; ajo është punë e Zotit; Ai e di se kush do të besojë e kush jo, e ti duhet ta dish fuqinë dhe mjeshtrinë e Zotit e të jesh i qetë.

<sup>91</sup> Njerëzit janë të atillë, që iu përgjigjen udhëzimeve të pejgamberit dhe shpalljes së Zotit dhe të atillë që nuk duan të dëgjojnë, prandaj t’i këshillosh ata ishte si t’i këshillosh të vdekurit. Zoti do t’i ringjallë të dy palët dhe do t’u japë shpërblimin e merituar.

Kërkonin prej Muhamedit a.s. t’u sjellë ndonjë mrekulli konkrete, siç ishte Deveja e

46. Thuaj: “Nëse Allahu ua merr dëgjimin, shikimin dhe ua mbyll zemrat, pos Allahut cili zot tjetër do t’ua sjellë atë?” Shih se si ua sqarojmë faktet e megjithëkëtë ata nuk ua vënë veshin!

47. Thuaj: “Më tregoni nëse dënimi nga Allahu ju vjen befaz ose me parashenja, a shkatërrohet kush tjetër pos popullit mizor?”

48. Ne të dërguarit nuk i dërgojmë ndryshe vetëm si përgëzues dhe qortues. E kush besoi dhe u përmirësua, ata nuk kanë as frikë as brengë.

49. Ata që i përgënjeshtroan faktet tona, ata i kap dënimi ngase nuk respektuan normat.

50. Thuaj: “Unë nuk ju them juve, se i kam në kompetencë depot e Allahut (e t’ju sjell mrekulli), as nuk pretendoj se i di fshehtësitë (e t’ju tregoj, se kur do t’ju vijë dënimi), as nuk ju them se unë jam engjëll. Unë ndjek vetëm atë që më shpallet mua. Thuaj: “A janë baras i verbri dhe ai që sheh?” A nuk mendoni?

51. Ti tërhiqju vërejtjen me këtë (Kuran) atyre që i frikësohen tubimit para Zotit të tyre, në mënyrë që të ruhen, sepse pos Tij nuk do të ketë, as mbrojtës, as ndërmjetës.

52. Dhe mos i përze ata që adhurojnë Zotin e tyre mëngjes e mbrëmje, duke pasur si qëllim (me adhurimin e tyre) Fytyrën e Allahut (duke qenë të sinqertë ndaj Tij). Ti nuk përgjigjesh asgjë nga llogaria e tyre e as ata nuk kanë kurrfarë përgjegjësie nga llogaria jote, e po i dëbove ata do të bëhesh nga të padrejtit.<sup>92</sup>

Salihut, Shkopi i Musait, Tryeza e Isait etj.. Ata nuk e dinin, se po t’u sillej diçka e tillë e ata të mos besonin, do t’i kapte menjëherë dënimi. Allahu që krijoi çdo gjallesë në tokë e në qiell, i ndau në grupe të llojllojshme, i furnizoi dhe i përcolli secilën prej tyre; Ai është i Plotfuqishëm t’i sjellë Muhamedit a.s. çfarëdo mrekullie që dëshiron, por Ai vepron sipas dijes së vet.

Veshi që nuk dëgjon të dobishmen, dhe gjuha që nuk thotë të vërtetën, mjerisht janë të humbura dhe janë me defekte.

Çdo besim në diçka tjetër pos në Allahun është i rremë, pse në momentet e vështira çdokush i drejtohet Zotit, e jo atij që s’ka fuqi.

Ndonjë masë ndëshkuese nga Zoti kundër njerëzve në këtë jetë ka për qëllim edukimin, por zemërfortët nuk i vënë veshin një mase të tillë derisa t’i përfshijë ndonjë katastrofë e përgjithshme.

Zullumqarët do të zhduken, herët a vonë, ashtu sikurse u zhdukën idhujtarët mekas. Çdo popull që bën zullum, ai ka për t’u zhdukur.

<sup>92</sup> Zoti xh. sh. iu sjell fakte të sigurta mohuesve për fuqinë e Tij dhe për të mirat me të cilat i pajisi njerëzit vetëm Ai e askush tjetër.

Pejgamberët gjithnjë i kanë gëzuar besimtarët me atë që iu ka premtuar Zoti, dhe iu kanë tërhequr vërejtjen refuzuesve për tmerrret e dënimit, pra askush nuk ka të drejtë



53. Kështu Ne i sprovovjmë disa me disa të tjerë (paskanikun me varfanjakun, atë me autoritet dhe atë pa të), ashtu që të thonë: “A këta janë në mesin tonë që Allahu u dhuroi të mira (dhe i udhëzoi në rrugën e drejtë pos nesh)?” A nuk është Allahu më i Dijshmi për ata që janë mirënjohës?!...

54. E kur të vijnë ty ata që i besojnë ajetet tona thuaju: “Selamun alejkum, Zoti juaj ia obligoi Vetes mëshirën. Kush bën prej jush ndonjë të keqe pa dije, e mandej pas asaj (të keqe) pendohet dhe përmirësohet, s’ka dyshim se Allahu është Shumëfalës dhe është Mëshirues i madh.

55. Ja, kështu Ne i sqarojmë argumentet, në mënyrë që të dalë në shesh rruga e kriminelëve.

56. Thuaj: “Unë jam i ndaluar të adhuroj ata që i adhuron ju, pos Allahut! Thuaj: “Unë nuk i ndjek dëshirat tuaja, pse atëherë do të isha i humbur e jo prej të udhëzuarve (në rrugë të drejtë).

57. Thuaj: “Unë i përmbahem të vërtetës (që më erdhi) nga Zoti im. Ju e përgënjeshtroat atë, e ai që kërkoni t’ju vijë më shpejt (dënimi), nuk është në dorën time, vendimi i takon vetëm Allahut; Ai e rrëfen të vërtetën dhe Ai është më i Miri i gjykatësve.

58. Thuaj: “Sikur të ishte në dorën time ai, që kërkoni t’ju vijë më shpejt, çështja mes meje dhe jush do të ishte e përfunduar. Allahu është më i Dijshmi për mizorët.

59. Çelësat e fshehtësive janë vetëm tek Ai, atë (fshehtësinë) nuk e di kush pos Tij. Ai e di çka ka në tokë dhe në det, Ai e di për çdo gjeth që bie dhe s’ka kokërr në thellësi të tokës, s’ka të njomë dhe s’ka të

---

të thotë se nuk ka ditur. Pejgamberi urdhërohet t’u thotë atyre që kërkonin prej tij mrekulli të posaçme; se ai nuk e ka atë fuqi, që të bëjë çka të dojë, të lajmërojë për momentin e dënimit që e meritonin; se nuk ishte melek që të mos ecë, të mos hajë etj.. Të gjitha këto janë në Dorë të Zotit; thuaj: unë jam njeri, unë i përmbahem asaj që më shpall Zoti. Sikundër po shihet Pejgamberi ynë asnjë herë nuk pretendoi në diçka mbinatyrore, edhe pse kishte virtyte e cilësi shumë të larta e të veçanta në krahasim me njerëzit e tjerë. I tërë qëllimi i tij ishte t’i orientojë njerëzit tek Fuqiploti, duke mos lejuar kult individuali, mirëpo janë të kota rrezet e diellit për të verbrin. I tillë është ai që nuk e angazhon mendjen për të gjetur të vërtetën.

Një pari kurejshite vjen te Pejgamberi a.s. e i thotë: Largoji prej vetes disa muslimanë të varfër e të dobët si: Suhejbin, Hababin, Bilalin, Amarin etj., e afrona neve që jemi populli yt, e ndoshta do të pranojmë ty Pejgamber. Pejgamberi lakmoi për besimin e mundshëm të asaj parie, e cila do të ndihmonte shumë në përhapjen e Fesë Islame, mirëpo Zoti, i cili i di të gjitha fshehtësitë, e dinte edhe qëllimin arrogant të asaj parie, prandaj me këtë ajet Kurani, e udhëzoi Muhamedin a.s. për qëndrimin që duhet të mbajë dhe i tha: Mos i largo...

- thëtë, që nuk është (shënuar) në Librin e Qartë (Levhi - Mahfudh).
60. Ai është që i ngrie (i merr) shpirtrat tuaj natën (kur jeni në gjumë), dhe e di çka vepruat ditën, pastaj ju ngjall-zgjon në të (ditën) deri në afatin e caktuar (vdekje). Pastaj do të ktheheni e do t'ju njoftojë me atë që keni pas vepruar.
61. Vetëm Ai është Mbizotëruesi mbi robërit e vet. Ndaj juve ju dërgon rojë (cakton engjëj) derisa t'i vijë ndonjërit prej jush vdekja, atij ia marrin shpirtin të dërguarit tanë (të tjerë) dhe ata nuk bëjnë kurrfarë lëshimi.
62. Pastaj i kthehen Allahut, Sunduesit të vërtetë të tyre. Vetëm i tij është sundimi (gjykimi) dhe Ai është më i Shpejti i llogaritësve.<sup>93</sup>
63. Thuaj: "Kush ju shpëton prej errësirave (trishtuese) të tokës e të detit, e (nga trishtimi) ju e lutni atë haptas e fshehtas (duke thënë), nëse Ai na shpëton prej kësaj, ne do të jemi (besimtarë) mirënjohës?"
64. Thuaj: "Allahu ju shpëton nga ajo dhe nga çdo brengosje. Megjithëkëtë ju Atij i përshkruani shok.
65. Thuaj: "Ai ka fuqi (t'ju shpëtojë, por edhe) t'ju sjellë dënim prej së larti, ose prej së poshti nën këmbët tuaja, apo t'ju ndajë në grupe e ta luftoni njëri-tjetrin. Shih se si i sqarojmë faktet në mënyrë që të kuptojnë".
66. E populli yt e konsideroi atë (Kuranin) të rremë, porse ai (Kurani) është i vërtetë. Thuaj: "Unë nuk jam rojë e juaj".

<sup>93</sup> Paria mekase ishte e rendit feudal, mendonte se ishte e privilegjuar, edhe te Zoti dhe te Pejgamberi i Tij, prandaj i brente pozita e afërt te Pejgamberi a.s. e disave që kishin qenë robër, që nuk ishin të origjinës arabe ose kurejshite. Zoti xh. sh. i tregoi Muhamedit a.s., se ai e di më së miri për atë që është mirënjohës dhe atij ia dhuron rugën e drejtë, e di edhe për atë që është bukëpërmbysur dhe e lë në errësirë. Mandej, e urdhëron Muhamedin që ata, besimtarët e sinqertë t'i përshëndesë përpara tyre, t'ju rrëfejë se ai që pendohet për gabimin e bërë pa dije Zoti do t'ia falë.

Idhujtarët talleshin me Muhamedin a.s. për kërcënimet, me të cilat u tërhoqte vërejtjen e i thoshin: ku janë ato dënime për të cilat thua? Muhamedi a.s. iu tha, se ajo çështje nuk është në dorën time, është çështje e Zotit, vetëm Ai i di të fshehtat, di për çdo qenie në tokë apo në ujë, e di për farën në thellësi të tokës, se a do të mbijë ose jo, ia di vendin ku gjendet, e di për çdo gjeth që bie, i di të gjitha në tërësi e në hollësi.

Çështjet e fshehta nuk i di kush, pos Zotit. Ai ndodh që ndonjë pejgamber ta njoftojë për ndonjë sosh.

Gjumi është një nimet i madh prej Zotit, nuk është vdekje e vërtetë, por jo edhe jetë frytdhënëse.

Çdo njeri ka rojë engjëjsh të caktuar prej Zotit, të cilët e përcjellin deri në momentin e vdekjes, e në atë moment vijnë engjëjt e tjerë, të caktuar për marrjen e shpirtit. Engjëjt nuk guxojnë t'i shmangen detyrës së vet, as sa qimja e flokut.

67. Çdo lajm e ka afatin e realizimit, e më vonë, ju do të kuptoni.
68. Kur sheh ata se janë thelluar me tallje në argumentet (ajetet) Tona, largohu prej tyre derisa të kalojnë në një bisedë tjetër. Nëse djalli të bën të harrosh (e rri me ta), pasi të bie ndër mend, mos rri me popullin mizor.
69. Për ata (besimtarët) që ruhen (nga tallja) s'ka kurrfarë përgjegjësie (për talljen e mosbesimtarëve), mirëpo këshilloni ata (mosbesimtarët), në mënyrë që të ruhen (nga tallja).
70. Hiq atyre që e marrin fenë për lojë e dëfrim (në vend që ta respektojnë) dhe i ka mashtruar jeta e kësaj bote. Ti përkujto me të (Kuranin), që të mos bjerë njeriu viktimë e asaj që ka vepruar, e që s'ka mbrojtës as ndërmjetësues për të pos Allahu. Madje ai (njeri) edhe nëse jep çdo lloj shpagimi nuk i pranohet. Të tillët janë ata që ranë viktimë e asaj që punuan. Ata, për shkak se mohuan për pije kanë ujë të vluar e dënim të idhët.
71. Thuaj: "A pos Allahut të adhurojmë atë që nuk na sjell, as dobi, as dëm dhe të kthehemi mbrapa (në kufr) pasi Allahu na vuri në rrugë të drejtë, dhe atëherë të bëhemi sikurse ai, të cilin dajjtë e kanë rrëmbyer (e kanë bërë për vete), duke e lënë të hutuar në tokë, që edhe pse ai ka shokë, që e thërrasin në rrugë të drejtë (i thonë): "Eja te ne" (ai nuk përgjigjet)? Thuaj: "I vetmi udhëzim është ai udhëzimi i Allahut, dhe se jemi urdhëruar, që t'i dorëzohemi Zotit të botëve.
72. (Na është thënë) Dhe faleni namazin dhe kini frikë prej Tij, se Ai është tek i Cili do të tuboheni.
73. E Ai është që krijoi qiejt dhe tokën, me qëllim të caktuar, e (ruajuni dënimit) ditën kur thotë: "Bëhu"! Ajo bëhet. Fjala e Tij është e njëmendtë dhe Atij i takon sundimi Ditën kur i fryhet "Surit". Ai është i Dituri i të fshehtës dhe të dukshmes, është më i Urti dhe Njohësi i çdo gjëje me hollësi.
74. Përkujtoju (o i dërguar), kur Ibrahim i tha babait të vet Azerit: "A statuja (idhuj) adhuron për zota? Unë po të shoh ty dhe popullin tënd në një humbje të sigurt.
75. E kështu Ibrahimit ia mundësua t'i shohë madhësitë e qiejve e të tokës për t'u bërë edhe më i bindur.
76. E kur atë e mbuloi nata, ai pa një yll e tha (popullit të tij si argument kundër tyre)! "Ky është Zoti im!" E kur u zhduk ai (perëndoi) tha: "Unë nuk i dua ata që humben".

77. Kur e pa hënën të posalindur tha: “Ky është Zoti im! E kur perëndoi ajo tha: “Nëse Zoti im nuk do të më kishte udhëzuar, unë do të bëhesha prej njerëzve të humbur!”

78. Kur e pa diellin të lindur tha: “Ky është Zoti im, ky është më i madh!”, e kur ai perëndoi tha: “O populli im, unë jam i pastër nga ajo që ju i shoqëroni!”

79. Unë me veten time i drejtohem Atij, që krijoi qiejt e tokën, larg besimeve të tjera; unë nuk jam prej atyre që i përshkruajnë shok!

80. Po atë (me Ibrahimin) e polemizoi populli i tij e ai tha: “A polemizoni me mua, rreth Allahut e Ai më udhëzoi?” Unë nuk iu frikohem atyre që ju ia bëni shok, vetëm nëse Zoti im do ndonjë send (të më godasë, ai më godet). Me dijen e Tij Zoti im ka përfshirë çdo send, a nuk e merrni me mend?”

81. E si t’ju frikohem atyre, që ju ia shoqëruat, e ju nuk frikësoheni për atë që i shoqëruat Allahut pa pasur kurrfarë argumenti. E cili grup, pra, është më i drejtë të jetë i sigurt, nëse jeni që kuptoni?

82. Ata që besuan dhe besimin e tyre nuk e ngatërruan me besim të kotë, atyre u takon të jenë të sigurt dhe ata janë në rrugë të drejtë.

83. Këto janë argumentet tona, që ia dhamë Ibrahimit kundër popullit të tij. Ne ngrejmë në shkallë të lartë atë që duam. Vërtet Zoti yt është më i Urti (që çdo send e vë në vendin e vet), dhe është i Gjithëdijshmi (të Cilit nuk i fshihet asgjë).<sup>94</sup>

84. Ne atij (Ibrahimit) i falëm Is’hakun dhe Jakubin dhe secilin prej tyre e udhëzuam. Më parë edhe Nuhun e patëm udhëzuar. E nga pasardhësit e tij (të Ibrahimit) udhëzuam Davudin, Sulejmanin, Ejubin, Jusufin, Musain dhe Harunin. Kështu i shpërblejmë bamirësit.

85. (shpërblyem) Edhe Zekerijanë, Jahjanë, Isain, Ilijasin të gjithë prej të mirëve të përsosur.

86. (shpërblyem) Edhe Ismailin, Eljesanë, Junusin dhe Lutin. Të gjithë këta i veçuam mbi njerëzit e tjerë.

87. Edhe disa nga prindërit, nga pasardhësit dhe nga vëllezërit e tyre i zgjodhëm (për pejgamberë) dhe i udhëzuam në rrugë të vërtetë.

<sup>94</sup> I ati i Ibrahimit a.s. dhe populli i tij besonin në shumë zota. Në asi zotash, të gdhendur nga guri, nga druri, nga metali i trajtësuar si statuja, por edhe në trupa qiellorë, si në yje, diell e hënë. Paraqitja e Ibrahimit a.s. sikurse e beson një herë një yll e pastaj hënën dhe diellin ka si qëllim dialogun me anën e të cilit do ta bindte kundërshtarin për besimin e tij të gabuar. Për ndryshe Ibrahimit asnjëherë nuk ka pasur dyshim në Zotin e vërtetë Krijues.

88. Ky është udhëzim i Allahut, udhëzon me të kë të dojë nga robërit e Tij. E sikur t'i përshkruajnë shok Zotit (edhe ndonjë nga këta) kishte për t'iu shkuar huq ajo që kanë vepruar.<sup>95</sup>

89. Ata ishin që iu patëm dhënë librin, urtësinë e pejgamberllëkun; e nëse këta (idhujtarët mekas) e refuzojnë këtë (pejgamberllëkun tënd), Ne e kemi siguruar këtë me një popull që nuk e refuzon.

90. Ata (të dërguarit e përmendur) ishin që Allahu i vuri në rrugë të drejtë, prandaj ti merri shembull në udhëzim. Thuaj: "Unë nuk kërkoj për këtë (komunikimin e Kuranit) shpërblim prej jush. Ky nuk është tjetër, përveç një këshillë për mbarë njerëzit."

91. Ata (mohuesit) nuk e njohën Allahun sa duhet njohur Atë, kur thanë: "Allahu nuk i shpalli gjë asnjë njeriu!" Thuaj: "Kush e zbriti librin, me të cilin erdhi Musai, e që ishte dritë e udhërrëfyes për njerëz, e të cilin ju e bëni të shpërndarë në letra, që disa i paraqisni, kurse shumicën e fshihni. Dhe u mësuar çka nuk e dinit ju, as prindërit tuaj?"

<sup>95</sup> Në këto ajete përshkruhet qëndrimi jo korrekt i disa njerëzve. Kur kanë vështirësi ose kanë ndonjë frikë të madhe, i luten Zotit, i luten Atij që është për t'iu lutur, por kur çlirohen, harrojnë, bile edhe e mohojnë. Zoti ka fuqi të ndëshkojë me lloj-lloj ndëshkimesh: me fatkeqësi natyrore, si nga qielli me ndonjë stuhë, vërshim etj., ashtu edhe nga toka me ndonjë tërmet, shembje etj., por edhe ti përçajë njerëzit, që ta luftojnë njëri-tjetrin. Këto janë masa për ata që nuk respektojnë mësimet e Zotit, Kuranin, e as këshillat e Pejgamberit a.s., prandaj besimtari nuk duhet të pajtohet me talljet që bëhen në llogari të fesë, e nëse s'ka tjetër mundësi, ai duhet të largohet nga ai vend. Megjithatë duhet të përkujtojmë ata që i ka mashtruar kjo jetë dhe kanë lënë pas dore jetën e vërtetë e të amshueshme, se gabimet e bëra nuk kanë me çka t'i shpaguajnë.

Nëse njeriu lë pas dore udhëzimet e Zotit, ai i përngjan një të humburi në një shkretëtirë, që ka mbetur hajran-i hutuar dhe s'ka kush që mundet ta shpëtojë, pos Zotit, por Ai nuk i shpëton kriminelët.

Në këto ajete janë të përmendur me emra tetëmbëdhjetë pejgamberë bashkë me Ibrahimin a.s. Ibrahim i ishte i shtyrë në moshë, kur i dhuroi Zoti djalin Is-hakun, e gëzoi edhe më shumë kur e arriti edhe djalin e djalit Jakubin pejgamber. Përmendet Nuhu si paraardhës i Ibrahimit dhe si babai i dytë i njerëzimit. Davudi dhe Sulejmani ishin, edhe pejgamberë, edhe mbretër. Ejubi dhe Jusufi, që të dy u sprovan me shumë vuajtje, prandaj përmendet ndaj njëri-tjetrit, kurse Musai e Haruni ishin vëllezër. Zekerijai, Jahjai, Isai dhe Iljasi ishin të dalluar me modesti ndaj përjetimeve të kësaj jete. Ismaili ishte bir i Ibrahimit, por nga tjetër nënë, e Luti djali i vëllait të Ibrahimit. Pejgamberët e përmendur këtu, nuk janë radhitur sipas rendit historik, por sipas cilësive të tyre të posaçme.

Edhe pejgamberëve do t'u shkonte huq mundimi, nëse do të gabonin rreth besimit në Zotin një, pra kuptohet se sa rrezik është t'i mendohet ndonjë shok Atij. Pejgamberi ynë, Muhamedi a.s. është më i lavdishmi, sepse është i urdhëruar t'i marrë shembull virtytet e pejgamberëve të tjerë dhe të grumbullojë cilësi të tëra, që për pejgamberët e tjerë ishin të posaçme.

Thuaj: (e zbriti) Allahu”. Mandej lëri ata që luajnë në atë kotësinë e tyre.

92. Edhe ky (Kuran) është libër që e zbritëm; është i bekuar, vërtetues i të mëparshmes, e që t’i tërheqësh vërejtjen (banorëve të) nënës së fshatrave (Meke), dhe atyre përreth saj (mbarë botës). Ata që e besojnë Ahiretin, besojnë në të (Kuranin), ata edhe e falin namazin rregullisht.

93. E kush është më gabimtar i madh, se sa ai që trillon rrenë ndaj Zotit, ose thotë: “Mua po më shpallet, e nuk i është shpallur asgjë, ose se sa ai që thotë: “Do të thur diçka të ngjashme me atë që e ka zbritur Allahu”. E, sikur t’i shihje mizorët kur janë në agoninë e vdekjes, e engjëjt kanë shtrirë duart e veta (me ndëshkim) e (iu thonë): “Shpëtojeni pra veten (nëse mundeni). Tashti përjetoni dënimin e turpshëm, për shkak se thoshit të pavërtetën për Allahun, dhe ndaj argumenteve të Tij ishit kryeneçë.” (atëherë vërtet do të shihje një dënim të tmerrshëm).

94. (Allahu do t’u thotë): “Në të vërtetë ju na erdhët një nga një (të vetmuar), ashtu si ju krijuam së pari; keni lënë prapa shpinës atë që iu patëm dhënë, e nuk po shohim se i keni me vete ndërmjetësit tuaj, të cilët i mendonit, se për ju janë ndihmëtarë (i shoqëronit Allahut). S’ka dyshim, është këputur lidhja mes jush, dhe mbaroi ajo çka mendonit (ndërmjetësues apo zota të tjerë).”<sup>96</sup>

95. S’ka dyshim, Allahu është zbërthyes i farës (i kokrrës së saj) dhe i bërthamës (së pemës). Ai nxjerr të gjallin nga i vdekuri dhe Ai është nxjerrës i të vdekurit nga i gjalli. Ky është Allahu, e si atëherë shmangeni. (nga besimi)!

96. Ai është krijues i dritës së mëngjesit. Natën e bëri kohë pushimi, e diellin dhe hënën për llogaritje të kohës. Ky (rregull) është caktim i të Plotfuqishmit, të Gjithëdijshtit.

97. Ai është që krijoi yjet për ju, që me ta të orientoheni në errësira,

<sup>96</sup> Pasi iu tërhoqi vërejtjen atyre, që donin të mohonin mundësinë e shpalljes së Zotit pejgamberëve, dhe jehudive, që e falsifikonin Tevratin, duke fshehur atë që kishte të bënte me lajmin mbi ardhjen e pejgamberit të fundit, Muhamedit a.s., edhe atyre që përpiqeshin të paraqiteshin si pejgamberë të rrejshëm, apo përpiqeshin të thurnin diçka të ngjashme me Kuranin - fjalë e Zotit, në ajetet e fundit përshkruhet dënimi i mizorëve mu në çastin e vdekjes, të cilin e zbatojnë engjëjt dhe ju japin mundime të mëdha, e më në fund përshkruhet edhe paraqitja e secilit të vetmuar para Zotit, pa pasuri e pa pasardhës, ashtu si kanë ardhur në këtë jetë dhe demaskimi që do t’u bëhet atyre, që i bënë shok ose i luten tjetër kujt, pos Zotit.

kur jeni në tokë ose në det. Vërtet Ne i shpjeguem argumentet tona për një popull që di të mendojë.

**98.** Ai është që ju krijoi (filloi) prej një njeriu; aty (mbi tokë) jetoni (qëndroni) dhe nën të do të pushoni. Ne ia sqaruam argumentet një populli, që di të kuptojë.

**99.** Ai është që lëshon nga lart shiun e me të nxjerr bimën e çdo sendi dhe prej bimës nxjerrim gjelbërim dhe prej tij (prej gjelbërimit) kokrra të dendura në kallinj. E nga hurmat, nga sythat e tyre kalaveshë të afërt (për t'i vjelë). Edhe kopshte me hardhi, ullinj e shegë të ngjashme (në dukje) e të llojlojshme (në shije). Shikoni pra, frutat e tyre kur i formojnë dhe kur piqen (të gjitha këto nga shiu). Edhe në këto ka fakte për njerëzit që besojnë.

**100.** E (idhujtarët) xhinët ia bëjnë shokë Allahut, e në të vërtetë Ai i krijoi ata (xhinët), dhe duke mos patur kurrfarë dije, ata shpifën se Ai (Zoti) ka djem e vajza. Larg (shpifjeve) është madhëria e Tij e lartë.

**101.** Ai (Allahu) është, që krijoi (pa kurrfarë shembulli) qiejt dhe tokën (e duke qenë i tillë), e si do të ketë Ai fëmijë kur nuk pati bashkëshorte?!... Çdo send e krijoi Ai, dhe është më i Dijshmi për të gjitha sendet e krijuara.

**102.** Ky është Allahu, Zoti juaj, nuk ka të adhuruar të vërtetë përveç Tij, Krijues i çdo sendi, pra adhurojeni Atë; Ai është Mbikëqyrës ndaj çdo sendi.

**103.** Të parët (e njerëzve) nuk mund ta përfshijnë Atë, e Ai i përfshin të parët. Ai është shumë i Kujdesshëm, hollësisht i Njohur.<sup>97</sup>

**104.** Juve ju erdhën argumente të qarta nga Zoti i juaj, e kush i sheh (kupton) ai e ka për vete, e kush verbohët, ai e ka për të zezën e vet. E unë (Pejgamberi) nuk jam roje e juaj.

<sup>97</sup> Në këto ajete u fol mbi fuqinë e pakufishme të Zotit Krijues, i cili nga sendi i thatë, i vdekur e i keq, nxjerr të njomin, të gjallin, të mirin, dhe anasjelltas. Ai është që pas pushimit dhe errësirës së rëndë të natës, na gëzon me agimin e mëngjesit. Ai është që me krijimin e yjeve të llojlojshme, na mundësoi të llogarisim kohën tonë dhe të orientohemi. Për këtë duhet menduar. Ai është që na mundësoi jetë mbi tokë dhe jetë nën tokë deri në Ditën e Gjykimit. Vetëm fuqia dhe mjeshtëria e Tij bën që prej të njëjtit shi të mbijnë bimë të ndryshme me shije e forma të llojlojshme.

Me gjithë këto fakte bindëse disa njerëz besuan edhe zota të tjerë të trilluar. Madje disa të tjerë thanë, se Zoti, larg qoftë asaj fjale, ka fëmijë; djem si Uzejri e Isa, e vajza, engjëjt. Ai që shpik e krijon, Ai nuk është i llojit të krijesave, Ai nuk ka nevojë për asnjë send. Në domethënien e ajetit të fundit dijetarët islamë janë të ndarë në mendime. Çka është e sigurt: Zotin do ta shohim në botën tjetër, kurse në këtë botë nuk ka mundësi të shihet.

105. E kështu Ne i sqarojmë dëshmitë, ashtu që ata thonë: “Ke mësuar ti” (nga librat, po fjalës së tyre nuk i vihet veshi) dhe që për t’ia bërë edhe më të qarta një populli, që di të dallojë (të vërtetën nga e kota).

106. Ti (Muhamed) praktikoi atë që t’u shpall nga Zoti yt. S’ka të adhuruar me të drejtë, përveç Tij. Largohu prej idhujtarëve!

107. E sikur të donte Allahu, ata nuk do të ishin idhujtarë. Ne nuk të bëmë përcjellës të tyre, e as që je mbikëqyrës i tyre.

108. Ju mos ua shani ata (zota) që ju luten (idhujtarët), pos Allahut, e (si hakmarrje) të fyejnë Allahun nga armiqësia, duke mos ditur (për madhërinë e Tij). Kështu Ne ia kemi zbukuruar çdo populli veprimin e vet, mandej e ardhmja e tyre është te Zoti i tyre, e Ai i shpërblen për atë që vepruan.

109. Ata u betuan me një betim të fortë në Allahun, se nëse iu vjen atyre ndonjë mrekulli do ta besojnë. Thuaj: “Çështja e atyre mrekullive është tek Allahu”. E ku e dini ju, ndoshta kur të vijnë ato nuk iu besojnë.

110. Ne i rrotullojmë zemrat dhe të parët e tyre (prej besimit), ashtu sikundër nuk e besuan atë (Kuranin) për herë të parë, dhe i lëmë të bredhin të hutuar në atë mashtrimin e tyre.

111. E edhe sikur t’ua zbritnim Ne atyre engjëjt, t’u flitnin të vdekurit, t’u tubonim atyre çdo send (gjallesë) konkretisht, ata nuk kishin për të besuar, vetëm po të donte Allahu, por shumica e tyre nuk e dinë (se besimi është dhuratë nga Zoti).<sup>98</sup>

112. Dhe kështu (sikurse edhe ty) çdo pejgamberi i bëmë armiq disa nga njerëzit dhe nga xhinët e djallëzuar, që me fjalë të shkëlqyeshme, në mënyrë të fshehtë nxisin njëri-tjetrin në mashtrime. E sikur të

<sup>98</sup> Zoti xh. sh. parashtroi argumente dhe e bëri të qartë të vërtetën. Kush e kuptoi dhe e besoi, ai e ka për të mirën e vet, e kush nuk deshi të kuptojë faji është i tij. Pejgamberi është vetëm komunikues.

Muhamedi a.s. urdhërohet ta ndjekë atë që i shpallet nga Zoti e të mos u vërë veshin ideve idhujtare.

Besimtarëve iu është e ndaluar t’i fyejnë zotat (idhujt) e idhujtarëve e të nxisin armiqësi nga e cila idhujtarët injorantë kalojnë çdo kufi dhe e fyejnë Zotin, pse ata veprojnë e besojnë aq sa kanë mend. Ata thoshin, se do të besonin po t’u vinte ndonjë mrekulli. Mrekullitë i sjell Zoti atëherë kur të dojë, po ku ta dimë, ndoshta edhe këta nuk do t’i besojnë sikurse nuk i besuan të parët e tyre. Zoti ju rrotullon zemrat dhe të parët, e as nuk i kuptojnë, as nuk i shikojnë ato mrekulli dhe mbesin të humbur, si mbetën edhe të parët e tyre.



donte Zoti yt, ata nuk do ta bënin atë (armiqësi), po ti lëri ata me ato trillime.

113. Dhe (nxisin) që zemrat e atyre që nuk besojnë botën e ardhshme të anojnë (tek ato fjalë mashtruese) dhe që të kënaqen e ngarkohen me atë që janë duke u ngarkuar.

114. (Thuaj) A pos Allahut të kërkoj unë gjykatës (mes meje dhe juve)! Kur Ai është, që ua zbriti librin në mënyrë të shkoqitur? Atyre që iu dhamë librin e dinë se ai (Kurani) është i zbritur prej Zotit tënd saktësisht, pra mos u bëj prej atyre që dyshojnë.

115. Fjalët e Zotit tënd janë plot të vërteta (çka lajmërojnë) dhe plot të drejta (çka gjykojnë). S'ka kush që të ndryshojë fjalët (vendimet) e Tij. Ai është Dëgjuesi i çdo gjëje, i Gjithëdijshmi.

116. Në qoftë se i bindesh shumicës (mohuese që janë) në tokë, ata do të largojnë ty nga rruga e Allahut. Ata nuk ndjekin tjetër vetëm supozime dhe nuk janë tjetër vetëm se gënjeshtarë.

117. S'ka dyshim, Zoti yt e di më së miri për atë që është larguar nga rruga e Tij dhe Ai është më i Dijshmi për të udhëzuarit.

118. Ju (besimtarë) hani nga ajo që (është e therur dhe) është përmendur emri i Allahut, po qe se jeni të bindur në faktet e Tij.

119. Ç'keni ju, që të mos hani nga ajo për të cilën është përmendur emri i Allahut, e Ai ju sqaroi juve, se çka është e ndaluar për ju, përveç kur jeni të detyruar (atëherë edhe harami është hallall). Një shumicë (e mohuesve), duke mos pasur kurrfarë dije, por vetëm nga pasionet e tyre, duan t'i largojnë nga e vërteta (njerëzit). Po Zoti yt është i Gjithëdijshëm për ata që i shkelin dispozitat.

120. Dhe mos bëni mëkate, as haptas, as fshehtas. Ata që bëjnë mëkatin do të ndëshkohen për mëkatin e bërë.

121. Dhe mos hani nga ajo që (para therjes së saj) nuk është përmendur emri i Allahut, vërtet ajo (ngrënia) është mëkat. Djallëzitë i nxisin miqtë e vet, që t'ju polemizojnë juve, e nëse i dëgjoni ata, atëherë jeni si ata (idhujtarë).<sup>99</sup>

<sup>99</sup> Muhamedit a.s. i jepet shenjë, që të jetë i durueshëm. Armiq nga radhët e njerëzve e të xhinëve patën edhe peygamberët e tjerë, dhe se ata përpiqeshin në mënyra të ndryshme të largojnë prej rrugës së drejtë. Veset e atyre armiqve gjenin përkrahje tek ata, që ishin të luhatshëm në besim ndaj botës tjetër. Ata nuk bënin gjë tjetër vetëm se e ngarkonin veten me mëkate, e Peygamberit nuk mund t'i sillnin kurrfarë dëmi. Sipas këtyre ajeteve po kuptohet, se nga xhinët ka besimtarë dhe jobesimtarë sikurse edhe nga njerëzit. Mushrikët kurejshitë i thanë Muhamedit a.s. të caktojë një gjykatës nga prijësit fetarë

122. Vallë, a është ai që qe i vdekur, kurse Ne e ngjallëm dhe i dhamë dritë, me të cilën ecën mes njerëzve, si ai që ka mbetur në errësirë (i humbur) dhe nuk mund të shpëtojë nga ajo? Ja, kështu (si këtij në errësirë) iu duket mirë mohuesve ajo që veprojnë.

123. Dhe ashtu (sikurse në Mekë) në çdo qytet kemi bërë kriminelët e tij pari, në mënyrë që të bëjnë dredhi në të, por nuk mashtrojnë tjetërkënd, pos veten e tyre dhe prapëseprapë nuk kuptojnë.

124. E kur u vjen atyre ndonjë argument i prerë (për Muhamedin), ata thonë: "Kurrsesi nuk e besojmë atë (dërgesën e Muhamedit) derisa të na jepet edhe neve ngjashëm me atë që iu pat dhënë të dërguarve të Allahut"! Allahu e di më së miri, ku ta vërë dërgesën (risalen) e vet. Ata që bënë krim do t'i godasë poshtërimi dhe dënimi i fortë tek Allahu, për shkak se vazhdimisht bënë hile.

125. Atë që Allahu dëshiron ta udhëzojë, ia zgjeron zemrën për (të pranuar) Islamin. Atë që dëshiron ta lërë të humbur, zemrën e tij ia bën shumë të ngushtë, sikur të ngjitej në qiell. Kështu Allahu lëshon dënimin mbi ata që nuk besojnë.

126. Kjo është rruga e Zotit tënd, është e drejtë, Ne shpjegoam argumentet për njerëz që përkujtojnë.

127. Ata e kanë vendin e shpëtimit (xhenetin) te Zoti i tyre; Ai është Mbrojtës i tyre, për atë që ata vepruan.

128. Përkujto ditën, kur Ai i tubon ata të gjithë (e iu thotë): "O grumbull i xhinve, ju mashtruat shumë njerëz!" E nga njerëzit që ishin miq të tyre (të xhinve) thonë: "Zoti ynë ne përfituam njëri prej tjetrit, dhe e arritëm afatin që caktove!"- Tha (Zoti): "Zjarri është vendi juaj, përgjithmonë jeni në të, pos (kohës) çka do Allahu". Vërtet Zoti yt është më i Urti, më i Dijshmi.

129. Po ashtu (sikur iu dhamë xhinve dhe njerëzve përjetim), Ne i bëjmë sundues disa mizorë mbi mizorët e tjerë, për shkak të asaj që fituan (vepruan).

---

jehudi ose të krishterë, e ai të informojë masën, se çka shkruan në librat e tyre për Muhamedin a.s.. Zoti e urdhëroi Muhamedin a.s. ta refuzojë atë propozim, pasi Kurani e kishte sqaruar çdo gjë dhe ata e dinin saktësinë e tij.

Me shumicën në tokë, fjala është për banorët e Mekës, të cilët në ditët e para të fesë islame ishin mohues. Mushrikët ju thoshin muslimanëve: Nuk po e hani atë që vret Zoti (kishin për qëllim të ngordhurën), e po hani çka vrisni ju vetë. Me këtë donin t'ju ngatërronin muslimanëve hallallin me haram. Çështja e ngrënies së mishit të therur pa bismillah është shumë e rëndë, sepse urdhri për të mos ngrënë është shumë i ashpër.

130. O grumbull i xhinve dhe i njerëzve! A nuk ju erdhën nga mesi juaj të dërguar t'ju rrëfejnë argumentet e Mia dhe t'ju tërheqin vërejtjen për takimin tuaj në këtë ditë? Ata thonë: “Dëshmojmë kundër vetes”. I pat mashtruar ata jeta e kësaj bote dhe ashtu (të detyruar) dëshmuar kundër vetes, se me të vërtetë e refuzonin (të vërtetën).

131. Këtë (dërgimin e të dërguarve), sepse Zoti yt nuk është që për shkak të mëkatit të shkatërrorë një vend, e banorët e tij të jenë të painformuar.<sup>100</sup>

132. Po për secilin (veprues) ka shkallë (që do t'i arrijë) sipas asaj që vepruan. Allahu nuk është i pakujdesshëm ndaj asaj që veprojnë.

133. Zoti yt nuk ka nevojë për asgjë, Ai është Mëshirues. Nëse do Ai, juve ju zhduk dhe sjell kë të dojë pas jush, ashtu sikurse ju sollti juve nga pasardhësit e atyre që ishin para jush.

134. Ajo që iu kërcënohet (kijameti, ringjallja, llogaria, përgjegjësia) patjetër do të vijë, e ju nuk mund ta pengoni. (Nuk mund ta mënjanoni caktimin e Zotit).

135. Thuaj: “O populli im (kurejshitë!) veproni në atë që jeni, e unë do të vazhdoj të veproj në atë që jam, e më vonë do ta dini, se kujt do t'i takojë e ardhmja e lavdishme. Është e ditur, se zullumqarët nuk gjejnë shpëtim.

136. Dhe nga ajo që krijoi Ai prej të lashtave dhe prej kafshëve shtëpiake, ata (idhujtarët) ndanë një pjesë për Allahun dhe thanë: “Kjo është për Allahun, si mendonin ata, e kjo është e idhujve tanë”. Ajo

<sup>100</sup> I vdekuri i përmendur në këtë ajet është ai, që ishte i humbur në besim; e i gjallë me dritë në dorë, që shkon nga të dojë është ai që besoi. Kurani e konsideron të verbër në shpirt atë që ka mbetur në errësirën e paditurisë, në errësirën e mohimit. E atë që pranoi mësimet e Kuranit, e konsideron të shpëtuar prej verbërisë shpirtërore, të ngjallur prej asaj errësire të vdekjes dhe të ndriçuar në dritën e besimit.

Paria e çdo vendi është gjithnjë më afër përbuzjes së të mirave të Zotit, sepse i mashtron pozita dhe pasuria. Ashtu i bënë dredhi Muhamedit a.s. edhe paria mekase, si Ebu Xhehli etj., për nimetin që ia dha Zoti. Nga inati nuk deshën ta pranojnë si pejgamber, mirëpo Allahu e di më së miri, se ku dhe cilit i duhet dhënë grada pejgamber. Zoti i shpëton mirënjohësit, duke i dhuruar besimin e drejtë, e i dënon përbuzësit, duke i lënë në mosbesim. Allahu i tubon në Ditën e Kijametit njerëzit dhe xhinët shejtanët. Xhinët shtangen dhe nuk mund të flasin, e njerëzit gabimtarë përpiqen të kërkojnë falje, por është vonë.

Zullumqarin që nuk ndalet prej punëve të këqija, Zoti e dënon në këtë dynja, duke i dhënë pushtet mbi të një zullumqari tjetër.

Drejhtësia e Zotit është aq e lartë, saqë asnjë popull a njeri nuk e dënon pa ia komunikuar rrugën e drejtë dhe pa i tërhequr vërejtjen për të shtrembrën, ashtu që në Ditën e Kijametit të mos kenë arsye të justifikohen. Prej xhinve nuk pat të dërguar.

që ishte për idhujt, nuk shkon tek Allahu, e ajo që është për Allahun, shkon tek idhujt e tyre. Sa gjykim i shëmtuar është ai që gjykojnë (pjesën e idhujve e plotësonin nga ajo e Allahut, në rast nevoje, e të Allahut jo).

137. Kështu shumicës së idhujtarëve, idhujt ua hijeshuan atyre mbytyjen e fëmijëve të vet, për t'i shkatërruar (me mashtrime) dhe për t'ua ngatërruar fenë (që e kishin pasur të Ismailit). Po sikur të donte Allahu, ata nuk do ta bënin atë, prandaj hiqur tyre dhe asaj që shpifin.<sup>101</sup>

138. Dhe sipas bindjes së tyre ata thoshin: “Këto kafshë dhe këto bimë janë të ndaluara, nuk mund të ushqehet me to, përveç atyre që ne ua lejomë; këto janë kafshë që është e ndaluar t'u hipet; këto janë kafshë që gjatë therjes së tyre nuk përmendin emrin e Allahut, duke shpifur ndaj Tij. Ai do t'i ndëshkojë ata për shpifjet e tyre.

139. Madje ata thoshin: “Çka është në barqet e këtyre kafshëve është vetëm për meshkujt tanë, e ndaluar për gratë tona. E nëse ishte e ngordhtë (fruti në bark) ata (meshkuj e femra) ishin të barabartë në të. Do ta ndëshkojë Ai cilësimin e tyre të rrejshëm. Ai është i Përsosur në punët e Tij, i Gjithëdijshëm për krijesat e Tij.

140. S'ka dyshim, se kanë dështuar keq ata që vranë fëmijët e tyre nga mendjelehtësia e pa kurrfarë dije dhe ata, që duke i shpifur Zotit shpallën të ndaluar atë, që Zoti ua kishte dhuruar. Ata kanë humbur rrugën e drejtë dhe prej fillimit nuk ishin në udhëzim.

141. Ai (Allahu) është, që krijoi kopshte (bimët e të cilave) të ngritura lart (në shtylla) dhe të rrafshata (të shtrira në tokë), edhe hurmet dhe drithërat me frute (shije) të ndryshme; (krijoi) ullinjë dhe shegët e ngjashme (nga forma) e jo të ngjashme (nga shija). Hani frutat e tyre, kur të piqen dhe ditën e korrsjes (të vjeljes) së frutave jepeni atë pjesë, që është obligim (të varfërve e nevojtarëve) dhe (hani-jepni) mos teproni, pse Ai nuk i do shkapërderdhësit.

<sup>101</sup> Veprat e njerëzve janë të niveleve të ndryshme, prandaj edhe shpërblimet në Ahiret do të jenë të shkallëve të llojllojshme.

Zoti nuk ka nevojë për asnjë send, është Mëshirues dhe nga mëshira dërgoi pejgamber pas pejgamberi, nga mëshira që ka, nuk i ndëshkon mëkatarët menjëherë pas mëkatit, por iu dha afat që të pendohen, ndonëse momentet e paralajmëruara patjetër do të ndodhin.

Edhe një nga xhahilijeti i idhujtarëve ishte krahasimi i idhujve me Zotin e vërtetë, kur një pjesë të bereqetit e caktonin për ta. Madje aq shumë i kishte mashtruar djalli nëpërmjet idhujve të tyre, saqë edhe fëmijët i flijonin për ta, e me këtë, edhe i shkatërronte, edhe i largonte nga feja e Ismailit, që kishte qenë e drejtë.

142. Nga kafshët (shtëpiake krijoi) edhe asosh për ngarkim (për hipje) dhe asosh, prodhimi i të cilave përdoret për shtrojë (lesh i tyre ose për therje). Hani nga ajo që Allahu ju dhuroi, e mos ndiqni gjurmët (rrugët) e shejtanit, pse ai është armiku i juaj i hapët.

143. Ai (krijoi) tetë lloje (nga kafshët shtëpiake): prej deleve dy (dash e dele), prej dhive dy (cjan e dhi). Thuaj: “A janë të ndaluar (haram) dy meshkuj apo dy femra apo çka mban (pjell) mitra e dy (llojeve të tyre) femrave?” Më tregoni, pra, me fakte të ditura (e jo me trillime), nëse jeni të sinqertë.

144. Ai (krijoi) edhe nga devetë dy (lloje) dhe nga lopët dy (lloje). Thuaj: “A dy meshkuj i ka ndaluar (haram), a dy femra, ose çka mban mitra e dy (llojeve të tyre) femrave?” A mos ishit të pranishëm kur Allahu ju porositi me këtë (hallall apo haram)?” E kush është më mizor, se ai që trillon rrenë për Allahun dhe ashtu t’i humbë njerëzit në mungesë të dijes. Allahu nuk vë në rrugë të drejtë mizorët.

145. Thuaj: “Në atë që më është shpallur mua (në Kuran), nuk po gjej të ndaluar diçka nga ushqimi, përveç në qoftë se ai (ushqimi) është: ngordhësirë, gjak i derdhur ose mish derri, ai është i ndytë, dhe pos asaj që është therur jo në emër të Allahut (por të ndonjë idhulli), e që është mëkat. E kush detyrohet (t’i hajë këto të ndaluara), por duke mos pasur si qëllim shijen dhe duke mos e tepruar, Zoti yt është Shumëfalës dhe Mëshirues i madh.<sup>102</sup>

146. E (posaçërisht) ndaj atyre që janë jehudi Ne iu kemi ndaluar çdo (kafshë) thundrake: nga lopët dhe delet ju kemi ndaluar dhjamin e tyre, pos atij (dhjami) në shpinën dhe në zorrët e tyre dhe pos atij të përzier me ndonjë asht. Këtë (masë-ndalesë) e morëm si ndëshkim ndaj mëkatit të tyre. S’ka dyshim, Ne jemi të vërtetë (në çka ju rrëfejmë).

147. Po, në qoftë se (për këtë jehuditë) të përgënjeshtrojnë. Thuaj: “Sa mëshirues i madh është ky Zoti juaj, po (mos u mashtroni) dënimi i Tij për njerëzit kriminelë nuk mund të prapësohet!”

<sup>102</sup> Mushrikët, përveç të tjerash i klasifikonin bagëtinë, si të lejuara posaçërisht për meshkuj apo për femra, vrisnin fëmijët e tyre e veçanërisht vajzat, të cilat i varrosnin të gjalla, madje shpifën si të ndaluara disa kafshë dhe disa drithëra. Zoti xh. sh. jua numëron begatitë, që ua ka dhuruar, si vreshtat e llojlojshme, si kafshët për hipje, për qumësht, për lesh, për mish etj., për llojet më kryesore të kafshëve siç janë: devetë, lopët, delet e dhitë, të cilat meshkuj e femra janë tetë llojesh.

Të gjitha trillimet e tyre rreth ndalimit të ngrënies së disa kafshëve, i sqaron ajeti i fundit, sipas të cilit është e ndaluar të hahen: kafsha e ngordhur, gjaku, mishi i dërrit dhe kafsha që është therur në emër të ndonjë idhulli, e jo në emër të Allahut.

148. E ata që i shoqëruan Zotit do të thoshin: “Sikur të donte Allahu nuk do t’i bënim shok (nuk do të ishim idhujtarë) as ne, as prindërit tanë, e as nuk do të ndalonim asnjë send. “Kështu patën përgënjeshtroar edhe ata, që ishin para tyre derisa (për shkak të mëkatit) përjetuan dënimin tonë të ashpër. Thuaj: "A mos keni ndonjë fakt e të na e paraqisni atë neve?" Ju i mbështeteni vetëm hamendjes, në të vërtetë vetëm gënjeni”.

149. Thuaj: “Allahu ka argumentin më të plotë dhe sikur të donte Ai do t’ju vinte në rrugë të drejtë të gjithëve”.

150. Thuaj: “Sillni dëshmitarët, të cilët dëshmojnë, se Allahu ndaloi (bëri haram) ato (që i ndalonin vetë). Nëse duan të dëshmojnë rrejshëm, ti mos dëshmo bashkë me ta dhe mos shko pas dëshirave të atyre, që argumentet Tona i bënë të rreme dhe pas atyre, që nuk besojnë jetën tjetër e që largohen prej Zotit të tyre (adhurojnë tjetër).<sup>103</sup>

151. Thuaj: “Ejani t’ju lexoj atë që me të vërtetë ju ndaloi Zoti juaj: të mos i shoqëroni Atij asnjë send, të silleni mirë me prindërit, të mos i vritni fëmijët tuaj, për shkak të varfërisë, sepse Ne ju ushqejmë juve dhe ata, të mos iu afroheni mëkateve të hapta apo të fshehta, mos e vritni njeriun, sepse vrasjen e tij e ndaloi Allahu, përpos kur është me vend. Këto janë porositë e Tij, kështu që të mendoni thellë.

152. Mos iu afroni pasurisë së jetimit, derisa ai të arrijë pjekurinë, (mund t’i afroheni) vetëm në mënyrën më të mirë, zbatoni me drejtësi masën dhe peshoren. Ne nuk ngarkojmë asnjë njeri përtej mundësive të tij. Kur të flitni (të dëshmoni), duhet të jeni të drejtë edhe nëse është çështja për (kundër) të afërmit, dhe zotimin e dhënë Allahut plotësojeni. Këto janë me çka Ai ju porosit, kështu që të përkujtoni.

153. Dhe se kjo është rruga (feja) Ime e drejtë (që e caktova për ju), pra përmbajuni kësaj, e mos ndiqni rrugë të tjera e t’ju ndajnë nga rruga e Tij. Këto janë porositë e Tij për ju, ashtu që të ruheni.

154. E Musait i dhamë librin plotësim (i të mirave) për atë që tregon

<sup>103</sup> Jehuditë u ndëshkuan edhe me ndalimin e ngrënies së mishit të disa kafshëve, për shkak të sjelleve të tyre të shfrenuara. Këtë masë ndëshkuese iu vinte rëndë ta praninin, ndaj gjithnjë polemizonin me Muhamedin a.s.. E madhe është mëshira e Zotit: i lejon mëkatarët të vazhdojnë jetën, por edhe dënimi i Tij është shumë i rreptë dhe atë nuk ka kush, që ta pengojë. Idhujtarët mekas, sikundër bëjnë edhe mëkatarët e tjerë, kur iu thuhet të largohen nga mëkati, përpiqeshin t’ia veshin fajin tjetërkujt e jo vetes. Në të vërtetë, në raste të tilla pranojnë doktrinën e “Xhebrijve” sipas së cilës mohohet liria e njeriut në vepra e deri diku edhe përgjegjësia.

bindje të mirë, dhe sqarues për çdo send, udhërrëfyes e mëshirë, ashtu që të besojnë, se do të takohen me Zotin e tyre.

**155.** Dhe ky është libër, dobiprurës, Ne e zbritëm, përmbajuni këtij, ruajuni ashtu që të mëshiroheni.

**156.** (E zbritëm Kuranin) Që të (mos) thoni: “Libri u zbriti vetëm dy grupeve para nesh (jehudive e të krishterëve) dhe se ne ishim të panjohur me mësimin e librave të tyre.

**157.** Dhe që të (mos) thoni: “Sikur të na kishte zbritur neve libri, (sikurse iu zbriti atyre dy grupeve) ne do të ishim edhe më të udhëzuar se ata. Juve ju erdhi nga Zoti juaj argumenti (Kurani), ju erdhi udhëzimi, mëshira. E kush është më zullumqar, se ai që argumentet e Zotit i bën të rreme dhe ua kthen shpinën atyre? Ne do t’i ndëshkojmë me ndëshkimin më të rëndë ata, që ua kthyen shpinën argumenteve Tona, për shkak të prapësimit që bënë.

**158.** A mos janë duke pritur tjetër ata (pas këtyre fakteve) vetëm t’ju vijnë engjëjt (t’ua marrin shpirtin), të vijë Zoti yt (për gjykimin e njerëzve Ditën e Ringjalljes), ose të vijnë disa nga shenjat e Zotit tënd, në ditën kur vijnë disa shenja të Zotit tënd, asnjë njeriu nuk i vlen besimi i Tij, nëse nuk ka besuar më parë, ose nuk ka bërë në besimin e tij kurrfarë të mire. Thuaj: “Pritni, edhe ne jemi duke pritur!”<sup>104</sup>

**159.** Vërtet ata që e përçanë fenë e tyre dhe u ndanë në grupe, ti (Muhamed) nuk ke kurrfarë përgjegjësie. Çështja e tyre është vetëm tek Allahu, Ai do t’i njohë me atë që punuan.

<sup>104</sup> Në ajetet 151, 152, 153 flitet për dhjetë vasijetet-urdrat, që kanë qenë të porositura edhe në shpalljet e mëparshme. Pesë porositë e para janë që i mençuri të ruhet prej tyre, pastaj vjen shprehja “ta’kilunë” të mendoni. Katër ndalesat e tjera janë që i përkasin lakmisë, e ai që nuk ua vë veshin mund të gabojë, prandaj vjen shprehja “tedhekkerunë” të përkujtoni. Ecja nëpër rrugën e drejtë kërkon maturi të madhe, prandaj thuhet “të ruheni”. Ibni Mesudi thotë: “Pejgamberi a.s. bëri një vijë të drejtë dhe tha: “Kjo është rruga e Zotit”, pastaj bëri disa vija në të djathtë dhe në të majtë të saj e tha: “Këto janë rrugë, që në krye të secilës është nga një shejtan, që të thërret të hysh në të”, pastaj lexoi ajetin “Hadha sirati Mustekimen fettebiuhu...”

Idhujtarët thoshin, se atyre nuk iu erdhi libër si jehudive dhe të krishterëve, prandaj kishin mbetur të paudhëzuar. Ata nuk pranonin, as Kuranin, as Muhamedin a.s., e në anën tjetër sikur ankoheshin për udhëzimin. Si të tillë, si mizorë të pashoq, edhe dënimi i Zotit kundër tyre do të jetë shumë i ashpër. Shenja e përmendur thuhet se është një nga ato paralajmërueset për afrimin e Kijametit. Sipas një hadithi, që e shënon Buhariu thuhet: “Katastrofa e përgjithshme nuk ndodh para se të lindë dielli nga perëndimi i tij, e kur të lindë dhe e shohin njerëzit besojnë që të gjithë”, pastaj lexoi ajetin 158.

160. Kush vjen me një (punë) të mirë, ai (në Ditën e Gjykimit) shpërblehet dhjetëfish, e kush vjen me (një vepër) të keqe, ai ndëshkohet vetëm për të. Atyre nuk iu bëhet e padrejtë.

161. Thuaj: “Vërtet Zoti im më udhëzoi në rrugë të drejtë, që është fe e drejtë, fe e Ibrahimit, që ishte larg besimeve të kota. Ai (Ibrahimi) nuk ishte idhujtar!

162. Thuaj: “Namazi im, kurbanimi im, jeta ime dhe vdekja ime janë thjesht për Allahun, Zotin e botëve,

163. Ai nuk ka shok (nuk adhuroj tjetër). Me këtë (thjeshtësi të adhurimit vetëm për Zotin) jam i urdhëruar dhe jam i pari i muslimanëve (i pari që pranoj dhe bindem)!

164. Thuaj: “A të kërkoi Zot pos Allahut, e Ai është Zot i çdo sendi (ekzistues) dhe dëmi i secilit person është kundër vetes. Askush nuk do ta bartë barrën e tjetrit. Mandej kthimi juaj është te Zoti juaj; e Ai ju njofton për atë që përçaheshit.

165. Ai është që ju bëri sundues (zëvendësues) në tokë (pas shkatërrimit të atyre që ishin më parë) dhe lartësoi në një shkallë më të lartë disa nga ju mbi të tjerët, për t’ju sprovuar në atë që ju dha. Allahu është Ndëshkues i shpejtë, është Shumëfalës e Mëshirues i madh.<sup>105</sup>

---

<sup>105</sup> Ata që e përçanë fenë e tyre ishin jehuditë dhe të krishterët, sepse diçka përvetësuan prej saj e diçka tjetër e refuzuan.

Çdo përçarje në fe, çdo grup i formuar sipas ndonjë dietari a sipas një të pari, është i përbuzur.

Dhjetëfishi i shpërblimit për një vepër të mirë është shkalla më e ulët e shpërblimit, pse më e larta është shtatëqind e sipër.

Shpërblimi i shumëfishit është bujaria e Zotit, e ndëshkimi sipas veprës është drejtësia e Tij.

Kush nuk i përmbahet Fesë Islame ai është edhe jashtë fesë së Ibrahimit. Muhamedi a.s. është i pari, që në mënyrën më të përsosur e praktikoi Fenë Islame. Në Fenë Islame nuk duhet të ketë formalitete, çdo lloj veprë duhet kryer për hir të Zotit.

Asnjë person nuk përgjigjet për veprën e tjetrit, e as nuk e bart mëkatën e tjetrit. Ky është parim i përgjithshëm islam.

Shpeshherë në Kuran Zoti xh.sh. i bashkon cilësitë e veta mëshiruese dhe ndëshkuese, ashtu që ndonjëherë i thërret robërit e vet në shpresë e xhenet, e ndonjëherë tjetër në frikë, kërcënim e zjarr, kuptohet për të mjekuar secilin sipas sëmundjes.

Me ndihmën e Zotit përfundoi përkthimi i kaptinës En'am. Falënderimi i qoftë Atij!



## 7. SURETUL-A'RAF

*E zbritur në Meke pas sures Sad, ajete: 206*

*Kjo kaptinë është më e gjata prej kaptinave që zbritën në Meke. Është e para, që parashtron në mënyrë mjaft të gjerë tregime për pejgamberët.*

*Kaptinat që zbritën në Meke, në mesin e të cilave është edhe kjo, si tematikë kryesore kishin çështjen e vërtetimit të bazave të besimit të drejtë, të besimit islam, siç janë: besimi në një Zot, ringjallja, përgjegjësia për veprat, shpallja prej Zotit dhe pejgamberët.*

*Në fillim të kësaj kaptine flitet për vlerën e lartë të Kuranit, që është një mrekulli për të gjithë njerëzit që jetojnë dhe do të jetojnë në këtë tokë përderisa të vazhdojë jeta. Kurani dhuratë prej Zotit është udhërrëfyes i jetës së lumtur në të dy botët, prandaj njerëzit porositen t'u përmbahen udhëzimeve të tij.*

*Përmendet nderimi dhe lartësimi, që Zoti ju bëri njerëzve, kur i obligoi engjëjt t'i përulën në shenjë respekti babait të tyre Ademit. Tërheq vërejtjen edhe për rrezikun, që iu kanoset prej shejtanit, i cili është përbetuar, se do të përpiqet me të gjitha fuqitë t'i shmangë njerëzit prej rrugës së drejtë, të përcaktuar prej Allahut.*

*Përshkrubet intriga e shejtanit kundër Ademit, dëbimi i tij prej xhenetit në tokë, si vazhdim i kacafytyjes së hajrit me sherrin, të drejtës me të shtrembrën etj. Në katër ajete, gati të njëpasnjëshme të kësaj kaptine Zoti i thërrret njerëzit: O bijtë e Ademit, duke ju përkujtuar rastin e dredhisë së Iblisit, që i bëri babait të tyre dhe armiqësisë që ushqen kundër pasardhësve të tij.*

*Kjo kaptinë përshkruan edhe një prani nga ato të Ditës së Kijametit. Përshkruan tri grupe dhe dialogun mes tyre; grupin e besimtarëve në xhenet, grupin jobesimtar në xhehenem dhe një grup tjetër, për të cilin bën fjalë vetëm kjo kaptinë në tërë Kuranin, pra grupin A'rafë – as-habul A'rafî sipas të cilit edhe kaptina e merr emrin: "Suretul A'raf". A'raf do të thotë diçka e lartë përg, siç është bedeni i kalasë prej nga mund të shihet larg. Dialogu mes atyre grupeve do të ndodhë në Ditën e Kijametit.*

*Sjell tregime shumë të gjera për pejgamberët: Nuhun, Hudin, Salihun, Lutin, Shuajbin e Musain. Fillon me tregimin e babait të dytë të njerëzimit dhe të parin e pejgamberëve, të Nuhut, sepse ishte pejgamberi i parë, që pati nevojë t'i thërrasë njerëzit në besim të një Zotit, pse pak para tij u lajmëruan adhurime ndaj statujave. Më imtësisht përshkrubet ngjarja mes Musait, Beni Israilëve, faraonit dhe koptëve. Përmenden edhe dënimet më*

*të shëmtuara, që përjetuan Beni Israilët për shkak të kokëfortësisë së tyre. Përfsbin edhe një shembull të shëmtuar të dijetarëve, të cilët e keqpërdorin atë nimet të Zotit dhe duke lakmuar përjetimet e përkohshme të kësaj bote shtrembërojnë të vërtetën. Të tillët i shëmbëllen me një figurë të shëmtuar, që nuk mund të merret me mend, i trajton si qenin që ulërin. Përfundon me vërtetimin për Zotin një dhe me qortimin e atyre që adhurjnë sende, që nuk mund t'u sjellin, as dëm, as dobi.*

## 7. SURETUL-A'RAF

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Elif, Lam, Mim, Sad.
2. (Ky është) Libri, që të është zbritur ty, që me të t'ua tërheqësh vërejtjen dhe t'i këshillosh besimtarët, pra të mos ketë shtrengim në gjoksin tënd (për kumtimin e tij).
3. Përvetësoni atë, që ju është zbritur nga Zoti juaj, e mos zini miq (përkrahës) pos Tij. Pak është ajo që po merrni përvojë.
4. Sa fshatra (banorë) kemi shkatërruar (me fajin e tyre) e dënimi Jonë iu erdhi atyre natën, a (ditën) kur ishin duke pushuar (duke fjetur).
5. Kur iu erdhi atyre dënimi Jonë, s'kishin ç'të kërkonin tjetër, vetëm të thonë: "Vërtet, ne ishim zullumqarë" (ta pranojnë gabimin).
6. Ne patjetër do t'i marrim në përgjegjësi ata, që iu është dërguar (pejgamber), e do t'i marrim në pyetje edhe të dërguarit.
7. Dhe duke e ditur mirë Ne do t'u rrëfejme atyre (për atë që punuan), se Ne nuk ishim që mungonim (ishim të pranishëm).
8. Atë ditë peshimi (masa) është i drejtë. Atij që i rëndohen peshojat, ata janë të shpëtuar.
9. Kujt i vijnë lehtë peshojat, ata e humbën veten, sepse i refuzuan argumentet Tona me të padrejtë.
10. Ne ju vendosëm në tokë dhe ju mundësuam jetesën (mjetet për të jetuar), e pak prej jush po falënderoni.<sup>106</sup>

<sup>106</sup> Kurani iu shpall Muhamedit a.s, për t'ju kumtuar njerëzve, edhe kërcënimet për ndëshkime, edhe për t'i këshilluar për punë sa më të mira. Sigurisht Pejgamberi a.s. ishte i preokupuar me atë, se a do të pranoin thirrjen e tij, apo do të refuzonin! Për këtë arsye Zoti i thotë, që të mos ndiejë vështirësi për të, pse Ai është ndihmës i tij.

11. Ne ju krijuam, pastaj ju dhamë formën, e mandej engjëjve ju thamë: “Bëni sexhde për Ademin”. Ata i bënë sexhde pos Iblisit. Ai nuk ishte prej atyre, që bënë sexhde.
12. (Allahu) Tha: “Çfarë të pengoi ty të bësh sexhde, kur Unë të urdhërova?” - Ai (Iblisi) tha: “Unë jam më i vlefshëm se ai, më krijove mua nga zjarri, e atë e krijove nga balta!”
13. (Allahu) Tha: “Zbrit nga ai (xheneti), nuk të takon të bësh kryelartësi në të, dil jashtë, s’ka dyshim ti je i poshtëruar”.
14. (Iblisi) Tha: “Më afatizo gjer ditën kur do të ringjallen (njerëzit)!”
15. (Allahu) Tha: “Ti je i afatizuar!”
16. (Iblisi) Tha: “Për shkak se më humbe mua unë do t’u ulem atyre (do t’ju zë pusi) në rrugën Tënde të drejtë,
17. mandej do t’ju sillem atyre para, prapa, nga e djathta dhe nga e majta e tyre, e shumicën e tyre nuk do ta gjesh që të falënderohen (të besojnë)!”
18. (Allahu) Tha: “Dil nga ai (xheneti), i urrejtur, i dëbuar. Kush prej tyre vjen pas teje, Unë kam për ta mbushur xhehenemin me të gjithë ju.”<sup>107</sup>

Kundërshtarëve iu ka ardhur zakonisht dënimi në befasi për të qenë edhe më i rëndë, pra iu vinte natën ose ditën, kur ishin duke pushuar e fjetur. Kur iu vinte dënimi ata e pranonin gabimin, por ishte vonë dhe nuk ju vlente asgjë.

Përveç dënimit në dynja ata dhe të gjithë njerëzit e tjerë do të merren në përgjegjësi për qëndrimin që patën ndaj pejgamberëve dhe udhëzimeve të Zotit, e do të merren në përgjegjësi edhe pejgamberët, se si pranohej ose nuk pranohej thirrja e tyre te njerëzit. E ndërsa nga droja heshtin që të gjithë Zoti parashtron gjendjen, pse Ai e di më së miri. Veprat e njerëzve do të peshohen në Ditën e Gjykimit. Veprat janë sende abstrakte, por Zoti i Gjithëfuqishëm ka mundësi t’i konkretizojë ato. Tashti edhe njerëzit kanë arritur t’i masin sendet abstrakte, f. v., nxehtësinë, të ftohtit, shtypjen e ajrit etj. Prandaj nuk ka dyshim për peshoren.

<sup>107</sup> Zoti është Ai që e krijoi njeriun prej dheut, Ademin, e prej një pikë uji (menije) pasardhësit e tij, i dha formën më të bukur dhe e nderoi kur i urdhëroi melaiket t’i bëjnë sexhde. Shejtani që ishte në grupin e melekëve, por nuk ishte melek, nuk e respektoi urdhrin e Zotit nga mendjemadhësia, pra ai bëri një analogji (kijas) të gabuar. Ai bëri tri gabime: kundërshtoi urdhrin e Zotit, u nda nga bashkësia dhe bëri kryelartësi. Pasi përzihet prej xhenetit si i mallkuar kërkon prej Zotit t’i japë afat të jetojë deri kur do të ringjallen njerëzit. Zoti i dha afat, por jo deri në ringjallje, pse atëherë do të shpëtonte pa e kapur vdekja. Në kaptinën “El Hixhru” është i theksuar afati i tij.

Shejtani thotë, se do t’u zë pusi për t’i larguar nga rruga e drejtë nga të gjitha anët, do t’i mashtrojë me dynja e do t’i largojë nga ahireti, nga punët e mira në të këqija, nga sevapat në gjynahe etj.

Zoti i tha, se njerëzit do ta kuptojnë që ti je i mallkuar, i dëbuar prej mëshirës Sime, i poshtëruar dhe i nënçmuar, e kush vjen pas mësimëve të tua pasi ta ketë kuptuar sherrin tënd, ata bashkë me ty do t’i fusë në xhehenem.

19. (Ne i thamë) O Adem, ti dhe bashkëshortja jote zini vend në Xhenet, hani nga të doni, e mos iu afroni kësaj peme, pse do të bëheni prej zullumqarëve (të vetes suaj).

20. Shejtani i nixti ata të dy (i mashtroi), që t'ua zbulojë atyre pjesët e turpshme, që ju ishin të mbuluara dhe tha: “Zoti juaj nuk ua ndaloi juve të dyve atë pemë vetëm që të mos bëheni meleqë (engjëj), ose të mos bëheni prej të përjetshmëve.

21. Dhe ju betua atyre (duke iu thënë) se: Unë jam këshillues për ju.

22. Atëherë me mashtrim i zbriti (në një nivel të palakmueshëm). E kur e shijuan pemën u zbulua vendturpi i tyre dhe filluan ta mbulojnë atë (duke vënë gjeth mbi gjeth) nga gjethet e (pemëve të) xhenetit. Zoti i tyre i thirri (duke iu thënë): “A nuk ua ndalova ju të dyve atë pemë dhe a nuk ju thashë ju të dyve, se shejtani është armik i hapët për ju!”

23. Ata të dy thanë: “Zoti ynë, ne i bëmë të padrejtë (e dëmtuam) vetes tonë, në qoftë se nuk na fal dhe nuk na mëshiron, ne me siguri do të jemi prej të shkatërruarve!”

24. (Allahu) Tha: “Zbritni, jeni armik i njëri-tjetrit. Në tokë ju e keni vendqëndrimin (vendbanimin) dhe përjetim deri në një kohë.

25. Tha: “Në të (në tokë) do të jetoni (do të gjallëroni), në të do të vdisni (do të varroseni) dhe prej saj do të nxirreni (do të ringjalleni).

26. O bijtë e Ademit, Ne krijuam për ju petk, që ju mbulon vendturpësinë dhe petk zbukurues. Po petku i devotshmërisë ai është më i miri. Këto janë nga argumentet e Allahut, ashtu që ata të përkujtojnë.

27. O bijtë e Ademit, të mos ju mashtrojë kurrsesi shejtani, sikurse i nxori prindërit tuaj nga xheneti, zhveshi prej tyre petkun e tyre, që t'ju dalë në shesh lakuriqësia e tyre. Vërtet ai dhe shoqëria e tij ju sheh, ndërsa ju nuk i shihni. Ne i kemi bërë shejtanët miq të atyre që nuk besojnë.

28. Kur punojnë ata (idhujtarët) diçka të shëmtuar thonë: “Ne i gjetëm kështu prindërit tanë, edhe Allahu na urdhëroi këtë (vizitën rreth Qabes lakuriq). Thuaju: “Allahu nuk urdhëron të shëmtuarën, a thoni për Allahun çka nuk e dini?”

29. Thuaj: “Allahu ma urdhëroi mua drejtësinë dhe në tërësi kthejuni Atij në çdo namaz (lutje), dhe adhurojeni Atë duke qenë të sinqertë në lutje vetëm për të. Ashtu sikur se ju filloi (krijoi) së pari, do të ktheheni tek Ai.

30. Një grup (nga ju) Ai e vuri në rrugë të drejtë, e një grup meritoi të jetë i humbur, pse ata (të humburit) i morën për miq shejtanët, e megjithatë mendonin, se ishin në rrugë të drejtë.<sup>108</sup>
31. O bijtë e Ademit, vishuni bukur për çdo namaz (lutje), hani dhe pini e mos e teproni, pse Ai (Allahu) nuk i do ata që e teprojnë.
32. Thuaj: “Kush i ndaloi bukuritë dhe ushqimet e mira, që Allahu i krijoi për robërit e vet?”- Thuaj: “Ato janë në këtë botë për ata që besuan, e në Ditën e Kijametit janë të posaçme për ta. Kështu ia sqarojmë argumentet një populli që kupton.
33. Thuaj: “Zoti im i ndaloi vetëm të këqijat e turpshme, le të jenë të hapta ose të fshehta, ndaloi mëkatin, ndaloi shtypjen e tjetrit pa të drejtë, ndaloi t’i mvishni Allahut shok pa patur për të kurrfarë argumenti, dhe ndaloi të thoni për Allahun atë që nuk e dini, se është e vërtetë.
34. Çdo popull (që përgënjeshtroi pejgamberët) ka afatin e vet, e kur t’iu vijë afati i tyre, ai nuk mund të shtyhet për asnjë moment, e as të përngutet më parë.
35. O bijtë e Ademit, juve ju vijnë të dërguar nga mesi juaj, ua përkujtojnë faktet e Mia (shkoni pas tyre). E kush ruhet dhe përmirësohet për ta s’ka, as frikë, as s’kanë përse të pikëllohen.
36. E ata që i konsideruan të rreme faktet tona dhe me kryelartësi u

<sup>108</sup> Pasi Zoti e dëboi shejtanin prej xhenetit i tha Ademit të hajë nga cili lloj ushqimi të dëshirojë, me përjashtim të njerit të caktuar. Shejtani u betua në Allahun, se është këshillues për të mirën e tyre, por Ademi nuk e dinte se mund të bëhet betim i rrejshëm, prandaj u mashtrua dhe e hëngri atë pemë, të cilën e kishte të ndaluar.

“Avret” mund të ketë kuptimin turpësi, organi gjenital, pjesë e trupit që duhet mbuluar etj. Pasi Ademi dhe Havaja e hëngrën pemën e ndaluar, ata zbulohen - iu duket avreti, prandaj fillojnë të mbledhin gjethe e të mbulojnë aurretin. Pas gabimit u penduan dhe kërkuan prej Zotit falje. Allahu i zbriti për të jetuar në tokë dhe iu tregoi, se shejtani është armik i tyre dhe i pasardhësve të tyre, prandaj në disa ajete thirren: O bijtë e Ademit të mos ju mashtrorë shejtani dhe përkujtojeni atë, që iu ndodhi Ademit dhe Havës. Petku i përmendur mund të ketë si qëllim: begatinë e Zotit me të cilën i furnizoi njerëzit me veshmbathje, me ushqim të llojllojshëm e me të mira të tjera. E mund të ketë si qëllim edhe zhveshjen e njeriut prej virtyteve të larta dhe atëherë të turpërohet para Zotit dhe para njerëzve, prandaj edhe thuhet, se devotshmëria, maturia, ruajtja e njeriut prej punëve të liga është petku më i mirë.

Çdo lutje dhe çdo vepër e mirë duhet bërë për hir të Allahut, sepse sikundër se kemi ardhur në këtë jetë pa asgjë, ashtu do të ringjallemi pa asgjë tjetër, pos veprave të mira. Lakuriqësia është vepër e shejtanit, prandaj ajo nuk duhet menduar si civilizim, qytetërim, por mashtrim me prejardhje prej shejtanit.

larguan prej tyre ata janë banues të zjarrit dhe në të janë përjetë.

37. Kush është më mizor, se ai që trillon shpifje ndaj Allahut, apo i përgënjeshtro argumentet e Tij? Ata e arrijnë pjesën e tyre që iu është caktuar (në shënime) deri kur t'u vijnë atyre të dërguarit tanë (melaiket), t'ua marrin shpirtin, e iu thonë: "Ku janë ata që pos Zotit i lusnit?" Ata thonë: "Kanë humbur prej nesh", dhe ashtu dëshmojnë për veten, se ishin mohues (kafirë).

38. (Allahu) Ju thotë: "Hyni në xhehenem me atë popull që ishte para jush nga xhinët dhe njerëzit (e që ishin si ju). Sa herë që një grup hyn në të, e mallkon atë të mëparshmin derisa kur të arrijnë në të të gjithë, grupi i fundit i tyre thotë për grupin e parë: "Zoti ynë, këta (paria) na kanë humbur neve (nga rruga e drejtë), pra shtoju dënimin me zjarr atyre!" (Allahu) Thotë: "Për secilin (grup) është (dënimi) i shtuar, por ju nuk po dini".

39. Të parët e tyre (paria), atyre që hyjnë më pas ju thonë: "Ju nuk keni përparësi ndaj nesh (pse vetë keni bërë kufër), shijojeni pra dënimin për atë që e fituat!"

40. Nuk ka dyshim, se ata që përgënjeshtroan argumentet Tona dhe nga mendjemadhësia u larguan prej tyre, atyre nuk u hapen dyert e qiellit dhe nuk do të hyjnë në xhenet deri të përbirojnë deveja nëpër vrimën e gjilpërës. Ja, kështu i shpërblejmë kriminelët.

41. Për ata është përgatitur shtrat nga zjarri dhe mbulojë (nga zjarri). E kështu pra i shpërblejmë zullumçarët.<sup>109</sup>

<sup>109</sup> Njerëzit përveç faktit se janë të lejuar, janë edhe të porositur t'i përjetojnë begatitë e kësaj bote, qofshin në veshmbathje, qofshin në ushqime të mira, posaçërisht në vendtubime publike, kur është fjala për petka. Por nuk duhet tepruar, e veçanërisht me ushqimin.

Të mirat e kësaj bote në themel janë krijuar për njerëzit, që zbatojnë udhëzimet e Zotit, mirëpo në këtë botë në shfrytëzimin e tyre marrin pjesë edhe ata që kundërshtojnë, por në botën tjetër të mirat kanë për t'i përjetuar vetëm besimtarët.

Zoti i ka ndaluar vetëm sendet dhe punët e këqija e të shëmtuara; për to na mësojnë pejgamberët, prandaj duhet të ndjekim mësimet e tyre, pse kush nuk dëgjon, dhe e mban veten lart atë e kap zjarri i xhehenemit.

I Plotfuqishmi nuk ngutet, i lejon t'i shfrytëzojnë të mirat e kësaj bote, edhe ata që kundërshtojnë, por në çastin e vdekjes do ta kuptojnë të zezën e vet, pse ata zota që besonin ata, nuk ju vijnë në ndihmë, ata as që ekzistuan. Kur do të futen në xhehenem, do të përpiqen t'ia hedhin fajin njëri-tjetrit, duke thënë që këta na mashtruan e ne nuk ditëm, të tjerët ju thonë se vetë keni faj, pse vinit pas nesh, por të gjitha ato arsytetime janë të kota, të gjithë kanë për t'u grumbulluar në zjarr, që i përfshin nga të gjitha anët. Kur vdes njeriu shpirti i tij ngrihet lart, po qe se është besimtar, e nëse jo shpirti të

42. Ata që besuan dhe bënë vepra të mira, e Ne as që obligojmë ndokënd me çka nuk ka mundësi (të veprojë), të tillët janë banues të xhenetit dhe në të janë përgjithmonë.

43. Nga zemrat e tyre kemi hequr (kemi zhdukur) çdo gjë, që ishte krijuar nga zilia (nga urrejtja), janë në xhenet, ku rrjedhin lumenj, e ata thonë: "Falënderojmë Allahun që na udhëzoi për këtë (në iman, për punë të mira, na e hoqi zilinë, na futi në xhenet), pse sikur mos të na drejtonte Allahu, ne nuk do të dinim të udhëzoheshim. Vërtet, të dërguarit e Zotit na e thanë të vërtetën dhe ne iu besuam!" E atyre iu drejtohet thirrje: "Ky është xheneti, ju dha juve për atë që vepruat".

44. Ata të xhenetit i thërrasin (i pyesin) banuesit e zjarrit e ju thonë: "Ne e gjetëm të vërtetë atë që na e pat premtuar Zoti ynë, e ju (banues të zjarrit) a e gjetët të vërtetë atë, që ua pat premtuar Zoti juaj?" Ata (banuesit e zjarrit) thonë: "Po". Atëherë në mes të tyre (mes të dy grupeve) thërret një zë: "Mallkimi i Allahut qoftë mbi zullumqarët!",

45. (mbi) ata që penguan nga rruga (imani) e Allahut dhe që kërkuan shtrembërimin e saj, dhe ata që ishin mohues të botës tjetër.

46. E mes atyre të dyve (dy grupeve) është një perde (mur), e mbi A'raf (lart mbi mur) janë burra, që e njohin secilin (të xhenetit dhe të xhehenemit) me shenjat e tyre. Ata i thërrasin banuesit e xhenetit: "Paqja (shpëtimi) qoftë mbi ju!" Ata (të A'rafit) nuk kanë hyrë në të, por shpresojnë.

47. E kur iu shkon shikimi i tyre nga ata të xhehenemit, thonë: "Zoti ynë, mos na bëj neve me mizorët!"

48. Ata të A'rafit i thërrasin disa burra që i njohin me shenjat e tyre dhe ju thonë: "Çfarë ju vlejti grumbullimi juaj (në pasuri e numër) dhe ajo që bënit kryelartësi?" (e tash jeni në xhehenem).

49. A këta janë ata (besimtarët), për të cilët betoheshit, se nuk ka për t'iu përfshirë mëshira e Allahut?". (Në mënyrë ironike i përqeshin kufarët e mandej ju thonë besimtarëve): "Vazhdoni në xhenet, as nuk ka frikë për ju, as nuk keni për t'u brengosur!"

50. Banuesit e zjarrit i thërrasin (dhe i lusin) ata në xhenet (duke ju thënë): "Na qitni diçka nga uji, apo nga ajo që ju ka furnizuar Allahu (se mbaruam nga etja)!" Ata (në xhenet) thonë: "Allahu i ka ndaluar, që të dyja këto për jobesimtarët!",

---

tij nuk i hapet dera e qiellit dhe e mëshirës, ndaj po qe se deveja mund të kalojë nëpër vrimën e gjilpërës, aq mund ta shijojë një shpirt i tillë kënaqësinë e xhenetit.

51. të cilët fenë e tyre e morën tallje e lojë dhe të cilët i mashtrroi jeta e Dunjasë. Sot, pra, Ne i harrojmë ata sikurse e patën harruar takimin e kësaj dite të tyre, dhe sikurse i refuzonin argumentet Tona!<sup>110</sup>

52. Ne ju sollëm atyre (mekasve) një libër (Kuranin), që ua shkoqitëm me baza diturie, e që është udhërrëfyes e mëshirë për ata që besojnë.

53. Ata nuk presin tjetër, por vetëm atë që do t'u vijë. E atë ditë kur t'u vijë (dënimi i premtuar) ajo që e pritnin, ata të cilët më parë e kishin harruar thonë: "Vërtet, të dërguarit e Zotit tonë erdhën me fakte të vërteta, a kemi ndonjë ndërmjetës që të na shpëtojë, ose të kthehemi (në Dunja) e të veprojmë tjetër nga ajo që vepruam". Ata shkatërruan vetveten dhe u shkoi huq trillimi që bënin.

54. Vërtet, Zoti juaj Allahu është Ai që krijoi qiejt dhe tokën brenda gjashtë ditësh, pastaj u ngrit mbi Arshin, Ai e mbulon ditën me natën, që me të shpejtë e kërkon atë (mbulimin e dritës së ditës), edhe dielli, edhe hëna, edhe yjet i janë nënshtruar sundimit të Tij. Ja, vetëm Atij i takon krijimi dhe sundimi. I Madhëruar është Allahu, Zoti i botëve.

55. Luteni Zotin tuaj të përlulur e në heshtje, pse Ai nuk i do ata që e teprojnë.

56. Mos bëni çrregullime në tokë pas rregullimit të saj (me ardhjen e pejgamberëve) dhe luteni Atë duke pasur frikë (dënimin) dhe duke shpresuar (mëshirën). S'ka dyshim, se mëshira e Allahut është pranë atyre të mirëve.

57. Ai është që i lëshon erërat si përgëzim pranë mëshirës (shiut) së Tij. E kur ato (erërat) bartin re të mëdha, Ne i sjellim mbi një tokë të vdekur dhe lëshojmë në të ujin (shiun), dhe me të (me ujin) nxjerrim

<sup>110</sup> Ata që besuan dhe bënë vepra të mira Zoti i fut në xhenet, më parë i pastron prej veseve, të cilat i praktikonin në dynja si: zilinë, urrejtjen, mërinë etj. Ata falënderojnë Zotin, që ua mundësoi ta kuptojnë të vërtetën, të shkojnë pas mësimëve të pejgamberëve, dhe që me pak punë dhe me punë të lehtë i shpërbleu me xhenet.

Është karakteristikë se në këtë kaptinë përmenden tri grupe: një në xhenet, një në xhehenem dhe një as në xhenet, e as në xhehenem, por në një farë vendi të lartë ndërmjet xhenetit e xhehenemit, nga i cili i shohin të dy palët. Ai vend quhet A'raf.

Si duket ata të A'rafit janë njerëz që kanë baras sa sevabe aq gjynahe, nuk e kanë fituar xhenetin, por as edhe xhehenemin. Kur i shikojnë ata në xhenet i përhëndesin dhe i urojnë, e kur iu shikojnë sytë tek ata në xhehenem, e lusin Zotin të mos i çojë aty. Ata i njohin banuesit e xhehenemit dhe iu thonë: as pasuria, as krenaria juaj në dynja, nuk ju sollli kurrfarë dobie derisa u vendosët në xhehenem. Madje iu thonë: ja, ata besimtarë me të cilët u përqeshët e fituan xhenetin. Atyre në xhehenem iu del flaka nga etja, kërkojnë prej atyre në xhenet t'u japin pak ujë ose lëngje të tjera, kërkon njeriu prej vëllait e babait, por ato janë haram për mohuesit e fesë - besimit.



të gjithë frutat. Kështu i nxjerrim (i ngjallim) të vdekurit, ashtu që ta përkujtoni (fuqinë e Zotit).

58. Me lejen e Allahut toka e mirë mbin bimët, e ajo që nuk është cilësore, ajo nuk mbin vetëm (pak) me vështirësi. Kështu Ne i radhim argumentet Tona për ata që falënderojnë.<sup>111</sup>

59. Ne e patëm dërguar Nuhun te populli i vet, e ai tha: “O populli im, adhurojeni Allahun, nuk keni të adhuruar të vërtetë pos Tij. Unë kam frikë për dënimin tuaj në një Ditë të Madhe!”

60. Paria nga populli i tij tha: “Ne po të shohim (në këtë që na thërret) plotësisht të humbur!”

61. (Nuhu) Tha: “O populli im, unë nuk kam kurrfarë humbje, por unë jam i dërguar prej Zotit të botëve!”

62. “Unë ua kumtoj juve shpalljet e Zotit tim, ju këshilloj dhe unë di nga Zoti im çka ju nuk dini!”

63. “A mos u çuditët, që shpallja ju erdhi nga Zoti juaj përmes (gjuhës së) një njeriu nga mesi juaj, për t'ua tërhequr vërejtjen, që të ruheni dhe ashtu të shpëtoni!”

64. Po ata e përgënjeshtroan atë (Nuhun), e Ne e shpëtuam atë dhe ata që ishin me të në anije, ndërsa ata që i përgënjeshtroan faktet tona i fundosëm. Vërtet, ata ishin popull i verbër.

65. Edhe tek (populli) Ad-i (dërguam) vëllain e tyre Hudin, e ai tha: “O populli im, adhurojeni (një Zot) Allahun, ju nuk keni të adhuruar të vërtetë pos Tij, a nuk po frikësoheni?!...”

66. Paria që nuk besoi nga populli i tij tha: “Ne po të shohim mendjelehtë dhe të konsiderojmë vërtet rrenacak!”

67. Tha (Hudi): “O populli im, nuk jam mendjelehtë (nuk kam të meta mendore), por unë jam i dërguar prej Zotit të botëve”.

68. (Jam i dërguar) Që t'ua komunikoj shpalljet e Zotit tim dhe unë jam këshillues besnik për ju.

69. A mos ju erdhi çudi, që ju erdhi shpallja nga Zoti juaj përmes një njeriu nga mesi juaj, e për t'ua tërhequr vërejtjen. Përkujtoni kur Ai ju bëri sundues pas popullit të Nuhut dhe ua shtoi fuqinë fizike.

<sup>111</sup> E vërteta mbi thënie të Kuranit është e pranishme në dynja për ata që kuptojnë, e këtë të vërtetë do ta kuptojnë edhe ata që e refuzuan në Ditën e Kijametit, por atëherë është pa dobi. Çdo send është krijesë e Zotit. Ai krijoi qiej e tokë. Ka mundur t'i krijojë për një moment, por i krijoi në etapa për të na dhënë të kuptojmë, se në nguti nuk ka rezultate. Qëndrimin e Zotit mbi Arshin duhet ta besojmë bindshëm e pa kurrfarë komentimi për mënyrën e tij. Sikurse e ngjall tokën e vdekur me anën e shiut, ashtu do t'i ngjallë të vdekurit pas shkatërrimit të përgjithshëm të ekzistencës.

Përkujtoni të mirat e Allahut që të gjeni shpëtim.

70. Ata thanë: “A na erdhe (të na frikësosh), që ta adhurojmë vetëm Allahun e ta braktisim atë çka adhuronin prindërit tanë? Nëse je i vërtetë (si thua) sillna atë që na premton (kërcënohesh)”.

71. (Hudi) Tha: “Juve ju gjeti dënimi dhe përbuzja nga Zoti juaj. A më polemizoni mua për emrat (e idhujve), që i emëruat ju dhe prindërit tuaj, e që për ta Allahu nuk shpalli kurrfarë argumenti? Prisni pra (dënimin), edhe unë së bashku me ju jam duke pritur”.

72. Ne me mëshirën Tonë e shpëtuam atë dhe ata që ishin me të, dhe i shkulëm nga rrënja ata që i përgënjeshtruan argumentet Tona dhe nuk ishin besimtarë.<sup>112</sup>

73. Edhe te (populli) Themud ua dërguam vëllain e tyre, Salihun, e ai ju tha: “O populli im, besojeni Allahun (Një), nuk keni zot tjetër pos Tij. Ja, ju erdhi argumenti nga Zoti juaj, kjo deveja është mrekulli për ju. Lereni këtë të lirë të hajë në tokën e Allahut dhe kurrsesi mos e merrni me të keq, e t’ju kapë dënimi i dhembshëm”.

74. “Përkujtoni kur Ai ju bëri sundues pas Adit, ju vendosi në tokë e ju në rrafshin e saj ndërtonit pallate, kurse në kodrina ngreni shtëpia, përkujtoni të mirat e Allahut, e mos u bëni shkatërrues në tokë”.

75. Krerët kryelartë nga populli i tij ju thanë atyre që ishin më të dobët e që kishin besuar: “A e dini, se me të vërtetë Salihu është i dërguar nga Zoti i tij?”. Ata thanë: “Vërtet, ne jemi besimtarë të asaj me çka është dërguar”.

76. Ata kryelartit thanë: “Ne jemi mohues (jobesimtarë) të asaj që ju i besuat”.

77. Ata e therën devenë dhe me kryelartësi shkelën dispozitën e Zotit të tyre dhe thanë: “O Salih, sille atë që na u kërcënove, nëse je prej të dërguarve”.

78. Atëherë ata përjetuan tërmetin dhe u bënë në shtëpitë e tyre kufoma të ngrira.

79. Ai u zmbrops prej tyre e tha: “O populli im, unë ju komunikova

<sup>112</sup> Nuhu është një ndër peygamberët e parë pas Idrizit, jetoi shumë gjatë dhe pati vauajtjet më të mëdha prej krerëve të atij populli, i cili u dënua me vërshim e përmbytje. Sipas një varianti në anijen e Nuhut ishin dyzet burra dhe po aq gra, që shpëtuan e sipas një tjetri, ishin tre djemtë e Nuhut dhe gjashtë të tjerë. Hudi ishte shumë më i vonshëm se Nuhu. Edhe këtë, ashtu sikurse edhe Nuhun e përqeshi aristokracia e popullit, duke i thënë, se nuk ishte i zgjuar, apo trillonte gjëra nga vetë mendja e tij. Popullin e Hudit dhe popullin Ad e shkatërroi një stuhi me erë të fortë.

dërgesën e Zotit tim, ju këshillova sa munda, por ju nuk i përfillni këshilluesit”.

80. Përkujto kur Luti i tha popullit të vet: “A punoni të shëmtuarën, që asnjë nga popujt e botës nuk e bëri para jush”.

81. Vërtet, ju të shtyrë nga epshet iu afroheni burrave duke i lënë gratë. Po ju jeni popull i shfrenuar”.

82. Përgjigjja e popullit të tij nuk ishte tjetër vetëm se të thonë: “Dëboni ata (Lutin me besimtarë) nga vendbanimi juaj, ata janë njerëz që ruhen shumë (i largohen të shëmtuarës)”.

83. Ne e shpëtuam atë dhe familjen e tij, pos gruas së tij që mbeti aty (ndër të shkatërruarit).

84. Ne lëshuam mbi ata një lloj shiu (me gurë). E shiko, se si ishte fundi i kriminelëve!

85. E në Medjen (dërguam) vëllain e tyre Shuajbin. Ai tha: “O populli im, adhurojeni Allahun (Një), ju nuk keni të adhuruar të vërtetë pos Tij. Juve ju erdhi mrekullia nga Zoti juaj. Zbatoni drejt matjen dhe peshoren, e mos iu bëni padrejtësi njerëzve në sendet e tyre, dhe mos bëni çrregullime në tokë pas përmirësimit të saj. Këto janë më të dobishme për ju, nëse jeni besimtarë”.

86. “Mos zini pusi në çdo rrugë e të kërcënoni dhe të pengoni nga rruga e Allahut atë që i ka besuar atij (Shuajbit), e të kërkoni shtrembërimin e asaj (rrugës). Përkujtoni kur ishit pakicë e Ai ju shumoi dhe shikoni se si qe fundi i çrregulluesve”.

87. “E në qoftë se një grup prej jush është që i besoi asaj me të cilën unë u dërgova, e një grup nuk besoi, duroni deri sa të gjykojë mes nesh Allahu, e Ai është Gjykatësi më i mirë”.

88. Paria që ishte kryelartë nga populli i tij tha: “O Shuajb, ne do të dëbojmë ty dhe së bashku me ty, edhe ata që besuan nga fshati ynë, ose patjetër të ktheheni në fenë tonë”. Ai (Shuajbi) tha: “A edhe nëse ne nuk e dëshirojmë atë (kthimin)?”.

89. Ne do të kemi shpifur gënjeshtër ndaj Allahut, nëse kthehemi në fenë tuaj (idhujtare), pasi Allahu na shpëtoi nga ajo. Nuk është për ne të kthehemi në të, vetëm nëse është dëshira e Allahut, Zotit tonë. Zoti ynë ka përfshirë me diturinë e vet çdo send, ne ju kemi mbështetur Allahut. Zoti ynë, vendos mes nesh dhe mes popullit tonë gjykimin tënd të drejtë, se Ti je më i miri Gjykatës.

90. Krerët prej popullit të tij, që nuk besuan, i thanë: “(Popullit i thanë) Nëse shkoni (pranoni) pas Shuajbit, (pas fesë së tij), atëherë ju me siguri jeni të humbur”.

91. Ata (popullin e padëgjueshëm) i kapi një tërmet i fortë dhe u bënë në shtëpitë e tyre kufoma të gjunjëzuara.

92. Ata që e përgënjeshtroan Shuajbin, sikur nuk ekzistuan fare aty, ata që e konsideruan Shuajbin rrenacak, vërtet ishin të dështuarit.

93. E ai (Shuajbi) u kthye e tha: “O populli im, vërtet unë ju kumtova porositë e Zotit tim, ju dhashë këshilla, e si të brengosem për një popull që nuk besoi”.<sup>113</sup>

94. Ne nuk e dërguam asnjë peygamber në ndonjë vendbanim, e që nuk e ndëshkuam atë (popullin) me skamje e vështirësi të tjera, në mënyrë që ata të përulen (të binden).

95. Mandej e zëvendësuam të keqen me të mirën, derisa u shumuan ato (të mirat) e thanë: “Prindërit tanë i pat goditur skamja e mjerimi”, (ky është rregull natyror, po ata nuk falënderuan). Atëherë befasi dënuam pa e vërejtur ata.

96. E sikur banorët e këtyre vendbanimeve të kishin besuar dhe të ishin ruajtur, Ne do t’ju hapnim begati nga qielli e toka, por ata përgënjeshtroan, prandaj i dënuam me shkatërrim për atë që merituan.

97. A mos u siguruan banorët e fshatrave nga dënimi jonë, kur ata ishin fjetur (natën)?

98. A mos u siguruan banorët e fshatrave nga dënimi jonë paradite, kur ata ishin duke luajtur?

99. A mos u siguruan ata prej ndëshkimit të Allahut? Nuk sigurohet kush prej frikës së ndëshkimit të Allahut, pos njerëzve të humbur.

---

<sup>113</sup> Edhe Salihu, sikurse edhe peygamberët para tij, ishte i dërguar ta udhëzojë popullin në besim të drejtë, në besim në një Zot. Mrekullia e Salihut ishte deveja, mirëpo, edhe në popullin e tij pati asi kryelartë, të cilët edhe i refuzuan udhëzimet e peygamberit e edhe penguan të tjerët, andaj si masë ndëshkuese i kapi një tërmet me një krismë dhe i la të shtanguar.

Popullin e Lutit Zoti e shkatërroi me gurëzim nga qielli që binte si shi. U shkatërrua edhe bashkëshortja e tij, e cila nuk besoi dhe nuk i vlejti asgjë ajo që ishte grua e peygamberit.

Edhe Shuajbit, sikurse edhe Salihut dhe Lutit, i erdhi keq pse populli i tij nuk pranoi mësimet e Zotit dhe nuk u ndal nga punët e këqija. Megjithatë, ata e kryen detyrën e vet në mënyrë shumë të njerëzishme e edukative.

100. A nuk e kanë të qartë ata, që e trashëguan tokën pas banorëve të saj (që u shkatërruan), se nëse dëshirojmë Ne i godasim (i dënojmë) për mëkatet e tyre, ua mbyllim zemrat e tyre, dhe ata nuk dëgjojnë (këshillat).
101. Këto janë fshatra për të cilat po të tregojmë disa nga lajmet e tyre. Atyre iu patën ardhur të dërguarit e tyre me argumente (me mrekulli), por ata nuk i besuan asaj, të cilën e kishin gënjyer më parë. Ja, kështu vulos Allahu zemrat e atyre që nuk besojnë.
102. Ne te shumica e tyre nuk gjetëm zbatimin e premtimit, e gjetëm shumicën e tyre jashtë bindjes (respektit).
103. Mandej pas tyre e dërguam Musain me mrekulli të argumentuara te faraoni dhe rrethi i tij, e ata i refuzuan edhe ato, e shih se si ishte përfundimi i shkatërruesve!
104. Musai tha: O faraon, s'ka dyshim, unë jam i dërguar prej Zotit të botëve”.
105. Është dinjtet për mua të them për Allahun vetëm të vërtetën. Unë ju kam ardhur me argumente nga Zoti juaj, lejoji pra, Beni Israilët të vijnë me mua!”
106. Ai (faraoni) tha: “Nëse ke ardhur me ndonjë argument dhe nëse je ai që thua, na e trego pra atë argument”.
107. Ai (Musai) e hodhi shkopin e vet, kur ja u shfaq një gjarpër i vërtetë.
108. Dhe e nxori dorën e vet, kur ja për shikuesit dritë e bardhë.
109. Rrethi i parisë nga populli i faraonit tha: “Ky nuk është tjetër gjë, pos një magjistar i përsosur”.
110. Ai dëshiron t'ju nxjerrë prej tokës suaj: “E çka më urdhëroni (propozoni ju)?”
111. Ata (krerët) thanë: “Ndale atë dhe vëllain e tij, e dërgo nëpër qytete tubues (të magjistarëve),
112. të sjellin çdo magjistar të dijsëm (të aftë).
113. Magjistarët erdhën te faraoni, e thanë: “ Ne do të kemi shpërblim, në qoftë se dalim fitues!”
114. Ai (faraoni) tha: “Po, dhe ju do të jeni prej të afërmve të mi”.
115. Ata (magjistarët) thanë: “O Musa, (zgjidh) ose do të hedhish ti, ose ne po hedhim?”
116. Ai (Musai) tha: “Hidhni ju”! E kur hodhën ata (shkopinj e litarë),

u magjepsën sytë e njerëzve, i frikësuan ata dhe sollën një magji të madhe.

117. E Ne e frymëzuan Musain (duke i thënë): “Hidhe shkopin tënd!” Kur ja, ai gëlltiste atë që kishin magjepsur.

118. Atëherë u dëshmuua e vërteta dhe u zhduk ajo që kishin përgatitur.

119. Aty u mundën ata (magjistarët dhe faraoni) dhe u kthyen të poshtëruar.

120. E magjistarët u hodhën (u përulën) në sexhde.

121. Dhe thanë: “Ne i besuam Zotit të gjithësisë,

122. Zotit të Musait dhe të Harunit!”

123. E faraoni tha: “I besuat atij (Musait), para se t’ju lejoj unë? Kjo është një dredhi që ju përgatitët në qytet (Misir) për t’i dëbuar prej tij banorët e tij (kibtët), po më vonë do ta kuptoni (çfarë do t’ju gjejë).

124. Kam për t’ua prerë duart dhe këmbët tërthorazi, pastaj të gjithë juve do t’ju gozhdoj.

125. Ata (që besuan) thanë: “S’ka dyshim, ne jemi të kthyer te Zoti ynë.

126. “Ti nuk hakmerresh ndaj nesh vetëm pse besuam në argumentet e Zotit tonë, pasi na erdhën ato. Zoti ynë, na dhuro durim (për dënimin që do të na japë faraoni) dhe na bëj të vdesim muslimanë!”<sup>114</sup>

127. Të parët nga populli i faraonit thanë: “A do ta lejosh Musain dhe popullin e tij të bëjë përçarje në tokë dhe të braktisin ty dhe zotat e tu?” Ai (faraoni) tha: “Do t’ua vrasim djemtë e do t’i lëmë të gjalla gratë e tyre për shërbim, ne jemi dominues mbi ta”.

128. Popullit të vet Musai i tha: “Kërkoni ndihmë prej Allahut dhe

---

<sup>114</sup> Prej ajetit 94 - 102 bëhet fjalë për masat ndëshkuese, të cilat janë rrjedhojë e mospërfilljes së dispozitave dhe të porosive të Zotit. Sikur njerëzit të ishin besimtarë të sinqertë dhe të ruheshin nga punët e këqija bereqeti i Zotit do t’u vinte nga qielli e nga toka. Masa ndëshkuese zakonisht vjen befaz për të pasur ndikim më të madh te njerëzit, që të kthehen ata në rrugë të drejtë. Kokëfortësia ndaj dispozitave të Zotit është një shenjë dëshpëruese, nga e cila kuptohet, se të tillët nuk do të gjejnë kurrë rrugën e vërtetë. Ruana Zot! Kur u paraqit Musai, peygamberi i dërguar prej Zotit kërkoi prej faraonit t’ia lirojë Beni Israilët të shpërngulen prej Egjiptit. Beni Israilët në Egjipt ishin prej kohës së Jusufit, ndërsa faraoni që i takonte popullit kopt, i mundonte dhe i torturonte pa masë.

Mrekullia e Musait ishte shkopi, i cili shndërrohej në gjarpër të madh dhe dora e tij e djathtë, e cila shkëlqente me një dritë të fortë. Gara e zhvilluar mes magjistarëve dhe Musait para publikut, thuhet se ka ngjarë në Aleksandrinë e Egjiptit.

kini durim. S'ka dyshim, se toka është e Allahut, ia lë në trashëgim atij që do nga robërit e tij, e ardhmja e lumtur është për të devotshmit”.

129. Ata (populli i Musait) thanë: “Ne ishim të shtypur para se të na vije ti, e edhe pasi na erdhe”. Ai (Musai) tha: “Është shpresë, se Allahu do ta shkatërrojë armikun tuaj (faraonin), e juve do t’ju bëjë ta zëvendësoni në këtë vend, e do t’ju shikojë se si ju veproni”.

130. Ne e provuam popullin e faraonit me skamje dhe me pakësim të frutave, në mënyrë që të marrin mësim.

131. Kur iu vinte atyre e mira (viti i begatshëm) ata thonin: “Kjo është e (mira) jona thjesht”. E kur i godiste ndonjë e keqe fatin e zi ia përshkruanin Musait dhe atyre (besimtarëve) që ishin me të. Vini re, fati i tyre është tek Allahu (e jo te Musai), por shumica e tyre nuk e dinin këtë.

132. Ata thanë: “Çfarëdo argumenti të na sjellësh, që me atë të na magjepsish (largosh nga feja që kemi), ne nuk do të besojmë ty”.

133. Atëherë (për shkak të mohimit) Ne lëshuam kundër tyre: vërshimin, karkalecat, rriqnat (insekte dëmtuese), bretkosat dhe gjakun, fakte të qarta këto njëri pas tjetrit, po ata vazhdonin me kokëfortësi, sepse ishin popull mëkatar.

134. Pasi i gjeti belaja (me ato masa dënimi) ata thanë: “O Musa, lute për ne Zotin tënd me atë që të ka premtuar, nëse na e largon dënimin ne do të pranojmë ty (si të dërguar) dhe do t’i lejojmë Beni Israilët bashkë me ty (të shkoni ku të doni)”.

135. E kur e larguam nga ata dënimin (me lutjen e Musait) për deri në një afat, që do të arrinin ata e thyen besën.

136. Atëherë u hakmorëm kundër tyre dhe i fundosëm në det, sepse përgënjeshtroan argumentet Tona dhe nuk çanë kokën për to.

137. E atij populli, që ishte i nënshtruar i trashëguam lindje e perëndim të tokës, që Ne e bekuam (me të mira), ndërsa për durimin që patën, u plotësua fjala më e mirë (premtimi i vërtetë) e Zotit ndaj Beni Israilëve; rrënuam atë që bënte faraoni dhe populli i tij, si dhe atë që kishin ndërtuar ata.<sup>115</sup>

<sup>115</sup> Pasi u vërtetua që Musai ishte i Dërguari i Zotit dhe mrekullitë e tij asgjësuan trillimet e magjistarëve të faraonit, dhe pasi magjistarët pranuan besimin e drejtë, parisë së popullit të faraonit i hyri frika, prandaj e ngacmuan faraonin, që të marrë masa të ashpra kundër Beni Israilëve. Faraoni pat thënë, se të gjithë meshkujt e tyre do t’i vriste e gratë do t’i përdorte si shërbëtore. Musai i kuptoi qëllimet e ndyra të faraonit, prandaj e porositi popullin e vet të jetë i qëndrueshëm, se ndihma e Zotit është me ta.

138. Beni Israilët i kaluam përtej detit, e ata u takuan me një popull që adhuronte disa statuja të tyre, dhe thanë: “O Musa, na e bëj edhe neve një zot (statujë), si zotat që kanë ata (ai popull)”. Ai (Musai) tha: “Ju jeni popull që nuk di”.

139. Vërtet, ai popull (që po adhuron idhujt) është i shkatërruar në atë (adhurim) dhe ajo që vepruan është e asgjësuar (s’ka dobi).

140. Musai tha: “Mos deshët, pos Allahut, të kërkoj për ju zot tjetër, kurse Ai ju vlerësoi mbi njerëzit e tjerë?”

141. Përkujtoni (o Beni Israilë) kur Ai ju shpëtoi prej popullit të faronit, që ushtroi më të keqin mundim, ua vrau djemtë tuaj, ua la të gjalla gratë tuaja. E ju me këto ishit në sprovë të madhe nga Zoti juaj”.

142. Dhe Ne i caktuam Musait tridhjetë netë (afatin për shpallje), e ato i plotësuam edhe me dhjetë dhe kështu u mbush afati për takim me Zotin e tij në dyzet netë. Ndërsa Musai vëllait të vet Harunit i tha: “Më zëvendëso mua te populli im dhe rregullo, e mos shko rrugës së të këqijve”.

143. E kur Musai erdhi në kohën që ia caktuam dhe i foli Zoti i vet ai tha: “Zoti im! Ma mundëso pamjen tënde e të shikoj!” Ai (Zoti) i tha: “Ti nuk ke mundësi të më shohësh, por shiko kodrën, e nëse ajo qëndron në vendin e vet, ti do të më shohësh Mua”. Kur Zoti iu zbulua pak kodrës, një pjesë e dritës nga Zoti i tij e bëri atë (kodrën) thërrmi, e Musait i ra të fikët. Kur erdhi në vete tha: “E lartë është madhëria Jote, pendohem te Ti (për atë që kërkova), dhe unë jam i pari i besimtarëve!”

144. Ai (Allahu) tha: “O Musa, Unë të gradova ty mbi njerëzit me shpalljen Time dhe me të folurit tim. Merre atë që të dhashë dhe bëhu mirënjohës”.

145. Dhe i përshkruam atij në pllaka çdo gjë (që i nevojitej), si këshillim dhe sqarim për secilin send. “Merri këto me seriozitet dhe urdhëroje popullin tënd, që t’i përvetësojë më të mirat e tyre (dispozitat me shpërblim më të madh). Unë do t’ua tregoj vendbanimin mëkatarëve”.

146. Unë do t’i zbraps nga argumentet e Mia ata të cilët pa pasur të drejtë bëjnë kryelartësi në tokë, të cilët edhe nëse shohin çdo argu-

---

Faraonin dhe popullin e tij e dënoi Zoti me pesë lloj dënimesh, dhe gjithnjë fajin për ato dënime që po përjetonin ia mvishnin Musait dhe besimtarëve. Më në fund, të lodhur prej skamjes, ata e lutën Musain të lutet te Zoti i Madhërishëm, që t’ua largojë ato masa dënimi. Zoti ua largoi dënimin, por ata nuk e mbajtën besën dhe për atë shkak i fundosi në det, ndërsa Beni Israilët trashëguan begatitë e asaj toke.



ment nuk besojnë, dhe nëse shohin rrugën e shpëtimit nuk e marrim atë rrugë, e nëse e shohin rrugën e gabuar ata e marrin atë rrugë. Këtë (këtë verbim të tyre), sepse ata i konsideruan të rreme faktet Tona dhe sepse i lanë pas dore ato.

147. Ata që i mohuan argumentet Tona dhe takimin në ditën e botës së ardhshme, ata asgjësuan veprat e tyre. A shpërblehen ata (me thevab ose me dënim) pos sipas asaj si kanë vepruar?

148. Populli i Musait, pas tij (kur ai shkoi në kodrën Tur për pranimin e shpalljes), e ndërtoi me stolitë e veta një figurë viçi që kishte britmë (pallte). A nuk e shihnin ata, se ai nuk ju fliste, as nuk i udhëzonte në ndonjë rrugë të drejtë. E morën atë (e adhuruan si idhull viçin), e ishin të padrejtë ndaj vetes së tyre.

149. E kur në duart e tyre u thye (ajo vepër e shëmtuar u penduan) dhe e kuptuan, se me të vërtetë kanë gabuar, thanë: “Nëse nuk na mëshiron Zoti ynë dhe nuk na e fal gabimin, ne pa dyshim do të jemi nga më të dëshpëruarit”.<sup>116</sup>

150. E kur u kthye Musai shumë i hidhëruar te populli i vet tha: “Sa keq më paskeni zëvendësuar pas shkuarjes sime! A e ngutët (pritjen) urdhrin e Zotit tuaj?” I hodhi pllakat dhe e zuri për (flokësh) koke vëllain e vet duke e tërhequr nga vetja. Ai (vëllai Haruni) tha: “O bir i nënës sime, populli më mundi dhe gati më mbyti, mos më konsidero mua me njerëzit mizorë”.

<sup>116</sup> Pasi Zoti i shpëtoi Beni Israilët prej torturave të faraonit dhe ua mundësoi kalimin përtëj detit ata hasën një popull që adhuronte statuja - idhuj, e duke mos i ditur pasojat e një adhurimi të tillë menduan, se do të ishte mirë, që edhe ata të kenë ndonjë idhull përmes të cilit do t'i luteshin Zotit. Musai që ishte sikurse edhe peygamberët e tjerë kundër idhujtarisë i qortoi ashpër. Musai i kishte premtuar popullit të vet, duke qenë ende në Egjipt, se nëse Allahu e shkatërron faraonin do t'u sillte një libër prej Zotit, sipas të cilit do të orientoheshin. Kur u shkatërrua faraoni, Musai e luti Zotin për atë libër. Ai i tha të përgatitet tridhjetë ditë (të agjërojë) e i shtoi edhe dhjetë të tjera, ashtu që pas dyzet ditësh Musai shkoi në vendin e caktuar për të pranuar shpalljen. Kur i foli Zoti Musait pa kurrfarë ndërmjetësimi ai u kënaq, e kur e rrëmbeu dashuria për ta parë drejtpërsdrejti Zotin, e kërkoi atë. Zoti i tha se konstrukti i përbërjes së njeriut në këtë botë, s'ka fuqi ta përjetojë shikimin ndaj Madhërisë së Tij, mandej i tha: Unë po paraqitem me një pjesë të Dritës Sime, një qenieje më të fuqishme se ti - kodrës, e nëse ajo përjeton Dritën Time, edhe ti do të më shohësh. Kur Zoti lëshoi një pjesë të vogël të Dritës së Vet ndaj kodrës, ajo u copëtua dhe u rrafshua, e Musait i ra të fikët. Kur erdhi në vete kërkoi falje prej Zotit për kërkesën e tij. Zotin do ta shohin besimtarët në xhenet. Kur Musai ishte në Mikat duke pranuar shpalljen Tevratin, një farë Samiriu ndërtoi me ar dhe argjend një figurë si viç dhe popullit i dukej, se po pallte si viçi dhe filluan ta adhurojnë atë. Kur e kuptuan gabimin e bërë, kërkuan falje prej Zotit.

151. (Musai) Tha: “Zoti im, më falë mua dhe vëllain tim dhe na dhuro mëshirën Tënde, se Ti je më i Mëshirshmi i mëshiruesve”.

152. Nuk ka dyshim, se ata që adhuraan vëçin ka për t'i përfshirë përbuzja nga Zoti i tyre dhe nënçmimi në jetën e Dunjasë. Kështu i shpërblejmë (me dënim) trilluesit e rrenës.

153. E ata që bënë vepra të këqija, e pastaj u penduan pas tyre dhe besuan singërisht, Zoti yt ua fal gabimet dhe është Mëshirues i madh pas tij (pas pendimit të tyre).

154. E kur iu ndal hidhërimi Musait, ai i mori pllakat (që i pat hedhur), e në tekstin e tyre ishin (shënuar) udhëzime e mëshirë për ata që kanë frikë ndaj Zotit të tyre.

155. Musai zgjodhi nga populli i vet shtatëdhjetë veta për kohën që Ne ia caktuam takimin. E pasi i kapi ata dridhja (e tokës) ai tha: “Zoti im!, sikur të kishe dashur Ti, i kishe zhdukur më parë ata dhe mua. A po na zhduk për atë që bënë të marrët nga ne? Kjo është vetëm sprovë e Jotja, që me të e bën të humbur atë që do, dhe e vë në rrugë të drejtë atë që do. Ti je Mbrojtësi ynë, pra falna e mëshirona, se Ti je më i miri që fal (gabimet).

156. Dhe cakto për ne jetë të mirë në Dunja dhe të mirë në botën tjetër, pse vërtet jemi kthyer nga Ti. Ai (Zoti) tha: “Dënimi im është ai me të cilin e godas cilin dua, e mëshira Ime ka përfshirë çdo send. Atë (Mëshirën) do ta caktoj për ata, që iu ruhen (mekateve), e japin zeqatin dhe për ata që i besojnë argumentet tona.

157. Që pranojnë të Dërguarin (Muhamedin), Pejgamberin arab (që nuk shkruan dhe nuk lexon), të cilin e gjejnë të cilësuar (të përshkruar me virtytet e tij), tek ata në Tevrat dhe në Inxhil, e që i urdhëron ata për çdo të mirë dhe i ndalon nga çdo e keqe, ju lejon ushqimet e këndshme dhe ju ndalon ato të pakëndshmet, dhe heq nga ata barrën e rëndë të tyre dhe prangat që ishin mbi ta. Pra, ata që e besojnë atë, e nderojnë dhe e ndihmojnë, veprojnë me dritën, që iu zbrit me të, të tillët janë të shpëtuarit.

158. Thuaj (Muhamed): “O ju njerëz! Unë jam i Dërguari i Allahut te të gjithë ju. Allahut që vetëm i Tij është sundimi i qiejve e i tokës, s'ka të adhurar të vërtetë pos Tij; Ai jep jetë dhe Ai jep vdekje, pra besoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij, pejgamberin e pashkolluar, që beson Allahun dhe shpalljet e Tij, ndiqeni rrugën e tij që ta gjeni të vërtetën.”<sup>117</sup>

<sup>117</sup> Kur u kthye Musai prej Mikatit e gjeti popullin e vet, që e kishin rrethuar vëçin

159. Edhe prej popullit të Musait ishte një grup që udhëzoi drejt dhe i përmbajt asaj (drejtësisë).

160. Ne i ndamë ata (popullin e Musait) në dy mbëdhjetë grupe fisesh, e kur Musait i kërkoi ujë populli i vet, Ne e udhëzuam (duke i thënë): “Bjeri me shkopin tënd gurit”, (ai i ra) dhe prej tij (gurit) gufuan dy mbëdhjetë kroje, ashtu që secili grup e dinte kroin e vet. Ne bëmë që retë t’u bëjnë hije atyre dhe iu sollëm rrëshirë dhe shkurtëza (dhe iu thamë): “Hani nga të mirat me të cilat ju dhuruam!”. (e pse ishin përbuzës) Ata nuk na dëmtuan Ne, por dëmtuan veten e tyre (sepse u dënuan).

161. (Përkujto edhe këtë) Kur atyre iu tha: “Banoni në këtë fshat (vendbanim) dhe hani nga frutat e tij kah të doni e thuani: “Falje” dhe në derë hyni të përlulur, se Ne do t’ua falim mëkatet tuaja dhe do t’ua shtojmë edhe më punëmirëve!”

162. E ata prej tyre që ishin mizorë ndryshuan fjalë tjetër nga ajo që iu ishte thënë, atëherë Ne zbritëm kundër tyre një dënim nga qielli, për shkak se ishin zullumqarë.

163. Dhe pyeti ti (Muhamed) për fshatin, që ishte në breg të detit e ata e shkëlën rendin e të shtunës (që e kishin të ndaluar gjuajtjen e peshqve), kur në të shtunën e tyre peshqit iu vinin sheshazi mbi ujë, e në ditën që nuk festonin nuk ju vinin. Ja, kështu i sprovuam ata, sepse ishin mëkatarë.

164. Dhe kur një grup prej tyre thanë: “Përse këshilloni një popull, që Allahu do ta shkatërrojë ose dënojë me një dënim të ashpër?”- Thanë (këshilluesit): “Arsyetim para Zotit tuaj dhe me shpresë që t’u largohen gabimeve”.

165. E kur braktisën atë për të cilën ishin këshilluar, Ne i shpëtuam ata që pengonin nga të këqijat, ndërsa ata që kundërshtuan i kapëm

---

dhe e adhuronin. I hidhëruar pa masë, i hodhi pllakat, e të vëllain e vet Harunin e kapi për flokësh dhe e shkundi, pse e kishte lejuar një gjë të tillë, mirëpo pasi e kuptoi se Haruni nuk kishte kurrfarë faji Musai u pendua dhe kërkoi falje prej Zotit. Musai zgjodhi shtatëdhjetë burra, të cilët nuk kishin adhurar viçin, dhe së bashku me ta shkoi në vendin e caktuar prej Zotit, e për t’i kërkuar falje për adhurimin e bërë ndaj viçit. Mirëpo edhe ata gabuan, kërkuan ta shohin Zotin, prandaj i kapi dënimi i përmendur. Kurani e përmend shumë shpesh mëshirën e Zotit e cila përfshin të gjithë ata, që edhe pas gabimit të tyre do t’i përfshijë nëse pendohen. Pra, edhe Beni Israilët, që adhuruan viçin, por me kusht që të besojnë edhe Pejgamberin e fundit, Muhamedin a.s.. Fjala “ummij”, si atribut i Muhamedit a.s., na jep të kuptojmë, se ai i takonte një populli të pashkolluar, arabëve etnikisht të pastër. Muhamedi a.s. ishte pejgamber i dërguar për të gjithë njerëzit dhe për të gjitha kohët e kësaj jete.

me një dënim të fortë, sepse ishin të shfrenuar.

166. E kur ata tejkaluan me arrogancë të hapët nga ajo që ishin të ndaluar, Ne i shndërruam në majmunë të përbuzur.

167. Përkujto (o i dërguar), kur Zoti Yt shpalli qartas, se mbi ta do të vë deri në Ditën e Kijametit, sundimin e ndonjërit, që ka për t'ua shijuar atyre mundimin më të shëmtuar. Vërtet Zoti yt e ndërmerri shpejt dënimin, Ai edhe fal e mëshiron shumë.

168. Ne i shpërndamë ata në grupe nëpër tokë; prej tyre ka të mirë, por edhe jo të tillë. Ne i provuam me të mira e me të këqija, në mënyrë që të tërhiqen nga e keqja.

169. E pas tyre erdhi brezi që trashëgoi librin. Këta merrnin mjete të pavlerë të kësaj bote (lakmues që nuk dallonin të mirën a të keqen) e thonin: “Do të na bëhet falje”, ndërsa po t’u vijë atyre diçka si ajo, e merrnin atë përsëri. A nuk është marrë prej tyre zotimi në librin (Tevratin), se nuk do të thonë ndaj Allahut tjetër pos të vërtetës dhe ata e dinin mirë se çka në të (libër). Po a nuk po e kuptoni, se bota tjetër është më e mirë (se ajo çka merrnit ju) për ata që ruhen.

170. Po atyre që i përmbahen librit dhe e falin namazin, Ne nuk ua humbim shpërblimin të mirëve.<sup>118</sup>

171. Përkujto kur ngritëm kodrën mbi ta si re, e ata menduan, se ajo do të bjerë mbi ta. (Ne u thamë): “Merrni këtë që ua dhamë me kujdes dhe përkujtoni ç’keni në të, e të ndaleni nga ajo që është e ndaluar.

172. Përkujto kur Zoti Yt nxori nga shpina e bijve të Ademit pasardhësit e tyre dhe i bëri dëshmues të vetes së tyre (duke u thënë): “A nuk jam Zoti juaj?” Ata thanë: “Gjithsesi je, dëshmuam!”. Të mos thoni në Ditën e Kijametit: “Ne nga ky (dëshmim) ishim të panjohur”.

173. Ose të mos thoni: “Prindërit tanë më parë ishin idhujtarë, e ne ishim pasardhës të tyre. A do të na shkatërrosh neve për atë që bënë ata asgjësues të së vërtetës?”

<sup>118</sup> Zoti xh. sh. i tregon Muhamedit a.s. për të kaluarën e jehudive, për të mos u brengosur për kokëfortësinë e tyre ndaj tij dhe ndaj Kuranit. I tregon se si i ndau në dymbëdhjetë grupe të udhëhequra prej një prijësi, e për t’ia lehtësuar punën Musait, se si i furnizoi me ujë, ju sollti re që iu bënë hije, i ushqeu me komposto e mish shkurtëzash. Të gjitha këto kur ishin të humbur në shkretëtirë. Edhe pas të gjithë atyre të mirave, ata nuk e respektuan urdhrin e Zotit, prandaj i dënoi me dënime të llojllojshme, por më në fund e për shkak të kryeneçësisë së tyre, Zoti vendosi të ushtrojë kundër tyre dënim të përjetshëm përmes popujve të tjerë, të cilët do t’i nënshtrojnë e nënçmojnë deri në Kijamet.

174. Po, kështu ua sqarojmë argumentet, që ata të kthehen nga e gabuara në të vërtetën.
175. Dhe lexoju atyre tregimin e atij, që ia patëm dhënë dituritë Tona, ndërsa ai u zhvesh prej tyre, dhe atëherë e shoqëroi atë shejtani, dhe kështu ai u bë prej të humburve.
176. E sikur të donim Ne, do ta ngrenim lart me atë (dituri), por ai nuk iu largua tokës (Dunjasë) dhe shkoi pas epshit të vet. Shembulli i tij është si ai i qenit, të cilin nëse e përzë ai e nxjerr gjuhën, po edhe nëse nuk e përzë, ai sërish e nxjerr gjuhën. Ky është shembulli i atyre që i konsideruan të rreme argumentet Tona. Ti rrëfe tregimet (umetit tënd) në mënyrë që ata të mendojnë.
177. Shembulli i keq është populli që i përgënjeshtroi faktet Tona dhe e dëmtoi veten.
178. Atë që Allahu e udhëzon ai është në rrugë të drejtë, e atë që e humb ata janë të dëshpëruarit.
179. Ne krijuam shumë nga xhinët e njerëzit për xhehenem. Ata kanë zemra, që me to nuk kuptojnë, ata kanë sy që me ta nuk shohin dhe ata kanë veshë që me ta nuk dëgjojnë. Ata janë si kafshët, madje edhe më të humbur, të tillët janë ata të marrët.
180. Allahu ka emrat më të mirë, prandaj Atë thirreni me ata, e hiquni nga ata që bëjnë shtrembërime me emrat e Tij. Ata kanë për t'u shpërblyer (me dënim) për veprimet e tyre.
181. E ndër ata që krijuam Ne ka njerëz që udhëzojnë në të drejtën dhe veprojnë me të.
182. Ndërsa ata që i konsideruan të rreme argumentet Tona, Ne do t'i çojmë në humbje në mënyrë graduale nga nuk e kuptojnë ata.
183. Mirëpo atyre u jap afat, se kurthi Im është i fortë.
184. A nuk menduan ata, se ai, bashkëkohësi i tyre (Muhamedi), nuk ka farë çmendurie, ai është vetëm qortues i hapët.
185. A nuk vështruan ata me vëmendje pushtetin e madh në qiej e në tokë dhe çka krijoi Allahu prej sendeve, e edhe në atë se ndoshta iu është afuar afati i tyre i vdekjes. Atëherë cilës bisedë pos kësaj (Kuranit) do t'i besojnë?
186. Për atë që Allahu e la në humbje, s'do të ketë udhëzues, dhe ata do t'i lërë të bredhin në vrazhdësinë e tyre.<sup>119</sup>

<sup>119</sup> Për marrjen e dëshmisë së besimit në Zotin xh.sh., nga palca e kurrizit të Ademit, Zoti nxori të gjithë pasardhësit e tij, që ishin si grimca atomi dhe mori prej tyre zotimin

187. Të pyesin ty (Muhamed) për Çastin (katastrofën e përgjithshme), se kur do të ndodhë ai. Thuaj: “Atë e di vetëm Zoti im, kohën e tij nuk mund ta zbulojë kush pos Tij (e sjell Kijametin pa e hetuar asnjë nga krijesat). Çështja e tij (se kur do të ndodhë) është preokupim i rëndë (për krijesat) në qiej e në tokë. Ai (katastrofa) nuk ju vjen ndryshe, vetëm befas. Të pyesin ty sikur ti di për të. Thuaj: “Për të di vetëm Allahu, por shumica e njerëzve nuk e dinë (pse është e fshehtë)”.
188. Thuaj: “Unë nuk kam në dorë për veten time, as ndonjë dobi, as ndonjë dëm, pos çka do Allahu. Sikur ta dija të fshehtë, do t’i shumoja për vete të dobishmet, e nuk do të më prekte gjë e keqe. Unë nuk jam tjetër vetëm se qortues dhe përgëzues për njerëzit që besojnë.
189. Allahu është Ai, që ju krijoi prej një vete, e prej saj krijoi palën e saj për t’u qetësuar pranë saj. Kur e mbuloi ai (mashkulli) atë (gruan), ajo u ngarkua me një barrë të lehtë dhe ashtu vazhdoi me të, e kur u bë e rëndë, ata të dy lutën Allahun, Zotin e tyre: “Nëse na jep një (fëmijë) të mirë (pa të meta), ne do të jemi falënderues ndaj Teje”.
190. Pasi atyre të dyve ju dha (fëmijë) të mirë, ata të dy i përshkruan shokë në atë që iu dha. I pastër është Allahu nga ajo që ia përshkruajnë.
191. A i përshkruajnë shok atë çka nuk mund të krijojë asnjë send, e ata (idhujt) vetë janë të krijuar.
192. Ata (idhujt) nuk mund t’iu sjellin atyre ndonjë ndihmë e as veten e tyre ta ndihmojnë.
193. Edhe nëse i thirrni për t’i udhëzuar ata nuk ju përgjigjen. Për ju është njësoj i thirrët ata ose heshtët.
194. S’ka dyshim, se ata që po i adhuron i ju pos Allahut janë të krijuar

---

e besimit. Ekzistojnë shumë hadithe që e vërtetojnë këtë ngjarje.

Rrëfimi rreth atij dijetarit, që u largua nga e vërteta, u dha pas epsheve e dëshirave të kësaj bote, shembulli i krahasimit për të me qenin, është vërejtja më e ashpër për ulemanë, që jepen pas dynjasë dhe dëshirave të epshit. Njerëzit që nuk e angazhojnë aftësinë e tyre mendore e shpirtërore për të gjetur të vërtetën, si duket janë të gatuar për xhehenem.

Emrat e Allahut janë më të mirët, prandaj Allahun duhet ta thërrasim me emrat e Tij, që janë të shumtë dhe duhet të përkujtojmë domethënien e tyre kur përmenden. Kurani përmend, se Zoti ka emra të mirë në katër vende: në këtë, në kaptinën Isra, në Taha dhe në El Hashru.

Po edhe pse pati dhe ka njerëz, që e shtrembërojnë të vërtetën Kurani jep shenjë, se gjithnjë do të ketë njerëz, që thonë dhe veprojnë me të vërtetën. Pejgamberi a.s. ka thënë: “Një grup nga ymeti im do të jetë vazhdimisht në të vërtetën, nuk mund t’i luhasin ata nga e vërteta, as kundërshtarët, as nënçmuesit, ashtu të vendosur do ta presin Kijametin”. (Sahihajn).

si ju (njerëzit janë më të përsosur). Thirrini pra ata, e le t'ju përgjigjen juve nëse thoni të vërtetën.

**195.** A kanë ata (idhujt) këmbë të ecin me to, a kanë duar të rrëmbejnë me to, a kanë sy të shohin me ta, a kanë veshë të dëgjojnë me ta? Thuaj: "Thirrini shokët (zotat) tuaj e thurni kurthe për mua e mos pritni".

**196.** Mbrojtësi im është Allahu që zbriti librin. Ai kujdeset për të mirët.

**197.** E ata që ju i lutni pos Tij, ata nuk kanë mundësi për ndihmë ndaj jush e as veten ta ndihmojnë.

**198.** Dhe nëse i thirrni për udhëzim, nuk dëgjojnë, e të duket se po të shikojnë ty, po ata nuk shohin.<sup>120</sup>

**199.** Ti (Muhamed) merre të lehtë, urdhëro për mirë dhe largohu prej të padijshmëve.

**200.** E nëse të godet shejtani me ndonjë vesvese, ti kërko strehim tek Allahu, sepse vërtet Ai është Dëgjues dhe Njohës i çdo gjëje.

**201.** Vërtet, ata që janë të ruajtur, kur i prek ndonjë iluzion nga djalli, ata përkujtojnë (Allahun), dhe atëherë shohin (të vërtetën).

**202.** E vëllezërit e tyre (jo të ruajturit) i përkrahin (shejtanët) për në humbje dhe nuk iu ndahen.

**203.** Dhe, kur ti nuk ju sjell atyre ndonjë mrekulli (që kërkojnë), thonë: "Përse ti nuk e trillove vetë?" Thuaj: "Unë (nuk trilloj) i përmbahem vetëm asaj, që më shpallet nga Zoti im, ky (Kurani) është argument (me të cilin ndriçohen zemrat) nga Zoti juaj, është udhërrëfyes dhe mëshirë për popullin që beson.

**204.** Kur lexohet Kurani, ju dëgjojeni atë (me vëmendje) dhe heshtni, në mënyrë që të fitoni mëshirë.

<sup>120</sup> Çështja e përfundimit të jetës së kësaj ekzistence është enigmë për të gjitha krijesat, duke përfshirë edhe pejgamberët e melaiKET. Kijameti do të vijë befaz, prandaj çdo parashikim është vetëm supozim.

Pejgamberi a.s. me urdhrin e Zotit e shpreh qartë paafësinë e njeriut për sendet e fshehta, pra është çudi se si disa njerëz ende mashtrohen dhe shpresojnë, se fati i tyre është në dorë të ndonjë tjetri pos Zotit.

Në kaptinën En Nisaë është theksuar krijimi i Ademit, i shoqes së tij dhe i pasardhësve. Këtu përmendet se si në ditët e para të shtatzanisë barra është aq e lehtë sa nuk hetohet, por gradualisht rëndohet dhe atëherë prindërit fillojnë të interesohen për pasardhësin e tyre, e veçanërisht për shëndetin e tij pa të meta. E udhës është që njerëzit të falënderojnë Allahun për një dhuratë të tillë. Mirëpo shumë njerëz e harrojnë të mirën dhe nuk respektojnë udhëzimet e Krijuesit të tyre, e madje edhe i falënderohen dikujt tjetër.

205. Ti përmende Zotin tënd në vete (heshtas), me respekt e me frikë, ju me shprehje të larta, (përmende) në mëngjes e në mbrëmje dhe mos u bëj prej atyre që nuk kanë kujdes.

206. S'ka dyshim, se ata që janë pranë (afër) Zotit tënd (melekët) nuk tërhiqen nga adhurimi ndaj Tij nga mendjemadhësia, Atë e madhërojnë dhe vetëm Atij i bëjnë sexhde.<sup>121</sup>

---

<sup>121</sup> I porositur prej Zotit, Pejgamberi a.s. gjithnjë ka shkuar nga lehtësimi, e shokëve ju thoshte: Lehtësoni, mos shtërngoni, afroni, mos largoni. Nëse njeriut i lajmërohet ndonjë shqetësim, ai duhet të kërkojë përkrahjen e Zotit, duhet të thotë: “Eudhu bil lahi mineshshejtanirr rraxhim” e me këtë largohet vesvesja.

Kur lexohet Kurani duhet ta dëgjojmë dhe të vështrojmë në përmbajtjen e tij, pse vetë tingulli i fjalëve të Zotit është shërues shpirtëror, e besa, edhe shërues i sëmundjeve trupore te njerëzit.

Zotin duhet ta përmendim e ta përkujtojmë me lutje, me lexim Kurani, me shprehje të emrave të Tij etj., por të gjitha këto me një maturi, me një përujle, e jo me zë shumë të lartë, sepse britma e largon vëmendjen nga vështrimi i duhur ndaj Madhërisë.

Sexhdeja ndaj Zotit është adhurimi më i lavdishëm. Këtë e bëjnë për Zotin edhe melekët më të lartë dhe më afër Zotit. Sexhdeja pra, është shprehje e devotshmërisë së njeriut ndaj Zotit në një nivel më të lartë, atëherë përveç mëkatit të pamasë, është turp dhe primitivizëm i paparë, që njeriu të përulet në sexhde për një njeri tjetër. Me ndihmën e Allahut përfundoi përkthimi i domethënies së kaptinës EL ARAF - Falënderuar qoftë Zoti!



## 8. SURETUL-ENFAL

*E zbritur në Medine pas sures Bekare, ajete: 75*

*Si shkak i zbritjes së kësaj sureje, sipas shpjegimit të Ibni Abasit ishte çështja e mënyrës së ndarjes së mallit – presë, të cilën e fituan muslimanët në luftën e Bedrit. Prandaj përveç të tjerash në këtë kaptinë bëhet fjalë për principin sipas të cilit duhet ndarë malli i fituar në luftë.*

*Lufta në Bedër ndodhi në muajin e Ramazanit në vitin e dytë të Hixhres. Disa pjesë të kësaj kaptine zbritën gjatë rrjedhës së luftës e disa më vonë. Për arsye se kjo kaptinë ka tematikë kryesore ngjarjen rreth luftës së Bedrit, disa sahabë e quajtën “Suretul Bedri” – Kaptina e Bedrit*

*Kjo luftë shënoi momentin më të rëndësishëm në historinë e muslimanëve, sepse për herë të parë ballafaqohet e vërteta me të pavërtetën, besimtarët e drejtë me idhujtarët dhe njëkohësisht mposhtet e zmbrapset fuqia e mizorëve mekas. Largohet dhuna dhe të dobëtit si gra, fëmijë e pleq, të cilët për shkak të paafhtësisë së tyre ishin të detyruar të mbesin në mesin e armikut, në mesin e mushrikëve mekas, gjejnë shpëtimin dhe gjejnë mundësinë t’u bashkohen vëllezërve të tyre në Medinen e Ndritshme.*

*Edhe pse muslimanët ishin të pakët në numër dhe jo të përgatitur sa duhej për luftë, ndihma nga i madhi Zot bëri që të ngrihet lartë morali i tyre luftarak dhe të fitohet lufta, të shkatërrohet në themel armiku dhe t’u mundësohet rrezeve të dritës islame të vërshojnë pa pengesë deri të dashamirët e saj.*

*Natyrisht në këtë kaptinë flitet edhe për heroizmin e besimtarëve muslimanë, të cilët ia dolën ta shpartallojnë fuqinë e armikut, duke likuiduar krerët e tij, si Ebu Xheblin etj., por u tërhiqet vërejtja edhe për të metat e disave prej tyre. Përmendet edhe ndihma e engjëjve, të cilët kishin për detyrë të trimërojnë besimtarët, e në anën tjetër të mbjellin frikë në zemrat e idhujtarëve, në mënyrë që ta ndiejnë veten të dobët dhe të marrin ikën.*

*Në ajetet e fundit të kësaj kaptine bëhet fjalë rreth lidhjeve dhe kujdesit, të cilin duhet ta kenë gjithnjë parasysh muslimanët për njëri tjetrin, sepse edhe armiku i tyre, pa marrë parasysh se cilit grup i takon është i lidhur ngushtë mes vete për t’i luftuar besimtarët muslimanë.*

*Qubet: “Suretul-Enfal” – kaptina e presë së luftës.*

## 8. SURETUL-ENFAL

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Të pyesin ty (Muhamed) për plaçkën (e fituar në luftë), thuaju: "Plaçka (mënyra e ndarjes së saj) është çështje e Allahut dhe të Dërguarit, prandaj kini frikë Allahun, përmirësoni gjendjen e unitetit tuaj dhe nëse jeni besimtarë, respektojeni Allahun dhe të Dërguarin e Tij.
2. E besimtarë të vërtetë janë vetëm ata, që kur përmendet Allahu u rrëqethen zemrat e tyre, të cilëve kur iu lexohen ajetet e Tij iu shtohet besimi, dhe që janë të mbështetur vetëm te Zoti i tyre.
3. Dhe që falin (rregullisht) namazin dhe nga ajo me çka Ne i furnizim ata japin.
4. Të tillët janë besimtarë të vërtetë dhe për këtë kanë vende të larta te Zoti i tyre, kanë falje dhe kanë furnizim në mënyrë të ndershme.
5. (Mospajtimi i tyre për plaçkë është) Ashtu si ai kur të nxori Zoti yt nga shtëpia jote për të vërtetën, e një grup nga besimtarët nuk ishte i kënaqur.
6. Bëjnë polemikë me ty për të vërtetën pasi e kishin të qartë (se ti vepron me lejen e Zotit), sikur të shtyheshin në vdekje të sigurt.
7. Përkujtoni kur Allahu ua premtoi njërin prej dy grupeve, se është i juaji, e ju dëshironit t'ju takojë ai (grup) i paarmatosur, ndërsa Allahu dëshiroi që me premtimet e Tij ta vendosë të vërtetën e ta zhdukë në themel mbeturinën e mohuesve,
8. e ta forcojë të vërtetën e ta çrrënjosë të kotën, edhe pse këtë e urrejnë kriminelët.<sup>122</sup>

<sup>122</sup> Thuhet se një karvan i madh dhe i pasur i tregtisë së kurejshitëve kthehej prej Shamit - Sirisë. Me urdhrin e Zotit vjen Xhibrili dhe i thotë Muhamedit a.s., se Allahu ju premtoj: devetë me tregti ose fitore kundër kurejshitëve. Pejgamberi a.s. konsultohet me shokët e ata e dëshiroan grupin e deveve. Mirëpo Ebu Sufjani, udhëheqës i tregtisë e shmang rrugën dhe i lajmëron mekasit për rrezikun, që iu kanoset prej muslimanëve dhe i thërret në ndihmë. Ebu Xhehli në krye gati të njëmijë idhujtarëve, me të shpejtë arrin në Bedër. Pejgamberi a.s. i njofton shokët, se karvani i tregtisë ka ikur bregut të detit, ndërsa Ebu Xhehli ka ardhur në Bedër. Disa shokë i thonë - O i Dërguari i Zotit, ne kemi dalë për devetë, jo të përgatitur sa duhet për luftë. Ngrihet Sad ibni Ubade e thotë: Vazhdo o i Dërguar, si ta marrë mendja, ne jemi me ty. Pas tij ngritet Sad ibni Muadhi e thotë: Pasha Atë, që të dërgoi ty me të vërtetën! Nëse ti hidhesh në det, edhe ne do të hidhemi së bashku me ty, prandaj vazhdo në saje të Zotit! Ky qëndrim i këtyre dy sahabëve autoritativë medinas e gëzoi pa masë Pejgamberin a.s.. Edhe rreth ndarjes

9. Përkujtoni kur kërkuat ndihmë prej Zotit tuaj, e Ai ju është përgjigjur: “Unë do t’ju ndihmoj me një mijë engjëj, që vijnë një pas një (grup pas grupi).

10. Allahu nuk e bëri atë (ndihmën) për tjetër vetëm t’ju gëzojë (t’u japë myzhde) dhe për t’i forcuar (qetësuar) me të zemrat tuaja, pse ndihma në realitet është vetëm prej Allahut. Allahu është i Plotfuqishëm dhe i Urtë.

11. Dhe kur Ai ju kaploi me një kotje (gjumë), që ishte siguri për ju nga ana e Tij, ju lëshoi shi nga qielli për t’ju pastruar me të, largoi prej jush të shtimet e shejtanit, e që të fuqizojë bindjen në zemrat tuaja dhe t’ju përforcojë me të (me shi) këmbët tuaja.

12. Edhe kur Zoti yt ju kumtoi engjëjve, se: “Unë jam me ju, pra, inkurajoni ata që besuan! Unë do të hedh tmerr në zemrat e atyre që nuk besuan, e ju goditni në qafë e lart, goditni ata në çdo gjymtyrë (gishtërinj).

13. Këtë (ndëshkim për ta), sepse kundërshtuan Allahun dhe të Dërguarin e Tij, e kush kundërshton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, nuk ka dyshim se Allahu është Ndëshkimfortë.

14. Kështu e keni (dënimin), pra shijone, e për mohuesit është edhe dënimi i zjarrit.<sup>123</sup>

15. O ju që besuat! Kur të ndesheni në turmën (që lëviz ngadalë) e atyre që mohuan, mos ua ktheni shpinën.

16. Kush ua kthen atyre shpinën, në atë moment veç atij që kthehet për të luftuar, ose për t’iu bashkangjitur një grupi tjetër, ai ka tërhequr

---

së plaçkës së fituar pati kundërtënie, prandaj Zoti xh. sh. i thotë Muhamedit a.s., që t’i udhëzojë muslimanët, se çfarë virtytesh duhet të posedojnë për të qenë besimtarë të sigurtë.

<sup>123</sup> Pasi u vendos t’i vihen përballë armikut, që ishte gati tri herë më shumë në numër Pejgamberi a.s. iu drejtua Zotit për ndihmë dhe mori përgjigjen, se do të ndihmohet me anën e engjëjve. Zbritja e melaikeve pati ndikim të madh në ngritjen e moralit luftarak ndër muslimanët, e ndër kundërshtarin u intensifikua frika. Zoti xh. sh. i ndihmoi muslimanët edhe me atë, se ua dërgoi një gjumë të lehtë, e pas gjumit ata ishin, edhe më të fortë, edhe më të guximshëm. Pos kësaj atyre i ndihmoi edhe me një shi, i cili përveç që e forcoi rëren e imët në të cilën nuk zinin vend këmbët, ai shi ju siguroi edhe ujë për pije, për larje e pastrim, sepse shejtani kishte nxitur një farë dyshimi te muslimanët, se do të luftojnë e do të vdesin duke qenë të papastër.

Të gjitha këto të mira ishin prej Zotit xh.sh. Kundërshtarët, idhujtarët mekas nuk ishin kundër vetëm ndaj mësimëve të Zotit, po edhe kundër çdo norme njerëzore, prandaj likuidimi i tyre ishte në dobi të njerëzve. Ata në Bedër përjetuan grushtin më të fortë prej muslimanëve, por e zeza më e madhe për ta ishte, se ata do të bëhen banorë të zjarrit.

kundër vetes hidhërimin e Allahut dhe vendi i tij është xhehenemi. E ai është përfundim i keq.

17. Ju nuk i vratë (në të vërtetë) ata, por Allahu (me ndihmën që ua dha) i vrau ata, dhe ti nuk i gjuajte (në të vërtetë) kur i gjuajte ata, por Allahu (të ndihmoi) i gjuajti, e (bëri këtë) për t'i shpërblyer besimtarët me një dhunti të mirë nga ana e Tij. Allahu gjithçka dëgjon dhe di.

18. Ja, kjo është e vërteta. Allahu dobëson dredhitë e qafirëve (kufarëve).

19. Nëse ju (idhujtarë) kërkuat fitore, ja ku e keni fitoren (kjo është ironi për ta), po nëse hiqni dorë (nga lufta kundër Pejgamberit), ajo do të jetë në dobinë tuaj, e nëse ju ktheheni, edhe Ne kthehemi. Ana (grumbulli) juaj nuk do t'ju vlejë asgjë, edhe nëse është e madhe, sepse Allahu është me besimtarët.

20. O ju që besuat, respektojeni Allahun dhe të Dërguarin e Tij, e mos e braktisni atë, se ju po e dëgjoni (Kuranin).

21. Dhe mos u bëni si ata që thanë: “Dëgjuam”, e në të vërtetë ata nuk dëgjojnë.

22. Krijesat (gjallesat) më të dëmshme tek Allahu janë ata të shurdhrit (që nuk dëgjojnë të vërtetën), memecët (që nuk e thonë të drejtën), të cilët nuk logjikojnë.

23. Allahu do t'i bënte të dëgjojnë ata (shurdhmemecët) po të dinte (të pritej prej tyre), se do të arrinin ndonjë të mirë, po edhe sikur t'i bënte të dëgjojnë, ata do të zmbropseshin dhe do të refuzonin.

24. O ju që besuat, përgjigjuni (thirrjes së) Allahut dhe të të Dërguarit kur ai (i dërguari) ju fton për atë që ju jep jetë, (për fenë e drejtë) dhe ta dini se Allahu ndërhyr ndërmyet njeriut dhe zemrës së tij, dhe se ju do të tuboheni tek Ai.

25. Ruajuni nga e keqja (nga dënimi), që nuk i godet vetëm ata që bënë mizori prej jush (por edhe të mirët), dhe ta dini se Allahu është Ndëshkues i rreptë.

26. Përkujtoni kur ishit pakicë e dobët në tokë (Mekë) dhe frikësoheshit, se do t'ju rrëmbejnë njerëzit (idhujtarët), e Ai ju mundësoi vend të sigurt (në Medinë) dhe ju përkrahu me ndihmën e Tij, ju furnizoi me të mira, në mënyrë që të jeni mirënjohës.

27. O ju që besuat, mos e tradhtoni Allahun dhe të Dërguarin, e ashtu të tradhtoni amanetet tuaja, derisa e dini sa e keqe është kjo.

28. Dhe dijeni, se pasuria e juaj dhe fëmijët tuaj janë vetëm një sprovë,

dhe se tek Allahu është shpërblimi i madh.

29. O ju që besuat, nëse keni frikë Allahun, Ai do të vërë udhëzim (në zemrat tuaja) për ju, do t'ua mbulojë të këqijat, do t'ua falë mëkatet. Allahu është Dhurues i madh.<sup>124</sup>

30. Përkujto (o i dërguar), kur ata që nuk besuan thurnin kundër teje; të ngujojnë, të vrasin ose të dëbojnë. Ata planifikonin dredhi, kurse Allahu ngrinte kurthe (kundër tyre), Allahu është më i miri i atyre që bëjnë kurthe.

31. E kur atyre iu lexohen ajetet Tona (Kurani), thonin: “Kemi dëgjuar (këso fjalësh) dhe sikur të donim, edhe ne do të thonim diçka të ngjashme me këtë, dhe se ky nuk është gjë tjetër pos mit i lashtë”.

32. Dhe (përkujto) kur thanë: “O Allah! Nëse është ky (Kurani) vërtet prej Teje, lësho gurë nga qielli kundër nesh, ose sillna ndonjë dënim të idhët”.

33. Po Allahu nuk do t'i dënojë ata, derisa ti (Muhamed) je në mesin e tyre dhe Allahu nuk do t'i dënojë, derisa ata kërkojnë falje (istigfarë).

34. Çka kanë ata, që të mos i dënojë Allahu, kur ata janë që pengojnë (të tjerët) nga xhamia e shenjtë (Qabja), edhe pse nuk janë mbikëqyrës të saj. Kujdestarë të saj janë vetëm ata që ruhen (të devotshmit), por shumica e tyre nuk është që di.

<sup>124</sup> Besimtarët urdhërohen që armikut mos t'i kthehet shpina kurrsesi. Ai që ikën prej betejës është i dënuar në të dy jetët, sepse besimtari duhet ta dijë, që ndihma e Zotit është me të, po nëse vdes, ai është shehid. Kur u ndeshën besimtarët me atë grumbull të madh armiqsh, Pejgamberi a.s. kapi një grusht dhe, e me të i gjuan në fytyrë armiqtë, për t'ua turbulluar sytë, ndërsa me ndihmën e Zotit çdo njërit prej armiqve iu mbushën sytë dhe hundët me dhe, kështu që ata filluan të ikin. Mos të ishte dëshira e Zotit besimtarët që ishin pak në numër, nuk do të mund t'i vrisnin sikundër se ndodhi, e as pluhuri natyrisht nuk do t'ua mbushte sytë. Armiqtë përqeshen në mënyrë ironike për disfatën që pësuan dhe këshillohen të ndërprejnë armiqësinë, përndryshe Zoti do t'i ndihmojë sërish besimtarët. Besimtarët urdhërohen të jenë të sinqertë në besim e vepra, sepse Allahu ju ka dhuruar logjikë të shëndoshë për ta kuptuar të vërtetën. Allahu nuk i dhuron të mirën e besimit atij që ka ndërgjegje të sëmurë. Atë që e ka ndihmuar ta dallojë të mirën nga e keqja, ia ka ndriçuar zemrën me besimin e drejtë, e zemrat janë në dorë të Allahut, i rrotullon ato ashtu si do Ai. Ndëshkimet si masë përmirësuese kundër mizorëve e dhunuesve, nuk i përfshijnë vetëm fajtorët, por ndodh që edhe ndonjë i mirë të pësojë bashkë me ta, prandaj është detyrë e të mirëve, që të këshillojnë për mirë dhe të ndalojnë nga të këqijat, përndryshe do të jenë përgjegjës.

Tradhtia e përmendur ka të bëjë me një person, që sekretet e muslimanëve ua dha idhujtarëve apo jehudive.

Pasuria dhe fëmijët janë preokupim i kësaj jete, prandaj nuk duhet të mashtrohemi pas tyre, e të lënë atë që është tek Allahu si shpërblim i madh e i përhershëm.

35. Lutja e tyre pranë shtëpisë (Qabes) nuk ishte tjetër vetëm se britmë dhe duartrokitje, prandaj vuajeni dënimin për shkak se mohonit.
36. Ata që nuk besuan, shpenzojnë pasurinë e tyre për të penguar nga rruga e Allahut. Ata do ta shpenzojnë atë dhe ajo do të bëhet dëshpërim i tyre, madje ata do të mposhten. E ata që mohuan, do të përmbliidhen vetëm në xhehenem.
37. (Kjo mase) Që ta dallojë Allahu të keqin nga i miri, dhe që të vërë të këqijtë njërin mbi tjetrin, t'i bëjë grumbull të gjithë e t'i hedhë në xhehenem. E të tillët janë më të dëshpëruarit.
38. Thuaju atyre që nuk besuan, nëse heqin dorë (nga rruga e tyre e gabuar dhe besojnë) do t'u falet e kaluara, po nëse vazhdojnë, ligji (i Zotit) i zbatuar ndaj të parëve është i ditur (edhe juve do t'ju zërë).
39. Luftoni ata derisa të mos mbetet idhujtari (besimi i kotë), e i tërë adhurimi të bëhet vetëm për Allahun. Po nëse ata ndalen (i japin fund mosbesimit), Allahu është Mbikëqyrës për atë që veprojnë.
40. Po nëse refuzojnë, ta dini se Allahu është Mbrojtës i juaji. E sa Mbikëqyrës e Ndihmës i mirë është Ai.<sup>125</sup>
41. Ju (besimtarë) ta dini, se një e pesta e asaj që e fituat nga ndonjë send, i takon (përkujtuesve të) Allahut, të Dërguarit të Tij, të afërmve të tij (të dërguarit), jetimave, nevojtarëve dhe atyre në mërgim (ky është përcaktimi i Zotit), nëse keni besuar Allahun, dhe atë (Kuranin)

<sup>125</sup> Thuhet se kurejshitet ishin mbledhur në shtëpinë "Nedvetu" dhe po planifikonin kundër Muhamedit a.s. Njëri propozoi ta mbyllnin e ta pengonin të ketë kontakt me njerëz, tjetri propozoi ta dëbonin diku larg, ndërsa Ebu Xhehli propozoi të përgatisin të rinj të armatosur prej çdo fisi që ta vrasin, kështu që gjaku i tij të shpërndahej ndër të gjitha fiset. Ky propozim u pranua, e pëlqeu edhe plaku i Nexhdit, shejtani dhe u shpërndanë.

Me urdhrin e Zotit, Muhamedit a.s. i vjen Xhibrili, i thotë të mos flinte në shtratin e tij dhe i jepet leja për shpërngulje. Këtë nimet ia përkujton Zoti Muhamedit a.s. pasi ai ishte në Medinë.

Idhujtarët në shenjë euforie e lutën Zotin t'i gurëzojë, por ishte ligj i Zotit, që të mos shkatërrohet një popull duke qenë në mesin e tyre Pejgamberi. Besa, Zoti nuk shkatërron as popullin që kërkon falje, prandaj duhet pasur kujdes dhe gjithnjë duhet të kërkojmë falje prej Zotit, sepse istigfari është një garanci për shpëtim. Ata e merituan dënimin, edhe pse mendonin se ishin kujdestarë të Qabes. Lutjet e tyre rreth Qabes ishin të çuditshme: britmë, lojë, lakuriqësi, e jo përlulesi e devotshmëri. Ata u përpoqën ta pengojnë shpalljen e Zotit, bile edhe me pasuri, por kjo ju shkoi huq, sepse forcat muslimane i mposhtën dhe dalëngadalë i shkatërruan.

Zoti është Mëshirues i madh, prandaj sa herë i thirri të heqin dorë prej rrugës së gabuar ju premtoi, se do t'ua falë gabimet e bëra e derisa ata nuk pranuan, i lejoj muslimanët që t'i luftojnë deri në fund, duke u premtuar se ndihma e Tij do të jetë gjithnjë me ta.

që ia zbritëm robit Tonë (Muhamedit) ditën e Furkanit (ditën e Bedrit, kur u dallua e vërteta nga e shtrembëra), ditën e konfrontimit të dy grupeve. Allahu është i Plotfuqishëm për çdo gjë.

42. Kur ju ishit në bregun e afërt të luginës, e ata në bregun e largët të saj (ju nga Medina e ata nga Meka), ndërsa karvani ishte më poshtë prej jush (nga deti). Dhe sikur të ishit ju ata, që njëri-tjetrit i keni caktuar takimin, do ta thyenit caktimin. Por Allahu ishte Ai që zbatoi çështjen e kryer tanimë, e të shkatërrojë me argument atë që u shkatërrua dhe ta bëjë të jetojë me argumente atë që jetoi. Allahu vërtet është Dëgjues i çdo gjëje dhe i Gjithëdijshëm.

43. Dhe (përkujto) kur Allahu t'i dëftoi ty ata në ëndërr, të paktë në numër, e sikur t'i dëftonte shumë, ju do të dobësoheshit e do të grindeshit për çështjen (e luftës), por Allahu ju shpëtoi. Allahu vërtet e di shumë mirë, se ç'mbajnë kraharorët (zemrat).

44. Përkujtoni kur u takuat (në sheshin e luftës), e Ai bëri që ata në sytë tuaj të duken pak, e po ashtu edhe ju të dukeni në sytë e tyre pak; e bëri këtë për ta zbatuar Allahu një çështje, që ishte e vendosur. Vetëm tek Allahu është përfundimi i çështjeve.

45. O ju që besuat, kur të konfrontoheni me ndonjë grup përqendrohuni dhe përmendni çdo herë Allahun, që ta arrini fitoren e dëshiruar.

46. Dhe respektojeni Allahun e të Dërguarin e Tij, e mos u përçani mes vete, e të dobësoheni dhe ta humbni fuqinë (luftarake). Të jeni të durueshëm, se Allahu është me të durueshmit.

47. Mos u bëni si ata, që dolën prej shtëpive të tyre sa për krenari e për t'i parë bota, e që pengonin nga rruga e Allahut. Allahut nuk mund t'i shpëtojnë me atë veprim të tyre.

48. Përkujto (Muhamed) kur shejtani iu dha guxim për veprat e tyre dhe iu tha: "S'ka kush që mund t'iu mposhtë sot ju, unë jam mbrojtës juaji!" E kur u ballafaquan të dy grupet ai u tërhoq prapa e tha: "Unë tërhiqem prej jush; unë shoh çka nuk shihni ju; unë i frikësohem Allahut. Allahu ndëshkon shumë ashpër".

49. Kur hipokritët dhe ata që në zemrat e tyre kishte sëmundje (dys-him) thanë: "Këta (muslimanët) i ka mashtruar feja e tyre (s'kanë fuqi të luftojnë). Po kush mbështetet në Allahun s'ka dyshim, se Allahu është Ngadhënjyes, i Urtë.

50. Sikur t'i kishe parë engjëjt, kur ua marrin shpirtin atyre që mohuan (do të shihje tmerr), u binin fytyrave dhe shpinave të tyre (para, prapa): "Shijoni dënimin e djegies!"

51. Këtë (dënim e morët) për shkakun e asaj që fituat. Allahu nuk është i padrejtë për robërit e Tij.<sup>126</sup>
52. Edhe idhujtarët, siç e kishte traditë populli i faraonit, e dhe ata që ishin para tyre i mohuan argumentet e Allahut, e për shkak të mëkateve Allahu i shkatërroi. Allahu është i Plotfuqishëm, Ndëshkues i ashpër.
53. Këtë (masë ndëshkuese) e bëri, sepse Allahu nuk ishte ndryshues i një begatie, të cilën ia ka dhuruar një populli, derisa të ndryshojë ai vetë në vetvete (të bëhet përbuzës i së mirës), dhe ngase Allahu dëgjon (çka thonë) dhe di (çka punojnë).
54. Ashtu siç ishte traditë e popullit të faraonit dhe atyre që kishin qenë më parë, që i konsideronin të rreme faktet e Zotit të tyre, e Ne për të këqijat e tyre i shkatërruam, e popullin e faraonit (edhe faraonin) e fundosëm, por të gjithë këta ishin dëmtues të vetes së tyre.
55. Krijesat më të dëmshme tek Allahu janë ata që mohuan, nuk pritet që ata të besojnë;

<sup>126</sup> Pasi pati mospajtime rreth ndarjes së presë së luftës, siç u mor vesh në fillim të kapitnës, zbriti kjo pjesë e Kuranit si dispozitë për ndarjen e plaçkës. Pjesa që përmendet për Allahun dhe për të Dërguarin e Tij është për nevojat e bashkësisë së muslimanëve. Muslimanët dhe idhujtarët u ndeshën në Bedër pa parapërgatitje, pse muslimanët kishin dalë me qëllim për karvanin e tregtisë, ndërsa idhujtarët për ta shpëtuar karvanin. Mirëpo caktimi i Zotit ishte, që lufta të zhvillohet, të prezantohet e vërteta, të lartësohet ana islame e të turpërohet ajo idhujtare.

Natën para luftës, natën e xhumasë së shtatëmbëdhjetë të Ramazanit, Pejgamberi a.s. sheh në ëndërr, se armiku është i paktë në numër dhe iu tregon shokëve, e ata trimërohen. Po kështu edhe ditën e përlëshjes, që të dy grupet e shohin njëri-tjetrin në numër shumë më të vogël, se ç'ishin në të vërtetë dhe kështu fillon lufta për të ardhur në vend vendimi i Zotit. Muslimanët këshillohen të jenë të durueshëm e të qëndrueshëm, pse ndihma e Zotit ishte me ta. Idhujtarët dolën prej Mekës për në Bedër. Duke u krenuar e lavdëruar, sepse shejtani ua kishte marrë mendtë duke i lavdëruar, se ishin në rrugë të drejtë për ndryshim nga muslimanët, të cilët gjoja ishin në rrugë të shtrembër, dhe duke iu premtuar, se fitorja ishte në anën e tyre. Kur filloi lufta dhe doli në shesh heroizmi i muslimanëve, shejtani iku. Thuhet se e pa Xhibrilin, që kishte zbritur me melaiket, duke i rreshtuar ata dhe u frikësua. Në një hadith thuhet: Shejtani asnjëherë nuk e ka parë veten më të vogël, më të poshtëruar, më të përbuzur se atë ditë në Bedër, përveç ditës së Arafatit. Edhe ata që ishin hipokritë të fesë i përqeshën muslimanët para se të fillonte lufta, duke iu thënë, se ishin mashtruar, se nuk do të kenë fuqi të luftonin me këtë numër kaq të madh idhujtarësh; e nuk e dinin se muslimanët i kishin të mbështeturat shpresat e tyre në ndihmën e Zotit, që gjithnjë është triumfues. Melaiket që marrin shpirtat u shkakuan mundime mohuesve të së vërtetës, duke i rrahur para e prapa, dhe i njoftuan për dënimin e zjarrit, që do ta përjetonin në xhehenem. Kështu veprohet me të gjithë kundërshtarët. Edhe pse nuk e shohim atë dënim në prag të vdekjes, kjo është e vërtetë kuranore.



56. janë ata prej të cilëve ti pate marrë premtimin (se nuk do t'i ndihmojnë idhujtarët), e të cilin ata nuk e ruajtën, por si çdo herë e thyejnë premtimin e tyre.

57. Po nëse i ndesh (i zë) ata në luftë, atëherë ti me ta (me shkatërrimin e tyre) shpartallo ata që të marrin mësim.

58. Nëse ti e heton tradhtinë e një populli (ndaj marrëveshjes), atëherë edhe ti ua hidh atyre (marrëveshjen) në mënyrë të njëjtë, sepse Allahu nuk i do ata që tradhtojnë (fshehurazi).

59. Dhe ata që mohuan, mos të mendojnë kurrsesi se shpëtuan (se na ikën). Ata nuk mund ta bëjnë të paaftë Atë (Zotin) dhe Atij nuk mund t'i ikin.

60. E ju përgatituni sa të keni mundësi force (mjete luftarake), e kuaj të caktuar për betejë kundër atyre (që tradhtojnë), e me të (me përgatitje) ta frikësoni armikun e Allahut, armikun tuaj dhe të tjerët, të cilët ju nuk i dini (se kush janë), e Allahu i di ata. Çfarëdo që shpenzoni për rrugë të Allahut, ajo do t'ju kompensohet dhe nuk do t'ju bëhet e padrejtë.

61. Në qoftë se ata anojnë nga paqja, ano edhe ti nga ajo e mbështetu në Allahun. Ai është Dëgjues dhe i Njohur për çdo gjë.

62. Po nëse duan të mashtrojnë me të (me paqen), ty të mjafton Allahu. Ai është që të fuqizoi ty me ndihmën e vet dhe me besimtarët.

63. Dhe Ai është që bashkoi zemrat e tyre. Edhe sikur ta shpenzoje gjithë atë që është në tokë, nuk do të mund t'i bashkoje zemrat e tyre, por Allahu bëri bashkimin e tyre, pse Ai është i Gjithëfuqishëm, i Urtë.<sup>127</sup>

<sup>127</sup> Zoti xh. sh. nuk ia merr e as nuk ia shkatërron një të mirë, që ia ka dhuruar një populli, për derisa ai popull nuk bëhet përbuzës i asaj të mire, e kur e përbuz, atëherë me fajin e vet mbetet pa të. Kurejshitët kishin Qaben, kishin autoritetin më të madh në atë anë. Qabja ju siguronte mjete për jetesë dhe siguri për tregtinë e tyre. Zoti iu dërgoi pejgamber nga mesi i tyre, e mëshirë për mbarë botën. Ata i përbuzën të gjitha ato të mira dhe mbetën pa to. Pejgamberi a.s. kishte lidhur marrëveshje me jehuditë, që të mos ju bashkohen idhujtarëve, por ata e prishën marrëveshjen dhe i ndihmuan me armë në luftën e Bedrit, i ndihmuan edhe në Hendek. Për arsye se nuk respektuan premtimin ishin të dënuar, në rast se do të ziheshin në luftë, me një dënim të tmerrshëm, i cili do të shërbente si mësim edhe për të tjerët, nëse do të bënin tradhti. Zoti nuk i do tradhtarët, prandaj i porositi muslimanët, që ta shpallin haptazi të pavlefshme marrëveshjen me ta, kur të vërejnë se ata nuk i përmbahen, në mënyrë që të mos befasojnë me luftë atë me të cilin kanë pasur kontratë. Kufarëve që shpëtuan në Bedër iu tërhiqet vërejtja, se Zotit nuk mund t'i shpëtosh, prandaj ose të heqin dorë nga armiqësia ndaj muslimanëve, ose ta dinë, se do të kapen dhe do të zhduken.

Muslimanët nuk qenë të përgatitur në luftën e Bedrit, por ndihma e Zotit ishte shkak

64. O Pejgamber! Allahu të mjafton ty dhe besimtarëve që janë me ty.

65. O Pejgamber! Nxiti besimtarët për luftë. Nëse prej jush janë njëzet të durueshëm (trima të fuqishëm), do t'i mundni dyqind, e nëse janë njëqind, do t'i mundni një mijë sish, që nuk besuan, për shkak se ata janë njerëz që nuk kuptojnë (pse luftojnë).

66. Allahu ju bëri lehtësim tashti duke e ditur se jeni dobësuar. Nëse prej jush janë njëqind të durueshëm, do t'i mundni dyqind, e nëse prej jush janë një mijë, me ndimën e Zotit do t'i mundni dy mijë. Allahu është me ata që janë të durueshëm.

67. Për asnjë pejgamber nuk qe' me vend të ketë robër, derisa ta ketë dërrmuar me luftë armikun në tokë. Ju keni për qëllim përjetimet e kësaj bote, ndërsa Allahu dëshiron për ju Ahiretin. Allahu është i Plotfuqishëm, i Urtë.

68. Po të mos ishte dispozita e hershme e caktuar prej Allahut (që preja të jetë e lejuar për umetin e Muhamedit), juve do t'ju kishte goditur një dënim i madh për atë që e morët.

69. Pra, (është lejuar preja e luftës) hani atë që e fituat me luftë, si të lejuar dhe të mirë, përmbajuni dispozitave të Allahut, se Allahu është Shumëfalës dhe Mëshirues i madh.

70. O Pejgamber! Thuaju atyre robërve, që i keni në duart tuaja, se posa të vërejë Allahu ndonjë të mirë (besim të drejtë e të singertë) në zemrat tuaja, Ai ju jep edhe më shumë të mira nga ajo çka është marrë nga ju, ua fal gabimet, se Allahu fal pa masë, se është Mëshirues i madh.

71. E nëse (robërit) duan të tradhtojnë ty, ata më parë tradhtuan Allahun (nuk besuan), e Ai (të ndihmoi) të mundësoi të ngadhënjesh ndaj tyre. Allahu është i Gjithëdijshëm, i Urtë (në gjykimin e Tij).<sup>128</sup>

---

i fitores së tyre, prandaj porositen të përgatiten maksimalisht në pikëpamje materiale, edhe në atë shpirtërore, sepse ndihma e Zotit është gjithnjë me të përgatiturit, e më rallë me ata të papërgatiturit.

Feja Islame nuk e dëshiron luftën, prandaj porositet Pejgamberi a.s., që nëse vëren shenja paqeje, të përpiqet për të. Ndhima e Zotit është me Pejgamberin a.s., nëse ata me paqe duan të mashtrojnë dhe ta befasojnë. Arabët kokëfortë dhe idhnakë të pashoq, të përçarë e të gjaksuar mes tyre, nuk do të mund t'i bashkonte kush pos fuqisë së Zotit, e pasi që ata, fisi Evs dhe ai Hazrexh u pajtuan mes tyre me ndihmën e Fesë Islame u bënë fuqi e pathyeshme, për të cilën flasin këto pjesë të Kuranit.

<sup>128</sup> Ndhima e Allahut i mjafton Pejgamberit a.s., u mjafton edhe besimtarëve. Rreth çështjes se një musliman duhet t'i mundë dhjetë armiq, siç thuhet në ajetin e parë, dhe një musliman mjafton t'i mundë dy armiq, siç thuhet në ajetin vijues, interpretuesit e

72. Është e vërtetë se ata që besuan, u shpërngulën dhe luftuan me pasurinë e shpirtin e tyre në rrugën e Allahut, dhe ata që strehuan (të shpërngulurit) dhe u ndihmuan, të tillët janë miq të njëri-tjetrit (në ndihmë dhe në trashëgim). Ata që besuan, por nuk u shpërngulën ju nuk keni përkujdes as ndihmë për ta, derisa të shpërngulen edhe ata. E nëse ata kërkojnë ndihmë prej jush për çështjen e fesë, atëherë jeni të obliguar t'i ndihmoni, përveç nëse është puna kundër një populli, që me të keni marrëveshje (nuk mund t'u ndihmoni në luftë kundër atij populli). Allahu mbikëqyr atë që veproni.

73. Ata që e mohuan të vërtetën janë miq të njëri-tjetrit. E nëse nuk e bëni atë (të ndihmoni e të kujdeseni për njëri-tjetrin), bëhet trazirë dhe rrëmujë e madhe në tokë.

74. Po, ata që besuan, migruan dhe luftuan për rrugën e Allahut, dhe

Kuranit kanë dhënë interpretime të ndryshme. Edhe njëri edhe tjetri ajet kanë vlerën e vet. Me ajetin e parë fjala është për muslimanët e fortë, të qëndrueshëm e trima dhe të mbështetur kryekëput në ndihmën e Zotit. Të tillë ishin muslimanët e parë, kur ishin pak në numër dhe dinin se pos përpjekjeve të tyre për luftë në maksimum, nuk ka kush t'u ndihmojë pos Allahut. Prandaj shfrytëzuan të gjitha fuqitë e veta dhe e kërkuan sinqerisht ndihmën e Zotit, prandaj një i mundi dhjetë.

Në ajetin vijues flitet për muslimanët e mëvonshëm, kur numri i tyre shtohet, ndërsa përgjegjësia për luftë kundër armikut mendohet, se bie në një rreth më të gjerë, pra atë përgjegjësi nuk e ndien secili individ. Edhe mbështetja në ndihmën e Zotit ishte prezente, por jo si ndër të parët, sepse ajo mbështetje është bartur mjaft në shpresë të turmës së gjerë muslimane, pra morali luftarak nuk ishte si te grupi i parë, prandaj njëri ka mundur vetëm dy. Pejgamberit a.s. dhe muslimanëve ju tërhiqet vërejtja, pse i liruan robërit e zënë në luftën e Bedrit me kompensim. Shkak i zbritjes së këtij ajeti, sipas një varianti më të sigurt ishte: Në Bedër vriten shtatëdhjetë idhujtarë dhe po aq zihen robër. Pejgamberi a.s. konsultohet me Ebu Bekrin, e ai i thotë: O i Dërguar i Zotit, ata janë kushërinj e të fisit tonë, nëse u marrim kompensim, ne forcohem, e ndoshta edhe ata e pranojnë Fenë Islame dhe ashtu e forcojmë krahun tonë, pra, liroji me kompensim. Pejgamberi a.s. thotë: Si ta merr mendja ty o bir i Hatabit (Omer)? Ai, Omeri tha: Nuk e pëlqej Ebu Bekrin. Ndërsa unë them të vriten! Pejgamberi a.s.anoi nga propozimi i Ebu Bekrit dhe i liroi me kompensim. Sipas Kuranit muslimanët do të duhej ta nënshtronjë me luftë armikun, ta kuptojë armiku, se fuqia islame është e fortë, e më vonë do t'u lejohej lirimi i robërve me kompensim.

Abasit, axhës së Pejgamberit a.s. iu caktua një shumë e madhe për kompensim, prandaj ai i tha Pejgamberit a.s.: A po më bën, që t'ua shtrij dorën kurejshitëve, sa të jam gjallë? - Pejgamberi a.s. e pyeti: -Ku është ari, që ia dhe nënës së Fadlit, kur u nise për këndeje? - Abasi u përgjigj: E, ku e di ti? - Pejgamberi a.s. tha: Zoti im më lajmëroi! - Abasi tha: Vërtetoj se je Pejgamber, - dhe e tha shehadetin. Me ndihmën e Allahut përfundoi përkthimi dhe komentimi për kaptinën "El-Enfal" - Falënderoj Zotin!

ata që strehuan dhe ndihmuan janë besimtarë të vërtetë. Atyre u takon falja (e mëkateve) dhe furnizimi në mënyrë të ndershme.

75. Ndërsa edhe ata që besuan më vonë, e që u shpërngulën dhe luftuan së bashku me ju janë të njësoj me ju (në të drejta). E (sipas dispozitave të Zotit), farefisi ka më përparësi ndaj njëri-tjetrit (se sa ensarët e muhaxhirinët) në ligjin e Allahut, vërtet Allahu është i Njohur në hollësi për çdo send.

## 9. SURETUT - TEVBËH

*E zbritur në Medine, pas sures Maide, ajete: 129*

*Kjo është njëra prej kaptinave të fundit, që u shpallën në Medine. Pjesa e parë i shpallet Pejgamberit a.s. pasi ai kthehet prej Tebukut. Ishte viti i nëntë i hixhretit, kur Ebu Bekrin e kishte dërguar udhëbeqës të haxhinjve. Nuk shkoi vetë Pejgamberi a.s., sepse edhe idhujtarët ishin duke vizituar Qaben, pra nuk deshë të përzihesh me ta. Pas Ebu Bekrit ai dërgoi Aliun për të lexuar pjesën e parë të ajeteve të kaptinës dhe për të kumtuar dispozitat e Allahut, sipas të cilave shkëputen lidhjet e muslimanëve në mënyrë të qartë e të hapët me idhujtarët, të cilëve iu jepet afat prej katër muajsh, që të rishqyrtojnë gjendjen e tyre.*

*Pastaj gati në njëzet ajete flitet për Ithtarët e Librit dhe qëndrimin e tyre jo të drejtë ndaj muslimanëve.*

*Në këtë kaptinë bëhet fjalë për sprovimin e madh të muslimanëve me rastin e përgatitjes për luftë në Tebuk.*

*Duke shqyrtuar çështjen e përgatitjes së luftës në Tebuk bëhet edhe demaskimi i të gjitha metodave, mënyrave dhe ngjyrave të veprimtimit të munafikëve - hipokritëve, zbulohen të gjitha intrigat e tyre, të cilat edhe xhaminë deshën ta bëjnë çerdhe për përçarjen e muslimanëve dhe për përgatitje luftime kundër tyre; prandaj prej ajetit 42 deri në atë 110 rrihet çështja e hipokritëve, kështu që gati e tërë kaptina ka një atmosferë kundër hipokritëve dhe hipokrizisë.*

*Qubet: "Suretut Tevbeti" - kaptina e pendimit, sepse pranohet pendimi i atyre, që nuk shkuan në luftë, por nuk patën qëllim të keq. Disa as-habë e quajtnë 'El Fadihatu"-Demaskuesja, sepse zbulohen të gjitha turpësitë*

*hipokrite. Një sahab e quan "Suretul adhabi" –kaptina e ndëshkimit, sepse ndëshkohen të gjithë kundërshtarët. Ai sahabi ishte Hudhejfeja, ishte njohës i disa sekreteve, që ia pat besuar Pejgamberi a.s.*

*Në krye të kësaj kaptine nuk është shënuar "Bismil-lahi", ngase në të përmendet mëshira, e derisa në këtë kaptinë flitet për ndërprerjen e marrëveshjeve të paqes me idhujtarët, kuptohet se fjala është rreth përdorimit të domosdoshëm të shpatës dhe luftës, në të cilën nuk ka mëshirë ndaj idhujtarëve!*

*Kur u tubua Kurani në një mus-haf në kohën e halifit Osman pati mendime të ndryshme. Disa njohës të mirë të Kuranit ishin të mendimit, se kjo dhe kaptina para saj ishin një kaptinë, e për ta respektuar mendimin e tyre, nuk u shkrua bismilahi, që jep shenjë për një kaptinë të veçantë. Disa të tjerë, edhe ata njohës të mirë të Kuranit ishin të mendimit, se kjo është kaptinë e veçantë, e për ta respektuar edhe mendimin e tyre u shënuar e ndarë nga kaptina e parë, anipse edhe pa bismilahi. Ka edhe mendime të tjera, por jo aq të besueshme. Allahu di më së miri për këtë dhe të gjitha çështjet!*

## 9. SURETUT - TEVBEB

1. Denoncim nga Allahu dhe i Dërguari i Tij ndaj idhujtarëve me të cilët ju patët lidhur kontratë (kumtesë për shkëputjen e marrëveshjes).
2. Pra, ju (idhujtarë) qarkulloni nëpër tokë (lirisht) katër muaj, e dijeni se fuqinë e Allahut nuk mund ta bëni të paafte dhe se Allahu i mposhtë mohuesit.
3. Dhe (ky është) një kumtim nga Allahu dhe i Dërguari i Tij drejtuar të gjithë njerëzve në ditën e haxhit të madh, se Allahu është tërhequr prej (marrëveshjes së) idhujtarëve, e njëkohësisht edhe i Dërguari i Tij. Po nëse pendoheni, do të jetë më mirë për ju, e nëse ia ktheni shpinën (rrugës së drejtë), ta dini se nuk mund t'i shpëtoni (ndjekjes së) Allahut. E, ti përgëzoi ata që mohuan me një dënim të padurueshëm.
4. Pos atyre idhujtarëve me të cilët keni lidhur marrëveshje, e të cilët nuk ju kanë shmangur asgjë dhe nuk kanë ndihmuar askënd kundër jush, pra, edhe ju përmbusheni marrëveshjen e tyre deri në afatin e caktuar. S'ka dyshim, se Allahu i do ata që ruhen (nga thyerja e marrëveshjes).

5. E kur të kalojnë muajt e shenjtë, luftoni idhujtarët kudo që t'i gjeni, robërojini dhe ngujoni ata, e vijuni pritë në çdo shteg. Në qoftë se pendohen, e falin namazin dhe e japin zeqatin, atëherë ua lëshoni rrugën, se vërtet Allahu është Shumëfalës dhe Mëshirues i madh.
6. E nëse ndokush prej idhujtarëve të kërkon strehim, ti strehoje në mënyrë që t'i dëgjojë fjalët e Allahut (Kuranin), e mandej përcille deri në vendin e tij të sigurt. Këtë, sepse ata janë popull, që nuk e di (të vërtetën e Fesë Islame).
7. Si mund të kenë idhujtarët besë (marrëveshje) tek Allahu dhe tek i Dërguari i Tij, përveç atyre me të cilët keni lidhur marrëveshje pranë xhamisë së shenjtë (Qabes), e derisa ata i përmbahen (marrëveshjes) përmbahuni edhe ju. Allahu i do ata, që e ruajnë besën.
8. Si (mund të kenë besë) ata të cilët nëse ju mundin, nuk përfillin ndaj jush, as farefisni, e as marrëveshje. Ata ju bëjnë lajka me fjalët e tyre, kurse zemrat e tyre kundërshtojnë, ngase shumica e tyre janë besëthyes.
9. Ata i shkëmbyen ajetet e Allahut për një vlerë të paktë dhe penguan nga rruga e Tij. Ata keq vepruan.
10. Ata nuk respektojnë tek asnjë besimtar, as farefisninë, as marrëveshjen; si të tillë ata janë përdhunues.<sup>129</sup>
11. Po, nëse ata pendohen, e falin namazin dhe e japin zeqatin, atëherë i keni vëllezë në fe. Ne i sqarojmë argumentet për ata njerëz që kuptojnë.

<sup>129</sup> Derisa palët kundërshtare të muslimanëve, si idhujtarët ashtu edhe jehuditë herë pas herë thyen marrëveshjen, që kishin me muslimanët ekzistenca e një kontrate me ta ishte i kotë, prandaj zbret kjo pjesë e Kuranit me të cilën anulohen marrëveshjet me ta. Ishte viti i nëntë i hixhretit. Ebu Bekri ishte caktuar udhëheqës i haxhinjve nga ana e Pejgamberit a.s. Pasi kishte shkuar Ebu Bekri me haxhinjtë Pejgamberi a.s. dërgon Aliun, që t'ua komunikojë këto dispozita të Kuranit në ditën e Bajramit. Aliu ngrihet e thotë: Pas këtij viti te Qabja nuk mund të afrohet asnjë idhujtar; tavafi (vizita) rreth Qabes nuk mund të bëhet duke qenë lakuriq; në xhenet nuk do të hyjë kush pos muslimanëve; kush ka marrëveshje me Pejgamberin a.s. dhe nuk e ka thyer deri tashti ajo vazhdon deri në afatin e caktuar dhe prej sot Allahu dhe i Dërguari i Tij shkëpusin çfarëdo lloj lidhesh me idhujtarët. Vizita e Qabes në kohën e caktuar të vitit konsiderohet "haxh", e vizita jashtë kohës së caktuar në cilëndo kohë të vitit quhet "umre", ndërsa kur ishte koha e caktuar për haxh, kur bie edhe Bajrami u quajt: "Haxhi i madh", e Umreja është "Haxhi i vogël". Idhujtarëve u jepet afat të qarkullojnë e të përgatiten katër muaj rresht, pastaj ose do të kthehen në Fenë Islame, ose do të luftohen pa mëshirë, sepse ata nuk e respektonin, as besën e dhënë, e asgjë tjetër, por sa herë që ju vinte në dorë bënin masakra ndaj muslimanëve.

12. E nëse ata i thyejnë zotimet e tyre pas marrëveshjes, ofendojnë fenë tuaj, atëherë luftojini krerët e mohuesve. Ata vërtet nuk kanë besë, luftoni që të frenohen (nga krimi).

13. Përse të mos e luftoni një popull, që thyen zotimet e veta dhe tentuan ta dëbojnë të dërguarin? Në të vërtetë ata ua filluan të parët luftën. A u frikësoheni atyre? Më e drejtë është t'i frikësoheni Allahu, nëse jeni besimtarë.

14. Luftojini ata, Allahu i dënon dhe i mposht ata nëpërmjet jush, e juve ju ndihmon kundër tyre dhe shëron zemrat e njerëzve besimtarë,

15. dhe Ai mënjanon brengat nga zemrat e tyre. Allahu ia pranon pendimin atij që do. Allahu i di të fshehtat, me urtësi i zgjidhë çështjet.

16. A mos menduat, se do të mbeteni anash (pa u provuar), e pa u sqaruar tek Allahu ata që luftuan prej jush, dhe përpos Allahut, pos të Dërguarit të Tij dhe pos besimtarëve, nuk morën ndonjë të jashtëm mik intim. Allahu e di hollësisht atë që bëni ju.

17. Nuk është e drejtë e idhujtarëve të kujdesen për xhamitë e Allahut, duke qenë se vetë dëshmojnë për veten e tyre, se janë mohues. Të tillëve iu shkuan kot veprat e tyre dhe ata janë përgjithmonë në zjarr.

18. E drejtë e përkujdesjes së xhamive të Allahut është vetëm e atij, që i ka besuar Allahut dhe Ditës së Fundit, e që e fal namazin, jep zeqatin e nuk i frikësohet askujt pos Allahut. Të tillët do të jenë të udhëzuarit (në rrugën e drejtë).

19. A mos e konsideruat dhënien e ujit haxhinje dhe kujdestarinë ndaj xhamisë së shenjtë, si besimin e atij që i besoi Allahut dhe Ditës së Fundit, dhe që luftoi në rrugën e Allahut? Jo, ato nuk janë të barabarta tek Allahu. Popullin mizor nuk e vë në rrugë të drejtë Allahu.

20. Ata që besuan, migruan dhe luftuan me pasurinë dhe veten e tyre në rrugën e Allahut, ata kanë pozitë më të lartë tek Allahu dhe vetëm ata janë fatlumë.

21. Zoti i tyre i përgëzon ata me mëshirë nga Ai, me disponim ndaj tyre, me xhenete ku ata do të kenë nimet (hirësi-mirësi) të pandërprerë.

22. Ata aty do të jenë përjetë të pasosur e tek Allahu është shpërblimi i madh.<sup>130</sup>

<sup>130</sup> Allahu ua ka lënë dyert e hapura atyre që duan të besojnë, e nëse nuk duan të besojnë dhe i tradhetojnë marrëveshjet, ofendojnë Fenë Islame, ata meritojnë të luftohen, sepse ata ishin të parët që i luftonin muslimanët, ata u përpoqën ta likuidojnë Pejgamberin a.s., kur nuk ia dolën kësaj pune, e detyruan ta lëshojë vendlindjen. Të gjitha këto ishin

23. O ju që besuat, mos iu ofroni miqësi (dashuri) prindërve tuaj, as vëllezërve tuaj, nëse ata vlerësojnë mosbesimin kundër besimit. E kush prej jush miqësohet me ta, ata janë mizorë.

24. Thuaj (o i Dërguar): "Në qoftë se etërit tuaj, djemtë tuaj, vëllezërit tuaj, bashkëshortet tuaja, farefisi juaj, pasuria që fituat, tregtia që frikësoheni se do të dështojë, vendbanimet me të cilat jeni të kënaqur, (të gjitha këto) janë më të dashura për ju, se Allahu, se i Dërguari i Tij dhe se lufta për në rrugën e Tij, atëherë pritni derisa Allahu të sjellë dënimin e Tij, Allahu nuk vë në rrugën e drejtë njerëzit e prishur.

25. Nuk ka dyshim, se Allahu ju ka ndihmuar në shumë beteja, e edhe në ditën e Hunejnit, kur juve ju mahniti numri i madh, i cili nuk ju vlejti asgjë, dhe me gjerësinë e saj, që kishte toka ju dukej se është e ngushtë për ju, pastaj ju u zbrapsët (ikët).

26. Pastaj Allahu zbriti qetësinë e vet në të Dërguarin e Tij dhe në besimtarë, zbriti një ushtri që ju nuk e patë, i dënoi ata që mohuan, e ai ishte ndëshkim ndaj mosbesimtarëve.

27. Allahu pastaj ia fal atij që do. Allahu fal shumë dhe mëshiron shumë.

28. O ju që besuat, vërtet idhujtarët janë të ndyrë, prandaj pas këtij viti të mos i afrohen më xhamisë së shenjtë. Nëse i frikësoheni skamjes, Allahu me dëshirën e vet do t'ju pasurojë me mirësitë e Tij. Allahu është i Gjithëdijshëm, është i Urtë.

29. Luftoni ata që nuk besojnë Allahun, e as botën tjetër, nuk e konsiderojnë të ndaluar (haram) atë që e ndaloi Allahu dhe i Dërguari

---

krime të tyre, të cilat tërhoqën luftën kundër vetes. Muslimanët u urdhëruan ta luftojnë parinë idhujtare, sepse ata ishin që i pengonin të tjerët të pranoin besimin e drejtë. Disa nga paria e tyre, si Ebu Sufjani, Ikrime, Suhejl ibni Amri e pranuan Islamin ditën kur u çlirua Meka dhe Allahu ua pranoi pendimin.

Lufta që u propozohej muslimanëve kishte si qëllim, që të dihej dhe të dalë në shesh besimtari i sinqertë dhe ai i luhatshmi, dhe ashtu të pastrohen mirë radhët e muslimanëve, prandaj edhe përmenden ata që luftuan me pasuri, me jetë, kurse sekretet e muslimanëve nuk ua shpallën asnjë të huaji, siç bënin disa nga munafikët. Allahu i ka ditur dhe i di të sinqertit dhe jo të sinqertit, e ajo dije e Allahut duhej të manifestohej konkretisht. E tërë kjo kishte si qëllim filtrimin e njerëzve.

Mushrikët mendonin, se edhe ata kanë një privilegj, meqë u jepnin ujë haxhinje, kujdeseshin për Qaben etj. Kjo pjesë e Kuranit u dha të kuptojnë, se veprat e tyre janë të kota, derisa të mos besojnë, prandaj edhe ua mohonte të drejtën përderisa nuk besuan. Allahu i përgëzon ata që migruan me një shkallë të lartë të shpërblimit, për shkak se ata besuan, migruan dhe luftuan, e si shpagim të vuajtjeve të tyre kanë mëshirën, kënaqësinë e Zotit dhe përjetime të pakëputura.



i Tij, nuk besojnë fenë e vërtetë, prej atyre të cilëve iu është dhënë libri, derisa ta japin xhizjen në dorë e duke qenë të mposhtur.

30. E jehuditë thanë: Uzejri është djali i Allahut, e të krishterët thanë: Mesihu është djalë i Allahut. Ato ishin thëniet e tyre me gojët e tyre (frazja të thata), që imitojnë thëniet e jobesimtarëve të mëhershëm. Allahu i vraftë, si largohen (nga e vërteta)!

31. Ata i konsideruan “ahbarët” (priftër jehudi) e tyre, “ruhbanët” (murgjit e krishterë) e tyre dhe Mesihun (Isain) birin e Merjemes, për zota pos Allahut, ndërsa ata nuk janë urdhëruar për tjetër (nga pejgamberët) pos për adhurimin ndaj Allahut Një, e që nuk ka të adhuruar të vërtetë pos Tij. I Lartë është Ai nga çka i shoqërojnë.

32. Ata përpiqen me gojët e tyre ta shuajnë dritën e Allahut, e Allahu nuk do tjetër, pos ta përsosë dritën e Tij, ndonëse jobesimtarët e urrejnë.

33. Ai (Allahu) është që e dërgoi të Dërguarin e Tij me udhëzim të drejtë e fe të vërtetë, e për ta bërë që të dominojë mbi të gjitha fetë, edhe pse e urrejtën idhujtarët.<sup>131</sup>

34. O ju që besuat, vërtet një shumicë e parisë fetare e jehudive dhe e të krishterëve, në mënyrë të paligjshme e hanë pasurinë e njerëzve

<sup>131</sup> Kur u lejua Pejgamberi a.s. të bëjë hixhret, i thirri edhe shokët që të shpërngulen dhe ta praktikojnë lirisht besimin islam. U shpërngulën edhe shokët, por pati prej tyre, që për hir të ndonjë të afërmi të mos shpërngulen, e mandej edhe të sprovohen në besimin e vet, pse ndodhte që ndonjë sekret i muslimanëve të zbulohet prej të tillëve. Kurani nuk e ndalon lidhjen e farefisnisë, nëse ajo nuk shkon në dëm të fesë, e nëse po, atëherë përparësi ka feja e jo farefisi. Pasi shkëputja e marrëveshjeve me mushrikët shpallet haptazi, pati të atillë që u frikësuan për çështjet e jetesës etj. Zoti xh. sh. ua përkujton ndihmën, që ju ofroi në shumë raste dhe në luftën e Hunejnit, kur muslimanët ishin të shumtë në numër dhe u krenuan për këtë; mirëpo iu doli e kundërta, sepse u thyen derisa në një çast Pejgamberi a.s. mbeti vetëm në sheshin e luftës e Zoti ju dërgoi engjëjt.

Idhujtarët shpirtërisht ishin të ndyrë, prandaj iu ndalohet vizita e Qabes pas atij viti, vitit të nëntë. Pati edhe asish, që iu frikësuan skamjes, sepse idhujtarët nuk do të vinin më për tregti, prej së cilës mekasit gjallëronin. Zoti iu premtoi mirësi e furnizim nga begatitë e veta.

Ithtarët e Librit jehudi dhe të krishterë janë të obliguar të japin xhizjen. Xhizja ishte një pagesë, që bëhej nga ata që nuk ishin muslimanë, e për ta gëzuar lirinë dhe sigurinë në fe e në jetë në shtetin islam. Të këqijat e tyre ishin se njëra palë thonin për Uzejrin djalë i Zotit, e tjetra për Isain. Ashtu patën thënë më parë disa për melaiiket, se ishin bija të Zotit. Sendet që i kishte ndaluar Kurani ata i përdornin si të lejuara. Përpiqeshin që drita e Kuranit, e Fesë Islame të pengohet e të shuhej, por më kot, sepse Zoti kishte vendosur, që ajo të triumfojë mbi të gjitha të tjerat, anipse këtë nuk e dëshironin Ithtarët e Librit e as idhujtarët.

dhe pengojnë të tjerët nga rruga e Allahut. Ata që e ruajnë arin e argjendin e nuk e japin për rrugën e Allahut lajmëroji për një dënim të dhembshëm.

35. Atë ditë kur ajo (pasuri e deponuar) fërgohet në zjarrin e xhehenemit, e me të lyhen ballët, anët dhe shpinat e tyre (do t'u thuhet): "Kjo është ajo që e depozituar për veten tuaj, pra shijoni atë që e depozitonit!"

36. Tek Allahu numri i muajve është dymbëdhjetë (sipas hënës), ashtu si është në librin e Allahut prej ditës kur krijoi qiejt dhe tokën. Prej tyre katër janë të shenjtë. Kjo është fe e drejtë. Pra, mos e ngarkoni (me mëkat) veten tuaj në ata (katër muaj). Luftoni të gjithë idhujtarët pa dallim, siç ju luftojnë ata juve pa dallim, e dijeni se Allahu është me ata që i ruhen (të këqijave).

37. E shtyrja (e një muaji në vend të një tjetri) nuk është tjetër vetëm se një rritje e mosbesimit, që me të edhe më shumë humbin ata që mohuan, pse në një vit e bëjnë të lejuar atë (muajin e shenjtë), e në një vit të ndaluar (të shenjtë), e për të përputhur numrin që Allahu i bëri të shenjtë dhe me atë e bëjnë të lejuar atë që Allahu e ndaloi. Atyre iu janë hijeshuar veprat e tyre të këqija. Po, Allahu nuk vë në rrugë të drejtë popullin mohues.

38. O ju që besuat, ç'është me ju, që kur ju thuhet: "Dilni në (luftë) rrugën e Allahut!", ju u rënduat në vend (si të ishit të gozhduar). A mos ishit më të kënaqur me jetën e kësaj bote, se sa me atë të ardhmen? Përjetimi i jetës së kësaj bote ndaj asaj të ardhmes, nuk është asgjë.

39. Nëse nuk dilni (në luftë), Ai do t'ju dënojë me një dënim të rëndë, ju zëvendëson me një popull tjetër dhe Atij nuk i bëhet farë dëmi. Allahu është i Gjithfuqishëm për çdo gjë.

40. Në mos e ndihmofshit atë (Pejgamberin), atë e ka ndihmuar Allahu; kur ata që nuk besuan e nxorën atë vetë të dytin; kur që të dy ishin në shpellë, kur po i thoshte shokut të vet: "Mos u pikëllo (friko), Allahu është me ne!" E Allahu zbriti qetësi (në shpirtin e) atij, e fuqizoi me një ushtri që ju nuk e patë; e fjalën e atyre që nuk besuan e bëri më të ultën, kurse fjala e Allahut është më e larta. Allahu është më i Fuqishmi, më i Urti.

41. Dilni (në luftë), le t'ju vijë (lufta) e lehtë ose e rëndë, luftoni për hir të Allahut me pasurinë tuaj dhe me veten tuaj; kjo është gjëja më

e dobishme për ju, nëse e kuptoni.

42. Sikur të ishte fitim i afërt dhe udhëtim mesatar ata (hipokritët) do të vinin pas teje, por për ta ishte largësi e vështirë. Ata do të betohen në Allahun: “Sikur të kishim pasur mundësi, do të dilnim me ju”. E shkatërrojnë veten e tyre; Allahu e di se ata janë rrenacakë.

43. Allahu ta fali ty (Muhamed) gabimin, pse atyre ju dhe leje (të ngelin pa dalë) para se të bëhej për ty e qartë, se cilët ishin të drejtë dhe t’i dije me kohë rrenacakët.

44. Ata që besojnë Allahun dhe botën tjetër, nuk të kërkojnë leje për të mos luftuar me pasurinë dhe veten e tyre. Allahu i di të sinqertit.

45. Vetëm ata që nuk besojnë Allahun dhe botën tjetër dhe që zemrat e tyre janë të dyshimta, të kërkojnë leje (për të mos vajtur në luftë), pra ata, sillen vërdallë në dyshimin e tyre.<sup>132</sup>

46. E sikur të kishin dëshiruar ata të dalin, do të bënin për të (për luftë) ndonjë përgatitje, por Allahu nuk e pëlqeu ngritjen e tyre, prandaj i zbrapsi, dhe ju është thënë: “Rrini me të paafitit (fëmijët, gratë e pleqtë).

47. Edhe sikur të dilnin me ju, ata nuk do t’ju shtonin tjetër pos ngatërresës dhe shumë shpejt do ta përçanin mesin tuaj, duke kërkuar

<sup>132</sup> Paria e keqe fetare nga radhët e jehudive dhe e të krishterëve, sillej keq ndaj masës besimtare, duke ndryshuar dispozitat e librit dhe duke trilluar dispozita të reja, me qëllim pasurimin e vet.

Kjo vërejtje vlen për të gjithë parinë fetare, edhe të Fesë Islame. Ata që depozitojnë pasurinë e tyre dhe nuk zbatojnë obligimin fetar ndaj saj, ajo pasuri do të vihet në zjarrin e xhehenemit, e pastaj ashtu e ndezur do t’u ngjitet pas trupit të tyre.

Zoti ka caktuar përgjithmonë dymbëdhjetë muaj të vitit, e në katër prej tyre e ka ndaluar luftën. Arabët, ndonjëherë nuk e përfillnin atë urdhër dhe ndonjë muaj që ishte i shenjtë, ata e shpallnin të pashenjtë, e kështu e vazhdonin luftën, kurse më vonë e shpallnin ndonjë tjetër, pra e shtonin kufrin e vet.

Muajt e shenjtë janë: Dhul kade, Dhul hixhe, Muharrem dhe Rexheb.

Kur Pejgamberi a.s. kthehet prej Taifit dhe luftës së Hunejnit, urdhëron për luftë në Tebuk. Ishte skamje, sepse frutat e bereqetit nuk ishin pjekur ende, vapë e madhe, udhëtimi bukur i gjatë, prandaj disa njerëz nuk qenë të gatshëm për të shkuar në atë luftë. Zoti i qorton përtaçët dhe lakmuesit e përjetimeve të kësaj jete dhe i urdhëron të shkojnë në luftë pa marrë parasysh vështirësitë. Disa hipokritë i ankohen Pejgamberit a.s., se s’kanë mundësi të shkojnë, e duke menduar se ata thanë të vërtetën Pejgamberi a.s. i lejon. Për këtë Zoti xh. sh. e fal Pejgamberin, por i thotë, se do të duhej t’i linte të dalin në shesh ata që ishin të drejtë në thëniet e tyre dhe ata të cilët nga hipokrizia përpiqeshin të arsyetoheshin. Hipokritët nuk do të shkonin në luftë edhe sikur të mos i lejonte Pejgamberi a.s., por atëherë do të vërtetohej hipokrizia e tyre në mënyrë të hapët.

t'ju turbullojnë. E ndër ju ka të tillë, që i dëgjojnë ata. Allahu i di shumë mirë hipokritët.

48. Ata edhe më parë tentuan përçarjen tuaj, t'i ngatërruan ty çështjet derisa të erdhi e vërteta dhe ngadhënjeu vendimi i Allahut, përkundër asaj që ata e urrenin.

49. Dhe prej tyre ka të tillë që thonë: "Më lejo mua (të mos shkoj në luftë) e mos më vër në sprovë!" Ja, ata mu në sprovë kanë rënë (më parë). Xhehenemi gjithsesi i përfshin nga të gjitha anët jobesimtarët.

50. Nëse ty të takon ndonjë e mirë (në luftë), ajo iu vjen keq atyre, e nëse të godet ndonjë e pakëndshme, ata thonë: "Ne edhe më parë kemi ndërmarrë për çështjen tonë", dhe kthehen të gëzuar.

51. Thuaj: "Neve nuk na godet asgjë tjetër, përveç çka na është caktuar nga Allahu; Ai është Ndihmëtar yni". Prandaj, vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët.

52. Thuaj: "Ç'pritni për ne tjetër, pos njëres nga dy të mirat (o fitues, o dëshmorë)? Ndërsa ne presim për ju, që nga ana e Allahut, ose nëpërmjet duarve tona t'ju godasë me dënim. Pra, ju pritni, e bashkë me ju presim edhe ne.

53. Thuaj: "Shpenzuar ju me dëshirë a me dhunë, nuk iu pranohet kurrsesi, vërtet ju ishit popull i padëgjueshëm.

54. Mospranimin e dhënieve të tyre nuk e pengoi tjetër gjë vetëm pse ata mohuan Allahun dhe të Dërguarin e Tij, dhe namazin e falin vetëm me përtaci, e lëmshën nuk e japin ndryshe pos duke urrejtur.

55. Prandaj, mos të mahnitë (mos e shih të mirë) pasuria e tyre, e as fëmijët e tyre, Allahu do vetëm t'i dënojë me to në jetën e kësaj bote e t'ua nxjerrë shpirtrat duke qenë ashtu qafira.

56. Ata betohen në Allahun, se vërtet janë si ju, por ata nuk janë me ju, ata janë popull që frikësohet.

57. Sikur të gjenin ndonjë vendstrehim, ndonjë shpellë a ndonjë vrimë, ata do të shkonin aty me vrap.<sup>133</sup>

<sup>133</sup> Hipokritët betoheshin në Allahun, se do të kishin shkuar në luftë me Pejgamberin a.s., sikur të kishin pasur mundësi, mirëpo vetë fakti se ata nuk kishin bërë farë përgatitjeje tregon se ata gënjenin.

Zoti xh. sh. e dinte, se prej hipokritëve nuk pritej ndonjë e mirë për muslimanët, sepse edhe sikur të shkonin në luftë, ata më shumë do t'u sillnin kokëçarje muslimanëve, sikundër ju sollti në luftën e Uhudit Ibni Ubeje, kreu i munafikëve kur u kthye me një grup njerëzish dhe ashtu shkaktoi një farë përçarje dhe mungesë gatishmërie në radhët e muslimanëve. Prandaj edhe thuhet në këtë ajet, se Allahu nuk e dëshiroi shkuarjen e tyre, deshi t'i damkosë me hipokrizinë e tyre, i përqeshi duke ju thënë të rrinë me të

58. Ka prej tyre, që do të bëjnë vërejtje në ndarjen e lëmshës, nëse iu jepet nga ajo ata mbesin të kënaqur, e nëse nuk iu jepet ata hidhërohen.

59. E sikur të kënaqeshin me atë që ua dha Allahu dhe i Dërguari i Tij, e të thonin: "Neve na mjafton Allahu, Allahu do të na furnizojë nga të mirat e Tij, e edhe i Dërguari i Tij, dhe se vetëm tek Allahu e mbështesim dëshirën (do të ishte shumë më mirë për ta)".

60. Allahu e caktoi obligim, që lëmosha (zeqati etj.) t'ju takojë vetëm: të varfërve (nevojtarëve), të ngratëve (që s'kanë fare), punonjësve (që e tubojnë), atyre që duhen përfiturat zemrat (të dobtëve në besim), e duhet dhënë edhe për lirimin nga robëria, të mbyturve në borxhe, (luftëtarëve) në rrugën e Allahut dhe atij që ka mbetur në rrugë. Allahu e di gjendjen e robërve, punon sipas urtësisë së vet.

61. Ka prej tyre që e ofendojnë Pejgamberin e thonë: "Ai është bërë vesh (beson çka dëgjon)". Thuaj: "Ai është vesh i të mirës suaj (dëgjon të mirën dhe vepron, e jo të keqen), ai beson Allahun (çka i thotë), u zë besë besimtarëve dhe është mëshirues për ata që besuan nga mesi juaj, e ata që nuk e lënë të qetë të Dërguarin e Allahut ata kanë dënim të dhembshëm.

62. Ata ju betohen (muslimanëve) në Allahun për t'ju bërë juve të kënaqur (se s'kanë qëllime të këqija), e më e drejtë është, që ata të bëjnë të kënaqur Allahun dhe të Dërguarin e Tij (me bindje dhe respekt), nëse vërtet janë besimtarë.

63. A nuk e dinë ata, se kush kundërshton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, atij i është caktuar zjarri i xhehenemit, ku do të jenë përjetë, e ky është ai poshtërimi i madh.

paafët, me gra, fëmijë, pleq e të gjymtë. Hipokritët edhe me rastin e asaj lufte e treguan veten, se ishin vetëm formalisht muslimanë, pse çdo fitore e muslimanëve nuk i kënaqte shpirtat e tyre, më shumë i kënaqte disfata.

Muslimanët ishin të vetëdijshëm, se nuk mund t'ju ndodhë asgjë jashtë dëshirës së Zotit. Ata gjithsesi ishin në fitim, sepse o do ta fitonin luftën, o do të vriteshin si shehidë, e cilado prej tyre për ata ishte fitim.

Atyre që nuk e kishin besuar me bindje e sinqeritet Allahun, të Dërguarin e Tij, Ahiretin, Allahu nuk ua pranon veprat, pse edhe namazi i tyre ishte me përtaci, edhe sadakatë që i jepnin ishin më tepër sa për sy e faqe. Zoti i porositi muslimanët të mos i mashtrëjë, e as të mos e çmojnë aq shumë pasurinë e as fëmijët e tyre, sepse ato janë shkak i dënimit të tyre, sepse ata kanë lidhur lakminë për to, e do të ngelin jashtë besimit dhe do t'i ngulfatë vdekja me kufër. Muslimanët duhej ta dinin, se ata nuk ua donin të mirën, duke u bërë lajka nga frika; prandaj nuk duhet t'i besonin atyre.

64. Hipokritët kanë droje, se do të zbritet ndonjë kaptinë, që do të nxjerrë në shesh atë që kanë në zemrat e tyre. Thuaj: "Ani, talluni!" Allahu do ta zbulojë atë që i frikësoheni.
65. E nëse i pyet ti ata (përse tallen), do të thonë: "Ne vetëm jemi mahnitur e dëfryer". Thuaj: "A me Allahun, Librin dhe të Dërguarin e Tij talleni?"
66. Mos kërkoni fare ndjesë, ju pasi (shpallët se) besuat, keni mohuar. Nëse një grupi nga ju i falim grupin tjetër e dënojmë, ngase ishin kriminelë.
67. Hipokritët dhe hipokritet janë si njëri-tjetri; urdhërojnë për të keqen e ndalojnë nga e mira dhe shtrëngojnë duart e tyre. Harruan Allahun (nuk i binden), prandaj Ai i harroi (nga mëshira). Nuk ka dyshim, hipokritët janë ata të prishurit.
68. Hipokritëve dhe hipokriteve dhe jobesimtarëve Allahu ju ka përcaktuar zjarrin e xhehenemit, ku do të jenë përgjithmonë, ai mjafton për ta, dhe ata i ka mallkuar Allahu. Ata kanë dënim të pandërprerë.<sup>134</sup>
69. Ju hipokritë jeni si ata para jush, që ishin më të fuqishëm se ju, kishin më shumë pasuri e fëmijë, që përjetuan atë që iu takoi, sikurse përjetuat edhe ju pjesën tuaj, madje edhe ju u zhytët (në të këqija), siç u zhytën ata. Të tillët asgjësuan veprat e veta në këtë jetë dhe në jetën tjetër, dhe të tillët janë plotësisht të dëshpëruar.
70. A nuk iu arriti atyre lajmi i atyre që ishin më herët, si: i popullit të

<sup>134</sup> Munafikët i bënë vërejtje Pejgamberit a.s. në ndarjen e plaçkës së fituar në luftën e Hunejnit. Ata nuk e përfillnin urdhrin e Zotit, sipas të cilit e ndante Pejgamberi a.s., por sa herë që nuk iu jepej shumë, ankoheshin në drejtësinë e ndarjes. Pejgamberi dëgjoi për intrigat e tyre dhe u brengos shumë, e pastaj tha: "Zoti e mëshiroftë Musain, atë e kanë ofenduar edhe më shumë!" Për t'i ndalur sulmet e tyre Zoti përcaktoi përfundimisht kategoritë, të cilave iu takojnë pjesët nga llojet e lëmoshave. Këtu nuk është fjala për lëmoshat vullnetare, por për ato obliguese, siç është zeqati etj. Këtu janë përmendur tetë kategori për të cilat detyrohet bashkësia njerëzore të ndihmojë, nëse ekzistojnë të gjitha këto kategori në një shoqëri, e nëse jo, atëherë ajo e cila ekziston. Me fjalën "punonjësit" kuptohen ata që e mblidhnin zeqatin, pra kuptohet se tubimit të zeqatit i është dhënë rëndësi e madhe. "Muelefeti kulubë" ishin ata që kishin pranuar Fenë Islame, por druhej se nuk ishin mjaft të qëndrueshëm. Omer bin Hatabi nuk ju dha më të tillëve, sepse nuk ndjeu nevojë për ta. "Rruga e Allahut" - është lufta - xhihad i në rrugën e Tij. Hipokritët, të cilëve ende nuk iu kishte fjetur besimi si duhet në zemrat e tyre, e fyenin Pejgamberin a.s., e kur dëgjohej për fyerjet e tyre, ata betoheshin sikur nuk kanë pasur ndonjë qëllim të caktuar, mirëpo kur vërejtën se çdo gjë i shkon në vesh Pejgamberit u frikësuan, se Zoti do të shpallte ndonjë pjesë nga Kurani e do t'i demaskonte. Disa prej tyre u penduan sinqerisht dhe shpëtuan, disa Zoti i dënoi edhe në këtë jetë dhe i njoftoi me dënimin që i pret ata në Ahiret.

Nuhut, i Adit, i Themudit, i popullit të Ibrahimit, i atyre të Medjenit dhe i të rrotulluarve (populli i Lutit). Atyre u patën ardhur të dërguarit e tyre me argumente. Allahu (që i shkatërroi) nuk iu bëri atyre të padrejtë, por ata ia bënë vetes.

71. Besimtarët dhe besimtareet janë të dashur me njëri-tjetrin, urdhërojnë për të mirë e ndalojnë nga e keqja, e falin namazin dhe japin zeqatin, respektojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Të tillët do t'i mëshirojë Allahu. Allahu është Ngadhënjyes, i Urtë.

72. Besimtarëve dhe besimtareve Allahu iu premtoi xhenete nën të cilët rrjedhin lumenj, në to do të jenë përgjithmonë, dhe (iu premtoi) vendbanime të bukura në xhenetin e Adnit, edhe një disponim nga Allahu, që është mbi të gjitha. Ky, pra është ai shpëtimi i madh.

73. O Pejgamber, luftoi jobesimtarët dhe hipokritët dhe sillu rreptë ndaj tyre - vendi i tyre është xhehenemi, që është përfundimi më i keq.

74. Ata betohen në Allahun, se nuk kanë thënë (asgjë të keqe), e në të vërtetë kanë thënë fjalë, që nuk përkojnë me besimin, dhe pasi patën shprehur besimin ata e mohuan dhe u përpoqën për atë (vrasjen e Pejgamberit), që nuk e arritën. Ata nuk urrejnë për tjetër pos pse Allahu nga mirësitë e Tij dhe i Dërguari i Tij i begatoi ata. Nëse ata pendohen do të jetë më mirë për ta, e nëse refuzojnë Allahu i dënon me një dënim të dhembshëm, si në këtë botë ashtu edhe në botën tjetër. E në këtë botë nuk ka për ta, as mbrojtës, e as ndihmës.

75. E prej tyre (hipokritëve) pati sish, që i patën dhënë besën Allahut që: "Nëse na jep (Allahu) nga mirësia e Tij, ne do të ndajmë lëmoshë dhe do të bëhemi prej punëmirëve".

76. Kur ju dha (Allahu) nga të mirat e Veta, ata bënë koprraci me atë (që iu dha), e thyen besën dhe u zmbrapsën nga respekti ndaj Allahut.

77. Dhe për shkak se e thyen besën, që i patën dhënë Allahut, dhe për shkak të asaj se gënjenin Allahu ju ngjeshi hipokrizinë në zemrat e tyre, deri në ditën që e takojnë Atë.

78. A nuk e ditën ata, se Allahu e di fshehtësinë e tyre (në zemra), bisedën e tyre, dhe se Ai (Allahu) i di të gjitha të fshehtat.<sup>135</sup>

<sup>135</sup> Edhe hipokritët e kohës së Pejgamberit a.s. ishin si popujt para tyre, të cilëve ju patën ardhur pejgamberë, por ata nuk dëgjuan, prandaj edhe pse ishin më të fuqishëm dhe më të pasur, nuk fituan asgjë, sepse Allahu i shkatërroi ata, e do t'i shkatërrojë edhe këta. Hipokritët janë miq të njëri-tjetrit, dhe kishin pesë vese: mësonin për keq, ndalonin nga e mira, faleshin me përtesë, nuk jepnin zeqat dhe nuk respektonin urdhrin e Allahut e të Pejgamberit a.s. për luftë etj.

79. Ata (hipokritë) që i përqeshin besimtarët, që me vullnetin e vet japin lëmoshë, i përqeshin edhe ata të cilët nuk kanë më shumë se çka është e domosdoshme për jetesën e tyre, e njëkohësisht tallen me ta, Allahu tallt me ta (hipokritët) dhe ata e kanë dënimin më të rëndë.

80. Kërko falje për ta ose mos kërko (është njësoj), edhe nëse kërkon falje shtatëdhjetë herë Allahu nuk do t'ua falë, sepse ata mohuan Allahun dhe të Dërguarin e Tij, e Allahu nuk vë në rrugë të drejtë (të shpëtimit) ata që nuk respektojnë.

81. Ata (hipokritë) që mbetën (pa shkuar në luftë), u gëzuan për ndejen e tyre pas të Dërguarit të Allahut dhe nuk dëshiruan, që të luftonin me pasurinë dhe veten e tyre në rrugën e Allahut, dhe thanë: "Mos dilni (në luftë) në vapë!" Thuaju: "Zjarri i xhehenemit ka vapën edhe më të fortë, nëse ata janë që kuptojnë!"

82. Le të qeshin pak (në Dunja), e le të qajnë shumë (në botën tjetër). Ai është shpërblim i asaj që fituan.

83. Nëse Allahu të kthen ty (prej Tebukut) te ndonjë grup i tyre (hipokritëve), e ata të kërkojnë leje për të dalë (me ty në ndonjë luftë), thuaju: "Ju nuk do të dilni kurrë me mua dhe kurrë nuk do të luftoni ndonjë armik së bashku me mua! Ju ishit të kënaqur herën e parë, që nuk luftuat, pra rrini me ata që mbetën!"

84. Dhe asnjërit prej tyre kur të vdesin, mos ia fal namazin (e xhenazes) kurrë, e as mos qëndro pranë varrit të tij, pse ata mohuan Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe vdiqën kryeneçë.

---

Besimtarët janë të pajisur me pesë cilësi të përkundërta: mësojnë për mirë, ndalojnë nga e keqja, falen me dëshirë e pa përtesë, japin me dëshirë zeqatin dhe respektojnë çdo udhëzim të Allahut dhe të të Dërguarit të Tij. Xheneti që iu është premtuar besimtarëve do të jetë "Adni", që është një ndër xhenetet më të dalluara e më të mira.

Pejgamberi a.s. është urdhëruar t'i luftojë këto katër kategori: idhujtarët, Ithtarët e Librit, hipokritët dhe rebelët (ajetet: 5, 29, 73 në këtë kapitull dhe 9 Huxhurat).

Ibni Ubeje, kreu i munafikëve pat folur kundër Pejgamberit a.s. edhe në luftën Beni Mustalik, mandej edhe në atë të Tebukut. Ata u përpoqën ta vrisnin Pejgamberin a.s. mu në Tebuk, por nuk patën sukses, e betoheshin se nuk kishin folur gjë kundër. Ata, e mira e Zotit i kishte çuar peshë, ishin pasuruar, ishin siguruar etj., e Pejgamberi a.s. nuk iu kishte faj.

Ai që pat thënë, se do të japë zeqat e sadaka nëse Allahu më begaton, ishte një farë hipokriti i quajtur me emrin Thalebe, i cili pasi ishte pasuruar, dalëngadalë u largua prej namazeve, prej xhumasë, prej zeqatit, prandaj Pejgamberi a.s. tha: Vaj medet për Thaleben. - Thuhet se ky ishte shkak i zbritjes së këtij ajeti. Të gjitha këto sjellje tradhtarë kundër Pejgamberit a.s. dhe muslimanëve ishin si shkak, që jeta e tyre të përfundojë me hipokrizi - ruana Zot!



85. Po ty të mos duket e mirë pasuria e tyre dhe fëmijët e tyre. Allahu deshi t'i mundojë me të në këtë botë dhe t'iu dalë shpirti duke qenë mohues.

86. E kur zbriti një kaptinë (që thotë): Të besoni Allahun dhe luftoni së bashku me të Dërguarin e Tij, ata të pasurit kërkuan leje prej teje dhe thanë: "Na le të mbesim me ata që rrinë!"

87. U pajtuan të mbesin me ata që nuk vajtën (në luftë - gratë, fëmijët dhe ata që kishin arsye). Po zemrat e tyre janë mbyllur, prandaj ata nuk kuptojnë.

88. Por i Dërguari, e së bashku me të edhe ata që besuan, luftuan me pasurinë dhe veten e tyre dhe atyre iu takuan gjithë të mirat, ata janë të shpëtuarit.

89. Allahu ju ka përgatitur atyre xhenete, që në to rrjedhin lumenj, ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Ai është sukcesi i madh.<sup>136</sup>

90. Disa nga arabët beduinë, që kërkuan falje, erdhën për t'iu dhënë leje (të mos shkonin në luftë), e ata të tjerët që kishin gënjyer (me besim) Allahun dhe të Dërguarin e Tij ishin ndalur (pa leje). Ata prej tyre që nuk besuan, do t'i godasë një dënim i ashpër.

<sup>136</sup> Për përgatitjet e luftës në Tebuk muslimanët dhanë sasi të mëdha nga pasuria e tyre, dhanë edhe ata që nuk kishin aq mundësi, vetëm që të mos ndaheshin nga vëllezërit e tyre. Hipokritët për ata që dhanë shumë thonin: Japin për autoritet, kurse për ata që dhanë pak: Zoti nuk ka nevojë për një dhënie të tillë. Thuhet: Kur vdiq Ibni Ubeje ibni Seluli, kreu i munafikëve në Medine, vjen djali i tij, Abdullahu, që ishte sahabi shumë i mirë dhe kërkoi prej Pejgamberit a.s. t'i japë këmishën e vet për ta mbështjellur babain e tij në vend të qefinit. Pejgamberi a.s. ia dha. Pastaj e luti Pejgamberin a.s. t'ia falë xhenazen. Pejgamberi ngrihet t'ia falë, e Omeri thotë: O i Dërguar i Allahut! A munafikut më të përbetuar ia fal xhenazen?!...” Pejgamberi a.s. ia ktheu: Largohu Omer, Zoti më tha: Kërko ose mos kërko...- e unë po shfrytëzoj të parën: kërko falje!...- Ia fali xhenazen, e përcolli dhe u ngrit mbi varrin e tij. Por nuk shkoi shumë e u shpall ajeti: 84, sipas të cilit ndërpriten të gjitha lidhjet me munafikët.

Fjala shtatëdhjetë, nuk është numër i kufizuar, por arabët e kishin adet të thonin për diçka në shumës, shtatëdhjetë herë, sikur se e kemi zakon në të themi: njëqind herë. Pra, nuk është si qëllim një numër i caktuar.

Pasi munafikët nuk shkuan me Pejgamberin a.s. në momentin më të vështirë në luftë, edhe të tjerëve iu thanë të mos shkojnë, pastaj u tallën me besimtarët, e Allahu tha: Qeshni në këtë dynja, por kjo është kohë e shkurtër, keni për të qarë në Ahiret pa pushim.

Në Medine kishin mbetur pa shkuar në luftë edhe disa besimtarë, me arsye dhe me lejen e Pejgamberit a.s., por për ata që kishin thënë gënjeshtër Allahu e urdhëroi Pejgamberin, që të mos i pranojë të shkojnë me të kurrë, edhe nëse kërkojnë. Dhe kështu me munafikët e Medines këputen të gjitha marrëdhëniet, madje edhe ato shpirtërore.

91. Nuk është ndonjë mëkat për të dobëtit, as për të sëmurët, e as për ata që nuk kanë me çka të përgatiten, kur janë të sinqertë ndaj Allahut dhe të Dërguarit të Tij, pra për të mirët nuk ka rrugë qortimi. Allahu është Shumëfalës, Mëshirues i madh.

92. (Nuk ka qortim) Dhe as për ata, që kur erdhën te ti për t'i bartur me kafshë iu the: "Nuk kam me çka t'ju bart. Ata u kthyen, e prej pikëllimit pse nuk kishin me çka të përgatiteshin nga sytë e tyre ju rridhnin lotë.

93. E keqja është për ata, që duke qenë pasanikë kërkuan leje dhe u pajtuan të mbeteshin me ata që nuk vajtën. Po, Allahu ka vulosur zemrat e tyre, ata nuk do të gjejnë rrugë.

94. Kur të ktheheni tek ata, ata do t'ju kërkojnë falje, thuaju: "Mos u arsyetoni, ne nuk ju besojmë, për gjendjen e juaj na ka njoftuar Allahu. Veprën tuaj do ta shohë Allahu dhe i Dërguari i Tij, e pastaj ju do të ktheheni tek Ai, që i di të fshehtat dhe të dukshmet, e Ai do t'ju lajmërojë për atë që keni vepruar".

95. Ata do t'ju betohen në Allahun, kur të ktheheni tek ata, për të mos i qortuar, ju pra hiquni atyre, ata janë të ndyrë, e vendi i tyre do të jetë xhehenemi, shpërblim për atë që fituan.

96. Ata ju betohen juve, që të jeni të kënaqur ndaj tyre, e nëse ju shprehni kënaqësi, Allahu nuk është i kënaqur me popullin e paturpshëm.

97. Arabët beduinë janë të pajisur me mohim e hipokrizi më të fortë, dhe janë më të përshtatshëm për të mos i njohur dispozitat, që ia zbriti të Dërguarit të Vet Allahu. Allahu është i Gjithëdijshëm, Ai është më i Urti.

98. Ka disa beduinë, që për atë që e jep, e konsideron si të dështuar dhe presin kthesa kundër jush. Kundër tyre e ardhmja qoftë e keqe! Allahu është Dëgjues dhe Njohës i çdo gjëje.

99. Po, ka edhe disa nga beduinët, që besojnë Allahun dhe botën tjetër dhe atë që e japin e konsiderojnë afrim tek Allahu dhe bekim tek i Dërguari. Veni re, ato janë afrime tek Allahu për ata, e Allahu do t'i përfshijë në mëshirën e Tij. Allahu është Shumë falës dhe Mëshirues i madh.

100. Allahu është i kënaqur me të hershmit e parë prej muhaxhirëve (migruesve) dhe prej ensarëve (vendasve-ndihmëtarë), dhe prej atyre që i pasuan ata me punë të mira, e edhe ata janë të kënaqur ndaj Tij.

Atyre u ka përgatitur xhenete, në të cilët rrjedhin lumenj, ku do të jenë përjetë të pasosur. E ky është fitim i madh.

**101.** Edhe rreth jush ka beduinë që janë hipokritë, e edhe nga banorët e Medines, që janë përcaktuar për hipokrizi. Ti nuk i di ata, Ne i dimë, ata do t'i dënojmë dy herë, pastaj shtyhen në dënimin e madh.

**102.** Ka edhe të tjerë, që i kanë pranuar mëkatet e veta: ata përzier vepra të mira, e edhe të tjera të këqija. Atyre do t'ua falë Allahu, se Ai ia fal atij që pendohet, e mëshiron atë që përmirësohet.

**103.** Merr prej pasurisë së tyre (të atyre që pranuan gabimin) lëmshë, që t'i pastrosh me të dhe t'u shtosh (të mirat) dhe njëkohësisht lutu për ta, se lutja jote është qetësim për ta. Allahu është Dëgjues dhe Njohës i çdo gjëje.

**104.** A nuk e ditën ata, se Allahu është ai që pranon pendimin e robërve të vet, pranon lëmshat dhe se vetëm Allahu është Ai që shumë pranon pendimin dhe është Mëshirues i madh.

**105.** Dhe thuaj: “Veproni, Allahu do ta shohë veprën tuaj, edhe i Dërguari i Tij e besimtarët, e më vonë do të ktheheni te Njohësi i të fshehtës dhe të dukshmes, e do t’ju njoftojë për atë që vepruat”.

**106.** Ka edhe të tjerë, që janë duke pritur urdhrin e Allahut, a do t'i dënojë apo do t'i falë pas pendimit. Allahu e di gjendjen e tyre dhe di ç'bën me ta.<sup>137</sup>

<sup>137</sup> Në këto ajete flitet për hipokritët nga radhët e beduinëve, që nuk patën shkuar në luftë, si fisi Esed e Gafanë, të cilët kërkuar falje. Disa të tjerë nuk kërkuar fare. Allahu nuk i merr në përgjegjësi ata që ishin të dobët fizikisht, të sëmurë, ata që nuk kishin me çka të përgatiteshin, e as ata që u kthyen duke qarë, pse nuk patën me çka të udhëtonin. Këta ishin nja shtatë ensarë. Ai do t'i marrë në përgjegjësi ata që patën mundësi e nuk shkuan. Ata kërkuar falje duke u betuar në Allahun dhe përpiqeshin t'i përfitonin muslimanët, por Allahu i këshilloi muslimanët të hiqen prej tyre, sepse Ai nuk ishte i kënaqur me ta. Arabët beduinë ishin edhe më mohues e më hipokritë, sepse jetonin në shkretëtirë dhe nuk dinin për norma morali, nuk dinin fare për sheriatin islam, ndërsa atë që e jepnin si lëmshë e trajtonin si gjobë, prandaj mezi pritnin ndonjë të keqe për muslimanët. Por kishte edhe asish që besonin drejt. Meritën më të madhe e kanë ata më të hershmit, muhaxhirë e ensarë, por meqë thuhet, se edhe ata që ndjekin traditat e tyre janë me ata me të cilët Allahu është i kënaqur, është shpresë se kjo dispozitë do të vlejë për të gjithë muslimanët e mirë, deri në Kijamet.

Edhe në Medinë, e edhe përreth saj kishte hipokritë të fshehtë për të cilët Zoti e njoftonte Muhamedin a.s. Thuhet se Pejgamberi a.s. i kishte treguar një shokut të vet, Hudhejfe bin Jemanit, emrat e disa hipokritëve të fshehtë dhe i kishte thënë, që të mos i tregonte askujt. Hudhejfeja konsiderohej shoku i sekreteve të Pejgamberit a.s., prandaj Omer bin Hatabi nuk shkante t'ia falte askujt xhenazën, po të mos e shihte aty Hudhejfen.

107. (Nga hipokritët më të shëmtuarit janë) Edhe ata që ndërtuan xhami shërri, mosbesimi e përçarjeje mes besimtarëve dhe ftuan në pritje (solemne) atë që më parë kishte luftuar kundër Allahut dhe të Dërguarit të Tij. Ata do të betohen: “Ne nuk kemi pasur tjetër qëllim, vetëm për të mirë!” Po Allahu dëshmoi, se ata vërtet janë rrenacakë.

108. Ti mos u fal aty kurrë! Një xhami e cila që prej ditës së parë është themeluar në respekt ndaj Allahut (pa hile), është më e drejtë të falesh në të, aty ka burra që dëshirojnë të pastrohen mirë, e Allahu i do të pastrit.

109. A është më i mirë ai që ndërtesën e vet e themeloi në devotshmëri dhe në kënaqësi të Allahut, apo ai që ndërtesën e vet e themeloi buzë bregut të shembur e bashkë me të bie në zjarrin e xhehenemit? Allahu nuk i udhëzon njerëzit zullumqarë.

110. Ndërtesa e tyre që ndërtuan ata (e që e shembi Pejgamberi) vazhdimisht do të jetë mllef në zemrat e tyre, pos nëse pëlcastin zemrat e tyre. Allahu është i Gjithëdijshëm, Ai është më i Urti.

111. Allahu bleu prej besimtarëve shpirtat dhe pasurinë e tyre me xhenet. Luftojnë në rrugën e Allahut, vrasin dhe vriten. (Allahu dha) Premtim të cilin e vërtetoi në Tevrat, Inxhil e Kuran. E kush është zbatues më i sigurt i premtimit të vet se Allahu? Pra, gëzojuni tregtisë që e bëtë me Të. Ky është sukcesi i madh.

112. (Të xhenetit janë) Edhe ata që pendohen, ata që sinqerisht adhurojnë, ata që falënderojnë, ata që agjërojnë, ata që bëjnë ruku, që bëjnë sexhde, që urdhërojnë për të mira e ndalojnë nga të këqijat, edhe përmbushin dispozitat e Allahut. Pra, përgëzoji besimtarët.

113. Nuk është e drejtë për Pejgamberin, e as për besimtarët të kërkojnë falje për idhujtarët, edhe nëse janë të afërt të tyre, pasi ta kenë të qartë se me të vërtetë ata (idhujtarët) janë banues të xhehenemit.

---

Hipokritët e tillë Zoti tha, se do t'i dënojë dy herë; herën e parë ose do t'i mbyste, ose do t'i çonte në robërim, e herën tjetër në çastin e vdekjes dhe në varr. Një grup ishte që nuk kishte vajtur në luftë, jo pse ishin hipokritë, por nga përtacia, e Pejgamberi a.s. porositet të pranojë nga ata lëmoshë dhe të lutet për ta, në mënyrë që ta ndiejnë veten muslimanë të mirë.

Sikundër po shihet hipokritët ishin dy llojesh: të vendosur në hipokrizi, të penduar që kërkonin falje, por kishte edhe nga besimtarët të tillë, që çështja e tyre priste urdhrin e Zotit. Ata ishin tre shokë të Pejgamberit a.s., që kishin marrë pjesë në luftën e Bedrit, por në rastin e Tebukut ngelën në shtëpi, dhe nuk u ngutën të kërkonin falje e as të shprehnin pendimin. Ata mbetën pesëdhjetë ditë të izoluar prej muslimanëve derisa erdhi shpallja nga Zoti, kur ua pranoi pendimin.

114. Edhe lutja e Ibrahimit për babain e vet nuk ishte tjetër, pos për shkak të një premtimi që ia pat premtuar atij, e kur iu bë e qartë se ai është armik i Allahut, u largua prej tij. S'ka dyshim, Ibrahim i ishte shumë i ndjeshëm dhe i butë.

115. Allahu nuk e humb një popull pasi ta ketë udhëzuar atë, para se t'ju sqarojë atyre, se prej çfarë duhet të ruhen. Allahu është i Gjithëdijshtëm për secilin send.<sup>138</sup>

116. S'ka dyshim, se sundimi i qiejve e i tokës është i Allahut, Ai jep jetë dhe vdekje, e ju përveç Allahut, nuk keni përkrahës, as ndihmës tjetër.

117. Allahu ia fali Pejgamberit, edhe muhaxhirëve, edhe ensarëve, të cilët në çastin e vështirë shkuan pas tij, kur (nga vështirësitë) zemrat e një grupi nga ata gati u lëkundën, por Ai ua fali (i stabilizoi zemrat e) atyre. Vërtet Ai është shumë i Butë dhe i Mëshirshëm ndaj tyre.

118. (Ai ua fali) Edhe atyre të treve, të cilëve iu pat shtyrë (pranimi i pendimit), aq saqë iu dukej se toka u bë e ngushtë për ta, përkundër gjerësisë së saj, kur u ngushtuan edhe shpirtrat e tyre, saqë u bindën,

<sup>138</sup> Xhami e sherrit ose "Mesxhidu dirar", si është quajtur në Kuran, ishte një faltore të cilën e kishin ndërtuar hipokritët me iniciativën e njëfarë Ebu Amirit të cilin edhe e ftuan në atë solemnitet. Pas disfatës së idhujtarëve Hevazin në luftën e Hunejnit, Ebu Amiri si prift i krishter ikën dhe shkon në Sham. Ai ishte betuar se do të luftonte kundër Muhammedit a.s., dhe prej atje i porosit hipokritët të përgatisin armë e fuqi dhe të ndërtojnë një faltore si vend tubimi, ndërsa ai do të shkonte te sunduesi bizantin, prej nga do ta sjellë një ushtri për ta ndjekur Muhammedin a.s. dhe shokët e tij nga Medina. Hipokritët ndërtuan xhaminë dhe shkuan e i thanë Pejgamberit a.s.: e ndërtuam për të dobëtit, për të sëmuret, për ndonjë natë të vështirë me shi, e kemi dëshirë të vijshë ti, të falesh në të dhe të na e bekosh. Pejgamberi a.s. u vesh, u përgatit të shkojë, kur ja, arriti Xhibrili me këtë ajet. Kur e kuptoi Pejgamberi a.s. qëllimin e tyre, urdhëroi disa sahabë, të cilët vajtën dhe e dogjën, e rrënuan, shpartalluan të tubuarit dhe atë vend e caktuan vend hedhurinash.

Shembulli i xhamisë-ngrehinës në themele të shëndosha dhe i asaj në themele buzë shembjes, figuron (përfaqëson, shëmëbllen) besimtarin e sinqertë në besimin e tij si dhe hipokritin.

Njeriu e blen një send kur ka nevojë për të, Zoti s'ka nevojë për asgjë, sepse gjithçka është e Tij, pra nuk ka prej kujt të blejë. Fjala është se Zoti u premtoi xhennetin atyre që e japin jetën e pasurinë për hir të lartësisimit të fjalës së Zotit, e besimtarët bënë bujari me jetën dhe pasurinë e tyre, kjo duket si një lloj këmbimi, andaj edhe u quajt blerje e tregti. Ka ndodhur që disa besimtarë të jenë lutur për të afërmit e vet që t'i falë Zoti; kështu, edhe Pejgamberi a.s. është lutur për axhën e vet Ebu Talibin, është lutur edhe Ibrahim i a.s. për babain e vet; mirëpo, me këtë ajet kuptohet se janë lutur pa e ditur të vërtetën, sepse kur e kanë kuptuar, nuk janë lutur më as Ibrahim i a.s., e as Muhammedia.s., por as muslimanët për të afërmit e tyre që vdiqën si idhujtarë ose si hipokritë.

se nuk ka strehim prej Allahut (tjetërkund) pos tek Ai. Prandaj edhe atyre ua fali Ai, në mënyrë që të pendohen. Allahu pranon pendimin, se është Mëshirues i madh.

**119.** O ju që besuat! Ta keni në kujdes Allahun dhe të jeni me ata të drejtit.

**120.** Nuk ishte me vend për banorët e Medines, e as për ata që ishin rreth tyre nga beduinët, të ngelin (pa shkuar) pas të Dërguarit të Allahut, e as të kursejnë veten e tyre ndaj vetes së tij (Pejgamberit). Nuk ishte me vend, ngase ata nuk i godet, as etja, as lodhja, as uria, kur janë në rrugën e Allahut, dhe nuk shkelin ndonjë vend që i hidhëron jobesimtarët, dhe nuk arrijnë kundër armikut çfarëdo qoftë (vrasje, robërim të tyre ose ngadhënjim mbi ta), vetëm se të gjitha ato do t'u evidentohen atyre si vepër e mirë (shpërblyese). Allahu nuk ua humb shpërblimin veprimmirëve.

**121.** Dhe nuk japin kontribut, të vogël ose të madh, nuk e kapërcejnë ndonjë luginë, e që të mos u shënohet (për shpërblim) atyre, për t'i shpërblyer Allahu më së miri atë që vepruan.

**122.** Nuk është e nevojshme të dalin në luftë të gjithë besimtarët. E përse nga çdo grumbull i tyre të mos shkojë një grup për t'u aftësuar në diturinë fetare, për ta mësuar popullin e vet kur të kthehet tek ata, në mënyrë që ata të kuptojnë (e të ruhen).

**123.** O ju që besuat! Luftoni jobesimtarët që i keni afër jush, e le ta ndiejnë prej jush grushtin e fortë kundër tyre. E dijeni se Allahu është me të devotshmit.

**124.** E kur zbret ndonjë kaptinë, ka prej tyre që thonë: "Cilit prej jush ia shtoi kjo besimin?" Sa u përket atyre që besuan, atyre iu shtohet besimi dhe gëzohen për të.

**125.** E sa u përket atyre që kanë sëmundje në zemrat e tyre ajo (zbritja e kaptinës) ndytësisë së tyre iu shton ndytësi dhe ata vdesin si jobesimtarë.

**126.** A nuk e shohin ata se për çdo vit sprovohen një herë apo dy herë, e përsëri nuk pendohen, e as nuk marrin mësim.

**127.** E kur zbret ndonjë kaptinë (për turpësinë e tyre) ata shikojnë njëri-tjetrin (e thonë mes vete): A ju pa ndokush ju, e pastaj largohen. Allahu i prapësoi zemrat e tyre ngase ishin popull që nuk kuptonte.<sup>139</sup>

<sup>139</sup> Allahu ia fali Pejgamberit a.s. atë që pati lejuar disa hipokritë të mos shkonin në Tebuk. Ua fali edhe besimtarëve, që u vonuan ose nuk vajtën e pastaj u penduan. Ua fali edhe atyre të treve, puna e të cilëve zgjati aq shumë, saqë ata dëshiruan të hynin në

128. Juve ju erdhi i dërguar nga lloji juaj, atij i vjen rëndë për vuajtjet e juaja, sepse është lakmues i rrugës së drejtë për ju, është i ndijshëm dhe i mëshirshëm për besimtarët.

129. Po nëse ata refuzojnë (atë që ua sjell) atëherë thuaj: Allahu është për mua mjaft, s'ka të adhurar me të drejtë pos Tij, vetëm tek Ai jam mbështetur, e Ai është Zot i Arshit të madh!<sup>140</sup>

## 10. SURETU-JUNUS

*E zbritur në Meke pas sures Isra, ajete: 109*

*Sikurse edhe kaptinat e tjera të zbritura në Meke, edhe kjo shtron çështjen e themeleve të besimit islam, siç është besimi në Zotin që është një, në librat e shpallura, në të dërguarit, në ringjalljen dhe në përgjegjësinë. Në përgjithësi sugjeron besim ndaj shpalljeve qiellore, e veçanërisht besim ndaj Kuranit Famëlartë, vulës së librave të zbritura dhe mrekullisë së përjetshme gjatë tërë jetës së kësaj bote.*

dhe për së gjalli, pse pasi urdhëroi Pejgamberi a.s. bojkotimin e tyre, nuk i jepte kush selam, nuk fliste askush me ta, edhe gratë e fëmijët e tyre u izoluan nga ata. Ata ishin: Kabi, Helali dhe Mirare.

Rrugëtimi për në Tebuk ka qenë shumë vështirë, mirëpo përderisa ato vështirësi i përballoi vetë Pejgamberi a.s., do të duhej që muslimanët të mos ngelnin prapa tij, madje do të duhej ta dinin se çdo vështirësi, çdo hap i kaluar në atë rrugë të Zotit do të ngrinte autoritetin e muslimanëve, do të brengoste shpirtat e kundërshtarëve, dhe në fund do të shpërblehej nga i madhi Zot me shpërblimin më të mirë.

Ashtu siç është e nevojshme lufta kundër armikut, ashtu është i nevojshëm edhe angazhimi për të mësuar dhe fituar njohuri të plota në çështjen e fesë. Prandaj kujdesi ndaj atyre që janë përcaktuar për përgatitje profesionale duhet të jetë gjithnjë i pranishëm ndër muslimanët.

Munafikët ia kishin frikën gjithnjë shpalljeve të ajeteve a kaptinave të Kuranit, sepse ato zbulonin tradhtinë e tyre të fshehtë, prandaj iu bënin pyetje muslimanëve me qëllime tendencioze për shtimin e besimit të tyre me vazhdimin e zbritjeve. Ndonjëherë përvidheshin dhe iknin, që të mos dëgjonin rrëfimet e Kuranit për marrëzitë e tyre.

<sup>140</sup> Pejgamberi ynë a.s. është shumë i dhimbshëm për umetin e vet. Atë e mundon çdo pakënaqësi që e godet umetin, është i pangopur me dashuri ndaj besimit të umetit, është i dhimbshëm e mëshirues.

Edhe pse ishte i pajisur me virtyte më të larta munafikët nuk i pranuan sinqerisht udhëzimet e tij, por ai që ka besimin në Allahun, nuk mbetet keq për askënd tjetër.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi i kësaj kaptine. Zoti qoftë falënderuar!

*Në fillim kjo kaptinë parashtron çështjen e shpalljeve dhe të të dërguarëve, si rregull e ligj i të madhit Zot, që nuk la popull pa i dërguar peygamber, prandaj idhujtarët kurejshitë nuk do të duhej të habiteshin pse në mesin e tyre dërgohet peygamberi i fundit, Muhamedi a.s.*

*Mandej në mënyrë bindëse përshkruan cilësitë e Zotit Krijues, i cili sipas dëshirës së vet sajoi gjithësinë me të gjitha qeniet dhe sendet në të. Në këtë sure theksohet, se Kurani është fjalë e Zotit Fuqiplotë dhe si i tillë është mrekulli e përjetshme dhe e pa konkurrencë prej kujtdo tjetër.*

*Në këtë kaptinë iu bëhet një vështrim edhe ngjarjeve dhe tregimeve të disa peygamberëve, si të Nuhut, Musait dhe të Junusit e popullit të tij. Për rastin karakteristik të Junusit dhe të popullit të tij kjo kaptinë qubet me emrin Junus.*

*Përveç çështjeve të tjera, të cilat kjo kaptinë i trajton në mënyrë të hollësishme, në fund të saj i drejtohet urdhri Peygamberit tonë, që t'u përmbahet me përpikëri dispozitave të shariatit islam, të jetë i durueshëm, i qëndrueshëm dhe i fortë ndaj vështirësive, që do t'i paraqiten gjatë jetës për në rrugën e Zotit.*

## 10. SURETU-JUNUS

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Elif, Lam, Ra. Këto janë ajetet e librit të pacenueshëm.
2. A ishte çudi për njerëzit, që Ne një njeriut nga mesi i tyre i thamë: “Tërhiqju vërejtjen njerëzve, kurse ata që besuan përgëzoji, se me të vërtetë kanë pozitë të lartë te Zoti i tyre”. E ata që nuk besuan thanë: “S’ka dyshim, kjo është një magji e vërtetë!”
3. Vërtet Zoti juaj është Allahu, i cili krijoi qiejt e tokën brenda gjashtë ditësh, e pastaj u ngrit mbi Arshin; Ai rregullon gjendjen. Ndërmjetësues nuk do të ketë vetëm po qe se lejon Ai. Ky, Madhëria e Tij është Allahu, Zoti juaj, pra adhurojeni Atë! A nuk merrni mësim?
4. Kthimi i të gjithë juve është tek Ai, premtimi i Allahut është i vërtetë. Ai e filloi krijimin e pastaj e përsërit atë për t’i shpërblyer me të drejtë ata që besuan dhe bënë vepra të mira. E për ata që mohuan, ka pije të valë dhe dënim të dhembshëm, për shkak se ata mohonin.



5. Ai e bëri diellin shndritës, e hënën dritë dhe asaj (hënës) ia caktoi fazat, që ta dini numrin e viteve dhe llogarinë. Allahu nuk e krijoi këtë për tjetër gjë, pos me qëllim të caktuar. Ai ia sqaron argumentet një populli që kupton.

6. Në ndërrimin e natës e të ditës, dhe në çka krijoi Allahu në qiej e në tokë vërtet ka fakte për njerëzit që kanë droje.

7. Ata që nuk presin takimin Tonë, që janë të kënaqur me jetën e Dunjasë dhe kanë gjetur prehje në të, dhe ata që janë indiferentë ndaj argumenteve tona,

8. vendi për të tillët është zjarri, për shkak të asaj që punuan.

9. E ata që besuan dhe bënë vepra të mira, Zoti i tyre, për shkak të besimit të tyre i udhëzon në xhenete të begatshme në të cilët rrjedhin lumenj.

10. Lutja e tyre aty është: “I Lartë je o Allah!”, e përshëndetja e tyre është: “Selam!” dhe lutja e fundit e tyre: “Falënderimi i qoftë Allahut, Zotit të botëve!”<sup>141</sup>

11. Sikur Allahu t’ua shpejtonte njerëzve pranimin e kërkesës për të keqen, ashtu si e pranon shpejtimin e kërkesës për të mirën, atyre do t’u përfundonte afati (i vdekjes). Po Ne, ata që nuk janë të bindur, se

<sup>141</sup> Zoti xh. sh. dërgoi peygamberë të çdo popull, dërgoi edhe te mekasit, që t’i udhëzojë dhe t’ua tërheqë vërejtjen për rrugën e gabuar, që kishin marrë, se do të digjeshin në zjarrin e xhehenemit, e atyre që ndjekin mësimet e Zotit, do të shpërblehen me xhenet. Idhujtarët mekas, nuk mundën ta kuptojnë këtë ligj të Zotit dhe nuk mundën ta kuptojnë, se një njeriu të tyre mund t’i vijë shpallja nga Zoti, e pasi ajo i erdhi dhe nuk arritën të mohonin, atë e quajtën magji. Zoti që ia shpalli Kuranin Muhamedit a.s., është i Gjithfuqishëm; Ai e krijoi ekzistencën brenda gjashtë ditëve. Po të donte do ta krijonte për një moment, ose për më gjatë, por Ai deshi ta krijojë për gjashtë etapa. Ai nuk pati, as nuk ka nevojë për vend, por pasi krijoi gjithësinë qëndroi mbi Arshin. Ngritja dhe qëndrimi i tij mbi Arshin nuk duhet përgjasuar me atë që njohim në realitetin e krijsave, sepse Allahut nuk i përngjan askush, dhe realitetin e këtij atributi të Allahut nuk e di askush pos Tij, ndërsa për ne është obligim ta besojmë, ashtu siç përmendet në ajet pa ndonjë koment për mënyrën qëndrimit mbi Arshin.

Ai i shpik krijesat, i zhduk ato, e sërish i rikthen për t’i shpërblyer a ndëshkuar. Ai krijoi diellin e shkëlqyer, vezullues dhe hënën e ndritshme me anën e së cilës njerëzit dinë të llogarisin kohën. Ai bëri që nata e dita të ndërrohen njëra me tjetrën për të mirën e njerëzimit.

Kur njeriu vështron fuqinë dhe mjeshtërinë e Zotit, nuk është për t’u habitur pse Ai ia shpalli Kuranin Muhamedit a.s. dhe përmes tij na njoftoi, se vendi i kundërshtarëve është xhehenemi, e vendi i respektuesve xheneti, në të cilin xhenetlinjtë për shkak të kënaqësisë e përjetimeve të të mirave madhërojnë Allahun, përshëndesin njëri-tjetrin dhe falënderojnë Zotin e gjithësisë.

do të vijnë para Nesh, i lëmë të bredhin në mashtrimet e tyre.

12. E kur njeriun e godet dëmi ai na lutet qoftë shtrirë, ulur ose në këmbë, e kur Ne ia largojmë të keqen atij ai vazhdon sikurse të mos na ishte lutur fare për dëmin, që e pat goditur. Kështu kriminelëve ju duket e mirë ajo që veprojnë.

13. Ne kemi shkatërruar gjenerata para jush (o idhujtarë), pse bënin krime dhe pse nuk besonin, edhe pse të dërguarit iu erdhën me argumente të qarta. Kështu i shpërblejmë Ne njerëzit kriminelë.

14. Pastaj juve ju bëmë zëvendësues pas tyre në Tokë për t'ju parë si do të veprojnë.

15. Dhe kur atyre iu lexohen ajetet Tona të qarta, ata që nuk besojnë takimin Tonë (ringjalljen) thonë: "Sillna një Kuran tjetër, ose ndryshoje këtë!". Thuaj: "Mua nuk më takon që ta ndryshoj vetë, unë përcjell vetëm atë që më shpallet, unë nëse kundërshtoj Zotin tim i frikësohem dënimit të një Dite të Madhe.

16. Thuaj: "Sikur të kishte dashur Allahu, unë nuk do t'ua kisha lexuar juve atë, as nuk iu kisha njoftuar me të. Unë para tij kam jetuar një kohë në mesin tuaj (as nuk kam ditur, as nuk kam lexuar), a nuk mendoni?"

17. A ka më mizor, se ai që shpif ndaj Allahut gënjeshtër ose i përgënjeshtrohet faktet e Tij? Mëkatarët vërtet s'kanë për të shpëtuar.

18. Ata pos Allahut adhurojnë çdo gjë, që nuk iu bën dëm as dobi atyre, e thonë: "Këta janë ndërmjetësuesit tanë tek Allahu!". Thuaj: "A po e informoni Allahun me diçka që Ai nuk e di, se ç'ka në qiej dhe në tokë?" E pastër është madhëria e Tij nga ajo që i shoqërojnë!

19. Njerëzit nuk ishin tjetër pos të një feje, e u përçanë. E sikur të mos ishte caktim i hershëm nga Zoti yt, do të përfundohej (me dënim) mes tyre, për atë që ishin të përçarë.

20. Dhe thonin: "Përse nuk i vjen atij (Muhamedit) ndonjë mrekulli nga Zoti i tij?". Po ti thuaj: "E fshehta është (çështje) vetëm e Allahut (Ai sjell mrekulli). Prandaj ju pritni, se edhe unë së bashku me ju po pres!"<sup>142</sup>

<sup>142</sup> Ndodh që njeriu të jetë i hidhëruar ndaj vetes ose ndaj dikujt, e të kërkojë prej Zotit ndonjë të keqe për veten ose tjetrin. Mirëpo Zoti Mëshirues nuk e pranon atë lutje, që ta shkatërrojë atë, kundër të cilit bëhet lutja, duke ditur se lutësi do të tërhiqet prej asaj porsa t'i kalojë hidhërimi. E kur është fjala për lutjet për të mira ato i pranon me të shpejtë, prandaj kjo është një e mirë e madhe për njerëzit nga i Madhi Zot.

Njerëzit me karakter të dobët janë të atillë, që kur i gjen ndonjë gjë e pakëndshme, e

21. E kur Ne ua dhurojmë njerëzve mëshirën pasi t'i ketë goditur e keqja (skamja), kur ja, ata u bëjnë hile argumenteve tona. Thuaj: "Allahu është më i shpejti në kurthim". S'ka dyshim, përcjellësit tanë (melaiket) regjistrojnë atë që po thurni ju.

22. Ai (Allahu) ua bëri të mundshëm udhëtimin në tokë e në det, deri kur jeni në anije që lundrojnë me ta (me udhëtarët) me anë të një ere të lehtë dhe janë të lumtur me të (me erën e lehtë), ia beh një erë e fortë dhe nga të gjitha anët rrethohen nga valët dhe binden, se janë të shkatërruar, e lusin Allahun pa farë përzierje të idhujve (duke thënë): "Nëse na shpëton nga kjo (katastrofë), ne do të jemi gjithnjë falënderues!"

23. E kur Ai (Allahu) i shpëtoi ata, ja, ata veprojnë mbrapsht në tokë, pa arsye. O ju njerëz! Kryeneçësia juaj është vetëm kundër vetes suaj, është përjetim i jetës së kësaj bote, pastaj kthimi juaj është te Ne, e Ne ju shpërblejmë për veprimet tuaja.

24. Shembulli i jetës së kësaj bote është si i një shiu, që e kemi zbritur nga qielli, e me anën e të cilit gërshetohen bimët e tokës (mbijnë dhe shpeshohen të gjitha llojet) prej nga hanë njerëzit e kafshët deri kur toka të ketë marrë stolinë e vet dhe të jetë zbukuruar (me bimë, pemë e behar), e banorët e saj të mendojnë se janë të zotët e saj, e asaj i vjen urdhri Ynë, natën ose ditën, Ne e bëjmë atë (të mbjellat) të korrur, sikurse të mos ekzistonte dje. Kështu Ne ua sqarojmë faktet njerëzve që mendojnë.

25. Allahu thërret për në xhenet, dhe atë që do, e vë në rrugë të drejtë.

26. Atyre që bëjnë vepra të mira iu takon e mira (xheneti) edhe më

lusin Zotin në të gjitha gjendjet, e kur ua largon ai atë të keqe e harrojnë Zotin. Kjo është dobësi e njeriut, besimtar ose jobesimtar.

Idhujtarët mekas nuk e mendonin, se shumë popuj para tyre ishin shkatërruar, e do të shkatërroheshin edhe ata, po qe se nuk do të ndiqnin rrugën e drejtë. Ata i thonin Muhamedit a.s.: Na e sill një libër tjetër, që nuk i përqesh zotat tanë, ose ndrysho ato pjesë ku përqeshen zotat tanë e lavdëroji ata. Muhamedi a.s. ju tha: Unë nuk e shpika Kurandin, ju e dini se dyzet vjet kam qenë me ju e nuk iu thashë asgjë, sepse as nuk kam ditur gjë. Tashti më mësoi Allahu, prandaj po jua kumtoj ato. Shpallja është çështje e Zotit e jo imja.

Prej Ademit e deri në kohën pak para Nuhut njerëzit ishin të një besimi, e kur u shfaq ndër disa besimi i kotë, Zoti dërgoi Nuhun e pas tij edhe të tjerët, sepse vendimi i Zotit në ezel ishte të mos i shkatërrojë menjëherë kundërshtarët, prandaj i la të jetonin deri në një kohë.

Idhujtarët mendonin se mrekullia është vepër e Pejgamberit a.s., ndaj kërkonin ndonjë mrekulli fizike. Ajo është vepër e Zotit, të cilën e shfaq Ai atëherë kur do.

teper (e shohin Allahun). Fytyrat e tyre nuk i mbulon pluhuri i zi, as nënçmimi, ata janë banues të xhenetit, aty janë përgjithmonë.

27. E ata që bënë të këqija, dënimi i së keqes është aq sa është ajo, ata i mbulon poshtërimi. Ata nuk mund t'i mbrojnë kush nga Allahu, fytyrat e tyre janë porsitë t'i kishte mbuluar ndonjë copë e errët e natës. Ata janë banues të përjetshëm të zjarrit.

28. Atë ditë i tubojmë të gjithë, ndërkaq atyre që i kanë bërë shok Allahut ju themi: "Rrini në vendin tuaj, ju dhe idhujt tuaj!". Ne i ndajmë ata. E idhujt e tyre iu thonë: "Ju nuk na adhuruat neve!"

29. Allahu na mjafton si dëshmues mes nesh e jush (kështu iu thonë idhujt idhujtarëve). Ne nuk dimë gjë për adhurimin tuaj ndaj nesh (ne nuk dëgjojmë, nuk shohim e nuk kuptojmë).

30. Aty në atë vend çdo njeri provohet me atë që e ka bërë më parë dhe kthehen te Allahu, Sundimtari i tyre i vërtetë dhe humb (shkon huq) prej tyre ajo që trillonin (se do t'u bëjnë shefatë).<sup>143</sup>

31. Thuaj: "Kush ju furnizon me ushqim nga qielli e toka, kush e ka në dorë dëgjimin e shikimin tuaj, kush e nxjerr të gjallin nga i vdekuri e kush e nxjerr të vdekurin nga i gjalli, kush rregullon çdo çështje?" Ata do të thonë: "Allahu". Ti thuaj: "A nuk i frikësoheni?" (dënimet).

32. E ky është Allahu, Zoti juaj i vërtetë. Pas të vërtetës nuk ka tjetër pos humbjes, e si po ia ktheni shpinën (të vërtetës)!

33. Kështu është pra, vendimi i Zotit tënd kundër të shfrenuarve, pse ata nuk besojnë.

34. Thuaj: "A ka prej idhujve tuaj ndokush, që ta fillojë krijimin e mandej atë (pas vdekjes) ta rikthejë?". Thuaj: "Allahu e nis krijimin dhe sërish e rikthen. Si i largoheni pra të vërtetës?"

<sup>143</sup> Idhujtarët mekas qenë sprovuar me një skamje disa vjet rresht. Kërkuan prej Pejgamberit a.s. t'i lutet Zotit dhe i premtuan, se do të besojnë. Kur u fali Zoti rahmet, shi, ata sërish e vazhduan rrugën e tyre të gabuar, duke përgënjeshtuar argumentet, por melaikeve, përcjellës të njeriut, nuk iu shpëton asgjë pa evidentuar.

Të frikësuarit në anije, të cilët i humbën të gjitha shpresat për shpëtim, i drejtohen me lutje Allahut, pse njeriu është i gatuar, në atë mënyrë që kur këputen lidhjet e tjera i kthehet Zotit të vërtetë. E kjo bën të kuptohet se bindja ndaj Zotit është e mbjellur në shpirtin e çdo njeriu, por duke u mbështetur në lidhjet e tjera largohet për një kohë nga ajo bindje.

Kur njerëzit begatohen, zbukurojnë mjetet e kësaj jete iu mbushet mendja se janë të zotët e çdo gjëje, dhe e harrojnë Zotin, prandaj i gjen e keqja. Turpi më i madh për ata që pos Zotit lusin edhe ndonjë send tjetër është Ditën e Kijametit, kur sendet të cilat i lutën dhe që pritën prej tyre ndonjë ndihmë, refuzojnë se kanë qenë të adhuruara prej tyre, dhe atyre u shkon lutja kot.

35. Thuaj: “A ka ndokush prej idhujve tuaj që ndonjë të humbur ta drejtojë në rrugën e drejtë? Thuaj: “Vetëm Allahu udhëzon në të vërtetën. Atëherë pra, a është më e drejtë të shkohet pas atij që udhëzon në rrugën e drejtë, apo pas atij që nuk udhëzon (sepse nuk mund ta udhëzojë as veten), vetëm nëse prej dikujt tjetër udhëzohet? Ç’është me ju? Si gjykoni?”

36. Shumica e tyre nuk përkujnë tjetër pos supozim, e supozimi nuk është asgjë ndaj të vërtetës. Allahu është i Gjithëdijshëm për atë që punojnë.

37. Nuk është e logjikshme të mendohet, se ky Kuran është i trilluar prej dikujt pos Allahut, por është vërtetues i asaj (shpalljes) që ishte më parë, dhe sqarues e komentues i librit. Nuk ka farë dyshimi, se është (i zbritur) nga Zoti i botëve.

38. Përkundër kësaj ata (idhujtarët) thonë, se atë e trilloi ai (Muhamedi). Ti thuaj: “Silleni pra ju një kaptinë të ngjashme me këtë, madje thirrni kë të doni në ndihmë, pos Allahut, po qe se jeni të drejtë në atë që thoni”.

39. Por ja, ata e përgënjeshtroan atë (Kuranin) pa e kuptuar dhe pa ju ardhur shpjegimi i tij. Po kështu, gënjenin edhe ata që ishin më përpara. Shiko si ishte përfundimi i zullumqarëve.<sup>144</sup>

40. Ka prej tyre (te të cilët u dërgua Muhamedi), që e besojnë atë (Kuranin), e ka prej tyre edhe asish, që atë nuk e besojnë. Zoti i njeh më së miri kokëfortit.

41. Po nëse ata të përgënjeshtroan ty, thuaj: “Mua më takon (shpërblimi nga) vepra ime e juve veprimi juaj, ju nuk përgjigjeni për atë që bëj unë, e as unë për atë që bëni ju”.

<sup>144</sup> Të gjitha mjetet për jetesë janë dhuratë prej Zotit, si nga toka, siç janë bimët, shtazët, shpezët, si nga brendia e saj, siç janë mineralet, burimet etj. Të tilla janë edhe ato që vijnë nga qielli, si shiu, rrezet e diellit, ndriçimi i hënës etj. Të gjitha këto ndikojnë në jetën e njeriut. Këtë do të duhej ta kuptojë çdo mendje e shëndoshë, mirëpo duke e ditur Zoti për shpirtin e sëmurë të disave vendosi, që ata të mbesin në errësirë, prandaj ata nuk do të besojnë. Vetëm Allahu ka fuqi të japë jetë në fillim e pa kurrfarë shembulli të mëparshëm, pra ka fuqi ta përsërisë atë, edhe pas zhdukjes së saj. Prej një pike ujë, njeriu i gjallë, prej jobesimtarit, besimtar dhe anasjelltas, është fuqi e mjeshtëri vetëm e Zotit. Për shkak se mësimet e Kuranit nuk shkonin sipas dëshirave të idhujtarëve ata përiqeshin t’ia humbnin shenjtërinë e tij, duke thënë se vetë Muhamedi a.s. i shpiku ato dhe nuk janë prej Zotit, edhe pse e dinin mirë të vërtetën. Edhe sot ka asish, që dëshirojnë rishikimin e dispozitave të Kuranit, vetëm pse nuk përputhen me epshtet e dëshirat e tyre. Gabim i madh është edhe kur disa mësues fetarë mundohen t’i përshtatin kuptimet e Kuranit me kuptimet e ndonjë dietari. Të gjitha mendimet e njerëzve duhet të mbështeten në Kuran, e jo Kurani të mbështetet në to.

42. Ka prej tyre, që të dëgjojnë (kur lexon, por formalisht). A mund ta bësh të shurdhrin të dëgjojë, edhe kur ata nuk kuptojnë?
43. Ka prej tyre që të shikon ty (duket se po të shikon). A mund ta udhëzosh ti të verbrin, kur ata nuk shohin (të vërtetën)!
44. Allahu nuk iu bën asgjë të padrejtë njerëzve, por ata i bëjnë të padrejtë vetes së tyre.
45. (Përkujto) Ditën kur i tubojmë ata, (atyre iu duket) sikur qëndruan (në Dunja) vetëm një moment të ditës, atëherë njihen mes vete. E vërtetë kanë dështuar ata, që nuk besuan këtë prezencë para Allahut, edhe nuk gjetën udhën e drejtë.
46. Nëse ta bëjmë të mundshme të shohësh diçka nga (dënimi) që iu premtuam atyre (këtë do ta shohësh), po nëse ta marrim shpirtin ty (para kësaj, do ta shohësh dënimin e tyre në botën tjetër), kthimi i tyre është vetëm te Ne. Allahu është Dëshmues i asaj që punojnë.
47. Secili popull kishte të dërguarin e vet, e kur u vinte i dërguari i tyre bëhej gjykimi i drejtë mes tyre, atyre nuk u bëhet padrejtësi.
48. Ata thonë: “Kur do të jetë ky premtim (dënim), nëse jeni të drejtë ç’ka thoni?”
49. Thuaj: “Unë nuk mund t’i sjell vetes sime, as dëm, as dobi, pos atë që dëshiron Allahu”. Çdo popull ka afatin (e caktuar), e kur të vijë afati i tyre ata nuk mund ta vonojnë, as për një moment, e as ta ngutin.
50. Thuaj: “Më tregoni, nëse iu vjen dënimi i Tij natën ose ditën, e çka i shtyn të nguten për të kriminelët?”
51. A pasi të ndodhë (dënimi) do ta besoni atë? Apo tani!... (po besoni), e ju ishit ata që kërkonit t’u vijë më shpejt?
52. Më vonë (në Ditën e Kijametit) atyre që bënë zullum iu thuhet: “Shijoni dënimin e përjetshëm!” Mos jeni dënuar më shumë se ç’keni merituar?”
53. E ata kërkojnë t’u tregosh (e do të thonë): “A është e vërtetë ajo (që thua për dënimin)?”.- Thuaj: “Po, betohem në Zotin tim, ajo është më se e vërtetë, dhe ju nuk do të mund ta pengoni kurrsesi”.
54. Secili njeri që e ka dëmtuar veten (duke mos besuar), po të ishte e tij çdo gjë që ekziston në tokë, ai do ta flijonte atë (për të shpëtuar). E kur e shohin dënimin, ata fshehin dëshpërimin (nga hutia). Atëherë bëhet gjykimi i drejtë mes tyre, dhe atyre nuk iu bëhet e padrejtë.
55. Vini re! Nuk ka dyshim, se gjithçka që gjendet në qiej e në tokë është e Allahut! Kini kujdes. Premtimi i Allahut është më se i vërtetë, por shumica e tyre nuk e dinë.

56. Ai jep jetë dhe vdekje, dhe vetëm tek Ai do të ktheheni.

57. O ju njerëz! Juve ju erdhi nga Zoti juaj këshilla (Kurani) dhe shërimi i asaj, që gjendet në kraharorët tuaj (në zemra), edhe udhëzim e mëshirë për besimtarët.

58. Thuaj: "Vetëm mirësisë së Allahut dhe mëshirës së Tij le t'i gëzohen, se është shumë më e dobishme, se ajo që grumbullojnë ata".

59. Thuaj: "Më thuani atë që Allahu ju dha si ushqim (të lejuar), e ju nga ai diçka bëtë të ndaluar, e diçka të lejuar?" Thuaj: "A ju lejoi Allahu ju, ose ju i shpifni Allahut?"

60. Po çfarë është mendimi i atyre që i shpifin Allahut, për Ditën e Kijametit? Allahu është Dhurues i madh ndaj njerëzve, por shumica e tyre nuk falënderojnë.

61. Ti nuk angazhohesh me asnjë çështje, nuk lexon nga ai pjesë nga Kurani dhe nuk bëni ndonjë vepër, vetëm se ne jemi dëshmitarët tuaj, kur ju e ndërmerrni atë. Zotit tënd nuk mund t'i fshihet, as në tokë, e as në qiell, as sa grimca, e as më e vogël se ajo, e as më e madhe, por vetëm se është e evidentuar në Librin e Sigurt.<sup>145</sup>

62. Ta dini, se të afërtit e Allahut (evliatë) nuk kanë frikë (në botën tjetër), e as kurrfarë brengosje!

63. (Ata janë) që besuan dhe ishin të ruajtur.

64. Atyre iu jepet myzhde në jetën e Dunjasë (në çastin e vdekjes) dhe në jetën tjetër (për shpëtim dhe xhenet). Premtimet e Allahut nuk mund të pësojnë ndryshim. E ai është sukses i madh.

<sup>145</sup> Zoti xh. sh. i tregon Muhamedit a.s. për llojet e kundërshtarëve të Kuranit. Disa edhe pse i dëgjojnë thëniet e Kuranit, ato nuk kanë ndikim tek ata, prandaj shqisa e tyre është e topitur si tek i shurdhri, sepse ata edhe duke i parë faktet e misionit pejgamberik të Muhamedit a.s., nuk i kundrojnë si duhet ato, sepse edhe zemrat i kanë të verbra.

Muhamedit a.s. i thuhet, se mund të ndodhë që ndonjë dënim t'i kapë sa je gjallë, e ndoshta jo, por sido që të jetë ata do të tubohen para Zotit Ditën e Gjykimit dhe do ta përjetojnë dënimin, që po kërkojnë. Kur e shohin dënimin besojnë, por pa dobi, sepse atëherë nuk vlen ai besim.

Të gëzohesh për të mirat që na i dhuroi Zoti është e udhës. Një nga mirësitë më të mëdha është dërgimi i Muhamedit a.s. pejgamber dhe rahmet për çdo send, prandaj gëzimi për ardhjen e Muhamedit a.s., është gjithë e porositur sipas ajetit 58.

Allahut nuk mund t'i fshihet sendi më i imët, nuk mund t'i fshihet as ai send, që tashti për tashti nuk është në gjendje ta shohë asnjë lloj mikroskopi. As sendi më i madh nuk mund t'i fshihet. Kjo nuk është thënë shkel e shko, por ka një domethënie të madhe, sepse syri i njeriut ose vegla optike më e përsosur, nuk mund ta përfshijë e ta shohë një send të madh në tërësi. Ia sheh një pjesë ose disa, e jo krejt atë. Vetëm Zoti është Ai, që nuk mund t'i fshihet asnjë pjesë e ndonjë sendi, sado i madh të jetë ai.

65. Po ty mos të të mundojnë thëniet e tyre. E tërë fuqia dhe ngadhënjimi i takon vetëm Allahut. Ai është Dëgjuesi i çdo gjëje, i Gjithëdijshmi.

66. Ta dini, se gjithçka që është në qiej e në tokë janë nën pushtetin e Allahut (pra, edhe idhujtarët). E ata, që pos Allahut adhurojnë, në të vërtetë nuk janë duke pasuar zota, ata nuk janë duke pasuar tjetër pos supozimeve dhe nuk bëjnë tjetër vetëm se gënjejnë.

67. Ai (Allahu) e bëri për ju natën që në të të pushoni, e ditën të ndritshme (të shihni). Në këtë (që bëri), vërtet ka argumente për një popull që dëgjon.

68. (Pas të gjitha argumenteve) Ata (jobsimtarët) thanë: “Allahu ka fëmijë”. Larg asaj është Allahu, Ai është i Pavaruri (s’ka nevojë për asgjë), e Tij është çka ka në qiej dhe çka ka në tokë, ju nuk keni argumente për këtë (që ta thoni), a thoni për Allahun çka nuk dini?

69. Thuaj: “Ata që trillojnë gënjeshtër për Allahun, nuk kanë për të shpëtuar”.

70. Ata kanë një përjetim në Dunja, pastaj kthimi i tyre është vetëm te Ne, e Ne do të bëjmë, që ata ta shijojnë dënimin e dhembshëm për shkak se nuk besonin.<sup>146</sup>

71. Lexoju atyre ngjarjen e Nuhut, kur i tha popullit të vet: “O populli im, nëse iu vjen rëndë qëndrimi im në mesin tuaj, përkujtimet e mia me ajetet e Allahut, e unë iu kam mbështetur vetëm Allahut, ju vendosni për qëllimin tuaj, thirrni në ndihmë edhe zotat tuaj, e mos e mbani fshehur, dhe zbatoheni atë kundër meje e mos pritni”.

72. “E nëse prapësoheni (nga mësimet e mia), unë nuk iu kërkoj ndonjë shpërblim, se shpërblimi im është vetëm prej Allahut. Unë jam i urdhëruar të jem njëri prej muslimanëve”.

73. E ata (populli i tij) e konsideruan atë rrenacak e Ne e shpëtuan

<sup>146</sup> Evliaja është besimtar i përpikët. Në një hadith thuhet: “Janë disa robër të Allahut, të cilët nuk janë, as pejgamberë, e as dëshmorë, për pozitën e tyre që ua ka dhuruar Allahu ua kanë lakmi, edhe pejgamberët, edhe dëshmorët!” Shokët i thanë: “Na trego kush janë ata? Çfarë vepra kanë bërë? E të dijme edhe ne. Pejgamberi a.s. atëherë tha: “Njerëzit që janë dashur mes vete për hir të Allahut dhe të fesë, pa pasur mes vete afërsi farefisnore, as pa favorizuar njëri-tjetrin me pasuri, betohem në Allahun, fytyrat e tyre janë dritë, janë në vende të ndërtuara nga nuri, nuk frikësohen kur njerëzit brengosen... pastaj ai lexoi ajetin në fjalë.

Të tillëve melaiiket iu japin myzhde për shpëtimin e tyre mu në momentin e vdekjes, po edhe pas vdekjes, duke iu dhënë të kuptojnë se janë xhenetlinj. A ka nevojë Zoti për fëmijë kur gjithçka është e Tij, fëmija është për atë që ka nevojë për të.



atë dhe ata që ishin bashkë me të në anije, dhe i bëmë që ata të jenë pasardhës (zëvendësues), kurse ata që i përgënjeshtroan ajetet tona i përmbytëm. Shih pra, si ishte fundi i gënjeshtarëve.

74. Mandej pas tij dërguam të dërguar te popujt e tyre, të cilët erdhën dhe u sollën atyre argumente të forta, por ata nuk i besuan asaj, të cilën më parë e kishin përgënjeshtroar. Kështu pra, vulosim zemrat e atyre, që i kalojnë kufijtë.

75. Pastaj pas tyre dërguam Musain dhe Harunin me argumentet tona, te Faraoni dhe paria e rrethit të tij, po ata paraqitën kryelartësi, pse ishte popull që bënte krime.

76. E kur iu erdhi atyre e vërteta e sigurt nga Ne ata thanë: “Kjo nuk është tjetër pos magji e qartë”.

77. Musai tha: “A të vërtetës i thoni magji? A magji është kjo? Magjistarët nuk shpëtojnë!”

78. Ata thanë: “Mos erdhe të na largosh nga ajo (feja), që e gjetëm te prindërit tanë, për t’ju mbetur juve të dyve madhështia në tokë? Po ne nuk ju besojmë juve të dyve”.

79. Faraoni tha: “Sillmëni mua të gjithë magjistarët e aftë”.

80. E kur erdhën magjistarët Musai iu tha: “Hidhni ç’keni për të hedhur”.

81. E kur i hodhën ata Musai iu tha: “Kjo që sollët ju tashti vërtet është magji!” Po Allahu do ta asgjësojë këtë, sepse Allahu nuk e përkrah veprën e të prishurve.

82. Dhe me argumentet e veta Allahu e fuqizon të vërtetën, ndonëse e urrejnë jobesimtarët.

83. Duke pasur frikë nga faraoni dhe nga rrethi i tij, se do t’i torturojnë Musait nuk i besoi kush pos një pjese e pasardhësve të popullit të tij. Vërtet faraoni ishte arrogant në tokë dhe ai ishte prej shkatërrimtarëve.

84. Musai tha: “O populli im, nëse i keni besuar Allahut, vetëm atij mbështetuni, nëse jeni të dorëzuar (vendimit të Tij)!”

85. Ata iu përgjigjën duke i thënë: “Allahut iu kemi mbështetur, Zoti ynë, mos i mundëso popullit mizor të na sprovojë!”

86. “Dhe me mëshirën tënde, na shpëto prej popullit jobesimtar!”

87. Ne i thamë Musait dhe vëllait të tij t’i bëni vend në Egjipt popullit tuaj, shtëpitë tuaja t’i bëni faltore e ta falni namazin rregullisht. Ti (Musa) përgëzoji besimtarët!

88. Musai tha: “Zoti ynë, Ti i ke dhënë faraonit dhe parisë së tij mjete

të përjetimit dhe pasuri në jetën e kësaj bote, ashtu që o Zoti ynë, po i largojnë njerëzit prej rrugës tënde. Zoti ynë, zhduke pasurinë e tyre, shtrëngoji zemrat e tyre, që të mos besojnë derisa ta shijojnë dënimin e idhët”.

89. Ai (Allahu) tha: “Lutja juaj është pranuar, prandaj ju të dy qëndroni ashtu si jeni, e mos ndiqni rrugën e atyre që nuk dinë!”<sup>147</sup>

90. Ne i kapërcyem Beni Israilët përtej detit, e faraoni dhe ushtria e tij i ndoqi mizorisht dhe armiqësisht, derisa e përfshiu atë përmbytja, e ai tha: “Besova se nuk ka zot tjetër pos Atij që i besuan Beni Israilët, edhe unë jam nga muslimanët!”

91. Ti tani beson, ndërsa më parë kundërshtove dhe ishe njëri prej shkatërruesve!

92. Sot po të shpëtojmë ty (po të nxjerrim prej detit) me trupin tënd (të vdekur), që të shërbesh si argument për ata që vijnë pas teje. Vërtet ekziston një shumicë njerëzish, që nuk i hulumtojnë argumentet Tona.

93. Në të vërtetë, Ne i vendosëm Beni Israilët (pas shkatërrimit të armiqve të tyre) në një vend të mirë, i furnizuar ata me ushqime të dobishme dhe nuk ishin të përçarë (rreth fesë), vetëm pasi iu erdhi atyre dituria (Tevrati). Zoti yt, do të gjykojë mes tyre në Ditën e Kijametit, për atë që ishin përçarë.

<sup>147</sup> Muhamedi a.s. u tregoi kurejshitëve për Nuhun dhe popullin e tij. U tregoi se pejgamberët nuk kanë pasur si qëllim ndonjë interes material. Ata punuan për të lartësuar moralin njerëzor të mbështetur në udhëzimet e Zotit. U tregoi se kryeneçësia e tyre nuk i solli kurrfarë dëmi Nuhut, e edhe më pak Zotit, por iu solli atyre vetë. U dha të kuptojnë, se edhe kurejshitët do t'i gjejë ashtu ndonjë e zezë.

Udhëzimet e Zotit janë mëshirë, por nëse edhe pas të gjitha këshillave të buta e të bukura refuzohet e vërteta, mëshira e Zotit tërhiqet nga zemrat e tilla, dhe atëherë zemrat e tyre mbyllen dhe nuk shohin asgjë të mirë e të mbarë, sepse janë duke u përgatitur për xhehenemin e shëmtuar.

Për Nuhun dhe popullin e tij, ditën të na rrëfejnë vetëm shpalljet nga Zoti, sepse jeta e tij i takon një lashtësie të hershme, për çka historia nuk di asgjë. Për Musain që ishte nja dymijë e pesëqind vjet para Pejgamberit tonë dhe për faraonët historia zotëron disa shënime në bazë të studimeve arkeologjike. Faraoni dhe populli i tij kibtët (koptët) ishin popull injorant, popull i pafe, ndërsa populli i Musait ishte popull i udhëzuar me libër, me kushtetutë prej Zotit, prandaj polemika mes tyre ishte e madhe. Koptët kishin kushte të mira për jetesë, dhe ajo gjendje ua kishte rritur mendjen. Zakonisht njerëzit e tillë me shumicë janë mendjelartë, por janë edhe të marrë, sepse nuk dëgjojnë këshilla nga të tjerët nga mendjemadhësia e tyre dhe mbesin të tillë gjatë tërë jetës.

Hidhërimi i Musait që duket në mallkimin që i bëri popullit të faraonit ishte hidhërim për hir të Allahut dhe të fesë së Tij, e jo hidhërim për veten e vet.

94. Po (fjala vjen), nëse je në dyshim për këtë që të zbritëm ty (për ngjarjet e pejgamberëve), atëherë pyeti ata që lexojnë librin para teje. Ty të erdhi nga Zoti yt e vërteta, pra, mos u bëj prej atyre që dyshojnë.

95. Dhe mos u bëj prej atyre, që i përgënjeshtroan argumentet e Allahut, e të bëhesh nga të dështuarit.

96. Ata, për të cilët ka përfunduar caktimi i Zotit tënd, ata nuk besojnë,

97. edhe sikur t'u kishin paraqitur atyre çdo lloj argumenti, derisa të shohin dënimin e rëndë.

98. Përse nuk pati vendbanim, që të ketë besuar e besimi i tij të ketë ndihmuar (në shpëtim), pos popullit të Junusit, që pasi besoi Ne larguam prej tyre dënimin shëmtues në jetën e kësaj bote dhe i lejuam të jetojnë deri në një afat të caktuar.

99. Sikur të kishte dashur Zoti yt, do t'i besonin çka janë në tokë që të gjithë. A ti do t'i detyrosh njerëzit të bëhen besimtarë?

100. Nuk është e mundur për asnjë njeri të besojë, pos me lejen e Allahut. E dënimin ua jep atyre që nuk mendojnë.

101. Thuaj: “Vështroni me vëmendje çka ka (nga argumentet) në qiej e në tokë. Po argumentet dhe qortimet nuk bëjnë dobi ndaj një populli që nuk beson.

102. A janë duke pritur tjetër (fat) pos ditët (e zeza) si të atyre që ekzistonin para tyre? Thuaj: “Pritni, pra, se edhe unë bashkë me ju po pres!”

103. E Ne pastaj i shpëtojmë të dërguarit tanë edhe ata që besuan. Ja kështu është detyrë e Jona, t'i shpëtojmë besimtarët.<sup>148</sup>

<sup>148</sup> Zoti xh. sh. ua mundësoi Beni Israilëve të kalojnë përtej detit Suvejs me ndihmën e mrekullisë që ia dha Musait. Faraoni me ushtrinë e tij i ndoqi rreptas dhe u fut po në atë rrugë nga kaloi Musai me popullin e vet. Kur u futën të gjithë në ato rrugë të detit, që ishin hapur për Musain, e jo për faraonin uji i detit u bashkua dhe i përmbyti që të gjithë. Para se të përmbyste faraoni e shprehu besimin tri herë. Herën e parë tha: “Besova”, të dytën: “S’ka Zot tjetër pos Atij që i besuan Beni Israilët” dhe së treti: “Unë jam nga muslimanët”. Nuk iu pranua besimi, sepse ai erdhi me vonesë pas humbjes së të gjitha shpresave, e atëherë besimi është i papranueshëm.

Komentatorët thonë: Trupin e vdekur të faraonit e hodhën valët e detit në breg, për arsye se ai e kishte quajtur veten zot, e që të mos mashtrohej kush se ai shpëtoi Zoti ua paraqiti kufomën e tij të fryrë, sa një ka. Për dyshimin që përmendet rreth tregimeve të Kuranit për ngjarjet e pejgamberëve fjala është për çdo njeri, e jo për Muhamedin a.s. personalisht. Junusi ishte i dërguar i popullit të vet në Ninive, në krahinën e Mosulit, në veri të Irakut. Pasi populli nuk i respektoi mësimet e tij ai u largua. Largimi i tij ishte shenjë e ardhjes së dënimimit nga Zoti. Mirëpo populli atëherë u pendua sinqerisht

104. Thuaj: “O ju njerëz, nëse ju dyshoni në fenë time, unë nuk adhuroj ata që ju adhuroni pos Allahut, por adhuroj Allahun që u jep vdekjen (ashtu si iu ka dhënë jetën), dhe jam i urdhëruar të jem besimtar (i Zotit një).

105. Dhe (jam i urdhëruar): Përqendrohu me tërë qenien tënde në fenë e drejtë, e mos u bëj nga idhujtarët!

106. Dhe mos lut tjetërkënd pos Allahut, ndonjë (idhull) që nuk të sjell, as dobi, as dëm, e nëse e bën atë dije se i ke bërë padrejtësi vetes.

107. Nëse Allahu të provon me ndonjë të keqe atë s’mund ta largojë kush pos Tij, po nëse dëshiron të japë ndonjë të mirë, s’ka kush që mund ta pengojë dhuntinë e Tij. E shpërblen me të atë që do nga robërit e Tij. Ai është Shumë falës dhe Mëshirues i madh.

108. Thuaj: “O ju njerëz, juve ju erdhi e vërteta nga Zoti juaj, e kush merr rrugën e drejtë ai e ka vetëm për veten e vet, ndërsa kush e merr të shtrembrën ai e ka humbur veten. Unë nuk jam roje e juaj!”

109. Ti ec pas asaj, që të shpallet dhe bëhu i durueshëm derisa Allahu të gjykojë. Ai është më i miri i gjykatësve!

---

për gabimin e vet dhe iu drejtua Zotit me lutje, që t’ua falë gabimin. Zoti e largoi nga ata dënimin dhe i la te jetojnë e të shfrytëzojnë të mirat e kësaj jete. Kjo dëshmon, se njerëzit në raste të ndonjë rreziku nga ndonjë dukuri natyrore duhet të kthehen me lutje të sinqerta tek Zoti, e Ai do t’ua largojë të keqen. Muhamedit a.s. i thotë Zoti xh. sh., që të mos brengosej aq shumë për disa njerëz, pse nuk besojnë, se ajo nuk është punë e tij. Po të donte Zoti të gjithë do të besonin, por Ai e do atë besim që buron nga vetë vullneti i njeriut, e jo atë që është rezultat i dhunës.

Me ndihmën e Allahut përfundoi përkthimi i kësaj kaptine. Falënderuar qoftë Zoti i Madhëruar!

## 11. SURETU - HUDË

*E zbritur në Meke, pas sures Junus, ajete: 123*

*Allahu e di më së miri, por si duket kjo kaptinë e merr emrin Hudë, me qëllim përjetimin e përpjekjeve fisnike të atij pejgamberi, i cili me të gjitha fuqitë e veta u përpoq ta sjellë atë popull në rrugën e drejtë. Ishte popull arrogant, sepse ishte shumë i zhvilluar fizikisht dhe si i tillë u mashtrua, duke mos iu përvulur asnjë këshillë të Hudit, të cilat ua solli prej Zotit të Madhëruar, dhe si rrjedhojë e kokëfortësisë së tyre pësuan ndësbkimin nga një erë e fuqishme, që i shkatërroi në tërësi.*

*Kaptina fillon me madhështinë e ajeteve të Kuranit të radhitura në mënyrën më të përsosur, me çka dokumentohet se është shpallje nga Zoti, Krijues i gjithësisë, Njohës i të gjitha çështjeve e sendeve në qiej e në tokë.*

*Parashtron natyrën e thirrjes islame, e cila në dallim nga rruga që ndjekin të humburit, ndjek rrugën e argumenteve e të logjikës.*

*Në këtë kaptinë flitet mbi jetën dhe veprimtarinë e disa pejgamberëve, si të Nubut, Hudit, Salibut, Lutit, Shuajbit e Musait.*

*Parashtrimi i lajmeve për jetën dhe veprimtarinë e pejgamberëve, për vua-  
jtjet dhe vështirësitë që përjetuan ata gjatë kryerjes së detyrës së tyre, për qëndrueshmërinë dhe durimin e pashoq të tyre, kisbin si qëllim përforcimin, qetësimin dhe lehtësimin e vuajtjeve të pejgamberit Muhamed a.s., të vua-  
jtjeve të tij, të cilat i përjetonte nga kurejshitët, e posaçërisht të asaj peri-  
udhe, kur i vdes axha i tij Ebu Talibi, i cili ishte kështjellë mbrojtëse nga armiqtë e jashtëm, dhe kur i vdes bashkëshortja e tij e ndershme Hatixhe, ku ai gjente pas lodhjeve që përjetonte, vendpushim dhe vendqetësim në shtëpi, e disponim shpirtëror që ia krijonte bashkëshortja e vet.*

*Kaptina përfundon me qëllimin e rrefimit të jetës së vëllezërve pejgam-  
berë, që ishin para Muhamedit a.s., e duke u drejtuar me urdhra, udhëzime e këshillime Muhamedit a.s. dhe umetit të tij.*

## 11. SURETU - HUDE

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Elif, Lam, Ra, (ky është) Libër, ajetet e të cilit janë radhitur (në mënyrë të përsosur, njëkohësisht), edhe shkoqitur nga i Urti dhe i Dijshmi i të gjitha çështjeve me hollësi.
2. Që të mos adhuroni tjetër përveç Allahut. Unë jam (dërguar) nga Ai, qortues e përgëzues për ju.
3. E t'i kërkonti falje Zotit tuaj dhe pendohuni (kthehuni) tek Ai, se Ai do t'ju mundësojë përjetime të mira (në këtë jetë) deri në një afat (të caktuar) dhe çdo punëmiri ia jep shpërblimin e merituar. Në qoftë se refuzojnë (të kërkojnë falje) unë pra kam frikë për ju dënimin e Ditës së Madhe.
4. Se kthimi i juaj është vetëm tek Allahu, Ai është i Plotfuqishëm për çdo send.
5. Ja, ata pështjellojnë (armiqësinë në) gjoksat e tyre, që ta fshehin nga Ai, por ta dini se edhe kur mbulohen ata me petkat e tyre, Ai e di se çka fshehin dhe çka shfaqin. S'ka dyshim se Ai është i Njohur thellësisht për atë që mbajnë zemrat (qëllimet) e tyre.
6. Nuk ka asnjë gjallesë në tokë, që Allahu të mos ia ketë garantuar furnizimin e saj, Ai e di vendbanimin dhe vendstrehimin e saj (pas vdekjes). Të gjitha (këto) janë në Librin e Qartë (Levhi Mahfudh).
7. Ai është që i krijoi qiejt e tokën brenda gjashtë ditëve (fazave), e Arshi (Froni) i Tij kishte qenë (më parë) mbi ujë, që t'ju sprovtojë, se cili prej jush është më vepërmirë. Nëse ti ju thua: "Ju do të ringjalleni pas vdekjes!", ata që nuk besuan thonë: "Kjo (çka na thua) nuk është tjetër vetëm se magji e hapur".
8. Nëse Ne e vonojmë ndëshkimin për një kohë të shkurtër kundër tyre ata thonë: "Çka po e pengon atë?" Le ta dijnë se ditën kur do t'iu vijë, ai nuk zmbreset prej tyre, ata do t'i rrethojë ai (dënimi) me të cilin talleshin.
9. Po nëse Ne ia japim njeriut ndonjë begati nga ana jonë, e pastaj e tërheqim atë prej tij ai do të jetë i dëshpëruar dhe përbuzës.
10. E nëse pas të keqes që e pat goditur atë Ne dhurojmë të mira, ai do të thotë: "Kaluan të këqijat prej meje!". Vërtet, ai është i shfrenuar dhe mendjemadh.

11. Përveç atyre, të cilët kishin durim dhe bënin vepra të mira, të tillët kanë falje (të gabimeve) dhe shpërblim të madh.<sup>149</sup>

12. A mos (shpresojnë idhujtarët, se) do të lësh diçka nga ajo që t'u shpall ty (sepse iu vjen rëndë ta dëgjojnë), dhe të shtrëngon zemrën tënde ajo (komunikimi i shpalljes), për shkak se ata do të thonë: "Pse të mos i ketë zbritur atij (Muhamedit) ndonjë pasuri, ose përse të mos i ketë ardhur bashkë me të ndonjë engjëll?". Ti je vetëm qortues, e Allahu përkujdeset për çdo send.

13. Apo, pse ata thonë: "Ai (Muhamedi) e trilloi atë (Kuranin)". Thuaj: "Formuloni pra dhjetë kaptina si ai (Kurani) ashtu të trilluara (siç thoni ju) dhe thirrni pos Allahut, po qe se jeni të drejtë (në çka thoni), kë të mundeni për ndihmë!"

14. E nëse nuk ju përgjigjen juve, atëherë pra ta keni të qartë se ai (Kurani) është i zbritur me dijen e Allahut dhe se nuk ka të adhuruar të vërtetë pos Tij. A jeni pra muslimanë?"

15. Kush ka si qëllim jetën e kësaj bote dhe të mirat e saj Ne do t'ua plotësojmë atyre shpërblimin e veprave të tyre në të, dhe atyre nuk do t'ua mungojë gjë.

16. Të këtillëve në botën tjetër iu përket vetëm xhehenemi. Ajo që punuan dhe vepruan ata ka dështuar dhe është asgjësuar.

17. A ai që është (i mbështetur) në argument nga Zoti i tij dhe atë e përforcon dëshmia nga Ai, e para tij (Kurani) ishte (dëshmitar) libri i Musait (Tevrati), që ishte udhërrëfyes e mëshirë - (është i njëjtë me

<sup>149</sup> Kurani është libër i famshëm, me radhitje precize dhe sqarime të thukta nga vetë i madhi Zot, që çdo send e di në hollësi. E dërgoi Muhamedin a.s. t'ju thotë njerëzve: të mos adhuroni tjetërkënd pos Allahut, të kërkon falje për mëkatet dhe të pendoheni për punët e këqija, kurse Ai do t'ju mundësojë jetë të mirë dhe do t'ju shpërblejë. Muhamedi a.s. kishte si detyrë t'ju tërheqë vërejtjen refuzuesve, e t'i përgëzojë respektuesit. Të mos mashtrohet kush, se mund të fshehë diçka prej Zotit, Ai i di të gjitha. Nga mëshira e Tij i ka garantuar furnizimin çdo gjallesë. Ai është që krijoi qiej e tokë në etapa, e sikur të dëshironte do t'i krijonte për një moment. Para tyre ishte i krijuar Arshi - Froni i Allahut dhe uji.

Të gjitha këto krijesa Zoti i krijoi sipas dëshirës së vet, i krijoi edhe njerëzit për t'i sprovuar, me qëllim për t'u dalluar i miri dhe i keqi, e më në fund për ta shpërblyer secilin sipas meritës.

Njerëzit me karakter të dobët janë ata, që kur i godet ndonjë e pakëndshme dëshpërohen, dhe nuk e falënderojnë Zotin për të mirat, por u rritet mendja dhe mbyten e zhyten në mburrje e krenari; janë për t'u lakmuar ata që kanë karakter të qëndrueshëm, janë të durueshëm në fatkeqësi, janë mirënjohës për begati dhe vazhdojnë me punë të mira, pra janë besimtarë të denjë.

atë që ka për qëllim vetëm këtë jetë)? Të tillët (që janë në rrugë të drejtë) e besojnë (Kuranin). E kush prej atyre grupeve e refuzuan atë, vendi i tij është zjarri. E ti (Muhamed) mos ki dyshim në të, ai është e vërtetë nga Zoti yt, në të s'ka dyshim, por shumica e njerëzve nuk e besojnë.

18. E kush është më mizor, se ai që trillon gënjeshtër për Allahun? Të tillët paraqiten para Zotit të tyre, e dëshmitarët thonë: “Këta ishin që gënjyen ndaj Zotit të tyre, pra mallkimi i Allahut qoftë kundër mizorëve,

19. të cilët pengojnë nga rruga e Allahut dhe përpiqen ta shtrembërojnë atë, mu ata janë që nuk e besojnë botën tjetër!”

20. Ata nuk ishin të paprekshëm në tokë (prej dënimit të Zotit), dhe ata nuk kishin mbrojtës pos Allahut. Atyre iu shumëfishohet dënimi, sepse ata nuk ishin që mund të dëgjonin dhe as nuk shikonin.

21. Ata mashtruan veten dhe humbën prej tyre ata (idhujt) që i patën trilluar.

22. Është e vërtetë se ata në botën tjetër janë më të humburit.

23. Ata që besuan dhe bënë vepra të mira dhe u përlulën ndaj Zotit të tyre, ata janë banues të xhenetit, në të janë përgjithmonë.

24. Shembulli i gjendjes së këtyre dy grupeve është (i atyre që nuk besuan), si ai i verbri dhe i shurdhri, dhe (i atyre që besuan) si ai që sheh dhe dëgjon. A janë në pozitë të barabartë? A nuk përkujtoni?!...<sup>150</sup>

25. Ne e patëm dërguar edhe Nuhun te populli i vet (me porosi të

<sup>150</sup> Idhujtarët i thonin Muhamedit a.s. t'u sjellë ndonjë pasuri të madhe, ose ndonjë engjëll, i cili do të dëshmojë për të, e u tallnin me shpalljen – Kuranin, që i vinte prej Zotit. Për të mos u demoralizuar Muhamedi a.s., Zoti i thotë, që të mos ua vërë veshin thënieve të tyre, të vazhdojë me komunikimin e Kuranit, edhe pse ata do t'i thonë, se ai e ka trilluar vetë dhe se ai nuk është fjalë e Zotit. Nëse është trillim i Muhamedit a.s., le të trillojnë edhe ata diçka të ngjashme, e nëse nuk mundin, le të dorëzohen.

Kush ka si qëllim vetëm përjetimet e kësaj bote mund t'i plotësohet dëshira, nëse kjo është edhe dëshirë e Allahut, por jo domosdo. Pak më qartë rreth kësaj çështjeje flet ajeti 118 i kaptinës Israë, e edhe ajeti 20 i kaptinës Shura. Një njeriu të tillë nuk i mbetet asgjë, pos zjarrit në botën tjetër. Rrugën e ndritshme të mbështetur në argumentet e Allahut, e vërteton edhe Kurani, edhe Xhibrili, edhe librat e mëparshëm, siç është Tevrati i Musait, pra të mos brengosin as ty, as besimtarët shpifjet e atyre, që nuk janë besimtarë. Ata janë zullumqarë të vërtetë. Për zullumin e tyre Ditën e Gjykimit para Zotit do të dëshmojnë pejgamberët, njerëzit dhe melaiKET. Ata menduan, se do t'i shpëtojnë dënimit, por iu doli e kundërta, sepse dënimi i tyre do të jetë i shumëfishtë, sepse ata as nuk e dëgjuan me vemendje Kuranin, as nuk i vërejtën seriozisht faktet konkrete. Është edhe më keq për ata, sepse veprat e tyre janë pa kurrfarë vlere.



njëjtë si Muhamedin, që t'u thotë): "Unë ju tërheq vërejtjen haptazi, 26. që të mos adhuroni tjetërkënd pos Allahut, sepse unë kam frikë për dënimin tuaj në Ditën e Pikëllueshme".

27. Paria që nuk besoi nga populli i tij tha: "Ne nuk të shohim ndryshe, vetëm si njeri, sikurse edhe ne, ne nuk po shohim se të pasoi kush, përveç atyre që janë më të poshtërit e më mendjelehtit nga mesi ynë, dhe ne nuk shohim, se ju keni ndonjë vlerë mbi ne, përkundrazi ne ju konsiderojmë gënjeshtarë!"

28. (Nuhu) Tha: "O populli im, më thuani nëse unë jam i mbështetur në argument të qartë nga Zoti im dhe Ai më dha mëshirë nga ana e Tij, e juve iu janë fshehur ato (argumentet sepse jeni të dhënë pas kësaj jete), a mos do t'ju detyrojmë për to (pranimin e tyre), kur ju jeni urrejtës të tyre!"

29. O populli im, unë për këtë nuk kërkoj prej jush ndonjë pasuri, shpërblimi im është vetëm tek Allahu. Dhe unë kurrsesi nuk i largoj ata që besuan, ata janë afër Zotit të tyre; por unë ju shoh si popull, që nuk dini e nuk kuptoni.

30. O populli im, a nuk po mendoni, se nëse unë i përzë ata, kush do të më mbrojë mua nga Allahu (dënimi i Tij)?

31. Unë nuk ju them juve, se tek unë janë depot e Allahut, as nuk ju them, se unë e di të fshehtë, as nuk ju them, se unë jam engjëll, as nuk ju them atyre, që sytë tuaj i nënçmojnë, se Allahu nuk ju dhuroi atyre të mira. Allahu e di më së miri, se çka në shpirtrat e tyre, pse atëherë une konsiderohem zullumqar.

32. Ata thanë: "O Nuh, ti polemizove me ne dhe e zgjate polemikën tonë. Urdhëro, e nëse flet të vërtetën sille pra, të na godasë ajo me çka na kërcënohesh!"

33. Ai tha: "Atë jua sjell vetëm Allahu, po qe se dëshironi, e ju nuk mund ta pengoni!"

34. Nëse përpiqem t'ju këshilloj, po qe se Allahu don t'ju humbë këshilla ime nuk bën dobi. Ai është Zoti juaj dhe vetëm tek Ai do të ktheheni.

35. A mos po thonë se ai e trilloi atë? Thuaj: "Nëse unë kam trilluar, atëherë ai është mëkati im, e unë jam larg nga krimet tuaja".

36. E Nuhut i qe shpallur: "Nuk do të besojë më askush nga populli yt, përveç atyre që kanë besuar (deri tashti), pra mos u brengos për atë që punojnë ata".

37. E ndërtoje anijen nën mbikëqyrjen Tonë dhe me mësimin tonë, e mos m'u drejto Mua për ata që mohuan, ata gjithqysh janë të përmbytur.

38. Dhe ai ndërtonte anijen e paria e popullit të tij, sa herë që kalonte pranë tij përqeshej me të. Ai ju thoshte: "Nëse talleni me ne, edhe ne do të tallemi me ju, ashtu siç po talleni ju!"

39. Dhe më vonë do të kuptoni, se cili do ta pësojë dënimin e turpshëm dhe mbi të cilin do të jetë dënimi i përzjetshëm.<sup>151</sup>

40. E kur erdhi urdhri ynë (i caktuar për ndëshkim) dhe gufoi (uji) prej furrës (vend ku piqet buka), Ne i thamë: "Ngarko në të çdo krijesë nga një çift edhe familjen tënde, përveç për kë është marrë vendim i hershëm kundër tij, e (ngarkoje) edhe kush ka besuar, po përveç një pakice, nuk i kishin besuar atij".

41. Dhe ai tha: "Hipni në të, me emrin e Allahut ajo lundron dhe ndalet. Vërtet, Zoti im është Shumë falës, Mëshirues i madh".

42. Ajo lundronte me ta nëpër valë si kodra, e Nuhu e thirri djalin e vet, që ishte në një vend të ndarë: "O djali im, hip bashkë me ne, e mos u bëj me mohuesit!"

43. Ai (djali) tha: "Unë do të ngjitem në një kodër, që do të më mbrojë nga uji (vërshimi)!" Tha: "Nuk ka sot mbrojtës prej dënimit të Allahut, pos atë që Ai e ka mëshiruar!" Vala hyri mes tyre të dyve, e ai (djali) u mbyt në ujë.

44. E iu pat thënë: "Oj tokë, përbije ujin tënd, dhe o qiell, ndërpreje

<sup>151</sup> Tregimet ndaj pejgamberëve të përparshëm kanë si qëllim t'i japin lehtësime Muhamedit a.s. në detyrën e tij, duke kuptuar se si edhe ata para tij patën vështirësi, dhe se si ata ishin të durueshëm, mandej se si ju vinte ndihma nga Zoti. Edhe besimtarët muslimanë nga rrëfime të tilla do të fitojnë përvojën e duhur në jetën e tyre.

Të gjithë të dërguarit e Zotit në përpjekjet e tyre patën si detyrë dhe qëllim kryesor ta udhëzojnë popullin në besimin e vetëm të një Zoti, kurse mohuesve ju tërhoqën vërejtjen për rrezikun që i pret. Është karakteristike çështja e tyre, se gjithnjë ishin të mashtruar pas jetës së kësaj bote, ata që ishin kryelartë ndaj thirrjes së pejgamberëve. Zakonisht ata të cilët ishin të privilegjuar me pozitë si pari, ose pasanikë talleshin me besimtarët.

Asnjë i dërguar, ashtu sikurse edhe Nuhu për hir të kryeneçëve, nuk pranoi t'i largojë prej vetes besimtarët. Ai nuk kërkoi shpërblim, nuk pretendoi se ka diçka në dorë, pos shpalljes së Zotit, nuk iu tha se dënimi kundër jush është në dorën time, por në Dorën e Zotit, e meqë ai ishte një popull shumë i padëgjueshëm dënimi nga ana e Zotit ishte i pashmangshëm, prandaj ai u urdhërua ta ndërtojë anijen, dhe të mos kërkojë falje për kundërshtarët. Paria kryelartë tallej me Nuhun duke i thënë kinse ishte pejgamber, e tani u bëre zdrukthtar, e Nuhu i njoftoi ata për fatkeqësinë që i priste.

(shiun), uji u tërhoq, urdhri u zbatua dhe ajo (anija) u ndal në (kodrën) Xhudij, e u tha: "I shkatërruar qoftë populli mizor!"

45. Nuhu e luti Zotin e vet, duke i thënë: "O Zoti im, djali im është i familjes sime, e premtimi Yt është i saktë, ndërsa Ti je më i Drejti i të drejtëve!"

46. (Zoti) Tha: "O Nuh, ai (djali) nuk ishte nga familja jote (për të cilën të premtova, se do t'i shpëtoj), ai ishte punëkeq, e ti mos më kërko Mua atë që nuk di, Unë të këshilloj që të mos bëhesh nga injorantët!"

47. (Nuhu) Tha: "Zoti im, unë mbështetem në mbrojtjen Tënde, që të (mos) kërkoj prej Teje atë për çka nuk kam njohuri, e në qoftë se nuk më fal mua dhe nuk më mëshiron Ti, do të jem i humbur!"

48. Iu pat thënë: "O Nuh, zbarko qofsh i shpëtuar nga ana Jonë, me begati për ty dhe për një popull, që është me ty. E një populli (tjetër) do t'i mundësojmë përjetime, e pastaj do t'i godasë dënimi i dhembshëm nga ana Jonë".

49. Këto janë disa nga rrëfimet e panjohura (për ty), që po t'i shpallim ty, e që para këtij (Kuranit) nuk i ke ditur, as ti, as populli yt. Pra, të jesh i durueshëm, se përfundimi (i lavdishëm) është për të devotshmit.<sup>152</sup>

50. Edhe tek (populli) Adi (dërguam) nga mesi tyre Hudin, që tha: "O populli im, adhurojeni Allahun, ju nuk keni të adhuruar të vërtetë pos Tij, ju vetëm po hutoheni me trillime".

<sup>152</sup> Nuhu ndërtoi anijen dhe shenjat e para të vërshimit u dukën në faqen e tokës. Fjala "tenur" është emër i vendit ku piqet buka, por mund të jetë edhe sipërfaqja e tokës. Komentatorët e Kuranit kanë dhënë një tetë mendime rreth qëllimit të kësaj fjale, por për të qenë dukuri e jashtëzakonshme - mrekulli -nuk është larg mendjes që të ketë filluar prej furrës së bukës, prej një vendi të jashtëzakonshëm për burimin e ujit. Zoti e di më së miri! Zoti e urdhëroi Nuhun të ngarkojë në anije nga një çift prej të gjitha gjallesave, të cilat nuk mund të jetojnë në ujë, ta ngarkojë familjen e tij, pos atyre që ishin të gjykuar për dënim, t'i ngarkojë edhe ata pak besimtarë që ishin me te, e Nuhu ju tha se anija lundron e ndalet me emrin e Allahut, me Bismilahun. Pak para se ta fillojë anija lundrimin Nuhu e thërret djalin e vet - Kenanin -ose sipas dikuj - Jamin - që edhe ai të hipë në anije, por ai nuk pranoi, e valët e ujit që ishin ngritur si kodra nëpër të cilat lundronte anija, ndërhyjnë ndërmjet Nuhut dhe djalit të tij dhe e përmbysin djalin. Në atë vërshim u mbyt edhe një grua e Nuhut - Vailetun, që kishte qenë tradhtare. Nuhut iu dhimbte djali, prandaj ju drejtua Zotit se i shkoi djali, por Zoti e njoftoi se ai ishte punëkeq, e si i tillë nuk ishte yti në besim, edhe pse ishte i afërt në gjak.

Në përkthim edhe unë përdora termin: "djali im", ashtu siç është edhe në Kuran, sepse ai ishte djalë i ri, djalosh, e nuk përdora termin, bir, pse bir mund të thuhet edhe për të riun, por edhe për të vjetrin.

51. O populli im, unë për këtë nuk kërkoj prej jush ndonjë shpërblim. Shpërblimi im është vetëm prej Atij që më krijoi. A nuk po e kuptoni.
52. O populli im, kërkoni falje prej Zotit tuaj dhe kthejuni Atij, Ai ju lëshon shi me bollëk, dhe fuqisë suaj i shton fuqi, e mos refuzoni e të bëheni mëkatarë!”
53. Ata thanë: “O Hud, ti nuk na solle ndonjë argument, e ne nuk i braktisim zotat tonë për fjalën tënde dhe ne nuk të besojmë ty”.
54. Ne nuk themi tjetër, vetëm se dikush prej zotave tanë të ka goditur me çmendje! Ai tha: “Unë dëshmitar kam Allahun, e ju dëshmoni se unë jam larg nga ajo çka ju i shoqëroni,
55. (larg adhurimit) pos Tij. Ju pra, të gjithë përpiquni kundër meje e mos më jepni afat.
56. Unë iu kam mbështetur Allahut, Zotit tim dhe Zotit tuaj, pse nuk ka asnjë nga gjallesat, e që Ai të mos e ketë nën sundim, vërtet Zoti im është i Drejtë.
57. Nëse kundërshtoni, unë ju kumtova atë me të cilën jam dërguar te ju. Zoti im do t’ju zëvendësojë me një popull tjetër, Atij nuk mund t’i bëni kurrfarë dëmi. Vërtet, Zoti im është Ruajtës i çdo sendi”.
58. E kur arriti vendimi Ynë (për dënim), Ne me mëshirën Tonë e shpëtuam Hudin, e bashkë me të edhe ata që kishin besuar. I shpëtuam prej dënimit të rëndë.
59. E ato ishin (gjurmë të gënjeshtarëve të fisit) Ad-ët, që mohuan argumentet e Zotit të tyre, kundërshtuan të dërguarin e Tij, shkuan pas urdhrat të çdo kryelarti kundërshtar.
60. Ata u përcollën me mallkim, si në këtë botë, ashtu edhe në Ditën e Gjykimit. Le të dihet, Adët mohuan Zotin e tyre. Qoftë i shkatërruar Adi, populli i Hudit!<sup>153</sup>

Vërshimi - Tufani në kohën e Nuhut përfshiu tërë tokën e banuar, e rishumëzimi i njerëzimit pas tufanit bëhet prej djemve të Nuhut, prandaj Nuhu quhet babai i dytë i njerëzimit, siç jep shenjë edhe Kurani: Ve xhealna dhurrijjetehu humul bakin - (Pasardhësit e tij (të Nuhut) i bëmë që ta vazhdojnë jetën në tokë -pas tufanit).

Kur filloi të largohet uji anija u ndal mbi një kodër - Xhudijj. Thuhet se ajo është në veri të Irakut, diku në Mosul, në vargmalet Araratë. Nuhut iu tha të zbarkojë i sigurt pa kurrfarë rreziku, i garantuar prej Zotit dhe i begatuar me shumë të mira për hir të tij dhe të besimtarëve të tij, por i dha shenjë se prej pasardhësve të tij do të ketë edhe asish, që do t’i përjetojnë vetëm të mirat e kësaj jete, e në jetën tjetër nuk kanë asgjë, pra ata janë jobesimtarë. Këto janë ngjarje që Kurani ia rrëfeu Muhamedit a.s. Këto ngjarje i zbuloi vetëm shpallja, pse lëmitë e tjera të diturisë nuk dinë asgjë për to.

<sup>153</sup> Hudi që u dërgua te populli Ad, për sa i përket gjakut ishte njeri nga mesi i tyre,

61. Edhe te (populli) Themud e patëm dërguar njërin prej tyre Salihun, e ai u tha: “O populli im, adhurojeni Allahun, ju nuk keni ndonjë të adhuruar tjetër të vërtetë pos Tij, Ai së pari ju krijoi nga dheu dhe ju bëri banues të tij, prandaj kërkoni falje prej Tij, dhe shprehni pendim tek Ai. S’ka dyshim, Zoti im është i Afërt (ndaj lutësit), Ai përgjigjet (lutjeve)”!
62. Ata thanë: “O Salih, ti ishe shpresë e jona para kësaj. Si mund të na ndalosh ta adhurojmë atë që e adhuruan prindërit tanë? Vërtet, ne jemi shumë të dyshimtë e në dilemë në atë që na thërret ti!”
63. “O populli im, më tregoni ju, nëse unë jam (i bazuar) në argument (të qartë) nga Zoti im, dhe Ai të më ketë dhënë mua mëshirë (gradën pejgamber) nga ana e Tij, kush do të më mbrojë mua nga Allahu, nëse unë e kundërshtoj Atë? Ju nuk më shtoni tjetër vetëm se humbje.
64. O populli im, kjo është deveja e Allahut, për ju është një argument. Lereni pra, të ushqehet në tokën e Allahut e mos e prekni me ndonjë të keqe e t’ju godasë menjëherë dënimi!”
65. E megjithatë ata e therën atë, e ai (Salihu) ju tha: “Përzetoni në vendin tuaj tri ditë, ky është caktim jo i rrejshëm!”
66. E kur erdhi vendimi Ynë (për dënim), Ne e shpëtuan Salihun nga poshtërimi i asaj dite, e bashkë me të, edhe ata që besuan. Zoti yt është i Plotfuqishmi, Ngadhënjyesi.
67. Ndërsa ata që bënë zullum i kapi (në ditën e katërt) krisma dhe u bënë kufoma (të ngrira) në vendin e tyre,
68. sikur të mos kishin qenë fare në të. Kuptojeni pra, (populli)

---

por populli ishte idhujtar, kurse Hudi besimtar i drejtë, pra nuk ishte vëlla i tyre në çdo pikëpamje. Atë popull e kishte goditur thatësi e madhe. Hudi iu tha të kërkojnë falje prej Zotit - të bëjnë istigfar dhe t’i kthehen rrugës së drejtë, e Zoti do t’ju falë shi me bollëk, dhe ashtu do t’ju shtojë fuqinë në çdo lëmi. Nga ky ajet kuptojmë, se pendimi, rikthyerja në rrugë të Zotit dhe kërkimi i faljes për gabimet është vepër, që tërheq mëshirën e Zotit dhe shiun e mjaftueshëm. Populli Ad ishte aq naiv, saqë mendonte se Hudin e kishte ndëshkuar me çmendje ndonjë nga idhujt e tyre për shkak se ai i përqeshte. Hudi ishte aq i vendosur saqë iu tha: Nëse keni mundësi mblidhni të gjitha fuqitë tuaja dhe zotat tuaj dhe thurni plane kundër meje, e mos më jepni afat. Qëndrimi i Hudit është njëri nga faktet më të mëdha të fuqisë së një njeriu të mbështetur sinqerisht në Zotin, pse një njeri i vetmuar e demaskoi atë popull të etshëm për derdhjen e gjakut, duke ua asgjësuar vlerën e zotave të tyre, dhe duke u kërkuar shesh për luftë gjithë atij grumbulli të madh. I tillë është besimtari i mbështetur njëmend në Zotin e Gjithfuqishëm.

Themud e mohoi Zotin e vet. Mallkimi qoftë kundër Themudit!<sup>154</sup>

69. Edhe Ibrahimit i patën ardhur të dërguarit (engjëjt) tanë me myzhde dhe i thanë: “Selam”. Ai u përgjigj: “Gjithnjë paçi selam” dhe nuk vonoi t’ju sjellë një viç të pjekur (të fërguar në gur).

70. Kur pa se duart e tyre nuk shtrihen nga ai (viç), iu dukën të pazakonshëm dhe ndjeu prej tyre një farë frike. Ata i thanë: “Mos u frikëso, ne jemi të dërguar te populli i Lutit”.

71. E gruaja e tij (Sara e Ibrahimit) rrinte në këmbë dhe qeshi, e Ne e përgëzuam atë me Is’hakun, e pas Is’hakut me Jakubin.

72. Ajo tha: “E mjera unë, si do të lind unë kur jam e vjetër, kurse ky burri im është i shtyrë më moshë, vërtet kjo është gjë e çuditshme?!”.

73. Ata i thanë: “Si, mos po çuditësh me caktimin e Zotit?” Mëshira e Allahut dhe bekimi i Tij qoftë me ju o familje e shtëpisë (së Ibrahimit)! Vërtet, Ai është meritues për falënderim, është Bamirës i madh.

74. Pasi i kaloi frika Ibrahimit dhe i erdhi myzhdeja, ai nisi dialogun me të dërguarit tanë rreth popullit të Lutit.

75. Vërtet, Ibrahimit ishte shumë i butë, shumë i dhembshëm dhe i kthyeshëm.

76. (engjëjt i thanë) O Ibrahim lëre këtë (dialog), urdhri i Zotit tënd tashmë ka zbritur, s’ka tjetër, ata do të përjetojnë dënim të pashmangshëm.

77. E kur të dërguarit tanë i erdhën Lutit, ai u keqësua për ta dhe u ngushtua rëndë me ardhjen e tyre e tha: “Kjo është ditë e vështirë!”

78. Dhe populli i tij, që më parë bënë punë të turpshme erdhi me ngut tek ai (te Luti), e ai tha: “O populli im, ja këto bijat e mia (gratë e atij vendi), janë më të pastra për ju, kini frikë pra Allahun e mos më turpëroni me mysafirët e mi, a nuk ka ndër ju ndonjë njeri të mençur (e t’ju ndalojë nga e keqja)?”

79. Ata thanë: “Po ti e di, se ne nuk kemi kurrfarë lakmie për bijat e tua, ti e di me siguri se çka dëshirojmë ne!”

<sup>154</sup> Edhe Salihu ishte dërguar te populli i vet, që quhej Themud. Ai i thirri në besim të drejtë, në besimin në një Zot. Mirëpo, edhe pse Salihu ishte i çmuar ndër ta, ata nuk pranuan këshillat e tij, duke vazhduar imitimin e besimit të kotë të baballarëve. Si argument, se ishte i dërguar prej Allahut ai iu solli devenë, që doli prej një shkëmbi, iu tha ta lënë të lirë të kullotë e të pijë ujë ku të dojë. Njëri më i keqi ndër ta, një farë Kadari e preu devenë, e Salihu iu tha atyre, se keni edhe tri ditë jetë gjithsej, e pastaj do të shkatërroheni. Të mërkurën e theri devenë, e të dielën i shkatërroi një farë ushtime, si mos të kishin qenë fare.

80. Ai tha: “Ah, sikur të kisha fuqi kundër jush (t’ju zbmrops), ose të kisha mbështetje në ndonjë përkrahje (të fisit) të fortë!” (do t’i mbroja mysafirët e mi).

81. (engjëjt) Thanë: “O Lut, ne jemi të dërguarit e Zotit tënd, ata (populli yt) nuk kanë për t’u afruar te ti, e ti nga fundi i natës udhëto me familjen tënde dhe askush prej jush të mos vështrorë mbrapa (familja do të shpëtojë), pos gruas sate ajo do të jetë e goditur me çka do të goditen edhe ata. Afati i tyre është mëngjesi, a nuk është mëngjesi afër?”

82. Kur erdhi urdhri ynë Ne i përmbysëm të gjitha ato (fshatrat e tyre), duke kthyer çdo gjë nga lart poshtë, dhe mbi ta reshëm gurë të fortë të njëpasnjëshëm,

83. (gurë) të shënuar te Zoti yt. Ata (gurë) nuk janë larg zullumqarëve (idhujtarëve kurejshitë).<sup>155</sup>

<sup>155</sup> Melaiket që i erdhën Ibrahimit ishin të drejtuar për ndëshkimin e popullit, ku ishte i dërguar Luti, por njëkohësisht i morën myzhde Ibrahimit, se do të ketë djalë, Is-hakun. Ibrahim i njohur si bujar i pashoq iu solli me të shpejtë mysafirëve një viç të pjekur në hell, duke menduar se ata ishin njerëz, pse kishin formën e djemve të rinj dhe të bukur. Kur vërejti se nuk po zgjasin duart te mishi i pjekur, nuk i erdhi mirë, sepse ai që nuk ta ha bukën nuk ta do të mirën. Mirëpo engjëjt me të shpejtë e njoftuan, se kush ishin edhe për çka kishin ardhur. Gruaja e Ibrahimit, Sara qeshi kur e kuptoi se ata nuk kanë ndonjë qëllim kundër Ibrahimit dhe kur e kuptoi, se do të ndëshkojnë popullin e Lutit, që ishte i njohur si më i shfrenuari. E kur e kuptoi, se ajo do të lindë djalë, u habit sepse ishin të shtyrë në moshë që të dy, por engjëjt i thanë se ky është caktim i Zotit Mëshirues, i cili e ka bekuar familjen tuaj.

Pasi i kaloi frika Ibrahimit për vete, filloi t’i dhimbset populli i Lutit, por engjëjt e njoftuan me vendimin e Zotit, që është i pathyeshëm dhe shkuan te Luti. Kur ai i pa djelmosha të bukur, u prek shumë dhe shpirtërisht u ngushtua, sepse e dinte vesin e popullit të tij. Si duket gruaja e Lutit, që ishte jobsimtare e informoi popullin për ardhjen e djelmoshave dhe ata me të shpejtë shkuan dhe kërkuan prej Lutit t’ua dorëzojë. Luti iu tha se gratë i krijoi Zoti për bashkëshorte, pra hiquni dhe mos më turpëroni me këta mysafirë. Sipas një mendimi, Luti ju ofroi martesën e bijave të veta, në mënyrë që t’i largojë prej mysafirëve, por derisa ishte pejgamber i atij populli, konsiderohej si baba i atij populli, pra edhe gratë e tjera ishin bija të tij. Luti u prek shumë kur kuptoi këmbënguljen e popullit për çnderimin e djelmoshave dhe në shenjë pikëllimi tha: Të kisha pasur fuqi do t’i shpartalloja.- Si duket i vetmi pejgamber i dërguar në një popull të huaj ishte Luti, prandaj edhe thotë të kisha pasur kabile të fortë. Në momentin më kritik të dëshpërimit të Lutit ata djelmosha e njoftuan, se ishin melekë, nuk ishin njerëz, ishin Xhibrili, Mikaili dhe Israfil, kishin ardhur ta shkatërrojnë atë popull të prishur, e Lutit i thanë, që me familjen e vet, pos gruas së tij, e cila ishte e dënuar ta vuajë dënimin, pas gjysmës së natës të largohet prej atij vendi. Luti me familje u largua, e Xhibrili i vuri krahun përfundi atyre fshatrave, i ngriti lart e pastaj i përmbysi. Thuhet se ai vend tashti quhet Deti i Vdekur ose Deti i Lutit.

84. Edhe Medjenit (i dërguam) vëllain e tyre Shuajbin, që ju tha: "O popull im, adhurojeni Allahun, ju nuk keni të adhuruar tjetër të vërtetë pos Tij, as mos matni, as mos peshoni mangut, unë po shoh se jeni në gjendje të mirë jetësore, pra unë po frikësohem për ju nga dënimi, që do t'ju përfshijë një ditë!"

85. O populli im, veproni drejt gjatë matjes dhe peshimit, e mos i dëmtoni njerëzit në asgjë dhe mos shkaktoni rrëmujë në tokë!"

86. Atë pjesë që ua lejoi Allahu është shumë më e mirë për ju, nëse jeni besimtarë, e unë nuk jam roja juaj!"

87. Ata thanë: "O Shuajb, a namazi yt po të thotë të na urdhërosh që ta braktisim atë, që e adhuroan prindërit tanë, ose (po të urdhëron) për të punuar në pasurinë tonë ashtu si të dëshirojmë? Vërtet, ti qenke i butë e i mençur". (Kjo ishte tallje e tyre).

88. "O populli im, më thuani pra nëse unë kam argumente të sigurta nga Zoti im dhe nga ana e Tij, Ai më furnizoi mua me të mira (si mund të mos ju udhëzoj në rrugë të drejtë?). Unë nuk dua t'ju kundërshtoj (duke punuar) për atë nga e cila po ju ndaloj, unë nuk dua tjetër vetëm se të përmirësoj me aq sa mundem, por këtë mund ta arrij vetëm me ndihmën e Allahut, vetëm Atij iu kam mbështetur dhe vetëm tek Ai jam i drejtuar!"

89. O populli im, kundërshtimi ndaj meje të mos iu çojë (në mosbesim), që t'ju gjejë ajo që e gjeti popullin e Nuhut, popullin e Hudit ose popullin e Salihut. E populli i Lutit nuk është larg prej jush.

90. Kërkojini falje Zotit tuaj dhe singërisht pendohuni ndaj Tij. Vërtet, Zoti im është Mëshirues i madh, shumë i Dashur.

91. Ata thanë: "O Shuajb, ne nuk po e kuptojmë shumicën e asaj që thua, dhe ne të konsiderojmë ty të dobët në mesin tonë, dhe sikur të mos ishte ai grupi yt, ne do të gurëzonim ty, sepse ti nuk je i çmuar ndër ne".

92. Ai tha: "O populli im, a është më i çmuar te ju farefisi im, se Allahu, që e keni hedhur Atë pas shpine? Nuk ka dyshim, Zoti im i di të gjitha ato që veproni".

93. "O populli im, veproni sa të mundeni, unë vepro, e më vonë do ta kuptoni, se kush do ta pësojë atë dënim që e poshtëron dhe kush është ai rrenacak. Pritni se edhe unë së bashku me ju jam duke pritur".

94. E kur erdhi urdhri Ynë, Ne me mëshirën tonë e shpëtuam Shuajbin dhe bashkë me të edhe ata që besuan, ndërsa zullumqarët i kapi



britma e tmerri, duke i bërë në vendin e tyre kufoma të gjunjzuar, 95. si të mos kishin ekzistuar fare aty. Qoftë i shkatërruar Medjeni, sikurse u shkatërrua Themudi!

96. Ne e patëm dërguar Musain me dispozitat tona dhe me mrekulli konkrete,

97. te faraoni dhe rrethi i tij, e ata iu bindën urdhrin të faraonit, por urdhri i faraonit nuk ishte mençuri.

98. Në Ditën e Kijametit ai (faraoni) i prin popullit të vet dhe u fut në zjarr. Sa i shëmtuar është ai vend i ofruar.

99. Edhe në këtë botë ata i përcolli mallkimi, e edhe në Ditën e Kijametit. Sa e keqe është ajo dhuratë e dhuruar.<sup>156</sup>

100. Këto janë disa nga lajmet e vendeve që po t'i rrëfejme ty; disa prej tyre ekzistojnë ende, e disa janë shkatërruar.

101. Ne nuk u bëmë padrejtësi atyre, por ata i bënë vetes padrejtësi. E kur erdhi urdhri i Zotit tënd, atyre nuk iu ndihmuan për asgjë zotat e tyre, të cilëve iu luteshin pos Allahut, dhe nuk fituan tjetër pos shkatërrim.

102. Ja, kështu është ndëshkimi i Zotit tënd, kur dënon vendet që janë zullumqare. Vërtet, ndëshkimi i Tij është i dhembshëm, e i ashpër.

103. Në këto (rrëfime) me të vërtetë ka një përvojë për atë që i frikësohet dënimit të botës tjetër. Ajo është ditë e tubimit të njerëzve dhe ajo është ditë dëshmuese.

104. Dhe atë (ditë) nuk e shtyjme vetëm deri në një afat që është i caktuar.

105. E kur të vijë ajo ditë askush nuk do të flasë, pos me lejen e Tij, e prej tyre (të tubuarve) ka fatzinj dhe fatbardhë.

106. E për sa u përket atyre fatkëqinjve ata janë në zjarr, aty ata kanë dihatje, kërhamzë të vështirë (në frymëmarrje).

<sup>156</sup> Medjen quhej një fis sipas emrit të një prej djemve të Ibrahimit, e të cilit i takonte edhe Shuajbi. Ka mendime se vendi që quhej Medjen, ishte diku jo larg Tebukut. Përveç thirrjes që i bëri për besim të drejtë, sikurse edhe pejgamberët e tjerë, Shuajbi ua tërhoqi vërejtjen të mos mashtrijnë njerëzit, duke iu matur e peshuar me hile. Ata u tallën me Shuajbin dhe i thanë, se a thua feja e tij po e urdhëroka që ta lënë fenë e baballarëve dhe të masin drejt? Shuajbi iu tha: Mua më dërgoi Zoti, atë që ju urdhëroj juve e kryej edhe vetë, pra mos të bëhet shkak urrejtja ndaj meje e të mbeteni pa besim të drejtë, se do të dënoheni sikurse u dënuan ata, që ishin para jush. Ata nuk e dëgjuan, bile edhe ju kërcënuan, por kishin frikë fisin e tij, dhe ashtu mbetën të humbur. U shkatërruan me një zë të tmerrshëm, që i thirri Xhibrili. Dënimi i tyre kishte edhe momente të tjera të tmerrshme siç është përmendur në Araf, në Shuarë dhe këtu.

107. Aty janë përgjithmonë, sa të jenë qiejt dhe toka, përveç atë çka do Zoti yt, vërtet Zoti yt punon çka dëshiron.

108. E për sa u përket atyre fatmirëve, ata janë në xhenete përgjithmonë, sa të jenë qiejt dhe toka, përveç atë çka do Zoti yt, (Allahu ju dhuron) shpërblim të pakëputur.

109. Për adhurimin që bëjnë këta (idhujtarët), ti mos ki dyshim (se është i kotë). Nuk adhurojnë tjetër vetëm si adhuronin më parë prindërit e tyre, e Ne do t'ua japim pjesën e tyre pa mangësi.

110. Ne edhe Musait i patëm dhënë librin, e u bë përçarje rreth tij, e sikur të mos ishte vendimi i Zotit tënd i përcaktuar më herët, me siguri do të kryhej (dënimi kundër tyre). Vërtet, ata (populli yt) kanë shprehur dyshim rreth tij.

111. S'ka tjetër, vetëm se secilit prej tyre Zoti yt do t'u përmbushë veprat e tyre, se Ai është i Njohur hollësisht për atë që veprojnë.<sup>157</sup>

112. Ti (Muhamed) përqendrohu vendosmërisht ashtu si je i urdhëruar, e bashkë me ty edhe ata që u penduan (prej idhujtarisë), e mos tejkaloni (kufijtë e caktuar), se me të vërtetë Ai është Vështrues i asaj që veproni.

113. Dhe mos anoni nga ata që bënë zullum, e për atë shkak t'ju kapë zjarri, sepse përveç Allahut nuk keni mbrojtës, e mbeteni të pandihmuar.

114. Dhe fale namazin në dy skajet e ditës, e edhe në orët e afërta (me ditën) të natës. S'ka dyshim se veprat e mira i shlyejnë ato të këqijat. Kjo është një këshillë për ata që pranojnë këshillat.

<sup>157</sup> Pas rrefimit të lajmeve mbi ndëshkimet, që i përjetuan popujt e padëgjueshëm, rrefime të cilat njerëzit nuk do t'i dinin sikur të mos ishte shpallja prej Zotit, vihet në pah drejtësia e Zotit, i cili e urren zullumin, por ata me këmbëngulje vendosën të bëjnë aso veprash, të cilat drejtësia i gjykon. Qëllimi i rrefimeve të tilla, nuk është thjesht sa për dëfrim, por ka si qëllim udhëzimin, të cilin do ta përfitojnë njerëzit nga përvoja e dënimit që përjetuan ata, që nuk ishin në rrugën e drejtë dhe ashtu të përgatiten me besim të drejtë e vepra të mira për Ditën e Gjykimit, në të cilën do të dëshmohet për çdo send, do të jepet shpërblimi i merituar, i cili do të përcillet me gëzim ose me mjerim - Ruana Zot!

Rreth kuptimit të domethënies: përgjithmonë në xhehenem, përveç asaj çka dëshiron Zoti, i cili bën çka të dojë..., siç është një rast kësisoji, edhe në ajetin 128 të kapitnës En-am, kur është fjala për ata të xhehenemit, komentatorët e Kuranit kanë dhënë shpjegime të gjithanshme. Do të ishte më drejtë që përjashtimi, i cili kuptohet prej: il-la ma shae rabbuk - me përjashtim të asaj çka dëshiron Zoti yt - , të bartet te besimtarët mëkatarë, të cilët kurdoherë do të hiqen prej xhehenemit pasi Zoti do t'u lejojë ndërmjetësimin e ndërmjetësuesve (shefaatit e shefaatxhinjve), pra kjo është ajo çka dëshiron Zoti. Allahu aëlemu!

115. Dhe ti, bëhu i durueshëm, se Allahu nuk ua humb shpërblimin bamirësve.

116. E përse të mos ketë pasur nga brezat, që ishin para jush të zotët e mendjes e të nderit, që t'i ndalonin çrregullimin e kaosin në tokë, përveç një pakice, të cilët i shpëtuan (sepse u frenuan nga të këqijtat), e ata që ishin mizorë u dhanë pas kënaqësive, si të shfrenuar, duke vazhduar të jenë mëkatarë.

117. E Zoti yt nuk është, që të shkatërrojë mizorisht vendet, nëse banorët e tyre janë punëmirë.

118. Sikur të dëshironte Zoti yt, do t'i bënte njerëzit të një feje (por nuk dëshiroi, Ai e di pse). Ata vazhdimisht janë në kundërshtime (mes vete),

119. përveç atij që e mëshiroi Zoti yt. Po për këtë edhe i krijoi ata. Fjala e Zotit tënd: “Gjithsesi do ta mbushë xhehenemin me exhinë dhe njerëz të gjithë së bashku”, ka marrë fund (është plotësuar).

120. Të gjitha këto që t'i rrëfyem ty nga lajmet e pejgamberëve janë, që ta forcojnë zemrën tënde, dhe në to të ka ardhur e vërteta e këshilla, si dhe përkujtime për besimtarët.

121. E atyre që nuk besojnë thuaju: “Veproni sa të mundeni në atë të tuajën, edhe ne jemi duke vepruar”.

122. Ju pritni (ç'do të na gjejë neve), edhe ne jemi duke pritur (se ç'do t'ju gjejë juve).

123. Vetëm Allahut i takon dija për fshehtësitë e qiejve dhe të tokës, çdo çështje i kthehet (në kompetencë) vetëm Atij, pra adhuroje Atë, mbështetu tek Ai, se Zoti yt nuk është i panjohur për atë që veproni.<sup>158</sup>

<sup>158</sup> Urdhri që i drejtohet drejtpërsëdrejti Muhamedit a.s. dhe besimtarëve, që të jenë të vendosur e të qëndrueshëm saktësisht dhe në mënyrë precize, sikurse janë urdhëruar prej Zotit, mban përgjegjësi të madhe, prandaj Pejgamberi a.s. duke e përkujtuar rëndësinë e këtij urdhri ka thënë: “Më plaku kaptina Hud dhe motrat e saj...” duke iu përgjigjur pyetjes së një shoku, që i ka thënë, se ke filluar të plakesh o i Dërguar i Zotit. Sipas këtij urdhri kuptohet, se nuk duhet të tejkalohet asnjë dispozitë e Allahut, qoftë obligim adhurimi, qoftë lejim ose ndalim (hallall-haram) ndaj çështjeve e sendeve. Madje sipas këtij urdhri kuptohet, se nuk guxon as të anohet nga zullumqarët dhe veprat e tyre, e lëre me të veprohet siç veprojnë ata.

Përmendet falja e namazit që është një nga shtyllat më të forta në fe, pas besimit dhe koha e faljes së tij gjatë ditës e natës, e përfundon ajeti duke na përkujtuar, se punët e mira, siç është së pari namazi dhe të tjera ndikojnë dhe ndihmojnë në shlyerjen, a faljen e gabimeve. Pejgamberi a.s. ka thënë: “Namazi deri në namaz, xhumaja deri në xhuma, ramazani deri në ramazan shlyejnë mëkatet e atyre, që janë ruajtur prej gjynaheve të mëdha”.

## 12. SURETU-JUSUF

*E zbritur në Meke, pas sures Hud, ajete: 111*

*Kjo është një prej kaptinave të zbritura në Meke, të cilat parashtrojnë ngjarjet rreth pejgamberëve. I tërë tregimi në këtë kaptinë i është kushtuar ndodhise rreth Jusufit, birit të Jakubit, vështirësive që përjetoi ai dhe babai i tij, mundimet që pësoi prej vëllezërve në burg, në shtëpinë e zotërisë së Egjiptit, prej aventurës së grave etj., derisa e shpëtoi Zoti xh. sh. Edhe Muhamedi a.s. do ta gjejë shpëtimin dhe do të korrë sukses, anipse e refuzojnë edhe të afërmit edhe të largët.*

*Kaptina ka një trajtim të posaçëm të shprehjeve dhe të domethënieve të saj, sepse rrëfimi i ngjarjes në një mënyrë të butë e të dhimbshme depërton nëpër ndjenjat shpirtërore, si gjaku nëpër enë, dhe edhe pse është nga kaptinat mekase, të cilat në të shumtën e rasteve kanë natyrë kërcënimi e tërheqjeje të vërejtjes, kjo është e dalluar sepse ka një atmosferë mëshire, butësie e ledhatimi.*

*Edhe kjo sure është shpallur në atë kohë kur Muhamedi a.s. ballafaqohej me ato vështirësi të njëpasnjëshme, në atë kohë kur mbeti pa axhën dhe pa bashkëshorten, kur edhe vitin e quajti “amul huzni” – vit i pikëllimit.*

*Pikërisht në këtë periudhë kur i Dërguari i Zotit, dhe besimtarët ishin duke u konfrontuar me ato sjellje drastike e të egra të injorantëve kurejshitë, kur ishin izoluar prej bashkësisë mekase, ata ishin të vetmuar dhe të sulmuar në çdo pikëpamje i zbret kjo kaptinë, e cila ia lehtëson mundimet, i jep shpresë, se pas të gjitha vështirësive do të arrijë sukses dhe çlirim. I thubet: shikoje Jusufin, vuajtjet e tij dhe mundimet, e më në fund edhe triumfin, por dubet të jesh i durueshëm, se ndihma e Zotit ju dhurohet gjithnjë të durueshmëve. Tregimi për Jusufin nuk është përsëritur në asnjë vend tjetër në Kuran,*

---

Dënimi i Zotit nuk e godet kurrë një vend, nëse banorët e tij janë në rrugë të drejtë. Sikur dëshira e Zotit të ishte që njerëzit të jenë të një feje ata do të ishin ashtu. Njerëzit do të jenë të shpërndarë në lloj-lloj besimesh e idesh të gabuara, me përjashtim të atyre, që i ka kapur mëshira e Zotit dhe kanë gjetur të vërtetën. E përderisa Zoti është betuar, se do ta mbushë xhehenemin me exhinë e njerëz, fjala e Tij është e pathyeshme, prandaj njerëzit bredhin pas të këqijave derisa të meritojnë xhehenemin.

Të fshehtë, kudo që të jetë dhe kurdo që do të ngjajë, e di vetëm Zoti, Ai e di fundin e gëzuar ose të mjeruar për çdo njeri, dhe ajo është punë e Tij, e punë jona është: ta adhurojmë vetëm Atë, t'i dorëzohemi vetëm Atij, e Ai është Mëshirues i mëshiruesve. Me ndihmën e Zotit xh.sh. përfundoi përkthimi i kësaj kaptine. Lavdëruar qoftë Allahu!

*siç është rasti me tregimet e pejgamberëve të tjerë, të cilat edhe pse duket se përsëriten, përsëritja e tyre është në mënyra të tjera, me stil tjetërfare dhe me sinonime të llojlojta.*

*Gjatë këtij rrëfimi, në këtë kaptinë duhet kuptuar, se dëshira dhe përcaktimi i Zotit Fuqiptotë për një send, çështje a njeri do të realizohet në tërësi, edhe nëse e tërë bota ngrihet kundër. Kështu ishte rasti i Jusufit, të cilit Zoti i kishte dhuruar dhuntinë e vet qysh në vogëli, e përpjekjet e vëllezërve për ta zhbërësuar atë dhuntinë, tentimi i grave për ta mashtruar e poshtëruar, nënçmimi duke e shitur si rob dhe gjykimi me burg pa kurrfarë gabimi, nuk patën sukses me atë, nuk arritën asgjë. Në fund ai u kurorëzua me atë të mirë, që ia kishte dhuruar Zoti, edhe si pejgamber, edhe si sundues, edhe i pranuar në mesin e më të mirëve në jetën e ardhshme!*

## 12. SURETU-JUSUF

*Me emrin e Allabut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Elif, Lam, Ra. Këto (ajete që t'u zbritën) janë ajetet e librit të qartë.
2. Ne e zbritëm atë Kuran arabisht, ashtu që ta kuptoni.
3. Ne me të shpallur të këtij Kurani po të rrëfejme ty (Muhamed) më të bukurin rrëfim, edhe pse para tij ishe nga të painformuarit.
4. (përkujto) Kur Jusufi i tha babait të vet: "O babai im, unë pashë (në ëndërr) njëmbëdhjetë yje dhe diellin e hënën, i pashë duke më bërë mua sexhde!"
5. Ai (Jakubi) tha: "O biri im, mos ia trego ëndrrën tënde vëllezërve të tu, se po të bëjnë ndonjë dredhi, s'ka dyshim, djalli për njeriun është armik i hapët".
6. Ja, kështu Zoti yt të zgjedh ty, ta mëson interpretimin e ëndrrave, plotëson dhuntinë e Tij ndaj teje dhe familjes së Jakubit, sikurse e pat plotësuar atë më parë ndaj prindërve të tu, Ibrahimit dhe Is'hakut. Vërtet, Zoti yt është më i Dijshmi, më i Urti!"
7. Njëmend, për ata që pyesin (interesohen) për ndodhinë e Jusufit dhe të vëllezërve të tij, pati fakte (mbi fuqinë e Zotit).
8. Kur ata (vëllezërit) thanë: "Vërtet, Jusufi dhe vëllai i tij janë më të dashur te babai ynë se ne, ndërsa ne jemi grup (i fortë). Vërtet, babai ynë është në gabim sheshazi".

9. Mbyteni Jusufin ose hidheni diku larg në një vend e babai juaj t'ju dojë juve e pas asaj (pendohuni), bëhuni njerëz të mirë.

10. Njëri prej tyre tha: "Mos e vrisni Jusufin, e në qoftë se jeni për të bërë diçka lëshojeni atë në fund të bunarit, do ta marrë atë dikush prej udhëtarëve".<sup>159</sup>

11. Ata thanë: "O babai ynë, ç'ke që nuk na beson për Jusufin, e ne ia duam të mirën atij?

12. Dërgoje nesër atë me ne, le të hajë e të kënaqet dhe le të luajë, ne me siguri do ta ruajmë atë".

13. Ai tha: "Unë mallëngjehem po të vijë me ju, dhe kam frikë, se do ta hajë ujku, kur mungon kujdesi juaj për të".

14. Ata thanë: "Për Zotin, nëse e ha ujku, e duke qenë ne grup kaq i fortë, atëherë ne mos qofshim fare!"

15. Pasi që ata shkuan me të dhe vendosën ta vënë në fund të bunarit, Ne i shpallëm: "Ti do t'i njoftosh ata për këtë vepër të tyre, e duke mos ditur ata (do të vijë koha tju thuash për këtë vepër e ata nuk do të dinë se ti je Jusufi)".

16. E në mbrëmje erdhën duke qarë te babai i tyre.

17. Thanë: "O babai ynë, ne shkuaam të bëjmë gara, e Jusufin e lamë te rrobet tona dhe atë e kishte ngrënë ujku. Ti nuk do të na besosh neve, edhe po të jemi të vërtetë!"

18. E i sollën këmishën e tij me gjak të rrejtshëm. Ai tha: "Jo (nuk e ka ngrënë ujku), por epshet tuaja ua hijeshuan punën. Halli im është: durim i mirë. Allahu është nga i cili kërkohet ndihmë për këtë që përshkruani ju".

<sup>159</sup> Para se t'i shpallej Muhammedit a.s. Kurani ai nuk dinte për ngjarje çfarëdo qofshin, pse ai nuk kishte mësuar nga ndonjë libër e mësues, edhe ky ishte një fakt kundër atyre, që u përpoqën të zhvlerësonin Kuranin Famëlartë, duke thënë se e shpiku vetë Muhamedi a.s. Zoti xh. sh. ia shpjegon këtë ngjarje Muhamedit a.s. dhe besimtarëve në mënyrën më të mirë, më të saktë dhe më të kuptueshme. Jusufi kishte parë në ëndërr sikur dielli, hëna dhe njëmbëdhjetë yje i bënin sexhde, i përuleshin. Për këtë i tregoi babait të vet, Jakubit, por ai i tërhoqi vërejtjen, se ëndrrën nuk duhet t'ia tregojë vëllezërve, sepse mund t'i bëjnë ndonjë të keqe. Jusufi u habit, si mund t'i bëjnë keq vëllezërit? Por Jakubi i sprovuar i tha, se duhet ta dijë që shejtani është armik i përbetuar kundër njeriut, e mund t'i mashtrojë edhe vëllezërit e tij.

Jakubi e kuptoi, se Zoti do ta dërgojë Jusufin pejgamber, prandaj edhe e donte shumë. Nga zilia, pse Jakubi e donte Jusufin dhe vëllain e tij Beniaminin - këtë e kishte vëlla edhe prej nëne - djalli ua mbushi mendjen vëllezërve të tij që ta likuidojnë, e pastaj të pendohen e të bëhen njerëz të mirë. Si duket, djali më i madh i Jakubit, Jehudha propozoi një të keqe më të lehtë: ta humbin e mos ta vrasin.

19. Dhe atypari kaloi një grup udhëtarësh, e e dërguan ujëbartësin (për ujë), e ai e lëshoi kovën e vet (në bunar) dhe tha: “Myzhde! Ja një djalosh!” Ata e fshehën atë si mall tregtie. Po Allahu e dinte shumë mirë se ç’vepronin ata.

20. Dhe e shitën atë (Jusufin) për një çmim të vogël, për disa dirhemë (masë argjendi) të numëruar, sepse në mesin e tyre pati asish, që nuk lakmuan (për çmim më të lartë).

21. E ai që e bleu nga Misiri (Egjipti) i tha gruas së vet: “Bëni pritje të kënaqshme, se është shpresë t’ia shohim hajrin ose ta adoptojmë për fëmijë!” Ja, kështu (sikurse e shpëtuan nga bunari), Ne i bëmë vend Jusufit në tokë (në Egjipt), e që t’ia mësojmë atij shpjegimin për disa ëndrra. Allahu është Mbizotërues i punës së vet, por shumica e njerëzve nuk e dinë (fshehtësinë e çështjeve).

22. E kur e arriti pjekurinë e tij, Ne i dhamë pushtet e dituri. E kështu Ne i shpërblejmë punëmirët.<sup>160</sup>

23. E ajo, në shtëpinë e së cilës ishte Jusufi, i bëri lajka atij dhe ia mbylli dyert e i tha: “Eja!”. Ai (Jusufi) tha: “Allahu më ruajtë, ai zotëria im (e burri yt) më nderoi me vendosje të mirë (si mund t’i bëj hile në familje)?”. S’ka dyshim se tradhtarët nuk kanë sukses.

24. Ajo e mësyu atë qëllimisht, e atij do t’i shkonte mendja ndaj saj, sikur të mos i prezantohej argumenti nga Zoti i tij. Ashtu (e bëmë të vendosur) që ta largojmë nga ai të keqen dhe të ndytën. Vërtet, ai ishte nga robërit tanë të zgjedhur.

25. Dhe që të dy ata u ngutën nga dera, e ajo ia grisi këmishën e tij nga mbrapa dhe pranë dera ata të dy e takuan burrin e saj, e ajo tha: “Çfarë mund të jetë ndëshkimi i atij që tenton të keqen në familjen

<sup>160</sup> Edhe pse Jakubi u tha bijve të vet, se nuk mund të rrijë pa Jusufin dhe se frikësohej nga ujku, ata iu betuan se e duan dhe do të kenë kujdes ashtu që e lejoji të shkojë me ta. Vëllëzërit e hodhën Jusufin në bunar, por prezenca e Zotit ishte aty, i dërgoi Xhibrillin t’ia qetësojë shpirtin, t’ia largojë frikën e vetmisë dhe ta lajmërojë, se do të jetë i shpëtuar prej kësaj fatkeqësie. Ata për ta fshehur sado kudo turpësinë e tyre, pasi ra muzgu erdhën kinse duke qarë dhe me këmishë të përgjakur, por Jakubi e kuptoi çështjen dhe iu mbështet Zotit për ndihmë. Një grup tregtarësh kaloi atypari dhe e gjeti Jusufin, por nuk treguan se është i gjetur, po sikurse ishte rob i tyre dhe me të shpejtë e shitën, duke u frikësuar se po lajmërohet i zotëria i tij. Jusufin e bleu ministri i ekonomisë së Egjiptit, e gruas së vet i tha të ketë kujdes për vendosjen, ushqimin dhe veshmbathjen e tij, sepse do të kenë dobi prej tij, ose meqë nuk kishin fëmijë, ta përvetësojnë për djalë të vetin. Deri këtu Jusufi përjetoi dy sprovime të mëdha: hedhjen në bunar dhe shitjen si rob, por ndihma e Zotit nuk i mungoi në asnjërin rast.

tënde, përpos të burgoset, ose dënim të dhembshëm!?”

26. Ai (Jusufi) tha: “Ajo m’u vërsul mua!” Një dëshmitar nga familja e saj gjykoi: “Nëse këmisha e tij është grisur përpara, ajo ka thënë të drejtën, kurse ai gënjen.

27. E nëse këmisha e tij është grisur prapa, atëherë gënjen ajo, kurse ai është i drejtë”.

28. E kur e pa ai (burri i saj) këmishën e tij të grisur prapa, tha: “Kjo është dredhi juaja, vërtet dredhia juaj është e madhe!”

29. “Jusuf, largohu nga kjo (mos ia përmend askujt)! E ti (gruas) kërko falje për mëkatin tënd, se vërtet ti qenke fajtores!”

30. Një grup nga gratë e qytetit thanë: “Gruaja e zotërisë (e ministrit) i vërsulet marrëzisht shërbëtorit të vet, atë e ka kapluar në shpirt dashuria, e ne jemi të bindura se ajo është në humbje të hapët.

31. E kur ajo dëgjoi për ato pëshpëritjet e tyre, dërgoi t’i thërrasë ato, u përgatiti vendmbështetje dhe secilës prej tyre i dha nga një thikë e tha: “Dilu para atyre!” Kur e panë atë, ato u tronditën dhe i prenë duart e tyre e thanë: “Allahut i qofshim falë! Ky nuk është njeri, ky nuk është tjetër vetëm se ndonjë engjëll i lartë!”

32. Ajo tha: “Ja, ky është ai për të cilin më qortuat mua, e unë e mësyva atë, po ai u ruajt fort. Po qe se nuk bën çka e urdhëroi, ai gjithqysh do të burgoset dhe do të nënçmohet”.

33. Ai (Jusufi) tha: “O Zoti im, burgu është më i dëshiruar për mua, se sa atë që më ofrojnë ato mua dhe nëse Ti nuk e largon prej meje dredhinë e tyre, unë mund të anoj tek ato e të bëhem injorant”.

34. E Zoti i tij ia pranoi lutjen atij dhe e largoi nga ai dredhinë e tyre. Vërtet, Ai është Përgjigjësi (i lutjes) dhe i Gjithëdijshmi.<sup>161</sup>

<sup>161</sup> Sprova e tretë për Jusufin ishte përpjekja e gruas së ministrit për ta çnderuar. S’ka dyshim, si peygamber ai ishte i kursyer prej çdo gabimi, e edhe prej përpjekjes së saj. Se në çfarë mase ishte maturia e Jusufit, nuk ka nevojë për ndonjë interpretim të gojëdhënave, mjafton që Zoti thotë për të, se ishte prej të zgjedhurve.

Sigurisht gruan e ministrit e kishin përgojuar gratë e rrethit të shtresës më të lartë të qytetit, prandaj edhe përgatitja për tubimin e tyre në ndejë ishte e rangut të lartë, kur thuhet se u përgatiti fotele mbështetëse etj. Gruaja e ministrit u përpoq t’i iki realitetit përderisa edhe gratë e qytetit ranë nën një ndikim sikurse edhe ajo, e atëherë ajo u zbulua haptazi dhe iu kërcënua Jusufit. Jusufi, si peygamber shprehu dëshirën për vuajtje në këtë botë dhe nuk e lejoi veten t’i nënshtrohet dëshirave fizike, e si njeri kërkoi ndihmën e Zotit, pse prirjet e epshit janë shumë agresive. Allahu e ndihmoi, e shpëtoi prej mëkatit të turpshëm dhe e bëri shembull të përjetshëm për të gjithë rininë, që përpiqet të jetë e ndershme. Për fatbardhësinë e kësaj rinie kemi hadithin e Pejgamberit



35. Mandej, pasi u vërtetuan argumentet (e pastërtisë së Jusufit), atyre (ministrit dhe rrethit të tij) iu paraqit ideja që atë ta burgosin për një kohë (të caktuar).

36. Së bashku me të hynë në burg dy të rinj. Njëri prej atyre të dyve tha: “Unë e ëndërrova veten, se po shtrydh (rrush për) verë”. E tjetri tha: “Unë ëndërrova se po bart mbi kokë një bukë nga e cila hanin shpezët”. Na trego komentimin e tyre, se ne të konsiderojmë nga komentuesit e mirë (të ëndrrave).

37. Tha: “Nuk ju vjen juve ndonjë ushqim me të cilin ushqeheni, e që unë të mos dijë t’ju përshkruaj atë para se t’ju vijë. Kjo është nga ajo çka më mësoi Zoti im (nuk është fall e as prognozë). Unë e kam braktisur fenë e një populli, që nuk e beson Allahun e as botën tjetër, e ata ishin jobesimtarë”.

38. Unë ndoqa fenë e prindërve të mi: Ibrahimit, Is’hakut, Jakubit. Neve nuk na takoi t’i përshkruajmë kurrë një send shok Allahut. Ky (besim i drejtë) është dhuratë e madhe nga Allahu ndaj nesh dhe ndaj njerëzve, por shumica e njerëzve nuk ia dinë vlerën.

39. O ju dy shokët e mi të burgut, a është më mirë të adhurohen zota të ndryshëm ose Allahu, i Vetmi Ngadhënjimtar?”

40. Ata që ju adhuronin përveç Allahut, nuk janë tjetër vetëm se emra që i pagëzuan ju dhe prindërit tuaj. Allahu nuk shpalli ndonjë fakt për ta, vendimi (në çështjen e adhurimit) nuk i takon kujt, pos Allahut, e Ai urdhëroi të mos adhuronin tjetër vetëm Atë. Kjo është feja e drejtë, por shumica e njerëzve nuk e dinë.

41. O shokët e mi të burgut! Njëri prej ju të dyve do t’i japë të pijë verë zotërisë të vet, e tjetri do të varet, dhe shpezët do të hanë nga koka e tij. Çështja për të cilën kërkuan shpjegim, ka marrë fund (kështu).

42. E atij, për të cilin besonte se është i shpëtuar, i tha: “Më përkujto mua te zotëria yt”. Po djalli e vuri në harresë ta përkujtojë te zotëria i tij, e për këtë mbeti në burg disa vjet.<sup>162</sup>

---

a.s. kur thotë: “Shtatë kategori i merr Zoti në mbrojtjen e Vet, në atë ditë kur nuk ka mbrojtje tjetër pos mbrojtjes së Tij...”, e një prej atyre kategorive e numëron: “Personin (të riun), të cilin e thërret një grua e bukur dhe autoritative, e ai thotë: I frikësohem Allahut!” - ashtu sikurse tha Jusufi dhe si thonë përherë ata që janë të ndershëm.

<sup>162</sup> Sprova e katërt dhe e fundit për Jusufin ishte burgu. Paria e Egjiptit e vërtetoi se Jusufi ishte i pafajshëm, por për hir të autoritetit të gruas së ministrit, edhe pse pa të drejtë vendosi ta burgosë kinse si fajtor.

Ndodhi që bashkë me Jusufin të burgosen edhe dy të rinj, shërbëtorë të sundimtarit.

43. E (kur u afrua lirimi i Jusufit) mbreti tha: “Kam parë në ëndërr shtatë lopë të majme dhe shtatë lopë të dobëta, që i hanin ato (të dobëtat i gëlltitën ato të majmet), dhe shtatë kallinj të gjelbër (që kishin lidhur frytin) e (shtatë) të tjerë të tharë. O ju pari, nëse dini ta interpretoni ëndrën, më tregoni për ëndrën time!”

44. Ata (paria) thanë: “Ëndrra të përziera, e ne nuk e dimë komentimin e ëndrrave të tilla”.

45. E ai prej atyre të dyve që shpëtoi (që i pat thënë Jusufi ta përmendë), e përkujtoi pas një periudhe e tha: “Unë ua tregoj kuptimin e saj. Pra më lejoni të shkoj (te Jusufi)”.

46. (E dërguan te burgu, e ai tha) O Jusuf, o ti i drejtë, na shpjego për shtatë lopë të dobëta, që i hajnë shtatë lopë të majme, dhe shtatë kallinj të gjelbër e shtatë të tharë, e ndoshta po kthehem te njerëzit (me përgjigje), ashtu që edhe ata ta kuptojnë (vlerën dhe dijen tënde)!

47. Ai (Jusufi) tha: “Mbillni shtatë vjet vazhdimisht, e çka keni korrur lereni në kallinj, përveç një pakice nga e cila do të hani.

48. Pastaj, do të vijnë shtatë (vjet) të vështira (me skamje) që do ta hanë atë që keni ruajtur për to, përveç një pakice nga ajo që do ta ruani (në depo për farë).

49. Mandej, pas asaj vjen një vit (i begatshëm) në të cilin njerëzve u bie shi dhe në të cilin do të shtrydhin (fruta - vit i begatshëm në përgjithësi)”.

50. E mbreti tha: “Ma sillni mua atë (Jusufin)!” Dhe kur i shkoi atij (Jusufi) i dërguari (i mbretit), ai i tha: “Kthehu te zotëriu yt dhe pyete

---

Ata e kishin kuptuar, se Jusufi i interpreton ëndrrat, prandaj edhe e pyetën. Është karakteristike se Jusufi edhe në burg, edhe në momentin më të vështirë, nuk e harroi detyrën e shenjtë, thirrjen në besim të drejtë, prandaj para se t'ua shpjegojë ëndrrat e filloi shpjegimin rreth besimit të drejtë dhe rreth asgjësimit të besimeve të kota. Mandej u sqaroi edhe rrjedhimin e domethënies së ëndërrave. Thuhet se kur ua komentoi ëndrrat ata thanë, se nuk kemi parë farë ëndrre, e ai ju tha, keni parë s'keni parë, do t'ju ngajë çfarë ju thashë. Këtu Jusufi bën një lëshim të vogël, por për të, si pejgamber ishte i madh. Atij për të cilin e dinte, se do të lirohej prej burgut i tha që t'ia sjellë ndërmend zotërisë së tij çështjen se si Jusufi mbeti në burg pa faj. Mirëpo ai harroi dhe Jusufi mbeti në burg shtatë vjet. Thuhet se paska thënë Xhibrili: Kush të shpëtoi prej mbytjes, kush të nxori nga bunari, kush të mbrojti prej punës së keqe, kush të largoi sherrin e grave? E, Jusufi në të gjitha këto është përgjegjur: Allahu! Atëherë Xhibrili i thotë: Përse pra u mbështete te njeriu, kur i the atij të të përmendi te zotëria? Jusufi tha: Gabova,- dhe e luti Zotin të mëshirojë. Xhibrili i tha: Zoti ta fali gabimin, por për një kohë do të mbetesh në burg.

atë: Si është puna e grave që i prenë duart e tyre? Vërtet, Zoti im e di shumë mirë dredhinë e tyre”.

51. Ai (mbreti) tha: “Si ishte puna juaj kur ju vetë e dëshiruat (iu vërsulët) Jusufin?” Ato thanë: “Zoti na ruajt, ne nuk dimë ndaj tij asnjë të keq!” Gruaja e ministrit tha: “Tashti doli në shesh e vërteta, e unë iu vërsula atij me dashuri, e ai është nga të drejtit!”

52. “Këtë (e bëra thotë Jusufi) për ta ditur ai (ministri), se unë nuk e tradhtova tinëzisht dhe se vërtet Allahu nuk e realizon dredhinë e tradhtarëve.

53. Unë nuk e shfajësoj veten time, pse epshi është shumë nxitës për të keqen, përveç atë që ka mëshiruar Zoti im, se Zoti im është Shumë falës dhe Mëshirues i madh.

54. Mbreti tha: “Ma sillni mua atë, thjesht ta veçoj për veten time!” (Ia sollën Jusufin) E pasi bisedoi me të tha: “Tashti ti ke te ne pozitë dhe je i besueshëm”.

55. Ai (Jusufi) tha: “Më cakto mua përgjegjës të depove të vendit, unë jam besnik i dijshtëm”.

56. Dhe kështu Ne i dhamë Jusufit pozitë në vend (në Egjipt), zinte vend aty ku dëshironte. Ne e pajisim me të mirat tona atë që duam, e Ne nuk ua humbim shpërblimin punëmirëve.

57. Por shpërblimi i botës tjetër, gjithsesi është shumë më i mirë për ata që besuan dhe ata që u frikësuan, dhe u ruajtën.<sup>163</sup>

<sup>163</sup> Mbreti që si duket quhej: Rejan bin Velid, e sheh ëndërrën dhe kërkon prej dijetarëve t’ia intepretojnë domethënien e saj, e derisa nuk qenë në gjendje t’ia shpjegojnë, ia zhvlerësuan edhe ëndërrën. Në atë kohë, e pas sa vitesh shërbëtori i mbretit, që kishte qenë me Jusufin në burg dhe ishte liruar, i përkujtohet Jusufi dhe porosia që i pat thënë: Më përkujto...,- i tha mbretit dhe parisë, nëse më lejoni të shkoj te një njeri, ai do të dijë ta shpjegojë. Burgu paska qenë jashtë qytetit, prandaj shërbëtori thotë: Më dërgoni... Shkon te Jusufi dhe ai ia shpjegon sinjalizimin e ëndërrës. Mirëpo, Jusufi i thotë atij të deleguarit të mbretit, që të kthehet dhe të shkojë te mbreti e ta pyesë: “A e di ai punën e atyre grave, a e di përse Jusufi qëndroi në burg pa gabim, a e di se gratë ishin shkaktare për burgosjen e tij? Jusufi nuk pranon të dalë nga burgu para se të pastrohej. Mbreti i tubon gratë, të cilat kishin qenë në ndejë te gruaja e ministrit Kitfir-azizit, te Zylejhaja dhe ndriçoi çështjen e Jusufit, derisa ato u deklaruan se Jusufi ishte i pafaj, e në fund edhe Zylejhaja e pranoi, se Jusufi ishte i ndershtëm. “Nuk e çfajsoj epshin...”, nëse këtë e ka thënë Jusufi, ka pasur si qëllim të mos krenohet me veten, edhe pse ishte i pastër, e nëse e ka thënë Zylejhaja, atëherë ka thënë realitetin.

Pasi vërteton drejtësinë dhe maturinë e Jusufit mbreti e afron pranë vetes dhe i jep pozitë të madhe, duke e caktuar përgjegjës të depove të mbretërisë. Kjo ishte mëshirë e të madhit Allah, që ia dhuron atij që do, e dhurata më e madhe e Tij është ndihma ndaj njeriut që ai ta besojë, t’i respektojë urdhrat e Tij, e më në fund ta përjetojë shpërblimin e madh në jetën tjetër.

58. Dhe (pas një kohe) vijnë vëllezërit e Jusufit e hynë tek ai, e ai i njohu, ndërsa ata nuk e njihnin.
59. E pasi i furnizoi me të gjithë artikujt e nevojshëm (me barrë drithi për të cilin kishin ardhur etj), iu tha: “Më sillni një vëlla tuajin që e keni nga babai, a nuk e vëreni se unë vërtet po ua plotësoj barrën (peshoren) dhe se unë jam mikpritësi më i mirë!”
60. E nëse nuk ma sillni atë (vëllain), ju nuk do të merrni tek unë asnjë barrë drithi (për ushqim), e as mos iu afroni (vendit tim).
61. Ata thanë: “Ne do të përpiqemi për të (për ta marrë) te babai i tij dhe gjithsesi ne do ta bëjmë atë!”
62. Ai (Jusufi) i tha djelmohave të tij shërbëtorë: “Vendoseni mallin e tyre (barrën që kishin sjellë për të blerë, drithin) në barrët e tyre, ashtu që kur të kthehen te familja e tyre (t’i hapin barrët) ta njohin, e ndoshta do të kthehen sërish te ne”.
63. E kur u kthyen te babai i tyre thanë “O baba ynë, po na ndalohej barra (drithi), lejoni të vijë me ne vëllai ynë (Beniamini), që të marrim ushqim, e ne do ta ruajmë atë (nga çdo e keqe)”.
64. Ai (Jakubi) tha: “A t’ju besoj për këtë, sikurse ju besova më parë për vëllain e tij (Jusufin), po Allahu është Mbrojtësi më i mirë dhe Ai është më i Mëshirshmi ndër mëshiruesit”.
65. E kur i hapën barrët e tyre, e gjetën mallin e tyre që iu ishte kthyer dhe thanë: “O ati ynë, çka duam më tepër, ja, ky është malli ynë që na u kthye, do ta furnizojmë me drith familjen tonë, do ta ruajmë vëllain tonë dhe do ta shtojmë një barrë deveje, e kjo është sasi e lehtë (për sundimtarin)”.
66. Ai (Jakubi) tha: “Unë kurrësi nuk e dërgoj atë me ju, derisa të ma jepni besën (e fortë) në Allahun, se gjithsesi do të ma ktheni atë mua, përveç nëse ju diktojnë rrethanat e nuk mundeni”. E kur ata ia dhanë besën (u betuan) ai tha: “Allahu është garantues për këtë që thamë”.
67. Po ai (Jakubi) tha: “O bijt e mi, mos hyni (në Egjipt) për një derë, po hyni nëpër dyer të ndryshme. Unë nuk mund të largoj prej jush asnjë send nga caktimi i Allahut, vendimi nuk është i tjetërkujt vetëm i Allahut, vetëm Atij iu kam mbështetur dhe vetëm Atij le t’i mbështeten ata që besuan.
68. Dhe ata hynë ashtu si i porositi babai i tyre, po ajo nuk do t’i ndihmonte për asgjë nga caktimi i Allahut, përveç një dëshire të Jakubit, që e kishte në vete dhe e kreu. Po ai (Jakubi) ishte i dijshtëm

për të, sepse Ne e kemi mësuar për atë, por shumica e njerëzve nuk e dinë.<sup>164</sup>

69. E kur hynë te Jusufi, ai (Jusufi) e afroi pranë vetes vëllain e vet (Beniaminin) dhe i tha: “Unë jam vëllai yt, e ti mos u pikëllo për atë që ata vepruan!”

70. E kur i pajisi ata me pajimet e tyre, e vuri tasin (gotën) në barrën e vëllait të vet, e pastaj një thirrës thirri: “O ju devexhinj, ju jeni vjedhës!”

71. U kthyen (devexhinjtë) dhe thanë: “Çfarë keni humbur?”

72. (shërbëtorët e sundimtarit) Thanë: “Kemi humbur tasin e sunduesit, e kush e sjell atë (tasin), ka (shpërblim) një barrë deveje (drith). Unë vetë jam për këtë garantues!”

73. Ata (vëllezërit e Jusufit) thanë: “Betohemi në Allahun, ju e dini, se ne nuk kemi ardhur për të bërë shkatërrime në tokë dhe nuk jemi vjedhës!”

74. (shërbëtorët) Thanë: “Nëse jeni gënjeshtarë, çfarë duhet të jetë ndëshkimi i atij (që ka vjedhur)!?”

75. (vëllezërit) Thanë: “Dënimi i tij është (të robërohet) vetë ai në barrën e të cilit gjendet. Kështu ne i dënojmë të padrejtit!”

76. Dhe filloi (kontrollimi) në barrët e tyre, përpara barrës së vëllait të vet, e pastaj e nxori atë (tasin) nga barra e vëllait të vet. Kështu Ne e mësuaam të planifikojë Jusufi. Sipas ligjit të mbretit atij (Jusufit) nuk i takonte ta ndalte (peng) vëllain e vet, përveç kur është dëshira e

<sup>164</sup> Thuhet se vendin e Jakubit e kishte kapur një thatësi e madhe e skamje, prandaj ata shkojnë në Egjipt për të blerë ushqim. Jusufi i njech ata, por nuk iu prezantohet e ata nuk e njihnin, sepse sipas një varianti kishin kaluar njëzet e dy vjet prej atij çasti, kur e kishin hedhur në bunar e deri atë ditë. Jusufi i pyeti, se prej nga ishin, kush ishin, mos ishin vëzhgues etj. Ata i thanë se ishin prej Kenanit-Palestinë, ishin bijtë e Pejgamberit Jakub, kishin qenë dymbëdhjetë vëllezër, por njëri ju kishte humbur në fushë, dhe atë e kishin dashur më shumë, e një vëlla i tij edhe prej nëne kishte mbetur te babai, që t'ia lehtësoje dhembjet babait për djalin e humbur. Ne dhjetë kemi ardhur për ushqim. Jusufi i priti mirë e iu dha drith për kokë të çdonjërit, por i porositi t'ia sjellin edhe atë vëllain e vogël, që t'u japë drith edhe për atë. Pa e ditur ata, ua ktheu mallin që kishin sjellë për kompensim me drithin, e me qëllim që të kthehen përsëri, sepse Jakubi nuk do të hante drithin që nuk ishte paguar, e do t'ia sillnin edhe vëllain. Sikur të mos ishte urdhri i Zotit, që Jusufi të veprojë ashtu mendja nuk do ta pranonte një sjellje të tillë, pse Jusufi nuk e lajmëron ende babain e pikëlluar për veten?!...

Pasi u betuan në Allahun, se nuk do t'i bëjnë ndonjë dredhi Jakubi ua dha djalin më të vogël, por ju tha mos hyni të gjithë për një derë, sepse mund t'ju shohë ndonjë qëllim-keq. Megjithatë Jakubi e dinte, se nuk mund t'u ndodhte asnjë send pa caktimin e Zotit, por i këshilloi djemtë e vet dhe ashtu ata shkuan sërish në Egjipt për të marrë drith.

Allahut! Atë që duam Ne e lartësojmë shumë në dituri, e mbi secilin të dijshëm ka edhe më të dijshëm.

77. (vëllezërit) Thanë: “Në pastë vjedhur ky, ka pasë vjedhur më parë edhe një vëlla i tij. Jusufi këtë e mbajti të fshehtë në vetvete, e nuk ua zbuloi atyre dhe tha: “Ju jeni në pozitë më të keqe (këtë e tha me vetvete e jo atyre), Allahu e di më së miri për atë që trilloni.

78. Ata thanë: “O zotëri, ai ka një baba shumë të vjetër, pra, në vend të tij merr njërin prej nesh. Bëje këtë të mirë, se ti je prej atyre që bëjnë mirë!”

79. Ai (Jusufi) tha: “Allahu na ruajt, të marrim një tjetër pos atij tek i cili e kemi gjetur sendin tonë, ne atëherë do të jemi të padrejtë!”

80. E kur e humbën shpresën prej tij, u veçuan për t’u konsultuar. Më i madhi i tyre tha: “A nuk e dini që babai juaj ka marrë prej jush besën në Allahun, e më parë çfarë padrejtësisht keni bërë ndaj Jusufit?” Unë pra nuk ndahem kurrë prej kësaj toke (të Egjiptit) deri sa të më lejojë babai im, ose të vendosë Allahu (mirë) për mua, e Ai është Gjykatësi më i drejtë!”

81. Ju kthehuni te babai juaj dhe thuani: “O ati ynë, djali yt vodhi, ne dëshmojmë vetëm për atë që dimë, e për të fshehtën ne nuk ishim roje!”

82. Ti dërgo e pyeti (banorët në) qytetin ku ishim ne, po ashtu edhe (ata me) karvanin me të cilin kemi ardhur. Ne jemi të drejtë (ç’të themi).

83. Ai (Jakubi) tha: “Jo, çështjen ua lehtësoi epshi juaj. (Mua nuk më ka mbetur tjetër) Durim i mirë, është shpresë që Allahu do të m’i sjellë të gjithë; Ai është më i Dijshmi, më i Urti!”

84. Dhe ua ktheu shpinën e tha: “O dëshpërimi im për Jusufin, dhe nga pikëllimi iu zbardhën të dy sytë, po i përmbajtur (nga pikëllimi).

85. Ata thanë: “Për Allahun ti vazhdimisht e përkujton Jusufin derisa do të sëmuresh rëndë, e të vdesësh”.

86. Ai (Jakubi) tha: “Unë hidhërimin tim dhe pikëllimin tim ia parashtroj Allahut, e unë di për Allahun atë që ju nuk e dini”.<sup>165</sup>

<sup>165</sup> Kur hynë te Jusufi ai i vendosi nga dy veta në një dhomë si mysafirë, e pasi Beniamini mbeti vetëm, ai tha po e marr me vete në dhomën time. Aty i tregoi se ishte Jusufi, i tregoi për planin e vet dhe i tha të mos tronditet për rrjedhimin e ngjarjeve.

I urdhëroi shërbëtorët që kupën e vet të stolisur me diamante ta vënë në barrën e vëllait të vogël pa i hetuar kush. Pasi publikuan se dikush e ka marrë kupën e sunduesit,

87. (Jakubi iu tha të bijve të vet) “O bijtë e mi, shkoni dhe hulumtoni (në Egjipt) për Jusufin dhe vëllain e tij, e mos e humbni shpresën nga mëshira e Allahut, pse vetëm populli jobesimtar e humb shpresën tek Allahu”.

88. (shkuan) E kur hynë tek ai i thanë: “O ti zotëri, neve dhe familjen tonë na ka goditur skamje e vështirë, e kemi ardhur me një mall të vjetër, e ti pra na mbush masën (barrën) dhe na dhuro, Allahu i shpërblen ata që dhurojnë”.

89. Ai (Jusufi) tha: “A e dini çfarë keni bërë me Jusufin dhe vëllain e tij kur ishit injorantë?”

90. Ata thanë: “A ti je vetë Jusufi?” Ai tha: “Unë jam Jusufi, e ky është vëllai im, Allahu na dhuroi shpëtimin, pse ai që ruhet dhe bën durim, s’ka dyshim Allahu nuk e humb shpërblimin e punëmirëve”.

91. Ata thanë: “Për Allahun, është e vërtetë, se Allahu të ka lartësuar mbi ne, kurse ne vërtet ishim fajtorë!”

92. Ai tha: “Sot nuk ka qortim kundër jush, Allahu ju faltë juve; Ai është më i Mëshirshmi ndër mëshiruesit!”

93. Ju shkoni me këtë këmishën time, dhe hidhjani atë babait tim në fytyrë, e atij do t’i kthehet shikimi, e pastaj ejani tek unë me tërë familjen time”.

94. (u nisën) Dhe posa u ndanë devetë (prej qytetit), i ati i tyre tha: “Unë po e ndiej erën e Jusufit, mos më konsideroni të matufosur.” (këtë ia tha familjes së vet në Palestinë).

---

kërkuan mendim prej tyre për masën ndëshkuese që duhet të merrnin tek ai që gjendet. Jusufi e bëri këtë me qëllim, sepse sipas ligjit të Egjiptit hajduti rrihej dhe detyrohej ta paguajë dëmin, e jo të mbahej peng. E sipas ligjit të Jakubit, për të cilin Jusufi e dinte hajduti që vjedh mbetej rob i të zotit të sendit të vjedhur, e Jusufi këtë kishte si qëllim. Vëllezërit e Jusufit edhe në atë rast u shprehën keq kur thanë, se edhe vëllai i tij më parë ka pasë vjedhur, duke aluduar për Jusufin, por Jusufi nuk reagoi. Por edhe ata treguan sinqeritet, kur e lutën të mbajë njërin prej tyre në vend të Beniaminit, dhe shprehën dhimbje për babain plak.

Jusufi nuk pranoi që të mbante ndonjë tjetër në vend të tij. E kur ata i humbën të gjitha shpresat, u ndanë dhe u konsultuan mes vete. Më i vjetri prej tyre Jehuda, i qortoi vëllezërit dhe vendosi të mos shkojë i gjallë pa vëllain e vogël, e atyre iu tha të shkojnë dhe t’i tregojnë babait për ngjarjen. Kur i treguan Jakubit çështjen ai u pikëllua shumë dhe duke shprehur dëshpërimin e vet përmendi Jusufin, që gati ishte harruar, e bijve të tij ua zgjoi ndjenjën e dhimbshurisë ndaj babait, dhe i thanë të mos pikëllohet aq shumë, se kështu do ta shkatërrojë veten, por ai shfaq shpresën se do t’i vijjnë të gjithë djemtë e humbur.

95. Ata (që ishin të pranishëm) thanë: “Për Allahun, ti vërtet qëmoti je në humbje”.<sup>166</sup>

96. E kur erdhi përgëzuesi, e ia vuri atë (këmishën) mbi fytyrën e tij, atij iu kthye shikimi dhe tha: “A nuk ju thashë, se unë di nga Allahu çka ju nuk dini?”

97. Ata thanë: “O babai ynë, lutu për neve të na falen mëkatet tona, se me të vërtetë ne kemi qenë fajtorë!”

98. “Më vonë do t’ia kërkoj Zotit tim faljen tuaj”, tha ai (Jakubi), se vërtet, Ai është Shumëfalës, Mëshirues i madh.

99. (e morën familjen dhe shkuan) E kur hynë te Jusufi ai i afroi afër vetes të dy prindërit e tij dhe tha: “Me dëshirën e Allahut hyni në Egjipt të sigurt!”

100. Dhe ai të dy prindërit e vet i mori lart në fron (i uli pranë vetes), e ata iu përlulën atij, e ai tha: “O ati im, kjo është domethënia e ëndrrës sime të mëparshme. Zoti im këtë tanimë e bëri realitet, e mua më dhuroi mirësi kur më nxori prej burgut, e juve ju sollli nga fshati pasi djalli pat futur përçarje ndërmjet meje dhe vëllezërve të mi. Zoti im me mjeshtëri e butësi e realizon dëshirën e vet për çfarë don, vërtet Ai është i Gjithëdijshmi, më i Urti.

101. (Pasi iu plotësua dëshira, Jusufi tha) Zoti im, Ti më ke dhënë mua pushtet, ma mësove mua komentimin e ëndrrave; o Krijues i qiejve e i tokës, Ti je kujdestar imi në Dunja e në Ahiret, më bëj të vdes si musliman dhe më bashko me të mirët!”<sup>167</sup>

<sup>166</sup> Jakubi u tha djemve të shkojnë sërish në Egjipt dhe të hulumtojnë edhe për Jusufin. Puna e Jusufit për të tjerët ishte si ndonjë ëndërr, sepse çdo gjurmë për të ishte zhdukur, mirëpo Jakubi e përmendte dhe e lidhte shpresën te Zoti.

Vajtën dhe hynë te Jusufi, e lutën t’u japë drith për një mall të dobët që kishin sjellë, i cili ishte për t’u hedhur poshtë. E lutën t’ua lirojë edhe vëllain. Pasi dëgjoji Jusufi për vështirësitë e familjes së tyre dhe për pikëllimin e verbimin e babait, ndjeu dhembje në shpirt dhe u prezantua. Vëllezërit u habitën, pse ishin dy vjet që silleshin kah ai dhe nuk e kishin njohur, prandaj i thanë: Vërtet, ti je Jusufi? Megjithëse ua përmendi gjestin e tyre të shëmtuar, nuk i qortoi, përkundrazi u lut që t’i falë Zoti. Ju tha të shkojnë dhe ta marrin tërë familjen e të kthehen në Egjipt. Ua dha me vete këmishën e vet dhe iu tha t’ia vendosin në fytyrë babait, se do t’i kthehet shikimi.

Vëllezërit u nisën dhe pasi kishin lëshuar territorin e Egjiptit, Jakubi iu kishte thënë atyre që ishin të pranishëm, e di se do të më thoni se jam çmendur, por unë po ndiej erën e Jusufit. Ata i thanë që moti je bërë matuf, prandaj nuk na habisin fjalët që thua.

<sup>167</sup> Parashikimet e Jakubit u bënë realitet, myzhdexhiu, si duket ishte Jehudha, po ai që ia pat sjellë këmishën me gjak të rrejshëm, tashti i sjell këmishën, që i pat dhënë Jusufi



102. Këto janë nga ato lajme të panjohura, e Ne po t'i shpallim ty (Muhamed), se ti nuk ke qenë pranë tyre kur ata vendosën çështjen e tyre (hedhjen e Jusufit në bunar etj.) dhe kur bënëin dredhi.

103. Po ti, edhe pse lakmon (për besimin e tyre), shumica e njerëzve nuk do të besojnë.

104. Megjithatë ti nuk kërkon prej tyre ndonjë shpërblim për të (për këshillë e udhëzim). Ai (Kurani) nuk është tjetër vetëm se këshillë për mbarë njerëzit.

105. Sa e sa argumente ka në qiej e në tokë, të cilët i shohin, por ata nuk i vështrojnë fare.

106. Dhe shumica e tyre nuk e beson ndryshe Allahun, vetëm se duke i shoqëruar (zota të tjerë).

107. A mos janë siguruar ata prej dënimit, që mund t'u vijë nga Allahu e t'i mbulojë, ose befasi duke mos hetuar fare t'u vijë katastrofa e përgjithshme.

108. Thuaj: "Kjo është rruga ime, e vënë në fakte të qarta, e që unë thërras tek Allahu, unë dhe ai që vjen pas meje. Larg të metave është Allahu, e unë nuk jam nga idhujtarët."

109. Ne nuk dërguam para teje vetëm se burra nga banuesit e qyteteve, të cilët i pajisëm me shpallje. A nuk udhëtuan ata nëpër tokë e të shihnin se si ishte përfundimi i atyre që ishin më parë? E s'ka dyshim, se jeta e botës së ardhshme është shumë më e dobishme për ata të cilët janë ruajtur; a nuk mendoni?

110. (nuk dërguam tjetër vetëm burra e ndihma u vonua) Derisa të dërguarit gati e humbnin shpresën (se do t'i besojë populli), dhe menduan se u përgënjeshtruan (pse ende nuk i kapi dënimi), atëherë ju erdhi atyre (të dërguarve) ndihma Jonë. Ne e shpëtuam atë që deshëm. E dënimi Ynë kundër popullit idhujtar nuk zbrapset.

---

dhe e lajmëron për të. Jakubit i erdhi shikimi, e djemtë e tij kërkuan të lutet për mëkatin e tyre, por ai ju premtoi për më vonë, sepse ishte ende i preokupuar me ato kujtime të hidhura.

U përgatit e tërë familja dhe vajtën në Egjipt. Ishin rreth tetëdhjetë veta. Jusufi me tërë suitën e vet doli përpara në pritje, e prindërit e vet i ngriti lart ku e kishte fronin e vet. Thuhet se në Egjipt Jakubi jetoi me Jusufin edhe njëzet e katër vjet, e kur ndërroi jetë, vetë Jusufi e dërgoi dhe e varrosi pranë babait të tij Is-hakut. Kështu kishte porositur Jakubi. Jusufi jetoi edhe njëzetë e tri vjet pas babait dhe kur e plotësoi dëshirën, vërejt se fuqia fizike i është dobësuar, prandaj iu lut Zotit, që në jetën tjetër ta bashkojë me prindërit e vet të dashur, Is-hakun e Ibrahimin. Pasardhësit e tij mbetën në Egjipt dhe aty shtohen, kur qenë të ndjekur prej faraonit u detyruan, që rreth gjashtëqind mijë veta ta braktisin Egjiptin.

111. Në tregimet e tyre (të dërguarve dhe të Jusufit me vëllezër) pati mësimet e përvojë për të zotët e mendjes. Ai (Kurani) nuk është bisedë e trilluar, por vërtetues i asaj që ishte më parë (librave të shenjtë) dhe sqarues i çdo sendi, e edhe udhërrëfyes e mëshirë për një popull që beson.<sup>168</sup>

---

<sup>168</sup> Rrëfimi në detaje i ngjarjes së Jusufit, babait dhe vëllezërve të tij, ishte një argument për Muhamedin a.s., i cili nuk dinte për asgjë më parë, se me të vërtetë është i Dërguar prej Zotit dhe se Kurani është fjalë e Zotit. Mirëpo, kur edhe pas një argumenti të tillë një pjesë e madhe e idhujtarëve nuk i besoi, Zoti i shpalli këtë pjesë të Kuranit, duke i thënë se lakmia dhe dëshira jote është tjetër, e kokëfortësia e tyre për të mos besuar është tjetër, pra ti mos u brengos, por kryeje detyrën tënde. Atyre ju vjen dënim si pasojë e kryeneçësisë. Të dërguarit gjithnjë ishin burra e jo gra, jo engjëj dhe jo exhinë, e po ashtu ishin edhe nga vendbanime të mëdha e jo nga fshatrat.

Gjithashtu, ky tregim për Jusufin ishte një përvojë e madhe për Muhamedin a.s., pse ai që pati fuqi ta shpëtojë prej bunarit, ta nxjerrë prej burgut, ta bëjë sundimtar të Egjiptit, pasi një herë ishte rob i tij, t'ia mundësojë bashkimin me prindërit e vëllezërit pas një periudhe, që ishin të ndarë dhe thuajse të humbur, po ai ka fuqi ta forcojë Muhamedin a.s., t'ia ngrejë lart famën, ta fuqizojë dhe ta përhapë fenë e tij, pra është një lajmërim për të ardhmen e Fesë Islame, është mrekulli për Muhamedin a.s.

Me ndihmën e Allahut, përfundoi përkthimi i kaptinës Jusuf.

## 13. SURETURR - RRA'DË

*E zbritur në Medine, pas sures Muhamed, ajete: 43*

*Thubet se si shkak i zbritjes së kësaj kaptine ishte: Pejgamberi a.s. kishte dërguar një nga shokët e vet për ta thirrur një arrogant nga paria arabe. I tha: "Shko e thirre le të vijë tek unë", - e ai tha: -O i Dërguar i Zotit, ai është shumë i vrazhdë e do të më fyej. - Ai i tha: Shko e thirre. - Ai shkoi dhe i tha, se po të thërret i Dërguari i Zotit! Ai arrogant i tha: "Më trego për Zotin e Muhamedit, a është prej ari, prej argjendi apo prej remi (bakri)?" Ai u kthye e i tregoi Muhamedit a.s., se ç'kishte thënë ai, duke ia përsëritur se unë të thashë që ai është i vrazhdë. Pejgamberi a.s. i tha shko thirre edhe një herë. Ai shkoi përsëri dhe arrogant duke ia përsëritur thëniet e para rreth Zotit, Zoti e sjell një re me murmurimë e rrufe, e cila e godet arrogantin në majë të kresë, duke e lënë të vdekur. Ajeti i trembëdhjetë shënon këtë ngjarje.*

*Kjo kaptinë sjell argumente mbi njësinë e Zotit, për shpalljen, për ringjalljen dhe për shpërblimin a dënimin. Për argument të besimit në fuqinë e Zotit përmend qiejt, tokën, hënë, natën, ditën, bimët, pemët dhe krijesat e tjera. Bën një krahasim midis të vërtetës dhe të pavërtetës, se si pas shiut rritet shtrati i lumenjve e i përrenjve dhe gjatë rrjedhës së tyre ato bartin me vete mbeturina, të cilat ngrihen mbi ujë në formën e shkumës prej së cilës nuk ka kurrfarë dobie. Ashtu edhe gjatë shkrirjes së mineraleve dalin shkumë e mbeturina, e cila në fund hidhet si send i pavlefshëm. Kësaj shkume i përngjan veprimtaria e kotë e njerëzve, ndërsa ujit të nevojshëm dhe arit, argjendit apo metalit të vlefshëm i përngjan veprimi i njerëzve të orientuar në rrugën e drejtë.*

*Kaptina quhet me emrin RA 'DË - murmurimë, ngase murmurima është një dukuri e çuditshme natyrore, e cila vërteton fuqinë e Zotit, sepse uji është mjet i domosdoshëm për jetë, e ai vjen prej reve. Në re janë bashkuar edhe e mira edhe e keqja, e mira sepse retë bartin shiun, kurse e keqja sepse bartin rrufenë. Shiu jep jetë, kurse rrufeja zhduk jetë, kjo është mrekulli e të madhit Zot.*

## 13. SURETURR - RRA'DË

*Me emrin e Allabut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Elif, Lam, Mim, Ra. Këto ajete të kësaj kaptine dhe e tërë ajo që t'u shpall ty nga Zoti yt janë realitet, por shumica e njerëzve nuk besojnë.
2. Allahu është Ai që ngriti qiejt pa ndonjë shtyllë. Ju i shihni ato. Ai, pastaj u ngrit mbi Arshin dhe nënshtroi diellin e hënën, që çdonjëri udhëton deri në një afat të caktuar; Ai rregullon çështjen (e gjithësisë), sqaron argumentet, që të jeni të bindur për takimin (pas ringjalljes) me Zotin tuaj.
3. Dhe Ai është, i cili tokën e shtriu, dhe në të krijoi kodra e lumenj dhe prej secilit fryt bëri dy lloje (çift), bëri që nata ta mbulojë ditën. Vërtet, në gjithë këtë ka fakte për njerëzit që thellë mendojnë.
4. E në tokë, copa sipërfaqesh, të ngjitura njëra me tjetrën, kopshte të hardhisë, të mbjella (të llojlojshme) dhe hurma (bimë këto), që janë të degëzuara në shumë trupa dhe jo të degëzuara (nga një filiz) e të gjitha ujiten nga një ujë, dhe Ne shijen në ngrënie të frutave të tyre e kemi dalluar njëren prej tjetrës. Edhe kjo dëshmon me argumente për njerëzit e mençur.
5. E nëse ti (Muhamed) çuditësh (përse të përgënjeshtrojnë), është edhe më e çuditshme thënia e tyre: "A do të kemi krijuar të ri pasi të jemi bërë dhe?" Këta janë ata që mohuan Zotin e tyre, ata do të ndëshkohen me pranga në qafë. Pra, këta janë banues të zjarrit, ku do të qëndrojnë përgjithmonë.
6. E ata prej teje kërkojnë ngutjen e zbatimit të së keqes para të mirës, edhe pse para tyre pati aso dënimesh (por nuk kanë marrë mësim). S'ka dyshim, se Zoti yt ua fal njerëzve mëkatet e tyre, por s'ka dyshim se Zoti yt është edhe ndëshkues i rreptë.
7. Ata, që nuk besuan thonë: "Pse të mos i ketë zbritur atij (Muhamedit) ndonjë argument (mrekulli praktike) nga Zoti i tij?" Ti je vetëm qortues. Çdo popull pati udhëzues (pejgamber).
8. Allahu e di se ç'bart çdo grua, dhe (e di) çka pakësojnë e çka shtojnë mitrat. Tek Ai çdo send është me masë të caktuar.
9. Ai është që di të fshehtën dhe të dukshmen, Ai është i Madhëruari e i Lartësuar.
10. Për të është njësoj (në dijen e Tij), si ai që fsheh prej jush thënie,

si ai që e shpreh haptazi, si ai që vepron fshehtas natën (në errësirë të natës), dhe si ai që vepron haptazi ditën.

**11.** Ai (njeri) ka përcjellës një pas një, para tij dhe prapa tij, që me urdhrin e Allahut e ruajnë atë. Allahu nuk e prish gjendjen e një populli (nuk ua largon të mirat) përderisa ata ta ndryshojnë veten e tyre. Po, kur Allahu vendos ta ndëshkojë një popull, atë nuk ka kush që ta zmbarsë. Ata (njerëzit) nuk kanë mbrojtës tjetër pos Tij.<sup>169</sup>

**12.** Ai është që u shfaq vetëtimën trishtuese (nga ndonjë fatkeqësi), por edhe shpresëdhënëse (për shi), dhe formulon re të dendura.

**13.** Ndërkaq, murmurima e madhëron (Zotin një) me falënderimin (që i takon) e Tij, (e madhërojnë) edhe engjëjt nga droja ndaj Tij. E Ai dërgon rrufetë dhe me ato godet kë të dojë. Ndërsa idhujtarët polemizojnë rreth Allahut, e Ai është Ndëshkues i rreptë.

**14.** Lutje e vërtetë është vetëm ajo drejtuar Atij, e ata që i luten të tjerëve pos Tij, ata nuk u përgjigjen atyre asgjë tjetër, (gjendja e tyre është) vetëm si e atij që shtrin duart (prej së largu) nga uji, që ai (uji) t'i arrijë deri në gojën e tij, por (uji) nuk do t'i arrijë (sepse uji është send i vdekur e nuk kupton për etjen e tij). E lutja e jobesimtarëve (drejtuar pos Zotit) nuk është tjetër vetëm se dështim (kotësi).

<sup>169</sup> E tërë pjesa tjetër e Kuranit, që i kishte zbritur Pejgamberit a.s., si edhe pjesët e kësaj kaptine janë e vërtetë nga Zoti i Madhërisëm.

Njerëzit do të duhej të besonin, se ai Zot që i krijoi qiejt, që ne i shohim pa shtylla, që përcaktoi lëvizjen e diellit e të hënës, që rregulloi çdo çështje në gjithësi në mënyrë precize, është i Plotfuqishëm të ringjallë njerëzit dhe t'i marrë në përgjegjësi. Mjeshtria e përsosur e Zotit duket në çdo krijesë, siç është: toka e rrafshët, kodrat dhe luginat në të, llojet e frutave në shije dhe në pamje, edhe pse të gjitha i ushqejnë rrënjët prej një dheu dhe ujitin me të njëjtin ujë. Edhe pas të gjitha këtyre fakteve, disa njerëz nuk e kuptojnë fuqinë e Tij. Ka njerëz të tillë, që ringjallja iu duket e pabesueshme, duke u mbështetur në atë se njeriu bëhet dhe e pluhur, e nuk mendojnë se herën e parë ata u krijuan prej një pike uji. Këtë pyetje lidhur me ringjalljen e hasim të përsëritet nga ana e jobesimtarëve në njëmbëdhjetë vende e në nëntë kaptina: në këtë, dy herë, në Isra, në Mu'minun, në Neml, në Ankebut, në Sexhde, në Safat dy herë, në Vakia dhe në Naziat. Idhujtarët kërkonin prej Muhamedit a.s. ndonjë mrekulli praktike, siç ishte shkopi i Musait, shpezët e Isait etj. Ata nuk e dinin se mrekullitë i krijon Zoti, e jo Pejgamberi. Vetëm Allahu e di, se çfarë mban mitra e gruas, a është e plotë ose jo e plotë, do të lindë para kohe ose në kohë. Është e kotë çdo përpjekje, që të fshihet diçka prej Tij. Para Tij janë të njëjta si e fshehta si e hapta. Ai ia do të mirën njeriut, prandaj i ka caktuar përcjellës, që ta ruajnë atë nga të këqijat. Ata janë engjëj me ndërrime një ose dy herë gjatë ditës. Zoti nuk ia merr të mirat, që ia ka dhënë një populli, para se ai popull të bëhet përbuzës i të mirave të Tij, pra faji është i vetë popullit.

15. Gjithçka që ka në qieje në tokë i bën sexhde vetëm Allahut me dëshirë ose me dhunë, (i bëjnë sexhde) edhe hijet e tyre në mëngjes e mbrëmje.

16. Thuaj: “Kush është Zoti (Krijuesi) i qiejve e i tokës!”- Thuaj: “Allahu!”- Thuaj: “A keni pranuar pos Tij zota, që nuk kanë mundësi t’i sjellin, as dobi, e as dëm vetes?”- Thuaj: “A është i barabartë i verbëri me atë që sheh, ose, a janë të njëjta errësitat me dritën?” A mos i bënë Allahut shokë (idhuj) e edhe ata zota krijuan si krijoi Ai dhe atyre iu është bërë i ngjashëm (i paqartë) krijimi (e nuk po dinë, se cili është krijim i Zotit, e cili i idhujve)! Thuaj: “Allahu është Krijues i çdo sendi, Ai është i vetmi Ngadhënjyes!”<sup>170</sup>

17. Ai e lëshon ujin (shiu) nga qielli e sipas madhësisë së tyre rrjedhin përrocka, kurse vala bart mbi vete shkumë të fryrë lart. Shkumë e ngjashme është edhe ajo kur shkrihet (metali) në zjarr për të përfutuar ndonjë stoli ose ndonjë mjet. Kështu, Allahu sqaron shembullin e së vërtetës dhe të pavërtetës. Për sa i përket shkumës (së ujit apo të metaleve), ajo hidhet si mbeturinë, ndërsa ajo që iu sjell dobi njerëzve, ajo mbetet në tokë. Kësisoj i sjell Allahu shembujt.

18. Atyre që i janë përgjigjur Zotit të tyre u takon shpërblimi më i mirë, ndërsa ata që nuk iu përgjigjën Atij, ata do të jepnin si kompensim, sikur të ishte e tyre aq shumë sa e gjithë pasuria tokësore edhe një herë aq. Ata kanë llogarinë më të rëndë, vendstrehimi i tyre është xhehenemi, që është shtrat i keq.

19. A është njësoj ai që e di, se ajo që t’u shpall ty nga Zoti yt është e vërtetë, si ai që është i verbër? Vetëm njerëzit e arsyeshem, që kanë mendje të shëndoshë e kuptojnë të vërtetën.

20. Ata janë, që e zbatojnë besën e dhënë Allahut dhe nuk e theyejnë zotimin.

21. Dhe ata që e mbajnë lidhjen për të cilën Allahu ka urdhëruar të mbahet, që frikësohen nga Zoti i tyre dhe nga llogaria e rëndë e përgjegjësisë.

<sup>170</sup> Lajmërimi i vetëtimës shkakton frikë ndër njerëzit, se mos po i godet ndonjë e keqe ose rrufeja, nga njëra anë, por ushqen edhe shpresën, se do të bjerë shi prej atyre reve të dëndura, nga ana tjetër. Murmurima shpreh madhërimin dhe lavdërimin ndaj Zotit, edhe pse ne nuk e kuptojmë atë. Se bubullima është forcë e madhe, e kuptojmë se edhe melaiket nga droja e madhërojnë Allahun, prandaj edhe besimtarët duhet ta përmendin e ta madhërojnë Zotin me shfaqjen e kësaj dukurie. Thuhet se rufeja godet edhe besimtarin dhe jobesimtarin, por nuk e godet atë që është duke e përmendur Zotin. Në koleksionet e haditheve ka shumë shënime për shkakun e zbritjes së këtij ajeti dhe për lutjet që duhet të shprehim në këto raste. Ajeti i pesëmbëdhjetë është ajeti i sexhdes.

22. Edhe ata që patën durim (ndaj të këqijave) për të fituar kënaqësinë e Zotit të tyre dhe që e falën namazin, dhe nga ajo me çka Ne i furnizuar ata kanë dhënë fshehtas e haptas, dhe me të mirë e largojnë të keqen. Të tillët kanë përfundim më të mirë:
23. xhenete të Adnit (vende të përjetshme), ku do të hyjnë ata, edhe prindërit, gratë dhe fëmijët e tyre, të cilët kanë qenë vepërmirë, ata do t'i vizitojnë engjëjt duke hyrë në secilën derë.
24. (u thonë) Selamun alejkum, me durimin tuaj gjetët shpëtimin; sa përfundim i lavdishëm është ky vend.
25. E ata që e thyejnë besën e dhënë Allahut pasi u patën zotuar, e këpusin atë për të cilën Allahu ka urdhëruar të jetë e pa këputur, bëjnë shkatërrime në tokë, ata janë të mallkuar dhe ata kanë përfundim të keq.
26. Allahu i ofron furnizim me bollëk atij që do dhe ia kufizon (atij që do). Po ata (jobesimtarët) janë të gëzuar me jetën e kësaj bote. E jeta e kësaj bote ndaj botës tjetër nuk është tjetër vetëm se një përjetim (i shkurtër).<sup>171</sup>
27. E ata që nuk besuan (idhujtarët mekas) thonë: “Përse nuk iu shpall (Muhamedit) ndonjë mrekulli nga Zoti i tij?” Thuaj: “(Iu shpall Kurani, por ju u verbuat) Allahu e le të humbur atë që do, kurse atë që pendohet nga të këqijat e shpie në rrugë të drejtë”.

<sup>171</sup> Njëri ndër argumentet që japin të kuptosh për fuqinë e pakufishme të Zotit Krijues është shiu i kohëpaskohshëm, i cili i jep jetë çdo sendi e gjallesë. Prej shiut formohen ujërrjedhëse të mëdha ose të vogla dhe gjatë rrjedhjes së ujit me vrull formohet një shkumë, e cila qëndron mbi sipërfaqen e ujit dhe duket si një begati. Në të vërtetë, ajo është vetëm një mashtrim, pse pas pak kohe ajo, së bashku me mbeturinat skajohet buzëve të rrjedhës, e prej saj nuk ka kurrfarë dobie. I dobishëm ishte uji, të cilin e thithi toka, formoi lagështi të cilën e ruan për ushqimin e bimëve. E pavërteta, e kota në këtë jetë duket se po rritet, po përparon, e në realitet ajo nuk është asgjë, s'ka dobi prej saj dhe zhduket shumë shpejt. Ndërsa vepra e mirë, e drejtë dhe e vërtetë, është si uji që mbetet në tokë dhe ruhet për një nevojë më të madhe.

Njerëzit janë të urdhëruar ta mbajnë besën e dhënë Allahut: besimin në një Zot, besimin në të gjithë peygamberët dhe shpalljet dhe ta ruajnë afërsinë e gjakut mes vete, të mbajnë lidhje me të afërmit dhe kurrsesi të mos e këpusin atë. Njerëzit që respektojnë porosinë e Zotit do të shpërblehen me qendrën e xheneteve dhe për hir të asaj që ata në dynja ishin të durueshëm në zbatimin e detyrimeve dhe në shmangien e dëshirave të epshit ndaj veprave të këqija, melaike do t'i përshëndesin, do t'ju urojnë kënaqësinë e përjetshme, e Zoti i Madhëruar do t'ua bashkojë atyre në xhenet, edhe prindërit, edhe bashkëshortet, edhe fëmijët, e për të mos i lënë me ndonjë brengë, kuptohet nëse edhe këta të fundit sado kudo kanë vepra të mira.

28. Ata që besuan dhe me të përmendur Allahun zemrat e tyre qetësohen; pra ta dini se me të përmendur Allahun zemrat stabilizohen.

29. Ata janë që besuan dhe bënë vepra të mira, ata janë të lumtur dhe kanë ardhmëri të mirë.

30. Kështu, Ne të dërguam te një popull, para të cilit kaluan shumë popuj, e që t'ju komunikosh atë, që Ne ta shpallëm ty, sepse ata janë duke e mohuar të Gjithmëshirshmin (Rahmanin - Zotin). Thuaj: "Ai (Rahmani) është Zoti im, nuk ka të adhuruar të vërtetë pos Atij. Vetëm Atij i jam mbështetur dhe vetëm tek Ai është e ardhmja ime".

31. Sikur të ishte ndonjë Kuran, që me të do të lëviznin malet, që me të do të plasej toka, që me të do të flisnin të vdekurit (do të ishte ky Kuran)?" Jo (ata nuk besojnë), se e tërë çështja i takon vetëm Allahut. A nuk e kanë të qartë ata që besuan, se sikur të donte Allahu do t'i drejtonte në rrugë të drejtë të gjithë njerëzit, por ata që nuk besuan e për shkak të asaj që bënë, do t'i godasë vazhdimisht fatkeqësia e kohës, ose do ta rrethojë (fatkeqësia) vendin e tyre, derisa të vijë urdhri i Allahut (e të triumfojë Islami). Allahu nuk e then premtimin.

32. Edhe me të dërguarit para teje kanë bërë tallje. Porse Unë atyre që nuk besuan u pata dhënë afat, pastaj i ndëshkova (me dënim), e çfarë ishte dënimi Im!

33. A është Ai, që përcjell secilin njeri se ç'vepron (sikur idhujt që nuk kuptojnë asgjë)? E ata i përshkruajnë Allahut shokë. Thuaj: "Përshkruani realitetin e tyre! A ju po e njoftoni Atë për atë (shok) kinse Ai nuk po ditka se ç'ka në tokë, apo vetëm po i emërtoni me fjalë (e ata as që ekzistojnë)? Jo, por ata që nuk besuan u duket e mirë dredhia e tyre, ndaj janë larguar nga rruga e drejtë, dhe atë që Allahu e le të humbur, për të nuk ka udhëzues.

34. Ata kanë dënim në jetën e kësaj bote, e s'ka dyshim, se dënimi i botës tjetër është shumë më i rëndë. Ata nuk ka kush t'i mbrojë prej ndëshkimit të Allahut.<sup>172</sup>

<sup>172</sup> Idhujtarët mekas i mbyllnin sytë para mrekullisë më të madhe të Muhamedit a.s., para Kuranit, e kërkonin ndonjë mrekulli tjetër. Përderisa nuk u orientuan sipas Kuranit, Zoti me fajin e tyre i la të humbur.

"Dhikri", të përmendurit e Allahut largon nga njeriu tronditjet e zemrës dhe të shpirtit dhe i qetëson e i pushon ato. Lumturia më e madhe ju takon atyre, që besuan dhe bënë vepra të mira.

"Rahman" është emër i veçantë i Zotit. Idhujtarët thonin, se ne nuk dimë se kush është dhe çka është Rahmani, prandaj në marrëveshjen e shkruar me ta në Hudejbi, nuk



35. Shembulli (atributi) i xhenetit, që iu është premtuar të devotshëmve është: që nën (pallatet) të rrjedhin lumenj, që ushqimi në të dhe hija në të është e përhershme. Ai është përjetim i lumtur i atyre që ishin të ruajtur, e përfundimi i jobesimtarëve është zjarri.
36. Ata që Ne iu dhamë shpallje gëzohen me atë që t'u shpall ty, e ka prej grupacioneve (të besimeve të ndryshme) që e mohojnë një pjesë të tij (të Kuranit). Thuaj: “Unë jam urdhëruar, që ta adhuroj vetëm Allahun, e mos t'i bëj shok Atij. Unë vetëm tek Ai thërras (njerëzit) dhe vetëm tek Ai është kthimi im!”
37. Dhe ashtu, Ne e shpallën atë (Kuranin) kushtetutë në arabishte. E nëse ti pasi të kanë ardhur argumente të qarta shkon pas dëshirave të tyre, ti nuk ke prej Allahut, as ndihmë, as mbrojtje.
38. Ne dërguam edhe para teje të dërguar dhe atyre ju mundësuar të kenë gra e fëmijë. Asnjë të dërguari nuk i takoi të sjellë ndonjë mrekulli vetëm me lejen e Allahut. Për secilin afat ekziston evidencë e caktuar.
39. Allahu shlyen (nga ajo evidencë) çka të dojë, edhe forcon (çka të dojë). Vetëm tek Ai është baza e librit (Levhi Mahfudhi).
40. Nëse ta bëjmë të mundshme të shohësh diçka nga (dënimi), që iu premtuar atyre (këtë do ta shohësh), po nëse ta marrim shpirtin ty (para kësaj, do ta shohësh dënimin e tyre në botën tjetër), obligim yti është vetëm kumtimi, kurse e Jona është llogaria.
41. A nuk shohin ata, se Ne i sjellim pakësimin e tokës (së tyre) nga të gjitha anët e saj. Allahu gjykon, e s'ka kush që mund t'i kundërvihet gjykimit të Tij. Ai ndërmerri masa të shpejta.
42. Edhe ata (jobesimtarët) para tyre (idhujtarëve) bënë intriga, po e gjithë intriga i është nënshtruar dëshirës së Allahut, Ai e di se çfarë vepron çdo njeri, e mohuesit do ta kuptojnë, se kujt do t'i takojë ardhmëria e lumtur.

---

pranuan të shkruhet “Bismil-lahi Rrahmani Rrahim”, nuk e duruan emrin Rrahman. E këtu Zoti e urdhëron Muhamedin a.s. t'u thotë haptazi, se Rrahmani është Zoti im, është i vetmi Zot, që duhet besuar. Idhujtarët pos Kuranit kërkonin ndonjë argument tjetër, e Zoti thotë: Sikur të shkuleshin kodrat, të copëtohej toka, të flisnin të vdekurit me shpalljen dhe leximin e ndonjë libri qiellor ajo do të ngjante me këtë Kuran, por Allahu nuk deshi të bëjë diçka ashtu, sepse Ai e dinte, që Ata nuk do ta besonin Rrahmanin dhe e dinte, se ata nuk ishin të përgatitur për rrugën e drejtë. Prandaj Ai vepron sipas dëshirës së vet. I la të jetojnë në Mekë, por të tronditur nga frika, se do t'i godasë ndonjë e keqe dhe vërtet i goditi, pse muslimanët e çliruan, gjurmët e tyre u zhdukën përjetë.

43. E ata që mohuan thonë: “Ti nuk je i dërguar!” Thuaj: “Mjafton që Allahu është Dëshmitar midis meje dhe midis jush dhe (është dëshmitar) ai që ka njohuri të librit (të shpalljeve)”.<sup>173</sup>

---

<sup>173</sup> Xheneti i caktuar dhe i përgatitur për njerëzit e mirë është i panjohur për ne, sepse nuk e kemi përjetuar diçka ashtu si është ai. Zoti xh. sh. na i sjell disa shembuj konkretë, të cilët ne i kemi përjetuar, në mënyrë që deri diku të mund ta kuptojmë modelin, cilësitë dhe veçoritë e xhenetit, por të mos harrojmë këta janë vetëm shembuj, sa për ta kuptuar deri diku, e në të vërtetë, ai është shumë më i përsosur, më i këndshëm dhe më i mirë se sa e mendojmë ne. Disa Ithtarë të Librit, të cilët ishin të sinqertë dhe besnikë të thënieve të librit të tyre dhe të cilët e kishin pranuar Muhamedin a.s. dhe Kuranin gëzoheshin me vazhdimin e shpalljeve, sepse vërtetohej ajo që kishin mësuar në librin e tyre. Por nga grupet e Ithtarëve të Librit, e edhe nga idhujtarët kishte asish që ishin bashkuar mes vete për t’iu kundërvënë mësimave të Kuranit. Pati edhe të atillë, që ia shihnin si të metë Muhamedit a.s., pse ishte i martuar dhe kishte fëmijë, pse nuk ishte i dhënë vetëm për çështjet shpirtërore, pse përjetonte edhe të mirat e kësaj bote. Ky ajet refuzon thëniet e tyre duke sqaruar se Muhamedi a.s. nuk ishte risimtar i një jete të tillë, po ishin edhe peygamberët e tjerë para tij.

Çdo gjë ndodh me caktimin e Zotit. Edhe mrekullitë e peygamberëve shfaqen sipas dëshirës së Zotit, e edhe masa ndëshkuese kundër mohuesve pason në çastin e caktuar. Baza e të gjitha çështjeve dhe sendeve është në dijen e Zotit. Nuk është e drejtë jona të përipiemi për të ditur se çka dhe si ekziston evidenca e caktimeve të Zotit, ajo është dije e pakufishme e Tij. Ne duhet të zbatojmë obligimet, e jo të dijmë edhe për vendimin e Zotit.

Pakësimi i sipërfaqes së territorit të tokës, mund të jetë qëllim i pakësimit të territorit të kundërshtarit, e të rritjes së asaj të muslimanëve. Sipas zbulimeve më të reja shkencore është konstatuar se trupat qiellore në përgjithësi, e ndër ta edhe toka, janë duke u tkurrur, kurse hapësira është duke u zgjeruar. Nëse kjo është e vërtetë, atëherë për këtë dukuri Kurani ka paralajmëruar para katërbëdhjetë shekujsh!“ Me ndihmën e Zotit përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës “Er Rra’du”. Falënderuar qoftë Allahu!

## 14. SURETU - IBRAHIM

*E zbritur në Meke, pas sures Nuh, ajete: 52*

*Ndërsa kaptinat e shpallura në Meke rrahin gjithnjë çështjen e besimit, pse besimi i banorëve të saj ishte politeist, idhujtaria, e shpallja që iu kumtua Muhamedit a.s. thërriste për besimin e drejtë, besimin në një Zot, ashtu sikurse mësuan dhe udhëzuan edhe të gjithë pejgamberët para tij, edhe kjo kaptinë rreh çështjet më themelore të besimit: besimin në Zotin një, besimin ndaj botës tjetër, ku sipas meritës do të jepet shpërblimi dhe ndëshkimi, e edhe besimi ndaj shpalljes dhe të dërguarëve. Prandaj në këtë kaptinë parashtrohet me një theks të veçantë çështja e etapave të shpalljes, thirrja në besim e pejgamberëve dhe detyrat e tyre. Të gjithë pejgamberët thirrën për besim në një Zot, prandaj thirrja e tyre dhe qëllimi i tyre ishte një, edhe pse në çështjet periferike pati ndryshime.*

*Këtu në këtë kaptinë paraqiten ngjarjet dhe dialogjet e disa pejgamberëve me popujt e tyre, si e Nuhut, popullit Themud, popullit Ad, e shkurtimisht edhe e Musait me popullin e vet.*

*Përsëkruset edhe një skenë nga skenat që do të prezantohen në botën tjetër. Xhehenemlinjtë e tubuar në të do të akuzojnë njëri-tjetrin për fajtorë kryesorë, përse janë katandisur në atë gjendje. Ata që ishin më të dobët në këtë dynja ua hedhin fajin parisë autoritative kinse ata i mashtruan, ndërsa ata arsyetohen, se nuk i kanë detyruar të shkojnë pas tyre, por vetë kanë zgjedhur. Edhe shejtani do t'ua hedhë fajin atyre që shkuan pas tij. Të gjitha ato polemika janë të kota, sepse ai pendim është i vonët dhe nuk ka kurrfarë dobie prej tij, që të gjithë së bashku me shejtanin mbesin në zjarr. Në këtë kaptinë Zoti xh. sh. sjell shembullin e fjalës së mirë, që është sikurse pema e mirë me fruta të pandërprera, me fjalën e mirë ka si qëllim besimin e drejtë, fjala e shehadetit. E fjala e keqe është si pema e keqe, që nuk jep fruta dhe nuk ka kurrfarë të mire nga ajo, e me të shprehet mosbesimi.*

*Kjo kaptinë qubet Ibrahim, sipas Pejgamberit Ibrahim, që konsiderohet si baba i pejgamberëve dhe që rrënoi në themel adhurimin ndaj statujave (idhujve) dhe ngriti flamurin e besimit në një Zot. Pra, ai ishte një ndër pejgamberët, që iu ndriçoi njerëzve rrugën e besimit të sinqertë, të pastër e të kulluar, e duke shembur çdo ideologji të besimeve të kota. Pasi e ndërtoi Qaben ai i drejtohet Zotit me lutje për shpëtimin e vet dhe të të gjithë besimtarëve.*

## 14. SURETU - IBRAHIM

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Elif, Lam, Ra. (ky është) Libër; Ne ta shpallëm ty që me urdhrin e Zotit t'i nxjerrish njerëzit prej errësirave në dritë; (t'i nxjerrish prej errësirës) në rrugë të Fuqplotit, të Falënderuarit,
2. të Allahut, i të cilit është gjithë çfarë ka në qiej dhe çfarë ka në tokë. Është mjerim për mohuesit për dënimin e ashpër që i pret.
3. Ata që i japin përparësi jetës së kësaj bote ndaj botës tjetër, pengojnë nga rruga e Allahut dhe kërkojnë shtrembërimin e saj. Të tillët qartas janë në humbje.
4. Ne asnjë nga të dërguarit nuk e dërguam ndryshe vetëm në gjuhën e popullit të vet, në mënyrë që ai t'u shpjegojë atyre (në atë gjuhë). E Allahu e lë të humbur atë që do, dhe e udhëzon në rrugë të drejtë atë që do. Ai është i Plotfuqishmi, i Urti.
5. Ne e patëm dërguar Musain me argumentet tona (dhe i thamë): "Nxirre popullin tënd prej errësirave në dritë dhe përkujtoju atyre të mirat e Allahut (që iu dhuroi), se vërtet në ato (përkujtime) ka argumente për secilin që është shumë i durueshëm dhe shumë falënderues.
6. (përkujto) Kur Musai i tha popullit të vet: "Përkujtojeni dhuntinë e Allahut ndaj jush, kur ju shpëtoi prej rrethit të faraonit, që ju shijonit dënimin më të shëmtuar, ju vrisnin bijtë tuaj, e i linin gratë tuaja të jetojnë. Në ato kishit provë të madhe nga Zoti juaj."
7. Dhe (përkujtoni) kur Zoti juaj njoftoi bindshëm: "Nëse falënderoni, do t'ua shtoj të mirat, e nëse përbuzni, s'ka dyshim, dënimi Im është i vështirë!"
8. E Musai tha: "Nëse ju, dhe të gjithë ata që janë në tokë mohoni, Allahu është i Pavarur (nuk ka nevojë për falënderim), i Lavdishëm (nga vetvetiu)".<sup>174</sup>

<sup>174</sup> Kurani nuk është shpikje e Muhamedit, por shpallje nga Zoti, që me ndihmën e Tij t'i largojë njerëzit prej rrugës së gabuar, e t'i shpie në rrugën e drejtë, në rrugën e besimit, në rrugën e ndritshme të Allahut. Të mjerë janë ata, të cilët nuk pranuan rrugën e Zotit, u përpoqën që edhe të tjerët t'i pengojnë, u përpoqën t'ia përshtatin epsheve të tyre fenë e shpallur prej Zotit, duke mos i dhënë rëndësi jetës së ardhshme, e cila është përgjithmonë, por e çmuan dhe e vlerësuan më shumë këtë jetë.

Zoti çdo popull i dërgoi pejgamber, që fliste gjuhën e atij populli, që ta kuptojnë më mirë qëllimin e shpalljes. Megjithatë pejgamberët kishin për detyrë vetëm komuni-

9. A nuk jeni të njoftuar me lajmin (ndodhinë) e atyre që ishin para jush, si populli i Nuhut, i Adit, i Themudit e edhe i atyre që erdhën pas tyre, që nuk di kush për ta pos Allahut. Atyre iu patën ardhur të dërguarit e vet me argumente, ata i venin duart e tyre (në shenjë talljeje) në gojët e veta dhe thonin: “Ne e mohojmë atë me çka jeni të dërguar dhe ne dyshojmë shumë në atë që ju na thërrisni”.

10. Të dërguarit e tyre iu thanë: “A mos keni dyshim për Allahun, Krijuesin e qiejve e të tokës? Ai ju thërret (në besim) për t’ju falur mëkatet dhe për t’ju vazhduar (jetën) deri në një afat të caktuar!” Ata thanë: “Ju nuk jeni tjetër pos njerëz siç jemi edhe ne, ju dëshironi të na pengoni nga ajo që adhuronin prindërit tanë, pra na sillni ndonjë argument të qartë!”

11. Të dërguarit e tyre ju thanë: “Ne nuk jemi tjetër vetëm se njerëz si edhe ju, por Allahu i jep dhuratë kujt të dojë nga robërit e vet. Ne nuk na takon t’ju sjellim ndonjë argument, vetëm me dëshirën e Allahut, pra besimtarët le t’i mbështeten vetëm Allahut”.

12. E përse të mos i mbështetemi Allahut derisa Ai na udhëzoi në rrugën tonë (të drejtë). Për Zotin, ne gjithsesi do të durojmë e do t’i përballojmë mundimet që na bëni, e vetëm Allahut le t’i mbështeten vazhdimisht ata që gjithnjë iu mbështeten.

13. Ata që mohuan të dërguarit e vet thanë: “Gjithsesi ne do t’ju dëbojmë nga vendi ynë, ose ju domosdo do të ktheheni në fenë tonë!” E atyre (të dërguarve) Zoti iu shpalli: “Ne gjithqysh do t’i shkatërrojmë zullumqarët”.

14. Dhe pas tyre Ne do t’ju vendosim në atë tokë. E këtë (ndihmë) për atë që i frikësohet pranisë Sime dhe i frikësohet dënimit Tim.

15. Ata (të dërguarit) e kërkuan ndihmën, ndërsa çdo kryelart idhnak pësoi dështim.

16. E pas tij (kryelartit) është xhehenemi, në të cilin i jepet ujë i ndyrë (që rrjedh prej lëkurave të djegura);

---

min e jo edhe t’i çojnë, apo mos t’i çojnë në rrugën e drejtë, ajo është çështje që i takon vetëm Allahut.

Dallimi mes dërgimit të Musait edhe peygamberëve të tjerë dhe dërgimit të Muhamedit a.s. qëndron në atë se Muhamedit a.s. i thuhet: T’i nxjerrësh njerëzit..., e Musait: ta nxjerrësh popullin tënd. Pra kuptohet se Muhamedi a.s. nuk ishte i dërguar për një popull, por për të gjithë njerëzit. Falënderimi, mirënjohja e së mirës së dhuruar nga Zoti, është garanci e shtimit të asaj të mire, e përbuzja dhe refuzimi kanë për pasojë dënimin e xhehenemit, e Zotit nuk i nevojitet asgjë, pse Ai vetë është i Pavarur dhe i Lavdishëm.

17. përpiqet ta përbijë, por jo nuk mund ta gëlltisë atë, atij i vjen vdekja nga të gjitha anët (sipas shenjave shkatërruese), po ai nuk vdes (e të shpëtojë prej vuajtjeve), atë e pret një dënim shumë i rëndë.

18. Shembulli i veprave të atyre që nuk besuan është si hiri, të cilin me puhi e shkapërderdh era në ndonjë ditë të stuhishme, e ata nuk mund të realizojnë asgjë nga veprat që kanë bërë, e ky është ai dështimi i madh.

19. A nuk e ke kuptuar ti, se Allahu krijoi qiejt dhe tokën me urtësi, e nëse Ai do juve ju zhduk e sjell krijim (popull) të ri.

20. E kjo nuk është e vështirë (e rëndë) për Allahun.

21. E të gjithë (njerëzit) sheshas i paraqiten Allahut. Ata të dobëtit (masa e nënshtruar) i thonë parisë (udhëheqëse): “Ne ishim pasuesit tuaj, prandaj a mund të na lehtësoni diçka nga dënimi i Allahut?”. Ata (paria) thonë: “Sikur të na kishte udhëzuar Allahu, ne do t’ju udhëzonim juve. Për ne tashti është njësoj, u pikëlluam thellë ose duruam, për ne nuk ka ikje (shpëtim)”.

22. E pasi të kryhet çështja (të hyjnë ata të xhenetit dhe të xhehenemit në të, xhehenemlinjë) djalli (u mban ligjëratën e shëmtuar, dhe) iu thotë: “Vërtet, Allahu ju pat premtuar premtim të vërtetë, e unë ju pata premtuar dhe, ja, nuk e zbatova premtimin ndaj jush. Po unë nuk pata kurrfarë pushteti ndaj jush (që t’ju detyroj), përpos që ju thirra (në rrugë të gabuar), e ju m’u përgjigjët; atëherë pra mos më qortoni mua, po qortojeni veten. Unë nuk mund t’ju shpëtoj juve, e as ju nuk mund të më shpëtoni mua. Unë e mohoj shoqërimin tuaj që ma bëtë mua më parë (më adhuroat në vend të Zotit)”. S’ka dyshim, jobesimtarët kanë dënim të dhembshëm.<sup>175</sup>

<sup>175</sup> Sipas shpjegimeve të Kuranit kuptohet, se të dërguarit e Zotit hasën gjithnjë në vështirësi. Për disa pejgamberë dhe për disa ndodhi të tyre na mësoi Kurani, por ka pasur edhe shumë të tjera për të cilat nuk di askush tjetër pos Allahut. Vënia e duarve të tyre në gojë ishte shenjë e talljes së tepërt, të përcjellë me qeshje të çuditshme. Të dërguarit e Zotit nuk prekeshin për veten e tyre pse kundërshtarët i nënçmonin dhe nuk iu besonin, por habiteshin prej tyre se si nuk donin ta besonin Zotin, Krijues të çdo sendi, Mëshirues i cili i thërriste në shpëtim!

Pejgamberët asnjë herë nuk pretenduan ndonjë privilegj më të madh, se atë që iu kishte dhënë Zoti, shpalljen, prandaj vërtetëtonin për vete se ishin njerëz, por të dërguar nga Zoti, e mrekullitë që kundërshtarët i kërkonin prej tyre ata ia mbështetnin Zotit e jo vetes.

Përmes shpjegimit të qëndrimit të kundërshtarëve kundër të dërguarve i jepet shenjë Muhamedit a.s., se Zoti do t’i shkatërrojë mizorët dhe në vend të tyre do të sjellë një

23. E ata, të cilët besuan dhe bënë vepra të mira me urdhrin e Zotit të tyre u vendosën në xhenete, nën pallatet e të cilëve rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë. Përshëndetja e tyre në të është “Selam” - paqe.

24. A nuk e ke kuptuar, se si Allahu bëri shembull: fjalën e mirë si pema e mirë, që rrënjët e saj janë thellë (në tokë) e degët e saj janë lart, 25. e që me vullnetin e Zotit, ajo e jep frutin e vet në çdo kohë. Allahu pra, iu parashtron njerëzve shembuj ashtu që ata të mendojnë.

26. Dhe shembulli i fjalës së keqe është si një pemë e keqe, që është shkukur mbi tokë e që nuk ka të qëndruar.

27. Allahu i forcon ata që besuan në fjalën e fortë (të mirë) në jetën e kësaj bote edhe në botën tjetër, ndërsa mizorët Allahu i bën të humbur. Allahu punon çka të dojë.

28. A nuk i vërejte ata që dhuntinë e Allahut e ndërruan me mosbesim dhe popullin e vet e sollën në vendin e shkatërrimit, 29. në xhehenem. Në të e shijojnë djegien, e sa vend i keq është ai.

30. Ata i bënëin (krahasonin) shokë Allahut për t'i shmangur (njerëzit) nga rruga e Tij. Thuaj: “Shfrytëzoni përjetimet, se e ardhmja e juaj është te zjarri!”

31. Robërve të Mi, të cilët besuan thuaju: “Ta falin rregullisht namazin dhe me atë që i furnizua ata, të japin fshehtas e haptas, para se të vijë një ditë që në të nuk ka, as kompensim, as miqësi”.

32. Allahu është Ai që i krijoi qiejt dhe tokën, dhe Ai lëshoi prej së larti ujë (shi), e me të nxjerr fruta si ushqim për ju, dhe për të mirën tuaj iu vuri në shërbim anijet, të lundrojnë nëpër det me urdhrin e Tij, e në shërbimin tuaj i vuri edhe lumenjtë.

---

popull që beson Zotin dhe Ditën e Gjykimit. Ashtu edhe ndodhi me idhujtarët mekas. Vuajtjet në xhehenem janë aq të tmerrshme, saqë është vështirë të përshkruhen. Një lloj përshkrimi e bën Kurani, me qëllim që njerëzit të largohen prej punëve të këqija, pasojë e të cilave është zjarri. Të kota janë të gjitha veprat, që nuk burojnë prej besimit të drejtë, ato nuk kanë peshë as sa ka pluhuri, të cilin e zhdruk era. Pra duhet kuptuar, se Zoti nuk i krijoi qiejt e tokë edhe njerëzit në të shkel e shko, pa ndonjë qëllim të caktuar. Njerëzit nuk duhet të jenë mendjehhtë e të mashtrohen pas çdo kënaqësie të kësaj jete dhe të imitojnë ata që nuk janë në rrugë të drejtë. Nuk duhet të imitojmë parinë për hir të pozitës, kur nuk janë vepërmirë e besnikë, pse para Zotit do të përgjigjet çdokush për punën e vet, dhe faji nuk mund t'i hidhet askujt tjetër. Shejtani do të mbajë një fjalim në mesin e xhehenemlinjve dhe do të arsyetohet, se nuk ka pasur kurrfarë fuqie fizike, e as argument bindës për intrigat që ka bërë në dynja, pra nuk i ka detyruar njerëzit ta ndjekin rrugën e gabuar. A sheh, edhe djalli do të ikë prej punëkeqit. Të gjitha këto duhet t'i kuptojmë sa jemi në këtë jetë dhe duhet të përmirësohemi.

33. Për ju i nënshtroi diellin dhe hënën, që në mënyrë të zakonshme vazhdimisht udhëtojnë. Për ju përshtati edhe natën e ditën.

34. Dhe Ai ju dha gjithë atë që kërkuat (që kërkoj nevoja juaj), dhe edhe në qoftë se përpiqeni t'i numëroni të mirat e Allahut, nuk do të mund të arrini t'i përkufizoni (në numër) ato. Vërtet, njeriu është i padrejtë dhe shumë përbuzës.<sup>176</sup>

35. (Përkujto) Kur Ibrahim tha: “Zoti im! Bëje këtë qytet të sigurt dhe më mbro mua e bijtë e mi nga adhurimi i idhujve (statuja gurësh).

36. Zoti im! Ata vërtet i shmangin (nga rruga e drejtë) shumë njerëz. E kush më respekton mua ai është i imi (në fe), e kush më kundërshton mua, atëherë Ti je Shumëfalës dhe Mëshirues i madh.

37. Zoti ynë! Unë një pjesë të familjes sime e vendosa në një luginë, ku nuk ka bimë, e pranë shtëpisë Tënde të shenjtë. Zoti ynë (i vendosa aty), që ta falin namazin, pra bëj që zemrat e disa njerëzve të mallëngjehen për ata, dhe për të falënderuar me mirënjohje furnizoji ata me fruta.

38. Zoti ynë! S'ka dyshim se Ti e di çka fshehim dhe çka publikojmë, se Allahut nuk mund t'i fshihet asnjë send në tokë e as në qiell.

<sup>176</sup> Pas rrëfimit për gjendjen e atyre të dënuarve me xhehenem dhe të shpërblyerve me xhenet, Zoti xh. sh. sjell shembull konkret për atë që beson dhe atë që nuk beson. Fjala e mirë është: La ilahe il-IAllah, sipas shumicës së komentatorëve, e sipas disa të tjerëve është çdo fjalë e mirë si: hamd, tesbih, istigfar, tevbe dhe këshillim për rrugën e drejtë. Fjala e mirë, në të vërtetë, personi i fjalës së mirë është si pema që kurrë nuk i ndërpre frutat, që është e qëndrueshme, e fortë, nuk luhetet e nuk shkulet nga rrënja. Ashtu duhet të jetë besimtari, gjithnjë i dobishëm, i vendosur. E ai që është i dobët i përngjan pemës me rrënjë të dobëta, që shkulet lehtë dhe vshket.

Në ajetin 27 thuhet: Allahu forcon..., - fjala është se besimtari gjatë tërë jetës vazhdimisht është i vendosur në besimin e tij të drejtë, e me fjalën: Ahiret është qëllimi i forcimit me fjalën e drejtë, me shahadet në varr. Të këtij mendimi janë xhumhuri i mufesirinëve e të mbështetur në hadithin e Pejgamberit, të cilin e shënoi Buhariu, Muslimi etj., sipas të cilit Pejgamberi a.s. ka thënë: “Kur pyetet muslimani në varr dëshmon: La ilahe il IAllah Muhammedun resulullah”. Varrë është marrë si rregull i përgjithshëm, sepse shumica e njerëzve varrosen, për ndryshe çdo njeri merret në pyetje pas vdekjes, pa marrë parasysh se është varrosur apo jo.

Allahu i lë të humbur vetëm zullumqarët, pse zullumqarët janë ata që çdo punë, sjellje, ide, e vejnë kundër qëllimit të saj të drejtë, pra të mirën e shndërrojnë në të keqe.

Në këto ajete të fundit Allahu hap faqet e librit të ekzistencës, në të cilat mund të lexohen begatitë që i krijoi Ai për të mirën e njerëzve, siç janë qielli e toka, shiu si burim jete, dielli me anën e të cilit i dallojmë stinët e vitit, hëna sipas së cilës numërojmë vitet, natën për pushim e ditën për veprim etj. Begatitë e Zotit nuk mund të numërohen as në përgjithësi, e të mos flasim për detajet e tyre, po megjithëkëtë njeriu fatzi nuk do t'i lexojë këto faqe dhe mbetet në errësirë dhe e dëmton veten deri në kulminacion.



39. Falënderimi i qoftë Allahut, i cili në pleqëri më fali mua Ismailin dhe Is'hakun! Vërtet, Zoti im dëgjon dhe i përgjigjet lutjes.

40. O Zoti im! Më bëj mua nga ata që falin namazin, e edhe prej pasardhësve të mi dhe pranoje lutjen time, o Zoti ynë!

41. Zoti ynë! Më fal (gabimet) mua dhe prindërve të mi, fali edhe të gjithë besimtarët ditën kur jepet llogaria.<sup>177</sup>

42. E ti kurrsesi mos e mendo Allahun si të pakujdesshëm ndaj asaj që vepronjë zullumqarët; Ai vetëm është duke i lënë ata për një ditë në të cilën sytë shtangen (mbesin të hapur).

43. (atë ditë) Ata të ngutur e duke u ngritur kokat e tyre lart, nuk lëvizin sytë e tyre (për të shikuar), e zemrat e tyre janë të zbrazura (nga frika).

44. Dhe ti tërhiqju vërejtjen njerëzve për ditën kur atyre do t'u vijë dënimi, e ata që ishin mizorë thonë: "Zoti ynë! Na jep afat për një kohë të shkurtër t'i përgjigjemi thirrjes Tënde (për besim) dhe t'i pasojmë të dërguarit!" A nuk u betuat ju më parë, se për ju nuk ka lëkundje (prej Dunjasë në botën tjetër)?

45. Dhe ju u vendosët në vendbanimet e atyre që e dëmtuan veten (e Ne i shkatërruam), dhe e kishit të qartë se si vepruam Ne me ta, dhe ju sollëm shembuj edhe juve.

46. (megjithatë) Ata përgatitën kurthin e tyre, por kurthi i tyre gjendet në duar të Allahut, qoftë ai kurthi i tyre që shkulen edhe kodrat nga ai.

47. E kurrsesi mos mendo se Allahu e shkel premtimin e vet, që u dha të dërguarve të Tij. Allahu është Triumfues, që ndërmerr masa ndëshkuese.

<sup>177</sup> Pasi përmendi Zoti xh. sh. nimetet e panumërta që ua dhuroi njerëzve, e përmend edhe këtë të mirë që ua dha kurejshitëve, që i bëri banorë të Mekës e pranë Qabes, por ata nuk ia ditën të mirën.

Ndoshta këtë rrëfim për Ibrahimin e përmendi si shembull të pemës së mirë që u përmend më parë.

Edhe në kaptinën Bekare është cekur lutja e Ibrahimit për qytetin Mekë, por atëherë ende nuk ishte vendbanim, pra lutja ishte: bëje qytet sigurie, e këtu në këtë kaptinë bëhet lutja pasi ishte themeluar si qytet, pra lutja është bërë qytet sigurie të banorëve të tij.

Ibrahimi nuk shpreh mllef kundër atyre që nuk pasojnë rrugën e tij, por lavdëron Zotin që fal shumë dhe është mëshirues.

Lugina në të cilën e lë djalin e tij Ismailin dhe bashkëshorten Haxhere ishte vendi ku është Meka. E kur thotë pranë shtëpisë Sate të shenjtë, kjo duhet kuptuar se ka ekzistuar aty më parë shtëpi, ose aty do të ekzistojnë më vonë. Ibrahimit lutet për veten, për prindërit dhe për të gjithë besimtarët.

48. (ndëshkon kundërshtarët) Ditën kur toka ndryshohet në tjetër tokë, e edhe qiejt (në të tjerë qiej), e ata (njerëzit) të gjithë dalin sheshazi para Allahut, Një, Mbizotërues.

49. E idhujtarët atë ditë i sheh të lidhur në pranga.

50. Petkat e tyre janë nga katrani (pezhgveja - zifti), kurse fytyrat e tyre do t'i mbulojë zjarri.

51. (dalin para Zotit) Për ta shpërblyer Allahu secilin njeri me atë që e fitoi. Vërtet, Allahu është llogaritar i shpejtë.

52. Ky (Kurani) është kumtesë për njerëzit, që me të të këshillohen dhe të dinë, se Ai është vetëm një Zot, dhe që t'i këshillojë ata që kanë mend.<sup>178</sup>

---

<sup>178</sup> Zoti xh. sh. i thotë Muhamedit a.s.: mos mendo se Zoti është i kënaqur me punën që bëjnë mëkatarët, e as që i ka harruar ata, por është duke i lënë deri në atë ditë, kur të dalin para Zotit e nga frika do t'ju shtangen sytë, do t'u mbetet kryet lart, duke shikuar se çfarë po i gjen, saqë nuk lëvizin qerpikët e syve për të shikuar diçka tjetër, e zemrat e tyre do të jenë të pikëlluara.

Mëkatarët do të kërkojnë t'u jepet afat e të besojnë, po ata që betoheshin sa ishin në dynja, se nuk kanë për t'u ringjallur, edhe pse ishin mu në ato vende banorët e të cilëve ishin zhdukur nga ndëshkimet si mëkatarë. Megjithatë ata bënin lloj-lloj dredhish, u përpoqën ta vrisnin Muhamedin a.s., por plani i Zotit i asgjësoi dredhitë e tyre.

Toka në të cilën jemi tashti dhe qiejt do të shndërrohen në tokë e qiej të tjerë. Çfarë do të jetë ajo e di vetëm Zoti. Sipas një hadithi të shënuar në Sahihajnët: Do të jetë tokë e bardhë e shkëlqyer si argjendi, tokë në të cilën nuk është bërë mëkat, as nuk është derdhur gjak...

Kurani është shpallur për të mirën e njerëzve, për të kuptuar se nuk ka Zot tjetër pos Allahut një dhe për t'u udhëzuar e gjetur rrugën e drejtë që është shpëtim për ta, por vetëm për ata që e angazhojnë sinqerisht mendjen e tyre.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës Ibrahim.

## 15. SURETUL - HIXHËR

*E zbritur në Meke, pas sures Jusuf, ajete: 99*

*Edhe kjo kaptinë shtron çështjen e themeleve kryesore të besimit, siç janë: besimi në Allahun një, besimi në ringjalljen pas vdekjes dhe besimi i përgjegjësishë për veprat e bëra në këtë jetë dhe besimi në shpallje.*

*Si pikë qëndrore e kësaj kaptine thuhet është çështja rreth ballafaqimit të pejgamberëve me kundërshtarët, të cilët iu kundërvunë mësimëve të tyre gjatë shekujve: prandaj edhe fillon me vërejtjen kërcënuese kur thuhet: ata që nuk besuan, shumë herë do të lakmojnë të kishin qenë edhe ata muslimanë.*

*Kjo kaptinë parashton thirrjen e të dërguarve, shpjegon qëndrimin e kundërshtarëve ndaj të dërguarve, pse duke filluar prej Nubut, pejgamberit më të vjetër, e deri në dërgimin e vulës së pejgamberëve, Muhamedit a.s., gjithnjë ata të humburit, ata që ishin jashtë rrugës, i përqeshën dhe u tallën me ta.*

*Në këtë kaptinë janë radhitur edhe disa argumente të qarta, të cilat mund të vështrohen në këtë ekzistencë, dhe të cilat flasin për gjurmët e dorës së shpikësit, të cilat dokumentojnë për madhërinë e Krijuesit të madh. Fillon me skenën e qiellit, pastaj të tokës, të erërave mbarësuese, të jetës e të vdekjes, të ringjalljes dhe të tubimit para Gjykatësit Suprem.*

*I bën një vështrim edhe asaj ngjarjes së madhe të njerëzimit, ngjarjes së krijimit të Ademit dhe armiqësisë së përbetuar të shejtanit, se si engjëjt iu përulën Ademit e shejtani, duke e mbajtur veten lart refuzoi urdhrin e Zotit dhe si u betua, dhe u kërcënua kundër pasardhësve të Ademit. Pastaj kalon në rrëfime për ngjarjet e pejgamberëve të tjerë: të Lutit, Shuajbit, Salihut a.s., e me qëllim të forcimit të zemrës së Pejgamberit Muhamed a.s., në mënyrë që talljet e popullit të tij, të mos kenë kurrfarë ndikimi të dëshpërimit. I përkujtohet nimeti i madh, mrekullia më e madhe, shpallja e Kuranit dhe e Fatihasë.*

*Kjo kaptinë qubet: “El Hixbru” sipas vendit ndërmjet Medinës dhe Shamit në të cilin banonte fisi Themud, populli i Salihut: Ai popull i shkathët kishte gdhendur kodrat dhe kishte rregulluar në të vendbanime, duke menduar se aty janë të sigurt prej çfarëdo fatkeqësie, por u mashtruan, pse edhe aty i kapi dënimi që merituan.*

## 15. SURETUL - HIXHËR

*Me emrin e Allabut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Elif, Lam, Ra. Këto janë ajetet e librit, të Kuranit të plotkuptueshëm.
2. Ata që nuk besuan shpeshherë do të kishin dëshiruar të kishin qenë muslimanë.
3. Lëri (Muhamed) ata, të hanë, të dëfrehen dhe t'i preokupojë shpresa (se do të jetojnë shumë), e më vonë do të kuptojnë.
4. Ne nuk kemi shkatërruar asnjë fshat (vendbanim) ndryshe vetëm në afatin e tij të caktuar.
5. Asnjë popull nuk mund ta shpejtojë afatin e vet, e as ta shtyjë për më vonë.
6. Dhe ata thanë: "O ti që t'u shpall përkujtimi (Kurani), me të vërtetë ti je i çmendur!"
7. Përse nuk na erdhe me engjëj (që të vërtetojnë), nëse je i sinqertë?
8. Ne nuk i dërgojmë engjëjt (u përgjigjet Zoti) ndryshe vetëm kur duhet (kur e kërkon urretësia e Zotit), dhe atëherë ata nuk afatizohen.
9. Ne me madhërinë Tonë e shpallëm Kuranin dhe Ne gjithsesi jemi mbrojtës të tij.
10. Ne përpara teje kemi çuar të dërguar në grupet e popujve të hershëm.
11. E atyre nuk iu erdhi asnjë nga të dërguarit, e të mos talleshin me të.
12. Ja kështu e fusim atë në zemrat e kriminelëve (mosbesimin - talljen).
13. Ata nuk e besojnë atë (Kuranin). Po ligji (i dënimit) ndaj popujve më të hershëm tashmë është i provuar (se si i shkatërroi Zoti).
14. Edhe sikur Ne t'u hapnim atyre një derë në qiell dhe të ngjiteshin vazhdimisht lart në të (e t'i shihnin engjëjt e fshehtësitë),
15. ata gjithqysh do të thonin: "Neve na janë ndalur sytë (shikimi). Jo, ne jemi njerëz të magjepsur".<sup>179</sup>

<sup>179</sup> Në këto ajete është përmendur emri: libër (kitab), dhikër (përkujtim), që ka si qëllim Kuranin.

Ata që mohuan të vërtetën e ardhur nga Zoti, që e mohuan Kuranin dhe Muhamedin a.s., do të pendohen në këtë botë dhe në botën tjetër, përse nuk e pranuan Fenë Islame. Idhujtarët mekas u penduan, kur e përjetuan triumfin e muslimanëve dhe lakmuan të kishin qenë edhe ata muslimanë. Por lakmia për të qenë musliman do të jetë më e

16. Ne, në qiell kemi krijuar galaksione yjesh dhe atë (qiellin) e kemi zbuluar për ata, që e shikojnë me vëmendje.
17. Dhe atë (qiellin) e kemi ruajtur prej çdo djalli të mallkuar.
18. Përveç atij që vjedh (përgjon) çka dëgjohej, po edhe atë e kap ylli i zjarrtë (e djeg).
19. E tokën e kemi shtruar dhe në të kemi vënë kodra dhe kemi bërë, që në të të mbijnë bimë të caktuara të të gjitha llojeve.
20. Dhe Ne ju krijuam juve në të jetesën (mjetet për jetë), e edhe atyre për të cilët ju nuk jeni furnizues.
21. E nuk ka asnjë send, që të mos e ketë burimin te Ne, po Ne nuk e japim atë ndryshe vetëm sipas një mase të caktuar (të nevojshme).
22. Ne i lëshojmë erërat mbarësuese, e nga qielli (retë) lëshojmë shi dhe atë ua japim ta pini, e ju nuk mund ta ruani atë.
23. Ne, vërtet jemi që japim jetë e vdekje dhe Ne jemi trashëgues (të qiejve e tokës).
24. S'ka dyshim, se Ne e dimë për ata që ishin para jush dhe edhe për ata që vijnë pas.
25. E Zoti yt është Ai që i tubon të gjithë ata (të kaluarit e të ardhshmit), vërtet Ai është shumë i Urtë, shumë i Dijshëm.
26. Ne krijuam njeriun nga balta e argjilit, të zi e të prishur (me erë të keqe)! (të formuar-të trajtuar-mesnun).
27. E xhinët i krijuam më parë nga zjarri, nga flaka e fortë.

---

madhe në momentin e vdekjes, kur iu zbulohet e vërteta dhe e shohin veten, se kanë qenë në iluzione, e sipas të gjitha gjasave, dëshira për të qenë musliman do të vijë në shprehje më të theksuar, kur disa besimtarë, mëkatarë të mëdhenj do të qëndrojnë për një kohë në xhehenem së bashku me mosbesimtarët dhe në shenjë talljeje atyre do t'u thuhet nga ana e jobesimtarëve: Ç'ju vlejti juve që ishit besimtarë, a shihni se edhe ju digjeni bashkë me ne në zjarr? Atëherë do të pasojë urdhri i Allahut: Kush pati një grimë besimi të nxirret prej xhehenemit e të dërgohet në xhenet. Atëherë jobesimtarët do të thonë: Ah, sikur të kishim qenë muslimanë...?! Muhamedit a.s. i thuhet, që të mos dëshpërohet, nëse ata tallen me të. Ata janë tallur edhe me të dërguarit e tjerë, pse të thonë je i çmendur, pse kërkujnë t'ju vijnë engjëjt etj. Caktimi i dënimit të tyre është i paraparë dhe kur të vijë ai afat, nuk mund ta shtyjë askush. Zoti i dërgon engjëjt, kur Ai e sheh të nevojshme, e jo kur duan ata. Zemrat e tyre janë të prirura për mbrapsht, saqë edhe sikur t'u mundësohej atyre të hipnin në qiej, ti shihnin fshehtësitë e madhërisë së pakufizuar, ata nuk do ta praninin të vërtetën, do të thonin na mashtroi diçka. Pas gjithë asaj kokëfortësie të tyre Zoti xh. sh. i garanton Muhamedit a.s. dhe besimtarëve, se Kurani, parimet dhe mësimet e tij do të vazhdojnë të mbizotërojnë, sepse do ta ruajë nga ndryshimet, devijimet etj., vetë Madhëria e Tij. Prandaj edhe pse Kurani Famëlartë u shpall para katërmbëdhjetë shekujsh, në të nuk mund të ndryshohet asnjë shkronjë.

28. Dhe (përkujto) kur Zoti yt iu tha engjëjve: “Unë po krijoj njeriun nga balta e tharë, e zezë e me erë.
29. E kur ta përsosë atë (në formën e njeriut) dhe t'i jap atij shpirtin, që është krijesë Imja, atëherë ju bini atij në sexhde”.
30. Të gjithë engjëjt tok, bënë sexhde.
31. Përpos Iblisit. Ai refuzoi të jetë me ata që bënë sexhde?
32. Ai (Allahu) tha: “O Iblis, ç'është ajo që ti të mos jesh me ata që bënë sexhde?”
33. Ai tha: “Nuk është për mua t'i bëj sexhde një njeriu, që e krijove nga balta e tharë, e zezë e me erë”.
34. (Allahu) tha: “Dil pra prej aty, ti qofsh i mallkuar!”
35. Vërtet, mallkimi kundër teje qoftë deri në Ditën e Gjykimit”.
36. (Iblisi) Tha: “Zoti im, më jep pra afat, deri në ditën kur ata (njerëzit) të ringjallen!”
37. (Zoti) Tha: “Ti je prej të afatizuarve,
38. deri në kohën e ditës së caktuar”.
39. (Iblisi) Tha: “Zoti im, për shkak se më devijove, unë do t'ua zbukuroj (të këqijat) atyre sa të jenë në tokë (në këtë botë) dhe të gjithë ata do t'i largoj nga rruga e drejtë!”
40. Përveç robërve të Tu, të cilët i ke bërë të sinqertë.
41. (Madhëria e Tij) Tha: “Kjo është rruga Ime e drejtë (e qartë)”.
42. Se ti ndaj robërve të Mi (të sinqerte) nuk ke kurrfarë force (as fizike, as mendore), përveç atyre të humburve që vijnë pas teje.
43. E s'ka dyshim, se xhehenemi është vendpremtimi i të gjithë atyre.
44. Ai (xhehenemi) ka shtatë dyer, çdonjëri prej tyre ka shtegun (derën) e caktuar (nëpër të cilën do të hyjë).<sup>180</sup>

<sup>180</sup> Në këto disa ajete flitet për urtësinë dhe fuqinë e pakufishme të Zotit, që manifestohet në krijimin e gjithësisë, në krijimin e trupave qiellorë dhe në tokë. Përmendet brezi rrethor i dymbëdhjetë yjësishë, që është i mbrojtur, dhe çdo përpjekje e xhinëve për të depërtuar më thellë, goditet me yll të zjarrtë. Tokën ua kemi bërë të përshtatshme për jetë, duke mundësuar që në të të mbijnë lloje të ndryshme bimësh prej nga ushqehen. Furnizimi i çdo gjallese është prej Zotit, pse çdo send është i nxitur prej Tij, e në masë të nevojshme. Erërat janë bartëse të reve, të shiut dhe të bimëve, sepse ato i nxisin retë, i tubojnë, i shpërndajnë dhe prej tyre lëshohet shiu, e te bimët bartin pluhurin e luleve prej njëres në tjetrën dhe ashtu ato formojnë frutat. Madje ligjet e caktuara të Zotit kanë bërë të mundur, që një pjesë e ujit të ruhet në tokë e të përdoret sipas nevojës. Njeriu është krijuar prej dheut të lagur, që është baltë, e pasi është terur balta ka marrë ngjyrë të errët dhe erë. Exhinët janë të krijuar prej zjarrit dhe janë para njeriut. Melaiket ishin urdhëruar t'i bëjnë sexhde Ademit menjëherë pasi Zoti e përsos atë në fizionomi

45. E ata, të cilët iu ruajtën (mosbesimit dhe punëve të këqija) janë në xhenete e mes burimeve.
46. (u thuhet) Hyni në to, të shpëtuar (prej çdo të keqeje) të siguruar (nga vdekja).
47. Ne kemi hequr prej zemrave të tyre çfarëdo urrejtje, e ata në mbështetëse qëndrojnë ballë për ballë njëri-tjetrit duke qenë të vëllazëruar.
48. Ata nuk i godet aty kurrfarë lodhje dhe nuk do të nxirren kurrë prej tij.
49. Njoftoji robërit e Mi, se vërtet Unë jam Ai që fal shumë dhe Mëshirues i madh.
50. Po (njoftoji), se edhe dënimi Im është ai dënim i dhembshëm.
51. E njoftoji edhe për mysafirët e Ibrahimit,
52. kur ata hynë tek ai dhe thanë: “Selamen - e përshëndetën, e ai (Ibrahimi) tha: “Ne po frikësohemi prej jush!”
53. Ata i thanë: “Mos u frikëso, ne po të përgëzojmë me një djalë të zgjuar!”
54. Ai (Ibrahimi) tha: “A më përgëzoni kur më ka kapur mua pleqëria? Me çka po më përgëzoni ju?”
55. Ata thanë: “Ne të përgëzuan me atë, që është e sigurt e ti mos u bëj i pashpresë!”
56. Tha: “Askush nuk e humb shpresën në mëshirën e Zotit të vet, përveç atyre që janë të humbur”.
57. Tha: “E çka është pra çështja e juaj, o të dërguar?”
58. Ata thanë: “Ne jemi dërguar te një popull i prishur!”
59. Me përjashtim të familjes së Lutit. Ata do t'i shpëtojmë, që të gjithë.

---

dhe t'i japë shpirt. Lidhja gjenitive - idafeti, i shpirtit në Zotin, është për nderim e finiskëri, vlerësim të shpirtit, e jo si pjesë e Zotit, por krijesë e posaçme e Zotit. Melaiket i bënë sexhde menjëherë, e shejtani që ishte në mesin e rreshtave të melaikëve, por jo edhe melek bëri mendjemadhësi dhe nuk iu përul urdhrin të Zotit, prandaj u përzu, u quajt iblis - i hedhur në mjerim.

Iblisi iu lut Zotit t'i japë jetë deri kur do të ringjallen njerëzit, e ashtu të shpëtojë, sepse pas ringjalljes nuk ka më vdekje, por Zoti i dha mundësi të jetojë deri në prag të Kijametit - katastrofes së përgjithshme, e jo deri pas saj.

Shejtani hoqi dorë prej atyre njerëzve, besimtarëve, të cilët i ka ndihmuar Zoti dhe kanë përvetësuar ndjenjën e sinqeritetit, atyre nuk mund t'u afrohet. Ata që e pasojnë shejtanin do të jenë së bashku me të në xhehenem, e secili do të jetë në atë nivel dënimi, të cilin e ka merituar me vepra të këqija.

60. Përpos gruas së tij. Ne kemi vendosur ajo të mbetet me ata të dënuarit (Allahu ka vendosur).
61. E kur i erdhën familjes së Lutit të dërguarit,
62. ai (Luti) tha: “Ju jeni njerëz të panjohur (nuk ju njoh)!”
63. Ata thanë: “Jo (nuk kemi qëllim të keq ndaj teje), të kemi ardhur ty me atë (dënim) që ata dyshonin.
64. Të kemi sjellë të vërtetën, e ne jemi të drejtë (në atë që themi).
65. Ti ec me familjen tënde pasi të kalojë një pjesë e natës dhe ti rri pas tyre (që të mos frikësohen), dhe asnjëri prej jush të mos kthejë mbrapa (për të shikuar), dhe shkoni andej nga urdhëroheni.
66. E Ne i kumtuam atij (Lutit) atë çështje, se zhdukja e tyre deri në më të fundit do të jetë në mëngjes.
67. E banuesit e qytetit (Sadum) erdhën të gëzuar duke e lajmëruar njëri-tjetrin.
68. Tha: (Luti): “Këta janë mysafirët e mi, e mos më turpëroni mua,
69. edhe kini frikë Allahun e mos më nënçmoni!”
70. Ata thanë: “A nuk të kemi ndaluar, që të mos na përzihesh në njerëzit (që ne i mësyjmë)!”
71. Ai (Luti) tha: “Ja, këto (gratë) bijat e mia, nëse do të bëni (martohuni me to)!”
72. Për jetën tënde (Muhamed), s’ka dyshim se ata (populli i Lutit) ishin të humbur në dehjen e tyre.
73. E në kohën e lindjes (së diellit) ata i përfshiu ushtrimi e tmerrshme.
74. Dhe duke e përmbysur anën e lartë të qytetit poshtë, Ne e përmbysëm dhe lëshuam mbi ta shi (të dheut të pjekur në xhehenem) si gurë.
75. Në atë (ngjarje), vërtet ka argumente për ata që mendojnë.
76. Dhe se ato (vendbanime të shkatërruara) ende janë të dukshme pranë rrugës.
77. Për ata që besojnë, ka fakte në të.<sup>181</sup>

<sup>181</sup> Pas përshkrimit të gjendjes së mëkatarëve e zullumqarëve në xhehenem, në këto ajete përshkruhet gjendja e fatbardhëve në xhenete plot burime e kënaqësi të tjera, e të pastruar prej veseve si: smirës, zilisë, ironisë etj., ata jetojnë pa brengë si vëllezër të dashur mes tyre. Përveç asaj, se ata nuk kanë përse të mundohen e të lodhen, nuk kanë as frikë se do të dalin prej aty, ose do të vdesin aty janë përjetë.

Populli i Lutit ishte një ndër popujt më të shëmtuar në sjellje. Kishin sjellje të vrazhdë e shtazarake. Thuhet se Luti u largua vetëm me dy bijat e veta, ndërsa të gjithë të tjerët u shkatërruan. Luti u urdhërua të ecë pas bijave, që ato të mos frikësohen prej ndonjë sulmi. U urdhëruan të shkojnë drejt Shamit e në vendin ku ishte Ibrahim i a.s.



78. Edhe populli i “Ejkës” ishin zullumqarë.
79. E Ne u hakmorëm kundër tyre (i shkatërruam), dhe që të dyja ato (vendi Sadum dhe Ejke) janë në rrugë, që duken.
80. Edhe populli i “Hixhres” i përgënjeshtroi të dërguarit.
81. Ne u patëm parashtruar atyre argumentet (mrekullitë) Tona, por ata i kundërshtonin ato.
82. Ata skalisnin shtëpia në kodra shkëmbore për të qenë të sigurt.
83. E ata në mëngjes i goditi gjëmimi i tmerrshëm e shkatërrues.
84. Dhe nuk iu ndihmoi atyre asgjë nga ajo që vepruan.
85. E Ne nuk i krijuam qiejt e tokën ndryshe vetëm me urtësi (të madhe). E s’ka dyshim, se momenti i fundit (Kijameti) do të vijë, e ti (Muhamed) sillu me njerëzishmëri.
86. Vërtet, Zoti yt është Krijuesi i përgjithshëm, i Gjithëdijshmi.
87. Ne të kemi dhënë ty shtatë (ajete) që përsëriten (Fatihaja përsëritet në çdo rekat të namazit), edhe Kuranin e Madhërueshëm.
88. E ty të mos shkojnë kurrsesi sytë në atë me çka Ne i pajisëm disa prej tyre, as mos u brengos për ta (pse nuk besuan), kurse ndaj besimtarëve bëhu i përlulur e i butë.
89. Dhe thuaj: “Unë jam qortues i hapët (për dënim nga Zoti për ata që kundërshtojnë).”
90. (U sjellim dënim) Sikurse u sollëm atyre që bënë ndarjen (e librave të mëparshëm).
91. Të cilët e bënë Kuranin të ndarë në pjesë.
92. Pasha Zotin tënd, ata të gjithë do t’i marrim në përgjegjësi,
93. për atë se ç’vepruan.
94. Publiko haptas atë për të cilën urdhërohesh, e hiqju idhujtarëve.
95. S’ka dyshim, se Ne të mjaftojmë ty kundër atyre që tallen,
96. të cilët Allahut i kundërvejnë zot tjetër, e më vonë ata do ta kup-tojnë (prapavijën e tyre).
97. Ne e dimë mirë, se ti ngushtohesh shpirtërisht për atë që thonë ata.
98. Po ti madhëroje me falënderime Zotin tënd e bëhu prej atyre që luten (përlulen duke u falur).
99. Dhe adhuroje Zotin tënd deri sa të vijë ty e vërteta (vdekja).<sup>182</sup>

<sup>182</sup> Këtu përmendet shkurtimisht rrëfimi për Shuajbin e popullin e tij. “Ejke” quhet vendi ku banoi ai popull, e ishte vend plot pemë të shpeshta, gjithashtu edhe Medjeni ishte vend i tyre.

Si vendbanim i popullit Lut, ashtu edhe i atij të Shuajbit ishin pranë rrugës, ku kalonin

## 16. SURETUN - NAHL

*E zbritur në Meke, pas sures Kehf, ajete: 128*

*Edhe kjo kaptinë është zbritur në Meke, në vendin ku besimi i kotë ishte në kulm, po ashtu edhe tematika e saj në përgjithësi ka të bëjë me besimin, respektivisht me Zotin një, dhe me shpalljen.*

*Me qëllim që t'i ndihmojë njerëzit ta gjejnë rrugën e drejtë, Zoti xh. sh. sjell në këtë kaptinë shumë shembuj nga krijesat e Tij siç janë: qiejt, toka, detet, bjeshtët, luginat, ujërat, bimët, trupat qiellorë në hapësirë, shtazët etj., në bazë të të cilave njeriu, që do t'i vështrojë me vëmendje do të arrijë*

karvanet e tregtisë prej Hixhazit për në Siri. Gërmadhat e atyre vendeve të shkatërruara ishin të dukshme, prandaj idhujtarëve u jepej shenjë që të fitojnë përvojë. “Hixhri” është një luginë mes Medinës e Shamit në të cilën ka banuar populli Themud, tek i cili ishte i dërguar Pejgamberi Salih. Ata për t'i ikur dënimit të mundshëm me të cilin iu kërcënohej Salihu, shponin kodrat dhe në to rregullonin shtëpitë e tyre, e mendonin se në to janë të sigurt, por nuk u doli ashtu, sepse u shkatërruan nga një tërmet me ushtimë të madhe shkatërruese. E tërë gjithësia dhe të gjitha ngjarjet dhe ndodhitë në të, nuk janë të rastit. Ato janë të krijuara dhe të paralajmëruara sipas një urtësie të madhe të Zotit Krijues. Që të mos përhapej e keqja në tërë botën Zoti i dënoi disa popuj, por dënimi kryesor dhe i përtjetshëm kundër fesatxhinjve do të jetë pas ringjalljes, që pa dyshim do të pasojë pas Kijametit.

Muhamedit a.s. i thuhet, se të është dhënë begatia më e madhe, ty të është shpallur kaptina Fatiha - Elhami, që sipas një hadithi është kaptina më e madhe në të tërë Kuranin, e që nuk ka qenë e shpallur, as në Tevrat, e as në Inxhil, prandaj i thuhet, ti mos u hidhëro, sillu mirë e butë, mos i ki lakmi disa nga idhujtarët, që kanë pasuri e fëmijë, hapi krahët përkdhelës për besimtarët, si shpendi ndaj zogjve të vet.

“**Muktesimin**” d.m.th.: ndarës. Ndoshta është fjala për jehuditë e të krishterët, të cilët një pjesë të librit e besonin e pjetrën jo. Ndoshta ishte si qëllim ndarja e terrenit të Mekës nga ana e idhujtarëve për t'u folur atyre që vinin aty nga jashtë, se Muhamedi a.s. është i çmendur ose magjistar etj. E qëllimi mund të jetë edhe ndarja e Kuranit nga ana e idhujtarëve në: poezi, magji, fall dhe kategori të tjera, me qëllim rezistence kundër tij. Pejgamberi a.s. ua mësonte Kuranin njerëzve, duke i thirrur në Fenë Islame fshehtas derisa iu shpall ajeti 94; i kësaj kaptine, pastaj filloi t'u bëjë njerëzve thirrje haptas, që të përqafojnë Fenë Islame me të gjitha rregullat e saj. Më të dalluarit nga idhujtarët, të cilët e përqeshnin Kuranin dhe Muhamedin a.s. ishin nja pesë: Velid bin Mugire, As bin Vaili, Esved bin Abdi Jeguthi, Harith bin Talatil dhe Ebu Zuma. Allahu ia hoqi qafe të gjithë këta. Ajeti i fundit urdhëron adhurimin ndaj Zotit, sa të jetë njeriu gjallë, pra nuk ka njeri që mund të lirohet nga detyrimi me ibadet, përderisa nuk është liruar Pejgamberi a.s. Thashethemet se kur arrin njeriu ta kuptojë mirë të vërtetën lirohet prej detyrimeve fetare janë shpifje dhe mashtrim, prandaj nuk duhet t'ua vërë veshin atyre. Me ndihmën e Allahut, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës “El Hixhru”. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

*të konkludojë për Krijuesin e përsosur të tyre.*

*Përmendet çështja e shpalljes, mohimi i saj dhe tallja me të nga ana e idhujtarëve, mandej tallja me mundësinë e krijimit dhe të ringjalljes pas vdekjes, e përgjegjësisë për veprat etj.*

*Përsbkrubet gjendja në momentin e vdekjes së atyre që mohuan, të cilët kur iu zbulohet e vërteta i dorëzohen Zotit, por atëherë është vonë. Mandej e atyre që besuan dhe bënë vepra të mira, se si melaiket u marrin myzbde në çastin e vdekjes me xhenet dhe ua urojnë.*

*Në mënyrë të shkurtër përsbkrubet edhe koha e injorancës, se si i urrenin vajzat e lindura, e disa prej tyre i varrosnin të gjalla.*

*Përsbkrubet përsosmëria e krijesave të Zotit, në mesin e të cilave përsbkruben edhe qumështi i përfituruar prej kafshëve, ushqimet e përfituara prej pemëve, mjalti i përfituruar prej bletës.*

*U bëhet një krabasim idhujve të gabendur nga vetë dora e njeriut, e pastaj të adhuruar prej tyre me shpresën, se ata do t'u sjellin ndonjë të mirë në këtë ose në jetën tjetër, me njeriun që është rob, është vegël në duart e tjetrit, ose me njeriun që është shurdhmemec, që nuk është i zoti as për vete. Të tillë janë idhujt, e megjithatë ata jobesimtarët ia bëjnë shokë Allahut.*

*I jepet shumë rëndësi besës së dhënë dhe betimeve, të cilat duhen ruajtur dhe zbatuar në mënyrë të sinqertë.*

*Përmendet edhe pasoja e përbuzjes së të mirave të Zotit në këtë jetë e edhe në jetën tjetër.*

*Kaptina përfundon me udhëzime për mënyrën e thirrjes në fe, e Pejgamberi a.s. këshillohet të jetë i durueshëm, se Zoti është gjithnjë në ndihmë të atyre që bëjnë durim.*

*Qubet: "En Nabl" - bleta, sepse në këtë insekt të vogël shihet mrekullia e mjeshtërisë së Krijuesit, i cili duke i dhuruar asaj instinkt të fortë, ajo bën çudira.*

## 16. SURETUN - NAHL

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Erdhi (është afruar) caktimi i Allahut (Kijameti), pra mos kërkonte ngutjen (ardhjen para kohës) e tij! E pastër dhe e lartë është madhëria e Tij, në krahasim me atë që ata i shoqërojnë (shokë).
2. Me urdhrin e Tij ia zbret engjëjt me shpallje atij, që Ai dëshiron nga robërit e vet (duke thënë) t'ua tërhiqni vërejtjen (t'i njoftoni), se nuk ka të adhuruar (zot) të vërtetë, pos Meje, pra të më keni frikën.
3. I krijoi qiejt e tokën me urtësi precize. I Lartë është Ai nga çka ata (idhujtarët) i shoqërojnë.
4. E krijoi njeriun nga një pikë (uji), kur ja ai (njeriu) kundërshtar i hapët.
5. Edhe kafshët Ai i krijoi dhe në saje të këtyre ju mund të mbrohëni (nga të ftohtit), keni edhe dobi të tjera dhe prej tyre hani.
6. Në to (në kafshët) ju shihni hijeshi (idili), kur në mbrëmje ato i ktheni (nga kullosa) dhe kur në mëngjes i lëshoni (për në kullosë).
7. Ato bartin barrën tuaj (të rëndë) në ndonjë vend (të largët), që ju do të arrinin atje me shumë vështirësi (me gjysmë shpirti). Vërtet, Zoti juaj është shumë Bamirës dhe shumë Mëshirues.
8. Edhe kuajt (i krijoi), edhe mushkat, edhe gomarët për t'ju hipur atyre dhe si stoli, e Ai krijon (për hipje) çka ju (tashti) nuk e dini.
9. Udhëzimi për në rrugë të drejtë i takon Allahut e ka edhe rrugë që është e shtrembër. Po sikur të kishte dëshiruar Ai, do t'u kishte udhëzuar që të gjithëve.<sup>183</sup>

<sup>183</sup> Jobesimtarët i thoshin njëri-tjetrit: Muhamedi po mendon se Kijameti është afër, prandaj largohuni prej disa punëve, e të shohim se çfarë po ngjet. Kur kaluan shumë ditë i thanë: Ne s'po shohim gjë, ku është pra, le të vijë tashti Kijameti! Si shkak i zbritjes së këtij ajeti ishte ajo bisedë e jobesimtarëve. Allahu ju thotë: Erdhi, pse ajo që është caktuar prej Zotit është e domosdoshme të ngjajë, pra është aq e padyshimtë, sikurse të kishte ardhur edhe të ishte parë me sy. Kur i shpallët ky ajet Pejgamberi a.s. thotë: “Unë u dërgova afër me Kijametin si këta të dy”, dhe i barazoi dy gishta (sahihajn). Allahu ia dërgon shpalljen atij që do, e për t'u thënë njerëzve mos u ngutni ta kërkonte Kijametin para kohe, ai do t'ju vijë, por ju ruajuni e mos bëni punë të këqija. Ai Zot që krijoi qiejt e tokë aq të përsosura, është i Plotfuqishëm, e s'ka nevojë për zota të tjerë që ia mendojnë. Është çudi e madhe pse njeriu nuk mendon për zanafillën e vet nga ajo pikëz e ujit të dobët, po i rritet mendja dhe kundërshton atë Zot, që vetëm Ai ka ditur dhe ka mundur ta krijojë.

10. Ai është që për ju lëshoi nga (lart) qielli ujë, që prej tij të keni për të pirë dhe prej tij të keni bimë që në to do t'i kullotni (bagëtinë).
11. Me atë (shiu) mbijnë, për të mirën tuaj, të lashtat, ulla, hurmat, rrushnajat dhe nga të gjitha frutat (e pemëve). Në këto (të mira) ka argumente për një popull që vështron.
12. Dhe për ju nënshtroi natën e ditën dhe diellin e hënën. Edhe yjet janë të nënshtroar me urdhrin e Tij. Vërtet, në këto ka argumente për një popull që mendon.
13. Edhe për atë që ju krijoi në tokë lloje të ndryshme (bagëti, bimë, pemë, minerale etj.), ka fakte për një popull që di të marrë përvojë.
14. Pastaj, Ai është që nënshtroi detin, që prej tij të hani mish të freskët, e prej tij të nxirri stoli që i mbani (i vishni), e i sheh anijet si çajne (lundrojnë) në të (me ushtrimë e çajne ujin në det). Ua nënshtroi që të shfrytëzoni nga begatitë e Tij dhe ashtu të falënderoni (Zotin).
15. Dhe Ai vuri kodra (të forta) në tokë, ashtu që ajo të mos lëkundet me ju, (bëri) edhe lumenj e rrugë që të mund të orientoheni.
16. Vuri edhe shenja të tjera (për orientim ditën), ndërsa (natën) ata orientohen me anën e yjeve.
17. Atëherë pra, a është Ai që krijon njësoj, sikurse ai që nuk krijon? A nuk po mendoni?
18. Po edhe nëse përpiqeni t'i numëroni dhuntitë (të mirat) e Allahut, nuk do të mund të arrini t'i përcaktoni ato. Me siguri Allahu shumë fal dhe shumë mëshiron.
19. Allahu e di atë që ju e fshihni dhe atë që e publikoni.
20. Ata (idhujt) që i adhurojnë (idhujtarët) pos Allahut, ata nuk krijojnë asnjë send, po vetë ata janë të krijuar.
21. Janë të vdekur e jo të gjallë, dhe ata nuk e dinë, se kur do të ringjallen (adhuresit e tyre).<sup>184</sup>

I krijoi kafshët për të mirën e njeriut, pse prej tyre vishet, ushqehet edhe ndien kënaqësi shpirtërore, kur i sheh ato në tufa e të ngopura kur kthehen në mbremje, si dhe kur i nxjerr për kullosë në mëngjes. Madje ato i shërbejnë njeriut edhe për bartjen e sendeve të rënda. I krijoi edhe kafshët e tjera për t'u hipur e edhe për dëfrime e kënaqësi të tjera. Krijon edhe çka ju nuk dini, - iu thotë Kurani atyre të asaj kohe, pra pati si qëllim t'i japë shenjë mendjes, se mjetet për hipje do të jenë edhe të tjera, sikurse po i shohim tashti mjetet transportuese dhe, të mos thotë ndokush: të parët e mi u shërbyen me kuaj, me gomarë etj., e edhe unë do të shërbehem me ta, e jo me mjetet e shpikura, sepse një qëndrim i tillë është kundër Kuranit. Rrugën që e caktoi Zoti, ajo të çon tek Ai, kurse të tjerat të humbin.

<sup>184</sup> Megjithëse çështjet e fenomeneve natyrore siç janë shiu etj., i takojnë një studimi të

22. Zoti juaj (që meriton adhurim) është një Zot, e ata që nuk e be-sojnë botën tjetër, zemrat e tyre janë mohuese (të njësisë së Zotit) dhe ata janë kryelartë.
23. Është e vërtetë, se Allahu e di atë që e fshehin dhe atë që e shfaqin haptazi, dhe se Ai nuk i do arrogantët.
24. Kur atyre iu thuhet (mohuesve): “Ç’është ajo që shpalli Zoti juaj?”, ata thonë: “Mite të popujve të hershëm!”
25. (E thonë atë shpifje) Sa për t’i bartur në Ditën e Gjykimit mëkatet e veta të plota dhe një pjesë të mëkateve të atyre, që pa farë arsye i mashtruan dhe i humbën. Sa e keqe është ajo me çka ngarkohen.
26. Edhe ata që ishin para tyre vënë intriga. Po Allahu rrënoi në themel ndërtimet e tyre (intrigat) dhe kulmi u shemb mbi ta, dhe ashtu iu erdhi dënimi nga nuk e kujtuan.
27. Mandej në Ditën e Gjykimit Ai i turpëron ata dhe thotë: "Ku janë ata që m'i bënit shokë Mua dhe për hir të tyre grindeshit?" E ata që ishin të zotët e dijes do të thonë: “Vërtet, sot turpësia dhe e keqja i përfshiu jobesimtarët”.
28. Të cilët duke qenë mizorë të vetes së tyre engjëjt ua marrin shpirtin, e ata shprehin dorëzimin (në momentin e vdekjes, duke thënë): “Ne nuk ishim që bëmë ndonjë të keqe!” (u jipet përgjigjja). Po Allahu e di shumë mirë atë që e punuat ju.
29. Prandaj hyni në dyert e xhehenemit, aty do të jeni përjetë: sa vend i keq është ai i kryelartëve!”<sup>185</sup>

posaçëm Kurani na mëson, se shiu që bie prej së larti, përveç që shuan etjen e gjallesave, mundëson edhe mbirjen e bimëve që janë kusht për jetën e njeriut sikurse janë të lashtat. Ndërkaq frutat e tjerë janë, edhe ushqyes, edhe freskues.

Në ajetet e sipërshënuara, të cilat flasin për të mirat që i krijoi Zoti xh. sh. njerëzit porositen: të mendojnë thellë (jetefekkerun), të kuptojnë (jakilun), të rikujtojnë (jetedhekkerun). Pa një të menduar të thellë nuk mund të kuptohen proceset e fenomeneve natyrore, e pas tij ato bëhen të kuptueshme, bëhen pronë e mendjes, por duhet rikujtuar gjithnjë, në mënyrë që të jenë të freskëta në kujtesën e njeriut, e ai të mos harrojë shprehjen e falënderimit. Përsa i përket vendosjes së kodrave nëpër pjesë të ndryshme të tokës, është detyrë e gjeologjisë ta shpjegojë, por sipas Kuranit kuptohet, se ato mbajnë drejt ekuilibrin e tokës.

Në ajetet e fundit, u hidhet një vështrim besimeve të kota, të cilët për njeriun e pajisur me mendje e të menduar, nuk do të duhej të gëzonin kurrfarë respekti, e nëse po, atëherë njeriu i tillë bie në një nivel shumë të ulët.

<sup>185</sup> Të gjitha lutjet, të gjitha adhurimet dhe të gjitha flijimet, të cilat i shprehen dikujt në emër të ndonjë madhërie e shenjtërie, pos Allahut, ato shkojnë huq, por ata që nuk besojnë botën tjetër, e mbajnë veten lart, nuk duan të pranojnë Zotin para të cilit do të përgjigjen. Mendjelartit nuk duan ta pranojnë Kuranin shpallje, që i erdhi Muhamedit

30. Atyre që patën frikë nga (dënimi) Allahu, iu thuhet: “Ç’është ajo që shpalli Zoti juaj?” Ata thoshin: “Shpalli çdo të mirë!” Ata që bënë vepra të mira, edhe në këtë jetë kanë shpërblim të mirë, por shpërblimi i tyre në botën tjetër është shumë më i mirë, e sa vend i mirë është ai i të devotshmëve.

31. Është Xheneti i Adn-it, ku do të hyjnë, nën të rrjedhin lumenj, aty kanë çka të dëshirojnë, ashtu i shpërblen Allahu të ruajturit,

32. të cilëve duke qenë të pastër engjëjt ua marrin shpirtin, duke iu thënë: “Selamun alejkum” - gjetët shpëtimin, hyni në xhenet, për hir të asaj që vepruat.

33. A mos presin ata (idhujtarët) diçka tjetër përveç t’u vijnë engjëjt (e t’ua marrin shpirtin), ose t’u vijë urdhri (dënimi) i Zotit tënd. Ashtu punonin ata që ishin para tyre, pra Allahu nuk iu bëri padrejtësi atyre, por ata ishin që i bënë padrejtësi vetes.

34. Prandaj ata i goditi dënimi i të këqijave që bënë, dhe i kaploi (i përfshiu ajo e keqe) ajo me të cilën ata talleshin.

35. Ata që i bënë shok Zotit (idhujtarët) thanë: “Sikur të kishte dashur Allahu, as ne, e as prindërit tanë nuk do të adhuronim asnjë send pos Tij, dhe nuk do të ndalonim (nuk do ta konsideronim të ndaluar) asnjë send pos (ndalesave të) Tij. Kështu (këso gënjeshtër) bënë edhe ata që ishin para tyre. Po, a mos kanë të dërguarit obligim tjetër, përveç që t’i njoftojnë qartazi?

36. Ne dërguam në çdo popull të dërguar që t’u thonë: “Adhuronit vetëm Allahun e largojuni djajve (adhurimit të tyre)!” Por pati nga ata që Allahu i udhëzoi dhe pati nga ata që ishte i gjykuar me humbje, pra udhëtoni nëpër botë dhe shihni se si ishte fundi i përgënjeshtresve?

37. Nëse ti (Muhamed) përpiqesh për t’i vënë në rrugë të drejtë ata, (dije se) Allahu nuk e udhëzon atë që e ka humbur, dhe për ata nuk ka ndihmëtarë.

38. Ata u betuan në Allahun, me betimin e tyre të fortë, se “Allahu

---

a.s., por e quajnë mit, tregime të kahershme dhe me këtë, ata e ngarkojnë veten përveç me mëkatet e veta, edhe me mëkatet e atyre që i mashtruan, pse mashtruesit ishin pari. Rrënimi i ndërtimeve në themel ka si qëllim rrënimi i intrigave të jobsimtarëve, të cilët u përpoqën ta shuajnë dritën e shpalljes së Zotit. Ata pësuan disfatë në këtë botë, por disfata më e madhe do të jetë në Ditën e Gjykimit, kur të nënçmuar i fut Zoti në xhehenem dhe i thërret t’i sjellin ata zota që i adhuronin e le t’ju ndihmojnë. Ata qysh në çastin e vdekjes e shohin gabimin e tyre dhe dorëzohen, por është vonë, e vendi i mendjelartëve është xhehenemi.

nuk e ringjall atë që vdes!” Po (i ringjall), ai është premtim i Tij i prerë, por shumica e njerëzve nuk dinë.

39. I ringjall për t’ua sqaruar atyre atë për çka përçaheshin dhe për t’ua bërë me dije atyre që nuk besuan, se me të vërtetë ishin gënjeshtarë.

40. Ne kur dëshirojmë një send vetëm i themi atij: “Bëhu!”, ai menjëherë bëhet.<sup>186</sup>

41. Ata që migruan për hir të Allahut, e pasi u torturuan, atyre gjithsesi do t’iu mundësojmë vendbanim të mirë edhe në këtë botë, por shpërblimi i botës tjetër është edhe më i madh, sikur njerëzit ta dinin (për atë shpërblim).

42. Janë ata që bënë durim dhe vetëm Zotit të tyre iu mbështetën.

43. Ne as para teje nuk dërguam tjetër, përveç burra, të cilëve iu dhamë shpallje. Ju (idhujtarë) pyetni pra dijetarët (e Tevratit e tElnxhilit) nëse ju nuk dini.

44. (I patëm dërguar) Me argumente e me libra të shenjtë. Ty ta zbritëm Kuranin, që t’u shpjegosh njerëzve atë që iu është shpallur atyre, me shpresë se do ta studiojnë (Kuranin).

45. A mos janë të sigurt ata që përgatitën kurthe, se Allahu nuk do t’i trandë ata me tokën, ose nuk do t’u vijë atyre dënimi nga nuk e mendojnë?

46. Ose t’i rrembejë ata duke qenë në udhëtimet e tyre (për jetë e tregti), e ata nuk mund t’i shpëtojnë asaj.

47. Ose do t’i kapë ata duke qenë në panik nga frika. Po, s’ka dyshim se Zoti juaj është shumë i Butë e i Mëshirshëm (prandaj nuk ua ngut dënimin).

<sup>186</sup> Pas përshkrimit të gjendjes së atyre, që i mohonin argumentet e Zotit, në këto ajete përshkruhet gjendja e atyre, që pranuan shpalljen, se si melaiket u marrin shpirtin, duke u garantuar shpëtim, hyrjen në xhenet, sepse sa ishin në këtë jetë bënë vepra të mira.

Ndëshkimet që i goditën ata që nuk respektuan udhëzimet e Zotit, ishin meritë e tyre, e jo dhunë prej Zotit. E thënia e tyre, se sikur të dëshironte Zoti, ata nuk do të adhuronin idhujt, e as do të ndalonin ngrënien e disa kafshëve sikurse patën ndaluar, është thënie e pavend, pse për të mos adhuruar tjetër dhe për të mos marrë nëpër këmbë dispozitat e Zotit, Ai i dërgoi peygamberët, të cilët u kumtuan njerëzve se çka pranon dhe çka pëlqen Zoti e çka jo, e njëkohësisht njerëzve iu mundësoi, që ata vetë të zgjedhin. Atëherë pas dërgimit të peygamberëve dhe pas udhëzimeve të shpallura, përgjegjësia ju mbetet vetë njerëzve. Peygamberit i thuhet, se edhe pas përpjekjeve të tua për t’i vënë njerëzit në rrugë të drejtë, disa prej tyre do të mbesin jashtë saj; këtë e ka ditur dhe e di Zoti, prandaj të mos brengoset aq shumë.

Ringjallja nuk është punë e rëndë për Zotin, pse atë që e dëshiron Ai, ajo bëhet menjëherë.



48. A nuk po shohin ata (keqberësit), se çdo send që krijoi Allahu, e sjell hijen e vet djathtas dhe majtas duke iu përrulur Allahut (duke i bërë sexhde) dhe duke qenë respektues e përrulës (e si e mbajnë veten lart disa njerëz).

49. Vetëm Allahut i bën sexhde çdo gjallesë, që është në qiej e që është në tokë, e edhe engjëjt, ata nuk bëjnë kryelartësi.

50. I frikësohen Zotit të tyre, që është mbi ta dhe i përmbahen me përpikëri asaj me çka urdhërohen.<sup>187</sup>

51. E Allahu tha: “Mos adhuroni dy të adhuruar, sepse Ai është vetëm një Zot, pra vetëm Mua më kini drojen”.

52. Vetëm e Tij është çka ka në qiej e në tokë, dhe vetëm Atij i takon vazhdimisht adhurimi. A mos ia keni frikën dikujt tjetër pos Allahut?

53. Dhe çdo të mirë që e keni ajo është prej Allahut, madje edhe kur ju godet e keqja, ju vetëm tek Ai e ngreni zërin (me lutje).

54. Pastaj, kur Ai e largon prej jush dënimin, ja, një grup prej jush i përshkruajnë shok Zotit të tyre.

55. (I bëjnë shok) Dhe ashtu ata përbuzin atë, që Ne ua dhamë atyre, pra shfrytëzoni (për një kohë) se më vonë do ta kuptoni (rrjedhimin).

56. E nga ajo që Ne i furnizuar ata u ndajnë një pjesë atyre (zotave), që nuk kuptojnë asgjë. Për Allahun, patjetër do të merreni në përgjegjësi për atë që trillonit.

57. Ata i përshkruajnë Allahut vajza. I pastër është Ai nga ajo!, ndërsa vetes së tyre (i përshkruajnë) çka ua ka ënda (djemtë).

<sup>187</sup> Ai grup i vogël i muslimanëve në Meke u torturua dhe u mundua, saqë dy herë u detyruan të iknin e të shkonin disa prej tyre në Habeshe (Abisini-Etiopi), por madhëria e Zotit u mundësoi më vonë vendosje të mirë e të sigurt në Medinë. Prandaj mundimet e tyre i shpërbleu edhe në dynja, vetëm se shpërblimet në jetën tjetër do të jenë shumë më të mira dhe të përjetshme. Sabri dhe mbështetja në Zotin gjithnjë përfundon me sukses. Për çështjet që nuk i njeh njeriu duhet të pyesi ata që i dinë ato, duhen pyetur dijetarët se çka ka thënë Zoti ose Pejgamberi a.s. përkritazi me ndonjë çështje. Burimi i çështjeve fetare është prej Zotit dhe prej Pejgamberit a.s., e nuk duhet të bazohemi e as të mbështetemi në atë, se çka thotë nga vetvetja dijetari. Mbështetja në thëniet ose në qëndrimet e kujtdo qoftë, përveç Zotit e Pejgamberit a.s. është taklid-imitim, e imitimi nuk është i lejuar. Imitimi i verbër i thënieve e sjelljeve të ndonjë personi kushdo qoftë, e pa u bazuar në argumente është shkak i besimeve të kota, është devijim i principeve fetare dhe është degjenerim i një mase të mashtruar. Kur thotë Zoti, se edhe para teje, para Muhamedit a.s. kemi dërguar njerëz, u thotë jobesimtarëve, urdhëroni dhe pyetni për këtë ata që e dinë Teveratin ose Inxhilin, pra urdhëroni e shikoni, se çka ka thënë Zoti në to. Zoti është Mëshirues, nuk i kap me dënim menjëherë kundërshtarët, i jep afat të përmirësohen, e nëse nuk duan Ai i ka në Dorë, i dënon kur të dojë.

58. Kur ndonjëri prej tyre lajmërohet me (lindjen) vajzë fytyra e tij prishet dhe mbushet plot mlllef.
59. Fshihet prej njerëzve, për shkak të asaj të keqeje me të cilën u lajmërua (e konsideron bela, e jo dhuratë prej Zotit). Mandej (mendon) a do ta mbajë atë, ashtu i përvulur, apo do ta mbulojë atë (të gjallë) në dhe. Sa i keq është ai gjykimi i tyre.
60. Shembulli i keq iu takon atyre, që nuk besojnë botën tjetër, ndërsa Allahut i takon shembulli më i lartë. Ai është Fuqiploti, i Urti.
61. Sikur Allahu t'i dënonte njerëzit (zullumqarë), për shkak të mizorisë së tyre, nuk do të linte mbi të (tokë) asnjë gjallesë, por Ai i lë ata për më vonë deri në afatin e caktuar, e kur të vijë afati i tyre, për asnjë moment nuk mund ta vonojnë, as ta ngutin.
62. E ato (vajzat) që i urrejnë për vete ia mveshin Allahut, gjuhët e tyre shpifin rrenën, se atyre do t'u takojë më e mira (xheneti), s'ka dyshim, i tyre është zjarri, dhe se ata janë të parët në të.
63. Për Allahun, Ne dërguam edhe para teje të dërguar ndër popuj, po veprat e tyre (të këqija) ua hijeshoi djalli, se ai është mik i tyre, e ata kanë një dënim të hidhët.
64. Ne nuk ta shpallëm ty për tjetër Kuranin, vetëm që t'u sqarosh atyre atë për çka u përcanë, e (ta zbritëm) që të jetë udhëzim e mëshirë për njerëzit që besojnë.<sup>188</sup>

<sup>188</sup> Zoti është Një, edhe adhurimi duhet t'ia drejtojmë vetëm Atij, pse s'ka fe tjetër vetëm atë që Ai e shpalli, pse s'ka sundues të qiejve e të tokës përpos Tij, pra atë duhet ta respektojmë, e jo tjetër.

Të gjitha të mirat që keni, i keni prej Zotit, këtë e dëshmoni edhe ju, pse kur keni ndonjë telash i drejtoheni Atij dhe me britmë të madhe kërkoni ndihmën e Tij. Mirëpo posa çliroheni disa prej jush bëhen përbuzës ndaj të mirave të Zotit, sepse i përshkruajnë shok. Madje atyre, idhujve që nuk dinë asgjë, sepse janë trupa të ngurtë iu ofrojnë flijime, e për këtë patjetër do të përgjigjen. Në kohën e xhahilijetit arabët i urrenin vajzat që ju lindnin, e ndienin veten fatzinj kur i lindte vajzë dhe hamendeshin: ta linin të gjallë apo ta varrosnin për së gjalli, e megjithatë për melaiket thoshin se janë vajzat e Zotit. Allahu është i pa të meta, Ai nuk ndien nevojë për fëmijë, të metat janë të atyre që shpifin gënjeshtër.

I lavdëruar qoftë Zoti, që nuk ndërmer menjëherë masa ndëshkuese kundër zullumqarëve, përndryshe nuk do të mbetej kush i gjallë mbi tokë, por derisa Ai është Fuqiplotë i Pavarur atë masë ndëshkuese e merr kur të dojë, prandaj ka caktuar afatin prej të cilit nuk mund të iket.

Punët e këqija ua ka paraqitur si të mira shejtani edhe popujve të tjerë, e Zoti e dërgoi Muhamedin a.s., që t'u sqarojë njerëzve çështjet për të cilat ziheshin mes vete dhe t'i kënaq e t'i mëshirojë ata që ndjekin rrugën e drejtë.

65. Allahu lëshoi prej qiellit ujë (shi) dhe me të ngjalli tokën pas vdekjes së saj. Në këtë është një argument i fortë për ata që dëgjojnë me vëmendje (e kuptojnë).
66. Ju edhe në kafshët keni mësim (përvojë). Ne nga një pjesë e asaj që kanë në barqet e tyre mes ushqimit të tyre dhe gjakut, ju japim të pini qumësht të pastër, të shijshëm (të lehtë) për ata që e pinë.
67. Edhe nga frutat e hurmës dhe të rrushit nxirrni prej tyre pije dehëse dhe ushqim të mirë. S'ka dyshim, se edhe në këtë ka fakte (mbi fuqinë e Zotit) për njerëzit që kanë menduar.
68. Zoti yt i dha instinkt bletës: "Ndërto shtëpi nëpër kodra (male), nëpër drunj (pemë) dhe nëpër kulmet, që ata (njerëzit) i ndërtojnë.
69. Pastaj ha nga të gjitha (llojet) frutat dhe futu nëpër rrugët e nënshtruara (e të mësuara) prej Zotit tënd. Nga barqet e tyre (të bletëve) del lëng, ngjyra e të cilit është e ndryshme dhe në të cilin ka shërim (bar-ilaç) për njerëz. Edhe në këtë ka arsye për atë popull që mendon thellë.
70. Allahu ju krijoi, pastaj Ai ua merr shpirtin. E ka prej jush, që shtyhet deri në jetën më të vjetër, ashtu që të mos dijë asgjë nga çka ka ditur. Allahu është i Gjithëdijshmi, i Plotfuqishmi.
71. Allahu favorizoi disa prej jush mbi disa të tjerë në furnizim. Atyre që iu është dhënë përparësia (në furnizim), nuk pranojnë që t'i furnizojnë ata që posedojnë (robërit e tyre), e që të gjithë ata në të (furnizim) të jenë të barabartë. (E si po e barazojnë Allahun me krijesat e Tij?!) A mos duan të mohojnë dhuntinë e Allahut?
72. Allahu krijoi për ju bashkëshorte nga vetë lloji juaj, e prej bashkëshorteve tuaja - fëmijë e nipa dhe ju furnizoi me (ushqime) të mira. A besojnë ata të pavërtetën, e të mirat e Allahut i mohojnë?
73. Dhe pos Allahut adhurojnë çka nuk janë në gjendje t'u sjellin asnjë furnizim, as nga qiejt, as nga toka dhe as që kanë mundësi?
74. Pra, mos i përshkruani Allahut shembuj! Allahu i di të gjitha e ju nuk dini.<sup>189</sup>

<sup>189</sup> Fuqia e pakufishme e Zotit, e cila do t'i ringjallë njerëzit pas Kijametit, mund të vërtetohet edhe përmes shembujve praktikë, siç është ngjallja e bimëve në tokë pas shiut. Madje edhe në përsosmërinë e krijimit të organeve të kafshëve, siç është rasti me qumështin, i cili formohet mes ushqimit të tretur në lukth dhe të gjakut, por ekziston një cipë e hollë mes tyre, saqë nuk lejon depërtimin e ngjyrës, as të shijes, e as të erës prej njëres në tjetrën. Kështu ka mundur ta krijojë vetëm urtësia e pakufishme e Zotit. Përmenden edhe llojet e pijeve e ushqimeve, që përfitohen prej hurmave dhe prej

75. Allahu sjell shembuj: një rob që është pronë e tjetrit, e që nuk ka në dorë asgjë, dhe atë që ne e kemi furnizuar me një furnizim të mirë, ai jep nga ai (furnizim) fshehtas e haptas. A janë pra ata të dy të barabartë? Lavdëruar qoftë Allahu, por shumica e tyre nuk dinë.

76. Allahu sjell shembull: dy njerëz, njëri prej atyre të dyve është memec, që nuk ka aftësi për asgjë (as për vete as për të tjerët) dhe vetë ai është barrë për kujdestarin e tij, pse kudo që ta orientojë ai nuk sjell ndonjë dobi. A është ai i barabartë me atë që udhëzon për drejtësi, e edhe vetë është në rrugën e drejtë?

77. Vetëm Allahut i takon (ta dijë) fshehtësia e qiejve dhe e tokës! Çështja e Katastrofës (Kijametit) është (në shpejtësi) vetëm sa hedh një shikim, ose ajo është edhe më afër. Allahu është i Gjithëfuqishëm për çdo send.

78. Allahu ju nxori nga barqet e nënave tuaja (si foshnje), që nuk dinit asgjë. Ju pajisi me (shqisa për) të dëgjuar, me të parë dhe me zemër, ashtu që të jeni falënderues.

79. A nuk i shohin ata shpendët fluturues në ajrin e qiellit, të cilët nuk i mban kush, përveç Allahut. Edhe në këto ka fakte për njerëzit që besojnë.

80. Allahu i bëri shtëpitë tuaja vendbanim të qetë dhe nga lëkurat e kafshëve ju mundësoi të keni shtëpi, që i bartni lehtë kur udhëtoni, e

---

rrushit. Pijet vetëm përmenden, e për llojet e tjera të lëngjeve, që mund të përfitohen prej tyre thuhet se janë ushqim i mirë – “rizkan hasenen”. Edhe pse lëngu që e bën të dehur njeriun ende ishte i lejuar në fund të ajetit thuhet, se këto janë mësim për njerëzit që kanë mend, pra ata që janë të zotët e mendjes nuk duhej ta përdornin. Dhe derisa mendja është më e vlefshme të njeriut, për hir të ruajtjes së saj nga dehja, Zoti e bëri haram.

Për mjeshtrinë e përsosur të Zotit Fuqiplotë na shërben edhe një insekt i vogël i dobët, bleta, e cila e pajisur me një instinkt të çuditshëm, di të ndërtojë shtëpitë gjashtëkëndëshe, të mbledhë nektarin e lloj-lloj lulesh e bimësh, e ta shndërojë në mjaltë, e cila jo vetëm që është ushqyese, por është edhe shëruese. Ai Zot që bëri mrekullira të llojllojta në gjallesat e tjera, bën edhe te njeriu. Ai ju shkaktonte vdekjen njerëzve në etapa të ndryshme të jetës së tyre, ndonjërit i jep jetë deri në pleqëri aq të thellë, sa që ai bëhet si fëmijë. Ndokujt i jep përparësi në jetën materiale, prandaj ka të pasur e të varfër, ka me pozitë të lartë, të tjerë të shtypur. Një lloj ndryshimi të njerëzit e hasim edhe në lëmitë e tjera, pse ka të zhvilluar fizikisht e të dobët, të bukur e jo të bukur, të mençur e të marrë, të sjellshëm e të pasjellshëm. Të gjitha këto janë dukuri e një urtësie, të cilën nuk mund ta kuptojë mendja e njeriut, nuk mund t'i zbulojë shkaqet reale të tyre, prandaj duhet ta njohim dhe ta besojmë Krijuesin e pashoq.

Pasi përmenden shumë fakte dhe shumë të mira të dhuruara prej Zotit iu bëhet vërejtje serioze atyre, që nuk vështrojnë faktet, përbuzin të mirat, adhurojnë idhujt e vdekur.

edhe kur vendoseni, ndërsa nga leshi dhe nga qimet e tyre, nga leshi i egër i tyre, petka e shtroja dhe t'i shfrytëzoni për një kohë.

81. Allahu nga ajo që krijoi Ai ju bëri edhe hije, e në kodra vendstrehime, edhe petka që ju mbrojnë prej të nxehtit dhe petka që ju mbrojnë në luftë. Ashtu Allahu plotëson të mirat e Tij ndaj jush, në mënyrë që të dorëzoheni (besoni).

82. Po nëse ata prapësohen (prej besimit), atëherë detyrimi yt është komunikimi i qartë.

83. Ata i njohin të mirat e Allahut, pastaj i injorojnë, e shumica e tyre janë jobesimtarë.

84. E ditën kur prej secilit popull sjellim dëshmitarin, atyre që nuk besuan nuk iu jepet leje për arsyetim, e as që kërkohet prej tyre (të arsyetohen).

85. Dhe kur do ta shohin dënimin ata që ishin zullumqarë, atëherë as nuk do t'iu lehtësohet, as nuk do t'iu jepet afat.

86. Ata që ishin idhujtarë kur do t'i shohin idhujt e vet (zotat) thonë: "O Zoti ynë, këta janë idhujt tanë, të cilët ne i patëm adhuruar pos Teje!" Ata (idhujt) ua kthejnë fjalën: "Ju jeni rrenacakë!"

87. Dhe ata (idhujtarët) i dorëzohen Allahut, e ajo çka ata e trillonin iu asgjësohet.

88. Atyre që nuk besuan dhe penguan nga rruga e Allahut iu shtojmë dënim mbi dënim, për shkak se bënë shkatërrime.

89. Dhe (përkujtoju njerëzve) atë ditë, kur për çdo popull do të sjellim dëshmitar kundër tyre, e ty të sjellim dëshmitar kundër atyre. Ne ty ta shpallëm librin sqarim për çdo send, udhëzim e mëshirë dhe myzhde për muslimanët.

90. Allahu urdhëron drejtësi, bamirësi, ndihmë të afërmve, e ndalon nga imoraliteti, nga e neveritura dhe dhuna. Ju këshillon ashtu që të merrni mësim.<sup>190</sup>

<sup>190</sup> Allahu sjell dy shembuj: shembulli i parë ka të bëjë me Madhërinë e Zotit, që gjithçka ka në gjithësi është pronë e Tij, furnizon kë të dojë, si të dojë dhe kur të dojë, ndërsa idhujt janë robër dhe vegël e dikujt tjetër, e që nuk kanë asgjë në kompetencë. E si mashtrohen disa dhe i adhurojnë ato statuja, që puna e tyre nuk është asgjë dhe lënë anash adhurimin e Zotit?

Shembulli i dytë është idhulli, që nuk ka mend, nuk flet, nuk ka gjuhë dhe nuk ka kurrfarë dobie prej tij, sa prej shurdhmemecit dhe ai që flet, urdhëron për drejtësi dhe vetë është në rrugën e ndritshme. A mund të jenë të barabartë besimtari i udhëzuar prej dritës së Zotit, me jobesimtarin, i cili duke adhuruar sende të kota ka mbetur në errësirë?

91. Meqë keni premtuar, pra zbatoheni premtimin e dhënë ndaj Allahut, e mos i prishni betimet pasi i keni vërtetuar ato, duke qenë se Allahun e bëtë garant tuajin. Vërtet, Allahu e di se çka punoni.

92. Mos u bëni (në çështjet e betimit) si ajo (grua) që e prish tjerrin e saj pasi ta ketë dredhur fort, e t'i bëni betimet tuaja dredhi (mashttrim) mes jush, për shkak se një popull është më i madh se tjetri. Allahu vetëm ju sprovon me këtë, e në Ditën e Gjykimit Ai gjithsesi do t'ua sqarojë atë gjë rreth së cilës kundërshtoheshit.

93. Sikur të dëshironte Allahu do t'ju bënte pjesëtarë të një feje të vetme (islame), por (sipas dijes së Vet) Ai e lë të humbur atë që do, dhe e udhëzon tjetrin që do, e patjetër do të përgjigjeni për atë që vepruat.

94. Mos i përdorni betimet tuaja për dredhi mes jush, e të rrëshqitni pas forcimit, e ta shijoni të keqen (e dredhisë), për shkak se penguat (të tjerët) nga rruga e Allahut, e ju do të keni dënim të madh.

95. Mos e shitni besën e dhënë Allahut për një vlerë të paktë, pse atë që do ta keni tek Allahu është shumë më e dobishme për ju nëse jeni që e dini.

96. Ajo që e keni pranë vetes është e përkohshme, e ajo që është

---

Allahu është Ai që i di të gjitha të fshehtat. Ai ka caktuar momentin e Kijametit, që vjen shpejt sa çel e mshel sytë. Ai e pajisi njeriun me shqisa e të menduar, e bëri të aftë që të mund ta pranojë shpalljen prej Tij, të mund t'i sigurojë vetes jetë materiale, morale e shpirtërore.

Madhëria e Zotit manifestohet edhe në përgatitjen e shpezëve, që ato të mund të qëndrojnë në ajër, në krijimin e kafshëve prej të cilave, përveç ushqimit, përfitojmë edhe petka për veshje e për shtroje, siç është leshi i deleve, fijet e qimeve të deveve dhe leshi më i egër i dhive.

Në Ditën e Gjykimit do të dëshmojë çdo pejgamber për popullin të cilit ai ka qenë dërguar, e Muhamedi a.s. do të dëshmojë së pari për arabët, të cilët e refuzuan, e mandej për të gjithë popujt, sepse është i vetmi pejgamber i dërguar për mbarë njerëzimin dhe për një kohë të pakufizuar deri në Kijamet. Kurani është sqarues për çdo send që i nevojitet njeriut në fe, në sjellje, në jetë etj., por shpjegimet e Kuranit janë shpjegime në mënyrë të përgjithshme, e shpjegimet e çështjeve në detaje janë obligim i Pejgamberit: **“Ve ma atakumur resulu fehudhu...”**, i ixhmait: **“Ve jetetebië gajre sebilil muminin...”**, i kijasit -analogjisë: **“Fa’tebiru ja ulil ebsar...”** Këto udhëzime të Kuranit vërtetojnë për katër institucionet e shariatit, prandaj nuk mbetet vend për thëniet e disave, të cilët thanë se meqë Kurani është sqarues për çdo send, nuk ka nevojë për Sunet, për Ixhma dhe për Kijas.

Ajeti i nëntëdhjetë në këtë kaptinë është ajeti me përmbledhje më të gjerë në tërë Kuranim, përsa i përket etikës së nevojshme e të domosdoshme për njeriun, sepse urdhëron për çdo të mirë e ndalon nga çdo e keqe. Për arsye të domethënies së tij aq të gjerë dijetarët islamë e panë të nevojshëm leximin e tij para publikut për çdo ditë të xhuma në fund të hytbes.

tek Allahu është e përjetshme. E Ne do t'ua japim atyre që ishin të durueshëm shpërblimin më të mirë të asaj që vepruan.

97. Kush bën vepër të mirë, qoftë mashkull ose femër, e duke qenë besimtar, Ne do t'i japim atij një jetë të mirë (në këtë botë), e (në botën tjetër) do t'u japim shpërblimin më të mirë për veprat e tyre.

98. Kur të lexosh Kuranin, kërko mbrojtjen e Allahut prej djallit të mallkuar.

99. Vërtet, ai (shejtani) nuk ka kurrfarë fuqie kundër atyre që besuan dhe i janë mbështetur Zotit të tyre.

100. Mbizotërimi i tij është vetëm mbi ata që e përkrahin atë dhe mbi ata, që për shkak të tij u bënë idhujtarë.

101. Kur një ajet e zëvendësojmë me një tjetër - e Allahu di më së miri se çka shpall - ata thonë: "Ti (Muhamed) je vetëm trillues". Jo, por shumica e tyre nuk dinë.<sup>191</sup>

102. Thuaj: "Atë (Kuranin) e solli "Ruhul Kudus" - shpirti i shenjtë - plot vërtetësi nga Zoti yt, për t'i përforcuar edhe më ata që besuan, dhe për të qenë udhërrëfyes e përgëzim për muslimanët.

103. Ne e dimë shumë mirë, se ata thonë: "Atë (Muhamedin) është duke e mësuar një njeri!" Mirëpo gjuha e atij nga i cili anojnë (supo-

<sup>191</sup> Betimet e dhëna dhe të përforcuara me emër të Allahut, nuk bën të thyhen. Disa nga fiset arabe pasi kishin lidhur besën me një fis tjetër, e thyenin atë besë kur gjenin rast të lidhnin besën me një fis tjetër më të madh e më të fortë, pra e thyenin besën e dhënë muslimanëve pse ishin më pak, kurse e lidhnin me të tjerët që ishin më shumë. Paska qenë një grua e marrë në Meke, e cila tjerrin që e kishte dredhur gjatë tërë ditës e prishte në mbrëmje. Zoti i krahason ata që e thyejnë besën me atë grua të marrë.

Të humbur mbesin ata që nuk duan t'i pranojnë mësimet e Kuranit. Muslimanëve iu tërhiqet vërejtja për pasojat e thyerjes së betimit, të cilat do të ndikojnë në ftohje ndaj Islamit, nëse muslimani është i tillë, që nuk e mban besën. Pra kjo është ajo rrëshqitja në gabim.

Besën e dhënë Allahut dhe të Dërguarit të Tij nuk duhet ndërruar për ndonjë fitim të kësaj bote, sepse të mirat e kësaj bote, sado që të jenë të këndshme, janë të përkohshme, kurse të mirat në botën tjetër janë të përjetshme. Vepra e mirë, e atij që është besimtar është garanci për një jetë të kënaqur edhe gjatë kësaj jete. Para Zotit shpërblehet njësoj vepra e mashkullit dhe e femrës.

Vesvesja e shejtanit është ndikuese në zemrat e njerëzve, prandaj për të qenë zemra e atij që do të lexojë Kuran e mbrojtur prej vesveses duhet të kërkojë mbrojtjen e Zotit, duke thënë: Eudhu bil lahi minesh-shejtanir raxhim. Zëvendësimi ose ndërrimi i ndonjë ajeti me një ajet tjetër është çështje, e cila i ka preokupuar shumë dijetarët islamë. Thuhet se zëvendësimi i një dispozite me një tjetër është sikurse ndërrimi i barit, i ilaçit gjatë mjekimit të ndonjë sëmundjeje. Shumica dërmuese e dijetarëve islamë janë të mendimit se pati abrogim - nes-hun, në Kuran.

zojnë) ata është joarabe (e paqartë), e kjo (e Kuranit) është gjuhë arabe e stilit të lartë e të qartë.

104. S'ka dyshim, se ata që nuk i besojnë ajetet (e Kuranit) e Allahut, ata nuk i drejton Allahu në rrugën e drejtë dhe ata kanë një dënim të dhembshëm.

105. Gënjeshtrën e trillojnë vetëm ata, që nuk i besojnë argumentet e Allahut; të tillët janë ata gënjeshhtarët.

106. Ai që pas besimit të tij e mohon Allahun, me përjashtim të atij që dhunohet (për të mohuar), e zemra e tij është e bindur plotësisht me besim, por fjala është për atë që ia hap gjoksin mosbesimit, ata i ka kapur hidhërimi nga Allahu dhe ata kanë një dënim të madh.

107. Këtë (dënim të madh), sepse ata më tepër e deshën jetën e kësaj bote, se sa jetën e botës tjetër, e Allahu nuk i udhëzon njerëzit jobesimtarë.

108. Të tillët janë ata, që Allahu ua mbylli zemrat, dëgjimin dhe pamjen e tyre dhe të tillët janë ata naivët.

109. Është e vërtetë, se ata në botën tjetër, mu ata janë të dështuarit.

110. Pastaj Zotiyt, atyre që pasi u torturuan, migruan, mandej luftuan dhe qëndruan, dhe pastë gjitha këtyre vuajtjeve, s'ka dyshim se Zotiyt atyre do t'ua falë dhe do t'i mëshirojë (Ai është që fal, është Mëshirues i madh).<sup>192</sup>

<sup>192</sup> Për shkak të zëvendësimit të ndonjë ajeti me ndonjë tjetër, jobesimtarët shfrytëzuan rastin dhe i thanë Muhamedit a.s., se është duke i trilluar këto thënie, sepse nuk janë shpallje e Zotit. Për t'iu kundërvënë thënies së tyre Kurani vërteton, se këtë e sjell të sigurt e të ruajtur nga Zoti i Madhëruar, engjëlli më i madh, Xhibrili.

Rreth njeriut për të cilin supozonin idhujtarët, se është duke e mësuar Muhamedin a.s. ka shumë variante. Thoshin për një farë Xhibrilin një rob që kishte qenë i krishterë, e kishte pranuar islamizmin, megjithatë ai ishte analfabet dhe nuk ishte arab. Thoshin për njëfarë Ajishin, për një farë Bel'amin, për një farë Adasin, për Selman Farisiun etj. Të gjithë këta të përmendur nuk ishin arabë, madje nuk e dinin shkrim-leximin. Selmani madje nuk kishte qenë fare në Meke. Këto, pra, ishin shpifje e me qëllim zhvlerësimin e Kuranit, gjoja se nuk është i shpallur prej Zotit.

Të mbeturit në humbje janë ata, që nuk deshën ta pranojnë udhëzimin e Zotit të shpallur në Kuran, e pas këtij udhëzimi Allahu nuk i udhëzon më. Tradhtarët, murdedët janë njerëzit më të urretur, por nuk ka raste që besimtar musliman ta ndërrojë fenë, edhe pas shumë mundimeve të rënda. Kështu vepruan Sumeja dhe bashkëshorti i saj Jasiri, dëshmorët e parë të Fesë Islame. U torturuan, u munduan dhe më në fund edhe u vranë për hir të fesë. Djalin e tyre e zunë idhujtarët mekas dhe e munduan në mënyra të ndryshme deri sa ai prej mundimeve të padurueshme pohoi me gojë mosbesimin. Njerëzit dëgjuan dhe filluan të flasin, se Amari e ndërroi fenë, dëgjoji edhe Pejgamberi a.s., por tha: "Amari është plot iman prej majës së kresë e deri në këmbë, imani i tij i është bashkuar me mish e me gjak". Amari erdhi te Pejgamberi a.s. duke qarë, i tregoi



111. (Përkujto) Ditën që vjen kur çdo njeri do të përpigjet për vetveten dhe çdo njeriu do t'i plotësohet ajo që e meriton, e nuk u bëhet padrejtësi.

112. Allahu sjell si shembull një fshat (vendbanim), që ishte i sigurt dhe i qetë, të cilit i vinte furnizimi nga të gjitha anët me bollëk, kurse ata (banorët) i përbuzën të mirat e Allahut. Atëherë Allahu, për shkak të sjelljes së tyre ua veshi petkun (ua ngjeshi) e urisë dhe të frikës.

113. Atyre u pat ardhur i dërguari nga mesi i tyre, e ata e përgënjeshtroan atë, prandaj i kapi dënimi, se ishin zullumqarë.

114. E ju (besimtarë), hani pra nga të mirat që ua dha Allahu, të lejuara e të pastra, jini mirënjohës për dhuntitë e Allahut, nëse jeni të sinqertë në adhurim vetëm ndaj Tij.

115. Ai ua ndaloi juve vetëm të ngordhurën, gjakun, mishin e dërrit dhe atë që theret jo në emër të Allahut. E kush detyrohet (t'i hajë), duke mos qenë dhunues dhe duke mos e tepruar (në ngrënie), Allahu fal dhe është Mëshirues i madh.

116. Mos i thuani asaj rrenës së gjuhëve tuaja: "Kjo është hallall, e kjo është haram" e të shpifni ndaj Allahut rrenën. Vërtet, ata që shpifin rrenën ndaj Allahut, nuk kanë shpëtim.

117. Kanë një përjetim të vogël (në këtë jetë), e do të kenë dënim të padurueshëm.

118. E atyre që ishin jehudi (çifutë) u patëm ndaluar atë që të kemi treguar më parë, po Ne nuk u bëmë padrejtësi atyre, por ata i patën bërë vetes padrejtësi.

119. Pastaj Zoti yt për ata që nga mosdija bënë punë të këqija, e pastaj u penduan dhe bënë mirë, s'ka dyshim se Zoti yt është Shumë falës dhe Mëshirues i madh.<sup>193</sup>

---

rastin, e Pejgamberi a.s. e pyeti: "Si e kishe zemrën?" Ai tha: "Plot iman". Pejgamberi i tha: "Shko, nëse të ndodh, ti prapë vepro ashtu..." Ky ajet ka zbritur rreth Amarit.

<sup>193</sup> Në Ditën e Gjykimit çdo njeri do të jetë i angazhuar vetëm me çështjen e vet, e nuk i bie ndërmend për askënd tjetër. Nëse njerëzit nuk ua dinë vlerën të mirave që ua ka dhuruar Allahu, por i keqpërdorin, i përbuzin, ata do të mbeten pa to, do t'u shndërrohet gjendja e mirë në të keqe, siç ka ngjarë me popullin e atij vendi për të cilin na tregon ajeti. Allahu caktoi ushqimet e lejuara dhe ato të ndaluara, prandaj nuk ka nevojë të përdoren të ndaluarat kur janë të lejuarat. Allahu ua fal mëkatin atyre, që nga ndonjë arsye e drejtë detyrohen të hanë atë të ndaluarën sa për të shpëtuar jetën, por nuk ua fal mëkatin atyre, që nga vetvetja shpallin ndonjë ushqim të lejuar ose të ndaluar dhe ia mveshin gjoja se është prej Zotit.

"Ma uhil-le li gajril-lahi" ka si qëllim publikimin e therjes së ndonjë kafshe për diçka tjetër, e jo për Allahun. Shpirti i gjallesës nuk bën të flijohet për ndonjë tjetër, pos për

120. Vërtet, Ibrahim i ka qenë shëmbëlltyrë e të mirave, adhures i Allahut, besimtar i drejtë dhe nuk ka qenë nga idhujtarët.

121. (ishte) Falënderues për të mirat e Tij. Ai (Allahu) e zgjodhi atë (për pejgamber) dhe e udhëzoi në rrugën e drejtë.

122. Atë Ne e pajisëm me të mira në këtë botë, e në botën tjetër ai është me më të mirët.

123. Pastaj ty të shpallëm: “Ndiqe fenë e drejtë të Ibrahimit, se ai nuk ka qenë nga idhujtarët (as jehudi, as i krishterë).

124. E shtuna (festimi ose belaja e saj) iu është përcaktuar vetëm atyre, që u kundërshtuan rreth saj. E Zoti yt do të gjykojë mes tyre në Ditën e Gjykimit për atë që ata kundërshtoheshin.

125. Ti (Muhamed) thirr për në rrugën e Zotit tënd me urtësi e këshillë të mirë dhe polemizo me ata (kundërshtarët) me atë mënyrë që është më e mira. Zoti yt është Ai, që e di më së miri atë që është larguar nga rruga e Tij dhe Ai di më së miri për të udhëzuarit.

126. Në qoftë se doni të merrni hak, atëherë ndëshkoni në atë masë sa jeni ndëshkuar ju; e nëse duroni, pa dyshim ai është më i mirë për ata që durojnë.

127. Pra, të jesh i durueshëm! Durimi yt është vetëm me ndihmën e Allahut. Ti mos u pikëllo për ata, as mos u brengos për dredhitë që bëjnë ata!

128. S’ka dyshim se Allahu është me ata që janë të devotshëm (që ruhen prej të këqijave), dhe me ata që janë bamirës.<sup>194</sup>

---

Krijuesin e atij shpirti, për Zotin. Ky ajet është paraqitur në katër vende në Kuran.

<sup>194</sup> Ibrahim i ishte një “ummet,, - një popull; sepse të gjitha virtytet e mira e të dobishme ishin të grumbulluara tek ai; sepse në atë kohë nuk pati besimtarë të drejtë pos tij, prandaj ai përfaqësonte një popull me besim të drejtë, siç ka thënë Pejgamberi a.s. për Zejd bin Amir bin Noufel: “Allahu do ta ringjallë vetëm atë, një popull”; pse vetëm ai ishte larguar prej injorantëve, ngaqë ishte dijetari dhe mësuesi më i madh i fesë së drejtë. Belaja e të shtunës ndodhi në kohën e Davudit, kur të padëgjueshmrit i shndërroi Zoti në majmunë.

Festa e së shtunës nuk ishte ndonjë kremte fetare, por u përcaktua si masë ndëshkuese kundër jehudive, që kundërshtoheshin rreth çështjeve fetare, prandaj u ndaluan të gjuajnë peshq të shtunën.

Urdhri i Zotit drejtuar Muhamedit a.s., e përmes tij edhe të gjithë besimtarëve, që t’i thërrasë njerëzit në fe me urtësi, mençuri, me butësi dhe të zhvillojë dialog me kundërshtarët në mënyrën më të mirë, me argumente të qarta e me fjalë të buta është argumenti më i fortë, se Feja Islame nuk e ka për parim dhunën, siç përpiqen disa injorantë edhe tendenciozë t’ia shpifin atë. Hakmarrja e përmendur në këtë ajet, sipas mendimit të komentatorëve të Kuranit ka pasur të bëjë rreth hakmarrjes për dëshmorin

## 17. SURETUL-ISRA'Ë

*E zbritur në Meke, pas sures El Kasas, ajete: 111*

*Edhe kjo kaptinë është e shpallur në Meke, prandaj edhe tematika e saj, sikurse edhe e kaptinave të tjera të shpallura në Meke përqendrohet në bazat themelore të besimit, por si element më i pranishëm në këtë kaptinë është personaliteti i Muhamedit a.s. dhe mrekullitë, të cilat dokumentojnë për vërtetësinë e gradës së tij Pejgamber.*

*Parashtron mrekullinë e Israsë - udhëtimit të Muhamedit a.s., me ndihmën e Zotit prej Mekes në Jerusalem dhe kjo brenda një pjese të kohës së natës. Në këtë mrekulli manifestohet nderimi i Madhërisë ndaj vulës së të dërguarve dhe fuqia e pakufishme e Tij në shfaqjen e çudirave të jashtëzakonshme.*

*Bëhet fjalë për Beni Israilët dhe për fatin e tyre, se si për shkak të qëndrimeve të tyre arrogante iu vjen puna të shkatërrohen me themel.*

*Përmenden disa dukuri të kësaj ekzistence, të cilat duke iu përmbajtur në mënyrë precize detyrës së vet argumentojnë për Madhërinë e Krijuesit, Zotit një.*

*Në këtë kaptinë janë theksuar edhe disa virtyte të moralit të lartë njerëzor, të cilat duhen kultivuar dhe me të cilat duhet të stolisë çdo njeri veten, siç janë: sjellja ndaj prindërve, ndaj të afërmeve etj.*

*Vihen në pah edhe iluzionet e idhujtarëve, të cilët i urrenin vetë vajzat e tyre që ju lindnin, e në anën tjetër i përshkruanin Zotit fëmijë, sidomos vajza.*

*Bëhet fjalë edhe rreth dialogut për ringjalljen, për tubimin dhe prezantimin para Gjykatësit Suprem, për shpërblim apo ndëshkim.*

*Pasi flitet për Kuranin Famëmadh si mrekulli e përjetshme e Muhamedit a.s., përmenden edhe kërkesat dhe propozimet e jobesimtarëve për ndonjë mrekulli tjetër pos Kuranit, si burime lumenjsh, shndërrimin e tokës së Mekes në kopshte, vreshta etj. Muhamedi a.s. gjithnjë iu përgjigjet, duke ju thënë se unë jam njeri, i dërguar prej Zotit, e nuk janë në duart e mia mrekullitë, ato i krijon Zoti e jo unë. Kaptina përfundon me ajetin, që*

---

më të madh, rreth Hamzës. Pejgamberi a.s. ka qenë shumë i prekur për masakrimin që i bënë kufomës së Hamzës, ndoshta i shkoi mendja të hakmerret shumëfish, por Zoti e orientoi, duke i thënë: Nuk bën të kalohet masa, edhe më mirë është të falet fajtori. Me ndihmën e Zotit xh. sh., përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës "En Nahlu". Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

*dokumenton për Zotin një, të pafëmijë dhe të pashoq, të panevojshëm për asgjë, e Fuqiplotë dhe të Pavarur.*

*Kjo kaptinë madhështore qubet: "El-Israu" për mrekullinë e jashtëzakonshme, me të cilën Zoti e dalloi Muhamedin a.s.*

## 17. SURETUL-ISRAË

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Pa të meta është Lartmadhëria e Atij, që robin e Vet e kaloi në një pjesë të natës prej Mesxhidi Haramit (prej Qabes) gjer në Mesxhidi Aksa (Bejti Mukades), rrethinën e së cilës Ne e kemi bekuar, (ia bëmë këtë udhëtim) për t'ia treguar atij disa nga argumentet Tona. Vërtet, Ai është Dëgjuesi dhe Vështruesi i çdo gjëje.

2. Edhe Musait Ne i kemi dhënë librin dhe atë (librin) e bëmë udhërrëfyes për Beni Israilët, që të mos marrin përveç Meje, ndonjë që ia besojnë çështjet.

3. Pasardhës të atyre që i bartëm (i shpëtuam) së bashku me Nuhun (bëhuni mirënjohës!). Vërtet ai ishte rob shumë falënderues.

4. Ne iu kumtuam në libër Beni Israilëve: "Ju do të bëni shkatërrime dy herë në tokë dhe do të tejkaloni duke bërë zullum të madh".

5. Kur erdhi koha e premtimit të parë, Ne dërguam kundër jush njerëzit Tanë, që ishin të fuqishëm e të ashpër (sulmues) dhe ata hulumtuan (rreth e përçark) përreth vendit (duke mos u frikësuar). E ai (ndëshkim) ishte vendim i prerë.

6. Pastaj, Ne ua kthyem juve mbisundimin kundër atyre, ju përforcuam me pasuri e me djem dhe ju shtuam më së shumti.

7. Nëse bëni mirë, bëni për veten, e nëse bëni keq, bëni kundër vetes. E kur vjen koha e fundit (herën e dytë Ne i dërgojmë), që t'ju shëmtojnë fytyrat tuaja, që të hyjnë në xhaminë (Aksa) sikurse hynë herën e parë dhe që të shkatërrojnë rrënjësisht atë që arrijnë.

8. Zoti juaj do t'ju mëshirojë (nëse pendoheni), e nëse ju i ktheheni (të keqes), kthehemi (me ndëshkim) edhe Ne. E xhehenemin e kemi bërë burg për jobesimtarët.<sup>195</sup>

<sup>195</sup> "Israë" i thuhet udhëtimit natën. Këtë udhëtim Muhamedi a.s. nuk thotë se unë

9. Është e vërtetë se ky Kuran udhëzon për atë rrugë, që është më se e vërteta, e besimtarët që bëjnë vepra të mira i përgëzon, se ata pa dyshim do të kenë shpërblim të madh.

10. Ndërkaq për ata, që nuk e besojnë botën tjetër, Ne kemi përgatitur një dënim të rëndë.

11. Njeriu (e tepron) lutet për keq, ashtu sikurse lutet për mirë, (po Zoti nuk e pranon lutjen e tij për keq); njeriu (nga vetë natyra e tij) është i ngutshëm.

12. Ne i bëmë natën dhe ditën dy fakte (që dokumentojnë për fuqinë

---

e bëra, por thotë Zoti: E bëra të udhëtojë rob i Im në një pjesë të natës prej Mekes në Jerusalem. Me fjalën rob i Im, ka si qëllim Muhamedin a.s. Ky udhëtim ishte me trup e me shpirt, zgjuar e jo fjetur, pse sikur të ishte vetëm me shpirt, nuk do të mund të thuhej: Me robin Tim, pse rob - njeri nuk mund të quhet vetëm shpirti pa trup. Ai udhëtim ka ngjarë një vit e më tepër para Hixhretit, në muajin Rexheb. Mesxhidi Haram, sikurse është e ditur i thuhet Qabes, e Mesxhidi Aksa xhamisë së shenjtë në Jerusalem. Xhaminë e shenjtë në atë vend, që ishte qendër e pejgamberëve prej Ibrahimit e këndej, e pat filluar Davudi, por e përfundoi i biri i tij, Sulejmani. Aty ka pasur fatore edhe në kohën e Ibrahimit, të Is-hakut e me radhë, prandaj thuhet se ndërtimi i parë i saj është bërë nga dyzet vjet pas Qabes. Rrethina e saj është me shumë begati materiale dhe shpirtërore. Qëllimi i atij udhëtimi kishte rëndësi të shumëfishtë; Allahu e di më së miri, por kishte si qëllim edhe përforcimin e vullnetit të Muhamedit a.s. në zbatimin e detyrës së rëndë, e ndoshta kishte si qëllim edhe pastrimin e radhëve të muslimanëve nga ata, që ishin të luhatshëm në besim, pse para vetes kishin një detyrë shumë të rëndë e të vështirë, kishin hixhretin dhe formimin e bashkësisë së parë islame në Medinë. Kjo detyrë kërkonte njerëz të sinqertë, të guximshëm dhe të paluhatshëm. Çështja e Israut nxori nga radhët të gjithë ata që ishin të dobët, të cilët nuk mund ta kuptonin fuqinë e Zotit, që brenda një pjese të natës Muhamedi a.s. ta kalojë atë rrugë aq të gjatë. Nuk mundën ta kuptojnë, se kalimi i një largësie shumë shpejt, ose shumë ngadalë, varet prej aftësisë së atij me çka udhëton. Edhe tashti nuk është i njëjtë kalimi i largësive të mëdha, pse këmbësori e kalon shumë më ngadalë se kalorësi, e ai me veturë edhe më shpejt, mandej edhe më shpejt me aeroplan, me satelit etj. E kur është fjala e mjetit të Zotit me të cilin e nisi robin e vet, atëherë nuk mund të jetë në pyetje çështje e distancës.

Për çudirat, të cilat i pa atë natë Muhamedi a.s., flasin shumë hadithe të besueshme.

Përmendet Musai dhe libri i tij Tevrat, sepse edhe ai e përjetoi në mënyrë madhështore pranimin e Tij, dhe me këtë rast Zoti i foli drejtpërsëdrejti, prandaj edhe quhet: "kelimull-llah".

Njerëzit e kanë zanafillën e dytë pas Nuhut, prandaj pasardhës të Nuhut janë të gjithë njerëzit dhe kjo thirrje që të jenë mirënjohës, sikurse ishte Nuhu iu drejtohet të gjithë njerëzve.

Zoti para se t'i bëjë me dije, se është e njëjtë e tashmja, e kaluara dhe e ardhmja i njoftoi Beni Israilët për shkatërrimet që do të bëjnë dhe për vuajtjet që do t'i përjetojnë prej kundërshtarit. Ashtu edhe ju ngjau. Ka mendime se ata i pret edhe një shkatërrim i plotë.

Tonë), e shenjën e natës e shlyem (e errësuam), e shenjën e ditës e bëmë të ndritshme, që të mund të angazhoheni për shfrytëzimin e begative të dhuruara nga Zoti juaj, dhe që ta mësoni njehsimin e vjetëve dhe llogaritjen (e kohës). Ne kemi sqaruar çdo send në mënyrë të hollësishme.

13. Secilit njeri ia kemi ngjeshur në qafë fluturaken (shënimin - për veprimin) e tij, e në Ditën e Gjykimit Ne do t'ia prezantojmë atij libër të hapur:

14. "Lexo librin tënd, mjafton të jesh sot vetë llogaritës i vetvetes".

15. Kush e udhëzon veten në rrugën e drejtë, ai e ka udhëzuar vetëm veten e vet, e kush e humb (rrugën), ai e ka bërë humbjen kundër vetes së vet, e askush nuk do ta bartë barrën e tjetrit. E Ne nuk dënuam askënd para se t'ia dërgojmë të dërguarin.

16. Kur duam të shkatërrojmë ndonjë vend (popull), i urdhërojmë pasanikët (parinë) e tyre (të jenë në rrugë), e ata kundërshtojnë; atëherë zbatohet dënimi i merituar kundër tyre dhe i shkatërrojmë krejtësisht.

17. Sa e sa gjenerata i kemi shkatërruar pas Nuhut. Mjaft është Zoti yt i Njohur thellësisht dhe Vështrues i mëkateve të robërve të Tij.

18. Kush është që ka si qëllim vetëm këtë botë, Ne atij që duam i japim në të aq sa duam, e pastaj atij ia bëjmë të hyjë në xhehenem i nënçmuar, i përbuzur.

19. E kush e ka si qëllim botën tjetër, duke qenë ai besimtar, përpiqet për të ashtu si i takon asaj, angazhimi i tyre do të jetë i pranishëm (te Zoti).

20. Ne secilit, atyre dhe atyre i japim nga të mirat e Zotit tënd dhe dhënia e Zotit tënd nuk është e kufizuar.

21. Shiko se si Ne i kemi dalluar disa prej të tjerëve, po dallimi në botën tjetër është më i madh, dhe është përparësi më e madhe.

22. E mos shoqëro me Allahun ndonjë të adhuruar tjetër, e të bëhesh i qortuar, i papërkrahur.<sup>196</sup>

<sup>196</sup> Kurani është i vetmi udhëzim për rrugën më të drejtë e më të sigurt dhe rrëfyes për shpërblimet e ndëshkimet, që do të pasojnë në bazë të veprave të bëra. Njeriu në përgjithësi është i ngutshëm, dhe duke mos menduar për pasojat, ndodh që të lutet për keq për veten apo për ndonjë tjetër të afërt e të dashur, por Zoti i Madhëruar nga mëshira e Tij, nuk ia pranon lutjen për keq, duke e ditur se pas pak kohe do të pendohet pse është ngutur.

Vetëm mjeshhtëria e përsosur e Zotit ka ditur ta errësojë natën për pushimin e njerëzve, e ta ndriçojë ditën për angazhimin e tyre për jetesë. Jeta e njeriut i përngjan fluturakes

23. Zoti yt ka dhënë urdhër të prerë, që të mos adhuronit tjetër pos Tij, që të silleni në mënyrë bamirëse ndaj prindërve. Nëse njërin prej tyre, ose që të dy i ka kapur pleqëria pranë kujdesit tënd, atëherë mos u thuaj atyre as “of - oh”, as mos u bëj i vrazhdë ndaj tyre, po atyre thuaju fjalë të mira (të buta, respektuese).

24. Dhe në shenjë mëshire shtrije pranë tyre krahun përulës e respektues dhe thuaj: “Zoti im! Mëshiroji ata të dy, sikurse më edukuan mua kur isha i vogël”.

25. Zoti juaj e di më së miri atë që keni në shpirtin tuaj. Nëse keni qëllime të mira, vërtet Ai ua fal atyre që pendohen.

26. Dhe jepi çdo të afërmi të drejtën që i takon, edhe të varfrit, edhe udhëtarit, po mos shpenzo tepër e pa rrugë.

27. Ata që shpenzojnë tepër (mastrafxhinjtë) janë vëllezër (në veprim) të djajve, e djalli është përbuzës i madh i Zotit të Tij.

28. Nëse detyrohesh t’ua kthesh shpinën atyre (të afërmve etj.), duke kërkuar mëshirën, të cilën e shpreson nga Zoti yt (furnizim për t’i ndihmuar ata), atëherë thuaju atyre fjalë të mira (të lehta).

29. Dhe mos e bëj dorën tënde të lidhur për qafe (mos u bëj koprrac), e as mos e shtrij në tërësi, e të mbetesh i qortuar dhe duarthatë (nga shpenzimi i tepërt).

30. S’ka dyshim, se Zoti yt është Ai që furnizon me bollëk atë që do dhe ia kufizon atij që do. Ai është i Njohur hollësisht për robërit e vet dhe Vështrues i tyre.

31. Ju mos i vrisni fëmijët tuaj nga frika e varfërisë, se Ne ua sigurojmë

---

në relacion prej pikënisjes e deri në aterim. Gjatë atij relacioni shënohet gjithçka dhe ai shënim më vonë lexohet. Ashtu gjatë tërë jetës së njeriut mbahet shënimi i veprave, që në Ditën e Gjykimit t’i lexojë ai vetë.

Çdo njeri është përgjegjës i punës së vet, askush nuk do të shpërblehet prej punës së tjetrit, e as nuk do të ndëshkohet. Nëse dikush ka qenë iniciator i ndonjë pune e tradite të mirë, ai do të shpërblehet edhe prej punës së atyre që e punojnë atë, por në realitet ajo është punë edhe e iniciatorit, e kështu është edhe me iniciatorin e së keqes.

Zakonisht pasanikët, paria, njerëzit me pozitë janë ata që shkelin normat e Zotit, sepse e ndiejnë veten më të pavarur, prandaj afër tyre i zë sherri edhe të tjerët, kur është fjala për këtë botë.

Të dhënat e Zotit nuk janë të kufizuara për palë njerëzish, ato janë të dedikuara për të gjithë njësoj, por duhet pasur kujdes në përgatitjet për botën tjetër, për jetën e pasosur, pse të mirat e kësaj bote, sado që të jenë të këndshme janë kalimtare, e nuk bën të humbet e përjetshmja për të përkohshmen. Edhe në këtë botë ekzistojnë dallime, dikush i pasur tjetri i varfër, dikush i dijshtëm e tjetri jo aq. Kjo është një fshehtësi, të cilën nuk mund ta zbulojnë mendjet.

furnizimin atyre dhe juve, e vrasja e tyre është mëkat i madh.

32. Dhe mos iu afroni imoralitetit (zināsë), sepse vërtet ai është vepër e shëmtuar dhe është një rrugë shumë e keqe.

33. Dhe mos e vrisni njeriun, që Allahu e ka ndaluar (vrasjen e tij), përveç me drejtësi (që e kërkon sheriati). E kush vritet pa të drejtë (pa faj), kujdestarit të tij Ne i kemi dhënë të drejtë (të kërkojë drejtësinë), e ai të mos e kalojë kufirin në vrasje përderisa ai është i ndihmuar (prej Zotit).

34. Mos iu afroni pasurisë së jetimit ndryshe vetëm në mënyrë më të mirë (për t'ia shtuar), derisa ai ta arrijë pjekurinë e vet. Premtimin zbatojeni, pse për premtimin ka përgjegjësi.

35. Masën mbusheni kur matni (me enë) dhe peshoni me peshore të drejtë (precize). Kjo është më e dobishme dhe ka përfundim më të mirë.

36. Mos iu qas asaj për të cilën nuk ke njohuri, pse të dëgjimi, shikimi dhe zemra, për të gjitha këto ka përgjegjësi.

37. Dhe mos ec nëpër tokë me mburrje, pse ti, as nuk mund ta çash tokën, as nuk mund ta arrish lartësinë e maleve.

38. E keqja e të gjitha këtyre është e urrejtur te Zoti yt.

39. Këto janë nga urtësia, që Zoti yt ta shpalli ty. Mos shoqëro me Allahun ndonjë të adhuruar tjetër e të hidhesh në xhehenem i qortuar dhe i larguar.<sup>197</sup>

<sup>197</sup> Pesha e rëndësisë së respektit ndaj prindërve vërehet në atë, se Zoti xh. sh. ka kërkuar menjëherë pas adhurimit ndaj Tij, respektimin ndaj prindërve. Kujdesi ndaj tyre kërkohet sidomos kur ata përjetojnë pleqërinë dhe bëhen të paaftë. Nuk lejohet kurrsesi ndonjë fjalë e rëndë që i prek ata, e veçanërisht kur ajo ka si qëllim hidhërimin e tyre. Kërkohet kujdes edhe ndaj të afërmeve, të varfërve dhe ndonjë të mbeturi në rrugë, e nëse nuk ka njeriu me çka t'iu ndihmojë atyre, atëherë ata duhen përcjellë me fjalë të mira.

Shpenzimet e panevojshme janë të ndaluara, e posaçërisht ato të kota, që nuk i sjellin dobi askujt, ose ato në rrugë të këqija, sepse me ato shpenzime ndihmohet rruga e shejtanit.

Njeriu nuk duhet të jetë koprrac, por jo edhe tepër shpenzues. Thuhet se një grua e dërgon vajzën e vet të kërkojë nga Pejgamberi a.s. herkën - xhyben e tij, e derisa atë nuk e pati i dha këmishën e vet, por mbeti ulur në shtëpi dhe nuk mundi të dalë për namaz në xhami. Ky ishte shkaku i shpalljes së këtij ajeti. Nga frika se do të varfërohen, që do të thotë se ende nuk i kishte kapur varfëria, disa xhahila arabë i vrisnin vajzat e posalindura.

Furnizimi (rrizku) është i garantuar prej Zotit, Ai sipas dijes së Vet u jep njerëzve aq sa duhet.



40. A mos iu dalloi Zoti juaj me djem, e për vete zgjodhi melaike, që ju i mendoni femra? Vërtet, ju jeni duke thënë fjalë të mëdha (të rënda).
41. Ne sqaruar në mënyrë të ndryshme (argumentet) në këtë Kuran, në mënyrë që ata të nxjerrin përvojë, por kjo nuk iu shtoi atyre tjetër, vetëm se largim (nga e vërteta).
42. Thuaj: “Sikur të kishte të adhuruar të tjerë përveç Atij, sikundër thonë ata, atëherë ata (zotat) do të kërkonin rrugë për mbizotërim ndaj Zotëruesit të Arshit (për t’ia marrë pushtetin)”.
43. I pa të meta është Ai, Lartësia e Tij është e madhe nga ajo që thonë ata.
44. Lartmadhëri të merituar i shprehin Atij shtatë qiejt e toka dhe çka ka në to, e nuk ka asnjë send që nuk e madhëron (nuk i bën tesbih), duke i shprehur falënderim Atij, por ju nuk e kuptoni atë madhërim të tyre (pse nuk është në gjuhën tuaj). Ai është i Butë dhe Shumëfalës.
45. Kur ti e lexon Kuranin në mes teje dhe atyre, që nuk e besojnë botën tjetër Ne vëmë një perde të padukshme.
46. Ndërkaq në zemrat e tyre vëmë një mbulesë dhe shurdhim të thellë të veshëve të tyre, që nuk mund ta kuptojnë atë. E kur e përmend ti në Kuran Zotin tënd, vetëm Atë, ata ikin prapa dhe largohen.
47. Ne e dimë më së miri përse ata e dëgjojnë atë (Kuranin), kur vijnë të dëgjojnë ty, dhe kur ata bisedojnë fshehtazi, dhe kur ata zullumqarë thonë: “Ju nuk jeni duke pasuar tjetër, përveç një njeri të magjepsur!”
48. Shih se si të mvëshin ty epitete (i çmendur, poet, i magjepsur), prandaj ata kanë humbur dhe nuk mund ta gjejnë rrugën (e vërtetë).<sup>198</sup>

---

Zinaja - kurvëria është ves i ndyrë dhe shtazarak, dhe me pasoja të mëdha. Kujdestari, trashëgimtari i të vrarit pa faj ka të drejtë të kërkojë përmes drejtësisë hakmarrjen: të vritet fajtori, të paguajë gjakun ose t’ia falë. Këtë të drejtë ia ka dhënë Zoti, prandaj ai nuk ka të drejtë të tejkalojë kufijtë e drejtësisë. Ndaj pasurisë së jetimit duhet pasur kujdes, duhet ruajtur ajo dhe brenda mundësive edhe duhet shtuar.

Tregtarët kanë përgjegjësi të madhe nëse bëjnë hile në matjen dhe në peshimin e sendeve.

Mos thuaj e pashë, pa e parë mirë, e dëgjova ose di pa e ditur mirë, pse për gjithë këtë ke përgjegjësi para Zotit.

Mendjemadhësia është e urrejtur edhe prej njerëzve edhe prej Zotit.

<sup>198</sup> Idhujtarët i urrenin për vete vajzat, e engjëjt që sipas mendimit të tyre ishin femra ia përshkruanin Zotit bija. Edhe pse Kurani iu sollti atyre shembuj të llojllojshëm për mëvetësinë e Zotit, ata zota do t’ia merrnin pushtetin Atij, por ata nuk ishin asgjë.

Nuk ka qenie as send që nuk e adhuron Zotin, që nuk ia njeh Madhërinë e Tij, që nuk vërteton mëvetësinë e Tij, por derisa ato adhurojnë nuk janë në gjuhën e njerëzve, ata nuk i kuptojnë. Zotin e madhërojnë: qiejt me kaltërsinë e tyre, bimët me gjelbërimin e

49. Ata thanë: “A pasi të bëhemi eshtra të kalbur, dhe e pluhur, a mos do të bëhemi krijesë e re e ringjallur?”

50. Thuaj: “Edhe nëse të jeni gurë a hekur,

51. ose ndonjë krijesë që ju duket e madhe (Allahu do t’ju ringjallë)”.  
Ata do të thonë: “Kush do të na rikthejë neve në jetë?” Thuaj: “Ai që

ju krijoi për të parën herë!” E ata do t’i tundin kokat e tyre nga ti e do të thonë: “Kur është ajo (ringjallja)?” Thuaj: “Ajo gjithsesi është afër!”

52. (ringjallja është) Atë ditë kur Ai ju thërret, kurse ju i përgjigjeni të përlurur e duke e lavdëruar Atë, e ju duket se nuk qëndruat (në Dunja) vetëm pak kohë.

53. E ti robërve të Mi thuaju: “Le ta thonë atë që është më e mira, pse djalli ndërren mes tyre, e është e ditur se djalli është armik i hapët i njeriut”.

54. Zoti i juaj e di më së miri gjendjen tuaj, nëse Ai do ju mëshiron, dhe nëse Ai do ju dënon, e ty (Muhamed) nuk të kemi dërguar roje të tyre (nuk ta besuam ty punën e tyre e t’i fusësh me dhunë në besim).

55. Zoti yt e di më së miri gjendjen e atij, që është në qiej e tokë. Ne kemi dalluar disa pejgamberë nga të tjerët, prandaj Davudit i kemi dhënë Zeburin (shënime).

56. Thuaj: “Ftoni ata, të cilët i menduat (zota) pos Atij, e ata nuk mund ta heqin prej jush mjerimin, as nuk mund ta mënjanojnë”.

57. Të tillët që këta po lusin (pos Zotit), vetë ata kërkojnë afrimin (te Zoti i vërtetë), shpresojnë në mëshirën e Tij dhe i frikësohen dënimit të Tij. Vërtet, dënimit të Zotit tënd është për t’iu ruajtur.

58. Nuk ka asnjë nga fshatrat (nga vendbanimet e kundërshtarëve), e që Ne nuk do ta shkatërrojmë, ose ndëshkojmë atë me një dënim të ashpër para Ditës së Kijametit. Kjo është e theksuar në Libër (Levhi Mahfudh).

59. Neve nuk na pengoi asgjë, që t’u sjellim argumente (mrekulli), pos

---

tyre, uji me gurgullimin e tij, shpezët me këngën e tyre, dielli me lindjen e me perëndimin e tij, retë me shiun e tyre, të gjitha këto shprehin madhërinë, fuqinë, urtësinë e Tij. Kundërshtarët shkonin dhe e dëgjonin Muhamedin a.s., kur ai lexonte Kuran, por me qëllim të keq, sepse përpqeshin ta përqeshnin më vonë dhe të bënin tallje me të, e kur përmendej në Kuran se vetëm një Zot është e nuk ka tjetër, kur mohoheshin rrënjësisht zotat e tyre, ata nuk mund të duronin, prandaj sa mundnin iknin larg e më larg, si dreqi që ikën prej ezanit. Ku ta dimë, iu kishte hyrë në gjak mohimi, prandaj as zemrat e tyre nuk kuptonin, e as veshët e tyre nuk dëgjonin, përkundrazi ata përpqeshin ta diskualifikonin Muhamedin a.s. duke i thënë: sa i çmendur, sa poet, sa i magjepsur etj., por Zoti i dinte më së miri intrigat e tyre, kurse Muhamedin a.s. e forconte.

asaj që ata të parët i përgënjeshtroan ato. Ne i dhamë Themudit deven (mrekulli) konkrete, e ata e mohuan atë. E mrekullitë (ose fenomenet natyrore që shkatërrojnë) Ne nuk i dërgojmë për tjetër vetëm për frikësim.

**60.** Përkujto, kur Ne të thamë: “Zoti yt ka përfshirë (me dijen e Vet) të gjithë njerëzit (e di që këta nuk besojnë, edhe nëse ju sjell mrekulli). E atë pamjen tënde që ta treguam (natën e Miraxhit) dhe pemën e mallkuar (të përmendur në Kuran), nuk i bëmë për tjetër vetëm se sprovë për njerëz. Ne i frikësojmë ata (idhujtarët), po nuk iu shton ai tjetër vetëm se rebelim të madh.”<sup>199</sup>

**61.** Përkujto kur Ne iu thamë engjëjve: “Bëni sexhde Ademit!” (në shenjë përshëndetjeje) e ata i bënë, me përjashtim të Iblisit. Ai tha: “A t’i bëj sexhde atij, që e krijove nga balta?”

<sup>199</sup> Idhujtarëve iu dukej e pamundur ringjallja, nuk donin të vërtetonin, sepse do të duhej të përgjigjeshin për veprat e tyre të ndytra, prandaj sikur habiteshin nga thëniet e Kuranit për një ngjarje të tillë. Kurani iu thotë: do të ringjallenin dhe do t’i përgjigjeni thirrjes së Zotit për t’iu prezantuar Atij dhe atëherë do ta madhëroni Atë dhe do të kuptoni, se kjo jetë ka qenë shumë e shkurtër, por është vonë. Besimtarët porositen të kenë kujdes për fjalën që thonë, pse nëpërmjet fjalës së keqe shejtani nxit armiçësi mes njerëzve, pra duhet ta ruajnë afërsinë mes vetes.

Zoti e di më së miri se kush do të besojë e kush jo, e di se kë është dashur ta dërgojë peygamber, cilin ta gradojë më shumë. Këto janë punë të Zotit, prandaj Muhamedi a.s. është vetëm udhëzues, e nuk është në kompetencën e tij t’i bëjë njerëzit të besojnë. Përmendet Davudi, ngaqë jehuditë patën thënë, se nuk ka, as peygamber pas Musait, as libër pas Tevratit.

Dikush adhuronte engjëjt, dikush Uzejrin, e dikush Isain, e nuk e dinin se vetë këta të adhuruar të përmendur ishin përpjekur të gjejnë rrugën më të mirë në lutjet e tyre për t’iu afruar sa më afër Zotit Krijues, përpiqeshin ta fitojnë mëshirën e Zotit dhe gjithnjë ia kishin frikën dënimit të Tij.

Jobsimtarët kërkonin mrekulli konkrete prej Muhamedit a.s., e Zoti iu thotë: “Ne nuk na pengon asgjë, që të sjellim ty mrekulli, por nëse mrekullia nuk respektohet, atëherë pason dënimi dhe shkatërrimi, sikurse i shkatërruam popujt e mëparshëm, e edhe ata Themud, popullin e Salihut, e popullin tënd, Muhamed, nuk do ta shkatërrojë me fenomene të natyrës. Ata që nuk do të besojnë ty do të pësojnë disfatë prej besimtarëve të tu, ose do të mbeten të dënohen me zjarr në botën tjetër.

Zoti me dijen e Vet të pakufishme e di se kush do të besojë e kush jo, edhe sikur t’iu sillte mrekullitë që i kërkuan. Disa prej tyre nuk besuan Miraxhin, e kur iu tha Muhamedi a.s., se në xhehenem është një pemë që quhet “Zekum”, Ebu Xhehli u tall dhe i tha kurejshitëve: Muhamedi po ju frikëson me pemën Zekum, a dini çka është Zekumi? Është hurma dhe ulliri, pastaj e thirri shërbëtoren t’ju sillte dhe të ushqehen me to në shenjë talljeje. Kjo pemë e mallkuar është e përmendur në Kuran, si ushqim i atyre që do të jenë në xhehenem, e që do t’iu copëtojë mushkëritë ngrënia e saj. E ja, nuk besuan mrekullitë e Peygamberit a.s., pse shejtani gjithnjë i ka mashtruar njerëzit, ngaqë është betuar se është armik i tyre.

62. (Mandej vazhdoi e) Tha: “A e sheh (i tha Zotit) këtë që Ti e vlerësove mbi mua, nëse më lë të jetoj deri në Ditën e Kijametit unë gjithsesi do t’i shfaros pasardhësit e tij, me përjashtim të një pakice”.

63. (Zoti) Tha: “Shko, e kush prej tyre vjen pas teje shpërblimi juaj është xhehenemi, shpërblim i plotë”.

64. Dhe me atë alarmin e zërit tënd mashtroje atë që mundesh prej tyre, me kalorësit e këmbësorët e tu thirri (bërtitu) ata, përzieju me ta në pasuri dhe në fëmijë dhe premtuju atyre, po shejtani nuk iu premtton tjetër, përveç se mashtrim.

65. Në të vërtetë, ti nuk ke kurrfarë fuqie ndaj robërve të Mi. Mbrojtja e Zotit tënd është e mjaftueshme (për ata).

66. Zoti juaj është Ai që për ju mundësoi lundrimin e anijeve në det, në mënyrë që të kërkoni nga të mirat e Tij. Vërtet, Ai është shumë Mëshirues ndaj jush.

67. E kur ju kap juve paniku (frika) në det, i humbni (nga kujtesa) ata që i lutni, iu mbetet vetëm Ai (Allahu), mirëpo pasi Ai t’ju shpëtojë e të arrini në tokë ia ktheni shpinën. Ashtu, njeriu është përbuzës.

68. A mos jeni të siguar, që nuk do t’iu shafitë në tokë, ose nuk do t’ju lëshojë ndonjë shtrëngatë e ju nuk do të keni mbrojtës.

69. A mos jeni të sigurt se Ai nuk do t’ju kthejë një herë tjetër në det, e t’ju lëshojë ndonjë furtunë të erës, e për shkak të mosbesimit tuaj t’ju fundosë, e pastaj nuk do të gjeni kush do të hakmerrej kundër nesh për ju.<sup>200</sup>

70. Ne vërtet i nderuam pasardhësit e Ademit (njerëzit), iu mundësuam të udhëtojnë hipur në tokë e në det, i begatuam me ushqime të mira, i vlerësuam ata (i lartësuam) ndaj shumicës së krijesave, që Ne i krijuam.

<sup>200</sup> Armiqësia e shejtanit kundër njerëzve është e pranishme prej Ademit, kur bëri kryelartësi dhe për atë shkak u përjashtua prej mëshirës së Zotit, por u betua se do të përipiqet t’u hakmirret njerëzve sa të ekzistojë jeta. Zoti xh. sh. i dha leje të veprojë, duke i thënë se robërit e sinqertë ndaj Meje, besimtarët e denjë i mbroj Unë, e ti nuk ke fuqi t’i mashtrosh. Shoqërimi i tij në pasuritë e njerëzve është tek ata, që pasurinë e tyre e fitojnë në mënyrë të palejueshme, haram, ose e shpenzojnë pa vend. E përzierja e tij në fëmijë manifestohet te fëmijët pa kurorë, te imoraliteti.

Është karakteristike, se njerëzit shkojnë pas mësimve të dreqit, madhërojnë e adhurojnë çka nuk duhet, por kur e vërejnë rrezikun se do të shkatërrohen, si kur i kapin valët e detit, ata i harrojnë të gjitha ato mësimet dhe adhurime të gabuara e i drejtohen Zotit të Madhëruar, sepse e dinë se vetëm Ai mund t’i shpëtojë në ato raste, por sa të çlirohen e vazhdojnë mbrapësitinë e tyre, e nuk mendojnë se Zoti i ka në dorë dhe kur të dojë i shkatërron.

71. (Përkujto) Ditën kur do të thërrasim çdo njeri me prijësin (librin, pejgamberin, shënimet e veprave) e tyre. E atij që i jepet libri i tij nga e djathta e tij, të tillët i lexojnë shënimet e tyre (të mira), dhe nuk iu bëhet e padrejtë asnjë fije.
72. E kush ka qenë i verbër në këtë (botë) ai do të jetë edhe në botën tjetër i verbër dhe më i humburi i rrugës së drejtë.
73. Në të vërtetë ata (idhujtarët) gati arritën të të sprovonjë ty nga ajo që Ne ta shpallëm, e të trillosh tjetër nga çka të shpallëm, e atëherë do të zinin ty mik.
74. Dhe sikur Ne të mos të kishim forcuar ty, ti gati anove diçka pak tek ata.
75. E atëherë Ne do ta shijonim mundimin dyfish të kësaj jete dhe dyfish të jetës tjetër, e pastaj ti nuk do të gjeje mbrojtës kundër Nesh.
76. Ata gati të shqetësuan në tokë (në Meke) për të përzënë prej saj, po atëherë edhe ata nuk do të mbeteshin pas teje (pas pak kohe do të shkatërroheshin).
77. Ky është ligji i Tij edhe me të dërguarit që i dërgoi para teje. E në ligjin Tonë ti nuk gjen ndryshim.
78. Fale namazin kur zbret (nga zeniti) dielli, e deri në errësirën e natës dhe duke bërë lutjen (namazin) e agimit. Vërtet, lutja e agimit është e dëshmuar.
79. Dhe në një pjesë të natës zgjohu me të (me Kuranin - namazin), është e sigurt se Zoti yt do të ngrëjë ty në një vend të lavdishëm.
80. Dhe thuaj: “Zoti im, më shpjer në një vend të mirë dhe më nxirr në mënyrë të ndershme dhe nga ana Jote më dhuro fuqi ndihmuese”.
81. Dhe thuaj: “Erdhi e vërteta e u zhduk e kota”. Vërtet, e kota gjithnjë ka qenë e zhdukur.
82. Ne të shpallim Kuranin, që është shërim dhe mëshirë për besimtarët, kurse jobesimtarëve nuk iu shton tjetër përpos dëshpërim.
83. E kur e begatojmë (me të mira) njeriun, ai prapësohet dhe largohet i mashtruar, e kur e godet e keqja, ai humb shpresën.
84. Thuaj: “Secili vepron sipas rrugës së vet, e Zoti juaj e di më së miri për atë që është në rrugë më të drejtë”.
85. Të pyesin ty për shpirtin; Thuaj: “Shpirti është çështje që i përket vetëm Zotit tim, e juve ju është dhënë fort pak dije”.<sup>201</sup>

<sup>201</sup> Njeriun e dalloj Zoti me të menduar prej gjallesave të tjera, e kur ai e gjeti edhe rrugën e drejtë u bë më i lavdishëm se krijesat e tjera. Për prijësin, sipas së cilit do të

86. Po të kishim dëshiruar Ne do ta shlyenim nga gjoksi yt atë që ta shpallëm ty, e ti nuk do të gjeje mbrojtës që do të ruante.

87. Por kjo është mëshirë nga Zoti yt dhe mirësia e Tij ndaj teje vërtet është e madhe.

88. Thuaj: “Edhe sikur të bashkoheshin njerëzit dhe xhinët për të sjellë një Kuran të tillë, ata nuk do të mund të bënin si ky, sado që do ta ndihmonin njëri-tjetrin”.89. Ne iu sqaruam njerëzve në këtë Kuran shembuj (argumente) të çdo lloji, e shumica e njerëzve nuk deshi tjetër vetëm mohimin.

90. Ata thanë: “Nuk të besojmë ty derisa të na nxjerrësh prej tokës burime”.

91. Ose (nuk të besojmë deri sa) të kesh kopshte me hurma e me rrush, e të bësh të rrjedhin vazhdimisht lumenj në mesin e tyre.

92. Ose (nuk të besojmë derisa) të bjeri mbi ne qielli copa - copa, ashtu si po mendon ti (se do të na dënojë Zoti), apo të na sjellësh Allahun dhe engjëjt pranë nesh.

93. Ose të kesh një shtëpi prej ari, apo të ngjitesh lart në qiell, po ne nuk të besojmë për ngjitjen tënde derisa të na sjellësh një libër që ta lexojmë?!”Thuaj: “Subhanallah - i Madhërisëm është Zoti im, a mos jam unë tjetër vetëm se njeri, pejgamber?”

thirren njerëzit në Ditën e Gjykimit interpretuesit e Kuranit kanë dhënë mendime: do të thirren sipas pejgamberit të vet, do të thirren sipas librit - shpalljes, do të thirren sipas prijësit të tyre të fesë dhe do të thirren sipas shënimeve të veprave.

Njerëzve të shpëtuar iu jepen shënimet e veprave nga e djathta dhe ata të gëzuar do t'i lexojnë ato. E ai që ka qenë i verbër për rrugën e drejtë, edhe në ahiret do të jetë i verbër. Idhujtarët e lutën Muhamedin a.s.: të mos i asgjësojë zotat e tyre, e ata do ta lutnin Zotin e tij, t'ju përcaktojë vend të veçantë parisë, e të mos ulen së bashku me të varfërit etj., por Zoti e mbrojti prej intrigave të tyre. Rregull i Zotit është, që ata të cilët e përzënë Pejgamberin a.s., t'i shkatërrojë, e ashtu do të bënte edhe me mekasit sikur ta përzinin Muhamedin a.s., e rregulli i Zotit nuk pëson ndryshime.

Me ajetin për faljen e namazit janë përfshirë të gjitha kohët: prej mesditës - dreka dhe iqindia, prej territ - akshami dhe jacia, e edhe sabahu. Pejgamberi a.s. lutet të vdesë me iman dhe të ringjallet po ashtu me iman. Kur hyri në Meke, si çlirues i saj thoshte: Shkëlqeu Feja Islame e u fundos idhujtaria.

Kurani është mbrojtës prej sëmundjeve, siç janë: xhahilijeti, kotësia, zilia etj., e është edhe mëshirues që i shëron ata që pendohen. Njeriu në përgjithësi është i dobët, pse kur është në gjendje të mirë i rritet mendja, e kur është në të keqe dëshpërohet tepër, por jo të gjithë, sepse kushdo vepron sipas karakterit të tij. Rreth shpirtit nuk di askush pos Zotit, çështja e shpirtit është çështje sekrete, prandaj çdo përpjekje për shpjegim rreth tij është vetëm hamendje.

94. Po njerëzit nuk i pengoi tjetër që të besojnë, kur iu erdhi atyre shpallja, vetëm se thoshin: “A thua Allahu e dërgoi njeriun pejgamber?”

95. Thuaj: “Sikur të kishte në tokë engjëj që ecin qetë (si njerëzit), Ne do t’u çonim atyre nga qielli engjëj pejgamberë!”

96. Thuaj: “Allahu më mjafton për dëshmitar mes meje dhe mes jush, Ai i njuh hollësisht dhe i sheh robërit e vet”.<sup>202</sup>

97. Atë që Allahu e drejton në rrugë të drejtë, ai është udhëzuar, e atë që e lë të humbur, për ata nuk do të gjesh ndihmëtarë përveç Atij. Ne Ditën e Kijametit i tubojmë ata, duke i tërhequr rrëshqanas me fytyra përdhe, të verbër, memecë, të shurdhët. Vendi i tyre është xhehenemi, sa herë që të pushojë flaka Ne ua shtojmë flakën e zjarrit.

98. Ai (dënim) është meritë e tyre, sepse ata mohuan argumentet tona dhe thanë: “A pasi të bëhemi eshtra e pluhur do të ringjallemi krijesë e re?”

99. A nuk e kuptuan ata, se Allahu që krijoi qiejt e tokën është i Plotfuqishëm, që të krijojë ashtu siç janë ata, dhe Ai ua ka caktuar afatin (e vdekjes e të ringjalljes) në të cilin nuk ka dyshim, po zullumqarët nuk deshën tjetër vetëm të refuzojnë.

100. Thuaj: “Sikur t’i kishit depot e begative të Zotit tim, nga frika se po shpenzohen do të bëheshit koprracë; njeriu është dorështrënguar”.

101. Ne i patëm dhënë Musait nëntë argumente (mrekulli) të qarta. Pyeti pra ti (Muhamed) Beni Israilët (nëse duan të dëshmojnë), kur

<sup>202</sup> Ndhima e Zotit bëri që Kurani të mësohet permendësh dhe të ruhet në gjoks in e Pejgamberit a.s. dhe të sahabëve, e të pasardhësve të tyre deri më sot dhe kështu do të vazhdojë të jetë i ruajtur në zemrat e njerëzve deri pak para Kijametit, kur do të tërhiqet. Për mrekullinë e Kuranit, të paarritur prej askujt tjetër është theksuar në disa vende në Kuran.

Paria kurejshite ishte tubuar te Qabja dhe çuan e thirrën Pejgamberin a.s. të bisedojnë me të, e ai i gëzuar se ndoshta do ta pranojnë dinin islam shkoi me të shpejtë, e ata i thanë: “Na ke sjellë diçka të re, po na i përqesh prindërit, po na i fyen zotat dhe fenë, na ke shpërndarë, je bërë njëfarë mendjelehti. Nëse ke si qëllim pasuri, po të pasurojmë, nëse dëshiron pozitë po të zgjedhim kryetar, nëse të kanë sëmure xhindet, po kërkojmë shërim për ty!” Pejgamberi a.s. tha: “Unë nuk mendoj për atë që thoni, nuk dua pasuri, nuk dua pozitë, nuk jam i sëmure, po Allahu më dërgoi pejgamber, nëse besoni do të fitoni të mirat e kësaj dhe të botës tjetër, e nëse refuzoni unë do të duroj deri sa Allahu të bjerë vendim mes meje dhe jush!” Ata i thanë: “Nëse këto nuk i pranoni, ti pra e di se ne jemi shumë ngushtë për ujë, për ushqim etj., prandaj, lute Zotin tënd të na i bëjë kodrat ar, të na sjellë lumenj, të kemi kopshte, pallate nga ari!” Këto pyetje ishin shkak i shpalljes së këtyre ajeteve.

ai iu ka ardhur atyre (Musai), e atij i pat thënë faraoni: “O Musa, unë mendoj ti je i magjepsur!”

**102.** Ai (Musai) tha: “Po ti e di se ato (mrekullitë) nuk i zbriti kush tjetër pos Zotit të qiejve e të tokës, i zbriti të dukshme, e unë besoj, o faraon, se ti je i shkatërruar”.

**103.** Ai (faraoni) deshi t’i dëbojë ata nga vendi (Egjipti), kurse Ne e përmbysem atë dhe të gjithë ata, që ishin me të së bashku.

**104.** Pas tij Beni Israilëve iu thamë: “Rrini në vend, e kur të vijë koha e botës tjetër, Ne ju sjellim të gjithëve të përzier”.

**105.** Ne me urtësi e zbritëm atë (Kuranin) dhe me urtësi është zbritur. E ty nuk të dërguam tjetër vetëm se përgëzues dhe qortues.

**106.** Dhe (ta shpallëm) Kuranin, që Ne e ndamë pjesë - pjesë për t’ua lexuar njerëzve dalëngadalë dhe ashtu e shpallëm atë një pas një.

**107.** Thuaj: “I besuat ju atij, ose nuk i besuat (atij nuk i bëhet dëm), e atyre që iu është dhënë dijeni (nga librat e parë) para tij, kur iu lexohet atyre, ata hidhen me fytyra (përdhe) duke i bërë sexhde”.

**108.** Dhe thonë: “I Lartësuar është Zoti ynë, premtimi i Zotit tonë është realizuar”.

**109.** Dhe duke qarë hidhen me fytyra (kur dëgjojnë Kuranin) dhe ai ua shton edhe më përluljen (ndaj Allahut).

**110.** Thuaj: “Thërrisni: Allah ose thërrisni Rrahman, me cilindo që ta thërrisni (me këta dy emra), emrat e Tij janë më të bukurit. E ti mos e ngrej zërin (duke lexuar) në namazin tënd, po as mos e ul tepër në të, mes kësaj kërkoje një rrugë mesatare”.

**111.** Dhe thuaj: “Lavdëruar qoftë Allahu, i cili nuk pati fëmijë dhe nuk ka për Të shok në sundim, dhe sa i përket aftësisë, nuk ka nevojë për ndihmëtarë, dhe madhëroje Atë me madhërinë që i takon”.<sup>203</sup>

<sup>203</sup> Të lumtur janë ata që gjetën rrugën e drejtë, e të mjerë janë ata që nuk deshën të mendojnë për fuqinë e Zotit, por thoshin: Si mund të ringjallemi pasi të kalben eshtrat e të bëhemi dhe e pluhur, e nuk mendonin se Ai Zot që krijoi qiej e tokë ka fuqi t’i ringjallë ata. I ringjall, por për shkak të kokëfortësisë së tyre do të tërhiqen për këmbësh, kurse fytyra u shkon zhag për tokë; do të futen në xhehenem dhe sa herë që iu digjet trupi, u përtërihet në mënyrë që zjarri të marrë hov edhe më të madh. Pastaj Kurani iu thotë, ju kërkoni pasuri, e sikur t’i kishit depot e nimeteve të Zotit ju do të frikësoheshit, se po shpenzohet e nuk do të mund t’i furnizonit njerëzit.

Mohuesve të besimit nuk iu kthyen mendjen as mrekullitë më konkrete. Zoti ia pat dhënë Musait nëntë mrekulli, po faraoni dhe ithtarët e tij nuk i besuan, prandaj e merituan shkatërrimin.

Kuranin e shpalli Zoti me urtësinë e Vet të pashoq, e shpalli pjesë-pjesë e dalëngadalë,



## 18. SURETUL - KEHF

*E zbritur në Meke, pas sures "El Gashijeh", ajete: 110.*

*Kjo është një prej atyre pesë kaptinave të Kuranit, që fillojnë me "El-Hamdu Lilabi... ", e që janë: Fatiba, En'am, Sebe, Fatir dhe kjo.*

*Në këtë kaptinë përshkruhen tri tregime të bukura të Kuranit përmes të cilave fitohet përshtypje e madhe në fuqinë e pakufishme të Zotit Krijues.*

*Në tregimin e parë flitet për "As-habul Kehf", për banuesit e shpellës, të cilët flijuan jetën për hir të besimit të drejtë. Ata ishin disa djelmosha të rinj besimtarë, të cilët u larguan prej vendlindjes së tyre, me qëllim që ta ruajnë besimin dhe u strehuan në një shpellë, ku ndenjën treqind e nëntë vjet, e pastaj Allahu i zgjoi prej atij gjumi aq të gjatë.*

*Tregimi i dytë përshkruan takimin e Musait me atë njeriun e dijshtëm, me Hidrin dhe ngjarjet, të cilat e habitin Musain, sepse nuk ishte në gjendje t'i kuptojë fshehtësitë e tyre, prandaj edhe kundërshtoi. Përmendet rasti i prishjes së një anijeje, i mbytjes së një djali të ri dhe i ndreqjes së një muri të shtrembëruar. Ai njeri i dijshtëm, që ishte peygamber i tregon Musait për fshehtësinë e atyre ngjarjeve.*

*Në tregimin e tretë përshkruhet sundimi i Dhulkarnejnit, i një sundimtari të drejtë e të devotshëm, të cilit Zoti i kishte dhënë pushtet të gjerë në lindje e perëndim dhe i cili e ndërtoi një pendë të madhe.*

*Sikurse parashtrimi i këtyre tri tregimeve, që ka qëllim të caktuar, ashtu edhe tre shembuj që përmenden në këtë kaptinë vërtetojnë, se nuk është e lidhur çdo e mirë për pasurinë as për pushtetin, por për rrugën e drejtë e të vërtetë.*

---

në mënyrë që ta mësonin më lehtë dhe ta nxinin përmendësh, e edhe sipas nevojës për zgjidhjen e ndonjë çështjeje. Idhujtarët e besuan ose nuk e besuan, atij nuk i bie vlera. Dijetarët e librave të mëparshëm, të cilët kishin lexuar librat e tyre dhe ishin njerëz të mirë e të sinqertë, kur dëgjonin leximin e Kuranit hidheshin me fytyra në tokë, duke adhuruar Zotin dhe duke i shprehur lavdërim për premtimin e Tij të pathyeshëm.

Jobsimtarët e dëgjuan Muhamedin a.s. duke e thirrur Zotin: O Allah, O Rrahman, e thanë: Ky na thërret të besojmë një Zot, e vetë po u lutet dy zotave.- Kurani iu tha, se Zoti ka shumë emra dhe të gjithë emrat e Tij janë më të bukurit, pra e thirrret me atë, ose me këtë është krejt njësoj, Zoti është një e emra ka shumë.

Pejgamberi a.s. urdhërohet të mos e ngrejë shumë lart zërin duke lexuar Kuran tek falej, pse idhujtarët e fyenin kur e dëgjonin, e porositet që të mos e ulë tepër zërin e të mos e dëgjojnë ata që falen pas tij. Ky ishte shkak i zbritjes së këtij ajeti.

Me ndihmën e Zotit përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës El Israë. Lavdëruar qoftë Allahu!

*Në shembullin e parë figuron ai pasaniku që kishte dy kopshte të mëdha e të begatshme, e që ishte mashtruar pas tyre dhe kishte harruar Zotin, dhe ai i varfëri që ishte krenar për besimin e vet të drejtë.*

*I bëhet një krahasim jetës së kësaj bote me të të gjitha stolitë dhe bukuritë e saj, por jetë e shkurtër dhe e zhdukur, dhe jetës së botës tjetër me begati e të mira të papërshekruara, e edhe të përjetshme.*

*Në shembullin e tretë i bëhet një vështrim dëmit dhe dëshpërimit të përjetshëm, i cili ishte rrjedhojë e mendjemadhësisë. Këtë pasojë Kurani e parashton përmes ngjarjes, kur shejtani refuzon urdhrin e Zotit dhe nuk deshi t'i përulet Ademit, e si masë kundër mendjemadhësisë së tij, ai goditet me mallkim dhe përbuzje prej Zotit Mëshirues.*

*Qubet: "Suretul Kehf" – kaptina e shpellës, ngaqë është një rrëfim i çuditshëm në të cilin manifestohet një mrekulli e madhe e Allahut.*

## 18. SURETUL - KEHF

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. E tërë lavdia i takon vetëm Allahut, që ia zbriti robit të vet Librin dhe në të nuk lejoi ndonjë kundërthënie.
2. (ia zbriti) Të saktë (pa shmangie), për t'ua tërhequr vërejtjen (atyre që nuk besojnë) ndaj një dënimi të rëndë prej Tij, e për t'i përgëzuar besimtarët, që bëjnë vepra të mira, se ata do të kenë një shpërblim të mrekullueshëm,
3. duke qenë në të përgjithmonë.
4. Dhe për t'ua tërhequr vërejtjen atyre që thanë, se Allahu ka fëmijë.
5. Dhe për atë (fëmijë), as ata, e as të parët e tyre nuk kanë kurrfarë dije. Sa e madhe është ajo fjalë që del nga gojët e tyre, e ata nuk thonë tjetër vetëm se gënjeshtër.
6. A thua ti do ta shkatërrosh veten nga hidhërimi pas tyre, nëse ata nuk i besojnë këtij ligjërimi (Kuranit)?
7. Gjithçka që është mbi tokë Ne e bëmë stoli të saj për t'i provuar ata, se cili prej tyre do të jetë më vepërmirë.
8. Ne kemi për ta bërë gjithçka që është mbi të dhe' pa bimë (shkatërrojmë çdo gjelbërim).<sup>204</sup>

<sup>204</sup> Zoti xh. sh. lavdëron Vetën e Madhëruar, që ia shpalli Muhamedit a.s. Kuranin

9. A mos mendove ti, se ata të vendosurit e shpellës dhe Rekimit ishin nga mrekullitë Tona më të çuditshme?
10. Kur djelmohat u strehuan në shpellë e thanë: “O Zoti ynë, na dhuro nga ana Jote mëshirë dhe na përgatit udhëzim të drejtë në tërë çështjen tonë!”
11. Ne iu vumë mbulojë mbi veshët e tyre (i vumë në gjumë) në shpellë për disa vite me radhë.
12. Pastaj ata i zgjuam (prej gjumit) për të parë, se cili prej atyre dy grupeve është më preciz në njehsimin e kohës sa qëndruan gjatë.
13. Ne po të rrefejmë saktë çështjen e tyre. Ata ishin disa djelmohat, kishin besuar Zotin e tyre, e Ne atyre edhe më shumë ua shtuam bindjen.
14. Edhe i forcua zemrat e tyre (i bëmë të qëndrueshëm), sa që kur u ngritën, thanë: “Zoti ynë është Zot i qiejve e i tokës, nuk adhurojmë ndonjë zot tjetër pos Tij”, pse atëherë do të thoshim diçka shumë mizore!”
15. Këta, populli ynë ka besuar zota të tjerë pos Atij, pse pra nuk sjellin ndonjë argument të qartë për ata? A ka më mizor, se ai që shpif gënjeshtër ndaj Allahut?
16. Derisa jeni izoluar prej tyre dhe prej asaj që adhurojnë ata, pos Allahut, atëherë strehohuni në shpellë, e Zoti juaj ju dhuron nga mëshira e tij e gjerë dhe ju lehtëson në çështjen tuaj atë që është në dobinë tuaj.
17. Dhe ti e shihje diellin, kur lindte bartej prej shpellës së tyre nga ana e djathtë, e kur perëndonte largohet nga ata nga ana e majtë, e ata ishin në një vend të gjerë të saj. Kjo ishte një nga argumentet e Allahut. Atë që e udhëzon Allahu ai vërtet është i udhëzuar, e atë që e humb, ti nuk do të gjesh për të ndihmës që do ta udhëzonte.
18. Do të mendoje se ata janë të zgjuar, ndërsa ata ishin të fjetur, e Ne

---

libër të saktë, të drejtë, e pa kurrfarë të metash e kundërthëniesh, që atyre që nuk besojnë t’u tregojë për dënimin e rëndë të Zotit, që t’u tregojë edhe atyre që i shpifin gënjeshtër Zotit, sikur Ai ka fëmijë, se ajo është rrenë e trilluar pa kurrfarë argumenti. Për besimtarët që bëjnë vepra të mira iu është garantuar xheneti në të cilin do të jenë përgjithmonë.

I tërhiqet vërejtja Muhamedit a.s., jo për ndonjë gabim, por pse e hidhëron veten aq shumë pas kurejshitëve pse nuk po e besojnë Kuranin. Bukuritë e kësaj bote janë vetëm sprovë për njerëzit, se cili prej tyre do të shfrytëzojë në mënyrë të njerëzishme, e cili do t’i kalojë kufijtë pas tyre, e dihet se të gjitha këto stoli të tokës një ditë do të asgjësohen, e toka do të mbetet e shkretë.

i rrotullonim herë në krahun e djathtë e herë në të majtin. Qeni i tyre i kishte shtrirë këmbët e para pranë hyrjes. Sikur të kishte hasur në ta do të ishte kthyer duke ikur dhe do të ishte mbushur frikë prej tyre.

19. Ashtu (sikurse i vumë në gjumë) i zgjuam ata që të pyesin njëritjetrin (se sa kanë fjetur). Njëri prej tyre foli e tha: “Sa keni ndenjtur?” Ata thanë: “Kemi ndejtur një ditë ose një pjesë të ditës!” Disa thanë: “Zoti juaj e di më së miri se sa keni ndejtur, prandaj dërgojeni njërin prej jush me këtë argjend (monedhë argjendi) në qytet, e të zgjedhë ushqim më të mirë, e t’ua sjellë atë juve dhe le të ketë shumë kujdes e të mos i japë të kuptojë askujt për ju”.

20. Pse, nëse ata (të qytetit) kuptojnë për ju, do t’ju mbysin me gurë, ose do t’ju kthejnë në fenë e tyre, e atëherë kurrë nuk keni për të shpëtuar.<sup>205</sup>

<sup>205</sup> Çështja e atyre të strehuarve në shpellë ishte një nga mrekullitë e Zotit, por jo edhe më e rëndësishmja, sepse në faqet e kësaj bote ka mrekulli që ia kalojnë kësaj.

“Kehf” i thuhet shpellës, e “Rekim”, ndoshta ishte pllaka e gurit në të cilën ishin gdhendur emrat e atyre që u fshehën në shpellë. Ka mendime se kodra, ose lugina ku gjendej shpella quhej Rekim, ose fshati nga ishin djelmoshat quhej ashtu.

Komentuesit e Kuranit e përshkruajnë ngjarjen kështu: Një farë sunduesi i quajtur Dekijanus, pas kohës së Isait a.s., që sundonte në qytetin Tarsus (tashti në territorin e Turqisë), i detyronte njerëzit të adhurojnë idhuj, statuja, e çdo njeri që e besonte Zotin një, ai e vriste. Një grup djelmoshash të moshës shumë të re vendosin t’i mbesin besnikë fesë së drejtë, prandaj bashkohen dhe ikin drejt maleve ku kishte shpella, e rrugës iu bashkohet edhe një bari me qenin e vet, e shkojnë e hyjnë në atë shpellë. Në mëngjes, kur dëgjon sunduesi për ikjen e tyre iu vihët prapa me ushtri deri të hyrja e shpellës, por asnjë prej tyre nuk pati guxim të hyjë në të, prandaj vendosën t’ia mbyllin hyrjen me gurë të mëdhenj e t’i lënë të vdesin nga uria. Pas lutjes që i shprehin Zotit xh. sh. ata i kap gjumi dhe qëndruan fjetur shumë vjet. Si duket hyrja në shpellë ishte nga veriu, prandaj nuk i kapte dielli, as në mëngjes, as në mbrëmje. Qeni kishte vënë kokën mbi dy këmbët e para të shtrira sikur rrinte gati për mbrojtje të menjëhershme. Për të mos u lënduar njëra anë e trupit të tyre Zoti me fuqinë e Tij i rrotullonte sa në të djathtë e sa në të majtë. Kur u zgjuan nga gjumi ishin të uritur dhe menduan, se kishin fjetur tërë ditën ose pjesën më të madhe të saj. E dërguan njërin në qytet t’ju blejë ushqim, duke porositur që të mos bjerë në sy e të zbulohet. Kur hyri në qytet ai u habit, pse nuk ishte ai që kishte qenë dhe nuk njihte asnjë njeri. E bleu ushqimin e kur ia dha shitësit monedhat e argjendit, ai u habit dhe i tha: Prej nga këto? Aty u grumbulluan njerëz e po i shikojnë të hollat dhe të habitur i thanë, se mos ke gjetur ndonjë thesar të hollash. Ai u betua në Zotin, se nuk ka gjetur, por janë të hollat e tyre. Ata i thanë se ato të holla janë të kohës së sundimitarit Dekijanus. Atëherë djaloshi pyeti: Si është puna e Dekijanusit? Iu përgjigjën, se ai ka vdekur shekuj më parë. Atëherë u tregon për rastin e tyre, e banorët e qytetit e lajmërojnë sunduesin e qytetit, i cili ishte besimtar i mirë. Sunduesi së bashku me ushtri e popull shkoi te shpella. Ata në shpellë dëgjuan zhurmën dhe hingëllimën e kuajve e menduan, se i ka rrethuar Dekijanus, prandaj u ngritën e po i luten Zotit. Sunduesi hyri brenda, i gjeti duke u lutur, e kur e kryen lutjen, ai i përqafoi

21. Dhe ashtu (sikurse i zgjuam nga gjumi) i zbuluam (t'i shohin njerëzit), e të kuptojnë se premtimi i Allahut (për ringjalljen) është i sigurt dhe se katastrofa e përgjithshme (Kijameti) është e padyshimtë. (I zgjuam) Mu atëherë kur ata (populli) bisedonin për çështjen e tyre dhe thanë: "Ndërtojuni atyre një ndërtesë (të jetë shenjë). Zoti i tyre di më së miri për ta. E ata që ishin me shumicë thanë: "Do të ndërtojmë gjithqysh në hyrjen e tyre një xhami".

22. Ata (që bisedonin për këtë) do të thonë: "Ishin tre, i katërti i tyre ishte qeni i tyre, dhe thonë: "Ishin pesë, e qeni i tyre ishte i gjashti i tyre", kjo ishte hamendje, po edhe thonë: "Ishin shtatë, e qeni i tyre ishte i teti!" Thuaj: "Zoti im di më së miri për numrin e tyre, përveç një pakice nuk di kush për ta, e ti (Muhamed) mos polemizo për numrin e tyre vetëm ashtu në tërësi, dhe mos pyet askënd për ta".

23. Dhe mos thuaj kurrsesi për ndonjë çështje: "Unë do ta bëj këtë nesër",

24. vetëm (nëse i shton): "Në dashtë Allahu!" E kur të harrosh, përmende Zotin tënd dhe thuaj: "Shpresohet se Zoti im do të më japë udhëzim edhe më të afërt prej këtij (të as-habi kehf)".

25. (dhe thonin) Ata qëndruan në shpellën e tyre treqind e nëntë vjet.

26. Thuaj: "Allahu e di më së miri sa kanë ndenjor, Atij i takon fshehtësia e qiejve dhe e tokës. Sa Vështrues dhe Dëgjues i çdo gjëje që është Ai! Pos Tij ata (njerëzit) nuk kanë ndihmëtarë. Në vendimin e Tij nuk mund t'i përzihet askush.

27. Lexo çka të është shpallur ty nga libri i Zotit tënd! Nuk ka kush, që mund t'i ndryshojë fjalët e Tij dhe pos Tij, nuk mund të gjesh strehim.

28. Përkufizojë veten tënde me ata që lusin Zotin e tyre mëngjes e mbrëmje, e që kanë si qëllim kënaqësinë (razinë) e Tij, dhe mos i hiq sytë e tu prej tyre e të kërkosh bukurinë e kësaj bote dhe mos iu bind atij, që ia kemi shmangur zemrën e tij prej përkujtimit ndaj Nesh dhe i është dhënë epshit të vet, pse puna e tij ka mbaruar.

29. E ti thuaj: "E vërteta është nga Zoti juaj, e kush të dojë, le të besojë, e kush të dojë, le të mohojë. Ne kemi përgatitur për jobesimtarët zjarr, që muret e tij (të flakës) i rrethojnë ata, e nëse kërkojnë shpëtim,

---

që të gjithë dhe i njoftoi, se ai e beson një Zot sikurse edhe ata, e se Dekijanusi ishte zhdukur. Dëgjoi fjalët dhe ngjarjen e tyre dhe e kuptoi, se Allahu i zgjoi ata për të qenë çështja e tyre një argument për njerëzit. Pastaj i zuri gjumi dhe vdiqën, e njerëzit thanë: Do t'u ndërtojmë atyre një faltore aty.

ndihmohen me një ujë si katran që fërgon fytyrat. E shëmtuar është ajo pije, e vend i keq është ai”.

30. E ata që besuan dhe bënë vepra të mira, s’ka dyshim se Ne nuk i humbim shpërblimin atij që është bamirës.

31. Të tillët e kanë vendin në xhenetin e Adnit, nën të cilin rrjedhin lumenj; e aty stolisen me rathë të artë dore dhe ata veshin roba të gjelbra prej mëndafshi të hollë e të trashë, janë mbështetur aty në shtretër. Sa shpërblim i mrekullëshëm është dhe sa vend i bukur është ai.<sup>206</sup>

32. E ti sillu atyre (që kërkuan t’i largosh varfanjakët) si shembull dy njerëz; njërit prej tyre i dhamë dy kopshte (vreshta) nga rrushi dhe ato i rrethuan me hurma, e në mes atyre të dyjave bimë të tjera.

33. Të dy kopshtet jepnin frutat e veta pa munguar prej tyre asgjë, e në mesin e tyre bëmë të rrjedhë një lumë.

34. Ai kishte edhe pasuri tjetër. E ai atij shokut të vet (që ishte besimtar) i tha: - duke iu krenuar atij - “Unë kam pasuri më shumë se ti, e kam edhe krah më të fortë!”

<sup>206</sup> Ngjarja e As-habi kehfrit është një argument i qartë dhe i prerë për mundësinë e ringjalljes dhe të tubimit para Zotit, sepse Ai që mund t’i zgjojë ata pas një gjumi shumë të gjatë është i Plotfuqishëm t’i ringjallë njerëzit pas vdekjes së tyre, e pas Kijametit.

Në kohën e Pejgamberit tonë diskutohej rreth numrit të tyre, por të gjitha ato biseda ishin të pabaza, prandaj i thuhet Pejgamberit a.s., që të mos polemizojë me Ithtarët e Librit rreth numrit të tyre, është mjaft kjo që po të rrefehet në Kuran. Ibni Abasi thotë, se ata ishin shtatë, ashtu kuptohet edhe nga Kurani. Për asnjë çështje që ke ndërmend ta kryesh në të ardhmen, mos thuaj: Do ta bëj, pa thënë: In shaell-llah, e nëse harron në atë moment, thuaje më vonë. Shkak i zbritjes së këtij ajeti ishte: Pejgamberi a.s. qenka pyetur për As-habi kehfim, e ai paska thënë: Nesër iu jap përgjigjen; mirëpo iu paska ndërprerë shpallja pesëmbëdhjetë ditë dhe qenka ngushtuar shumë Pejgamberi. Atëherë i shpallet ky ajete dhe e mëson se si duhet thënë ai dhe besimtarët në rastet e këtilla.

Paria kurejshite ishin tubuar te Pejgamberi a.s. dhe i kishin thënë: Largoji këta farë varfanjakësh prej teje, sepse neve po na vjen nënçmim të ulemi së bashku me ta, - e aludonin për Hababin, Bilalin, Suhejbin, Selmanin, e atëherë do të vijmë ne paria e të tubohemi pranë teje, e nëse ne e pranojmë Fenë Islame, do ta pranojnë të gjithë të tjerët, prandaj ose largoji ose caktona neve një vend, kurse atyre një vend tjetër. Pejgamberit a.s. i shko i mendja të bëjë diçka, me shpresën se paria do ta pranojë Fenë Islame, por Zoti i tërhoqi vërejtjen dhe i tha: Lexo çka po të shpallet dhe përkufizohu me besimtarët e sinqertë, hiq atyre që janë të dhënë pas epshit e luksit të kësaj bote. Kush të dojë le të besojë, e kush jo, le të mos besojë, por tregoji për vendin e zullumqarëve në xhehenem dhe të besimtarëve bamirës në xhenet. Edhe në kaptinën “En am” është përmendur qëndrimi i parisë kurejshite, por këtu tregohet në mënyrë më të theksuar.

35. Dhe ai hyri në kopshtin e vet (e me besimtarin për dore), po duke qenë dëmtues i vetes (duke mos besuar dhe duke u krenuar) tha: “Unë nuk mendoj, se zhduket kjo kurrë!”

36. Dhe nuk besoj se do të ndodhë Kijameti (Dita e Gjykimit), por nëse bëhet që të kthehem te Zoti im, pa dyshim do të gjej ardhmëri edhe më të mirë se kjo”.

37. Atij ai shoku i vet (besimtari) i tha - duke e polemizuar atë - “A e mohove Atë që të krijoi ty nga dheu, pastaj nga një pikë uji, pastaj të bëri njeri të plotë?”

38. “Por për mua, Ai Allahu është Zoti im, e Zotit tim unë nuk i bëj shok askënd!”

39. E pse ti kur hyre në kopshtin tënd nuk the: “Ma shaell llah, la kuvvete il-la bil-lah” - (Allahu çka do, bëhet, s’ka fuqi pa ndihmën e Tij). Nëse ti më sheh mua se unë kam më pak prej teje edhe pasuri edhe fëmijë (krah më të dobët).

40. Po unë shpresoj, se Zoti im do të më japë edhe më të mirë nga kopshti yt, e këtij tëndit t’i shkaktojë fatkeqësi nga qielli e të bëhet tokë e lëmuar (e shkretë).

41. Ose të gdhijë uji i saj i shterur, e ti kurrsesi nuk mund ta kërkosh atë!”

42. Dhe vërtet, u shkatërruan frutat e tij, e ai filloi t’ju bjerë duarve (i pikëlluar) nga ajo që kishte shpenzuar në të, e ajo ishte rrënuar e bërë rrafsh me tokën dhe thoshte: “O i mjeri unë, të mos i kisha bërë Zotit tim askënd shok!”

43. E nuk pati krah (grup), përveç Allahut të vërtetë, që t’i ndihmojë atij dhe nuk mundi ta pengojë.

44. Në atë vend ndihma është vetëm e Allahut të vërtetë. Ai është Shpërblyesi më i mirë dhe tek Ai është përfundimi më i mirë.<sup>207</sup>

<sup>207</sup> Shembulli i dy njerëzve: njëri pasanik, po jobesimtar, e tjetri besimtar më i varfër, ka të bëjë me parinë kurejshite, e cila krenohej me pasuri e pozitë dhe nënçmonte besimtarët e varfër.

Ai që i kishte ato kopshte aq të mira, që sipas përshkrimit që iu bën Kurani ishin fantastike, por pronari i tyre, as nuk e besonte Zotin Fuqiptotë, as nuk falënderonte për ato begati dhe mburrej e krenohej ndaj atij fqinjit të vet, që ishte më i dobët, si në pasuri, ashtu edhe në familje e fafis. Madje ai mendonte, se edhe nëse do të ekzistojë bota tjetër ai do të jetë më i privilegjuar. Fqinji besimtar i tërhoqi vërejtjen, duke ia përkujtuar krijimin e tij në etapa të njëpasnjëshme, mandej e këshilloi që ta falënderojë Zotin për ato të mira, që i kishte më shumë se të tjerët. Më në fund i tërhoqi vërejtjen, se mund të ndodhë ndonjë fatkeqësi e të mbetet pa ato të mira. Dhe vërtet, ngjau ashtu, një breshër

45. E ti (Muhamed) paraqitjau atyre shembullin e kësaj bote, që është si një ujë (shi), që Ne e lëshojmë nga qielli, e prej tij bima e tokës zhvillohet e shpeshtohet, saqë përzihet mes vete, e pas pak ajo bëhet byk (pas tharjes), që e shpërndajnë erërat. Allahu është i Plotfuqishëm për çdo send.

46. Pasuria dhe fëmijët janë stoli e jetës së kësaj bote, kurse veprat e mira (fryti i të cilave është i përvetshëm) janë shpërblimi më i mirë te Zoti yt dhe janë shpresa më e mirë.

47. (Përkujto) Ditën kur Ne i shkulum kodrat, dhe tokën e sheh të sheshtë (të zbuluar) dhe Ne i tubojmë ata, e nuk na mbetet asnjë prej tyre pa e tubuar.

48. Dhe ata do të prezantohen para Zotit tënd të rreshtuar (e iu thuhet atyre): “Na erdhët ashtu, si ju krijuam juve herën e parë, por ju patët menduar, se Ne nuk kemi caktuar për ju ringjallje”.

49. Dhe vihet libri (i veprave), e i sheh mëkatarët të frikësuar nga shënimet, që janë në të dhe thonë: “Të mjerët ne, ç’është puna e këtij libri, që nuk ka lënë, as (mëkat) të vogël, e as të madh pa e përfshirë?”, dhe atë që vepruan e gjejnë të gatshme - prezente, e Zoti yt nuk i bën padrejtësi askujt.

50. (Përkujto) Kur iu thamë engjëjve: “Përuļjuni Ademit, e ata iu përuļën përpos Iblisit. Ai ishte nga xhinët, prandaj nuk e respektoi urdhrin e Zotit të vet”. Vallë, a në vend Timin do ta merrni për mik atë dhe pasardhësit e tij, ndërsa ata janë armiq të tuaj?” Sa këmbim i shëmtuar është ai i jobesimtarëve!

51. Unë nuk ua prezantova krijimin e qiejve e të tokës atyre që po i adhuroni, e askrijimin e vetë atyre, e as nuk mora ndihmëtarë të humburit.

52. E ditën kur Ai thotë: “Thirrni ata, për të cilët menduat, se janë bashkëpunëtorët e Mi!” I thërrasin, por ata nuk iu përgjigjen (për ndihmë) atyre dhe ato lidhjet e tyre (në Dunja) Ne i zhdukim.

53. Kriminelët e shohin zjarrin dhe binden, se do të hidhen në të, dhe se nuk gjejnë shtegdalje prej tij.<sup>208</sup>

---

i madh shkatërroi çdo gjë në kopshtet e tij, e kur e pa ai, prej së keqi u sjell duarve dhe e mjeron veten pse u mashtrua, pse iu rrit mendja, dhe nuk iu mbështet Zotit, e as nuk e falënderoi. Kështu, pra, çka dëshiron Zoti ajo bëhet, pa ndihmën e Tij nuk mund të arrihet sukses, prandaj për çdo çështje duhet të kërkojmë ndihmën e Tij.

<sup>208</sup> Jeta e dynjasë iu përngjet bimëve, që pas shiut të mirë rriten shumë dhe marrin hov, saqë ngatërrohen mes vete, por pas një kohe thahen dhe bëhen si byk, që e shpërndajnë erërat. Me këtë kuptohet se jeta në këtë botë është e shkurtër, përsa i përket secilit njeri,



54. Në këtë Kuran Ne parashtriam çdo lloj shembulli për hir të njerëzve, po njeriu (jobesimtar) më shumë se çdo tjetër është kundërshtar.
55. Pasi t'u ketë ardhur udhëzimi njerëzit nuk i pengoi tjetër të besojnë dhe të kërkojnë falje prej Zotit të tyre, vetëm se presin t'u vijë edhe atyre fatkeqësia e popujve të mëparshëm, oset u vijë atyre dënimi ballë për ballë.
56. Ne nuk i dërgojmë ndryshe të dërguarit pos vetëm si përgëzues e qortues. E megjithatë ata që nuk besuan polemizojnë me të pavërtetën, në mënyrë që me të ta mbizotërojnë të vërtetën, dhe argumentet e Mia, dhe atë me çka u qortuan i marrin për tallje.
57. Kush është më zullumqar, se ai që është këshilluar me argumentet e Zotit të vet, e ua kthen shpinën atyre dhe harron atë që vetë e punoi? Ne kemi vënë mbi zemrat e tyre mbulesë, në mënyrë që të mos e kuptojnë atë (Kuranin), kurse në veshët e tyre shurdhim, prandaj edhe nëse i thërret ti ata në rrugë të drejtë, ata si të tillë nuk do të udhëzohen kurrë.
58. Zoti yt është Falës i madh dhe bën mëshirë të madhe, sikur t'i ndëshkonte ata për atë që kanë vepruar, do t'ua shpejtonte atyre tashti dënimin, por ata kanë momentin e caktuar, e pos Tij nuk do të gjejnë ata strehim.
59. Ato janë fshatra (vendbanime), që kur bënë zullum Ne i shkatërruam, dhe për shkatërrimin e tyre ju patëm caktuar kohë të sakta.
60. (përkujto) Kur Musai i tha djaloshit që e shoqëronte: "Nuk do të ndalem së ecuri deri të arrij vendtakimin e dy deteve, ose do të udhëtoj një kohë të gjatë".

---

edhe pse jeta e kësaj dynjaje është e gjatë, në krahasim me jetën e individëve.

Është e vërtetë se malli dhe fëmijët janë stoli e kësaj bote, por kur krahasojmë me të mirat e botës tjetër, që është e amshueshme këto stoli janë pak send. Shpërblimi te Zoti është shumë i madh, ruana Zot, edhe ndëshkimi është shumë i rëndë.

Kur të vijë koha e Kijametit do të shkulen kodrat, do të lëvizin në ajër, si retë e shiut, do të zhduket çdo bimë e dru dhe toka do të mbetet fushë e rrafshët. Bëhet ringjallja dhe njerëzit ekspozohen para Zotit, ashtu si kanë lindur në këtë botë dhe ju paraqiten shënimet e veprave të bëra, pa munguar as vepra më e vogël, e mëkatarët, duke e ditur punën e vet dëshpërohen pa masë dhe secilit do t'i ofrohet ajo që e ka merituar, pse aty mbizotëron drejtësia e Zotit.

Përmendet rasti i kundërshtimit të shejtanit ndaj urdhrit të Zotit, me qëllim që t'ju rikujtohet njerëzve, se ai është armik i tyre, kështu që nuk duhet shkuar pas mësimëve të tij.

Këtu në këtë ajet thuhet qartazi, se shejtani - Iblisi ishte nga radhët e xhinëve, e nuk kishte qenë engjëll.

61. Kur arritën ata të dy vendtakimin e atyre deteve, e harruan peshkun e tyre, e ai (peshku) mori rrugën e vet si (strofull) në det.
62. Pasi ata e kaluan atë vend, ai (Musai) i tha djaloshit: “Na jep drekën tonë (ushqimin), meqë nga ky udhëtim jemi lodhur”.
63. Ai (djaloshi - Jushaë bin Nun) tha: “A e sheh!? Kur u strehuam te shkëmbi unë e harrova peshkun dhe përveç djallit nuk më bëri kush të harroj, që të ta përkujtoj ty atë, dhe ai në mënyrë të çuditshme mori rrugën e tij për në det!”
64. Ai (Musai) tha: “Ai është (vendi), që ne po e kërkojmë!” Dhe u kthyen që të dy rrugës së tyre prej nga kishin ardhur.<sup>209</sup>
65. Dhe e gjetën një nga robërit Tanë, të cilit i kemi dhuruar mëshirë nga ana Jonë dhe e kemi mësuar me një dituri të posaçme nga Ne.
66. Atij (Hidrit - njeriut të mirë e të dijshtëm) Musai i tha: “A pranon të vij me ty, që të më mësosh nga ajo që je i mësuar (i dhuruar) ti: dituri të drejtë e të vërtetë?”
67. Ai (Hidri) tha: “Sigurisht, ti nuk do të mund të kesh durim me mua!
68. Si do të durosh për atë që nuk je i njoftuar?”
69. (Musai) Tha: “Në dashtë Allahu, do të shohësh se do të jem i durueshëm dhe nuk do të kundërshtoj ty për asgjë!”

---

<sup>209</sup> Qëllimi i rrëfimit të shembujve dhe të ndodhive të tjera, të cilat po i parashtron Kurani është për të mirën e njerëzve. Mirëpo njeriu që nuk do të mendojë, që bëhet sikur nuk kupton dhe nuk dëgjon asgjë, përpiqet që këshillat e drejta e të vërteta të shpallura prej Zotit, t'i zhvlerësojë, e në vend të tyre me anën e dialogut t'i vlerësojë ato të vetat emocionale.

Sikur të shkohej sipas asaj që njerëzit e këqij e meritojnë do të duhej të dënoheshin menjëherë, por Zoti Fuqiplotë, i cili është shumë mëshirues, e në anën tjetër edhe nga ajo, se Atij nuk mund t'i shpëtojë asgjë, Ai i lë të jetojnë deri në afatin e caktuar. Në këto ajete fillon parashtrimi i tregimit rreth Musait a.s., nxënësit dhe bashkudhëtarit të tij, Jusha bin Nun dhe Hidrit. Musai ishte njoftuar për një njeri të mirë, që ishte shumë i dijshtëm dhe i dashur i Zotit, që ishte edhe ky pejgamber, të cilin do të mund ta takonte aty ku bashkohen dy dete. Vendbashkimi i atyre dy deteve nuk është i theksuar qartë në Kuran, prandaj edhe janë dhënë komentime të ndryshme. Derisa Musai jetoi një kohë të gjatë në Egjipt, Deti i Kuq dhe Deti Mesdhe, vendbashkimi i tyre do të ishte ai vend për të cilin flet Kurani. Musai bashkë me shokun e tij morën rrugën për në atë vend. Kishin me vete si ushqim edhe një peshk të pjekur. Në një vend, pranë një shkëmbi pushuan, e kur ishin pranë detit, peshku rrëshqiti prej zembilit dhe u fut në det. Uji i detit mbeti si i ngjirë dhe rruga e peshkut dukej si fole. Këtë ngjarje të çuditshme e pa bashkudhëtarit, por harroi t'i tregojë Musait. Pasi udhëtuan gati një ditë prej atij vendi Musai kërkoi të hajë drekën dhe të pushojnë. Atëherë iu kujtua Jusha rasti i peshkut dhe i tregoi Musait. Musai tha të kthehen, se ai është vendi ku do të duhej ta takojnë atë njeriun e mirë, të cilin e kërkonin dhe u kthyen rrugës nga kishin shkuar.

70. Ai i tha: “Nëse më shoqëron ti mua, atëherë mos më pyet për asgjë, derisa unë vetë të të tregoj për të”.

71. E ata të dy shkuan (duke ecur) deri kur hipën në anije, ai (i dijshmi) e shqeu atë. Ai (Musai) tha: “A e shqeve, që t'i fundosësh udhëtarët e saj, vërtet bëre një punë të hatashme?”

72. Tha: “A nuk të thashë, se nuk do të mund të kesh durim me mua?”

73. (Musai) Tha: “Mos më qorto përse harrova dhe mos më mundo me vështirësi në këtë shoqërim timin (lehtësoma punën!)”

74. Vazhduan të shkojnë deri kur takuan një djalë të ri, e ai (i dijshmi) e vrau atë. (Musai) Tha: “A e vrave njeriun e pastër, pa mbytur ai askënd?!... Vërtet ke bërë një punë të shëmtuar!”

75. Ai (i dijshmi) i tha: “A nuk të thashë, se vërtet ti nuk do të mund të kesh durim me mua?”

76. (Musai) Tha: “Nëse pas kësaj të pyes (të kundërshtoj) për ndonjë gjë, atëherë mos më lejo të të shoqëroj. Tashmë ndaj meje ke arsyetim (të mos më shoqërosh!)”

77. Vazhduan të shkojnë deri sa arritën te banorët e një qyteti, që prej tyre kërkuan t'u japin ushqim, po ata nuk deshën t'i pranojnë si mysafirë (e as t'i ushqejnë), e ata të dy gjetën aty një mur, që gati po rrëzohej, e ai e drejtoi atë (murin). (Musai) Tha: “Sikur të kishe dashur do t'u merrje shpërblim për këtë!”

78. Ai (Hidri) tha: “Tashti ka ardhur koha e ndarjes mes meje dhe mes teje, e unë do të tregoj për domethënien e asaj, që nuk munde të kesh durim!”

79. Për sa i përket anijes, ajo ishte pronë e disa të varfërve që veprojnë në det, e unë desha ta bëj atë me të meta, sepse para tyre ishte një sundues që grabiste çdo anije (të aftë - pa të meta).

80. Për sa i përket djaloshit, dy prindërit e tij ishin besimtarë, e u frikësuan se ai do t'i shpjerë ata të dy në humbje e në mosbesim.

81. Deshëm që Zoti i tyre t'u japë në vend të tij një më të mirë se ai, dhe më të afërt në respekt dhe në mëshirë (ndaj prindërve).

82. Përsa i përket murit, ai ishte i dy djelmoshave jetima të atij qyteti, e nën të ata kishin një thesar (ari) dhe babai i tyre ka qenë njeri i mirë, e Zoti yt dëshiroi që ata të dy (jetima) ta arrijnë pjekurinë e vet dhe ta nxjerrin ata vetë thesarin e tyre. Kjo ishte mëshirë e Zotit tënd (ndaj tyre). Dhe unë nuk e punova tërë atë sipas bindjes sime (por sipas udhëzimit të Zotit). Ky, pra,

është sqarimi i asaj për të cilën nuk munde të kesh durim!<sup>210</sup>  
**83.** Të pyesin ty për Dhulkarnejnin, thuaju: “Do t’ju rrëfej për punën e tij me Kuran (me shpallje)”.

**84.** Ne i mundësuam atij forcë në tokë dhe i dhamë mundësi për çdo send që të mund ta arrijë.

<sup>210</sup> U kthyen rrugës që kishin shkuar deri te vendi ku kishin pushuar dhe ku e kishin humbur peshkun. E gjetën një njeri që ishte mbuluar me një petk, e Musai i dha selam. E ai i tha: Kah në këtë tokë selam, kush je ti?– Unë, tha, jam Musai i Beni Israilëve, erdha të më mësosh nga çka të ka mësuar Zoti, nëse më lejon të vij shok me ty. Ai i tha Musait, se ty të ka dhënë Zoti dituri çka unë nuk di, e mua më ka dhënë çka ti nuk di, prandaj nuk do të mund të jesh i durueshëm ndaj punëve që i bëj unë, ndonëse qëndrimi yt është i drejtë, derisa nuk je i njohur për fshehtësitë e çështjeve. Pasi Musai shprehu gatishmërinë e tij për të qenë i durueshëm ai e pranoi ta shoqërojë, por me kusht që të mos pyesi për asgjë, deri sa ai vetë t’i tregojë.

U nisën të ecin bregut të detit; atypari kaloi një anije dhe këta kërkuan të hipnin në të. Ata e njohën Hidrin dhe i hipën pa pagesë. Duke lundruar anija në det Hidri me një sëpatë ia hoqi një dërrasë anijes, prej nga filloi të depërtojë uji, por pronarët e anijes e mbyllën disa atë vend. Musai i harroi kushtet dhe i bëri vërejtje për këtë. Ai u arsyetua me harresë, e Hidri e lejoi që ta shoqërojë edhe më tej. Rrugës takuan disa fëmijë duke luajtur, e njërin prej tyre Hidri e vrau. Këtu Musai u revoltua, sepse ishte kundër parimeve të fesë, prandaj i bëri vërejtje edhe më të ashpër, por e luti që edhe kësaj radhe të mos e largojë. Vajtën në një fshat, kërkuan ushqim, por ata nuk ju dhanë. Duke kaluar hasën në një mur të shtrembëruar dhe shihej se do të rrëzohej e do të vriste ndokënd. Hidri e drejtoi, e Musai i tha: Përse nuk iu kërkoje shpërblim për këtë të mirë, përderisa ata nuk na dhanë ushqim?

Hidri i tregoi prapavijën e atyre punëve. Një sundues rrëmbente anijet e afta për interesin e vet, e anija e atyre të varfërve do të shpëtojë si me të meta, e ata do ta rregullojnë shpejt dhe do të fitojnë shumë në mungesë të anijeve të tjera. Djaloshi nuk do të bëhej i dobishëm, por i dëmshëm për prindërit, që ishin shumë besimtarë të mirë. Vdekja e tij ishte në dobi të vetë djaloshtit, sepse ai nuk kishte bërë ende mëkate dhe si i tillë është i shpëtuar, e prindërit do ta kenë një djalë më të mirë e të dobishëm. Sikur të rrëzohej muri thesari i jetimëve do të mbetej në duar të huaja dhe do të humbej, e për hir të babait të tyre, që kishte qenë i mirë u desh ta drejtojë atë, ashtu që kur të arrijnë pjekurinë jetimët, e nxjerrin vetë thesarin e tyre. Këto ishin fshehtësi për Musain. Hidri nuk tha, se i bëra këto punë nga mendja ime, por ai tha me urdhrin e Zotit. Nga kjo duhet të marrim përvojë dhe duhet të kuptojmë, se çdo send ose punë që neve na duket e keq, nuk është gjithmonë ashtu, pra edhe çdo e mirë, nuk është krejt e mirë. Për çdo gjë duhet t’i mbështetemi dijes së Zotit, Ai gjithnjë ia do të mirën besimtarit, prandaj as nuk duhet dëshpëruar, as gëzuar tepër nga ngjarjet e ndodhitë, derisa nuk e dimë fundin e tyre. Këtë ngjarje e regjistron Buhariu dhe Muslimi, e Pejgamberi a.s. ka thënë: “Allahu e mëshiroftë Musain, kisha pasur dëshirë të kishte qenë i durueshëm e Allahu të na tregonte edhe më shumë rreth udhëtimit të tyre”. Hidri ka qenë pejgamber, të cilit Allahu i ka dhënë njohuri dhe e ka frymëzuar me shpallje, ky është mendimi i saktë që e përmendin dijetarët, e që në të aludon edhe ajeti: “Dhe unë nuk e punova tërë atë sipas bindjes sime (po sipas udhëzimit të Zotit)”...

85. Ai iu rrek një aso mundësie (dhe mori rrugën nga Perëndimi).
86. Deri kur arriti në vendperëndimin e diellit, e gjeti se po perëndon në një farë burimi me lym të zi dhe aty gjeti një popull. E Ne i thamë: “O Dhulkarnejn, ose do t’i dënosh, ose do t’i marrish me të mirë e t’i udhëzosh!”
87. Ai (Dhulkarnejni) tha: “Ai që vazhdon edhe më tej të jetë zullumqar, atë do ta dënojmë, pastaj i kthehet Zotit të vet e Ai e dënon atë me një dënim të tmerrshëm”.
88. Sa i përket atij që besoi dhe bëri vepra të mira, atij i takon shpërblimi më i mirë (xheneti) dhe atij nga ana Jonë do t’i bëjmë lehtësi (në jetë).
89. Pastaj, ai iu rrek një aso mundësie (mori rrugën e lindjes).
90. Deri kur arriti vendlindjen e diellit, e gjeti se po lind mbi një popull, që nuk i kemi dhënë ndonjë mbulojë prej tij (diellit).
91. Ashtu (bëri edhe me këtë popull), e Ne e kemi ditur gjendjen e tij (mundësitë dhe sundimin e drejtë të tij).
92. Mandej ai iu rrek përsëri një aso mundësie (një rrugë të tretë mes perëndimit e lindjes - nga veriu).
93. Deri kur arriti mes dy kodrave (si penda) dhe prapa tyre gjeti një popull, që thuajse nuk kuptonte asnjë gjuhë (përveç gjuhës së vet).
94. Ata thanë: “O Dhulkarnejn, vërtet Jexhuxhi dhe Mexhuxhi janë duke bërë shkatërrime në tokë, a bën që ne të japim ty një kontribut (në formë tagre a tatimi), e që të bësh një pendë mes nesh dhe mes tyre?”
95. Ai (Dhulkarnejni) tha: “Atë që ma mundësoi mua Zoti im është shumë më e mirë (nga ajo që ma ofroni ju), po ju më ndihmoni me fuqi punëtore të bëj një pendë të fortë mes jush dhe mes atyre!”
96. Më sillni copa hekur! E kur e nivelizoi ai me dy anët e kodrave, tha: “Ndizni!”, e kur e bëri atë (hekurin) zjarr (si zjarr nga të ndezurit) tha: “Më sillni bakër të shkrirë t’ia hedh atij!”
97. E ata, as nuk arritën ta kapërcenin atë, e as ta shponin.
98. Ai (Dhulkarnejni) tha: “Kjo është një e mirë nga Zoti im, e kur të vjen caktimi i Zotit tim, Ai e bën atë rrafsh, e caktimi i Zotit tim është i sigurt”.<sup>211</sup>

<sup>211</sup> Ndonëse nuk janë përmendur, se kush ishin pyetësit për Dhulkarnejnin, sipas të gjitha gjasave ata ishin jehuditë.

Rreth personalitetit të Dhulkarnejnit janë dhënë mendime e interpretime të llojllo-

99. (Kur të vijë caktimi i Zotit, ose kur të dalin Jexhuxh Mexhuxhët) Ne bëjmë atë ditë që ata të përzihen si valët njëra me tjetrën. Dhe i fryhet Surit (për herën e dytë) e të gjithë ata i tubojmë.
100. Atë ditë ua prezantojmë xhehenemin jobesimtarëve me një prezantim të hapët (trishtues).
101. Atyre që sytë i kishin të mbuluara ndaj argumenteve të Mia, dhe që nuk mund të dëgjonin (fjalët e Allahut).
102. A mos menduan ata që nuk besuan, se përkundër Meje mund të marrin zota (mbrojtës) robërit e Mi? Ne e kemi përgatitur për jobesimtarët xhehenemin vendprijtje.
103. Thuaj: “A t’ju tregojmë për më të dëshpëruarit në veprat e tyre?”
104. Ata janë veprimi i të cilëve u asgjësua në jetën e kësaj bote, e megjithatë ata mendojnë se janë duke bërë mirë.
105. Të tillët janë ata që nuk besuan argumentet e Zotit të tyre as takimin (ringjalljen) e Tij, prandaj veprat e tyre shkuan huq dhe në Ditën e Gjykimit atyre nuk do t’u japim kurrfarë vlere.
106. Këtë, sepse shpërblimi i tyre është xhehenemi, për shkak se nuk besuan dhe argumentet e Mia e të dërguarit e Mi i morën për tallje.
107. S’ka dyshim, se ata që besuan dhe bënë vepra të mira, vendprijtje për ta janë xhenetet e Firdevsit.
108. Aty do të jenë përgjithmonë, e nuk kërkojnë të largohen nga ai (ose t’u ndryshohet).

---

jshme. Kurani nuk cek ndonjë sqarim të thukët, se kush ishte Dhulkarnejni, kur ishte dhe në ç’vende udhëtoi e veptoi. Përmend sundimin e tij, drejtësinë në sundim, ndihmën që iu ofroi njerëzve dhe devotshmërinë e besimin e tij të sinqertë, zotën ky është gjithnjë udhëzimi i tij.

“Dhulkarnejn” nga arabishtja do të thotë: dybrirësh. Përse quhet kështu ka shumë mendime, e ndoshta më i pranueshmi prej tyre është, pse sundimi i tij arriti deri te briri i perëndimit dhe i lindjes, çka jep të kuptohet për një territor shumë të gjerë. Nuk është fjala për Aleksandrin e Madh, siç mendon dikush, pse ky ishte me besim politeist.

Kurani përmend tri udhëtime të Dhulkarnejnit, një në perëndim, një në lindje deri te një popull, që thajse ishte i egër, nuk kishin shtëpi, nuk kishin petka në trup, pra jetonin në shpella dhe lakuriq. Ai bëri edhe një udhëtim në veri, diku në Azerbejxhan te Liqeni Kaspik. Populli i atij vendi i ankohet për krimet që bënin fisi Jexhuxh dhe ai Mexhuxh, e që ishin të përcudët edhe në fizionoininë e tyre, si tepër të gjatë ose tepër të shkurtër. Dhulkarnejni i ndihmoi kundër tyre, duke ndërtuar një pendë të fortë, të cilën nuk do të mund ta kalonin deri kur të vijë koha e Kijametit, e Zoti ta shkatërrojë atë pendë.

Jexhuxh dhe Mexhuxh përmenden edhe në kaptinën “**Enbija**”, e ka disa hadithe që flasin rreth tyre, si nga shenjat paralajmëruese për afrimin e Kijametit. Allahu e di më së miri!

109. Thuaj: “Sikur të ishte deti ngjyrë për t’i shkruar fjalët e Zotit tim, deti (uji i tij) do të shterej para se të përfundojnë fjalët e Zotit tim, e edhe sikur të sillnim shtesë edhe një si ai (deti)”.

110. Thuaj: “Unë jam vetëm njeri, sikurse edhe ju, mua më shpallet se i Adhuruari juaj i vërtetë është vetëm Një (Allahu), e kush është që e shpreson takimin e Zotit të vet, le të bëjë veprë të mirë, e në adhurimin ndaj Zotit të tij të mos përziejë askënd”.<sup>212</sup>

---

<sup>212</sup> Surit i fryhet një herë kur është koha e shkatërrimit të kësaj bote, e herën tjetër për ringjallje dhe për tubimin e të gjithë njerëzve para Zotit. Xhehenemi u vërsulet para se të hyjë në të, atyre që mbyllën sytë e zemrës dhe të mendjes e nuk deshën ta pranojnë rrugën e Zotit, atyre që pos Zotit adhuruan engjëj a ndonjë gjë tjetër. Derisa nuk besuan Zotin e vërtetë, çdo veprim i tyre është i dështuar.

Besimtarët bamirës do të gëzojnë kënaqësi në xhenetet e Firdevsit. Pejgamberi a.s. ka thënë: “Kur të kërkonin prej Zotit, kërkonin Firdevsin, pse ai është mesi i xheneteve, më i larti i xheneteve dhe mbi të ëshë Arshi i Allahut dhe prej tij burojnë lumenjtë e xheneteve (Sahihajnet).

Fjalët e Zotit, hollësitë e domethënieve të Kuranit janë të pasosura. Kurani ka përmendur qeniet, sendet, ngjarjet ashtu në tërësi, e po t’u hyhet këtyre në hollësi, atëherë as uji i këtyre deteve edhe kaq ujë tjetër të ishte ngjyrë për shkrim, nuk do të mjaftonte të shkruhen fjalët e Allahut.

Në fund të kësaj kaptine është ajo porosia e madhe e të madhit Zot, kur thuhet: Kush beson se do të ringjallet, do të takohet me Zotin e vet, e këta janë besimtarët; le të bëjnë vepra të mira sa të munden, e edhe le të ruhen, veprat t’i bëjnë për hir të Zotit, e jo për hir të ndokujt tjetër, pse atëherë ato shkojnë huq.

Me ndihmën e Zotit përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës “El Kehfu”. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

## 19. SURETU - MERJEM

*E zbritur në Meke, pas sures Fatir, ajete: 98*

*Kjo sure e zbritur në Meke parashton çështjen e besimit të drejtë, që është besimi në një të vetmin Zot dhe mposht të gjitha ato bindje të kota përkitazi me Zotin Fuqiptotë.*

*Në fillim përshkruhet tregimi rreth Pejgamberit Zekerija, rreth djalit të tij Jahjait, të cilin ia fali Zoti në pleqëri të tij dhe të gruas së tij. Në këtë tregim manifestohet fuqia e pakufishme e Allahut dhe pranimi i lutjes së atij, që është i sigurtë, siç ishte Zekeriai.*

*Çështja e Merjemes virgjëreshë, e cila e lindi djalin Isain pa baba është një ngjarje edhe më e çuditshme, por kur dihet se vullmeti i Zotit është i pavarur prej shkaqeve, atëherë kjo mrekulli vetëm shton bindjen e njerëzve të mençur për fuqinë e pakufishme të Zotit të Madhëruar.*

*Në këtë kaptinë bëhet fjalë për Pejgamberin Ibrahim dhe për babain e tij, mandej përmenden në mënyrë të lavdishme edhe disa pejgamberë, si Is-haku, Jakubi, Musai, Haruni, Ismaili, Idrisi e Nuhu dhe thuhet gati dy të tretat e kësaj kaptine bëjnë fjalë rreth këtyre pejgamberëve. Përmes përshkrimit të historisë së këtyre pejgamberëve vërtetohet, se të gjithë pejgamberët, të gjitha shpalljet rridhnin prej një burimi prej Zotit, dhe kishin të njëjtin qëllim, besimin e drejtë, besimin në një Zot.*

*Përshkruhen edhe disa momente që do të përjetohen në Ditën e Kijametit nga të cilat më e tmerrshme është ajo e kriminelëve, të cilët kur do t'i afrohen zjarrit të xhehenemit, nga frika, i lëshojnë këmbët dhe gjunjëzohen dhe ashtu presin momentin kur do të hudhen në të.*

*Në fund i bëhet një vështrim injorancës, xhabilitetit të atyre që i përshkruanin Zotit fëmijë dhe vihet në pah, se Madhëria e Tij është e pastër prej shpifjeve të tilla.*

*Qubet: "Suretu Merjem" – kaptina për Merjemen, sepse dëshira e Zotit ishte që mrekullia e njeriut të lindur pa baba, e nënës së ndershme të përjetohet prej të gjithë njerëzve, duke e lexuar ngjarjen. Në anën tjetër përmes mrekullisë së Isait, kur si foshnjë në djep u flet njerëzve dhe mbron nderin e nënës së vet na paralajmëron, se Zoti do ta dërgojë pejgamber, do t'ia shpallë Inxhilin, se është rob i Zotit e asgjë tjetër; në të gjitha këto kuptohet se dëshira e Zotit realizohet pa u mbështetur në shkaqe.*



## 19. SURETU - MERJEM

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Kaf, Ha, Ja, Ajn, Sadë.
2. (Ky është) Përkujtim i mëshirës së Zotit tënd ndaj robit të vet Zekeriait,
3. kur ai iu lut Zotit të vet me një zë të ulët,
4. e tha: “Zoti im! Vërtet, mua më janë dobësuar eshtrat, më janë përhapur thinjat në kokën time, e me lutjen time ndaj Teje o Zoti im, asnjëherë nuk kam qenë i dëshpëruar”.
5. Unë ua kam frikën pasardhësve të mi pas meje (kushërinjve, se do ta humbin fenë), ndërsa gruaja ime është sterile, pra më fal nga ajo mirësia Jote një pasardhës (një fëmijë),
6. të më trashëgojë mua dhe t’i trashëgojë ata nga familja e Jakubit, dhe bëje atë, o Zoti im, të këndshëm! (të vyesëm)!”
7. O Zekerija, Ne po të përgëzojmë ty me një djalë, emri i të cilit është Jahja, e që askush para tij nuk u emërtua me këtë emër.
8. Ai tha: “Zoti im, si do të kem unë (djalë kur gruaja ime ishte që nuk lind, e unë kam arritur pleqëri të thellë?”
9. Tha: “Ja, kështu Zoti yt ka thënë: se ajo për Mua është lehtë; Unë të krijova më parë ty, që nuk ishe fare!”
10. Ai (Zekerija) tha: “Zoti im, më jep mua një shenjë (që të di)!” Ai (Allahu) tha: “Shenja jote është, se (duke qenë shëndoshë e mirë), nuk do të mund t’u flasish njerëzve tre net (e tri ditë)”.
11. Dhe ai doli prej faltores para popullit të vet dhe iu dha shenjë adhuroni (Allahun) mëngjes e mbrëmje.<sup>213</sup>

<sup>213</sup> Shkronjat në fillim japin shenjë për mrekullinë e Kuranit. Zekerijai ishte peygamber dhe nuk kishte fëmijë. Iu lut Zotit me një zë të ulët, pse zëri i ulët në lutje është shprehje më e sinqertë e dëshirës dhe më larg formalitetit. I tha, se më ka kapluar pleqëria, më është dobësuar trupi, e po kam frikë se pas meje të afërmit e mi do ta humbin rrugën e drejtë, prandaj sikur të më dhuroje një fëmijë ndoshta do të më trashëgonte mua në fe, edhe gjyshërit, siç ishin Jakubi e të tjerët, kuptohet nëse Ti o Zot e përgatit si të tillë. Megjithë faktin se vetë ishte plakur, e edhe gruaja e tij nuk kishte lindur, ai kishte shpresë në pranimin e lutjes së tij, sepse asnjëherë nuk iu kishte refuzuar kërkesa. Ndërkohë që Zekerijai i lutej Zotit engjëjt e lajmërojnë, se do të ketë djalë, emri i të cilit do të jetë Jahja, emër që askush para tij nuk është quajtur me të. Nëse hulumtohet më thellë do të kuptohet, se Jahjai do të jetë dëshmor, e dëshmorët janë të pavdekshëm, pra Jahjai do të jetë i pavdekshëm. Ashtu edhe ngjau, pse Jahjai ra dëshmor prej duarve të

12. O Jahja, merre librin me shumë kujdes, dhe ashtu Ne i dhamë atij urtësi kur ishte fëmijë.
13. Dhe nga ana Jonë i mundësuam të jetë i butë, i pastër dhe respektues (i dëgjueshëm).
14. Edhe i sjellshëm ndaj prindërve të vet, nuk ishte kryelartë e i padëgjueshëm.
15. Dhe selam (prej nesh) atij ditën kur u lind, ditën kur vdes dhe ditën kur do të ngrehet i gjallë (e përshëndetëm dhe i garantuam)!
16. E përmendju në këtë libër (tregimin për) Merjemen, kur ajo u largua prej familjes së saj në një vend në lindje.
17. Ajo vuri një perde ndaj tyre, e Ne ia dërguam asaj Xhibrilin, e ai iu paraqit asaj njeri në tërësi.
18. Ajo tha: “Unë i mbështetem të Gjithëmëshirshmit prej teje, nëse je që i frikësohesh Atij (pra më ler të lirë)!”
19. Ai (Xhibrili) tha: “Unë jam vetëm i dërguar (melek) i Zotit tënd për të dhuruar ty një djalë të pastër (pejgamber)”.
20. Ajo tha: “Si do të kem unë djalë, kur mua nuk më është afruar njeri (nuk jam e martuar), e as nuk kam qenë e pamoralshme”.
21. Ai (Xhibrili) tha: “Ja, kështu ka thënë Zoti yt; ajo për Mua është lehtë, e për ta bërë atë (djalin e krijuar pa baba) argument për njerëzit, e edhe mëshirë nga ana e Jonë. Kjo është çështje e kryer!”
22. Ajo e barti atë (Isain), pastaj (me të në bark) u izolua në një vend të largët.
23. E dhembja (e lindjes) e mbështeti atë te një trup i hurmës. Ajo tha: “Ah sa mirë ka qenë për mua të kisha vdekur para kësaj e të isha e harruar qëmoti!”
24. E prej së poshtmi atë e thirri (Xhibrili): “Mos u brengos, Zoti yt bëri pranë teje një përrockë (ujj)”.
25. E ti shkunde trupin e hurmës, se do të bijnë ty hurma të freskëta.
26. Ti pra, ha pi e qetësohu, dhe nëse sheh ndonjë prej njerëzve thuaj: “Unë kam vendosur heshtje për hir të Gjithëmëshirshmit, prandaj asnjë njeriu sot nuk i flas!”<sup>214</sup>

---

Beni Israelitëve. Si shenjë e plotësimit të dëshirës së Zekerjait për fëmijë ai tri ditë e tri net, nuk mundi t’u flasë njerëzve, edhe pse mund të lexonte Tevratin dhe të adhuronte Zotin.

<sup>214</sup> Zekerjait i lindi Jahjai, u rrit dhe kur arriti të kuptojë Zoti i dha zgjuarësi, e bëri të dashur e të mëshirshëm ndaj prindërve dhe i garantoi lindje të bekuar, vdekje të mirë dhe ringjallje të lumtur. Ai për një kohë, derisa erdhi Isai veproi sipas Tevratit që ishte shpallje e atij populli.

27. Dhe duke e bartur ngrykë shkoi me të te të afërmit e vet, ata i thanë: “Oj Merjeme, ke bërë një punë shumë të keqe!”
28. Oj motra e Harunit, babai yt nuk ishte njeri i prishur e as nëna jote nuk ka qenë e pamoralshme!
29. Atëherë ajo iu bëri shenjë nga ai (Isai). Ata thanë: “Si t’i flasim atij, që është foshnjë në djep?”
30. Ai (Isai) tha: “Unë jam rob i Allahut, mua më ka dhënë (ka caktuar të më japë) librin dhe më ka bërë Pejgamber.
31. Më ka bërë dobiprurës kudo që të jem dhe më ka porositur me namaz (falje) e zeqat për sa të jem gjallë!
32. Më ka bërë të mirësjellshëm ndaj nënës sime, e nuk më ka bërë kryelartë, as të padëgjueshëm!
33. Selami (shpëtimi prej Allahut) është me mua ditën kur u linda, ditën kur do të vdes dhe ditën kur do të dal (prej varrit) i gjallë!”
34. Kjo është (fjalë) e vërtetë, rreth Isait, birit të Merjemes në të cilin ata shkaktojnë dyshime.
35. Nuk i takoi (nuk ka nevojë) Allahut të ketë ndonjë fëmijë, i pastër është Ai, kur dëshiron një send Ai vetëm i thotë atij: “Bëhu!”. Ai menjëherë bëhet.
36. (Isai i tha popullit të vet) Dhe se Allahu është Zoti im dhe Zoti juaj, pra adhurojeni Atë, kjo është rrugë (fe) e drejtë.
37. Po grupet u kundërshtuan mes vete (rreth Isait). Të mjerët ata që nuk besuan, se çka kanë për të parë Ditën e Madhe!

---

Edhe pse lindja e Jahjait ishte shumë e çuditshme, sepse lindi prej prindërve shumë të shtyrë në moshë, lindja e Isait ishte edhe më e çuditshme, pse këtë e lindi një virgjëreshë, ku fuqia e pakufishme e Zotit manifestohet në mënyrë edhe më të theksuar.

Merjemja ishte veçuar në një vend nga lindja në Bejti Mukaddes për ta adhuroar Zotin pa pengesa, aty i paraqitet Xhibrili, e ajo frikësohet prej tij dhe kërkon ndihmën e Zotit, duke i tërhequr vërejtjen, që edhe ai të ketë dro Zotin. Xhibrili i tha se unë jam engjëll, Zoti më dërgoi se Ai ka vendosur të kesh një djalë, pra mos ki frikë prej meje. Merjemja u habit, kur i tha se do të kesh djalë dhe u arsytua duke i thënë, se as nuk jam e martuar, e as nuk jam e pamoralshme, por Xhibrili i tha se kjo është punë e Zotit, për të cilin nuk paraqet kurrfarë vështirësie dhe lindja e atij djali do të jetë një argument për njerëzit rreth fuqisë së Zotit.

Kur vërejti Merjemja, se ka mbetur me barrë dhe i është afruar koha e lindjes u largua shumë larg prej familjes. Kur e kapën dhimbjet e lindjes, u afrua dhe u kap pas një trungu hurme, duke i dëshiruar vetes vdekjen, sepse e dinte që nuk do t’i besonin, se është e ndershme. Engjëjt e lajmërojnë, se për hir të saj Zoti i hapi një vijë me ujë, hurma të freskëta edhe pse nuk ishte koha e tyre, i thanë të hajë e të pijë dhe të qetësohet, e njerëzve të mos i flasë askujt.

38. Ditën kur do të na paraqiten ata Neve, sa mirë do të dëgjojnë dhe shohin (ose njerëzit do të dëgjojnë e shohin çka i gjen ata), por tash për tash (në këtë jetë) zullumqarët janë të humbur qartë.

39. Ti tërhiqju atyre vërejtjen për Ditën e Dëshpërimit, kur të marrë fund çështja (e përgjegjesisë e dikush në xhenet, dikush në zjarr), se ata (sot) janë të painformuar, dhe ata nuk janë duke besuar.

40. S'ka dyshim, se Ne e trashëgojmë (na mbetet) tokën dhe çka ka në të, dhe te Ne do të jetë e ardhmja tyre.<sup>215</sup>

41. Përkujtoju (lexoju idhujtarëve e të tjerëve) në Libër (në Kuran) Ibrahimin. Ai vërtet ishte shumë i drejtë dhe peygamber.

42. Kur babait të vet i tha: “O babai im, pse adhuron atë që, as nuk dëgjon, as nuk sheh, e as nuk ke asgjë prej tij?”

43. O babai im, mua më është dhënë nga dituria çka ty nuk të është dhënë, prandaj më dëgjo se unë të udhëzoj në rrugë të drejtë.

44. O babai im, mos adhuro djallin, sepse djalli është kundërshtar i të Gjithëmëshirshmit.

45. O babai im, unë kam frikë se do të godasë ndonjë dënim prej të Gjithëmëshirshmit, e do të jesh shok i djallit!”

46. Ai (babai) tha: “A ti, Ibrahim, i refuzon zotat e mi? Nëse nuk ndalesh (së fyeri ndaj zotave të mi), unë do të gurëzoj, ndaj largohu prej meje për një kohë të gjatë!”

47. Ai (Ibrahimi) tha: “Qofsh i lirë prej meje! Unë do ta lus Zotin tim për të falur ty, sepse Ai (Zoti im) është i Kujdesshëm ndaj meje.

<sup>215</sup> Merjemja qëndroi larg familjes për një kohë pasi lindi, pastaj me djalin ngrykë erdhi, por ata e fyen duke i thënë, se ne kemi menduar që je e devotshme dhe e ndershme, si Haruni që ishte një farë njeri i njohur për cilësi të mira, se babai ka qenë njeri i mirë dhe se nëna e saj nuk ka qenë e pamoralshme, duke aluduar për Merjemen se ka bërë punë të pamoralshme.

Ajo nuk iu foli atyre asgjë, por iu bëri shenjë të flasin me foshnjën. Thuhet se Isai kishte qenë duke thithur gjirin e së ëmës, por kur dëgjo i fyerjet kundër nënës, e la thithjen dhe iu foli: Nëna ime është e ndershme, Zoti më krijoi pa babë, më ka caktuar të jem peygamber dhe do të më japë Inxhilin, më ka porositur të falem dhe të jap zeqatin, të jem i sjellshëm për nënën, Zoti më ka garantuar shpëtimin në lindje, në vdekje dhe pas ringjalljes.

Kjo është e vërteta rreth Isait, e jo si thotë dikush që është bir i Zotit e të tjera. Isai vetë ka thënë, se jam rob i Zotit, do të jetoj, do të vdes dhe do të ringjallem si njerëzit e tjerë; Allahu është Zoti im dhe i juaji, vetëm Allahun duhet të adhurojmë, pse vetëm kjo është fe e drejtë.

Pas Isait njerëzit u ndanë në grupe, duke dhënë interpretime të ndryshme rreth tij, e jehuditë e quajtën fëmijë jashtë kurore.

48. Unë po largohem prej jush dhe prej çka adhuron ju pos Allahut, e shpresoj se me adhurimin ndaj Zotit tim nuk do të jem i humbur!”

49. E pasi u largua prej tyre dhe prej çka adhuronin ata pos Allahut, Ne i dhuruam atij Is’hakun dhe Jakubin dhe që të dy i bëmë pejgamberë.

50. Dhe atyre (të gjithëve) iu dhamë (të mira) nga mëshira Jonë, edhe i bëmë që të jenë të përmendur për të mirë (ndër njerëz).<sup>216</sup>

51. Përmendju në Libër (tregimin për) Musain! Ai ishte i zgjedhur (prej Zotit) dhe ishte i dërguar, pejgamber.

52. Dhe Ne e thirrëm nga ana e djathtë e kodrës Tur, e afruam për t’i folur (ta dëgjojë bisedën tonë).

53. Nga mëshira Jonë i dhamë vëllain e tij Harunin, pejgamber.

54. Përkujtoju në këtë Libër Ismailin! Ai ka qenë shumë besnik në premtim (premtoi të bëhet kurban) dhe i dërguar, pejgamber.

55. Ai urdhëronte familjen e vet me faljen e namazit dhe me zeqatë, dhe ishte shumë i pranishëm te Zoti i tij.

56. Përkujtoju në libër edhe Idrisin! Ai ishte shumë i drejtë dhe pejgamber.

57. Ne e ngritëm atë në një vend të lartë (ia ngritëm lart famën).

58. Këta (të përmendur) ishin që Allahu i gradoi nga pejgamberët pasardhës të Ademit, prej pasardhësve të atyre që i patëm bartur (në anije) bashkë me Nuhun, prej pasardhësve të Ibrahimit dhe të Jakubit (Israilët), dhe prej atyre që i udhëzuam dhe i bëmë të zgjedhur; kur iu lexoheshin atyre ajetet e Zotit, binin në sexhde dhe qanin.

59. E pas tyre (të mirëve) erdhën pasardhës të këqij, që e lanë namazin

<sup>216</sup> Zoti i thotë Muhamedit a.s. t’u tregojë njerëzve nga shpallja që ia dha për Ibrahimin dhe për babain e tij. Ibrahim i drejtohet babait të vet me fjalë të ëmbla e respektuese, pse gjithnjë i thotë: “O babai im”. Mandej, si besimtar e njofton, se prej idhujve nuk ka asgjë, e këshillon që të largohet prej tyre e të ndjekë rrugën e drejtë, i tregon se adhurimi i idhujve është mashtrim prej shejtanit, e dihet se shejtani e kundërshtoi urdhrin e Zotit dhe me në fund i tërhoqi vërejtjen, se do ta kapë dënimi bashkë me shejtanin. Babai i tij nuk sillet ashtu. Së pari nuk i thotë: O djali im, por o Ibrahim dhe me fjalë të rënda e të vrazhda i kërcënohet. Kur vëren Ibrahim, se babai nuk pranon këshillat e tij, i thotë: Lamtumirë, nuk do të qortoj më, e i tha se do ta lus Zotin, që ta udhëzojë dhe ta shpëtojë.

Ibrahim i u largua prej babait dhe prej popullit të tij, e shkoi në Palestinë, e mëshira e Zotit nuk e la të vetëm, por i fali djalin Is-hakun e arriti ta ketë edhe nipin, Jakubin, që të gjithë pejgamberë dhe që të gjithë të nderuar e të respektuar prej njerëzve, saqë edhe në lutje - salavate përmendet Ibrahim i dhe pasardhësit e tij.

e u dhanë pas kënaqësive (trupore), e më vonë do të hidhen në çdo të keqe (ose në Gaja).

60. Me përjashtim të atij që pendohet dhe beson e bën vepra të mira, të tillët do të hyjnë në xhenet dhe atyre nuk iu bëhet kurrfarë e padrejtë.

61. Ato janë xhenetet e Adnit, që i Gjithëmëshirshmi iu pat premtuar robërve të vet, pa i parë ata (i besuan pa i parë), e premtimi i Tij është i kryer.

62. Aty nuk dëgjojnë fjalë boshe, por vetëm përshëndetje. Aty kanë ushqimin e vet (të llojllojshëm) mëngjes e mbrëmje.

63. Ato janë xhenetet, që do t'ua trashëgojmë robërve Tanë, që ishin të ruajtur.

64. Ne (engjëjt, thotë Xhibrili) zbresim (vijmë) vetëm me urdhrin e Zotit tënd. Vetëm Atij i takon e tërë çështja e tashme, e ardhme dhe mes tyre, e Zoti yt nuk është që harron.

65. Ai është Zoti i qiejve dhe i tokës dhe çka ka midis tyre, pra adhurorje Atë, e në adhurimin ndaj Tij bëhu i qëndrueshëm. A di për Te ndonjë emnak (adash)?!"<sup>217</sup>

66. E njeriu thotë: "A thua njëmend pasi të vdes do të nxirrem i gjallë (do të ringjallem)?"

67. Po, a nuk po mendon njeriu, se Ne e krijuam atë më parë, kur ai nuk ishte asgjë?

68. Për Zotin tënd! Ne do t'i tubojmë (pas ringjalljes) ata bashkë me djajtë dhe do t'i afrojmë ata rreth xhehenemit të gjunjzuar.

<sup>217</sup> Musai ishte peygamber i dalluar i Zotit, ngaqë përmendet se Zoti e afroi aq afër, saqë i dëgjoji fjalët e Tij, sipas lutjes së tij ia dërgoi vëllain Harunin që t'ia forcojë krahun.

Të gjithë peygamberët janë besnikë në fjalën e dhënë, por besnikëria e Ismailit u vërtetua në mënyrë konkrete, kur i premtoi babait, se do të jetë i durueshëm kur do ta therë ai dhe vërtet qe i durueshëm.

Idrisi është një nga gjyshërit e Nuhut, është i pari i dërguar pas Ademit, i pari që përdori lapsin, që thuri petka, që hulumtoi studimin e yjeve dhe i patën ardhur tridhjetë sahife-fletushka. Fama e tij është e lartë dhe thuhet që është ngritur në qiellin e katërt, apo të gjashtë.

Këta dhjetë peygamberë, që u përmendën në këtë kapitull ishin vetë të udhëzuar prej Zotit dhe udhëzuan sa mundën edhe të tjerët. Sa herë që përmendej ndonjë fjalë a argument i Zotit bënte përshtypje të madhe në zemrat e tyre, saqë duke qarë i përuleshin me respekt Madhërisë së Tij. Idrisi ishte prej pasardhësve të Ademit, Nuhu prej Idrisit, Ibrahim, prej Nuhut, prej Ibrahimit ishin: Ismaili, Is-haku e Jakubi; prej Jakubit Musai, Haruni, Zekerijai, Jahjai dhe Isai. Thuhet se mes Ademit e Nuhut ishin njëmijë vjet, e edhe prej Nuhut deri te Ibrahim i po ashtu njëmijë vjet.

69. Pastaj, nga secili grup do t'i kapim ata që kishin qenë më jorespektues ndaj të Gjithëmëshirshmit.

70. E Ne e dimë më së miri, se cili prej tyre ka më meritë të hidhet në të.

71. Dhe nuk ka asnjë prej jush, që nuk do t'i afrohet atij. Ky (kontaktim i xhehenemit) është vendim i kryer i Zotit tënd.

72. Pastaj (pas kalimit pranë tij) do t'i shpëtojmë ata, që ishin ruajtur (mëkateve), e zullumqarët do t'i lëmë aty të gjunjzuar.

73. E kur iu lexoheshin atyre ajetet tona të argumentuara, ata që nuk kishin besuar iu thoshin atyre, që kishin besuar: "Cili grup (ne ose ju) ka vend jete më të mirë dhe kuvend më autoritativ?"

74. E sa e sa gjenerata kemi shkatërruar para tyre, e që ishin më të pajisur dhe më të dukshëm.

75. Thuaj: "Atij që është në humbje (në mosbesim), le t'ia vazhdojë atij i Gjithëmëshirshmi për një kohë, e kur do ta shohin atë që po iu premtohet: ose dënimin (në këtë jetë), ose Kijametin, atëherë do ta kuptojnë se kush do të jetë në pozitë më të keqe dhe më i dobët në përkrahje!"

76. E Allahu ua shton besimin atyre që u udhëzuan, e veprat e mira të përjetshme janë shpërblim më i dobishëm te Zoti yt, dhe përfundim më i mirë.

77. A je i njoftuar për atë që mohoi argumentet Tona e tha: "Mua gjithqysh do të më jepet pasuri e fëmijë (në botën tjetër)?"

78. A thua ka zbuluar fshehtësinë, a mos ka marrë prej Allahut ndonjë premtim?

79. Jo, nuk është ashtu, po Ne do të shënojmë atë që po thotë ai, dhe do t'i vazhdojmë atij dënim pas dënimi.

80. Dhe Ne e trashëgojmë atë (në pasuri e fëmijë) që thotë ai, e ai ka për të na ardhur i vetmuar.<sup>218</sup>

---

Fjala "Gajja" ka kuptimin: dëstim, dëm, shkatërrim, e sipas disa shpjegimeve është përroi më i keq në xhehenem prej të cilit të gjitha xhehenemet i ruhen fuqisë së zjarrit të tij. Banuesit e xheneteve të Adnit nuk do të dëgjojnë fjalë të këqija, por vetëm selam. Selam do të thotë: paqe, qetësi, jetë pa brenga. Atë selam ia shprehin njëri-tjetrit, ose atyre ua shprehin melaiket. Edhe feja jonë është selam, është paqe, ata që kultivojnë këtë fe në shpirtin e tyre janë të qetë, janë pa brenga, janë të lumtur. Thuhet se Pejgamberit tonë, Muhamedit a.s., iu paska vonuar për disa ditë Xhibrili, e Pejgamberi i paska thënë: "O Xhibril, çka të pengon që të na vizitosh më shumë se sa na viziton?" (Buhariu). Atëherë i shpallet ajeti, ku thuhet se ne engjëjt zbresim vetëm me lejen dhe me urdhrin e Zotit, e Ai e di më së miri kur duhet të vijmë.

<sup>218</sup> Çështja e ringjalljes gjithnjë i ka brengosur ata që nuk ishin të përgatitur të dalin

81. Dhe ata në vend të Allahut adhuruan zota të tjerë për t'u krenuar me ta.
82. Përkundrazi ata (idhujt) do të tërhiqen prej adhurimit të atyre dhe do të bëhen armiq të tyre.
83. A nuk e di ti, se Ne i kemi lëshuar djajtë kundër jobesimtarëve, e ata i nxisin pandërprerë në vepra të këqija.
84. Pra, ti mos u ngut kundër tyre, se Ne vetëm jemi duke ua numëruar atyre (jetën në ditë, frymëmarrje etj.).
85. Ditën kur do t'i tubojmë të devotshmit tek i Gjithëmëshirshmi si mysafirë të ftuar.
86. Ndërsa mëkatarëve iu grahim në xhehenem të etshëm.
87. Nuk ka të drejtë ndërmjetësimi askush, përveç atij që e ka lejuar i Gjithëmëshirshmi.
88. Ata thanë: "I Gjithëfuqishmi ka fëmijë".
89. Ju (jobesimtarë) vërtet sollët një fjalë shumë të shëmtuar.
90. Aq të shëmtuar, sa gati u copëtuan qiejt, gati pëlciti toka dhe gati u shembën kodrat nga ajo (fjalë),
91. për atë se të Gjithëmëshirshmit i përshkruan fëmijë.
92. E të Gjithëmëshirshmit nuk i takon të ketë fëmijë.
93. Nuk ka tjetër, vetëm se gjithë çka është në qiej e në tokë ka për t'iu paraqitur Zotit si rob.

---

para Zotit, prandaj janë përpjekur ta shpallin gjë të pamundshme ringjalljen, duke mos menduar për krijimin e vet pa qenë kurgjë.

Zoti betohet në madhërinë e vet, se do t'i ringjallë, do t'i afrojë rreth e përqark xhehenemit, saqë nga frika nuk mund të qëndrojnë në këmbë, mandej parinë që mësoi njerëzit për mbrapsht do t'i kapë së pari ata dhe do t'i hudhë në zjarr, e pastaj edhe të tjerët.

Ajeti 71 është shumë i ndërlikuar, ngaqë jep të kuptojmë, se çdo njeri do të hyjë ose do të kalojë nëpër xhehenem. Rreth fjalës "vurudë" janë dhënë mendime; ndoshta më i drejti do të jetë: se do të duhej kaluar mbi të, e besimtarët do të shpëtojnë prej tij e do të shkojnë në xhenet. Idhujtarët e Mekës e kuptuan, se nuk mund t'i bëjnë vërejtje Kuranit, prandaj u sollën nga gjendja materiale dhe nga pozita sunduese, që në ato kohë muslimanët ishin shumë pak edhe më të varfër, dhe me atë donin t'i përqeshnin besimtarët për dobinë që iu sollti besimi i tyre. Këtu ndërhyri Kurani dhe iu tregoi për gjeneratat e mëparshme, që ishin më të pasura dhe u shkatërruan, nuk iu vlejti asgjë ajo që kishin, e edhe këta do ta shohin se kush do të jetë më i lumtur. Habab bin Ereti thotë, se isha farkëtar, e As bin Vaili më kishte një borxh dhe vajta për t'ia kërkuar, e ai më tha: "Kurrë nuk ta laj borxhin deri sa të mohosh Muhamedin!" I thashë: "VAllahi nuk e mohoj Muhamedin pa vdekur ti tashti dhe sërish të ringjallesh!" - Ai më tha: "Kur do të vdes e të ringjallem, ti eja tek unë, e unë kam pasuri e fëmijë atje e ta laj borxhin!" (Buhari Muslim). Rreth kësaj ngjarjeje zbresin ajetet 77-80.



94. Ai me diturinë e vet i ka përfshirë të gjithë, dhe ka numëruar e evidentuar çdo gjë të tyre, në mënyrë të saktësishtme.

95. Dhe në Ditën e Kijametit secili do t'i paraqitet Atij i vetmuar.

96. Nuk ka dyshim, se ata që besuan dhe bënë vepra të mira, atyre i Gjithëmëshirshmi do t'iu krijojë (në zemrat e tyre) dashuri.

97. Ne e bëmë atë (Kuranin) të lehtë me gjuhën tënde vetëm që me të t'i përgëzosh të devotshmit, dhe me të t'i tërheqish vërejtjen një populli që është kryeneç.

98. Sa shumë brezni kemi shkatërruar para tyre. A po vëren ndonjë prej tyre, ose a po dëgjon zërin e ulët të tyre (nuk u ndihet zëri)?<sup>219</sup>

---

<sup>219</sup> Idhujt të cilët i adhuruan dhe me të cilët krenoheshin, do t'u bëhen armiq idhujtarëve. E përderisa ata nuk i pranuan udhëzimet e Kuranit, ata mbetën në mëshirën e shejtanit, i cili i ngacmon dhe i nxit gjithnjë për punë të këqija. Muhamedit a.s. i thuhet të mos ngutet, e të dëshirojë likuidimin e tyre, pse ata kundështojnë Zotin, pse Ai i ka në dorë frymëmarrjet, ditët, vitet e tyre janë të numëruara, prandaj së shpejti do ta gjejnë dënimin e merituar. Ditën e ringjalljes besimtarët do të sillen te Zoti të nderuar, të krenuar, sepse do të priten si mysafirë të lartë, ndërsa kriminelëve do t'u grahet si shtazëve, kur grahen te uji, dhe përveç atij që Zoti i jep leje, përveç atij që e mban premtimin e Zotit, e premtimi i Zotit është Shehadeti, askush tjetër nuk ka të drejtë të kërkojë falje për tjetrin.

Fjala më e ndyrë dhe më e përcudur është ajo e atyre, që i përshkruajnë Zotit fëmijë. Është e rëndë ngase gjithçka që është në qiej e tokë është krijesë e Tij, dhe si rob i Tij do t'i paraqitet secili i vetmuar, pa pasuri, pa fëmijë, pa shoqëri, pa fuqi në Ditën e Gjykimit, prandaj nuk është për t'u habitur kur thuhet se prej një këso fjale të rëndë, fjalë injorante gati do të shkatërroheshin qiejt e toka. Dashurinë në zemrat e atyre që besuan dhe bënë vepra të mira e shpik Zoti, prandaj ata e duan Zotin dhe Ai i do ata, dhe e duan njëri-tjetrin. Në përputhje me këtë ajet është edhe hadithi i Pejgamberit a.s. që thotë: "Kur e do Allahu ndonjë rob, e thërret Xhibrilin e i thotë: Unë e dua filanin, pra duaje edhe ti, e Xhibrili thërret në qiell: Allahu e do filanin, duajeni edhe ju, e duan banorët e qiellit dhe ajo dashuri ndaj tij zbrete edhe te banorët e tokës, e edhe ata e duan!" (Muslimi).

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës Merjem. I Lavdëruar qofsh o Allah!

## 20. SURETU-TA HA

*E zbritur në Meke; pas sures Merjem, ajete: 135*

*Edhe kjo kaptinë, sikurse edhe kaptinat e tjera, që u shpallën në Meke rreh çështjet themelore të besimit.*

*Në fillim të kaptinës i jepet rëndësi përforcimit të ndjenjës së Muhamedit a.s., të dërguarit më të famshëm, për detyrën të cilën ishte i obliguar të kryente; i jepet përkrahje për ta forcuar shpirtin e tij, në mënyrë që rezistenca që i bëhej prej armiqve kokëfortë, talljet dhe përgënjeshtrimet që i bënin me qëllime të caktuar, të mos ndikonin në vendosmërinë e tij për të zbatuar deri në fund porosinë e marrë prej Zotit Fuqplotë.*

*Kjo kaptinë parashtrohet disa tregime mbi pejgamberët, e në mënyrë më të shkëlqitshme, tregimin rreth Musait e Harunit në dialog me faraonin, që përfshin gati pjesën më të madhe të kësaj kaptine; për qëndrimin e Musait në luginën Tuva, për garat e tij me magjistarët dhe për suksesin e tij përfundimtar.*

*Kalimthi përmendet edhe çështja e Ademit, përmes së cilës kuptohet mëshira e Zotit ndaj tij pas gabimit dhe pas pendimit, madje mëshira e Zotit e shprehur me të dërguarit e njëpasnjëshëm për t'ua treguar njerëzve rrugën e drejtë, e ata pastaj vetë të vendosin, se cilën rrugë do ta zgjedhin: të mirën a të keqen.*

*Në këtë kaptinë gjithashtu paraqiten edhe disa skena që kanë të bëjnë me disa momente në Ditën e Gjykimit, ku do të mbretërojë drejtësia e përsosur e Gjykatësit Suprem, në të cilën të mirit do t'i thuhet: ke bërë mirë, ja shpërblimi, ndërsa të keqit: ke bërë keq, e more në qafë veten! Qubet: "Suretu Taha" dhe ka si qëllim përforcimin e zemrës dhe të shpirtit të tij në përbalimin e pengesave dhe të vështirësive që e goditnin.*

## 20. SURETU-TA HA

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ta, Ha.
2. Ne nuk ta shpallëm Kuranin për të munduar ty.
3. Ta shpallëm vetëm këshillë (përkujtim) për atë që frikësohet.
4. (kjo është) Shpallje nga Ai që krijoi tokën dhe qiejt e lartë.
5. (E Ai) I Gjithëmëshirshmi u ngrit mbi Arshin (Fronin e Tij).
6. E Tij është çdo gjë që ekziston në qiej dhe në tokë dhe çdo gjë që gjendet midis tyre, edhe ç'ka nën dhe.
7. Prandaj nëse bën shprehjen (lutjen haptazi), Ai e di të fshehtën, madje edhe më shumë se kjo.
8. Ai është Allahu, nuk ka të adhuruar të vërtetë pos Tij, Atij i takojnë emrat më të bukur.
9. A të ka ardhur ndonjë njohuri për ndodhinë e Musait?
10. Kur ai e pa një zjarr, e i tha familjes së vet: “Rrini ku jeni, se vërejtja një zjarr, e unë ndoshta do t’ju sjell ndonjë gacë prej tij, ose do të gjej te zjarri ndonjë udhërrëfyes”.
11. E kur shkoi tek ai (zjarri), u thirr: “O Musa!”
12. Vërtet Unë jam Zoti yt, hiq atë që ke mbathur (opingat a nallanet), se je në luginën e shenjtë Tuva.
13. Unë të zgjodha ty (për peygamber), prandaj dëgjo mirë se ç’po të shpallet!
14. Vërtet, vetëm Unë jam Allahu, nuk ka zot tjetër pos Meje, pra Mua më adhuro dhe fal namazin për të më kujtuar Mua.
15. S’ka dyshim se Momenti (Kijameti) do të vijë patjetër, Unë e kam fshehur atë plotësisht; (do të vijë) për t’u shpërblyer çdo njeri për atë që ka bërë.
16. Prandaj të mos shmangë ty nga kjo ai që nuk i beson atij dhe që është dhënë pas dëshirave, se atëherë shkatërrohesh.<sup>220</sup>

<sup>220</sup> Dy shkronjat e para, Ta dhe Ha janë sikurse edhe të tjerat në fillim të kaptinave, që sipas mendimit të një shumice dijetarësh janë të pashpjegueshme -muteshabih. Sipas Ibni Abasit etj. do të thotë: O njeri! Ka mendime se ato shkronja janë emër i Pejgamberit, emër i kaptinës, ose është: “i lumi ai që ka gjetur rrugën e drejtë”, apo është “shkele tokën o Muhamed” etj. Zoti xh. sh. i thotë Muhamedit a.s., se Kuranin nuk ia ka zbritur që me të ta mendojë atë, por si këshillë e dritë për atë që ia ka frikën Zotit, që krijoi gjithçka dhe prej Fronit të vet udhëheq me gjithçka, prandaj i thotë, se në asnjë moment

17. O Musa, çështë ajo që ke në të djathtën tënde?
18. Ai (Musai) tha: “Ai është shkopi im, që të mbahem në të, dhe me të u shkund (gjethe nga drunjtë) dhenve të mia, dhe me të kryej edhe nevoja të tjera.
19. Ai (Allahu) i tha: “Hidhe atë, O Musa!”
20. Ai e hodhi atë, kur ja, ai një gjarpër i madh që lëvizte me shpejtësi.
21. (Allahu i) Tha: “Kape atë, e mos u frikëso, se Ne do ta kthejmë atë përsëri në gjendjen e mëparshme!”
22. Dhe fute dorën tënde në sjetullën tënde e do ta nxjerrësh atë të bardhë pa asnjë të metë. Kjo është një mrekulli tjetër.
23. (këtë e bëmë) Në mënyrë që të mundësojmë të shohësh disa nga argumentet Tona të mëdha.
24. “Shko te faraoni, se ai ka ngritur kokë (është bërë arrogant)”.
25. Ai (Musai) tha: “Ma zgjero (më ndihmo) gjoksin tim!
26. Dhe më lehtëso në këtë punë timen!
27. Ma zgjidh nyjen e gjuhës sime,
28. që ta kuptojnë fjalën time!
29. Më cakto një ndihmëtar nga familja ime,
30. Harunin, vëllain tim,
31. që me të të ma forcosh fuqinë time!
32. Bëma shok atë në punën time,
33. në mënyrë që të madhërojmë Ty më shumë,
34. dhe të përkujtojmë Ty shpesh!

---

nuk është i vetmuar dhe se lutjen mund ta shprehë si të dojë, me zë të lartë ose të ulët, sepse Zoti e di edhe atë që është në shpirtin e tij, e që nuk shprehet fare.

Duke u kthyer Musai prej Medjenit për në Egjipt humbet rrugën, ngaqë ishte një natë shumë e errët dhe e ftohtë. Papritmas në anën e majtë të rrugës sheh një zjarr dhe i thotë familjes: Rrini këtu derisa të shkoj tek ai zjarr të marr ndonjë urë të ndezur, ose të gjej ndokënd, që do të më tregojë për rrugën.

Mirëpo kur ai afrohet sheh se nuk ishte zjarr por dritë, e Zoti e thërret, e duke i thënë se Ai është Zoti i tij, e urdhëron të zbatet dhe e njofton, se gjendet në luginën e shenjtë Tuva. Pastaj i thotë, se atë e ka caktuar pejgamber dhe t'ia vërë veshin mirë asaj që po i shpallej, se Ai që e thërriste është vetë Zot dhe tjetër zot pos Tij nuk ka. Pos kësaj Ai thotë: Mua më përkujto gjatë faljes, e bëhu gati se Kijameti patjetër ka për të ardhur, por Unë e kam lënë të fshehtë momentin, e ty të mos mashtrojë ndonjë që nuk e beson gjykimin para Zotit, e është i dhënë pas qejfeve të kësaj bote, e të të marrë në qafë edhe ty, sepse atë ditë do të shpërblehet secili për veprat që ka bërë.

Këto porosi ia jep Zoti për ta forcuar Musain në bindje, sepse më vonë ai do të ballafaqohet me faraonin.

35. Vërtet, Ti je Ai që na sheh dhe na i di punët”.<sup>221</sup>
36. Ai (Allahu) tha: “O Musa, t’u dha ajo që kërkove!”
37. Ne edhe një herë ta dhuruam ty mirësinë Tonë.
38. Atëherë kur nënën tënde e frymëzuam me atë që ishte frymëzim.
39. (Ne i thamë) “Vëre atë (fëmijë, Musain) në arkë, e mandej hidhe në lumë e lumi e hedh në breg, atë e merr armiku Im dhe i tij. E nga ana Ime mbolla (në zemra të njerëzve) dashuri ndaj teje, e që të edukohesh në mbikëqyrjen Time”.
40. Kur motra jote ecte (të përcillte) e thoshte: “A doni t’ju tregoj atë që do të kujdeset për të?” E Ne të kthyem te nëna jote, që të gëzohej ajo e të mos mbetej e pikëlluar. Ti e pate mbytur një njeri, e Ne të shpëtuam nga mërzia dhe të sprovuan me sprova të mëdha. Ti qëndrove me vite ndër banorët e Medjenit, e pastaj erdhe, o Musa, në kohën e caktuar”.
41. Dhe Unë të zgjodha ty për shpalljen Time.
42. Shko me argumentet e Mia, ti dhe vëllai yt, e mos e hiqni prej kujdesit të përmendurit ndaj Meje.
43. Shkoni që të dy te faraoni, se ai vërtet e ka tepruar.
44. Atij i thuani fjalë të buta, ndoshta ai mendohet a frikësohet.
45. Ata të dy thanë: “Zoti ynë, ne kemi frikë, se do të na ndëshkojë menjëherë ose do t’i kalojë kufijtë kundër nesh”.
46. Ai (Allahu) tha: “Mos u frikësoni, se Unë (me ndihmën Time) jam me ju, dëgjoj (ç’do t’ju thotë) dhe shoh (ç’do të bëjë me ju)”.
47. I shkoni e i thuani atij: “Ne jemi që të dy të dërguar të Zotit tënd, lëshoji Beni Israilët të vijnë me ne, e mos i mundo! Ne të kemi ardhur me argumente nga Zoti yt, e shpëtimi është për atë që ndjek rrugën e drejtë.

<sup>221</sup> Zoti xh. sh., e dinte se ç’kishte Musai në dorë, e ia bën pyetjen në mënyrë që ai ta përcjellë me vëmendje ngjarjen, sepse ai shkop i thatë, do të shndërrohet në gjarpër të gjallë, pra do të shohë një mrekulli të madhe. Musai nuk përfundon vetëm me përgjigjen në pyetje, por nga dëshira që ta shtojë edhe më tepër kënaqësinë e vet në bisedë me të Madhin Zot, vazhdon duke i përshkruar cilësitë dhe dobitë e shkopit. Mrekullia e shndërrimit të shkopit në gjarpër të madh dhe të zbardhimit e të shkëlqimit të dorës në atë moment ishte parapërgatitje për paraqitjen e atyre mrekullive më vonë para faraonit.

Kur u urdhërua të shkojë te faraoni, i cili e njihte veten si zot, Musai kërkoi ndihmën e Zotit për zbatimin e asaj detyre, kërkoi që t’i lëshohej gjuha e të jetë oratori më i mirë, t’ia bashkojë atij vëllain Harunin, si bashkëpunëtor dhe si pejgamber dhe ashtu të formojë një fuqi më të madhe.

48. Ne na është thënë, se dënimi është për atë që gënjen (të dërguarit) dhe ia kthen shpinën besimit”.
49. Ai (faraoni) tha: “E kush është Zoti i juve të dyve, o Musa?”
50. (Musai) Tha: “Zoti ynë është Ai që çdo sendi i dha formën e vet, pastaj e udhëzoi atë?”
51. Ai tha: “Si është gjendja e popujve të mëparshëm?”
52. (Musai) Tha: “Dija për ata është te Zoti im, e shënuar në një libër. Zoti im nuk gabon e as nuk harron”.
53. (Zoti im) i cili për ju e bëri tokën si djep, për të mirën tuaj hapi rrugë nëpër të, lëshoi shiun prej së larti, e kjo mundësoi që të mbijnë bimë të llojeve të ndryshme.
54. Hani ju dhe kullotni kafshët tuaja (nga ato bimë). Vërtet, për të gjitha këto (që u përmendën) ka argumente për ata që kanë mendje të shëndoshë.
55. Prej asaj (tokës) Ne ju krijuam juve, e ju do t’ju kthejmë përsëri në të, e prej saj do t’ju nxjerrim edhe një herë.
56. Ne ia bëmë të mundshme atij t’i shohë të gjitha argumentet Tona, por ai i përgënjeshtroi ato dhe i refuzoi.<sup>222</sup>
57. (Atëherë faraoni) Tha: “O Musa, a mos na ke ardhur, që me magjinë tënde të na nxjerrësh prej tokës sonë (prej Egjiptit)?
58. Edhe ne do të kundërvihemi me një aso magjie, pra cakto një

<sup>222</sup> Përveç asaj që ia plotëson kërkesat e Musait, Zoti i përmend aty edhe të mirat, që ia ka dhuruar atij që kur ishte foshnjë. Kur faraoni i vriste fëmijët e Beni Israilëve, Zoti Fuqplotë e udhëzoi nënën e Musait ta vendosë foshnjën në një arkë (tabut) dhe ta hedhë në lumë. Motra e Musait e përcolli deri kur arka ra në duart e familjes së faraonit. Foshnja nuk pranoi gjirin e asnjë gruaje, atëherë motra e tij i tha familjes së faraonit, se ajo di për një grua të ndershme e besnike, e cila do t’i japë gjinjen. Ata pranuan dhe e thirrën gruan (nënën e Musait) dhe kur ajo i afroi gjirin atij ai e thithi menjëherë, për çka grua e faraonit u gëzua shumë dhe e luti gjidhënësen të qëndrojë dhe të jetojë në pallatin mbretëror. Ajo u ankua, se nuk mund ta lërë shtëpinë dhe fëmijët e saj, prandaj propozoi ta merrte foshnjën me vete, e kohë pas kohe do t’ua sillte ta shohin, gjë kjo të cilën ata e pranuan. Urtësia e Zotit bëri që foshnja t’i kthehej nënës së vet, e të mos e përjetojë ajo dhembjen për ndarjen nga fëmija e vet. Ai ia përmendi edhe ndihmën që i pati ofruar, kur e pat vuarë një njeri, pastaj ndihmën sa ishte në Medjen të Shuajbi dhe i tregoi, se atë e ka zgjedhur pikërisht pejgamber dhe e urdhëroi që ai së bashku me Harunin të shkonin te faraoni e t’i tregojnë, se nuk ka zot tjetër pos Allahut. Musai me vëllain e vet shkuan te faraoni dhe e thirrën ta besojë Zotin një, Krijuesin që përsosi çdo krijesë, dhe të vetmin Furnizues, i cili edhe pas vdekjes do t’i ringjallë të gjithë. Mirëpo edhe pse Musai ia tregoi të gjitha mrekullitë që dokumentonin për Zotin Fuqplotë, faraoni nuk deshi t’i pranojë, nuk e njohu as Musain si pejgamber dhe u përpoq ta shpallte si magjistar.

kohë dhe një vend, që do të na përshtatet, e që nuk do ta thyenim, as ne, as ti”.

59. (Musai) Tha: “Koha e caktuar le të jetë dita e festës, në mënyrë që njerëzit të tubohen paradite”.

60. Faraoni u kthye dhe tuboi magjistarët e vet dhe doli në kohën (dhe vendin) e caktuar.

61. Atëherë Musai iu tha atyre (magjistarëve): “Mjerimi është juaji, prandaj mos shpifni ndaj Allahut ndonjë gënjeshtër e t’ju shkatërrojë me ndonjë dënim, se pa dyshim ai që shpif ka dështuar keq”.

62. Ata (magjistarët) polemizuan për çështjen e tyre, por bisedën e bënë fshehurazi (nga masa).

63. Ata pastaj (pas bisedës së fshehtë) thanë: “Këta të dy janë magjistarë, që me magjinë e tyre duan t’ju nxjerrin nga toka juaj dhe ta zhdukin drejtimin (ideologjinë) tuaj, që pa dyshim është më i drejti”.

64. Pra, (meqë janë magjistarë) ju vendosni seriozisht çështjen tuaj dhe dilni në shesh tok të bashkuar, e ai që triumfon sot, ai ka arritur suksesin.

65. Ata thanë: “O Musa, do të hedhësh ti apo ne po hedhim të parët?”

66. Ai (Musai) tha: “Jo, hidhni ju!” Kur ja, atij iu duk, se nga ajo magji e tyre litarët dhe shkopinjtë lëviznin (si gjarpërinj).

67. E Musai ndjeu në vetvete një farë frike.

68. Ne i thamë atij: “Mos ki frikë, është më se e sigurt, se ti do të jesh triumfues!”

69. Tani hidhe atë që ke në dorën tënde të djathtë (shkopin), që t’i gëlltisë ato që i bënë ata, sepse ajo që bënë ata nuk është asgjë tjetër pos mashtrim magjistari, e magjistari nuk do të ketë sukses kudo qoftë.

70. Atëherë (kur shkopi i Musait i gëlltiti) magjistarët u hodhën në sexhde e thanë: “Ne i besuam Zotit të Harunit dhe të Musait!”

71. Ai (faraoni) tha: “A i besuat atij para se t’iu jap unë leje? Ai (Musai) është prijësi juaj, i cili ua mësoi magjinë, unë do t’ua pres duart e këmbët tërthorazi, e do t’u var në trungjet e hurmave, e atëherë ju do ta kuptoni, se cili prej nesh ka dënim më të ashpër e më të vazhdueshëm?”

72. Ata thanë: “Betohemi në Atë që na krijoi, nuk të japim përparësi ty ndaj argumenteve që na erdhën, e ti bëje atë që mendon ta bësh, dhe mund ta zbatosh vetëm atë që i takon jetës së kësaj bote!”

73. Ne i besuam Zotit tonë, që Ai të na i falë gabimet dhe magjinë,

me të cilën ti na detyrove. Allahu është më i Miri (në të shpërblyerit) dhe më i Përjetshmi (në të dënuar)!

74. Ai që i paraqitet Zotit të vet si kriminel, e ka xhehenemin, në të cilin as nuk vdes as nuk jeton.

75. Ndërsa ai që i paraqitet Atij besimtar e që ka bërë vepra të mira, të tillët i presin merita të larta,

76. (do ta presin) xhenete të Adnit, nëpër të cilët rrjedhin lumenj dhe aty do të jenë përjetë. Ky është shpërblimi i atij që është pastruar nga mosbesimi.<sup>223</sup>

77. Ne i kumtuam Musait: “Udhëto natën me robërit e Mi, hapju atyre rrugë të terur në det, e mos ki frikë, se do të zënë, a do të fundosesh”.

78. Atyre iu vu prapa faraoni me ushtrinë e vet, po ata e pësuan në det ashtu si e pësuan.

79. Faraoni e humbi popullin e vet, e nuk e udhëzoi.

80. O Bijt e Israilit, Ne ju shpëtuam prej armikut tuaj, ua përcaktuam anën e djathtë të Turit (për shpalljen e Tevratit), ju furnizuam me rrëshirë (si mjalti) dhe me shkurtëza.

<sup>223</sup> Edhe pse i pa mrekullitë faraoni nuk deshi t'i pranojë, e Musain e quajti magjistar, duke i thënë se do të kundërvihemi edhe ne me magji. Musai caktoi vendin e kohën, ku do të zhvillohen garat në magji. Caktoi ditën e një feste të tyre, në mënyrë që të tuboheshin sa më shumë popullsi, që ta përjetonin të vërtetën sa më shumë njerëz.

Faraoni i thirri të gjithë magjistarët dhe ndër më të aftit prej tyre i zgjodhi shtatëdhjetë e dy sish. Para se të fillonin t'i provonin forcat Musai ua tërhoqi vërejtjen magjistarëve për mëkatet e gënjeshtërs, prandaj ata u frikësuan dhe biseduan fshehtas për atë që ju tha Musai, por publikisht i quajtën magjistarë, edhe Musain, edhe Harunin. Musai nuk i paraqiti mrekullitë e veta i pari, por iu tha atyre të fillonin. Kur i hodhën në atë fushë litarët dhe shkopinjtë e tyre ata u dukën, se u shndërruan në gjarpërinj të mëdhenj, që rrëshqitnin barkas, saqë edhe Musai hetoi një farë frike. Atëherë Zoti e trimëroi, duke i thënë se magjia e tyre është mashtrim, mos të frikësohet, por ta hedhë shkopin e vet. Kur Musai e hodhi shkopin e vet ai u shndërrua në një gjarpër të madh, i cili një nga një i gëlltiti të gjitha mjetet e tyre, ndërsa njerëzit e shikonin me habi këtë ngjarje. Kur e panë këtë gjë magjistarët e kuptuan, se nuk ishte punë magjie, por mrekulli e Zotit, prandaj të gjithë u përlulën në shenjë mirënjohjeje, pranimit dhe respektimi ndaj Allahut. I dëshpëruar nga disfata faraoni u kërcënua duke iu thënë, se Musai është mësuesi i tyre, prandaj ai do t'ua shkurtojë gjymtyrët e trupit nga një dorë e këmbë të djathtë e nga një të majtë. Mirëpo edhe pas këtij kërcënimi magjistarët që besuan Zotin, nuk u luhatën, i thanë se ai mund t'i gjykojë në këtë jetë, por kjo është e shkurtër, e se nuk dëshironin t'i paraqiteshin Zotit në Ditën e Gjykimit si kriminelë, e ta meritonin xhehenemin, por do të donin t'i paraqiteshin si besimtarë të sinqertë e me vepra të mira ta gëzojnë shpërblimin e vërtetë.



81. Hani nga të mirat që ua dhuruam, e mos u bëni përbuzës, se do t'ju godasë hidhërimi Im, e atë që e zë hidhërimi Im, ai ka mbaruar.
82. Nuk ka dyshim, se Unë e fal atë që është penduar, që ka besuar, që ka bërë vepra të mira dhe që përqendrohet për në rrugën e drejtë.
83. Po ty o Musa: “Ç’të nguti para popullit tënd?”
84. Ai u përgjigj: “Ja, ata janë pranë meje, e unë u nguta te ti, o Zoti im, që të jesh i kënaqur ndaj meje!”
85. Ai (Allahu) Tha: “Ne e sprovuam popullin tënd pas teje, dhe ata i hodhi në humbje Samiriu!”
86. Musai u kthye te populli i vet i hidhëruar e i pikëlluar dhe tha: “O populli im, a nuk iu premtoi juve Zoti juaj premtim të mirë, a mos u bë kohë e gjatë e ju e harruat premtimin, ose dëshiruat t’ju godasë hidhërimi nga Zoti juaj, prandaj e thyet besën, që ma keni dhënë?”
87. Ata thanë: “Ne nuk e thyem besën tënde me dëshirën tonë, por ne ishim ngarkuar me barrë të rënda nga stolitë e popullit e i hodhëm ato (në zjarr), e ashtu i hodhi edhe Samiriu”.
88. E ai (Samiriu) ua ndërtoi atyre një viç me trup që pëlliste, e ata thanë: “Ky është zoti juaj dhe zoti i Musait, po ai (Musai) e ka harruar”.
89. A nuk e kuptonin ata se ai (viç), as nuk u përgjigjej atyre, e as nuk kishte mundësi t’ju sillte ndonjë dobi a dëm.
90. E Haruni iu pat thënë atyre më parë: “O populli im, ju vetëm u sprovuat me të, pse Zoti juaj është i Gjithëmëshirshmi, andaj ejani pas meje dhe më dëgjoni për këtë që po ua them”.
91. Ata i thanë: “Ne nuk do t’i ndahemi këtij (adhurimit të viçit), deri sa të kthehet te ne Musai!”
92. Ai (Musai u kthye e) tha: “O Harun ç’të pengoi ty kur i pe se morën rrugën e gabuar,
93. e ti të mos e vazhdosh rrugën time? A mos e kundërshtove edhe ti porosinë time?”
94. Ai (Haruni) tha: “O bir i nënës sime, mos më kap, as për mjekrre as për flokësh, se unë u frikësova, që do të thuash: I përçave Beni Israilët dhe nuk e ke respektuar porosinë time?”
95. Ai (Musai) tha: “E si ishte puna jote, o Samiri?”
96. Tha (Samiriu): “Unë pashë atë që ata nuk e panë, e mora një grusht nga gjurma e të dërguarit (nga fërkemi i kalit të Xhibrilit) dhe ia hodha atij (viçit) dhe kështu më mashtroi vetja”.
97. Ai (Musai) tha: “Prandaj largohu, sepse sa të jeshë gjallë ke për të

thënë: (këdo që e sheh) “Mos m’u afro!” E ty të pret edhe një moment (dënim) i pathyeshëm. E ti tash shikoje zotin tënd që e adhurove bindshëm, e tani atë do ta djegim e do ta bëjmë shkumb dhe hirin e tij do ta shpërndajmë nëpër det”.

98. I adhuruari juaj është vetëm Allahu, që përveç Tij nuk ka të adhuruar të vërtetë, e dituria e Tij ka përfshirë çdo send.<sup>224</sup>

99. Po kështu, Ne të rrëfejmë ty për disa nga ndodhitë, që kanë kaluar më herët dhe nga ana jonë ta dhamë ty shpalljen plot përkujtime.

100. Kush i kthen shpinën kësaj (shpalljes - Kuranit), ai do ta bartë në Ditën e Kijametit barrën më të rëndë.

101. Nën atë do të qëndrojnë përgjithmonë. Sa barrë e keqe është për ta në Ditën e Kijametit.

102. Ditën kur i fryhet surit (bririt), atë ditë Ne i tubojmë mëkatarët symavijosur (të verbër, të shëmtuar).

103. E ata pëshpërisin mes vete: Nuk qëndruat (në Dunja) më shumë se nja dhjetë ditë.

<sup>224</sup> Ndërsa faraoni vazhdonte arrogancën e vet Zoti e urdhëroi Musain të largohej prej aty natën, e i thotë t’i mëshojë me shkopin e tij detit, e ai do të ndahet dhe do të krijohen rrugë të thata nëpër të, ndërsa populli i tij mos të frikësohet, se do t’i mbyset uji ose se do t’i zërë faraoni me ushtrinë e vet. Musai kaloi mirë me popullin e vet përtej detit, e faraoni që i ishte vënë prapa tyre duke i ndjekur u fut në ato rrugë të detit, por uji u bashkua dhe i përmbyti.

Zoti xh. sh. ua përkujton Beni Israilëve të mirat, që ua dhuroi dhe i këshilloi t’ju përmbahen udhëzimeve të Tij. Musai shkante në Tur për ta pranuar shpalljen, e me të ishin disa nga paria, që i kishte zgjedhur ai, por nga dashuria për bisedën që do ta bëj me Zotin, u ngut dhe eci para tyre.

Gjatë kohës sa qëndroi Musai në Tur populli i tij u mashtrua prej njëfarë “Samiriu”. Si duket ai kishte qenë më parë si adhures i lopës, kishte pranuar fenë e Beni Israilëve, ridhte prej familjes Samiriu, ndërsa emrin e kishte Musa. Kështu ai popull filloi të adhurojë një viç, që Samiriu e punoi prej stolive, e që e kishin huazuar Beni Israilët prej kibtasve. Stolisë së shkrirë në zjarr i kishte dhënë formë viçi, e si thoshte Samiriu i kishte hedhur një grusht dhe, që e kishte marrë prej gjurmës së këmbës së kalit, me të cilin kishte ardhur Xhibrili për ta dërguar Musain në Tur.

Kjo bëhej gjoja se vetëm Samiriu e kishte parë atë rast të Xhibrilit dhe se viçi pëlliste si të ishte i gjallë.

Zoti xh. sh. e njoftoi Musain, sa ishte ende në Tur për devijimin e popullit të tij, prandaj ai u kthye shumë i zemëruar dhe nga hidhërimi e zuri të vëllain për flokësh dhe e qortoi, por Haruni u arsyetua. Samiriu u leçit nga i gjithë populli, e viçin e punuar e dogji Musai duke mos i lënë as hirin dhe kështu e asgjësoi atë bindje, dhe i thirri të adhuronin vetëm Allahun, të Gjithëdijshmin. Me tregimin e kësaj ngjarjeje Zoti xh. sh. vërtetonte dërgatën e Muhamedit a.s., i cili sikur të mos ishte njoftuar nga Zoti, nuk do të dinte asgjë për të kaluarën.

104. Ne më së miri e dimë se çka flasin ata, e edhe atë kur më i mençuri prej tyre iu thotë: “Nuk qëndruat më shumë se një ditë!”

105. Ty të pyesin edhe për kodrat, thuaj: “Zoti im do t’i bëjë thërrmija të shpërndara”.

106. Dhe vendin e tyre do ta bëjë rrafsh pa farë bime e ndërtese.

107. E nuk do të shohësh në të, as ultësirë, e as lartësirë.

108. Atë ditë ata do të shkojnë pas thirrësit, e nuk do t’i largohen atij, e para të Gjithëmëshirshmit ulen zërat e nuk dëgjoet tjetër pos një zë i ulët.

109. Atë ditë nuk bën dobi, as ndërmjetësimi, përveç atij të cilin e ka lejuar i Gjithëmëshirshmi të ndërmjetësojë dhe për të cilin e pëlqeu ndërmjetësimin.

110. Ai i di ato që ishin para tyre dhe ato që vijnë pas, po dija e tyre nuk mund ta përfshijë Atë.

111. E fytyrat (e mëkatarëve) e turpëruara i përulen të Përrjetshmit, të Gjithfuqishmit, sepse ka dështuar ai që barti padrejtësinë.

112. Kush është besimtar dhe bën vepra të mira ai nuk i frikësohet ndonjë padrejtësie e as ndonjë mungese (në shpërblim).

113. Kështu Ne e shpallëm këtë Kuran arabisht dhe përsëritëm në të vërejtjet, në mënyrë që ata të ruhen ose ai (Kurani) t’u sjellë atyre përvojë mësimi.

114. I Lartë është Allahu, Sundimtar i vërtetë. Ti mos nxito me Kurandin para se të përfundojë shpallja e tij te ti, dhe thuaj: “Zoti im, më shto dituri!”<sup>225</sup>

<sup>225</sup> Pasi përshkruhet tregimi për Musain përmendet se ai tregim i rrëfëhet Muhamedit a.s. nga ana e Zotit, përmes këtij Kurani që është plot këshilla e dituri të dobishme, ndërkaq ai që refuzon mësimet e tij, ai do ta ngarkojë keq veten Ditën e Kijametit, kështu që kur t’i fryhet surit për ringjallje, ata do të ngrihen të shëmtuar, me fytyra të nxira, e sy të mavijosur dhe do të kuptojnë, se jeta e kësaj bote nuk ka qenë më shumë se një ditë.

Idhujtarët i thonin Muhamedit a.s., se ç’mund të bëjë Zoti i tij me këto kodra, me këta shkëmbinj e me këto male, e këtë e bënin në shenjë talljeje. Kurani sqaron, se ato do të bëhen hi e pluhur, e toka do të jetë e rrafshët, pa asnjë send mbi faqen e saj, ndërsa thirrjes për tubim në vendin e caktuar për gjykim, i përgjigjen të gjithë pa bërë zë. Atë ditë mund të ndërmjetësojnë për shefaat pejgamberët etj., vetëm për atë njeri, për të cilin Zoti lejon. Ata që refuzuan mësimet e Zotit do të dalin para Tij të turpëruar, sikurse të zënë rob, ndërsa ata që besuan e bënë vepra të mira, do ta gëzojnë në mënyrë të plotë shpërblimin e merituar.

Kurani përsërit shumë herë vërejtjen për rrezikun nga dënimi në zjarr të xhehenemit, iu flet idhujtarëve në gjuhën e tyre, në mënyrë që ata ta kuptojnë atë e të mbledhin

115. Ne i patëm urdhëruar edhe Ademit (të mos i afrohej pemës), po ai harroi, pra tek ai nuk gjetëm vendosmëri.

116. Përkujuo kur Ne iu thamë engjëjve: “Bëni sexhde ndaj Ademit, ata i bënë, pos Iblisit, i cili nuk deshi”.

117. E Ne i thamë: “O Adem, ky është armik yti dhe i bashkëshortes tënde, pra mos t’ju nxjerrë kurrsesi nga xheneti, e të të vërë në vështirësi (për të siguruar mjetet e jetesës)”.

118. Ti aty (në xhenet) nuk ke për të qenë i uritur, e as nuk ke për të mbetur i zhveshur.

119. Aty nuk ke për të pasur etje e as nuk do të kesh vapë.

120. Por atë e ngacmoi djalli duke i thënë: “O Adem, a do të të tregoj për pemën e pavdekshmërisë dhe të sundimit të pazhdukshëm!”

121. Ata të dy hëngrën nga ajo (pemë) dhe që të dy u zhveshën, e filluan ta mbulojnë veten e tyre me gjethe, që i mblidhnin nëpër xhenet, dhe kështu Ademi theu urdhrin e Zotit të vet dhe gaboi.

122. Mandej Zoti i vet e bëri atë të zgjedhur, ia pranoi pendimin dhe e vuri në rrugën e drejtë (të vendosur).

123. Ai (Allahu) iu tha: “Zbritni prej aty, që të gjithë do të jeni armiq të njëri-tjetrit. Nëse ju vjen nga Unë udhëzim (libër e peygamber) kush i përmbahet udhëzimit Tim, ai nuk ka për të humbur (në Dunja), e as nuk ka për të dështuar (në jetën tjetër)”.

124. E kush ia kthen shpinën udhëzimit Tim do të ketë jetë të vështirë dhe në Ditën e Kijametit do ta ringjall të verbër.

125. Ai (që nuk besoi) do të thotë: “Zoti im, përse më ngrite të verbër, kur unë isha me sy?”

126. Ai (Allahu) thotë: “Ashtu si i harrove ti argumentet Tona, që t’i ofruam, ashtu je ti i harruar sot”.

127. Po kështu Ne e shpërblejmë edhe atë që zhytet në mëkate dhe nuk i beson argumentet e Zotit të vet, po dënimi në botën tjetër është edhe më i ashpër dhe i përjetshëm.

128. A nuk e kanë të qartë ata, se sa breza para tyre i kemi zhdukur, e këta ecin nëpër ato vendbanime të tyre. Në gjurmët e atyre ka fakte për ata që kanë arsye të shëndoshë.

---

mend, se fundi i fundit madhëria e Allahut është e lartë, Ai udhëheq me gjithçka dhe vetëm Atij i takon adhurimi, e kurrsesi nuk ka nevojë për adhurimin e idhujtarëve, ata shkatërrojnë veten. Thuhet se Muhamedi a.s. ngutej dhe lexonte Kuranin, që i shpallej së bashku me Xhibrilin duke ia lexuar natyrisht ai, prandaj i thuhet që të mos ngutej e të mos ketë frikë se do ta harrojë atë.

129. E sikur të mos ishte vendimi dhe afati i caktuar më herët nga Zoti yt, dënimi do t'i kapte ata.

130. Prandaj ti bëhu i durueshëm ndaj asaj që thonë ata, dhe duke falënderuar Zotin tënd, falu para lindjes së diellit dhe para perëndimit të tij, falu edhe në orët e natës dhe në skajet e ditës, në mënyrë që të gjesh kënaqësi (me shpërblim).

131. Dhe mos ia ngul sytë bukurisë së kësaj jete me të cilën i bëmë të kënaqen disa prej tyre (mosbesimtarë), e për t'i sprovuar me të, sepse shpërblimi i Zotit tënd është më i mirë dhe është i përjetshëm.

132. Urdhëro familjen tënde të falë namaz, e edhe ti vetë zbatoje atë, sepse Ne nuk kërkojmë prej teje ndonjë furnizim (për ty as për familjen tënde), Ne të furnizojmë ty (dhe ata), ardhmëria e mirë është e atij që ruhet.

133. Ata thanë: “Përse nuk na solli ai ndonjë argument nga Zoti i vet? A nuk iu erdhi atyre sqarim (në Kuran) për atë që ishte në broshurat e mëparshme”.

134. Dhe sikur t'i ndëshkonim ata me ndonjë dënim para tij (para se ta shpallim Kuranin), ata do të thonin: “Zoti ynë, përse nuk na çove ndonjë të dërguar, që t'iu përmbaheshim fakteve të Tua para se të poshtëroheshim e të mjeroheshim”.

135. Thuaj: “Secili është duke pritur, pra pritni edhe ju, se së shpejti do ta kuptoni, se kush ishin ithtarët e rrugës së drejtë dhe kush e gjeti të vërtetën”.<sup>226</sup>

<sup>226</sup> Ngjarja rreth përljes së engjëjve me urdhrin e Zotit ndaj Ademit dhe e refuzimit të shejtanit është përsëritur në shtatë kaptina të Kuranit, me qëllim që besimtarët të kuptojnë, se duhet ta zbatojnë urdhrin e Zotit, duhet të largohen prej ndalesave dhe të rikujtojnë armiqtësinë e shejtanit, të cilën ai e shfaq kundër babait të tyre, Ademit, e të cilën e shfaq edhe ndaj secilit pasardhës të Ademit. Zoti xh. sh. ia bëri me dije Ademit armiqtësinë e djallit, ia bëri me dije telashet, që do ta godisnin, nëse do të dëgjonte mësimet e tij, por shejtani me vesvesen e tij e preku Ademin në dy pikat që janë më të ndieshmet dhe më lakmueset për njeriun në përgjithësi. E preku në pavdekshmërinë, d.m.th. në jetën e amshueshme dhe në pasurinë e pashtershme. Që të dyja këto ia ka ënda njeriut, prandaj jo nga lakmia për të ngrënë nga ajo pemë, por nga lakmia e fitimit të atyre dy cilësive, Ademi u mashtrua.

Si masë e parë e ndëshkimit të Ademit dhe të Havasë ishte ajo, kur ata u zhveshën prej petkut, që ishin rreze drite, të cilat mbulonin trupin e tyre, e kur u zbuluan ngarendën të mblidhnin gjethe të pemëve të xhenetit duke mbuluar avretin e tyre. Në xhenet jetën e kishin të garantuar pa kurrfarë mudi, e kur u larguan prej aty çështja e jetës e gjallërimit mbeti përgjegjësi e njeriut, e si rrjedhojë e saj paraqiten mosmarrëveshjet dhe grindjet mes njerëzve, prandaj u thuhet, se do të jenë armiqtë të njëri-tjetrit, nëse nuk iu

## 21. SURETUL - ENBIJA

*E zbritur në Meke, pas sures Ibrahim, ajete: 112*

*Kjo kaptinë e shpallur në Meke rreh çështjet e besimit islam siç janë: të dërguarit e Zotit, besimi në një Zot, ringjallja, shpërblimi ose ndëshkimi, përsëkrjuan edhe momentin e Kijametit dhe tronditjet që do të pasojnë prej tij, e po ashtu i regjistron edhe disa tregime të pejgamberëve.*

*Që në fillim jepet hutia dhe naiviteti i njerëzve ndaj përgatitjes për jetën tjetër për Ahiretin, i cili është në prag, sepse ajo gjë që është e sigurt se do të ndodhë është afër, edhe nëse shtyhet për një kohë të caktuar.*

*Përmenden edhe ata që u përpoqën ta quajnë gënjeshtër shpalljen e Zotit, duke i mveshur e shpifur trillime të ndryshme të Dërguarit e Tij, Muhamedit a.s., madje sa herë që e takuan, e përqeshën, u tallën me të dhe me mësimet e tij, derisa sipas ligjeve ekzistuese të Zotit në këtë gjithësi mizorët i goditi asgjësimi dhe zhdukja.*

*Në këtë kaptinë janë përmbledhur edhe disa tregime rreth pejgamberëve, e më gjerësisht tregimi për Ibrahimin dhe popullin e tij idhujtar, për statujat e tyre që i adhuronin, për sprovet e tij duke e hedhur në zjarr dhe largimin e tij prej mesit të atij populli të prishur. Shkurtimisht përmenden edhe pejgamberët: Is-haku, Jakubi, Nuhu, Davudi, Sulejmani, Ejubi, Ismaili, Idrisi, Dhulkifli, Dhennuni, Zekerijai dhe Isai. Në fund përsëkrubet revelata e pejgamberit të fundit, e Muhamedit a.s., të birit të Abdullahut, e mëshirës për mbarë botën.*

---

përmbahen mësimet e Zotit, që do t'i sillte me shpallje përmes pejgamberëve. Kush ua kthen shpinën porosive të Zotit ai edhe në këtë jetë do të jetë gjithnjë në vështirësi, por mjerimi kryesor është, se ai në botën tjetër do të jetë i mënjanuar nga mëshira e Zotit. Muhamedi a.s. urdhërohet të jetë i durueshëm ndaj përgojimeve të armiqve, urdhërohet t'i falë pesë kohët e namazit e të mos ia ketë lakmi atyre që përjetojnë kënaqësi të kësaj jete, pse kjo jetë është vetëm sprovë, është begati e shkurtër dhe e zhdrukshme, e të mirat e Zotit janë shumë më të mëdha e të përjetshme. Pra, çështja e kësaj jete nuk duhet të jetë preokupim e ta largojë njeriun nga namazi dhe përkujtimi ndaj Zotit.

Idhujtarëve iu erdhi Muhamedi a.s. me Kuran në të cilin përkshkruheshin ngjarjet e shënuara në librat e mëparshëm, me çka dokumentohej, se Kurani ishte mrekulli e shpallur prej Zotit, madje edhe në librat e hershëm kishte shënime për ardhjen e Muhamedit a.s., e të Kuranit, e megjithëkëtë ata kërkonin ndonjë mrekulli tjetër, prandaj iu thuhet të pritnin, se do të shihnin, se cila ishte rruga e drejtë, e tyre ose ajo e besimtarëve të drejtë, e besimtarëve të besimit islam.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës "TA HA". Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

*Qubet: "Suretul Enbijai" – kaptina e pejgamberëve, pse në këtë kaptinë Allahu përmend një grup të pejgamberëve të famshëm.*

## 21. SURETUL - ENBIJA

*Me emrin e Allabut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Njerëzve iu është afruar koha e llogarisë së tyre, e ata të hutuar në pakujdesi, nuk përgatiten fare për të.
2. Atyre nuk iu vjen asnjë këshillë e re (në Kuran) nga Zoti i tyre, e që ata të mos tallen me të duke e dëgjuar.
3. Të shmangura nga e vërteta janë zemrat e tyre. Ata që janë zullumqarë, duke biseduar fshehtas (thonë): "A mos është ky (Muhamedi) diçka tjetër pos njeri, sikurse edhe ju, pra a do t'ia pranoni magjinë e tij, kur ju po e dini?"
4. Ai (Muhamedi) tha: "Zoti im di për thënien që thuhet në qiell e në tokë (pra di edhe për bisedën tuaj), Ai është Dëgjuesi, i Gjithëdijshmi!"
5. Ata madje thanë: "(për Kuranin) Ëndrra të përziera, madje thanë se ai (Muhamedi) vetë e trilloi, ai është poet! Le të na sjellë një mrekulli ashtu si u dërguan të mëparshmit (me mrekulli)!"
6. Banorët e qyteteve para tyre nuk i besuan (mrekullitë), prandaj Ne i shkatërruam, a mos do të besojnë këta?
7. Ne edhe para teje nuk dërguam tjetër pos burra, të cilëve iu dhamë shpallje, e nëse nuk e dini këtë, atëherë pyetni njerëzit e dijshtëm.
8. Ne nuk i bëmë ata (pejgamberët) trupa që nuk hanë ushqim e as nuk ishin të përjetshëm (të pavdekshëm).
9. Ne u plotësuam pastaj premtimin, i shpëtuam ata dhe kë dëshiroam Ne, ndërsa ata që kaluan çdo kufi, i zhdukëm.
10. A nuk e kuptoni, se Ne ua shpallëm librin në të cilin gjendet krenaria juaj?
11. Ne shpartalluam sa vendbanime që ishin mizore, e në vend të tyre sollëm popull tjetër.
12. E ata kur e hetonin forcën e dënimit tonë iknin me shpejtësi.
13. (atëherë atyre iu thuhej) Mos ikni, po kthehuni në begatitë dhe në vendbanimet tuaja, se ndoshta do të mund të merreni vesh (e gjithë kjo ishte një ironi kundër tyre).

14. Ata thonin: “O shkatërimi ynë, vërtet ne ishim zullumqarë!”
15. Mjerimi i tyre vazhdoi ashtu derisa i bëmë të korrur e të ftohur (të vdekur).<sup>227</sup>
16. Ne nuk e krijuam qiellin, tokën e çdo gjë çka ka mes tyre pa qëllim të caktuar.
17. Sikur të kishim dashur të zbavitemi dhe sikur të donim ta bënim atë, Ne do të zbaviteshim në kompetencën Tonë, por Ne nuk e bëmë atë.
18. Përkundrazi Ne të pavërtetën e godasim me të vërtetën dhe ajo (e vërteta) triumfon mbi të, ndërsa ajo (gënjeshtra) zhduket. E juve (jobesimtarëve) iu takon shkatërimi për atë që i përshkruani (Zotit, si fëmijë etj.).
19. Vetëm e Tij është çdo gjë, që është në qiej e në tokë! E ata që janë pranë Tij (melaiket), nuk shprehin mendjemadhësi në adhurimin ndaj Tij, e as nuk iu bëhet (ibadeti) monoton.
20. Ata lartësojnë (Allahun) natë e ditë dhe nuk mërzhiten.
21. A mos morën ata zota prej toke, që mund Të ringjallin (të vdekurit)?

<sup>227</sup> Njerëzve po iu afrohet momenti i përgjegjesisë para Zotit, ndërsa ata janë zhytur në kënaqësitë e kësaj jete dhe as nuk mendojnë fare për këtë. Afrimi i ditës ose i momentit të llogarisë është i sigurt, ngaqë çdo e ardhme është e afërt, po edhe vdekja është një moment i përgjegjesisë.

Për çdo pjesë të re, e cila i shpallej Muhamedit a.s. idhujtarët e tallnin, madje bënë biseda të fshehura mes vete: Muhamedi është njeri sikurse edhe ne, si mund t’i vijë atij shpallja? E për t’i larguar të tjerët prej besimit, thonin: Kjo është magji, ose ai po ëndërron gjëra të kota apo ndoshta ai vetë e trillon këtë Kuran, e mund të jetë edhe poet. Kërkonin prej Muhamedit a.s. ndonjë mrekulli konkrete, si shkopi i Musait, deveja e Salihut etj. Zoti xh. sh. e sqaron Muhamedin a.s., se edhe ata që ishin para tyre kërkuan gjëra të ngjashme dhe kur u plotësuan kërkesat e tyre ata përsëri refuzuan, e kështu do të bëjnë edhe mekasit, prandaj hiq prej tyre.

Të gjithë pejgamberët ishin burra që ushqeheshin, që ecnin e që vdisnin, e nëse këtë nuk e kuptojnë, atëherë le të pyesin njerëzit që janë të dijshtëm dhe që kanë lexuar librat e mëparshme në mënyrë që të binden. Kurejshitëve iu tërhiqet vërejtja, pse nuk e pranonin Kurandin kur ai ishte në gjuhën e tyre, e i ishte shpallur njeriut nga mesi i tyre. Thuhej se në të ishte edhe fama dhe autoriteti i tyre si popull i privilegjuar me shpallje në gjuhën e tyre, madje se mësimet e Kuranit do t’u ngrinin atyre karakterin njerëzor në këtë jetë dhe do t’i ngrinin në grada të larta në jetën tjetër.

Kundërshtarët ishin kryelartë gjithnjë derisa e shihnin dënimin, atëherë ata ulnin kokën dhe orvatëshin të iknin, por ishte e kotë, sepse urdhrit të Zotit nuk mund t’i iket, e engjëjt që iu merrnin shpirtin me atë dënim u thonin - në shenjë ironie: kthehuni në kënaqësitë që ishit, si mund të ndodhë, që të mos u pyes askush për fatin tuaj... Kështu bëhej tallje me ta, mu sikurse bënë tallje ata me Kurandin.



22. Sikur të kishte në to (në qiej e në tokë) zota pos Allahut, ato të dyja do të shkatërroheshin. Larg asaj që i përshkruajnë është Allahu, Zoti i Arshit.

23. Ai nuk pyetet se çka punon, po ata (njerëzit) pyeten.

24. A përvetësuan ata zota të tjerë pos Tij? Thuaj: "Silleni argumentin tuaj!" Ky (Kurani) është argument për këta që tani janë me mua, dhe për ata që ishin para meje, por shumica e tyre nuk e dinë të vërtetën, prandaj edhe nuk vështrojnë.

25. Ne nuk dërguam asnjë të dërguar para teje e të mos i kemi shpallur atij, se: Nuk ka të adhuruar me të drejtë përveç Meje, pra më adhuroni!"

26. E ata thanë: "I Gjithëmëshirshmi ka fëmijë!" Larg saj qoftë madhëria e Tij! Ja, ata janë robër të ndershëm,

27. që nuk flasin para Tij, ata veprojnë me urdhrin eTij!

28. Ai (Allahu) e di çka vepruan më parë dhe çka do të veprojnë, dhe ata nuk përpiqen të ndihmojnë pos për atë me të cilin është i kënaqur Ai, e ata nga frika prej tij janë të kujdesshëm.

29. Ndërsa kush thotë prej tyre, se unë jam zot pos Tij, ndëshkimi për të është xhehenemi. Kështu i ndëshkojmë Ne zullumçarët.<sup>228</sup>

<sup>228</sup> Krijimi i qiejve dhe i tokës me të gjitha dukuritë dhe fenomenet në to janë argument i fuqisë së pakufishme të Zotit. Në bazë të një studimi serioz të tyre njerëzit do të arrijnë ta kuptojnë dhe ta besojnë Krijuesin e tyre. Ky është një fakt që asgjëson çdo gënjeshtër.

Duke qenë pronë e Zotit çdo genie e send që ekziston disa mendjelehtë i përshkruajnë Zotit edhe fëmijë, e dihet se melaiket që janë më afër Tij, e ndjejnë veten rob të Tij, e adhurojnë pandërprerë dhe pa u lodhur. Edhe përkundër të gjitha këtyre fakteve idhujtarët vazhduan të adhurojnë zota të tjerë, që nuk kanë kurrfarë fuqie, po janë vetëm trupa të ngurtë.

Sikur të ekzistonin shumë zota do të shkatërrohej rregulli që mbretëron në botë dhe do të shkatërrohej e tërë gjithësia, pse ekzistimi edhe i ndonjë zoti tjetër, vetvetiu jep të kuptohet, se ai është i nevojshëm, e zoti që ka nevojë edhe për ndonjë tjetër, ai nuk është zot, sepse paaftësia e tij shkakton ekzistimin e tjetrit, e tjetri duhet të ketë kompetencë, e dy kompetenca nuk mund të realizohen njëkohësisht, e realizimi i njëres e i tjetres jo, mohon aftësinë e të dytit; kështu pra, ekziston vetëm një Zot dhe vetëm rregulli i Tij mbretëron në gjithësi. Meqenëse vetëm Ai është i Zoti çdo gjëje, Ai nuk përgjigjet pse punon në këtë mënyrë ose në atë. Në asnjë libër para Kuranit, e as në Kuran nuk ka fakte, se pos Zotit që është një ka edhe zota të tjerë, prandaj është për t'u habitur se si mashtrohen idhujtarët dhe adhurojnë sende të kota?

Besimi në një Zot të vetëm, nuk është risi prej Kuranit, ose prej Muhamedit a.s. Çdo pejgamber ka porositur e mësuar të njëjtin besim, ka mësuar se engjëjt janë rob të Zotit, dhe nuk mund ta ndihmojnë askënd, pos atij, që e pëlqen Zoti e për atë që mënjanon atë besim, vendi i tij do të jetë xhehenemi.

30. A nuk e dinë ata, që nuk besuan, se qiejt e toka ishin të ngjitura, e Ne i ndamë ato të dyja dhe ujin e bëmë bazë të jetës së çdo sendi; a nuk besojnë?
31. Dhe në të (tokë) Ne kemi krijuar bjeshkë të paluhatshme, që të mos i lëkundë ata, dhe nëpër to kemi bërë lugina e rrugë, në mënyrë që ata të dinë të orientohen.
32. Qiellin ua kemi bërë kulm të sigurt, por ata zbrapsen prej atyre argumenteve.
33. Ai është që krijoi natën e ditën, diellin e hënën dhe secili prej tyre noton në orbitë.
34. Ne, asnjë njeriu para teje (Muhamed) nuk i dhamë jetë të përherëshme, e nëse ti vdes, a mos do të mbesin ata përgjithmonë?
35. Çdo krijesë do ta shijojë vdekjen, e Ne në shenjë sprove ju sprovovmë me vështirësi e kënaqësi, dhe ju ktheheni te Ne.
36. E kur të shohin ty ata që nuk besuan, nuk të marrin ndryshe vetëm se në tallje (duke thënë): “A ky është ai që përgojon zotat tuaj!” E ata përmendjen e të Gjithëmëshirshmit (Rahmanit) e mohojnë.
37. Njeriu nga vetë natyra e tij është i ngutshëm, e Unë do t’ua tregoj juve masën Time ndëshkuese, pra mos kërkoni t’iu vijë më shpejt.
38. Ata thanë: “Kur do të jetë ai premtim (me dënim), nëse thoni të vërtetën?”
39. Sikur ta dinin ata që nuk besuan, se atëherë nuk do të mund ta largojnë zjarrin, as nga fytyrat e tyre, e as nga shpinat, e as që do të ndihmohen (nuk do të ishin jobesimtarë).
40. Por atyre do t’iu vijë befaz, do t’i tronditë ata, e atëherë as nuk mund ta largojnë, dhe as nuk iu jepet afat.
41. Në të vërtetë, janë bërë përqeshje edhe me të dërguarit e tjerë para teje, ata që u tallën me ta i përfshiu ajo me çka talleshin.
42. Thuaj: “Kush ju mbron juve prej (dënimit të) të Gjithëmëshirshmit natën e ditën?” Por jo, ata ua kthejnë shpinën këshillave të Zotit të tyre.
43. A mos kanë ata pos Nesh zota të tjerë, që i mbrojnë? Po ata nuk mund t’i ndihmojnë vetvetes (e lëre më adhuruesve), Ata (mosbesimtarët) as nuk do të pranohen prej Nesh në fqinjësi.
44. Por Ne iu dhamë atyre dhe prindërve të tyre jetë të gjatë me kënaqësi (e ata u mashtruan). A nuk e vërejnë ata, se Ne ua pakësojmë tokën nga anët e saj, atëherë a mos ata do të jenë fitues (o të humbur)?

45. Thuaj: “Unë ua tërheq vërejtjen vetëm me anën e kësaj shpalljeje, po i shurdhri nuk e dëgjon thirrjen, edhe kur i tërhiqet vërejtja”.

46. E sikur t’i godasë pak ndonjë e keqe nga dënimi i Zotit tënd ata do të thonë: “Të mjerët ne i bëmë vetes padrejtësi”!

47. Në Ditën e Gjykimit Ne do të vëmë peshore të drejta, e askujt nuk i bëhet e padrejtë asgjë, edhe nëse është (vepra) sa pesha e një kokrre të melit Ne do ta sjellim atë. E mjafton që Ne jemi llogaritës.<sup>229</sup>

48. Ne i patëm dhënë Musait e Harunit Furkanin (dalluesin mes të vërtetës e të kotës - Tevratin), që ishte dritë e këshillë për të devotshmit,

49. të cilët ia kanë frikën Zotit të tyre, edhe pse nuk e shohin dhe ata të cilët ia kanë dronë Kijametit.

50. Edhe ky (Kurani) është këshillë, është i bekuar që Ne e shpallëm. A, ju po e refuzoni?!...

51. Ne ia dhamë Ibrahimit herët të mbarën, sepse Ne e kemi njohur mirë atë (ia dhamë të mbarën se e meritoi).

52. Kur ai babait dhe popullit të vet u tha: “Ç’janë këto statuja që i adhuronit?”

53. Ata thanë: “I gjetëm të parët tanë, që po i adhuronin”.

<sup>229</sup> Në Kuran thuhet se qiejt e toka ishin të bashkuar në një, e pastaj janë ndarë. Pas këtij konstatimi të Kuranit nuk kemi kurrfarë nevojë për ndonjë dokument tjetër mendor. Po kështu përmendet uji si bazë për jetën e çdo sendi, pra, asgjë nuk është e krijuar pa qëllim të caktuar. Edhe bjeshkët e mëdha e të forta garantojnë stabilitetin e tokës, sikurse edhe atmosfera rreth tokës, që shërben si kulm, i cili mbron prej meteorëve e sendeve të tjera. Madje ndryshimi i relievit të tokës, nuk është pasojë rasti, por rrjedhim i një qëllimi të caktuar që njerëzit të orientohen më lehtë.

Idhujtarët thonin se pas vdekjes së Muhamedit a.s., ata do t’i kthenin besimtarët përsëri në fenë e tyre, ndërsa Kurani ju thotë, se ajo gjë nuk do të ndodhë, sepse ata do të zhdukeshin, e Feja Islame do të vazhdojë. Askush nuk është i pavdekshëm, çdo krijesë do ta shijojë vdekjen. Të gjithë do të sprovohen me të mira e të këqija, në mënyrë që të shihet edhe falënderimi për të mirat dhe durimi ndaj vështirësive, kurse shpërblimi do të jepet sipas qëndrimit tuaj. Jobesimtarët kurejshitë, si Ebu Xhehli etj., e përqeshnin Muhamedin a.s., pse ai fyente zotat e tyre, e nuk e vërenin veten, se bënin gabim të madh, duke mos e besuar Zotin e vërtetë. Ata e dinin, se do t’i zërë dënimi, e duke mos pasur durim të rrinin gjithnjë në pritje kërkonin, që dënimi t’iu vijë më shpejt, e nuk e dinin, se ai do t’iu vijë befaz e do t’i tmerrojë, e atëherë ata nuk do të mund të largojnë prej vetes zjarrin. Zotat e tyre janë të ngurtë dhe nuk kanë kurrfarë mundësie, e kush do t’i mbrojë pos Zotit. Ata ishin të mashtruar, sepse Zoti iu kishte dhënë jetë të begatshme dhe harronin se do të vdesin. Nuk e vërenin, se dita ditës ngushtohet territori i vendit të tyre, ndërsa i muslimanëve përkundrazi, zgjerohet. Kështu atyre iu vinte fundi i jetës, shfarosja e tyre.

Në Ditën e Gjykimit nuk mbetet asnjë send pa u vënë në peshore, e as vepra më e vogël, askujt nuk i bëhet padrejtësi, por atëherë do ta vajtojnë veten kokëfortit, edhe pse me vonesë.

54. Ai u tha: “Edhe të parët tuaj, e edhe ju qartë ishit të humbur!”
55. Ata thanë: “Me gjithë mend e ke apo mos po tallesh!”
56. Atëherë ai tha: “Jo, por Zoti juaj është Zot i qiejve e i tokës, është Ai që i krijoi ato, ndërsa unë jam dëshmues për këtë!”
57. Betohem në Allahun, posa të largoheni ju unë kam për t’ia bërë atë që duhet statujave tuaja!
58. Dhe i bëri ato copë-copë, përveç një më të madhes, që e kishin ata e me shpresë se atij do t’i drejtohen (për ta kuptuar se kush i theu).
59. (Kur u kthyen i panë) Ata thanë: “Kush e bëri këtë me zotat tanë? Ai na qenka kriminel!”
60. (pastaj) Thanë: “Kemi dëgjuar për një djalosh, që i përqueshte ato, të cilit i thonin Ibrahim”.
61. Ata thanë: “Silleni atë këtu në sy të njerëzve që ta shohin (e ta dënojmë)”.
62. I thanë: “A e bërë ti këtë me zotat tanë, o Ibrahim?”
63. Ai tha: “Jo, por atë e bëri i madhi i tyre, ju pyetni ata nëse janë që flasin?”
64. Ata u ndalën e u menduan me veten, e dikush tha: “Vërtet, ju jeni mu ata të gabuarit (pse adhuronit gjëra të kota)”.
65. Mirëpo pastaj e shoshitën këtë gjë në kokat e tyre (u kthyen nga bindja në kokëfortësi) dhe thanë: “Po ti e ke ditur se këta nuk flasin!”
66. Ai tha: “A po adhuron pra në vend të Allahut asish, që nuk iu sjellin kurrfarë dobie e dëmi?”
67. Mjerë për ju dhe për ata që i adhuronin, pos Allahut, po a nuk po e kuptoni?”
68. Atëherë ata thanë: “Digjeni atë (Ibrahimin) dhe ndihmoni zotat tuaj, nëse doni t’iu ndihmoni!”
69. Po Ne i thamë: “O zjarr, bëhu i flohtë dhe shpëtim për Ibrahimin!”
70. Ata deshën t’i bëjnë atij (Ibrahimit) kurth, po Ne ata i bëmë më të dështuarit.
71. E Ne e shpëtuam atë, e edhe Lutin në atë tokën që e kemi bekuar për njerëz.
72. Dhe ia falëm atij Is’hakun, e si dhuratë edhe Jakubin. Dhe që të gjithë i bëmë të mirë (pejgamberë).
73. Dhe ata i bëmë shëmbëlltyrë që udhëzonin sipas urdhrat Tonë, i orientuam në punë të mira, në faljen e namazit, në dhënien e zeqatit, dhe ata ishin adhuruesit Tanë të sinqertë.<sup>230</sup>

<sup>230</sup> Sikurse i patëm dhënë Musait e Harunit Tevratin, që sqaronte se ç’është e mirë e

74. Dhe Ne Lutit i dhamë të jetë pejgamber dhe i dijshtëm, prandaj edhe e shpëtuam prej atij fshati (vendbanimi), që bënte punë të ndyra, ata ishin popull i dëmshëm e i prishur.

75. Atë (Lutin) e shpëtuam dhe e vumë nën mëshirën Tonë, vërtet ai ishte prej më të mirëve.

76. (Përkujto) Edhe Nuhun kur më parë - pat thirrur (Zotin) e Ne ia pranuan atij (edhe lutjen), e atë dhe familjen e tij e shpëtuam nga ai tmerr i madh.

77. Ne e mbrojtëm atë prej atij populli, që i përgënjeshtrohte argumentet Tona, vërtet ai ishte popull i keq, prandaj i përmbytëm të gjithë.

78. (Përkujto) Davudin e Sulejmanin kur pleqëronin për çështjen e bimës (mbjelljes), të cilën delet e atij populli e kishin kullotur natën, e Ne ishim përcjellës të gjykimit të tyre.

79. E Sulejmanit Ne ia mësuam atë (përgjigjen e saktë), po secilit (prej tyre) iu patëm dhënë urtësi e dije. Ne bëmë që kodrat dhe shpezët të madhërojnë (bëjnë tesbih) së bashku me Davudin. Ne kemi mundësi (ta bëjmë këtë), edhe e bëmë.

---

çështje e keqe, edhe ju arabë e kurejshitë ua shpallëm këtë libër të famshëm, ua shpallëm në gjuhën tuaj me plot këshilla, po megjithëkëtë ju po e mohoni”, - iu thotë Zoti xh. sh. Në një varg ajetesh përshkruhet jeta e Ibrahimit, përpjekjet e tij për të vënë njerëzit në rrugë të drejtë, mundimet dhe vështirësitë që i përjetoi ai nga kundërshtarët. Të gjitha këto bëhen, me qëllim që Muhamedi a.s. të vihet në atë rrugë të pejgamberëve të mëparshëm, që të jetë i fortë e i qëndrueshëm, sepse fitorja do të jetë me të.

Ibrahimit iu dha rruga e mbarë që nga fëmijëria kur e kuptoi, se adhurimi i statujave ishte punë e kotë, dhe kur kundërshtoi babain dhe popullin e vet. Thuhet se ditën kur ai popull kishte kremtë i ati e kishte marrë me vete edhe Ibrahimin, por ai para se të afrohej te idhujt iu tha, se ishte i sëmurë e nuk u afrua. Ai që betuar me vete, se kishte për t'ua thyer zotat - statujat dhe me këtë rast një njeri e kishte dëgjuar fjalën e tij. Pasi u kthye populli prej të kremtës ai u afrua dhe i theu të gjitha statujat përveç njëres më të madhes, të cilën e la me qëllim. Kur i panë të thyera ata u befasuan dhe u përpoqën t'ia qëllonin, se kush e kishte bërë atë gjë. Ai, i cili e kishte dëgjuar Ibrahimin përmend emrin e tij, dhe e morën dhe e sollën në mes të masës për ta dënuar publikisht. Kur i thanë, se a e kishte bërë ai këtë Ibrahimit me qëllim demaskimin e besimit të tyre iu tha, se ato i kishte thyer ajo më e madhja prej tyre, gjë për të cilën mund ta pyesnin vetë atë. Atëherë ata e kuptuan, se Ibrahimit kishte të drejtë, por nuk i linte inat për ta pranuar, prandaj u kthyen në injorancën e tyre.

Nemrudi ishte sundimtari i atij populli, dhe për këtë arsye urdhëroi të ndizej një zjarr i madh e të hidhej Ibrahimit në të. Mirëpo këtu del në pah menjëherë fuqia e pakufishme e Zotit, mrekullia e përjetshme, kur Zoti i thotë zjarrit: “Ftohu por shpëtoje mos e ngrij Ibrahimin!”

Prej atij momenti Ibrahimit u largua prej Irakut me të birin e vëllait-Lutin dhe së bashku shkuan në Palestinë.

80. Ne i mësuam atij (Davudit) mbarimin e petkave (të hekurta) për ju, që t'ju mbrojnë në raste lufte. A jeni pra mirënjohës ju për këtë?
81. Ndërsa Sulejmanit (ia nënshtroam) erën e fortë, që sipas dëshirës së tij ecte me të deri te toka të cilën e kemi bekuar Ne. Ne jemi të Gjithëdijshtëm për çdo gjë.
82. Edhe disa nga djathtë (ia nënshtroam), që zhyteshin (në thellësi të ujit) dhe bënin edhe punë të tjera për të (për Sulejmanin), por Ne i ruanim ata (të mos shmangeshin).
83. (Përkujto) Edhe Ejubin kur iu drejtua Zotit të vet me lutje: "Më gjeti belaja, e Ti je më Mëshiruesi ndër mëshiruesit!"
84. Ne iu përgjigjëm atij nga mëshira Jonë, ia hoqëm ato vështirësi që kishte, i dhamë familjen e tij dhe aq sa ishin ata, dhe e bëmë përkujtim për të devotshmit.
85. (Përkujto) Edhe Ismailin, Idrisin dhe Dhulkiflinë, që të gjithë ishin të durueshëm.
86. Ata i përfshimë në mëshirën Tonë, se ishin vërtet prej të mirëve.<sup>231</sup>

<sup>231</sup> Pasi që larguar Ibrahimit me të birin e vëllait të vet, Lutin, prej Irakut e vajtën në Palestinë, Zoti xh. sh. e dërgoi Lutin peygamber te populli i Sedumit (Sodoma), por për shkak se ai popull ishte shumë i prishur, Zoti e shkatërroi, ndërsa Lutin e shpëtoi. Edhe Nuhun e shpëtoi prej atij populli që ishte shumë kokëfortë, sepse nuk pranoin asnjë këshillë të peygamberit, prandaj e merituan përmytjen me ujë. Në kohën e Davudit kishte ndodhur, që delet e dikujt kishin dalë natën dhe meqenëse nuk kishte bari ato kishin kullotur e rrafshuar tërë bimën e mbjellë të njërit. Davudi e pleqëroi këtë duke ia dhënë delet të zotit të bimës. Duke dalë ata prej Davudit i takoi Sulejmani, e kur kuptoi gjykimin e babait, i tha: O i Dërguar i Zotit, do të ishte më i arsyeshëm ky gjykim: delet t'i jepen te zotit të bimës, që t'i shfrytëzojë deri sa i zoti i tyre ta përgatiste arën, ta mbillte bimën, e kur të vijë koha e korrsjes, delet t'i kthehen të zotit, ndërsa fryti nga korria të zotit të bimës. Me këtë gjykim u kënaq edhe Davudi.

Edhe në tjera vende në Kuran përmendet, se çdo gjë që ekziston madhëron dhe lartëson Zotin në gjuhën e vet, edhe pse ne nuk e kuptojmë. Thuhet se Davudi e kishte zërin shumë të këndshëm, e kur e lexonte Zeburin ndaleshin edhe shpendët në ajër dhe e shoqëronin atë. Po ashtu bënin edhe malet. Gjithashtu për Davudin thuhet se ishte i pari mjeshër, që punoi këmisha mbrojtëse prej hekuri për luftë. (Përmendet edhe një gjykim mes dy nënave për një fëmijë).

Sulejmani e kishte nën sundimin e vet erën, me anën e së cilës udhëtonte për një kohë shumë të shkurtër prej Jerusalemit në Sham -Siri, vend për të cilin thuhet se ishte tokë e bekuar, për arsye se në të kishte llojloj frutash, ujërash etj. Xhinët të cilët nuk ishin besimtarë quhen edhe shejtanë, e fjala është për të tillët, të cilët ishin të detyruar të punonin për Sulejmanin. Për peygamberin Ejub thuhet se ishte evropian e kishte pasur edhe fëmijë e pasuri. Më vonë ai mbeti pa pasuri, ndërsa fëmijët i vdesin, por ishte shumë i durueshëm. Dhe e kap një sëmundje e rëndë edhe atë, por prapë ai u tregua i durueshëm. Kur populli filloi ta përgojë duke thënë se ka bërë mëkat të madh ndaj

87. (Përkujto) Edhe atë të peshkut (Junusin), kur doli i hidhëruar (prej popullit) dhe mendoi se nuk do t'i vijë më puna ngushtë, po në errësira ai tha se: “Nuk ka të adhuruar të vërtetë pos Teje. Ti je i pastër, nuk ke të meta. Unë i bëra padrejtësi vetes!”

88. Ne iu përgjigjëm atij, e shpëtua nga tmerri. Kështu i shpëtojmë Ne besimtarët.

89. (Përkujto) Edhe Zekirjain kur e luti Zotin e vet: “Zoti im, mos më lër të vetmuar, se Ti je më i miri trashëgues (pas çdokujt)”.

90. Ne ia pranua lutjen e tij, ia dhuruam atij Jahjain dhe ia përmirësua bashkëshorten atij (e bëmë që të lindë meqë ishte shterpë). Ata përpiqeshin për punë të mira, Na luteshin duke shpresuar dhe duke u frikësuar, ishin respektues ndaj Nesh.

91. (Përkujto) Edhe atë që ruajti nderin e saj, e Ne e frymëzuam atë me shpirt (barrë) nga ana Jonë dhe atë dhe të birin e saj i bëmë mrekulli për njerëzit.

92. Kjo fe është e juaja dhe është e vetmja fe (e shpallur), kurse Unë jam Zoti juaj, pra më adhuroni vetëm Mua.

93. Po ata e ndanë çështjen e fesë dhe u përçanë mes vete (u ndanë në grupe: monoteistë, politeistë jehudi, të krishterë, zjarrputistë etj.), mirëpo që të gjithë do të vijnë te Ne.

94. E kush bën ndonjë vepër të mirë dhe është besimtar, munda i tij nuk i mohohet, pse Ne i shënojmë ato.

95. Ndërsa është e pamundur për (banorët e) një fshati, të cilin e kemi shkatërruar Ne, të kthehen (në këtë jetë).

96. Derisa të hapet (penda) e Jexhuxh Mexhuxhëve dhe ata do të zbresin nga çdo bregore me shpejtësi.

97. Dhe derisa të jetë afuar premtimi i saktë (Dita e Kijametit), e ai është momenti kur mbeten të shtangur sytë e atyre që nuk besuan (në ato çaste thonë): “Të mjerët ne, vërtet ishim krejt të pavetëdijshëm për këtë (moment); por jo, është e vërtetë se ishim zullumqarë të mëdhenj”.

98. Ju dhe ajo që adhuroat ju, pos Allahut do të jeni lëndë e xhehenemit, dhe keni për të hyrë në të.

---

Zotit derisa po provohej ashtu, ai iu drejtua Zotit, që t'ia largojë atë mundim. Sipas një transmetimi thuhet, se gruaja e vet i paska thënë, se përse nuk po i lutet Zotit, që t'ia largojë atë sëmundje të gjatë, që sipas disave ka zgjatur tetë vjet, e sipas disa të tjerëve tetëmbëdhjetë vjet, ai i paska thënë gruas: “Sa vjet isha i shëndoshë?- Ajo i thotë, tetëdhjetë, atëherë ai paska thënë: Më vjen turp prej Zotit të ankohe m pa i bërë po aq vite sëmundjeje, sa kam qenë i shëndoshë.

99. Sikur të kishin qenë ata zota ata nuk do të hynin në të, po që të gjithë do të jenë aty përgjithmonë.

100. Aty ata do të kenë rënkim dhe aty ata nuk dëgjojnë.<sup>232</sup>

101. E atyre që iu priu e mbara nga ana Jonë do të jenë larg tij (xhehenemit).

102. Ata nuk do ta dëgjojnë as zhurmën e tij, dhe ata do të jenë përgjithmonë të kënaqur me atë që dëshirojnë vetë.

103. Ata nuk do t'i shqetësojë ajo frika e madhe (e fryrjes së surit), dhe do t'i presin engjëjt (duke i uruar): “Kjo është dita juaj që ju premtohet”.

104. (Përkujto) Atë ditë kur Ne e palosim qiellin sikurse palimi i fletëve në libër. Ashtu sikundër e kemi filluar krijimin (tuaj), e rikthejmë. Ky është obligim Yni, e Ne e bëjmë këtë.

105. Ne e kemi shënuar në Zebur (në librat e shenjtë) pas shënimit (në Lehvi Mahfudh), se me të vërtetë tokën do ta trashëgojnë robërit e Mi të mirë.

<sup>232</sup> Ai i ngjarjes me peshkun është peygamberi Junus, i cili kur ra në tri errësira: në errësirën e natës, të detit dhe të barkut të peshkut pranoi, se kishte gabuar dhe e luti Zotin ta shpëtojë. Ai e shpëtoi.

Zekerjai e luti Zotin mos ta lërë të vetmuar e pa fëmijë, duke thënë që edhe në mos të mbetet kush pas meje, nuk është aq me rëndësi, sepse mbetet Ai, i Pavdekshmi dhe që vetëm Atij i mbetet çdo gjë, e Ai është trashëguesi më i mirë. Po Zoti ia pranoi lutjen, i fali një djalë Jahjan, e i përmirësoi gjendjen e gruas së tij, që ishte beronjë e nuk linte. Të gjithë këta peygamberë që u përmendën angazhoheshin për punë të mira, ishin të devotshëm e të sinqertë ndaj Zotit, prandaj Ai ua pranoi lutjet dhe i shpëtoi. Edhe Merjemja, edhe pse nuk ishte peygambere ishte femra më e zgjedhur, ajo ishte e ndershme, prandaj ajo me djalin e saj mbetën për sa të ekzistojë jeta, si mrekulli dhe rast i jashtëzakonshëm për njerëzit.

Të gjithë këta mësuan të njëjtën fe, ngase nuk pati udhëzim tjetër. Të gjithë këta i dërgoi Zoti me një udhëzim, me një fe, pse fe tjetër të vërtetë nuk ka, sikurse nuk ka as Zot tjetër pos Allahut, prandaj vetëm Atë duhet të adhurojmë. Mirëpo këtë fe që Zoti e shpalli njerëzit e grupëzuan dhe vetë u ndanë në grupe të ndryshme, duke gabuar rëndë, e për këtë ata do të kthehen tek Ai Zot dhe do të përgjigjen për këtë ndarje.

Çdo veprim i njerëzve shënohet saktësisht, e vepra e atij që është edhe besimtar i drejtë do të shpërblehet.

Ata që u shkatërruan ishin të gjykuar të vdesin ashtu pa besim, ata nuk do të besonin kursesi në këtë jetë, e gabimin e vet do ta shohin kur të vijë Kijameti.

Kur të hapet penda, të cilën e pat ndërtuar Dhulkarnejni e të dalin Jexhuxh Mexhuxhët, që sipas Ibni Mes'udit, Kijameti është aq afër sikurse shtatzënësia kur e plotëson kohën e caktuar, ndërsa familja pret lindjen e fëmijës, natën a ditën, e ata që nuk besuan do t'u mbesin sytë hapur nga frika, dhe do ta vajtojnë veten pse nuk menduan për atë moment, dhe pse i refuzuan thëniet e peygamberëve. Atëherë atyre iu thuhet: Merrni edhe zotat tuaj, të cilët adhuronit dhe urdhëroni në xhehenem.



106. Në këtë (që u përmend) ka mjaft për një popull të dëgjueshëm.
107. E Ne të dërguam ty (Muhamed) vetëm si mëshirë për të gjitha krijesat.
108. Thuaj: “Mua më shpallet, se Zoti i juaj është vetëm një Zot, e ju a po dorëzoheni?”
109. E nëse ata refuzojnë ti thuaju: “Unë ju njoftova juve në mënyrë të barabartë, dhe se unë nuk e di se është afër ose larg ajo që po iu premtohet?”
110. Ai e di thënien e haptë, e di edhe atë që mbani fshehtë.
111. E nuk e di, mos është kjo sprovë për ju (vonesa e dënimit), apo të kënaqeni deri në një kohë.
112. Ai (Muhamedi) tha: “Zoti im, gjyko (mes meje dhe atyre gënjeshtarëve) me të vërtetën! E Zoti ynë, i Gjithmëshirshmi, është ai prej të cilit kërkohet ndihmë kundër asaj që ju përshkruani!”<sup>233</sup>

---

<sup>233</sup> Besimtarët bamirës nuk do ta ndiejnë zhurmën e zjarrit e të banuesve të tij, ata do të jenë në kënaqësitë më të mëdha, të cilat i dëshirojnë, ndërsa engjëjt do t'i presin me mirëseardhje.

Pasi të bëhet Kijameti do të fillojë ringjallja e njerëzve mu ashtu sikurse u lindën prej barqeve të nënave të tyre, të zhveshur, të zbathur dhe të pabërë synet; i pari që do të vishet në Ditën e Kijametit do të jetë Ibrahim. Tokën e xhenetit do ta gëzojnë njerëzit e mirë besimtarë, kështu ka qenë vendimi i Zotit edhe në shpallje, edhe në Ezel, në jetën e amshueshme. Muhamedi a.s. nuk u dërgua si mëshirë vetëm për besimtarët, por për të gjitha krijesat. Për hir të tij edhe jobesimtarët shpëtuan prej ndëshkimeve gjatë kësaj jete, e nuk u ndëshkuan si popujt e mëparshëm.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës “El Enbija”. Lavdëruar qoftë Allahu!

## 22. SURETUL - HAXHXH

*E zbritur në Medine, pas sures Nur, ajete 78.*

*Kjo kaptinë është e shpallur në Medine dhe si e tillë parashtrohet disa çështje nga lëmi i dispozitave të shariatit islam, ashtu siç është rregull me kaptinat e shpallura në Medine, mirëpo edhe në këtë kaptinë mbretëron një farë atmosfere, si në kaptinat e shpallura në Meke, sepse parashtrohet çështjen e besimit në një Zot, çështjen e ringjalljes, të përgjegjësisë për veprat e bëra, parashtrohet edhe disa momente të Ditës së Kijametit, bën disa vërejtje e kërcënime, në atë mënyrë që herë-herë lexuesi do të mendojë se mos është e shpallur në Meke.*

*Nga dispozitat e shariatit, kjo kaptinë vë në pah çështjen e lejimit të luftës së muslimanëve kundër jobesimtarëve, çështjen e haxhit, një prej pesë kushteve të Islamit dhe çështjen e kurbanit etj.*

*Duke përmendur dridhjen e tokës në prag të katastrofës fatale kjo kaptinë fillon me një paraqitje të trishtueshme. Nuk do të ishte aq e trishtueshme, sikur të përmendej vetëm dridhja e shtëpive dhe shembja e pallateve, por trishtimi vjen në shprehje kur kuptohet, se nëna do ta harrojë dhe do ta braktisë foshnjën e vet të dashur që e ka në gj, kurse shtatzëna hedh barrën e saj nga frika, kur njerëzit si të dehur do të sillen vërdallë për shkak se zemrat e tyre janë tronditur aq shumë, saqë kanë humbur edhe vetëdijen.*

*Në këtë kaptinë shtjellohet edhe çështja e lejimit të muslimanëve për luftë, që është rasti i parë gjatë shpalljes së Kuranit, madje përmenden edhe vendet e shkatërruara të zullumqarëve, si shenjë përkujtimi ndaj ligjeve të Zotit, që mbretërojnë në këtë ekzistencë. Në fund të kaptinës bëhet fjalë për idhujt e adhuruar nga idhujtarët në vend të Zotit, të cilët i konsiderojnë si zota, duke mos ditur se ata nuk janë në gjendje të krijojnë një nga qeniet më të dobëta, më të urrejtura siç është miza, e të mos flitet për krijimin e njeriut dhe të çdo sendi e qenieje tjetër në ekzistencë.*

*Qubet "Suretul Haxhxbi" - kaptina e Haxhit, me të cilin përkujtimi ndaj pejgamberit Ibrahim bëhet i përvetshëm, për arsye se pasi e ndërtoi Qaben me urdhrin e Zotit ai i thirri njerëzit ta vizitojnë e të shkojnë në haxh. Malet u ulën dhe bënë të mundshme, që zëri i thirrjes së Ibrahimit të arrijë në çdo skutë të tokës, ta dëgjojnë atë thirrje shpirtat në shpinat e burrave dhe në mitrat e grave dhe të përgjigjen: "Lebbejke Allahumme lebbejk" - Të përgjigjemi, o Allah të përgjigjemi!*

## 22. SURETUL - HAXHXH

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. O ju njerëz, ruajuni dënimit nga Zoti juaj, sepse dridhja pranë katastrofës së Kijametit është një llahtari e madhe.
2. Atë ditë, kur ta përjetoni atë, secila gjidhënese braktis atë që ka në gji dhe secila shtatzënë e hedh para kohe barrën e vet, ndërsa njerëzit duken të dehur, po ata nuk janë të dehur, por dënimi i Allahut është i ashpër.
3. Ka ndonjë nga njerëzit që kundërshton në çështjet rreth Allahut, pa kurrfarë dije dhe ndjek çdo djall të mbrapshtë.
4. Ai (djalli) është gjykuar ta humbë dhe ta orientojë në vuajtje të zjarrit të madh, atë që i miqësohet atij.
5. O ju njerëz, nëse dyshoni për ringjalljen, atëherë (mendoni krijimin tuaj që) Ne ju krijuam juve prej dheu, pastaj prej uji, pastaj prej një gjaku të ngjizur, pastaj prej një sa kafshatë mishi, që është krijesë e formuluar ose e paformuluar, në mënyrë që t'ju sqarojmë. Ndërsa atë që dëshirojmë Ne e përqendrojmë në mitër deri në një afat të caktuar, e mandej iu nxjerrim foshnje dhe ashtu të arrini pjekurinë tuaj. Ka që dikush prej jush vdes herët, e dikush të jetojë deri në pleqëri të thellë, në mënyrë që të mos dijë asgjë nga dija që ka pasur. Ë ti e sheh tokën e tharë - të vdekur, e kur Ne ia lëshojmë asaj ujin ajo gjallërohet, shtohet dhe nga të gjitha llojet rrit bimë të këndshme.
6. Këtë (e themi për ta ditur) se Allahu është Ai i Vërteti, dhe se Ai i ringjall të vdekurit, dhe Ai është i Plotfuqishëm për çdo send.
7. Dhe nuk ka dyshim se Kijameti do të vijë patjetër, dhe se Allahu me siguri do t'i ngjallë ata të varrezave (të vdekurit).
8. E ka ndonjë prej njerëzve, që bën polemikë rreth çështjes së Allahut, duke mos pasur kurrfarë dije, kurrfarë udhëzimi dhe kurrfarë libri të besueshëm.
9. Ai që shtrembëron qafën (në shenjë mendjemadhësie), e përpiqet t'i humbë njerëzit nga rruga e Allahut. Atij do t'i takojë poshtërimi në këtë jetë, ndërsa në Ditën e Kijametit atij do t'ia veshim dënimin e djegies (të zjarrit).

10. Kjo, për shkak të asaj që bënë duart e tua, ndërsa Allahu nuk është zullumqar ndaj robërve.<sup>234</sup>

11. Ka nga njerëzit që adhuron Allahun me mëdyshje (luhatshëm), nëse e godet ndonjë e mirë ai qetësohet me të, por nëse e godet ndonjë e pakëndshme ai kthehet në fytyrën e vet të vërtetë (të mëparshme), ai i ka humbur këtë dhe jetën tjetër e ky është ai dështimi i qartë.

12. Ai në vend të Allahut lut atë që nuk mund t'i bëjë, as dëm, as dobi. Edhe kjo është ajo humbja pambarim.

13. Lut atë që dëmin e tij e ka më afër se dobinë e tij. Sa ndihmëtar e shok i keq qenke (do t'i thotë atij adhuruesi në Ditën e Kijametit).

14. Ata që besuan dhe bënë vepra të mira Allahu do t'i vejë në xhenete, nën të cilët rrjedhin lumenj. S'ka dyshim, Allahu punon atë që dëshiron.

15. Kush mendon, se Allahu nuk do ta ndihmojë atë (Muhamedin) në këtë dhe në tjetrën jetë, ai le të ngrihet me ndonjë mjet deri në qiell e le ta këputë (ndihmën), e le të shikojë se a po ia largon mjeshtëria e tij atë që po e mllëfos.

16. Dhe kështu Ne e zbritëm këtë (Kuranin) plot argumente të qarta, dhe se Allahu vë në rrugë të drejtë atë që do.

17. Është e sigurt se Allahu do të bëjë dallimin (do të gjykojë) në Ditën e Kijametit midis atyre që ishin besimtarë (muslimanë), dhe

<sup>234</sup> Thirrja në fillim të kaptinës iu drejtohet të gjithë njerëzve, që t'iu përmbahen urdhrave të Zotit e të largohen prej gjërave të ndaluara, sepse prapa kanë tmerrin e Ditës së Kijametit, kur nëna harron foshnjën që e ka për gjiri, dhe që e ka më të dashurin në botë, shtatzëna barrën e hedh para kohe prej frikës, kurse njerëzit duken sikur të ishin të dehur prej momentit të llahtarshëm. Gjithnjë ka pasur njerëz, që nga mendja e vet kanë trilluar shpifje ndaj Zotit dhe kanë ndjekur rrugën e djallit, i cili e ka për detyrë ta humbë dhe ta orientojë për xhehenem atë që i bashkohet dhe vepron sipas mësimëve të tij. Njerëzit duhet ta vështrojnë fuqinë e Zotit në krijimin e njeriut të parë prej dheu, madje në krijimin e njerëzve të tjerë fazë pas faze, duke filluar prej një pike uji e me radhë, pastaj përsosjen e krijimit të disave në bark të nënës dhe mospërsosjen e të tjerëve, të cilët dështojnë e nuk linden të shëndoshë. Kurse ata që linden, disa vdesin herët e të tjerët jetojnë gjatë deri në pleqëri të thellë. Toka që duket e vdekur nga të thatit, kur t'i bjerë shiu ngjallet e zbukurohet. Këtë e bën Allahu, që ka mundësi të ringjallë edhe të të vdekurit pas Kijametit, për të cilin s'ka dyshim se do të ndodhë. Disa arrogantë e të prishur lakojnë qafën, i ikin të vërtetës, duke mos pasur kurrfarë dije e argumenti, por me qëllim që të bëjnë shokë për rrugën e shëmtuar. Të tillët Zoti i poshtëron edhe në këtë jetë, kurse në jetën tjetër ata do t'i dënojë me zjarr, sepse e fituan atë vetë, sepse Zoti nuk ua imponoi.

atyre që ishin jehudi, sabejë, të krishterë, zjarrputistë, idhujtarë. Allahu është Dëshmitar i çdo gjëje.

18. A nuk e di për Allahun, se Atij i nënshtrohet (i bën sexhde) kush është në qiej dhe kush është në tokë, edhe dielli, edhe hëna, edhe kodrat, edhe bimët, edhe shtazët, e edhe shumë njerëz, po shumë janë që dënimi është meritë e tyre. Atë që e poshtëron Allahu nuk ka kush që mund ta bëjë të ndershëm. Allahu punon atë që dëshiron.

19. Këta janë dy kundërshtarë (grupe kundërshtarësh: besimtarë dhe jobesimtarë), që janë zënë rreth Zotit të tyre; e atyre që nuk besuan iu qepen rroba prej zjarri, e iu hidhet uji valë mbi kokat e tyre,

20. që me atë u shkrihet krejt ç'ka në barqet e tyre, e edhe lëkurat.

21. Për ata janë edhe kamzhikët e hekurt.

22. Sa herë që përpiqen të dalin prej tij nga vuajtjet e padurueshme kthehen me dhunë në të përsëri (iu thuhet): “Vuajeni dënimin me djegie!”

23. E ata që besuan dhe bënë vepra të mira Allahu i vendos në xhenete, nëpër të cilin rrjedhin lumenj, aty stolisen ata me rrathë të artë e me xhevahirë, e petkat e tyre janë të mëndafshhta.

24. Dhe ata janë, që u udhëzuan me fjalët më të mira dhe u udhëzuan në rrugën e lavdishme.<sup>235</sup>

<sup>235</sup> Adhurimi ndaj Allahut në mënyrë jo të sinqertë është një lloj hipokrizie. Pati asish që kishin vajtur në Medine dhe kishin shpallur, se kishte pranuar Fenë Islame, por jo me sinqeritet, atë e kishte bërë sa për sy e faqe. Kur i shkonte puna mbarë ata thoshin, se ajo ishte fe e mirë, e nëse i goditte ndonjë e keqe thoshin, se nuk ishte fe e mirë, pra ishin të luhatsëm në besim. Njeriu i tillë ashtu e humbte edhe këtë jetë, e edhe jetën tjetër, sepse nuk ishte i mbështetur në Zotin, por në diçka tjetër, që nuk mund t'i sillte, as dëm, as dobi. Rreth përmbajtjes së ajetit 15 interpretuesit e Kuranit kanë dhënë edhe mendime të tjera, përveç atij që e dhamë në përkthim. Ibni Kethiri, duke u mbështetur në thënien e Ibni Abasit thotë: “Kush mendon nga jobesimtarët, se Allahu nuk do ta ndihmojë Muhamedin a.s., le ta ngrejë një litar lart në tavanin e shtëpisë dhe të varet në të, se Zoti do ta ndihmojë Muhamedin a.s. me siguri”. Sipas Sahibi Tes-hilit: ai njeriu i cili është në vështirësi e brenja të mëdha dhe mendon se nuk do ta ndihmojë Allahu, le ta varë veten dhe le të vdesë me mllfein e vet. Jehuditë iu thonin muslimanëve, se atyre iu kishte zbritur shpallja më herët, se kishin pasur pejgamberë para muslimanëve, prandaj janë më të mirë dhe më të zgjedhur prej të tjerëve. Kurani iu thotë, se Zoti përcjell çdo vepër të secilit, prandaj në Ditën e Gjykimit do të bëjë vlerësimin ndaj ithtarëve të cilitdo besim qofshin. Nuk ka qenie e send, që nuk zbaton me dëshirë ose domosdo urdhrin e Zotit. Përmendet se Allahu i bën sexhde edhe dielli, hëna, yjet etj., ngase sabejëet adhuronin yjet, mexhusët diellin-dritën-zjarrin, idhujtarët gurët e drurët, dikush engjëjt e dikush ndonjë njeri o diçka tjetër. Kurani bën me dije, se çdo send e çdo qenie është rob i Zotit, e jo zot.

Ai që e ka humbur rrugën e Zotit, ai e ka poshtëruar veten, dhe pos Zotit nuk ka kush

25. S'ka dyshim, se ata që nuk besuan dhe pengojnë prej rrugës së Allahut dhe prej xhamisë së shenjtë (Qabes), të cilën Ne e bëmë të barabartë për njerëz, qofshin vendas ose të ardhur, dhe kushdo që të përpiqet të bëjë ndonjë të keqe a ndonjë mëkat Ne kemi për t'ua shijuar një dënim të idhtë.

26. Përkujtoje kur Ne e udhëzuam Ibrahimin për në vendin e shtëpisë (Qabes): të mos më përshkruajë Mua shok, pastroje shtëpinë Time për ata që e vizitojnë (bëjnë tavaf), që qëndrojnë në këmbë duke u falur, përkulur dhe që bëjnë sexhde.

27. Dhe thirr ndër njerëz për haxhin, se të vijnë ty këmbësorë, e edhe kalorës me deve të rraskapitura, që vijnë prej rrugëve të largëta,

28. për të qenë të pranishëm në dobitë e tyre dhe që ta përmendin Allahun në ato ditë të caktuara (në shenjë falënderimi), dhe për që i ka furnizuar me kafshë. Hani pra prej tyre (kurbanave) dhe ushqeni të ngushtuarin e të varfërin.

29. Pastaj le ta heqin papastërtinë e tyre, le t'i zbatojnë premtimet e veta dhe le të sillen (bëjnë tavaf) rreth shtëpisë së lashtë.

30. Pra, kështu: Kush madhëron atë që Allahu e bëri të shenjtë, ajo është më e dobishme për te Zoti i vet. Juve iu janë lejuar kafshët, pos atyre që u lexohen (në Kuran), pra largohuni nga ndytësitë e idhujve dhe largohuni fjalës shpifëse.

31. Duke qenë të sinqertë në besimin ndaj Allahut, dhe duke mos i përshkruar Atij shok, e kush i përshkruan shok Allahut ai është sikur të ketë rënë nga qielli e ta rrëmbejë shpendi, ose si ai të cilin e gjuan era e stuhishme në ndonjë vend të humbur.

32. Kjo është kështu! E kush madhëron dispozitat e Allahut ajo është shenjë e devotshmërisë së zemrave.

33. Ju keni dobi nga ato (shenja - kurbane) për një kohë të caktuar, e pastaj vendi i tyre është te shtëpia e lashtë.

34. Ne i kemi caktuar çdo populli vendtherjen (e kurbanit), që ta përmendin emrin e Allahut, për arsye se i furnizoi ata me kafshët. Zoti juaj është një Zot, prandaj vetëm Atij dorëzohuni, e përgëzo të dëgjueshmit,

35. të cilët kur përmendet Allahu iu dridhen zemrat e tyre, të cilët janë

---

që mund t'ia largojë atë poshtërim, e atë mjerim do ta përjetojë edhe në xhehenem, por natyrisht me fajin e vet. E ata që ndoqën rrugën e Zotit, atyre do t'u jepet shpërblim xheneti me të gjitha begatitë e tij.

të durueshëm ndaj asaj që i godet, të cilët e falin namazin rregullisht dhe të cilët japin për qëllime të dobishme nga ajo me çka i furnizuar Ne.

36. E devetë (therjen e tyre për kurban) ua kemi bërë prej dispozitive të Allahut, e ju prej tyre keni dobi, prandaj përmendeni emrin e Allahut duke qenë ato (të përgatitura për therje) në këmbë, e kur të shtrihen ato në tokë (dhe t'u dalë shpirti), hani prej tyre dhe ushqeni nevojtarin dhe atë që lyp. Ashtu ua vëmë ato në shërbimin tuaj, që ju të jeni mirënjohës.

37. Tek Allahu nuk arrin, as mishi e as gjaku i tyre, por tek Ai arrin bindja juaj. Ai ashtu ua nënshtroi ato juve, që ta madhëroni Allahun për udhëzimet që ua bëri. Bamirësve merru myzhde.<sup>236</sup>

38. Allahu largon dëmet e idhujtarëve ndaj atyre që besuan, se Allahu nuk e do asnjë tradhtar e mohues.

39. Atyre që po sulmohen me luftë iu është dhënë leje të luftojnë, për shkak se u është bërë padrejtësi, e Allahu ka fuqi për t'i ndihmuar ata (muslimanëve).

40. (U lejuan të luftojnë) Ata, të cilët vetëm pse thanë: "Allahu është Zoti ynë!" u dëbuan prej shtëpive të tyre pa kurrfarë të drejte. E sikur Allahu të mos i zmburaste disa me disa të tjerë do të rrënoheshin manastiret, kishat, havrat, e edhe xhamitë, që në to përmendet shumë emri i Allahut. E Allahu patjetër do ta ndihmojë atë që ndihmon rrugën e Tij, se Allahu është shumë i Fuqishëm dhe gjithnjë Triumfues.

<sup>236</sup> Në fund të kaptinës Bekare është përmendur, se Allahu nuk e dënon askënd, nëse nuk bën ndonjë punë të keqe, por vetëm i shkon mendja. Këtu në Qabe njeriu dënohet vetëm nëse i shkon mendja për të keq, pse Qabja është vend i shenjtë, e shpirti i njeriut duhet të jetë i pastër, zemra e tij të jetë e pa bregna, ndjenja e tij të jetë e shëndoshë, dhe e tërë qenia duhet të jetë e drejtuar vetëm nga Allahu (Shih ajetin 25).

Ibrahimi u urdhërua të shkojë në vendin e Qabes, ta pastrojë atë vend dhe ta ndërtojë Qaben. U urdhërua të thërrasë e të lajmërojë për vizitën që duhet t'i bëjmë asaj, të vijnë njerëzit nga të gjitha anët e botës dhe të tubohen aty për ta përmendur Allahun, e duke marrë tekbir, të therin kurbanët, e pastaj t'i heqin ihramët, të rruhen, t'i shkurtojnë thonjtë, dhe të pastrohen pas atij qëndrimi ca ditësh në ihramë, e më në fund ta bëjnë edhe tavaf Qaben. Tavafi që bëhet pas kryerjes së të gjitha detyrave gjatë haxhit, është farz, obligim i domosdoshëm, pra është një nga pjesët përbërëse të haxhit.

Këtu shpjegohet edhe mënyra e therjes së kurbanëve, e posaçërisht e deveve, sepse ato theren duke qenë në këmbë, e pastaj bëhet shpërndarja e mishit të kurbanëve. Theksohet se qëllimi, nijeti për therjen e kurbanëve duhet të jetë thjesht vullneti i Zotit, për hir të Zotit, e duhet ditur se as mishi e as gjaku i tyre nuk shkon te Zoti, por shkon vepra e përcjellë me ndjenjë të pastër e të sinqertë për zbatimin e porosisë së Zotit.

41. (Ai ndihmon) Ata të cilët kur Ne iu mundësojmë vendosjen në tokë, e falin namazin, japin zeqatin, urdhërojnë për të mirë dhe largojnë prej të keqes. Allahut i takon përfundimi i çështjeve.
42. Po edhe nëse të përgënjeshtrojnë ty, para tyre patën përgënjeshtruar edhe populli i Nuhut, Adi dhe Themudi.
43. Edhe populli i Ibrahimit dhe populli i Lutit.
44. Po edhe banorët e Medjenit. Që përgënjeshtruar edhe Musai; e Unë jobesimtarëve u pata dhënë afat, më pas iu dhashë dënim, e çfarë ishte ai dënim Imi? (Ua ndryshova gjendjen në të keq).
45. E sa fshatra që ishin zullumqarë i shkatërruam Ne, e ato janë të rrënuara rrafsh me tokën dhe sa bunarë kanë mbetur shkretë, e sa pallate të larta!
46. A nuk udhëtuan ata nëpër tokë e të kenë zemra me të cilat do të kuptojnë, dhe veshë me të cilët do të dëgjojnë? Pse në të vërtetë sytë nuk verbohën, por verbohën zemrat në kraharor.
47. Ata kërkojnë prej teje t'ua ngutësh dënimin, po Allahu nuk e thyen premtimin e Vet, pse një ditë te Zoti yt është sa një mijë vjet, si llogaritni ju.
48. Shumë fshatra që ishin në rrugë të gabuar Unë ua pata shtyrë dënimin për një kohë, e pastaj i zura me dënim dhe fundi i tyre është tek Unë.
49. Thuaj: "O ju njerëz, unë jam për t'ua tërhequr haptazi vërejtjen".
50. E ata që besuan dhe që bënë vepra të mira do të kenë falje (të mëkateve), furnizim të begatshëm (në xhenet).
51. Ndërsa ata që u përpoqën t'i mposhtin argumentet Tona, të tillët janë banues të xhehenemit.
52. Ne nuk dërguam para teje asnjë të dërguar (me shpallje) dhe asnjë pejgamber (të dërguar si vazhdues i shpalljes së mëparshme), e që kur ai (i dërguari) dëshiroi diçka të mos iu pat hedhur në atë dëshirën e tij djalli, e Allahu asgjëson atë që e hedh djalli, dhe Allahu fuqizon argumentet e Veta. Allahu është shumë i Dijshëm dhe me urtësi të madhe i rregullon çështjet.
53. E për ta bërë atë (dyshim), që djalli e hedh si provë për ata që në zemrat e tyre kanë dyshim (munafikët) dhe për ata që i kanë zemrat e shtangëta. S'ka dyshim se jobesimtarët janë në një armiqësi të pambarim.
54. E edhe për ta vërtetuar të dijshmit, se me të vërtetë ai (Kurani)



është i vërtetë prej Zotit tënd dhe kështu t'i besojnë atij (Kuranit) dhe (zemrat e tyre) të binden ndaj tij. E Allahu patjetër do t'i udhëzojë ata që besuan (përqafuan) në rrugën e drejtë.

55. Ata që nuk besuan janë vazhdimisht në dyshim për të (për Kuranin), derisa t'iu vijë Kijameti befas ose t'iu vijë dënimi i ditës së pafrytshme.<sup>237</sup>

56. Atë ditë i tërë sundimi i takon vetëm Allahut, Ai gjykon mes tyre, e për sa u përket atyre që besuan dhe bënë vepra të mira ata kanë kënaqësitë e tyre në xhenete.

57. Ndërsa ata që nuk besuan dhe përgënjeshtroan argumentet tona, të tillët kanë dënim me nënçmim.

58. E ata, që për hir të Allahut braktisën atdheun e tyre, (e duke luftuar) u vranë ose vdiqën Allahu do t'i shpërblejë me shpërblimin më të mirë, e s'ka dyshim, Allahu është më i miri shpërbljes.

<sup>237</sup> Në shtatëdhjetë e më tepër ajete Zoti ua ndaloi muslimanëve të luftojnë, e Pejgamberit i vinin sahabët të rrahur, të lënduar, të torturuar, kurse ai iu thoshte të kenë durim, se Allahu ende nuk më ka dhënë leje të luftoj. Ky ajete është i pari, që i lejon muslimanët të luftojnë dhe ta mbrojnë veten, si dhe tempujt si manastiret, kishat e krishtera, faltoret e jehudive, e edhe xhamitë, në të cilat mësohet adhurim i vërtetë ndaj Zotit.

Lejimi i muslimanëve, që ta përdorin forcën e vet ushtarake e luftarake ishte i drejtë, jo vetëm pse ata ishin përzenë nga vendi i tyre, por edhe pse idhujtarët orvateshin të dominonin mbi të gjithë popujt e tjerë dhe donin t'i shkatërrojnë të gjitha faltoret.

Ndihma e Zotit gjithnjë është me ata që ndihmojnë rrugën e drejtë, që zbatojnë obligimet ndaj Zotit, ndaj njëri-tjetrit, që këshillojnë mbarë dhe i qortojnë punët e këqia. Të tillë ishin muhaxhirinët dhe ensarët medinas. Muhamedit a.s. i thuhej të mos brengosej pse idhujtarët mekas e quanin rrenacak, sepse ky nuk ishte pejgamber i parë që fyhej prej armiqve, ishin fyer edhe ata që kishin qenë para tij si Nuhu, Hudi, Salihu, Ibrahim, Luti, Shuajbi, e edhe Musai me sa e sa mrekulli shumë bindëse. Allahu shkatërroi shumë popuj që ishin më parë; nëse do Ai do t'i shkatërrojë edhe idhujtarët, por Ai nuk ngutet, sepse është aq i butë, saqë njëmijë vjet sipas llogaritjes së njerëzve tek ai janë sa një vit, madje edhe e ardhmja e të gjithëve është tek Ai, prandaj idhujtarët do të duhej ta dinin, se shtyrja e dënimit të tyre nuk do të thotë, se ata do t'i shpëtojnë dënimit.

Shejtani shumë herë është përpjekur t'i ngacmojë pejgamberët me ndonjë dëshirë në këtë jetë, e t'i shmangë sado pak ata nga detyra e tyre, por Zoti ka asgjësuar nxitjen e shejtanit dhe ka fuqizuar shpalljen me të cilën i ka dërguar. Ka mendime se me këtë ajete qëllimi është: dëshirën e pejgamberit që t'i udhëzojë njerëzit në rrugën e drejtë dhe në besim e t'i largojë nga shejtani, i cili duke iu kundërvënë me ngacmimet e tij ua hijeshon njerëzve kundërshtimin ndaj pejgamberit dhe mosbesimin.

Shejtani është përpjekur t'ia ngatërrojë pejgamberit leximin e shpalljes, ashtu që atij t'i shpëtojë ndonjë thënie e të futet ndonjë e shejtanit për t'u përzier edhe ajo me shpalljen e Zotit; mirëpo Zoti mënjanoi atë nxitje të shejtanit dhe mbrojti e fuqizoi shpalljen e vet origjinale.

59. Ata do t'i vëre në një vend ku do të jenë të kënaqur. Allahu di më së miri (kush çka meriton) dhe është shumë i Butë.
60. Kjo është kështu! E kush ndëshkon tjetrin me të njëjtën masë me të cilën ka qenë i ndëshkuar vetë, e pastaj atij përsëri i bëhet e padrejtësi Allahu do ta ndihmojë atë patjetër. Allahu i shlyen shumë të këqijat dhe falë mëkatet.
61. Këtë (ndihmë) e bën, sepse Allahu (Fuqiptotë) është Ai që fut natën në ditë e ditën në natë (duke shkurtuar njërin e zgjatuar tjetrin). Allahu me të vërtetë është Dëgjues dhe Vështrues i çdo gjëje.
62. Kjo, sepse Allahu është Ai i Vërteti, dhe atë që lusin ata pos Tij është e kotë. Allahu është vërtet Ai i Larti, i Madhi.
63. A nuk e di, se Allahu e lëshoi shiun prej qiellit, e toka bëhet e gjelbëruar, vërtet, Allahu është i Kujdesshëm, i Njohur për çdo gjë.
64. Vetëm e Tij është çka ka në qiej dhe çka ka në tokë, Allahu është Ai që s'ka nevojë për asgjë, është i Pavaruri, i Lavdëruari.
65. A nuk po sheh, se Allahu nënshtroi çdo gjë që gjendet në tokë për të mirën tuaj, Ai nënshtroi anijet që sipas dëshirës së Tij të lundrojnë në det. Ai mban qiellin të mos bierë në tokë pos nëse dëshiron Ai. S'ka dyshim se Allahu është i Butë, Mëshirues i madh ndaj njerëzve.
66. Ai ua dha jetën, iu bën të vdisni, e pastaj ju ringjall. Vërtet, njeriu është përbuzës.
67. Secilit popull Ne i dhamë ligj (fetar), që ata veprojnë sipas tij, pra le të mos polemizojnë (popujt e tjerë) me ty për këtë çështje (për çështjen e shariatit islam), e ti thirri te Zoti yt, se pa dyshim ti je në një rrugë të drejtë.
68. E nëse ata të kundërshtojnë ty ti thuaju: "Allahu e di më së miri për këtë, që ju po veproni.
69. Allahu do të gjykojë mes jush në Ditën e Kijametit për atë që kundërshtoheshit".<sup>238</sup>

---

Rrefimi i një rasti për peygamberin tonë, kinse ai ka ngatërrur diçka në kaptinën "En Nexhm", për fjalën "Garanik...", është i pabazë, është shpifje dhe trillim. Me ditën e pafrytshme, mendohet në Ditën e Kijametit pas së cilës më nuk lind ditë tjetër.

<sup>238</sup> Në Ditën e Gjykimit i tërë sundimi është në Duart e Zotit, nuk mund të përzihet askush e Ai do të gjykojë me drejtësi të saktësishtme: besimtarët punëmirë i vë në xhenete, kurse kundërshtaret në xhehenem. Shpërblim të veçantë do të kenë ata, që ranë dëshmorë në rrugën e Zotit dhe ata që për hir të fesë lëshuan vendlindjen e shkuan në Medinë.

70. A nuk e ke ditur, se Allahu di çka ekziston në qiell e në tokë, e tërë ajo është e shënuar në libër, ajo për Allahun është shumë lehtë.

71. Ata (idhujtarët) adhurojnë në vend të Allahut (idhuj) për të cilët nuk iu ka ardhur kurrfarë fakti, dhe nuk kanë kurrfarë dije, pra për idhujtarët nuk ka ndonjë ndihmëtar.

72. E kur iu lexohen atyre ajetet tona të qarta, në fytyrat e atyre që nuk besuan vëren urrejtje. Gati iu vërsulen atyre që ua lexojnë ajetet tona. Thuaj: “A t’u tregoj për një gjë më të keqe se kjo? Zjarri, të cilin Allahu e caktoi për ata që nuk besuan”. Sa i keq është ai vend ku do të shkojnë.

73. O ju njerëz, ja një shembull, veni veshin pra: Vërtet ata që po adhuronin në vend të Allahut, ata nuk mund të krijojnë asnjë mizë, edhe nëse tubohen të gjithë për të, e po ashtu, nëse miza ua rrëmben atyre ndonjë send, ata nuk do të mund ta shpëtojnë atë prej saj. I dobët është edhe lutësi edhe i luturi.

74. Ata nuk madhëruan Allahun me madhërinë e Tij të vërtetë, që e meriton, Allahu është i Fuqishëm, Ngadhënjyës.

75. Allahu zgjedh të dërguar prej engjëjve dhe prej njerëzve, Allahu është Dëgjues dhe Vështrues i çdo gjëje.

76. Ai e di atë që e punuan më parë, dhe atë që do ta punojnë më vonë ata, dhe të gjitha çështjet i kthehen vetëm Allahut.

77. O ju që besuat, falni namazin me ruku e sexhde, dhe vetëm Zotin tuaj adhurojeni. Bëni punë të mira (të dobishme), se do të gjeni shpëtim.

78. Luftoni me një luftë të denjë për hir të Allahut, se Ai ju zgjodhi juve (ju përcaktoi për të luftuar për rrugën e Tij), dhe nuk ju obligoi në fe me ndonjë vështirësi, në fenë e babait tuaj, Ibrahimit. Ai edhe më parë, e edhe ky (Kuran) ju quajti muslimanë, e për të qenë i dërguari dëshmitar juaji, dhe për të qenë ju dëshmitarë ndaj njerëzve, pra falni rregullisht namazin, jepni zeqatin, përmbahuni me Allahun,

---

Allahu do ta ndihmojë gjithësesi atë, të cilit i bëhet padrejtësi, pse fuqia e Allahut është e pakufishme, fuqia e Tij shihet në rregullimin e gjithësisë, siç është nata e dita, shiu që bie prej së larti, të gjitha të mirat që ia ka përgatitur njeriut në këtë jetë, e megjithkëtë njeriu jobesimtar nuk falënderon, kundërshton dhe mohon të mirat.

Idhujtarët kundërshtojnë për dispozitat e shariatit islam. Kurani iu thotë, se çdo popull ka pasur dispozita të posaçme, sipas të cilave ka vepruar, dispozita që kanë qenë të caktuara prej Zotit, edhe dispozitat e Fesë Islame janë prej Zotit, prandaj përse polemizojnë ata me Muhamedin a.s.? Muhamedit a.s. i thuhet të mos e pengojë atë dialogu i tyre në thirrje për në rrugën e Zotit, sepse Ai do të gjykojë mes tyre në Ditën e Kijametit.

se Ai është Ndhimëtari juaj. Sa Mbrojtës i mirë dhe sa Ndhimëtar i madh që është Ai.<sup>239</sup>

### 23. SURETUL – MU'MINUN

*E zbritur në Meke, pas sures Enbija, ajete: 118*

*Përmes ajeteve të kësaj kaptine, ashtu sikundër dhe në ato të tjerat, që u shpallën gjatë kohës sa ishte Pejgamberi a.s. dhe muslimanët në Meke një theks i veçantë iu vihët çështjeve bazë të besimit. Si argument konkret, përmes të cilit manifestohet fuqia e pakufishme dhe urtësia e përsosur e Zotit Krijues përsbkruben disa krijesa në gjithësi, siç janë palët e qiejve, njeriu, gjallesat, bimët, llojet e ndryshme të vreshtave etj.*

*Përsbkruben edhe disa tregime të pejgamberëve të mëparshëm, si ai i Nubut, i Hudit, i Musait, i Merjemes dhe birit të saj Isait, përmes të cilëve Pejgamberi ynë, Muhamedi a.s., përfiton bindje e përvojë për durimin dhe qëndrueshmërinë e tyre kundër sulmeve, që iu bënëin popujt e tyre kryelartë,*

<sup>239</sup> Allahu di me hollësi për çdo send e qenie që ekziston, di edhe për kundërthëniet e idhujtarëve, sepse çdo gjë është e shënuar në Librin (në Levhi Mahfudh), pra gjykimi në Ditën e Kijametit është shumë i lehtë për Zotin. Duke mos pasur kurrfarë faktesh, e as kurrfarë njohurish, ata po adhuronin idhuj dhe aq shumë ishin dhënë pas tyre, sa që kur iu lexoheshin ajetet e Kuranit, atyre u bëheshin fytyrat e tyre të vrazhda nga mllefi dhe orvateshin t'u vërsuleshin atyre që lexonin. Ata do t'i gjejë dënimi më i madh, do t'i kapë zjarri e aty do të mbesin.

Sikur t'i bashkojnë fuqitë të gjithë zotat e tyre, nuk do të mund të krijonin asnjë mizë, që është më e dobëta, më e pavlera, më e mërzitshmja dhe që është më e përhapura në numër. E si mund të konsiderohen ata zota!? Ata nuk janë duke njohur si duhet Allahun, prandaj bëjnë krahasime të tilla, duke mos qenë asgjë kundruall Fuqiplotit.

Allahu ka caktuar nga engjëjt të dërguar që ua sjellin pejgamberëve shpalljen, ka caktuar edhe prej njerëzve të dërguar, që t'ua përcjellin shpalljen e Zotit njerëzve. Këtë duhet ta kemi të qartë, e besimtarët duhet t'iu përmbahen udhëzimeve të Zotit, ta adhurojnë vetëm Atë, të bëjnë vetëm vepra të mira, ta ndihmojnë dhe ta mbrojnë fenë që e shpalli Zoti, fenë që e pati edhe Ibrahim, sepse besimtarët janë të përcaktuar për këtë detyrë, prandaj edhe në shpalljet e para e edhe në Kuran janë quajtur muslimanë, dhe si të tillë do të jenë dëshmitarë ndaj popujve të tjerë në Ditën e Kijametit, sikurse edhe Pejgamberi do të jetë dëshmitar për ymetin e vet, prandaj duhet t'i mbështetem vetëm Zotit, pse nuk ka ndihmës, as mbrojtës si Madhëria e Tij.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës “El Haxhxb”. Falënderuar qoftë Allahu!

*e njëkohësisht bëhet edhe më i fortë ndaj sulmeve të idhujtarëve mekas.*

*Theksohet edhe çasti i trishtueshëm afër vdekjes kur pasi të kuptojnë jobsimtarët gjendjen e tyre të mjerueshme do të dëshirojnë të kthehen në jetën e kësaj bote edhe një herë, të besojnë dhe të bëjnë vepra të mira, por pendimi i tyre në atë moment është i kotë.*

*Flitet edhe për ndarjen e njerëzve në Ditën e Kijametit në dy grupe: të lumtur dhe fatkeq, për shikëputjen e çdo lidhjeje familjare e fisnore, e më në fund jepet edhe dialogu mes Sunduesit Suprem dhe xhehenemlinjve.*

*Kjo kaptinë e ka marrë emrin "Suretul-Mu'mininun" kaptina e besimtarëve për të përkujtuar përjetimin ndaj shpërblimit, që ua premtoi Zoti Mëshirues, për xhenetin "Firdevs".*

## 23. SURETUL - MU'MINUN

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Është e sigurt se kanë shpëtuar besimtarët;
2. ata të cilët janë të përlurur dhe të kujdesshëm gjatë faljes së namazit;
3. ata të cilët i shmangen të kotës (fjalë a punë);
4. dhe ata të cilët rregullisht e japin zeqatin;
5. dhe ata të cilët e ruajnë nderin e vet (për sa i përket jetës intime);
6. me përjashtim ndaj grave të veta (me kurorë) dhe ndaj atyre (robërshave), që i kanë në pronësinë e vet, për të cilat nuk janë të qortuar;
7. e kush kërkon përtej tyre (dëfrim nga të ndaluarat), të tillët janë ata që kanë shkelur normat e caktuara;
8. dhe ata të cilët me kujdes i ruajnë ato që u janë besuar (sende ose fjalë), e ruajnë edhe premtimin e dhënë;
9. dhe ata të cilët i kushtojnë kujdes kohës së namazit të tyre.
10. Të tillët janë mu ata trashëgimtarët,
11. të cilët e trashëgojnë Firdevsin dhe aty ata janë përgjithmonë.<sup>240</sup>

<sup>240</sup> Në këto ajete përshkruhen gjashtë cilësitë e besimtarëve të drejtë, të cilët e meritojnë shpërblimin me xhenetin Firdevs, që është xheneti më i dalluar. Pejgamberi a.s. ka thënë: "Kur kërkon prej Allahut, kërkon xhenetin Firdevs, se ai është më i larti, është mesi i xheneteve nga i cili burojnë lumenjtë e xheneteve" (Muslimi).

Cilësitë e përshkruara janë: sinqeriteti dhe përlurja gjatë faljes së namazit; largimi nga çdo fjalë a vepër e kotë e padobishme; pastrimi i pasurisë duke dhënë me rregull

12. Vërtet, Ne e krijuam njeriun prej një ajke (lëngu), e një balte.
13. Pastaj atë (ajkë - baltë) e bëmë (e shndërruam) pikë uji (farë) në një vend të sigurt.
14. Më pas, atë pikë uji e bëmë copë gjaku, e atë gjak të ngurtë e bëmë copë mishi, e atë copë mishi e shndërruam në eshtra, edhe eshtrave ua veshëm mishin, pastaj atë e bëmë krijesë tjetër (me shpirt). I Lartë është Allahu, më i miri Formësues!
15. Mandej, pas kësaj (krijese) ju do të vdisni.
16. E në Ditën e Kijametit ringjalleni.
17. Ne krijuam mbi ju shtatë palë (qiej) dhe nuk jemi të pakujdesshëm ndaj asaj që krijuam.
18. Ne lëshuam me masë ujë nga qielli dhe atë e përqendrojmë në tokë. Po Ne kemi mundësi edhe ta humbim atë (ujin).
19. Dhe me anën e tij Ne mundësuam për ju kopshte hurmash e rrushi, që në to keni shumë pemë dhe hani prej tyre.
20. Dhe (krijuam) trupa drunjsh, që mbijnë në kodrën Sina e që japin vajra dhe mëlmesa për ngrënësit.
21. Ju edhe nga kafshët keni një mësim, sepse ju freskojmë me lëng prej barqeve të tyre dhe keni shumë dobi prej tyre, e edhe prej tyre ushqeheni.
22. Dhe mbi to e mbi anije barteni (hipni).<sup>241</sup>

zeqatin; ruajtja prej imoralitetit dhe prej zbulimit të organeve gjentiale, pse edhe njëra edhe tjetra janë të ndaluara rreptësisht. Bën përjashtim jeta bashkëshortore dhe marrëdhëniet intime me robëresha, besnikëria ndaj sendit ose fjalës së besuar dhe saktësia në zbatimin e premtimit të dhënë; kujdesi i kryerjes së namazit në kohët e caktuara. Cilësitë e përshkuara dhe të kërkuara prej besimtarëve janë në dobi të vetë jetës së njeriut dhe të bashkësisë në këtë jetë, e njerëzve të tillë që janë të dobishëm Zoti xh. sh. do t'iu dhurojë xhenetin Firdevs në jetën e amshueshme.

<sup>241</sup> Pas përshkrimit të cilësive të besimtarëve kjo pjesë i bën një vështrim fuqisë krijuese të Zotit. Përmenden nëntë etapa nëpër të cilat kalon njeriu dhe përfundon me ringjalljen. Origjina e njeriut të parë ishte prej balte, e për njerëzit e tjerë ajo zëvendësohet me një pikë uji dhe kështu vazhdon krijimi i tyre. Përmenden shtatë palë të larta, që ne i quajmë qiej, e gjenden mbi ju, megjithëse kur u krijuan ato ne ende nuk ishim krijuar. Më pas, përmenden të mirat që vijnë pas shiut, edhe dobitë që kemi prej kafshëve prej të cilave përfitojmë qumështin, lëshin, mishin, e edhe transportin e tyre. Të gjitha këto do të duhej t'i shërbenin njeriut si argument për respekt dhe falënderim ndaj Krijuesit Fuqiplotë, që ta meritojë shpërblimin e madh në jetën e amshueshme. I duhet vënë veshin thënies: Ne nuk jemi të pakujdesshëm ndaj asaj që krijuam. E dihet se mbikëqyrja, kujdesi i Zotit ndaj çdo sendi e krijese, nuk përfundon me krijimin e tij, po kjo mbikëqyrje e ky kujdes janë të përhershme; Ai gjithnjë dhe në çdo çast udhëheq dhe orienton krijesat e veta, nuk i krijoi e pastaj t'i lërë pa mbikëqyrje të përhershme.

23. Ne e patëm dërguar Nuhun te populli i tij, e ai iu tha: “O populli im, adhurojeni vetëm Allahun, se nuk ka të adhuruar të vërtetë pos Tij; a nuk i frikësoheni (dënimit)?”
24. E paria e atij populli që nuk besuan, thanë: “Ky nuk është tjetër pos njeri sikurse edhe ju, po dëshiron të jetë më i lartë se ju. Po të dëshironte Allahu do të dërgonte engjëj; ne një gjë të tillë nuk e kemi dëgjuar as nga të parët tanë!”
25. Ai nuk është tjetër pos një njeri i sëmurë mentalisht, prandaj pritni (kini durim) edhe për një kohë.
26. Ai (Nuhu) tha: “Zoti im, më ndihmo për atë që më përgënjeshtrojnë”.
27. E Ne i shpallëm: “Ndërto anijen nën mbikëqyrjen Tonë dhe sipas urdhrit Tonë, e kur të vijë urdhri Ynë dhe të gufojë (uji nga) furra, atëherë ti ngarko në të prej secilit lloj nga një çift (palë), edhe familjen tënde, me përjashtim të atij ndaj të cilit ka marrë fund vendimi për të, pra mos kërko (falje) prej Meje për ata që janë mëkatarë, pse ata janë të përmbytur.
28. E kur të vendosesh ti dhe kush është me ty në anije, atëherë thuaj: “Lavdia qoftë për Allahun, i cili na shpëtoi prej popullit të prishur!”
29. Dhe thuaj: “Zoti im, më zbarko në një vend të bekuar, e Ti je më i miri i atyre që bëjnë vendosjen!”
30. Nuk ka dyshim, se në këto (ngjarje të popujve) ekzistojnë fakte bindëse. Në të vërtetë Ne i vëmë në provë.
31. Mandej pas tyre Ne sollëm popull tjetër.
32. Edhe atyre iu dërguam peygamber nga mesi i tyre (që u tha): “Adhuroni Allahun, ju nuk keni ndonjë të adhuruar të vërtetë pos Tij, a nuk frikësoheni!”
33. Edhe paria nga populli i tij, e cila nuk besoi dhe e mohoi jetën tjetër dhe të cilëve Ne iu patëm mundësuar rehati e begati në jetën e kësaj bote, thanë: “Ky nuk është tjetër pos njeri, sikurse edhe ju, ha ashtu si hani ju dhe pi ashtu si pini ju!”
34. E nëse i përuleni një njeriu që është si ju, vërtet atëherë do të jeni të humbur e të mashtruar.
35. Mos vallë ai po ju premton, se pasi të vdisni, të bëheni dhe’ e eshtra (të kalbur), do të nxirreni të gjallë?”
36. Sa larg e larg është sendërtimi i asaj që premtoheni.

37. Nuk ka tjetër, pos jetës sonë të kësaj bote, vdesim, lindim dhe ne nuk do të ngjallemi!
38. E ai (Hudi) nuk është tjetër pos njeri, që trillon gënjeshtër ndaj Allahut, po ne nuk i besojmë atij.
39. Ai (Hudi) tha “Zoti im, më ndihmo se ata po më përgënjeshtrojnë!”
40. E Ai (Zoti) tha: “Së shpejti do të dëshpërohen ata”.
41. Atëherë me të drejtë ata i zuri ushtima (dënimi) dhe ashtu i bëmë sikur të ishin hedhurina (mbeturina). Larg qoftë prej mëshirës së Zotit populli zullumqar.
42. Mandej pas tyre Ne sollëm brezni të reja.
43. Asnjë nga popujt (e shkatërruar) nuk mundi ta shpejtojë e as ta vonojë afatin e vet të caktuar.
44. Ne më pas i dërguam peygamberët tanë një pas një, mirëpo çdoherë që një populli i erdhi i dërguari i vet, ata e përgënjeshtroan atë, prandaj Ne i përcollëm ata (me dënim) njërin pas tjetrit dhe i bëmë, që të përmenden në tregime. I shkatërruar qoftë populli që nuk beson!
45. Më pas Ne dërguam Musain dhe vëllain e tij Harunin me mrekulli dhe argumentet tona të qarta,
46. te faraoni dhe rrethi i tij, po ata u treguan kryelartë, sepse ishin popull mendjemadh.
47. Dhe thanë: “Si t’u besojmë dy njerëzve që janë si ne, kur populli i tyre është në shërbimin tonë?”
48. Kështu, ata i përgënjeshtroan që të dy, prandaj me të drejtë i shkatërruam.
49. Ne Musait i dhamë librin (pas shkatërrimit të faraonit), në mënyrë që ata (populli israilit) të gjejnë rrugën e drejtë.
50. Edhe të birin e Merjemes dhe nënën e tij i paraqitëm si argumente (mrekulli) dhe i vendosëm që të dy në një rrafshnaltë dhe me ujë rrjedhës.
51. (Ne iu patëm thënë): “O ju të dërguar, hani atë që është e lejuar dhe e mirë dhe bëni vepra të mira, se Unë e di atë që ju veproni.
52. Kjo feja juaj është e vetmja fe e Unë jam Zoti juaj, ruajuni dënimet Tim.”<sup>242</sup>

<sup>242</sup> Në ajetet e sipërhënuara përshkruhen pesë ngjarje, duke filluar që nga ajo e popullit të Nuhut, e për t’u lidhur pastaj me tregimin rreth Ademit, sepse Nuhu konsiderohet Ademi i dytë, sepse lloji i njerëzve është i kufizuar në pasardhësit e tij pas tij. Përmendet



53. E ata më vonë u ndanë në grupe sipas çështjes së fesë dhe secili grup krenohej me atë që kishte përvetësuar për vete.

54. Prandaj ti (Muhamed) lëri ata edhe një kohë në atë mashtrimin e tyre.

55. A mos mendojnë ata, se me atë që jemi duke iu dhënë atyre nga pasuria dhe fëmijët,

56. nxitojmë t'ua ofrojmë atyre të mirat? Jo, kurrsesi, por ata nuk janë duke e kuptuar.

57. Vërtet, ata të cilët ndaj madhërisë së Zotit të tyre kanë frikë,

58. ata, të cilët u besojnë argumenteve të Zotit të vet,

59. dhe ata, të cilët nuk i përshkruajnë shok Zotit të vet,

60. dhe ata, të cilët japin (sadaka-zeqatë) nga ajo që iu është dhënë, pse dinë se do të kthehen te Zoti i tyre, andaj zemrat e tyre i kanë të frikësuara,

61. të tillët janë duke nxituar drejt të mirave dhe do t'i arrijnë të parët ato.

62. Ne nuk e obligojmë asnjë njeri përtej mundësive të tij dhe te Ne është libri (i shënimeve), që i shënon saktësisht (veprat) dhe atyre nuk u bëhet padrejtësi.

---

pastaj populli i Hudit e brezave të tjerë, i Musait dhe i Harunit, i Isait dhe i nënës së tij. Të gjitha këto tregime kanë si qëllim t'ia lehtësonin brengat e vështirësitë, që po përjetonte Muhamedi a.s. nga kundërshtimi që i bënte populli i vet, përderisa edhe pejgamberët e tjerë qenë përgënjeshtuar e torturuar prej popujve të tyre, siç ishte rasti i pejgamberëve të përmendur në këto ajete.

Siç mund të kuptohet nga kundërshtimet e popujve të mëparshëm, edhe prej idhujtarëve në kohën e Muhamedit a.s., si arsye kryesore e mosbesimit të tyre ishte: mundësia e ringjalljes në përgjithësi. Zakonisht njerëzit kryelartë refuzonin, si njëerën ashtu edhe tjetrën mundësi për shkak se i frikësoheshin uljes së autoritetit të tyre ndaj atij të pejgamberit dhe përgjegjësisë për vepra pas ringjalljes. Veçanërisht mendjemëdhenjtë, të cilët jetonin në një komoditet, nuk dëshironin ta frenonin veten nga kënaqësitë e kësaj jete, edhe kur ato ishin jashtë rrugës së drejtësisë dhe jashtë humanitetit, prandaj për t'i pajtuar veten dhe veprimet e tyre të padrejta mohuan mundësinë e ringjalljes dhe përgjegjësinë para Zotit në jetën tjetër, dhe kështu vazhdojnë rrugën e tyre të gabuar e përpiqen, që t'i mashtrojnë edhe të tjerët, dhe të formojnë shoqëri sa më të madhe, duke u paraqitur në sy të njerëzve naivë, si fuqi e forcë e madhe. Prandaj Kurani ua tërheq vërejtjen kryelartëve, se do të dënohen me zjar, se do të nënçmohen e do të bëhen të paafte mu si foshnja që vihet në djep prej të tjerëve, ashtu edhe ju do të veleni në xhehenem, aty ku dëshirojnë zebanijet e xhehenemit, duke mos patur kurrfarë fuqie mbrojtëse.

Në fund paraqitet detyra e të gjithë pejgamberëve, e që ishte, se të gjithë thirrën në një besim, se feja e tyre ishte një, dhe se të gjithë ishin të dërguar prej një Zoti.

63. Por zemrat e tyre (mohuesve) janë të verbuara nga ky (libër), e përveç kësaj, ata vazhdojnë të bëjnë vepra të këqija.
64. Ndërkaq kur t'i kapim me dënim ata që kanë bërë jetë të shfrenuar, atëherë ata me britmë bëjnë lutje (duke kërkuar ndihmë).
65. Mos e ngreni zërin tashti, se ju nuk e keni ndihmën Tonë!
66. Sepse juve iu lexoheshin ajetet e Mia, e ju zmbropseshit,
67. si arrogantë ndaj tij (ndaj Kuranit, ose ndaj Qabes), e me fyerje kundër tij natën bisedonit.
68. A nuk e menduan ata thellë fjalën (Kuranin), apo mos iu erdhi atyre diçka, që të parëve të tyre të lashtë nuk u pat ardhur,
69. apo mos nuk e njohin të dërguarin e vet (Muhammedin), prandaj ata e refuzojnë atë?
70. Apo mos thanë për të, se është i çmendur? Jo, por ai ka ardhur me të vërtetën, e shumica e tyre e urrejnë të vërtetën.
71. E sikur të përputhej e vërteta me dëshirat e tyre do të shkatërrheshin qiejt e toka dhe çdo gjë që gjendet në to. E megjithatë, që Ne ua sollëm atyre (me këtë Kuran) famën e tyre, ata u zmbropsën ndaj përkujtimit të vet.
72. A mos iu kërkon ti atyre ndonjë shpërblim? Po shpërblimi i Zotit tënd është më i miri, pse Ai është Furnizuesi më i mirë.
73. Ç'është e vërteta, ti i fton ata në rrugë të drejtë.
74. Po ata që nuk e besojnë botën tjetër i shmangen rrugës së drejtë.<sup>243</sup>
75. Edhe sikur t'i mëshironim ata (idhujtarët) dhe t'ua kishim larguar

<sup>243</sup> Edhe pse të gjithë pejgamberët mësuan për të njëjtin besim dhe njerëzit qenë thirrur të jenë të bashkuar, ata u ndanë në shumë grupe, si: mexhuse, jehudi, të krishterë, etj., dhe kështu morën rrugë të gabuara, duke pretenduar secili grup, se rruga e tij është më e mira. Ata mendojnë, se janë të privilegjuar pse Ne iu kemi dhuruar pasuri e fëmijë; por le ta dijnë se janë të mashtruar. Janë për t'u krenuar ata të cilët i frikësohen madhërisë së Zotit, ata që i besojnë shpalljet e tij, ata që nuk adhurojnë tjetër pos Zotit, ata që duke e ditur se do të kthehen të Zoti kanë frikë në zemrat e tyre, dhe nga pasuria e tyre japin zeqat. Të pajisurit me këto virtyte, sigurisht do të arrijnë shpërblimin e merituar, e arritja e virtyteve të tilla nuk është e pamundshme.

Dënimi i zë zakonisht së pari ata që jetojnë në komoditet, sepse ata janë prijësit e punëve të këqija, e prandaj atyre nuk iu pranohet, as lutja për shpëtim, pse përveç se nuk ua vinin veshin mësimëve të Kuranit, ata me kryelartësi e fyenin, si Kuranin ashtu edhe vendin e shenjtë, Qaben, edhe pse e njihnin mirë besnikërinë dhe drejtësinë e Muhamedit a.s., madje e quanin edhe të çmendur. Kurani nuk përputhej me dëshirat e tyre, sepse ajo do të ishte shkatërrim. Megjithatë Kurani ua shtonte atyre famën dhe autoritetin, sikur ata ta besonin, por ata e refuzonin, edhe pse Muhamedi a.s. nuk kërkonte nga ata ndonjë tagër, por vetëm i udhëzonte në rrugën e drejtë e të shpëtimit.

fatkeqësitë, ata do të vazhdonin të zhytreshin në zhgënjimin e tyre.

76. Ne i sprovuam ata me dënim, po ata nuk iu përrulën Zotit të tyre e nuk iu drejtuan me lutje.

77. Derisa t'ua hapim një derë dënimit e ashpër, atëherë ata do të mbesin aty me shpresa të humbura.

78. Ai është, që ua krijoi të dëgjimin, shikimin dhe të kuptuarit tuaj; sa pak jeni mirënjohës.

79. Dhe Ai është që ju krijoi në tokë dhe vetëm tek Ai do të tuboheni.

80. Dhe Ai është që jep jetë dhe vdekje dhe vetëm Ai bën ndryshimin e natës e të ditës; si nuk e kuptoni?

81. Por ja, ata flasin, ashtu si flisnin ata para tyre.

82. Ata thanë: "Pasi të vdesim e të bëhemi dhe e eshtra të kalbura, a do të ringjallemi?"

83. Kjo na është premtuar ne edhe prindërve tanë më parë, po kjo nuk është gjë tjetër pos një mit i lashtë!

84. Thuaj: "E kujt është toka dhe çdo gjë që ka në të, nëse jeni që e dini?"

85. Ata do të thonë: "E Allahut". Atëherë thuaju: "Përse pra nuk mendoni?"

86. Thuaj: "Kush është Zoti i shtatë qiejve dhe Zot i Arshit të madh?"

87. Ata do të thonë: "Allahu!" Thuaju: "E pse nuk frikësoheni pra?"

88. Thuaj: "Në dorën e kujt është i tërë pushteti i çdo sendi, dhe Ai është që mbron (kë të dojë), e që prej Atij nuk mund të ketë të mbrojtur; nëse jeni që e dini?"

89. Ata do të thonë: "Në Dorë të Allahut!" Thuaj: "E si mashtroheni pra?"<sup>244</sup>

<sup>244</sup> Kurejshitet idhujtarë i pat zënë një skamje e tmerrshme, derisa u detyruan të hanin edhe shtazë të ngordhura. Një farë Thumame bin Athal iu kishte bllokuar rrugën e tregtisë dhe ishte betuar, se nuk do të lejonte kokërr drithi të sillej në Meke derisa Pejgamberi a.s. të lejonte një gjë të tillë. Kur u shtrënguan së tepërmi nga skamja Ebu Sufjani i tha Pejgamberit a.s.: Po mendon, se je i dërguar mëshirë për botën? Pejgamberi i përgjigjti: "Po!" Atëherë ai tha: Prindërit e idhujtarëve ranë viktimë nga shpata, të bijtë e tyre po bijnë viktimë urie, atëherë Pejgamberit iu shpall ajeti: "Edhe sikur t'i mëshirojmë... dhe u tërhoqi vërejtjen se ata do t'i zërë dënimi edhe më i ashpër, përdërisa nuk i pranojnë mësimet e Allahut të shpallura në Kuran.

Allahu ua numëron të mirat, që iu ka dhënë njerëzve, e megjithatë disa prej tyre, si kurejshitet, nuk falënderojnë fare. Ai sqaron fuqinë e Vet të pakufishme në krijimin e çdo sendi, në pushtetin dhe kompetencën e Tij edhe ndaj Arshit të madh, për atë se vetëm Ai merr në mbrojtje atë që do, dhe askush tjetër nuk mund të ketë mbrojtje jashtë mbrojtjes së Tij, po edhe pas këtyre fakteve ata bredhin në iluzionet e mëparshme.

90. Por jo, Ne ua sollëm atyre të vërtetën, e megjithatë ata jetojnë me gënjeshtër (duke adhuruar idhuj).
91. Allahu nuk ka marrë për Vete kurrfarë fëmijë (as nga engjëjt, e as nga njerëzit), nuk ka me Të ndonjë zot tjetër, pse (sikur të kishte zot tjetër), atëherë secili zot do të veçohej me atë që ka krijuar, dhe do të dominonin njëri mbi tjetrin! I lartë, i pastër është Allahu nga ato që ia përshkruajnë.
92. Ai e di të fshehtë e të dukshmen, Ai është larg atyre që ata ia shoqërojnë.
93. Thuaj: “Zoti im, po qe se patjetër do të më tregosh atë (dënim) që ua premtove atyre,
94. Zoti im, mos më fut pra, mua tek ai popull zullumqar!”
95. Në të vërtetë, Ne kemi fuqi të ta tregojmë ty atë që ua kemi premtuar atyre.
96. Ti të keqen ktheje me më të mirën. Ne e dimë më së miri atë që shpifin ata.
97. Dhe thuaj: “O Zot i im, unë mbrohem me Ty prej cytjeve të djajve!”
98. Dhe mbështetem te Ti, që ata të mos më afrohen!”
99. E kur ndonjërit prej tyre i vjen vdekja ai thotë: “O Zoti im, më kthe,
100. që të bëj vepra të mira e ta kompensoj atë që lëshova!” Kurrsesi (nuk ka kthim), e kjo është vetëm fjalë që e thotë ai, e ata kanë para tyre një perde (distancë periodike) deri në ditën kur ringjallen.
101. E kur i fryhet surit (herën e dytë), atëherë në atë ditë nuk do të ketë lidhje familjare mes tyre, e as që do të pyesë kush për njëri-tjetrin.
102. E kujt i peshojnë më rëndë peshoret (veprat e mira), ata janë të shpëtuarit.
103. Ndërsa atyre, që iu peshojnë lehtë peshoret (veprat e mira), ata janë që humbën veten dhe janë në xhehenem përgjithmonë.
104. Zjarri do t’ua djegë atyre fytyrat dhe do të duken shumë të shëmtuar brenda tij.[1]
105. (atyre iu thuhet): A nuk iu janë lexuar juve ajetet e Mia; e ju nuk i besuat ato?
106. Ata thonë: “O Zoti ynë, ne na patën mundur të këqijat (u dhamë pas epsheve të Dunjasë) dhe si të tillë ishim popull i humbur!
107. Zoti ynë, na nxirr prej tij, e nëse gabojmë përsëri, atëherë vërtet jemi mizorë!”

108. Ai thotë: “Heshtni aty e mos më folni!”

109. Pse një grup prej robërve të Mi thanë: “O Zoti ynë, ne besuam, prandaj na fal dhe na mëshiro, se Ti je më i miri i mëshiruesve!”<sup>245</sup>

110. E ju i patët tallur ata, saqë ajo tallje bëri që të harronit përkujtimin ndaj Meje, madje edhe qeshnit me ta.

111. E Unë sot i shpërbleva ata, për atë që ishin të durueshëm ata janë fitimtarët.

112. Ai thotë: “E sa vjet keni kaluar në tokë?”

113. Ata thonë: “Kemi qëndruar një ditë ose një pjesë të ditës, pyeti ata që dinë numërimin!”

114. Ai thotë: “Mirë e keni, sikur ta dinit, njëmend pak keni qëndruar!”

115. A menduat, se Ne ju krijuam kot dhe se ju nuk do të ktheheni te Ne?

116. I Lartë është Allahu, Sunduesi i vërtetë, nuk ka të adhuruar të vërtetë pos Tij, Zot i Arshit fisnik.

117. E kush adhuron me Allahun edhe ndonjë zot tjetër, dhe për të cilin nuk ka kurrfarë fakti, përgjegjësia e tij është para Zotit të vet, e mohuesit nuk do të shpëtojnë.

118. E ti thuaj: “O Zoti im, më fal e më mëshiro, se Ti je më i miri Mëshirues!”<sup>246</sup>

<sup>245</sup> Përmes Kuranit Zoti solli fakte për Njësinë e Tij, për ringjalljen dhe për përgjegjësinë në Ditën e Gjykimit, mohoi trillimet e atyre që thanë, se Zoti ka fëmijë dhe se mund të ketë edhe zota të tjerë pos Tij.

Muhamedi a.s., edhe pse ishte i sigurt, se nuk do të përfshihej me atë dënim, që do t'i zërë zullumqarët, ai u mësua prej Zotit të shprehë lutje në shenjë modestie dhe robërie ndaj Tij, e Ai i tha, se nuk do t'i ndëshkojë ata deri në një farë kohe, ndërsa ai të sillej mirë ndaj tyre, sepse është punë e Tij se ç'do të bëjë me ta. Ai e mëson Muhamedin, e përmes tij edhe të gjithë besimtarët, se duhet kërkuar mbrojtjen e Zotit prej cytjeve të djallit dhe prej përzierjes së tij në punët e njeriut duke thënë: Eudhubil-Lahi mineshshejtanir raxhim!-, ose duke i thënë këto dy ajete: 97-98. Të mësuar prej Pejgamberit a.s. sahabët iu mësonin fëmijëve të vet përmendësh këto dy ajete dhe i porositnin t'i lexojnë kur binin për të fjetur. Idhujtarët kryeneçë do të kërkojnë të kthehen sërish në dynja, të besojnë e të bëjnë vepra të mira, pse mu në rastin e vdekjes ata do ta shohin se çka i pret, por është e kotë, sepse nuk ka kthim. Ata do të qëndrojnë për një kohë në atë jetë të varrezave, në Berzah, e pastaj kur vjen trishtimi e përgjegjësia për veprat e bëra në këtë jetë, askujt nuk do t'i bjerë në mend, as për më të afërmit. Atij që një e mirë i peshon më shumë se të këqijat do të shpëtojë, e ata që kanë më shumë të këqija se të mira do të dënohen, përveç nëse i përfshin mëshira e Allahut dhe falja e tij nëse janë muslimanë.

<sup>246</sup> Pas pendimit të cilin do ta shfaqin xhehenemlinjtë, pas pranimit të gabimit ata do të përpiqen të kërkojnë ndjesë, e t'u lehtësohet dënimi i idhët, po atyre së pari do t'u tërhiqet vërejtja për udhëzimet e Kuranit, që u patën ardhur e lexuar, e ata nuk i

## 24. SURETUN - NUR

*E zbritur në Medine, pas sures El Hashbru, ajete: 64*

*Kjo kaptinë e shpallur në Medine përmbledh rregulla e dispozita të ligjit islam, përmbledh rregulla të një orientimi të drejtë të jetës të bazuar në themele të një morali të shëndoshë. Shqyrton çështje me karakter të përgjithshëm, e edhe asosh me karakter të veçantë dhe besimtarët i udhëzon t’iu përmbahen atyre.*

*Në ajetet e kësaj kaptine janë dhënë sqarime për disa norma edukative, të cilave besimtarët duhet t’iu përmbahen, si në jetën e tyre individuale, ashtu edhe në jetën e përbashkët shoqërore, si: leja për të hyrë në shtëpitë e familjeve të tjera, të përmbajturit nga shikimi i pjesëve të mbuluara e të palejuara të trupit, ruajtja e nderit dhe e moralit, mospërzjerja e burrave me gra të huaja, shembëlltyra e familjes dhe e shtëpisë së muslimanit për sa i përket nderit e pastërtisë, dhe zbatimi i dispozitave të Allahut.*

*Familja si celulë e bashkësisë së gjerë ka rëndësi të madhe në rolin e saj edukativ, prandaj edhe parashtrohen këto rregulla të parimit islam.*

*Për ta ruajtur pastërtinë, nderin, autoritetin e familjes muslimane janë përcaktuar normat e masave ndëshkuese kundër atyre që bëjnë zina, që trillojnë shpifje kundër njerëzve të pafajshëm, kundër bashkëshortëve të veta etj. E grave të ndershme iu jepen udhëzime, se si duhet të ruajnë krenarinë e tyre duke i mbajtur të mbuluara pjesët më të ndijshme të trupit. Halifi i dytë i muslimanëve Omer bin Hatabi iu pat shkruar banorëve të qytetit Kufa, që këtë kaptinë t’ua mësojnë grave.*

*Qubet: “Suretun Nuri” – kaptina e dritës, sepse rregullat dhe dispozitat e ligjit islam, normat edukative, të cilat ngrejnë lart vlerën e njeriut të*

---

pranuan, prandaj përbuzen kur iu thuhet: Heshtni aty! Fjalën “Ihseu” e përktheva me fjalën heshtni, që në të vërtetë është fjalë qortuese. Pastaj për të vërtetuar, se ajo masë dënimi ndaj tyre është meritë e vetë atyre, e jo ndonjë padrejtësi, u përmenden talljet dhe fyerjet, që ua bënin ata muslimanëve që ishin më të varfër, si Bilali, Hababi, Suhejbi etj., dhe iu thuhet, se për durimin që bëjnë ata muslimanë ndaj torturave të tyre dhe nuk u lëkundën asnjë herë në besimin e tyre të drejtë, e fituan xhenetin.

Në fund iu tërhiqet vërejtja, se kanë qenë të njoftuar për jetën e shkurtër në dynja, se nuk janë krijuar rastësisht njerëzit shkel e shko pa ndonjë qëllim të caktuar, prandaj ata që nuk u besuan shpalljeve të Zotit, nuk do të gjejnë shpëtim. Bamirësit udhëzohen, që të kërkojnë gjithnjë mëshirën e Zotit xh. sh. Përfundoi me ndihmën e Zotit përkthimi dhe komentimi i sures “El Mu’minun”. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

*radbitura në këtë kaptinë janë rreze e shkëndijave të dritës së dhuruar prej Allahut të Madhëruar, pra është dritë për të gjithë ata që i përqafojnë këto rregulla.*

## 24. SURETUN - NUR

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. (Kjo është) Kaptinë, të cilën Ne e zbritëm dhe Ne e bëmë detyrim të domosdoshëm (zbatimin e dispozitave që theksohen në të) dhe Ne parashtruam në të argumente të qarta në mënyrë që të merrni mësim.
2. (dispozitë obliguese është që) Laviren dhe lavirin t'i rrihni, secilin prej tyre me nga njëqind të rëna, dhe në zbatimin e dispozitave të Allahut mos u tregoni zemërbutë ndaj atyre të dyve, nëse jeni që i besoni Allahut dhe botës tjetër. E gjatë zbatimit të ndëshkimit ndaj tyre, le të jenë të pranishëm një numër besimtarësh.
3. Laviri nuk do të duhej të martohej me tjetërkënd, pos me ndonjë lavire ose idhujtare, e me laviren nuk do të duhej të martohet kush, pos ndonjë lavir o idhujtar. Ajo (kurvëria ose martesja me te) është e ndaluar për besimtarët.
4. Edhe ata, të cilët bëjnë shpifje për gratë e ndershme dhe nuk sjellin katër dëshmitarë t'i rrihni ata me nga tetëdhjetë të rëna dhe atyre mos ua pranoni dëshminë më kurrë. Të tillët janë të pabesueshëm.
5. Me përjashtim të atyre, që pendohen më vonë dhe përmirësohen, vërtet Allahu është Shumëfalës dhe Mëshirues i madh.
6. Ndërsa ata, të cilët shpifin për gratë e veta dhe nuk kanë dëshmitar tjetër pos vetes, dëshmimi i çdonjërit prej tyre është: të betohen katër herë në Allahun, se thonë të vërtetën.
7. E pesta (herë e betimit) është: Mallkimi i Allahut qoftë mbi të, nëse ai gënjen.
8. E nga ajo (gruaja e shpifur) largohet dënimi, nëse katër herë betohet në Allahun, se ai (shpifësi) gënjen.
9. E pesta herë e betimit të jetë që ta godasë hidhërimi i Allahut atë (gruan), nëse shpifja ka qenë e vërtetë.

10. Dhe sikur të mos ishin dhurata dhe mëshira e Allahut ndaj jush (ju do të mbaronit). Pa dyshim Allahu është Pranues i pendimit dhe shumë i Urtë.<sup>247</sup>

11. S'ka dyshim, se ata që trilluan shpifje janë një grup prej jush. Ju mos e merrni atë si ndonjë dëm për ju, përkundrazi ajo do të jetë në dobinë tuaj. Secilit prej tyre do t'i takojë dënimi sipas pjesëmarrjes në mëkat, e atij prej tyre që e barti pjesën e madhe (të shpifjes), i takon dënimi i madh.

12. E përse kur e dëgjuan atë (shpifje) besimtarët dhe besimtares të mos mendonin të mirën, si për vete dhe të thonin: "Kjo është shpifje e qartë?!"

13. Përse ata nuk i sollën katër dëshmitarë për këtë? E derisa nuk sollën dëshmitarë, ata pra tek Allahu janë mu gënjeshtarët.

14. E sikur të mos ishte mëshira e Allahut dhe mirësia e Tij ndaj jush, në këtë dhe në botën tjetër juve do t'ju kapte dënimi shumë i madh, për shkak të asaj në të cilën u hodhët.

15. Kur ju atë (shpifjen) e përcollët me gjuhën tuaj dhe për atë që nuk kishit kurrfarë dije flisnit duke menduar, se ajo ishte imtësi e parëndësishme, ndërsa tek Allahu ajo është e madhe.

16. E përse, kur e dëgjuat atë, nuk thatë: "Ne nuk na takon të flasim për këtë. I Lartë je Ti, kjo është shpifje e madhe!"

<sup>247</sup> "Suretun" do të thotë pozitë, vend, famë e lartë, beden i lartë; kështu quhen të gjitha kaptinat e Kuranit. E tillë është edhe kjo. Vetë fillimi i kësaj sureje me këtë emër na tërheq vërejtjen, se i duhet kushtuar vëmendje e posaçme përmbajtjes së saj dhe dispozitive të shariatit islam, që janë shprehur në të.

"Zinaja" - prostitucioni, kurvëria është një prej veseve më të shëmtuara, që rrënon në themel qytetërimin e një bashkësie njerëzore, prandaj feja ka paraparë masa të rrepta ndëshkuese kundër bartësve të kësaj dukurie, e me qëllim të formimit të individëve me moral të lartë e të pastër, të cilët do ta përbëjnë një bashkësi të lumtur me virtyte shumë të larta.

Masa ndëshkuese nuk është kurrfarë imponimi prej shariatit islam. Masa ndëshkuese kundër lavirit dhe lavires e theksuar në këto ajete ka të bëjë me të pamartuarit. Pjesëmarrja e një numri populli gjatë zbatimit të masës ndëshkuese ka si qëllim poshtërimin e të tillëve, përhapjen e turpit të tyre dhe largimin e të tjerëve nga vepra të tilla të ndyra. Masa ndëshkimore kundër atyre që shpifin kundër grave të ndershme për ndonjë vepër të tillë ka si qëllim ruajtjen e nderit të grave të ndershme dhe pengimin e shpifjeve të tilla.

Porosia për të mos u martuar me gruan ose burrin e pamoralshëm ndihmon pastrimin e bashkësisë prej individëve të tillë. Gjithashtu betimi i paraparë në mes të bashkëshortëve, kur ata shpifin për njëri-tjetrin është mëshirë dhe urtësi e madhe prej të lumit Zot, në mënyrë që të mos pësojë i pafajshmi.



17. Allahu ju këshillon, që një gjë e tillë të mos përsëritet kurrë, nëse jeni besimtarë të denjë.

18. Allahu sqaron për ju argumentet, sepse Ai është i Gjithëdijshëm e i Urtë.

19. Ata, të cilët dëshirojnë, që te besimtarët të përhapet imoraliteti, ata i pret dënimi i dhembshëm në këtë dhe në botën tjetër. Allahu di (të fshehtat) e ju nuk i dini.

20. Sikur të mos ishte mirësia e Allahut ndaj jush dhe mëshira e Tij (do ta përjetonit menjëherë dënimin), po Allahu është shumë i Butë, Mëshirues i madh.<sup>248</sup>

21. O ju që besuat, mos shkoni gjurmëve të djallit, pse kush ndjek gjurmët e djallit ai urdhëron për të shëmtuara e të irrituara, e sikur të mos ishte mirësia e Allahut ndaj jush dhe mëshira e Tij, askush prej jush nuk do të pastrohej kurrë (prej mëkateve), por Allahu e pastron atë që do Ai. Allahu dëgjon e di.

22. Të ndershmit dhe të pasurit nga ju, të mos betohen se nuk do t'u japin të afërmve, të varfërve dhe atyre që për hir të Allahut lanë vendlindjet e tyre, po le t'ua falin (gabimin) dhe mos t'ua zënë për

<sup>248</sup> Në një udhëtim të Pejgamberit a.s. me shokët për në luftë kundër fisit Beni Mustalik, si duket në vitin e pestë hixhri ai kishte marrë me vete edhe bashkëshorten e tij Ajshen. Në një vendpushimi ajo largohet për nevojë dhe kur kthehet, vëren se e kishte humbur qaforen, prandaj kthehet ta kërkojë. Ishte natë dhe ajo vonohet derisa e gjen, e kur kthehet te deveja në të cilën e kishte vendin dhe plaçkat e veta, nuk i gjen aty. Ata ishin nisur duke menduar, se Aishja ishte në vendin e vet. Ajo mbetet në rrugë; pas pak vjen Safan ibn Muattal Eselemi, që ishte në prapavijë të ushtrisë. E hip në deve dhe e arrin karvanin. Hipokritët me në krye Ubej ibni Selulin shfrytëzojnë rastin e kësaj ngjarjeje dhe përhapin lloj-lloj fjalësh. Në këtë valle shpifjesh hidhen edhe disa muslimanë. Zoti xh. sh. shpall këtë pjesë të Kuranit për pafajësinë e Ajshes, i ngren autoritetin duke shpallur ajete rreth pastërtisë së saj, ua tërheq vërejtjen muslimanëve, që lejuan përhapjen e një shpifje të tillë, pse nuk u ndaluan të mendonin, se a do të bënin edhe ata vetë një punë të tillë. Gruaja e Ebi Ejub El Ensariut i paska thënë burrit të vet: Dëgjove ç'po flitet për Ajshen?- Ai i paska thënë, po, edhe më pas e kishte pyetur: A do të kisha bërë ti, o shoqja ime, një punë të tillë? Ajo qenka përgjigjur: Jo kurrë vallahi! Nuk do ta kisha bërë. -Atëherë qenka gënjeshtër e trilluar prej munafikëve - i thotë Ebu Ejubi. Pejgamberit, Ebu Bekrit, Ajshes dhe Safvanit, të cilët ishin më të goditurit në atë shpifje Kurani iu thotë të mos brengosen, se ajo nuk është në dëm të tyre, po në dëm të munafikëve, të cilët për këtë shpifje vuajtën dënimin në këtë botë e do ta vuajnë edhe në botën tjetër.

Muslimanët qortohen përse lejuan një përhapjen e një shpifje të tillë, pse disa prej tyre edhe përgojuan dhe pse e zënë këtë punë si asgjë. Iu tërhiqet vërejtja, që të marrin mësim dhe përvojë se si munafikët, kundërshtarët e tyre, dëshirojnë të njollosin bashkësinë e muslimanëve me punë të këqija.

të madhe. A nuk dëshironi që Allahu t'ua falë juve? Allahu falë dhe mëshiron shumë.

23. Vërtet, ata që akuzojnë gratë e ndershme, besimtare të pafajshme janë të mallkuar në këtë botë, dhe në botën tjetër, dhe ata i pret një dënim shumë i madh.

24. Në atë ditë kur dëshmojnë kundër tyre gjuhët e tyre, duart dhe këmbët e tyre për atë që ata kanë punuar.

25. Atë ditë Allahu ua plotëson shpërblimin e merituar, e ata e dinë se Allahu është Ai i Vërteti, i Qarti në drejtësi.

26. Të këqijat (gra ose fjalë) janë për të këqijtë edhe të këqijtë janë për të këqijat, ndërsa të ndershmet janë për të ndershmit edhe të ndershmit janë për të ndershmet. Ata janë të pafajshëm nga ajo që iu thonë atyre. Ata kanë falje të madhe dhe furnizim të begatshëm.

27. O ju që besuat, mos hyni në shtëpi të huaja pa kërkuar leje dhe pa përshëndetur njerëzit e saj. Kjo është më mirë për ju, në mënyrë që të merrni mësim.

28. Po nëse nuk gjeni aty asnjë, atëherë mos hyni në to derisa t'ua jepet leje, e nëse iu thuhet kthehuni, ju pra kthehuni. Kjo është më e ndershme për ju. Allahu di çdo gjë që veproni ju.

29. Nuk është për ju ndonjë mëkat, nëse hyni në shtëpi të pabanuara, e që në to keni ndonjë përfitim. Allahu e di atë që shfaqni haptas dhe atë që mbani të fshehtë.

30. Thuaju besimtarëve të ndalin shikimet (prej haramit), t'i ruajnë pjesët e turpshme të trupit të tyre, se kjo është më e pastër për ata. Allahu është i Njohur hollësisht për atë që bëjnë ata.

31. Thuaju edhe besimtareve të ndalin shikimet e tyre, t'i ruajnë pjesët e turpshme të trupit të tyre, të mos zbulojnë stolitë e tyre përveç atyre që janë të dukshme, le të venë shamitë mbi kraharorin e tyre dhe të mos ua tregojnë bukuritë e tyre askujt përveç burrave të vet, baballarëve të vet ose baballarëve të burrave të vet, djemve të vet ose djemve të burrave të vet, vëllezërve të vet ose djemve të vëllezërve të vet, apo djemve të motrave të veta, ose grave të tyre (që u përmendën) dhe robërshave, të cilat i kanë në pronësinë e tyre, ose shërbëtorëve nga meshkujt, të cilët nuk ndiejnë nevojë për femrat ose fëmijët, që nuk e kanë arritur pjekurinë për gra. Le të mos kërcasin me këmbët e tyre për ta zbuluar fshehtësinë nga stolitë e tyre. Pendohuni të gjithë tek Allahu, o besimtarë, në mënyrë që të gjeni shpëtim.

32. Dhe martoni të pamartuarat (të pamartuarit), edhe robërit e robëreshat tuaja, që janë të ndershëm e të ndershme. Nëse janë të varfër Allahu i begaton nga mirësitë e Tij, Allahu është Bujar i madh, i Gjithëdijshëm.

33. E ata që nuk kanë mundësi martesë, le të përmbahen derisa Allahu t'i begatojë me të mirat e veta. E ata që i keni në pronësinë tuaj dhe kërkojnë prej jush t'i lironi në bazë të kompensimit, atëherë ua bëni këtë të mundshme me marrëveshje, nëse e dini se janë të besueshëm dhe jepuni nga pasuria që ua ka dhënë Allahu juve. Mos i detyroni robëreshat tuaja të bëjnë imoralitet, e për shkak të ndonjë fitimi të kësaj bote, derisa ato dëshirojnë të jenë të pastra. E kush i detyron me dhunë të bëjnë atë, Allahu i fal ato pas atij detyrimi. Allahu fal dhe është Mëshirues i madh.

34. Ne iu kemi zbritur juve argumente të qarta dhe shembuj nga ata që ishin para jush, e edhe këshillë për të ruajturit.<sup>249</sup>

<sup>249</sup> Ruajuni e mos u mashtroni nga ngacmimet që ua bën djalli, sepse ai çdo herë përpiket t'ju shpjerë në punë të pamoralshme, pra kërkon ndihmën e Zotit, se vetëm Ai mund t'ju shpëtojë prej punëve të liga.

Ebu Bekri e kishte të afërt Mistahin dhe gjithmonë e kishte ndihmuar. Kur ndodhi shpifja rreth Ajshes, edhe Mistahi ishte përzier në përgojime. Atëherë Ebu Bekri betohet, se më nuk do ta ndihmojë atë. Kur shpallet ajeti, i cili urdhëron, që të mos betohen njerëzit e ndershëm e të pasur për të mos ju dhënë më të afërmeve etj., Ebu Bekri pendohet e thotë: Unë dëshiroj të më falë Allahu, pra do ta ndihmoj Mistahun. Në këtë ajet thuhet: njerëzit e ndershëm, e aludohet për Ebu Bekrin. Ky vlerësim prej Zotit xh. sh. është lavdatë e madhe për Ebu Bekrin.

Të mallkuar janë ata që trillojnë shpifje ndaj grave të pafajshme. Fjalët e këqija burojnë prej të këqijve e të mirat prej të mirëve. Vetëm njerëzit e pamoralshëm anojnë kah të pamoralshmet, e të ndershmit anojnë nga të ndershmet. Të ndershmet dhe të ndershmit janë larg shpifjeve, të cilat ua kurdisin armiqtë. Ajshja ishte bashkëshortja e njeriut, e krijesës, e Pejgamberit më të lavdishëm, prandaj për të mirin është e mira - Ajshja.

Rregullat e parashtruara në disa ajete rreth vizitave, që iu bëhen familjeve kanë si qëllim edukimin e muslimanëve në atë mënyrë që mos të mbetet vend për dyshim, e këtë ta shfrytëzojnë armiqtë. Pastaj vazhdojnë udhëzimet për ruajtjen e moralit e të nderit, siç janë: mosshikimi i grave të huaja, moszbulimi i pjesëve të palejueshme të grave etj. Frika nga varfëria për t'u martuar e krijuar familje, nuk është e rrugës. Allahu ndihmon kushtet jetësore të çdo bashkëshorti, e nëse ngjan të mungojnë kushtet për martesë të menjëhershme, të tillët duhet të kenë durim dhe të ruhen prej punëve të pamoralshme, derisa t'u ofrojnë Zoti ndihmën e vet. Institucionin e skllavërisë nuk e shpiku Feja Islame, atë e gjeti rregull të kahmotshme të atyre shtresave shoqërore. Feja Islame parashtroi menjëherë rregulla, sipas së cilave robërit duhet të lirohen. Një prej tyre është edhe ky që përmendet në këto ajete. Robi i paraqet kërkesën zotërisë së vet për liri në bazë të një kompensimi. Robi do të përpiket ta sigurojë atë sasi kompensimi e të lirohet. Zotëria e ka për detyrë që të ndihmojë edhe ai në sigurimin e pjesës së nevojshme.

35. Allahu është Dritë (ndriçues, udhëzues) i qiejve e i tokës. Shembulli i dritës së Tij i ngjason kandilit të vendosur në një zgavër të errët. Kandili gjendet brenda një qelqi, si të ishte yll flakërues, e që ndizet prej (vajit të) një druri të bekuar, prej ullirit që nuk mund të quhet, as i lindjes, e as i perëndimit, e vaji i tij ndriçon pothuajse edhe pa e prekur zjarri. Dritë mbi dritë. Allahu udhëzon nga drita e Vet atë që do Ai. Allahu sjell shembuj për njerëzit. Allahu çdo gjë e di shumë mirë.

36. (ajo dritë) Është në shtëpitë (xhamitë), që Allahu lejoi të ngrihen, e që në to të përmendet emri i Tij, t'i bëhet lutje Atij mëngjes e mbrëmje.

37. Ata janë njerëz, që nuk i pengon, as tregtia e largët, e as shitblerja në vend për ta përmendur Allahun, për ta falur namazin dhe për ta dhënë zeqatin, ata i frikësohen një dite kur do të tronditen zemrat dhe shikimet.

38. (ata i luten) që Allahu t'i shpërblejë më së miri për atë që punuan dhe për t'ua shtuar të mirat nga Ai. Allahu e dhuron pa masë atë që do.

39. E veprat e atyre që nuk besuan janë si valët (nga rrezet e diellit) në një rrafshinë, ku i etshmi mendon se është ujë derisa i afrohet atij nuk gjen asgjë, por aty e gjen Allahun dhe Ai do t'ia japë llogarinë e tij. Allahu është i shpejtë në llogaritje.

40. Ose (veprat e tyre) janë si errësitat në det të thellë, të cilin e mbulojnë valët mbi valë dhe mbi ato retë e dendura, pra, errësira njëra mbi tjetrën, saqë nuk mund ta shohë ai as dorën e vet. Atij të cilit Allahu nuk i jep dritë, ai nuk ka për të pasur dritë.

41. A nuk e di për Allahun, se Atij i lutet kush është në qiej e në tokë, madje edhe shpezët krahëhapura. Të gjithë e dinë dhe janë të udhëzuar për lutje ndaj Tij, dhe për madhërimin ndaj Tij. Allahu e di ç'punojnë ata.

42. Vetëm i Allahut është i tërë sundimi i qiejve e i tokës, dhe vetëm tek Ai është e ardhmja.

43. A nuk e ke parë, se si Allahu i drejton retë, pastaj i bashkon, i bën grumbull ato, edhe atëherë e sheh shiun se si rrjedh prej tyre. Ai lëshon prej së larti nga retë e mëdha si kodra breshër dhe me të godit këdo, e ia largon atij që do. Shkëlqimi i vetëtimës së dritës së resë gati sa s'ta merr shikimin.

44. Allahu bën rrotullimin e natës e të ditës dhe në të gjitha këto ka fakte për ata që kanë shikimin e shëndoshë.

45. Allahu krijoi secilën gjallesë prej një uji, e prej tyre ka që ecin rrëshqanas në barkun e vet, ka që ecin në të dy këmbët, e ka edhe asosh që ecin në të katër këmbët. Allahu krijon çka të dojë, pse vërtet Allahu është i Plotfuqishëm për çdo gjë.

46. Ne kemi shpallur argumente të qarta, e Allahu vë në rrugën e drejtë atë që do.

47. Ata (hipokritët) thonë: "Ne i kemi besuar Allahut, të Dërguarit të Tij, dhe iu jemi bindur. Por pas asaj një grup prej tyre u zmbropsën. Të tillët nuk janë besimtarë."

48. E kur thirren, që ndërmjet tyre të gjykojë Allahu dhe i Dërguari i Tij një grup prej tyre nuk i përgjigjen asaj.

49. Po nëse është që e drejta iu takon atyre (në atë gjykim), ata i shkojnë atij të bindur e me respekt.

50. A thua janë të sëmure në zemrat e tyre, apo mos dyshojnë (në të dërguarin), ose mos frikësohen, se Allahu dhe i Dërguari i Tij do të gjykojnë padrejtësisht kundër tyre? Por jo, ata vetë janë zullumqarë.

51. Kur thirren besimtarët për gjykim ndërmjet tyre tek Allahu dhe tek i Dërguari i Tij, e vetmja fjalë e tyre është të thonë: "Dëgjuam dhe respektoam!" Të tillët janë ata të shpëtuarit.

52. Kush respekton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, ia ka frikën Allahut dhe i përmbahet udhëzimit të Tij, të tillët janë ata që do ta arrijnë atë që dëshirojnë.<sup>250</sup>

<sup>250</sup> Sipas Taberit interpretues i njohur i përmbajtjes së Kuranit: drita e përmendur është Kurani në zemrat e atyre që i besuan, e për ta kuptuar njerëzit më lehtë: Zoti sjell shembullin e një drite të shkëlqyer, të cilën ata e fitojnë përmes mjeteve më të mira për ndriçim, siç janë kandili, qelqi, vaji etj. Zemra e besimtarit është e shndritur me ajete të Kuranit dhe me argumente të tjera sikurse vrima në të cilën është vënë drita e ndezur mes atij qelqi, që flakëron prej dritës së kandilit. Argumentet e Zotit janë aq shumë të qarta për ata që mendojnë thellë e i studiojnë, saqë drita e tyre e kthjellët do të mjaftonte, edhe sikur të mos e përforconte Zoti atë dritë me shpalljen e Kuranit. Mirëpo me shpalljen e Kuranit Zoti i ndriçoi aq fort zemrat, saqë bestytive nuk iu mbeti vend. Drita e besimit manifestohet pandërprerë prej besimtarëve nëpër xhamitë e shtëpitë e tyre, duke mos u shmangur nga zbatimi i detyrimeve dhe as përpjekjeve të përditshme të tyre për gjallërim.

Veprat e jobesimtarëve janë vetëm formale, janë artificiale, janë mashtruese sikundër valët, që duken prej rrezeve të forta të diellit në ndonjë rrafshinë, si të ishte ujë, e në realitet nuk janë asgjë. Janë aq shumë të humbur në errësirën e injorancës, saqë nuk e shohin as veten; pra janë të verbër. Në disa nga këto ajete përshkruhet fuqia e

53. Ata (hipokritët) betohen me një betim të fortë në Allahun, se sikur t'i urdhëroje ti ata gjithsesi do të dilnin (për në luftë). Thuaj: “Mos u betoni!” Bindja është e ditur (ju vetëm me gojë thoni e jo me zemër). S'ka dyshim, se Allahu e di hollësisht çka veproni.

54. Thuaj: “Respektojeni Allahun dhe respektojeni të Dërguarin!” Nëse ata refuzojnë, atëherë atij i takon përgjegjësia me çka është i ngarkuar, ndërsa juve përgjegjësia me çka jeni të ngarkuar, nëse i bindeni atij, atëherë keni gjetur të vërtetën. I Dërguari ka detyrim vetëm komunikimin e qartë.

55. Atyre nga mesi juaj, të cilët besuan dhe bënë vepra të mira Allahu iu premtoi, se do t'i bëjë zotërues në atë tokë, ashtu si i pat bërë zotërues ata që ishin para tyre dhe fenë, të cilën Ai e pëlqeu për ta do ta forcojë, e në vend të frikës Ai do t'ju dhurojë siguri. Ata më adhurojnë Mua e nuk më shoqërojnë asgjë. E kush edhe pas kësaj mohon të tillët janë ata më të prishurit.

56. Falni rregullisht namazin, jepni zeqatin dhe respektoni të dërguarin, në mënyrë që të mëshiroheni.

57. Kurrse si mos mendo, se janë të pathyeshëm në këtë jetë ata që nuk besuan. Vendi i tyre është zjarri e sa përfundim i keq është ai.

58. O ju që besuat, ata që keni në pronësinë tuaj (shërbëtorët), dhe ata që nuk kanë arritur moshën e pjekurisë, duhet të kërkojnë leje prej jush (për të hyrë te ju) në tri kohë: para namazit të sabahut, në kohën e drekës kur i hiqni rrobat tuaja (për të pushuar) dhe pas namazit të jaxisë, që të tria këto kohë janë kur ju nuk jeni të veshur. Pos atyre tri kohëve nuk është mëkat, as për ju, as për ata të vizitoni njëri-tjerin. Kështu Allahu ua sqaron argumentet e veta. Allahu është i Gjithëdijshtëmi, i Urti.

59. E kur fëmijët tuaj ta arrijnë moshën e pjekurisë, le të kërkojnë leje (për hyrje), ashtu si kërkuan ata para tyre. Allahu ju shpjegon dispozitat e veta, sepse Ai e di më së miri dhe është më i Urti.

60. E gratë e moshuara, të cilat nuk dëshirojnë martesë më, për to nuk është mëkat ta heqin petkun mbulues të tyre, po duke mos qenë

---

pakufishme e Zotit xh. sh., e cila manifestohet përmes dukurive të llojllojta siç është shiu, ndërrimi i natës e ditës, krijimi i qenieve të ndryshme, përgatitja e çdo sendi në gjithësi për ta adhuruar Zotin në gjuhën e vet etj.

Hipokritët gjithnjë japin deklaratat, që nuk përputhen me ndjenjën e tyre të brendshme, e Zoti pranon vetëm ato deklarime që burojnë prej zemrës së pastër e të sinqertë.

zbuluese të bukurive, megjithëqë më së miri është për to të jenë të përmbajtura. Allahu është Dëgjues i çdo gjëje, i Gjithëdijshëm.

61. Nuk është mëkat për të verbrin, as për të çalin, as për të sëmurin, as për ju vetë të hani nga shtëpitë tuaja, ose nga shtëpitë e etërve tuaj, shtëpitë e nënave tuaja, në shtëpitë e vëllezërve e të motrave tuaja, në shtëpitë e xhaxhallarëve, të hallave, të dajave tuaj, në shtëpitë e tezeve tuaja, ose të atyre që iu janë besuar çelësat e tyre, ose (në shtëpitë) e miqve tuaj. Mund të hani bashkërisht ose veçmas, nuk është mëkat. Kur të hyni në ndonjë shtëpi përshëndetni (ata që janë në to) me një përshëndetje të caktuar nga Allahu (me selamun alejkum), që është e bekuar dhe e këndshme. Kështu Allahu ua sqaron argumentet, që t'i kuptoni.

62. Besimtarë janë vetëm ata që i besuan Allahut dhe të Dërguarit të Tij, dhe kur janë me të (të dërguarin) për ndonjë çështje të përbashkët (të rëndësishme), nuk largohen pa i kërkuar leje atij. S'ka dyshim, se ata që kërkojnë leje prej teje, ata i besojnë Allahut dhe të Dërguarit të Tij. E kur të kërkojnë leje për ndonjë punë të tyre, lejo kë të duash, e kërkoji falje Allahut për ata, se vërtet Allahu fal shumë dhe është Mëshirues i madh.

63. Thirrjen e të dërguarit mos e konsideroni si thirrjen tuaj ndaj njëri-tjetrit. Allahu i di ata që tërhiqen prej jush tinëzisht, prandaj le të ruhen ata që kundërshtojnë rrugën e tij (të të dërguarit), se ata do t'i zërë ndonjë telash, ose do t'i godasë dënimi i idhët.

64. Vini re, se vetëm në pushtetin e Allahut është çka ka në qiej dhe në tokë. Ai e di gjendjen tuaj (besimin apo hipokrizinë), e ditën kur i kthehen Atij, Ai do t'iu tregojë atyre për atë që vepruan. Allahu është i Gjithëdijshëm për çdo send.<sup>251</sup>

<sup>251</sup> Hipokritët, të cilët nuk donin t'i përuleshin gjykimit të Zotit dhe të Pejgamberit a.s. betoheshin rëndë, se nuk do ta thyenin urdhrin e Pejgamberit, edhe sikur t'i thërriste ai për të dalë në luftë. Betimi i tyre ishte i rrejshëm. Megjithatë Pejgamberi ishte i obliguar t'ui komunikojë, e ata do të përgjigjen për zbatimin e obligimeve të tyre.

Pasi shkoi Pejgamberi në Medine shokët e tij u vunë në thumb të shigjetës prej armiqve, prandaj ishin të detyruar të bëjnë edhe pushimin e natës pa hequr armët e ngjeshura. Mendonin se a do t'ia dilnin, që ndonjëherë të ishin të qetë natën, e Zoti iu premtoi se do të arrijnë të jenë të zotët e asaj toke dhe do të jenë të qetë e të sigurt në të. Të zbatojnë obligimet, e të mos mendojnë, se kundërshtarët jobesimtarë janë të pamposhtshëm.

Muslimanët udhëzohen edhe për rendin shtëpiak, të cilin duhet ta respektojnë. Gratë e moshuara nuk janë aq të detyruara të jenë të mbuluara si të rejtat. Kur shkonin

## 25. SURETUL-FURKAN

*E zbritur në Meke, pas sures Jasin, ajete: 77*

*Përveç çështjeve të besimit të drejtë në këtë kaptinë flitet në veçanti për Kurantin, që është shpallje prej Zotit.*

*Kaptina thuhet fillon me sulmet e idhujtarëve kundër Kuranit. Idhujtarët përgënjeshtrojnë faktet e theksuara në Kuran, duke i quajtur ato herë legjenda të të parëve të kabershëm, e herë si trillim të Muhamedit dhe të ndihmëtarëve të tij. Ata shkuan aq larg, saqë Kurantin e quajtën edhe si rrjedhojë të magjisë. Mirëpo Kurani të gjitha këto thënie i demantoi kategorikisht dhe solli argumente, se ai është shpallje e Zotit të botëve.*

*Këtu parashtrohet edhe çështja e të dërguarit, Pejgamberit a.s. Sipas idhujtarëve Pejgamberi do të duhej të ishte melek, ose do të duhej të ishte i shoqëruar prej melekut. Ndërkaq, nëse është e mundshme të jetë njeri, ai do të duhej të ishte: njeri i pasur shumë, njeri i njohur, autoritativ dhe me famë etj., e jo njeri i varfër dhe jetim...*

*Në këtë kaptinë kur përmendet një mizor që i kafshon duart e veta fjala është për njëfarë murtedi (heretik), Ukbe bin Muit, i cili për hir të mikut të vet Ubej bin Halefit kaloi në idhujtari, e mikun e tij Kurani e quan djall. Janë regjistruar edhe ndëshkrimet e disa popujve kryeneçë, janë theksuar argumente të fuqisë së Zotit Krijues në krijimin e qiejve e të sendeve në gjithësi.*

*Përfundon me përsëkrimin e cilësive të robërve të mirë e të dashur te Zoti "Ibadu Rrahman".*

*Qubet: Suretul Furkani - kaptina dalluese. Me shpalljen e këtij libri Muhamedit a.s. njerëzve iu jepet dhuratë e madhe, iu ofrohet dritë e qartë prej Allahut, me anën e së cilës dallohet e vërteta nga e kota, drita nga errësira, besimi nga kufri, pra me anën e këtij libri bëhet dallimi i vërtetë ndërmjet të mirës dhe të keqes.*

---

muslimanët në luftë çelësat e shtëpive të tyre ua linin atyre, që nuk shkonin, pse kishin ndonjë të metë trupore, por u thonin që të hanin lirish në shtëpitë e tyre. Ata turpëroheshin dhe nuk hanin, bile mendonin se nuk ishin të lejuar në pikëpamje fetare. Për këtë arsye zbriti ajeti dhe u sqarua, se kur mund të hahet pa pyetur.

Muslimanët porositen të mos e thërrasin Pejgamberin, si thërrasin njëri-tjetrin, por ta thërrasin me ndonjë epitet të lartë.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës "Suretun Nur". I lavdëruar qofsh o Zot!



## 25. SURETUL-FURKAN

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ai, që ia zbriti Furkanin

(Kur 'anin, dallues të së vërtetës nga e pavërteta) robit të vet (Muhamedit) që të bëhet peygamber i botës (këshillues), është i Madhëruar.

2. Ai është që vetëm Atij i takon sundimi i qiejve dhe i tokës, Ai nuk ka as fëmijë e as nuk ka shok në sundimin e Tij. Ai krijoi çdo gjë, duke e përsosur në mënyrë të qartë e të matur.

3. Mirëpo ata (idhujtarët) në vend të Tij adhuruan zota të tjerë, të cilët nuk krijuan asgjë, sepse ata edhe vetë janë të krijuar. Ata nuk posedojnë për vetveten, as dëm, as dobi, ata nuk kanë në dorë, as vdekje, as jetë, e as ringjallje.

4. Dhe ata që nuk besuan, thanë: "Ky (Kurani) nuk është tjetër vetëm se një gënjeshtër, që e trilloi ai (Muhamedi), të cilit i ndihmuan edhe njerëz të tjerë". Pra ata (idhujtarët) bënë shtrembërim e shpifje.

5. Edhe thanë: "(për Kuranin) Janë legjenda të të parëve, që ai (Muhamedi) kërkoi t'i shkruhen ato, e i lexohen atij mëngjes e mbrëmje".

6. Thuaj: "Atë e shpalli Ai, që e di të fshehtën në qiej e në tokë, Ai është që fal shumë, është Mëshirues i madh".

7. E ata thanë: "Ç'është me këtë të dërguar, i cili ha ushqim dhe ec nëpër tregje? Përse të mos i jetë dërguar një engjell së bashku me të, e të jetë qortues?"

8. Ose atij t'i jepet ndonjë thesar, apo të ketë ndonjë kopsht nga i cili do të ushqehet? Zullumçarët madje thonë: "Ju vetëm jeni duke ndjekur një njeri, që e ka zënë magjia!"

9. Shih se çfarë shembujsh të sjellin, prandaj ata janë të humbur dhe nuk mund ta gjejnë rrugën e drejtë.

10. Është i Madhëruar Ai, i cili po të dëshirojë mund të japë ty edhe më mirë se ç'thonë ata, kopshte në të cilat rrjedhin lumenj, ku ka edhe pallate.

11. Por jo, ata përgënjeshtroan Kijametin, e Ne për ata që nuk besojnë Ditën e Gjykimit kemi përgatitur zjarr të fortë.

12. Që posa të duket ai prej një vendi të largët ata ia dëgjojnë atij vlimin edhe kërhamzën (xhehenemit).

13. E kur të hidhen duarlidhur në një vend të ngushtë në të, aty do të kërkojnë shkatërrimin (vetëzhdukjen).

14. Tash mos kërkonti vetëm një herë shkatërrimin, por atë kërkojeni shumëherë.<sup>252</sup>

15. Thuaj: “A është më mirë ai (zjarri i xhehenemit), apo xheneti i përjetshëm, i cili iu është premtuar si shpërblim dhe vend jetese për të devotshmit”.

16. E aty, atë që e dëshirojnë do ta kenë përgjithmonë. Ky premtim i Zotit tënd ka qenë dashtë kërkuar.

17. Ditën kur Zoti do t’i tubojë ata, e edhe ata që adhuruan pos Allahut dhe u thotë (zotave të adhuruar): “A i thirrët ju robërit e Mi, që t’ju adhurojnë, apo ata vetë e humbën rrugën?”

18. Ata (idhujt) thonë: “Je i panevojshëm për rival, o i Madhëruar! Neve nuk na takoi, që përveç Teje të kemi ndonjë mbrojtës tjetër, por Ti iu ke dhënë të mira atyre dhe të parëve të tyre, që ishin njerëz të prishur, saqë harruan të përkujtojnë!”

19. Ja (Allahu u thotë idhujtarëve), këta ju përgënjeshtroan për atë që thoni (se ishin zota), pra ju, as nuk keni mundësi të shpëtoni, as t’i ndihmoni (vetes). E cilido që bën padrejtësi prej jush Ne i japim atij të përjetojë një dënim të madh.

<sup>252</sup> “Tebareke” rrjedh nga fjala: bereket, begati e madhe, gjithë dobi, bollëk, famë, madhëri, lartësi. Të gjitha këto janë cilësi të Zotit të Madhëruar, i cili e shpalli Kuranin për të ndarë një herë e përgjithmonë të mirën prej të keqes. Zoti, i cili nuk ka nevojë, as për fëmijë, as për ndihmës, i cili me mjeshtëri të përsosur krijoi çdo send dhe në mënyrë precize e me maturi të saktë caktoi zhvillimin e tij, pra Ai është dirigjues i çdo sendi në qiej e në tokë. Ai ia zbriti Kuranin Muhamedit a.s., që t’i tregojë gjithë njerëzimit për përgjegjësinë, që do ta kenë para madhërisë së Tij.

Megjithëkëtë disa njerëz naivë adhuruan sende të tjera, që nuk ishin asgjë, madje ata nuk deshën ta pranojnë as Kuranin që ishte shpallje e Zotit, po e konsideruan trillim të vetë Muhamedit a.s. dhe të disa njerëzve të tjerë, të cilët e ndihmuan, ia shkruan dhe ia lexuan vazhdimisht Muhamedit. Sipas tyre pejgamberi nuk do të duhej të ushqehet dhe të ecë si njerëzit e tjerë, por ai do të duhej të ketë me vete edhe një melaike, t’i ketë zbritur ndonjë kapital nga qielli, të ketë ndonjë kopsht, e edhe më keq, i thanë se është njeri që e ka zënë magjia. Këto fjalë i thonin jobsimitarët, kufarët.

Të gjitha këto shpifje që i bënin Pejgamberit a.s. buronin jo nga ndonjë dyshim që kishin ndaj tij, por iu vinte rëndë të pranojnë, se në Ditën e Gjykimit do të duhet të dalin para Zotit dhe do të duhet të përgjigemi para Tij për veprat e bëra. E ata do të ringjallen, do të futen në xhehenem dhe do të kërkojnë të vdesin e të zhduken një herë e përgjithmonë, pra ata nuk do të zhduken, por vazhdimisht do ta përjetojnë atë dënim të merituar.

20. Ne para teje dërguam pejgamberë të tjerë, por edhe ata ishin të dërguar, që kanë ngrënë ushqim, që kanë ecur e shëtitur nëpër tregje. Ne bëmë njërin prej jush sprovë për tjetrin, se a do të jeni të durueshëm. E Zoti yt është Vështrues i çdo gjëje.<sup>253</sup>
21. E ata që nuk e shpresojnë takimin Tonë, thanë: “Përse të mos na dërgohen neve engjëj, ose përse të mos e shohim Zotin tonë?” Ata e tejçmuan lart veten dhe u sollën me arrogancë.
22. Për kriminelët atë ditë kur i shohin engjëjt nuk ka gëzim, sepse ata (engjëjt) iu thonë: “Është e ndaluar çdo e mirë (apo xheneti është haram për ju)”
23. E Ne i kthehemi ndonjë vepre që e bënë ata dhe e bëjmë atë hi e pluhur.
24. Atë ditë banuesit e xhenetit do të kenë vend shumë të mirë dhe pushimore shumë të këndshme.
25. Dhe (përkujto) ditën kur do të çahet qielli me anën e një reje e lëshohen engjëjt në një mënyrë madhështore.
26. Atë ditë sundimi i vërtetë është i të Gjithëmëshirshmit, e ajo ditë për jobesimtarët do të jetë ditë e vështirë.
27. Atë ditë zullumqari do t’i kafshojë duart e veta dhe do të thotë: “I mjeri unë, ta kisha marrë rrugën e Pejgamberit!”
28. O shkatërrimi im, ah të mos e kisha bërë filanin mik!
29. Në të vërtetë, pasi e gjeta rrugën e drejtë ai më largoi mua prej asaj, e djalli është ai që njeriun e humb dhe e lë të vetmuar.
30. E i dërguari tha: “O Zot im, vërtet populli im e konsideroi këtë Kuran si (diçka) të hedhur!”

<sup>253</sup> Pas përshkrimit të vuajtjeve në xhehenem dhe të përjetimit të kënaqësive në xhenet parashtrohet çështja e atyre që adhuroheshin në jetën e dynjasë si zota: idhujt e idhujtarëve, engjëjt, ndonjë pejgamber a njeri tjetër që adhurohej si hyjni.

Të gjithë atyre Zoti do t’u thotë: Përse m’i keni mashtruar robërit e Mij, a keni fajin ju apo ata vetë e humbën rrugën e drejtë? Pas kësaj pyetjeje që iu bën Zoti ata përgjigjen: Ne nuk i kemi mashtruar, ne e dimë se Ti nuk ke nevojë, as për zota të tjerë, as për fëmijë, por atyre iu ke dhënë shumë të mira, e në vend që ata të falënderojnë për atë kënaqësi ata e humbën veten, të harruan Ty dhe u dhanë pas të këqijave, ndoqën rrugën e gabuar, prandaj ata vetë e kanë fajin. Atëherë Zoti iu thotë: A e shihni, se ata zota që i adhuronit ju u distancuan prej jush, ju qitën në rrenë, vuajeni pra dënimin.

Të gjithë pejgamberët ishin njerëz që hanin dhe ecnin etj. Njerëzit janë sprovë për njëri-tjetrin, i pasuri me të varfrin, i famshmi me të pafamshmin, i shëndoshi me të sëmurin, e këshu me radhë. Se a do të jenë falënderues për të mirat dhe a do të jetë i durueshëm, a do të bëjë sabër në mungesë të të mirave, të gjitha këto Zoti i sheh, i di dhe i shpërblen.

31. Kështu, Ne secilit pejgamber ia bëmë ndonjë armik prej jobesimtarëve, por mjafton që Zoti të jetë Udhërrëfyes dhe Ndhimës yti.
32. E ata që nuk besuan thanë: “Përse të mos i ketë zbritur atij (Muhamedit) Kurani për një herë?” Ashtu (e zbritëm pjesë-pjesë) që me të ta forcojmë zemrën tënde dhe Ne e sollëm atë ajet pas ajeti (dalë ngadalë).
33. Dhe ata nuk të sjellin ndonjë shembull ty, e që Ne të mos ta tregojmë të vërtetën, duke të ofruar shpjegim të qartë e të plotë.
34. Ata do të tubohen, do të jenë të përmbysur me fytyrat e tyre në xhehenem, të tillëve iu përket vendi më i keq, ndaj ata janë më të humburit në rrugën e tyre.<sup>254</sup>
35. Ne edhe Musait i patëm dhënë librin, e bashkuam me vëllain e vet Harunin, që ta ketë si ndihmës.
36. U thamë: “Shkoni ju të dy tek ai popull, që i përgënjeshtroi argumentet Tona!” E Ne pastaj i shkatërruam ata shumë keq.
37. Ne e përmbytëm edhe popullin e Nuhut, meqë ata të dërguarit i quajtën rrenacakë, e për njerëzit, të cilët mendojnë, le të marrin mësim nga ata. E për mizorët Ne kemi përgatitur dënim të rëndë.
38. Edhe Adin, Themudin, banorët e Res-it dhe shumë gjenerata ndërmjet tyre (i shkatërruam).
39. E secilit prej tyre iu patëm sjellë argumente, por të gjithë i rrënuam.
40. Ata (kurejshitët) kaluan buzë fshatit, i cili ishte gurëzuar me atë shiun (gurëzim prej së larti) e shëmtuar, po a nuk janë ata, të cilët e panë atë? Jo, nuk e vështruan, sepse ata ishin të tillë, që nuk shpresonin në ringjallje.

<sup>254</sup> Idhujtarët me mendjemadhësinë e tyre e tejkaluan çdo kufi. Ata kërkuan që t'u vijne engjëjt. Ata do t'u vijne për t'ua marrë shpirtin, por në atë moment nuk do të ketë gëzim për ta, përkundrazi hidhërim e mjerim, pse në atë çast ata iu thonë: Çdo e mirë, edhe xhenneti është i ndaluar për ju. Veprat tuaja janë si pluhuri, të cilin e shpërndan era, sepse ju nuk i keni bërë për hir se Zoti ka porositur, e derisa ju nuk e besuat Zotin, nuk keni bazë të shëndoshë. E ditën kur do të kërcasë Kijameti do të zbresin melekë të panumërt dhe do të rrethojnë të gjithë të tubuarit, atë ditë tërë sundimi i përket Zotit, e do të jetë vështirë për kundërshtarët, prandaj me dhembje do t'i kafshojnë duart e veta, pse nuk shkuan pas mësimëve të Pejgamberit, pse zgjodhën për shok e mik djallin, i cili e ka zakon pasi ta mashtrtojë njeriun ta lërë të humbur në rrugë. Kundërshtarët përveç që nuk e pranuan Kurandin si shpallje të Zotit, ata bënë vërejtje edhe përse nuk i zbriti për një herë, por pjesë-pjesë. Zoti e di më së miri pse e shpalli ashtu, pra edhe e ruajti të Dërguarin e vet, që të mos e rëndojë, ta mësojë më lehtë dhe sipas nevojës t'i zgjidhë çështjet që i paraqiteshin.

41. E kur të shohin ty, nuk të çmojnë ndryshe, por vetëm me tallje e thonë: “A ky është ai, që Allahu e dërgoi pejgamber?”

42. “Sikur ne të mos ishim të qëndrueshëm ndaj tyre, ai gati na pat zmbropsur prej zotave tanë!” E më vonë, kur ta shohin qartazi dënimin do ta kuptojnë, se kush ishte më larg nga e vërteta.

43. A e ke parë ti atë, që për zot e çmon epshin e vet, a mos do t’i bëhesh ti atij mbrojtës?

44. A mendon ti, se shumica e tyre dëgjojnë ose kuptojnë? Ata nuk trajtohen ndryshe, por vetëm si kafshë, bile janë edhe më të humbur nga e vërteta.

45. A nuk e sheh se si Zoti yt e zgjati (andej e këndeje) hijen, e sikur të kishte dashur do ta linte në një vend, pastaj diellin e bëmë rrëfyes të saj.

46. Pastaj Ne atë e tërheqim pak nga pak.

47. E ai është që natën ua bëri petk, gjumin pushim e ditën e bëri për gjallërim.

48. Edhe Ai është, që i lëshon erërat përgëzim në prag të mëshirës së Tij (shiu) dhe Ne lëshuam prej qiellit ujë të pastër,

49. që me të t’i japim jetë një toke të vdekur dhe që t’u japim të pijnë atyre që i krijuam, kafshë e shumë njerëz.<sup>255</sup>

50. Ne shumëherë ua përkujtuam atyre këto fakte që të mendojnë, por shumica e njerëzve nuk deshën tjetër pos refuzimin.

51. Sikur të kishim dashur Ne do të dërgonim pejgamber në çdo vendbanim.

52. Po ti mos i dëgjo jobesimtarët e luftoi ata me të (me Kuran) me një luftë të madhe.

53. Ai la të lirë të bashkohen dy dete, ky (njëri) i pijshëm e i shijshëm,

<sup>255</sup> “As-habur Ressi” - banorët e Resit ishin një popull, që adhuronin idhujt. Zoti dërgoi tek ata Shuajbin, por ata nuk i besuan dhe duke qenë ata rreth atij pusi të parrethuar me mur u shemb toka, edhe e përmbysi tërë atë vend. Ka mendime se ai vend ishte në Entakije, ku vranë Habib Nexharin, apo se ishte diku në Azerbejxhan etj.

Arabëve iu ishte mishëruar besimi ndaj idhujve, prandaj ishte vështirë të binden, se ai ishte besim i kotë, sepse kishte edhe të atillë, që kur shihte ndonjë gur të mirë, e përvetësonte si zot për vete. Ata nuk e dëgjonin me vëmendje Kuranin, as nuk e studionin domethënien e tij. Ata ishin si kafshët, prandaj Pejgamberit i thuhet se ti nuk je përgjegjës për rrugën e tyre të gabuar. Të mirat e dhuruara prej Zotit, siç janë: hija, dielli, nata, gjumi, dita, shiu etj., përpos që dokumentojnë për Krijuesin e Madhëruar meritojnë të jenë shkas për mirënjohje e falënderim ndaj Fuqiplotit, por vazhdimësia dhe përsëritja e të mirave bën, që dikush të mos i vlerësojë sa duhet.

e ky (tjetri) i njelmët e i idhët, e mes tyre bëri si të jetë ndonjë pendë, pritë, që të mos përzihen.

54. Dhe Ai nga uji (fara) krijoi njeriun, dhe e bëri atë të ketë fis dhe të ketë miqësi. Zoti yt është i Plotfuqishëm për çdo send.

55. E ata në vend të Allahut adhurojnë atë që nuk iu sjell, as dobi, as dëm atyre, po jobesimtari ndihmon atë që është kundër Zotit të vet.

56. E Ne nuk të dërguam ty për tjetër qëllim, por vetëm si përgëzues e si qortues.

57. Thuaj: “Unë për këtë nuk kërkoj shpërblim prej jush, por vetëm kush të dojë të marrë rrugën, që e afron te Zoti i vet”.

58. Ti mbështetju Atij të Përrjetshmit, që nuk vdes kurrë, madhëroje me lavdërimin që i takon Atij, Ai mjafton për njohje në hollësi të mëkateve të robërve të vet.

59. Ai krijoi qiejt e tokën dhe gjithçka që gjendet ndërmjet tyre brenda gjashtë ditësh, e pastaj u ngrit mbi Arshin (Fronin e Tij). Ai është i Gjithëmëshirshmi. Për këtë pyet ndonjë shumë të dijsëm.

60. E kur iu është thënë atyre: Bëni sexhde ndaj të Gjithëmëshirshmit ata thanë: “E kush është Rrahmani - i Gjithëmëshirshmi? A t’i bëjmë sexhde pse ti na urdhëron?” E kjo e shtoi edhe më tepër largimin e tyre (nga feja).<sup>256</sup>

61. I Madhërishtëm është Ai që krijoi yje në qiell dhe vendosi në të dritë (diell) e hënë që ndriçon.

<sup>256</sup> Nga mëshira e vet Zoti iu solli njerëzve shumë shembuj në këtë Kuran, që ta gjejnë rrugën e vërtetë, e megjithatë shumica nuk deshën ta pranojnë. Zoti i thotë Muhamedit a.s., se Ne kemi mundësi të dërgojmë peygamber në çdo vendbanim e ta lehtësojmë ty punën, por Ne ty të veçuam të dërguar tek të gjithë njerëzit e botës, ta ngritëm famën dhe të lartësuam, prandaj ti mos u vër veshin thënieve të jobesimtarëve, por me këtë Kuran luftoi ata pandërprerë. Nuk është fjala për luftë fizike, por për luftë ideologjike, besim e bindje. Fuqia e pakufishme e Zotit të Madhëruar dhe mëshira e Tij ndaj krijesave të veta, duket edhe në mospërzierjen e ujërave të pijshëm e të njelmët, të papijshëm. Edhe pse detet janë afër njëri-tjetrit, edhe pse burimet nëntokësore kalojnë nëpër shtresa të ndryshme të tokës mjeshtëria e Zotit ka bërë, që uji i pijshëm të jetë më lart në shtresat tokësore, e ai jo i pijshëm të jetë më ulët, në mënyrë që të mos përzihen e të mos dëmtojnë gjallesat.

Zoti përcaktoi që njeriu ta ketë zanafillën prej një pike uji, të krijohet mashkull ose femër prej asaj pike, e megjithatë, të jenë të lidhur me dashuri në mes vete, si përmes origjinës së gjakut, po ashtu edhe përmes martesës e miqësisë. Idhujtarët, përveç që adhuronin lëndë të ngurta e të kota bënin vërejtje edhe për emrin e Zotit Rrahman: Thuase nuk e dinin se kush ishte Ai, e emri Rrahman është emër i përveçëm i Zotit, që krijoi çdo gjë.

62. Ai është që bëri natën, e ditën zëvendësuese të njëra-tjetrës dhe për atë që dëshiron të mendojë apo të falënderojë argument.
63. E robërit e Zotit janë ata që ecin nëpër tokë të qetë, e kur atyre me fjalë iu drejtohen injorantët ata thonë: "Paqe!"
64. Dhe që për hir të Zotit të tyre natën e kalojnë duke i bërë sexhde dhe duke qëndruar në këmbë (falen).
65. Edhe ata që thonë: "Zoti ynë, largoje prej nesh vuajtjen e xhehenemit, e s'ka dyshim, se vuajtja në të është gjëja më e rëndë".
66. Ai vërtet është vendqëndrim dhe vendbanim i keq.
67. Edhe ata që kur shpenzojnë nuk e teprojnë, e as nuk janë dorështrënguar, por mbajnë mesataren e janë të matur.
68. Edhe ata që pos Allahut, nuk lusin zot tjetër dhe nuk e vrasin njeriun që e ka ndaluar Allahu, por vetëm kur e meriton në bazë të drejtësisë, dhe që nuk bëjnë kurvëri, ndërsa kush i punon këto, ai e gjen ndëshkimin.
69. Atij i dyfishohet dënimi Ditën e Kijametit dhe aty mbetet i përbuzur përgjithmonë.
70. Përveç atij që është penduar dhe ka bërë vepër të mirë, të tillëve Allahu të këqijat ua shndërron në të mira. Allahu është Mëshirues i madh, ndaj Ai fal shumë.
71. Ai që është penduar dhe ka bërë mirë, në të vërtetë, ai është kthyer tek Allahu dhe është i pranishëm.
72. (Robërit e Zotit janë) Edhe ata që nuk dëshmojnë rrejshëm dhe kur (rastësisht) kalojnë pranë së keqes, kalojnë duke e ruajtur karakterin e vet.
73. Edhe ata që kur këshillohen me ajetet e Kuranit të Zotit të tyre, nuk iu kthejnë shpinën si të shurdhër e të verbër.
74. Edhe ata që thonë: "Zoti ynë, na bëj që të jemi të gëzuar me (punën) e grave tona dhe pasardhësve tanë, e neve na bën shembull për të devotshmit".
75. Për shkak se duruan të tillët shpërblehen me një shkallë të lartë (xhenet) dhe aty priten me përshëndetje të selamit.
76. Aty janë përgjithmonë, e sa vendqëndrim dhe vendbanim i mirë është ai.
77. Thuaj: "Zoti im as nuk do të kujdesej për ju, sikur të mos ishte lutja juaj (kur gjendeni në vështirësi, ose sikur të mos ishit të

thirrur të besoni), e ju përgënjeshtrohet, prandaj dënimi do t'ju jetë i pandërprerë".<sup>257</sup>

## 26. SURETUSH-SHUARË

*E zbritur në Mekë, pas sures Vakia, ajete: 227*

*Edhe kjo kaptinë sjell argumente rreth përforsimit të besimtarëve në bazat e besimit islam, megjithëqë kujdes më të madh i kushton çështjes së Kuranit, si shpallje e Zotit xh. sh. e sjellë përmes Xhibrilit, melekut më fisnik, e komunikuar në gjuhën e kulluar arabe. Kjo sepse idhujtarët arabë kërkonin ndonjë mrekulli tjetër prej Muhamedit a.s., pse derisa askush prej gjuhëtarëve më të njohur nuk mundi t'i bëjë konkurrencë, ata nga inati e xhelozia nuk deshën ta besojnë dhe u përpoqën ta quajnë veprë të djallit, por në fund të kaptinës Kurani vë në pah, se cili është qëllimi i djallit, kujt mund t'i afrohet ai, dhe kush shërbehet me ato gënjeshttra të tij, siç janë falltorët etj.*

*Në këtë kaptinë përshkruhen tregime rreth jetës dhe veprimtarisë së shtatë pejgamberëve. Së pari bëhet fjalë rreth pejgamberit Musa dhe kundërshtarit të tij faraonit, dialogut që zhvillohet ndërmjet tyre, mrekullive të Musait dhe përfundimit të zullumqarëve.*

<sup>257</sup> Në këto ajete përshkruhen disa nga virtytet e robërve të Zotit. Të gjithë njerëzit janë robër të Zotit, meqë janë krijesa të Tij, por këtu është fjala për robërit që i do Zoti, që meritojnë të quhen robër të Zotit, të cilët janë të pajisur me cilësi të mira. Sipas Kurtubiut "Ibadur Rrahman", këta janë cilësuar me njëmbëdhjetë virtyte: janë të matur në ecje, janë të butë, falen natën, e kanë frikë zjarrin e xhehenemit, nuk janë shkapërderdhës në shpenzime e as dorështrënguar, nuk adhurojnë tjetër pos Allahut, ruhen prej zinasë dhe vrasjeve, pendohen prej punëve të këqija, i ikin rrenës, pranojnë këshillën dhe vazhdimisht i luten Allahut. Në fund shpjegohet, se shpërblimi i tyre është vendi më i lartë i xhenetit. Lutja e vazhdueshme ndaj Allahut është: lutja që bashkëshortja, fëmijët dhe fëmijëve të jenë në rrugë të drejtë, në rrugën që e caktoi Allahu, të jenë në besim të drejtë dhe të jenë veprimirë, sepse vetëm atëherë ekziston shpresa, se së bashku do të kënaqen në xhenet, pra nuk ka kënaqësi më të madhe për njeriun, se kur familja e tij është në rrugë të drejtë; lutja për të qenë shembull i të mirave tërheq pas vete shpërblim edhe prej veprave të tjerëve, të cilët veprojnë mirë sipas shembullit të tij. Në suren el Hadid, flitet për bashkimin e fëmijëve me prindërit për hir të besimit...

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës "El Furkan", I qoftë lavdërimi prej meje Allahut të Gjithëmëshirshëm!



*Edhe tregimi për Ibrahimin përshkruhet shumë gjerësisht, kurse për Nuhun, Hudin, Salihin, Lutin dhe Shuajbin bëhet një vështrim më i shkurtër. Para fundit i jepen disa kësbilla Muhamedit a.s., e në fund përshkruhen sjelljet e poetëve injorantë dhe të poetëve besimtarë.*

*Qubet: "Suretu Esh Shuarë" – kaptina e poetëve, sepse Allahu shpjegon për veset e poetëve të asaj kohe, por që Muhamedi a.s. nuk i takonte atij grupi, nuk ishte poet, por i dërguar i të madhit Zot.*

## 26. SURETUSH-SHUARË

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ta, Sin, Mim.
2. Këto janë ajete të librit (të Kuranit) të qartë!
3. A mos do ta vrasësh ti veten (Muhamed) pse ata nuk bëhen besimtarë?!
4. Sikur të duam Ne do të zbritnim një argument (mrekulli) nga qielli mbi ata, e qafat e tyre do t'i rrinin përulur atij.
5. Atyre nuk iu vjen asnjë këshillë e re nga i Gjithëmëshirshmi, e që ata mos t'ia kthejnë shpinën.
6. Vërtet, ata përgënjeshtroan, por atyre do t'u vijë dënimi i asaj me të cilën talleshin.
7. A nuk e shikuan ata tokën, se sa shumë lloje bimësh të dobishme bëmë të mbijnë në të?
8. Vërtet, në këto ka fakte (të forta), por megjithatë shumica e tyre nuk qenë besimtarë.
9. E s'ka dyshim se Zoti yt është Ai i Gjithëfuqishmi (t'i ndëshkojë), po edhe Mëshiruesi i madh.
10. (Përkujto) Kur Zoti yt e thirri Musain: "Të shkosh tek ai popull zullumqar!
11. Tek populli i faraonit, a nuk janë duke iu frikësuar (dënimit)?"
12. Ai (Musai) tha: "Zoti im, kam frikë se do të më trajtojnë si gënjeshtar,
13. dhe do të më shtrëngohet kraharori (shpirti) im, dhe nuk do të më lëshohet gjuha ime (të flas rrjedhshëm), prandaj dërgoje (bëje peygamber) Harunin.

14. Madje unë kam një faj ndaj tyre, e kam frikë se do të më vrasin (për hakmarrje)!”

15. Ai (Allahu) tha: “Kurrsesi (nuk do të vrasin), po shkoni ju të dy me argumentet Tona. Ne jemi me ju Vështrues tuaj (ju dëgjojmë e ju ndihmojmë).

16. Shkoni dhe faraonit thuani: “Ne jemi të dërguar nga Zoti i të gjitha botëve,

17. t’i lejosh Beni Israilët të vijnë me ne!”

18. Ai (faraoni) tha: “A nuk të rritëm ty si fëmijë në mesin tonë, ku i kalove disa vjet të jetës sate.

19. Dhe ti e bërë atë punën tënde që e bërë, pra ti je mohues (i të mirave që t’i bëmë).

20. (Musai) Tha: “E bëra atë, atëherë kur isha i pavetëdijshëm.

21. Prandaj edhe ika prej jush kur u frikësova nga ju, e Zoti im më dhuroi urtësi dhe më bëri nga të dërguarit.

22. Më përmend atë të mirë që ma bërë mua, e ti i robërove Beni Israilët!”<sup>258</sup>

23. (Faraoni) Tha: “E cili është ai zot i botëve (që ju dërgoi)!”

<sup>258</sup> Shkronjat e përmendura në fillim të disa kaptinave janë shenjë e mrekullisë së Kuranit, që është i përbërë prej shkronjave të tilla. Ka mendime se janë fshehtësi e pazbuluar, se janë betime të Allahut etj.

Thëniet e Kuranit e nxjerrin në shesh të vërtetën dhe e mposhtin të kotën, pra janë të qarta.

Muhamedit a.s. i thuhet të mos jetë aq shumë i preokupuar në shpirt, pse një pjesë e popullit të tij nuk don të besojë, sepse Zoti i do ato zemra që me vullnetin e tyre të lirë i besojnë Atij, e nuk i do ato koka, që me dhunë i përulen Atij, megjithëqë një detyrim të tillë do të mund ta bëjë kur do të dëshirojë.

Fuqia e Zotit është e manifestuar në çdo lloj krijese, siç janë edhe llojet e ndryshme të bimëve, por jobsimtarët nuk duan ta vështrojnë atë fuqi, prandaj edhe nuk i pranojnë këshillat, që iu vinë kohë pas kohe. Këtë rrugë të gabuar të tyre do ta përjetojnë keq dhe le të mos mendojnë, se Zoti nuk ka fuqi t’i dënojë menjëherë. Ai ka fuqi të pakufishme, por është Mëshirues i madh për ata që pendohen.

Faraoni i kohës se Musait e quante veten zot, bënte zullum të madh, prandaj Musai dërgohet për t’ia tërhequr vërejtjen për rrezikun që e pret. Musai u frikësua, se do ta quajnë gënjeshtar, e prej hidhërimit nuk do të mund ta përmbajë veten, nuk do të mund të zhvillojë dialog të mirë me ata, madje populli i faraonit, kibtët - egjiptasit e vjetër mendonin për Musain, se ai kishte faj, pse kishte vrrarë njërin prej tyre, prandaj e luti Zotin, që ta shpallë edhe Harunin si peygamber e të shkojë së bashku me të. Zoti i premtoi Musait, se nuk do ta vrasin, se Ai është me ta do t’i mbrojë. Kur i tregoi Musai faraonit, se Zoti e kishte dërguar peygamber atij i erdhi shumë rëndë, përse Musai nuk e pranoi atë si zot, e i parashtrroi disa pyetje Musait.

24. Ai i tha: “Zoti i qiejve dhe i tokës dhe ç’ka ndërmjet tyre, nëse bindeni!”
25. Ai (faraoni) atyre që ishin përreth iu tha: “A nuk e dëgjoni?!...”
26. Ai (Musai) tha: “Zoti juaj dhe i prindërve tuaj të parë!”
27. (Faraoni) Tha: “Vërtet, i dërguari juaj që iu është dërguar juve, me siguri është i çmendur!”
28. (Musai) Tha: “Zot i lindjes dhe i perëndimit dhe ç’ka ndërmjet tyre, po qe se kuptoni!”
29. (Faraoni) Tha: “Nëse ti beson zot tjetër pos meje do të gjendesh në mesin e të burgosurve!”
30. (Musai) Tha: “A edhe nëse të sjell ndonjë argument të qartë!”
31. Ai tha: “Sille pra, nëse thua të vërtetën?”
32. Atëherë (Musai) e hodhi shkopin e vet, i cili u shndërrua në gjarpër të vërtetë.
33. Nxori dorën prej xhepit, kur ja, ajo në sy të shikuesve flakëronte nga bardhësia.
34. (Faraoni) Parisë që e rrethonin iu tha: “Vërtet, ky qenka magjistar shumë i aftë,
35. që me magjinë e vet dëshiron t’ju dëbojë nga toka juaj! E ç’më propozoni mua?”
36. (Paria) Shtyje atë dhe vëllain e tij (çështjen e tyre) për më vonë, e ti dërgo nëpër qytete tubues,
37. që t’i sjellin të gjithë magjistarët e dijsëm këtu.
38. Dhe magjistarët u tubuan në kohën e ditës së caktuar.
39. Edhe popullit iu tha: “Ejani e tubohuni,
40. kështu që t’i përkrahim magjistarët, nëse ata triumfojnë”.
41. E kur erdhën magjistarët i thanë faraonit: “A do të ketë shpërblim për ne, nëse dalim ngadhënjimtarë?”
42. Ai tha: “Po, madje ju atëherë do të jeni prej më të afërmve!”
43. Musai iu tha atyre: “Hidheni atë që keni për ta hedhur!”
44. E ata i hodhën litarët dhe shkopinjtë e tyre duke thënë: “Për hir të madhërisë së faraonit, ne me siguri do të jemi ngadhënjyes!”
45. Atëherë edhe Musai e hodhi shkopin e vet, i cili menjëherë gëlltiste gjithë çka kishin improvizuar ata.
46. Atëherë magjistarët ranë në sexhde (u pëkulën),
47. e thanë: “Ne i besuam Zotit të botëve,
48. Zotit të Musait e të Harunit!”

49. Ai (faraoni) tha: “I besuat atij, para se t’ju lejoja unë?!” S’ka dyshim, se ai (Musai) është prijësi juaj, që ua mësoi juve magjinë, e keni për ta marrë vesh më vonë. Unë do t’ua shkurtoj (do t’ua prej) duart dhe këmbët tuaja të anës së kundërt (kithi) dhe që të gjithëve do t’ju gozhdoj”.

50. Ata (magjistarët) thanë: “S’ka rëndësi, ne i kthehemi Zotit tonë.

51. Meqë ne jemi besimtarët e parë shpresojmë, se Zoti ynë do të na i falë mëkatet tona!”<sup>259</sup>

52. Ne e urdhëruam (përmes shpalljes) Musain: “Të udhëtosh natën me robërit e Mi dhe se ju do të ndiqeni (prej faraonit)”.

53. E faraoni dërgoi nëpër qytete për të tubuar njerëz,

54. (duke iu thënë se) ata janë një grup i vogël (të cilët ikën me Musain).

55. Dhe se me të vërtetë ata na kanë zemëruar (dhe ikën pa lejen tonë),

56. e me të vërtetë, ne duhet të jemi syçelë.

57. Dhe Ne (iu mbushëm mendjen e) i nxorëm prej kopshteve e buri-meve,

58. prej pasurisë në depo dhe prej vendbanimeve të bukura.

59. Ja ashtu, Ne ua bëmë atë trashëgim Beni Israilëve.

60. E ata (të faraonit) i arritën (Beni Israilët) në kohën e lindjes së diellit.

61. Dhe kur u panë të dy grupet shokët e Musait thanë: “Me siguri na zunë!”

62. Ai (Musai) tha: “Kurrsesi, me mua është Zoti im, Ai do të më udhëzojë”.

63. Ndërsa Ne Musait i thamë: “Me shkopin tënd bjeri detit”. Deti u nda dhe çdo pjesë u bë si kodër e madhe.

<sup>259</sup> Faraoni i pezmatuar ndaj fakteve që i sjell Musai rreth Zotit ju thotë të pranishmëve, se ky i dërguar është i çmendur, e më në fund i kërcënohet se do ta burgosë, e burgu i faraonit ishte i njohur për tortura të mundimshme, se njeriu më parë do të pranonte të vritej, se sa të pranonte atë burg. Musai i tha faraonit, se do të dokumentojë veten, që është i dërguar prej Zotit dhe i paraqiti dy mrekullitë, shkopin dhe dorën. Kur i pa faraoni ato dy mrekulli u frikësua, se masa do t’i besojë, prandaj e quajti magjistar të rafinuar. Ndihma e Zotit ishte me Musain, prandaj ia mbushi mendjen faraonit, që të tubojë sa më shumë magjistarë e popull, ashtu që mrekullitë e Musait t’i shohë një masë e madhe, do të triumfojë e vërteta, kurse faraoni do të dështojë. Mjeshtëritë e magjistareve një herë e mashtruan masën, por kur filloi të veprojë mrekullia e Zotit në duar të Musait magjistarët, të cilët e dinin se çfarë është magjia e çfarë është e vërteta nga Zoti, pa një pa dy i besuan Zotit publikisht para asaj mase, nuk kanë kokën pse iu kërcënua aq ashpër faraoni, kurse tubimi përfundoi me disfatë të faraonit.

64. E Ne i afruam atje të tjerët (ata të faraonit).
65. Dhe Ne e shpëtuam Musain dhe të gjithë ata që ishin me të.
66. Kurse të tjerët i përmbytëm në ujë.
67. Vërtet, në këtë (ngjarje) ka fakte, por megjithatë shumica nuk besuan.
68. Nuk ka dyshim, se Zoti yt është i Plotfuqishëm dhe Mëshirues i madh.<sup>260</sup>
69. Lexoju (nga ajo që të shpallëm ty Muhamed) atyre ngjarjen e Ibrahimit,
70. kur i tha babait të vet dhe popullit të vet: “Çfarë jeni duke adhuruar?”
71. Ata i thanë: “Adhurojmë idhuj, vazhdimisht iu jemi besnikë atyre!”
72. Ai i tha: “A ju dëgjojnë ata juve kur iu luteni,
73. apo mos iu sjellin juve dobi apo dëm?!”
74. Ata thanë: “Jo, por kështu i gjetëm, se bënin edhe prindërit tanë!”
75. Ai tha: “A po shihni se ç’po adhuroni,
76. ju dhe prindërit tuaj të mëparshëm?”
77. Në të vërtetë, ata (që adhuroni ju) janë armiq të mi, përveç Zotit të botëve (nëse përveç idhujve adhuroni edhe Atë),
78. (përveç) Atij që më krijoi, Ai më udhëzon mua,
79. dhe Atij që më ushqen dhe më jep të pi,
80. dhe kur sëmurem Ai më shëron.
81. (përveç) Atij që më bën të vdes e mandej më ngjall,
82. e tek i Cili kam shpresë, se do të m’i fal mëkatet e mia në Ditën e Gjykimit.
83. Zoti im, më dhuro mua urtësi dhe më bashko me të mirët!
84. Më bëj përkujtim të mirë ndër ata që vijnë pas!
85. Më bëj prej trashëguesve të xhenetit të begatshëm,
86. dhe fale babain tim, se ai vërtet ishte nga ata të humburit!

<sup>260</sup> Faraoni, pas disfatës në atë tubim me magjistarët filloi ndëshkime të ashpra kundër popullit Beni Israil. Prandaj pas një kohe Zoti e urdhëroi Musain, që me besimtarët e vet të iki natën nga Egjipti. Kur dëgjoji faraoni për ikjen e tyre çoi e thirri njerëz, që t’u vihen prapa, t’i zënë dhe t’i ndëshkojnë. U vunë prapa tyre dhe në kohën kur lindte dielli i zunë. Beni Israilët u frikësuan, pse detin e kishin para, kurse armikun në numër shumë të madh prapa, por Musai i bindur në ndihmën e Zotit i trimëroi, se Zoti do t’i mbrojë. Në atë çast Zoti e urdhëroi Musain t’i bjerë me shkop detit. Ai i ra në dymbëdhjetë vende, dhe u hapën dymbëdhjetë rrugë nëpër të cilat kaluan Beni Israilët, që ishin me Musain, e uji i detit qëndroi i ndarë si të ishin kodra. Edhe faraoni me popullin e vet u fut nëpër ato rrugë, por uji u lëshua dhe i përmbyti që të gjithë.

87. E mos më turpëro në Ditën kur do të ringjallen,  
 88. Ditën kur nuk bën dobi, as pasuria, as fëmijët,  
 89. (bën dobi) vetëm kush i paraqitet Zotit me zemër të shëndoshë!”  
 90. E xheneti iu afrohet atyre, që ishin të devotshëm.  
 91. Ndërsa xhehenemi iu paraqitet atyre, që ishin të humbur.  
 92. Dhe atyre u thuhet: “Ku janë ata, që i adhuronit ju,  
 93. pos Allahut? Ata, a mund t’ju ndihmojnë juve o vetes?”  
 94. E ata (idhujt) dhe adhuruesit e tyre, njëri mbi tjetrin hidhen në të,  
 95. dhe e gjithë ushtria (ithtarët) e djallit.  
 96. E duke u grindur mes vete në të ata thonë:  
 97. “Për Allahun, njëmend ne kemi qenë krejtësisht të humbur,  
 98. kur juve (idhujt) iu kemi barazuar me Zotin e botëve.  
 99. Neve nuk na humbi kush tjetër vetëm se kriminelët (prijësit).  
 100. E tashti për ne nuk ka ndonjë ndihmës (ndërmjetësues).  
 101. Nuk ka as ndonjë mik të sinqertë.  
 102. E sikur të mund të kthehemi (në Dunja) edhe një herë, do të  
 bëheshim besimtarë.”  
 103. Në këtë (që u përmend) ka argumente të bindshme, po shumica  
 e tyre nuk besuan.  
 104. Është e vërtetë se Zoti yt është i Gjithëfuqishmi, Mëshiruesi i  
 madh.<sup>261</sup>  
 105. Edhe populli i Nuhut i përgënjeshtroi të dërguarit.  
 106. Kur vëllai i tyre (nga gjaku) Nuhu iu tha: “A nuk jeni kah frikëso-  
 heni?  
 107. Unë jam për ju pejgamber besnik.

<sup>261</sup> Në fillim të kësaj sureje u përmend brengosja e Muhamedit a.s. për popullin e vet, i cili nuk besonte, u përmend edhe sprova e Musait, që të njoftohej Muhamedi me problemet me të cilat u ballafaquan edhe pejgamberët e tjerë para tij, por pikëllimi i Ibrahimit është edhe më i madh, sepse do të duhet ta shohë babain dhe popullin e vet në zjarr, e të mos ketë mundësi tjetër për t’i shpëtuar pos lutjes. Këto dhe tregimet e tjera për pejgamberët kishin si qëllim lehtësimin e brengosjeve të Muhamedit a.s.

Përmes lutjes së Ibrahimit drejtuar Zotit xh. sh. shihet sinqeriteti i tij i mbështetur vetëm në Allahun. Edhe pse është njëri prej pejgamberëve të zgjedhur ai me lutje i drejtohet Zotit, që t’ia falë gabimin, ta bashkojë me të mirët dhe ta bëjë përkujtim të pavdekshëm me vepra të mira, të cilat do të shërbejnë si shembull për të tjerët, që do të vijnë pas tij. Shihet respekti i tij ndaj babait të vet, edhe pse ai nuk ishte në rrugën e drejtë. Njeriu duhet t’i përkujtojë këto veti të bukura të Ibrahimit për çfarëdo rasti qoftë dhe të përpigjet të shkojë gjurmëve të tij, pse sikur të mos ishin me një rëndësi shumë të madhe, Zoti nuk do të na i përkujtonte përmes fjalës së vet.

108. Kini frikë (dënimin e) Allahut e më dëgjoni mua.
109. Unë për këtë nuk kërkoj prej jush ndonjë shpërblim, shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve.
110. Pra (edhe një herë Ju them) frikësohuni prej Allahut, e më dëgjoni mua!
111. Ata thanë: “E si të besojmë ty, kur ty të besojnë më të ultit?”
112. Ai tha: “Unë nuk di se ç’punuan ata (që juve iu thoni të ulët)”.
113. Përgjegjësia e tyre, nëse kuptoni është vetëm para Zotit tim.
114. E unë nuk do t’i përzë besimtarët.
115. Unë nuk jam tjetër, por vetëm sa t’u tërheq vërejtjen haptas.
116. Ata i thanë: “O Nuh! Nëse nuk heq dorë (nga ajo që mëson) do të gurëzohesh (do të vritesh me gurë)”.
117. Ai tha: “O Zoti im, populli im më pandeh gënjeshtar.
118. Pra Ti me drejtësinë tënde gjyko ndërmjet meje dhe atyre, dhe më shpëto mua dhe besimtarët, që janë me mua!”
119. Prandaj Ne e shpëtua atë dhe të gjithë ata që ishin me të në anijen e mbushur plot.
120. Mandej i mbytëm në ujë ata që mbetën pas tyre.
121. Edhe në këtë (ngjarje) ka argumente, po shumica e tyre nuk ishin besimtarë.
122. S’ka dyshim se Zoti yt është i Plotfuqishmi, Mëshiruesi i madh.
123. Edhe populli Ad nuk i besoi të dërguarit.
124. Kur vëllai i tyre Hudi iu tha: “A nuk frikësoheni?”
125. Unë për ju jam i dërguar besnik.
126. Prandaj keni frikë (dënimin e) Allahut dhe më dëgjoni mua.
127. Unë nuk kërkoj për këtë ndonjë shpërblim prej jush, shpërblimi është vetëm prej Zotit të botëve.
128. A në çdo bregore ngreni ndonjë shtëpi (ndërtesë) sa për lojë?
129. Dhe a i ndërtoni pallatet e fortifikuara, që të jeni përgjithmonë?
130. E kur rrëmbeni, rrëmbeni mizorisht.
131. Pra, kini frikë Allahun dhe më dëgjoni mua!
132. Kini frikë Atë, që ju pajisi me çka e dinit vet.
133. Ju pajisi me mjete gjallërimi e me djem,
134. me kopshte e me burime uji.
135. Vërtet, unë i frikësohem dënimin tuaj në një ditë të madhe.
136. Ata i thanë: “Për ne është krejt njësoj, si na këshillove, si nuk na këshillove!”

137. Kjo (që na këshillon ti) nuk është tjetër vetëm se traditë (mitesh) e popujve të lashtë,  
 138. se ne nuk kemi për t'u dënuar.  
 139. Dhe ashtu ata e trajtuan atë (Hudin) gënjeshtar, e Ne atëherë i shkatërruam. Edhe ky është një fakt, po shumica e tyre nuk besuan.  
 140. Vërtet, Zoti yt është i Plotfuqishmi, Mëshiruesi i madh.  
 141. Edhe fisi Themud nuk i besoi të dërguarit.  
 142. Kur vëllai i tyre Salihu iu tha: "A nuk frikësoheni?"  
 143. Unë për ju jam i dërguar besnik.  
 144. Prandaj kini frikë (dënimin e) e Allahut dhe mua më dëgjoni!"  
 145. Unë nuk kërkoj për këtë ndonjë shpërblim prej jush, shpërblimi im është vetëm prej Zotit të botëve.  
 146. A jeni të sigurt, se do të mbeteni në këtë që jeni (përgjithmonë),  
 147. në kopshte e në burime,  
 148. edhe në të mbjella, e me hurma me frutet e tyre të freskët?  
 149. Dhe ju me mjeshteri po ndërtoni shtëpi nëpër kodra shkëmbore.  
 150. Pra, kini frikë Allahun e më dëgjoni mua.  
 151. E mos shkoni pas atyre që janë të pafrenuar (që e teprojnë me vepra të këqija),  
 152. të cilët në tokë bëjnë shkatërtime, nuk bëjnë mirë.  
 153. Ata i thanë: "Ti je vetëm i magjepsur.  
 154. Ti nuk je tjetër vetëm se njeri sikurse edhe ne, e nëse thua të vërtetën, sille pra ndonjë argument!"  
 155. Ai tha: "Ja, kjo është deveja, kjo do të pijë (ujë) në një ditë të caktuar, kurse ju në një ditë tjetër (jo në të njëjtën ditë).  
 156. Dhe kësaj të mos i bëni ndonjë të keqe, se do t'ju godasë dënimi i ditës së madhe!"  
 157. Po ata e therën atë, madje u penduan (nga frika).  
 158. Por ata i zuri ai dënimi i premtuar. Edhe në këtë ka argument, por shumica e tyre nuk u bënë besimtarë.  
 159. Vërtet Zoti yt është i Plotfuqishmi, Mëshiruesi i madh.<sup>262</sup>

<sup>262</sup> Edhe pse tregimet për pejgamberët duken sikur përsëriten, në të vërtetë ata nuk janë përsëritje, por në secilin rast tregimin duhet kundruar nga një këndvështrim i veçantë për ta kuptuar përse sillet ai tregim. Kur është fjala për tregimin e popullit të Nuhut, në këtë rast përfitojmë bindjen se paria, njerëzit e pozitës, vështirë pranojnë këshillat njerëzore, pse tërë shpresën e kanë të lidhur për këtë jetë, prandaj nuk duan të mendojnë, se do të përgjigjen para Zotit për shfrenimet e tyre. Edhe ata sikundër edhe paria kurejshite kërkuar, që Nuhu t'i largojë njerëzit, që ishin të një shtrese më të ulët e që



160. Populli i Lutit të dërguarit i konsideroi gënjeshtarë.
161. Kur vëllai i tyre Luti iu tha: “A nuk i frikësoheni (Allahut)?”
162. Unë jam i dërguari i juaj, jam i besueshëm!
163. Pra, kini frikë (dënimin) Allahun dhe më dëgjoni mua!
164. Unë nuk kërkoj për këtë ndonjë shpërblim prej jush, shpërblimi im është te Zoti i botëve.
165. (Të mjerët ju) A shkoni pas meshkujve të kësaj bote.
166. E gratë tuaja i lini anash, të cilat Zoti juaj i krijoi për ju! Por ju jeni një popull, që kalon çdo kufi!”
167. Ata i thanë: “O Lut, nëse nuk pushon (nga kjo që na thua), me siguri do të jesh i dëbuar prej nesh!”
168. Ai tha: “Unë jam kundër veprimtimit tuaj!”
169. Zoti im, më shpëto mua dhe familjen time nga ajo që bëjnë ata!”
170. Ne e shpëtuam atë dhe tërë familjen e tij,
171. përpos një plake (gruas së tij) që mbeti me ata (në dënim).
172. E më pas i zhdukëm ata të tjerët.
173. E Ne u lëshuam atyre një shi të jashtëzakonshëm (gurë nga qielli), e sa i keq ishte ai shi për ata të cilëve iu pat tërhequr vërejtja.
174. Edhe në këtë kishte argument (për të mbledhur mend), po shumica e tyre nuk qenë besimtarë.
175. E Zoti yt, pa dyshim është Ai i Plotfuqishmi, Mëshiruesi i madh.
176. Edhe populli i Ejkes të dërguarit i konsideronin gënjeshtarë.
177. Kur Shuajbi atyre iu tha: “A nuk ruheni?”
178. Unë jam i dërguar te ju, jam i besueshëm!
179. Pra kini frikë (dënimin nga) Allahun dhe më dëgjoni mua!
180. Unë nuk kërkoj për këtë ndonjë shpërblim prej jush, shpërblimi im është prej Zotit të botëve!
181. Plotësoni matjen, e mos u bëni prej atyre që lënë mangut!
182. Dhe matni me peshore (kandar) të saktë (precize).

---

ishin besimtarë, por Nuhu si edhe Muhamedi a.s. më vonë, nuk e pranoi një gjë të tillë. Te populli i Hudit, te Adi ishte karakteristikë e tyre mendjemadhësia, dominimi mbi të tjerët, vrazhdësia në sjellje, prandaj edhe dënimi iu vjen po i atij rangu, sepse në një mënyrë shumë të tmerrshme i rrëmben një furtunë e ftohët, i ngrë në ajër, e pastaj i lëshon me kokë për tokë.

Te populli i Salihut, te Themudi, ishte dominante lakmia për kënaqësitë e jetës, si për ngrënie, dëfrime, shtëpi të bukura etj. Edhe dënimi kundër tyre ishte ushtima e një tërmeti, i cili i gurëzoi edhe prej së larti, prej atyre pallateve të ndërtuara nëpër kodra dhe i lëshoi toka.

183. Dhe mos lini mangut sendet e njerëzve, e mos bëni shkatërrime në tokë.
184. Frikësohuni Atij që ju krijoi juve dhe breznitë e para.
185. Ata i thanë: “S’ka dyshim se ty të ka zënë magjia!
186. Ti nuk je tjetër por njeri si edhe ne, dhe ne nuk të konsiderojmë tjetër vetëm se gënjeshtar!
187. E nëse je nga të vërtetit, atëherë lëshoje mbi ne një copë nga qielli (si dënimi)!”
188. Ai tha: “Zoti im e di më së miri për atë që ju veproni!”
189. Dhe ata e përgënjeshtroan atë, prandaj i goditi dënimi i hijes. Vërtet, ai ishte dënimi i një dite të llahtarshme.
190. Edhe në këtë (ngjarje) ka argumente, por shumica e tyre nuk u bënë besimtarë.
191. E Zoti yt, pa dyshim është Ai i Plotfuqishmi, Mëshiruesi i madh.<sup>263</sup>
192. E edhe ai (Kurani) është shpallje (zbritje) e Zotit të botëve.
193. Atë e solli shpirti besnik (Xhibrili),
194. (e solli) në zemrën tënde për të qenë ti prej atyre, që tërheqin vërejtjen (pejgamber),
195. me gjuhë të kulluar arabe.
196. Dhe se ai (Kurani) është i përmendur edhe në librat e mëparshëm.
197. A nuk ishte për ata (për jobesimtarët mekas) argument, se atë e dinin dijetarët (ulemaja) e Beni Israilëve?
198. E sikur t’ia shpallnim atë (Kuranin) ndonjë joarabi,
199. e ai t’ua lexonte atyre, ata nuk do t’i besonin atij.
200. Dhe kështu, Ne ua futëm atë (dyshimin) në zemrat kriminelëve,
201. e ata nuk i besojnë atij (Kuranit), derisa ta shohin dënimin e dhembshëm,

<sup>263</sup> Përmes këtyre tregimeve për pejgamberët, që u përmendën në këtë kapitull, duket qartë se të gjithë pejgamberët ishin të dërguar me të njëjtin qëllim, se thirrja e tyre ishte një, se ata ua treguan njerëzve qëllimin e të mirës së thirrjes së tyre, nuk kërkuan prej njerëzve kurrfarë shpërblym.

Veset e popullit të Lutit ishin më të shëmtuarat; ata çonin dashuri me meshkuj (bënin livata), gjë që nuk e bëjnë as shtazët, pra e merituan dënimin, e së bashku me ta edhe gruaja tradhtarë e Lutit.

Popullin e padëgjueshëm të Shuajbit e pat kapur një vapë shumë e madhe dhe e padurueshme. Zoti çon një re të madhe e të dendur, e kur hyjnë nën hijen e saj gjejnë freski dhe fillojnë ta thërrasin njëri-tjetrin e të tubohen nën atë hije, atëherë i kap zjarri dhe rrufeja që të gjithë, prandaj edhe i thuhet dënimi i hijes.

202. dhe t'u vijë befas, duke mos e hetuar.
203. E atëherë të thonë: "A thua do të na jepet afat?"
204. E si ata kërkojnë shpejtimin e dënimit tonë (kur i thanë peygamberit silleni dënimin).
205. Po më thuaj, se edhe nëse Ne iu japim të jetojnë vite me radhë,
206. e pastaj t'u vijë atyre ajo me çka iu tërhiqet vërejtja,
207. çka do t'u vlejë atyre ajo jetë që gëzuan?
208. Ne nuk kemi ndëshkuar asnjë fshat (vendbanim), e ai të mos ketë pasur peygamber.
209. Ky është përkujtim (për përfundimin e punës së keqe). Ne nuk bëme të padrejtë.<sup>264</sup>
210. Atë (Kuranin) nuk e sollën djajtë (si ua sollën fallin fallxhorëve).
211. Atyre as nuk u takon e as që kanë mundësi.
212. Pse ata janë të penguar edhe për ta dëgjuar!
213. Pra, përpos Allahut, mos lut zot tjetër e të bëhesh prej të dënuarve.
214. Dhe tërhiqju vërejtjen farefisit tënd më të afërt.
215. E të jesh i butë ndaj besimtarëve, që të pranuan ty.
216. E nëse ata (jobesimtarët) të kundërshtojnë, ti thuaj: "Unë jam i pastër nga ajo që punoni ju".
217. Dhe mbështetu në të Plotfuqishmin, Mëshiruesin e madh,
218. i Cili të sheh kur të ngrihesh në këmbë,
219. (e të sheh) edhe lëvizjen tënde në mesin e atyre që falen.
220. Në të vërtetë, Ai është Dëgjuesi i çdo gjëje, i Gjithëdijshmi.
221. A t'ju tregoj unë se kujt i vijnë djajtë?
222. Ata i vijnë çdo gënjeshtari e mëkatari,
223. (u vijnë) dhe hedhin dëgjimin, shumica e tyre gënjejnë.
224. E për sa u përket poetëve (që Muhamedi nuk është i tillë), ata i ndjekin të humburit (nga e vërteta).
225. A nuk e sheh, se ata hidhen në çdo anë (sa lavdërojnë, sa përqeshin).

<sup>264</sup> Kurani është fjalë e Zotit e komunikuar Muhamedit a.s. përmes Xhibrilit, i shprehur në gjuhën e pastër arabe, në mënyrë që ta kuptojnë më lehtë. Dijetarët e Beni Israilëve e kanë ditur, se do të jetë edhe një shpallje për peygamberin e fundit, sepse përmendej në librat e mëparshëm. Po edhe sikur t'ia bënim të mundshme ndonjë joarabi, - thotë Zoti, - t'ua lexonte kufarëve mekas në gjuhën e pastër arabe, e të dukej mrekullia e atij njeriu dhe e Kuranit; ata nga kokëfortësia e tyre nuk do të besonin deri sa ta shihnin me sy dënimin nga Zoti. Atëherë do të kërkojnë t'u jepet afat e të besojnë, e harrojnë se vetë ata i thonin peygamberit na sill atë dënim me të cilin po na kërcënohesh.

226. Dhe ata janë që flasin atë çka nuk punojnë.

227. Me përjashtim të atyre që besuan, që bënë vepra të mira, që e përmendën shumë Allahun dhe që u mbrojtën, pasi atyre iu bë e padrejtë. E ata që bënë zullum do ta kuptojnë se ç'përfundimi i shkojnë (ç'dënim të ashpër, ose ç'vendi në xhehenem do t'i nënshtrohen).<sup>265</sup>

## 27. SURETUN - NEML

*E zbritur në Meke, pas sures Shuara, ajete 93*

*Kaptina para kësaj "Esh Shuaraë" dhe ajo pas kësaj "El Kasas" janë mbarështruar në Mus-haf sipas radhës së shpalljes së tyre.*

*Përveç çështjeve themelore të besimit islam, të cilat zakonisht i parashtrojnë të gjitha kaptinat e shpallura në Meke, me qëllim largimin e atij populli prej besimit të idhujve, në këtë kaptinë flitet edhe për mrekullinë e Kuranit, i cili iu shpall Muhamedit a.s. dhe i cili do të shërbejë si argument triumfal i bazave të besimit të drejtë deri në fund të jetës në këtë botë.*

*Me një përmbledhje më të shkurtër, por me disa elemente të reja rrëfeshen tregimet për Musain, për Salihun dhe për Lutin, ndërsa më gjerësisht i bëhet një përshkrim tregimit rreth Davudit dhe birit të tij Sulejmanit.*

*Kur flitet rreth jetës dhe veprimtarisë së Sulejmanit si pejgamber dhe si sundimtar aludohet në të gjithë njerëzit me autoritet, me famë, me pushtet, se si do të duhet ta shfrytëzojnë një pozicion të tillë, si mjet për përhapjen e rrugës së drejtë, për aplikimin e mësimëve të Zotit aty ku është e mundur.*

<sup>265</sup> Kurani nuk është i tillë, që mund t'i afrohen djajtë, sepse ai është dritë, udhërrëfyes, mrekulli e madhe, kurse djajtë janë shkatërrimtarë e të humbur. Ai është i mbrojtur, sepse qiejt janë përplot engjëj dhe Xhibrili është sigurues i tij, ndërsa djajtë janë të ndjekur prej qiejve, prandaj as që mund të dëgjojnë asnjë shkronjë. Pejgamberi a.s. urdhërohet t'i thërrasë të afërmit, edhe pse ndër ta kishte mjaft kundërshtarë të rreptë, e Zoti i garanton, se Ai është me të, edhe kur është i vetmuar, edhe kur është në grup, me xhemat.

Djajtë u sjellin fallxhorëve gënjeshtër, me të cilat i mashtrojnë njerëzit mendjelehtë. Poetët janë të pavendosur, e lavdërojnë atë që më parë e kanë përqeshur, madhërojnë atë që më parë e kanë nënçmuar, pra nuk zgjedhin rrugë të drejtë, pos atyre poetëve që ishin besimtarë dhe iu kundërviheshin me poezinë e tyre armiqve, ata ishin të lavdishëm.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kësaj kaptine. Lavdëruar qoftë Allahu!

*Për këtë qëllim është parashtruar çështja e mbretëreshës së Jemenit, e Belkises dhe ndërmarrja e Sulejmanit ndaj një populli me besim të gabuar.*

*Kaptina qubet: "Suretun Nemli" - kaptina e buburrecave, e thneglave, sepse në këtë përmendet buburreci, i cili ua tërbeq vërejtjen të tjerëve që të largohen prej rrugës e të mos i shkelë ushtria e Sulejmanit.*

## 27. SURETUN - NEML

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ta, Sin. Këto janë ajete të Kuranit dhe të librit të kuptueshëm.
2. Janë udhërrëfyes dhe përgëzim për besimtarët,
3. të cilët e falin namazin dhe e japin zeqatin dhe mu ata janë të bindur ndaj botës tjetër.
4. E atyre, që nuk besojnë botën e ardhme Ne ua kemi hijeshuar veprat ndaj dhe ata brehdhin.
5. Të tillët janë ata, që iu takon dënimi më i rëndë dhe mu ata do të jenë më të dëshpëruarit në botën tjetër.
6. E s'ka dyshim, se ti (Muhamed) e pranon Kuranin nga i Urti, i Gjithëdijshmi.
7. (Përkujto) Kur Musai i tha familjes së vet: "Unë e pashë një zjarr, e nga ai do t'ju sjell ndonjë lajm ose do t'ju sjell një urë të ndezur, që të ngrohni".
8. E kur arriti tek ai u thirr: "I bekuar është ai në zjarr dhe ata përreth tij. I veçuar në madhëri është Allahu, Zot i botëve!
9. O Musa, në të vërtetë Unë jam Allahu, i Plotfuqishmi, i Urti.
10. E ti hidhe shkopin tënd! E kur e pa atë që lëvizte si të ishte gjarpër ai (nga frika) ktheu prapa duke mos pasur më kujdes. (I thamë) O Musa! Mos u frikëso, se pranë meje të dërguarit nuk frikësohen!
11. Përpos kush (nuk është i dërguar) bën mëkat (ai frikësohet), e që të keqen pastaj e zëvendëson me të mirën, atëherë s'ka dyshim, se Unë jam që fal shumë dhe jam Mëshirues i madh.
12. Fute dorën tënde në xhepin tënd, e ajo do të dalë e bardhë pa kurrfarë të keqe, e këto janë ndër nëntë argumentet për të (vajtur) të faraoni dhe populli i tij, se me të vërtetë ata janë popull i prishur.

13. E kur iu erdhën argumentet Tona të qarta, ata thanë: “Kjo pa dyshim është magji!”

14. Dhe edhe pse bindshëm të besueshëm në to (se ishin nga Zoti) i mohuan në mënyrë të padrejtë e me mendjemadhësi, pra shikoje se çfarë ishte fundi i shkatërrimtarëve.<sup>266</sup>

15. Ne i patëm dhënë Davudit dhe Sulejmanit dituri, e ata të dy thanë: “I falënderohemi vetëm Allahut, që na dalloi (me të mira) mbi shumë robër të Tij besimtarë”.

16. E Sulejmani e trashëgoi Davudin dhe tha: “O njerëz, ne kuptojmë gjuhën e shpendëve e na është dhuruar nga gjithçka, e vërtet ky është shpërblim i qartë”.

17. E Sulejmanit i ishte tubuar ushtria e vet, që përbëhej nga exhinët, nga njerëzit dhe nga shpendët dhe ata mbanin rendin.

18. Deri atëherë kur arritën mbi luginën e buburrecave, një buburrec tha: “O ju buburreca, hyni në vendet tuaja që të mos ju copëtojë Sulejmani dhe ushtria e tij duke mos ju vërejtur”.

19. E ai (Sulejmani) buzëqeshi i gëzuar prej fjalës së tij dhe tha: “Zoti im, më mundëso që t’i falënderoj të mirat e Tua, që m’i dhurove mua dhe prindërve të mi dhe që të bëj vepra të mira që Ti i pëlqen, e me mëshirën Tënde më fut në mesin e robërve Tuaj të mirë!”

20. Dhe vështroi shpendët e tha: “Ç’është që nuk e shoh pupëzën? Jo, ajo nuk qenka këtu!”

21. Unë do ta dënoj atë me një dënim të ashpër, ose do ta ther, ose ka për të më sjellë ndonjë argument të fortë (si arsyetim).

22. Ajo nuk zgjati shumë e tha: “Unë kuptova atë që ti nuk je i njohur dhe të erdha nga Sebei me një lajm të sigurt”.

23. Në të vërtetë unë gjeta një grua, që po i sundonte ata (popullin e

<sup>266</sup> Kurani është udhërrëfyes për të gjithë ata, që me vëmendje i përcjellin domethëniet e tij, që besojnë bindshëm, se është shpallje e Zotit, që besimit, imanit të tyre i bashkojnë edhe veprat e mira, pse janë të bindur se do të dalin para Zotit në botën tjetër dhe do të shpërblehen për to. Vetëm një bindje e plotë ndaj botës tjetër, forcon moralin për përballimin e vështirësive në kryerjen e detyrave dhe të veprave të mira.

Para se të fillohet me tregimin e mrekullive të Musait përmendet mrekullia e Muhamedit, që është Kurani i shpallur prej Zotit.

Musai ishte duke u kthyer prej Medjenit për në Egjipt te nëna e te vëllai. Ishte natë e errët dhe e ftohtë, e kishte humbur rrugën, e gruan ia kishin kapur dhimbjet e lindjes. Kur shkoi te ai zjarri që vërejti, nuk gjeti zjarr, por gjeti një dru të gjelbër në të cilin sa rritej flaka, aq i shtohej gjelbërimi. U thirr prej Zotit, u njoftua me mrekullitë, të cilat do t’i paraqesë para faraonit.

- Sebe-it) dhe asaj i ishte dhënë çdo send, e ajo kishte një fron të madh.
24. Madje takova atë dhe popullin e saj, se adhurojnë diellin e jo Allahun, po djalli ua kishte hijeshuar atë veprim të tyre dhe i kishte shmangur prej rrugës së drejtë, prandaj ata nuk gjejnë udhëzim.
25. (i kishte shmangur) Për të mos adhuruar Allahun, që nxjerr në shesh (e di) të fshehtën në qiej e në tokë, dhe që e di atë që fshihni dhe atë që publikoni.
26. Allahu është një, nuk ka të adhuruar të vërtetë pos Tij, Zot i Arshit të madh.
27. Ai (Sulejmani) tha: “Do të shohim, se a e thua të vërtetën apo je nga gënjeshtarët!”
28. Shko me këtë letrën time e hidhja atyre, largohu (pak) nga ata dhe përgjo se çka bisedojnë!”
29. Ajo (gruaja - Belkisa) tha: “O ju pari, mua më ka arritur një letër madhështore!”
30. (e lexova) Kjo është prej Sulejmanit (mandej e hapi, kur qe, në të) “Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit!” (Bismil-lahir-Rrahmanir-Rrahim!)
31. (në vazhdim shkruan) “Mos u mbani me të madh kundër meje, po të më vini të dorëzuar (dhe besimtarë)!”
32. Ajo tha: “O ju pari, më sugjeroni në këtë çështje timen, se unë nuk do të vendos asgjë derisa edhe ju të jepni pëlqim!”<sup>267</sup>

<sup>267</sup> Davudi dhe Sulejmani, babë e djalë ishin, edhe pejgamberë, edhe mbretër njëri pas tjetrit. Prej të gjithë djemve të tjerë të Davudit, pejgamber ishte vetëm Sulejmani, prandaj edhe thuhet, se e trashëgoi, por nuk është fjala për trashëgim në pasuri.

Nën sundimin e Sulejmanit ishin përveç njerëzve, edhe xhinët, edhe shpendët, se ai e kuptonte edhe të folurit e shpendëve, edhe të të gjitha gjallesave. Duke kaluar mbi luginën e buburcave në Sham (Siri) dëgjoji një buburc, se si i komandon të tjerët, që të largohen e të mos i shkelë ushtria e Sulejmanit. Kjo mrekulli nuk ia rriti mendjen Sulejmanit, por pas falënderimit që i bëri Zotit, e luti ta udhëzojë për në vepra të mira dhe ta mëshirojë. Pasi kaloi luginën e buburcave dhe zbriti në një vend pa ujë ushtria kërkoi prej tij t'i gjejë ujë e ai kërkoi pupëzën, pse ajo i udhëzonte për të gjetur ujë. Mirëpo ajo nuk ishte aty në mesin e shpendëve të tjerë, që ishin me Sulejmanin. Pas pak erdhi pupëza dhe i tregoi se kishte qenë në Jemen, në qytetin Sebe dhe i tregoi se atje ishte një mbretëreshë me emrin Belkisa; ajo dhe populli i saj adhurojnë diellin, se ajo ka një rezidencë të bukur, se zotëron të gjitha ato, që i takojnë një sundimtarit.

Sulejmani shkroi një letër në të cilën së pari shkroi Bismilahun e pastaj kërkoi edhe dorëzimin e tyre. Letrën ia jep pupëzës dhe ajo shkon atje dhe për dritare, kur Belkisa ishte fjetur ia lëshon letrën në gjoksin e saj. Kur u zgjua, e gjeti letrën, pa se në të është Bismilahi, e kuptoi se dërguesi është i rëndësishëm, prandaj e thërrret parinë për konsultim.

33. Ata (paria) i thanë: “Ne jemi të fuqishëm dhe jemi luftëtarë të rreptë, por puna qëndron te ti, e ti mendo se çka do të na urdhërosh!”
34. Ajo tha: “Kur sunduesit e pushtojnë ndonjë vend; ata e rrënojnë atë e parinë më të zgjedhur të atij vendi e nënshtrojnë. Kështu veprojnë ata!”
35. Po unë do t’u dërgoj atyre një dhuratë (të madhe), e do të shoh se çka do të na sjellin të dërguarit (me dhuratë).
36. E kur i erdhi ajo Sulejmanit, ai tha: “A me pasuri më ndihmoni mua? E atë që Allahu ma ka dhënë mua është shumë më e dobishme nga ajo që iu ka dhënë juve! Por ju krenoheni me dhuratat tuaja!”
37. Kthehu tek ata (i tha kryesuesit të të deleguarve), se për Zotin ne do t’u vijmë atyre me një ushtri, së cilës ata nuk do të mund t’i bëjnë ballë dhe do t’i dëbojmë prej aty të nënshtroar e të poshtëruar!
38. Ai (Sulejmani) tha: “O ju pari, cili prej jush do të më sjell fronin e saj, para se të vijnë ata të dorëzuar?”
39. Njëri prej xhinëve të vrazhdë (Ifriti) tha: “Unë do ta sjell ty atë para se të ngrihesh nga vendi yt, unë për të kam fuqi dhe jam i sigurt!”
40. E ai i cili kishte dituri nga libri tha: “Unë ta sjell atë ty sa çel e mshel sytë (këtij i tha sille)!” E kur e pa atë (fron) të vendosur pranë tij (Sulejmani) tha: “Kjo është dhuntia e Zotit tim, që të më sprovovë mua se a do ta falënderoj, apo mos do ta përbuz. E kush falënderon, ai falënderon për të mirën e vet, e kush përbuz Zoti im (s’ka nevojë), është i Pasuri e Bujari!”
41. Ai (Sulejmani) tha: “Ndryshojani asaj fronin, që ta provojmë se a po e njeh, apo është nga ata që nuk dinë ta njohin!”
42. E kur erdhi ajo iu tha: “A është i këtillë froni yt?” Ajo tha: “Si të ishte vetë ai?!” (Sulejmani tha:) “Neve na është dhënë dituria përpara saj dhe ne ishim besimtarë para saj”.
43. Pse atë (Belkisen) e kishte penguar (nga besimi i drejtë) ajo që adhuronte, pos Allahut, dhe ishte nga një popull jobesimtar.
44. Asaj iu tha: “Hyn në pallat”, e kur e pa atë mendoi, se është një ujë i madh dhe i përvoli këmbët. Ai (Sulejmani) tha: “Ky është një pallat i lëmuar prej qelqi!” Ajo tha: “Zoti im, unë i kam bërë krim vetes, e tashti i dorëzohem (pranoj besimin) së bashku me Sulejmanin Allahut, Zotit të gjithësisë”.<sup>268</sup>

<sup>268</sup> Paria e pushtetit të Belkisës, edhe pse thirret në fuqinë e vet luftarake vendimin ia beson mbretëreshës, por ajo iu tërheq vërejtjen për pasojat e luftës, që do të rrjedhin



45. Ne ia dërguam Themudit vëllain e tyre (nga gjaku) Salihun (t'iu thotë): "Adhurojeni Allahun!" Kur ja, ata dy grupe që kundërshtoheshin.

46. Ai (Salihu) tha: "O populli im, përse nguteni e kërkoni të keqen (dënimin) para të mirës, pse të mos i kërkoni falje Allahut, që të mëshiroheni?"

47. Ata thanë: "Ne parandajmë fatkeqësi me ty dhe me ata që janë me ty!" Ai tha: "Ndjellja e fatit tuaj është tek Allahu, por vetë ju jeni një popull që ngatërroheni!"

48. E në qytet ishin nëntë veta, që bënin shkatërrime në tokë, e nuk përmirësonin.

49. Ata që thanë: "Betohuni mes vete në Allahun, ta vrisni atë dhe familjen e tij natën, e pastaj të afërmve të tij t'u thoni: Ne nuk morëm pjesë në vrasjen e familjes së tij, dhe se ne jemi të drejtë (të vërtetë)".

50. Ata përgatitën një kurth e Ne përgatitëm një kurth duke mos e hetuar ata.

51. Pra, vështro se çfarë ishte përfundimi i dredhisë së tyre. Në të vërtetë, Ne zhdukëm të gjithë ata dhe popullin e tyre.

52. E këto janë shtëpitë e tyre të mbetura shkretë, për shkak të mizorisë së tyre. E nuk ka dyshim, se në këtë (rrënim) për një popull që kupton ka argument.

53. Ne i shpëtuam ata që besuan dhe që ishin të matur (duke iu shmangur mëkatit).

54. (Përkujto) Lutin kur ai popullit të vet i tha: "A bëni atë punë të shëmtuar, që edhe vetë ju e kuptoni (se është e keqe)?"

55. A vërtet, ju nga epshi kontaktoni me meshkujt, i braktisni gratë tuaja? Ju jeni popull injorant (xhahil).

---

pas pushtimit. Ajo e di se ka punë me një njeri të madh, prandaj përipiqet t'i njohë edhe më mirë qëllimet dhe aftësitë e tij. Për këtë qëllim i dërgon një dhuratë shumë të çmueshme, por Sulejmani nuk e pranon atë, sepse nuk kishte nevojë, e në anën tjetër, kërkon që t'i dorëzohen. Pasi kthehen të ngarkuarit me dhuratën Sulejmani kërkon prej të pranishmëve të vet, që froni i Belkisës të bartet tek ai. Njëri nga exhinët i thotë, se do ta sjell shumë shpejt, por ai që Allahu i kishte dhënë dije ia solli sa çel e mshel sytë. Fronin e Belkisës ia ndryshon për ta provuar, por ajo ishte shumë e zgjuar edhe në atë moment, sikurse edhe në gjykimet e saj të para. Ajo u mashtrua vetëm kur hyri në pallatin e gdhendur nga qelqi e mendoi se hyri në ujë të grumbulluar, prandaj edhe i përvoli petkat nga këmbët, që të mos laget. Pas të gjitha atyre sprovave ajo e kuptoi fuqinë e Zotit, e cila paraqitej edhe në mrekullitë e Sulejmanit dhe pranoi rrugën e drejtë, besimin ndaj Zotit një, e Sulejmanin e pranoi të Dërguar të Tij.

56. Përgjigjja e popullit të tij, nuk qe tjetër vetëm se të thonë: “Dëbojeni familjen e Lutit nga vendi juaj, sepse ata janë njerëz që ruajnë pastërtinë!”

57. E Ne e shpëtuam atë dhe familjen e tij, përveç gruas së tij, së cilës i caktuam të mbetet me të dënuarit.

58. E kundër atyre lëshuam një shi (me gurë); i shëmtuar ishte ai shi për ata që iu ishte tërhequr vërejtja.

59. Thuaj (o i dërguar): “E tërë lavdia i përket Allahut, e shpëtimi qoftë ndaj robërve të Tij, që Ai i zgjodhi (pejgamberët)! A më i mirë (për të besuar) është Allahu, apo ata që ia bëjnë shok?”

60. A (mos janë më të mirë ata që i adhuron), apo Ai që krijoi qiejt e tokën, që për ju lëshoi shi nga qielli, e Ne me të bëmë të lulëzojnë kopshte të bukura, që për ju ka qenë e pamundshme t’i bëni të mbijnë bimët në to? A mos ka ndonjë të adhuruar me meritë pos Allahut? Jo, por ata janë popull që shtrembërojnë (të vërtetën).

61. A (mos janë më të mirë ata që i adhuron), apo Ai që tokën e bëri vendqëndrim, e nëpër të bëri të rrjedhin lumenj, dhe asaj (tokës) i bëri (male) përforcuese, dhe në mes dy deteve bëri ndarje? A ka përveç Allahut të adhuruar tjetër të vërtetë? Jo, por shumica e tyre nuk e dinë.

62. A (mos janë më të mirë ata që i adhuron), apo është Ai që i përgjigjet nevojtarit (të mjerit) kur ai e thërret, duke ia larguar të keqen e juve ju bën mbizotërues të tokës? A ka të adhuruar të vërtetë tjetër pos Allahut? Jo, por ju shumë pak përkujtoni.

63. A (mos janë më të mirë ata që i adhuron) apo Ai që ju orienton në errësirat e tokës e të detit, dhe ai që pranë mëshirës së Tij (shiut), si përgëzim i lëshon erërat? Vallë, a ka të adhuruar të vërtetë pos Allahut? E lartë është madhëria e Tij nga çka i përshkruajnë shok.

64. A (mos janë më të mirë ata që i adhuron), apo Ai që fillon krijimin (e njeriut) e pastaj e përsërit atë (e ringjall pas vdekjes) dhe Ai që ju furnizon nga qielli e toka? A mos ka të adhuruar tjetër me meritë pos Allahut? Thuaj: “Sillni argumentet tuaja, nëse jeni të sigurtë!”

65. Thuaj: “Askush veç Allahut, as në qiejt, as në tokë, nuk e di të fshehtë, as nuk e dinë se kur ringjallen!”

66. Por dija e tyre arrihet në botën tjetër (kur të përjetojnë çka iu është premtuar). Ja, ata dyshojnë për këtë (për botën tjetër), bile janë të verbër ndaj saj.<sup>269</sup>

<sup>269</sup> Një pjesë e vogël e popullit Themud i besuan Salihut, kurse shumica që mbeti në

67. Ndërsa ata që nuk besuan thanë: "A pasi të (vdesim) bëhemi dhe e pluhur ne edhe prindërit tanë, (a thua) do të ringjallemi?"
68. Kjo na është premtuar neve, edhe prindërve tanë më përpara, por kjo nuk është gjë tjetër veçse legjendë e të parëve!"
69. Thuaj: "Udhëtoni nëpër tokë dhe shikoni se si ishte përfundimi i kundërshtarëve!"
70. Po ti (Muhamed) mos u trazo për ta, e as mos e ngushto veten nga ato dredhi që bëjnë!
71. E ata thonë: "Po qe se jeni të sigurt në ato që flitni, kur do të realizohet ai premtim (me dënim)?"
72. Ti thuaj: "Tanimë iu është ngjeshur juve një pjesë e atij premtimi për të cilin po ju ngutet juve!"
73. S'ka dyshim, se Zoti yt është shumë bamiresh ndaj njerëzve, por shumica e tyre nuk e falënderojnë.
74. E është e sigurt, se Zoti yt di çka fshehin zemrat e tyre dhe çka shfaqin haptazi.
75. Nuk ka asgjë të fshehur në qiell e në tokë, e të mos jetë e shënuar në Librin e Saktë (Levhi Mahfudh).
76. Vërtet, ky Kuran iu rrëfen Beni Israilëve të shumtën e asaj që ata ishin të përçarë.
77. Dhe pa mëdyshje ai është udhërrëfyes e mëshirë për besimtarët.
78. E Zoti yt, vërtet do të gjykojë mes tyre me drejtësinë e Tij, e Ai është i Plotfuqishmi e i Gjithëdijshmi.
79. E ti pra mbështetu në Allahun, se me të vërtetë ti je në të drejtën e sigurt.
80. Ti nuk mund t'i bësh të dëgjojnë të vdekurit, e as nuk mund ta

---

besimin e kotë, e kundërshtuan. I thonin Salihut sillna azabin prej Zotit, madje i thonin se ai dhe besimtarët e tij ishin shkaktarë të disa të këqijave që i goditnin. Disa djem të parisë kundërshtare përgatitën mbytjen e Salihut dhe të familjes së tij, u besatuan ta bëjnë këtë fshehtas dhe të mos tregojnë. Të gjitha ato dredhi të tyre dështuan, Allahu i shkatërroi, e vendbanimet e tyre mbetën të shkreta. Edhe populli i Lutit ishte shumë i pamoralshëm, e vesi i tyre e brente edhe më shumë, kur shihnin Lutin dhe rrethinën e tij, se ishin të ndershëm, prandaj për të qenë të gjithë njësoj të ndyrë donin ta përzënin Lutin. Edhe ai popull përjetoi atë që e meritoi.

Për të mos i gjetur edhe të tjerët ndonjë fatkeqësi e tillë. Zoti tërheq vëmendjen e njeriut në disa fakte, të cilat japin të kuptosh për fuqinë e Tij të pakufishme dhe nga të cilat do të duhej bindur, se Ai është i vetmi Krijues i çdo sendi në gjithësi dhe se vetëm Atij duhet t'i drejtohem i lutje e adhurime e askujt tjetër, sepse çdo send apo gjallesë është krijesë e Tij, e krijesa nuk mund ta zëvendësojë krijuesin e vet.

bësh të shurdhëtin ta dëgjojë thirrjen, e sidomos kur ata ta kthejnë shpinën.

81. E as që mund t'i largosh të verbrit nga humbja e tyre (zemrat e verbra), ti nuk mund ta bësh të dëgjojë ndonjë tjetër, vetëm atë që i beson argumentet Tona, e ata janë muslimanë.<sup>270</sup>

82. E kur kundër tyre do të bëhet fjala (e dënimit) realitet, Ne do t'ju nxjerrim një shtazë nga toka, që do t'ju flasë (ose do t'i lëndojë), sepse njerëzit nuk ishin të bindur në argumentet Tona.

83. E ditën kur do të tubojmë prej secilit popull grupe nga ata, që i kanë mohuar argumentet tona, ata të vënë njëri pas tjetrit do të jenë të penguar.

84. Derisa të arrijnë (në vendin e llogarisë), Ai iu thotë: "A ju i mohuat argumentet e Mia, duke mos i menduar dhe formuar dije për to? E çka vepronit ju ashtu (në Dunja)?"

85. Dhe kundër tyre zbatohet vendimi (i dënimit), për shkak se bënë krim dhe ata nuk do të flasin.

86. A nuk shohin ata, se Ne ua bëmë natën që të pushojnë, kurse ditën të ndritshme. Në këtë ka argument për një popull që beson.

87. (përkujto) Ditën kur i fryhet Surit, e të tmerrohet kush është në tokë, përpos kë do Allahu (të mos frikësohet) dhe t'i vijnë Atij të gjithë të përlur.

88. E i sheh kodrat e mendon, se ato janë të palëvizshme, ndërsa ato lëvizin si retë, (kjo është) mjeshtëri e Allahut që përsosi çdo send, e Ai është hollësisht i Njohur se çfarë punoni.

<sup>270</sup> Mushrikët mekas ishin këmbëngulës në pamundshmërinë e ringjalljes pas vdekjes dhe nuk mendonin, se Ai, i cili solli këtë jetë duke mos qenë ata fare ka fuqi t'i rikthejë në jetë sërish. Për mosbesimin e tyre iu drejtohet kërcënimi, se do t'i gjejë edhe ata çka i gjeti jobesimtarët e mëparshëm. Muhamedi a.s. porositet, që të mos shqetësohet pse ata nuk besojnë, e as të mos ua vërë veshin intrigave të tyre, se Zoti është në mbrojtje të tij. Për pyetjen që i bënin, se kur do të jetë ndëshkimi kundër tyre Kurani thotë, se një pjesë e tij tashmë i ka goditur në luftën e Bedrit, e do t'ju godasë edhe më vonë, por Zoti është shumë Mëshirues e Bamiërës, prandaj nuk ua ngut ndëshkimin, edhe pse bëjnë mëkate. Megjithatë Ai i di të gjitha të fshehtat, si në zemrat e njerëzve, ashtu edhe në gjithësi. Ithtarët e Librit do të duhej ta besonin Kuranin, që iu shpall Muhamedit a.s., e edhe Muhamedin a.s. të Dërguar të Zotit, pse Kurani ua sqaroi të vërtetën për mospajtimet e tyre rreth fesë, e veçanërisht rreth çështjes së Isait. Këtë të vërtetë të Kuranit do ta gjejnë pranë Zotit në Ditën e Kijametit, kur Ai do të gjykojë mes tyre për mospajtimet në këtë jetë. Me termat: të vdekur, të shurdhër, të verbër aludohet në ata njerëz, që nuk i studiojnë faktet që i parashtron Kurani, që nuk duan të dëgjojnë këshillat e bukura, që nuk marrin përvojë nga ngjarjet e popujve të mëparshëm, prandaj për ta nuk ka shpresë se do të gjejnë rrugën e vërtetë. Vetëm besimtarët dëgjojnë me vëmendje dhe përfitojnë nga mësimet e Kuranit.

89. Kush ka bërë vepër të mirë atij do t'i takojë (shpërblim) edhe më i mirë se ajo, dhe ata do të jenë të siguar prej tmerrit të asaj dite.

90. E kush do të paraqitet me punë të këqija (me besim të gabuar), ata do të hidhen të përmbysur me fytyrat e tyre në zjarr. (U thuhet) Ju nuk shpërbleheni me tjetër pos me atë që punuat.

91. Unë jam urdhëruar ta adhuroj vetëm Zotin e këtij qyteti, të cilin Ai e bëri të shenjtë, se Atij i takon çdo send, dhe jam urdhëruar të jem prej besimtarëve të sinqertë,

92. e, edhe ta lexoj Kuranin, e kush e pranon udhëzimin e tij, ai udhëzohet vetëm për të mirën e vet, e kush ka humbur ti thuaji: “Unë vetëm tërheq vërejtjen”.

93. Dhe thuaj: “Falënderoj Allahun, e Ai do t’ua tregojë argumentet e veta dhe do t’i kuptoni ato atëherë (kur nuk u bën dobi). Zoti yt nuk është indiferent ndaj asaj që veproni ju”.<sup>271</sup>

<sup>271</sup> Kur do të jetë afër koha e ndëshkimit të atyre, që nuk besuan, dhe koha e Kijametit do të dalë një shtazë nga toka - “dabetul erdi”, e cila do t’u flasë njerëzve, do t’i mallkojë ata që nuk besuan argumentet e Zotit. Sipas hadithit, që e shënon imam Ahmedi në Musnedin e vet: Kijameti, Katastrofa e përgjithshme, nuk do të ndodhë para se të parajmërohen dhjetë shenja... e në mesin e tyre e numëron edhe “dabetul erdin”... Po ashtu edhe Muslimi e shënon në Sahihun e vet me disa ndryshime në vetë citatin e hadithit. Në Ditën e Tubimit pas Ringjalljes do të tubohen në grupe të gjithë ata që nuk pranuan mësimet e Zotit, do të jenë të rrethuar dhe të shtrënguar e të shtyrë me rrëmbim drejt vendit, ku do të përgjigjen për veprat e bëra, do t’u thuhet se i mohuat faktet e Allahut, duke mos i studiuar ato, dhe ata pa e folur asnjë fjalë i kap dënimi.

Kur do t’i fryhet surit, do të trishtohet nga frika çdo kush, përpos pejgamberëve, shehidëve dhe engjëjve, e pastaj të gjithë me respekt do t’i paraqiten Zotit. Ka mendime se surit (bririt) do t’i fryhet tri herë: një herë për frikësim, herën tjetër për shkatërrimin e çdo gjëje dhe për vdekjen e gjallesave, dhe herën e fundit për ringjallje.

Çdo vepër e mirë do të shpërblehet shumëfish. Vepra e keqe për të cilën flitet në këtë ajet është kufri, mosbesimi, e jo vepër e keqe e ndonjë besimtari, sepse ndëshkimi që përmendet për të: hudhjen në xhehenem me fytyra të përmbysura, e pësojnë vetëm idhujtarët, por jo edhe besimtarët mëkatarë. Në fund Pejgamberi a.s. urdhërohet të deklarohet haptazi për drejtimin e vet në besim, për detyrën që ka ndaj njerëzve dhe ta falënderojë Allahun për pozitimin e lartë, të cilën ia dhuroi si mëshirë për mbarë botën. Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës “En Neml”. I falënderuar je prej meje o i Madhërishtëm!

## 28. SURETUL-KASAS

*E zbritur në Meke, pas sures Neml, ajete: 88*

*Kjo kaptinë dhe dy para saj kanë një pajtueshmëri në programin e shpjegimit të shumë çështjeve, si dhe në qëllime; prandaj kjo sqaron më në detaje çështjet, që ishin më të përgjithësuar në dy kaptinat para kësaj, ose plotëson ndonjërin prej tyre.*

*Si më esenciale në këtë kaptinë parashtrohet ideja e arsyetimit, e mendjes së shëndoshë dhe përkundër saj, arroganca, mizoria e dominimi. Si bindje e kotë, por e dëmshme përsbkrubet tregimi rreth faraonit, i cili në mënyrë jo njerëzore e shtypte popullin e Beni Israilve, ua mbyste burrat e ua linte gratë, e më në fund veten e konsideroi zot, dhe me ndihmën e ndihmësit të tij, përmes Hamanit përpiqej ta mashtrojë popullin, se do të arrijë në qiell e do ta kundërshtojë, nëse e gjen, Zotin e Musait.*

*Tregimi tjetër rreth të vërtetës e të kotës pasqyrohet si rrjedhim i pasurisë dhe i komoditetit, i cili nga mendjemadhësia tradhton rrugën e drejtë.*

*Në fillim përsbkrubet qëndrimi mizor i faraonit, e më vonë lindja, rritja dhe pjekuria e Musait dhe përmes këtij tregimi kuptohet urtësia e Zotit, se si e frymëzoi nënën e frikësuar të Musait, që foshnjën ta hedhë në lumë, si e gjeti familja e faraonit dhe nuk e mbyti, si nuk pranoi gjirin e asnjë gruaje tjetër pos të nënës së vet, se si kur u rrit dhe u bë i pjekur rastësisht e mbyti atë egjiptasin, si iku në Medjen dhe u martua me bijën e Shuajbit, e mandej u urdhërua të kthehet në Egjipt dhe ta kundërshtojë faraonin etj.*

*Nga fundi i kësaj kaptine jepen udhëzime për rrugën e mbarë, rrugën e besimit të drejtë, të cilën e praktikuan dhe e mësuan të gjithë të dërguarit e Zotit xh. sh.*

*Qubet: “El Kasas “ – tregimi, sepse me detaje Zoti na e përsbkruan tregimin për Musain prej lindjes së tij e deri kur i jepet shpallja, e edhe shumë çudira të tjera, të cilat na japin të kuptojmë për ndihmën e Zotit ndaj të dashurve të vet.*

## 28. SURETUL-KASAS

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ta, Sin, Mim.
2. Këto janë ajetet e librit (të Kuranit) të plotkuptueshëm.
3. Po të lexojmë ty nga lajmi rreth Musait e faraonit, e që është e vërtetë për një popull që beson.
4. Me të vërtetë, faraoni ka ngritur kokën lart në tokë, e popullin e saj e ka grupëzuar dhe një grup prej tyre e shtyp, ashtu që djemtë e tyre ua mbyt, e gratë e tyre ua lë të jetojnë. Vërtet, ai ishte prej më shkatërrimtarëve.
5. E Ne duam t'i lartësojmë ata që u shtypën në tokë, t'i bëjmë udhëheqës dhe t'i bëjmë trashëgues.
6. Dhe atyre t'u japim pushtet në tokë, e faraonit, Hamanit dhe ushtrisë së këtyre dyve t'ua tregojmë atë që i ruheshin (ia kishin frikën).
7. Ne e frymëzuan nënën e Musait: t'i japë atij gji, e kur të kesh frikë për të, atëherë hidhe atë në lumë, e mos u frikëso, as mos u pikëllo, se Ne do ta kthejmë ty atë dhe do ta bëjmë atë nga të dërguarit.
8. E atë e gjeti familja e faraonit, ashtu që në fund ai t'iu bëhet atyre armik e dëshpërim. Vërtet, faraoni, Hamani dhe ushtria e tyre ishin kundërshtarë (gabonin me qëllim).
9. E gruaja e faraonit tha: "Shpresë gëzimi për mua dhe për ty, mos e vritni atë, ndoshta do të na sjellë dobi ose do ta adoptojmë si fëmijë". Pra ata nuk e dinin rrjedhimin.
10. E zemrën e nënës së Musait e kaploi ankthi (kur kuptoi se ka rënë në duar të faraonit) dhe gati ta zbulojë atë (fëmijën), sikur të mos ia forconim Ne zemrën asaj, që të bëhet e bindur (në premtimin e Allahut).
11. E ajo i tha motrës së tij: "Gjurmoje atë", kurse ajo e shikonte atë prej së largu dhe ata nuk e hetonin (se ishte motra e tij që e përcjell).
12. Ndërsa Ne ia patëm ndaluar atij më parë thithjen e gjirit, e ajo (motra e Musait) tha: "A doni t'ju tregoj për një familje, që do të kujdeset për të dhe që do të jenë të sinqertë ndaj tij?"
13. Dhe ashtu e kthyem atë te nëna e vet, që ajo të jetë e kënaqur, e jo

e pikëlluar dhe që ta kuptojë ajo, se premtimi i Allahut është i vërtetë e i sigurt, por shumica e tyre nuk e dinë.<sup>272</sup>

14. E pasi ai (Musai) e arriti moshën madhore dhe u bë i pjekur, Ne i dhamë urtësi e dituri. Kështu Ne i shpërblejmë bamirësit.

15. Dhe ai hyri në qytet në një kohë të pahetuar prej banorëve të tij, dhe në të gjeti dy veta, që po përlesheshin, njëri prej ithtarëve të tij e tjetri prej armiqve të tij, e ai i anës së tij i kërkoi ndihmë kundër armikut dhe Musai i ra me grusht e ai vdiq. Ai (Musai) tha: “Kjo është prej veprave të djallit, e s’ka dyshim, se ai është armik i hapët që shpie në humbje”.

16. Ai tha: “Zoti im, unë e ngarkova veten e Ti më fal mua!” Dhe Ai ia fali, se Ai është Shumëfalës, Mëshirues i madh.

17. Ai tha: “Zoti im, për shkak të mirave që m’i dhurove mua kurrë nuk do të vihem në ndihmë të kriminelëve”.

---

<sup>272</sup> Shkronjat e ndara në fillim japin për të kuptuar, se ky libër i mrekullueshëm dhe i pashoq është i përbërë prej shkronjave të tilla. Përmes engjëllit Xhibril i lexohet Muhamedit a.s. tregimi rreth Musait e faraonit, në mënyrën më të vërtetë e më të sigurt, por për atë popull që e beson Kuranin. Faraoni i kohës së Musait ishte aq kryelartë, saqë e quante veten zot, e popullin e kishte ndarë në grupe, dhe atë të Beni Israilëve e shtypte pa masë, ua vriste meshkujt, e ua linte të gjalla femrat sa për shërbime. Mëshira e Zotit ishte ta ndihmojë atë popull të shtypur, e faraonit dhe ministrit të tij, Hamanit që ishin zullumçarë t’iu tregojë, se e ardhmja do të jetë në duar të atyre të shtypurve, gjë së cilës ia kishin frikë.

Faraoni kishte urdhëruar të mbytet çdo fëmijë mashkull, që lind ndër Beni Israilët. Nënë e Musait e kishte frymëzuar Zoti, që për një kohë t’i japë ajo gji, e kur t’i kërcënohet rreziku për të, ta hedhë në lumë e të mos frikësohet, as të mos pikëllohet, se Zoti do ta ruajë atë, madje edhe do ta shpallë pejgamber. Lumi e barti, e çoi tek dera e faraonit dhe atë e gjeti familja e tij. Gruaja e faraonit, Asija u gëzua dhe kërkoi që të mos vritej, ta rrisnin dhe ta adoptojnë për fëmijë. Nëna e Musait gati u çmend kur kuptoi, se ai kishte rënë në duar të faraonit, por besimi në Zotin e përforcoi. Ajo i tha bijës së vet, motrës së Musait që të vështrojë prej së largu, të mos hetohet që po e përcjell se ç’po ndodh me të.

Familja e faraonit u interesuan për një grua, që do t’i japë gji, por Musai si foshnjë nuk merrte gjirin e asnjë gruaje. Atëherë motra e Musait shfrytëzoi rastin dhe iu tha, se di për një grua që do të mund t’i jipte gji dhe se është e një familjeje të mirë e të ndershme. Ata çuan dhe e thirrën atë grua, në të vërtetë vetë nënën e Musait, por nuk e dinin se ajo ishte nënë e tij. Fuqia e Zotit bëri që ta shpëtojë fëmijën, ta gëzojë nënën e tij dhe t’i japë të kuptojë, se udhëzimi i Zotit është i vërtetë, i sigurt dhe i pathyeshëm. Për nënën e Musait thuhet, se e kishte emrin Juhaze, e për motrën Merjem ose Katime, apo Kulsum. Thuhet se faraoni dyshoi kur pa se foshnja po e thith gjirin e asaj gruaje, prandaj e pyeti: Si është puna që asnjë gji tjetër nuk pranoi e tëndin po? Ajo tha: Jam e tillë, që çdo fëmijë më thith mua, si duket e kam qumështin të mirë! Ia dhanë foshnjën ta mbajë në shtëpinë e vet dhe e shpërblyen me gjëra të çmueshme.



18. Dhe (Musai) mbeti i frikësuar në qytet e duke pritur (se çka po i ndodh), kur ja, ai që i kishte kërkuar ndihmë dje, e thirri sërish (në ndihmë), e Musai i tha: “Vërtet ti qenke ngatërrestar i njohur!”
19. E kur deshi ta rrëmbejë atë që ishte armik i të dyve ai tha: “A do të më vrasësh mua, siç e mbyte dje njeriun, ti nuk do tjetër, vetëm se të bëhesh arrogant në tokë, e nuk dëshiron të jesh nga përmirësuesit!”
20. Dhe erdhi një njeri, që ngutej nga ana më e largët e qytetit e tha: “O Musa, parësia është duke biseduar për të vrarë ty, pra ti dil (ik), unë jam këshillues yti”.
21. E ai doli prej aty i frikësuar e duke pritur (se ç’po ndodh) dhe tha: “O Zoti im, më shpëto prej popullit zullumqar”.
22. Dhe kur u drejtua nga Medjeni tha: “Shpresoj që Zoti im të më orientojë rrugës së drejtë”.
23. E kur arriti ujin e Medjenit aty gjeti një grumbull njerëzish, që po i jepnin bagëtisë ujë, e pak më larg prej tyre vërejti dy gra, që po i ndalnin (kafshët e tyre) e iu tha: “E si është puna e juve të dyjave?” Ato që të dyja i thanë: “Ne nuk iu japim ujë, deri sa të largohen barinjët, kurse babai ynë është shumë i vjetër!”
24. Atëherë ai iu dha ujë (kafshëve) të tyre, pastaj u largua anash nën një hije e tha: “O Zoti im, unë kam nevojë për çkado që të më japësh prej mirësive!”
25. E njëra prej tyre erdhi tek ai, ecte e turpërueshme, e tha: “Babai im të thërret që të paguajë ty shpërblimin për atë që na u dhe (bagëtisë) ujë!” E kur shkoi (Musai) tek ai dhe ia tregoi atij ngjarjen ai tha: “Mos ki frikë, paske shpëtuar nga populli zullumqar!”
26. Njëra prej atyre të dyjave tha: “O babai im, merre këtë në shërbim me pagë, pse më i miri i atij që do ta marrësh në shërbim është ai i fuqishmi e besniku!”
27. Ai (Shuajbi) tha: Unë dëshiroj të martoj ty me njërën prej këtyre dy vajzave të mia, me kusht që të më shërbesh tetë vjet, e nëse i plotëson dhjetë ai është vullneti yt, e unë nuk dëshiroj të të rëndoj ty, e në dashtë Allahu, ti do të gjesh tek unë mirëkuptim!”
28. Ai (Musai) tha: “Kjo le të mbetet mes meje e teje, e cilindo afat që do ta kryej nga këta të dy, nuk do të ketë përgjegjësi për mua. Për këtë që po themi Allahu është garant”.
29. E kur Musai e kreu afatin dhe udhëtoi me familjen e vet, dhe vërejti nga ana e Turit një zjarr, e familjes së vet i tha: “Rrini këtu,

unë kam vërejtur një zjarr, ndoshta do t'ju sjell nga ai ndonjë lajm ose ndonjë urë zjarri, që të ngrohemi”.

30. Dhe kur arriti tek ai (zjarr) nga ana e djathtë e luginës së atij vendi të bekuar me pemë u thirr: “O Musa, s’ka dyshim, se Unë jam Allahu, Zoti i botëve!”

31. Dhe ti hidhe shkopin tënd! E kur e pa Musai, se po lëviz si të ishte gjarpër i shpejtë, ktheu të ikë e nuk vështroi prapa. O Musa, kthehu ku ishe e mos u frikëso, se me të vërtetë ti je i sigurt.

32. Fute dorën në xhep, e ajo do të dalë e bardhë pa ndonjë të metë dhe shtrengoje për vete kraahun tënd kur të frikësohesh. Këto janë dy argumente nga Zoti yt për te faraoni dhe rrethi i tij, se me të vërtetë ata janë popull i prishur.

33. Ai (Musai) tha: “O Zoti im, unë kam vrarë një njeri prej tyre, e frikësohem se do të më vrasin!”

34. E vëllai im, Haruni, është më orator se unë, prandaj dërgoje atë me mua ndihmë, që t'i vërtetojë fjalët e mia. Unë kam frikë, se do të më shpallin gënjeshtar.

35. (Allahu iu përgjigj) Tha: “Ne do ta forcojmë ty kraahun me vëllain tënd dhe me argumentet Tona do t'ju japim pushtet juve të dyve, ashtu që ata të mos mund t'iu afrohen juve, prandaj ju të dy dhe ata që iu janë bindur juve jeni ngadhënjimtarë”.

36. E kur Musai ua solli atyre argumentet Tona të qarta ata thanë: “Kjo nuk është tjetër vetëm se magji e trilluar dhe këtë nuk e kemi dëgjuar as ndër prindërit tanë të hershëm!”

37. E Musai tha: “Zoti im e di më së miri për atë që iu erdhi me udhëzim prej Tij dhe kujt do t'i takojë përfundimi i mirë, se mizorët me siguri nuk do të kenë shpëtim”.<sup>273</sup>

<sup>273</sup> Pasi u rrit Musai dhe Zoti e pajisi me dituri, e kuptoi se rruga e besimit të atij populli ishte e gabuar, por për qëndrimin e tij iu tërhoq vërejtja, prandaj nuk kishte guxim të dukej në qytet. Në një çast, i pahetuar, ai hyn në qytet dhe has në dy njerëz, që ishin ngatërruar ndërmjet tyre, njëri kibtij e tjetri beni israil dhe ky i fundit kërkon ndihmë prej Musait. Pa ndonjë qëllim të caktuar Musai e qëllon me grusht kibtin dhe ai vdes në vend. Musai pendohet shumë për atë rast dhe kërkon prej Zotit falje, sepse me anën e të mirave që ia dhuroi Zoti ai bëri gabim, por Zoti ia fali.

Pas atij momenti Musai rri i fshehur, por zbulohet kur ditën tjetër i njëjti person nga Beni Israilët ngatërrohet me një tjetër dhe thërret për ndihmë Musain. Një besimtar e lajmëron Musain për konsultimet e parisë së shtetit të faraonit kundër tij dhe e këshillon të iki. Musai ikën nga Medjeni e në rrugë has në një pus ku barinj të iu jepnin ujë kafshëve. Më larg, dy vajza mbanin mënjënuar kafshët e tyre, e prisnin të largohen barinj të dhe pastaj t'iu jipnin ujë bagëtive të veta. Pusi ishte i mbuluar me një rrasë

38. E faraoni tha: “O ju pari, unë nuk njoh ndonjë zot tjetër për ju pos meje, prandaj ti, o Haman, m’i pjek (tullat) nga dheu e më ndërto një kullë të lartë, ndoshta do të arrij ta shoh zotin e Musait, sepse unë mendoj se vërtet ai është gënjeshtar”.

39. Dhe ashtu ai dhe ushtria e tij u sollën në tokë me kryeneçësi ndaj të vërtetës dhe menduan, se nuk do të kthehen te Ne.

40. Prandaj Ne e kapëm atë dhe ushtrinë e tij dhe e hodhëm në det, e shiko pra se si përfundojnë mizorët.

41. Dhe ata i bëmë prijësa që thërrasin për në zjarr dhe në Ditën e Kijametit atyre nuk do t’iu ndihmohet.

42. Edhe në këtë botë i kemi përcjellur ata me mallkim, kurse në Ditën e Kijametit ata janë të përbuzur.

43. E pasi i shkatërruam popujt e mëparshëm, Ne Musait i dhamë librin, që është dritë për njerëz dhe udhëzim e mëshirë, që të marrin mësim.

44. E ti nuk ishe në anën perëndimore (të vendit ku Allahu i foli Musait), kur Ne Musait ia besuam shpalljen (e bëmë peygamber dhe e dërguam te faraoni), e ti as nuk ishe aty pranë.

45. Por Ne krijuam popuj (mes Musait e teje Muhammed), e koha ka zgjatur (ndaj të dërguam ty). Dhe ti nuk banove në mesin e popullit të Medjenit e t’iu lexosh këtyre argumentet Tona (lajmin për Musain, për Shuajbin, për vajzat e tij), por Ne të dërguam (dhe të njoftuam).

46. Dhe ti nuk ke qenë pranë Kodrës Tur, kur Ne e thirrëm (Musain), por (tregimi ynë) është mëshirë nga Zoti yt, për t’ia tërhequr vërejtjen një populli, që para teje nuk iu kishte ardhur ndonjë peygamber, dhe ashtu ata të marrin mësim.

guri, që hiqej me vështirësi, por pasi i ati i tyre ishte i shtyrë në moshë ato duhej ta kryenin atë punë. Nga mëshira Musai i ndihmoi ato, e pastaj shkoi te një hije, ishte i lodhur, por edhe shumë i uritur, sepse kishte shtatë ditë, që nuk kishte pasur ç’të hajë, përveç barishteve, prandaj e luti Zotin ta ndihmojë. Merre me mend, njëri ndër më të zgjedhurit nga krijesat e Zotit është sprovuar deri në atë masë.

Vajzat kthehen në shtëpi, i tregojnë të atit për ndihmën e një njeriu, e ai e dërgon njërën vajzë ta ftojë për shpërlim. Vajza e ndershme përpiquej t’i mbulojë pjesët e trupit. Por Musai ishte edhe më i ndershëm, e urdhëron vajzën të ecë prapa tij dhe t’i tregojë për rrugën.

Kur arriti tek i zoti i shtëpisë, ai plak kishte qenë Shuajbi, e Musai i tregoi për rastin e vet dhe ai i tha, se kishte shpëtuar prej atij populli zullumqar. Shuajbi bisedoi me Musain për shërbim si bari dhe Musai pranoi. E martoi me njërën nga vajzat e veta. Si duket Musai qëndroi aty si bari dhjetë vjet, e pastaj e mësyu Egjiptin. Rrugës iu dha shpallja e parë, përmes Zotit u njoftua për dy mrekullitë dhe iu dha shenjë, se e vërteta do të shkëlqejë si dora e tij.

47. Dhe të mos thonë, kur t'i godasë ndonjë e keqe e papritur, të cilën e kanë merituar vetë: “Zoti ynë, përse nuk na ke dërguar ndonjë pejgamber, që të pasonim argumentet e Tua e të bëheshim besimtarë!”

48. E kur atyre iu erdhi e vërteta nga ana Jonë, ata thanë: “Përse nuk iu dha atij (Muhamedit), sikurse iu dha Musait (ndonjë mrekulli materiale)! Po a nuk e mohuan atë, që iu dha Musait më parë?” E thanë: “Dy magji që përmbajnë njëra-tjetrën. Dhe thanë: Çdonjërin prej tyre ne e mohojmë!”

49. Thuaj: “Nëse është e vërtetë çka thoni, atëherë sillni një libër prej Allahut, që është edhe më udhëzues se këta të dy (Tevrati e Kurani), e ti përmbahem edhe unë atij?”

50. E nëse ata nuk të përgjigjen ty, atëherë dije se ata ndjekin vetëm dëshirat e veta, e kush është më i humbur se ai, që duke mos pasur fakt prej Allahut ndjek epshin e vet? S'ka dyshim, se Allahu nuk e udhëzon popullin zullumqar.

51. Ndërsa Ne ua dërguam pandërprerë atyre shpalljen, ashtu që të mendojnë.

52. E atyre që Ne iu dhamë librin përpara këtij, disa prej tyre i besojnë këtij (Kuranit).

53. Dhe kur iu lexohet atyre thonë: “Ne i kemi besuar atij, ajo është e vërtetë prej Zotit tonë, ne edhe para tij kemi qenë muslimanë!”

54. Atyre iu jepet shpërblim i dyfishtë, për arsye se bënë durim, dhe ata të keqen e largojnë me të mirën, e nga ajo që Ne i furnizuam, ata japin.

55. Dhe kur dëgjojnë ndonjë lloomotitje marrëzie, i kthejnë shpinën dhe thonë: “Ne kemi veprat tona e ju tuajat, qofshit larg nesh, neve nuk na duhen injorantët!”

56. Është e vërtetë, se ti nuk mund ta udhëzosh atë që do ti, por Allahu udhëzon kë të dojë dhe Ai është që di më së miri për të udhëzuarit.

57. Ata thanë: “Nëse ne ndjekim rrugën e drejtë së bashku me ty, ne me të shpejtë do të jemi të dëbuar prej vendit tonë!” Po a nuk u siguroam Ne atyre një vend të shenjtë e të sigurt, që aty sillen frutat e çdo sendi si furnizim nga ana Jonë, po shumica e tyre nuk e dinë.<sup>274</sup>

<sup>274</sup> Faraoni e dinte se Zoti i tij ishte Ai, që e krijoi atë dhe popullin e tij, por nuk donte të pranojë paaftësinë e vet, se do të vdesë dhe do të ringjallet e do të përgjigjet para Zotit Krijues, prandaj bëri aso lajthimesh gjoja, se do të arrinte në qiell e ta shohë se a ka zot tjetër. Atë dhe popullin e tij Zoti i dënoi në këtë jetë duke i mbytur në ujë, i mallkoi dhe i bëri këshillë të atyre, që ndjekin rrugën e tij për në xhehenem.

58. E sa vendbanime që përbuzën jetën e vet Ne i kemi shkatërruar, e ja, ato janë shtëpitë e tyre, që pas tyre ato pak kohë janë banuar prej ndokujt dhe Ne ishim trashëgues të tyre.

59. Zoti yt nuk është i tillë, që të shkatërrojë venbanimet para se në kryeqendër të tyre të dërgojë Pejgamber, i cili do t'ua lexojë atyre argumentet Tona, dhe Ne nuk shkatërruam vendbanime, pos vetëm kur banorët e tyre ishin zullumqarë.

60. Dhe çdo gjë, që iu është dhënë juve është kënaqësi dhe shije e kësaj bote, ndërsa ajo që është tek Allahu (thevabi) është shumë më e mirë dhe e përhershme, pra, a nuk mendoni?

61. A është ai, të cilit Ne i kemi premtuar një premtim të mirë (për xhenet), sikurse ai të cilit i kemi dhënë kënaqësi të kësaj jete, kurse në Ditën e Kijametit ai do të jetë prej të dënuarve?

62. (përkujto) Ditën kur i thërret ata e iu thotë: “Ku janë ata shokët e Mi, të cilët ju i pandehnit (si zota)?”

63. E ata, të cilët e merituan fjalën (dënimin) thonë: “Zoti ynë, këta janë që ne i humbëm, i humbëm ata si humbën edhe vetë, ne para Teje tërhiqemi, se ata nuk na adhuruan neve!”

---

Pas shkatërrimit të popujve të lashtë Musait i dërgoi Tevratin dhe thuhet se pas zbritjes së Tevratit, asnjë popull nuk është ndëshkuar me ndonjë dënim nga qielli, përveç banorëve të atij vendi, që u shndërruan në majmunë. Mirëpo, për shkak se ndërmjet kohës së Musait e të Muhamedit është një periudhë e gjatë njerëzit shumë sende i harruan, e shumë të tjera i ndryshuan, prandaj dërgimi i Isait pejgamber, e mandej i Muhamedit nja gjashtë shekuj pas tij ishte nevojë e domosdoshme, sidomos për arabët, të cilët nuk kishin pasur të dërguar për shumë kohë. Dërgimi i pejgamberëve është kundërarargument ndaj atyre që nuk besuan, dhe deshën të arsyetohen, se nuk kanë ditur për rrugën e drejtë. Tregimet rreth ngjarjeve të popujve të lashtë, e posaçërisht i disa detajeve vërtetojnë, se Kurani është shpallje e Zotit e komunikuar Muhamedit a.s., përndryshe si do të mund t'i shpjegonte ato ndodhi me hollësi, kur dihet se nuk ishte i shkolluar, madje as të shkolluarit e tjerë nuk dinin asgjë për ato detaje. Dyfish të shpërblyer ishin ata që i besuan shpalljes së mëparshme, e kur u shpall Kurani, i besuan edhe atij.

Për ajetin numër 56, shumica e komentatorëve janë të mendimit, se ka të bëjë me axhën e pejgamberit, me Ebu Talibin, por sipas rregullit të përgjithshëm, sipas së cilit çështjet duhen studiuar në bazë të kuptimit të përgjithshëm, e jo sipas shkakut, kuptohet se e tërë kompetenca për udhëzimin definitiv në rrugën e drejtë është e Allahut dhe e askujt tjetër, qoftë ai edhe pejgamber. Qabja me rrethina ishte vend i shenjtë dhe i sigurt, sepse në të nuk zhvillohej luftë, madje edhe pse ishte vend guror dhe jopjellor, aty silleshin fruta nga të gjitha vendet dhe prej të gjitha llojeve. Atë privilegj e gëzonin kufarët arabë edhe para Islamit, e do ta gëzonin edhe më shumë në Fenë Islame, por nga injoranca nuk pranuan rrugën e drejtë, e jo për ndonjë arsye tjetër.

64. Dhe iu thuhet: “Thirrni zotat tuaj!” Ata i thërrasin, por ata nuk iu përgjigjen dot, dhe shohin dënimin. E atëherë (do të dëshironin) sikur të kishin qenë në rrugën e drejtë (e të mos përjetonin dënimin).
65. Dhe ditën kur (Allahu) i thërret ata e iu thotë: “Çfarë përgjigje iu keni dhënë të dërguarve?”
66. Atë ditë atyre iu humbin faktet dhe ata nuk konsultohen ndërmjet vete.
67. E për sa i përket atij që është penduar, që ka besuar dhe ka bërë vepra të mira; ai le të shpresojë, se është nga të shpëtuarit.
68. Zoti yt krijon çka të dojë dhe zgjedh kë të dojë, atyre nuk iu takon zgjedhja. I pastër dhe i lartë është Allahu nga çka i përshkruajnë për shok.
69. Dhe Zoti yt e di, se ç’fshihin zemrat e tyre dhe se ç’shaqin haptazi.
70. Ai është Allahu, nuk ka të adhuruar të vërtetë pos Tij, vetëm Atij i takon e tërë lavdia në këtë botë dhe në botën tjetër, dhe vetëm Atij i takon gjykimi, dhe tek Ai ktheheni.<sup>275</sup>
71. Thuaj: “Sikur Allahu ta bënte natën e përherëshme (t’ua zgjaste) deri në Ditën e Kijametit, ç’mendoni, cili zot pos Allahut do t’ju sillte juve dritë? A nuk merrni vesh?”
72. Thuaj: “Më tregoni, nëse Allahu ua bën ditën të vazhdueshme

<sup>275</sup> Me zhdukjen e popujve të mëparshëm mekasve iu tërhiqet vërejtja me vendet që tani kishin mbetur të shkretuara, duke mos banuar askush në to, përveç ndonjë kalimtari që përkohësisht ndalej në to. Ata patën përbuzur të mirat e Zotit, nuk i pranuan udhëzimet e peygamberët, ashtu si bënë edhe mekasit me Peygamberin tonë. Zoti nuk ndëshkoi asnjë popull pa ia dërguar një herë peygamberin, pa ia treguar udhën e drejtë, e nëse edhe më tej e vazhdonin rrugën e gabuar, atëherë dënimi ishte masë e domosdoshme. Të mirat e kësaj bote, sado që të jenë të këndshme e të bukura, nuk kanë ndonjë peshë, sepse janë të përkohshme. Të mirat të cilat Zoti ua premtoi besimtarëve, e që është e sigurt, se do t’i gëzojnë, janë shumë më të vlefshme dhe janë të përjetshme, prandaj njerëzit e mençur duhet të mendojnë e të mos i vlerësojnë njësoj.

Megjithëse disa njerëz iu prijnë punëve të këqia dhe si të tillë e kanë përgjegjësinë më të madhe, edhe për ata që i mashtruan, të mashtruarit nuk mund t’i shmangen përgjegjësisë, sepse çdokush duhet të angazhojë mendjen e vet për të gjetur të vërtetën, e jo duke i imituar të tjerët, duke i pasuar verbërisht.

Në Ditën e Kijametit Zoti iu drejtohet njerëzve me thirrjen, se çfarë iu përgjigjen ata thirrjes së peygamberëve, e atyre iu humb lidhja, saqë nuk mund të flasin asnjë fjalë.

Mekasit thonin, se do ta pranonin peygamber ndonjë njeri të madh e me famë të madhe, e jo jetimin. Zoti krijon çka të dojë, cakton peygamber kë të dojë, Ai i di edhe qëllimet e tyre të fshehta, pra i Madhërishtëm është Ai, i falënderuar për të mirat e kësaj dhe botës tjetër. Vetëm Ai është Zot. Ai vendos, tek Ai është e ardhmja!

deri në Ditën e Kijametit, cili zot pos Allahut do t'ju sjellë natë, që të pushoni në të? A nuk e shihni (sa po gaboni)?”

73. Po mëshira e Tij ua bëri juve natën dhe ditën për të pushuar në të, dhe për të përfutur nga begatitë e Tij, prandaj të jini mirënjohës!.

74. Dhe ditën që i fton (Allahu) e thotë: “Ku janë ata që i menduat shokë të Mi?”

75. Dhe Ne do të nxjerrim prej çdo populli dëshmitarë, e iu themi: “Sillni argumentin tuaj!” Atëherë do ta kuptojnë, se e drejta (për Zot) është vetëm e Allahut, dhe dështon çdo trillim i tyre.

76. Karuni ishte nga populli i Musait dhe ai e shtypte atë popull, sepse Ne i patëm dhënë aq shumë pasuri saqë një grup i fuqishëm mezi bartnin çelësat e (pasurisë së) tij, e kur populli i vet i tha: “Mos u kreno aq fort, sepse Allahu nuk i do të shfrenuarit!”

77. Dhe me atë që të ka dhënë Allahu, kërko (ta fitosh) botën tjetër, e mos lër mangut atë që të takon nga kjo botë, dhe bëj mirë ashtu siç të ka bërë Allahu ty, e mos bëj të këqija në tokë, se Allahu nuk i do çrregulluesit.

78. Ai (Karuni) tha: “Më është dhënë vetëm në saje të dijes sime!” Po, a nuk e di ai, se Allahu shkatërroi para tij nga popujt e lashtë asish, që ishte edhe më i fuqishëm e më i pasur se ai, po mëkatarët kriminelë, as që do të pyeten për fajet e tyre (meqë Allahu e di).

79. Ai (Karuni) doli para popullit të vet me stolinë e vet, e ata që kishin synim jetën e kësaj bote thanë: “Ah, të kishim pasur edhe ne, si i është dhënë Karunit, vërtet ai është fatbardhë!”

80. E ata që ishin të zotët e diturisë thanë: “Të mjerët ju, shpërblimi i Allahut është shumë më i mirë për atë që besoi dhe bëri vepër të mirë, po atë nuk mund ta arrijë kush përveç të durueshmëve!”

81. Po, Ne atë dhe pallatin e tij i fundosëm në tokë dhe veç Allahut nuk pati që ta mbrojë, e as vetë nuk pati mundësi të mbrohet.

82. E ata që dje lakmuan të ishin në vendin e tij filluan të thonë: “A nuk e shihni, se Allahu me të vërtetë i jep begati e komoditet atij që do nga robërit e vet, e edhe ia mungon atë atij që do, e sikur Allahu të mos bënte mëshirë ndaj nesh, do të na fundoste në tokë edhe neve; sa habi, se si jobesimtarët nuk gjejnë shpëtim!”

83. Atë vend të përjetshëm (xhenetin) ua kemi përcaktuar atyre, që nuk duan, as mendjemadhësi, e as ngatërresë në tokë, e përfundimi i këndshëm iu takon atyre, që i frikësohen Allahut.

84. Kush sjell me vete punë të mirë, atij do t'i takojë shpërblimi edhe më i madh, ndërsa ai që paraqitet me punë të këqija do t'i jepet dënim vetëm aq sa e ka merituar.

85. S'ka dyshim, se Ai që ta bëri obligim Kuranin, Ai do të kthejë ty aty nga erdhe. Thuaj: “Zoti im e di më mirë kush është që solli udhëzimet të drejtë dhe kush është në humbje të sigurt”.

86. Ti as nuk ke shpresuar, se do të shpallet ty libri, por kjo është mëshirë e Zotit tënd, prandaj ti kurrësi të mos jesh ndihmëtar i jobesimtarëve.

87. Dhe kurrësi ata të mos shmangin ty nga ajetet e Allahut, meqë ato t'u kanë shpallur ty, dhe ti thirr te Zoti yt, e kurrësi mos u bëj pasues i dëshirave të idhujtarëve.

88. Veç Allahut mos adhuro ndonjë zot tjetër, s'ka të adhuruar të vërtetë veç Tij. Çdo send zhduket përveç Fytyrës së Tij (përveç Tij). Vetëm Atij i takon gjykimi dhe tek Ai do të ktheheni!<sup>276</sup>

<sup>276</sup> Rregullimi i natës për të pushuar e ditës për të punuar është mirësi nga i madhi Zot, sepse edhe nëse mund të pushohet në ndonjë rast ditën, kurse të punohet natën ato janë raste të rralla, dhe nuk mund të jenë aq të përshtatshme. Për këtë të mirë duhet falënderuar vetëm Allahu. Karuni ishte nga të afërmit e Musait, si duket ishte nga ata të shtatëdhjetit, që shkuan me Musain në Tur, ishte një ndër më të aftit në leximin e Tevratit, por e tradhtoi besimin e drejtë, ia kishte zili Musait si pejgamber, e edhe Harunit si i parë, prandaj nuk falënderoi Zotin për atë pasuri aq të madhe që i dhuroi, por iu rrit mendja dhe i përbuzi të gjitha ato të mira. Atë dhe pasurinë e tij e lëshoi toka, ajo ishte masë ndëshkimore kundër mendjemadhësisë së tij. Besimtarët e sinqertë i patën thënë: Përpiqu e fitoje xhenetin me këto të mira, bëj mirë siç bëri Zoti ndaj teje, e ani, gëzoi edhe të mirat e kësaj jete që janë të lejuara, por ai përkundër këshillave, edhe më tej u tregua arrogant. Ata që i patën lakmi atij, u dëshpëruan kur panë shkatërrimin e tij dhe u bindën, se vetëm Zoti është Ai, i cili sipas urtësisë së vet, të cilën askush nuk mund ta kuptojë, i jep pasuri kujt të dojë dhe nuk i jep kujt të dojë, vetëm Ai e di pse. Ndoth që i jep, por jo për ta nderuar, ndodh që nuk i jep, por jo për ta nënçmuar, ajo është dëshirë dhe urtësi e Tij. Vepër e mirë, e bukur është ajo, që kur e sheh i zoti në Ditën e Kijametit, i hijeshohet fytyra prej gëzimit, prandaj edhe quhet e bukur. Ajo është vepër që njeriu e bën vetë, ose dikush tjetër për të, f.v. sadaka për babën, nënën etj. Vepër e mirë është edhe qëllimi, orvatja për të, edhe nëse nuk realizohet, por kjo shpërblehet një për një, e jo shumëfish si ajo që kryhet. Në ajetin 85 mendohet, se Muhamedit a.s. i është premtuar qysh herët, se do të rikthehet prej Medinës në Meke. Pejgamberi a.s. porositet të mos lëshojë pe në asnjë rregull të mësimëve kuranore, të mos bëjë kurrfarë kompromisi me jobesimtarët, e kjo vlen edhe për besimtarët, sepse e gjithë fuqia, madhëria i takon vetëm Allahut, që çdo send zhduket e Ai jo; Ai gjykon, tek Ai është fati i lumtur.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës “El Kasas”. Falënderimi i takon vetëm Allahut!



## 29. SURETUL-ANKEBUT

*E zbritur në Meke, pas sures Rum, ajete: 69*

*Besimtarët në Meke ishin edhe në numër pak, prandaj përjetonin sprova e mundime të papërshekruara prej idhujtarëve mekas. Kurani në fillim të kësaj kaptine vë në dukje, se sprovat janë ligje të Zotit gjatë jetës në këtë botë, e sidomos kur është fjala për besimin, për imanin. Përmenden edhe disa njerëz, që menduan se besimi është vetëm fjalë, e cila duhet thënë me gjuhë, e nëse vjen puna të sprovohet, të tillët e lëshojnë besimin për t'iu shpëtuar sprovave të kësaj jete dhe mendojnë se sprovat në këtë jetë janë shumë më të lehta, se azabi i xhehenemit.*

*Në këtë kaptinë përshkruhen disa vuajtje e sprova të pejgamberëve, që i përjetuan gjatë përpjekjeve të tyre për të vënë në zbatim urdhrin dhe porosinë e Zotit. Bëhet fjalë për përpjekjet e Nuhut gjatë nëntëqind e pesëdhjetë viteve duke thirrur atë popull në rrugën e drejtë. Megjithatë vetëm një numër i vogël iu përgjigjën thirrjes së Tij. Përmenden edhe argumentet bindëse, të cilat Ibrahim, babai i pejgamberëve ia solli atij populli, e ata deshën ta vrasin ose ta djegin.*

*Në ajetet e kësaj kaptine sqarohet dhe vërtetohet, se Kurani është fjalë e Zotit, kurse Muhamedi a.s. është i Dërguar i Zotit.*

*Përmendet urtësia e të madhit Zot, që Muhamedi a.s. të mos jetë i shkolluar, të mos jetë që lexon libra, ose shkruan, ashtu që armiqtë të mos kenë mundësi ta vejnë në dyshim çështjen e Kuranit, se vërtet është fjalë, shpallje e Zotit, e jo e Muhamedit të pashkolluar.*

*Premtimi i sigurt prej Zotit të Madhërishëm, se do t'i ndihmojë ata që përpiqen për të vërtetën gjendet në fund të kësaj kaptine.*

*Qubet: "Suretul Ankebut" – Kaptina e Merimangës, sepse në një shembull zotat e trilluar krahasohen me fuqinë e shtëpisë, pëlhurës së merimangës.*

## 29. SURETUL-ANKEBUT

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Elif, Lam, Mim.
2. A menduan njerëzit të thonë: “Ne kemi besuar, e të mos vihen në sprovë?”
3. Ne i sprovuam ata që ishin para tyre, ashtu që Allahu gjithsesi do t’i dallojë ata që e thanë të vërtetën e do t’i dallojë edhe gënjeshtarët.
4. A mos menduan ata që bëjnë vepra të këqija (krime), se do të na shpëtojnë (t’i ikin dënimeve)? Sa i shëmtuar është gjykimi i tyre!
5. E kush shpreson takimin (shpërblimin) e Allahut, s’ka dyshim se afati i Allahut do të vijë patjetër, e Ai është Dëgjuesi i çdo gjëje, i Gjithëdijshmi.
6. E kush lufton (përpiqet për të mirë), ai bën luftë për vete, se Allahu vërtet nuk ka nevojë për askënd në tërë botën.
7. Po ata që besuan dhe bënë vepra të mira, Ne me siguri do t’ua shlyejmë të këqijat, e do t’i shpërblejmë më së miri për atë që vepruan.
8. Ne e kemi obliguar njeriun me punë të mira ndaj prindërve të vet, e nëse ata të dy përpiqen të shpiejnë ty, që të më pëshkruash Mua shok (zot tjetër) për çka ti nuk di asgjë, atëherë ti mos i respekto ata. Kthimi juaj është tek Unë, e Unë do t’ju njoftoj për atë që keni vepruar.
9. E ata që besuan e bënë vepra të mira, ata do t’i radhisim ndër më të mirët.
10. Ka disa njerëz që thonë: “Ne i kemi besuar Allahut, e kur goditet me ndonjë të keqe për shkak të (rrugës së) Allahut, ai sprovimin prej njerëzve e trajton si dënimin e Allahut (prej të cilit njerëzit ikin prej mosbesimit në besim), e nëse vjen ndonjë fitore prej Zotit tënd ata do të thonë: “Ne kemi qenë me ju!” Po a nuk është Allahu, që di më së miri për atë që është në zemrat e njerëzve?”
11. Allahu do t’i vërë në pah ata që besuan dhe do t’i vërë në thumb hipokritët.
12. Ata që nuk besuan u thanë atyre që besuan: “Ejani në rrugën (në fenë) tonë, e ne po i bartim mëkatet tuaja (po qe se është mëkat rruga jonë). Po ata nuk do të bartin asgjë nga mëkatet e tyre, në të vërtetë ata janë gënjeshtarë.
13. Ata patjetër do të bartin barrën e vet, e me atë të vetën edhe barrë

të tjera, e në Ditën e Kijametit do të merren në përgjegjësi për atë që kanë trilluar.<sup>277</sup>

**14.** Ne e dërguam Nuhun te populli i vet, e ai kaloi ndër ata një mijë pa pesëdhjetë vjet, e ata meqë ishin mizorë i përfshiu vërshimi.

**15.** Ndërsa atë vetë dhe të tjerët, që ishin në anije, i shpëtuam dhe Ne atë (ngjarje) e bëmë argument për tërë botën.

**16.** Edhe Ibrahimin (e dërguam), kur ai popullit të vet i tha: “Adhurojeni Allahun dhe keni frikë prej Atij, se kjo, nëse e kuptoni, është shumë më mirë për ju.

**17.** Ju në vend të Allahut jeni duke adhuroar vetëm idhuj, që i trilloni vetë si gënjeshtarë. S'ka dyshim, se ata që adhuroni në vend të Allahut, nuk zotërojnë furnizimin tuaj, pra kërkojeni furnizimin tek Allahu, adhurojeni Atë dhe shprehini falënderimin Atij, pse tek Ai do të ktheheni”.

**18.** Po nëse ju përgënjeshtroini, edhe popuj para jush përgënjeshtroan, e të dërguarit nuk i takon tjetër pos komunikimi i kuptueshëm.

<sup>277</sup> Është ligj i Zotit xh. sh., që njerëzit të sprovohen, pse përndryshe nuk do të dihej i sinqerti prej atij që nuk është i sinqertë. Kjo lloj prove është në të mirë të njerëzve, sepse ata do t'i kuptojnë miqtë dhe armiqtë. Allahut nuk i nevojitet një provë e tillë. Ai i di të gjitha të fshehtat, i di qëndrimet dhe qëllimet e njerëzve dhe pa i sprovuar ata fare. Besimtarët duhet t'i njohin ligjet e Zotit dhe të jenë të qëndrueshëm, të fortë në çdo rast sprovimi, pse ata e besojnë shpërblimin, që i pret tek Allahu, dhe e dinë se çdo përpjekje e tyre është në të mirë të tyre, dhe munda i tyre do të shpërblehet shumëfish. Urdhri i Zotit për sjellje të mirë ndaj prindërve buron nga arsyeja, se fëmijët nuk janë aq të prirur për respekt ndaj tyre, e Allahu i obligoi me atë që është kundër natyrës së tyre, ashtu që ai veprim të çmohet ibadet. Prindërit nuk duhen respektuar, nëse tentojnë të largojnë prej rrugës së drejtë. Ky ajet shpallet rreth Sad ibni Ebi Vekasit. Ai thotë: Isha respektues i denjë ndaj nënës, e kur pranova Fenë Islame më tha: Ose lëre atë fe, ose do të bëj grevë urie deri sa të vdes, e ti do të turpërohesh. Unë i thashë: Mos oj nënë, se unë nuk largohem kurrë prej asaj feje.- Ajo filloi grevën, qëndroi një ditë e një natë, e luta ta ndërprej grevën, por ajo vazhdoi edhe një ditë e një natë tjetër, kur pushë ashtu i thashë: Oj nënë, ta dish, se edhe t'i kishë njëqind shpirtra e të dalin njëri pas tjetrit, unë kurrë nuk do të largohem prej kësaj feje, në daç ha, në daç mos ha!- Kur e pa qëndrimin tim filloi të hajë.

Sprovimet prej njerëzve, sado që të jenë të rënda, nuk kanë peshën e dënimit të Zotit, prandaj ato nuk duhet të të largojnë prej fesë, siç duhet të largohesh prej besimit të kotë nga droja e dënimit nga Allahu.

Kufarët iu thonin besimtarëve, ejani në fenë tonë. Nëse me këtë bëni mëkat, ne do ta bartim mëkatin tuaj për këtë, ata ishin gënjeshtarë. Por në Ditën e Kijametit ata vërtet do të bartin mëkatet e veta, sepse mashtruan njerëz dhe i futën në rrugë të gabuar; do të bartin edhe mëkate të tjera.

19. A nuk e kanë vërejtur ata, se si Allahu nis krijimin, e pastaj e përsërit atë, e kjo është lehtë për Allahun.

20. Thuj: “Udhëtoni nëpër tokë e shikoni, se si filloi krijimi, pastaj Allahu e fillon krijesën tjetër (ringjalljen). Është e vërtetë se Allahu është i Plotfuqishëm për çdo send.

21. Ai ndëshkon atë që do dhe mëshiron kë të dojë, dhe tek Ai do të silleni.

22. Ju nuk keni mundësi ta bëni të paaftë (Zotin tuaj tju dënojë), as në tokë, e as në qiell, dhe përpos Allahut nuk keni, as mbrojtës, as ndihmëtar”.

23. E ata që nuk besuan argumentet e Allahut dhe takimin me Të, të tillët e kanë humbur shpresën nga mëshira Ime, dhe ata i pret dënimi i hidhur.

24. Po përgjigjja e popullit të tij nuk ishte tjetër vetëm të thonë: “Vriteni atë (Ibrahimin) ose digjeni!” Mirëpo Allahu e shpëtoi atë prej zjarrit. Për një popull që beson, këtu vërtet ka fakte bindëse.

25. Ai (Ibrahimi) tha: “Ju përqaftuat, veç Allahut idhuj vetëm sa për bashkëjetesë mes jush në jetën e kësaj bote, e në Ditën e Kijametit (ndryshon gjendja) ju do të refuzoni njëri-tjetrin; fundi juaj është zjarri, për ju nuk do të ketë ndihmëtarë”.

26. Atij (Ibrahimit) i besoi Luti, e ai (Ibrahimi) tha: “Unë shpërngulem atje ku më udhëzoi Zoti im, Ai është i Plotfuqishmi, i Urti”.

27. Dhe Ne ia dhuruam atij Is’hakun dhe Jakubin, e në pasardhësit e tij shpallëm peygamberllëkun dhe librin e shenjtë (librat e shpallur), atij i dhamë shpërbimin në këtë botë, kurse në botën tjetër do të jetë ndër të mirët e përsosur.<sup>278</sup>

<sup>278</sup> Tregimi për peygamberin Nuh dhe Ibrahim, dhe i të gjitha ngjarjeve e ndodhve në jetën e tyre është i lidhur me konstatimin në fillim të kaptinës. Sprovat në jetën e kësaj bote janë të paevitueshme, janë ligj i Zotit që mbretëron gjithnjë, prandaj si Peygamberi Muhamed, ashtu edhe ymeti i tij besimtarë duhet ta kuptojnë, se rruga për në fqinjësi të këndshme e të kënaqshme pranë Zotit, kërkon durim, qëndrueshmëri dhe moral të lartë. Ky lloj sprovimi i ka goditur njerëzit më të dashur të Zotit, po me qëndrimet e tyre ata mbetën shembëlltjërë e kësaj bote, e do të jenë më fatlumët në botën tjetër.

Si duket Nuhu ishte njeriu me jetë shumë të gjatë në këtë botë, e për kalendarin e viteve të asaj kohe e di vetëm Zoti xh. sh., por duhet kuptuar se shtrembërimi i besimit të drejtë paraqitet te populli i Nuhut, prandaj dërgohet Nuhu për rikthimin e besimit të drejtë në një Zot dhe pas tij e vazhdojnë të gjithë peygamberët me radhë.

Ibrahimi në këshillimet e veta, që i bënte popullit vë bazat më të shëndosha të besimit të drejtë, largon të gjitha bestytnitë e mundshme nga kokat e njerëzve, sakrifikon edhe

28. (Dërguam) Edhe Lutin, i cili popullit të vet i tha: “Ju bëni aq punë të shëmtuar, sa askush para jush nga tërë bota nuk e ka bërë”
29. Ju jeni që kontaktoni me meshkujt, që sulmoni njerëzit në rrugë, që në vendtubimet tuaja bëni punë të ndyra. Përgjigjja e popullit të tij nuk ishte tjetër vetëm të thonë: “Nëse thua të vërtetën, na sill dënimin nga Allahu?”
30. Ai tha: “O Zoti im, më ndihmo kundër popullit të prishur!”
31. E kur të dërguarit tanë (engjëjt) i erdhën me përgëzim Ibrahimit, i thanë: “Ne jemi shkatërrues të banorëve të këtij qyteti, pse banorët e tij janë mizorë!”
32. Ai (Ibrahimi) tha: “Aty është Luti!” Ata i thanë: “Ne e dimë edhe më mirë, se kush është aty; atë dhe familjen e tij do ta shpëtojmë përveç gruas së tij, ajo do të mbetet me të zhdukurit”.
33. E pasi të dërguarit tanë i erdhën Lutit ai për shkak të tyre u shqetësua dhe u ngushtua, po ata i thanë: “Mos ki frikë, as mos u pikëllo, ne të shpëtojmë ty dhe familjen tënde, përveç gruas sate, që do të mbetet me të dënuarit”.
34. Ne mbi banorët e këtij qyteti do të lëshojmë një dënim nga qielli, për shkak se ata bëjnë punë të liga.
35. E nga ai vend Ne kemi lënë gjurmë të qartë për një popull që mendon.
36. E në Medjen (dërguam) vëllain e tyre Shuajbin dhe ai iu tha: “O populli im, adhurojeni Allahun dhe kini frikën Ditën e Fundit, e mos e teproni si shkatërrues në tokë!”
37. Po ata e përgënjeshtroan, prandaj i përfshiu tërmeti dhe u bënë të shtangur (të ftohur e të vdekur) në shtëpitë e tyre.
38. (I shkatërruam) Edhe Adin e Themudin, e vendbanimet e tyre janë të qarta për ju. Djalli ua pat zbukuruar veprat e tyre dhe i ka shmangur nga e vërteta, edhe pse e shihnin atë.
39. Edhe Karunin, faraonin dhe Hamanin. Atyre Musai iu solli fakte, por ata treguan mendjemadhësi, ndaj nuk mundën t’i shpëtojnë dënimit.

---

jetën e vet, pra Zoti e shpërbleu edhe në dynja, përderisa të gjithë pejgamberët rrjedhin prej origjinës së tij, të gjithë librat e shenjtë iu jepen pasardhësve të tij. Në moshën e tij të shtyrë të pleqërisë, e katërmëdhjetë vjet pas djalit të tij Ismailit, prej të cilit rrjedh Pejgamberi ynë Muhamedi a.s., Zoti i fal Is-hakun dhe djalin e djalit Jakubin e të tjerë me radhë. Nuk ka dyshim, se ai ishte i dashuri i Zotit, halilull Llahi, e kuptohet çfarë do të ketë në botën tjetër.

40. Secilin prej tyre e kemi dënuar për shkak të mëkatit të vet; disa prej tyre Ne i goditëm me furtunë plot rërë, disa i shkatërruam me krismë nga qielli, kurse disa të tjerë i fundosëm në tokë dhe disa i përmbytëm në ujë. Allahu nuk iu bëri atyre ndonjë padrejtësi, por ata vetes së tyre i bënë padrejtësi.

41. Shembulli i atyre, të cilët veç Allahut morën mbrojtës (zota idhujsh), është si shembulli i merimangës, që thur shtëpi, e sikur ta dinin ata, më e dobëta shtëpi është e shtëpia e merimangës.

42. Allahu e di se ç'adhurojnë ata pos Tij (ose nuk adhurojnë asgjë), Ai është Ngadhënjyesi, i Urti.

43. Këta janë shembuj, që Ne ua sjellim njerëzve, po këta nuk i kupton kush pos dijetarëve.

44. Allahu krijoi qiejt dhe tokën me një seriozitet të caktuar. Në to me të vërtetë ka fakte për besimtarët.

45. Ti lexo atë që po të shpallet nga libri (Kurani), fal namazin, vërtet namazi largon nga të shëmtuarat dhe të irrituarat, e përmendja e Allahut është më e madhja (e adhurimeve); Allahu e di ç'punoni ju.<sup>279</sup>

46. Ithtarët e Librit mos i polemizoni ndryshe (kurr i thirrni në fenë tuaj) vetëm ashtu si është më së miri, përveç atyre që janë mizorë dhe thuajuni: “Ne i besuam asaj që na u zbrit neve, dhe që iu zbriti juve, dhe se Zoti ynë dhe Zoti juaj është një, dhe se ne i kemi dorëzuar Atij.

47. Dhe po ashtu (siç i zbritëm librat e mëparshëm), Ne ta zbritëm ty librin. E ata, të cilëve Ne u kemi dhënë librin, i besojnë këtij (Kurani), edhe nga ata (idhujtarët arabë) ka që i besojnë këtij, kurse argumentet tona nuk i refuzon askush, përpos jobesimtarëve”.

<sup>279</sup> Në këto ajete në pika të shkurtra përshkruhen tregimet e disa pejgamberëve dhe popujve të tyre, prej të cilave kuptohet përfundimi i zullumqarëve. Ndëshkimi kundër popullit të Lutit ishte i llahtarshëm, e do të jetë më i rëndi në botën tjetër. Gjurmët e vendbanimeve të tyre të shkatërruara janë diku rreth Detit të Vdekur, e gjurmët e vendbanimeve të popullit Ad e Themud janë në Hixhaz dhe në Jemen. Edhe pse ndëshkimet e përmendura kundër popujve të lashtë duken të ashpra ato e meritonin. Edhe pas të gjitha udhëzimeve, që iu ofruan pejgamberët ata me këmbëngulje qëndruan në kokëfortësinë e tyre, që si rrjedhojë kishte shkatërrimin e moralitetit njerëzor, prandaj shfarosja e tyre me vetë fajin e tyre ishte një nevojë e domosdoshme.

Namazi është mjeti më i mirë, i cili e largon njeriun prej punëve të këqija, kuptohet nëse ai kryhet me të gjitha rregullat e parashikuara: kur ai falet me vëmendje, me përkujtim ndaj Allahut, me vështrim të domethënies së Kuranit, që lexohet gjatë faljes. Në të gjitha pjesët e namazit përkujtohet madhëria e Allahut, e përkujtimi i madhërisë së Tij, është lutja më e madhe.

48. Ti (Muhamed) nuk ishte që lexon ndonjë libër para këtij, e as që e shkruan atë me dorën tënde të djathtë, pse atëherë do të dyshonin ata të prishurit.

49. Por jo, ai është plot argumente të qarta në zemrat e atyre që iu është dhënë dituria, e argumentet Tona nuk i mohon kush pos të shfrenuarve.

50. Ata thanë: “Përse të mos i ketë zbritur atij një mrekulli nga Zoti i tij?” Thuaj: “Çështja e mrekullive është vetëm në Duar të Allahut, e unë nuk jam tjetër pos tërheqës i vërejtjes dhe shpjegues.

51. Po a nuk ju mjaftoi atyre, që Ne ta shpallëm librin, i cili iu lexohet atyre, e s’ka dyshim se kjo është dhuratë e përkujtim për njerëzit që duan të besojnë”.

52. Thuaj: “Mjafton që Allahu është dëshmitar ndërmjet meje dhe juve, Ai e di ç’ka në qiej e në tokë, e ata që i besuan të kotës e nuk e besuan Allahun, ata janë të dështuarit”.

53. Ata kërkojnë prej teje ngutjen e ndëshkimit, e sikur të mos ishte afati i caktuar, atyre do t’iu vinte ndëshkimi, po ai patjetër do t’u vijë atyre befaz ashtu që ata nuk e hetojnë.

54. Po, si e kërkojnë ata ngutjen e ndëshkimit? E në të vërtetë xhehenemi është, që i ka rrethuar në të gjitha anët jobesimtarët.

55. Ditën kur ata i mbulon dënimi (i zjarrit) prej së larti dhe së poshtmi nën këmbët e tyre, e iu thotë: “Shijojeni atë që keni vepruar!”

56. O robërit e Mi, që besuat, toka Ime është e gjerë, pra vetëm Mua më adhuroni.

57. Çdo njeri do ta shijojë vdekjen, e pastaj do të ktheheni te Ne.

58. E ata që besuan dhe bënë vepra të mira, atyre do t’iu bëjmë vend të lartë në xhenet, në të cilin rrjedhin lumenj, aty janë përgjithmonë; sa i mirë është shpërblimi për atë që vepruan,

59. të cilët bënë durim dhe vetëm Zotit të tyre iu mbështetën.

60. Sa e sa gjallesa janë që nuk kanë mundësi për furnizimin e vet. Allahu i furnizon ato edhe juve. Ai është Dëgjuesi i çdo gjëje, i Gjithëdijshmi.

61. Nëse ti i pyet ata: “Kush i krijoi qiejt e tokën, kush i nënshtroi (të lëvizin) diellin dhe hënën?” Ata do të thonë: “Allahu!” E si propësoheni, pra?

62. Allahu i jep furnizim atij që do nga robërit e vet, e ia pakëson (shtrëngon) atij që do. Vërtet, Allahu është i Gjithëdijshëm për çdo gjë.

63. Dhe nëse ti i pyet ata: “Kush e lëshon shiun nga qielli dhe me të e ngjall tokën pas vdekjes së saj?” Ata thonë: “Allahu!” Thuaj: “Falënderimi i qoftë Allahu, por shumica e tyre nuk mendojnë”.<sup>280</sup>
64. Kjo jetë e kësaj bote nuk është tjetër vetëm se dëfrim e lojë, e jetë e vërtetë, pa dyshim është ajo e botës së ardhme (Ahireti), sikur ta dinin.
65. (Idhujtarët e dinë për Allahun pse) Kur hipin ata në anije (iu këputet lidhja me tokën dhe frikësohen) i luten sinqerisht Allahu, e kur i shpëton ata (dhe dalin) në tokë, ja, po ata të njëjtit lusin idhuj!
66. Po le t’i përbuzin ato të mira, që ua dhamë dhe le të kënaqen (e mos të besojnë), se më vonë do ta kuptojnë.

<sup>280</sup> Në disa ajete para këtyre u përshkrua rruga krejtësisht e gabuar e atyre, që veç Zotit adhurojnë edhe ndonjë send tjetër, si idhuj ose ndonjë krijesë të çfarëdoshme. Adhuresit e sendeve të tjera, e zotave të tjerë, prej të cilëve shpresojnë e presin ndonjë të mirë, t’i mbrojnë prej ndonjë të keqeje dhe mbështeten në ta janë të dobët si shtëpia e merimangës, sepse ata nuk kanë kurrëgjë në dorë, e ai që mbështetet në ta është si të mbështetet në rrjetën e merimangës, sikurse të kërkojë shpëtim nga pëlhura e saj. Në këto ajete pas tyre Pejgamberi dhe besimtarët e tij urdhërohen të sillen më butë me Ithtarët e Librit, kuptohet me ata prej të cilëve ka shpresa, se do ta pranojnë Kuranin dhe Muhamedin a.s., ndërsa me ata që qëndrojnë kundër, nuk ka butësi ndaj tyre. Atyre iu duhet treguar realiteti islam, sipas të cilit besimtarët e tij i pranojnë të gjithë pejgamberët, të gjitha shpalljet, e derisa edhe ata besojnë Zotin një, atëherë do të duhej ta pranojnë edhe Pejgamberin e fundit. Ithtarët e Librit, të cilët e lexuan sinqerisht librin e vet, i besuan Muhamedit a.s., si Abdullah bin Selami, prijës fetar i jehudive, Selman Farisiu, persian dhe disa nga arabët idhujtarë.

Muhamedi a.s. jetoi sa vjet në mesin e popullit të vet, as nuk lexonte ndonjë libër, e as nuk iu shkruante. Populli i vet e dinte, se ai nuk ishte i shkolluar. Për këtë cilësi të Muhamedit shkruanin edhe librat e mëparshëm. Kur nisi t’i shpallej Kurani ai filloi të lexojë, e dihej se ato citate të pamposhtura, ato tregime të panjohura për popujt e lashtë, ato çështje sekrete që i zbulonin ato, nuk ishin prodhim i aftësisë së Muhamedit të pashkolluar, por thënie të të madhit Zot, që edhe pejgamberëve para tij iu shpalli libra, pra nuk kishte vend për ndonjë dyshim për Kuranin, se ishte shpallje e Zotit, por ishte çështja e injorancës së atij populli. Pejgamberi ynë ka qenë dhe ka mbetur i tillë, që nuk ka shkruar me dorën e vet, për shkrimin e Kuranit ai kishte njerëz të posaçëm. Mohuesit e Kuranit të shpallur prej Zotit, nuk kishin kurrfarë argumenti për dyshim, e atyre Zoti ua tërhoqi vërejtjen për ndëshkimin e ashpër, që do të përjetojnë, e besimtarëve iu tha: Ju jeni robërit e mi të dashur, mos kini frikë për furnizim, e as prej vdekjes, pse vdekja është dukuri e pashmangshme. Kudo që të jesh, në vendlindje ose në mërgim ajo godit këdo, e për sa i përket furnizimit ju duhet të kuptoni, se ka shumë gjallesa që nuk dinë të mendojnë për të, e nuk e sigurojnë atë, as nuk janë të afta ta sigurojnë, po Allahu i furnizon të gjitha ato, pra edhe juve, prandaj mos iu frikësoni varfërisë. Idhujtarët e dinin për Allahun, por adhuronin edhe idhuj, duke menduar se ata do t’i afrojnë dhe ndërmjetësojnë te Zoti.



67. A nuk e kanë vërejtur ata, se Ne e kemi bërë vendin e shenjtë (Mekën) të sigurt, e njerëzit përreth tyre rrëmbehen (plaçkiten, mbyten). Po, a i besojnë ata të kotës, e të mirat e Allahut i përbuzin?
68. E kush është më mizor, se ai që shpif gënjeshtër ndaj Allahut, ose përgënjeshton të vërtetën pasi t'i ketë ardhur ajo? Po, a nuk është xhehennemi vend për jobesimtarët?
69. E ata, që luftuan për hir Tonë, Ne me siguri do t'i orientojmë rrugës për te Ne, e nuk ka dyshim, se Allahu është në krahun e bamiërëve.<sup>281</sup>

### 30. SURETURR-RRUM

*E zbritur në Meke, pas sures Inshikak, ajete: 60*

*Si tematikë e përgjithshme në përmbajtjen e kësaj kaptine, po ashtu janë çështjet më themelore të besimit të drejtë, si: besimi në një, të vetmin Zot, në të dërguarit e Zotit, si dhe në ringjalljen dhe përgjegjësinë.*

*Kjo kaptinë fillon me paralajmërimin e një të panjobure të rëndësishme, me një ngjarje para se të ndodhë ajo, pra me ngadhënjimin e Bizantinëve-Rumëve kundër Persianëve në një luftë, që do të zhvillohej ndërmjet tyre brenda një kohe jo të gjatë, brenda tre deri në dhjetë vjet. Në të vërtetë, ashtu edhe ndodhi dhe kjo ishte një mrekulli e Kuranit, edhe vërtetim i saj, se Muhamedi a.s. ishte i dërguar i Zotit, vërtetim i shpalljes që i vinte prej Zotit.*

*Në këtë kaptinë parashtrohen konfrontimet, që u zhvilluan përherë ndërmjet ithtarëve të besimit në Zotin, dhe ndërmjet ithtarëve të mashtrimeve të*

<sup>281</sup> Dynjaja është jetë mashtruese, sepse ajo kalon shumë shpejt, ashtu siç luajnë fëmijët për një kohë të shkurtër e pastaj shpërndahen.

Idhujtarët e dinin, se Allahu krijoi çdo gjë; Ai lëshon shiun prej së larti, e dinin edhe kur ishin në anije, e valët e detit e tronditnin atë dhe i frikësoheshin përmytjes, prandaj i luteshin sinqerisht Zotit, duke mos iu shkuar mendja tek idhujt; mirëpo kur shpëtonin e dilnin në tokë, e vazhdonin besimin e tyre të kotë, harronin të mirat e Zotit. Harronin edhe atë se Zoti e bëri vend të shenjtë Mekën, e ndaloi luftën dhe çdo gjë të keqe në rrethin e saj, ashtu që njerëzit të ishin të sigurt në të, kurse banorët e saj edhe më tej lutnin idhujt. A nuk është xhehennemi meritë e vetë atyre?

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës "Ankebut". Falënderuar qoftë Allahu!

*djallit, si betejë e kabershme sa edhe jeta në këtë botë. Përderisa të gjendet e vërteta dhe gënjeshtria, hajri dhe sherri, beteja nuk do të pushojë, pse djalli me ndihmësit e vet përpigjet ta shuajë dritën, që Zoti ua dhuroi njerëzve, e në anën tjetër pejgamberët, shpalljet prej Zotit kanë ihtarët e vet, të cilët ndihmojnë në rritjen e dritës dhe fitorja e së vërtetës kundër gënjeshtres është dëshmuar dhe do të dëshmohet gjithnjë.*

*I bëhet një vështrim edhe gjendjes së njerëzve në Ditën e Gjykimit, përfundimit të këndshëm të besimtarëve dhe atij të shëmtuarit të kundërshtarëve me xhennet e me xhebenem.*

*Bëhet fjalë për disa dukuri e fakte, që mbretërojnë në gjithësi, e që japin të kuptohet fuqia e pakufishme e Zotit.*

*Kufarëve kurejshitë iu tërhiqet vërejtja për kokëfortësinë e tyre, duke i konsideruar si të vdekur, të shurdhër, të verbër.*

*Sipas arabëve, bizantinët qubeshin "Rrum", prandaj edhe kaptina merr këtë emërtim.*

### 30. SURETURR- RRUM

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Elif, Lam, Mim.
2. Bizantinët (rumët) u mundën,
3. në tokën më afër (tokës së arabëve), po pas disfatës së tyre ata do të ngadhënjejnë,
4. brenda pak viteve. Çështja është vendim i Allahut, fillim e mbarim (për disfatë dhe për fitore). E atë ditë (kur do të fitojnë bizantinët) besimtarët do të gëzohen,
5. për ndihmën e Allahut. Ai ndihmon atë që do dhe Ai është i Plotfuqishëm, Mëshirues i madh.
6. Premtimi i Allahut është (ky), Allahu nuk e thyen premtimin e Vet, por shumica e njerëzve nuk po dinë.
7. Edhe atë që dinë nga jeta e kësaj bote është dije e cekët, por ndaj jetës së përjetshme (ndaj Ahiretit) ata janë plotësisht të verbuar (të painteresuar).
8. Dhe, a nuk menduan ata me veten e tyre? Allahu nuk i krijoi qiejt

e tokën dhe çdo gjë që gjendet ndërmjet tyre, përveç se me një qëllim të caktuar dhe për një kohë të kufizuar, por një pjesë e njerëzve janë mohues të takimit me Zotin e tyre (në momentin e ringjalljes pas vdekjes).

9. A nuk udhëtuan ata nëpër tokë e të shohin se si qe përfundimi i atyre që ishin para tyre!? Ata ishin edhe më të fortë se këta, ata e lëruan tokën dhe e rindërtuan atë më shumë se sa këta që e rindërtuan, atyre iu patën ardhur të dërguarit e vet me fakte të qarta. Pra, nuk ishte Allahu, që t'ju bëjë të padrejtë atyre, por ata vetvetes i bënë padrejtësi.

10. Mandej përfundimi i atyre që bënë punë të këqija ishte më i keqi, për shkak se argumentet e Allahut i përgënjeshtroan dhe talleshin me to.

11. Allahu e fillon krijimin, mandej e përsërit atë, e më në fund tek Ai do të ktheheni.

12. E ditën kur të ndodhë Kijameti, kriminelët heshtin.

13. Ata nuk do të kenë ndërmjetësues (ndihmëtarë) prej shokëve (zotave) të tyre, e me shokët (zotat) e tyre ata ishin jobesimtarë.

14. Dhe ditën kur të ndodhë Kijameti, atë ditë do të ndahen (njerëzit).

15. E ata, që besuan dhe bënë vepra të mira, ata do të jenë të gëzuar në një kopsht (të xhenetit).

16. E për sa u përket atyre që nuk besuan, dhe i bënë të rreme argumentet Tona dhe takimin në botën tjetër, ata do të kenë mundime (azab) të vazhdueshme.

17. Atëherë, Allahun lartësojeni kur të vijë mbrëmja dhe kur të agojë mëngjesi.

18. Lavdia i takon vetëm Atij prej gjithë çka ka në qiej e në tokë, edhe në mbrëmje edhe ditën.

19. Ai krijon të gjallin prej të vdekurit dhe të vdekurin prej të gjallit, Ai e ngjall tokën pas vdekjes së saj, e po ashtu edhe ju do të nxirreni (të gjallë prej varrezave).<sup>282</sup>

<sup>282</sup> Për shkronjat me të cilat po fillojnë disa sure thuhet, se janë fshehtësi e pazbuluar; se janë betime të Allahut etj.

"Rrum" quhej një fis sipas emrit të një stërgjyshi të tyre, e mendohet se ai ishte Rrum bin Is-hak, bin Ibrahim, përndryshe vëlla binjak me Jakubin, prej të cilit rrjedhin të gjithë pejgamberët Beni Israilë. Rumët quhen edhe beni "Esfer", i takonin fesë greke, që atëherë adhuronin yjet, deri nja treqind e sa vjet pas ardhjes së Isait, kur i pari prej rumëve pranon fenë e krishterimit, Kostantini dhe nëna e tij Kerjeme Hejlanije. Sunduesit që sundonin Shamin dhe pjesën nga Iraku quheshin "Kajser".

Në një luftë që zhvillohet ndërmjet bizantinëve dhe persianëve në afërsi të tokës arabe,

20. Nga faktet fuqisë) e Tij është edhe ajo, se Ai ju krijoi prej dheu, e mandej ju (u zhvilluat në) njerëz, që veproni të shpërndarë.
21. Dhe nga faktet (e madhërisë së) e Tij është që për të mirën tuaj Ai krijoi nga vetë lloji juaj palën (gratë), në mënyrë që të gjeni prehje tek ato dhe në mes jush krijoi dashuri dhe mëshirë. Në këtë ka argumente për njerëzit që mendojnë.
22. Nga argumentet e Tij është krijimi i qiejve e i tokës, ndryshimi i gjuhëve tuaja dhe i ngjyrave tuaja. Edhe në këtë ka argumente për njerëz.
23. Nga argumentet e Tij është edhe gjumi juaj natën dhe ditën, edhe përpjekja juaj për të fituar nga të mirat e Tij. Në këtë ka argumente për popullin që dëgjon.
24. Nga argumentet e Tij është edhe ajo që ua dëfton vetëtimën, edhe si frikë, edhe si shpresë, dhe nga qielli lëshon shi e me të e ngjall tokën pas vdekjes së saj. Në këtë ka argumente për një popull, që di të mendojë.
25. Nga argumentet e Tij është, që me fuqinë e Tij bëri të qëndrojë

---

bizantinët humbin, kurse persianët fitojnë. Persianët ishin zjarrputistë (mexhusi), e bizantinët edhe pse me disa devijime ishin ithtarë të fesë së shpallur. Idhujtarët arabë iu mbanin krahun persianëve, sepse nuk besonin në një Zot, e i urrenin si muslimanët ashtu edhe bizantinët e krishterë të asaj kohe. Ndërsa muslimanët përkrahnin bizantinët, si ithtarë të fesë së shpallur. Për disfatën e bizantinëve u gëzuan idhujtarët, kurse muslimanët u dëshpëruan. Në atë kohë shpallet kjo pjesë e Kuranit, e derisa paralajmëron se brenda disa vitesh bizantinët do të triumfojnë kundër persianëve, muslimanët u gëzuan, e u gëzuan veçanërisht ditën kur bizantinët ngadhënjyen. Si duket kjo ngjau pas nëntë vitesh. Besimtarët muslimanë u gëzuan për fitorën e bizantinëve, por u gëzuan edhe më shumë për fitorën e vet kundër bizantinëve dhe kundër persianëve, e cila brenda nja pesëmbëdhjetë vjetëve u realizua. Në këtë pjesë të Kuranit shihet mrekullia e tij, duke paralajmëruar për një ndodhi në të ardhmen, e thyen perden mbulesë të fshehtësive për të ardhmen, e një premtim i tillë i sigurt mund të jetë vetëm premtim i Allahut, që në dijen e Tij nuk ekzistojnë kufij të kohës.

Njerëzit duhet ta kuptojnë, se çdo gjë ndodh sipas dëshirës së Zotit, sepse Ai është i vetmi Krijues i çdo sendi. Nuk krijoi asgjë shkel e shko, por me një qëllim të caktuar dhe për një kohë të caktuar, e pas përfundimit të kohës së caktuar të kësaj jete, pason jeta tjetër. Të gjitha përpjekjet e njeriut në këtë jetë duhet të kenë për qëllim fitimin e shpërblyerit dhe shmangien e ndëshkimit për në botën tjetër, ditën kur njerëzit ndahen për në xhenet, ose ruana Zot për në xhehenem.

Njerëzit janë të obliguar të madhërojnë, ta lartësojnë dhe t'i shprehin falënderim Zotit, çdo mëngjes e çdo mbrëmje, natën e ditën, sepse vetëm Ai ka fuqi ta nxjerrë të gjallin prej të vdekurit dhe anasjelltas, dhe t'i nxjerrë njerëzit prej varrezave në Ditën e Gjykimit dhe t'i vejë para vete e t'iu japë atë që u ka premtuar.

(pa shtyllë) qielli e Toka, mandej kur t'ju thërret juve me një thirrje prej tokës ju menjëherë dilni.

26. E Tij është ç'ka në qiej e në tokë dhe të gjithë vetëm Atij i përuken.

27. Dhe Ai është, që e shpik jetën dhe pastaj e përsërit atë, e ajo (përsëritja) është edhe më e lehtë për Të (sipas mendimit tuaj). Shëmbëlltyra më e lartë është vetëm e Tij në qiej e në tokë dhe Ai është Mbizotëruesi, i Urti.

28. Ai (Zoti) ju jep një shembull nga vetë ju; a i keni shokë (ortakë) ata që janë në posedim tuaj (shërbëtorët), në atë që Ne ua dhamë juve (në pronësi), që të jeni ju dhe ata të barabartë në të (në përdorimin e saj), e të frikësoheni prej tyre (se po marrin kompetencë), si frikësoheni ju në mes vete. (Ju nuk pranoni ortakë shërbëtorët tuaj të jeni të barabartë, nuk kini frikën e tyre, e si më përshkruani Mua ortak)? Ne kështu ua sqarojmë faktet njerëzve, që janë të zotët e mendjes.

29. Jo (ata nuk kanë fakt), por ata që i bënë padrejtësi vetes, pa ndonjë fakt të dijës shkuan pas dëshirave të epshit të vet. Po kush mund ta vërë në rrugë të drejtë atë që Allahu e ka lënë të humbur, e ata nuk do të kenë ndihmëtarë.

30. Përqendro veten tënde sinqerisht në fenë, i larguar prej çdo të kote, (e ajo fe) feja e Allahut në të cilën i krijoi njerëzit, s'ka ndryshim (mos ndryshoni) të asaj natyrshmërie të krijuar nga Allahu, ajo është feja e drejtë, por shumica e njerëzve nuk e dinë.

31. (përqendrohuni në atë fe) Të kthyer sinqerisht tek Ai, kini frikë prej Atij dhe faleni namazin e mos u bëni nga idhujtarët,

32. të cilët e përçanë fenë e tyre dhe u ndanë në grupe, ku secili grup i gëzohet idesë së vet.<sup>283</sup>

<sup>283</sup> Nga faktet që dokumentojnë për fuqinë e përsosur dhe për madhërinë e pakufishme të Zotit janë: krijimi i njeriut të parë prej dheut, e pastaj përmes proceseve të zhvillimit; krijimi i njerëzve që veprojnë në lëmenj të ndryshëm të jetës së tyre, që janë të dalluar nga dituria, bukuria, pasuria fatbardhësia etj; krijimi i gjinisë tjetër prej llojit të njeriut; krijimi i qiejve e i tokës; i njerëzve të gjuhëve të ndryshme dhe të racave të ndryshme; i natës për gjumë e i ditës për punë; i vetëtimës që të mbjellë frikën e rrafesë dhe shpresë për shi; i stabilizimit të qiejve e tokës, edhe i ringjalljes pas vdekjes. Pas të gjitha këtyre fakteve, të cilat argumentojnë sundimin e Zotit ndaj çdo sendi idhujtarët nuk qenë në gjendje ta kuptojnë ringjalljen, edhe pse në sy të njeriut duket më e vështirë shpikja e parë se sa përsëritja, por për Zotin nuk ka kurrfarë vështirësie. Njerëzit vetë nuk do të praninonin, që rob të jetë i barabartë me zotërinë, e si ua merr mendja që krijesat çfarëdo qofshin, t'i konsiderojnë për zota dhe t'ia barazojnë Zotit? Duhet lënë anash bestytnitë e injorantëve, e duhet të përqendrohemi fuqishëm në fenë e Allahut, e cila është natyrë

33. Kur njerëzit i prek ndonjë e keqe ata me përlulje i luten Zotit të tyre, duke iu drejtuar vetëm Atij, e kur Ai nga të mirat e veta u shijon atyre, ja, që një grup prej tyre i përshkruajnë shok Zotit të vet.
34. Le të mohojnë atë, që Ne ua kemi dhënë, pra kënaquni, e më vonë do ta kuptoni.
35. A mos Ne iu kemi shpallur atyre ndonjë argument, që ia vërteton (flet) për atë që ata Mua më përshkruajnë shok?
36. E kur Ne, iu japim njerëzve begati të mira, ata iu gëzohen atyre, e nëse ata i godet ndonjë e keqe për shkak të veprimit të tyre, atëherë ata e humbin shpresën.
37. Vallë, po a nuk shohin ata, se Allahu i jep furnizim të mjaftueshëm atij që do Ai dhe ia pakëson. Në këtë për një popull që beson ka argument.
38. Prandaj jepja të afërmit atë që i takon, edhe të varfërit, edhe udhëtarit, e kjo është shumë më e dobishme për ata që veprojnë për hir të Allahut, dhe të tillët janë ata të shpëtuarit.
39. Dhe çka të jepni nga pasuria për ta shtuar e rritur (me kamatë) në pasurinë e njerëzve, ajo nuk do të shtohet tek Allahu, e çka të jepni nga sadakaja (bimirësia), me qëllim që t'i afroheni Allahut, të tillët janë ata që iu shumëfishohet (shpërblimi).
40. Allahu është Ai që ju krijoi, që ju furnizoi, që ju bën të vdisni e pastaj ju ngjall. A ka ndonjë prej zotave tuaj, që mund të bëjë diçka nga këto? I Pastër është Ai, i pa të meta, i Madhëruar është Ai nga çka ata ia mveshin dhe trillojnë.<sup>284</sup>
41. Për shkak të veprave (të këqija) të njerëzve janë shfaqur në tokë e në det të zeza (bela, skamje, katastrofa, humbje e bereqetit etj.), e

---

e lindur për çdo njeri. Pra, Feja Islame është natyrë e njeriut, e derisa të gjithë njerëzit janë të krijuar të një natyre, atëherë është fe për të gjithë, dhe sikur njeriu të mos nxitej nga dikush për ndonjë rrugë tjetër ai do ta përqafohte vetvetiu fenë e vet në të cilën është i lindur, i prirur, Fenë Islame.

<sup>284</sup> Njerëzit kur gjenden në vështirësi e lusin Zotin, e kur çlirohen e harrojnë ose adhurojnë edhe tjetër. Ata janë përbuzës ndaj të mirave të Zotit. Besimtarët nuk duhet të jenë të gatshëm kur kanë furnizim të bollshëm e të jenë të dëshpëruar kur kanë skamje, sepse ata duhet ta kuptojnë se ajo është punë e Allahut, i cili sipas urtësisë së Vet jep me bollëk dhe nuk jep. Nëse Allahu të ka dhënë pasuri, ti jepju të afërmeve, të varfërve, atyre në kurbet, e mos e ki frikë skamjen.

Ata që mendojnë, se do ta shtojnë pasurinë e tyre me kamatë janë në rrugë të gabuar, se Allahu nuk i jep bereqet asaj pasurie, fundi i saj është shkatërrimi. Bereqet e shtim i jep asaj pasurie, që jep për hir të Zotit në shenjë bimirësie, lëmoshe etj. Të kota janë mbështetjet e idhujtarëve në zota, që nuk kanë asgjë në duar.

për ta përjetuar ata një pjesë të asaj të keqeje që e bënë, ashtu që të tërhiqen (nga të këqijat).

42. Thuaj: “Ecni nëpër tokë dhe shikoni se si ishte përfundimi i atyre që ishin më parë, shumica e tyre ishin jobesimtarë”.

43. Ti përmbaju fuqimisht fesë së drejtë, para se të vijë dita që nuk ka kthim, pse prej Allahut është caktuar, atë ditë ata (njerëzit) ndahen.

44. Kush nuk besoi barrën e mosbesimit të vet e ka kundër vetes, e kush bëri punë të mirë, ata vetes i përgatitën vendin (xhenetin).

45. Që t’i shpërblejë Ai (Allahu) nga të mirat e veta ata që besuan dhe bënë vepra të mira, vërtet Ai nuk i do jobesimtarët.

46. Nga argumentet e Tij është edhe: që Ai t’i lëshojë erërat përgëzuese dhe t’ua shijojë juve nga mëshira e vet (shiu); dhe që të lundrojnë anijet me vullnetin e Tij, dhe që të përfitoni nga të mirat e Tij, dhe ashtu, ju të jeni mirënjohës.

47. Ne edhe para teje popujve të tyre iu dërguam pejgamberë dhe ata iu erdhën atyre me argumente të qarta, e kundër atyre që bënë krim, Ne ndërmorëm masa ndëshkuese. Obligim Yni ishte të ndihmojmë besimtarët.

48. Allahu është Ai, që i lëshon erërat, e ato lëkundin retë dhe Ai i shtrin lart si të dojë, i bën ato edhe të ndara në pjesë, dhe përmes tyre e sheh se si bie shi, e kur ia lëshon atë kujt të dojë prej robërve të vet, ja, ata gëzohen.

49. Edhe pse para se t’u binte (shiu) atyre, ata para tij ishin të dëshpëruar.

50. Shiko pra gjurmët e mëshirës së Allahut, se si e ngjall tokën pas vdekjes së saj, e s’ka dyshim, se Ai është që do t’i ngjallë të vdekurit, se Ai për çdo send është i Plotfuqishëm.

51. E sikur Ne të lëshojmë një erë e ta shohin atë (të mbjellat) e zverdhura, pa dyshim ata pas kësaj do të jenë mohues (përbuzës).<sup>285</sup>

<sup>285</sup> Fatbardhësia e jetës në këtë botë është e lidhur me zbatimin e udhëzimeve të Zotit. Ai që nuk respekton porositë e Zotit, ai bën çrregullime. Të gjitha të këqijat, të gjitha fatkeqësitë në këtë botë janë rrjedhim i veprave të këqia të njerëzve, prandaj duhet marrë mësim prej punës së keqe se si e pati përfundimin tek popujt e mëparshëm, e duhet përmbajtur sinqerisht mësimet e Zotit, të cilat na i sollë përmes Kuranit para se të vijë dita, kur nuk ka mundësi për përmirësim. Qarkullimi i erërave, të cilat i bartin dhe formojnë retë, të lehta ose të rënda, të rralla ose të dendura, në një lartësi të madhe ose të vogël prej tokës, e prej të cilave lëshohet shiu jo në valë të mëdha, të cilat më shumë do të dëmtonin, por në pika të vogla e të përshtatshme për ta ujitur tokën dhe për të ngjallur bimët në të, të gjitha këto janë argument për fuqinë e Zotit, se po kështu do të ngjallë edhe të vdekurit.

52. Në të vërtetë, ti (Muhamed) nuk mund t'i bësh të dëgjojnë të vdekurit, e as nuk mund ta bësh që të shurdhrit të dëgjojnë thirrjen, kur ata kthejnë shpinën.
53. Dhe as që je ti udhëzues i të verbërve nga humbja e tyre, ti nuk mund ta bësh të dëgjojë tjetër vetëm atë që u beson argumenteve Tona, se ata janë të bindur.
54. Allahu është Ai që ju krijoi në një gjendje të dobët, pastaj pas asaj dobësie ju dha fuqi, e pas fuqisë, dobësi e pleqëri. Ai krijon çka të dojë, Ai është i Gjithëdijshmi, i Plotfuqishmi.
55. E ditën kur të bëhet Kijameti (Ditën e Gjykimit), kriminelët betohen se nuk qëndruan (në Dunja) gjatë, por vetëm një çast të shkurtër. Kështu kanë qenë ata që i bishtnuan së vërtetës.
56. E atyre që iu është dhënë dija dhe besimi thonë: "Ju keni qëndruar aq sa u pat caktuar Allahu deri në Ditën e Ringjalljes, e kjo pra është Dita e Ringjalljes, por ju ishit që nuk e pranoni!"
57. E atë ditë për ata që bënë zullum, arsytimi nuk iu bën dobi, e as që kërkohet prej tyre të justifikohen.
58. Ne në këtë Kuran iu kemi sjellë njerëzve nga të gjithë shembujt, po edhe sikur t'u sillje çfarëdo mrekullie ti atyre, ata që nuk besuan do të thonin: Ju (Muhamedi me besimtarë) nuk jeni tjetër veçse mashtrues (gënjeshtarë).
59. Në këtë mënyrë Allahu vulos zemrat e atyre që nuk kuptojnë.
60. Ti pra bëj durim, pse premtimi i Allahut është i saktë, e kursesi të mos luhasin ty ata që janë të dyshimtë.<sup>286</sup>

---

Vetëm në këta shekuj të vonë të jetës së njerëzve është arritur një farë njohurie për mënyrën e formimit të shiut, e Kurani i ka cekur të gjitha ato elemente, që kanë ndikim në formimin e tij, si avullimin, takimin e tij me ajër të ftohët, qarkullimin e erërave, të cilat luajnë rol të rëndësishëm në grumbullimin e reve. Pra, mësimet e Kuranit dalëngadalë do t'i zbulojë mendja e njeriut dhe ashtu në të gjitha arritjet e veta do të gjejë mbështetje në atë që e ka thënë Kurani shumë më përpara.

<sup>286</sup> Pejgamberit i thuhet: sikurse nuk ke fuqi t'i bësh të dëgjojnë të vdekurit, të dëgjojë i shurdhëti, po ashtu nuk ke fuqi t'i udhëzosh në rrugë të drejtë të verbrit (jobesimtarët) ajo është punë e Zotit.

Ai Zot, që ju krijoi të dobët Ai ju jep më vonë fuqi, mandej sërish ju bën të dobët e pleq, Ai ka mundësi për gjithçka, por edhe pas të gjitha fakteve, që i solli Kurani, disa njerëz mbetën jashtë rrugës së vërtetë, e kur do të binden për gabimin e vet, atëherë bëhet vonë. Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kësaj kapitane. Allahut i qofsha falë!



## 31. SURETU - LUKMAN

*E zbritur në Meke, pas sures Safat, ajete: 34*

*Edhe kjo kaptinë po ashtu sikurse edhe ato të tjerat mekase, si cak dhe qëllim marrin tri pikat më qendrore të besimit islam: Zoti, pejgamberët, Ahireti. Derisa në Mekë, e edhe në vendet e tjera në Arabi shumica dërmuese e popullit ishin idhujtarë, politeistë, Kurani gjithnjë iu tërhiqte vërejtjen për besimin e tyre të gabuar, i thërriste në rrugën e shpëtimit, duke iu sjellë fakte e argumente nga toka dhe nga qielli, të cilat argumentojnë për Zotin Fuqplotë, e në anën tjetër rrënonte bindjen ndaj statujave e idhujve të drunjtë, të gurtë apo të hekurt, të cilët i kishin gdhendur vetë, e pastaj i quanin zota. Si fakt bindës për mësimet e Kuranit idhujtarëve iu thubet: “Gjithë kjo që po shihet është krijim i Zotit një e Fuqplotë, sillni pra ju atë që e krijuan idhujt!”*

*Kaptina përfundon me pasqyrimin e Ditës së Kijametit, ditës në të cilën nuk do të mund t’i bëjë farë dobie prindi femijës, as femija prindit, ngaqë çdokush do të jetë tepër i preokupuar me çështjet e veta.*

*Qubet: “Suretu Lukman “ - Kaptina Lukman, sepse përfshin një pjesë të tregimit për Lukmanin, për mençurinë që ia dhuroi Zoti, për këshillat që ia drejtoi të birit, e nëpërmjet tij të gjithë njerëzve.*

## 31. SURETU - LUKMAN

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Elif, Lam, Mim.
2. Ato janë ajete të librit me plot urtësi të përsosur.
3. E që janë udhëzim e mëshirë për ata që janë punëmirë,
4. të cilët rregullisht e falin namazin dhe e japin zeqatin dhe ata, e mu ata janë të plotbindur për botën tjetër (Ahiretin).
5. Të tillët janë të udhëzuar në një rrugë të qartë prej Zotit të vet dhe ata janë fatlumë.
6. Po ka nga njerëzit që blenë tregime boshe, e me qëllim që t’i largojnë njerëzit prej rrugës së Allahut pa pasur kurrfarë fakti dhe për t’i

marrë ato (ajetet e Allahut) si tallje. Për ta me siguri është përgatitur dënim i turpshëm.

7. E kur i lexohen atij ajetet Tona, ai kthehet kryelartë dhe bëhet sikur nuk i ka dëgjuar ato, bëhet sikur në veshët e tij ka shurdhim të rëndë, pra, ti përgëzoje atë me një dënim të dhembshëm.

8. E ata që besuan dhe bënë vepra të mira, për ata janë xhenetet e begatshme,

9. që në to janë përgjithmonë. Premtimi i Allahut i prerë, e Ai është i Gjithëfuqishmi, i Urti.

10. Ai i krijoi qiejt pa shtylla, sikurse po i shihni, e në tokë vendosi kodra të rënda, që të mos luajë vendi bashkë me ju, e nëpër të shpërndau nga të gjitha gjallesat, dhe nga qielli Ne kemi lëshuar shi e kemi bërë të mbijnë në të nga të gjitha llojet më të dobishme.

11. Kjo është vepër e krijimit të Allahut, e më tregoni pra mua se ç'krijuan ata të tjerët pos Tij. Jo, asgjë, pra, idhujtarët janë në një humbje të pafund.<sup>287</sup>

12. Ne i patëm dhënë Llukmanit mençuri të përsosur (e i thamë): Të falënderosh Allahun, e kush falënderon, e mira e atij falënderimi i takon atij, e kush refuzon (edhe ai e ka për vete), në të vërtetë, Allahu nuk ka nevojë (për falënderimin e tij) pse Ai vetë është i Lavdishëm.

13. (përkujtoju popullit tënd) Kur Llukmani duke e këshilluar, birit të vet i tha: “O djali im, mos i përshkruaj Allahut shok, sepse idhujtaria është padrejtësia më e madhe!”

14. Ne njeriun e kemi urdhëruar për (sjellje të mira ndaj) prindërit e vet, sepse nëna e vet atë e barti me mund pas mudi dhe pas dy viteve ia ndau gjirin. (E porositëm) Të jesh mirënjohës ndaj Meje dhe ndaj dy prindërve të tu, pse vetëm tek Unë është kthimi juaj.

15. E nëse ata të dy tentojnë që ti të më përshkruash Mua shok, për çka ti nuk ke kurrfarë fakti, atëherë mos i respekto ata, po në çështjet e jetës së kësaj bote të keshë mirëkuptim ndaj tyre, e ti ndiqe rrugën e atij që është i kthyer kah Unë, mandej kthimi juaj është tek Unë, e Unë do t'ju njoftoj për atë që keni punuar.

<sup>287</sup> Kurani është libër pa kurrfarë të mete, është urtësi e papërshkrueshme, që udhëzon njerëzit vepërmirë, që zbatojnë obligimet me plot bindje, se do të shpërblehen te Zoti. Mirëpo pati edhe asish, që u përpoqën me të gjitha fuqitë e tyre të largojnë njerëzit nga ky udhëzim i drejtë, të paguajnë e të shpenzojnë për tregime të trilluara, të organizojnë gosti të përcjella me këngë e dëfrime, vetëm e vetëm për të hutuar njerëzit. I tillë ishte një farë Nadr bin Harith, që kishte sjellë prej Persisë legjenda e trillime.

16. O djali im, s'ka dyshim se edhe nëse ajo (vepra) peshon sa kokrra e lirit, e të jetë e fshehur në rrasë guri, ose në qiej apo në tokë Allahu do ta sjellë atë, se Allahu është shumë i Butë dhe Njohës i hollësishtëm për çdo send.

17. O djali im, fale namazin, urdhëro për punë të mira, e ndalo nga të këqijat, përballo me durim çdo gjë, që të godet, vërtet, këto janë nga çështjet më të preferuara.

18. Dhe mos e shtrembëro fytyrën tënde prej njerëzve, mos ec nëpër tokë kryelartë, se Allahu nuk e do asnjë mendjemadh e që shumë lavdërohet.

19. Të jesh i matur në ecjen tënde, ulë zërin tënd, se zëri më i egër është zëri i gomarit.<sup>288</sup>

20. A nuk e dini ju se Allahu nënshtroi për të mirën tuaj ç'ka në qiej e ç'ka në tokë dhe plotësoi ndaj jush të mirat e Tij të dukshme e të fshehta, e megjithatë prej njerëzve ka që polemizojnë çështjen e Allahut, duke mos pasur as dituri, duke mos qenë i udhëzuar dhe duke mos pasur libër të ndritshëm.

21. Dhe kur atyre iu thuhet: "Pasoni atë që shpall Allahu" ata thonë: "Jo, ne ndjekim atë që gjetëm tek prindërit tanë!" E edhe sikur djalli t'i kishte thirrur ata në dënimin e zjarrit!

22. E kush ia dorëzon veten Allahut duke qenë edhe punëmirë, ai është kapur për lidhjen më të sigurt dhe vetëm tek Allahu është përfundimi i çështjeve.

<sup>288</sup> Tregimi për këshillat e Lukmanit drejtuar birit të vet është edhe një fakt bindës, se njerëzit e mençur gjithnjë kanë ndjekur rrugën e drejtë, rrugën e Zotit, e jo siç bënin idhujtarët injorantë.

Zoti xh. sh. bëri aq shumë mëshirë ndaj krijesave të veta, e veçanërisht ndaj krijesës më të zgjedhur, ndaj njeriut, saqë nuk la popull pa ndonjë pejgamber, ose pa njeri të zgjedhur, i cili ndihmoi orientimin për në rrugën e drejtë. Madje na dha të kuptojmë, se njerëzit janë të barabartë para Tij, nuk ka privilegj i bardhi ndaj të ziut dhe anasjelltas, më i miri tek ai është më i ruajturi. Lukmani ishte zezak, abisino-sudanez, siç ishte edhe Bilali, edhe Nexhashiu. Sipas mendimit të komentatorëve të Kuranit Lukmani nuk ishte pejgamber, ishte njeri shumë i talentuar, e këshillat e tij ishin të qëlluara, prandaj edhe i përmend Kurani. Si duket djali dhe gruaja e tij në fillim nuk ishin besimtarë, por Lukmani i vazhdoi këshillat deri sa i bindi. Ka mendime se Lukmani ishte djalë i motrës apo i tezës së Ejubit.

Falënderimi ndaj Zotit ka përparësi ndaj falënderimit të prindërve, prandaj kur është çështja rreth besimit, nuk ka respekt ndaj krijesës e kundër Krijuesit. Për sa i përket kujdesit ndaj tyre, ai duhet të jetë edhe nëse janë të fesë tjetër. Respekti ndaj nënës është edhe më i kërkuar, prandaj edhe janë përmendur vajtjet dhe kujdesi i saj në këtë ajet të Kuranit.

23. Ty mos të brengos mosbesimi i atij që nuk beson, kthimi i tyre është vetëm tek Ne, e për atë që vepruan, Ne do t'u tregojmë. Allahu vërtet është i Gjithëdijshëm për atë që mbajnë në zemra.
24. Ne iu japim të jetojnë pak (në këtë botë), e pastaj i shtrëngojmë ata me një dënim të rëndë.
25. Nëse ti i pyet ata: Kush krijoi qiejt e tokën? Me siguri do të thonë: "Allahu!" Thuaj: "Allahut i qoftë lavdërimi!" Por shumica e tyre nuk dinë.
26. Vetëm të Allahut janë të gjitha që gjenden në qiej e në tokë; Allahu është Ai që s'ka nevojë dhe është i Lavdishëm.
27. Sikur të gjithë drunjtë në tokë të jenë lapsa dhe sikur detit t'i shtohen edhe shtatë dete (e të jenë me ngjyrë), nuk do të mbaronin fjalët e Allahut (do të shteroheshin detet, do të soseshin lapsat, e jo fjalët e Zotit). Allahu është Ngadhënjyesi, i Urti.
28. Krijimi dhe ringjallja juaj nuk është më e rëndë, se krijimi i një qenieje (një njeriu); vërtet, Allahu është që i dëgjon e i sheh veprat e njerëzve.
29. A nuk e di, se Allahu e fut (errësirën) natën në ditë dhe e fut (dritën) ditën në natë, dhe Ai i nënshtroi Diellin e Hënën (të lindin e të perëndojnë) dhe secili rrjedh (noton) deri në një afat të caktuar dhe se Allahu hollësisht është i Njohur për atë që veproni.
30. Kjo (dokumenton) se Allahu është Ai (Zoti) i Vërteti, dhe se ajo që ata adhurojnë pos Tij është gënjeshtër, e Allahu është Ai i Larti, i Madhi.
31. A nuk e sheh se anijet lundrojnë në saje të mirësisë së Allahut, e për t'ju treguar juve madhërinë e Tij. Vërtet, edhe në këtë ka argument për secilin që është shumë i durueshëm dhe shumë mirënjohës.
32. E kur i mbulon ata ndonjë valë si reja i drejtohen Allahut sinqerisht me besim vetëm ndaj Tij, e kur i shpëton ata e dalin në tokë, ka disa prej tyre që i mbesin besnikë besimit të drejtë, e faktet Tona nuk i refuzon kush pos të pabesët dhe përbuzësit.
33. O ju njerëz, kini kujdes ndaj Zotit tuaj dhe kini frikë ditës kur prindi nuk mund t'i bëjë dobi fëmijës së vet, e as fëmija nuk mund t'i bëjë dobi asnjë send prindit të vet. Premtimi i Allahut (për thevab ose azab) është i sigurt, pra të mos ju mashtrojë jeta e kësaj bote dhe të mos ju mashrojë ndaj Allahut djalli mashtrues.

34. S'ka dyshim, se vetëm Allahu e di kur do të ndodhë Kijameti, Ai e di kur e lëshon shiun. Ai e di se ç'ka në mitra (të nënave), nuk e di kush pos Tij, se çka do të ndodhë (çka do të punojë) nesër, dhe askush nuk e di, pos Tij, se në ç'vend (ose kohë) do të vdesë. Allahu është më i Dijshmi, më i Njohuri.<sup>[1]</sup>

<sup>[1]</sup> E tërë gjithësia me të gjithë trupat qiellorë dhe me të gjitha qeniet dhe sendet që janë në tokë, është në shërbim të njeriut, po jo me mjeshtërinë ose fuqinë e njeriut, pse njeriu i gjeti të gatshme të gjitha këto të mira, këto ia përgatiti Allahu, i cili i dha edhe shumë të mira të tjera fizike e kuptimore siç janë: të dëgjuarit, të parit, shëndeti, mendja ndjenjat, zemra etj. E megjithëse Zoti ua dha të gjitha këto të mira ka disa njerëz, që nuk ndjekin rrugën, që iu caktoi Zoti, por imitojnë verbërisht traditat e të parëve, edhe pse ato janë krejt të gabuara. Prej këtij ajeti duhet marrë mësim, se çdo traditë e të parëve nuk duhet respektuar, por vetëm ato që janë të dobishme.

Kush i është dorëzuar sinqerisht Allahut, ai është i sigurt pse çdo send tjetër zhduket, e Allahu është i Përjetshëm dhe të gjitha çështjet janë në Duar të Tij. Allahu nuk ka nevojë për asgjë, nuk ka nevojë as për falënderimin e njerëzve, Ai vetvetiu është i lavdishëm. Faktet për fuqinë, urtësinë dhe mrekullinë që manifestohen në krijesat e Tij janë të pasosshme; më para do të soseshin drunjtë si lapsa dhe uji i detit si ngjyrë, nëse do të tentohej të regjistroheshin ato fakte. Në Ditën e Gjykimit çdokush do të jetë i preokupuar me punët e veta, kështu që askujt nuk do t'i bjerë ndërmend për tjetrin, edhe nëse është më i afërmi, siç janë fëmija me prindërit.

Në një hadith, të cilin e regjistrojnë Sahihajnët e të tjerë, pesë të fshehta janë që nuk i di askush pos Allahut: kur do të ndodhë Katastrofa e Përgjithshme, kur dhe në cilin vend do të bjerë shi, si është foshnja në barkun e nënës; i shëndoshë ose i gjymtë, mashkull ose femër; çka dhe çfarë do të punojë, çka do t'i ndodhë dikujt nesër; kur dhe në ç'vend do të vdesë dikush. Këto pesë të fshehta i përmend ky ajet, e në një ajet tjetër thuhet: "Çelësat e të fshehtave janë vetëm tek Allahu", e Pejgamberi i përmend këto të pesta. Duhet kuptuar, se tjetër është e fshehta, e tjetër çelësi i të fshehtës, pra çelësin e tyre e di vetëm Zoti. Ndonjë e fshehtë mund të zbulohet, por çelësi i këtyre të pestave, jo. Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës "Lukman". Falënderim i qoftë Allahut të Madhërishtëm!

## 32. SURETUS-SEXHDEH

*E zbritur në Meke, pas sures Mu'mininun, ajete: 30*

*Kjo sure ka zbritur në Meke dhe trajton çështjet e besimit ndër të cilat si më kryesore atë të ringjalljes, të cilën e mohonin idhujtarët me këmbëngulje dhe e përdornin si çështje me të cilën donin ta shpallnin Muhamedin a.s. gënjeshhtar të mësimëve të veta.*

*Sureja fillon me vërtetim për Kuranin, se është shpallje prej të madhit Zot e jo shpikje e Muhamedit a.s., sikundër se idhujtarët përhapnin lajmin, se ai vetë e trilloi.*

*Edhe në këtë kaptinë sillen fakte që dokumentojnë për fuqinë e Zotit, si në krijimin e qiejve e të tokës, në përsosjen e krijimit të çdo krijese, në krijimin e njeriut të parë nga balta, ashtu edhe për origjinën e tij nëpërmjet një uji të dobët, e pastaj dhurimin e shpirtit, të shqisave dhe të të menduarit. Përmendet edhe vdekja dhe meleku, që është i caktuar për marrjen e shpirtrave.*

*Në këtë kaptinë theksohet, se të mirat, të cilat njerëzit e mirë do t'i gëzojnë në xhenet, nuk ka kush që mund t'i përshkruajë dhe se ato janë të panjohura për aftësitë mendore të njeriut.*

*Bëhet edhe një krahasim në mes vendosjes së njerëzve të mirë dhe atyre të këqijve, në mes xhenetit dhe xhehenemit.*

*Qubet: "Suretus Sexhdeti" – kaptina e sexhdes, sepse në një ajet të saj flitet për cilësitë e besimtarëve të denjë, të cilët kur i dëgjojnë fjalët, këshillat e Zotit, nuk mund ta përmbajnë veten, por si të rënë nga lart hidhen me fytyra në tokë, që si pjesë e namazit qubet sexhde dhe madhërojnë e falënderojnë Zotin xh. sh.*

## 32. SURETUS-SEXHDEH

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Elif, Lam, Mim.

2. Shpallja e librit (e Kuranit), nuk ka dyshim, se është (shpallje) nga Zoti i gjithësisë.

3. A mos po thonë se ai (Muhamedi) e trilloi? Jo, ajo është e vërtetë prej Zotit tënd, që t'i tërheqësh vërejtjen një populli, që nuk iu erdhin ndonjë pejgamber para teje, ashtu që ata të gjejnë rrugën e drejtë.
4. Allahu është Ai që krijoi qiejt dhe tokën, dhe gjithë ç'ka ndërmjet tyre, brenda gjashtë ditësh, pastaj u ngrit mbi Arshin (Fronin). Përveç Tij nuk keni ndonjë ndihmëtar tjetër e as ndërmjetësues, pra a nuk jeni kah mendoni!
5. Ai është që udhëheq çështjen (e të gjitha krijesave) prej qiellit në tokë, pastaj ajo (çështja) ngrihet tek Ai në një ditë, që sipas llogarisë suaj është sa një mijë vjet.
6. Ai është Njohës i të (gjitha) fshehtës dhe të dukshmes, i Gjithëfuqishmi, Mëshirëbërësi i madh.
7. Ai që përsosi krijimin e çdo sendi, e krijimin e njeriut e filloi nga balta.
8. Pastaj bëri që pasardhësit e tij të rrjedhin prej një pike uji të dobët.
9. Mandej Ai e formëson atë (në barkun e nënës) dhe nga ana e vet i jep shpirt atij dhe Ai është që juve ju pajis edhe me dëgjim, me shikim dhe me zemër, e pak send është ajo që ju falënderoni.
10. E ata thanë: "A pasi ne të tretemi në tokë, a thua ne rishtazi do të krijohemi?" Por (çka është edhe më keq) ata nuk besojnë, se do të dalin para Zotit të tyre.
11. Thuaj: "Engjëlli i vdekjes, i cili është caktuar për ju ua merr shpirtat, e pastaj do të ktheheni te Zoti juaj".
12. E sikur t'i shihje mëkatarët, se si ulin kokat e veta pranë Zotit të tyre: "Zoti ynë, tash pamë dhe dëgjuam, na kthe pra edhe një herë e të bëjmë vepra të mira, se tashti jemi bindur".
13. Sikur të kishim dëshiruar Ne, secilit do t'i jepnim udhëzimin, por fjala (vendimi) Ime ka marrë fund (definitiv), se do ta mbush xhehenemin së bashku me exhinë e njerëz.
14. Prandaj shijojeni këtë (dënim), për shkak se ju e patët harruar takimin tuaj në këtë ditë, e edhe Ne tashti ju harruam juve, ndaj, për shkak të asaj që keni vepruar, shijoni dënimin e përjetshëm.
15. Argumentet tona i besojnë, në të vërtetë, ata që kur këshillohen me to bien në fytyra (bëjnë sexhde), që madhërojnë Zotin e tyre në shenjë falënderimi dhe ata nuk bëjnë kryelartësi,
16. i heqin trupat e tyre prej shtretërve, duke e lutur Zotin e tyre nga frika dhe nga shpresa, dhe nga ajo që Ne ua kemi dhënë (pasuria) atyre, ata japin.

17. Pra, për ata që kanë vepruar, nuk di askush për atë kënaqësi (të zemrës e shpirtit) që u është caktuar atyre si shpërblim.<sup>289</sup>
18. A mos është ai që ishte besimtar, sikurse ai që ishte jashtë rrugës? Jo! Këta nuk janë të barabartë.
19. Për sa u përket atyre që besuan dhe bënë vepra të mira, ata, për hir të veprave që i bënë, vendprijte e kanë xhennetin.
20. E ata që nuk e respektuan Allahun, skutë e tyre është zjarri. Sa herë që të tentojnë të dalin nga ai, kthehen në të dhe atyre iu thuhet: "Shijoni dënimin e zjarrit, që ju e konsideroni gënjeshtër".
21. Ne do t'ju shijojmë atyre dënimin më të shpejtë (në Dunja) para dënimit të madh (në Ahiret), ndoshta do të tërhiqen (prej të këqijave).
22. E kush është më zullumqar, se ai që këshillohet me ajetet e Zotit

<sup>289</sup> Nuk ka dyshim se zbritja e Kuranit është nga Zoti i Madhërisëm, e për ta thirrur në rrugë të drejtë atë popull që më parë në periudhën prej Isait e deri në Muhamedin, nuk iu pat ardhur ndonjë i dërguar. Ata më herët patën peygamberë, si Ibrahim, Hudin, Salihun, por ndër pasardhësit e Ismailit, birit të Ibrahimit, nuk pati ndonjë peygamber tjetër përveç Muhamedit, e ky ishte i obliguar me këtë shpallje të thërrasë atë popull, ani pse ata i thonin se ti vetë po e trillon Kuranin.

Kuran është shpallje prej atij Zoti, që krijoi qiejt e tokën dhe gjithçka tjetër brenda gjashtë ditësh. Ai i di të gjitha të fshehtat e të dukshmet, dhe që të gjitha veprat e njerëzve do të ngrihen tek Ai për t'i shpërblyer ose ndëshkuar në Ditën e Kijametit, ditë që është sa një mijë vjet të kësaj bote. Ai Zoti që çdo krijesë e krijoi në mënyrën më të përsosur: Shikojë elefantin, sikur të mos e kishte të krijuar atë turi aq të gjatë, si do të mund t'i afrohej ushqimit të nevojshëm për jetën, me atë peshë e trup aq të madh. Sa i shëmtuar do të dukej njeriu sikur ta kishte kokën dhe veshët sa të gomarit, ose lepuri sa të luanit, ashtu qafa e devesë dhe fulçinjtë e saj. Këtë harmoni në krijimin e gjymtyrëve, e sipas nevojës së tyre e përsosi vetëm Krijuesi i Gjithëdijshëm. Për melaiken e caktuar për marrjen e shpirtave thuhet se është Azraili, por ai i ka edhe ndihmësit e vet. Thuhet se e tërë toka pranë tij është sa një sofër, që merr prej cilës pjesë të dojë. Gjithashtu thuhet se ndihmësit e tij i nxjerrin shpirtat deri në fytyrë, e prej fytyrës i kap ai.

Vullneti i Zotit nuk është që njerëzit t'i fusë me dhunë në fe, megjithëqë mund ta bëjë atë, por Ai i do besimtarët, që me vullnetin e tyre t'i pranojnë mësimet e Tij. Ai përherë e ka ditur dhe e di, se kush do të jetë respektues e kush refuzues, prandaj krijoi, edhe xhenet, edhe xhehenem. Xhehenemin do ta mbushë me exhinë dhe me njerëz, si duket exhinët do të jenë edhe më shumë në të, e melaiket janë të mbrojtur prej atyre punëve që meritojnë xhehenem. Besimtarët që respektojnë këshillat e Zotit, që nga dashuria bijnë me fytyrë në tokë, bëjnë sexhde, që lënë shtretërit e çohen dhe lusin Zotin edhe natën, që kanë frikën e ndëshkimit, që shpresojnë në mëshirën e Zotit, të tillëve Zoti iu ka caktuar aso të mirash, që sipas një hadithi kudsij, që e regjistron Buhariu dhe Muslimi, thuhet: "Allahu ka thënë, se iu kam caktuar robërve të Mi të mirë: çka nuk ka parë syri, nuk ka dëgjuar veshi dhe nuk i ka shkuar ndërmend asnjë njeriu". Ky hadith ka lidhmëri me ajetin 17.



të vet, e pastaj iu kthen shpinën atyre? Ne me siguri do të hakmerremi kundër kriminelëve.

23. Ne i patëm dhënë edhe Musait librin, e ti (Muhamed) mos ki dyshim në çka pranon (në Kuranin libër qiellor si i Musait), kurse atë (librin e Musait) e bëmë udhërrëfyes për Beni Israilët.

24. Dhe prej tyre Ne bëmë prijës, që me urdhrin Tonë udhëzojnë, pasi ata (që i bëmë prijësa) ishin të durueshëm dhe ndaj argumenteve Tona ishin të bindur.

25. S'ka dyshim, se Zoti yt është Ai, që në Ditën e Kijametit do të gjykojë mes tyre në atë që ishin të përçarë.

26. A nuk e kanë të qartë ata (mekasit), se sa nga popujt para tyre i shkatërruam, që nëpër ato vendbanime të tyre janë duke kaluar? Është e vërtetë, se në ato (vende të shkatërruara) ka fakte, e si nuk janë duke dëgjuar me vëmendje?

27. Si nuk e kanë parë ata, se Ne e sjellim ujin në tokën e thatë dhe me të nxjerrim bimë, që prej tyre ushqehen kafshët e tyre, madje edhe ata vetë. A nuk janë duke parë (e të kuptojnë)?

28. E në anën tjetër ata thonë: “E kur do të jetë ai ngadhënjim (çlirim) i Mekes ose gjykimi i Zotit), nëse jeni të drejtë çka thoni.

29. Thuaj: “Ditën e Kijametit, atyre që kanë qenë jobesimtarë, nuk iu bën dobi besimi, e as nuk u jepet afat”.

30. Prandaj ti largohu prej tyre dhe prit, edhe ata janë duke pritur.<sup>290</sup>

<sup>290</sup> Ata që besuan dhe bënë vepra të mira, nuk janë njësoj me ata që nuk besuan, sepse besimtarët do t'i presin me nderime të larta si mysafirë, me vende të zgjedhura në xhenet. Ndërsa ata që nuk besuan, vendin e kanë në zjarr. Sa herë i hedh vala lart e ata tentojnë të dalin, ajo i kthen në fund të tij. Por edhe para atij dënimi të madh në Ahiret do të përjetojnë dënime edhe në Dynja, për t'u ndihmuar që të largohen prej rrugës së gabuar.

Muhamedit a.s. i thuhet, se ligji i Zotit është; t'i shpallë libër të dërguarit, Musait i shpalli Tevratin e ty Kuranin, pra mos ki dyshim se është shpallje e Zotit. Ka mendime se fjala është që Muhamedi do të takohej me Musain në Kudsi Sherif, ose në qiell natën e Israsë, ka mendime se fjala është edhe për atë se vështirësitë që e goditën Musain do të godasin edhe ty... Edhe prej ymetit të Musait pati prijës, që udhëzuan në rrugë të drejtë, por ata që ishin të durueshëm e të bindshëm.

Është për t'u habitur me kurejshitet që kalojnë nëpër ato vende, ku popujt e tyre u shkatërruan më herët dhe megjithatë nuk mblidhnin mend, nuk i vështronin mrekullitë e Zotit, por talleshin me muslimanët, se kur do ta çlirojnë Mekën! Në fund Muhamedi a.s. porositet të heqi dorë prej tyre, të presë ndihmën e Zotit, se edhe ata janë duke pritur ndryshimin e gjendjes.

Ne ndihmën e Zotit, mori fund përkthimi dhe komentimi i kaptinës “Sexhdeh”. Falënderuar qoftë Allahu i Madhërishtëm!

## 33. SURETUL - AHZABË

*E zbritur në Medinë, pas sures Ali Imran, ajete: 73*

*Kjo sure e shpallur në Medinë shtron shumë çështje, që kanë të bëjnë me jetën e muslimanëve dhe asgjëson shumë adete të dëmshme, që kishin mbetur ende si trashëgim prej kohës së xhabilitetit.*

*Si tematikë më e rëndësishme e shtruar në këtë kaptinë janë tri çështje:*

*-udhëzime e rregulla sipas të cilave do të duhej orientuar jetën e bashkësisë islame; mbulimi i gruas, mos zbulimi i pjesëve të ndjeshme të trupit të saj, marrëdhëniet dhe respekti ndaj Pejgamberit a.s.,*

*-disa dispozita të shariatit islam, të cilat kanë të bëjnë me fëmijën e adoptuar, me largimin e gruas pa ndonjë arsye e nevojë, me anën e "dhibarit", martesë me gruan e të adoptuarit, gratë e Pejgamberit a.s., rëndësia e salavatit për Pejgamberin dhe disa rregulla me rastin e dasmës,*

*-Lufta e Hendekut ose e Abzabit, përgatitjet e armikut kundër muslimanëve, besëprerja e jehudive, dredhitë e hipokritëve, ndihma e Zotit ndaj muslimanëve me anën e një ere të stuhishme dhe me engjëj, dëbimi i fisit Beni Kurejdha, jehudi, të cilët e shkelën marrëveshjen, që kishin lidhur me muslimanët dhe iu bashkuan armikut.*

*Qubet: "Suretul Abzabi" - kaptina për grupacionet, sepse mushrikët mekas u bashkuan edhe me fiset Gatafanë, Beni Kurejdha dhe me beduinët arabë për t'i luftuar muslimanët në Medinë. Ajo luftë qubet: Lufta e Abzabit, por edhe Lufta e Hendekut, sipas kanalit që hapën muslimanët për t'u mbrojtur prej armikut.*

## 33. SURETUL - AHZABË

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. O ti Pejgamber, qëndro i fortë në besnikëri ndaj Allahut, e mos i përfill jobesimtarët dhe hipokritët, se vërtet Allahu është i Gjithëdijshtëm, i di çështjet me hollësi.

2. Dhe ti vepro sipas asaj që po të shpallet nga Zoti yt; Allahu është i Njohur shumë mirë me atë që ju veproni.

3. E mbështetu në Allahun, se mjafton që Allahu të jetë mbrojtës yti.
4. Allahu nuk krijoi dy zemra në gjoksin e asnjë njeriu, e as nuk ua bëri gratë tuaja prej të cilave largoheni me dhihar nëna tuaja (duke e krahasuar shpinën e gruas me atë të nënës), e as nuk ua bëri djem tuaj të adoptuarit tuaj (fëmijët e tjetërkujt që i adoptoni si të juaj). Këto janë vetëm thënie tuajat, që i shqiptoni me gojë tuaja, e Allahu e thotë atë që është realitet, dhe Ai udhëzon në rrugën e drejtë.
5. Ju thirrni (mbështetni) ata në etërit e vërtetë të tyre, kjo është më e drejtë tek Allahu, e nëse nuk ua dini (nuk dini se kush janë) etërit e tyre, atëherë ata janë vëllezërit tuaj dhe të afërmit tuaj në fe. Nuk është ndonjë mëkat juaji ajo për çka keni gabuar, por (është mëkat) ajo që zemrat tuaja e bëjnë qëllimisht, po Allahu është Shumë falës, është Mëshirues i madh.
6. Pejgamberi është më i ndieshëm ndaj besimtarëve, se sa ata vetë ndaj vetes së tyre, ndërsa gratë e tij janë në vend të nënave të tyre. E ata (të afërmit) farefisi nga barku, sipas dispozitave të Allahut kanë më tepër përparësi ndaj njëri-tjetrit, se sa besimtarët e tjerë dhe se sa muhaxhirët (të mërguarit), përveç nëse dashamirëve tuaj doni t'iu bëni ndonjë të mirë (u lini testament ose diçka tjetër). Kjo është e regjistruar në Librin e Shquar (Levhi Mahfudh, Kuran).<sup>291</sup>

<sup>291</sup> Idhujtarët kërkuan prej Pejgamberit a.s. që të mos i fyejë dhe të mos asgjësojë zotat e tyre, të thotë se edhe ata do të ndihmohen në Ahiret, e atëherë edhe idhujtarët do të ndalen nga fyerjet ndaj Muhamedit dhe muslimanëve. Zoti i Madhëruar që i di qëllimet e njerëzve e urdhëroi Muhamedin a.s., që ta vazhdojë rrugën e drejtë ndaj Allahut, e të mos ua vërë veshin fjalëve boshe të idhujtarëve e munafikëve; fundja mbrojtja e tij është Allahu Fuqiptotë. Një farë njeriu prej kurejshëve kishte kujtesë të fortë, e kundërshtarët e Muhamedit donin ta ngrenin edhe më lart se Muhamedin a.s. për nga zgjuarësia, prandaj thonin se ka dy zemra dhe di më mirë se Muhamedi. Këtë trillim e mohon Kurani kategorikisht, madje i mohon edhe ato zakone të dëmshme e të trashëguara, si: gruaja i bëhej haram burrit sikur të ishte nëna e tij, vetëm pse burri i ka thënë: shpina jote është si shpina e nënës sime. Gruaja pra është grua e jo nënë. Ndër arabë ishte adet, që fëmija e adoptuar të thirret bir i atij që e kishte adoptuar, e jo në emër të babait të vet të vërtetë, madje ai konsiderohej anëtar i ngushtë i familjes si trashëgimtar me të gjitha të drejtat, si të ishte fëmijë i vërtetë i adoptuesit. Këto dy zakone të shëmtuara Kurani i anuloi rreptësisht. Nëse ndonjë fëmijë nuk i dihet i ati i vërtetë muslimanët janë të detyruar ta thërrasin vëlla ose dashamir, e jo bir i ndonjë tjetri. Përpjekja, kujdesi, butësia dhe dashuria e Pejgamberit a.s. ndaj çështjeve të besimtarëve ishte në kulminacion, andaj gjykimi i tij për ndonjë çështje, respekti ndaj tij, këshilla e tij, në krahasim me të cilindo besimtar tjetër, ka përparësi, është e preferuar, është detyrim i besimtarëve të aplikohet ajo që është prej Pejgamberit, para të gjitha të tjerave.

7. (Përkujto) Kur Ne e morëm (me betim) prej pejgamberëve premtimin e tyre; edhe prej teje, prej Nuhut, Ibrahimit, Musait, Isait, birit të Merjemes, pra morëm prej tyre besë të fortë.
8. Për t'i marrë në pyetje këta të sinqertë për sinqeritetin e tyre, e për jobesimtarët Ai ka përgatitur ndëshkim të dhembshëm.
9. O ju që keni besuar, përkujtojeni të mirën e Allahut ndaj jush, kur juve ju erdhi një ushtri e Ne kundër tyre lëshuam një furtunë dhe ushtri që ju nuk e shihnit, e Allahu e shihte atë që ju vepronit.
10. Kur ata iu erdhën juve, edhe prej së larti, edhe prej së poshtmi, dhe kur shikimet u shtangën, e zemrat arritën në fyt, e ju sajoni mendime të llojlojta për Allahun.
11. Atje, në atë vend qenë sprovuar besimtarët, dhe qenë tronditur me një dridhje të fortë.
12. Kur hipokritët dhe ata që në zemrat e tyre kishin sëmundje, thonin: "Allahu dhe i dërguari T'ij, nuk na premtuan tjetër vetëm se mashtrim!"
13. Dhe kur një grup prej tyre thanë: "O banorë të Jethribit, nuk ka qëndresë për ju, ndaj kthehuni!" E një grup prej tyre kërkonin lejen e Pejgamberit, duke thënë: "Shtëpitë tona janë të pambrojtura!" Edhe pse ato nuk ishin të pambrojtura, në realitet ata nuk donin tjetër por vetëm të iknin.
14. Dhe sikur t'iu hynin atyre nga anët e saj (Medines) dhe prej tyre të kërkoheshin tradhtia ata do të ishin të gatshëm për të, dhe nuk do të vononin aspak (të tradhtonin).
15. E ata ishin që i patën dhënë besën Allahut më parë, se nuk do të kthehen prapa (nuk do të ikin), pra premtimi i dhënë Allahut mban edhe përgjegjësi.
16. Thuaj: "Nëse ikët prej vdekjes ose prej mbytjes, ikja nuk do t'ju bëjë dobi, sepse edhe atëherë nuk do të (shpëtoni) përjetoni vetëm për pak kohë".
17. Thuaj: "Kush do t'ju mbrojë prej Allahut, nëse Ai ua ka caktuar ndonjë të keqe, ose (do t'ju godasë me ndonjë të keqe), nëse Ai ua ka

---

Gratë e Pejgamberit për besimtarët janë si në vend të nënave, pra martesë me to është e ndaluar si me nënat, obligim i besimtarëve është respekti ndaj tyre, e për sa u përket çështjeve të tjera ato janë si të huajat.

Sipas dispozitave të shariatit islam, që dalin nga Kurani, e Kurani është shpallje dhe ligj prej Zotit çështja e trashëgimit është sipas afërsisë së gjakut etj., e jo sipas afërsisë së besimit e sipas cilësisë muhaxhir.

caktuar ndonjë të mirë. Po përveç Allahut ata nuk do të gjejnë për vete ndonjë ndihmëtar”.

18. Allahu i ka njohur shumë mirë ata, që ndër ju pengonin dhe ata që vëllezërve të vet iu thonin: “Ejani me ne!” E ata nuk vijnë në luftë, vetëm një pakicë.

19. Janë koprracë ndaj jush (nuk ju duan të mirën). E kur iu vjen frika i sheh ata të shikojnë ty, e sytë e tyre rrotullohen si të atij nga të fiktit pranë vdekjes, e kur largohet frika, ata ju shpojnë juve me gjuhë të mprehta, lakmues për pasuri (për plaçkë - ganimet). Të tillët nuk kanë besuar, prandaj Allahu ua asgjësoi veprat e tyre, e kjo për Allahun është e lehtë.

20. Ata mendonin, se grupet aleate ende nuk kishin shkuar, dhe nëse aleatët kthehen edhe njëherë, ata (hipokritët) do të dëshironin të kishin qenë beduinë diku me arabët dhe prej atje të pyesin për çështjen tuaj, por edhe sikur të ishin në mesin tuaj ata krejt pak do të luftonin.<sup>292</sup>

<sup>292</sup> Edhe në kaptinën Ali Imran është përmendur besa e marrë prej pejgamberëve, se do ta vërtetojnë, do ta ndihmojnë njëri-tjetrin dhe do t'i përmbahen saktë detyrës së besuar prej Zotit. Këtu përmenden pesë pejgamberët më autoritativë “Ulul Azmi”, por për hir të pozitës dhe famës më të lartë i pari përmendet Muhamedi a.s., anipse është i dërguari i fundit.

Zoti xh. sh. i thërrret besimtarët të përkujtojnë të mirën, ndihmën që iu ofroi me rastin e rrethimit të Medines prej ushtrisë së armikut.

Në të vërtetë afër një viti e sipër pas luftës së Uhudit idhujtarët arabë, kurejshë e Gatafanë dhe jehuditë: Beni Nadir dhe Kurejdha formojnë një ushtri të përbashkët për ta sulmuar Medinen, gjegjësisht Pejgamberin dhe muslimanët. Për aleancën e armikut, e cila kishte tubuar më tepër se dhjetëmijë ushtarë dhe së cilës i printe Ebu Sufjani kishte dëgjuar Pejgamberi a.s. Me propozimin e Selman Farisiut Pejgamberi urdhëron hapjen e një kanali (hendeku, istikami) rreth e përçark Medines. Ushtria muslimane numëronte tremijë veta. Kur arriti ushtria e armikut dhe e rrethoi qytetin, e asaj iu bashkuan edhe jehuditë e vendit me të cilët muslimanët kishin pasur marrëveshje, frika u shtua, belaja u zmadhua, saqë pati mendime të ndryshme. Muslimanët mbanin shpresë në ndihmën e Zotit, e formalistët munafikë i humbën shpresat dhe premtimin e Allahut e të Muhamedit e konsideruan mashtrim. Shumë prej munafikëve kërkonin leje nga Pejgamberi të shkonin në shtëpitë e veta për t'u mbrojtur. Pejgamberi iu dha leje, por e dinte se po ikin prej luftës. Kurani i thotë se ata, edhe sikur të ishin në mesin tuaj, nuk do të luftonin, do të pranonin të kthehen në idhujtari, po qe se armiku do të dominonte. Ata thonin me vete, se më mirë do të ishte për neve sikur të ishim beduinë, e të jetonim në shkretëtirë e të mos ishim në Medine, e prej atje do të kuptonim se ç'po ngjan me muslimanët. Si përfundim i kësaj lufte që quhet: Lufta e Hendekut, sipas kanalit të hapur, ose: Lufta e Ahzabit, sipas aleancës ushtarake të armikut, armiku e mban të rrethuar Medinen për disa ditë, por një natë kur ishte errësirë e madhe Zoti lëshon një erë të stuhishme e të ftohtë, ua shuan zjarrin, ua rrënon çadrat, ua shtie frikën

21. Ju e kishit shembullin më të lartë në të Dërguarin e Allahut, kuptohet ai që shpreson në shpërblimin e Allahut në botën tjetër, ai që atë shpresë e shoqëron duke e përmendur shumë shpesh Allahun.

22. E kur muslimanët e panë ushtrinë aleate thanë: "Kjo është ajo që Allahu dhe i Dërguari i Tij na premtuan neve, e Allahu dhe i Dërguari i Tij thanë të vërtetën". Ajo (ushtria e armikut që e panë) vetëm ua shtoi atyre besimin dhe mbështetjen.

23. Prej besimtarëve kishte burra, që e vërtetuan besën e dhënë Allahut, e disa prej tyre e realizuan premtimin duke dhënë jetën, dhe ka prej tyre që janë duke pritur (ta zbatojnë) dhe ashtu nuk bënë kurrfarë ndryshimi.

24. Që Allahu t'i shpërblejë të vërtetit për sinqeritetin e tyre e hipokritët t'i ndëshkojë, nëse do, ose t'ua falë atyre; Allahu është Shumë falës, Mëshirues i madh.

25. Dhe Allahu i zmbropsi ata që nuk besuan me atë mllëfin e tyre, duke mos arritur kurrnjë të mirë. Dhe Allahu ua largoi luftën besimtarëve. Allahu është i Plotfuqishëm, Ngadhënjyes.

26. E ata nga Ithtarët e Librit (Jehuditë), të cilët i ndihmuan ata (idhujtarët), Ai (Allahu) i nxori prej kështjellave të veta dhe në zemrat e tyre ua futi tmerrin, ashtu që një grup e vrisni, kurse tjetrin grup e robëroni.

27. E juve ua la trashëgim tokën e tyre, shtëpitë e tyre, pasurinë e tyre dhe tokën që ende nuk e keni shkelur. Allahu është i Plotfuqishëm për çdo send.<sup>293</sup>

---

në shpirt dhe e lëshojnë rrethimin e ikin. Muslimanët shpëtojnë pa kurrnjë të keqe, por zbulohen ata që ishin vetëm formalisht muslimanë dhe ashtu i pastrojnë radhët e veta. Thuhet se gjatë asaj nate të errët ushtria e padukshme që përmendet ishin engjëjt, të cilët i frikësuan ushtarët e armikut dhe ndihmuan ushtrinë muslimane.

<sup>293</sup> Shembullin më të mirë për durim, për trimëri luftarake, për fjalën, veprat dhe sjelljen muslimanët e kanë në Pejgamberin e tyre, prandaj do të duhet të orientohe mi dhe pajisemi me cilësitë e tij.

Besimtarët e pajisur me cilësitë e duhura, nuk munda t'i trembë numri i madh i armikut, përkundrazi ata u forcuan edhe më shumë, pse e dinin se sprova në këtë jetë është rregull, e ishin edhe të bindur, se Allahu do t'i ndihmojë. Prandaj pati prej tyre që e flijuan jetën për rrugën e Allahut, e pati që mezi e prisnin momentin, që të vdisnin si dëshmorë.

Jehuditë e fisit Beni Kurejdha, të cilët e thyen marrëveshjen me muslimanët dhe ndihmuan armikun e tyre idhujtarët, Zoti i dënoi ashtu që u detyruan të hapin fortifikatën, ku ishin të strehuar dhe të dorëzohen, kurse burrat e tyre u dënuan me vdekje, ndërsa gra e fëmijë u robëruan. Vendin e tyre e trashëguan muslimanët, e trashëguan edhe toka të tjera, si atë të Hajberit etj.

28. O ti Pejgamber, thuaju grave të tua: “Në qoftë se lakmoni jetën e kësaj bote dhe stolitë e saj, atëherë ejani: unë po ju jap furnizimin (për lëshim) dhe po ju lëshoj ashtu si është e rrugës.

29. E në qoftë se e doni Allahun, të Dërguarin e Tij dhe botën tjetër, atëherë të jeni të sigurta, se Allahu ka përgatitur shpërblim të madh për ato prej jush, që bëjnë punë të mira.

30. O gra të Pejgamberit, cilado prej jush që bën punë të ligë e të shëmtuar, asaj dënimi i shtohet dyfish, e kjo për Allahun është shumë e lehtë.

31. E kush prej jush i përvishet adhurimit të Allahut dhe respektimit të të Dërguarit të Tij dhe bën punë të mira, asaj do t'i japim shpërblimin e dyfishtë dhe për të kemi përgatitur furnizim të këndshëm.

32. O gratë e Pejgamberit, ju nuk jeni si asnjë grua tjetër, nëse kini kujdes e ruheni, prandaj mos u llastoni në të folur e të lakmojë ai që ka sëmundje në zemrën e tij, po thuani fjalë të matura.

33. Dhe rrini në shtëpitë tuaja e mos shfaqni bukurinë tuaj, si shfaqej në injorancën e hershme, faleni namazin, jepeni zeqatin dhe respektojeni Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Allahu ka si qëllim që nga ju, o familje e shtëpisë (së Pejgamberit) të largojë ndytësinë e mëkateve dhe t'ju pastrojë deri në skaj.

34. E, përkujtojeni atë nga ajetet e Allahut dhe rregullat e fesë, që po iu lexohen në shtëpitë tuaja; vërtet, Allahu është i Kujdesshëm dhe i Njohur hollësisht për çdo gjë.

35. Nuk ka dyshim se për muslimanët e muslimanet, besimtarët e besimtare, adhuruesit e adhurueset, të sinqertit e të sinqertat, durimtarët e durimtare, të përlurrit e të përlurat, dhënësit e lëmshës dhe dhënëset e lëmshës, agjëruesit e agjërueset, ruajtësit e nderit e ruajtëset e nderit, shumëpërmendësit e Allahut e shumëpërmendëset e Allahut, Allahu ka përgatitur falje (mëkatesh) dhe shpërblim të madh.<sup>294</sup>

<sup>294</sup> Pas disfatës së ushtrisë së aleatëve dhe pas zgjerimit të territorit të muslimanëve, jeta e muslimanëve përmirësohet në përgjithësi, por Pejgamberi a.s. dhe shokët e tij më të ngushtë nuk bëjnë ndonjë ndryshim në modestinë e jetës së tyre të përditshme. Megjithatë gratë e Pejgamberit dëshiruan pak përmirësim në standardin jetësor dhe ia kërkuan Pejgamberit a.s. një gjë të tillë.

Duke qenë Pejgamberi ulur në mesin e tyre vjen Ebu Bekri e pas tij Omeri dhe kërkojnë leje të hyjnë, por një herë nuk lejohen e më vonë lejohen. Pejgamberi rrinte në heshtje, Omeri tha: do të flasë e ndoshta do të na buzëqeshë Pejgamberi. I tha: O i Dërguar i Zotit, të kishe parë se si gruaja ime kërkonte prej meje furnizim më të madh, e unë i

36. Kur Allahu ka vendosur për një çështje, ose i Dërguari i Tij, nuk i takon (nuk i lejohet) asnjë besimtari dhe asnjë besimtareje, që në atë çështje të tyre personale të bëjnë ndonjë zgjidhje tjetër fare. E kush e kundërshton Allahun dhe të Dërguarin e Tij ai është larguar shumë larg së vërtetës.

37. (Përkujto) Kur i the atij që Allahu e kishte shpërblyer (me besim), e edhe ti i pate bërë mirë: “Mbaje bashkëshorten tënde dhe ki frikë nga Allahu!”, e ti e mbaje të fshehtë në veten tënde atë që Allahu do ta zbulojë, dhe iu frikësohesh njerëzve, por më e drejtë është t’i frikësohesh Allahut. E pasi Zejdi e kishte vendosur atë që kishte menduar ndaj saj, Ne ta kurorëzuan ty atë, e për të mos pasur besimtarët vështirësi (mëkat) në martesë me gratë e të adoptuarve të tyre, kur ata heqin dorë prej tyre. E vendimi i Allahut është kryer.

38. Pejgamberit nuk i përket kurrnjë qortim për atë që Allahu e ngarkoi me të. Ky ishte ligji i Allahut edhe ndër ata që ishin më parë, e urdhri i Allahut është vendim i kryer.

39. (ligji i Allahut ndër) Ata, të cilët i kumtojnë shpalljet e Allahut, i frikësohen vetëm Allahut e askujt tjetër pos Tij, e Allahu është i mjaftë të jetë llogaritës.

40. Muhamedi nuk ka qenë babai i asnjërit prej burrave tuaj, por ai ishte i Dërguari i Allahut dhe vulë e të gjithë pejgamberëve, e Allahu është i Gjithëdijshëm për çdo send.

41. O ju që besuat, përkujtoni Allahun sa më shpesh.

42. Dhe madhërojeni Atë mëngjes e mbrëmje.

43. Ai ju mëshiron juve, e edhe engjëjt e Tij luten për ju, për t’ju

thashë: ta shtrembërojë qafën,- Pejgamberi buzëqeshi e iu tha, se edhe këto rreth meje janë duke kërkuar ashtu... Shpallet ky ajet dhe Pejgamberi a.s. urdhërohet t’iu thotë grave: Nëse duan jetë luksoze të kësaj bote...

Përderisa gratë e Pejgamberit shfaqën dëshirën të jenë me atë, të jenë në respekt të Allahut dhe nuk zgjodhën jetën e kësaj bote, ato nuk ishin më si gratë e tjera të rëndomta. Gabimi i tyre konsiderohej dyfish më i madh, e edhe shpërblimi, prandaj ato porositen të jenë të matura në fjalë, të qëndrojnë në shtëpitë e tyre duke përsëritur Kuranin e shpallur dhe duke përpunuar thëniet e Pejgamberit e rregullat e tjera islame, sepse ato ishin shembulli i të gjitha grave muslimane të asaj dhe të çdo kohe, dhe se shtëpia e tyre ishte vendi ku vinte shpallja. Megjithëse në Fenë Islame gruaja është e barabartë me burrin shumë ajete të Kuranit iu drejtohen burrave si më përgjegjës. Umi Seleme, bashkëshorte e Pejgamberit a.s. ka thënë: “O i Dërguari i Zotit, unë po dëgjoj se po përmenden burrat në Kuran e jo edhe gratë!” Atëherë qenka shpallur ajeti: muslimanët, muslimanet, besimtarët besimtare...



nxjerrë juve prej errësirave në dritë dhe Ai ndaj besimtarëve është shumë Mëshirues.

44. Ditën që e takojnë Atë (Zotin), përshëndetja e tyre është Selam (paqe) dhe për ta ka përgatitur shpërblim të mirë.

45. O ti Pejgamber, Ne të dërguam ty dëshmuës, lajmëtar përgëzues e qortues,

46. dhe me urdhrin e Allahut, thirrës për në rrugën e Tij dhe pishtar ndriçues.

47. E përgëzo besimtarët se prej Allahut ata kanë dhunti të madhe.

48. Mos i dëgjo jobesimtarët e hipokritët dhe mos ua vër veshin mundimeve të tyre ndaj teje, e mbështetju Allahut, se Allahu është mbrojtje e mjaftueshme.<sup>295</sup>

<sup>295</sup> Vendimi i Zotit ose i Pejgamberit përkitazi me çfarëdo çështje qoftë është detyrim për çdo besimtar dhe besimtare, të veprojë sipas tij, edhe nëse ka të bëjë me jetën e tyre personale. Ndoshta ky ajet ka të bëjë me martesën e Zejdit me Zejneben, porse është rregull i përgjithshëm.

Ai të cilit Zoti i kishte ndihmuar të largohet prej kufrit e të pranojë Fenë Islame, i kishte ndihmuar edhe Pejgamberi pse kishte qenë rob dhe e kishte liruar, ishte Zejd ibni Harithi.

Zejdi ishte rob i Hadixhes qysh nga koha e injorancës. Pasi prej robërve ishte i pari, që e pranoi Fenë Islame, e edhe prej muslimanëve të parë, Muhamedi a.s. e donte shumë. Zejdi nuk pat pranuar të shkojë te babai i vet, që ishte idhujtar, dhe shfaqti dëshirën të mbesë te Pejgamberi, e për këtë qëndrim të tij Pejgamberi e adoptoi për djalë, prandaj quhej Zejdi i Muhamedit.

Nga dashuria që ushqente ndaj Zejdit Pejgamberi u përpoq dhe arriti ta martojë me Zejnebe binti Xhahshin, grua autoritaive kurejshite. Ajo martesë nuk qe aq fatlume, sepse Zejnebeja e ndiente veten të përlulur pse ishte martuar me një rob dhe harmonia e respekti në bashkëshortësi nuk ishte në nivel. Pejgamberi ishte njoftuar nga ana e Zotit, se do t'i duhej të martohej me Zejneben, sepse Zejdi do ta prishë kurorën me të. Këtë e dinte Pejgamberi a.s., por kur iu ankua Zejdi, se nuk mund të jetojë në bashkëshortësi me Zejneben për shkak se ajo ishte kryelartë ndaj tij, Pejgamberi i tha: Ki dro Zotin, e mbage gruan dhe mos e lësho! Kjo ishte ajo që i thuhet Muhamedit a.s.: e mbage fshehtë në vete. Pejgamberi e dinte, se urdhri i Zotit duhej zbatuar patjetër, se urdhri i kësaj martese të tij me Zejneben kishte si qëllim zhdudhjen e traditës së kahershme, sipas së cilës fëmija e adoptuar konsiderohej si të ishte fëmijë nga barku e gjaku me të gjitha të drejtat edhe në trashëgim.

Këtë zakon të mbrapshtë duhej thyer një herë e përgjithmonë, por Pejgamberi a.s. e dinte edhe atë, se njerëzit do ta përgojnin, se u martua me gruan e djalit, prandaj edhe heshte deri sa iu tërhoq vërejtja seriozisht, se duhej t'i frikësohej Zotit, e jo thënieve të njerëzve të padijshëm. Ajsheja, bashkëshortja e Pejgamberit thotë: Sikur Pejgamberi të kishte mundësi dhe leje të fshehte diçka nga shpallja e Zotit, nga Kurani, ai do ta fshihte këtë: E mban fshehtë në veten tënde atë që Allahu do ta publikojë... ajeti 37.

Armiqtë e përbetuar të Pejgamberit, të Kuranit dhe të Fesë Islame trilluan dhe thurën

49. O ju që besuat, kur të keni lidhur kurorë me besimtarët e pastaj i lëshoni ato para se të keni kontaktuar me to, ju nuk keni të drejtë të kërkoni që ato të presin afatin e caktuar (iddetin), po dhurojuni diçka atyre dhe lironi në mënyrë të njerëzishme.

50. O ti Pejgamber, Ne t'i kemi lejuar gratë, të cilave iu ke dhënë shpërblimin e kurorës, dhe ato që me ndihmën e Allahut hynë në zotërimin tënd (robëreshat e luftës) dhe bijat e axhës tënd, bijat e hallave tua, bijat e dajës tënd, bijat e tezeve tua (të janë lejuar, pos grave me niqah dhe të afërtat), të cilat kanë migruar (kanë bërë hixhret) si ti, dhe një grua besimtare nëse ajo ia fal veten Pejgamberit dhe nëse Pejgamberi dëshiron të martohet me të (një martesë e tillë pa shpërblim të niqahut) duke qenë kjo (rast) vetëm për ty e jo edhe për besimtarët. Ne e dimë se ç'u kemi bërë atyre obligim rreth grave të tyre dhe rreth atyre, që i kanë në pronësinë e vet, ashtu që ti të mos kesh vështirësi, e Allahu është Shumë falës, Mëshirues i madh.

51. Ti je i lirë të lëshosh atë që don prej tyre dhe të mbash pranë vete atë që don, e edhe të kërkosh afrimin e asaj nga e cila ke qenë larguar, dhe nuk ke mëkat. Kjo është më së afërmi, që ato të qetësohen shpirtërisht e të mos brengosen dhe të jenë të kënaqura me atë që ti ua ofron të gjitha atyre. Allahu e di çka mbani në zemrat tuaja, Allahu është më i Dijshmi, më i Buti.

52. Prej tash e mbrapa ty nuk të lejohen më gra (të tjera), e as në vend të tyre të marrësh ndonjë tjetër, po edhe sikur të të mahnisë bukuria e tyre, përveç atyre që i ke në zotërim (robëreshat), Allahu është Përcjellës ndaj çdo sendi.

53. O ju që besuat, mos hyni në shtëpitë e Pejgamberit ndryshe, vetëm nëse iu lejohet për ndonjë ngrënie e duke mos pritur përgatitjen e saj, por kur të thirreni, atëherë hyni, e kur të jeni ushqyer, atëherë shpërndahuni, duke mos hyrë në bisedë me njëri-tjetrin, vërtet këto (pritja, qëndrimi, biseda) e mundojnë Pejgamberin, por ai turpërohet

---

lloj-lloj variantesh rreth këtij rasti, pati edhe muslimanë që pa ndonjë qëllim të keq, por nga naiviteti dhe nga pakujdesia ranë në kurthin e armiqtve. Ky ligj i Zotit duhet të zbatohet, si prej Pejgamberit ashtu edhe prej besimtarëve pa kurrfarë ngurrimi, kështu e zbatuan edhe pejgamberët e mëparshëm. Pejgamberi nuk ishte baba i njerëzve, por i Dërguar i Zotit me të cilin përfundon dërgata, shpallja, është dëshmitar, është pishtar i dritës së pashuar, që lajmëron besimtarët për xhenet, e mëkatarëve iu tërheq vërejtjen me zjarr, është i mbështetur në Zotin, e nuk çan kokë për dredhite e armiqtve, pse Zoti është në krahun e tij.

prej jush; Allahu nuk i turpërohet realitetit. E kur kërkoni prej tyre (grave të Pejgamberit) ndonjë send, atë kërkoheni pas perdes, kjo është më e pastër për zemrat tuaja dhe të tyre. Juve nuk iu takon ta mundoni të Dërguarin e Allahut, e as të martoheni kurrë me gratë e tij, pas (vdekjes së) tij. Këto janë tek Allahu mëkat i madh.

54. E shprehët ju haptazi ose fshehtazi ndonjë send, s'ka dyshim se Allahu çdo send e di.

55. Nuk është mëkat për ato (gratë të jenë të pambuluara) ndaj etërve të tyre, as ndaj djemve të tyre, as ndaj vëllezërve të tyre, as ndaj djemve të vëllezërve të tyre, as ndaj djemve të motrave të tyre, as ndaj grave të tyre, e as ndaj robërshave të tyre. E frikësohuni (o ju gra) Allahut, Allahu është Dëshmitar për çdo gjë.

56. Është e vërtetë, se Allahu dhe engjëjt e Tij e lavdërojnë Pejgamberin. O ju që keni besuar, lavdërojeni pra atë (duke rënë salavatë) dhe përshëndeteni me selam.

57. E s'ka dyshim se ata që e fyejnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij, ata i ka mallkuar Allahu në Dunja e në Ahiret, dhe për ta ka përgatitur një dënim të dhembshëm.<sup>296</sup>

<sup>296</sup> Edhe në këto ajete jepet shenjë për disa rregulla të martesës, por bëhet një përjashtim i tyre, kur është fjala për Pejgamberin, i cili ishte i lejuar të mbajë numrin e grave që i kishte me kurorë, që kishin migruar, si dhe ato që i kishte si robërsha të luftës, ose që ndonjë grua paraqet dëshirën të jetë nën strehimin e Pejgamberit a.s., e që Pejgamberi nuk është i obliguar t'iu përmbahet rregullave.

Gjendja në të cilën ishin muslimanët në ditët e para dhe rrethanat që diktonin për përhapjen e Fesë Islame ishin si faktorë, që Pejgamberi të jetë i lirë për martesë me gra: të kurorëzuara, robërsha si pre lufte, muhaxhire dhe me ato që shprehin dëshirë të jenë gra të tij, edhe pa kushte paraprake. Kur gratë e Pejgamberit u vunë para zgjedhjes: të vazhdojnë jetën modeste me Pejgamberin, ose të përcaktohen për jetën e kësaj bote, ato shprehin dëshirën të mbesin pranë rrugës së Allahut, të Pejgamberit dhe të botës tjetër. Allahu ua ngriti nderin duke mos lejuar Pejgamberin, që pos atyre të martohet edhe me ndonjë grua tjetër.

Për të mos e penguar Pejgamberin në kryerjen e detyrave të veta e të muslimanëve, dhe për të mos e shqetësuar oreçast muslimanët udhëzoheshin se si duhet të sillen ndaj tij. Këto rregulla vlejné edhe ndaj njëri-tjetrit. Pas zbritjes së shpalljes për mbulimin e grave, muslimanët nuk kanë qenë të lejuar të hyjnë te gratë e Pejgamberit, me përjashtim të të afërmeve që përmenden. Të njëjtat rregulla vlejné edhe për besimtarët.

Gratë e Pejgamberit, të cilat konsiderohen Nëna të Muslimanëve, pas vdekjes së Pejgamberit me to nuk mund të martohet askush.

Muslimanët kanë për detyrë të bëjnë salavatë për Pejgamberin, kur thuhet se edhe Zoti e engjëjt i shprehin mëshirë e respekt. Salavati për Pejgamberin është detyrë e të gjitha krijesave, sepse çdo të mirë që e përjetojnë është rezultat i mëshirës, të cilën Allahu

58. E ata që fyejnë besimtarët dhe besimtare, për çka ata nuk janë fajtorë, ata e kanë ngarkuar veten me një mëkat shumë të madh.
59. O ti Pejgamber, thuaju grave tua, bijave tua dhe grave të besimtarëve le t'i vënë shamitë (mbulojë) e veta mbi trupin e tyre, pse kjo është më afër që ato të njihen (se nuk janë rrugaçe), e të mos ofendohen. Allahu është Shumëfalës dhe shumë Mëshirues.
60. Po nëse hipokritët dhe ata që kanë zemra të sëmura, dhe ata që përhapin gënjeshtria në Medine, nuk ndalen, Ne do të bëjmë që ti të dominosh mbi ta, e pastaj ata nuk do të jenë fqinj me ty në të, vetëm një kohë të shkurtër,
61. (do të jenë) të mallkuar, kudo që të ndeshen, do të kapen dhe do të vriten.
62. (Ky është) Ligji i Allahut edhe ndër ata që ishin më parë, e në ligjin e Allahut nuk mund të gjesh ndryshim.
63. Njerëzit të pyesin për Kijametin (Katastrofën) e ti thuaj: "Për atë di vetëm Allahu! E ku mund ta dish ti, ai ndoshta është afër!"
64. Allahu i ka mallkuar jobesimtarët dhe për ta ka përgatitur zjarr të ndezur fort.
65. Aty do të mbesin përgjithmonë dhe nuk do të gjejnë kë t'i mbrojë apo t'i ndihmojë.
66. Ditën kur fytyrat e tyre do të përmbysen në zjarr e thonë: "Të mjerët ne, ta kishim adhuruar Allahun e respektuar të Dërguarin!"
67. Dhe thonë: "Zoti ynë, ne i dëgjuam udhëheqësit tanë dhe të parët tanë, por ata na shmangën nga rruga e drejtë".
68. Zoti ynë, jepu atyre dënim të dyfishtë dhe mallkoji ata, si është më së keqi!
69. O ju që keni besuar, mos u bëni si ata që e ofenduan Musain, e Allahu e pastroi atë nga ajo që i thanë. Ai tek Allahu ishte me famë.
70. O ju besimtarë, pëmbajuni mësimëve të Allahut dhe thuani fjalë të drejta.

---

ia dhuroi atij për të gjitha krijesat, e derisa krijesat nuk janë në gjendje t'ia shprehin falënderimin që e meriton, i drejtohen Zotit, që Ai t'i japë shpërblimin e merituar, prandaj thonë: "Allahume sal-lila Muhammed..."

Për rëndësinë e salavatit ndaj Pejgamberit flasin shumë hadithe, por edhe sikur të mos kishte të tjera pos atyre, që janë shënuar në hadithet e sakta, që Pejgamberi ka thënë: "Kush bën salavatë për mua një herë, Allahu bën për atë dhjetë herë", do të kishte mjaftuar për të kuptuar rëndësinë e salavatit. Fyerje për Allahun është: mosbesimi ndaj Tij, përshkrim i fëmijës së Tij, Zoti i varfër, Isai bir i Zotit etj. Fyerje ndaj Pejgamberit është përgënjeshtrimi, tallja me shpalljen që e sillte dhe me dispozitat e fesë.

71. Ai (Allahu) iu mundëson të bëni vepra të mira, ju shlyen juve mëkatet tuaja, e kush respekton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, ai ka arritur një sukses të madh.

72. Ne ua ofruam amanetin (obligimet) qiejve, tokës dhe maleve, e ato nuk deshën ta marrin përsipër atë, dhe u frikësuan prej tij, ndërsa njeriu e mori atë mbi vete; vërtet ai është i padrejtë ndaj vetes së tij (kur nuk e përmbush amanetin) dhe jo i vetëdijshëm (për përgjegjësinë që bart mbi vete).

73. (Njeriu e mori përsipër) Ashtu që Allahu të ndëshkojë hipokritët dhe hipokritet, idhujtarët dhe idhujtaret, e t'i falë besimtarët dhe besimtare. Allahu është Shumëfalës dhe Mëshirues i madh.<sup>297</sup>

<sup>297</sup> Gratë e Pejgamberit dhe të besimtarëve urdhërohen të mbuloohen, në mënyrë që të dihen se janë gra të ndershme, e të mos sulmohen prej rrugaçëve, pse në atë kohë kishte edhe gra që ishin robëresha, nuk ishin të strehuara te ndonjë burrë dhe si të tilla, njerëzit e pamoralshëm iu vërsuleshin me fjalë e sjellje të këqija. Mbulimi i bukurive të trupit të gruas nuk është ndonjë xhest fanatizmi, por ishte mjet me të cilin ngrihej vlera e gruas. Të gjithë ata që përpiqeshin në ndonjë mënyrë ta njollosnin pastërtinë dhe autoritetin e Fesë Islame ishin hipokritë, idhujtarë ose intrigantë, që nuk i linin të qetë, as besimtarët, as besimtare. Pejgamberi a.s. urdhërohet t'ju tërheqë vërejtjen për të pushuar prej atyre intrigave të tyre. Përndryshe ata do të dëbohen prej Medines dhe do të ndiqen e do të vriten kudo që të gjenden, sepse ky është ligj i Zotit kundër fesatxhinjve.

Në formë talljeje disa njerëz e pyetnin Pejgamberin a.s., se kur do të jetë Kijameti...? Kurani iu përgjigjet se ai mund të jetë shumë afër, po si doqë të jetë, duhet ta dijnë ata që nuk besuan, se ata janë të mallkuar, se do të hudhen në zjarr, në mënyrë që fytyrat e tyre do t'i ekspozohen zjarrit sa në një anë e sa në anën tjetër, dhe atëherë do të dëshpërohen pse nuk besuan. Do të përpiqen t'ua hedhin fajin parisë, që i udhëhoqi në rrugë të gabuar. Musaj ka qenë njeri shumë i turpshëm, prandaj nuk ka mundur askush t'ia shohë trupin. Hipokritët shpifën trillime, se ai ka të meta të lloj-llojshme trupore. Një ditë mënjanohet në një skutë për t'u larë, e teshat i lë mbi një gur. Kur doli nga uji dhe shkoi te robat, ato nuk i gjeti ku i kishte lënë, por në një vend tjetër më larg ku me to ishte rrokullisur guri. Duke vajtur lakuriq te petkat e veta hasi në një grup njerëzish, që ia shikuan trupin e tij të shëndoshë dhe ashtu u demantuan të gjitha trillimet.

Përgjegjësia e njeriut si halif në tokë, është shumë e madhe, prandaj një përgjegjësi të tillë nuk do ta pranoni, as trupat më të mëdhenj siç janë qiejt, toka e malet. Mirëpo pranimi i një përgjegjësie të tillë prej dikujt ishte nevojë e mosdosdome, sepse përmes tij do të arrihej shfrytëzimi i begatave të Zotit të krijuara për njeriun. Njeriu e pranoi amanetin dhe është përgjegjës për zbatimin e programit të Zotit, sipas të cilit i është garantuar secilit njeri jetë e lumtur edhe në këtë botë, e shpërblim i madh në jetën tjetër, e cila është qëllimi përfundimtar. Me këtë amanet njerëzit janë vënë në sprovë. Fatlum është ai, që zbaton mësimet e Allahut, sepse është besnik i amanetit të besuar, e fatzi është ai që nuk llogarit për përgjegjësinë që ka marrë përsipër, dhe e mundon veten e vet dhe tregohet xhahil.

Me ndihmën e Zotit, mori fund përkthimi dhe komentimi i kaptinës "Ahzabë". Lavdëruar qoftë Allahu i Madhërishtëm!

## 34. SURETU - SEBE'Ë

*E zbritur në Mekë, pas sures Llukman, ajete: 54*

*Edhe kjo kaptinë rreh çështjet e besimit të drejtë, të besimit në Zotin një, të shpalljes, të Pejgamberit, të botës tjetër pas ringjalljes, të xhenetit, të xhehenemit, sepse idhujtarët nuk i dinin, e as nuk besonin në asnjërën prej këtyre të vërtetave.*

*Idhujtarët e konsideronin mundësinë e ringjalljes, si gjë të çuditshme, si të pamundshme, prandaj edhe talleshin me Pejgamberin kur ai iu thoshte se do të ringjallenin. Edhe në këtë kaptinë, sikundër edhe në dy vende të tjera në Kuran, Zoti e urdhëron Muhamedin të betohet në Zotin e Madhërishëm, se pas shkatërrimit në tërësi të trupit të njeriut në varreza ai ka për t'u ngjallur.*

*Në këtë kaptinë janë përfshirë edhe tregimet për Davudin dhe për djalin e tij Sulejmanin, për mrekullitë e tyre shumë karakteristike, si malet e shpezët që bashku me Davudin dhe era si mrekulli e posaçme për Sulejmanin, e ashtu edhe nënshtrimi i xhinëve. Kjo kaptinë përfundon me thirrjen ndaj idhujtarëve që t'i largohen rrugës së gabuar, të mos adhurojnë sende të ngurta, të mos mendojnë se do të kenë ndonjë dobi prej tyre, por t'i kthehen rrugës së drejtë, ta besojnë Allahun, Krijuesin e gjithësisë, nëse duan t'i shpëtojnë dënimit të ashpër të zjarrit të xhehenemit.*

*Kaptina quhet: "Suretu Sebe'ë" – kaptina Sebe'ë, sepse bëhet një rrëfim për popullin e atij vendi. Sebe quheshin mbretërit e Jemenit, sipas emrit të një të parit të tyre. Rasti i tyre ishte kështu: çonin një jetë komode, por për shkak se e përbuzën nimetin e Zotit i shkatërroi me një vërshim katastrofal dhe mbetën të shërbejnë si mësim për njerëzit që mendojnë.*

## 34. SURETU - SEBE'Ë

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. E tërë lavdia i takon Allahut, që e Tij është çka ka në qiej dhe çka ka në tokë, dhe e tërë lavdia i përket Atij në botën tjetër. Ai është i Urti, i Përsosuri në njohuri.

2. Ai e di çka vihet në tokë dhe çka del prej saj, dhe çka zbret prej qiellit e çka ngrihet në të; Ai është Mëshiruesi, Mëkatfalësi.
3. E ata që nuk besuan thanë: “Nuk do të na vijë neve Kijameti!” Thuaj: “Po, betohem në Zotin tim, që e di të fshehtën patjetër do t’ju vijë ai juve. Atij nuk mund t’i fshihet, as në qiej e as në tokë sendi sa grimca, e as më i vogël, e as më i madh, vetëm se janë të regjistruar në Librin e Qartë”.
4. (Janë të shënuara) Që t’i shpërblejë ata që besuan dhe bënë vepra të mira. Për të tillët ka falje dhe furnizim të mirë.
5. Ata që u përpoqën t’i mposhtin faktet Tona ata do të kenë një dënim të keq, të dhembshëm.
6. Ndërsa atyre që iu është dhënë dituria, e dinë se kjo që të është shpallur ty nga Zoti është e vërtetë, dhe se udhëzon për në rrugën e Fuqplotit, të Lavdishmit.
7. Dhe ata që nuk besuan thanë: “A doni t’ju tregojmë për një njeri, që do t’ju informojë juve se si, pasi (të vdisni e) të jeni copëtuar plotësisht, ju do të krijoheni rishtazi?”
8. A është duke krijuar gënjeshtër ndaj Allahut, apo e ka kapur çmenduria?” Jo, por ata që nuk besojnë botën e ardhshme janë të dënuar përjetë, e tashti janë në humbje të pambarim.
9. A nuk e shohin qiellin e tokën, që i ka rrethuar ata para dhe prapa? Sikur të duam, Ne e shembim tokën me ta ose lëshojmë mbi ta copa nga qielli. S’ka dyshim, se në këtë ka argument për secilin njeri, që kthen mendjen te Zoti.<sup>298</sup>

<sup>298</sup> Pesë kaptina fillojnë me “Elhamdu Lil-Lahi...” Një prej tyre është kjo dhe falënderimi që i takon Allahut të Madhëruar ka të bëjë edhe me të mirat e kësaj bote, ndërsa falënderim i posaçëm i bëhet në botën tjetër, kur besimtarët e singertë gjejnë kënaqësinë që ua dhuron, por falënderimi ndaj Tij në këtë botë është obligim për njerëzit, e falënderimi që do t’i shprehet në botën tjetër është nga gëzimi. Edhe në këtë kaptinë Muhamedi a.s. urdhërohet të betohet në Zotin, se do të vijë Kijameti, do të ringjallen njerëzit dhe se do të përgjigjen për vepra. Është menduar se pjesa më e imtë e materies është atomi, e këtu, në këtë kaptinë e gjejmë fjalën e Zotit, që iu kumtua Muhamedit a.s. para katërmëdhjetë shekujsh, se ka pjesë edhe më të imëta, që nuk mund t’i shohë njeriu në asnjë mënyrë, e ka edhe aq të mëdha, saqë prapë njeriu nuk mund t’i përfshijë me shikimin e vet. Këtë thënie tashmë e ka vërtetuar shkencën. Pra asnjë vepër, fjalë a send, nuk është që nuk ka efektin e vet pozitiv ose negativ, e njeriu do të përgjigjet për të gjitha. E mu këtu qëndron shkaku, pse kriminelët donin të talleshin me Muhamedin a.s., kur ai iu shpjegonte, se do të ringjallen e do të përgjigjen. Kriminelët nuk mendonin, se qiej e tokë janë krijime të Zotit, pra janë të rrethuar prej fuqisë së Tij nga të gjitha anët, e Ai ka fuqi t’i ringjallë.

10. Ne i patëm dhënë Davudit dhuratë të madhe nga ana e jonë: “O male dhe shpezë, lartësoni (me tesbih) së bashku me të!” Ne ia zbutëm atij edhe hekurin (si brumë).

11. (I thamë) Puno këmisha të plota (nga hekuri) dhe thuri me saktësi ato. Dhe bëni vepra të mira (o familje e Davudit), se Unë e vëzhgoj atë që ju punoni.

12. Edhe Sulejmanit ia nënshtroam erën, që paraditja (e udhëtimit me të duke shkuar) ishte sa një muaj dhe pasditja e saj (në të kthyer) sa një muaj (udhëtimi). I bëmë që atij t'i rrjedhë burim i remit dhe me urdhrin e Zotit të tij ia nënshtroam xhinët, që punonin sipas dëshirës së tij, e kush largohet prej tyre nga urdhri Jonë, atij do t'ia shijojmë zjarrin e fortë.

13. I punonin atij çka ai dëshironte: pallate të fortifikuara, skulptura, pjata (të drunjta) sikurse rezervuare, enë (kazane) të palëvizshme. Veproni duke falënderuar, o familje e Davudit, e nga robërit e Mi, pak janë mirënjohës.

14. E kur ia caktuam atij vdekjen, askush tjetër nuk i njoftoi ata (xhinët) për vdekjen e tij, përveç krimbit që e brejti shkopin e tij, e kur u rrëzua ai për xhinët u bë e qartë, se sikur të ishin ata që e dinin të fshehtë, nuk do të vazhdonin të qëndronin në mundimin e rëndë.<sup>299</sup>

15. Populli Sebe pati një begati në vendbanimin e vet: kishin nga të dy anët kopshte, nga ana e djathtë (e luginës) dhe nga ana e majtë. Hani (iu thamë) nga begatitë e Zotit tuaj dhe falënderohuni Atij. Qytet i mirë dhe Zot Mëkatfalës.

<sup>299</sup> Davudin e kishte graduar Allahu, duke e bërë peygamber, duke i dhënë librin Zebur, duke i nënshtroar malet dhe shpezët, që së bashku me të i luteshin Zotit, duke e pëlqyer zërin e tij, duke zbutur hekurin dhe duke e mësuar për punimin e këmishëve të hekurta për luftë. Sulejmani kishte mrekulli erën me të cilën udhëtonte për një gjysmë dite sa për një muaj udhëtim këmbësor, Zoti i kishte mundësuar të zbulojë burimin e bakrit, mandej ia nënshtroi edhe xhinët, të cilët ishin të detyruar të vepronin sipas urdhrit të Sulejmanit, e nuk guxonin të shmangeshin, se Zoti ua kishte tërhequr vërejtjen, që do t'i dënonte ashpër. Xhinët i punonin çdo gjë Sulejmanit, por ishte karakteristike se me vdekjen e Sulejmanit vërtetohet, që xhinët nuk e dinin të fshehtë. Sulejmani vdiq në këmbë duke iu lutur Zotit, e i mbështetur në shkopin e vet; për vdekjen e tij nuk diti askush; xhinët e vazhdonin punën e tyre të mundimshme. Sikur ta dinin, që Sulejmani kishte vdekur ata nuk do të vazhdonin atë punë të mundimshme. Sulejmani i vdekur mbeti mbështetur në shkop, deri sa krimbi ia brejti shkopin; ai u thye, e Sulejmani u rrëzua. Shumë falltorë mbështeten në atë, se xhinët iu sjellin lajme të panjohura, e ky është mashtrim i madh. Këtë e mohon kategorikisht ky ajet i Kuranit.



16. Po ata i kthyen shpinën, e Ne e lëshuam kundër tyre rrjedhën e pendës dhe dy kopshtet e tyre i shndërruam në dy kopshte me fruta të idhët, drunj të thatë dhe diçka pak bari të egër.

17. Atë dënim ua dhamë atyre, për shkak se nuk besuan, e Ne nuk dënojmë përveç mohuesit.

18. Dhe në mes tyre dhe mes fshatrave të bekuara (në Sham), ju bëmë fshatra të njëpasnjëshme dhe ju bëmë udhëtim të përshtatshëm. Udhëtoni të sigurt nëpër to natën e ditën.

19. Po ata thanë: “Zoti ynë, na e bëj të largët distancën ndërmjet udhëtimeve tona!” E ashtu e dëmtuan veten dhe i bëmë ata ngjarje tregimesh, i ndamë plotësisht. Në këtë ka argumente për secilin durimtar e mirënjohës.

20. Në të vërtetë, djalli realizoi mendimin e vet ndaj tyre, ndaj edhe e dëgjuan atë, përpos një grupi besimtarësh.

21. E ai (djalli) nuk pati kurrfarë pushteti ndaj tyre, përveç që (dija e Jonë të dalë në shesh) të dihet ai që beson në botën tjetër, prej atij që është në dyshim për të. E Zoti yt është Përejellës ndaj çdo gjëje.

22. Thuaj: “Thirrni ata, të cilët i menduat për zota pos Allahut!” Ata nuk posedojnë sa një grimcë, as në qiej, e as në tokë, dhe as që kanë në to ndonjë pjesë, dhe Ai nuk ka prej tyre ndonjë përkrrahje.

23. Dhe ndërmjetësimi nuk bën dobi tek Ai, përveç i atij të cilit i jep leje, e kur hiqet frika nga zemrat e tyre (të ndërmjetësuesve), ata thonë: “Çka tha Zoti juaj!” (rreth shefatit). Ata (engjëjt e lartë) thonë: “Të vërtetën!” (u dha leje). Ai është më i Larti, më i Madhi.

24. Thuaj: “Kush ju furnizon nga qiejt e nga toka?” Thuaj: “Allahu”. E atëherë, ose ne ose ju jemi në rrugë të drejtë, apo në një humbje të dukshme!

25. Thuaj: “Ju nuk jeni përgjegjës për gabimet tona, e as ne nuk përgjigjemi për atë që veproni ju!”

26. Thuaj: “Zoti ynë na tubon neve dhe juve, e pastaj me drejtësi gjykon mes nesh, se Ai është Gjykatës i drejtë, i Gjithëdijshëm.

27. Thuaj: “M’i tregoni ata (idhuj), që ia shoqëroni Atij si rivalë!” Jo, kurrsesi nuk ka shok, por Ai është Allahu, i Gjithëfuqishmi, më i Urti!”

28. Ne nuk të dërguam ty ndryshe vetëm se për të gjithë njerëzit, myzhdedhënës dhe tërheqës i vërejtjes, por shumica e njerëzve nuk e dinë.

29. E thonë: “Kur është ai premtim, nëse jeni të vërtetë?”

30. Thuaj: “Ju keni afatin e një dite, që për asnjë moment nuk do të shtyheni për më vonë, e as nuk do të nguteni më para”.

31. Dhe ata që nuk besuan thanë: “Ne nuk i besojmë këtij Kurani, e as atij që ishte para tij (librave të tjerë)!” E sikur t’i shihje zullumqarët, kur para Zotit të tyre të ndalen, kthejnë fjalën (fyese) njëri-tjerit, atyre që ishin pari iu thonë: “Sikur të mos ishit ju, ne do të kishim qenë besimtarë!”

32. E ata që ishin pari, atyre që kishin qenë të dobët iu thonë: “A ne ju penguam prej udhëzimit të drejtë, pasi iu pat ardhur juve? Jo, por ju vetë ishit kriminelë!”

33. E ata që kishin qenë të shtypur, atyre që ishin krerë iu thonë: “Jo, por dredhia juaj natë e ditë (na largoi prej besimit), kur ju na thërrisnit të mos e besojmë Allahun dhe t’i bëjmë Atij shokë. E kur e shohin dënimin, e fshehin dëshpërimin e vet dhe Ne ua vëmë prangat në qafat e atyre që nuk besuan. Ata nuk dënohen për tjetër pos për atë që punuan.<sup>300</sup>

34. Ne nuk dërguam në asnjë vendbanim ndonjë nga pejgamberët, e që pasanikët e tij të mos i thonin: “Ne nuk i besojmë asaj me çka jeni dërguar”.

35. Ata thoshin: “Ne kemi më shumë pasuri e fëmijë, e ne nuk do të jemi të ndëshkuar”.

36. Thuaj: “Allahu ia shumon begatinë atij që do, e edhe ia pakëson, por shumica e njerëzve nuk e dinë”.

<sup>300</sup> Sebe'ë quhej një popull sipas emrit të të parit të tyre, e që kishin vendbanimet e tyre në Jemen. Ai popull kishte një vendbanim shumë të begatshëm, që shtrihet në një luginë dhe në të dy anët e saj kishte kopshte me lloj-lloj frutash. Ata duhej të falënderonin Zotin për ato begati, por nuk i dëgjuan pejgamberët dhe nuk falënderuan, prandaj i vërshoi uji i pendës, dhe ua shkatërroi çdo të mirë. Madje Zoti ua kishte mundësuar, që prej Jemenit të shkojnë në Sham, duke pushuar fshat më fshat, pse ato ishin të afërta dhe ashtu të tregtojnë sa më lehtë. Mirëpo duke parë se edhe më të varfërit kishin mundësi të udhëtonin, meqë nuk nevojitej ndonjë përgatitje e fortë kjo gjë nuk iu shkoi për shtati pasanikëve, prandaj e përbuzën atë të mirë të Zotit, dhe Ai i shpartalloi. Djalli ishte betuar, se do t’i mashtrojë njerëzit sa të mundet, e në disa raste ia arriti qëllimit, edhe pse nuk ka pushtet mbi ta, por duke i mashtruar me sende të kota. Zoti gjithnjë i ka ditur dhe i di të prishurit, por mashtrimi i shejtanit e qet në shesh atë që e ka ditur Ai. Adhuruan zota që s’kanë asgjë në dorë, pse edhe pejgamberët nuk do të mund të bënin shefatë, vetëm pas lejes së Zotit, e zotat e tyre kurrë.

Pejgamberi ynë nuk ishte i dërguar vetëm për arabët, por për mbarë botën, e megjithatë disa talleshin, duke thënë se kur do të vijë Kijameti? Ai vjen në çastin e caktuar dhe zullumqarët do të fyejnë njëri-tjetrin dhe do të përpiqen t’ia hudhin fajin njëri-tjetrit.

37. Nuk është, as pasuria juaj, as fëmijët tuaj ajo që ju afron pranë Nesh, është vetëm besimi dhe veprat e mira; të tillët shpërblehen shumëfish për atë që vepruan dhe ata janë në dhoma të larta të shpëtuar.

38. Ndërsa ata që përpiqen t'i mposhtin argumentet Tona, të tillët janë të dënuar.

39. Thuaj: "S'ka dyshim, se Zoti im është Ai që i jep furnizim të begatshëm atij që do nga robërit e vet dhe Ai ia pakëson atij, e çkado që të jepni, Ai e kompenson atë dhe Ai është Dhuruesi më i madh".

40. Dhe (përkujto) ditën kur i tubon ata të gjithë e pastaj engjëjve iu thotë: "A këta ishin, që vetëm juve ju adhuronin?"

41. Ata (engjëjt) thonë: "I pa të meta je o i Madhëruar! Ti je Zoti ynë, larg asaj që ata thonë! Por ata kanë qenë që adhuronin xhinët (djajtë) dhe shumica sish iu besonin atyre".

42. E sot pra, nuk keni gjë në dorë t'i bëni, as dobi, as dëm njëri-tjetrit, dhe atyre që ishin zullumqarë iu themi: "Shijoni dënimin e zjarrit, të cilin e konsideruat gënjeshtër!"

43. E kur iu lexoheshin atyre ajetet tona të qarta, ata thoshin: "Ky nuk është tjetër vetëm se njeri, i cili dëshiron t'ju shmangë nga ajo që adhuronin prindërit tuaj" dhe thoshin: "Ky (Kurani) nuk është tjetër vetëm se është gënjeshtër e trilluar!" Madje ata që nuk besuan të vërtetën, pasi ajo iu erdhi, i thanë: "Kjo (Muhamed, Feja Islame, Kurani) nuk është tjetër vetëm se magji e qartë!"

44. Po Ne nuk ua kemi dhënë atyre ndonjë libër, që ta mësojnë dhe as nuk dërguam tek ata ndonjë peygamber para teje (pra ata nuk dinë si është peygamberi, as si është shpallja).

45. Edhe ata që ishin para këtyre (kurejshitëve) patën përgënjeshtuar, dhe këta nuk kanë (kurejshitet) as një të dhjetën e asaj që Ne ua patëm dhënë atyre, e i konsideruan rrenacakë të Dërguarit e Mi, ja si ishte dënimi Im.<sup>301</sup>

<sup>301</sup> Duke u mbështetur në forcën e vet pasanikët gjithnjë refuzonin mësimet e peygamberëve e ndonjëherë justifikoheshin me atë, se sikur të mos ishin të mirë te Zoti, Ai nuk do t'iu jepte pasuri e fëmijë, pra edhe thoshin, se nuk do të na dënojë. Ata nuk e kuptonin, se Zoti është Ai që sipas urtësisë së Vet bën përndarjen e begative, dikujt i jep më shumë e dikujt më pak, por kjo nuk do të thotë, se pasanikët janë më afër Zotit. Më afër janë ata që besuan dhe bënë punë të mira. Shpërblimi i tyre do të jetë i shumëfishtë, prandaj edhe do të vendosen në vendbanimet më të larta të xhenetit. Pasanikët do të duhej të shpenzonin për në rrugën e Zotit, meqë Ai do t'ua kompensojë atë, e jo të përpiqen të mohojnë faktet e Zotit.

Patë popuj që adhuronin engjëjt, ndonjë peygamber e diçka tjetër, e Ditën e Kijametit

46. Thuaj: “Unë ju këshilloj vetëm me një gjë: Për hir të Allahut të angazhoheni sinqerisht dy nga dy ose një nga një, e pastaj të mendoni thellë (që ta kuptoni), se shoku juaj (Muhamedi) nuk ka ndonjë çmendje. Ai nuk është tjetër vetëm që t’ju tërheqë vërejtjen për një dënim të ashpër (nëse nuk besoni)”.

47. Thuaj “Unë nuk kërkova prej jush ndonjë shpërblim, nëse kam kërkuar, ai le t’u mbetet juve, e shpërblimi im është vetëm prej Allahut, e Ai është Dëshmitar për çdo send”.

48. Thuaj: “Zoti im, Njohësi i të fshehtave sjell të vërtetën”.

49. Thuaj: “Erdhi e vërteta, e kota u zhduk pa fillim dhe pa kthim!”

50. Thuaj: “Nëse unë kam humbur, atëherë e keqja e humbjes është vetëm në dëm timin, e nëse e kam gjetur të vërtetën, atëherë ajo është me ndihmën e Zotit tim; Ai është Përgjigjës (i lutjes), i Afërt (ndaj atij që i lutet)!”

51. E kur t’i shohësh ata kur i kap frika (ditën e ringjalljes prej varrit), e nuk kanë shpëtim edhe nxirren prej varreve të tyre (do të shihje tmerr të madh),

52. dhe thonë: “Ne i kemi besuar atij (Kuranit, Muhamedit)!” Po si e arrijnë ata besimin prej vendit të largët (prej botës tjetër, ndërkohë që ishin të obliguar në këtë botë të besonin),

53. kur ata më parë e mohuan atë dhe pa asfarë argumenti flisnin me hamendje (s’ka ringjallje, s’ka përgjegjësi, etj.)?

54. Dhe ndërhyhet (ndërhyn Allahu) ndërmjet tyre dhe ndërmjet asaj që dëshirojnë ata, ashtu sikurse është vepruar më parë me të ngjashmit e tyre (partinë e tyre); vërtet, ata ishin në një dyshim të fortë.<sup>302</sup>

---

iu bëhet pyetja engjëjve, se a mos juve iu adhuruan? Kjo ka si qëllim demaskimin e të gjithë atyre, që pos Zotit adhuruan diçka tjetër, pra së pari idhujtarët.

Idhujtarët mekas, edhe pse nuk dinin se si është pejgamberi, si është shpallja ose libri, ata e mohuan Pejgamberin, mohuan Kuranin, e nuk kuptonin se mohuesit para tyre, të cilët ishin nja dhjetë herë më të fuqishëm se këta, nuk i shpëtoi forca e tyre prej shkatërrimit që iu solli Zoti, e edhe këta nuk do të mund të shpëtojnë.

<sup>302</sup> Kundërshtarëve iu thuhet: Mendoni vetë ose dy nga dy e jo të grumbulluar më shumë, pse aty ku ka shumë njerëz vështirë se mund të thellohet njeriu në mendime. Dhe shqyrtoni çështjen e Muhamedit dhe të Kuranit që po ju lexon, se atëherë do të bindeni, që nuk është i çmendur, por i zgjedhur prej Zotit, i cili zgjedh atë që do.

Pejgamberi iu thotë, se nuk kam kurrfarë interesi material prej jush, Zoti është që do të më shpërblejë, Ai përcjell punën e çdokujt dhe sipas sinqeritetit në vepra iu jep njerëzve shpërblimin.

Idhujtarëve iu tërhiqet vërejtja, se si kur do të ngrihen prej varrezave i kap frika, dhe iu grahin për në xhehenem, atëherë do të besojnë, por aty nuk është vendi i besimit; vendi

## 35. SURETU - FATIR

*E zbritur në Mekë, pas sures Furkanë; ajete: 45*

*Kaptina Fatir zbriti para shpërnguljes së Muhamedit a.s. Edhe kjo sure i kushtohet qëllimit të përgjithshëm, për shkak të të cilit u shpallën pjesët e Kuranit në Mekë, e të cilat si qëllim kryesor kanë: vërtetimin për çdo pejgamber që thirri në besim ndaj një Zoti, sjelljen e argumenteve mbi njësinë dhe ekzistencën e Tij, rrënimin e themeleve të idhujtarisë, pastrimin e zemrave nga ato bindje e sjellje të ndyta dhe pajisjen e njerëzve me një moral të lartë.*

*Kjo sjell shembuj mbi dallimin e besimtarit dhe jobesimtarit, duke marrë si shembull konkret të verbrin dhe syshëndoshin, errësirën dhe dritën, freskinë dhe vapën, të gjallin dhe të vdekurin.*

*Bëhet fjalë për llojIllojshmerinë e krijesave, si: frutat dhe pemët e ndryshme, njerëzit dhe shtazët, format e ndryshme të maleve e të gurëve, shtresat e tokës, gjë që të gjitha këto argumente vërtetojnë ekzistimin e Krijuesit Fuqiplotë.*

*Flitet për trashëgimin e shpalljes më të lartë qiellore, të cilën e trashëgon ymeti më i zgjedhur, ymeti i Muhamedit. Mandej përmendet, se ky ymet do t'u takojë tri kategorive: asaj që lë mangut në zbatim, asaj që është e mesme e punëmirë dhe asaj që është më e zgjedhura.*

*Qubet: "Suretu Fatir" – kaptina Fatir, e për hir të këtij emri të Zotit, i cili përmendet në fillim të kaptinës, e që jep të kuptohet se Zoti është Shpikës, Zanafillues, Krijues i parë pa kurrfarë gjendje të mëparshme, edhe sureja e merr emrin Fatir.*

---

i besimit ka qenë në dynja, e ata sa ishin në dynja flisnin me hamendje, thoshin nuk do të ringjallemi, nuk do të përgjigjemi, nuk ka xhenet as xhehenem, edhe pse përpiqen të justifikohen iu ndërpritet biseda dhe vihen në vendin e merituar.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës "Sebe'ë" Lavdëruar qoftë i madhi Allah!

## 35. SURETU - FATIR

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. E tërë lavdia i përket Allahut, Krijuesit të qiejve e tokës, Sajuesit të engjëjve me nga dy palë, tri palë, e katër palë krahë, ndërmjetësues (midis Tij dhe pejgamberëve). Ai shton në krijim atë që do, vërtet Allahu është i Plotfuqishëm për çdo send.
2. Atë që Allahu ua dhuron njerëzve nga mëshira e Tij, nuk ka kush që mund ta pengojë, e atë që Ai e ndal, nuk ka kush që mund ta lirojë pos Tij; Ai është Ngadhënjyesi, i Urti.
3. O ju njerëz, ruani me mirënjohje të mirat që Allahu u dhuroi! A ka ndonjë krijues tjetër që ju furnizon juve nga qielli e toka? Nuk ka të adhuruar të vërtetë përveç Tij, e si pra, e ktheni shpinën?
4. Po, nëse ty të konsiderojnë rrenacak, edhe të dërguarit para teje kanë qenë të përgënjeshtuar, po vetëm tek Allahu kthehen çështjet.
5. O ju njerëz, s'ka dyshim se premtimi i Allahut është i vërtetë, pra të mos ju mashtrojë juve jeta e kësaj bote dhe të mos ju mashtrojë juve ndaj Allahut ai i mashtruarit (shejtani).
6. Djalli është armik i juaji, pra edhe ju konsiderojeni armik, ai e thërret atë grupin e vet vetëm për t'i bërë banues të zjarrit.
7. Ata që nuk besuan kanë një dënim të ashpër, e ata që besuan dhe bënë vepra të mira, ata kanë falje (të mëkateve) dhe shpërblim të madh.
8. A atij që vepra e vet e keqe i është hijeshuar dhe e sheh si të mirë (a është njësoj me atë, që i largohet asaj)? Në të vërtetë, Allahu e largon nga e vërteta atë që do dhe Ai e udhëzon atë që do, prandaj ti (Muhamed) mos shkatërro veten me dëshpërim për ta, Allahu e di shumë mirë atë që bëjnë ata.
9. Allahu është Ai që i lëshon erërat, e ato i lëkundin retë dhe Ne i drejtojmë ato në një vend të thatë dhe me atë ujitje e ngjallim tokën pas vdekjes së saj. Ja, kështu është ringjallja.
10. Kush e dëshiron krenarinë (le ta dijë), e tërë krenaria i takon Allahut (pra le të kërkojë prej Tij), tek Ai ngrihet fjala e mirë (besimi) dhe veprimi i mirë, e Ai i pranon. E ata që përgatisin dredhira të këqija, për ata është një dënim i rëndë dhe dredhia e tyre është e zhdukur.

11. Allahu ju krijoi prej dheu, mandej prej një pike uji, e pastaj ju bëri çift. E asnjë femër nuk bart e as nuk lind ndryshe, vetëm se me dijen e Tij, dhe nuk i jepet kujt të jetojë gjatë, ose t'i shkurtohet jeta e tij, vetëm se ajo është e shënuar në Libër (Levhi Mahfudh), e kjo për Allahun është e lehtë.

12. E nuk janë të njëjtë dy detet; ky i ëmbël shuan etjen dhe pirja e tij është e lehtë, e ky tjetri i njelmëti djeg. E prej secilit ju hani mish të freskët, nxirrni stoli që i mbani; e i sheh anijet se si çajnë ujin për të kërkuar të mirat e Tij. Ashtu që ju të falënderoni.

13. Ai është që zgjat natën në pjesë të ditës dhe e zgjat ditën në pjesë të natës, i nënshtroi diellin dhe hënën, që secili lëviz (udhëton) deri në afatin e caktuar. Ky është Allahu, Zoti juaj, i tërë sundimi është i Tij, e ata që i lutni në vend të Tij, nuk posedojnë as sa një cipë (e hurmave, fije).

14. Nëse ata i thërritni, ata nuk e dëgjojnë thirrjen tuaj, po të zëmë se dëgjojnë, nuk mund t'ju përgjigjen juve, në Ditën e Kijametit ata do ta mohojnë adhurimin tuaj ndaj tyre. E askush nuk të informon ty si i Gjithëdijshmi (Allahu).<sup>303</sup>

<sup>303</sup> Allahu që krijoi qiej e tokë pa ndonjë model të mëparshëm, që i krijoi engjëjt dhe i bëri ndërmjetësues mes Tij dhe pejgamberëve, që ka fuqi t'i krijojë krijesat ashtu si të dojë, i takon çdo falënderim e lavdërim.

Sipas këtij ajeti Kurani dhe sipas shumë haditheve të sakta melaiket janë me krahë, me lloj-lloj palë krahësh.

Allahu që shpiku çdo send, e mban edhe sundimin ndaj çdo sendi, të mirën që ta jep Ai, nuk mund ta pengojë kush, dhe atë që Ai nuk ta jep, nuk mund ta japë kush tjetër, prandaj për të mirat e Tij duhet ta falënderojmë, por jo vetëm me gojë.

Muhamedit a.s. i jepet të kuptojë, se edhe të dërguarit para tij u quajtën rrenacakë, prandaj nuk duhet të brengoset.

Kumtesa e Zotit se do të ringjalleni, se ka xhenet dhe xhehenem është e saktë, prandaj nuk duhet të shkojmë pas mësimëve të shejtanit, dhe nuk duhet të mashtrohemi pas kësaj jete, e të humbasim jetën tjetër, pse duhet ta dijmë që shejtani është armik i njeriut dhe mësimet e tij të çojnë në xhehenem. Gjithashtu Muhamedit i thuhet, që të mos e dëmtojë veten nga dëshpërimi pse disa nuk po besojnë. Ajo është punë e Zotit. Ai e di kush do të mbetet në errësirë, e kush do ta gjejë dritën, prandaj të keqit i duket e mirë puna e keqe, e nuk largohet prej saj. Kush dëshiron të jetë i ndershëm, krenar, i autoritetshëm, atë le ta kërkojë prej Allahut me besim e me vepra të mira, e Ai do t'ia dhurojë atë në të dy jetët, e dredhia është e asgjësuar.

Ai Zot që njeriun e parë e krijoi nga dheu, e origjinën e tij e vazhdoi përmes një pike uji, i di të gjitha, e di çka ka në barkun e nënës, kur do të lindë, sa do të jetojë etj.

Deti i ëmbël dhe i njelmëti janë shembull i besimtarit dhe i jobesimtarit. Pozicioni i tokës ndaj diellit dhe forma e rrumbullakët e saj bëjnë që nata e dita të zgjaten ose të

15. O ju njerëz, ju keni nevojë për Allahun e Allahu nuk ka nevojë për ju; Ai është i Pavaruri dhe i Lavdishmi.
16. Po të dojë Ai, juve ju zhduk e sjell krijesë të re.
17. E për Allahun ajo nuk është e vështirë.
18. Dhe asnjë mëkatar nuk do ta bartë mëkatin e tjetrit, po edhe nëse mëkatarin thërret ndonjë për t'ia bartur atë, ajo nuk do t'ia bartet atij, edhe nëse (ai që thërret) është i afërt i tij. Ti mund t'ua tërheqësh vërejtjen vetëm atyre që ia kanë frikën Zotit të tyre, edhe pse nuk e shohin Atë, dhe që e falin namazin. E kush pastron veten ai ka bërë pastrimin për të mirën e vet, se vetëm tek Allahu është e ardhmja.
19. Nuk janë të barabartë i verbri dhe ai që sheh,
20. dhe as errësitat e drita,
21. e as hija me vapën.
22. E nuk janë njësoj, as të gjallit e të vdekurit, Allahu bën të dëgjojë atë që do, e ti nuk mund ta bësh të dëgjojë ai që është në varr.
23. Ti nuk je tjetër vetëm i dërguar që tërheq vërejtjen.
24. Ne të dërguam ty me atë që është e vërtetë, lajmëzues e qortues, e nuk pati asnjë nga popujt, që nuk pati të dërguar.
25. Edhe nëse të përgënjeshtrojnë ty, përgënjeshtroan edhe ata që ishin para tyre, që atyre iu patën ardhur të dërguar me argumente të qarta, me broshura dhe me Libër të ndritshëm.
26. Pastaj (pasi refuzuan) i shkatërrova ata që nuk besuan, e sa i tmerrshëm ishte ndëshkimi Im!
27. A nuk e sheh, se Allahu lëshon nga qielli ujë, e Ne nxjerrim me të fruta, ngjyra e të cilave është e ndryshme, e edhe nëpër kodra ka vija të bardha e të kuqe ngjyrash të ndryshme, e ka edhe shumë të zeza.
28. Edhe nga njerëzit, nga gjallesat, nga kafshët po ashtu ka të ngjyrave të ndryshme. Po Allahut ia kanë frikën nga robërit e Tij vetëm dijetarët, Allahu është i Plotfuqishëm, shumë Mëkatfalës.<sup>304</sup>

shkurtohen, e të gjitha këto janë fakte, që dokumentojnë për fuqinë dhe mjeshtërinë e Allahut.

<sup>304</sup> Çdo krijesë, a gjallesë, e në mesin e tyre edhe njeriu kanë nevojë për të mirat e Zotit në çdo çast dhe në çdo gjendje, ndërsa Allahu nuk ka nevojë për krijesat, vetvetiu është i lavdëruar. Nëse Ai dëshiron i zhduk njerëzit e një kohe dhe sjell të tjerë, sepse është i pavarur.

Në Ditën e Kijametit secili do të përgjigjet për veprat e veta, askush, e edhe më i afërmi, nuk do të pranojë të bartë përgjegjësinë për mëkatet e tjetrit. Ky është ligji i Allahut. Krahasimi që bëhet në mes të verbrit dhe syshëndoshit, errësirës e dritës, freskisë e vapës, të gjallëve e të vdekurve, aludon për besimtarin dhe jobesimtarin. Vini re! Errësira



29. Ata që lexojnë librin e Allahut, e falin namazin dhe nga begatitë, që Ne iu kemi dhënë japin fshehtazi e haptazi, ata shpresojnë në një fitim, që kurrë nuk humbet.

30. Që Ai (Allahu) do t'ju plotësojë shpërblimin e tyre, e edhe do t'ju shtojë nga mirësia e Tij, vërtet Ai është Mëkatfalës i madh dhe shumë Mirënjohës.

31. Dhe ajo që Ne të shpallëm ty nga libri, është e vërtetë e saktë, që vërteton edhe për ata që ishin para tij. Vërtet, Allahu është hollësisht i Njohur ndaj robërve të vet, është Vështrues i çdo gjëje.

32. Pastaj Ne iu lamë në trashëgim librin robërve Tanë, që Ne i kemi zgjedhur; e prej tyre ka që janë dëmtues të vetvetes, ka që janë mesatarë, e ka prej tyre që janë me ndihmën e Allahut të parët në punë të mira, e kjo është ajo mirësia e madhe.

33. Xhenetet e Adnit janë, që do të hyjnë në to, aty do të stolisen me rrethorëza nga ari e margaritari, e petkat e tyre janë të mëndafshta.

34. E ata thonë: "Falënderuar qoftë Allahu, që largoi prej nesh brengat; vërtet, Zoti ynë është që fal shumë dhe është Bamirës,

35. i Cili nga mirësia e Tij na vendosi në vendin e përjetshëm, ku nuk do të na prekë ndonjë mundim fizik dhe ku nuk na prek ndonjë molisje."

36. Po për ata që nuk besuan është zjarri i xhehenemit. Ata as nuk gjykohen që të vdesin (të rehatohen), e as nuk iu lehtësohet ndëshkimi. Kështu e ndëshkojmë secilin që është shumë i pabesim.

37. Dhe ata do të klithin aty: "O Zoti ynë, nxirrna e të bëjmë vepra të mira, e jo si ato që i bënim!" Po a nuk iu dhamë juve jetë aq, saqë ai që ka dashur të mendojë, ka mundur të mendojë gjatë asaj kohe, madje juve iu ka ardhur edhe peygamberi, pra shijoni, se për zullumqarët nuk ka ndonjë ndihmëtar.

---

vjen në trajtën e shumësit, errësirat-dhulumatë, sepse rrugët e gabuara janë të llojlojta, ndërsa drita- e vërteta është një, prandaj edhe vjen në numrin njëjës: nurë.

Nuk pati popull që Allahu nuk i dërgoi peygamber, por shumë popuj nuk iu besuan, edhe Muhamedi nuk do të duhej të brengosej aq shumë, pse edhe atij nuk i besuan.

Fuqia e Krijuesit dhe mjeshtëria e Tij e përsosur duket në çdo dukuri në gjithësi, siç është uji që i jep jetë çdo bime e gjallesë, e ato mandej janë të ngjyrave e shijeve të ndryshme. Prandaj ai ndryshim vërehet edhe në shtresat e tokës e bardhë, e kuqe, e zezë. Vërehet edhe në gjallesa, në njerëz, në shtëpiake; e këtë fuqi dhe këtë mjeshtëri të Krijuesit e kuptojnë dhe iu përuhlen vetëm njerëzit e dijshtëm, të cilët në përpjekjet e tyre për zbulimin e fshehtësive në natyrë, arrijnë ta njohin dhe ta kuptojnë Krijuesin e Plotfuqishëm.

38. Nuk ka dyshim, Allahu e di të fshehtë e qiejve e të tokës dhe Ai është që e di se çka mbajnë gjoksat.

39. Ai është që juve ju bëri zëvendësues në Tokë, e kush nuk besoi, të keqen e mosbesimit e ka kundër vetes; dhe mosbesimi i jobesimtarëve nuk iu shton tjetër te Zoti i tyre vetëm se urrejtje të fortë, dhe jobesimtarëve nuk iu shton tjetër mosbesimi i tyre vetëm se dëshpërim.

40. Thuaj: “Më tregoni për zotat tuaj që i adhuroni pos Allahut, më bëni të shoh se ç’krijuan ata në tokë; a mos kanë pjesë ata në qiej, a mos iu kemi dhënë atyre ndonjë libër, e ata kanë argument në të?” Jo, por mizorët nuk i premtojnë njëri-tjetrit diçka tjetër vetëm se mashtrim.

41. Allahu i mban qiejt dhe tokën, që të mos zhduken, e nëse zhduken, s’ka askush pos Tij që mund t’i mbajë; Ai është që nuk ngutet, është që fal.

42. Ata me betimin më të fortë të tyre janë betuar në Allahun, që nëse iu vjen atyre ndonjë peygamber, do të jenë më të udhëzuarit (më besimtarët) nga njëri i atyre popujve (jahudi ose i krishterë), e kur iu erdhi atyre peygamberi, atyre nuk iu shtoi tjetër vetëm se largim,

43. për shkak të mendjemadhësisë dhe dredhisë së keqe, por dredhia e keqe nuk godet tjetër vetëm ata që kurdisën. Pra ata nuk janë duke pritur tjetër vetëm gjurmët e të parëve, e në ligjin e Allahut kurrë nuk do të hasësh devijim.

44. A nuk udhëtuan ata nëpër tokë e të shohin, se si ishte përfundimi i atyre që ishin para tyre, ndonëse ata ishin edhe më të fuqishëm. Allahu nuk është i tillë, që ndonjë send në qiej e në tokë të mund ta bëjë të paaftë Atë; Ai është i Gjithëdijshëm, i Plotfuqishëm.

45. E sikur Allahu t’i dënonte njerëzit sipas veprave (të këqija) të tyre, nuk do të linte mbi faqen e dheut asnjë gjallesë, por Ai i afatizon deri në momentin e caktuar, e kur të vijë afati i tyre, s’ka dyshim se Allahu i ka parasysh robërit e vet.<sup>305</sup>

<sup>305</sup> Ata që e lexojnë Kuranin, e falin namazin dhe japin një pjesë të pasurisë për në rrugën e Zotit, atyre përveç shpërblimit të merituar Zoti iu dhuron edhe më shumë nga mëshira e vet, pse Ai është që, edhe i fal gabimet, edhe është Mirënjohës. Kuranin që ta shpallëm ty Muhamed është një e vërtetë nga Zoti yt, e jo shpikje jotja, e popullit më të zgjedhur, ymetit të Muhamedit ia lamë në trashëgim, që të veprojë sipas tij deri në Ditën e Kijametit; mirëpo prej tyre do të ketë, që e lexojnë, por nuk veprojnë në tëresi sipas tij, e të tillët dëmtojnë veten - dhalimun linefsihi. Disa të tjerë bëjnë punë të mira, i kryejnë obligimet e tij, largohen nga ndalesat, por lënë mangu gjërat vullnetare, të tillët janë të mesëm - muktesidun. E prej tyre do të ketë që bëjnë gara në punë të mira, e ata janë prijësit në të mira - Sabikun fil hajratë. Pasi të vendosen të mirët në xhenete, të

## 36. SURETU-JA SIN

*Kjo kaptinë përfshin si tema themelore tri sosh: Besimin në ringjallje dhe tubimin para Zotit xh. sh., rrëfimin për banorët e një fshati, dhe fakte e argumente për Njësinë e Zotit Krijues e Fuqiplotë.*

*Fillon me betim në Kuranin e Famsbëm, se është shpallje e vërtetë prej të madhit Zot, dhe se Muhamedi a.s., bir i Abdullahut është Pejgamberi i Zotit. Mandej flitet mbi arrogancën e idhujtarëve kurejshë, se si këta përgënjeshtrojnë Pejgamberin dhe Kuranin, prandaj edhe e merituan azabin.*

*Pastaj sjell rrëfimin për banorët e vendbanimit “Entakije”, të cilët nuk i dëgjuan mësimet e të dërguarve, nuk dëgjuan as këshillat e atij besimtarit të sinqertë, të Habib Nexharit, e si përfundim i sjelljeve: të tyre ishte shkatërrimi i merituar në këtë jetë, përveç dënimit që i pret në jetën tjetër. Me këtë iu tërhiqet vërejtja jobesimtarëve për pasojat, që mund t’i përjetojnë për shkak se refuzojnë, edhe shpalljen, edhe Pejgamberin. Zatën, të gjitha tregimet në Kuran kanë si qëllim njerëzit të marrin përvojë e këshilla.*

*Pas argumenteve të Zotit, të cilat manifestohen në krijesat e krijuara në këtë gjithësi, në këtë univers, pasqyrohet gjendja në Ditën e Kijametit, pas*

---

fillojnë t’i gëzojnë të mirat e tij, e falënderojnë Allahun në shenjë gëzimi për atë vendosje të këndshme, pa lodhje e pa brenge. Ata që refuzuan mësimet e Zotit i kap zjarri i xhehenemit, por nuk i mbyti, sepse ashtu rehatohen, e as nuk iu lehtësohet ndëshkimi, e ata kuptohet si gjë normale do të thërrasin Zotin, që t’i kthejë edhe një herë në dynja e të bëjnë vepra të mira, por marrin përgjigjen: Po Ne iu dhamë mjaft jetë në dynja dhe patët mundësi të mendonit, e ju nuk menduat, tashti përjetoni dënimin. Nuk ka send, që mund të fshihet prej Zotit, Ai i di edhe qëllimet e njerëzve, Ai solli popull pas populli në këtë jetë, e mosbesimi i atyre që refuzojnë, është e keqja e tyre, pse janë të larguar dhe të dëshpëruar prej mëshirës së Zotit. Për idhujt që i adhuruan mushrikët, nuk kanë kurrfarë fakti, por duke e mashtruar njëri-tjetrin, e nuk menduan për madhërinë e Allahut, që vetëm Ai komandon me qiej e tokë, e askush tjetër.

Para se t’iu vinte pejgamberi dhe para se të shpallej Kurani idhujtarët kurejshitë betoheshin në Allahun, se nëse do t’iu vijë ndonjë pejgamber ata do të bëheshin më të mirë, se sa jehuditë ose të krishterët, të cilët i devijuan mësimet e pejgamberëve të tyre, e kur iu erdhi ata e kundërshtuan edhe më shumë, duke e mbajtur veten lart dhe i bënë shumë dredhi, por dredhia i goditi vetë ata. I tillë është ligji i Zotit, ai as nuk ndryshon, as nuk lakon.

Allahu është shumë Mëshirues, prandaj nuk ndërmerr masa ndëshkuese. Duke u bazuar në veprat e këqija të njerëzve iu jep afat, që të përmirësohen, të pendohen, pse Ai i ka në Dorë, e në afatin e caktuar bën të veten, por është shumë i kujdesshëm ndaj robërve të vet.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures “Fatir”. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhërisëm!

*fryrjes në Sur, pas ringjalljes e tubimit për veçimin e kriminelëve për në xhehenem, të besimtarëve për në xhenet, e përfundon me temën themelore, me ringjallje.*

*Qubet: "Suretu Jasin " - kaptina e Jasinit, sepse Allahu e filloi me të. Pejgamberi ka thënë: "Çdo send ka zemër, e zemra e Kuranit është Jasini; do të dëshiroja që kjo sure të jetë në zemër të çdo njeriu nga ymeti im!"*

## 36. SURETU-JA SIN

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ja, Sin!
2. Betohem në Kuranin e pacenueshëm në urtësinë e tij të lartë.
3. S'ka dyshim, se ti (Muhamed) je prej të dërguarve.
4. Je në një rrugë të drejtë.
5. (Kuran është) Zbritje e të Plotfuqishmit, Mëshiruesit të madh,
6. për t'ia tërhequr vërejtjen një populli, që të parëve të tyre nuk iu është tërhequr, e për atë shkak ata janë të hutuar.
7. Tashmë ka marrë fund vendimi (thënia) kundër shumicës së tyre, prandaj ata edhe nuk besojnë.
8. Ne iu kemi varur në qafat e tyre pranga e ato iu arrijnë deri në nofulla, prandaj ata mbesin me kokat lart.
9. Ne iu kemi vënë edhe para tyre pendë, edhe mbrapa tyre pendë, dhe ua kemi mbuluar sytë, prandaj ata nuk shohin.
10. Dhe për ata është njësoj, a ua tërhoqe vërejtjen, a nuk ua tërhoqe, ata nuk besojnë.
11. Ti ia tërheq vërejtjen vetëm atij, që e përvetëson Kuranin dhe i frikësohet të Gjithëmëshirshmit pa e parë Atë, pra përgëzoje atë me falje dhe shpërblim të mirë.
12. Vërtet, Ne i ngjallim të vdekurit dhe i shkruajmë veprat - gjurmët e tyre dhe çdo gjë kemi regjistruar në librin e ruajtur (Lehvi Mahvudh).<sup>306</sup>

<sup>306</sup> Edhe këto shkronja të ndara në këtë sure, "Ja" dhe "Sin" janë mrekulli e Kuranit, e sipas Ibni Abasit do të thotë: O njeri. Është thënë se mos është emër i Pejgamberit, pasi që po vjen ajeti: Ti je nga të dërguarit. Allahu betohet në Kuranin, se është i paprekur prej të metave, se është i shpallur prej Tij, se vërteton që Muhamedi a.s. është

13. Përmendju atyre një shembull të banorëve të fshatit, kur atyre iu patën ardhur të dërguarit.

14. Kur Ne dërguam tek ata dy, e ata i përgënjeshtruan që të dy, atëherë i përforcuam me një të tretë dhe iu thanë: “Ne jemi të dërguar te ju”.

15. Ata (fshatarët) thanë: “Ju nuk jeni tjetër, vetëm se njerëz sikurse ne, dhe se Allahu nuk iu ka shpallur asgjë; ju nuk jeni tjetër vetëm se rrenacakë.”

16. Ata thanë: “Zoti ynë e di, se me të vërtetë ne jemi të dërguar te ju.

17. Dhe ne nuk jemi të obliguar për tjetër, përveç se t’ju kumtojmë ashtu qartë”.

18. Ata (fshatarët) thanë: “Ne parandiejmë kob me ju dhe nëse nuk tërhiqeni ne do t’ju gurëzojmë, dhe do të përjetoni ndëshkim të idhtë prej nesh”.

19. Ata (të dërguarit) thanë: “Fati i keq është i juaji, a pse u këshilluat, a (na kërcënoheni)! Jo, por ju jeni popull i shfrenuar!”

20. Dhe prej skajit më të largët të qytetit erdhi një njeri që ngutej e tha: “O populli im, dëgjoni të dërguarit!”

21. Dëgjoni atë që nuk kërkon prej jush ndonjë shpërblim dhe janë udhërrëfyes!

22. E, ç’kam unë, që të mos e adhuroj atë që më krijoi dhe tek Ai ktheheni.

23. A do të pranoj zota të tjerë pos Atij, e nëse do i Gjithëmëshirshmi të më godasë me ndonjë të keqe, ndërmjetësimi i tyre nuk do të më vlejë asgjë, e as që do të më shpëtojnë.

24. Unë do të jem atëherë në një humbje të hapët.

25. Unë i kam besuar Zotit tuaj, pra më dëgjoni!”

26. Atij i është thënë: “Hyr në xhenet!- e ai tha: “Ah, sikur ta dinte populli im,

27. për çka më fali Zoti im dhe më bëri prej të nderuarve!”

---

Pejgamber, që ka për detyrë në thërrasë në rrugë të drejtë një popull, që në të kaluarën e afërt nuk pati të dërguar, prandaj janë naivë.

Zoti e di se disa prej tyre nuk do të besojnë, ata janë si të ishin të frenuar me koka të ngrira lart, prandaj nuk iu bën dobi këshilla.

Këshilla i bën dobi vetëm atij që ndjek mësimet e Kuranit dhe i ruhet së keqes, edhe kur nuk e shohin njerëzit, prandaj i tilli ka shpërblim të madh. Allahu është Ai që i ngjall të vdekurit dhe që ua paraqet çdo vepër që kanë bërë, ua shënon edhe hapat që i bënë për në namaz e punë të mira, ua shënon të mirat, që i përhapën e sipas tyre punojnë, edhe të tjerët, edhe të këqijat që ua lanë traditë të tjerëve.

28. Pas tij, Ne nuk zbritëm ndonjë ushtri nga qielli kundër popullit të tij, e as që ishte vendimi ynë të zbresim tjetër,
29. përveç një britme të tmerrshme, kur ja, ata të ftohur (të vdekur).
30. O sa dëshpërim i madh për robërit, që nuk iu erdhi ndonjë i dërguar, vetëm se ata u tallën me të.
31. A nuk e panë ata, se sa gjenerata kemi zhdukur para tyre dhe ata nuk u kthyen.
32. Dhe të gjithë të tubuar do të paraqiten pranë Nesh.<sup>307</sup>
33. Dhe për ata është argument (për fuqinë e Zotit) toka e vdekur, të cilën Ne e ngjallim, nxjerrim prej saj drith nga i cili ata hanë.
34. Dhe në të Ne ju kemi bërë kopshte hurmash e rrushi dhe në të ju kemi dhënë burime (uji),
35. ashtu që ata të hanë nga ata fruta dhe nga çka prodhojnë vetë duart e tyre. A i gëzojnë këto dhe nuk falënderojnë?
36. I pastër nga të metat është Ai, që krijoi të gjitha llojet (çiftet) nga çka mban toka, nga vetë ata dhe nga çka ata nuk dinë.
37. Për ata është argument edhe nata, prej së cilës largojmë ditën, kurse ata mbesin në terr.
38. Edhe Dielli udhëton për në kufirin e vet (në cakun përfundimtar). Ai është (udhëtim) përcaktim i Ngadhënjjesit, të Gjithëdijshmit.
39. Edhe Hënës i kemi caktuar fazat (pozicionet) derisa të kthehet në trajtën e harkut (rrem i hurmës së tharë).
40. As dielli nuk mund ta arrijë hënën, e as nata paraditen, po secili noton në një galaktikë.

<sup>307</sup> Kurani nuk e përmend, se cili fshat ishte dhe kush ishin ata të dërguar tek ai popull, sepse shembulli ka si qëllim të parashtrorë çështjen ashtu që t'iu shërbejë si përvojë njerëzve, e nuk ka rëndësi për detaje të mëtejme. Megjithatë disa mufesirinë thonë se fshati ishte Entakije, të dërguarit ishin Sadku, Maduku dhe Shemuni, ndërsa ai njeri i mirë që erdhi prej skajit të qytetit ishte njëfarë Habib Nexhari.

Në këtë ngjarje, në të cilën dy të dërguar shkojnë në një vendbanim dhe e thërrasin atë popull në rrugë të drejtë, duket kokëfortësia e atij populli se si nuk i dëgjon, madje përpiqen që të gjitha fatkeqësitë t'ia veshin ardhjes së tyre, se si u kërcënohen se do t'i vrasin me gurë etj. Të dërguarit gjithnjë kanë pasur ndonjë përkrahje të denjë, siç ishte ai që erdhi prej skajit të qytetit dhe e dha jetën për hir të së vërtetës, por e fitoi xhenetin dhe si besimtar i mirë e i sinqertë, e ankoj qëndrimin e popullit të vet, i dhimbsej pse nuk e kuptuan të mirën, që ua dhuroi Zoti, por mbetën jashtë rrugës.

Për shkak se ai popull e vrau njeriun e mirë Zoti e urdhëroi Xhebrailin, që me një britmë të fuqishme t'i bëjë të gjithë të vdekur, e këtë do të duhej ta kuptonin edhe idhujtarët mekas, të cilët nuk e dëgjonin Pejgamberin a.s., se edhe atyre mund t'iu ngjajë ashtu, e në fund kanë për t'u përgjigjur para Zotit.

41. Argument për ta është edhe ajo, se Ne pasardhësit e tyre (të Ademit) i bartëm në anije të mbushur përplot.
42. Dhe ngjashëm me të u krijuam atyre diçka që t'i hipin.
43. E sikur të duam Ne, i përmbytim ata, e nuk ka efekt, as lutja e tyre, dhe as që do të shpëtonin.
44. Përveç nga mëshira Jonë ndaj tyre, dhe që të përjetojnë të mirat deri në një kohë të caktuar.
45. E kur i thuhet atyre: “Kini frikë asaj që ngjau para jush dhe asaj çka do t’ju ngjajë më vonë, e që të mëshiroheni (ata nuk dëgjojnë).
46. Nuk ka asnjë argument, që iu erdhi atyre nga argumentet e Zotit, e që ata nuk ia kthyen shpinën.
47. Dhe kur i thuhej: “Jepni nga ajo që Allahu iu begatoi, ata që nuk besuan iu thanë besimtarëve: “A ta ushqejmë atë, që sikur të donte Allahu do ta ushqente? Ju nuk jeni tjetër vetëm se të humbur qartë!”<sup>308</sup>
48. Dhe thoshin: “Po qe se jeni të vërtetë, kur do të jetë ai premtim?”
49. (Allahu iu përgjigjet) Nuk janë duke pritur tjetër vetëm se një britmë, që i rrëmben ata kur janë duke u zënë mes vete.
50. E nuk do të mund të lënë, as porosi (vasijet-testament), as të kthehen në familjet e tyre.
51. Dhe i fryhet Surit, kur ja, duke u ngutur prej varrezave paraqiten te Zoti i tyre.
52. E thonë: “Të mjerët ne! Po kush na ngriti prej ku ishim të shtrirë në varre?” E, kjo është ajo që premtoi Zoti dhe vërtetuan të dërguarit.
53. Ajo nuk është tjetër, përveç se një zë i fuqishëm dhe ata të gjithë të paraqitur para Nesh.
54. Sot pra, askujt nuk i bëhet e padrejtë diçka dhe nuk shpërbleheni me tjetër vetëm për atë që vepruat.

<sup>308</sup> Në këto ajete Allahu atyre që nuk besonin iu rreshton disa fakte, që dokumentojnë për fuqinë e Zotit Krijues, kuptohet për njerëzit që kanë logjikë. Përmend se si i jep jetë tokës me anën e shiut, si mbijnë bimët, krijohen kopshte, që njerëzit ushqehen prej tyre, se si largon dritën e sjell terrin, se si dielli iu mundëson njerëzve të dinë kur është ditë e kur natë, ndërsa hëna me ato ndryshimet e saj iu mundëson të numërojnë muajt, dhe se si as nata e as dita nuk janë njëra para tjetrës, por kur ka natë ka edhe ditë dhe kur ka ditë ka edhe natë, sepse njëra pjesë e tokës së rrumbullakët është natë e tjetra ditë. Kështu ka qenë prej fillimit dhe kështu do të jetë. Çdo trup qiellor kalon nëpër ato rrugët e veta të caktuara prej Zotit.

Njerëzit do të duhej të marrin mësim e përvojë prej belave, që i goditën ata që ishin më herët dhe duhet të kenë frikë prej atyre që mund t’iu vijnë më vonë, e posaçërisht Ditës së Gjykimit. Por njerëzit, le që nuk përfillën argumentet e Zotit, por u tallën me këshillat e Tij, kur besimtarëve iu thoshin: Pse ta ushqejnë atë që Zoti nuk e ushqen?!...

55. Ata të xhenetit tashti janë të angazhuar me kënaqësi.  
 56. Ata dhe shoqet e tyre janë nën hije të mbështetur në kolltukë.  
 57. Aty ata kanë pemë dhe çka të duan.  
 58. Kanë “Selam”, thënie e Zotit Mëshirues!  
 59. E tash, o ju kriminelë, ndahuni!  
 60. O bijtë e Ademit (kriminelë), po a nuk ua dërgova porosinë, që të mos e dëgjoni djallin, se me të vërtetë ai është armiku juaj i hapët!?  
 61. (Ju porosita) Të më adhuronit Mua, se kjo është rruga e sigurt!  
 62. Vërtet, ai ka humbur shumë njerëz prej jush, a nuk mblodhët mend?  
 63. Ky është xhehenemi që juve u premtohej.  
 64. Hyni tashti në të, për shkak se mohuat çdo të vërtetë!  
 65. Sot Ne ua mbyllim gojë të atyre, Neve na flasin duart e tyre, kurse këmbët e tyre dëshmojnë për atë që punuan.  
 66. E sikur të duam Ne do t’ua verbonim sytë e tyre, se ata do ta mësynin rrugën, po si do të shihnin?  
 67. Dhe sikur të duam, do t’i kishim gjymtuar ata në vend, e nuk do të mund të shkonin, as para, as prapa.  
 68. E atij që i japim të jetojë gjatë, e dobësojmë në krijimin e tij. A nuk janë duke menduar?<sup>309</sup>  
 69. Ne, as nuk ia mësuam atij (Muhamedit) poezinë, e as që i takon

<sup>309</sup> Idhujtarët përveç se nuk besonin bënin tallje e thoshin kur do të vijë Kijameti. Zoti iu tha, se do t’ju vijë papritmas dhe shpejt, sa nuk do të kenë kohë, as t’i lënë dikujt ndonjë amanet, e as ta shohin familjen e tyre. Pastaj do t’i fryhet Surit, e ju shpejt do të paraqiteni tek Unë, por do ta mjeroni veten pse nuk mbetet në varreza. E ky është ai premtimi që talleshit. Xhenetlinjtë janë në vendet e tyre të këndshme, kënaqen me të mirat e tij, por kënaqësinë më të madhe do ta përjetojnë kur Zoti Mëshirues iu prezantohet dhe iu jep selam. Pejgamberi ka thënë: “Duke qenë xhenetlinjtë të preokupuar më kënaqësitë e xhenetit iu paraqitet një dritë, ngrejnë kokat, kur ja, Zoti i Madhërishtëm iu thotë: Es Selamu alejkum, o xhenetlinj, Ai i shikon ata dhe ata e shikojnë Atë, nuk iu shkojnë sytë tjetërkah derisa të largohet prej tyre, por mbetet drita e Tij, gëzimi ndaj Tij në vendin e tyre.

Atë ditë mëkatarëve iu thuhet veçohuni prej besimtarëve, pse ju e dëgjuat shejtanin, edhe pse u pata porositur dhe treguar, se ai është armiku juaj, se ka humbur shumë të tjerë më parë, u thashë se e vetnja rrugë e shpëtimit është njohja dhe adhurimi ndaj Meje, tashti pra, shijoni dënimin. Gjymtyrët tuaja nuk janë tashti nën sundimin tuaj, Ne komandojmë me to, na flasin duart, na dëshmojnë këmbët, e ju vetëm do të heshtni. Ne iu dhamë të gjitha gjymtyrët e shëndosha, por ju i keqpërdorët. Ne kemi pasur mundësi t’ju bëjmë të gjymtë, të verbër, t’ju japim të jetoni shumë, por ju kthejmë në atë krijimin e parë, ju bëjmë sërish fëmijë. Kjo është fuqia Jonë të cilën është dashur ta kuptoni!



ajo atij, ai (Kurani) nuk është tjetër vetëm se këshillë dhe Kuran i qartë,

70. për t'ia tërhequr vërejtjen atij që është i gjallë (me mend e zemër), dhe dënimi të bëhet meritë për jobesimtarët.

71. A nuk e shohin ata se nga ajo që Ne vetë e shpikëm, iu krijuam atyre kafshët që ata i posedojnë.

72. Dhe ua bëmë ato që t'iu binden atyre, e disave prej tyre u hipin, ndërsa prej disave ushqehen.

73. Ata kanë edhe dobi të tjera në to, edhe pinë (qumësht) prej tyre. A nuk duhet të falënderojnë?

74. Po, shkojnë e në vend të Allahut adhurojnë zota të tjerë, me shpresë se do të ndihmohen prej tyre.

75. Ata nuk mund t'i ndihmojnë ata, por këta (idhujtarët) iu janë bërë ushtri e gatshme e tyre.

76. E ty mos të brengosin thëniet e tyre, Ne dimë çka mbajnë ata fshehtë dhe çka publikojnë.

77. A nuk mendon njeriu, se Ne e krijuam atë prej një pikë uji (fare), kur ja, ai kundërshtar i rreptë.

78. Ai na solli Neve shembull, e harroi krijimin e vet e tha: "Kush i ngjall eshtrat duke qenë ata të kalbur?"

79. Thuaj: "I ngjall Ai që i krijoi për herë të parë, e Ai është shumë i Dijshëm për çdo krijim.

80. Ai që prej drurit të gjelbër ju bëri zjarrin, e ju prej tij ndizni".

81. A nuk është i fuqishëm Ai, që krijoi qiejt e tokën, të krijojë njerëz sikundër se i krijoi ata? Po, Ai është Krijuesi, i Gjithëdijshmi.

82. Kur Ai dëshiron ndonjë send, urdhri i Tij është vetëm t'i thotë: "Bëhu!" Ai menjëherë bëhet.

83. I Lartë është Ai, që në Dorën e Tij është pushteti mbi çdo send dhe vetëm tek Ai ktheheni.<sup>310</sup>

<sup>310</sup> Pasi i panë dhe i përjetuan të gjitha argumentet mbi fuqinë e Zotit jobesimtarët nuk deshën ta pranojnë të vërtetën, u përpoqën ta quajnë Muhamedin a.s. poet, e Kurantin poezi, e nuk e dinin, se ajo nuk i nevojitet Muhamedit. Ne ia shpallëm Kurantin, që me të të thërrasë ata që janë të gjallë, që kanë mendje e zemër të shëndoshë, e jo ata që të gjallë janë, por ndjenjat i kanë të vdekura.

Nuk i shikuan të mirat, që ua dhuroi Zoti e ta falënderojnë, por adhuruan idhuj, të cilët i gdhendën vetë dhe vetë i ruajtën si ushtri, pse idhujt nuk mund ta ruajnë as veten, e lëre më të tjerët.

Ubej ibni Halefi vjen te Pejgamberi a.s. me një asht të mykur njeriu dhe duke u tallur e afron drejt Pejgamberit e i thotë: A mendon ti, o Muhamed, se Allahu do të na ngjallë

## 37. SURETUS – SAFAT

*E zbritur në Mekë, pas sures En'am, ajete: 182*

*Surja fillon me përshkrimin e engjëjve të lartë e fisnikë, të cilët zbatojnë detyrat në mënyrën më precize. Më vonë përmenden edhe xhinët, se si ndiqen me një zjarr të posaçëm, i cili i djeg dhe me këtë refuzohen të gjitha ato mite të kohës së xhabilitetit, sipas së cilave mendohet se xhinët kanë një afërsi ndaj Zotit.*

*Për të përforcuar edhe më shumë bindjen e besimit, përmendet ajo biseda ndërmjet besimtarit dhe jobesimtarit, sa ishin në këtë jetë, dhe përfundimi i tyre në jetën tjetër, në xhenet dhe në xhebenem.*

*U bëhet një vështrim i shkurtër tregimeve për Nuhun, Ibrahimin, Musain, Harunin, Iljasin dhe Lutin, por më në detaje përshkruhet tregimi për Ibrahimin me të birin e tij Ismailin, përmes të cilit besimtarët duhet të marrin përvojë e mësim, se si duhet të jenë të vendosur në zbatimin e urdhrit të Zotit, dhe si duhet të jenë të qëndrueshëm në rastet e sprovave të ndryshme, e si shembull është besimi dhe zbatimi i urdhrit të Ibrahimit, e sabri dhe respekti i Ismailit.*

*Kjo sure përfundon me sqarimin, se ndihma e Zotit është e pranishme ndaj pejgamberëve, ndaj besimtarëve të sinqertë gjithnjë, në dynja e ahiret.*

*Qubet: "Suretus Safati" – kaptina e të rreshtuarve në rreshta, e si përkujtim ndaj rrethit të lartë të engjëjve, të cilët kurrë nuk i ndahen adhurimit, lavdërimit, madhërimit të Zotit xh. sh.*

pa si të bëhemi si ky? - Pejgamberi i tha: "Po, të ringjall ty dhe të fut në zjarr!" Është për t'u habitur me njeriu, që nuk e studion zanafillën e vet dhe bën polemikë me thënie të Zotit. Për Zotin që krijoi gjithçka ekziston, nuk është vështirë t'i ringjallë njerëzit e vdekur. Ai nuk ka nevojë për ndonjë mund a përpjekje, pse sendin që dëshiron, mjafton vetëm t'i thotë "Bëhu", ai bëhet. Njerëzit duke e krahasuar fuqinë dhe mundësinë e vet, gabojnë ndaj Zotit dhe iu duken të pamundshme çështjet për të cilat Ai ka thënë: Po. Larg të metave që i përshkruajnë kundërshtarët është Allahu, sundimi i të cilit mbretëron mbi çdo send në gjithësi.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures Ja Sin. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

## 37. SURETUS - SAFAT

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Beto hem në të radhiturit (melaiKET), që në rreshta (safa) qëndrojnë!
2. Dhe në nxituesit, që me nxitim shtyjnë!
3. Dhe betohem në lexuesit, që lexojnë përkujtimin,
4. është e vërtetë se Zoti juaj është vetëm Një!
5. Zoti i qiejve dhe i tokës e çka ka mes tyre dhe Zoti i lindjeve (të yjeve).
6. Vërtetë, Ne kemi stolisur qiellin më të afërt (të Dunjasë) me bukurinë e yjeve,
7. dhe me mbrojtje prej çdo djalli të prishur,
8. ashtu që nuk mund të përgjojnë parinë më të lartë (engjëjt më të zgjedhur), pse gjuhen me shkëndija nga të gjitha anët.
9. Ata janë të përzënë dhe do të kenë një dënim të përherëshëm,
10. përveç atij që rrëmben vullshëm, po atë e ndjek ylli që e djeg.
11. Ti pra, pyeti ata (idhujtarët): a janë ata krijesë më e fortë, apo çka Ne krijuam. Ne i krijuam ata prej një balte që ngjitet.
12. Por ti je i habitur, e ata tallen.
13. E kur këshillohen, ata nuk marrin parasysht këshillën.
14. E kur shohin ndonjë mrekulli, ata nxitin në përqeshje.
15. Dhe thanë: “Ky (Kurani) nuk është tjetër vetëm se magji e kulluar.
16. A, pasi të vdesim ne, të bëhemi dhe e eshtra të kalbur, a do të ringjallemi?
17. A edhe të parët tanë të hershëm?
18. Thuaj: “Po, madje ju do të jeni të nënçmuar!”
19. Ajo do të jetë vetëm një britmë, kur ja, ata të ngritur shikojnë,
20. e thonë: “O të mjerët ne, kjo është Dita e Gjykimit!”
21. Kjo është dita e ndasisë, që ju e konsideruat rrenë.
22. Tuboni ata që ishin zullumqarë, shoqërinë e tyre dhe ata që i adhuruan,
23. (që i adhuruan) pos Allahut, orientoni rrugës së xhehimit (zjarrit)!
24. Ndalni ata, sepse do të merren në përgjegjësi.
25. Çka keni që nuk ndihmoni njëri-tjetrin?<sup>311</sup>

<sup>311</sup> Betimi i shprehur në ajetet e para, kuptohet prej shkronjës “V” - vavul kasemi, i thuhet në arabishte. Zoti betohet në çka të dojë, e njerëzit nuk kanë të drejtë të betohen

26. E ata sot janë dorëzuar në tërësi.
27. E kthehen e ia hedhin përgjegjësinë njëri-tjetrit.
28. (Të shtypurit) iu thonë (atyre të parëve): “Ju ishit që na vinit neve nga ana e djathtë (na pengonit prej të vërtetës).
29. Ata (paria) iu thonë: “Jo, ju vetë nuk ishit besimtarë.
30. Ne nuk kemi pasur ndonjë pushtet ndaj jush, por ju vetë ishit që nuk respektuat (porositë e Zotit).
31. E ajo thënia (premtimi) e Zotit tonë u vërtetua kundër nesh, e s’ka dyshim se ne po e shijojmë (dënimin).
32. Ne u ofruam juve rrugën e humbjes, ashtu sikurse edhe vetë ishim të humbur”.
33. Dhe atë ditë ata do të jenë në dënim të përbashkët.
34. Kështu Ne veprojmë me kriminelët.
35. Për arsye se kur iu thuhej atyre: “Nuk ka të adhuruar të vërtetë përveç Allahut, ata e mbanin veten lart.
36. Dhe thoshin: “A do t’i braktisim ne zotat tanë për një poet të çmendur?”
37. Jo (nuk është çka thonë ata), por ai ua solli të vërtetën dhe vërtetoi të dërguarit e parë.
38. Ju, patjetër do ta përjetoni dënimin më të ashpër.
39. Dhe nuk ndëshkoheni për tjetër, përveç për atë që vepruat.
40. Me përjashtim të robërve të Allahut, që ishin të sinqertë,
41. të tillët janë ata që kanë furnizim të dalluar,

në diçka tjetër, përpos Allahut. Betimi zakonisht bëhet për të vërtetuar ndonjë send a çështje. Atë që e thotë Zoti është e vërtetë e sigurt, edhe pa betimin e Tij, mirëpo përderisa njerëzit janë mësuar të betohen mes vete për të larguar dyshimin, Zoti betohet, pse është mëshirues ndaj robërve të vet dhe në këtë mënyrë i ndihmon edhe më shumë në forcimin e besimit të tyre. Këtu duhet t’i përcjellim me vëmendje këto betime, pse betuesi është Zoti. Vetë betimi i Zotit në engjëjt na jep të kuptojmë për rëndësinë e tyre. Engjëjt e rreshtuar në radhë, na paraqesin urtësinë e tyre në adhurim ndaj Zotit, në zbatimin e detyrave me kujdes të madh. Engjëjt që shtynë dhe nxisin janë ata, që i vënë në lëvizje retë, që ndalin njerëzit prej punëve të këqia, e engjëjt që lexojnë janë ata që iu sjellin peygamberëve shpalljet e Zotit, iu sjellin në kujtesë përkujtimin ndaj Zotit njerëzve të mirë.

Qielli më i afërt është i stolitur me yje për tri çështje: të goditen e të digjen xhinët, që përpiqen të vështrojnë se çka bisedohet tek engjëjt më të lartë, t’i ndihmojnë njerëzit, që me dritën e tyre të orientohen dhe si bukuri e vetë qiellit. Peygamberi dhe besimtarët mahniten kur lexojnë këto pjesë të Kuranit që tregojnë për madhësitinë e pakufishme të Krijuesit, ndërsa jobsimtarët përqeshin Muhammedin a.s. për këtë lexim, mohojnë mundësinë për ringjallje, por për këtë qëndrim të tyre do të vajtojnë veten në Ditën e Kijametit.

42. pemë të llojlojshme, ata janë të nderuar,  
 43. në xhenete të begatshme,  
 44. të mbështetur në kolltukë me fytyrë nga njëri-tjetri.  
 45. Atyre iu bëhet shërbim me gota (me verë) nga burimi,  
 46. e bardhë (vera), që ka shije të këndshme për ata që e pinë.  
 47. Prej asaj nuk ka dhimbje koke, e as që ata do të dehen nga ajo.  
 48. E pranë tyre janë (hyritë) symëdhatë me shikim të përlulur,  
 49. sikur ato të jenë inxhi e paprekur (dhe e ruajtur).  
 50. I qasen njëri-tjetrit e bisedojnë.  
 51. Prej tyre njëri flet e thotë: “Unë kam pasur një farë miku,  
 52. që thoshte: “A je ti prej atyre që besojnë se  
 53. kur të jemi vdekur, të jemi bërë dhe e eshtra të kalbur, do të jemi  
 të shpërblyer për vepra?”  
 54. Ai (besimtari në xhenet) thotë: “A vini ju të shikojmë?”  
 55. Ai shikon dhe e vëren atë (mikun) në mes të xhehenemit.  
 56. Ai thotë: “Betohem në Allahun, për pak më rrezove (në xhehenem)  
 edhe mua.  
 57. Dhe sikur të mos ishte dhuntia e Zotit tim, unë do të isha bashkë  
 me ty në zjarr.  
 58. Dhe ne nuk do të vdesim më.  
 59. Përveç asaj vdekjes sonë të parë dhe ne nuk do të dënohemi më!”  
 60. Vërtet, ky është ai sukcesi i madh!  
 61. Për një shpërblim të këtyllë le të veprojnë vepruesit.<sup>312</sup>

<sup>312</sup> Mohuesit e të vërtetës përpiqen t’ia hudhin fajin njëri-tjetrit, dhe ata që kishin qenë më të dobët në dynja iu thonë atyre që kishin qenë si prijës: Ju na erdhët nga e djathta, nga e vërteta, nga feja dhe na penguat prej saj, ose na erdhët me betim, e ne ju besuam, ose na erdhët nga ana e djathtë, që ndër arabë ishte shenjë fatbardhësie etj.

Paria përgjigjen, se ata nuk bënë tjetër përveç asaj që ishin edhe vetë, iu vumë juve në rrugë të gabuar, ku ishim edhe vetë, por jo me dhunë, prandaj edhe ne edhe ju e merituum.

I ashpër është dënimi i zjarrit, por kur iu thuhej atyre se s’ka Zot tjetër pos Allahut, ata bëheshin kryeneçë e thoshin: a do t’i lëmë zotat tanë për fjalët e Muhamedit, për fjalët e një poeti, e të çmenduri?

Njerëzit e sinqertë, besimtarët e denjë do të jenë në xhenete të begatshme, e përveç ushqimeve të llojlojta, kolltukëve, do t’iu bëhet shërbim edhe me pije, me gota të mbushura me verë të bardhë si bora, të marrë prej vetë burimit në xhenet, verë që nuk shkakton kokëdhembje, as dehje, është plot shije. Pranë vetes kanë edhe hyritë, syzeza e symëdha. Kënaqen në biseda mes vete. I përkujtojnë ngjarjet e dynjasë, shkojnë e i shohin ata që, edhe nuk besonin, edhe përpiqeshin t’i largojnë prej besimit, edhe të tjerët, duke iu thënë se nuk ka ringjallje, nuk ka shpërblim as dënim. Por besimtarët

62. A kjo pritje (me shpërblim të Allahut) është më e mirë, apo pema e Zekumit?
63. Ne atë e kemi bërë provë për zullumqarët.
64. Ajo është një pemë që mbin në fund të xhehenemit.
65. Pema (fruti) e saj është sikurse koka dreqërisht.
66. E ata do të hanë nga ajo dhe do të mbushin barqet prej saj.
67. Pastaj ata do të kenë kundrejt atij ushqimi edhe ujë të valë.
68. Mandej kthimi i tyre është në xhehenem.
69. Ata i gjetën dhe shkuan pas prindërve të tyre të humbur.
70. Ata u ngutën dhe shkelën hapave të tyre (pa menduar).
71. Po, edhe para këtyre (popullit tënd) shumica e popujve të kaluar ishin të humbur.
72. Ne atyre iu patëm dërguar pejgamberë.
73. E shih se si ishte përfundimi i atyre, të cilëve u qe tërhequr vërejtja.
74. Me përjashtim të robërve të Allahut, që ishin të sinqertë.
75. Vërtet Neve na pat thirrur në ndihmë Nuhu, e Ne jemi Përgjegjës të mirë.
76. Dhe Ne e shpëtuan atë dhe familjen e tij prej asaj të keqe të madhe.
77. E pasardhësit e tij i bëmë ata që vazhduan jetën.
78. Dhe Ne ua lamë atë kujtim për njerëzit e ardhshëm.
79. Selam i qoftë Nuhut (prej Allahut e prej krijesave) në mbarë botën (si kujtim ndaj tij).
80. Ne kështu i shpërblejmë të mirët.
81. Vërtet ai ishte prej robërve tanë, që janë besimtarë.
82. E pastaj i përmytëm në një ujë të tjerët (që nuk besuan).<sup>313</sup>

---

tashti tallen me ata në xhehenem e iu thonë: ishim në dynja, vdiqëm, u ringjallëm, tashti më nuk ka vdekje, për neve nuk ka ndëshkim, përgjithmonë jemi në xhenet, shpëtim i madh, për këtë është dashur të veprohet.

<sup>313</sup> Pas përshkrimit të kënaqësive të atyre në xhenet vjen mjerimi i atyre, që do të jenë në xhehenem. Përmendet “shexheretuz Zekum” - pema e neveritur, dhe përmendja e kësaj peme që është në xhehenem dhe që prej saj do të ushqehen banuesit e tij. Kjo shkaktoi polemikë të madhe, sepse kundërshtarët u përpoqën të shërbehen me këtë pemë si të pamundshme dhe ta shpallin Muhamedin rrenacak. Si duket arabët dinin për një pemë të tillë në krahinën Tuhame, e që ishte e idhët dhe me erë shumë të keqe, pra ishte një pemë e keqe. Ka mendime se fjala është për një pemë helmuese, që copëton zorrët dhe lukthin, e ka mendime se kjo ishte pemë e panjohur. Sido që të jetë Kurani përshkruan vuajtjet dhe mjerimet e atyre, që duke mos menduar për fuqinë e të madhit Zot, ndoqën gjurmët e të humburve dhe humbën edhe vetë.

83. Edhe Ibrahimimi ishte i grupit të tij.
84. Kur Zotit të vet iu bind me zemër të pastër.
85. Kur babait të vet dhe popullit të vet iu tha: “Çka është ajo që ju adhuroni?”
86. A në vend të Allahut doni zota të trilluar?
87. Çka është mendimi juaj ndaj Zotit të botëve?
88. Dhe atëherë u lëshoi një shikim yjeve,
89. e tha: “Unë jam i sëmurë!”
90. Ata u kthyen dhe u larguan prej tij.
91. Ai u drejtua kah zotat e tyre dhe iu tha: “A nuk po hani ju?”
92. Çka keni pra, që nuk po flitni?
93. Iu afrua atyre ngadalë, duke u mëshuar me të djathtën (me fuqi).
94. Ata (populli) iu afruan atij me të shpejtë (sigurisht e qortuan).
95. Ai (Ibrahimi) tha: “A adhuroni atë që vetë e keni gdhendur,
96. e Allahu ju krijoi juve edhe atë që e punoni?!”
97. Ata thanë: “Ndërtojani atij një vend dhe hidheni atë në zjarr!
98. Ata i menduan atij një kurth, kurse Ne i mposhtëm ata të nënçmuar”.
99. Ai tha: “Unë po shkoj aty ku më urdhëroi Zoti im, e Ai më udhëzon!”
100. Zoti im, më dhuro mua (një fëmijë) prej të mirëve!
101. Ne e gëzuan atë me një djalë që do të jetë i butë (i sjellshëm).
102. Dhe kur arriti ai (djali), që së bashku me të (me Ibrahimin) të angazhohet në punë, ai (Ibrahimi) tha: “O djali im, unë kam parë (jam urdhëruar) në ëndërr të të pres ty. Shiko pra, çka mendon ti?” Ai tha: “O babai im, punoje atë që urdhërohesh, e ti do të më gjesh mua, nëse do Allahu, prej të durueshmëve!”
103. E kur ata të dy iu dorëzuan urdhrat të Zotit dhe e përmbysi atë në fytyrë (në ballë).
104. Ne e thirrëm atë: “O Ibrahim!”
105. Ti tashmë e zbatove ëndrrën! Ne kështu i shpërblejmë të mirët!
106. Vërtet, kjo ishte sprovë e qartë.
107. Ne e shpaguam atë me një të therur (kurban) të rëndësishëm.

---

Për përpjekjet e Nuhut, të cilat i bëri në emër të Zotit, për mundimet dhe vuajtjet që i përjetoi duke thirrur në besim për Zotin Një, e edhe si babai i dytë i njerëzimit pas Ademit dhe pas vërshimit, mbeti përkujtim i lavdishëm ndër të gjitha krijesat e botës, pra edhe Zoti e përshëndeti me fjalën Selam.

108. Dhe ndaj tij Ne lamë përkujtim të mirë ndër popujt e ardhshëm.
109. Selam (shpëtim e paqe) pastë Ibrahimimi!
110. Kështu, në këtë mënyrë Ne i shpërblejmë bami-rësit.
111. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë besimtarë.
112. Dhe Ne e gëzuam atë me (një djalë tjetër) Is'hakun, pejgamber prej të mirëve.
113. Dhe Ne i dhuruan bekim atij dhe Is'hakut e prej pasardhësve të atyre dyve do të ketë punëmirë e të ndershëm, e edhe dëmtues të hapët të vetvetes.<sup>314</sup>
114. Vërtet Ne u dhamë të mira Musait e Harunit.
115. I shpëtuam ata dhe popullin e tyre prej një mjerimi të madh.
116. Ne iu ndihmuam atyre dhe ata ngadhënjyen.
117. Atyre të dyve ua dhamë librin e përsosur e të qartë.
118. Dhe të dy ata i udhëzuam rrugës së drejtë.
119. Përkujtim të këndshëm ndaj të dyve kemi lënë në popujt e mëvonshëm.
120. (Përkujtimin) "Selamun" - qofshin të mëshiruar Musai dhe Haruni.
121. Kështu, në këtë mënyrë Ne i shpërblejmë bami-rësit.

<sup>314</sup> Rreth veprës dhe jetës së Ibrahimit janë dhënë shpjegime edhe në sure të tjera të Kuranit, por në çdo rrefim për të, si dhe për pejgamberët e tjerë ka diçka, që nuk është thënë në rrefimin tjetër, prandaj edhe pse duket si përsëritje, në realitet nuk është ashtu. Këtu përmendet rasti kur Ibrahim i shikon yjet, dhe thotë se ishte i sëmurë, prandaj nuk shkoi me ta në kremte, e kishte vendosur të mbetet vetë dhe t'i thyej idhujt. Thuhet se ishin shtatëdhjetë e dy statuja të stolive të ndryshme, madje edhe të arit.

Populli vinte e vendoste para statujave lloje të ndryshme ushqimesh, si flijim në mënyrë që atyre t'i u shtohet bereqeti, prandaj ai iu thoshte atyre: "pse s'po hani?" Me një sopatë që kishte me vete Ibrahim i theu ato dhe kur i pa ashtu të thyera populli gati u çmend. Ata vendosin ta djejin, por Zoti e shpëton. Pasi largohet prej atij populli, e lut Zotin t'i falë ndonjë fëmijë e Ai i fal Ismailin. Për fëmijën që do t'i lindet Zoti e gëzon me tri përgëzime: do të jetë djalë, do të arrijë moshën për të qenë i vetëdijshëm në sjellje dhe do të jetë i dëgjueshëm. Kur arrin Ismaili t'i bashkohet në punë babait të vet Ai frymëzohet prej Zotit, se duhej të therte djalin. Ibrahim i tregon ëndrrën, por kërkon edhe mendimin e djalit, ashtu që puna t'i vijë më lehtë. Vërtet, djalë i dëgjueshëm, i mbështetur, se do t'i japë durim Allahut, babait të vet i tha zbatoje urdhrin e Zotit. Ibrahim i dashuri i Zotit, mbeti përkujtim i dalluar ndër të gjithë njerëzit, prandaj të gjithë e nderojnë, e lavdërojnë dhe i shprehin mirënjohje.

Pas një farë kohe i fal Zoti edhe një djalë, Is-hakun, prej gruas Sarës, e nëna e Ismailit e kishte emrin Haxhere. Këtu jepet shenjë, se prej pasardhësve të tij do të ketë njerëz shumë të mirë, por edhe të këqij, e ky është një fakt se prej të mirit lindet edhe i keqi, por kjo nuk është e metë as turp për të mirin.



122. Vërtet, ata të dy ishin besimtarë nga robërit Tanë.
123. Edhe Iljasi ishte prej të dërguarve Tanë.
124. Kur ai popullit të vet i tha: “A nuk jeni kah frikësoheni?”
125. A e adhuron “Baël-in” (emër i një statuje), e braktisni adhurimin ndaj më të mirit që është Krijues?
126. Allahun, Zotin tuaj e të prindërve tuaj të hershëm!!”
127. Ata e përgënjeshtruan, prandaj ata medoemos janë të sjellë në xhehenem.
128. Me përjashtim të robërve besnikë ndaj Allahut.
129. Edhe ndaj tij kemi lënë përkujtim të mirë në të ardhshmit.
130. “Selamun” - qoftë i mëshiruar Iljasi (ose edhe besimtarët e Iljasit).
131. Kështu, në këtë mënyrë Ne i shpërblejmë bamirësit.
132. S’ka dyshim, ai ishte besimtar nga robërit Tanë.
133. Edhe Luti, pa mëdyshje ishte prej të dërguarve Tanë.
134. Kur Ne e shpëtuan atë dhe tërë familjen e tij bashkë,
135. përveç një plake (grua e tij) që mbeti me të dënuarit.
136. Pastaj të tjerët i rrënuam.
137. E ju (mekas) me siguri kaloni atypari në mëngjes (ditën)
138. “e në mbrëmje (natën). Pra, a nuk mblidhni mend?
139. Edhe Junusi ishte një nga të dërguarit Tanë.
140. Kur iku tek anija që ishte e mbushur plot (udhëtarë).
141. E ai mori pjesë në short, po humbi (i ra shorti atij).
142. Dhe atë e gëlltiti peshku duke qenë se ishte që e meritoi qortimin.
143. E sikur të mos ishte ajo që ai kishte qenë prej atyre që shumë e përmendin Zotin,
144. ai do të mbetej në barkun e tij deri në Ditën e Ringjalljes.
145. E Ne e hodhëm në një tokë pa bimë (shkretëtirë), ndërsa ai ishte i sëmurë.
146. Dhe Ne bëmë që për të të mbijë një bimë (t’i bëjë hije) nga kungulli.
147. Ne (pastaj) e dërguam atë te njëqind mijë e më shumë.
148. E ata i besuan, e Ne ua vazhduam atyre të përjetojnë për deri në një kohë.<sup>315</sup>

<sup>315</sup> Pas rrëfimit për Ibrahimin, i cili edhe quhet babai i pejgamberëve, sepse në mes të Nuhut e Ibrahimit, që thuhet se ishte një periudhë prej dy mijë e gjashtëqind e

149. E ti (Muhamed) pyeti ata (idhujtarët): “A të Zotit tënd janë vajzat, kurse të tyre djemtë?”
150. Apo Ne i krijuam engjëjt femra, e ata ishin dëshmitarë (kur Ne i krijuam engjëjt femra)?!
151. Vini re se si ata nga trillimet e tyre thonë:
152. “Allahu ka lindur!” S’ka dyshim, se ata janë gënjeshtarë (kur thonë se engjëjt janë bijat e Zotit).
153. A thua vajzat Ai i ka bërë më të zgjedhura se djemtë?
154. Po ç’keni ju kështu, si po gjykoni ashtu?
155. A nuk jeni duke menduar?
156. A mos keni ju ndonjë argument të sigurt?
157. Silleni pra, librin tuaj, nëse është si thoni ju!
158. Ata (idhujtarët) pohuan mes Tij e mes engjëjve (xhinëve) lidhmëri farefisnore, po xhinët e dinë se ata (idhujtarët) janë të hedhur në zjarr.
159. Allahu është i pastër nga ajo çka i përshkruajnë.
160. Ata (engjëjt) janë vetëm robër të sinqertë të Zotit (ata nuk i përshkruajnë gjë).
161. E as ju dhe as ata që i adhuron,
162. nuk mund ta vini në sprovë askënd ndaj Atij (besimit në Zotin),
163. përveç atij që është i gjykuar për xhehenem.
164. E nuk ka prej nesh (grupit të engjëjve), që nuk e ka vendin (detyrën, pozitën) e vet të njohur.
165. Edhe ne (engjëjt) jemi të rreshtuar (në adhurim),

---

dyzet vjetësh përmenden vetëm dy pejgamberë, Hudi dhe Salihu, e gjithashtu edhe para Nuhut përmenden: Ademi, Idrisi, Shiti; numri më i madh i pejgamberëve duket se rrjedhin prej pasardhësve të Ibrahimit; bëhet një rrëfim i shkurtër edhe për disa pejgamberë si: Musai, Haruni, Iljasi, Luti dhe Junusi. Populli i Iljasit adhuronte një idhull të madh dhe e quanin Ba’l, e vendi ku gjendej quhej Bekk, dhe ashtu, edhe tashti ai vend quhet “Ba’lebekkë” gjendet diku në Lindjen e Afërt, atëherë ishte territor i Shamit. Për Junusin thuhet, se u largua nga populli, që e përgënjeshtroi pa i ardhur urdhri u largua prej tij në një bregdet, aty hasi në një anije të mbushur përplot. Erërat dhe valët e detit e tronditën anijen, drejtuesit e anijes thanë, se aty është një njeri që ka ikur prej zotërisë të vet, ai duhet ta hedhë veten në ujë për të shpëtuar anija pa u fundosur. Në mes tyre u hodh shorti dhe i ra Junusit, e ai kërcëu në det, e kapi peshku, kuptohet e dinte veten se kishte gabuar. Mirëpo ai kishte qenë njeri shumë adhurues ndaj Zotit, Madhëria e Tij e urdhëron peshkun dhe ai e hedh në breg. Vendi ku del ai ishte pa asnjë bimë, e ai ishte i molisur, për ta shpëtuar nga vapa dhe nga insektet, Zoti bën që të mbijë një bimë nga familja e kungullit, që ka hije të dendur dhe insektet nuk i afrohen dhe ashtu e shpëton.

166. Dhe ne jemi që i bëjmë tesbih (mohojmë se Ai ka të meta).
167. Po edhe pse ata ishin që thoshin:
168. Sikur të gjendej tek ne ndonjë libër nga të parët,
169. ne do të ishim robër të Allahut, të sinqertë.
170. Po (kur iu erdhi libri) ata e mohuan atë (Kuranin), e më vonë do të kuptojnë.
171. E tashmë fjala (premtimi) e jonë u është dhënë më parë robërve tanë të dërguar,
172. se ata, pa dyshim do të jenë të ndihmuar.
173. Dhe se ushtria jonë do të jenë ata ngadhënjyeshit.
174. Prandaj për një kohë, ti (Muhamed) hiqju tyre.
175. E ti vështroji ata, se edhe ata do ta shohin (ndihmën tonë ndaj juve besimtarëve).
176. A mos po kërkojnë shpejtimin e ndëshkimit tonë?
177. E kur të vjen ai (dënimi) në territorin e tyre, mëngjes i shëmtuar do të jetë për ata, që iu ishte tërhequr vërejtja.
178. E ti largohu për një kohë prej tyre,
179. Dhe ti vështroji, se edhe ata më vonë do të shohin.
180. I Pastër e i Lartë është Zoti yt, Zoti i Gjithfuqishëm nga ajo që ata i përshkruajnë.
181. Çdo e mirë qoftë ndaj të dërguarve.
182. Dhe lavdia i qoftë Allahut, Zotit të gjithësisë!<sup>316</sup>

<sup>316</sup> Pas rrefimit për pejgamberët, dhe për ndëshkimet që përjetuan popujt e padëgjueshëm, përshkruhet qëndrimi i idhujtarëve mekas, të cilët shpifnin trillime, se gjoja engjëjt janë bija të Zotit, se Zoti ka fëmijë, se në mes Zotit dhe engjëjve (ose xhinëve) ekziston një lloj lidhmërie farefisnore, ose lidhmëri miqësore. Zoti xh. sh. përmes Kuranit sjell argumente bindëse, të cilat edhe në mënyrë logjike mposhtin thëniet e trilluara të idhujtarëve. Së pari ata thonin se engjëjt janë femra, e Zoti ju thotë se ju nuk ishit prezentë kur Unë i krijova engjëjt, prandaj ju nuk dini asgjë, vetëm se shpifni. Ju shpifni edhe kur thoni se Zoti i vlerësoi vajzat më shumë se djemtë, e Zoti ju thotë, a mos keni ndonjë fakt për çka thoni, silleni librin dokumentues, që po ju mëson ashtu.

Përpjekjet e idhujtarëve me idhujt e tyre janë të kota, pse besimtarin e sinqertë ata nuk mund ta sprovonjë me ato thënie, përveç atyre që janë të përgatitur për xhehenem.

Engjëjt janë krijesa të Zotit, që siç thonë ata vetë: secili prej nesh e dimë dhe e kemi të kaktuar detyrën, dhe për zbatimin e saj gjithnjë jemi të rreshtuar duke madhëruar Zotin Fuqiptotë prej shpifseve që ia mveshin idhujtarët. Para se të kishin libër arabët idhujtarë thoshin, se sikur të kishim pasur ndonjë nga librat e shpallur më herët, ne do të ishim besimtarë të sinqertë, por gënjeshtro e tyre u zbulua kur erdhi Kurani, sepse po ata të njëjtit e mohuan. Ndihma e Zotit ndaj pejgamberëve, ndaj besimtarëve është e garantuar qysh herët, prandaj i thuhet pejgamberit tonë: “Hiqju prej tyre, se edhe ti, edhe ata keni për ta parë premtimin e Allahut!”

## 38. SURETU - SAD

*E zbritur në Meke, pas Suretul Kameri, ajete: 88*

*Kjo sure fillon me betimin në Kuran, me mrekullinë që iu shpall Pejgamberit të popullit të pashkolluar arab, që përmbledh rregulla e këshilla të nivelit më të lartë dhe tregime magjepëse, të cilat dokumentojnë se Kurani është e vërtetë e thënë prej Zotit, dhe se Muhamedi a.s. është pejgamberi i dërguar. Ajo parashtrohet çështjen e besimit, se Zoti është një dhe mohimin e habinë e idhujtarëve ndaj mësimëve të Muhamedit, sipas të cilave zhvlerësohen të gjithë zotat e tjerë, që ata i adhuronin, e i thërret të besojnë vetëm Zotin një, Allahun.*

*Aty përshkruhen tregime rreth disa pejgamberëve, të cilat ia lehtësojnë vuajtjet dhe mundimet, që Muhamedi përjetonte prej kundërshtarëve në Mekë. Përshkruhen tregimet për Davudin dhe Sulejmanin, pejgamberë, të cilët ishin edhe mbretër, edhe disa sprovime e telashe që ata patën gjatë jetës së tyre, si dhe sprovimet e pejgamberit Ejub. Përmes tregimeve për këta dhe për pejgamberë të tjerë jepet një vështrim i shkurtër, por i qartë për ligjin e Zotit, i cili ka të bëjë me sprovime edhe ndaj njerëzve më të dashur e më të zgjedhur të Tij.*

*Përveç argumenteve të tjera që japin të kuptosh, se kjo botë nuk është krijuar pa një qëllim të caktuar dhe pas kësaj pa tjetër duhet të pasojë jeta në botën tjetër jepen edhe sqarime për detyrën themelore të të gjithë pejgamberëve të nderuar.*

*Qubet: "Suretu Sad", që është një prej shkronjave të alfabetit arab, për të dhënë të kuptohet se Allahu e bëri libër të mrekullueshëm Kuranin e formësuar, po prej këtyre shkronjave.*

---

Prej Sha'biut mursel e prej Aliut merfuë thuhet, se Pejgamberi ka thënë: "Kush dëshiron shpërblimin me peshë më të madhe, le t'i thotë në fund të lutjes së tij këto tri ajete... Subhane rabike..."

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës "Es Safati". Falënderuar qoftë Allahu i Madhëruar!

## 38. SURETU - SAD

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Sad, betohem në Kuranin, që është përplot përkujtime (është i famshëm dhe s'ka dyshim se është mrekulli).
2. Por ata që nuk besuan janë në kryeneçësi e kundërshtim.
3. Sa gjenerata para tyre i kemi asgjësuar, të cilët lutën për shpëtim, po nuk ishte koha e shpëtimit.
4. Ata (idhujtarët) habiten, sepse iu erdhi peygamberi nga mesi i tyre, e mosbesimtarët thanë: “Ky është magjistar, gënjeshtar”.
5. A mendon ai t'i bëjë zotat Një Zot? Vërtet, kjo është gjë shumë e çuditshme!
6. Paria nga mesi i tyre shkoi duke i thënë njëri-tjetrit: vazhdoni të jeni të qëndrueshëm në adhurimin e zotave tuaj, pse kjo është një gjë e kurdisur.
7. Ne nuk kemi dëgjuar diçka të këtillë në popullin (në fenë) e fundit; kjo nuk është tjetër, pos një trillim!
8. A mos atij, nga mesi ynë iu zbrit Kurani? Jo, por ata janë në dyshim ndaj Kuranit Tim, por edhe për shkak se ende nuk e kanë shijuar dënimin Tim.
9. A mos i kanë ata depot e mëshirës së Zotit tënd, Ngadhënjyësit, Dhuruesit!
10. A mos është i tyre pushteti i qiejve e i tokës dhe çka ka ndërmjet tyre? Pra, le të rreken me shkaqet (deri në qiell e të komandojnë)!
11. (Ata janë) Një ushtri e grupacioneve që është aty, ajo është e thyer.<sup>317</sup>

<sup>317</sup> Paria e kurejshitëve me në krye Ebu Xhehlin shkojnë te xhaxhai i Pejgamberit, Ebu Talibi dhe i ankohen, se Muhamedi i fyen zotat e tyre, prandaj do të ishte mirë ta thërrasësh dhe ta ndalosh. Çoi dhe e thirri, e ai erdhi dhe kur hyri brenda një vend pranë xhaxhait të tij ishte i zbrazët. Duke u frikësuar se do të ulëj në vend të lartë Muhamedi a.s., u ngut Ebu Xhehli dhe shkoi e e zuri atë vend, kurse Muhamedi u ul te dera.

Ebu Talibi i tha: djalë i vëllait tim, çështë që ky popull po ankohet se ti i fyen zotat e tyre dhe... dhe...

Pejgamberi tha: Xhaxha, unë dua prej tyre vetëm një fjalë, ta thonë atë, e të gjithë arabët do t'iu nënshtrohen atyre, madje edhe të tjerë, joarabë, Të pranishmit thanë: një fjalë, jo një po dhjetë, e thuaje cila është ajo? Pejgamberi u tha: “La ilahe illell-llah”... Atëherë të trishtuar i mblodhën plaçkat dhe u çuan, duke thënë: Të gjithë zotat don t'i bëjë një

12. Përgënjeshtuan para tyre populli i Nuhut, Adi dhe Faraoni i ngrehinave të mëdha.
13. (Përgënjeshtuan) Edhe Themudi, edhe populli i Lutit, dhe banorët e Ejkes. Ato ishin grupacione (kundërshtare).
14. Secili prej tyre përgënjeshtroi të dërguarit, prandaj i gjeti dënimi Im.
15. Po edhe këta nuk janë duke pritur tjetër vetëm se një ushtimë, që nuk ka të përsëritur.
16. Ata edhe thanë: “Zoti ynë, ngutna pjesën tonë para Ditës së Përgjegjësive (Gjykimit)!”
17. Ti duro ndaj asaj që thonë ata, dhe përkujto robin Tonë Davudin, të fuqishmin (në fe e trup), vërtet ai gjithnjë i drejtohej Allahut.
18. Ne ia nënshtruam kodrat, që së bashku me të bënin tesbih mbrëmje e mëngjes,
19. edhe shpezët e tubuara, të gjitha, vetëm Atij i ishin drejtuar.
20. Ne ia forcua edhe sundimin atij, i dhamë mençuri dhe aftësi në gjykime.
21. A të ka arritur lajmi i palëve ndër gjykuese, kur kaluan prej së larti në dhomën ku lutej.
22. Kur hynë te Davudi, ai u frikësua prej tyre, po ata i thanë: “Mos ki frikë, ne jemi dy palë në kundërshtim, që i kemi bërë padrejtë njëri-tjetrit, prandaj ti gjyko me drejtësi mes nesh e mos shmang, dhe udhëzoni në rrugë të drejtë”.
23. Ky miku im i ka nëntëdhjetë e nëntë dele, ndërsa unë e kam vetëm një dhe më ka thënë: “Ma ler mua ta posedoj atë”! Dhe më rëndoi e më mundi me fjalë!

---

zot, gjë e çuditshme. Thuhet se si shkas i atij tubimi shpallet kjo pjesë e Kuranit, ku Zoti betohet për famën dhe për madhësitinë e Kuranit të shpallur prej Tij, e kumtuar Muhamedit a.s. Ata nuk gjenin të meta në Kuran, por nuk besonin nga kryeneçësia dhe armiqësia, e nuk mendonin, se kur janë ndëshkuar popujt para tyre e lutnin Zotin t'i shpëtojë, por pas kohe.

I bënë vërejtje Muhamedit a.s., se si ai të jetë peygamber, e jo ndonjë i pasur e i autoritetshëm nga mesi i tyre, madje si mund të komandojë me gjithësinë vetëm një Zot, e më në fund i thoshin popullit të vet: Mos lëshoni pe' ndaj zotave tuaj, se ky është plan i Muhamedit.

Kurani iu thotë: A mos ata e kanë në dorë ta bëjnë Peygamber atë që duan? A mos e kanë në duar sundimin e qiejve e të tokës, pra le të ngjiten lart e le të komandojnë prej atje. Mandej i thotë Peygamberit: Mos u trondit, ata janë një grup i vogël që fundin e kanë të humbur.

24. Ai (Davudi) tha: “Ai ka bërë padrejtësi ndaj teje me kërkimin e deles tënde (për t’ia bashkuar) te delet e veta. Është e vërtetë, se shumica prej ortakëve i bëjnë padrejtësi njëri-tjetrit, me përjashtim të atyre që kanë besuar dhe punuar vepra të mira, por të tillë janë pak!”, e Davudi mendoi se Ne e kemi vënë në sprovë atë, prandaj kërkoi falje nga Zoti i vet, ra i përkulur dhe u pendua.

25. Ne atë ia falëm atij dhe ai është i afërt te Ne dhe ka përfundim (ardhmëri) të mirë.

26. O Davud: “Ne të kemi bërë sundimtar në tokë, e ti pra gjyko me drejtësi mes njerëzve, e mos shko pas dëshirave, se ato të shmangin prej rrugës së Allahut. Ata që largohen prej rrugës së Allahut i pret dënim i rëndë, për shkak se e harruan Ditën e Përgjegjësisë”.<sup>318</sup>

27. Ne nuk e krijuam qiellin e tokën dhe çka ka në mes tyre pa qëllim (shkel e shko), ai është mendim i atyre që nuk besuan, pra dënimi me zjarr është mjerim për ata që nuk besuan.

28. A mos do t’i barazojmë ata që besuan dhe bënë vepra të mira me ata që bënë shkatërrime në tokë, apo do t’i konsiderojmë njësoj si të ruajturit prej të këqijave, si ata që janë mëkatarë?

29. (Ky është) Libër i begatshëm, Ne ta shpallëm ty këtë, që t’i

<sup>318</sup> Përmenden qëndrimet e këqija të popujve të mëparshëm ndaj pejgamberëve, që iu dërgoheshin. Pejgamberit tonë i duhet të jetë i durueshëm e të përkujtojë pejgamberin Davud, i cili ishte i durueshëm, mirënjohës dhe shumë i devotshëm. Përveç mrekullive të përmendura, siç ishin shpezët, që kur ishin duke fluturuar në ajër dhe dëgjonin zërin e Davudit duke lexuar Zeburin, ndaleshin në ajër dhe i bashkoheshin lutjes së tij. Ashtu bënin edhe kodrat, por ishte me rëndësi edhe ajo, se ai kishte pushtet të fortë dhe ishte shumë i mençur e orator i mirë. Tregimin rreth Davudit dhe të atyre të dyve që ishin në konflikt, duhet ta kuptojmë ashtu si e parashtron Kurani, e jo sipas trillimeve që kanë burim prej jehudive.

Në të vërtetë, Davudi e kishte programuar kohën e veprimit të vet, ashtu që një kohë qëndronte në postin e vet dhe drejtonte punët e përgjithshme të njerëzve, kurse kohën tjetër e kalonte duke iu lutur Zotit në një kthinë të posaçme, që ishte faltore e tij. Një ditë, duke qenë kah lutet dy njerëz i hynë brenda, jo nga dera, por prej pullazit. Davudi frikësohet, se mos kanë ndonjë qëllim të keq, por ata i tregojnë se kanë punën e vet dhe kërkajnë gjykim të drejtë prej tij. Davudi këtu bën dy gabime: njërin duke mos dëgjuar edhe fjalën e ndërgjyksesit tjetër, ngutet dhe gjykon çështjen, e kjo ishte gabim për gjykatësin. Gabimin tjetër e bëri, kur mendoi se mos ajo paraqitje e tillë e atyre të dyve ishte ndonjë sprovë nga Zoti. Gabimet e veta i vërejtë edhe menjëherë u hodh në lutje duke kërkuar falje prej Zotit, i cili e fali dhe lajmëroi se Davudi është një Pejgamber që ka vend të afërt pranë Zotit dhe shpërblim të mirë.

Tregimi, sipas të cilit njolloset jo vetëm karakteri i Davudit, por edhe i të gjithë pejgamberëve, është i kurditur prej armiqve.

studiojnë argumentet e tij dhe që të marrin mësim prej tij ata që kanë mend.

30. Ne Davudit i falëm Sulejmanin, rob shumë i mirë dhe shumë i kthyer nga Zoti.

31. Kur në një parambrëmje iu shfaqën atij kuaj, që kur ishin të ndalur, rrinin gatitu në tri këmbë, e ishin edhe shumë të shpejtë.

32. E ai tha: “Unë i dhashë përparësi dashurisë së kuajve, ndaj Zotit tim, derisa (dielli) u fsheh dhe perëndoi”.

33. “M’i ktheni ata mua!” Atëherë filloi t’u mëshojë këmbëve e qafave.

34. Ne e sprovuam Sulejmanin dhe i hodhëm në fronin e tij një trup, e pastaj ai u pendua.

35. Tha: “Zoti im, më fal (gabimin), më dhuro asi pushteti që askush pas meje nuk do ta ketë; vërtet, Ti je Dhuruesi më i madh.

36. Ne ia nënshtroam erën, që sipas urdhrit të tij ajo të ecë lehtë dhe nga të dëshirojë ai.

37. Ndërsa djajtë (ia nënshtroam) për çdo ndërtim dhe zhytje në ujë.

38. Dhe të tjerët (djajtë), që ishin të lidhur në pranga.

39. Ky është shpërblimi Ynë, e ti dhuro ose mos dhuro për këtë nuk përgjigjesh.

40. Ai vërtet ka vend të lartë te Ne dhe ardhmëri të mirë.

41. Përkujto edhe robin tonë Ejubin, kur me lutje iu drejtua Zotit të vet: “Djali më ka goditur me mundim e dhembje!”

42. Bjeri me këmbën tënde tokës! Ky është (ujë) i ftohtë, lahes dhe pi.

43. E nga mëshira Jonë dhe mësim për ata që kanë të menduar, Ne ia falëm familjen e tij dhe po aq sa ishin ata.

44. E merre me dorën tënde një deng thupra dhe bjeri me të, e mos e thyej betimin! Vërtet, Ne e gjetëm atë të durueshëm. Sa rob shumë i mirë ishte ai dhe i kthyer te Zoti.

45. Përkujto robërit tanë Ibrahimin, Is’hakun, Jakubin, që ishin të fortë në zbatimin e detyrave dhe largpamës në fe.

46. Ne i pajisëm ata me një virtyt të posaçëm, me përkujtim ndaj botës tjetër.

47. S’ka dyshim, se ata ishin te Ne prej të zgjedhurve më të mirë.

48. Përkujto Ismailin, Eljesan, Dhelkiflin, që të gjithë prej të zgjedhurve.



49. Ky është një përkujtim. E është e sigurt, se ata që janë të ruajtur kanë një ardhmëri të mirë.
50. Xhenetet e Adnit janë me dyer të hapura për ata.
51. Aty do të jenë të mbështetur në kolltukë dhe kërkojnë pemë e pije të llojeve të ndryshme.
52. Ata kanë pranë vetes (hyri) sypërlura të një moshe.
53. Këto janë ato që premtoheshit për Ditën e Llogarisë.
54. Ky është furnizimi Ynë, i cili nuk ka të mbaruar.<sup>319</sup>
55. Kjo është kështu. E për sa u përket atyre që nuk besuan, ata kanë një ardhmëri shumë të keqe,
56. xhehenemin që do të hidhen në të, e sa djep i shëmtuar është ai.
57. Ky është ujë i valë dhe i ndyrë; le ta shijojnë atë!
58. I presin edhe dënime të tjera të llojllojta sikurse ai.

<sup>319</sup> Të gjitha ngjarjet dhe ndodhitë në këtë botë na japin të kuptojmë, se Zoti nuk e krijoi këtë gjithësi shkel e shko dhe pa ndonjë qëllim të caktuar. Natyrisht se nuk do të jenë të barabartë para Zotit, si ai që besoi, e si ai që nuk besoi: ose si ai që bëri punë të mirë dhe si ai që ishte mëkatar. E për të kuptuar të vërtetën Zoti i shpalli Kuranin Muhamedit, kuptohet për të zotët e mendjes. Sulejmani bir i Davudit, pejgamber dhe mbret, rob i mirë te Zoti në një pasdite të vonë përcjell me një kënaqësi të madhe parakalimin e ushtrisë së vet kalorësiake, por i mahnitur prej atyre kuajve të shpejtë si vetëtima u habit derisa perëndoi dielli dhe mbeti pa e kryer lutjen, që kishte për detyrë ta bëjë para mbrëmjes. I zemëruar për këtë lëshim urdhëroi t'i kthehen kuajt t'i godasë me shpatë këmbëve e qafave. Është sprovuar edhe kur një ditë kishte vendosur të kishte marrëdhënie me të gjitha gratë e tij, me qëllim që t'i lindnin fëmijë, e t'i dërgonte luftëtarë në rrugën e Allahut, mirëpo meleku i kishte thënë, që të thotë inshaAllah (nëse doAllahu), po ky e kishte harruar këtë fjalë. Për këtë Allahu e sprovoi, saqë nuk i lindi asnjëra prej grave të tij, përpos njëres, edhe ajo e lindi një gjysmë trupi jo të plotë dhe jo të gjallë, e ky është trupi, që përmendet në ajet. Kur Sulejmani e kuptoi këtë gjë u pendua tek Allahu dhe kërkoi falje prej Tij. Tregimet e tjera rreth gabimeve të Sulejmanit janë të pabaza, sikurse ato të Davudit, prandaj nuk duhet t'i besojmë atyre. Ejubi është një pejgamber i njohur dhe shembull për durueshmërinë që tregoi. U sprova me humbjen e familjes, të pasurisë, e edhe më rëndë me një sëmundje të gjatë e të padurueshme. Ndoshta qëndroi tetëmbëdhjetë vjet i sëmurë, e kur nuk pati mundësi më për jetë iu lut Zotit për ndihmë. Zoti e urdhëroi t'i mëshojë tokës me këmbë dhe aty gufoi ujë i ftohtë dhe mjekues. Me t'u larë ai u shërua nga sëmundja e trupit, e me të pirë u shërua nga sëmundja e brendshme. Për hir të durueshmërisë së tij Zoti ia ktheu familjen edhe më të madhe, pasurinë dhe shëndetin.

Të gjithë pejgamberët ishin njerëzit më të zgjedhur, më të mirët, prandaj besimtarët duhet të përcjellin me vëmendje shembëlltoren e tyre për çdo rast të jetës së kësaj bote dhe për fitimin e të mirave në botën tjetër të përjetshme. Thuhet se Ejubi ishte betuar ta rrahë gruan me njëqind të rëna. Zoti i tha: "Mëshoji me njëqind thupra në dëng e mos thej betimin."

59. Ky është një grumbull që bashkohet me ju (u thonë engjëjt parisë): “Mos paçin komoditet, as mirëseardhje (thonë paria!” Ata janë që do të digjen në zjarr.
60. Ata (të shtypurit) thonë: “Jo, juve mos ju qoftë as mirëseardhja, as komoditeti; ju jeni që na e përgatitët këtë!” Sa vendqëndrim i keq është!
61. O Zoti ynë, thonë ata: “Atij që na e bëri këtë shtoja dyfish dënimin në zjarr!”
62. Dhe thonë: “Ç’është që nuk po i shohim disa burra, që ne i konsideronim prej të këqijve.
63. E që i kemi pas marrë ata në tallje, a mos na u ka larguar shikimi prej tyre?”
64. Kjo armiqësi ndërmjet banuesve të zjarrit është e vërtetë.
65. Thuaj: “Unë jam vetëm këshillues, e nuk ka ndonjë të adhuruar tjetër të vërtetë përpos Allahut Një, Ngadhënjyësit.
66. Zot i qiejve e i tokës dhe ç’ka midis tyre, i Plotfuqishmi, Mëkat-falësi”.
67. Thuaj: “Ky (Kurani) është një kumtesë e madhe,
68. së cilës ju ia ktheni shpinën!”
69. Unë nuk kam pasur kurrfarë dije për elitën e lartë (melaiKET), kur ata bënë polemikë (rreth Ademit).
70. Mua nuk më shpallet tjetër vetëm se, unë nuk jam tjetër pos një tërheqës i hapët i vërejtjes!
71. Kur Zoti yt iu tha engjëjve: “Unë po krijoj një njeri nga balta,
72. dhe kur ta kem përsosur atë dhe t’i kem dhënë nga ana Ime shpirt, ju menjëherë përuļjuni atij (në sexhde)”.
73. Engjëjt të gjithë së bashku iu përuļn,
74. përveç Iblisit që ishte kryelartë dhe që u bë prej jobesimtarëve.
75. (Zoti) Tha: “O Iblis, çfarë të pengoi ty t’i përuļesh atij, që Unë vetë e krijova me dy Duart e Mia? A bërë kryeneçësi, apo ke qenë prej atyre që e mbajnë veten lart?”
76. Ai (Iblisi) tha: “Unë jam më i mirë prej tij, mua më ke krijuar nga zjarri, e atë e krijove nga balta!”
77. (Zoti) Tha: “Dil pra prej tij (prej xhenetit), ti je i mallkuar.
78. Dhe largimi prej mëshirës Sime ka për të përcjellë deri në Ditën e Gjykimit!”
79. Ai tha: “Zoti im, më jep afat deri në Ditën e Ringjalljes!”

80. (Zoti) Tha: “Po, je prej atyre të afatizuarve,  
 81. deri në kohën e Ditës së Caktuar!”  
 82. Ai tha: “Betohem në madhërinë Tënde, kam për t’i shmangur prej rrugës së drejtë që të gjithë,  
 83. përveç atyre që janë të sinqertë nga robërit e Tu!”  
 84. (Zoti) Tha: “E vërteta është, e Unë e flas vetëm të vërtetën:  
 85. Unë do ta mbush xhehenemin me ty dhe me të gjithë ata që vijnë pas teje!”  
 86. Thuaj (Muhamed): “Unë nuk kërkoj prej jush ndonjë shpërblim, dhe unë nuk jam prej atyre që bëjnë trillime”.  
 87. Ky (Kur ani) nuk është tjetër vetëm se këshillë për botët.  
 88. E ju gjithsesi do ta kuptoni pas pak kohe vërtetësinë e tij.<sup>320</sup>

### 39. SURETUZ - ZUMER

*E zbritur në Meke, pas kaptinës Sebeë, ajete 75.*

*Edhe në këtë sure jepen fakte për Kuranin, që është shpallje e Zotit, e nëpërmjet tij Muhamedit a.s. dhe të gjithë besimtarëve iu bëhet me dije, se çdo adhurim dhe çdo veprë që kryejnë duhet të kenë si qëllim vetëm Zotin, e të ruhen prej formaliteteve, pse besimi ose vepra formale nuk ka kurrfarë vlere tek Allahu.*

<sup>320</sup> Mëkatarrët, të ndrydhur në zjarrin e xhehenemit do të bëjnë polemika mes vete, duke u përpjekur që fajin t’ia hedhin njëri-tjetrit.

Fjala “Merhaba”, ka kuptimin e shlirimit, rehatimit, komoditetit, mirëseardhjes etj.

Paria idhujtare në xhehenem do të thonë: Ku janë ata që ne nuk i kemi llogaritur fare si njerëz, sa ishim në dynja; këtu kanë si qëllim: Bilalin, Suhejbën, Amarin, shokë të Pejgamberit. Këtë pyetje e bëjnë se nuk besonin që muslimanët do të jenë në xhenete, por atëherë e kuptojnë. Ebu Xhehli do ta kuptojë, se u bë musliman i biri i tij Ikreme, bija e tij Xhurvejrija, nëna e tij, vëllai i tij, e ai vetë kishte mbetur në kufër.

Muhamedi a.s. urdhërohet t’iu tregojë njerëzve pse është i dërguar, se nuk ka Zot pos Allahut, se Ai komandon me çdo gjë, se ka fuqi të pakufishme, se është mëkatfalës dhe se Ai përmes Kuranit e mësoi për bisedën, që bënë engjëjt kur u krijua Ademi, për kryeneçësinë që tregoi djalli, për analogjinë që parashtrou si arsytim.

Shejtani u dëbua prej xhenetit, por iu lut Zotit t’i japë të jetojë deri kur të bëhet ringjallja. Zoti i dha, por jo deri në ringjallje, pse pas ringjalljes nuk ka vdekje, e ashtu ai do të shpëtonte; i dha jetë deri kur Ai vetë e di. Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures Sad. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

*Zoti, Krijues i gjithësisë, i njerëzve, nuk ka nevojë për shok e as për fëmijë, nuk i bën kurrfarë dëmi mosbesimi i jobesimtarëve, e nuk i sjell kurrfarë dobie, as besimi i besimtarëve, por urdhri dhe pëlqimi i Tij është besimi dhe veprat e mira, e nuk është i kënaqur me ata, që nuk besojnë ose bëjnë punë të këqija.*

*Në këtë kaptinë përshkruhen mjerimet e atyre që janë kriminelë në këtë botë, përshkruhen llojet e ndryshme të dënimeve, të cilët do t'i përjetojnë. Madje sillet shembulli i atij, që e beson një Zot dhe atij që beson shumë sish, dhe gjendja e çdonjërit prej tyre. Ftohen të gjithë njerëzit, që t'i kthehen Allahut, se dëshprimi që do ta shfaqin në Ditën e Kijametit nuk do t'iu vlejë asgjë.*

*Në fund të kësaj sureje përmendet Suri (briri), të cilit do t'i fryjë Israfilu, sipas urdhrit të Zotit, një herë për vdekjen e çdo gjallese, e herën tjetër për ringjallje. Flitet edhe për atë skenë të tmerrshme, se si njerëzit në turma të mëdha shtyhen për në xhebenem dhe si të tjerët sillen te xheneti, se si do të prezentohen shënimet e veprave në praninë e pejgamberëve, se si e tërë ekzistenca i shpreh falënderim Allahut, se si engjëjt qëndrojnë rreth e përqark Arshit duke e madhëruar Zotin.*

*Qubet: "Suretuz Zumeri" – kaptina e turmave, pse në këtë mënyrë përshkruhen turma e fatbardhëve dhe e atyre fatzinjve, të parët të gëzuar e të nderuar, kurse të dytët të dëshpëruar e të përbuzur.*

### 39. SURETUZ - ZUMER

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Zbritja e librit është prej Allahut, të Gjithfuqishmit, më të Urtit.
2. Ne ta shpallëm ty librin për hir të së vërtetës, prandaj ti adhuroje Allahun, duke qenë i sinqertë në adhurimin e Tij!
3. Vini re! Adhurim i sinqertë është vetëm ai për Allahun! Ndërsa ata që në vend të Tij adhurojnë miq të tjerë (duke thënë): Ne nuk i adhurojmë ata për tjetër, vetëm që të na afrojnë sa më afër Allahut, s'ka dyshim se Allahu do të gjykojë mes tyre për atë që ata ishin në kundërshtim. E është e vërtetë, se Allahu nuk udhëzon në rrugë të drejtë atë që është gënjeshtar, jobesimtar.

4. Sikur të kishte dashur Allahu të ketë fëmijë, do të zgjidhte atë që dëshiron nga çka Ai vetë krijon. I pastër është Ai! Ai është Allahu, i Vetmi, i Plotfuqishmi!
5. Ai krijoi qiejt e tokën me qëllim të caktuar; Ai natën ia mbështjell (vendit të) ditës dhe ditën ia mbështjell natës; Ai nënshtroi diellin dhe hënën, që secili lëviz deri në një afat të caktuar, pra Ai është Ngadhënjyesi, Mëkatfalësi.
6. Ai ju krijoi juve prej një njeriu, mandej prej tij e krijoi palën (çiftin) e tij dhe Ai krijoi për juve tetë nga çiftet e kafshëve. Ai u krijon juve në barqet e nënave tuaja, krijim (etapë) pas krijimi në tri errësira. Ky është Allahu, Zoti juaj, vetëm i Tij është pushteti, nuk ka të adhuruar tjetër me të drejtë pos Tij. E si pra, i shmangeni (adhurimit të Tij)?
7. Nëse ju nuk besoni, Allahu nuk është nevojtar për ju; megjithatë Ai nuk është i kënaqur me mosbesimin e robërve të Vet, e nëse jeni mirënjohës ndaj Tij, Ai e pëlqen atë për ju. Ndërkaq nuk do ta bartë asnjë mëkatarr barrën e tjetrit. Pastaj e ardhmja juaj është vetëm te Zoti juaj, e Ai do t'ju njoftojë me atë që keni vepruar. Vërtet, Ai e di shumë mirë se çka mbajnë zemrat.
8. E kur e godet njeriun ndonjë e keqe (ndonjë dëm), ai e lut Zotin e vet duke kërkuar ndihmë vetëm prej Tij, e kur nga ana e Tij i jep ndonjë të mirë (ia largon të keqen), ai e harron atë që më parë i është lutur Atij, dhe i përshkruan shokë Allahut për të larguar (njerëzit) nga rruga e Tij. Thuaj: “Kënaqu për pak kohë me mosbesimin tënd, se ti pa dyshim je nga banuesit e zjarrit!”
9. (A jobesimtari e ka gjendjen më të mirë) Apo ai që kohën e natës e kalon në adhurim, duke bërë sexhde, duke qëndruar në këmbë, i ruhet (dënimet të) botës tjetër dhe shpreson në mëshirën e Zotit të vet? Thuaj: “A janë të barabartë ata që dinë dhe ata që nuk dinë?” Vërtet, vetëm të zotët e mendjes marrin mësim.
10. Thuaj: “O robërit e Mi që keni besuar, kini frikë ndaj Zotit tuaj. Ata që bënë mirë në këtë jetë, kanë të mirë të madhe, e Toka e Allahut është e gjerë, ndërsa të durueshmve iu jepet shpërblimi i tyre pa masë!”
11. Thuaj: “Unë jam i urdhëruar ta adhuroj Allahun, të jem i sinqertë në adhurimin ndaj Tij!”
12. Dhe jam i urdhëruar të jem i pari i muslimanëve!
13. Thuaj: “Unë i frikësohem dënimet të një Dite të Madhe, nëse kundërshtoj Zotin tim.

14. Thuaj: “Vetëm Allahun e adhuroj, sinqerisht ndaj Tij e bëj adhurimin tim.

15. E ju pra, adhuroni pos Tij çka të doni!” Thuaj: “Të dështuar në Ditën e Kijametit janë ata që e kanë humbur veten dhe familjen e vet. Vini re: ky është ai dështimi i njëmendtë.

16. Se ata do të kenë shtresa të zjarrit edhe sipër edhe përfundi. Me këtë Allahu i frikëson robërit e Vet: “O robërit e Mi, më kini frikë Mua!”

17. Ndërkaq ata që u larguan prej adhurimit të idhujve dhe iu drejtuan Allahut, ata kanë gëzim të madh, e ti përgëzoi pra robërit e Mi,

18. të cilët i dëgjojnë fjalët dhe pasojnë atë më të mirën prej tyre! Të tillët janë ata që Allahu i udhëzoi në rrugën e drejtë dhe të tillët janë ata të mençurit.

19. E, atij që i është përcaktuar vendimi për dënim, a mund ta shpëtojsh ti prej zjarrit?

20. Ndërkaq, ata që u ruajtën për hir të Zotit të tyre, për ta do të ketë dhoma të ndërtuara njëra mbi tjetrën, nën të cilat rrjedhin lumenjtë. Premtim i Allahut, e Allahu nuk e thyen premtimin.<sup>321</sup>

<sup>321</sup> Kurani është libër i shpallur prej Zotit Një, e derisa pos Tij nuk ka Zot tjetër, atëherë adhurimi dhe çdo vepër tjetër duhet të kryhet thjesht për hir të Tij, pse adhurimi ose veprat që kryhen edhe për hir të dikujt tjetër janë të papranueshme. Është gabim i madh në besim të mendohet, se dikush tjetër do të ketë ndikim të afrojtë te Zoti, pse Zotit, të vetmit krijues dhe komandues me gjithçka ekziston, nuk i nevojitet ortak, as nuk i nevojitet ndonjë fëmijë, prandaj t'i shoqërohet Zotit ndonjë send a qenie, në adhurime ose në vepra do të thotë t'i asgjësojë ato, pse si të tilla Zoti nuk i pranon.

Në argumentet që duket fuqia e pakufishme e Zotit Krijues përmenden qiejt, toka, dielli, hëna, e përmenden edhe nata e dita se si e mbështjellin, e mbulojnë njëra-tjetrën. Vetë fjala “kevr” do të thotë: të vihet një palë mbi palën tjetër të petkave, e këtu e kuptojmë se atë vend të globit të tokës, të cilin e ka mbuluar nata, më vonë e mbulon dita dhe anasjelltas, pra e tërë sipërfaqja e tokës është e mbështjellë me natë ose me ditë, për arsye se toka është e rumbullakët. Përmenden etapat e krijimit të njeriut dhe tri errësirat në barkun e nënës: errësira e cipës së mbështjellë, errësira e mitrës dhe errësira e barkut. Për këto tri errësira të fetusit, dituria vetëm tashti arriti t'i dijë.

Allahu është i kënaqur me ata që kanë besim të drejtë e vepra të mira, e nuk është i kënaqur me ata me besim të kotë e me punë të këqia, por megjithatë, Zoti nuk ka nevojë për asnjërin, porse njerëzit kanë nevojë për Zotin.

Është karakter i dobët i atij, që kur është në vështirësi e lut Zotin, e kur Ai ia largon vështirësitë, e harron Atë e i mbështetet tjetërkujt.

Nuk është i njëjtë si besimtari si jobesimtari, si ai që bën vepra të mira dhe si ai që bën të këqija, pra nuk është i barabartë i padijshmi me të dijshmin. Toka e Zotit është e gjerë. Ky ajet thuhet se shpallet si përforsim i binjdes së Xhafer ibni Ebi Talibit dhe të

21. A nuk e sheh, se Allahu lëshon ujë nga qielli dhe atë e shpërndan në tokë nëpër burime, mandej me të mbijnë bimë të llojeve dhe të ngjyrave të ndryshme, pastaj ajo thahet dhe ti e sheh atë të zverdhur dhe pastaj e bën atë të lllomitur. S'ka dyshim, se në këtë ka argument për të zotët e mendjes.

22. Atij që Allahu ia ka zgjeruar kraharorin për besimin islam, ai është në një dritë të sigurt prej Zotit të vet. Të mjerë janë ata, që nga zemërfortësia e tyre nuk përmendin Allahun, të tillët janë në humbje të qartë.

23. Allahu e shpalli të folmen më të mirë, librin, të ngjashëm në mrekulli, të përsëritur herë pas here (me këshilla e dispozita), që prej (dëgjimit të) tij rrënqethen lëkurat dhe zemrat e tyre. Ky (libër) është udhëzim i Allahut, me të udhëzon atë që do. E atë që Allahu e lë të humbur, për të nuk ka ndonjë udhëzues.

24. E ai që me fytyrën e vet mbrohet nga dënimi në Ditën e Kijametit (a është i njëjtë me atë të shpëtuarin)? Kur mizorëve iu thuhet: “Përjetoni të keqen e asaj që punuat!”

25. Edhe ata para tyre përgënjeshtuan (pejgamberët), por iu erdhi ndëshkimi nga nuk e menduan.

26. Allahu iu bëri të përjetojnë në këtë jetë poshtërimin, por dënimi i botës tjetër është edhe më i madh, sikur ta dinin ata.

27. Ne iu kemi sjellë njerëzve në këtë Kuran shembuj nga çdo lëmi e nevojshme, ashtu që ata të marrin përvojë (mësim),

28. duke qenë Kuran arabisht, që nuk ka kundërthënie, me qëllim që të ruhen prej rrugës së gabuar.

29. Allahu solli një shembull: Një njeri (rob) në posedimin e të cilit ishin ortakë pa marrëveshje mes vete dhe një njeri (rob) që është thjesht në posedimin e një njeriu. A janë ata të dy të një lloji (të një gjendjeje)! Lavdërimi i takon vetëm Allahut, por ç'bën shumica e tyre nuk e dinë.

30. Ti do të jesh i vdekur, e edhe ata do të jenë të vdekur.

---

shokëve të tij, të cilët mendonin të shpërngulen për në Abisini dhe atje ta adhurojnë lirisht Zotin.

Pejgamberi ynë është njeriu i parë, që nuk ndoqi traditat e të parëve në fe, që i përbuzi dhe i rrënoi idhujt, iu dorëzua Zotit, i besoi Atij dhe thirri për në rrugën e Tij, e urdhrat që i drejtohen atij në disa ajete kanë të bëjnë me të gjithë muslimanët. Të dëgjueshmin Zoti e ndihmon ta gjejë rrugën e drejtë, kurse të padëgjueshmin, e lë pa ndihmë.

31. E pastaj, në Ditën e Kijametit pranë Zotit tuaj do të grindeni mes vete e Ai gjykon.<sup>322</sup>
32. E kush është më mëkatar, se ai që flet të pavërtetën ndaj Allahut, dhe se ai që kur i erdhi e vërteta (Kurani), e përgënjeshtrioi? A nuk është në xhehenem vendqëndrimi për jobesimtarët?
33. E ai që e solli të vërtetën dhe ai që e vërtetoi atë, të tillët janë ata të ruajturit.
34. Ata te Zoti i tyre kanë çkado që dëshirojnë, e ai është shpërblimi i bamirësve.
35. Allahu do t'ua shlyejë atyre edhe më të keqen që e punuan, dhe do t'u japë shpërblime më të mira për atë që punuan.
36. A nuk është Allahu që i mjafton robit të vet (Muhamedit)? E ata të frikësojnë ty me të tjerët pos Tij. Po atë që e ka humbur Allahu, për të nuk ka udhëzues!
37. Atë që Allahu e drejton, atë nuk ka kush që mund ta humbë; a nuk është Allahu i Gjithëfuqishëm që ndërmerr ndëshkime?
38. Po nëse i pyet ata, se kush i krijoi qiejt e tokën, sigurisht ata do

<sup>322</sup> Zoti i Madhëruar na sjell argumente për fuqinë e Vet, se si e lëshon shiun prej së larti, si i ringjall bimët, të cilat gjatë zhvillimit dhe rritjes së tyre kanë pamje të bukur, e kur fillojnë të thahen e të zverdhen, ato copëtohen e shkatërrohen. Ashtu është e tërë jeta e kësaj bote, por është me rëndësi, se edhe jeta e njeriut është e tillë, pse ai një herë është i ri, i bukur, i fuqishëm, e më vonë, duke u plakur dobësohet, e humb edhe bukurinë, edhe fuqinë, e më në fund edhe vdes; pra, fatbardhë është ai, që do ta ketë një gjendje edhe më të mirë pas vdekjes.

Kurani është fjala më e mirë, nuk ka në të kundërthënie, çdo këshillë a dispozitë e tij shqyrton dy anët e çështjeve, pozitiven dhe negativen, p.sh. hallall - haram, mirë - keq, dritë - terr, besim - mosbesim, tokë - qiell, xhenet - xhehenem, engjëj - djaj, frikë - shpresë etj. (Methanije).

Mbrojtja me fytyrë nga zjarri është gjendje e kriminelëve, sepse ata duart i kanë të lidhura.

Për çdo nevojë të njerëzve Kurani solli shembuj, në mënyrë që njerëzit ta gjejnë rrugën e drejtë, e megjithatë disa njerëz nuk duan ta rehatojnë veten e të jenë sherbëtorë të një Zotit, por shërbëtorë të shumë zotave të trilluar. Shembulli i robit të një zotërie që ka mëshirë e karakter të mirë, dhe i robit të disa zotërinjve të këqij, të cilët duke e sunduar secili sipas qejfit të vet e vejnë në një gjendje të mjeruar.

Idhujtarët e pritnin vdekjen e Pejgamberit a.s., e nuk mendonin se edhe ata do të vdesin dhe në Ditën e Kijametit do të dalin para Zotit dhe secili do ta kërkojë të drejtën e vet, duke e paditur njëri-tjetrin si armiq. Atë ditë gjykon Zoti me drejtësinë e Vet të përsosur. Pejgamberi a.s. ka thënë: "Merrni hallallin (pajtohuni) njëri-tjetrit para asaj dite, e nëse dikujt i ke bërë padrejtësi, ai t'i merr thevabet, e nëse nuk ke thevabe, do t'i marrësh mëkatet e tij, që i ke bërë zullum, atë ditë nuk ka pajtim me mall..."



të thonë: "Allahu!" Ti thuaju: "Më tregoni pra, për ata që i adhuronin pos Allahut, nëse Allahu më godet mua me ndonjë të keqe, a mund ta largojnë ata atë të keqe, ose nëse Allahu dëshiron ndonjë të mirë ndaj meje, a mund ta pengojnë ata të mirën e Tij?" Thuaju: "Mua më mjafton Allahu. Vetëm Atij i mbështeten të mbështeturit".

39. Thuaj: "O populli im, veproni sipas gjendjes suaj, e edhe unë veproj sipas times e më vonë do ta dini,

40. se cilit do t'i vijë dënimi që e poshtëron dhe do ta godasë dënim i përjetshëm!"

41. Ne ta shpallëm ty librin me argumente për njerëz, e kush orientohet në rrugën e vërtetë, ai e ka për vete, e kush e humb ai i bën dëm vetëm vetes, e ti nuk je garantues i tyre.

42. Allahu i merr shpirtat kur është momenti i vdekjes së tyre (i vdekjes së trupave të tyre), e edhe atë që është në gjumë e nuk ka vdekur, e atij që i është caktuar vdekja e mban (nuk e kthen), e atë tjetrin (që nuk i është caktuar vdekja, por është në gjumë), e lëshon (të kthehet) deri në afatin e caktuar. Vërtet, në këto ka argumente për një popull që mendon.

43. A mos kanë zgjedhur ndërmjetësues përveç Allahut? Thuaj: "A edhe pse janë që nuk posedojnë asgjë e as nuk kuptojnë".

44. Thuaj: "I tërë shefaati (ndërmjetësimi) i takon vetëm Allahut, i Tij është pushteti i qiejve dhe i tokës, e më vonë vetëm tek Ai ktheheni".

45. Kur përmendet vetëm Allahu, zemrat e atyre që nuk besojnë botën tjetër neveriten, e kur përmenden, përveç Atij të tjerë, ata gëzohen.

46. Thuaj: "O Allah, Krijues i qiejve e i tokës, Njohës i të fshehtës dhe i të dukshmes, Ti je që gjykon mes robërve të Tu për atë që ata kundërshtoheshin".

47. E sikur të ishte e atyre që nuk besuan, e tërë ajo çka ka në tokë, e edhe një herë aq, ata do ta jepnin kompensim për t'i shpëtuar dënimit të tmerrshëm në Ditën e Kijametit. E prej Allahut do t'u prezentohet (lloji i dënimit), çka as nuk kanë mundur ta mendojnë.

48. Dhe do t'u dalin në shesh të këqijat që i kanë punuar dhe i përfshin ata ajo me të cilën talleshin.

49. Kur e godet njeriun ndonjë e keqe, ai na lutet Neve, e kur nga ana Jonë ia shndërrojmë atë në ndonjë të mirë ai thotë: "Kjo më është dhënë në bazë të dijes sime!" Jo, por ajo është një sprovë, por shumica e tyre nuk e dinë.

50. Ashtu patën thënë edhe ata që ishin para tyre, por atyre nuk iu bëri dobi ajo çka kishin fituar.
51. Ata i goditën të këqijat që i kishin punuar. Edhe prej këtyre, ata që bënë zullum do t'i godasin të këqijat e veprave të tyre dhe nuk mund t'i shpëtojnë asaj (goditjeje).
52. A nuk e dinë ata, se Allahu i jep furnizim të plotë atij që do, e edhe i jep pak atij që do. Edhe në këto ekzistojnë fakte për një popull që beson.
53. Thuaj: “O robërit e Mi, të cilët e keni ngarkuar me shumë gabime veten tuaj, mos e humbni shpresën ndaj mëshirës së Allahut, pse vërtetë Allahu i falë të gjitha mëkatet (pas pendimit), Ai është Shumëfalës dhe Mëshirues i madh!”
54. Dhe kthehuni te Zoti juaj dhe përuljuni Atij para se t'iu vijë dënimi, se pastaj nuk do të ketë kush t'ju ndihmojë.
55. Dhe përmbajuni asaj më të mirës, që iu është shpallur nga Zoti juaj, para se t'ju vijë dënimi befas e ju të mos dini.
56. Dhe të mos thotë ndokush: “O i mjeri unë, që kam lënë mangut respektimin ndaj Allahut dhe që kam qenë prej atyre që talleshin!”
57. Ose të mos thotë: “Ah? Sikur të më kishte udhëzuar Allahu (në rrugë të drejtë) e të kisha qenë prej atyre që janë të ruajtur!”
58. Apo, kur ta shohë dënimin të thotë: “Sikur të isha kthyer edhe një herë, e të isha bërë prej atyre bamirësve!”
59. Jo, ty të patën ardhur argumentet e Mia, e ti i përgënjeshtrove ato, u bërë kryeneç dhe ishe prej atyre që nuk besuan.
60. E ata që bënë gënjeshtër ndaj Allahut do t'i shohësh në Ditën e Kijametit, fytyrat e tyre të nxira. A nuk është në xhehenem vendi i arrogantëve?
61. Ndërsa Allahu do t'i shpëtojë me atë suksesin e tyre ata që kishin qenë të ruajtur. Ata nuk do t'i kapë e keqja e as nuk do të jenë të shqetësuar.
62. Allahu është Krijues i çdo sendi dhe Ai është Mbikëqyrës ndaj çdo gjëje.
63. Vetëm tek Ai janë çelësat e qiejve e të tokës, ndërsa ata që nuk i besuan argumentet e Allahut, të tillët janë ata të dështuarit.
64. Thuaj: “O ju injorantë, a mos më thirrni të adhuroj tjetër, në vend të Allahut?”

65. Vërtet, ty të është shpallur, e edhe atyre para teje: “Nëse i bën shok (Allahut), veprat e tua janë të asgjësuar dhe ti do të jesh prej të humburve.

66. Prandaj, vetëm Allahun adhuroje dhe bëhu mirënjohës!”

67. Ata nuk e çmuan Allahun me atë madhësinë që i takon, ndërsa në Ditën e Kijametit e tërë toka është në Grushtin e Tij, e qiejt të mbështjellë në të Djathtën (Dorën) e Tij. Ai është i Pastër nga të metat dhe Ai është i Lartë nga çka ata i shoqërojnë!

68. Dhe i fryhet Surit dhe bie i vdekur çka ka në qiej dhe çka ka në tokë, përveç atyre që do Allahu (të mos vdesin), pastaj i fryhet atij herën tjetër, kur ja, të gjithë ata të ngritur e presin (urdhrin e Zotit).

69. Toka është ndriçuar me dritën e Zotit të vet, libri (shënimet mbi veprat) është vënë pranë dhe sillen pejgamberët e dëshmitarët, e kryhet mes tyre gjykimi me drejtësi, e atyre nuk iu bëhet padrejtësi.

70. Dhe çdo njeri shpërblehet për atë që ka vepruar, e Ai më së miri e di se ç’punuan.

71. E ata që nuk besuan sillen në grupe te xhehenemi, e kur arrijnë tek ai dyert e tij hapen e roja e tij i thotë atyre: “A nuk iu patën ardhur juve të dërguar nga mesi juaj t’ju lexojnë shpalljet e Zotit tuaj, t’ju tërheqin vërejtjen për ballafaqimin tuaj në këtë ditë?” Po, (na kanë ardhur...) thonë ata, por fjala (vendimi) e dënimit domosdo është bërë realitet kundër jobesimtarëve!

72. U thuhet: “Hyni nëpër dyer të xhehenemit, aty do të jeni përgjithmonë, sa vend i keq është për kryeneçët!”

73. E ata që ishin të devotshëm ndaj Zotit të tyre, sillen në grupe te xheneti, e kur arrijnë aty dyert e tij i gjejnë të hapura dhe roja e tij iu thotë atyre: “Selamun alejkum” - qofshi të shpëtuar, ishit të pastër, prandaj hyni në të, aty do të jeni përgjithmonë.

74. E ata (të xhenetit) thanë: “Falënderuar qoftë Allahu, i cili premtimin e Vet e bëri realitet ndaj nesh dhe na e la në disponim tokën e xhenetit, që të vendosemi aty ku të duam! Sa shpërblim i mirë është i atyre që vepruan drejt”.

75. E do t’i shohësh engjëjt të rreshtuar përreth Arshit, e madhërojnë me falënderim Zotin e vet. E në mes tyre (njerëzve) kryhet gjykimi me drejtësi dhe thuhet: “(prej të gjithëve) Lavdëruar qoftë vetëm Allahu, Zoti i botëve!”<sup>323</sup>

<sup>323</sup> Allahu i merr shpirtat, i merr nëpërmjet engjëllit dhe nëpërmjet engjëjve të caktuar për këtë detyrë, por vetëm me urdhrin e Tij. Pjesa lëndore e njeriut, së cilës i është

## 40. SURETU - GAFIR

*E zbritur në Meke, pas sures Ez Zumer, ajete: 85*

*Si pjesë e Kuranit të shpallur në Meke, edhe kjo sure parashtron çështje të besimit, çështjen e të drejtës dhe të kotës. Fillon me përshkrimin e cilësive të*

bashkuar edhe shpirti quhet: “nefsun”, e kur thuhet Zoti e mer nefsin kur atij i vjen vdekja, ka si qëllim: ndërprerja e bashkëpunimit të pjesës lëndore me atë shpirtërore, dhe me atë rast pjesa lëndore është e vdekur, e shpirti nuk vdes. Edhe ai që është në gjumë i përngjan te vdekurit, sepse shqisat e trupit nuk funksionojnë.

Çdo gjë është në kompetencën e Zotit dhe shefat nuk mund të bëjë askush pa lejen e Tij; e megjithatë idhujtarët nuk donin ta pranojnë, se është vetëm një Zot, Allahu, por do ta kuptojnë gabimin dhe do ta jepnin krejt botën sikur të ishte e tyre, e ta shpëtojnë veten prej atij gabimi kur iu del e vërteta në shesh. Shumë njerëz nuk janë mirënjohës ndaj të mirave të Zotit, e shpeshherë e harrojnë Zotin dhe krenohen me aftësinë e vet, e nuk e dinë se begatitë janë në Duart e Tij.

Ajeti 53 në këtë sure, ndoshta është ajeti më shpresëdhënës në tërë Kuranin, pse të gjithë njerëzit i thërret me emër përkëdhelës, duke iu thënë: O robërit e Mi, e me këtë u hapën dyert që të pendohen dhe t'i kthehen besimit të drejtë, veprave të mira, të largohen prej besimit të kotë e punëve të këqia, të ndjekin mësimet e Kuranit e të fitojnë mëshirën e Allahut. Pra, dera e pendimit nuk është e mbyllur.

E nëse edhe pas kësaj kumtese kaq të mëshirshme nga ana e të madhit Zot, nuk marrin rrugën e drejtë, le ta dinë se do të pendohen, pse nuk qenë respektues të urdhrave të Zotit, do ta mjerorin veten, do të kërkojnë të kthehen edhe një herë në dynja e të besojnë dhe të bëjnë vepra të mira, por pas kohe dhe pa dobi. A është mençuri të adhurohet ose të besohet diçka tjetër, pos Allahut, që tërë tokën e ka në Dorën e vet, tërë qiejt i ka në Dorën e vet, pse Ai e urdhëron Israfilin t'i fryjë Surit dhe çdo gjallesë bie e vdekur në vend, e kur e urdhëron t'i fryjë herën e dytë, të gjithë ringjallen, ngrihen në këmbë dhe presin çka po urdhëron Zoti. Ajo tokë pas ringjalljes do të jetë e ndriçuar me drejtësinë e Zotit, aty sillen të gjithë pejgamberët dhe engjëjt, që kanë shënuar veprat e njerëzve për t'i dëshmuar ato dhe çdokujt i jepet sipas veprave të bëra në dynja.

Atyre që nuk besuan iu grahin për në xhehenem, dhe kur afrohen aty, zebanijet - roja e xhehenemit, ua përkujtojnë edhe një herë gabimin, në mënyrë që ta kuptojnë, se me fajin e vet po futen në zjarr.

Ndërsa ata që besuan dhe bënë vepra të mira përcillen në grupe deri te xheneti, por kur afrohen, shohin dyert e tij të hapura e hazenetul xheneti

- roja e xhenetit, iu shpreh mirëseardhjen, lumturi e shpëtim. Xhenetlinjtë i shprehin falënderim Zotit për atë shpërblim aq të madh.

Ajo ditë është ditë e madhe, sepse çdokush do të shpërblehet sipas besimit dhe veprimit. Gjykatës është Zoti, që nuk i bën padrejtësi askujt, por vetëm mëshiron. Atë ditë engjëjt më të lartë janë të rreshtuar rreth e rreth Arshit, e përcjellin me vëmendje gjykimin, e madhërojnë dhe e falënderojnë Fuqiplotin, dhe kur merr fund gjykimi, njerëzit edhe engjëjt i shprehin edhe një herë Zotit të Madhëruar falënderim!

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures “Ez Zumer”. I Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

*larta të Zotit, me argumentet e Tij të mëdha, e pastaj iu ktbehet kundërshtimeve që bënë jobesimtarët ndaj fakteve të Allahut, edhe pse ato fakte ishin të qarta për mendjen e shëndoshë, e pastaj iu hedh një vështrim edhe ndëshkimeve, të cilat i përjetuan ata kundërshtarë.*

*Në mesin e asaj atmosfere të tmerrshme, që do të përjetojnë kundërshtarët paraqitet një skenë rreth Hameletul Arshit – engjëjve kujdestarë dhe bartës të Arshit të Zotit, rreth adhurimit që i bëjnë dhe i luten Zotit. Përshkruben edhe disa momente të Ditës së Kijametit, të gjendjes së njerëzve në ato çaste, në të cilat nga frika e tmerrit iu vjen shpirti në fytyrë, dhe nën ato rrethana çdo njeri do të gjejë shpërblimin me çka ka punuar, mirë ose keq.*

*I bëhet një vështrim edhe dallimit mes besimit e arrogancës, dallim i cili fitohet përmes rrëfimit të thirrjes së Musait, që i bëri faraonit mizor dhe në këtë rrëfim hasim në një kaptinë të re, e cila nuk është përmendur në rrëfimet e tjera të Musait, kaptina rreth besimtarit nga familja e faraonit, i cili e mbante besimin të fshehtë, por me butësi e maturi ngriti zërin për të drejtën, e kundër të shtrembërës.*

*Qubet: “Suretu Gafir” – kaptina e Mekatfalësit, sepse në fillim të sures Zotit e përmend këtë atribut të vetin të bukur, madje këtë e përmend edhe ai njeriu besimtar, kur thotë: Po ju thërras te besimi në Zotin Fuqiplotë, e që i fal shumë mëkatet. Qubet edhe Suretu Mumin – pse përmendet tregimi për atë njeriun besimtar.*

## 40. SURETU - GAFIR

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ha, Mim.
2. Kjo shpallja e librit është prej Allahut, Fuqiplotit, të Gjithëdijshtimit,
3. i cili fal mëkatet dhe pranon pendimin, dhe që është Ndëshkues i ashpër, por edhe Bamiërës. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë përveç Atij. Tek Ai është e ardhmja e çdokujt.
4. Rreth argumenteve të Allahut nuk kundërshton kush, pos atyre që nuk besuan; pra ty të mos mashtrojë lëvizja e tyre nëpër qytete.
5. Populli i Nuhut dhe grupacione pas tyre patën përgënjeshtuar përpara këtyre (idhujtarëve), dhe secili popull (që përgënjeshtroi) u

përpoq ta asgjësojë të dërguarin e vet dhe e luftoi me çështje të kota, në mënyrë që me ato deshi ta likuidojë të vërtetën, e Unë i ndëshkova ata, e çfarë ishte ndëshkimi Im ndaj tyre?

6. Po ashtu, ka marrë fund vendimi i Zotit tënd (për dënim) kundër atyre që nuk besuan, se ata janë banues të zjarrit.

7. Ndërsa ata (engjëjt) që e bartin Arshin edhe ata që janë përreth e tij, lartësojnë me falënderim Zotin e tyre, i besojnë Atij dhe i luten Atij t'i falë ata që besuan (duke thënë): “Zoti ynë, Ti me mëshirën dhe me diturinë Tënde ke përfshirë çdo send, prandaj falja atyre që u penduan dhe ndoqën rrugën Tënde, edhe ruaji ata nga dënimi i xhehenemit!

8. Zoti ynë, futi në xhenete të Adnit, të cilat ua ke premtuar, ata dhe kush ishte i mirë prej etërve të tyre, grave të tyre dhe pasardhësve të tyre. Vërtet, Ti je Ngadhënjyesi, i Urti!

9. Dhe ruaji ata prej të këqijave, pse atë që e mbron Ti atë ditë prej të këqijave, Ti e ke mëshiruar atë, e ai është ai shpëtimi i madh”.

10. S'ka dyshim, se ata që nuk besuan do të thirren (do t'iu thuhet): “Hidhërimi i Allahut pse u ftuat të besoni e ju nuk besuat (në Dunja), është më i madh se urrejtja juaj ndaj vetes”.

11. Ata (jobesimtarët) thonë: “Zoti ynë, na bëre të vdesim dy herë dhe na ngjalle dy herë, e ne pranuan për mëkatet tona, pra a ka ndonjë rrugëdalje?”

12. Ky (dënim) është, pse kur bëhej thirrja për të besuar Allahun Një, ju e mohuat, e nëse i përshkruhej shok Atij ju besuat, pra i tërë sundimi është në Duart e Allahut, të Lartit, të Madhëruarit!<sup>324</sup>

<sup>324</sup> Kurani është shpallje e Zotit Fuqiptotë e të Gjithëdijshëm. Zoti është që shlyen mëkatet, që pranon pendimet, që dhuron të mira pa masë. Është edhe ndëshkues i reptë kundër kokëfortëve, por si po shihet është më shumë mëshirues se sa ndëshkues. Njeriu nuk duhet të mashtrohet me ato kënaqësi, që përjetojnë jobesimtarët në këtë jetë, ato janë pak dhe të përkohshme. Edhe popujt e hershëm si ai i Nuhut e të tjerë, nuk i besuan pejgamberët, u përpoqën t'i mposhtin, ta asgjësojnë të vërtetën, por i gjeti më e keqja, e ashtu do t'i gjejë edhe mekasit. Melaiket më të larta e besojnë, e madhërojnë Allahun, e disa njerëz e mbajnë veten lart, prandaj do të jenë në zjarr.

Melaiket e lusin për besimtarët që t'ua falë gabimet dhe t'i shpërblejë me xhenet, por e lusin edhe për familjet e tyre, në mënyrë që të jenë edhe më të kënaqur, kur t'i kenë pranë vetes.

Melaiket janë kujdestarë të Arshit dhe të çdo gjëje, ata i rregullojnë të gjitha çështjet në ekzistencë sipas urdhrit të Zotit.

Idhujtarët nuk deshën ta besojnë Zotin një, sa ishin në këtë jetë, prandaj tërhoqën kundër vetes urrejtjen e Zotit, e kot është mjerimi kur ta shohin dënimin. Dy vdekjet janë: të vdekur para se të linden dhe kur merr fund jeta në këtë botë. Dy ngjalljet janë:

13. Ai (Allahu) është që po ua dëfton juve argumentet e veta, që ju sjell furnizim prej qiellit (shiun), por përveç atyre që janë të kthyer te Zoti, të tjerët nuk marrin mësim.

14. Pra, adhurojeni Allahun me një adhurim të sinqertë ndaj Tij, edhe pse jobesimtarët e urrejnë atë (adhurimin).

15. Ai (Allahu) është i pozitës më të lartë, i zoti i Arshit; Ai me urdhrin e vet ia sjell shpirtin (shpalljen) atij që do nga robërit e vet, për t'ua tërhequr vërejtjen ndaj Ditës së Takimit (të Kijametit).

16. Ditës kur ata do të dalin (prej varrezave) në shesh, e Allahut nuk mund t'i fshihet asgjë e tyre. I kujt është pushteti sot? (bëhet pyetja). I Allahut, i Atij që është Një, i Fuqiptotit (është përgjigja)!

17. Sot shpërblehet çdo njeri me atë që ka vepruar. Sot nuk ka padrejtësi, Allahu llogarit shpejt.

18. Ti tërhiqju atyre vërejtjen për Ditën e Kijametit, kur zemrat të mllfosura arrijnë në fyt. Për zullumqarët nuk ka, as mik, e as ndërmjetësues që i shkon fjala.

19. Ai di për shikimin me cep të syve, e edhe për atë që e fshehin në zemra.

20. Allahu gjykon me drejtësi, ndërsa ata që adhuronin tjetër pos Atij, ata nuk kanë në dorë të gjykojnë asgjë. Allahu është Ai që dëgjon dhe sheh.

21. A nuk udhëtuan ata nëpër tokë e të shohin se si ishte përfundimi i atyre, që patën qenë para tyre? Ata ishin edhe më të fuqishëm se këta, e edhe lanë më shumë gjurmë në tokë, po Allahu i dënoi për shkak të mëkateve të tyre dhe nuk pat ndonjë që t'i mbrojë prej dënimit të Allahut.

22. E ai (dënim ishte), për arsye se ata i mohuan argumentet e qarta, të cilat ua sillnin të dërguarit e tyre, prandaj Allahu i shkatërroi. Ai vërtet është i Fuqishëm, Ndëshkues i ashpër.<sup>325</sup>

---

kur njeriu lindet dhe kur ringjallet pas kësaj jete. Ldhujtarët është dashur ta dinë sa ishin në dynja, se vetëm Zoti është Ai që komandon me çdo gjë, e jo idhujt, pendimi i tyre në botën tjetër është i kotë.

<sup>325</sup> Allahu nga mëshira e vet iu ka mundësuar njerëzve t'i shohin dhe t'i zbulojnë faktet, të cilat argumentojnë për fuqinë e Tij të pakufishme, por çdo sy dhe çdo mendje nuk është në gjendje t'i shohë e as t'i kuptojë ato, prandaj besimtarët, të cilët ia njohin cilësitë e Zotit, le ta adhurojnë Atë sinqerisht, edhe pse të tjerëve iu vjen keq për atë adhurim.

Zoti, që është Sunduesi më i Lartë, i zoti i Arshit, ia jep shpalljen atij që do, e urdhëron që t'ua tërheqë vërejtjen për Ditën e Kijametit, për ditën që i tërë sundimi është në

23. Ne e kemi pas dërguar Musain me argumente e fakte të qarta,
24. te Faraoni dhe te Hamani e Karuni, e ata i thanë: “Magjistar e gënjeshtar!”
25. Kur ua solli ai të vërtetën nga ana Jonë, ata thanë: “Vritni djemtë e atyre që i besuan atij, e lini të jetojnë gratë e tyre, por dredhitë e tyre nuk qenë tjetër pos dështim”.
26. Faraoni tha: “Më lini mua ta vras Musain, e ai le ta thërrasë Zotin e vet, pse unë kam frikë, se po ua ndryshon fenë tuaj, ose po nxit trazira në vend!”
27. Musai tha: “Unë i jam mbështetur Zotit tim dhe Zotit tuaj, që të më mbrojnë prej çdo kryeneçi, që nuk i beson Ditës së Përgjegjësise!”
28. Një njeri besimtar nga familja e faraonit që e fshihte besimin e vet tha: “A doni ta vrisni një njeri vetëm pse thotë Zoti im është Allahu, përderisa prej Zotit tuaj iu ka sjellë argumente? Nëse ai është gënjeshtar, për vete e ka gënjeshtërën, e nëse është i drejtë, juve do t’ju godasë diçka nga ajo që ai ua premton. S’ka dyshim, se Allahu nuk udhëzon në rrugë atë që e tejkalon dhe është gënjeshtar.
29. O populli im, sot pushteti është juaji në vend, po kush do të na mbrojnë prej dënimit të Allahut, nëse ai na përfshin?” Faraoni tha: “Unë nuk kam mendim tjetër t’ju jap pos atij që ju thashë, dhe nuk jam duke iu udhëzuar tjetër pos në rrugën e drejtë!”
30. Ndërkaq ai që kishte besuar tha: “O populli im, unë kam frikë për ju, se po iu gjen si i gjeti popujt e mëparshëm (grupet e mëparshme)!”
31. Si rasti i popullit të Nuhut, të Adit, të Themudit dhe të atyre që ishin pas. Allahu nuk bën padrejtësi ndaj robërve.
32. O populli im, unë kam frikë për ju Ditën e Britmës (të Mjerimit),
33. Ditën, kur nga frika ktheheni të ikni, e nuk ka kush ta prapësojë prej jush dënimin e Allahut. Atë që Allahu e lë të humbur, për të nuk ka ndonjë që e drejton.<sup>326</sup>

---

Duart e Tij, e mëkatarëve do t’iu vijë shpirti në fyt nga frika e dëshpërimit, pse Zotit nuk mund t’i fshihet asgjë dhe para drejtësisë së Tij çdokush do të jetë i gjunjësuar.

Arshi i Zotit përmendet në shumë vende në Kuran, ai është fron i Zotit, por si është ai, ne nuk jemi në gjendje ta përshkruajmë, nuk jemi në gjendje t’i përshkruajmë fronet e sundesve të botës, e po jemi për atë të Zotit?! E besojmë ashtu si thuhet në Kuran, sepse mendja e njeriut nuk është në gjendje të depërtojë deri në një aso fshehtësie, prandaj çdo shpjegim rreth Arshit të Zotit, i cili nuk është i mbështetur në ndonjë thënie të Pejgamberit është vetëm hamendje.

<sup>326</sup> Në këtë tregim rreth Musait dhe faraonit, pos që përshkruhet përfundimi me shkatërrim i të marrëve, përshkruhet edhe heroizmi i një besimtari kundër mizorëve.



34. Edhe Jusufi qysh herët ju pat ardhur me argumente të qarta, e ju gjithnjë ishit në dyshim ndaj asaj që ju pat sjellë, sa edhe kur vdiq ai, ju patët thënë: “Allahu nuk do të dërgojë pas tij pejgamber!” Ashtu Allahu e bën të humbur atë që është i shfrenuar, i dyshimtë.

35. Ata që duke mos pasur kurrfarë fakti pranë vetes polemizojnë rreth argumenteve të Allahut. Kjo (polemikë) shton urrejtje të madhe tek Allahu dhe tek ata që kanë besuar. Po kështu Allahu vulos çdo zemër të arrogantis, të zullumqarit.

36. E faraoni tha: “O Haman, ndërtoja një pyrg, e ndoshta do t’i gjej rrugët.

37. Rrugët e qiejve, e ta shoh Zotin e Musait, pse unë mendoj se ai është gënjeshtar”. Dhe ashtu, faraonit iu duk e mirë vepra e tij e keqe dhe u shmang prej rrugës së drejtë, kështu që parashikimet e faraonit ishin të asgjësuar.

38. Ai që kishte besuar tha: “O populli im, ejani pas meje, e unë t’ju udhëzoj në rrugën e drejtë!

39. O populli im, kjo jetë e kësaj bote, nuk është tjetër vetëm se një përjetim i përkohshëm, ndërsa bota tjetër është ajo e përhershme.

40. Kush bën ndonjë vepër të keqe, ndëshkohet vetëm për atë që është ajo, e kush bën ndonjë vepër të mirë, qoftë mashkull a femër, por duke qenë besimtar, të tillët hyjnë në xhenet dhe aty shpërblehen pa masë.

41. Dhe, o populli im, ç’është që unë ju thërras në shpëtim, e ju më thirrni për në zjarr?

42. Më thirrni ta mohoj Allahun dhe adhuroj atë që nuk di asgjë për të, ndërsa unë ju thërras për tek i Plotfuqishmi, Mëkatfalësi!

43. Është e vërtetë se atij tek i cili më thirrni ju mua, nuk i takon adhurimi, as në Dunja, as në botën tjetër dhe se e ardhmja jonë është

---

Në të vërtetë, faraoni pasi një herë e pat ndërprerë mbytjen e meshkujve të Beni Israilëve, e filloi sërish atëherë kur nuk pati mundësi t’iu kundërvihet mrekullive të Musait. Faraoni e dinte, se Musai ishte pejgamber dhe se faktet që sillte ai nuk ishin magji, por realitet, mirëpo i frikësohej pozitës së vet, prandaj shprehte dëshirën kinse ai vetë do ta vriste Musain sikur ta lejonte populli i vet, megjithëse e dinte shumë mirë, se nuk mund ta vriste, por vetëm e pezmatonte popullin kundër Musait.

Për atë njeriun besimtar mendohet se ishte biri i xhaxhait të faraonit, i cili kishte besuar, por besimin e mbante të fshehtë, e kur dëgjoji se po përgatiten ta vrasin Musain, i këshilloi dhe ua tërhoqi vërejtjen, por duke mos dhënë shenjë se është besimtar i drejtë. Nuk dha shenjë, se e njihte Musain, por tha: “Pse e vrisni një njeri, mandej kur ua tërhoqi vërejtjen, ju tha se po na gjen ndonjë e keqe, sikur edhe ai ishte me ta, megjithëse ua numëroi të gjitha të këqijat, që mund t’i godasin, e ju përkujtoi edhe Ditën e Kijametit dhe dënimin e zjarrit.

tek Allahu, e s'ka dyshim se të larguarit prej rrugës së drejtë, ata janë banues të zjarrit.

44. Juve do t'ju bieri ndërmend çka po ju them, e çështjen time ia besoj Allahut; vërtet, Allahu i mbikëqyr robërit!"

45. Dhe Allahu e shpëtoi atë (besimtarin) prej të këqijave që i kurdisën, ndërsa ithtarët e faraonit i përfshiu dënimi më i keq.

46. Ata i nënshtrohen zjarrit mëngjes e mbrëmje, e Ditën e Kijametit (iu thuhet engjëjve): "Ithtarët e faraonit futini në dënimin më të rëndë!"<sup>327</sup>

47. Dhe (përkujto) kur duke qenë në zjarr, ata grinden në mes vete, e të dobëtit iu thonë atyre të mëdhenjve: "Ne kemi qenë ithtarët tuaj (në Dunja), a mund të na largoni ndonjë pjesë të dënimin me zjarr?"

48. Ata që kishin qenë pari thonë: "Ne të gjithë jemi në të!" Allahu ka vendosur në mënyrë të prerë mes njerëzve".

49. Dhe ata që janë në zjarr i thonë rojës së xhehenemit: "Luteni Zotin tuaj të na e lehtësojë dënimin, bile një ditë!"

50. Ata iu thonë: "A nuk iu patën ardhur juve të dërguarit tuaj me argumente të qarta?" Ata përgjigjen: "Po (na kanë ardhur)!" "E pra (iu thotë roja), lutuni ju vetë, po lutja e jobesimtarëve është asgjë!"

51. Ne patjetër do t'i ndihmojmë të dërguarit tanë në jetën e kësaj bote, edhe ata që besuan, e edhe në ditën e prezantimit të dëshmive.

52. Në ditën kur zullumqarëve nuk iu bën dobi arsyetimi i tyre, ata janë të mallkuar dhe ata e kanë vendin më të keq.

53. Vërtet, Ne Musait i dhamë udhëzimin, e Beni Israilëve iu lamë në trashëgim librin.

<sup>327</sup> Populli kibt nuk i kishte besuar pejgamberët e mëparshëm, ata ishin mashtruar gjithnjë prej sunduesve, faraonëve të tyre, e nuk besonin në pejgamber. Mirëpo fjalët e atij besimtari kishin lënë përshtypje në masë, prandaj faraoni urdhëroi t'i ndërtohet një ndërtesë e lartë, kinsë do të arrijë në rrugët e qiejve e ta shohë se a ka zot tjetër pos atij dhe ashtu ta hutojë popullin. Besimtari i vazhdoi këshillat për t'i bindur, se janë në rrugë të gabuar dhe se do t'i gjejë më e zeza, nëse nuk ndjekin rrugën e besimit, e më në fund, pas të gjitha këshillave iu mbështet Allahut, që ta ndihmojë dhe Ai e shpëtoi, e faraonin dhe ithtarët e tij i përfshiu dënimi më i rëndë.

Sipas ajetit 46 në të cilin përmendet, se zjarri do t'i djegë në mëngjes e mbrëmje kuptohet, se fjala është për dënimin në varreza, pse në botën pas kësaj, nuk ka mëngjes a mbrëmje, edhe pse në vazhdim të ajetit thuhet se në Ditën e Kijametit në botën tjetër urdhërohen engjëjt, që faraonin dhe ithtarët e tij t'i fusin në një dënim edhe më të rëndë, e nga kjo kuptohet se ata ishin në një dënim, atëherë futen në një tjetër edhe më të rëndë. Pra ishin në varreza të ndëshkuar, e me këtë vërtetohet se jeta në varreza ka shpërblim ose ndëshkim.

54. Ua lamë (librin) udhërrëfyes e përkujtues për të zotët e mendjes.
55. Ti bëj durim, se premtimi i Allahut është i vërtetë, kërko falje për mëkatin tënd, lartësoje me falënderim Zotin tënd mbrëmje e mëngjes.
56. Ata që kundërshtojnë shpalljen e Allahut pa pasur argument, nuk kanë tjetër në zemrat e tyre vetëm se një mendjemadhësi, me të cilën nuk do t'ia arrijnë qëllimit, e ti kërko mbrojtje tek Allahu, se Ai të gjitha i dëgjon dhe i sheh.
57. S'ka dyshim, se krijimi i qiejve dhe i tokës është më i madh, se krijimi i njerëzve, por shumica e njerëzve nuk e dinë.
58. Nuk është i barabartë i verbri dhe ai që sheh, e as ata që besuan dhe bënë vepra të mira nuk janë të barabartë me të këqijtë, por pak jeni duke marrë mësim.
59. Kijameti gjithsesi do të vijë, aty nuk ka dyshim, por shumica e njerëzve nuk besojnë.
60. Zoti juaj ka thënë: "Më thirrni Mua, Unë ju përgjigjem, e ata që nga mendjemadhësia i shmangen adhurimit ndaj Meje do të hyjnë të nënçmuar në xhehenem".
61. Allahu është Ai, që juve ua bëri natën të pushoni në të, e ditën të ndritshme. Allahu është dhurues ndaj njerëzve, por shumica e njerëzve nuk e falënderojnë.
62. Ky është Allahu, Zoti juaj, Krijues i çdo sendi, nuk ka të adhuruar të vërtetë pos Tij, e si prapësoheni?
63. Kështu prapësohen ata që argumentet e Allahut i mohojnë.
64. Allahu është Ai, që ua bëri tokën vendbanim e qiellin kulm, dhe ju formësoi, e formën tuaj e bëri më të mirë dhe ju pajisi me të mira. Ky është Allahu, Zoti juaj, i Lartë pra është Allahu, Zoti i botëve!
65. Ai është i Përrjetshmi, s'ka të adhuruar të vërtetë pos Tij, pra adhurojeni Atë me adhurim të sinqertë ndaj Tij, falënderimi i qoftë vetëm Allahut, Zotit të Gjithësisë.
66. Thuaj: "Unë jam ndaluar të adhuroj ata që ju i adhuron pos Allahut, pasi mua më kanë ardhur argumente të qarta nga Zoti im, dhe jam urdhëruar t'i dorëzohem Zotit të çdo krijese".<sup>328</sup>

<sup>328</sup> Zoti i Madhëruar nga mëshira e vet parashtron skenën e mëkatarëve, kur në xhehenem do të grinden mes tyre, kur do të përipiqen t'ia hudhin fajin njëri-tjetrit, kur iu drejtohen engjëjve kujdestarë, që ata ta lusin Zotin, që t'ua lehtësojë sadopak vuajtjet, e më në fund shihet qartë, se lutja e tradhtarit nuk merret parasysh. Këtë pasqyrë të së vërtetës së ardhshme e paraqet përmes Kuranit, në mënyrë që njerëzit të ndihmohen më herët, që ta gjejnë rrugën e drejtë, nëse duan, pse në Ditën e Gjykimit nuk pranohen

67. Ai (Allahu) është që ju krijoi juve (të parin tuaj) prej dheu, pastaj prej një pike uji, pastaj prej gjakut të ngjizur, mandej ju bën të lindeni si foshnje e më vonë të arrini pjekurinë, e pastaj të plakeni, e ka prej jush që vdes më heret, e që të gjithë të arrini afatin e caktuar dhe ashtu të kuptoni realitetin.

68. Ai është që jep jetë dhe sjell vdekje, e kur dëshiron një gjë Ai vetëm thotë: “Bëhu”, e ajo menjëherë bëhet.

69. A nuk i sheh ata që kundërshtojnë argumentet e Allahut se si largohen nga e vërteta?

70. Ata janë që përgënjeshtroan librin (Kuranin) dhe atë me çka Ne i dërguam të dërguarit tanë, e më vonë ata do të kuptojnë.

71. Atyre do t’iu vihen prangat dhe zinxhirët në qafat e tyre e do të zhyten

72. në ujin e valë dhe pastaj do të digjen në zjarr.

73. Mandej atyre iu thuhet: “Ku janë ata që i adhuronit,

74. pos Allahut?” Ata thonë: “Na kanë humbur sysh, por jo, ne nuk kemi qenë që kemi adhuruar më parë ndonjë send!” Ja, kështu Allahu i humb jobesimtarët.

75. Këtë (dënim) e keni, për shkak se gëzoheshit padrejtë në Dunja (duke bërë mëkate etj.) dhe për shkak se krenoheshit (me mendjemadhësi).

76. Hyni në dyert e xhehenemit (nëpër shtatë dyer); aty do të jeni përgjithmonë. E sa vend i shëmtuar është ai i kryeneçëve!

77. Ti pra bëhu i durueshëm; premtimi i Allahut është i vërtetë. E ne nëse të bëjmë të shohësh diçka nga ajo që iu premtojmë atyre (do ta shohësh), ose nëse ta marrim jetën (pa parë asgjë, do ta shohësh

arsyetimet. Ndihma e Zotit gjithnjë ka qenë dhe mbetet në anën e peygamberëve dhe të besimtarëve, edhe në dynja, edhe në Ahiret, prandaj besimtarët duhet te jenë të durueshëm, të kërkojnë faljen e mëkateve, ta madhërojnë Zotin vazhdimisht, e të mos ua vënë veshin atyre, që nga mendjemadhësia nuk duan ta pranojnë Kuranin, që iu thotë se do të ringjallen e do të japin llogari për vepra. Ai Zot që pati fuqi të krijojë qiej e tokë, pa kurrfarë shembulli dhe pa ndihmën e askujt, a nuk ka mundësi t’i ringjallë njerëzit? Kush i lutet Zotit, Ai ia pranon lutjen, e kush e ndien veten të panevojë t’i lutet ata do të hyjnë në xhehenem të zvogëluar (si të ishin thnegla), e kjo si kundërmasë e mendjemadhësisë së tyre.

Edhe pse të gjitha të mirave që Zoti ua dhuroi njerëzve, disa sish nuk janë mirënjohës ndaj Tij, por janë të mashruar, pse pos Allahut të Përjetshëm çdo send tjetër është i zhdukshëm, ndaj vetëm Atij duhet t’i mbështetemi, adhuruar e madhëruar, e jo sendeve të kota.

dënimin e tyre në botën tjetër), e ata vetëm te Ne do të kthehen.

78. Ne kemi dërguar peygamberë para teje, për disa prej tyre të kemi njoftuar me rrëfimet e tyre, e për disa sish nuk të kemi njoftuar, e asnjë peygamberi nuk i takoi të sjellë ndonjë argument, vetëm se me urdhrin e Allahut. E kur të vijë koha e caktuar nga Allahu zbatohet gjykimi me drejtësi, dhe aty atëherë dështojnë ata të kotit.

79. Allahu është Ai, që për ju i krijoi kafshët, që disave t'u hipni e prej disave të ushqeheni.

80. Ju prej tyre keni edhe dobi të tjera dhe që përmes tyre t'i plotësoni nevojat tuaja, duke hipur në to dhe me anë të anijeve barteni (udhëtoni).

81. Dhe Ai është që ju mundësoi t'i shihni argumentet e Tij; e cilin, pra prej argumenteve të Allahut e mohoni?

82. A nuk udhëtuan ata nëpër tokë e të shikojnë se si përfunduan ata që ishin më parë, të cilët ishin edhe më shumë prej tyre, dhe më të fortë për nga forca e ndikimi në tokë, por ajo që fituan nuk iu ndihmoi asgjë.

83. Kur iu erdhën atyre të dërguarit me argumente të qarta, ata ju gëzuan ditorisë së vet dhe atëherë i përfshiu ajo që e tallnin.

84. E kur e panë dënimin tonë thanë: "Ne i kemi besuar vetëm Allahut dhe i kemi mohuar ata që ia shoqëronin".

85. Por besimi i tyre, kur e vërejtën dënimin tonë, nuk iu bëri dobi. Ky është ligj i Allahut (i kahershëm) ndaj robërve të Tij dhe aty, në atë çast pësuan disfatë jobesimtarët.<sup>329</sup>

<sup>329</sup> Allahu, i cili e krijoi njeriun e parë prej dheut, e pasardhësit e tij prej një pikëze uji, e përshkruan jetën e njeriut në tri etapa: "në fëmijëri, në pjekuri, e cila arrin në vitet e katërdhjeta dhe në pleqëri në të cilën nis dobësimi fizik e dikur edhe ai mendor.

Atyre që nuk besuan argumentet e Allahut, refuzuan mësimet e peygamberëve, u mbështetën në diçka tjetër e jo në Zotin, i gëzoheshin punës së keqe dhe mëkatit, do t'iu vihen pranga në qafa e me zinxhir tërhiqen për në zjarr, edhe pse në atë moment do të mohojnë çdo adhurim tjetër pos Zotit. Peygamberit i thuhet, se ndonjë nga dënimet e Zotit të caktuara kundër armiqve mund t'i shohësh, por edhe ndodh të mos i shohësh, por të gjithë ata do të paraqiten pranë Zotit dhe Ai do të ndërmarrë masat ndëshkuese, që ata meritojnë.

Për disa peygamberë Zoti i tregoi Muhamedit a.s. se si ishte gjendja e tyre, e për disa nuk i tregoi. Nga kjo kuptohet se përpos peygamberëve të përmendur në Kuran ka pasur edhe të tjerë, numrin e të cilëve e di vetëm Zoti. Në një hadith thuhet se ishin njëqind e njëzet e katër mijë. Kuptohet edhe ajo, se peygamberët nuk kishin mundësi të shfaqin ndonjë mrekulli nga vetvetja, por vetëm më urdhrin dhe me lejen e Zotit.

Besimi në zotin, kur njeriu i humb të gjitha shpresat për jetën, nuk vlen.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures Gafir. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

## 41. SURETU - FUSSILET

*E zbritur në Meke, pas sures Gafir, ajete 54*

*Sipas Fabrur Raziut e tërë kjo sure prej fillimit e deri në mbarim është një periudhë, fjalitë e së cilës janë të lidhura njëra me tjetrën dhe kanë si tematikë Kuraniin e shpallur prej Zotit dhe kundërthëniet e idhujtarëve, të cilët thoshin se nuk po e kuptojnë, edhe pse ishte në gjuhën e tyre arabe.*

*Meqë Kurani vërteton për Pejgamberin, se është njeri, por i zgjedhur prej Zotit dhe i dërguar që të thërrasë në rrugën e drejtë të Allahut, i bën një vështrim injorancës së kundërshtarëve, të cilët nuk shikonin dhe nuk mendonin faktet ekzistuese, të cilat dokumentojnë për fuqinë dhe madhërinë e Zotit krijues, por mbeten në errësirat e mohimit.*

*Përshkruhen disfatat e kundërshtarëve të së vërtetës në këtë jetë dhe mjerimi që i pret në botën tjetër. Mandej, përshkruhet gjendja e besimtarëve të drejtë e bamirës si në momentin e vdekjes, në jetën e varrezave dhe në Ditën e Kijametit, kur do të gjejnë shpëtim të përjetshëm në xhennet.*

*Njerëzve, mendja e të cilëve nuk është në gjendje të pranojë gjithë atë që thotë Kurani, por dëshirojnë të binden me fakte të logjikshme Kuraniin iu thotë: Do të ndihmoni njëri-tjetrin me prova të njëpasnjëshme në zbulimin tuaj mendor dhe ashtu do të arrini të zbuloni disa sekrete të ligjeve, që mbizotërojnë në gjithësi dhe të ligjeve që funksionojnë në vetë qenien tuaj derisa vetë ju, njerëzit do të dokumentoni, se atë që e ka thënë Zoti në Kuran është e vërtetë e saktë, prandaj çdo thënie e Kuranit duhet pranuar bindshëm derisa atë e ka thënë Zoti, edhe pse disa çështje ekzistuese mendja jonë ende nuk ka arritur t'i kuptojë.*

*Qubet: "Suretu Fussilet" - kaptina e shkoqitjeve, sqarimeve, sepse Allahu i sqaron argumentet për Njësinë e Vet, për fuqinë e Vet të pakufishme dhe solli argumente për Kuraniin, se është shpallje e Zotit, e cila iu kumtua Pejgamberit të fundit, Muhamedit, birit të Abdullahut a.s.*

## 41. SURETU - FUSSILET

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ha, Mim.
2. Zbritje prej të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!
3. Libër që ajetet e tij janë të shkoqitura, duke qenë Kuran arabisht për një popull që di ta kuptojë.
4. Është përgëzues dhe qortues, por shumica e tyre ia kthyen shpinën, prandaj ata nuk e dëgjojnë.
5. Ata thanë: “Zemrat tona janë të mbyllura nga ajo që ti na thërret dhe në veshët tanë kemi shurdhim të rëndë, kështu që ndërmjet nesh dhe ndërmjet teje ekziston një perde, prandaj ti vepro sipas tëndes e ne vazhdojmë tonën!”
6. Thuaj: “Unë jam vetëm njeri sikurse edhe ju, mua më shpallet se Zoti juaj është vetëm Zoti Një, pra drejtojuni Atij dhe kërkonin falje prej Tij. Për idhujtarët është mjerim i madh,
7. të cilët nuk e japin zeqatin dhe mu ata e mohojnë botën tjetër.
8. Nuk ka dyshim, se ata që besuan dhe bënë vepra të mira kanë shpërblim të përhershëm.
9. Thuaj: “A ju jeni ata që nuk i besoni Atij, që e krijoi tokën për dy ditë dhe Atij i përshkruani shok, e Ai është Zoti i botëve!
10. Ai që në të vuri kodra të forta, ia shtoi të mirat asaj dhe brenda katër ditëve të plota caktoi të gjitha kushtet për të jetuar në të. Pra, për ata që pyesin (për kohën e krijimit të saj)”.
11. Mandej e mësyu qiellin e ai ishte tym (mjegullinë që ishte si materie e parë) dhe atij e edhe të tokës i tha: “Qasiuni urdhërit Tim me dëshirë ose me dhunë!” Ato të dyja thanë: “Po i qasemi me dëshirë!”
12. Dhe ata i krijoi shtatë qiej brenda dy ditëve dhe secilit qiell i caktoi atë që i nevojitej. Qiellin më të afërt (të Dunjasë) Ne e stolisëm me yje ndriçuese dhe e bëmë të mbrojtur. Ky është caktim i të Plotfuqishmit, të Gjithëdijshtimit.
13. Në qoftë se ata nuk përgjigjen, ti thuaj: “Unë tërhoqa vërejtjen e një rrufeje (dënimi), si rrufeja e Adit dhe Themudit,
14. kur atyre iu erdhën të dërguarit nga të gjitha anët, i këshilluan: “Të mos adhuronin tjetër po vetëm Allahun”, ata thanë: “Sikur Zoti ynë të

kishte dëshiruar (ta dëgjonim) do të dërgonte engjëjll, e kësaj me çka jeni dërguar ju, ne nuk i besojmë!”

15. Sa i përket Adit, ata pa pasur kurrfarë të drejte u treguan mendjemëdhenj ndaj banorëve në tokë dhe thanë: “Kush ka fuqi më të fortë se ne?” A nuk e ditën ata, se Allahu, i cili i krijoi ka fuqi më të fortë se ata?!... Ata i mohuan argumentet tona.

16. Andaj Ne kundër tyre lëshuam një erë shumë të ftohtë gjatë disa ditëve fatzeza për t’iu dhënë ta përfetojnë dënimin nënçmues në jetën e kësaj bote, ndërsa dënimi në botën tjetër do të jetë edhe më i shëmtuar dhe ata nuk do të ndihmohen.

17. Sa i përket Themudit, Ne atyre iu patëm treguar rrugën e drejtë, por ata megjithatë më shumë e deshën verbërinë, prandaj ata i kapi tmerri i dënimit të turpshëm, për shkak të asaj që vepruan.

18. Ndërkaq Ne i shpëtuam ata që kishin besuar dhe që ishin të ruajtur.<sup>330</sup>

19. E ditën kur armiqtë e Allahut tubohen për në zjarr dhe ata janë të rrethuar.

20. E derisa afrohen atij, kundër tyre dëshmojnë: të dëgjuarit e tyre, të parit e tyre dhe lëkurat e tyre për çdo gjë që ata kanë punuar.

21. Ata lëkurave të tyre iu thonë: “Përse dëshmuat kundër nesh?” Ato thonë: “Allahu që çdo sendi ia ka dhënë të folurit na dha edhe neve, e Ai është që ju krijoi juve herën e parë dhe vetëm tek Ai ktheheni”.

22. Ju nuk fshiheshit (kur bënit mëkate) se do të dëshmojnë kundër

<sup>330</sup> Kurani i shpallur prej Zotit Mëshirues është begati e madhe për njerëz, është libër që shkoqit të gjitha çështjet e jetës në mënyrë shumë të qartë. Qëllimi i tij është që njerëzit t’i vërë në rrugën e drejtë, në rrugën e shpëtimit. Mirëpo idhujtarët edhe pse Kurani ishte në gjuhën e tyre arabe, nuk deshën ta dëgjojnë me vëmendje, e aq më tepër thoshin, se nuk po na hyn në zemër, nuk po e dëgjojmë me vesh dhe refuzuan mësimet e tij.

Përmendet krijimi i tokës brenda dy ditëve, rregullimi i begative të saj, siç janë kodrat që mbajnë ekuilibrin e tokës, lumenjtë, bimët dhe i të gjitha atyre që i nevojiten jetesës së gjallesave në të për dy ditë, e edhe krijimi e rregullimi i qiejve për dy ditë, në mënyrë që i tërë krijimi është kryer për gjashtë ditë, si përmendet edhe në ajete të tjera të Kuranit. Për tokën përmenden dy periudha, ajo e krijimit të materies dhe ajo e rregullimit të saj. Për qiejt përmendet thënia: Pastaj, mandej (thumme) e që mund të mendohet, se qiejt u krijuan pas tokës. Kjo çështje mund të zgjidhet në dy mënyra: fjala, pastaj, mandej (thumme), nuk ka qëllim periodik kohe të mëvonshme, por ka si qëllim renditje në të përmendur, që do të thotë: përmendet një send e pastaj përmendet edhe një send, që të dy janë të një kohe, vetëm se njëri përmendet pas tjetrit. Ose krijimi i materies së tokës dhe të qiellit u bë më parë, kurse rregullimi i tokës më vonë. Ditët e përmendura sigurisht kanë të bëjnë me periudha për të cilat i di vetëm Zoti.



jush të dëgjuarit tuaj, të pamurit tuaj dhe lëkurat tuaja, bile ju menduat, se Allahu nuk di për shumë gjëra që ju i bënit.

23. Mendimi juaj i gabuar, të cilin patët ndaj Zotit tuaj është ai që ju shkatërroi dhe tani jeni më të dëshpëruarit.

24. Nëse bëjnë durim zjarri është vend i tyre, e nëse kërkojnë të kthehen në atë që dëshirojnë (në kënaqësinë e Zotit), atë nuk do ta arrijnë.

25. Ne iu patëm mundësuar atyre të kenë asi shokësh, që ua hijeshojnë atë që bënin në atë kohë (në Dunja) dhe atë që do t'iu vijë më vonë dhe ashtu dënimi ndaj tyre u bë me vend, si ndaj popujve që ishin para tyre nga xhinët dhe njerëzit, se vërtet ata ishin të humbur.

26. Ata që nuk besuan thanë: “Mos e dëgjoni këtë Kuran dhe kur të lexohet ai, ju bëni zhurmë (bërtitni) ashtu që ta pengoni!”

27. E Ne atyre që nuk besuan patjetër do t'u japim të përfetojnë dënim të ashpër dhe do t'i shpërblejmë me më të keqen e asaj që punuan.

28. Dhe ai ndëshkim i armiqve të Allahut është zjarri, aty është vendi i tyre i përhershëm, si shpërblim për shkak se ata refuzuan argumentet tona.

29. Ata që nuk besuan thonë: “O Zoti ynë, na i trego ata të dy nga xhinët dhe njerëzit, të cilët na bënë të jemi të humbur, e t'i shkelim me këmbët tona dhe le të jenë prej më të poshtërve!”

30. E s'ka dyshim, se ata që thanë: “Allahu është Zoti ynë”, dhe ishin të paluhatsëm, atyre iu vijnë engjëjt (në prag të vdekjes dhe u thonë): të mos frikësoheni, të mos pikëlloheni, keni përgëzim xhenetin që iu premtohej.

31. (u thonë) Ne kujdesemi për ju, si në jetën e kësaj bote, ashtu edhe në botën tjetër, ku do të keni atë që dëshironi dhe gjithçka kërkon.

32. Pritje e nderuar prej Atij që fal mëkatet dhe që është Mëshirues i madh!

33. E kush është në rrugë më të mirë, se ai që thërret në rrugën e Allahut, që bën vepra të mira dhe që thotë: “Unë jam prej muslimanëve?”

34. Nuk është e barabartë e mira dhe e keqja. Andaj, (të keqen) ktheje në mënyrën më të mirë, se atëherë ai, me të cilin kishit një farë armiqësie do të bëhet mik i afërt.

35. Mirëpo këtë nuk mund ta arrijë kush, pos atyre që janë të durueshëm, dhe nuk mund ta arrijë kush, pos atyre që kanë virtyt të lartë.

36. E nëse ty të ngacmon ndonjë ngacmim prej djallit, ti kërko mbrojtje prej Allahut, se vërtet Ai është Dëgjuesi i çdo gjëje, i Gjithëdijshmi!

37. Nga faktet e madhështisë së Tij janë nata, dita, dielli e hëna. Mos i bëni sexhde, as diellit, as hënës! Sexhde bëjini vetëm Allahut, i cili i krijoi ato, nëse adhuronit vetëm Atë!

38. Po nëse ata (kufarët) janë kryeneçë (e nuk bëjnë sexhde), atëherë ata që janë pranë Zotit tënd (engjëjt më të lartë) i bëjnë Atij tesbih natën e ditën dhe ata nuk mërzhiten prej adhurimit.<sup>331</sup>

39. Nga argumentet e Tij është edhe toka, që ti e sheh atë të thatë (shkretëtirë), e kur Ne i lëshojmë asaj shiun, ajo gjallërohet e shtohet. E s'ka dyshim, se Ai që e ngjalli atë do t'i ngjallë të vdekurit, pse Ai ka mundësi për çdo gjë.

40. Ata që i sulmojnë argumentet Tona, nuk mund të na fshihen. Pra,

<sup>331</sup> Edhe në ajete të tjera të Kuranit, sikurse edhe në këta përmendet, se në Ditën e Gjykitimit gjymtyrët e trupit të njeriut, siç janë veshi, syri dhe lëkura do të dëshmojnë për veprat që ka bërë njeriu. Ai Zot që pati fuqi ta krijojë njeriun për herë të parë, pa ekzistuar fare dhe pati fuqi ta ringjallë pasi të vdesë, ka fuqi t'u dhurojë të folurin edhe gjymtyrëve.

Njerëzit kur bëjnë ndonjë punë të keqe fshihen prej masës e nuk e dinë, se për ato punë të bëra do të dëshmojnë gjymtyrët e tyre. Sipas kësaj nënkuptohet se njeriu asnjëherë nuk është pa përcjellës, megjithëse Zoti i di të gjitha. Shoku i keq ia miraton punët e këqija shokut të vet edhe në këtë jetë dhe e mashtron duke i thënë, se nuk ka botë tjetër, nuk ka përgjegjësi para Zotit dhe ashtu e çon drejt e në humnerë. Asi njerëzish të këqij pati ndër popuj dhe në të kaluarën e largët, pati edhe në kohën e Pejgamberit a.s., kur kundërshtarët, le që nuk e dëgjonin Kuranin kur ai lexohej dhe bënte fjalë për jetën e ardhshme, por i nxitnin edhe të tjerët që të ngrejnin zërin kundër tij, në mënyrë që të mos dëgjohej leximi i Kuranit, dhe të mos ketë ndonjë ndikim të dëgjuesit. Pra, e dinin se ai është mrekulli e Zotit dhe e dinin, se ai ka ndikim te njerëzit e urtë, por kryeneçësia nuk i lejonte ta pranojnë të vërtetën. Prandaj kundërshtërimi i tyre ishte meritë e tyre. Të gjithë të mashtruarit prej shokëve të këqij do të kërkojnë prej Zotit, që t'iu sjellë pranë tyre mashtruesit, qofshin prej xhinëve, qofshin prej njerëzve e ti vënë nën këmbët e tyre, sepse ua panë sherrin dhe u ndëshkuan me zjarr.

Besimtarët e sinqertë e të vendosur gjatë tërë jetës së tyre do të kenë pranë vetes në momentin e vdekjes engjëjt të mëshirës, që do t'iu thonë: Mos kini frikë për ardhmërinë tuaj, mos u pikëlloni që u ndatë prej fëmijëve, prej familjes e prej pasurisë, sepse do të shkoni në xhenet, në të cilin do të keni çfarë të dëshironi dhe do të jeni të pritur e të nderuar prej Zotit Mëshirues. Njeriu më i mirë, të cilin duhet ta marrim shembull është ai, që vetë është besimtar, që këshillon për rrugën e drejtë dhe që vetë bën vepra të mira. Të tillëve u kanë thënë: Ulemai aminin - dijetarë vepërmirë.

Nuk janë të njëjta e mira dhe e keqja, sepse e mira ka peshë të madhe, ndaj duhet përpjekur që edhe të keqen e dikujt ta kthejmë në të mirë. Por këtë nuk mund ta bëjë çdokush; këtë mund ta bëjnë vetem njerëzit e mirë. Shejtanit nuk i vjen mirë të kthehet e keqja me të mirë, sepse ai dëshiron t'i ngacmojë njerëzit, që të keqes t'i përgjigjen me të keqe e në mes tyre të shtohet armiqësia; prandaj në rastet të tilla duhet të kërkojmë ndihmë prej Zotit, e Ai ndihmon.

a më mirë i ka punët ai që do të hidhet në zjarr, apo ai që në Ditën e Kijametit vjen i sigurt? E ju pra veproni si të dëshironi, e ta dini se Ai sheh atë që punoni.

41. Ata që e mohuan Kuranin, kur iu erdhi janë të marrë; ai është një libër ngadhënjyes (i pashoq).

42. Atij nuk mund t'i mvishet e pavërteta nga asnjë anë; është i zbritur prej të Urtit, të Lavdishmit.

43. Ty nuk po të thuhet tjetër përveç asaj që iu është thënë të dërguarve para teje. Vërtet, Zoti yt është ai që fal, po është edhe Ai që ndëshkon rëndë.

44. Sikur Ne ta bënim Kuranin në gjuhë të huaj ata do të thoshin: “Përse nuk janë ajetet e tij të kuptueshme (të shkoqitura), a është ai (Kurani) në gjuhë të huaj, kurse ai (pejgamberi) është arab?” Thuaj: “Ai është për besimtarët udhëzues e shërues. E ata që nuk besojnë në veshët e tyre kanë shurdhim, dhe ai për ta është verbim. Të tillët janë sikurse thirren prej një vendi të largët e nuk dëgjojnë”.

45. Ne edhe Musait ia patëm dhënë librin lidhur me të cilin pati kundërshtime. Sikur të mos ishte vendimi më parë prej Zotit tënd (të shtyhet ndëshkimi), puna mes tyre do të kryhej, pse ata janë në një dyshim ndaj tij.

46. Kush bën mirë ai e ka për vete, e kush bën keq ai vepron kundër vetes, e Zoti yt nuk bën padrejtësi ndaj robërve.

47. Vetëm Ai e di për Katastrofën (për Kijametin). Asnjë frut nuk del prej lëvozhgës së vet dhe asnjë femër nuk bart e as nuk lind pa dijen e Tij. E ditën kur Ai i thërret ata, se ku janë ata që m'i bënit shokë? Ata thonë: “Ne të kemi njohur Ty, nuk ka ndonjë prej nesh që dëshmon se ke shok!”

48. Dhe humb prej tyre ajo që më parë adhuronin, e binden se ata nuk kanë shpëtim.

49. Njeriu nuk lodhet prej kërkesës për mirë, e kur atë e godet e keqja ai keqësohet shumë dhe e humb shpresën.

50. E nëse pas të këqijave që e goditën Ne i japim të mira nga ana Jonë, ai me këmbëngulje do të thotë: “Këtë e kam arritur vetë (këtë do ta kem gjithnjë), e nuk mendoj se do të bëhet Kijameti, po edhe nëse do të kthehem te Zoti im, unë tek Ai do ta kem edhe më mirë!” Ne patjetër do t'i njoftojmë ata që nuk besuan për atë që punuan dhe do t'iu japim të përjetojnë dënim të rëndë.

51. Ne kur e begatojmë njeriun ai nuk falënderon dhe largohet, e kur e godet e keqja ai përulet dhe lutet shumë.

52. Thuaj: “Më tregoni, nëse ai (Kurani) është prej Allahut, e ju e mohuat atë, kush është më i humbur se ai që është në kundërshtim të fortë?”

53. Ne do t’ua bëjmë atyre të mundshme që t’i shohin argumentet Tona në horizonte dhe në veten e tyre deri që t’u bëhet e qartë se ai (Kurani) është i vërtetë. A nuk mjafton që Zoti yt është Dëshmitar për çdo gjë?

54. Vini re! Ata janë në dyshim për takimin me Zotin e tyre (me botën tjetër), e ta dini se Ai ka përfshirë me dijen e vet çdo send.<sup>332</sup>

---

<sup>332</sup> Ata që u përpoqën ta mohojnë Kuranin si shpallje të Zotit janë naivë. Kurani është libër që nuk ka shok, prandaj atij nuk mund t’i mvishet ndonjë e pavërtetë, sepse Zoti e ka garantuar ta ruajë të saktë. Muhamedit a.s. i thuhet, që të mos shqetësohet aq shumë, nëse ata e kundërshtojnë edhe rreth Kuranit, sepse ashtu i patën kundërshtuar edhe pejgamberët që kishin qenë më parë. Zoti xh. sh. i dërgoi shpalljet në gjuhën e atij populli, të cilit i dërgohej pejgamberi. Edhe Kuranin e shpalli në gjuhën e popullit dhe të pejgamberit. Idhujtarët i patën thënë Pejgamberit a.s.: “Pse shpallja në gjuhë tjetër, kur Pejgamberi është arab?” Idhujtarët nuk donin ta dëgjonin Kuranin sikur të ishin të shurdhët ose të verbër.

Suksesin ose vlerën e çdo vepre do ta gëzojë, ose do ta vuajë i zoti i saj; kjo është drejtësi e të Madhit Zot. E nëse pyesin, se kur do të ngjajë ajo thuaju se do të ngjajë në Ditën e Kijametit, por për momentin e Kijametit nuk di askush përveç Zotit. Edhe për frutin në lëvozhgë, edhe për fetusin në mitrën e nënës, edhe për lindjen e tij, Zoti është i njohur në hollësi, pra Ai e di edhe kur do të bëhet Kijameti. Idhujtarëve do t’iu humbë lidhja me idhujt që i adhuruan, do ta pranojnë Zotin një, por do të jetë vonë.

Njeriu duhet ta falënderojë dhe duhet ta adhurojë Zotin e Madhëruar për çdo moment dhe në të gjitha gjendjet e tij jetësore, e jo vetëm kur është i kënaqur, i disponuar, e jo edhe vetëm kur është në vështirësi, me lutje që t’ia largojë atë. As kënaqësitë, e as vuajtjet në këtë jetë nuk janë masë për të vlerësuar njeriun, prandaj gjendjet e tilla nuk duhet të kenë ndikim në adhurimin ndaj Zotit; adhurimi dhe falënderimi duhet të jenë ushqim shpirtëror për njeriun.

Gjithçka që thotë Kurani është e vërtetë e sigurt, prandaj atë duhet ta besojmë, sepse është thënie e Zotit, e thënia e Zotit është e vërtetë pa kurrfarë dyshimi. Mirëpo, Zoti e ka ditur se edhe në kohën e Pejgamberit, e edhe më vonë pati dhe do të ketë njerëz, që thënie e Zotit nuk duan t’i pranojnë, nëse nuk arrijnë t’i kuptojnë edhe me mendjen e tyre. Zoti iu tha: Ani pra, pritni, e thënie e Mia doemos do t’i vërtetoni, duke zbuluar sekrete në vetë qenien tuaj njerëzore. E këso sekretesh të dhëna në Kuran para sa shekujsh janë zbuluar tashti, pra domosdo po vërtetojnë thënie e Zotit në shpalljen e Tij.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures “Suretu Fussilet” - kaptina e shkoqitjeve. Lavdëruar qoftë Zoti i Madhërisëm!

## 42. SURETUSH - SHURA

*E zbritur në Meke, pas sures Fussilet, ajete: 53*

*Është prej kaptinave të zbritura në Meke, të cilat si tematikë kryesore shtrojnë çështjen e njësisë së Zotit, çështjen e revelatës (risales), çështjen e ringjalljes dhe të përgjegjësisë.*

*Kjo fillon me vërtetimin për burimin e shpalljes së Kuranit dhe për burimin e shpalljeve të mëparshme. Allahu, Zoti i botëve është Ai, që ua zbriti shpalljet të gjithë pejgamberëve dhe Ai është që zgjodhi dhe përcaktoi për pejgamberë ata që dëshiroi prej robërve të Tij. Mandej, duke shpjeguar esencën e shpalljes vërteton se Zoti i dërgoi pejgamberët me një të njëjtën fe, me Fenë Islame, edhe pse dispozitat dhe rregullat e ligjshmërisë së tyre kishin ndryshime. E dërgoi me Fenë Islame Nuhun, Ibrahimin, Musain, Isain dhe pejgamberët e tjerë të shquar.*

*Në një pjesë të kësaj kaptine shtrohet çështja e atyre, që nuk e besojnë Kuranin dhe nuk besojnë për ringjallje e përgjegjësi në Ditën e Kijametit. U tërhiqet vërejtja se telashet e asaj dite janë shumë të vështira, se zemrat e njerëzve tronditen dhe flokët në koka iu zbardhen, prandaj i thërret t'i përgjigjen thirrjes së Zotit, t'u binden urdhrave të Tij para se t'i befasojë tmerri i asaj dite, i ditës, kur nuk do të bëjë dobi as pasuria, as miqësia.*

*Qubet: "Suretush Shura" - kaptina e marrëveshjes, me çka iu jipet besimtarëve të kuptojnë se marrëveshja, konsultimi mes vete ka rëndësi të madhe për jetën individuale dhe për jetën shoqërore, prandaj besimtarët janë të obliguar ta vënë në praktikë të jetës së tyre çështjen e marrëveshjes, të konsultimit reciprok. Nga kjo kuptohet se Feja Islame, në ditët e para të zhvillimit të saj, në kohën e Muhamedit a.s., programoi jetën e bazuar në bashkëkonsultim dhe mirëkuptim ndër ithtarët e vet. Muhamedi a.s. gjatë jetës së tij i vendosi thellë parimet e bashkëveprimit dhe konsultimit në shoqërinë islame, kështu që shumë herë konsultohet me shokët e tij për shumë vendime që do t'i merrte.*

## 42. SURETUSH - SHURA

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ha, Mim.
2. Ajn, Sin, Kaf.
3. Allahu, Fuqiptoti, më i Urti kështu (këto ajete) të shpall ty dhe atyre, që ishin para teje.
4. Vetëm e Tij është ç'ka në qiej dhe ç'ka në tokë dhe Ai është i Larti, i Madhëruari!
5. Qiejt e lartë mbi ta (ose qiejt njëri mbi tjetrin) gati pëlcasin (nga madhëria e Zotit ose nga thëniet e çoroditura të idhujtarëve). Ndërkaq engjëjt vazhdimisht madhërojnë (bëjnë tesbih), duke e falënderuar Zotin e tyre dhe kërkojnë falje të mëkateve për ata (besimtarët) që janë në tokë. Ta dini, se Allahu është Ai Mëkatfalësi, Mëshiruesi i madh!
6. Allahu është përcjellës i atyre, që pos Tij adhurojnë zota të tjerë. Ti (o i dërguar), nuk je i obliguar ndaj tyre.
7. Prandaj Ne të shpallëm ty Kuranin arabisht, që ta këshillosh kryefshatin (Meken) dhe ata përreth saj, dhe t'iu tërheqish vërejtjen për Ditën e Tubimit (Kijametit), për të cilën nuk ka dyshim. Një grup për në xhenet, kurse një grup për në zjarr.
8. Po sikur të kishte dashur Allahu do t'i bënte ata (njerëzit) të një feje të vetme, por Ai shtie në mëshirën e vet atë që do (atë që me vullnetin e vet e pranon rrugën e drejtë), e jobesimtarët nuk kanë, as mbrojtës, as ndihmës.
9. Përkundrazi ata zgjodhën mbrojtës pos Atij, po vetëm Allahu është Ai mbrojtësi dhe Ai ngjall të vdekurit dhe Ai është i Plotfuqishëm për çdo send.
10. Për çdo send që nuk pajtoheni gjykimi për të është tek Allahu. Ai (gjykatësi i famshëm) është Allahu, Zoti im, vetëm Atij i jam mbështetur dhe vetëm Atij i drejtohem.
11. Ai është krijues i qiejve e i tokës. Ai nga lloji juaj krijoi për ju bashkëshorte, edhe nga kafshët krijoi çifte, ashtu që t'ju shumojë. Asnjë send nuk është si Ai; Ai është Dëgjuesi dhe Vështruesi i çdo gjëje.
12. Të Tij janë çelësat e qiejve e të tokës. Ai begaton shumë atë që do

dhe nuk begaton (atë që gjithashtu do). Ai është i Gjithëdijshëm për çdo send.

**13.** Ai ju përcaktoi juve për fe atë që ia pat përcaktuar Nuhut dhe atë që Ne ta shpallëm ty dhe atë me çka e patëm porositur Ibrahimin, Musain dhe Isain. (I porositëm) Ta praktikoni fenë e drejtë e mos u përçani në të. Për idhujtarët është e rëndë kjo në çka ju i thirrni ata. Allahu veçon për të (për besim të drejtë) atë që do dhe e udhëzon në të atë që i drejtohet Atij.

**14.** Po ata, vetëm pasi iu erdhi e vërteta, nuk u përçanë për tjetër, por nga zilia mes tyre. E sikur të mos ishte fjala (vendimi) e hershme nga Zoti yt për deri në një afat të caktuar, do të kryhej (dënimi) me ta. Nuk ka dyshim, se ata që e trashëguan librin prej tyre (prej të parëve) janë në dyshim të thellë ndaj tij (ndaj librit, Tevrat e Inxhil).

**15.** E për këtë shkak (të përçarjes së tyre), ti thirr dhe përqendrohu ashtu si të është urdhëruar dhe mos shko pas dëshirave të tyre dhe thuaj: “Unë kam besuar në librat që i shpalli Allahu, jam urdhëruar të mbaj drejtësi mes jush, Allahu është Zoti ynë dhe Zoti juaj; Ne kemi përgjegjësinë e veprave tona e ju të veprave tuaja, nuk ka polemikë mes nesh e jush; Allahu bën tubimin mes nesh dhe vetëm te Ai është përfundimi!”

**16.** Ata që kundërshtojnë fenë e Allahut pasi asaj i janë përgjigjur (njerëzit), faktet e tyre janë të asgjësuarat te Zoti i tyre, ata janë të përbuzur dhe ata do të kenë dënim të rëndë.

**17.** Allahu është Ai që e zbriti librin e vërtetë dhe drejtësinë. Ti nuk mund ta dish, ndoshta çasti i shkatërrimit është afër.

**18.** Ata që nuk i besojnë atij, kërkojnë ngutjen e tij, ndërsa ata që i besojnë, i frikësohen dhe e dinë, se ajo është e vërtetë. Ta dini se ata që bëjnë polemikë, duke dyshuar në momentin e katastrofës së përgjithshme janë në një humbje të thellë.<sup>333</sup>

<sup>333</sup> Shkronjat në fillim të kaptinës thuhet se janë: betime të Zotit, shenja të fillimit të fjalëve dhe të mbarimit të tyre dhe thuhet se janë emra të kaptinave në fjalë. Shih çka është thënë në Suretul Bekareh.

Allahu që i shpalli Muhamedit a.s. Kuranin, iu shpalli edhe pejgamberëve para tij. Prej autoritetit të madhërisë së Tij gati pëlçasin qiejt, ndërsa idhujtarët flasin çmos për Të, po melaiket më të larta gjithnjë i luten Atij dhe e falënderojnë, duke kërkuar që besimtarët e drejtë t'i mëshirojë.

As thënie e as veprat e idhujtarëve nuk mund t'i fshihen Zotit. Muhamedi a.s. ka për detyrë të thërrasë në rrugë të drejtë banorët e Mekës dhe të vendeve përreth dhe t'iu tregojë, se do të tubohen para Zotit dhe se do të ndahen në dy grupe, disa për xhenet,

19. Allahu është shumë i Butë me robërit e vet; Ai e begaton atë që do; Ai është i Gjithëfuqishmi, Ngadhënjyesi.

20. Kush është që dëshiron fitimin e botës tjetër (Ahiretit), Ne do t'ia shtojmë fitimin e tij, e kush dëshiron vetëm fitimin e kësaj bote, Ne ia japim, po në botën tjetër ai nuk ka hise.

21. A mos kanë ata ortakë (zota ose idhuj), që u përcaktuan atyre fe, të cilën nuk e urdhëroi Allahu? Po sikur të mos ishte fjala vendimtare (e Allahut që shpërblimi dhe ndëshkimi të jenë në Ahiret), do të kryhej dënimi mbi ta, e megjithatë mohuesit do të kenë dënim të dhembshëm.

22. Do t'i shohish jobesimtarët të frikësuar nga ajo që vepruan, po, ajo do t'iu ndodhë atyre, kurse ata që besuan dhe bënë vepra të mira, do të jenë në kopshtet e xheneve dhe ata kanë te Zoti i tyre çka të dëshirojnë; e kjo është ajo dhuntia e madhe.

23. Ajo (dhunti) konsiston në atë që Allahu iu jep myzhde robërve të vet, të cilët besuan dhe bënë vepra të mira. Thuaj: “Unë nuk kërkoj prej jush ndonjë shpërblim për thirrjen time, vetëm se respektin e dashurisë për hir të farefisnisë”. Kush bën ndonjë të mirë, Ne ia shumëfishojmë të mirat; vërtet, Allahu falë mëkatet, është Mirënjohës.

24. A mos thonë ata se ai (Muhamedi) shpifi gënjeshtër ndaj Allahut, e nëse dëshiron Allahu ta mbyllë zemrën tënde, pse Allahu eliminon të pavërtetën dhe me fjalët e veta e forcon të vërtetën. Ai është, që e di ç'ka në zemra.

25. Ai është që pranon pendimin e robërve të vet dhe shlyen të këqijat dhe e di çka punoni.

kurse të tjerët për xhehenem. Atë ditë nuk ka ndihmës e mbrojtës tjetër, përveç Zotit, Krijuesit të çdo sendi e qenieve të të dy gjinive.

Të gjithë pejgamberëve, duke filluar prej Nuhut, Zoti iu shpalli një fe të njëjtë, të gjithë u porositën t'i përmbahen saktësisht asaj feje e të mos përçahen. Përçarjet e mëvonshme janë pasojë e zilisë, inatit, mendjemadhësisë, por mëshira e Zotit është shumë e madhe. Ajo përfshiu të gjitha krijesat, ndër të cilat edhe njerëzit, qofshin besimtarë ose jobesimtarë, ngaqë edhe jobesimtarët i përfshiu ajo mëshirë, meqë nuk u ndëshkuan aty për aty, por u lejuan të jetojnë deri në një afat të caktuar.

Pejgamberi ynë urdhërohet t'iu shmanget përçarjeve të Ithtarëve të Librit, jehudive dhe të krishterëve, e t'i përmbahet fesë së drejtë e të kulluar, të cilën e praktikuan të gjithë pejgamberët dhe besimtarët e tyre të drejtë, e çdokush do të përgjigjet për veprat e veta. Çasti i katastrofës së përgjithshme është enigmë për të gjitha krijesat, atë e di vetëm Zoti, por njerëzit gjithnjë duhet të jenë të gatshëm e të mos i befasojë ajo. Ata që perqeshën, nuk e shohin veten se sa shumë kanë humbur.



26. Ai është që iu përgjigjet (lutjeve të) atyre që besuan dhe bënë punë të mira dhe nga mirësia e vet ua shton atyre të mirat. Ndërsa jobesimtarët kanë dënim të rreptë.

27. Sikur Allahu t'ua shumonte begatinë robërve të vet, ata do t'i kalonin kufijtë, por Ai i furnizon me masë që dëshiron, sepse Ai është i Njohur hollësisht dhe Vështrues ndaj robërve të vet.

28. Dhe Ai është që e lëshon shiun, pasi ata t'i kenë humbur shpresat dhe Ai shtrin mëshirën e vet; Ai është Mbikëqyrësi, i Lavdëruari.

29. Nga argumentet e Tij është krijimi i qiejve dhe i tokës dhe shpërndarja e gjallesave në të dyjat dhe Ai me fuqinë e Tij mund t'i bashkojë kurdo që të dëshirojë.

30. Çfarëdo e keqe që mund t'ju godasë, ajo është pasojë e veprave tuaja (të këqija), e për shumë të tjera Ai ju fal.

31. E ju nuk mund t'i ikni (ta mposhtni) dënimit në tokë dhe përveç Allahut nuk keni, as mbrojtës, as ndihmës.<sup>334</sup>

32. Dhe nga argumentet (që dokumentojnë fuqinë) e Tij, janë anijet lundruese nëpër det si të ishin kodra.

<sup>334</sup> Allahu është shumë i Mëshirshëm dhe i Butë ndaj robërve të vet, të mirë qofshin ose të këqij: furnizon me ushqim, i lehtëson në momentin e llogarisë dhe të përgjegjesisë, nuk i ngarkon me çka nuk munden, nuk ngutet kundër kundërshtarit dhe nuk ia humb shpresën atij që shpreson, nuk refuzon lutjen dhe nuk ia këput shpresën, pra është Mëshirues në të gjitha çështjet. Kush bën vepra më qëllim shpërblimin e ahiretit Allahu ia shton të mirat, kurse kush punon vetëm për këtë jetë Allahu i jep aq sa dëshiron Vetë, e jo sa kërkon ai. Sikur të mos ishte vendim i kahershëm i Zotit të shtyjë ndëshkimin deri në botën tjetër, idhujtarët që pos Allahut adhuruan zota të tjerë, do t'i shkatërronte përnjëherë, por mjafton që ata do të jenë të trishtuar, për shkak të veprave të tyre të këqija, e besimtarët të kënaqur nëpër kopshte të xhenetit. Pejgamberi ynë, Muhamedi a.s. urdhërohet t'iu thotë, se nuk kërkon prej tyre ndonjë shpërblim, përveç dashurisë së farefisit, pra ata do të duhej ta donin atë pse e kishin të afërt, do të duhej ta respektonin për hir të farefisnisë e të mos e torturonin. Ka mendime, se me farefis nënkuptohet familja e ngushtë e pejgamberit: Fatimja, Aliu, Hasani dhe Huseini, por derisa ajeti është i shpallur në Mekë fjala është për farefisin në përgjithësi.

Muhamedi a.s. edhe po të kishte dashur, nuk ka pasur mundësi të trillojë gënjeshtëtr ndaj Allahut, sepse Ai do t'ia mbyllte gojën. Sikur Allahu t'iu jepte begati më të madhe njerëzve ata do të shfrenoheshin, prandaj Ai i furnizon me masë ashtu si di vetë. Në një hadithi kudsij thuhet: "Ka nga robërit e Mi, që meritojnë vetëm begatinë, sepse sikur t'i varfëroja, ata do ta humbnin fenë e vet, kurse ka të tjerë që meritojnë vetëm varfërinë, sepse sikur t'i pasuroja do ta humbnin fenë e vet" (merfuë prej Enesit, shënon Ibni Kethiri).

Të këqijat që i godasin njerëzit, bëhen për t'ua shlyer mëkatet, e përsa u përket pejgamberëve, ato i ngrejnë në shkallë edhe më të lartë, pse ata janë të mbrojtur prej mëkateve.

33. Nëse do Ai, e ndal erën dhe ato ngelin të palëvizshme mbi sipërfaqen e ujit. S'ka dyshim, se këto fakte ekzistojnë për secilin durimtar e mirënjohës.
34. Ose i përmbyt ata për shkak të asaj që vepruan, e për shumë të tjera Ai i fal.
35. Ata që i kundërshtojnë argumentet Tona, le ta dinë se nuk kanë shpëtim (nuk mund t'i shmangen dënimit).
36. Çka iu është dhënë nga ndonjë send ajo është kënaqësi në këtë botë, e ajo që është tek Allahu është shumë më e mirë dhe e përjetshme, por për ata që besuan dhe që vetëm Zotit të tyre i mbështeten,
37. dhe ata që iu shmangën mëkateve të mëdha e të shëmtuara, dhe kur hidhërohen, ata falin,
38. edhe ata që i përgjigjen thirrjes së Zotit të tyre, dhe e falin namazin rregullisht, dhe ata që konsultohen mes vete për punë të përbashkëta, e nga ajo që Ne ua japim ata e shpërndajnë,
39. edhe ata që kur i godet e padrejta, i kundërvihen.
40. Ndëshkimi i të keqes bëhet me një të keqe në të njëjtën masë, e kush fal e bën pajtim shpërblimi i tij është tek Allahu. Vërtet, Ai nuk i do zullumqarët.
41. E kush hakmerret për padrejtësitë, që i janë bërë, ndaj të tillëve nuk ka ndonjë përgjegjësi.
42. Përgjegjësia (ndëshkimi) është vetëm kundër atyre që iu bëjnë njerëzve padrejtësi dhe kundër atyre që pa farë arsye bëjnë çrregullime në tokë. Për të tillët është një dënim i dhembshëm.
43. Kush bën durim dhe fal, s'ka dyshim se ajo është virtyti më i lartë (i lavdishëm).
44. Atë që Allahu e lë të humbur, për të nuk ka ndonjë ndihmës tjetër pos Tij. Do t'i shohësh zullumqarët, që kur ta vërejnë dënimin do të thonë: "A ka ndonjë rrugë për rikthim (në Dunja)?"
45. Do t'i shohish ata duke iu afruar atij (zjarrit) të frikësuar nga nënshtrimi, se si e shikojnë me bisht të syrit tinëzisht (me një shikim të vjedhur). Ata që besuan do të thonë: "Vërtet, të humbur në Ditën e Kijametit janë ata që e humbën vetveten dhe familjen e vet!" Ta dini pra, se mizorët janë në dënim të përjetshëm.
46. Ata nuk kanë mbrojtës që t'i ndihmojë, përveç Allahut, sepse atë që Allahu e ka humbur, për të nuk ka rrugëdalje (shpëtim).
47. Përgjigjuni thirrjes së Zotit tuaj para se të vijë një ditë, që Allahu

nuk e kthen më (pasi ta ketë caktuar). Atë ditë ju nuk do të gjeni strehim dhe as nuk do të mund t'i mohoni (mëkatet).

48. Nëse ata (idhujtarët) refuzojnë, Ne nuk të kemi dërguar ty rojë të tyre, ti ke për obligim vetëm komunikimin. Vërtet, kur Ne i dhurojmë njeriut nga ana Jonë ndonjë të mirë, ai gëzohet për të, e kur e godet ndonjë e keqe që e ka merituar vetë, atëherë njeriu është përbuzës.<sup>335</sup>

49. Vetëm i Allahut është pushteti i qiejve e i tokës; Ai krijon çka të dojë; Ai i fal vetëm femra atij që do; e i fal vetëm meshkuj atij që do, 50. ose u fal çift, meshkuj e femra, por atë që do e lë pa fëmijë (steril); Ai është i Gjithëdijshëm, i Plotfuqishëm.

51. Nuk ka asnjë njeri që t'i ketë folur Allahu ndryshe, vetëm se me anë të frymëzimit, ose pas ndonjë perdeje, ose t'i dërgojë të dërguar (melek), e ai t'i shpallë me lejen e Tij atë që do Ai. Vërtet, Ai është më i Larti, më i Urti.

52. Po kështu me urdhrin tonë Ne të shpallëm edhe ty shpirtin (Kuranin). Ti nuk e ke ditur çfarë është libri (Kurani), as ç'është besimi, por Ne atë e bëmë dritë me të cilën e vëmë në rrugë të drejtë

<sup>335</sup> Pasi solli argumente, të cilat dokumentojnë për Allahun Krijues e të Plotfuqishëm, i cili u dhuroi njerëzve begati të panumërta, i tërheq vërejtjen për faktin, se të mirat e kësaj jete janë të përkohshme. Të mirat që do t'i gëzojnë besimtarët tek Allahu janë të përgjeshme dhe shumë të këndshme. Fjala është për bamirësit, që sinqerisht janë të mbështetur në Zotin, që ruhen prej mëkateve të mëdha e të turpshme, që kur dikush i hidhëron, e falin gabimin. Ata e falin namazin dhe të gjitha çështjet me tyre i shqyrtojnë dhe i vendosin bashkërisht me marrëveshje, që nga pasuria e tyre ndihmojnë nevojtarët, që luftojnë kundër dhunës në atë masë, sa janë të dëmtuar, e nuk e teprojnë, por nëse falin gabimin dhe pajtohen, shpërblimi i tyre është në duar të Allahut. Nuk qortohen e as ndëshkohen ata, të cilët i kundërvihen padrejtësisë. Durimi nuk është i preferuar në ato raste, kur merret nëpër këmbë nderi i njeriut, kur merren nëpër këmbë dispozitat e Allahut. Imam Shafiu thotë: Kush nuk hidhërohet prej atij që padrejtësisht do ta hidhërojë, ai është gomar! Një poet thotë: Butësia e të riut pa vend është injorancë! Këtu është fjala për t'iu kundërvënë zullumqarëve, të cilët bëjnë shkatërrime dhe çrregullime, ndërsa kur është fjala për rastet e tjera falja dhe durimi janë virtyti më i lartë dhe më i lavdueshëm për njeriun.

Zullumqarët, të nënçmuar e të poshtëruar do të vihen pranë zjarrit, e nga frika e tmerri, nuk mund ta shikojnë drejtpërsëdrejti, por tinëzisht, e aty do t'iu thonë besimtarët: Ky është dështimi katastrofal për juve dhe për familjet tuaja, sepse nuk ka kush që mund t'ju ndihmojë e as t'ju mbrojë. Prandaj duhen përqafuluar mësimet e Zotit para se të vijë Dita e Kijametit, para se të vijë vdekja, pse ajo nuk kthehet prapa, nuk mund të mohohen mëkatet, nuk mund të gjendet ndonjë që të strehon.

Pejgamberi a.s. ka si detyrë vetëm të informojë njerëzit, e nuk është përcjellës i tyre, e as përgjegjës për atë që ata veprojnë.

atë që dëshirojmë prej robërve tanë. Në të vërtetë, edhe ti udhëzon për në rrugën e drejtë,

**53.** në rrugën e Allahut, të cilit i takon çka ka në qiej dhe çka ka në tokë, e ta dini se të gjitha çështjet janë me vullnetin e Allahut.<sup>336</sup>

---

<sup>336</sup> Edhe në ajetet e tjera të Kuranit thuhet, se vetëm Allahu është Ai, që e di se çka fshihet në barkun-mitrën e nënës, e këtu në këtë ajet theksohet, se çdo gjë në botë ndodh dhe zhvillohet sipas vullnetit të Zotit, pra edhe çështja e lindjes së fëmijëve. Në këtë ajet përmenden katër gjendje të prindërve përkritazi me fëmijët: dikujt i fal vetëm vajza, dikujt vetëm djem, dikujt edhe vajza edhe djem, e dikujt as djem as vajza dhe kështu gjendet e tilla nuk janë çështje rasti, por çështje të diktuar nga dija, plani dhe urtësia e Zotit Fuqiptotë. Sikurse edhe pejgamberëve të tjerë, që Zoti iu dha shpallje. Muhamedit a.s. i thotë, se edhe ty të dhamë shpalljen që është si shpirt, sepse shpallja jote Kurani ngjall zemrat, si shpirti që ngjall trupin kur i bashkohet. Madje i thuhet Muhamedit a.s., se më parë nuk ke ditur as çfarë është shpallja, as çfarë është besimi i drejtë, e Kurani është dritë që udhëzon; ti me anën e Kuranit udhëzon për në rrugën e drejtë.

Në ajetet e fundit jepet një sqarim, se si Zoti i Madhëruar iu ofroi dituri, njohje, shpallje, frymëzim njerëzve në këto tri mënyra: Me frymëzim: njeriu frymëzohet në shpirtin e vet për ndonjë punë a ide dhe e di se ai ngacmim shpirtëror është prej Zotit, pse është frymëzim për mirë e mbarë. Nëse ngacmimi është për ndonjë punë të keqe, ai është cytje nga djalli.

Për punë ose ide të mbara e të mira janë frymëzuar pejgamberët, edhe njerëz të tjerë të mirë, si nëna e Musait, nëna e Isait, ai besimtari i familjes së faraonit e shumë të tjerë. Të gjithë të frymëzuarit e kuptojnë, se është udhëzim prej Zotit, prandaj në zbatimin e detyrës me të cilën udhëzohen, nuk shprehin kurrfarë luhatshmërie, por të vendosur e zbatojnë, f.v. Ibrahim i deshi ta therë djalin, nëna e Musait e hodhi atë në lumë, Musai i ra me shkop detit dhe u fut në të etj. Kur është fjala për frymëzimin e gjallesave të tjera, si të bletës, të thneglës (milingonës), të pupëzës etj., aty ka të bëjë me një lloj instinkti të tyre, e kur është fjala për sendet e ngurta, si toka, qielli etj., atëherë frymëzimi ka të bëjë me gjendjen e tyre.

Muhamedi a.s. është frymëzuar në këtë mënyrë shumë herë rreth shpjegimit të domethënies së ndonjë ajeti, të ndonjë hadithi kudsij, ose të ndonjë pune tjetër, që për neve është hadith prej tij, por kjo mënyrë e frymëzimit, nuk ka të bëjë me Kuranin.

Me mënyrën pas perdes: Pejgamberi a.s. e dëgjon fjalën e Zotit pa ndërmjetësimin e melekut. Fjalën e Zotit e dëgjo i Musai në kodrën Tur, kurse Muhamedi a.s. e dëgjo i natën e Miraxhit.

Me mënyrën e frymëzimit përmes engjëllit të dërguar prej Zotit: Kjo është mënyra e shpalljes së Kuranit. Xhibrili ia tha fjalët që i dëgjo i prej Zotit dhe Muhamedi a.s. ishte i obliguar t'i thotë ato fjalë, ashtu si ia tha Xhibrili, e ai pra është Kurani.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures Shura. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

## 43. SURETUZ - ZUHRUF

*E zbritur në Meke, pas sures "Esh Shura", ajete 89*

*Edhe kjo sure parashtron çështjet themelore të besimit të drejtë, siç janë: njësia e Zotit, të dërguarit, ringjallja dhe shpërblimi ose ndëshkimi në botën tjetër.*

*Në fillim parashtron argumente mbi burimin e shpalljes së Kuranit, të cilin Allahu ia shpalli Pejgamberit të pashkolluar e në stilin më të lartë gjuhësor, për të qenë mrekulli e përjetshme e Pejgamberit a.s.*

*Veç argumenteve të gjithësisë përgjithësisht e të tokës veçanërisht, të cilat dokumentojnë për fuqinë e pakufishme të Krijuesit janë parashtruar edhe disa çështje rreth iluzioneve të bashkësisë të hershme njerëzore, të cilat përveç bindjes së tyre politeiste, fëmijët vajza që për vete i urrenin ia përsbkruanin si bija të Zotit.*

*Për arsye se idhujtarët arabë pretendonin, se ishin pasardhës të Ibrahimit Kurani parashtron çështjen e tij, dhe dokumenton se Ibrahimit ishte i pari që refuzoi adhurimin e idhujëve, ndonëse do të duhej që edhe ata të ndiqnin rrugën e tij.*

*Në këtë sure i bëhet një vështrim edhe bindjes së kotë e të sëmurë të idhujtarëve, të cilët mendonin se fama, autoriteti ose krenaria e njeriut është e lidhur me pasurinë e pozitën, ndaj sipas tyre edhe Pejgamberi do të duhej të ishte një njeri i pasur e me pozitë, si një njeri në Meke ose një tjetër në Taif, e jo si Muhamedi që ishte, edhe i varfër, edhe jetim. Kurani, pra, vërteton se pasuria e pozita nuk janë kusht për ndershmerinë dhe meritën e lartësimet e njeriut, fundi i fundit, të gjitha begatitë e kësaj bote nuk peshojnë as sa një krah mize te Zoti. Edhe faraoni mizor ishte i mashtruar pas pasurisë e pas pushtetit.*

*Qubet: "Suretuz Zuhrufi" - kaptina "Stoli ari", si shembull i kënaqësisë të kësaj jete mashtruese, si flakërimet e arit që mashtrojnë njerëzit, e nuk kanë kurrfarë vlere tek Allahu.*

### 43. SURETUZ - ZUHRUF

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ha, Mim.
2. Beto hem në librin (Kuranin) sqarues!
3. S'ka dyshim, se Ne e bëmë atë Kuran arabisht, në mënyrë që ju ta kuptoni.
4. Dhe se në librin amzë (Levhi Mahfudh) te Ne, gëzon famë të lartë dhe është plot urtësi.
5. A thua Ne ta lëmë këshillimin ndaj jush e t'ju braktisim, pse ju jeni popull i shfrenuar?
6. E sa pejgamberë kemi dërguar te popujt e lashtë?!
7. Dhe nuk iu erdhi atyre asnjë pejgamber, e të mos tallen me të.
8. Prandaj Ne i zhdukëm ata që ishin më të fuqishëm se këta, dhe shembulli i atyre të mëparshmëve është përmendur më parë (në Kuran).
9. Nëse ti i pyet ata: "Kush i krijoi qiejt e tokën?" Me siguri do të thonë: "Ato i krijoi i Plotfuqishmi, i Gjithëdijshmi!"
10. Ai që tokën e bëri djep për ju dhe mundësoi të keni rrugë nëpër të, e të mund të orientoheni (për qëllimet tuaja).
11. Dhe Ai që lëshon nga qielli ujë (shi) me masë. Ne i japim me të jetë një vendi të vdekur. Ja, kështu edhe ju do të nxirreni (të gjallë nga varrezat);
12. Dhe Ai që krijoi të gjitha llojet (çiftet) dhe ju mundësoi të udhëtoni hipur në anije ose në kafshë.
13. Të uleni mbi to dhe atëherë, pasi të jeni vendosur mbi to, ta përkujtoni të mirën, që ua dha Zoti juaj e të thoni: "Falënderuar qoftë Ai, që i nënshtroi këto për ne, sepse ne nuk do të kishim mundësi ta bënim këtë,
14. dhe ne me siguri do të kthehemi te Zoti ynë!"
15. Megjithëse (pranuan se Zoti është i vetmi krijues), ata i përshkruan Atij pjesë (fëmijë) nga robërit e Tij. Njeriu i tillë njëmend është mohues i hapët.
16. A mos Ai nga ato që krijoi për vete përcaktoi vajza, kurse juve ju dalloi me djem?

17. E kur ndonjëri prej jush lajmërohet me (lindje të vajzës) atë, që ia pat përshkruar të Gjithëmëshirshmit shembull, fytyra e tij nxihet dhe i zihet fryma.
18. A, atë që rritet me stoli e në dialog është i paqartë (ia përshkruajnë Zotit)!
19. Edhe engjëjt që janë adhurues të Zotit i quajnë femra? A prezantuan ata në krijimin e tyre (melekëve)? Dëshmia e tyre do të regjistrohet dhe ata do të merren në pyetje.
20. Ata pastaj thanë: “Sikur të kishte dashur Allahu, ne nuk do t’i adhuronim ata (as idhujt e as melaiket). Ata nuk kanë për këtë (që thonë) ndonjë fakt, ata vetëm gënjejnë”.
21. A mos iu kemi dhënë ndonjë libër para tij (para Kuranit), e ata i përmbahen atij?
22. Jo, por ata thanë: “Ne i kemi gjetur të parët tanë në këtë fe dhe po vazhdojmë gjurmëve të tyre”.
23. Ja pra, Ne nuk kemi dërguar para teje pejgamber në ndonjë vendbanim, që të mos i ketë thënë paria e begatshme e tij: “Ne i gjetëm të parët tanë në këtë fe dhe ne jemi të orientuar gjurmëve të tyre”.
24. Ai tha: “A edhe nëse iu kam sjellë rrugë më të mirë nga ajo që i gjetët të parët tuaj?” Ata thanë: “Ne nuk i besojmë asaj me çka ju jeni dërguar!”
25. Atëherë Ne ndërmorëm ndëshkime kundër tyre, e shih si ishte përfundimi i përgënjeshtresve.<sup>337</sup>

<sup>337</sup> Zoti xh. sh. betohet në Kuranin, i cili në rrethin më të lartë të engjëjve gëzon një famë të madhe dhe që në Levhi Mahfudh ka autoritet të lartë, në mënyrë që do të duhej ta madhërojnë e çmojnë edhe banuesit e tokës, e nëse disa prej tyre e refuzojnë dhe e konsiderojnë gënjeshtër, ai qëndrim i tyre nuk ndikon në mëshirën e Zotit, i cili nuk i ndërpreu këshillat dhe udhëzimet, por gjithnjë i thirri në rrugën e hajrit.

Edhe idhujtarët e dinin se Zoti i krijoi qiejt e tokën, se Ai ua bëri të mundshme jetën në tokë, u fali shi dhe i ngjalli bimët, krijoi të gjitha llojet e krijesave të të dy gjinive, por nga mendjelehtësia e tyre lutnin dhe sende të tjera pos Tij. Besimtarët porositen, që në shenjë mirënjohjeje ndaj Zotit, kur të hipin në ndonjë mjet udhëtimi, duhet ta thonë këtë shprehje “Subhanel ledhi...” deri te “munkalibun”.

Në kohën e injorancës, ndër idhujtarët arabë vajzat ishin të urrejtura, e megjithatë ata thoshin për engjëjt, se janë të gjinisë femërore dhe se janë fëmijë të Zotit. Madje ndiqnin adetet e shëmtuara të të parëve të tyre, e nuk orientoheshin me mësimet e Kuranit. Si fajtorë kryesorë për refuzimin e mësimëve, që u sillnin pejgamberët nga ana e Zotit ishin pasanikët, që ishin të mësuar të jetonin të shfrenuar nga çdo rregull e normë morale, por gjithnjë e vuajtën ndëshkimin që e merituan.

26. (Përkujto, o i dërguar) Kur Ibrahim babait të vet dhe popullit të tij i tha: “Unë jam i larguar prej asaj që adhuroni ju,  
 27. përveç Atij që më krijoi, dhe që Ai do të më drejtojë!”  
 28. Dhe ai (Ibrahimi) e la të përjetshme atë fjalë (besimin në një Zot) ndër pasardhësit e vet, me shpresë që ata të kthehen prej rrugës së gabuar në rrugën e drejtë.  
 29. Por Unë iu dhashë mundësi këtyre dhe të parëve të tyre të kënaqen derisa nuk iu erdhi e vërteta dhe i dërguari me fakte.  
 30. Po, kur u erdhi atyre e vërteta ata thanë: “Kjo është magji dhe se ne kësaj nuk i besojmë!”  
 31. Pastaj thanë: “Përse të mos i ketë zbritur ky Kuran një njeriu të madh nga dy qytete?”  
 32. A thua ata e përcaktojnë mëshirën (pejgamberllëkun) e Zotit tënd? Ne kemi përcaktuar ndër ta gjendjen e jetës në këtë botë; Ne kemi dalluar disa në shkallë më të lartë se të tjerët, që të shfrytëzojnë njëri-tjetrin për shërbime. E mëshira (caktimi për pejgamber) e Zotit tënd është shumë më e dobishme, se ajo që ata grumbullojnë.  
 33. E sikur të mos ishte që njerëzit (do të lakmonin) të ktheheshin në mosbesim, Ne atyre që nuk e besojnë Zotin do t’ua bënim pullazet e shtëpive të tyre nga argjendi, si dhe shkallët nga argjendi, mbi të cilat ata do të ngriheshin,  
 34. e edhe dyert e shtëpive të tyre nga argjendi, edhe kolltukët, mbi të cilët do të mbështeteshin,  
 35. edhe stoli të ndryshme (ari etj.). E të gjitha këto nuk janë gjë tjetër

---

Zoti xh. sh. betohet në Kurandin, i cili në rrethin më të lartë të engjëjve gëzon një famë të madhe dhe që në Levhi Mahfudh ka autoritet të lartë, në mënyrë që do të duhej ta madhërojnë e çmojnë edhe banuesit e tokës, e nëse disa prej tyre e refuzojnë dhe e konsiderojnë gënjeshtër, ai qëndrim i tyre nuk ndikon në mëshirën e Zotit, i cili nuk i ndërpreu këshillat dhe udhëzimet, por gjithnjë i thirri në rrugën e hajrit.

Edhe idhujtarët e dinin se Zoti i krijoi qiejt e tokën, se Ai ua bëri të mundshme jetën në tokë, u fali shi dhe i ngjalli bimët, krijoi të gjitha llojet e krijesave të të dy gjinive, por nga mendjehëhtësia e tyre lutnin dhe sende të tjera pos Tij. Besimtarët porositen, që në shenjë mirënjohjeje ndaj Zotit, kur të hipin në ndonjë mjet udhëtimi, duhet ta thonë këtë shprehje “Subhanel ledhi...” deri te “munkalibun”.

Në kohën e injorancës, ndër idhujtarët arabë vajzat ishin të urrejtura, e megjithatë ata thoshin për engjëjt, se janë të gjinisë femërore dhe se janë fëmijë të Zotit. Madje ndiqnin adetet e shëmtuara të të parëve të tyre, e nuk orientoheshin me mësimet e Kuranit. Si fajtorë kryesorë për refuzimin e mësimëve, që u sillnin pejgamberët nga ana e Zotit ishin pasanikët, që ishin të mësuar të jetonin të shfrenuar nga çdo rregull e normë morale, por gjithnjë e vuajtën ndëshkimin që e merituan.



pos kënaqësi e jetës së kësaj bote, kurse bota e ardhshme te Zoti është për besimtarët e ruajtur.

36. Kush mbyll sytë para këshillave të të Gjithëmëshirshmit atij ia shoqërojmë një djall, që nuk i ndahet kurrë.

37. E ata (djajtë) do t'i shmangin nga rruga e drejtë, kurse (jobesimtarët) mendojnë se janë duke i udhëzuar.

38. E kur të vijë ai (jobesimtari) para Nesh do të thotë: "Ah, të kishim qenë larg mes vete sa lindja me perëndimin; sa shok i keq je ti!"

39. Dhe sot, për shkak se ishit zullumqarë shoqërimi juaj nuk do t'ju bëjë dobi në vuajtjet tuaja.

40. A mos ti do të bësh të dëgjojë i shurdhri, ose ta drejtosh të verbrin, apo atë që është zhytur në humbje të thellë?

41. E nëse të tërheqim ty (ta marrim jetën ose të shpërngulim), Ne patjetër do t'u hakmerremi atyre.

42. Ose, mund të bëjmë që ti ta shohësh atë që Ne iu premtuam (dënimin), sepse Ne kemi fuqi kundër tyre.

43. Prandaj, ti përmbaju asaj që po të shpallet, e s'ka dyshim se ti je në rrugë të drejtë.

44. Dhe se ajo (shpallja) është lëvdatë e madhe për ty dhe për popullin tënd, dhe për këtë (lëvdatë) më vonë do të përgjigjeni.

45. E ti pra, pyeti ata të dërguarit që i dërguam para teje, a kemi lejuar që në vend të Gjithëmëshirshmit të adhurohen zota të tjerë?<sup>338</sup>

<sup>338</sup> Ibrahimisihte ai që u largua prej adhurimit të idhujve, e besoi dhe e adhuroi një Zot të vetëm, Allahun, dhe besimi i tij mbeti i përjetshëm për pasardhësit e tij; mirëpo mekasit edhe pse ishin pasardhës të Ibrahimit, u dhanë pas kënaqësive të kësaj bote dhe iu shmangën besimit të drejtë. Madje, edhe kur iu erdhi e vërteta, Kurani dhe pejgamberi ata e quajtën magji. Ata vajtën dhe më larg dhe supozuan, se Kurani do të duhej t'i zbritej ndonjë njeriu të madh, të autoritetshëm, Velid ibni Mugires nga Meka, ose Urve bin Mes'ud Thekafiut nga Taifi, e jo Muhamedit jetim e varfianjak! Gjithnjë ka qenë (dhe është) mendimi i të padijshmëve, se i madh është ai që ka pasuri e famë, ndërsa te njerëzit e dijshtëm i madh është ai shpirtpastrri, shpirtlartri, e kush ishte më shpirtlartë se Muhamedi a.s.? Prandaj Zoti e refuzon atë bindje të gabuar të tyre e iu thotë: A ju do ta caktoni, se kush do të duhej të jetë pejgamber, a nuk e dini se Ne e bëjmë edhe përcaktimin e çështjeve që nuk kanë aq shumë rëndësi, siç është çështja e pasurisë në këtë jetë dhe e varfërisë, a menduat se çështjen më të rëndësishme, pejgamberllëkun do ta lëmë në duar të tjetërkujt? Ne kemi përcaktuar që dikush të jetë i pasur, dikush i mesëm, e dikush i varfër për hir të ekuilibrit të jetës së bashkësisë njerëzore, përndryshe do të paralizohet jeta sikur të gjithë të ishin të pasur apo të gjithë të varfër. Këtë ligj të Zotit mund ta vërejmë tek i dobëti, tek jo i shkathëti, tek jo oratori, por edhe tek ai i pasuri e i forti, tek i shkathëti, te oratori etj.

Zoti ka mundësi t'i bëjë të pasur pa masë ata që nuk besojnë, por në atë mosbesim do të lakmonin edhe të tjerët për hir të pasurisë.

46. Ne e patëm dërguar Musain me argumentet tona te faraoni dhe rrethi i tij, e ai tha: “Unë jam i Dërguari i Zotit të gjithësisë!”
47. E kur ua solli ai argumentet Tona ata u tallën me to.
48. Dhe Ne nuk u treguam asnjë mrekulli (ndëshkuese), që nuk ishin më të mëdha se njëra-tjetra dhe ashtu i ndëshkuam, në mënyrë që të tërhiqeshin nga rruga që praktikonin.
49. Dhe ata thanë: “O ti magjistar, lute për ne Zotin tënd sipas besës që ta ka dhënë (të na e largojë dënimin), se ne po besojmë!”
50. E kur ua hoqëm atyre dënimin, ja, ata e thyen besën.
51. Ndërsa faraoni thirri popullin e vet e i tha: “O popull imi, a nuk është imi pushteti i Egjiptit (i Misirit) dhe i këtyre lumenjve, që rrjedhin nën pallatin tim, a nuk po shihni?”
52. Pra, unë jam më i mirë se ky qyqar që mezi flet!
53. Përse nuk i janë vënë atij bylyzykë ari, ose të kenë ardhur bashkë me të engjëjt shoqërues?
54. Dhe ashtu ai e frikësoi popullin e vet, e ata e respektuan, por ata ishin vërtet popull i shkatërruar.
55. Kur ata nxitën hidhërimin Tonë, Ne iu hakmorëm atyre dhe i përmbytëm të gjithë.
56. Dhe i bëmë ata shembull e përvojë për të tjerët.
57. Kur iu përmend popullit tënd si shembull biri i Merjemes ata brohoritën.
58. Dhe thanë: “A janë më të mirë zotat tanë apo ai?” Ata nuk të thanë atë, vetëm si polemikë, por ata janë njerëz ngatërrestarë.
59. Ai (Isai) ka qenë vetëm një rob, të cilin e bëmë peygamber dhe e bëmë shembull të jashtëzakonshëm, si përvojë për Beni Israilët.
60. Po sikur të duam Ne do të bënim prej jush engjëj, që do t’ju zëvendësonin në tokë.
61. E ai (Isai) është parashenjë e Momentit (e Kijametit), pra kurrsesi mos dyshoni në të (në katastrofë) dhe eni pas meje, kjo është rruga e drejtë.
62. E të mos ju pengojë djalli, se ai për ju është armik i hapët.
63. Po kur Isai erdhi me argumente tha: “Erdha te ju me peygamberllëk

---

Njeriun, që ia kthen shpinën mësimëve të Zotit, e shoqëron djalli, e mashtron e mëson mbrapsht e në Ditën e Kijametit do ta shohë gabimin e vet, gabimin e shoqërisë së keqe, e cila nuk do t’i ndihmojë fare në lehtësimin e vuajtjeve. Besimi në një Zot ka qenë mësim i të gjithë peygamberëve, prandaj Muhamedit a.s. i thuhet t’i përmbahet Kuranit, i cili ia rrit famën atij dhe atyre që e përqafojnë.

dhe erdha t'ua sqaroj atë pjesë, që e kundërshtonit, pra kini frikë Allahun dhe më respektoni mua!

64. S'ka dyshim, Allahu është Ai, Zoti im dhe Zoti juaj, prandaj Atë adhurojeni! Kjo është rruga e drejtë!<sup>339</sup>

65. Dhe grupet u përçanë mes vete, e të mjerët ata që janë zullumqarë nga dënimi i Ditës së Dhembshme.

66. Nuk presin tjetër ato (grupe) përveç Katastrofës, t'u vijë befaz duke mos e hetuar fare.

67. Atë ditë shokët e ngushtë do të jenë armiq të njëri-tjetrit, përveç atyre që ishin të sinqertë në miqësi.

68. (Atyre besimtarëve, që ishin shoqëruar për hir të Zotit iu thuhet): "O adhuresit e Mi, sot nuk ka as frikë për ju, e as që do të jeni të pikëlluar!"

69. (Robërit e Mi) të cilët besuan argumentet Tona dhe ishin muslimanë.

70. Hyni në xhenet ju dhe gratë tuaja, të gëzuar!

71. Atyre iu shërbejnë me enë e gastare ari, aty do të kenë çka t'iu dëshirojë shpirti dhe t'iu kënaqet syri. Ju do të jeni aty përgjithmonë.

72. E ky është xheneti, që iu është dhënë për atë që keni punuar.

<sup>339</sup> Tregimi rreth Musait dhe rreth faraonit jep shenjë, se burimi i urrejtjes dhe i arrogancës është i njëjtë. Idhujtarët mekas kërkonin një njeri të madh për pejgamber, e faraoni krenohej me pasuri e pushtet dhe nuk e pranonte rrugën e drejtë, që ia ofronte Musai. Faraoni përqeshte Musain pse nuk ishte orator i mirë, edhe pse nuk ishte i stolitur me ar, siç stoliseshin sunduesit e tyre, madje edhe pse nuk kishin ardhur me të edhe engjëj.

Kurani iu tha Beni Israilëve, se Isai është shembull në virtyte e në sjellje dhe si i tillë arriti gradën më të lartë, kur Zoti e zgjodhi për pejgamber. Ai nuk ishte djalë i Zotit, por rob i Tij, sikurse edhe robërit e tjerë. Kur iu tha Kurani idhujtarëve e paganëve se: Ju dhe çka adhuron pos Allahut jeni lëndë e zjarrit të xhehenemit - ata nga gëzimi bërtitën dhe brohoritën, pse menduan se edhe Isai është në të njëjtën pozitive me zotat e tyre. Në të vërtetë, kur shpalli Kurani se të gjithë të adhuruarit, pos Allahut do të jenë lëndë e zjarrit, idhujtarët thanë: "A është fjala vetëm për idhujt tanë, që ne i adhurojmë, apo edhe për të gjithë të adhuruarit e tjerë?" Pejgamberi a.s. iu tha: "Të gjithë". - Atëherë ata thanë: "Të krishterët e adhurojnë Isain, jehuditë Uzejrin, disa fise adhurojnë engjëjt pra derisa edhe këta do të jenë në xhehenem, le të jenë edhe zotat tanë!? Në një moment Pejgamberi a.s. heshti, e ata menduan se e mundën me fakte; atëherë u shpall ajeti: 101, kaptina Enbija. Idhujtarët nuk e kuptuan edhe shprehjen e Kuranit "ma" - çka dhe "men" -kush.

Kurani vërtetoi, se Isai ishte pejgamber i Zotit dhe se ishte si shenjë paralajmëruese për afërsinë e katastrofës së përgjithshme të kësaj bote. E vetë Isai i thirri njerëzit në besimin e drejtë, në Allahun.

73. Aty keni shumë pemë prej të cilave do të hani.
74. Ndërkaq kriminelët janë në vuajtje të përjetshme të xhehenemit.
75. Atyre as nuk iu lehtësohet (vuajtja) dhe aty janë të dëshpëruar.
76. Ne nuk iu bëmë atyre padrejtësi, por ata i kanë bërë padrejtësi vetes.
77. Dhe ata thërrasin: “O Malik, le të na e marrë shpirtin Zoti yt!”. Ai thotë: “Ju do të jeni aty përgjithmonë!”
78. Ne iu patëm sjellë të vërtetën, por shumica prej jush ishit urrejtës të së vërtetës.
79. A mos vendosët për ndonjë çështje (grackë kundër Muhamedit), por edhe Ne kemi vendosur (ta ndihmojmë).
80. A mendojnë se Ne nuk dëgjojmë ndjenjën e fshehtë të tyre dhe bisedën midis tyre? Po, e dëgjojmë dhe të dërguarit tanë (engjëjt përcjellës), që janë pranë tyre shkruajnë.
81. Thuaj: “Sikur i Gjithëmëshirshmi (Allahu) të kishte fëmijë, unë do të jem i pari adhures (pse unë e di më së miri se ajo është gënjeshtër!)”
82. Larg asaj është Zoti i qiejve e i tokës, Zoti i Arshit, nga ajo që ata i përshkruajnë.
83. Po ti lëri ata të zhyten edhe më thellë dhe të argëtohen derisa të arrijnë në ditën që iu është përcaktuar.
84. Ai është, që në qiell është i adhuruar dhe në tokë është i adhuruar, Ai është i Urti, i Gjithëdijshmi.
85. I lartësuar qoftë Ai, që vetëm i Tij është sundimi i qiejve e i tokës dhe çka ka ndërmjet tyre dhe vetëm Ai di për momentin e Kijametit dhe tek Ai ktheheni.
86. Ata që i adhuruan pos Tij, nuk mund të ndërmjetësojnë (të bëjnë shefaat), përveç kush dëshmoi të vërtetën, e ata e dinë.
87. Po nëse ti i pyet: Kush i krijoi ata, me siguri do të thonë: “Allahu!” E si pra, i kthejnë shpinën?
88. (Zoti e di) Edhe thënien e tij (të Muhamedit): “O Zoti im, këta janë një popull që nuk beson!”
89. (E Zoti iu përgjigj): Hiqju tyre pra, dhe thuaj: “Qofshi braktisur, e më vonë do ta kuptojnë!”<sup>340</sup>

<sup>340</sup> Edhe pse Isai mësoi se ishte rob dhe peygamber i Zotit një, ithtarët pas tij u përçanë, pse disa menduan drejt për Isain si rob dhe i dërguar i Zotit, disa thanë për të se është zot.

## 44. SURETUD - DUHAN

*E zbritur në Meke, pas kaptinës Zubruf, ajete: 59*

*Në këtë sure, përveç synimeve që kanë pjesët e zbritura të Kuranit në Meke bëhet fjalë rreth natës së bekuar, natës së "Kadrit", në të zbriti Kurani në qiellin e dynjasë, ose në të cilën filloi shpallja e tij. Ajo është nata në të cilën plani për çështjen e krijesave për një vit iu bëhet i njohur melekeve kompetentë për ato çështje.*

*Qëndrimet të idhujtarëve kundër Muhamedit a.s., kundër Kuranit dhe kundër muslimanëve i bëhet vërejtje me tregimin rreth faraonit dhe ithtarëve të tij, se sipër shkak të zullumit, Zoti i shkatërroi dhe të gjitha ato të mira të tyre ua la trashëgim Beni Israilëve besimtarë.*

*Sureja përfundon me rrëfimin për gjendjen, që do të kenë mizorët dhe për gjendjen e njerëzve të devotshëm e të ruajtur prej punëve të këqija.*

*Qubet: "Suretud Duhan" – kaptina e tymit, sepse Allahu iu tërheq vërejtjen jobsimtarëve me skamje e uri dhe me atë tym që gati i shkatërroi, e ndoshta është fjala për tymin që do të shfaqet si parashenjë, se Katastrofa e Përgjithshme është afër.*

## 44. SURETUD - DUHAN

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ha, Mim.
2. Beto hem në librin sqarues (të së drejtës nga e kota)!
3. Ne e zbritëm atë në një natë të bekuar (në natën e begatshme të

---

Të gjithë të shoqëruarit në këtë jetë të dynjasë për qëllime interesi do të jenë armiq ndaj njëri-tjetrit në Ditën e Gjykimit, përveç atyre që u miqësuan për hir dhe në rrugën e Zotit.

Malik quhet kryeroja e zjarrit të xhehenemit. Atij i drejtohen ata të xhehenemit, që Allahu t'i zhdukë, që t'iu përfundojnë vuajtjet, por lutja nuk iu pranohet. Të vërtetën e dëshmuar: Isai, Uzejri dhe engjëjt, këta mund të bëjnë shefat me lejen e Zotit për besimtarët, edhe pse dikush i adhuroi pa vend. Me ndihmën e Zotit të Madhëruar, përfundoi përkthimi dhe komentimi i Suretuz Zubruf. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

kadrit). Ne dëshiroam t'u tërheqim vërejtjen, e njerëzit të jenë të gatshëm.

4. Në atë (natë) zgjidhet çdo çështje në mënyrë të prerë.

5. Urdhër i përcaktuar nga Vetë Ne. S'ka dyshim, se Ne dërguam të dërguar.

6. (E zbritëm) Nga Mëshira e Zotit tënd; Ai është Dëgjuesi i çdo gjëje, i Gjithëdijshmi.

7. Zoti i qiejve e i tokës dhe çka ka ndërmjet tyre, nëse jeni të bindur.

8. Nuk ka të adhuruar tjetër të vërtetë, vetëm Ai që jep jetë e vdekje, Zoti juaj dhe Zoti i prindërve tuaj të lashtë.

9. Por jo, ata (idhujtarët) janë në dyshim, janë duke luajtur.

10. Ti pra, prite ditën kur qielli sjell një tym konkret.

11. Ai (tymi) i përfshin njerëzit. Ky është një ndëshkim i mundimshëm.

12. (Ata thonë) Zoti ynë, largoje prej nesh dënimin, ne do të besojmë.

13. Prej nga atyre ajo këshillë (ai mësim), kur atyre iu pat ardhur peygamber me argument (e nuk besuan)?

14. Po ia kthyen shpinën atij (peygamberit) dhe i thanë: "I mësuar prej dikujt, i çmendur".

15. Ne do t'u largojmë dënimin për pak kohë, por ju do t'i ktheheni kotësisë.

16. (Përkujto) Ditën kur do t'i kapim me atë rrëmbimin Tonë të fuqishëm e do t'u hakmerremi.

17. Ne përpara tyre e vumë në sprovë popullin e faraonit, dhe i pat ardhur i dërguar i ndershëm.

18. (U pat thënë): "Të m'i dorëzoni robërit e Allahut, se unë jam i dërguar besnik te ju.

19. E mos bëni mendjemadhësi ndaj Allahut, unë sjell argument të sigurt.

20. Unë i jam mbështetur Zotit tim dhe Zotit tuaj nga (kërcënimi), që të më gurëzoni (të më vritni).

21. E nëse nuk më besoni, atëherë m'u hiqni (më lini të lirë)!"

22. E thirri Zotin e vet: "Këta janë popull kriminel".

23. (Ne i thamë) Tërhiq me robërit e Mi natën, se do të jeni të ndjekur.

24. Dhe lëre detin ashtu të qetë (të hapur), se ata janë ushtri që do të përmytet.

25. Sa kopshte e kroje kanë lënë!

26. Edhe ara të mbjella e vende të bukura.  
 27. Dhe sa të mira që i kanë përjetuar.  
 28. Ja, ashtu atë ua lëmë në trashëgim një populli tjetër.  
 29. Për ta nuk qanë, as qielli, e as toka dhe atyre nuk iu dha afat.<sup>341</sup>  
 30. Ndërsa Ne i shpëtuam Beni Israilët prej vuajtjeve nënçmuese,  
 31. prej faraonit. Vërtet ai ishte mizor i pakufishëm.  
 32. Ne i patëm zgjedhur ata (besimtarët Beni Israilitë) me vetëdije ndër njerëzit e asaj kohe.  
 33. Dhe iu dhamë argumente (mrekulli) në të cilat patën përvojë të qartë.  
 34. E këta (populli yt) me siguri do të thonë:  
 35. "S'ka tjetër, vetëm ajo vdekja jonë e parë dhe ne nuk do të ringjallemi!"  
 36. Nëse jeni të vërtetë çka thoni (i thonë Muhamedit e besimtarëve), na sillni pra (në jetë) etërit tanë (të vdekur)!  
 37. A janë ata (idhujtarët) më të fortë, apo populli i Tubeit dhe ata që ishin përpara tyre. Ne ata i zhdukëm, sepse ishin kriminelë.  
 38. Ne nuk i krijuam qiejt e tokën dhe çka ka ndërmjet tyre pa një qëllim.  
 39. Por Ne i krijuam të dyja me qëllim të caktuar, mirëpo shumica e tyre nuk e dinë.  
 40. S'ka dyshim, se Dita e Kijametit ku kryhet gjykimi është caktim i të gjithë atyre.

<sup>341</sup> Zoti betohet në Kuranin, në librin që sqaroi se cila është rruga e drejtë dhe cila e gabuar.

Nata që zbriti Kurani ishte Nata e Kadrit, zbriti në qiellin e dynjasë përnjëherë, pastaj ia zbriti Pejgamberit Xhebraili pjesë-pjesë. Quhet natë e bekuar, sepse është natë e të gjitha të mirave për dynja e për ahiret. Zoti, nga mëshira e vet dërgoi pejgamberë dhe shpalli libra, duke ua tërhequr njerëzve vërejtjen për pasojat, që mund t'i godasin.

Sipas Ibni Mes'udit kurejshitet e kundërshtuan shumë Pejgamberin a.s., e ai e luti Zotin t'i ndëshkojë. Lutja iu pranua dhe ata i kapi një skamje e uri e madhe, sa që kur shikonin qiellin e shihnin si tym. E lutën Pejgamberin të kërkojë prej Zotit shi dhe ai e luti dhe iu ra shi, por ata sërish iu kthyen të mbrapshtës.

Sipas Ibni Abasit: tymi i përmendur në këtë ajet është parashenjë e Kijametit, që do të ndodhë më vonë, e besimtari do të vuajë prej tij, sikur i bie flama, jobesimtari dhe munafikët do të kenë kokëdhembje të madhe, tymi do t'iu hyjë në bark e do t'iu dalë për hundësh, për veshësh dhe nga prapa. Tregimi i faraonit dhe i popullit të tij përmendet si shembull i pasojave të zullumit dhe se për zullumqarët nuk pikëllohet askush.

Thuhet se për besimtarin qajnë, edhe toka, edhe qielli. Në tokë qan vendadhurimi dhe vendveprimi i mirë, ndërsa në qiell vendi ku ngrihet vepra e mirë dhe thevabi. Ka mendime se ato qajnë edhe për atë që vdes në gurbet e jashtë familjes.

41. Në atë ditë nuk bën dobi asgjë miku për mikun, e as nuk mund të ndihmohen.
42. Përjashtim bën ai që e mëshiron Allahu, se Ai është Ngadhënyyesi, Mëshiruesi i madh.
43. Është e vërtetë se pema e Zekumit,
44. do të jetë ushqim i mëkatarëve.
45. Vlon si katrani (si pezhgveja) në barqet,
46. ashtu si vlon uji i valë.
47. (iu thuhet engjëjve për mëkatarin) Rrëmbejeni e graheni në mes të xhehenemit.
48. Dhe hudhni mbi kokën e tij ujin e valë e shtojani mundimin.
49. (I thuhet): Shijoje! Se ti je ai i forti, i autoritetshmi.
50. E ky është ai (dënimi) për të cilin dyshonit.
51. Vërtet, ata që i patën frikë Zotit janë në vende të qeta.
52. Janë në xhenete e në burime që rrjedhin.
53. Veshin petka mëndafshi e kadifeje, ulur ballë për ballë.
54. Ja kështu, edhe i martojmë me bardhoshe symëdha (me hyri).
55. Aty kërkojnë t'iu sillen çdo lloj peme dhe aty janë të sigurt.
56. Aty nuk do ta përjetojnë vdekjen, përveç asaj të parës në Dunja. Ata i shpëtoi (Allahu) prej vuajtjeve të xhehenemit.
57. (Ato të mira) Janë dhuratë nga Zoti yt, e ai është shpëtim i madh.
58. Ne ua bëmë të lehtë atë (Kuranin) në gjuhën tënde, në mënyrë që ata të marrin mësim.
59. (Meqë nuk po marrin mësim) Ti pra prit, se edhe ata janë duke pritur.<sup>342</sup>

<sup>342</sup> Zoti xh. sh. i jep kurajë Muhamedit a.s., se atë dhe besimtarët e tij do t'i shpëtojë prej torturave të idhujtarëve, siç e pat shpëtuar popullin e Beni Israilëve prej faraonit. Idhujtarët nuk besonin në ringjallje dhe për të mbrojtur bindjen e tyre kërkonin prej Muhamedit a.s. të ringjallë ndonjë nga të parët e tyre. Nuk mendonin, se për shkak të kimit dhe të zullumit Zoti kishte shkatërruar para tyre popuj, që ishin shumë më të fortë se ata, si atë të Tubeit - sundues i Jemenit etj. Zoti nuk e krijoi këtë botë shkel e shko, e krijoi me një qëllim të caktuar, prandaj duhet vepruar sipas porosive të Tij, pse në ditën e Gjykimit, nuk mund ta ndihmojë askush tjetrin, pos ata që i mëshiron Allahu. Kemi përmendur edhe më parë se pema zekumit do të jetë ushqim i atyre në xhehenem. Ebu Xhehli në shenjë talljeje me Kuranin dhe Muhamedin a.s., përgatiti mazë dhe hurma e verë, dhe iu tha shokëve të vet urdhëroni, kjo është ai zekumi që po përmend Muhamedi a.s. Në Luftën e Bedrit Zoti e mposhti, ashtu që muslimanët e vranë. Sigurisht ai do të ushqehet me zekumin e përmendur.

Këtu përmenden disa nga të mirat e xhenetit, të cilat do t'i gëzojmë, përmenden ashtu si ne mund t'i kuptojmë, e ato do të jenë shumë më të mira.



## 45. SURETUL - XHATHIJEH

*E zbritur në Meke, pas Suretud-Duhan, ajete: 37*

*Në përmasa të gjera edhe kjo kaptinë shtron çështjet themelore të besimit islam.*

*Allahu i Plotfuqishëm në sundimin e Tij, i Gjithëdijshtëm për robërit e vet e shpalli Kuranin kandil ndriçues për t'u ndriçuar njerëzve rrugën e fatbardhësisë dhe të hajrit.*

*Përmend se fuqia dhe mjeshtëria e përsosur e Zotit manifestohet në të gjitha krijesat, në qiej e në tokë dhe atë mund ta kuptojnë të gjithë ata, që i përcjellin fjalët e Tij me vëmendje, e jo ata që nga inati ose mendjemadhësia nuk duan t'i vënë veshin, përkundrazi edhe tallen.*

*Në këtë kaptinë bëhet një sqarim për drejtësinë e Zotit, e cila nuk do t'i konsiderojë të barabartë bamirësit dhe kriminelët, nuk do të jenë të njëjtë të dëmshmit me ata të dobishmit, sepse çdokush do të shpërblehet sipas besimit dhe punës së vet.*

*Mashtrimi pas dëshirave të epshit të shfrenuar, është shkak i humbjes së shikimit të drejtë e real ndaj çështjeve, ndaj të tillët kurrë nuk do ta gjejnë të vërtetën.*

*Qubet: "Suretul Xhathijeh" - kaptina e gjunjzimit. Nga frika se do të paraqiten të gjitha shënimet për veprat e bëra gjatë jetës dhe nga tmerrri e paniku prej flakës së xhebenemit dhe gjendjes së trishtueshme, që njerëzit kurrë nuk kanë mundur ta marrin me mend, disa bien në gjunjë dhe aty, në atë moment dhe në atë gjendje të pikëllueshme do të manifestohet autoriteti i Mubamedit a.s., pozita të cilën ia garantoj Zoti, "Mekami mahmud" dhe do të kibet shpresë në shefatin e tij. O Zot, na udhëzo me mëshirën Tëndë që ta meritojmë atë shefat!*

---

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i Suretud-Duhan. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

## 45. SURETUL - XHATHIJEH

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ha, Mim.
2. Zbritja e librit është prej Allahut, të Gjithëfuqishmit, të Urtit.
3. Për besimtarët ekzistojnë argumentet në qiej dhe në tokë.
4. Për një popull që sinqerisht është bindur ka argumente, edhe në krijimin tuaj, edhe në krijimin e shtazëve të përhapura.
5. Edhe në ndërrimin e natës e të ditës, në atë furnizim që Allahu e lëshon prej qiellit dhe me të, pasi të ketë vdekur e ngjall tokën; edhe në qarkullimin e erërave për një popull që logjikon ka argumente.
6. Këto janë fakte të Allahut, që po t'i lexojmë ty në mënyrë të saktë; cilës fjalë pra, pos fjalës së Allahut dhe argumenteve të Tij, ata i besojnë?
7. Çdo gënjeshtar e shumë mëkatar është i shkatërruar,
8. që i dëgjon ajetet e Allahut, të cilat lexohen, e pastaj vazhdon prapë si mendjemadh, sikur nuk i ka dëgjuar ato. Atë lajmëroje për një vuajtje të dhembshme.
9. Edhe kur të mësojnë diçka prej ajeteve Tona, ai i merr ato për tallje. Për të tillët pason një dënim shtypës.
10. Përpara tyre e kanë xhehenemin (që i pret) dhe nuk do t'iu bëjë dobi asgjë ajo që kanë fituar, e as ndihmësit që i adhuruan, pos Allahut. Ata do të përjetojnë një dënim të madh.
11. Ky (Kurani) është një udhërrëfyes i plotë, e ata që nuk i pranuan ajetet e Zotit të tyre i pret një dënim më i mundimshëm.
12. Allahu është Ai, që për ju e nënshtroi detin, që me lejen e Tij të lundrojnë anijet nëpër të, që të kërkonin begatitë e tij; ndaj falënderojeni!
13. Dhe për ju nënshtroi gjithë çka në qiej dhe çka në tokë, njëmend për njerëzit që mendojnë thellë, në to ekzistojnë argumente.
14. Thuaju atyre që besuan: Le t'ua falin atyre që nuk presin ndëshkimet e Allahut (pse nuk besojnë), ashtu që Ai vetë ta dënojë një popull, për shkak të veprave që bëjnë.
15. Kush bën vepra të mira, bën për vete, e kush bën keq, bën kundër vetes, pastaj do të ktheheni te Zoti juaj.
16. Ne iu patëm dhënë Beni Israilëve librin dhe pejgamberllëkun dhe

aftësi për të gjykuar midis njerëzve, i patëm furnizuar ata me të mira dhe i patëm dalluar nga njerëzit e tjerë.

17. U patëm dhënë edhe fakte të qarta për çështjen e fesë. Mirëpo, për shkak të zilisë që kishin ndërmjet vete, ata u përçanë vetëm atëherë kur u erdhi dija që ta kuptojnë, e s'ka dyshim, se Zoti yt në Ditën e Kijametit do të gjykojë në mes tyre për shkaqet e përçarjes së tyre.

18. Pastaj Ne të vumë ty në një rrugë të drejtë të fesë, pra ti ndiqe atë e mos ndiq dëshirat e atyre që nuk dinë.

19. Ata nuk mund të mbrojnë ty për asgjë tek Allahu. Zullumqarët janë miq të njëri-tjetrit, kurse Allahu është Mbrojtës i besimtarëve të devotshëm.

20. Ky (Kurani) është dritë e dijes për njerëz, është udhëzues e mëshirë për një popull që beson bindshëm.<sup>343</sup>

21. A menduan ata, të cilët vepruan në të këqija, se në jetën e tyre dhe në vdekjen e tyre do t'i bëjmë të barabartë me ata që besuan dhe bënë vepra të mira? Sa i shëmtuar është gjykimi i tyre?

22. Allahu krijoi, edhe qiejt, edhe tokën me një drejtësi precize, e për t'u shpërblyer çdo njeri me veprat e veta, atyre nuk iu bëhet padrejtësi.

23. A e ke parë ti (Muhamed), atë që duke e ditur dëshirën e vet e

<sup>343</sup> Kuranin ia shpalli Muhamedit a.s. Allahu, Krijues i qiejve e i tokës, Krijues i njerëzve dhe i të gjitha gjallesave, Ai që bën ndërrimin e natës e të ditës, Ai që lëshon shiun prej së larti dhe ngjall tokën, Ai që iu jep drejtimin erërave. Pas këtyre argumenteve që ua shpjegon Allahu njerëzve, a mbetet të besohet ndonjë thënie tjetër? Jo, por të mjerët ata që i refuzojnë duke u zhytur në mëkate.

Jobsimtarët i dëgjonin këto fakte të Kuranit, por nga euforia, e kthenin shpinën sikur nuk i dëgjojnë. Një farë Nadr ibni Harithi blinte përralla e legjenda prej popujve të tjerë dhe me to i mashtronte njerëzit për të mos e dëgjuar Kuranin. Një qëndrim i tillë ka ekzistuar atëherë e ka vazhduar edhe në kohët e mëvonshme deri në ditët e sotme. Po, të tillët e kanë në prag xhehenemin, e përpjekjet e tyre nuk do t'i bëjnë kurrfarë dobie. Për njerëzit që me vëmendje vështrojnë të mirat e Zotit, të cilat Ai i krijoi për njerëz ka mjaft fakte bindëse, kurse për ata që nuk duan të vështrojnë faktet dhe refuzojnë të vërtetën Zoti i thotë Muhamedit a.s., që t'i thotë besimtarëve të heqin dorë prej tyre, se ata do t'i dënojë vetë Ai, kuptohet sipas veprave. Edhe Beni Israilëve Zoti iu pat dhënë të gjitha të mirat, por ata nuk falënderuan, përkundrazi mohuan dhe u përçanë. U përçanë pasi ishin të dijsëm, edhe pse dija do të duhej ta pezullojë përçarjen. Ata nuk kishin si qëllim dijen si dije, por krenarinë. Dija nxiti përçarjen mes njerëzve, sepse niveli i arritjeve në dijen është i ndryshëm. Në çështjet e fesë nuk mund të lajmërohet ndonjë përçarje, pse ato janë të thjeshta e të qarta për mendjen e shëndoshë, prandaj nuk duhet të ngatërrohen çështjet e saj me teoritë e ndryshme, të cilat janë plot dyshime e supozime.

respekton si zot të vetin, atë Allahu e ka humbur, ia ka mbyllur të dëgjuarit dhe zemrën e tij, i ka vënë perde mbi shikimin e tij, më thuaj, pos Allahu, kush mund ta udhëzojë atë? A nuk merrni mësim?

24. Ata edhe thanë: “Nuk ka tjetër, vetëm se kjo jetë jona në këtë botë, po vdesim dhe po lindemi dhe asgjë nuk na shkatërron tjetër pos kohës. Ata për këtë nuk dinë asgjë, ata vetëm fantazojnë.

25. E kur atyre iu lexohen ajetet Tona të qarta, ata nuk kanë fakt tjetër, pos të thonë: “Nëse jeni të saktë, na sillni të gjallë prindërit tanë!”

26. Thuaj: “Allahu juve ju jep jetën dhe ju bën të vdisni (e jo koha); mandej do t’ju tubojë në Ditën e Gjykimit për të cilën nuk ka dyshim, por shumica e njerëzve nuk dinë (për fuqinë e Zotit)”.

27. Sundimi i qiejve e i tokës është vetëm i Allahut, e ditën kur ndodh Kijameti, atë ditë mohuesit dëshpërohen.

28. Dhe (atë ditë) e sheh secilin popull të gjunjëzuar, secili popull thirret te libri i vet (shënimet e veprave). (iu thuhet): “Sot shpërbleheni me atë që keni vepruar”.

29. Ky është libri ynë (shënimet e veprave tuaja), që dëshmon të vërtetën (të saktën), Ne kemi kërkuar të shkruhet se ç’vepronit.

30. Sa u përket atyre që besuan dhe bënë vepra të mira, Zoti i tyre i merr ata në mëshirën e vet (në xhenet), e ai është shpëtimi i madh.

31. E, sa u përket atyre që nuk besuan (iu thuhet): “A nuk ju patën lexuar argumentet e Mia; e ju bëtë mendjemadhësi dhe ishit popull i zhytur në mëkate!”

32. Edhe kur iu thuhej se premtimi i Allahut është i saktë, dhe se do të vijë Kijameti për të cilin s’ka dyshim, ju thatë: “Ne nuk dimë se ç’është Kijameti, ne me dyshim menduam për të dhe ne nuk jemi të bindur!”

33. Dhe u dalin në shesh të këqijat që kanë punuar, dhe i përfshin ajo me të cilën talleshin.

34. E iu thuhet: “Sot po iu lëmë të harruar, ashtu sikurse ju e harruat takimin e kësaj dite, vendi juaj është zjarri, për ju nuk ka ndihmëtarë”.

35. Këtë (dënim) për shkak se ju u tallët me ajetet e Allahut, juve ju mashtrroi jeta e Dunjasë. Sot pra, nuk do të nxirreni prej tij (zjarrit), e as nuk kërkohet që ata t’i kthehen pendimit dhe respektit të Allahut.

36. Pra, falënderimi i qoftë vetëm Allahut, Zotit të qiejve, Zotit të tokës, Zotit të gjithësisë!

37. Vetëm Atij i takon lartmadhëria në qiej e në tokë dhe Ai është Ngadhënjesi, më i Urti.<sup>344</sup>

#### 46. SURETUL - AHKAF

*E zbritur në Meke, pas kaptinës El Xhathijeh ajete: 35*

*Edhe kjo sure parashtrohet çështjet e bazave të besimit, por me tepër përqendrohet në çështjen e shpalljes dhe të të dërguarit.*

*Në këtë kaptinë parashtrohet çështja e respektit ndaj prindërve, respekt të cilin Zoti e kërkon në mënyrë të prerë prej fëmijëve dhe në shumë ajete të Kuranit e vë përbri respektit ndaj Tij. Përmendet fëmija i mirë, i cili sa më i moshuar të bëhet, bëhet aq më i mirë dhe më respektues për prindërit. E përmendet edhe i paedukuari, i larguari prej rrugës së drejtë dhe respektit të prindërve. Pra, përmendet edhe përfundimi i secilit prej tyre.*

*Përsbkrubet edhe arroganca e popullit Ad dhe zhdukja e tyre si shembull për idhujtarët mekas.*

*Në fund të kaptinës përmendet rrëfimi për një grup të exhinëve, të cilët e dëgjuan Pejgamberin a.s. duke lexuar Kuranin, e besuan dhe e thirrën edhe popullin e vet që të besojë, e këtë si përkujtim ndaj kryeneçëve, që nuk i pranonin, as nuk i dëgjonin fjalët e Zotit xh. sh.*

*Qubet: "Suretul Abkafi" – sipas vendit Abkaf, që ndodhet diku në Jemen*

<sup>344</sup> Ata që besuan, jetojnë me besim, veprojnë sipas besimit, vdesin me besim dhe ringjallen me besim; jobesimtari jeton pa besim, vdes i tillë dhe ringjallet i tillë. Prandaj, nuk janë të njëjtë, pse besimtarët e dinë që Allahu krijoi çdo gjë dhe Ai do të shpërblejë me drejtësi. Jobesimtari i është dhënë dëshirave të epshit, nuk respekton Zotin, por emocionet i respekton si zot, edhe pse e di të vërtetën. E derisa veshët i ka të mbyllur nga e vërteta, zemrën të kushtuar pas epshit, sytë e mbuluar me perde, a ka kush që ta vërë në rrugë të drejtë, pas të gjitha fakteve që ia tregoi Zoti?

Nuk qëndron arsyeja se koha na shkatërron, por Zoti është Ai që jep jetë, jep vdekje dhe bën ringjalljen dhe tubimin para Tij. Ai është Sundues i gjithësisë, e këtë fuqi të Zotit do ta kuptojnë të gjithë në Ditën e Kijametit, ditën kur paraqitet xhehenemi me atë hukamën e vet, e nga frika të gjithë njerëzit do të bijnë në gjunj. Atëherë prezantohen shënimet e veprave, shënime të cilat i kanë regjistruar melaiket, të cilat janë të sakta. Besimtarët shkojnë në xhenet, jobesimtarët në zjarr, sepse ata nuk besonin dhe bënin krime, kurse me ajetet e Allahut talleshin.

Me ndihmën e Zotit, mori fund përkthimi dhe komentimi i "Suretul Xhathijeh". Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

*në të cilin banonte populli Ad, të cilin Zoti, për shkak të mizorisë dhe arrogancës së tyre, e dënoi edhe në këtë jetë.*

## 46. SURETUL - AHKAF

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ha, Mim.
2. (Ky) Libër i shpallur prej Allahut, të Plotfuqishmit, të Urtit.
3. Ne nuk i krijuam qiejt e tokën dhe atë që ekziston ndërmjet tyre, përpos me qëllim dhe për një afat të caktuar, kurse ata që nuk besuan, nuk i vunë veshin asaj me çka iu tërhiqet vërejtja.
4. Thuaj: “Më thuani për ata që pos Allahut i adhuronin, më tregoni se çka krijuan ata në tokë dhe a kanë pjesëmarrje në (krijimin në) qiejt? Nëse thonin të vërtetën, më sillni ndonjë libër para këtij ose ndonjë gjurmë të mbetur prej diturisë”.
5. Kush është më i humbur se ai, që pos Allahut lut diçka që nuk i përgjigjet atij deri në Ditën e Gjykimit, e ata (që u luten) janë gafilë ndaj lutjes së tyre.
6. E kur do të tubohen njerëzit ata (zotat e tyre) do të jenë armiq të tyre (të adhuruesve), dhe do ta mohojnë adhurimin e tyre (të idhujtarëve).
7. Dhe kur atyre iu lexoheshin ajetet Tona të qarta, ata të vërtetës (Kuranit) që iu erdhi, i thanë: “Kjo është magji e hapët!”
8. Ose i thonë se ai (Muhamedi) e trilloi. Thuaj: “Nëse unë e kam trilluar atë, ju nuk keni mundësi asgjë të më mbronin prej Allahut. Ai e di më së miri se çka i mvishni ju atij, por mjafton që Ai është Dëshmitar ndërmjet meje dhe ndërmjet jush, Ai është Mëkatfalësi, Mëshiruesi i madh”.
9. Thuaj: “Unë nuk jam risimtar prej të dërguarve, e nuk e di se çka do të bëhet me mua, e as me ju. Unë nuk ndjek tjetër vetëm atë që më shpallet, unë nuk jam tjetër pos i dërguar, që ua tërheq vërejtjen qartas”.
10. Thuaj: “Më tregoni mua, se nëse ai (Kurani) është prej Allahut, e ju e mohuat (si do të jetë puna juaj), ndërsa një dëshmitar nga Beni Israilët e dëshmoi si të tillë (të zbritur prej Allahut) dhe i besoi, kurse

ju bëtë kryelartësi (a nuk jeni zullumqarë)?” E s’ka dyshim, se Allahu një popull që është mizor, nuk e udhëzon në rrugën e shpëtimit.

**11.** E ata që nuk besuan, atyre që besuan iu thanë: “Sikur të ishte ai (Kurani - feja) ndonjë e mirë ata nuk do ta përqaфонin para nesh!” E derisa nuk drejtohen me të (Kuranin), ata do të thonë: “Ky është trillim i kahershëm”.

**12.** E para tij ishte libri i Musait, prijës dhe mëshirë, e edhe ky është libër që vërteton (librin e Musait), është në gjuhën arabe për t’iu tërhequr vërejtjen atyre që nuk besuan, kurse përgëzim për besimtarët.

**13.** Ata që thanë: “Allahu është Zoti ynë dhe qëndruan besnikërisht, për ta nuk ka frikë dhe ata nuk do të pikëllohen.

**14.** Të tillët janë banues të xhenetit, aty do të jenë përgjithmonë, atë e kanë shpërblim për veprat që bënë.

**15.** Ne e urdhëruam njeriun t’iu bëjë mirë prindërve të vet, sepse nëna e vet me mundim e barti dhe me vështirësi e lindi, e bartja e tij dhe gjdhënia e tij zgjat tridhjetë muaj (e ai vazhdon të jetojë) derisa ta arrijë pjekurinë e vet dhe kur t’i mbush dyzet vjet ai thotë: “Zoti im, më inspiro mua, që të falënderoj për të mirën Tënde që ma dhurove mua dhe prindërve të mi, që të bëj vepra të mira që i pëlqen Ti, dhe m’i bëj të mirë pasardhësit e mi, unë pendohem te Ti dhe unë jam me muslimanët.

**16.** Të tillët janë ata, që Ne ua pranojmë në mënyrën më të mirë atë që punuan, ua kapërcejmë të këqijat e tyre duke i radhitur me banuesit e xhenetit. (Ky është) Premtim i vërtetë që iu është premtuar.

**17.** E ai që prindërve të vet iu thotë: “Oh, për ju!-, a më premtoni mua se do të ringjallem, kur sa e sa gjenerata kanë kaluar para meje (e nuk u ringjallën)” E ata të dy e lusin Allahun ta udhëzojë (duke i thënë atij): “I mjeri ti, beso, se premtimi i Allahut është i saktë!” - po ai thotë: “Kjo nuk është tjetër vetëm se legjendë e të lashtëve!”

**18.** Ata janë të tillë, kundër të cilëve ka marrë fund vendimi (të jenë banues të zjarrit), si në popujt nga exhinët dhe njerëzit, që kaluan para tyre, sepse ata ishin të humbur.

**19.** E, secilit sipas veprave që i bën i takon shkalla, e shpërblimi për veprat e tyre do t’iu plotësohet, e nuk iu bëhet padrejtësi.<sup>345</sup>

<sup>345</sup> Se Kurani është shpallje e Zotit, se është fjalë e Tij, e kursesi e ndonjë njeriu është theksuar në nja dhjetë ajete, e për t’iu dhënë njerëzve të kuptojnë, se një shprehje e tillë e lartë me përmbajtje të mrekullueshme, nuk mund të burojë prej njeriut, e as nuk është

20. E në ditën kur ata që nuk besuan paraqiten pranë zjarrit (e u thonë): “Ju i shfrytëzuar të mirat në jetën e Dunjasë dhe i përjetuar ato, sot, për shkak se keni bërë mendjemadhësi në tokë pa të drejtë dhe për shkak se nuk respektuar urdhrat e Zotit do të shpërbleheni me një dënim nënçmues”.

21. Përkujto vëllain e Adit (Hudin), kur popullin e vet në Ahkaf e qortoi, megjithëqë qortime pati, edhe para, edhe pas tij (u tha): “Të mos adhuron tjetër vetëm se Allahun, pse unë i kam frikë dënimet tuaj në Ditën e Madhe!”

22. Ata i thanë: “A ke ardhur të na largosh prej zotave tanë?! Nëse je i sigurt, na sill atë me çka na kërcënohesh.”

23. Ai tha: “Vetëm Allahu e di atë, ndërsa unë po ju kumtoj atë për çka jam i dërguar, por unë po ju shoh se jeni popull injorant”.

24. E kur e panë të paraqitur (renë) të drejtuar kah luginat e tyre thanë: “Kjo re do të na sjellë shi!”- jo, kjo është ajo që ju e kërkuat sa më shpejt, një erë (shtrëngatë) me një dënim të dhembshëm,

25. që me lejen e Zotit të saj rrënon çdo send. Dhe u bënë ashtu që nuk shihej tjetër përveç banesave të tyre. Ashtu, Ne e ndëshkojmë popullin zullumçar.

---

kurrfarë trillimi, siç thonë idhujtarët. Krijimi i çdo gjëje është bërë me një qëllim dhe për një kohë të caktuar, kohë të cilën e di vetëm Zoti. Ndërsa zotat që ia shoqërojnë Allahut, as nuk kanë krijuar gjë, as nuk e dëgjojnë lutjen e adhuruesve, e në Ditën e Kijametit, përveç që do ta refuzojnë adhurimin e tyre, do të bëhen edhe armiq të adhuruesve. Pejgamberi ynë urdhërohet t’ju thotë, se ai nuk është pejgamberi i parë, nuk ka shpikur diçka për herë të parë, pejgamberë ka pasur edhe para tij, nuk është në dorën e tij, as fati i vet, as fati i tyre, dhe me përpikëri duhet t’i përmbahet asaj që i shpallet. Urdhërohet t’iu thotë idhujtarëve, nëse Kurani është vërtet fjalë e Zotit, e ju mohuat, atëherë ç’do të bëhet me ju? Prej Beni Israilëve ka asish që e pranuan dhe dëshmuan, se është prej Zotit, prandaj besuan dhe shpëtuan, kurse ju mbetet të humbur. Për arsye se Kurandin dhe Fenë Islame e kishin pranuar disa të varfër e të dobët si Bilali, Amari, Suhejbi, Hababi etj., të cilët nuk kishin ndonjë autoritet të përparshëm idhujtarët thoshin, se sikur të ishte ndonjë e mirë, ata të dobët nuk do të na e kalonin neve. Derisa kënaqësia e Allahut gjendet tek ai, që i kënaq prindërit, dhe hidhërimi i Allahut është kundër atij, që i hidhëron prindërit, Allahu urdhëron respektin, bamirësinë ndaj prindërve dhe numëron vuajtjet dhe kujdesin e tyre ndaj fëmijëve. Sipas këtij ajeti kuptohet, se koha më e shkurtër e shtatzënisë është të paktën gjashtë muaj, pse koha e gjdhënies është dy vjet, kështu që e tërë kjo kohë zgjat tridhjetë muaj. Koha e pjekurisë së plotë është dyzetvjetëshi, prandaj edhe pejgamberët nuk u dërguan para se ta arrinin këtë moshë pjekurie. Besimtari i mirë është mirënjohës ndaj Zotit dhe ndaj prindërve, prandaj i lutet ta udhëzojë në rrugën e drejtë dhe t’i falë pasardhës të mirë. Njeriu i keq nuk i përgjigjet, as thirres së prindërve për rrugën e drejtë, prandaj ai do t’i takojë atij grupi që janë xhehenemlinj.



26. Ne iu patëm mundësuar atyre (fuqi, pasuri, jetë të gjatë), atë që nuk ua mundësua juve, u patëm dhënë të dëgjuar, të parë e edhe zemra (të menduar), por atyre nuk iu bëri dobi asgjë, as të dëgjuarit e tyre, as të parit e tyre, e as zemrat e tyre, pse ata ishin që i mohonin argumentet e Allahut, prandaj i përfshiu ajo me të cilën talleshin.
27. Ne i zhdukëm disa vendbanime përreth jush, u përsëritëm argumentet ashtu që të kthehen (në rrugën e drejtë).
28. Përse atyre nuk i ndihmuan zotat, të cilët i adhuruan pos Allahut, në shenjë afrimi me ta (tek Allahu)? Por ata humbën prej syve të tyre. Ajo ishte gënjeshtrë e tyre dhe ajo që trillonin ata vetë.
29. (Përkujto) Kur disa prej exhinëve i drejtuam te ti, që ta dëgjojnë Kuranin dhe kur u afruan dhe e dëgjuan atë thanë: “Heshtni!”- dhe kur u krye, u kthyen te populli i vet dhe e këshilluan.
30. Thanë: “O populli ynë, ne dëgjuam një libër të shpallur pas Musait, që vërtetonte atë para tij, që udhëzonte në të vërtetën dhe në rrugën drejtë!”
31. O populli ynë, përgjigjuni thirrësit të Allahut dhe besojini atij! Ai ua fal mëkatet tuaja dhe ju shpëton prej një dënimi plot vuajtje.
32. E kush nuk i përgjigjet atij që thërret në rrugën e Allahut, ai nuk është i pamposhtur në tokë dhe pos Atij, ai nuk ka mbrojtës, të tillët janë në një humbje të hapët!”
33. A nuk e dinë ata, se Allahu që krijoi qiejt dhe tokën dhe nuk u lodh në krijimin e tyre, Ai ka fuqi t’i ngjallë të vdekurit. Po, Ai është i Plotfuqishëm për çdo send.
34. E ditën kur ata që nuk besuan paraqiten pranë zjarrit (e iu thuhet): “A nuk është ky (dënimi) i vërtetë?” Ata thonë: “Po, për Zotin tonë!” Ai thotë: “Për shkak se nuk besuat, pra vuajeni dënimin!”
35. Ti (Muhamed) duro, ashtu sikurse duruan të dërguarit e vendosur dhe mos kërko ngutjen e dënimit për ta, sepse ditën kur do ta përjetojnë atë (dënimin), që iu është premtuar, atyre iu duket sikur nuk kanë jetuar vetëm se në një moment të shkurtër të ditës. Kumtesë e mjaftueshme! A mos shkatërrohet kush, pos popullit të shfrenuar?<sup>346</sup>

<sup>346</sup> Atyre që nuk besuan, kur afrohen te zjarri u thuhet se ju i përjetuat të mirat dhe kënaqësitë në dynja dhe nuk e falënderuat Zotin, e mbajtët vetën lart, i morën nëpër këmbë dispozitat e Allahut, tashti pra, vuajeni dënimin më të shëmtuar. Populli Ad, që jetonte në Ahkaf, vend në Jemen i tërë me rërë të imët refuzoi mësimet e pejgamberit të vet, Hudit, bile i thanë: “Na e sill sa më shpejt dënimin me të cilin na kërcënohesh”. Po ai, sikurse edhe të gjithë pejgamberët e tjerë, e dinte se ajo është punë e Zotit, e jo e

## 47. SURETU - MUHAMED

*E zbritur në Medine, pas sures El Hadidë, ajete: 38*

*Siç është rregulli i pjesëve të Kuranit të shpallura në Medine, edhe kjo sure ka si synim dispozitat e sheriatit islam.*

*Kjo kaptinë ka një fillim të çuditshëm me shpalljen e luftës kundër armiqve të Zotit dhe të Pejgamberit të Tij, të cilët e luftuan Fenë Islame, e përgënjeshtroan Pejgamberin dhe iu kundërvunë thirrjes së Muhamedit a.s., duke i penguar edhe të tjerët dhe duke mos i lejuar, që ta pranojnë fenë e drejtë.*

*Më vonë besimtarët urdhërohen të luftojnë ashpër kundër armikut idhujtar, ta pastrojnë terrenin prej tyre derisa të mos iu mbetet kurrfarë force e fuqie, e me të zënë rob të veprojnë si është më mirë.*

*Besimtarëve iu sqarohet rruga e fitores dhe iu parashtrohen kushtet për ta fituar edhe ndihmën e Zotit.*

*Kohë pas kobe përshkruben veset e hipokritëve, të cilët paraqesin rrezikun më të madh për bashkësinë muslimane, prandaj duke i përshkruar dredhite e tyre, besimtarëve iu tërhiqet vërejtja, që të ruhen prej kurthit të tyre.*

*Në fund të sures besimtarët thirren, që ta ndjekin rrugën e Zotit, duke luftuar për realizimin e rrugës së Tij, të mos ligështohen përballë fuqive mizore, të mos pranojnë armëpushim për hir të jetës e pasurisë, por ta dinë se meqë ndihma e Zotit është me ta ata janë më të lartit.*

pejgamberit. Një ditë mbi luginat e tyre ku mbillnin breqete u shfaq një re e dendur, dhe ata u gëzuan kur e panë, dhe menduan se do të bjerë shi, por ajo re solli një erë të stuhishme, që zhduki çdo gjë, edhe ata, kurse shtëpitë mbetën të zbrazura. Kurejshitët idhujtarë do të duhej të merrnin mësim prej rasteve të tilla, që kishin ndodhur përreth tyre dhe ata zota, që i adhuronin kinse do t'iu ndihmojnë të Zotit, u humbën sysh, nuk u ndihmuan asgjë.

Pejgamberi ynë, duke u kthyer prej Taifit në luginën Nahle lexonte Kuran. Zoti kishte dërguar një grup, më pak se dhjetë xhinë që ta dëgjonin. Dëgjuan dhe besuan edhe popullin e vet e thirrën të besojnë, duke i tërhequr vërejtjen, se pos Allahut nuk ka kush që mund t'i shpëtojë ose t'i mbrojë. Allahu Fuqiplotë, i cili krijoi qiej e tokë dhe nuk ndjeu kurrfarë lodhjeje a mundimi, është po Ai i Gjithëfuqishmi, që do t'i ringjallë të vdekurit. Pejgamberët "Ulu-l-azmi" ishin: Nuhu, Ibrahim, Musai dhe Isai, e derisa edhe Muhamedi ishte në grupin e tyre, i thuhet të jetë i durueshëm, i qëndrueshëm dhe i vendosur sikurse edhe ata, sepse grada e tij "vulë e pejgamberëve" është e një niveli më të lartë nga të gjithë ata.

Me ndihmën e Zotit, mori fund përkthimi dhe komentimi i sures Ahkaf. I Lavdëruar e i Madhëruar është Allahu Fuqiplotë!

*Qubet: "Suretu Muhamed" – kaptina e Muhamedit, sepse në ajetin e dytë përmendet emri Muhamed, vërtetohet se shpallja e tij është prej Zotit, dhe se Zoti do ta përmirësojë gjendjen e tij dhe të besimtarëve.*

## 47. SURETU - MUHAMED

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ata që nuk besuan vetë dhe penguan edhe të tjerët nga rruga e Allahut, Ai ua ka asgjësuar veprat e tyre.
2. Ndërsa atyre që besuan, bënë vepra të mira dhe atë që iu shpall Muhamedit e besuan, e ajo është e vërtetë prej Zotit të tyre, Ai atyre ua shlyen mëkatet dhe ua përmirëson gjendjen.
3. Kjo është kështu, sepse ata që nuk besuan ndoqën të pavërtetën, e ata që besuan ndoqën të vërtetën, që iu erdhi prej Zotit të tyre. Kështu Allahu ua sjell njerëzve shembujt e tyre.
4. Pra, kur t'i takoni në luftë ata që nuk besuan, mëshojuni në qafë (vritini) derisa t'i rraskapitni, atëherë lidhni, e pastaj, ose lirojini falas, ose kërkoni dëmshpërbllim përderisa lufta të mos pushojë. Kështu pra, po sikur të dojë Allahu, Ai do të hakmerrej ndaj tyre, por Ai dëshiron t'ju sprovojë njërin me tjetrin. E ata që ranë dëshmorë në rrugën e Allahut, atyre kurrsesi nuk ua humb veprat (por ua shton).
5. Ata do t'i udhëzojë dhe do të përmirësojë gjendjen e tyre.
6. Dhe do t'i shtie në xhenetin, të cilin ua ka bërë të njohur atyre.
7. O besimtarë, nëse ju ndihmoni (fenë) Allahun, Ai ju ndihmon juve dhe ua forcon këmbët e juaja.
8. E atyre që nuk besuan, ata qofshin të përmbysur, Ai ua ka asgjësuar veprat atyre.
9. Këtë për shkak se ata e urrejtën atë që zbriti Allahu, prandaj atyre ua zhduk veprat.
10. A nuk udhëtuan ata nëpër tokë e të shohin se si ishte mbarimi i atyre që ishin përpara tyre, e që Allahu i rrënoi ata, edhe mosbesimtarët (mekas) i pret shembullit të tyre.
11. Këtë sepse Allahu është Mbrojtës i atyre që besuan, kurse për jobesimtarët nuk ka mbrojtje.

12. Ata që besuan dhe bënë vepra të mira Allahu do t'i shtierë në xhenete nëpër të cilat rrjedhin lumenj, e ata që nuk besuan, përjetojnë kënaqësi (në këtë jetë) dhe hanë ashtu si hanë kafshët, e vendi i tyre është zjarri.

13. Se sa (popullatë) qytetesh që ishin shumë më të fortë se qyteti nga i cili të dëbuam ty, Ne i kemi shkatërruar dhe për ta nuk pati ndihmëtar.

14. A është i njëjtë ai, që është i mbështetur në argument të qartë prej Zotit të vet, si ai që veprat e tij të këqija i janë hijeshuar dhe ndjek epshet e veta?

15. Shembulli i xhenetit, i cili iu është premtuar atyre që janë ruajtur (të devotshëm), në të cilin ka lumenj me ujë të mirë për pije, lumenj nga qumështi me shije të paprishur, lumenj nga vera e shijshme për njerëz, lumenj nga mjalti i kulluar, ata kanë aty edhe gjithfarë lloj pemësh, kanë edhe falje nga Zoti i tyre (a është i njëjtë) a si ai që është përgjithmonë në zjarr dhe i shuhet etja me ujë të valë, që ua copëton zorrët e tyre?

16. Prej tyre ka asish që vijnë të dëgjojnë ty, por kur largohen prej teje, iu drejtohen atyre që kanë dije, e iu thonë: "Çka tha ai (Muhamedi) më parë?" Ata janë zemrat e të cilëve i ka vulosur Allahu, e ata udhëhiqen pas dëshirave të veta.

17. Kurse ata që e gjetën rrugën e drejtë, Ai ua shton atyre edhe më udhëzimin në rrugën e drejtë dhe iu ofron mundësi të jenë edhe më të matur.

18. Po ata a presin tjetër, pos Kijametit, i cili do t'iu vijë befas, e parashenjat e tij tashmë kanë ardhur. E prej nga atyre këshillimi (pendimi) kur t'iu vijë Kijameti?

19. Atëherë, dije se nuk ka të adhuruar të vërtetë pos Allahut, kërko falje për mëkatin tënd, për të besimtarëve e të besimtareve, Allahu di për lëvizjet tuaja (për veprat) dhe për vendin tuaj.<sup>347</sup>

<sup>347</sup> Ata që vetë nuk besuan, por penguan edhe të tjerët nga besimi veprat e mira të tyre, siç janë bujaria, bamirësia etj., janë të humbura, sepse s'ka kush që t'ua vlerësojë. E atyre që besuan, bënë vepra të mira, i besuan Kuranit, Zoti ua fal gabimet dhe i ndihmon në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Muslimanët janë të urdhëruar, që në luftë ta luftojnë ashpër armikun derisa ta dobësojnë krejtësisht, atëherë robërit ose t'i lirojnë pa kompensim ose me të. Lufta e muslimanëve kishte si qëllim të dihet, se kush është i denjë në rrugën e Zotit dhe kush është i luhatshëm, në mënyrë që radhët e muslimanëve të pastrohen, përndryshe Zoti vetë kishte mundësi t'i zhdukë idhujtarët. Besimtarët e rënë në luftë e fitojnë shpërblimin e Zotit xhenetin, ndërsa jobesimtarët që e urrejnë Kuranin, edhe

20. E ata që besuan po thonë: “Përse të mos shpallet një sure (që na e obligon luftën)!” E kur u shpall sureja e qartë dhe në të u përmed lufta, i sheh ata, të cilët kanë zemra të sëmura (të dyshimta), të shikojnë me një shikim si të ishin në agoni të vdekjes. Do të ishte më mirë për ta, 21. një respekt dhe një fjalë e mirë. E kur çështja (e luftës) të jetë vendosur, do të ishte mirë për ata të jenë besnikë ndaj Allahut.
22. A pritet prej jush (hipokritëve), që nëse merrni sundimin (ose zmbarseni prej Fesë Islame) të bëni trazira në tokë dhe të ndërpreni lidhjet e farefisit?
23. Të tillët janë që Allahu i mallkoi, i bëri të shurdhër dhe ua verboi shikimin e tyre.
24. A nuk e studiojnë me vëmendje Kuranin? Por jo, ata janë zemra që kanë drynat e vet!
25. Nuk ka dyshim, se ata që u kthyen prapa (në mosbesim) pasi iu ishte sqaruar rruga e drejtë, djalli ua hijeshoi dhe shpresë të rrejshme u premtoi.
26. Këtë ngaqë atyre që e urrejtën atë që ua shpalli Allahu (jehudive), iu thanë: “Ne do t’ju dëgjojmë juve për disa çështje!” Po Allahu i di fshehtësitë e tyre.
27. E si do të jetë atëherë puna e tyre kur engjëjt t’ua marrin shpirtin, duke i rrahur fytyrave dhe shpinave të tyre?
28. E atë (dënim) për shkak se ata ndoqën rrugën të cilën Allahu e urren, kurse e urrejtën atë që Ai e pëlqen, prandaj Ai ua asgjësoi veprat e tyre.

---

veprat i kanë të asgjësuar. Sipas Sejid Kutubit "habeta" do të thotë "fryrje". Kafsha që kullot bar të keq fryhet dhe pëlçet, shkatërrohet, kështu janë edhe veprat e kufarëve, fryhen, duken të mëdha, por në fund zhduken.

Thuhet: shembulli i xhenetit të premtuar, e nuk thuhet: xheneti i premtuar! Përse? Përjetimet e kënaqësive në xhenet, siç ka thënë Pejgamberi a.s. janë ato që nuk i ka parë kush me sy, nuk i ka dëgjuar kush me veshë dhe nuk mund t'i marrë asnjë njeri me mend, e sikur të thuhet për ato kënaqësi e begati ashtu siç janë, ne nuk do të mund t'i kuptonim, prandaj Zoti Mëshirues bën një krahasim me ato të mira e begati të dynjasë, të cilat ne i kuptojmë dhe i përjetojmë, përndryshe ato nuk janë të tilla, por shumë më të mira. Përmendet vera, që është e lezetshme, e shijshme, e jo si kjo e dynjasë e pa shije dhe që të bën të dehur. Ata që e dëgjonin Pejgamberin a.s., por nuk kuptonin asgjë dhe i pyesnin shokët më të dijsëm të Pejgamberit, se çka foli ai ishish munafikët, të cilët kishin besuar vetëm formalisht e jo me zemër. Kurani ndikon në besimtarët e sinqertë, duke ua shtuar edhe më shumë besimin dhe dashurinë për Zotin. Pejgamberi nuk bën mëkat, por pasi pozita dhe karakteri i tij është shumë e lartë, ndonjë vepër që për neve si njerëz të rëndomtë është e mirë, për të mund të konsiderohet e metë, prandaj i thuhet kërko falje për ndonjë të metë, ose të mos kesh fare të metë.

29. A menduan ata që në zemrat e tyre kanë dyshim, se Allahu nuk do të zbulojë mllëfin e tyre?

30. E sikur të kishim dashur Ne do t'i tregonim ty, se kush janë ata, e do t'i njihje konkretisht, po me siguri do t'i njohësh përmes mënyrës së fjalës së tyre, e Allahu i di veprat tuaja.

31. Ne do t'iu sprovovjmë juve, derisa t'i njohim (të dihen konkretisht) luftëtarët dhe ata që ishin të qëndrueshëm nga mesi juaj, po edhe do t'i sprovovjmë veprat tuaja.

32. Ata që nuk besuan dhe penguan të tjerët nga rruga e Allahut, edhe pse iu ishte sqaruar rruga e drejtë, e kundërshtuan të dërguarin, ata asgjë nuk mund t'i bëjnë dëm Allahut dhe Ai do t'ua zhdukë veprat e tyre.

33. O ju besimtarë, respektojeni Allahun dhe respektojeni të dërguarin, e mos i çoni kot veprat tuaja!

34. Ata që nuk besuan dhe penguan të tjerët nga rruga e Allahut, e pastaj vdiqën duke qenë jobesimtarë, Allahu kurrsesi nuk do t'jua falë atyre.

35. Pra, mos u dobësoni e të kërkonit pajtim (armëpushim), kur ju jeni ngadhënjyes dhe Allahu është me ju dhe nuk ua pakëson veprat e juaja.

36. Vërtet, jeta e kësaj bote është vetëm lojë e dëfrim, e nëse besoni dhe ruheni prej të këqijave, Ai iu jep shpërblimin tuaj dhe nuk kërkon prej jush tërë pasurinë tuaj (por një pjesë).

37. Pse sikur ta kërkojë tërë atë dhe t'ju shtrëngojë, ju do të bëni koprraci dhe do të dalë në shesh ajo që keni në zemra.

38. Ja, ju jeni ata që ftoheni për të dhënë në rrugën e Allahut (për luftë kundër armikut tuaj), e dikush prej jush bën koprraci, e kush bën koprraci, ai bën kundër vetvetes, Allahu s'ka farë nevojë, e ju jeni të varfër (keni nevojë). Po nëse ju i ktheni shpinën, Ai do t'ju zëvendësojë me një popull tjetër, që nuk do të jetë si ju.<sup>348</sup>

<sup>348</sup> Besimtarët e sinqertë dëshironin që Allahu përmes Kuranit t'i lejojë të luftojnë kundër armikut, mirëpo kur u shpall Kurani, që e urdhëroi luftën hipokritët u frikësuan sikur të thirreshin për vdekje, e do të ishte më mirë për ta të ishin të sinqertë ndaj Allahut, sepse sikur të mbetnin në atë mosbesim në të cilin kishin qenë toka do të mbushej me të këqija, e pos asaj, njerëzit e tillë ishin të mallkuar prej Zotit. Hipokritët nuk thelloheshin në studimin e mësimëve të Kuranit, meqë djalli ua kishte hijeshuar punët e këqija, duke i mashtruar se do të jetojnë gjatë. Ata edhe bashkëpunonin me jehuditë, të cilët ia kishin mëri Kuranit, dhe iu thoshin se do të shkaktojnë përçarje

## 48. SURETUL - FET'H

*E zbritur në Medine, pas sures El Hadidë, ajete: 38*

*E zbritur në Medine, në rrugën duke u kthyer prej Hudejbisë për në Medine, e pas suretul Xhumuati, ajete: 29.*

*Kjo sure e zbritur në Medine shqyrton çështjet që kanë të bëjnë me dispozitat e sheriatit në marrëdhëniet ndërnjerëzore, në adhurime, në sjellje, në moral etj.*

*Përmendet marrëveshja e Hudejbisë në vitin e gjashtë hixbri, që ishte lidhur ndërmjet Pejgamberit a.s. dhe idhujtarëve, e që konsiderohet fillimi i fitores së madhe, i çlirimit të Mekës, kur arriti kulminacionin fitorja dhe ngadhënjimi i besimtarëve dhe njerëzit turma-turma përqaqonin fenë e shpallur prej Allahut.*

*Besimtarët i japin besën Pejgamberit a.s., se do të luftojnë në rrugën e Zotit derisa ta sakrifikojnë jetën, e pasi ajo besëlidhje kishte një famë të madhe Zoti e pëlqen, e bekon dhe e shpall, që të shënohet në rreshtat e librit të Tij të madh dhe e quan: "Bej'atur Ridvan".*

*Disa ajete të kësaj sureje nxjerrin në shesh qëllimet e prishura të hipokritëve, të cilët nuk iu bashkuan radhëve që iu printe Muhamedi a.s. dhe të cilët patën mendime të këqija.*

*Pejgamberi në Medinë kishte parë në ëndërr, se do të hyjë ai dhe besimtarët në Mekë, duke qenë të siguarur e të qetësuar dhe për të ai iu tregoi ashabëve, të cilët u gëzuan dhe i morën myzhdë njëri-tjetrit. Kurani na mëson, se ajo ëndërr u bë realitet dhe besimtarët shkuan e hynë në të pa*

---

në radhët e luftëtarëve të Pejgamberit, po Zoti i dinte fshehtësitë e tyre dhe i zbuloi e i turpëroi. Mëkatarëve hipokritë melekët ua marrin shpirtin, duke i rrahur me hekur. Zoti i zbuloi ata që ishin tradhtarë, ndonëse ata njiheshin edhe prej fjalëve, e lufta e urdhëruar kishte si qëllim t'i nxjerrë në shesh ata që ishin të sinqertë dhe ata që ishin hipokritë. As mosbesimi, as hipokrizia e hipokritëve nuk i sillnin kurrfarë dëmi Allahut, por vetes ia humbnin të gjitha veprat e mira. Muslimanët, duke qenë se ishin dominues mbi kundërshtarin dhe se ndihma e Zotit ishte në anën e tyre, nuk kishin të drejtë, as të tregohen të dobët, e as të kërkojnë armëpushim. Ata duhej ta dinin se jeta e kësaj bote është pak send, prandaj të mos u dhimbsej ajo pjesë e pasurisë, të cilën e japin për forcimin e ushtrisë së vet, me të cilën mbroheshin prej armikut, meqë nëse do të dominonte armiku do t'iu shkonte e tërë pasuria. Fundi i fundit Allahu nuk ka nevojë për asgjë, njerezit janë nevojtarë për Të, e nëse njerëzit nuk i dalin zot vetes, ata zhduken e Zoti sjell një popull tjetër, që është i zoti vetvetes.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures Muhamed. Qoftë lavdëruar Allahu i Madhëruar!

*ndonjë problem, duke e kryer umren. Kaptina përfundon me përsëkrimin e cilësive të lavdishme të Pejgamberit a.s. dhe të shokëve të tij të ndershëm. Qubet: "Suretul Fet'hi" – sepse Allahu i përgëzon besimtarët me fitoren e madhe, që do të arrihet pas marrëveshjes së Hudejbisë.*

*Për rëndësinë e kësaj sureje Pejgamberi a.s. ka thënë: "Më zbriti sonte një sure, e cila për mua është më e dashur, se e tërë dynjaja dhe gjithë ç'ka në të". (Imam Ahmedi)*

## 48. SURETUL - FET'H

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ne ty të dhamë (vendosëm për) një fitore të sigurt,
2. ashtu që Allahu (pas fitores) të lirojë ty prej mëkateve (që t'i mbathën) të mëparshme dhe prej atyre të mëvonshme (kur njerëzit do ta pranojnë Fenë Islame dhe nuk do të jenë më mëkatarë) dhe ashtu të plotësojë mirësinë e Vet ndaj teje e të orientojë ty në rrugën e drejtë,
3. dhe që Allahu të ndihmojë ty me një ndihmë të fortë.
4. Ai është që në zemrat e besimtarëve dhuroi qetësinë për ta shtuar ata bindjen në besimin e vet që kishin. Ushtritë e qiejve e të tokës janë vetëm të Allahut, e Allahu është shumë i Dijshëm dhe shumë i Urtë.
5. (E urdhëroi luftën) Edhe për t'i futur besimtarët dhe besimtarët në xhenete nëpër të cilët rrjedhin lumenj, e ku do të jenë përgjithmonë, dhe për t'i shlyer të këqijat e tyre, e kjo është fitore e madhe tek Allahu.
6. E në anën tjetër, për t'i ndëshkuar hipokritët dhe hipokritet, idhujtarët dhe idhujtaret, mendimi i të cilëve ndaj Allahut ishte mendim i keq. Atyre u raftë e keqja! Allahu shprehu urrejtje kundër tyre dhe i mallkoi e xhehenemin e përgatiti për ta, që është vendbanim i keq.
7. Edhe ushtritë (ndëshkuese) e qiejve e të tokës janë vetëm të Allahut dhe Allahu është i Plotfuqishëm e i Urtë.
8. Ne të dërguam ty (Muhamed) dëshmitar, përgëzues dhe qortues,
9. që ju (njerëz) t'i besoni Allahut dhe të Dërguarit të Tij dhe atë ta përkrahni e ta respektoni, e (Allahun) ta madhëroni për çdo mëngjes e mbrëmje.



10. Ata që të zotohen ty, në të vërtetë ata i zotohen Allahut, se Dora e Allahut është mbi duart e tyre. E kush e thyen (zotimin), ai e thyen vetëm në dëm të vetin, e kush e zbaton atë, që i është zotuar Allahut, Ai do t'i japë atij shpërblim të madh.

11. Ata beduinë që mbetën pas (nuk erdhën me ty) do të thonë: “Neve na penguan pasuritë tona dhe familjet tona, prandaj ti kërko falje për ne!” Ata flasin me gjuhët e veta atë që nuk e kanë në zemrat e tyre. Thuaj: “Kush mund ta pengojë dëshirën e Allahut, nëse Ai dëshiron t’ju përfshijë juve ndonjë dëm, ose nëse Ai dëshiron t’ju gjejë ndonjë e mirë?” Jo, por Allahu hollësisht di për atë që punoni ju.

12. Por ju menduat, se i dërguari dhe besimtarët kurrë nuk do të kthehen te familjet e veta dhe kjo (bindje) në zemrat tuaja iu duket e mirë dhe patët mendim të keq, ju ishit popull i shkatërruar.

13. E kush nuk i besoi Allahut dhe të Dërguarit të Tij, Ne pra, për jobesimtarët kemi përgatitur zjarr shumë të fortë.

14. Vetëm i Allahut është pushteti i qiejve dhe i tokës, Ai fal kë të dojë dhe ndëshkon atë që do, Allahu është Mëkatfalës, Mëshirues.

15. Kur të shkoni ju për të mbledhur prene e luftës, ata që ngelën pas do të thonë: “Na lejoni edhe ne të vijmë me ju!” Ata duan të ndryshojnë vendimin e Allahut! Ti thuaj: “Kurrresi, ju nuk keni për të ardhur me ne, kështu ka thënë më parë Allahu!” E ata do t’ju thonë: “Jo, por ju na keni zili!” Po, ata janë që kuptojnë pak gjë.

16. Atyre nga beduinët që ngelën pas thuaju: “Ju do të ftohemi te një popull luftarak e i fuqishëm, t’i luftoni ata ose të dorëzohen (ta pranojnë Fenë Islame), e nëse përgjigjeni (në thirrje) Allahu ju jep shpërblim të mirë, e nëse nuk dilni sikurse mbetet pa dalë më parë, Ai ju ndëshkon me një dënim të padurueshëm”,

17. Nuk është mëkat (të ngelë pa dalë) për të verbrin, për të çalin, e as për të sëmurin. E kush respekton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, Ai atë e shtie në xhenete, ku rrjedhin lumenj, e kush mbetet prapa Ai atë e ndëshkon me një dënim të dhimbshëm.<sup>349</sup>

<sup>349</sup> Sipas një numri të komentatorëve të Kuranit me këtë “fet’h”, pushtim, çlirim, hapje, ka si qëllim çlirimin e Mekës. Disa komentatorë të tjerë të mbështetur edhe në hadithin, që shënon Buhariu thonë: fjala me këtë çlirim është paqja dhe marrëveshja e Hudejbisë, në të cilën janë radhitur një mori ngjarjesh të rëndësishme siç janë: besëlidhja (Bej’atur Ridvan), kontrata që lidhi Pejgamberi a.s. me kurejshitet, pranimi i Fesë Islame nga një numër i madh etj.

Në shumë vende në Kuran, për ngjarjet që do të ndodhin më vonë vjen folja e kohës së shkuar, sikurse edhe këtu: “fetahna” dhe jep të kuptohet për një punë të kryer, e derisa

18. Vërtet, Allahu që' i kënaqur me besimtarët, kur ata nën hijen e atij druri të zotoheshin ty dhe Ai e dinte se ç'kishin zemrat e tyre, prandaj iu dhuroi qetësimin dhe së shpejti i shpërbleu me një fitore (çlirimin e Hajberit).

19. Dhe me pre të tjera të mëdha, të cilat i merrni, Allahu është i Plotfuqishëm, i Urtë.

20. Allahu ju premtoi juve pre të shumta që do t'i merrni, e këtë (të Hajberit) ua shpejtoi dhe pengoi duart e njerëzve kundër jush, e që kjo të jetë një shenjë e mirë për besimtarët, edhe që Ai t'ju drejtojë në rrugën e fortë.

21. E edhe (pre) të tjera, të cilat ju nuk keni pasur fuqi t'i merrni, po Allahu mbizotëroi atë, e Allahu ka fuqi për çdo gjë.

22. Edhe sikur ata që nuk besuan t'ju luftonin juve, ata do të munden dhe do të kthejnë prapa, pastaj nuk do të gjejnë as mbrojtës, as ndihmës.

23. (ky është) Ligji i Allahut që është i kahershëm edhe ndër të parët, në ligjin e Allahut nuk do të gjesh ndryshime.

24. Dhe Ai është që pengoi duart e tyre prej jush dhe duart tuaja

---

kjo është thënie e Zotit, të ndodhurit dhe realizimi i çështjes së premtuar është aq i vërtetë e i sigurt, si të ishte kryer më parë. Me atë zgjerim të bashkësisë islame, duke çliruar vend pas vendi njerëzit do ta pranojnë Fenë Islame, nuk do të mbesin asish që Muhamedit a.s. i thoshin po na i fyen zotat, po na e prish fenë dhe në shtetin islam nuk do të ketë asish që bëjnë mëkat, duke adhuruar idhuj, pra Muhamedi a.s. do të rehatohej prej mëkatarëve të hershëm dhe prej mëkatarëve të mëvonshëm. E me ajetin ku thuhet: për t'i falur mëkatet... kishte si qëllim këtë gjendje. Pejgamberllëkut të Muhamedit a.s. i bashkohet edhe sundimi, ngrihet lart autoriteti i Fesë Islame, stabilizohen zemrat e muslimanëve edhe në momentet më të vështira të luftës, dhe ashtu plotësohen të gjitha të mirat prej të lumit Zot.

Ushtritë e Zotit janë: engjëjt, vërshimet, stuhitë, vullkanet, etj., dhe me to e sulmon atë që do, por nga urtësia e vet në planin e Tij ka paraparë obligim luftën për njerëzit, dhe Ai e di më së miri fundin e çdo sendi. Në Hudejbje muslimanët i dhanë besën Pejgamberit a.s., se do ta sakrifikojnë jetën për Fenë Islame, prandaj kur ia shtrinë dorën për atë besë Muhamedit a.s., në të vërtetë ata ia shtrinë dorën Zotit.

Beduinët përreth Medinës, të cilët vitin e Hudejbisë nuk shkuan me të, kur shkoi Pejgamberi a.s. dhe besimtarët për umre, duke menduar se ata nuk do të kthehen më të gjallë prej kurejshitëve idhujtarë të Mekës, u përpoqën të arsyetohen, se i penguan familja dhe pasuria. Kur muslimanët e çliruan Hajberin beduinët tradhtarë u përpoqën të marrin pjesë në prenë e luftës, por vendimi i Zotit ishte se preja e Hajberit iu takon vetëm atyre që i kishin dhënë besën Pejgamberit a.s. në Hudejbi, e askujt tjetër. Atyre iu tha Kurani, se do të thirren në luftë kundër një populli të fortë e të ushtruar për luftë, të cilin do ta luftoni derisa ta pranojnë Fenë Islame, kuptohet ishin idhujtarë prej të cilëve nuk pranohet xhizja, as kurrëgjë tjetër, pos dorëzimit total, dhe atëherë do të shihet sinqeriteti i tyre.

prej tyre brenda në Mekë, pasi iu dha fitoren kundër tyre, e Allahu mbikëqyr atë që ju punoni.

25. Ata janë që nuk besuan, ju penguan t'i afroheni xhamisë së shenjtë (Qabes), duke i mbajtur kurbanet të penguar të arrinin në vendin e vet. E sikur të mos kishte burra besimtarë dhe gra besimtare, që ju nuk i dinit, e t'i sulmonit duke mos ditur, dhe me mbytyjen e ndonjërit prej tyre të turpëroheni (Zoti do t'ju jepte leje të hyni në Mekë). (E bëri atë) Për ta marrë Allahu në mëshirën e vet atë që do. Dhe sikur të ishin të ndarë, Ne do t'i dënonim me një dënim të rëndë ata prej tyre të cilët nuk besuan.

26. Kur ata që nuk besuan ndezën në zemrat e tyre euforinë dhe atë kryelartësi injorante (pagane), po Allahu dhuroi qetësimin e Vet ndaj të dërguarit të vet dhe ndaj besimtarëve dhe për ata zgjodhi besimin e drejtë (fjalinë: la ilahe il-lell Allah), pse ata ishin më me meritë për të dhe më të zotët e saj, e Allahu është i Gjithëdijshëm për çdo send.

27. Allahu ëndrën e të dërguarit të Vet e vërtetoi me realitet: se me vullnetin e Allahut do të hyni në xhaminë e shenjtë (në Qabe) të siguar, t'i rruani flokët e kokave tuaja, t'i shkurtoni e nuk do të keni frikë! Pra Ai ka ditur atë që ju nuk e dinit, para kësaj ju dha një fitore të shpejtë (Hajberin).

28. Ai është që e dërgoi të dërguarin e Vet me udhëzim të plotë dhe me fenë e vërtetë, që të triumfojë mbi çdo fe, e mjafton Allahu Dëshmitar.

29. Muhamedi është i Dërguar i Allahut, e ata që janë me të (sahabët) janë të ashpër kundër jobesimtarëve, janë të mëshirshëm ndërmjet vete, ti i sheh duke u përlulur (në rukuë), duke rënë me fytyrë në tokë (në sexhde), e kërkojnë prej Allahut që të ketë mëshirë dhe kënaqësinë e Tij ndaj tyre. Në fytyrat e tyre shihen shenjat e gjurmës së sexhdes. Ky është përshkrimi i tyre në Tevrat, kurse përshkrimi i tyre në Inxhil është se janë si një farë e mbjellë ku mbin filizi i vet, e ai trashet, përforcohet dhe qëndron në trungun e vet, ajo e mahnit mbjellësin. (Allahu i shumoi) Për t'ua shtuar me ta mllëfin jobesimtarëve. Allahu atyre që besuan dhe bënë vepra të mira iu premtoi falje të mëkateve dhe shpërblim të madh.<sup>350</sup>

<sup>350</sup> Pejgamberi a.s. me njëmijë e katërqind shokë mësyu për vizitë Qaben në vitin e gjashtë hixhri. Në vendin e quajtur Hudejbie, jo shumë larg Mekës Pejgamberi a.s. ndalet dhe dërgon Osmanin t'i lajmërojë mekasit, se dëshirojnë ta bëjnë umren - vizitë Qabes, jo në kohën e haxhit.

## 49. SURETUL - HUXHURAT

*E zbritur në Medine, pas sures El Muxhadeleh, ajete: 18*

*Kjo sure edhe pse është e shkurtër ka një përmbajtje madhështore, sepse përmbledh çështje të një edukate të përjetshme, baza të një qytetërimi të lartë, prandaj disa komentatorë e kanë quajtur: kaptina e moralit.*

*Së pari flet për një edukatë të lartë, të cilën duhet ta kultivojnë besimtarët, e në vijim i numëron:*

*- të mos vendosin për asgjë para se të konsultohen me Kuranin dhe me Pejgamberin a.s.,*

Mekasit e ndalin Osmanin, e Pejgamberit i vjen lajmi se e kanë vrrarë. Pejgamberi i thërret shokët të japin besën, se me luftë do të hyjnë në Mekë. Ata zotohen me jetë dhe ai zotim bëhej nën hijen e një druri. Kur dëgjuan mekasit për vendimin e muslimanëve frikësohen, e lëshojnë Osmanin dhe kërkojnë marrëveshje. Me disa pika që përmbante ky traktat muslimanët nuk ishin të kënaqur, por ishin shumë të revoltuar. Për t'u larguar revoltën e moskënaqësisë, menjëherë pas kësaj marrëveshje Allahu e shpall këtë sure, i përgëzon me fitoret që do të pasojnë dhe zotimin e quan: Bejatur Ridvan - besëlidhje e kënaqshme. Historia përshkruan më në detaje këtë ngjarje. Pas atij viti, muslimanët, me ndihmën e Zotit korrën shumë fitore. Idhujtarët e mllefosur treguan atë euforinë e vet pagane dhe në marrëveshje paraqitën disa pika pa vend. Sikur të mos iu dhuronte Zoti mëshirën e Vet dhe t'ua qetësonte zemrat, dhe muslimanët do të zemëroheshin, sepse nuk i lejuan atë vit ta bëjnë vizitën, pse u desh të theren kurbanet në Hudejbi e jo në vendin e vet etj. Mirëpo, sikur të ndodhte lufta, muslimanët edhe si ngadhënjyes do të bënin gabime, pse në Mekë kishte të atillë që kishin përqaftuar Fenë Islame, por nga frika prej idhujtarëve atë e mbanin të fshehtë. Muslimanët nuk i njihnin këta besimtarë të fshehtë, ndaj mund të ndodhte që ta vritnin ndonjërin prej tyre dhe ashtu do të turpëroheshin. E kjo është që thuhet: Zoti largoi dorën e njerit nga tjetri.

Muhamedi a.s. në ëndërr kishte parë, se kishte hyrë në Mekë, kishte bërë tavaf dhe shokët e tij e rruanin dhe i shkurttonin flokët njëri-tjetrit. Këtë ëndërr ua tregon shokëve e ata gëzohen. Mirëpo, kur arrijnë deri në Hudejbie e nuk lejohen të hyjnë në Qabe, ndodh çka ndodh, dhe shkruhet marrëveshja, munafikët - hipokritët thonë: as nuk hymë në Mekë, as nuk therëm aty kurbanet, e as nuk u rruam, e ku është ëndërra? Atëherë Allahu e shpalli ajetin 27... dhe në vitin tjetër muslimanët hynë dhe i kryen të gjitha ceremonitë duke plotësuar dëshirën.

Besimtarët ishin të mëshirshëm ndërmjet vete, të rreptë kundër armikut, natën luteshin aq shumë, sa dukej se kishin hequr dorë prej kësaj jete, ditën ishin heronj të luftës. Shembulli i tyre ishte i përshkruar në Tevrat e Inxhil. Ishin si fara që hidhet në tokë, e ajo qet bimën, e rrit, e forcon, e shumon dhe e mahnit atë që e ka hedhur. Ashtu ishte Feja Islame, e cila në fillim kishte pak përkrahës, por dalëngadalë ata shumohen, ngadhënjëjnë dhe ashtu ua shtojnë brengat jobesimtarëve, e ky ishte premtim i Allahut. Me ndihmën e Zotit, mori fund përkthimi dhe komentimi i sures "Fet'h". Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

– të mos ngrejnë zërin dhe të mos ngërmohen pranë Pejgamberit, pse niveli, fama, autoriteti i tij është i lartë e jo si i njerëzve të tjerë të rëndomtë,  
 – të mos i vënë veshin çdo thënie, lajmi, e posaçërisht kur ajo e ka burimin prej ndonjë njeriu që nuk është aq i drejtë,  
 – të përpiqen për pajtim ndërmjet palëve të përçara e të ngatërruara,  
 – të mos tallen me njëri-tjetrit, të mos përgojnë, të mos vëzhgojnë çështjet intime të tjetrit, të mos formojnë bindje të keqe ndaj tjetrit.  
 Vërteton për një origjinë të të gjithë njerëzve.  
 Përshkruan bindjen e beduinëve, të cilët kishin menduar se besimi shprehet me një fjalë goje dhe sqaron se është iman i plotë dhe është vetëm Islam.  
 Qubet: “Suretul Huxhurati” – kaptina e dhomave, sepse këshillohen besimtarët të mos bëjnë zhurmë në afërsi të dhomave të Nënave të Besimtarëve.

#### 49. SURETUL - HUXHURAT

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. O besimtarë, mos bëni asgjë para (se të orientoheni në udhëzimet e) Zotit dhe të Dërguarit të Tij, kini kujdes Allahun, se me të vërtetë Allahu i dëgjon të gjitha dhe i di të gjitha.
2. O ju që keni besuar, mos ngreni zërin tuaj mbi zërin e Pejgamberit dhe mos iu ngërmoni atij, si i ngërmoheni njëri-tjetrit, e të zhduken veprat tuaja duke mos ditur ju.
3. Ata që ulin zërat e tyre pranë të dërguarit të Allahut, Allahu zemrat e tyre i ka përshtatur për devotshmëri, ata kanë falje mëkatesh dhe shpërblim të madh.
4. Ata që të thërrasin përtej mureve, shumica e tyre janë që nuk kuptojnë.
5. E sikur ata të bënin durim derisa të kishe dalë ti vetë, do të ishte më edukative për ta, po Allahu është Mëkatfalës, Mëshirues i madh.
6. O ju që keni besuar, nëse ndonjë i pandërgjegjshëm iu sjell ndonjë lajm, ju shqyrtojeni mirë, ashtu që të mos e goditni ndonjë popull pa e ditur realitetin, e pastaj të pendoheni për atë që keni bërë.
7. E dijeni se në mesin tuaj e keni të Dërguarin e Allahut. Sikur ai t’ju dëgjonte juve në shumë çështje, ju do të pësonit vuajtje, por Allahu

juve ua bëri të dashur besimin dhe ua zbukuroi atë në zemrat tuaja, ndërsa mosbesimin, shfrenimin dhe kundërshtimin ua bëri që t'i urreni. Të tillë janë ata që gjetën rrugën e drejtë.

8. Kjo është dhuratë dhe begati prej Allahut, e Allahu është i Gjithëdijshëm dhe i Urtë.

9. Nëse dy grupe besimtarësh tentojnë të luftojnë ndërmjet vete, ju pajtoni ata, e në qoftë se ndonjëri prej tyre e sulmon tjetrin, atëherë luftojeni atë grup që vërsulet me pa të drejtë, derisa t'i bindet udhëzimit të Allahut, e nëse kthehet, atëherë me drejtësi bëni pajtimin ndërmjet tyre, mbani drejtësinë, se vërtet Allahu i do të drejtën.

10. S'ka dyshim, se besimtarët janë vëllezër, pra bëni pajtim ndërmjet vëllezërve tuaj dhe kini frikë Allahun, që të jeni të mëshiruar (nga Zoti).<sup>351</sup>

11. O ju që besuat, nuk bën të tallet një popull me një popull tjetër, meqë të përqeshurit mund të jenë më të mirë nga ata të cilët përqeshin dikë tjetër, e as gratë me gratë e tjera, sepse mund të ndodhë që gratë e tjera të jenë më të mira se ato që përqeshin (duke e nënçmuar njëri-

<sup>351</sup> O besimtarë, mos vendosni për asnjë send para se të orientoheni një herë në udhëzimet e Zotit dhe të Pejgamberit. Kur të bisedoni në praninë e Pejgamberit, mos e ngreni zërin tuaj mbi zërin e tij dhe mos u ngërmoni pranë tij, sikurse i ngërmoheni njëri-tjetrit dhe mos e thirrni me emër thjesht: o Muhamed, por o Pejgamber i Zotit, o i Dërguar i Zotit. Një farë Thabit bin Kajsi kishte zërin e lartë e kur zbriti ky ajet, ai tha: "Unë jam ai që kam ngritur zërin, pra më humbi mundi im"- dhe i pikëlluar ngeli në familje. Një ditë Pejgamberi a.s. pyeti për të se ku është që nuk po e shoh?- Vajtën e i treguan e ai tha: "Unë jam xhehenemli, i kam humbur të mirat!" I treguan Pejgamberit a.s., e ai tha: "Jo, ai është xhenetli". Zërin duhet ta keni të ulët, kur jeni pranë tij dhe nuk duhet ta trazoni pa rregull e ta thirrni prej së jashtmi.

Muslimanët nuk duhet të nguten e të gjykojnë menjëherë rreth ndonjë thënie a lajmi, sepse lajmi mund të jetë i rrejshëm, kurse ata të gabojnë. Shkaku i zbritjes së këtij ajeti ishte: "Harith bin Darar Huzai vjen te Pejgamberi a.s., e pranon Fenë Islame, e jep zeqatin, i thotë Pejgamberit po shkoj te populli im e po i thërras të vijnë në fe, nëse pranojnë po e mbledh zeqatin, kurse ti ma dërgo një njeri ta marrë zeqatin. Merrret vesh se ata kishin pranuar fenë, kishin dhënë zeqatin, e Pejgamberi a.s. e dërgon Velid ibni Akabën te Harithi. Velidi nisët, por frikësohet dhe në rrugë kthehet e i thotë Pejgamberit, se Harithi deshi të më vrasë dhe nuk ma dha zeqatin. Pejgamberi a.s. dërgon një ekip kundër Harithit, por posa dalin ata prej Medinës e takojnë Harithin duke sjellur zeqatin, ndaj kuptohet se Velidi kishte gënjer.

Tentimi i ngatërresës ndërmjet dy grupeve ishte: ndërmjet fisit Evs dhe Hazreth, e mund të ishte edhe rasti kur Ibni Ubeji, prijës i hipokritëve i kishte thënë Pejgamberit a.s.: Mos m'u afro, se era e gomarit që i ke hipur po më mundon.- Një ensar i ka thënë: Era e gomarit të Pejgamberit a.s. është më e këndshme se era jote. Atëherë nga të dy anët filloi shamata.

tjetrin), dhe mos etiketoni njëri-tjetrin me llagape. Pas besimit është keq të përhapet llagapi i keq. E ata që nuk pendohen janë mizorë.

12. O ju që keni besuar, largohuni prej dyshimeve të shumta, meqë disa dyshime janë mëkat dhe mos hulumtoni për zbulimin e të metave të njëri-tjetrit, dhe mos përgjoni njëri-tjetrin; a mos ndonjëri prej jush dëshiron të hajë mishin e vëllait të vet të vdekur? Atë pra e urreni! Kini frikë nga ndëshkimi i Allahut, e Allahu është Mëshirues i madh, Ai e pranon shumë pendimin.

13. O ju njerëz, vërtet Ne ju krijuam juve prej një mashkulli dhe një femre, ju bëmë popuj e fise që të njiheni ndërmjet vete, e s'ka dyshim, se tek Allahu më i ndershmi ndër ju është ai që më tepër është ruajtur (nga të këqijat), e Allahu është shumë i Dijshëm dhe hollësisht i Njohur për çdo gjë.

14. Beduinët thanë: “Ne kemi besuar!” Thuaj: “Ju nuk keni besuar ende, por thuani: Ne jemi dorëzuar, e ende nuk iu ka hyrë besimi në zemrat tuaja. E nëse e respektoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij, Ai nuk ju pakëson asgjë nga veprat tuaja, se Allahu është shumë Mëkatfalës, shumë Mëshirues”.

15. Besimtarë janë vetëm ata, që i besuan Allahut, të Dërguarit e Tij, e mandej nuk dyshuan dhe për hir të Allahut luftuan me pasurinë dhe me jetën e tyre. Të tillë janë ata të vërtetit.

16. Thuaj: “A ju ia bëni me dije Allahut fenë tuaj (duke thënë: ne besuam), kur Allahu është Ai që e di ç'ka në qiej dhe ç'ka në tokë dhe Allahu është i Dijshëm për çdo send”.

17. Ata të shprehin ty mirënjohje (ta përmendin) që u bënë muslimanë. Thuaj: “Pranimin tuaj të Fesë Islame mos ma njihni (mos ma përmendni) mua, por nëse jeni të sinqertë Allahu juve ju bëri mirë, kur ju udhëzoi për në besim”.

18. S'ka dyshim, se Allahu e di fshehtësinë e qiejve e të tokës, Allahu sheh atë që punoni ju.<sup>352</sup>

<sup>352</sup> Në këto disa ajete iu tërhiqet vërejtja atyre që kanë besuar me gojë, por besimi i tyre nuk ka depërtuar sa duhet thellë në zemrat e tyre.

Besimtari i sinqertë nuk bën të dyshojë, të ketë bindje të keqe, nuk bën ta përgojojë tjetrin pas sysh, sepse ajo është aq e urrejtur, siç është e urrejtur ngrënia e mishit të njeriut, të vëllait, të të vdekurit. Nuk bën të hulumtojë e të dijë për gjërat intime të tjetrit ose për ndonjë të metë të tij. Pejgamberi a.s. ka thënë: “...Ai që përcjell çështjet intime të vëllait të vet, Allahu e përcjell atë në çështjet intime, e atë që Allahu e përcjell në to, ia zbulon edhe nëse janë ato në mes mureve të shtëpisë së tij”. (Hafidh Ebu Jala). Ajeti sipas të cilit kuptohet, se të gjithë njerëzit rrjedhin prej një babai e prej një nëne

## 50. SURETU KAF

*E zbritur në Meke, pas sures El Murselat, ajete: 45*

*Kjo sure e zbritur në Meke trajton çështjen themelore të besimit, por theksin e vë në çështjet e ringjalljes dhe të tubimit para Zotit në Ditën e Gjykimit; prandaj duke sjellë argumente të forta për fuqinë e Zotit, për momentet nëpër të cilat do të kalojë njeriu është një kaptinë, që trishton zemrën dhe shqisat e njeriut, ndonëse ngjall edhe shpresë të madhe për të dëgjueshmit.*

*Kjo kaptinë fillon me çështjen themelore, të cilën e mohonin jobesimtarët Kurejsh, të cilët habiteshin nga Kurani kur thoshte: njerëzit do të ringjallen dhe do të jetojnë në një jetë tjetër, prandaj për t'iu tërhequr vërejtjen për bindjen e tyre të gabuar, sillen disa fakte për fuqinë e pakufishme të Zotit, të cilat manifestohen në krijimin e qiejve, të tokës, të shiut, të bimëve, pemëve etj.*

*Si vërejtje kundër kufarëve kurejshitë përmenden shkatërrimet e popujve të mëparshëm. Përshkruhet gjendja në çastin e vdekjes, në çastin e ngritjes prej varrezave, në çastin e përgjegjësishë.*

*Përfundon me thirrjen e Israfilut për ringjallje dhe daljen e njerëzve prej varrezave, si të ishin karcej të shpërndarë dhe për tubimin e tyre për të dhënë llogari.*

*Qubet: "Sureti Kaf", sepse fillon me këtë shkronjë.*

---

dhe se të gjithë janë të ndarë në popuj e në fise, për t'iu lehtësuar sa më shumë njohjen e njëri-tjetrit dhe afrimin e njërit me tjetrin, e jo për t'iu larguar e përçarë ndërmjet vete është parim themelor i orientimit dhe i besimit islam. Ndarja në popuj, e në fise ka si qëllim që të dihet prejardhja e secilit, por edhe pse origjina e njeriut është e pranishme ndër popuj dhe në ligje, ajo nuk ka vlerë kur paraqitet, lidhja edhe më e rëndësishme, kur paraqitet besimi - imani, sikurse kur lind dielli, yjet nuk duken më.

"Ai që dëshiron të jetë më i ndershmi, le të respektojë mësimet e Allahut!" (Shejh Zade). Beduinët, por jo hipokritët nga Beni Esad erdhën në Medinë shprehën deklaratën islame dhe i thanë Pejgamberit a.s., se të kemi ardhur të gjithë, që jemi me familje dhe nuk të kemi luftuar ty si të luftuan të tjerët. E me këtë donin që Pejgamberi a.s. t'i ndihmojë materialisht. Kurani vërtetoi se imani i sinqertë është shkalla më e lartë nga vetë deklarata islame. Besimtar i vërtetë është: i vendosur i paluhatje, luftëtari me mall e me shpirt. Ata ia përmendin Muhamedit a.s., se ia kishin parë hajrin që u bënë muslimanë, e Pejgamberi a.s. iu tha mos më lavdëroni mua, falënderojeni Allahun, që ju ndihmoi të orientoheni në rrugën e drejtë, se Allahut nuk mund t'i fshihet asgjë, Ai i di të gjitha të fshehtat.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures Huxhurat. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!



## 50. SURETU KAF

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Kaf. Beto hem në Kuranin e lavdishëm (do të ringjalleni).
2. Por jo, ata u çuditën që iu erdhi i dërguari (qortues) nga mesi i tyre, prandaj jobesimtarët thanë: “Kjo është diçka shumë e çuditshme.
3. A pasi të vdesim e të bëhemi dhe (do të kthehemi në jetë)! Ai kthim është larg (mendjes e mundësisë)!”
4. Ne dimë se ç’pakëson (ç’tret) toka prej tyre. Te Ne është edhe libri që ruan çdo gjë (numrin e tyre, emrat, pjesët e trupit).
5. Ata përgënjeshtroan të vërtetën, kur ajo iu erdhi dhe ata janë në gjendje të luhatshme.
6. A nuk shikojnë ata me vëmendje kah qielli, se si mbi ta kemi ndërtuar atë, e kemi zbukuruar atë duke mos pasur në të ndonjë zbrazëti.
7. Edhe tokën se si e kemi shtrirë, e në të kemi vendosur kodra përforcuese dhe kemi bërë që në të të mbijnë gjithfarë bimësh të bukura.
8. (I bëmë ashtu) Dëshmi të dukshme dhe përkujtuese për çdo njeri që ka drejtuar mendjen (te Zoti).
9. Ne nga qielli lëshuam shiun e dobishëm dhe me të bëmë që të kultivohen kopshte e drithëra që korren.
10. Dhe rritëm trungje të gjata hurmash me fruta të paluara njëri mbi tjetrin.
11. Ushqim për njerëz dhe me të Ne e ngjallëm tokën e vdekur, e kështu do të jetë edhe ringjallja.
12. Para tyre përgënjeshtroan populli i Nuhut, banorët e Bunarit (të pusit) dhe Themudi.
13. Edhe Adi, edhe Faraoni dhe vëllezërit e Lutit.
14. Edhe banorët e Ejkes, populli i Tubeit. Të gjithë i përgënjeshtroan të dërguarit, atëherë e merituan ndëshkimin Tim.
15. A mos u lodhëm Ne me krijimin e parë? Jo, por ata janë në një huti rreth një krijimi të ri.
16. Ne e kemi krijuar njeriun dhe dimë se ç’pëshpërit ai në vetvete dhe Ne jemi më afër tij se damari (që rreh) i qafës së tij,
17. kur dy engjëjt qëndrojnë pranë tij në të djathtë dhe në të majtë,

18. dhe ai nuk hedh ndonjë fjalë e të mos jetë pranë tij përcjellësi i gatshëm.
19. Agonia e vdekjes i vjen me atë të vërtetën (i zbulohet çështja e Ahiretit); kjo është ajo prej së cilës ke ikur.
20. Dhe i fryhet surit, e ajo është dita e premtuar (për dënim).
21. E do të vijë çdo njeri e bashkë me të edhe grahësi edhe dëshmitari.<sup>353</sup>
22. (I thuhet) Ti ishe në një huti nga kjo (ditë), e Ne ta hoqëm perden tënde dhe tashti ti sheh shumë mprehtë.
23. E shoku (përcjellësi) i tij do të thotë: “Kjo që është tek unë (regjistri i veprave) është gati.
24. Ju të dy (engjëjt) hidheni në xhehenem çdo mohues kryeneç,
25. secilin pengues të veprave, mizor e të dyshimtë në fe,
26. i cili Allahut i shoqëroi zot tjetër, pra hidheni atë në vuajtjet më të rënda”.
27. E shoku i tij (djalli) thotë: “Zoti ynë, unë nuk e shmanga prej rrugës së drejtë, por ai vetë ka qenë i humbur larg”.
28. Ai (Allahu) thotë: “Mos u grindni tashti para Meje, se Unë jua tërhoqa më parë vërejtjen.
29. Tek Unë nuk ndryshon fjala (vendimi) dhe Unë nuk jam zullumqar për robërit”.

<sup>353</sup> Shkronja “kaf” është sikurse edhe shkronjat e tjera në fillim të sureve, por mund të jetë edhe simbol i ndonjë fshehtësie, betim, emër i sures dhe jep të kuptojmë për mrekullinë e Kuranit. Kurani është libri më i lavdishëm, por idhujtarët çuditëshin se si njeriu mund të vijë peygamber, si është e mundshme ringjallja pas vdekjes. Për çdo pjesë të trupit të njeriut, të cilën ia ha toka ekziston një evidencë e saktë, asgjë nuk është e humbur, as numri, as emri, as pjesa e tretur në dhe. Njerëzia duhet ta vështrojë me vëmendje fuqinë dhe mjeshtërinë e Zotit Krijues, si në qiellin e bekuar e të përsosur, i cili nuk ndryshon, ashtu edhe në tokën që kohë pas kohe merr pamje të ndryshme nga bimët dhe pemët e saj, të cilat përveç që janë stoli e saj janë edhe ushqim për njerëzit. Veçohet në të përmendur trangu i hurmës, sepse është mbreti i pemëve. Edhe popujt e mëparshëm nuk i besuan peygamberët për ringjalljen. Po Ai Zot që për herë të parë bëri krijimin pa kurrfarë lodhjeje, a nuk është në gjendje ta bëjë ringjalljen?! Por atyre puna e ringjalljes iu dukej shumë e madhe. Zoti thotë: Unë e krijova njeriun dhe e di se ç’i qarkullon në trurin e tij, e jam më afër me dije dhe përcjellje, se edhe rrahja e fundit e damarit të qafës së tij. Jam më afër edhe se dy melekët që i rrinë njëri në anën e djathtë e tjetri në anën e majtë dhe sa fjalë që flet ai, ata ia shkruajnë se janë aty pranë. E kur t’i vijë agonia e vdekjes, ai do ta shohë të vërtetën, do ta shohë gjendjen e jetës së ardhshme, prej së cilës gjithnjë ka ikur, duke mos dashur ta pranojë. Dhe kur i fryhet Surit për ringjallje, çdo njeri, i mirë qoftë ose i keq e përcjell një melek, e një dëshmon për veprat që ka bërë dhe i thuhet: Ke qenë krejt gafil, e tashti ta hoqëm atë që ta pat mbuluar zemrën, dëgjimin dhe të parit, e shikimi yt sot është shumë i mprehtë.

30. (Përkujto) Ditën kur Ne xhehenemit i themi: “A je mbushur?” E ai thotë: “A ka ende?”
31. Ndërsa besimtarëve të ruajtur xheneti iu afrohet krejt afër.
32. Kjo është ajo që iu premtohet për këdo që pendohet dhe që e ruan besën e dhënë.
33. Për këdo që i është frikësuar Zotit pa e parë dhe ka qenë i kthyer tek Ai me zemër të singhtë.
34. (iu thuhet) Hyni në të të shpëtuar, se kjo është dita e përjetshme.
35. Ata aty kanë çka të dëshirojnë, e te Ne ka edhe më shumë.<sup>354</sup>
36. E sa e sa brezni para tyre i kemi shkatërruar e që ishin shumë më të fortë e më të shkathët se këta (idhujtarët kurejshitë). Ata brodhën andej e këndej nëpër tokë (për t’i ikur vdekjes). Por, a mos gjetën rrugëdalje?
37. Në të gjitha këto, për atë që ka mendje të shëndoshë dhe që i ka vënë veshin me vëmendje ka argumente.
38. Ne krijuam qiejt e tokën dhe gjithë çka ka ndërmjet tyre brenda gjashtë ditësh dhe Ne nuk ndiem lodhje.
39. Po ti (Muhamed) me durim përballo atë që ata të thonë, para lindjes së diellit dhe para perëndimit madhëro me falënderim Zotin tënd.
40. Falu për hir të Tij, edhe në një pjesë të natës, edhe pas sexhdes (pas namazit farz).
41. Dhe vëri veshin thirrësit, kur thërret nga ndonjë vend i afërt.
42. Ditën kur e dëgjojnë thirrjen për të vërtetën (ringjalljen), e ajo është Dita e Daljes (prej varrezave).

<sup>354</sup> Pasi t’i fryhet surit, të ringjallen dhe të ngrihen, të paraqiten për llogari meleku përcjellës thotë: “O Zot, shënimet për veprat e tij me të cilat më obligove t’i ruaj, ja, janë gati. Atëherë Zoti i urdhëron ata dy melekë që njëri e përcillte e tjetri dëshmonte, ta hedhin në xhehenem secilin jobesimtar kryefortë, që ka penguar shumë nga punët e mira, që ka qenë i shfrenuar dhe ka dyshuar në Zotin, duke i shoqëruar edhe ndonjë zot tjetër.

Kur zullumqari përpiket të arsyetohet, se dreqi e ka mashtmar, dreqi që ka qenë shok i tij i thotë Zotit: Unë nuk e kam humbur me dhunë, ai vetë më dëshirën e vet ka qenë i humbur. Zoti iu thotë: Tashti mos u grindni para Meje, sepse Unë në dynja ua kam tërhequr vërejtjen për këtë rrezik; Unë nuk i bëj padrejtësi askujt, por fjala Ime nuk thyhet. Kur pyetet xhehenemi, se a ka ende vend ai përgjigjet se është mbushur përplot. Besimtarëve të mirë e të ruajtur xheneti iu afrohet e shohin dhe iu thuhet: Këto të mira janë nga ato që iu janë premtuar, tashti hyni se jeni të shpëtuar prej zjarrit, keni përshëndetje prej Allahut, prej melekëve, jepni selam njëri-tjetrit në shenjë gëzimi, se këtu jeni përgjithmonë, këtu keni ç’të dëshironi, e pos këtyre të mirave, keni edhe më shumë, e ajo më shumë është se do të shihni Zotin xh. sh.

43. S'ka dyshim, se Ne japim vdekje dhe vetëm te Ne është kthimi i tyre.

44. Ditën kur me ata hapet toka e ata nguten (për vendtubim), e ai është një tubim i lehtë për Ne.

45. Ne dimë më së miri çka thonë ata, e ti ndaj tyre nuk je ndonjë dhunues, ti këshilloje me këtë Kuran atë që ia ka frikën kërcënimit Tim.<sup>355</sup>

## 51. SURETUDH - DHARIJAT

*E zbritur në Meke, pas sures Abkaf, ajete: 60*

*Kjo sure synon përforcimin e shtyllave te besimit, orientimin e shikimeve të njerëzve nga fuqia e pakufishme e Zotit, ndërtimin e një besimi të rrënjosur në baza të shëndosha.*

*Kaptina fillon me betimin e Zotit për disa krijesa, që sipas urdhrit të Tij zbatojnë detyra të rëndësishme, siç janë erërat, retë e shiut, anijet lundruese, engjëjt e caktuar me detyra të veçanta, të gjitha këto si përforcim të bindjes së njerëzve, që ringjallja dhe tubimi para Zotit është çështje që do të ndodhë patjetër.*

<sup>355</sup> Shkatërrimi i zullumqarëve që ishin më të fuqishëm, se kundërshtarët e Kuranit dhe të Muhamedit a.s., të cilët u përpoqën t'i shpëtojnë dënimit, por nuk ia dolën, do të duhej të jetë këshillë për atë që ka mend dhe që përcjell çështjet me vëmendje. Jehuditë thonin, se Zoti e filloi krijimin e botës ditën e dielë dhe e përfundoi për gjashtë ditë, e të shtunën pushoi, sepse ishte lodhur. Atë thënie të tyre Kurani e refuzoi si të pabazë.

Muhamedi a.s. urdhërohet të mos iu vërë veshin thënieve të tyre, sepse Zoti e di më së miri atë që thonë ata, i thuhet se ti ke për detyrë t'i këshillosh e t'i qortosh, e jo t'i fusësh me dhunë në Fenë Islame, këshilloje atë që i frikësohet dënimit me zjarr. I thuhet madhëroje dhe falënderoje Zotin tënd me dy rekate namaz para lindjes së diellit dhe para perëndimit të tij, e falu edhe natën edhe pas namazeve, farzeve. Para Miraxhit ishin obligim dy rekate namaz para mëngjesit dhe dy para mbrëmjes, ishte bukur obligim edhe namazi gjatë natës. Natën e Miraxhit u bënë obligim pesë kohët e namazit në mesin e të cilave edhe ai i sabahut dhe i ikindisë, që faleshin edhe më parë.

Israfilu është ai që thërret për ringjallje, thirrjen e tij e dëgjojnë të gjithë njësoj, toka hapet e njerëzit dalin duke u ngutur për tubim, i cili për Zotin është shumë i lehtë.

Me ndihmën e Zotit, mori fund përkthimi dhe komentimi i sures Kaf. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

*Përmend jobesimtarët e Mekës, të cilët nuk e besuan, as Kurandin, as botën tjetër dhe përshkruan gjendjen e tyre si do të jetë në xhehenem. Mandej përmend edhe gjendjen e besimtarëve dhe të mirat e kënaqësitë e tyre, që do t'ua dhurojë Zoti në botën tjetër.*

*U bëhet një rrëfim i shkurtër disa ngjarjeve të pejgamberëve dhe popujve të tyre, që ekzistonin në lashtësi.*

*Përfundon duke sqaruar qëllimin definitiv të krijimit të njerëzve dhe të xhinëve, e që është njohja e drejtë e Zotit, adhurimi, sinqeriteti ndaj Tij me të gjitha mundësitë materiale e shpirtërore.*

*Qubet: "Suretu Edb Dhariat"- Erërat që ngrejne pluhur, sepse në fillim të sures Zoti betohet për rëndësinë e tyre.*

## 51. SURETUDH - DHARIJAT

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Beto hem në erërat që ngrejne dheun dhe e shpërndajnë,
2. betohem në retë që bartin shiun e rëndë,
3. betohem në anijet që lundrojnë lehtë,
4. betohem në engjëjt, që bëjnë ndarjen e çështjeve,
5. s'ka dyshim, se ajo që iu premtohet është e vërtetë e sigurt,
6. dhe se shpërblimi (grykimi për vepra) do të ndodhë patjetër.
7. Beto hem në qiellin plot rrugë,
8. ju gjendeni në një thënie kontradiktore,
9. e nga ai (besimi) zmbropset ai që ishte zmbropsur.
10. Mallkuar qofshin gënjeshtarët!-,
11. ata të cilët janë gafilë në injorancë (në verbëri, në padituri),
12. e pyesin: "Kur është Dita e Grykimit?"
13. Dita kur ata digjen në zjarr.
14. Përjetojeni dënimin tuaj, ky është ai që kërkoi t'ju shpejtohet.
15. Të devotshmit janë në kopshte e burime,
16. të kënaqur se kanë shtënë në dorë atë që iu dha Zoti i tyre, ata edhe më parë (në Dunja) ishin mirëbërës.
17. Ata qenë të cilët pak flinin natën.
18. Dhe në syfyr (kah mbarimi i natës) ata kërkoi falje për mëkatet.

19. Dhe në pasurinë e tyre kishin përcaktuar të drejtë për lypësin dhe për të ngratin (që ka nevojë por nuk lyp).
20. Edhe në tokë ka argumente për ata të bindurit.
21. Po edhe në veten tuaj. A nuk jeni nga e shihni?
22. E në qiell është furnizimi juaj dhe ajo që ju premtohet.
23. Betohem në Zotin e qiellit e të tokës, kjo është një e vërtetë, ashtu siç është e vërtetë se ju flisni.<sup>356</sup>
24. A ke arritur të dëgjosh ti për rrëfimin e mysafirëve të ndershëm të Ibrahimit?
25. Kur patën hyrë tek Ai dhe thanë: “Të përshendesim me paqë!” Ai tha: “Qofshi gjithnjë të përshëndetur me paqë!” (E me vete tha): “Njerëz të panjohur!”
26. Dhe ai pa u vërejtur shkoi te familja e vet dhe solli një viç të majmë të pjekur.
27. Atë ua afroi atyre e tha: “Përse nuk po hani?”
28. Dhe ndjeu një farë frike prej tyre, po ata thanë: “Mos ki frikë!” Mandej i dhanë përgëzim për një djalë të dijsëm.
29. E gruaja e tij nisi të bërtasë e i ra shuplakë fytyrës së vet e tha: “Unë jam një plakë që nuk lind!”
30. Ata (engjëjt) thanë: “Kështu ka thënë Zoti yt, e Ai është i Urti, i Gjithëdijshmi”.
31. Ai (Ibrahimi) tha: “E çështë puna juaj, o ju të dërguar?”
32. Ata thanë: “Ne jemi të dërguar te një popull kriminel,
33. që të hedhim mbi ta gurë nga balta (e pjekur),

<sup>356</sup> Zoti xh. sh. betohet në erërat, që sipas urdhrin të Tij fryjnë dhe ngrejne pluhur dhe tubojnë retë, të cilat bartin peshë të rëndë uji të shiut dhe me ndihmën e të cilave lundrojnë anijet. Betohet në engjëjt që përcaktojnë çështjet e shiut, të furnizimit etj. Secili melek është i caktuar për një çështje: Xhibrili është për shpalljen të pejgamberëve, Mikaili për furnizimin me shira, Israfilu kujdestar që i fryn Surit, Azraili që i merr shpirtrat. Të gjitha këto dokumentojnë për fuqinë e Zotit, i cili do të tubojë njerëzit në Ditën e Gjykimit.

Qielli plot rrugë ka si qëllim të tregojë qarkullimin e yjeve nëpër rrugët e veta. Fjalët e idhujtarëve rreth Muhamedit a.s. ishin kontradiktore, sepse disa i thonin poet, disa magjistar, e disa të tjerë e pandehnin të çmendur, e të gjithë janë të shkatërruar, sepse trillonin gënjeshtër. Ata ishin shumë të humbur, e në shenjë talljeje pyesnin, kur është Dita e Gjykimit, e atë ditë ata janë në zjarr. Për xhenetlinjtë përmenden tri virtyte të tyre: natën faleshin e flinin pak, në kohën e syfyrit lusnin Zotin t’ua falë mëkatet dhe nga vulheti dhe bujaria e vet iu jepnin ndihmë të varfërve e nevojtarëve. Prej qiellit vijnë elementet e furnizimit për jetë siç është shiu, e edhe thevabi dhe adhabi, premtimi dhe kërcënimi.

34. (gurë) të shënuar te Zoti yt, për ata që i kaluan kufijtë (në mëkate)!”
35. Dhe kush ishte aty nga besimtarët, Ne i nxorëm (i larguam),
36. po nuk gjetëm aty pos një shtëpie muslimane.
37. Dhe Ne kemi lënë aty shenjë për ata që i kanë frikë dënimit të hidhur.<sup>357</sup>
38. (Kemi lënë shenjë) Edhe me Musain kur Ne e dërguam te faraoni me fakte të forta.
39. E ai, me tërë anën (fuqinë) e vet ia ktheu shpinën dhe tha: “Është magjisttar, ose është i çmendur!”
40. E Ne e kapëm atë dhe ushtrinë e tij dhe e hodhëm në det, dhe ai e bëri veten të jetë i nënçmuar.
41. Edhe në Adin (kemi lënë shenjë), kur Ne lëshuam kundër tyre erën rrënuese,
42. e cila nuk la send pa e shndërruar në mbeturinë.
43. Edhe në Themudin, kur atyre iu pat thënë: Kënaquni deri në një kohë.
44. E ata nga kryelartësia nuk e respektuan urdhrin e Zotit të tyre, prandaj i përfshiu rufeja me krismë, e ata e shihnin.
45. Dhe nuk mundën, as të ngrihen, e as t'i kundërvihen.
46. Edhe popullin e Nuhut (e dënuam) që ishte më parë. Ai ishte një popull i prishur.
47. Ne me forcën tonë e ngritëm qiellin dhe Ne e zgjerojmë atë.
48. Edhe tokën Ne e kemi shtruar, sa shtrues të mirë jemi.
49. Dhe Ne krijuam prej çdo sendi dy lloje (mashkull e femër), që ju të përkujtoni (madhëstsinë e Zotit).
50. Pra, ikni (o ju njerëz) nga dënimi i Allahut te mëshira e Tij, unë prej Tij jam një qortues i hapët.
51. E mos i shoqëroni Allahut ndonjë zot tjetër, edhe për këtë unë jam i dërguar prej Tij, që t'ju tërheq haptazi vërejtjen.

<sup>357</sup> Mysafirët që iu paraqitën Ibrahimit ishin: Xhibrili, Mikaili dhe Israfil, por të personifikuar si njerëz, djem të rinj, e meqë ishin engjëj, thuhet mysafirët e ndershëm. Ata e përshëndetën Ibrahimin me fjalë të mira, e ai i përshëndeti edhe më mirë, por vetmevete tha: njerëz të panjohur. Si mikpritës i mirë, pa u hetuar fare, doli te familja, përgatiti një viç të pjekur dhe ua solli pranë. E kur ata nuk shtrinë dorën të marrin nga ai, Ibrahim i në mënyrë të kulturuar e njerëzore iu tha: Përse nuk po hani, dhe me vete ndjeu një farë frike. Po ata i thanë të mos ketë frikë dhe e lajmëruan, se do ta ketë një djalë, që do të bëhet i dijshëm. Kur dëgjoi gruaja e tij atë lajm u habit, thirrri me zë të lartë duke i rënë fytyrës me shuplaka e duke thënë: Unë jam e plakur dhe beronjë. - Ata i thanë se ai është vendimi i Zotit që di gjithçka. I treguan Ibrahimit, se kanë ardhur ta gurëzojnë popullin e Lutit, i cili kishte kaluar çdo kufi të normave njerëzore, kurse Lutin me dy vajzat e tij e shpëtuan.

52. Ja, ashtu pra, edhe atyre që ishin më parë nuk iu erdhi i dërguar, e që nuk i thanë: “Është magjistat ose është i çmendur!”
53. A mos e porositën njëri-tjetrin me këtë? Jo, por ata janë popull renegat.
54. Prandaj ti largohu prej tyre, ti nuk je i qortuar.
55. Vazhdo me këshillë, sepse këshilla iu bën dobi besimtarëve.
56. Unë nuk i krijova xhinët dhe njerëzit për tjetër pos që të më adhurojnë Mua.
57. Unë nuk kërkoj prej tyre ndonjë furnizim e as s’dëshiroj të më ushqejnë ata.
58. Allahu është Furnizues i madh, është Posedues i fuqisë së pathyeshme.
59. S’ka dyshim, se atyre që bënë mizori iu përket dënimi, si pjesa e dënimit të shokëve të tyre, prandaj të mos e kërkojnë shpejtimin e tij.
60. Të mjerët ata që nuk besuan për atë ditën e tyre të premtuar!<sup>358</sup>

## 52. SURETUT-TUR

*E zbritur në Meke, pas sures Es Sexhdetu, ajete: 49*

*Si përforcim i bindjes dhe i besimit ndaj të vërtetave të Fesë Islame në fillim të kaptinës Zoti Fuqiptotë betohet në disa nga krijesat e Veta, se ringjallja dhe gjykimi para Zotit dhe dënimi kundër atyre që mohojnë të vërtetën është i pashmangshëm.*

<sup>358</sup> Rrëfimet për pejgamberët dhe për popujt e tyre të padëgjueshëm kanë si qëllim të joshin zemrën e Muhamedit a.s. ndaj sjelleve të këqija të popullit të tij. Popullin e Nuhut e ndëshkoi me përmytje në det, të Hudit me një erë të stuhishme, të Salihut me një krismë të hatashme. Allahu që me fuqinë e Tij të fortë ngriti qiellin, shtrroi tokën për të jetuar në të, krijoi çdo send të dy gjinive, është i vetmi Krijues, prandaj duhet t’i largohemi besimeve të kota dhe duhet t’i mbështetemi vetëm tek Allahu Një. Edhe popujt e parë i përgënjeshtroan pejgamberët sikur t’ia kishin lënë njëri-tjetrit porosi; por jo, ata ishin popull i rrebeluar. Ti, i thuhet Muhamedit a.s., nuk je fajtor, ti këshilloji pandërprerë besimtarët, se këshilla jote ka efekt. Zoti nuk i krijoi xhinë e njerëz për tjetër por vetëm që ta adhurojnë, ta respektojnë, ta njohin se është Një, e nuk ka kurrfarë nevojë prej tyre, ata janë të nevojshëm për Të.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures Edh-Dharijat. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!



*Pas përshkrimit të tmerrit, i cili do t'i kaplojë ata që nuk besuan me rastin e Kijametit dhe të Ditës së Gjykimit përshkruhet jeta e këndshme dhe e kënaqshme e atyre që besuan, që vepruan mirë dhe e merituan xhenetin, e përshkruhet edhe kënaqësia për bashkimin e prindërve me fëmijët e tyre, si dhuratë e Zotit.*

*Pejgamberi urdhërohet ta vazhdojë këshillën e vet e të mos iu vërë veshin kundërshtimeve të kundërshtarëve, të jetë i durueshëm se ndihma e Zotit është në anën e tij.*

*Qubet: "Suretut Tur" – kaptina e Turit, sepse Allahu betohet me atë kodër në të cilën i foli Musait dhe si e tillë ajo kodër gëzon një famë të madhe ndaj të gjitha kodrave të tjera të botës.*

## 52. SURETUT-TUR

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Beto hem në Turin,
2. dhe në librin e shkruar në rreshta,
3. në lëkurë të shtrirë.
4. Beto hem në shtëpinë (Qaben) e vizituar (ose Bejti Mamurin në qiell),
5. beto hem në kulmin e ngritur (qiellin),
6. beto hem në detin e mbushur (ose detin e ndezur flakë në Kijamet),
7. është e vërtetë, se dënimi i Zotit tënd patjetër do të ndodhë.
8. Atë nuk ka kush që mund ta largojë.
9. Ditën kur qielli bën një tronditje të fortë,
10. dhe kodrat të shkulen nga vendi e të ecin.
11. Atë ditë është mjerim i madh për gënjeshtarët,
12. të cilët luajnë të zhytur në besime të kota.
13. Ditën kur me rrëmbim shtyhen në zjarrin e xhehenemit.
14. Ky është ai zjarr, që ju e keni përgënjeshtruar.
15. A mos është kjo ndonjë magji, apo ju nuk po shihni (jeni verbuar siç u verbuar nga e vërteta në Dunja).
16. Hyni në të! Për juve është njësoj, bëtë durim ose nuk bëtë. Shpërbleheni vetëm me atë që me veprat tuaja e merituat.
17. Ata të devotshmit janë në kopshte e në begati,

18. të kënaqur me atë që ua dha Zoti i tyre dhe që i ruajti Zoti i tyre nga vuajtja e xhehenemit.
19. (U thuhet) Me të mirë hani e pini, për atë që vepruat mirë.
20. Ata janë të mbështetur në kolltukë të renditur dhe Ne u shoqëruam atyre hyri symëdha.
21. E ata që vetë besuan, e edhe pasardhësit e tyre ishin me besim, Ne atyre do t'ua shoqërojmë pasardhësit e tyre dhe asgjë nuk iu pakësojmë nga veprat e tyre (prindërve). Secili njeri është peng i asaj që ka punuar.
22. Ne atyre ua shtojmë të mirat me pemë e me mish, që ata e dëshirojnë.
23. Aty njëri-tjetrit ia zgjasin gotën, aty nuk ka fjalë të kota e as mëkat.
24. Në mesin e tyre qarkullojnë shërbëtorët, si të ishin margaritarë të ruajtur.
25. Dhe njëri-tjetrit i qasen duke u pyetur (për punët e tyre në Dunja).
26. (Këta) Thonë: “Ne edhe kur ishim me familjet tona ishim ata që frikësoheshim.
27. E Allahu na dhuroi të mira dhe na ruajti prej dënimit të erës (flakës) së nxehtë të zjarrit.
28. Ne më parë ishim ndër ata që e lutëm Atë, e Ai është Bamirës dhe Mëshirues i madh”.<sup>359</sup>

<sup>359</sup> Tur është kodra në të cilën Zoti i foli Musait. Libri i shkruar në rreshta e në fletë të hapura është Kurani, që lexohet prej besimtarëve në mus-haf, e prej melekëve në Levhi Mahfudh. Shtëpia e banuar është Qabja, të cilën gjithnjë e vizitojnë haxhinjtë, ose Bejtul Ma'muri në qiell, të cilin e vizitojnë melekët. Kulm i ngritur është qielli. Deti i mbushur me ujë, ose deti që në momentin e katastrofës do të ndizet si zjarr. Zoti betohet në këto krijime, se dënimi për kundërshtarët është realitet i pamohueshëm. Lëkundja e qiellit andej-këndej dhe shkëlja e kodrave e fluturimi i tyre japin të kuptohet, se dynjaja mori fund, sepse toka, qielli, malet, detet janë krijuar, që njerëzit të përfitojnë prej tyre, e deri sa në të nuk do të kthehet më askush, ajo shkatërrohet. Të njerë janë ata, që refuzuan mësimet e Zotit dhe atë ditë iu thuhet kur janë në prag të xhehenemit: A mos është kjo ndonjë magji, apo jeni verbuar, siç u verbuat në dynja ndaj udhëzimeve të Zotit.

Xhenetlinjtë, përveç që janë të kënaqur me të mirat e xhenetit, Zoti do t'i kënaqë edhe më tepër, kur do t'ua shoqërojë edhe fëmijët e tyre në xhenet, edhe nëse fëmija i tyre nuk ka meritë për atë shkallë të xhenetit, por atë e bën për hir të prindërve të mirë. Kuptohet, nëse fëmija ka qenë besimtar sikurse edhe prindërit e vet, e nëse jo, atëherë këputen të gjitha lidhjet. Gjithashtu kuptohet, se edhe xhenetlinjtë, edhe xhehenemlinjtë i përkujtojnë veprat dhe gjendjen e tyre sa ishin në dynja, e besimtarët do të kënaqen kur i përkujtojnë vështirësitë e dynjasë dhe gjendjen e tyre të kënaqshme në xhenet, ndërsa të tjerët mjerimin në xhehenem.

29. Pra ti përkujto (me Kuran), se me dhuntinë e Zotit tënd ti nuk je, as falltor, as i çmendur.
30. E ata thonë: “Ai është poet, po presim kohën ta zhdukë”.
31. Thuaj: “Pritni, se edhe unë do të pres me ju”.
32. A mendjet (iluzionet) e tyre po i urdhërojnë për këtë, apo ata janë popull renegat?
33. A mos ata thonë: “Ai (Muhamedi) e trilloi!” Jo, por ata nuk besojnë.
34. Pra, nëse ata janë të drejtë le ta sjellin një ligjërim si ai.
35. A mos u krijuan pa Krijues, apo ata vetë janë krijues?
36. A mos ata i krijuan qiejt e tokën, jo, por ata nuk janë të bindur.
37. A mos tek ata janë depot e Zotit tënd, apo ata i mbizotërojnë?
38. A mos kanë ata shkallë të larta, që në to të përgjojnë? Pra, përgjuesit e tyre le të sjellin fakt të sigurt!
39. A mos vajzat janë të Atij, kurse djemtë tuaj?
40. A mos ti iu kërkon atyre shpërblim, e ata janë të ngarkuar nga tagri?
41. A mos tek ata janë fshehtësitë, e ata i shkruajnë?
42. A mos po të kurdisin ndonjë kurth, po ata që nuk besuan bijnë vetë në kurth.
43. A mos kanë ata ndonjë zot pos Allahut? I Lartë është Allahu nga ai, që ata i shoqërojnë.
44. Edhe sikur ta shihnin që u bie nga qielli ndonjë copë, ata do të thoshin: “Është re e dendur!”
45. Po ti lëri ata derisa të ballafaqohen në ditën e tyre, kur do të shtan-gen.
46. Ditën kur dredhia e tyre nuk do t’iu bëjë dobi asgjë, e as që do të ndihmohen.
47. Është e vërtetë, se ata që bënë zullum kanë një dënim më të afërt se sa ai (i Kijametit), por pjesa dërrmuese e tyre nuk e dinë.
48. Ti bëj durim në vendimin e Zotit tënd, se ti je nën mbikëqyrjen Tonë dhe kur të ngrihesh madhëroje me falënderim Zotin tënd!
49. Edhe gjatë natës adhuroje Atë, si dhe kur yjet nuk duken më.<sup>360</sup>

<sup>360</sup> Në këto ajete përskruhen bindjet e kota të idhujtarëve, të cilët edhe pse nuk kishin kurrfarë fakti nga inati iu përmbaheshin atyre dhe bënë shpifje. Në të gjitha këto pyetje, që i parashtron Kurani para tyre, ata nuk kanë përgjigje me të cilën do të mund ta arsyetonin qëndrimin e vet, prandaj pos dënimit në ahiret, ata do të përjetojnë dënim edhe në dynja.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures Tur. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

## 53. SURETUN-NEXHËM

*E zbritur në Meke, pas sures Ihlas, ajete: 62*

*Edhe kjo sure e shpallur në Meke bën fjalë rreth çështjeve të besimit të drejtë.*

*Nis me temën rreth Miraxhit, që është mrekulli për Pejgamberin a.s. dhe që gjatë atij udhëtimit pa gjëra të çuditshme, të cilat bëjnë të habitet mendja e njeriut dhe për të cilat iu tregoi shokëve të vet.*

*Pas këtij fillimi sjell tregimin për idhujt, statujat që i adhuronin idhujtarët në atë kohë dhe mendonin se ata do t'iu ndihmojnë.*

*Në këtë sure parashtrohet çështja e drejtësisë, e cila do të mbretërojë në Ditën e Gjykimit, e sipas së cilës askush nuk do të përgjigjet për gabimet e tjetrit. Drejtësi e përsosur e Zotit, për të cilën është folur, edhe në librat e mëparshëm, edhe në Kuran.*

*Përskruhet fuqia e Zotit, që manifestohet në jetën dhe në vdekjen e njerëzve, në begatimin dhe varfërinë e tyre, në krijimin e çdo qenieje të dy gjinive, në ringjallje pas shkatërrimit të përgjithshëm.*

*Qubet: "Suretun Nexhmi" – kaptina e yllit, sepse në fillim të saj Zoti betohet në yllin polar të lindjes, të cilin e adhuronin disa nga arabët.*

## 53. SURETUN-NEXHËM

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Betohe në yllin kur ai bie (prej së larti poshtë)!
2. Shoku juaj (Muhamedi që ju e njihni), as nuk është njeri që ka humbur, as që ka devijuar (nga e vërteta).
3. Dhe ai nuk flet nga mendja e tij.
4. Ai (Kurani) nuk është tjetër pos shpallje që i shpallet.
5. Atë ia mësoi ai fuqiforti (Xhibrili),
6. që ka mendje precize dhe që u përqendrua në formën e vet (reale).
7. Dhe ai (Xhibrili) ishte në horizontin e lartë (nga lindja).
8. Pastaj u lëshua dhe iu afrua.
9. E ishte afër sa dy harqe (dy kutë) apo edhe më afër.

10. Dhe i shpalli robët të Tij atë që ia shpalli.
11. Zemra nuk mohoi atë që pa (me sy).
12. A po i bëni polemikë atij për atë që ka parë?
13. Atë (Xhibrilin) e ka parë edhe herën tjetër.
14. (E ka parë) tek Sidretul Munteha.
15. Që pranë saj është xhennetull Me'va.
16. Atëherë kur Sidrën e mbuloi çka e mbuloi.
17. Shikimi (i Muhamedit), as nuk lakoi, e as nuk tejkaloi.
18. Ai (Muhamedi) vërtet, pa disa nga shenjat më të mëdha të Zotit të vet.<sup>361</sup>
19. E ju, a i shihni Latin dhe Uzanë?
20. Dhe atë të tretin e të fundin, Menatin (a kanë fuqi si Zoti i Muhamedit, e ju i konsideroni zota)!
21. A mendoni se meshkujt janë tuajtë, e të Atij femrat?
22. Atëherë ajo është një ndarje e padrejtë!
23. Ata (që i adhuroni ju) nuk janë tjetër, vetëm se emra që ju dhe prindërit tuaj i emëruat; Allahu nuk zbriti për ta ndonjë fakt. Po ata (idhujtarët), nuk ndjekin tjetër vetëm se paragjykime dhe çka duan vetë, megjithëqë prej Zotit të tyre iu pat ardhur udhëzimi.
24. A mos do t'i takojë njeriut ajo që ai e dëshiron (Jo)?
25. E dihet, se vetëm Allahut i takon (sundimi) bota tjetër dhe kjo botë.

<sup>361</sup> Allahu betohet në atë krijim të vetin që dëshiron, e krijesat nuk bënë të betohen në tjetërkënd pos në Krijuesin e vet. Betohet me yllin që bie, që perëndon, që shkapërderdhet në Ditën e Kijametit, se Muhammedi a.s. bashkëvendësi i kurejshitëve, të cilin e njihnin mirë, nuk ishte ai që kishte humbur rrugën, as që kishte besim të prishur dhe as nuk fliste sipas dëshirës së vet, por fliste atë që i shpallej. Me urdhrin e Zotit Xhibrili ia mësonte Kuranin, Xhibrili ishte i fuqishëm dhe mendjempërtë. Iu paraqit Muhamedit a.s. në formën e vet si ishte i krijuar, dhe prej së larti iu afrova krejt afër, dhe ia shpalli atë që e kishte urdhëruar Zoti.

Edhe pse idhujtarët bënë dyshim se Muhammedi a.s. mund ta ketë parë Xhibrilin, Kurani vërtetonte se ai e pa edhe një herë tjetër në formën e vet, e pa pranë Sidrës. Sidre quhet një pemë, e "munteha" - përfundon, pse përtej saj nuk di kush se ç'ka përveç Zotit xh. sh. pra përfundon deri aty dija e krijesave. Sipas kësaj pjese të Kuranit kuptojmë, se Muhamedi e pa dy herë Xhibrilin në formën e tij origjinale: kur për herë të parë ia solli shpalljen në shpellën Hira dhe natën e Israsë e të Miraxhit në qiej.

Natën e Miraxhit Pejgamberi a.s. pa shumë çudi: Sidrën e kishte mbuluar dritë prej Zotit dhe e kishin rrethuar melaiKET; e pa Bejtull Ma'murin, e pa xhenetin dhe xhenemin, e pa edhe Xhibrilin në atë formën e vet, e pa edhe shumë gjëra të tjera të çuditshme, e syri i pejgamberit nuk lakoi, as djalhtas, as majtas, por ishte i përpikët në vëmendje e në shikim.

26. E sa engjëj ka që janë në qiej, e që ndërmjetësimi i tyre nuk bën dobi asgjë, vetëm pasi Allahu të japë leje për atë që dëshiron dhe që është i kënaqur për të.

27. Ata që nuk e besojnë jetën tjetër, ata engjëjt i emërtojnë me emra femrash.

28. Ata nuk dinë asgjë për atë (emërtim), ata nuk ndjekin tjetër vetëm paragjykime, e paragjykimi nuk është asgjë ndaj së vërtetës.

29. Prandaj ti largohu prej atij, që ia ka kthyer shpinën Kuranit dhe që nuk do tjetër vetëm jetën e Dunjasë!

30. Ajo është e tërë dituria që kanë arritur ata, e Zoti yt është ai që di më së miri për atë që është larguar nga rruga e Tij, dhe Ai është që e di më së miri për atë, që është në rrugën e drejtë.

31. Dhe vetëm të Allahut janë ç'ka në qiej dhe në tokë - për t'i shpërblyer ata që bënë keq me të keqen e tyre dhe për t'i shpërblyer ata që bënë mirë me të mirën e tyre.

32. Ata që largohen prej mëkateve të mëdha dhe prej punëve të ndyta, përpos ndonjë pune të imët, s'ka dyshim se Zoti yt është që gjerësisht përfshin me falje, se Ai e di më së miri për ju, edhe para se t'ju krijojë, edhe kur filloi krijimin tuaj nga dheu, edhe kur ishit të fshehur në barqet e nënave tuaja, pra mos lavdëroni veten, se Ai e di kush është më i ruajtur.<sup>362</sup>

33. A e ke parë atë që u zbraps (prej fesë),

34. që dha pak e pastaj e ndërpreu?

35. A mos është, që tek ai ka njohuri për të fshehtën (çështjen e dënimit në Ahiret) dhe ai po e ditka?

36. Apo nuk është informuar me atë që është në fletushkat e Musait,

37. dhe të Ibrahimit, që gjithnjë i plotësoi obligimet,

<sup>362</sup> Lati ishte një statujë në Taif, Uza në fisin Gatafanë, Menatë në fisin Huza'ah dhe; këto adhuroheshin nga idhujtarët si zota. Dy të parat i pat thyer Halid bin Velidi.

Idhujtarëve iu thuhet: A kanë ndonjë fuqi këta zotat tuaj, që po i adhuronit? Zoti për të cilin iu thërrret Muhamedi është Krijues i gjithçkaje që ekziston, edhe i engjëjve, edhe i Sidrës, edhe i Muhamedit që e ngriti në Miraxh etj. Idhujtarët pa kurrfarë dije thoshin për engjëjt, se janë femra dhe thoshin se janë bija të Zotit, kurse vetë i urrenin femrat. Idhujtarët iu kishin vënë ata emra zotave të tyre dhe mendonin, se ata do t'iu ndihmojnë, ata dinin aq dhe i bënë vetes qejfën. Nuk e dinin, se edhe engjëjt më të lartë, nuk kanë asgjë në dorë për ta ndihmuar dikë, ata engjëj mund t'i ndihmojnë atij që Zoti dëshiron dhe pranon, por edhe ata pas lejes së Zotit, e ku mund të ndihmojnë idhujt.

Mëshira e Zotit ka përfshirë çdo send, e është shpresë se Ai do t'i falë e mëshirojë ata, që ruhen prej mëkateve të mëdha, sepse gjenden e njerëzve Ai e ka ditur edhe pa lindur ata.

38. (që në to shkruan) se askush nuk e bart barrën e (mëkatit) tjetrit.
39. Dhe se njeriut nuk i takon tjetër vetëm se ajo që ka punuar.
40. Dhe se munda i tij më vonë (Ditën e Gjykimit) do të shihet.
41. Pastaj ai shpërblehet me shpërblimin më të plotë.
42. Dhe se kthimi i fundit do të jetë te Zoti yt.
43. Dhe se Ai bën për të qeshur dhe bën për të qarë.
44. Dhe se Ai është, që jep vdekje dhe jep jetë (gjallëri).
45. Dhe Ai është, që krijoi llojet - mashkullin dhe femrën,
46. nga pika e farës që hidhet.
47. Dhe se Atij i takon ngjallja tjetër (ringjallja në Ahiret).
48. Dhe se Ai është që pasuron dhe varfëron.
49. Dhe se Ai është Zoti i Shi'rasë (ylli polar që e adhuronin)
50. Dhe Ai e shkatërroi Adin e lashtë.
51. Edhe Themudin, që prej tyre nuk mbeti më.
52. Edhe popullin e Nuhut më herët, vërtet ata ishin edhe më zullumqarë dhe më renegatë.
53. Edhe Mu'tefikën (venbanimin e popullit Lut) e lëshoi prej së larti,
54. e i përfshiu ata ajo që i përfshiu.
55. Pra cilës së mirë të Zotit tënd i ke dyshim?
56. Ky (Muhamedi) është një qortues i llojit të qortuesve të parë.
57. E Afërta është afruar (Kijameti)!
58. Pos Allahut nuk ka kush që mund ta largojë atë (ta pengojë)!
59. A prej këtij ligjërimi (Kurani) po çuditeni,
60. e po qeshni dhe nuk po qani,
61. madje edhe e zëni në asgjë?!
62. Pra, bini në sexhde për Allahun dhe adhurojeni!<sup>363</sup>

<sup>363</sup> Ai që ia ktheu shpinën Fesë Islame ishte Velid ibni Mugire, të cilin e kishte përqeshur një shok idhujtar pse po e lavdëronte Kuranin. E kur i tha, se po i frikësohem azabit të ahiretit,- ai i tha se unë do ta bart mëkatin tënd, nëse më jep pak nga pasuria jote. Ky i dha pak, mandej ia ndërpreu. Ndoshta është fjala se ai, Velidi dha pak për Kuranin kur e lavdëroi, por u tërhoq dhe ndërpreu lavdin. Mund të jetë shkas i zbritjes së këtij ajeti edhe ndonjë rast tjetër. Zoti vërteton, se asnjë njeri nuk mund ta bartë mëkatin e tjetrit, e nëse nuk i besojnë Kuranit, këtë ligj e kanë pasur të shkruar edhe në librin e Musait e të Ibrahimit.

Nuk duhet kuptuar se përveç mundit të vet njeriut nuk do t'i takojë ndonjë e mirë nga ndokush tjetër, pse kjo është drejtësi e tjetër është drejtësia, dhe tjetër është mirësia e bujaria. Shpërblimi që i jepet punëtorit përtej sasisë së caktuar për atë punë është bujari, është mirësi, e nuk është ndonjë padrejtësi. Gjithashtu ndonjë e mirë, si lutje, sadaka, hajratë etj. për hir të shpirtit të prindërve, të ndonjë shoku, të ndonjë që të ka mësuar për mbarë, nuk është e huaja për të, që të mund të thuhet se njeriut i takon vetëm

## 54. SURETUL-KAMER

*E zbritur në Meke, pas sures Et Tariku, ajete: 55*

*Kjo kaptinë parashtron çështjet e besimit, duke bërë një invadim të trishtueshëm e të frikësuar kundër atyre që i përbuzën dhe i mohuan thëniet e Kuranit, duke iu tërhequr vërejtjen prej fillimi e deri në fund i qorton dhe iu kërcënohet me lloj lloj mënyrash ndëshkimi.*

*Fillon me rrëfimin për mrekullinë botërore, mrekullinë e ndarjes së hënës, që është njëra prej shumë mrekullive të Pejgamberit a.s.*

*Mandej kthehet e i bën një vështrim momenteve të Ditës së Kijametit, momenteve të ndryshme duke filluar prej thirrjes së Israfilit për ringjallje, e deri te përfundimi i përjetshëm në xhenet ose në xhehenem.*

*Pas prezantimit të masave ndëshkuese kundër popujve të lashtë, iu kthehet idhujtarëve mekas, duke iu dhënë të kuptojnë, se do të pësojnë edhe në këtë botë, por tmerri i madh, i hidhur që i pret në botën tjetër, do të jetë shumë më i rëndë. E përfundon me ardhmërinë fatlume të atyre që besuan, dhe u ruajtën prej punëve të këqija e të liga.*

*Qubet: "Suretul Kameri" - Kaptina e hënës, sepse në ajetin e parë të saj flitet për të dhe për afrimin e çastit të shkatërrimit të përgjithshëm të kësaj ekzistence.*

## 54. SURETUL-KAMER

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Momenti (i katastrofës së përgjithshme) është afruar, e hëna është çarë (në dysh).

---

mundi i vet, sepse nxitja për ndonjë dhuratë ndaj të përmendurve, buron prej tyre, pra konsiderohet mund i tyre. Ky është mendim i Ehhus Sunetit.

Idhujt që i adhuronin idhujtarët ishin rreth 360, por më të njohurit ishin Lati, Uzaja, Menati; mirëpo kur u çlirua Meka i thyen.

Pas përshkrimit të fakteve për fuqinë e pakufishme të Zotit Krijues besimtarët porositen t'i përuken dhe vetëm Atë ta adhurojnë.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i Suretun Nexhmi. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!



2. Po ata (idhujtarët) edhe nëse shohin ndonjë argument (mrekulli) zmbarsen e thonë: "Kjo është magji e vazhdueshme!"
3. Dhe përgënjeshtroan e ndoqën dëshirat e veta, por çdo çështje arrin cakun e fundit.
4. Atyre iu patën ardhur aso lajmesh (të popujve të lashtë), ku ka mjaft qortime (për ata që kuptojnë).
5. Urtësi e përsosur (është Kurani)! Po sa bëjnë dobi qortimet!
6. Pra, largohu prej tyre. Ditën kur thirrësi (Israfil) kumton një send të tmerrshëm,
7. e dalin prej varreve, si karkaleca të shpërndarë, e me shikim të përulur,
8. duke shpejtuar drejt atij, që i thërret, e jobsimtarët thonë: "Kjo është ditë e vështirë".
9. Populli i Nuhut që ishte para tyre përgënjeshtroi dhe robin Tonë (Nuhun) e quajti rrenacak dhe thanë: "I marrë!" dhe iu bë kërcënim.
10. E ai iu drejtua Zotit të vet: "Unë jam i mundur, prandaj më ndihmo!"
11. Atëherë Ne me një shi të vrullshëm i hapëm dyert e qiellit.
12. Dhe Ne tokën e zbërthyem në burime uji, kurse uji u bashkua siç ishte caktuar.
13. E atë (Nuhun) e bartëm në (anije) dërrasash e shtyllash të gojëzuara,
14. që lundronte nën vështrimin Tonë. (I fundosëm) Si ndëshkim për atë (Nuhun) që ishte mohuar (përbuzur).
15. Atë (ngjarje) Ne e lamë për kujtim, por a ka ndokush që merr mësim?
16. E çfarë ishte ndëshkimi Im dhe kërcënimi Im!
17. Ne Kuranin e bëmë të lehtë për mësim, po a ka ndokush që merr mësim?
18. Adi përgënjeshtroi, e çfarë ishte ndëshkimi Im dhe kërcënimi Im?
19. Atyre Ne një ditë fatkeqe të përjetshme u lëshuam një erë të fortë,
20. që i ngrente njerëzit si të ishin trupa hurmash të shkullura.
21. Dhe çfarë ishte ndëshkimi Im dhe vërejtja Ime?
22. Ne Kuranin e bëmë të lehtë për të kuptuar, a ka ndokush që merr këshillë?
23. Themudi përgënjeshtroi të dërguarit.
24. E thanë: "A të shkojmë pas një njeriu të vetëm, që doli nga mesi ynë, po Ne atëherë do të jemi të humbur në një marrëzi!"

25. A, atij nga mesi jonë iu dha shpallja? Jo? por ai është një gënjeshtar mendjemadh.
26. Mirëpo ata nesër do të kuptojnë se kush është gënjeshtari, mendjemadhi!
27. Ne atyre do t'ua dërgojmë deven si sprovë e ti vetëm vështro dhe bën durim.
28. Dhe lajmëroi ata se uji është i ndarë për ta veç e veç, secili do të paraqitet për të pirë ujë në rendin e vet.
29. Po ata e ftuan shokun e vet, e ai mori dhe e theri atë.
30. E çfarë ishte ndëshkimi Im dhe kërcënimi Im?
31. Ne lëshuam kundër tyre një ushtimë, e ata u bënë si shtrojë vathi. (Mbeturinë e ushqimit të kafshëve që u shtrohet).
32. Ne Kuranin e bëmë të lehtë për këshillë, po a ka ndokush që merr mësim?<sup>364</sup>
33. Populli i Lutit i përgënjeshtroi vërejtjet e pejgamberit të vet.
34. Ne atyre, përveç familjes së Lutit të cilën e shpëtua para se të agonte iu lëshuam një erë, që solli gurë mbi ta.
35. (Shpëtimi ishte) Një mirësi nga ana Jonë, ashtu Ne shpërblejmë atë që falënderon.
36. Ai (Luti) iu pat tërhequr vërejtjen atyre për dënimin Tonë të rëndë, por ata dyshuan në ato kërcënime.
37. Ata deshën t'iu afrohen mysafirëve të tij. Ne ua verbuam sytë

<sup>364</sup> Afrimi i momentit të shkatërrimit të kësaj bote është i kuptueshëm nga fakti, se Muhamedi a.s. është i Dërguari i fundit, por distanca ndërmjet ardhjes së tij dhe momentit është aq sa e di Zoti, e askush tjetër.

Për ndarjen e hënës më dysh, si mrekulli e Pejgamberit vërtetohet shumica dërmuese e komentatorëve, vërtetojnë edhe shumë hadithe të vërteta, që u shënuan nga muhadithinët, në mesin e të cilëve edhe përmbledhësit më të njohur e më autoritativë, Buhariu e Muslimi. Pas fakteve të tilla nuk mbetet vend për ndonjë shqyrtim ndonëse sipas disave fjala është për Ditën e Kijametit, kur do të copëtohen të gjithë trupat qiellorë, pra edhe hëna.

Jobesimtarët kurejshitë nuk i besuan fakteve, por ata shkuan pas dëshirave të veta, por është normale që çdo send e gjen vendin e vet, e vërteta te njerëzit e mirë, kurse e shtrembëra te të këqijtë.

Kurani është dituri e këshillë e përsosur, por arrogantëve nuk iu bën dobi, të cilët kur thërret Israfilin për ringjallje, do të dalin prej varreve si karkalecat, që nuk kanë ndonjë orientim të caktuar në qarkullimin e vet, e ajo është ditë e vështirë për mohuesit. Populli i Nuhut përveç që e quajti gënjeshtar, ai edhe iu kërcënua, prandaj u dënua me vërshim, populli i Adit u zhduk nga një erë e fortë dhe e ftohtë, që frynte nga ana e perëndimit, ndërsa të Themudit, që e theri devenë që ishte mrekulli e Salihut u zhduk me një krisëm rrufeje.

atyre, pra përjetoni ndëshkimin Tim dhe qortimet e Mia!

38. E atyre në një mëngjes të hershëm iu erdhi dënimi i përhershëm.

39. Pra, vuajeni dënimin Tim dhe qortimin Tim!

40. Ne Kuranin e bëmë të lehtë për të studiuar, a ka ndokush që merr përvojë nga ai?

41. Edhe rrethit të faraonit i patën ardhur shumë vërejtje.

42. Ata i përgënjeshtroan të gjitha argumentet Tona, prandaj Ne i dënuam ashtu siç është dënimi i një Ngadhënjesi, i një Fuqiploti.

43. A jobesimtarët tuaj janë më të vlefshëm, se ata që u përmendën, apo ju keni ndonjë kontratë në librat e qiellit?

44. A mos po thonë: “Ne jemi një grup ngadhënjes tok të bashkuar?”

45. Grupi do të pësojë disfatë dhe ata do të kthehen prapa.

46. Por jo, afati i tyre është Kijameti, e Kijameti është edhe më i vështirë, edhe më i hidhur.

47. S’ka dyshim, se idhujtarët kriminelë janë, edhe në një huti, edhe në zjarr të madh.

48. Ditën kur me fytyrat e tyre do të tërhiqen zvarrë në zjarr. “Vuajeni dënimin Sekar” (emër i një xhehenemi).

49. Ne çdo send e kemi krijuar me paracaktim preciz.

50. Puna Jonë (në krijim) është e shpejtë sa çel e mshel sytë.

51. Ne, ata që ishin si ju i shkatërruam, a ka ndokush që merr mësim?

52. Dhe çdo gjë që ata e punuan, gjendet (e shkruar) në shënime.

53. Dhe çdo vepër, qoftë e vogël dhe qoftë e madhe është radhitur (evidentuar në Lehvi Mahfudh).

54. Është e vërtetë, se të devotshmit do të jenë në xhenete e në lumenj,

55. në një vend të kënaqshëm, te Sunduesi i Gjithëpushtetshëm (tek Allahu).<sup>365</sup>

<sup>365</sup> Kur erdhën melekët në formën e djelmoshave të rinj e të bukur te Luti ai i priti mirë si mysafirë, por populli i tij u vërsul ndaj tyre, duke ia rrethuar shtëpinë dhe deshi t’ia thyejë derën. Atëherë doli Xhibrili dhe me skajin e krahut të vet ua mëshoi fytyrës dhe ua verboi sytë.

Pasi përshkruan ndëshkimet kundër popujve të mëparshëm arrogantë, Kurani iu drejtohet kufarëve, duke iu thënë, se ju nuk jeni më të rëndësishëm se të parët, e përse bëni kryelartësi, a mos keni të shkruar ndonjë garanci në librat qiellorë? Ajeti 45: “Do të thyhet ai grumbull idhujtarësh dhe do të marrin ikën”, është një nga mrekullitë e Kuranit, sepse Allahu e lajmëron Pejgamberin a.s. për atë fshehtësi që do të ndodhë më vonë. Ashtu edhe ngjau në luftën e parë, ku u ballafaquan muslimanët me idhujtarët në Luftën e Bedrit. Çdo gjë në këtë botë është e krijuar në mënyrë precize, me një qëllim të caktuar dhe ushtron një funksion të rëndësishëm, edhe pse për shumë sende njerëzit

## 55. SURETUR-RAHMAN

*E zbritur në Meke, pas sures Er Ra'du, ajete: 78*

*Meqë është e zbritur në periudhën e parë të shpalljes në Meke, edhe kjo sure shtron çështjet e themeleve të besimit islam.*

*Fillon me numërimin e të mirave të llojllojta, të cilat Allahu i Madhërisbëm ua dhuroi robërve të vet, e në krye të të cilave më e rëndësishmja është mësimi i Kuranit, që përmes Xhibrilit ia mësoi Muhamedit a.s. e përmes tij të gjithë ymetit që e besoi.*

*Menjëherë pas numërimit të të mirave radhiten ajete, të cilat flasin për bukurinë e madhbështuar në ekzistencë, si në qiej, ashtu edhe në tokë, e që dokumentojnë fuqinë e pakufishme të Zotit Krijues.*

*Pas përshkrimit të dukurive të dukshme të kësaj bote i bëhet një vështrim i shkurtër gjendjes, kur nuk do të mbetet kush në të, përpos i Përvjetshmi i Madhëruar!*

*Prezantohet dhe skena për kriminelët në Ditën e Kijametit, edhe e të shpërblyerëve me xhenete, e përfundon me madhërimin dhe lavdërimin e Zotit xh. sh.*

*Qubet: "Suretur Rahman" – kaptina e të Gjithëmëshirshmit, sepse nis me emrin e Zotit, Rahman, emër të cilin e mohonin idhujtarët.*

---

nuk dinë asgjë. Çështja e krijimit nuk parashton ndonjë përgatitje a mund, përsa i përket fuqisë së Zotit, sepse sendi që ia drejton dëshirën, ai kryhet sa çel e mshel sytë. Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i surës "El Kamer". Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

## 55. SURETUR-RAHMAN

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Rrahmani - i Gjithëmëshirshmi,
2. Ai ia mësoi Kuranin,
3. e krijoi njeriun,
4. ia mësoi atij të folurit (të shprehurit, të shqiptuarit).
5. Dielli dhe hëna udhëtojnë sipas një përcaktimi të saktë.
6. Edhe yjet, edhe bimët i bëjnë përuļje (dëshirës së Rrahmanit).
7. Ai e ngriti edhe qiellin dhe Ai vuri drejtësinë,
8. që të mos kaloni kufirin në drejtësi.
9. Edhe ju mbani me drejtësi peshoren, e mos lëni mangu në peshore!
10. Ai edhe tokën e bëri të shtrirë për krijesat.
11. Në të ka pemë të llojlojta, ka edhe hurma me shporta të mbështjella.
12. Edhe drithi me kashtën e tij, edhe bimët aromatike (ose ushqyese).
13. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni (ju o njerëz dhe ju o xhinë)?
14. Ai e krijoi njeriun nga balta e terur si (enë balte) e pjekur.
15. Dhe Ai krijoi xhinët nga flaka (pa tym) e zjarrit.
16. E, cilën begati të Zotit tuaj e mohoni?
17. Zot i dy lindjeve dhe Zot i dy perëndimeve.
18. E, cilën të mirë të Zotit tuaj e mohoni.
19. Ai i lejoi dy detet të puqen ndërmjet vete.
20. Ndërmjet atyre të dyve është një pengues, që ata të dy nuk e kapërcejnë.
21. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?
22. Prej atyre të dyve nxirren margaritarë e diamantë.
23. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?
24. Dhe të Atij janë anijet lundruese të ngritura lart si kodra në det.
25. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?
26. Çdo gjë që është në të (në tokë) është zhdukur.
27. E do të mbetet vetëm Fytyra e Zotit tënd (Zoti yt), që është i Madhëruar e i Nderuar!
28. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?
29. (Ai mbetet) Atij i drejtohet me lutje kush është në qiej e në

tokë, dhe Ai në çdo moment është i angazhuar në çështje të reja (fal mëkate, largon brengosje, jep jetë, jep vdekje, krijon gjendje, zhduk të tjera etj.).

30. E, cilën të mirë të Zotit tuaj ju po e mohoni?<sup>366</sup>

31. Ne do të merremi me (llogarinë për) ju, o ju dy të rëndësishmit (njerëz dhe xhinë).

32. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni ju?

33. O turmë e xhinëve dhe e njerëzve, nëse keni mundësi të dilni përtej kufijve të qiejve e të tokës, depërtoni pra, po nuk mundeni vetëm me ndonjë fuqi të fortë (por ju nuk e keni atë).

34. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?

35. Juve dy grumbujve iu derdhet përmbi flakë zjarri dhe do t'iu derdhet rem i shkrirë, e nuk do të keni mundësi të mbrohëni.

36. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?

37. E kur të çahet qielli e të bëhet kuq si vaji i shkrirë.

38. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?

39. Atë ditë nuk pyetet për mëkatin e tij, as njeriu, as xhini.

40. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?

41. Kriminelët njihen me tiparet e tyre, prandaj me rrëmbim kapen për flokësh dhe për këmbët e tyre.

42. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?

43. Ja, ky është xhehenemi, të cilin kriminelët e mohonin.

<sup>366</sup> Idhujtarët mekas i thanë Muhamedit a.s.: Ne nuk dimë kush është Rrahmani!- Ndaj u shpall kjo sure e Kuranit në të cilën Zoti iu tha: "Rrahman është Ai që ia dhuroi njeriut më të mirën begati, ia mësoi Kurantin që është nimeti më i madh, është Ai që e krijoi njeriun, është Ai që e aftësoi për shprehje të asaj që ka në shpirt, e mësoi të flasë. Diell e hënë lëvizin sipas asaj, që Ai u ka caktuar, Atë e adhuron çdo gjë në tokë e në qiej, Ai e ngriti qiellin me një përsosmëri, e tokën e shtroi për jetesë të gjallesave, në të cilën krijoi lloje të pemëve, të drithërave, të ushqimit, si për njerëz, si për gjallesat e tjera. E, cilën të mirë prej të mirave të përmendura mund ta mohojnë njerëzit ose xhinët? Ky ajat përmendet tridhjetë e një herë në këtë sure. Tetë herë përmendet pas ajeteve që numërojnë madhësitinë e krijesave të Zotit, mjeshtrinë e përsosur të Krijuesit. Shtatë herë përmendet pas ajeteve, që përkujtojnë dënimin e xhehenemit. Tetë herë pas ajeteve, që përshkruajnë dy xhenetet dhe banuesit e tyre, edhe tetë herë të tjera për dy xhenetet, jo si të parët. Për krijimin e njeriut të parë nga balta hasim në katër përshkrime: nga balta e nxirë e me erë të keqe, nga balta që të ngjitet për dore, nga dheu dhe nga balta e terur si të jetë e pjekur, e kjo është etapa e fundit e krijimit të tij. Këto ajete janë: në suret Hixhr, Safat, Ali Imran dhe në këtë që jemi duke komentuar. Rrahmani është Zot i lindjes së diellit e hënës, i ujit të ëmbël e të njelmët, Zot që për çdo moment komandon në gjithçka.

44. Ata do të sillen vërdallë ndërmjet atij (zjarrit) dhe ujit të vluar deri në kulminacion.
45. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?<sup>367</sup>
46. E, për atë që i pat frikë paraqitjes para Zotit të vet janë dy xhenete.
47. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?
48. (Xhenete) plot degë me gjethe e pemë.
49. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?
50. Në ata të dy janë dy kroje që rrjedhin.
51. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?
52. Në ata të dy, prej të gjitha pemëve ka nga dy lloje.
53. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?
54. Të mbështetur në kolltukë, që i kanë mbulesat kadife, dhe pemët e atyre dy xheneteve janë krejt afër.
55. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?
56. Aty janë ato që përqendrojnë shikimet e tyre (vetëm në burrat e vet), e që nuk i ka prekur kush para tyre, as njerëz, as xhin.
57. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?
58. Ato janë si xhevahiri e diamanti (të kuqërremta në të bardhë).
59. E, cilën të mirë nga të mirat e Zotit tuaj po e mohoni?
60. A mund të jetë shpërblimi i veprës së mirë diçka tjetër, pos së mirës!
61. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?
62. E nën ato dy (xhenete) janë edhe dy xhenete.
63. Po cilën të mirë nga të Zotit tuaj po e mohoni?
64. Nga gjelbërimi i shumë dukën të mbyllura në të zi.
65. E, cilën nga të mirat e Zotit tuaj po e mohoni?
66. Aty janë dy burime, që gjithnjë gurgullojnë.
67. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?
68. Aty, në ata të dy, ka hurma dhe shegë.

<sup>367</sup> Zotin nuk e preokupon asnjë çështje nga tjetra, prandaj Ai do të shqyrtojë punën e njerëzve e të xhinëve, të cilët janë përgjegjës për veprat. E ata nuk kanë fuqi të ikin prej përgjegjësisë që kanë para Zotit, e as prej dënimit. Kjo gjendje ka të bëjë me Ditën e Kijametit. Gabuan ata që fjalën “Sultan” e komentuan me “dituri” dhe menduan, se njeriu do të mund të arrijë në qiell me ndihmën e diturisë. Qielli është diçka tjetër, e hëna dhe yjet janë diçka tjetër; prandaj nëse mund të shkohet në hënë dhe në ndonjë yll tjetër, nuk do të thotë se është shkuar në qiell.

Në këto disa ajete përshkruhet gjendja e mjerueshme e atyre, që nuk besuan Zotin dhe bënë punë të këqija. Kur thuhet nuk pyetet askush për mëkatën e tij, kuptohet se mëkatarrët janë të njohur nga vetë forma e tyre, pse kanë fytyra të nxira, sy të skuqur etj.

69. E cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?  
 70. Aty janë ato (gra) të ndershme e të bukura.  
 71. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?  
 72. Ato janë hyri që e kufizojnë ndejën vetëm në shtëpinë (tënde).  
 73. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?  
 74. Ato nuk i ka prekur kush para tyre, as njeri, as xhini.  
 75. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?  
 76. Aty rrinë të mbështetura në mbështetëse të gjelbra e shtroja të bukura.  
 77. E, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?  
 78. I Lartësuar është emri i Zotit tënd, të Madhëruar e të Nderuar!<sup>368</sup>

## 56. SURETUL - VAKLAH

*E zbritur në Meke, pas sures Ta Ha, ajete: 96*

*Kjo sure përfshin gjendjen e Ditës së Kijametit, ç'tronditje do të ketë në vigjilje të Kijametit, e pastaj si do të ndahen njerëzit në tri grupe, të djathtit, të majtit dhe më të dalluarit. Përsbkrubet përfundimi i secilit grup dhe sipas gjykimit të drejtë ç'do t'i presë tek Allahu i Mëshirshëm.*

*Në këtë sure sillen argumente bindëse për Zotin Krijues, për fuqinë e Tij të plotë e të përsosur në krijimin e njeriut, të bimëve, të ujit dhe të fuqisë që i dha zjarrit. Mandej bëhet fjalë për Kuranin, që është i shpallur prej Allahut, edhe për gjendjen e njeriut kur ai është në agoninë e vdekjes.*

*Në fund në detaje jipet një sqarim për gjendjen e tri grupeve të përmendura të njerëzve, që zihen në gojë në fillim të sures.*

*Qubet: "Suretu Vakiati" - kaptina e Ndodhisë, e Kijametit, sepse përsbkrubet momenti i katastrofës së kësaj bote.*

<sup>368</sup> Ata që zbatojnë urdhrat e Zotit dhe largohen prej atyre që Ai i ka ndaluar, i kanë nga dy xhenete, përkundër kriminelëve që sillen vërdallë, sa në zjarr e sa në ujë të valë. Në Kuran emri xhenet përmendet në numrin njëjës, në shumës dhe në dyjës. Për arsye se pallatet, drunjtë e pemëve, gjelbrimet janë të ngjitura njëra pas tjetrës, thua se është një xhenet, ndërsa nga gjerësia, llojlojshmëria e pemëve dhe numri i shumtë i vendeve, duket se janë shumë xhenete, e aty gjenden begati të mira, që e kënaqin shpirtin dhe trupin, thua se janë dy xhenete. Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kaptinës "Suretur Rrahmani". Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!



## 56. SURETUL - VAKIAH

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. E kur të ngjajë Ndodhia (Kijameti).
2. Realitetin e asaj ndodhie nuk ka kush që do ta përgënjeshtrojë.
3. Ajo është që rrëzon, është që ngren (lart).
4. (Ajo ndodh) Kur toka tundet me dridhje të forta,
5. e kodrat shkapërderdhen e bëhen copë e thërrmi,
6. e bëhen pluhur i shpërndarë,
7. dhe ju të ndaheni në tri grupe.
8. E ata të djathtit, kush janë ata të djathtit se?
9. Po të majtit, kush janë ata të majtit?
10. Ndërsa të përparmit janë të dalluar (janë në ballë).
11. Ata pra, janë më të afruarit (te Zoti).
12. Janë në xhenetet e begatshme.
13. (Ata janë) Shumë prej (popujve) të hershmëve.
14. E janë pak prej të mëvonshmëve.
15. Janë në shtretër të qëndisur me ar.
16. Të mbështetur në to përballë njëri-tjetrit.
17. Atyre iu shërbejnë djelmosha të gjithmonshëm,
18. me gastare, me ibrikë dhe me gota të mbushura plot prej burimit,
19. prej së cilës pije (vere), as nuk iu dhemb koka, as nuk dehen.
20. Edhe pemë sipas dëshirës së tyre.
21. Edhe mish shpezësh, cilin ta duan.
22. Dhe (gratë e tyre janë) hyri symëdha.
23. Si të ishin inxhi të ruajtura.
24. Shpërblim për atë, që ata punuan.
25. Aty nuk dëgjojnë fjalë të këqija, as që janë mëkat (gënjeshtër).
26. Vetëm thënie: *selam pas selami.*<sup>369</sup>

<sup>369</sup> Katakizma e Kijametit është një realitet dhe kur të ndodhë, nuk ka kush që nuk do ta besojë. Ai është momenti, që njerëzit e mirë i ngren lart e të këqijtë i hedh poshtë. Toka do të lëkundet aq fort, saqë edhe bjeshkët do të bëhen si miell i situr dhe do të ngrihen si pluhuri në ajër. Atë ditë njerëzit do të radhiten në tri kategori: të djathtë, të cilëve iu vijnë shënimet në anën e djathtë dhe ata janë të lumtur, të majtë, që shënimet iu vijnë në anën e majtë dhe ata janë fatzinj dhe ata që ecin para, që ishin të dalluar, që ishin gjithnjë në ballë, pra më të mirët. Për më të mirët, më të afërmit te Zoti, shumica e komentatorëve të Kuranit mendojnë, se janë popujt më të zgjedhur të çdo pejgamberi, e derisa përpara Pejgamberit tonë pati shumë pejgamberë, numri i ithtarëve

27. E për sa u përket atyre të djathtëve, çka është gjendja e të djathtëve?
28. Janë nën drunj të pemëve pa therra (pa gjemba).
29. Të bananeve me fruta palë-palë.
30. Nën hije të përhershme.
31. Pranë ujit rrjedhës.
32. Edhe ndër pemë shumë llojesh,
33. që as nuk ndërprehen, as nuk janë të ndaluara.
34. Edhe shtretër të lartë (ose gra të larta).
35. Ne i kemi krijuar ato në një krijim të ri (formë të re).
36. Dhe ato i kemi bërë virgjëresha,
37. të dashuruara (për burrat e vet), të një moshe.
38. (Ato janë) Për ata të djathtët.
39. (të djathtët) Janë shumë nga të parët (të hershmit).
40. Janë shumë nga më të vonshmit.
41. E të majtit, ç'është puna e të majtëve?
42. Janë në vapë të zjarrit dhe në ujë të valë.
43. Dhe në errësirë nga tymi.
44. As e freskët, e as e këndshme.
45. Ata përpara kësaj kanë qenë të dhënë pas komoditetit (qejfeve).
46. Dhe ata vazhdimisht ishin në mëkatit e madh.
47. Dhe ishin që thonin: "A pasi të vdesim, të bëhemi dhe e eshtra të kalbura, njëmend do të ringjallemi?"
48. A edhe prindërit tanë të hershëm?"
49. Thuaj: "Edhe të parët, edhe të fundit,
50. keni për t'u tubuar në një Ditë të Caktuar!"
51. Pastaj ju, o të humbur e përgënjeshtres!
52. Keni për të ngrënë prej pemës Zekum!
53. Prej saj keni për t'i mbushur barqet!
54. E menjëherë pas do të pini prej ujit të vluar!
55. Do të pini si deveja e etshme!

---

më të zgjedhur të tyre është më i madhi, prandaj edhe fjala: Shumë prej të parëve e pak prej të mbramëve,- ka të bëjë me popujt e parë dhe të ymetit Muhamed. Ibn Kethiri është i mendimit, se me të parët nënkuptohen shokët, kurse me të mbramët nënkuptohet ymeti i Muhamedit a.s., sepse është ymeti më i zgjedhur, pra është e pamundur të ketë të afërt të Zoti më shumë nga popujt e parë... Sipas Sabuniut - ymeti i Muhamedit është më i zgjedhuri, është më i lavdishmi dhe në xhenet do të ketë më së shumti prej tyre, por të dalluar, të veçuar do të duhej të ketë më shumë nga popujt e parë, kur marrim parasysh atë numër aq të madh peygamberësh, që kanë qenë përpara Muhamedit a.s.!? Sidoqoftë ata janë kategoria e parë dhe më të shpërblyer te Zoti.

56. Kjo është mirëseardhja e tyre Ditën e Gjykimit.<sup>370</sup>
57. Ne iu kemi krijuar juve, e përse nuk pranoni (ringjalljen)!
58. A më tregoni për farën që e derdhni,
59. a ju e krijoni atë, apo Ne jemi që e krijojmë?
60. Ne e kemi caktuar (dhe barazuar) ndërmjet jush vdekjen dhe Ne nuk ka kush, që mund të na pengojë,
61. që t'ju zëvendësojmë me të tjerë si ju dhe t'ju krijojmë rishtazi siç nuk dini ju.
62. Ju e keni të njohur zanafillën e parë, e përse nuk mendoni.
63. A nuk e shihni atë që mbillni?
64. A ju e bëni të mbijë ajo, apo Ne e bëjmë të mbijë?
65. Sikur Ne të dëshironim, do ta bënim atë të thyer (të shkatërruar) e ju do të mbeteshit gjithmonë të habitur (duke thënë).
66. S'ka dyshim se ne mbetëm të dëmtuar.
67. Po jo, ne mbetëm pa të (të varfëruar).
68. A e shihni ujin që po e pini?
69. A ju e lëshoni atë prej reve, apo Ne jemi që e lëshojmë?
70. Sikur Ne të dëshirojmë, e bëjmë atë të njelmët, përse nuk falënderoni?
71. A e keni parë zjarrin që ju e ndizni?
72. A ju e krijuat drurin e tij, apo Ne jemi krijues?
73. Ne e bëmë atë si përkujtim (për zjarrin e xhehenemit) dhe të nevojshëm për ata në vende të pabanuara (në shkretëtirë).
74. Pra, ti lartësoje emrin e Zotit tënd të Madh.
75. Beto hem në shuarjen (perëndimin) e yjeve.
76. E ai është betim i madh, sikur ta dini!
77. Se me të vërtetë ai është Kuran i famshëm.
78. Është në një libër të ruajtur.
79. Atë nuk e prek kush, vetëm të pastrit (melaiiket).

<sup>370</sup> Edhe grupi i dytë, të djathtët janë të shpërblyer te Zoti i tyre me lloj-lloj të mirash, duke filluar prej gjelbërimit, hijes së përjetshme, sepse në xhenet nuk ka diell, prandaj hija është e përhershme. Pemë të ndryshme, ujë burimesh, edhe gra të reja, pse edhe plakat do të ringjallen të reja. Në këtë grup do të jenë shumë, edhe prej të parëve, edhe prej të mëvonshmëve. Pas dy grupeve fatlume përshkruhet gjendja e grupit të tretë, të atyre që librat iu vijnë nga ana e majtë. Siç kuptohet prej këtyre ajeteve ata janë njerëz që nuk e besuan ringjalljen, nuk e besuan botën tjetër, që është një prej themeleve të besimit të drejtë, e për këtë shkak i goditi fati i zi; prandaj në fund të këtyre ajeteve iu thuhet në mënyrë gjykuese: Kjo është mikpritja juaj.

80. Është i zbritur prej Zotit të botëve.  
 81. A, ndaj këtij ligjërimi (Kurani) ju tregoheni të luhatshëm (të pavendosur)!  
 82. Dhe në vend të falënderimit për furnizimin tuaj, ju jeni që përgënjeshtroini.  
 83. Përse, pra kur arrin shpirti në fyt,  
 84. dhe ju në atë moment shikoni (se ç'po i ngjet),  
 85. e Ne jemi më afër tek ai se ju, por ju nuk shihni.  
 86. Dhe përse, nëse ju nuk jeni përgjegjës (për vepra),  
 87. nuk e ktheni atë (shpirtin të mos dalë)!  
 88. E nëse ai (i vdekuri) është prej të afërmeve (të Zotit).  
 89. Ai ka (te Zoti) kënaqësi, furnizim të mirë dhe xhenet të begatshëm.  
 90. Po në qoftë se është nga të djathtët?  
 91. Pra, ty të qoftë selam prej të djathtëve (i thuhet).  
 92. E në qoftë se është prej përgënjeshtroesve të humbur,  
 93. mirëseardhja e tyre është pritje me ujë të valë,  
 94. dhe djegie nga zjarri i xhehenemit.  
 95. E s'ka dyshim se kjo është ajo e vërteta e sigurt.  
 96. Pra ti lartësoje Zotin tënd të Madhëruar.<sup>371</sup>

<sup>371</sup> Prej farës së hedhur, njeri! Kjo është një e vërtetë shumë e rëndësishme dhe e çuditshme. Mirëpo derisa kjo dukuri përsëritet, njeriu e harron, nuk e vështron sa duhet. Fara e njeriut është njëra nga tajitjet, sekrecionet e shumta të trupit të njeriut, siç janë djersa, gjaku, gëlbara, por nga kjo tajitje, më vonë ja, njeriu që dëgjon e sheh, njeriu mashkull a femër! Si u bë kjo punë e çuditshme, e sikur të mos ishte që kjo po ndodh, mendja e njeriut do të trazohej për një mundësi të tillë. Ku ishte ky njeri i struktur; me eshtra, me muskulaturë, lëkurë, damarë, flokë, thonj, me veti e natyrën e tij? Cila mendje e njeriut do të qëndronte para kësaj të vërtete të madhe e të çuditshme, e pastaj t'i japë vetes guxim e të thotë: Kjo u bë kështu, e lamtumirë?!

Roli i njeriut në këtë çështje nuk është tjetër vetëm se burri ta hedhë farën në mitrën e gruas, e mandej ndërprehet puna e tij dhe puna e saj. Atëherë dora e fuqishme, vetëm ajo, e merr punën e mëtejshme në atë ujë të dobët. Ajo vetë punon në krijimin dhe zhvillimin e tij, në ndërtimin e formës së tij dhe në frymëzimin me shpirt në të. Prej momentit të parë manifestohet mrekullia, që nuk mund ta bëjë askush, pos Allahut. Vetëm kaq të mendojë njeriu e kupton këtë mrekulli.

Por çështja e asaj të vetmes qelizë prej kur ajo derdhet është edhe më e çuditshme për mendjen. Ajo fillon të ndahet e të shumëhet, pas një kohe ato bëhen me miliona sosh dhe secili grumbull i tyre ka role të veçanta disa janë qeliza për eshtra, të tjerat për muskulaturë, disa për lëkurë, kurse disa për sistemin nervor, për punën e syrit, për punën e gjuhës, dhe secila prej tyre e di vendin e punës së vet, e nuk gabon e të paraqitet në vendin tjetër, p.sh. syri në bark apo në këmbë. Lavdëruar qoftë Allahu që tha: "A ju e krijoni atë apo Ne jemi krijues?!"

## 57. SURETUL - HADIDË

*E zbritur në Medinë, pas sures Ez Zelzeletu, ajete: 29*

*Kjo sure e shpallur në Medinë udhëzoi për zbatimin e dispozitave të sheriatit, për edukimin dhe orientimin e ndërtimit të bashkësisë islame në themelet e besimit të sigurtë, të moralit dhe të urtësisë.*

*Si tema kryesore kjo parashtroi tri sosh:*

- e tërë ekzistenca është e Allahut, Ai e krijoi dhe Ai dikton apo dirigjon,*
- për hir të lartësisë dhe të fuqizimit të fesë së shpallur prej Zotit, sakrifica për të, me mall e me shpirt është obligim,*
- pasqyrim real i dynjasë, i të mirave të saj, në mënyrë që të mos mashtrohet njeriu.*

*Në fillim përmend adhurimin që i bëhet Zotit prej çdo qenieje e sendi, i përmend emrat e lartë e të bukur të Tij, mandej i thërret besimtarët për bujari dhe përshekruan me hollësi realitetin e jetës së kësaj bote dhe shpërblimet në botën tjetër.*

*Qubet: "Suretul Hadidi" - kaptina e hekurit, sepse në të përmendet rëndësia e hekurit dhe nevoja për të në këtë jetë.*

## 57. SURETUL - HADIDË

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Allahun e lartësoi me adhurim ç'ka në qiej e në tokë dhe Ai është i Gjithëfuqishmi, i Urti.
2. I Tij është pushteti në qiej e në tokë, Ai jep jetë dhe Ai jep vdekje dhe Ai është i Plotfuqishëm për çdo send.
3. Ai është i Pari që s'ka fillim dhe i Fundit që s'ka mbarim, është i Larti dhe i Afërti, dhe Ai është më i Dijshmi për çdo gjë.

---

Pasi përmenden argumentet për fuqinë e Allahut në krijim, në fund të kësaj sureje përshekruhet gjendja e fatbardhëve, e fatzinjve dhe e atyre të dalluarve, që qenë përmendur në fillim, por në mënyrë të tërësishme, në mënyrë që kjo pjesë të jetë sqarim më në detaje.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures "El Vakia". Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

4. Ai është që krijoi qiejt dhe tokën vetëm për gjashtë ditë, pastaj u ngrit mbi Arshin. Ai e di çka futet në tokë dhe çka del prej saj, çka zbret nga qielli dhe çka ngrihet në të, dhe Ai është me ju kudo që të jeni, Allahu është Vështrues i asaj që punoni.
5. Vetëm i Tij është sundimi i qiejve dhe i tokës dhe vetëm tek Allahu kthehen të gjitha çështjet.
6. Ai e ngërthen (e zgjaton) natën në ditë dhe e ngërthen (zgjaton) ditën në natë, dhe Ai është që i di të fshehtat në gjokse.
7. Besoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij dhe jepni nga ajo që Ai iu bëri trashëgues në të, se ata që besuan prej jush dhanë për hir të Zotit, ata kanë shpërblim të madh.
8. Ç'keni ju që nuk i besoni Allahut, kur i Dërguari i Tij ju thërret t'i besoni Zotit tuaj, nëse jeni besimtarë.
9. Ai robit të vet i shpall argumente të qarta për t'ju nxjerrë juve prej errësirave në dritë. E, s'ka dyshim se Allahu është shumë i Butë e Mëshirues ndaj jush.
10. E, ç'keni ju që nuk jepni për në rrugën e Allahut, kur dihet se Allahut i mbesin trashëgim qiej e tokë? Nuk janë të barabartë prej jush ata që dhanë nga pasuria e tyre dhe luftuan para çlirimit, sepse të tillët kanë vlerë më të madhe nga ata që dhanë dhe luftuan pas. Por të gjithëve Allahu iu premtoi të mirat; Allahu di çka punoni.
11. Kush është ai që i huazon Allahut një hua të mirë e që Ai t'ia shumëfishojë atë, dhe ai ka një shpërblim të mirë.<sup>372</sup>
12. (Përkujto) Ditën kur i sheh besimtarët dhe besimtare, që drita e tyre flakëron para tyre dhe në të djathtë të tyre. (U thuhet) Myzhde e juaj sot janë xhenetet nën të cilat rrjedhin lumenj, aty do të jeni përgjithmonë. E ajo është fitore e madhe.

<sup>372</sup> Çdo qenie a send në këtë ekzistencë i bën tesbih Zotit. Tesbih d.m.th. madhërimi i qenieve ndaj Zotit, duke larguar prej Tij çdo të metë, që i përshkruhet nga ndonjë injorant. Shprehja e tesbihut formohet në trajtën e kohës së shkuar, të kohës së tashme e të ardhshmes vjen në infinitiv, edhe në mënyrën urdhërore, e na jep të kuptojmë, se tesbih ndaj Zotit është i vazhdueshëm për çdo kohë e moment. Qenia e Zotit të Madhëruar nuk ka fillim e as mbarim, është i dukshëm përmes fakteve që dokumentojnë për Të, e qenia e Tij esenciale është e paarritshme prej mendjes së njeriut.

Pasuria, edhe e tërë bota ekzistenciale është e Allahut, e njerëzit vetëm e trashëgojnë njëri pas tjetrit, prandaj nuk duhet të bëjnë koprraci me pasurinë që trashëguan dhe do ta lënë trashëgim, e posaçërisht kur është fjala e shpenzimit të saj për lartësimin dhe forcimin e fesë, shpalljes së Zotit. Shpenzimi për në rrugën e Zotit, për qëllimet që Zoti i ka caktuar dhe i pëlqen do të shumëfishohet me thevab prej Tij.

13. Ditën kur hipokritët dhe hipokritet atyre që besuan iu thonë: “Na pritni (ose na shikoni) të ndriçohemi prej dritës suaj!” Iu thuhet: “Kthehuni prapa jush (në Dunja) e kërkoni ndonjë dritë!” Atëherë vihet ndërmjet tyre një farë muri, që ka një derë, e brendia e tij është mëshirë (xheneti), e nga ana e jashtme e tij është dënimi (zjarri).

14. (Hipokritët e mbetur në errësirë) I thërrasin ata (besimtarët): “A nuk kemi qenë edhe ne së bashku me ju!? (Besimtarët iu përgjigjen): “Po, por ju e shkatërruat veten (me hipokrizi), ju prisnit kob të zi për besimtarët, ju dyshonit në çështjet e fesë dhe juve ju mashtruan shpresat e kota, deri kur ju erdhi caktimi i Allahut (vdekja) dhe ashtu, përkritazi me Allahun, mashtruesi ju mashtrroi.

15. E sot prej jush nuk pranohet ndonjë kompensim, e as prej atyre që nuk besuan, vendi juaj është zjarri, ai është ndihma juaj: sa përfundim i keq është ai”.<sup>373</sup>

16. A nuk është koha, që zemrat e atyre që besuan të zbuten me këshillat e Allahut dhe me atë të vërtetën që zbriti (me Kuran), e të mos bëhen si ata, të cilëve iu është dhënë libri më parë e zgjati koha dhe zemrat e tyre u shtangën e shumë prej tyre janë jashtë rrugës.

17. Dijeni se Allahu e ngjall tokën pas vdekjes së saj. Ne ua kemi sqaruar argumentet, në mënyrë që të kuptoni.

18. S'ka dyshim, se ata që japin lëmoshë (sadaka) dhe që sinqerisht japin për hir të Allahut, atyre iu shumëfishohet dhe ata kanë shpërblim të madh.

19. Ata që besuan Allahun dhe të Dërguarin e Tij, ata janë të sinqerit dhe dëshmorët tek Zoti i tyre, ata kanë shpërblimin e vet dhe dritën e vet, ndërsa ata që mohuan dhe përgënjeshturuan faktet Tona, ata janë banues të xhehenemit.

<sup>373</sup> Shpërblimi i atyre që japin për hir të Zotit është i madh, e ai do të duket kur besimtarëve, duke kaluar pranë xhehenemit u shndrit drita nga të gjitha anët dhe lajmërohen se janë të shpëtuar. Drita e besimtarëve do të jetë sipas sinqeritetit, që patën në besimin e tyre, do të jetë shumë e madhe, edhe jo aq e madhe. Hipokritët do të ndriçohen një herë prej dritës së besimtarëve, por kur iu ndërprehet drita edhe atyre, e mbesin në errësirë si jobesimtarët do të thërrasin e do t'i u thonë besimtarëve: na pritni e mos na lini në errësirë, ose kthehuni kah ne e të ndriçohemi edhe ne me dritën tuaj, pse në dynja edhe ne kemi qenë së bashku me ju: në namaz, në agjërim, në xhuma etj. Besimtarët iu përgjigjen: Keni qenë, por jo sinqerisht, ishit dyfytirësja, prisnit kur po merr fund Feja Islame, u mashtruat pas të këqijave, e dëgjuat shejtanin që iu thoshte: Bëni ç'të doni, se Zoti fal. Besimtarët kalojnë në anën e rahmetit, në xhenet, e ata mbesin në errësirë e në zjarr të xhehenemit.

20. Ju njerëz dijeni se jeta e kësaj bote nuk është tjetër vetëm se lojë, kalim kohe në argëtime, stoli, krenari mes jush dhe përpjekje për shtimin e pasurisë dhe të fëmijëve, e që është si shembull i një shiu prej të cilit bima i habit bujqit, e pastaj ajo thahet dhe e sheh atë të verdhë, mandej bëhet e thyer, e llotitur, e në botën tjetër është dënimi i rëndë, por edhe falje mëkatesh dhe dhurim i kënaqësisë nga Allahu; pra jeta e kësaj bote nuk është tjetër vetëm se përjetim mashtrues.

21. Shpejtoni në atë që fitoni falje prej Zotit tuaj dhe xhenetin, që gjerësia e tij është si gjerësia e qiellit e tokës, i përgatitur për ata që i besuan Allahut dhe të dërguarve të Tij. Ajo është dhunti e Allahut, që ia jep kujt të dojë, e Allahu është Posedues i mirësisë së madhe.

22. Nuk ndodh asnjë fatkeqësi në tokë, e as në trupin tuaj, e që të mos jetë në shënime (libër - Levhi Mahfudh) para se të ngajë ajo, e kjo për Allahun është e lehtë.

23. Ashtu që të mos dëshpëroheni tepër për atë që ju ka kaluar, e as të mos gëzoheni tepër me atë që Ai ua ka dhënë, pse Allahu nuk e do asnjë arrogant, që iu lavdërohet të tjerëve,

24. të cilët vetë bëjnë koprraci dhe me koprraci i këshillojnë njerëzit. E kush largohet prej dhënies, le ta dijë se Allahu është i Begatshëm, i Lavdishëm.

25. Ne i dërguam të dërguarit Tanë me dokumente të qarta dhe Ne zbritëm me ata librin dhe drejtësinë, që t'i përmbahen njerëzit të së drejtës. Ne e kemi zbritur edhe hekurin, që në të ka forcë të fortë dhe dobi për njerëz, e edhe për t'u ditur tek Allahu, se kush e ndihmon Atë (rrugën e Tij) dhe të dërguarit e Tij, duke i besuar të fshehtës. S'ka dyshim, se Allahu është i Fuqishëm, Mbizotërues.

26. Ne Nuhun dhe Ibrahimin i zgjodhëm të dërguar e pasardhësve të atyre të dyve ua dhamë pejgamberllëkun dhe librin, e disa prej tyre i udhëzuan në rrugën e drejtë, po shumë prej tyre mbetën jashtë rrugës.

27. Pastaj vazhduam pas tyre me të dërguarit Tanë, e pas tyre e dërguam Isain, të birin e Merjemes dhe atij i dhamë Inxhillin, e në zemrat e ithtarëve të tij dhuruam butësi e mëshirë, ndërsa murgësinë ata vetë e shpikën. Ne atë nuk ua bëmë obligim atyre, mirëpo edhe pse kishin si qëllim me të vetën ta arrijnë kënaqësinë e Allahut, ata nuk iu përmbajtën asaj si duhet përmbajtur, prandaj atyre që besuan Ne ua dhamë shpërblimin e tyre, po shumë prej tyre janë mëkatarë (jobesimtarë).



28. O ju që keni besuar, kini frikë Allahun dhe vazhdoni me besim ndaj të dërguarit të Tij, se Ai ju jep dyfish nga mëshira e tij, ju dhuron dritë që ecni me të, ju fal mëkatet tuaja, Allahu është Mëkatfalës dhe Mëshirues i madh.

29. Le ta dinë Ithtarët e Librit, se ata nuk kanë asgjë në dorë nga mirësia e Allahut, dhe se e gjithë e mira (pejgamberllëku, shpallja) është në Dorë të Allahut, e Ai ia jep kujt të dojë, Allahu është Posedues i mirësisë së madhe.<sup>374</sup>

<sup>374</sup> Besimtarët e besimit islam porositen të vazhdojnë rregullisht me udhëzimet e Kuranit, të mos ndryshojnë në të, të mos shkojnë pas thënieve të devijuesve, të mos i lënë pas dore porosinë e Zotit, se pas një kohe të gjatë mund të ndodhë, siç iu ndodhi Ithtarëve të Librit, t'iu forcohen zemrat e të ngelin pa mëshirën e Zotit.

Të gjithëve atyre që japin nga pasuria e tyre, në ato vende që i ka porositur Zoti, qofshin meshkuj ose femra, Allahu ua shumëfishon thevabin dhe të tillët janë të njohur te Zoti si të drejtët, dëshmorët. Çdo besimtar i sinqertë është sidikë dhe shëhid.

Jeta e kësaj bote në shumicën e çështjeve të saj në realitet është: lojë që vetëm të lodh e s'ka gjë prej saj: është argëtim që të largon prej aktiviteteve të dobishme; është përpjekje për zbulurime në petka, orendi, lukse etj.; është mburrje e pavend, si me origjinë, lozë, me pozitë etj., dhe është orvatje për shtimin e pasurisë pa zgjedhur rrugë të drejtë dhe për shpenzimin e saj në rrugë të mbrapshta, përpjekje për shumë fëmijë, e pa kujdes ndaj edukimit të drejtë të tyre. Të gjitha këto janë një mashtrim parasys, sepse kalojnë aq shpejt e nuk mbetet gjë prej tyre, si bima që duket e bukur, e gjelbër, e për së shpejti thahet, shtypet e bëhet pleh.

Njerëzit duhet të bëjnë gara për ta arritur kënaqësinë e Zotit, shpërlimin prej tij dhe duhet ta dinë, se të gjitha ngjarjet, të gjitha gjendjet në tokë e në vetë njerëzit janë të dirigjuara qysh herët prej vullnetit të Zotit, ndaj as nuk duhet dëshpruar e pikëlluar për atë që të kaloi, e nuk arrite ta fitosh, e as duhet gëzuar tepër për atë që të është dhënë, sepse pikëllimi për të kaluarën, do të thotë: përpjekje për të vazhduar kohën e kaluar në të tashmen, e kjo është dëm. Gëzimi për atë që të është dhënë, e ka kohën kur me të është realizuar një sukses pozitiv, e jo më parë.

Zoti xh. sh. i ndihmoi njerëzit të marrin rrugën e drejtë, duke iu dërguar pejgamberë e duke iu shpallur libra, por kokëfortit nuk edukohen me këshilla, ata edukohen me forcë; prandaj e krijoi hekurin si mjet të fuqishëm me të cilin, nëse përdoret drejt arrogantët dhe rebelët shtypen e mbretëron drejtësia në tokë, e prej tij ka edhe dobi të tjera.

Është mëshirë e madhe e Zotit, që dërgoi pejgamberë një pas një, e prej Beni Israilëve ai më vonë dërgoi Isain me Inxhil, dhe ithtarët e tij të mësuar prej Inxhilit ishin të butë e të mëshirshëm, por nga butësia e tepërt, e për t'u afruar edhe më shumë te Zoti, tejkalan në murgësi (njerëz që braktisin të mirat e kësaj jete, si martesën etj.). Por njeriu është i materializuar, prandaj nuk mund të jetojë pa ia plotësuar kushtet edhe anës materiale, brenda kufijve të duhur, e nuk mundën ta ruajnë ata si duhet atë braktisje të jetës.

## 58. SURETUL - MUXHADELEH

*E zbritur në Medinë, pas sures El Munafikun, ajete: 22*

*Kjo sure e zbritur në Medinë përfshin shumë çështje, që kanë të bëjnë me dispozitat e Sheriatit Islam, me anën e të cilave anulohen disa zakone të kohës së xhabilitetit, jepen udhëzime për sjellje të njerëzishme ndaj grave bashkëshorte, demaskohen zakonet e jehudive e të hipokritëve, të cilët pëshpërisnin fsheburazi fjalë fyese, kinse po e përsëritnin Pejgamberin a.s. Një vend shumë i madh i është kushtuar përshkrimin të xhesteve të hipokritëve, se si përpiqeshin fsheburazi të miqësoshin me jehudi e të vepronin kundër muslimanëve. Kjo kaptinë përfundon me sqarimin, se cila është dashuria e vërtetë ndaj Allahut dhe cila është urrejtja reale për hir të Tij.*

*Qubet: "Suretul Muxhadeleti" - kaptina e dialogut, sepse një grua bisedoi me Pejgamberin a.s. rreth sjelljeve të burrit të saj.*

## 58. SURETUL - MUXHADELEH

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Vërtet, Allahu dëgjoi fjalët e asaj, e cila bisedoi me ty lidhur me burrin e vet, që u ankua tek Allahu; prandaj Allahu e dëgjon bisedën tuaj, Allahu është Dëgjues dhe Vështrues i çdo gjëje.
2. Ata prej jush që bëjnë "Dhihar" (epërsia ime ndaj teje është haram, si epërsia ndaj nënës sime) ndaj grave të veta, në të vërtetë ato nuk janë nënat e tyre, nënat e tyre janë vetëm ato që i kanë lindur ata, ndërsa ata janë duke thënë fjalë irrituese dhe gënjeshtro, por Allahu është që lë shumë pa marrë në përgjegjësi dhe shumë fal.
3. Ata që krahasojnë (me nënat) dhe largohen nga gratë e veta, e

---

*Ihtarët e Librit thoshin, se pejgamberllëku dhe shpallja e librit qiellor është veçori e tyre, e jo edhe e popujve të tjerë, e ajeti i fundit jep të kuptohet, se çdo gjë është në Duart e Allahut; Ai e dallon me të mira atë që do. Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures "El Hadidë". Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!*

pastaj zbrapsen nga ajo që kanë thënë, janë të obliguar, që para se të kontaktojnë ndërmjet vete ta lirojnë një rob. Kjo është dispozitë me të cilën porositeni, e Allahu është i Njohur hollësisht me atë që ju punoni.

4. E kush nuk gjen (rob për lirim), atëherë le të agjërojë dy muaj rresht para se të kontaktojnë, e kush nuk mundet, atëherë le t'i ushqejë gjashtëdhjetë të varfër. Kjo (dispozitë ju shërben) për të vërtetuar ju, se besoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij (e jo zakonet injorante). Këto, pra janë përcaktimet e Allahut. Ndërkaq mohuesit kanë dënim të rëndë.

5. Është e vërtetë, se ata që i kundërvihen Allahut dhe të Dërguarit të Tij janë të mposhtur, ashtu siç u mposhtën ata përpara tyre. Mirëpo Ne iu kemi shpallur fakte të qarta, e për mohuesit është një dënim i turpshëm.

6. Në ditën kur Allahu i ringjall ata të gjithë, i njofton me atë që kanë punuar, pse Allahu ka mbajtur ato shënime, edhe pse ata i kanë harruar. Allahu është Ai, që çdo send e sheh dhe e përcjell.

7. A nuk e di ti (o dëgjues), se Allahu di çka ka në qiej dhe çka ka në tokë?!... Nuk bëhet bisedë e fshehtë mes tre vetave e të mos jetë Ai i katërti; e as mes pesë vetave e të mos jetë Ai i gjashti, e as mes më pak vetave dhe as mes më shumë vetave, e të mos jetë Ai me ta, kudo që të jenë. Pastaj në Ditën e Kijametit i njofton ata me atë që kanë punuar. Allahu është i Gjithëdhijshëm për çdo send.

8. A nuk i sheh ata që ishin të ndaluar të bisedojnë fshehtas, se si i kthehen përsëri asaj nga e cila ishin të ndaluar dhe pëshpërisin për çka është mëkat, për çka është mizori dhe çka është në kundërshtim të të dërguarit. Ata kur vijnë te ti, të përshëndesin me atë që Allahu nuk të përshëndet dhe vetëmevete thonë: "Përse Allahu nuk na dënon për këtë që po themi?" Por mjaft është për ta xhehenemi në të cilin hidhen. Sa vend i shëmtuar është ai.

9. O ju që keni besuar, kur bisedoni mes vete fshehurazi, mos bisedoni për çka është mëkat, armiqësi dhe kundërshtim ndaj pejgamberit, por bisedoni për punë të ndershme e të matura dhe kini frikën Allahun, tek i cili do të tuboheni!

10. Bisedën e fshehtë e nxit vetëm djalli për t'i shqetësuar ata që besuan, ndonëse ajo nuk mund t'i dëmtojë ata fare pa dëshirën e

Allahut, prandaj vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët!<sup>375</sup>

11. O ju që besuat, kur t'ju thuhet: zgjerohuni (bëni vend) në vend ndeje, zgjerohuni, se Allahu bën zgjerim për ju, e kur t'ju thuhet: ngrihuni! - Atëherë ju ngrihuni, Allahu i lartëson ata që besuan prej jush, i lartëson në shkallë të lartë ata të cilëve iu është dhënë dituri. Allahu është i Njohur mirë me atë që punoni.

12. O ju që keni besuar, kur dëshironi të bisedoni me të Dërguarin, jepni një sadaka para bisedës suaj. Kjo është më mirë për ju dhe më pastër; e nëse nuk keni çka të jepni, Allahu është Mëkatfalës, Mëshirues i madh.

13. A iu frikësuar (varfërisë) të jepni lëmoshë në prag të bisedës suaj? E kur ju nuk e bëtë dhe Allahu ju fali, atëherë pra falni namazin, jepni zeqatin, respektojeni Allahun dhe të Dërguarin e Tij, Allahu është i Njohur me punën tuaj.

<sup>375</sup> Ndër arabët injorantë ka qenë zakon, që nëse burri i thotë gruas së vet: "Ti për mua je si shpina e nënës sime", - ajo mbetej varur, as e lëshuar, dhe as e palëshuar, pse jeta bashkëshortore ishte e ndaluar. Atij farë akti arabët i thoshin "Dhihar", që kuptohej se burri i thoshte gruas, epërsia ime mbi ty është e ndaluar, si epërsia mbi nënën time, me çka merrte fund jeta intime bashkëshortore. Ashtu i ndodhi Havlete binti Thalebes, gruas së Evs bin Samit, e cila shkon te Pejgamberi dhe ia parashtron gjendjen e vet, duke i thënë: Evis ka shprehur "Dhihar" ndaj meje, pasi jam e moshuar e dobësuar, unë kam fëmijë të vegjël, nëse ia lë atij shkojnë poshtë, nëse i marr unë do të vuajnë nga uria, çka më mëson?!... - Pejgamberi a.s. i thotë: "Çka të them, je haram për të!" - Ajo i thotë: "Nuk ma ka përmendur lëshimin!" - Pejgamberi sërish i jep të njëjtën përgjigje. Ky dialog zgjat bukur shumë, e në fund ajo i drejtohet me ankim Allahut. Nuk vonon e Xhibrili me këtë pjesë të Kuranit nga i madhi Zot ia beh te Pejgamberi a.s. Ai zakon i shëmtuar ndalohet, prandaj ata që bëjnë atë gabim obligohen: ta lirojnë një rob, ose të agjërojnë dy muaj pandërprerë, ose t'i ushqejnë e t'i ngopin gjashtëdhjetë të varfër. Këto janë ligje të Allahut, e kush iu kundërvihet ai do të mposhtet.

Hipokritët dhe jehuditë bisedonin fshehtas kundër besimtarëve, duke menduar se për ato biseda nuk di askush pos tyre, por Zoti i zbuloi pëshpëritjet e tyre dhe iu dha të kuptojnë, se Atij nuk mund t'i fshihet asnjë send në qiej, as në tokë, e as mendimet e armiqve, e as bisedat tinëzake.

Jehuditë e përshëndesnin Muhamedin a.s., kinse me Selamu alejkum, e i thoshin: "Essamu alejkum", fjalë e cila ishte fyese, kishte kuptimin "të marrtë vdekja". Pejgamberi e dinte, por nuk ua zgjaste më shumë, vetëm se iu thoshte "Edhe juve u qoftë ashtu!" (ve alejkum). Aisheja i dëgjoji një herë dhe e zemëruar ua ktheu ashtu si thoshin ata. Pejgamberi a.s. i tha: "Aishe, mos u ngut, Allahu i urren shprehjet e këqija, a më dëgjon mua që iu them "ve alejkum" - edhe juve, e Zoti mua ma pranon atë që ua them, kurse atyre jo".

Besimtarin që me bindje të plotë i është mbështetur Zotit, nuk mund ta dëmtojnë intrigat e fshehta.

14. A e dini për ata që kanë miqësuar një popull, që Allahu ka shprehur mallkim kundër tyre? Ata nuk janë, as prej jush, as prej atyre dhe me vetëdije betohen rrejshëm.

15. Allahu për ta ka përgatitur një ndëshkim të ashpër. Vërtet, atë që bëjnë ata është shumë e keqe.

16. Ata betimin e tyre e kanë marrë si mbrojtje dhe kanë penguar prej rrugës së Allahut, prandaj ata i pret një dënim poshtërues.

17. Atyre nuk do t'iu bëjë kurrfarë dobie pasuria e tyre, e as fëmijët e tyre para Allahut. Ata janë banorë të zjarrit, aty janë përgjithmonë.

18. Ditën kur Allahu i ringjall të gjithë, e ata i betohen Atij, sikurse iu betoheshin juve, dhe mendojnë (me atë betim) të arrijnë diçka. Pra ta dini, se ata janë me të vërtetë gënjeshtarët.

19. Ata i ka nënshtruar djalli dhe ua ka qitur në harresë porositë e Allahut. Ata janë shoqëri e djallit, e dijeni se ithtarët e djallit janë më të dëshpëruarit.

20. S'ka dyshim, se ata që e kundërshtojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij, të tillët janë ndër më të poshtëruarit.

21. Allahu ka përcaktuar (shkruar në Levhi Mahfudh): "Unë dhe të dërguarit e Mi paqjetër do të ngadhënëjmë!" Allahu është i Fortë, Ngadhënjyes.

22. Nuk gjen popull që e beson Allahun dhe Ditën e Gjykimit, e ta dojë atë që e kundërshton Allahun dhe të Dërguarin e Tij, edhe sikur të jenë ata (kundërshtarët) prindërit e tyre, ose fëmijët e tyre, ose vëllezërit e tyre, ose farefisi i tyre. Ata janë që në zemrat e tyre (Ai) ka skalitur besimin dhe e ka forcuar me shpirt nga ana e Tij, dhe ata do t'i shpjerë në xhenete, nëpër të cilët rrjedhin lumenj. Aty janë përgjithmonë. Allahu ua ka pëlqyer punën e tyre dhe ata janë të kënaqur me shpërblimin e Tij. Të tillët janë palë (grup, parti) e Allahut, ta dini pra, se ithtarët e Allahut janë ata të shpëtuarit.<sup>376</sup>

<sup>376</sup> Besimtarët janë të urdhëruar, që t'i bëjnë vend njëri-tjetrit, duke ua mundësuar të gjithëve të gjejnë vend aty ku bisedohet.

Nuk janë të obliguar e të porositur, që duke u ngritur vetë t'i lëshojnë vendin tjetrit, por pa u ngritur t'i bëjnë vend. Kush i bën vend tjetrit Allahu ia zgjeron atij rrizkun, gjoksin, varrin, xhenetin.

E nëse është urdhër për t'u ngritur, atëherë duhet ngritur, pse ata që zbatojnë urdhrin, Allahu i ngre lart, por më së larti i ngre të zotët e dijes. Në këtë ajet Allahu lavdëron dijetarët.

Dhënia e lëmoshës para bisedës me Pejgamberin a.s. ishte sprovë për besimtarin e sinqertë, për jo-lakmuesin ndaj kësaj bote.

## 59. SURETUL - HASHR

*E zbritur në Medinë, pas sures El Bejjine, ajete: 24*

*Edhe pse kjo sure është zbritur në Medinë dhe synon të trajtojë çështjet e sheriatit, siç është rregull edhe në suret e tjera të zbritura aty, kjo si temë kryesore parashtron largimin e fisit Beni Nadir, jehudi, prej Medines, ani pse ishin të fortifikuar dhe e ndienin veten të fortë e të sigurt.*

*Parashtron edhe çështjen e presë së luftës, se si duhet ndarë ajo dhe kujt i duhet dhënë prej shtresave të bashkësisë. I bëhet një vështrim virtyteve të shokëve të Pejgamberit a.s., atyre të mërguarve, muhaxhirëve, të cilët për hir të dashurisë ndaj Zotit lanë atdheun dhe atyre vendas, të cilët e ndihmuan fenë e shpallur prej Zotit, ndihmuan vëllezerit e vet muhaxhirë edhe me kafshatën e gojës. Përballë virtyteve të larta të tyre përmenden veset e dyfytirëshve, që ishin të ngjashëm me veset e shejtanit.*

*Pasi këshillohen besimtarët për Ditën e Kijametit, e cila është plot frikë e mundim, për ndarjen e njerëzve në dy grupe banues të xhenetit dhe banues të xhehenemit, në fund të kaptinës përmenden disa emra të bukur e të lartë të Allahut të Madhëruar.*

*Qubet: "Suretul Hashri" - kaptina e tubimit, e fjala është për tubimin dhe dëbimin e mbarë fisit Beni Nadir prej Medinës.*

---

Hipokritët betoheshin rrejshëm, se ishin me muslimanët, e në anën tjetër miqësoheshin me jehuditë, që ishin të mallkuar prej Zotit. Ata do të përpiqen, që edhe në Ahiret të betohen rrejshëm, por do ta kenë kot. Besimtari i sinqertë në besim ndaj Allahut dhe ndaj jetës së Ahiretit, nuk e do atë që është kundër mësimëve të Allahut dhe të Pejgamberit a.s., le të jetë edhe më i afërm, pse në zemrën e një besimtari të tillë është rrejtur besimi i sinqertë, të cilin për çdo moment Allahu ia forcon. Veprat e këtyre besimtarëve Allahu i pranon dhe është i kënaqur me ta, edhe ata do të jenë të kënaqur me shpërblimin që iu jep Zoti, e të tillët janë ushtri (parti) e afërt e Zotit, prandaj janë të shpëtuar. Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures El Muxhadeletu. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

## 59. SURETUL - HASHR

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Allahun e madhëron me tesbih (duke i mohuar ato që nuk i takojnë atij) gjithë çka ka në qiej dhe gjithë çka ka në tokë, e Ai është i Plotfuqishmi, i Urti.
2. Ai është që në dëbimin e parë i nxori prej shtëpive të tyre ata nga Ithtarët e Librit, të cilët nuk besuan. Ju nuk menduat, se ata do të dalin, e ata menduan se fortifikatat e tyre do t'i mbronin prej ndëshkimit të Allahut, po Allahu i uerdhi atyre nga nuke kishin menduar dhe në zemrat e tyre hodhi tmerrin, ashtu që me duart e veta dhe me duart e besimtarëve rrëzonin shtëpitë e veta; pra merrni përvojë, o ju të zotët e mendjes.
3. Sikur Allahu të mos iu kishte caktuar atyre shpërnguljen, ata do t'i ndëshkonte në këtë jetë, kurse në jetën tjetër ata kanë dënimin e zjarrit.
4. Këtë, për shkak se e kundërshtuan Allahun dhe të Dërguarin e Tij. Pra, kush e kundërshton Allahun, s'ka dyshim se Allahu është Ndëshkimfortë.
5. Ju nuk këputët asnjë nga hurmat e buta (fidanet), ose atë e keni lënë të ngritur në rrënjët e tyre, vetëm se me lejen e Allahut e për t'i shtypur kundërshtarët.
6. E atë (pasuri), që prej tyre Allahu ia ktheu të Dërguarit të vet, ju për të nuk i keni ngarë, as kuajt, as devetë, por Allahu i bën mbizotërues të dërguarit e vet kundër kujt të dojë, Allahu është i Plotfuqishëm për çdo send.
7. Atë që Allahu nga banorët e vendeve (jobesimtare) ia dha pa luftë të Dërguarit të vet, ajo i takon Allahut, të dërguarit, të afërmve, jetimëve, të varfërve, udhëtarëve. (Kështu veprohet) Që ajo të mos ndahet ndërmjet pasanikëve tuaj. Çka t'ju japë Pejgamberi, atë merreni, e çka t'ju ndalojë, përmbajuni, dhe kini frikë Allahun, se Allahu është Ndëshkues i ashpër.
8. (Ajo pronë) Iu takon muhaxhirëve të varfër, të cilët u dëbuan prej shtëpive të tyre dhe prej pasurisë së tyre, duke kërkuar mirësinë dhe kënaqësinë prej Allahut, dhe që ndihmojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij, të tillët janë ata të sinqertit.
9. Edhe atyre që përgatitën vendin (Medinen) dhe besimin para tyre,

i duan ata që shpërnguleshin tek ata, dhe nuk ndiejnë në gjokset e tyre ndonjë nevojë (për zili a tjetër) nga ajo që iu jepej atyre (muhaxhirëve), madje edhe sikur të kishin vetë nevojë për të, ata iu jepnin përparësi atyre para vetes. Kush është i ruajtur prej lakmisë së vet, të tillët janë të shpëtuar.

10. Edhe ata që kanë ardhur pas tyre e thonë: “Zoti ynë, falna neve dhe vëllezërit tanë, që para nesh u pajisën me besim dhe mos lejo në zemrat tona farë urrejtjeje ndaj atyre që besuan. Zoti ynë Ti je i Butë, Mëshirues i madh!”<sup>377</sup>

11. A nuk e ke ditur, se ata që u bënë hipokritë u thoshin vëllezërve të vet nga Ithtarët e Librit, që nuk kishin besuar: Nëse ju dëboheni, edhe ne do të dalim me ju për çështjen tuaj, ne kurrë nuk do t’i bindemi askujt (t’ju luftojmë ose t’ju nënshtrojmë), e nëse luftoheni prej dikujt, ne gjithqysh do t’iu ndihmojmë. Allahu dëshmon se ata janë gënjeshtarë!

12. Sikur të dëbohen ata (Ithtarët e Librit), nuk do të dilnin me ta

<sup>377</sup> Kur shkoi Pejgamberi në Medinë bëri marrëveshje me fisin Beni Nadir për mossulmim. Pas Luftës së Uhudit, në të cilën patën shumë viktime muslimanët, Kab bin Eshrefi, i pari i fisit shkoi në Mekë dhe me Ebu Sufjanin, prijësin e idhujtarëve lidhi marrëveshje kundër muslimanëve. Kabin e vrau një natë Muhamed bin Mesleme, e fisin e tij e rrethuan muslimanët derisa e detyruan të shpërngulet prej aty; kështu disa shkuan në Sham e disa të tjerë në Hajber. Ajo ishte shpërngulja e parë e tyre. Ndihma e Allahut bëri, që ata të frikësohen, të braktisin fortifikatat, e nga inati, edhe vetë i rrënonin shtëpitë e veta së bashku me muslimanët. Kjo masë ndëshkuese kundër tyre u mor, për shkak se ata kundërshtonin Allahun dhe Pejgamberin a.s. Ishte urdhri i Pejgamberit a.s., por me lejen e Zotit, që të shkatërrohen edhe kopshtet e tyre. Kur disa sahabë filluan t’i presin hurmat e tyre, me qëllim që t’ua shtojnë edhe më shumë pikëllimin, ata i thanë Pejgamberit a.s.: “Ti ishe ai që i ndaloje dëmtimet, e si është puna tashti, që i lejon t’i presin pemët?” Atëherë zbriti ky ajat, që me lejen e Zotit ajo është si masë ndëshkuese kundër të prishurve.

Pasuria e tyre mbeti “fej’un”, pasuri e fituar pa luftë. Kjo u arrit me ndihmën e Zotit e jo me forcën luftarake, prandaj ndarja e saj ka vlerë tjetër fare prej presë së fituar me luftë. Përmenden ata që meritojnë t’iu jepet, e jo të mbetet në duart e pasanikëve e ta ndajnë si të duan.

Pasuria e tillë fituar në atë mënyrë, është pronë e shoqërisë e jo e individëve. Shoqëria e ndan sipas nevojës. Atë pasuri Pejgamberi a.s. ua dha muhaxhirëve, që kishin lëshuar atdheun për hir të rrugës së Zotit, luftonin për atë rrugë dhe ende ishin nëpër shtëpi të vëllezërve të tyre ensarë, vendas të Medinës dhe mbrojtës të besimit, të cilët në konsultime me Pejgamberin hoqën dorë nga ajo pasuri, ndonëse kishin nevojë dhe iu dhanë përparësi emigrantëve. Të lavdëruar janë muhaxhirët e parë, vendasit, ensarët e Medinës dhe ata që erdhën pas tyre dhe ua njohën meritën të parëve, e kush e urren ndonjë nga sahabët e Pejgamberit a.s., ai është edhe më i keq se kufari, e të tillë janë rafidijët.



edhe sikur të luftoheshin, nuk do t'u ndihmojnë atyre, po edhe sikur t'u ndihmonin atyre, ata do të iknin prapa, e ata do të mbesin pa ndihmën e tyre.

13. Ju (besimtarët) në zemrat e tyre (të munafikëve) jeni frikë më e fortë se Allahu (frika nga Allahu). Kjo për shkak se ata janë popull që nuk kuptojnë.

14. Ata të gjithë së bashku nuk kanë guxim t'ju luftojnë, vetëm kur gjenden në ndonjë vend të fortifikuar, ose kur janë pas ndonjë muri. Armiqësia ndërmjet tyre është e ashpër. Mund të mendohet për ta, se janë të bashkuar, e në realitet zemrat e tyre janë të përçara, sepse janë njerëz që nuk logjikojnë.

15. Si shembulli i atyre jo fort moti që përjetuan të keqen e punës së vet, edhe ata kanë një dënim të rëndë.

16. Ata (hipokritët) janë shembull si djalli, kur i thotë njeriut: "Refuzo besimin!", e kur ai ta ketë refuzuar, ai (djalli) tërhiqet e thotë: "Unë tërhiqem prej teje; unë i frikësohem Allahut, Zotit të gjithësisë!"

17. Dhe ashtu ata të dy do të përfundojnë në zjarr përgjithmonë. Ai është ndëshkim i zullumqarëve.

18. O ju që besuat, kini parasysh frikën ndaj Allahut dhe le të shikojë njeriu, se çka ka bërë për nesër, dhe kini frikë Allahun, e s'ka dyshim se Allahu është që e di në detaje atë që punoni!

19. E mos u bëni si ata që e harruan Allahun, e Allahu bëri që ata ta harrojnë vetveten! Të tillët janë ata të prishurit.

20. Nuk janë të barabartë ata të xhenetit dhe ata të xhehenemit. Banuesit e xhenetit janë ata fatbardhë, që ia kanë arritur qëllimit.

21. Sikur Ne ta zbritnim këtë Kuran mbi ndonjë kodër do ta shihje atë të strukur e të çarë prej frikës nga Allahu. Këta janë shembuj, që ua shkoqisim njerëzve, që ata të mendojnë.

22. Ai është Allahu që nuk ka të adhurar tjetër të vërtetë pos Tij, Ai është Njohës i të fshehtës dhe të dukshmes, Ai është i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëbërësi i madh!

23. Ai është Allahu, që nuk ka të adhurar tjetër të vërtetë përveç Tij, Sunduesi i përgjithshëm, i Pastr (prej të metave që i mvishen), Shpëtimtari (që i shpëton njerëzit prej ndëshkimit të padrejtë), Siguruesi (që i siguroi njerëzit me premtimin e vet dhe pejgamberët me mrekulli), Mbikëqyrësi (që mbikëqyr dhe përcjell çdo send), i Plotfuqishmi, Mbizotëruesi, i Madhërihmi. I Lartësuar është Allahu nga çka i shoqërojnë!

24. Ai është Allahu, Krijuesi, Shpikësi, Formësuesi. Të tij janë emrat më të bukur. Atë (Allahun) e madhëron çka ka në qiej e në tokë dhe Ai është Ngadhënyyesi, i Urti!<sup>378</sup>

## 60. SURETUL - MUMTEHINEH

*E zbritur në Medine, pas sures El Ahzabi, ajete: 13*

*Si sure e shpallur në Medine përsbkruan dhe përmbledh çështje, që kanë të bëjnë me dispozitat e shariatit islam, por kryesisht parashtron çështjen e sinqeritetit të plotë në besim dhe qorton lubatshmërinë si rrjedhim i së cilës ishte miqësia e fshehtë e disave me armikun. Idhujtarët ishin ata që i kishin dëbuar besimtarët prej vendlindjes, prandaj besimtarët këshillohen e urdhërohen të ruben nga sulmi eventual i tyre.*

*Të gjitha lidhshmëritë e kësaj bote siç janë: afërsia e gjakut, origjina fisnore, miqësia etj., nuk do të kenë kurrfarë vlere në botën tjetër, nëse besimi nuk është i sinqertë dhe puna e mirë. Besimtarët duhet ta marrin si shembull Ibrahimin dhe ithtarët e tij besimtarë, të cilët u deklaruan se nuk janë me të afërmit dhe me popullin që nuk beson.*

<sup>378</sup> Ibni Ubej ibni Seluli, prijësi i hipokritëve dërgon te fisi Beni Nadir dhe iu thotë të mos pranojnë të largohen prej Medinës, iu premton se ai së bashku me ithtarët e tij hipokritë, sidoqë të jetë gjendja, do të jetë në anën dhe në ndihmën e tyre. Kurani e zbulon gënjeshtërinë e tyre, sepse ata as nuk dolën me ta, e as nuk i ndihmuan. Mandej Kurani i njoftoi besimtarët, se Zoti iu ka shtënë frikën në zemrat e tyre, madje ata duken se janë të bashkuar me jehuditë, por ato janë vetëm fjalë goje. Hipokritët luanin rolin e djallit, i cili pasi e mashtron njeriun, tërhiqet prej tij. Besimtarët porositen të veprojnë e të përgatiten për jetën e ardhshme, të mos i harrojnë këshillat e Zotit, se njerëzit do të ndahen në dy grupe: për në xhenet dhe për në xhehenem. Madhështia e përbajtjes së Kuranit është aq e efektshme, saqë sikur malet të kishin të menduar, ani pse janë aq të mëdha, do të përulëshin dhe do të shqyheshin nga droja prej ndëshkimit të Zotit, e njeriu që ka arsye e mendje, shpeshherë nuk i vështron me vëmendje thëniet e Zotit në Kuran, gjë kjo që është për t'u habitur. Në fund numërohen disa cilësi të të madhit Zot, disa emra të bukur të Tij, të cilët na japin të kuptojmë për madhësinë e Tij. Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures El Hashru. I lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

*Me jobesimtarët që nuk tregojnë ndjenja armiqësore dhe nuk luftojnë kundër muslimanëve mund të bashkëpunohet me ta në lëmin e jetës.*

*Për gratë të cilat shpërnguleshin prej Mekës për në Medine, kinse për pranimin e besimit islam, besimtarët ishin të obliguar të verifikonin qëllimin e vërtetë të shpërnguljes së tyre dhe pastaj të pranajnë zotimin – besën e tyre nën kushte të caktuara.*

*Qubet “Suretul Mumtehineti” – kaptina e sprovës, sepse përmendet nevoja e një sprovimi, verifikimi ndaj grave që ikin prej idhujtarëve në Medine për hir të besimit islam.*

## 60. SURETUL - MUMTEHINEH

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. O ju që besuat, nëse keni dalë (prej vendlindjes) për hir të luftës për rrugën Time, duke kërkuar kënaqësinë Time ndaj jush, mos e zini mik armikun Tim dhe armikun tuaj, duke shprehur ndaj tyre dashuri, kur dihet se ata mohuan të vërtetën që iu erdhi juve. Ata e dëbojnë të dërguarin dhe ju, sepse i besoni Allahut, Zotit tuaj, e ju fshehurazi iu ofroni miqësi, por Unë e di më së miri atë që e keni fshehur dhe atë që e keni publikuar. Ai që punon ashtu nga pala juaj, ai e ka humbur rrugën e drejtë.

2. Nëse ata ia dalin t’ju mundin, ata do të jenë armiq tuaj, do të zgjasin duart e veta dhe gjuhët e veta kundër jush, duke ju përbuzur, sepse ata dëshironin të mos besonit.

3. Në Ditën e Kijametit Allahu gjykon mes jush, e nuk do t’ju bëjnë dobi, as të afërmit tuaj, as fëmijët tuaj. Allahu sheh atë që punoni.

4. Ju e keni shembullin më të mirë tek Ibrahimimi dhe tek ata që ishin me të, kur i thanë popullit të vet: “Ne tërhiqemi prej jush dhe prej asaj që adhuronit, pos Allahut, nuk besojmë tuajën, prandaj ndërmjet nesh e jush është e hapët armiqësia e urrejtja derisa ta besoni vetëm Allahun, Një!” (Nuk e keni shembull) Me përjashtim të fjalës së Ibrahimimit thënë babait të vet: “Unë do të kërkoj falje për ty, po unë nuk kam në dorë asgjë për ty te Allahu!” Zoti ynë, vetëm Ty të jemi mbështetur, vetëm nga Ti jemi të kthyer dhe vetëm te Ti është e ardhmja!

5. Zoti ynë, mos na bëj sprovë në duar të atyre që nuk besuan dhe falna, Zoti ynë, Ti je Ngadhënjyesi, më i Urti.
6. Vërtet, për atë që ka shpresë në Allahun dhe në Ditën e Gjykimit, ju keni shembëlltyrë të mirë tek ata (tek Ibrahimimi dhe besimtarët), e kush i bie prapa, le ta dijë se Allahu është Ai i Panevojshmi, vetvetiu i Lavdëruari.
7. Pritet që Allahu të verë miqësi ndërmjet jush dhe atyre që kishit armiçësi, Allahu është i Plotfuqishëm, Allahu fal mëkatet, është Mëshirues i madh.
8. Allahu nuk ju ndalon të bëni mirë dhe të mbani drejtësi me ata, që nuk ju luftuan për shkak të fesë, e as nuk ju dëbuan prej shtëpive tuaja; Allahu i do ata që e mbajnë drejtësinë.
9. Allahu ua ndalon t'iu afroheni vetëm atyre, që ju luftuan për shkak të fesë, që ju nxorën prej shtëpive tuaja, dhe që ndihmuan dëbimin tuaj; ju ndalon të miqësoheni me ta. Kush miqësohet me ta, të tillët janë dëmtues të vetvetes.<sup>379</sup>
10. O ju që besuat, kur t'ju vijnë besimtarët e shpërngulura (prej Mekes), provoni besnikërinë e tyre, ndonëse Allahu e di më së miri për besimin e tyre; nëse vërtetoni se ato janë besimtare, atëherë mos i

<sup>379</sup> Qortimi që bëhet në fillim të sures për lidhje miqësie me armikun, edhe pse ka synim të përgjithshëm, si shkak ka njëfarë Hatab bin ebi Beltean, i cili shkruan një letër për idhujtarët mekas për t'i njoftuar, se Pejgamberi a.s. po bën përgatitje për çlirimin e Mekës, dhe atë letër ia jep një gruaje që udhëtonte për në Mekë. Pejgamberit a.s. i zbret vahji dhe e njofton për të. Ai e dërgon Aliun, Zubejrin dhe Mikdadin dhe iu thotë: Shkoni deri në Revdatu Hahin - vend jo larg Medinës; aty do të gjeni një grua udhëtare, që me vete ka një letër, merrjani letrën dhe sillmani mua. Ata shkojnë, e gjejnë atë grua dhe i kërkojnë letrën. Ajo një herë nuk pranon se ka letër me vete, e kur ata i kërcënohen dhe me këmbëngulje e kërkojnë letrën, ajo e nxjerr prej bishtalecave të flokëve dhe ua jep. Kthehen te Pejgamberi a.s., e ai e lexon letrën dhe thërret Hatabin e i thotë: “Ç’është kjo Hatabi?” Ai i përgjigjet: “O i Dërguar i Zotit, nuk jam tradhtar i fesë islame, por unë kam qenë në Meke një njeri jo i autoritetshëm si muhaxhirët e tjerë, u frikësova se nuk ka kush t’i mbrojtë të afërmit e mi në rast lufte, prandaj për hir të mbrojtjes së farefisit tim e shkrova letër, e jo nga ndjenjat e tradhtisë!” Omeri kërkoi leje prej Pejgamberit ta dënojë me vdekje, por ai nuk pranoi, duke i thënë se Hatabi është pjesëmarrës i Bedrit...! Ibrahimimi a.s. duhet t’iu shërbejë si shembull besimtarëve në mospranimin e miqësisë, as me të afërmit, nëse ata janë të besimit të gabuar. Nuk mund të merret si shembull Ibrahimimi, për sa i përket lutjes së tij për babain e vet, pse ai pati shpresë, se babai do të kthehet në besim të drejtë; mirëpo kur vërejti se ai edhe më tej mbeti idhujtar, hoqi dorë edhe prej tij. Lidhja e raporteve dhe respekti i ndërsjellë me ata jobesimtarë, që nuk janë në armiçësi me muslimanët është e lejuar në lëmenj të ndryshëm të jetës.

ktheni ato tek jobesimtarët, sepse as ato nuk janë të lejuara për ta, e as ata nuk janë të lejuar për to, e ju jepuni atyre (jobesimtarëve) atë që kanë shpenzuar për to (në emër të kurorëzimit). Ju nuk keni pengesë të martoheni me to, pasi t'ua jepni vlerën e kurorës. Mos i mbani nën kurorë idhujtarët por kërkon (prej idhujtarëve mekas) atë që keni shpenzuar për to, dhe ata le të kërkojnë (prej jush besimtarë) atë që kanë shpenzuar. Këto janë dispozita të Allahut me të cilat Ai gjykon ndërmjet jush; Allahu është më i Dijshmi, më i Urti.

11. Në qoftë se iu humbet diçka (nga shpenzimi) i ndonjë gruaje tuaj që ikën tek idhujtarët, e juve ju vjen rasti t'i luftoni dhe të merrni pre të luftës, atëherë atyre që iu kanë shkuar gratë, jepuni aq sa kanë shpenzuar; e kini frikë Allahun, të cilin ju e besoni!

12. O Pejgamber, kur të vijnë besimtarët që të të japin besën, se: nuk do t'i shoqërojnë asnjë send Allahut; se nuk do të vjedhin; se nuk do të bëjnë kurvëri; se nuk do t'i vrasin fëmijët e tyre; se nuk do të gënjejnë me ndonjë shpifje për fëmijën e huaj që e kanë barrë (nga imoraliteti), që është i tyre; dhe se nuk do të të kundërshtojnë në atë që i urdhëron, atëherë prano zotimin e tyre dhe lute Allahun t'i falë ato, se Allahu është Mëkatfalës dhe Mëshirues.

13. O ju që keni besuar, mos u miqësoni me një popull, që Allahu ka shprehur hidhërim kundër tij, popull që ka humbur shpresën ndaj botës së ardhshme, ashtu si nuk kanë shpresë jobesimtarët prej të vdekurve (që do të ngjallen) në këtë botë, ose në ringjallje (në botën tjetër).<sup>380</sup>

<sup>380</sup> Në marrëveshjen e Hudejbisë ndërmjet Pejgamberit a.s. dhe idhujtarëve ka qenë e përfshirë pika: kush shkon prej muslimanëve në Mekë, idhujtarët mekas nuk ishin të obliguar ta kthejnë atë, e kush ju vjen muslimanëve nga banorët e Mekës, këta ishin të obliguar ta kthejnë. Erdhi Umi Kulsum binti Ukbete bin Mui si emigrante e shpërngulur te Pejgamberi, e pas saj erdhën ta kërkojnë dy vëllezërit e saj Amari dhe Velidi. I thanë Pejgamberit t'ua kthejë sipas pikës që përmbante marrëveshja, e Pejgamberi a.s. iu tha se ai kusht ka qenë për burra e jo për gra. Ky rast është shkas i zbritjes së ajetit në fjalë, e muslimanët nuk janë të obliguar t'i kthejnë gratë e shpërngulura te jobesimtarët, pasi të vërtetojnë se ato janë të sinqerta në besim. Besimtarja nuk është hallall për idhujtarin e as idhujtari nuk është hallall për besimtarën, prandaj ato nuk kthehen. Muslimanët mund të martohen me to pasi ta kryejnë kohën e caktuar për pritje, e vlerën e kurorës t'ua kthejnë idhujtarëve, por edhe idhujtarët janë të obliguar t'ua kthejnë vlerën e kurorës grave të ikura prej muslimanëve e të shkuara tek ata. Nëse ndonjë grua shkon tek idhujtarët, dhe ata nuk i kthejnë vlerën e kurorës; muslimanët, kur t'iu vijë radha të paguajnë për gratë e idhujtarëve ua ndalin vlerën e kurorës së asaj gruaje dhe ia japin burrit të saj.

## 61. SURETUS - SAFF

*E zbritur në Medine, pas sures Et Tegabun, ajete: 14*

*Përveç çështjeve të sheriatit islam kjo sure shtron çështjen e luftës kundër armiqve të Zotit, të luftës për hir të forcimit të fesë që shpalli Ai, dhe të lartësimin të fjalës së Tij.*

*Lavdëron besimtarët e rreshtuar si mur graniti për hir të ngritjes së simbolit të së vërtetës së shpallur nga i Madhëruari.*

*I bën një vështrim qëndrimin kokëfortë të jehudëve kundër mësimëve të Musait dhe të Isait a.s.*

*Vërteton se është ligj i Zotit ta ndihmojë të vërtetën dhe vë në tallje atë që përpiqet t'i kundërshtojë, e si shembull sjell atë qyqarin, që me frymën e gojës së vet mundohet ta shuajë dritën e diellit.*

*Në fund i thërret besimtarët, që ta ndihmojnë rrugën e fesë që caktoi Zoti, ashtu si e ndihmuan edhe havarijunët Isain.*

*Qubet: "Suretus Saffi" - kaptina e rreshtave, sepse flet për rreshtat e fortë të besimtarëve në luftë kundër armikut.*

## 61. SURETUS - SAFF

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Allahun e madhëroi çka ka në qiej dhe çka ka në tokë, e Ai është Mbizotëruesi, më i Urti.
2. O ju që besuat, pse po thoni atë që nuk e punoni?
3. Tek Allahu është shumë e urrejtur ta thoni atë që nuk e punoni!
4. Allahu i do ata që luftojnë në rrugën e Tij, të rreshtuar si të jenë ndërtesë e fortifikuar.
5. Dhe (rikujto) kur Musai i tha popullit të vet: "O popull imi, pse më shqetësoni kur e dini, se me të vërtetë në jam i Dërguar i Allahut te

---

Kur Pejgamberi çliroi Mekën vijnë edhe gratë të zotohen para tij për sinqeritetin e tyre në besim. Pejgamberi a.s. kërkoi prej tyre të largohen prej zakoneve të kohës së injorancës dhe ua numëron disa kushte, ashtu si urdhëron Kurani. Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures El Mumtehinetu. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

ju!” E kur ata u shmangën (nga e vërteta), Allahu i largoi zemrat e tyre, pse Allahu nuk e vë në rrugë të drejtë popullin e prishur.

6. Dhe kur Isai, biri i Merjemes tha: “O Beni Israilë, unë jam i Dërguar i Allahut te ju, jam vërtetues i Tevratit, që ishte para meje dhe jam përgëzues për një të dërguar, që do të vijë pas meje emri i të cilit është Ahmed!” E kur ai iu erdhi atyre me argumente të qarta, ata thanë: “Kjo është magji e hapët”.

7. E kush është më mizor, se ai që për Allahun shpif gënjeshtren, kur ai thirret për në fenë islame; po Allahu nuk i ofron udhëzimin për në rrugën e drejtë popullit zullumqar.

8. Ata duan ta shuajnë dritën e Allahut me gojët e tyre, po Allahu e plotëson (e përhap) dritën e vet, edhe pse e urrejnë jobesimtarët.

9. Ai (Allahu) është që e dërgoi të dërguarin e vet me udhëzim të qartë e fe të vërtetë për ta bërë mbizotërues mbi të gjitha fetë, edhe pse idhujtarët e urrejnë.<sup>381</sup>

10. O ju që keni besuar, a t’ju tregoj për një tregti të bujshme, që ju shpëton prej një dënimi të dhembshëm:

11. T’i besoni Allahut dhe të Dërguarit të Tij, të luftoni në rrugën

<sup>381</sup> Allahun e madhëron dhe e lartëson me atë gjuhën e vet çdo qenie e send në një ky e tokë si: engjëjt, njerëzit, bimët, trupat e ngurtë etj. Gjëja më e përbuzur tek Allahu është mospërputhja e fjalëve me vepra. Si duket kjo është një vërejtje e madhe ndaj besimtarëve, të cilët thoshin se do të dëshironin të dinin se cila vepër është më e dashura tek Allahu dhe për atë vepër do ta flijonin edhe pasurinë edhe shpirtin. Kur u ftuan në luftë kundër armikut të Zotit dhe të tyre, disa nuk e pëlqyen luftën, prandaj iu bëhet ky qortim. Por nuk duhet kuptuar, se ky qortim ka pasur të bëjë vetëm me ta; ky është parim islam, sipas të cilit njeriu është i obliguar ta zbatojë premtimin, ta realizojë atë që flet. Pejgamberi a.s. ka thënë: “Simptomat e munafikut janë tri: kur premtim të thyen premtimin, kur flet diçka gënjen dhe kur i besohet diçka, bën hile!” Populli i Musait e shqetësonte duke e shpifur: është i sëmurë prej bruhut, shko ti e lufto me Zotin tënd, kurse ne po rrimë këtu, bëna një zot si viçi i atyre që e adhuronin, e përgatitën një grua që i shpifi për amoralitet. Një popull i tillë nuk e meritoi ndihmën e Zotit për udhëzim në rrugë të drejtë. Isai nuk e thërret atë popull: “O populli im”, sikurse e thirri Musai, sepse Isai nuk ishte i origjinës së tyre, nuk kishte babë nga ata, prandaj i thërret: “O Beni Israilë”. Ai iu thotë, se jam i Dërguar i Zotit, i besoj librat e mëparshëm dhe ju sjell një lajm të gëzueshëm, se pas meje do të vijë një pejgamber Ahmed - falënderues dhe mirënjohës i madh ndaj Zotit. Por kur iu solli argumente e mrekulli, ata i thanë se këto janë magji. I thanë Isait - sipas mendimit të shumicës së interpretuesve të Kuranit, e ka mendime se i thanë Muhamedit. Allahu përmes të dërguarit të vet e thërret njeriun në fenë e drejtë, në fenë islame, e ai i konsideron gënjeshtër e magji argumentet e Allahut, dhe përpiket ta fikë dritën e Allahut, Kuranin, duke i quajtur magji; mirëpo Allahu e ngriti lart dritën e vet mbi të gjitha besimet e tjera të kota, e komplettoi dhe përsosi, edhe pse e urrejtën mohuesit, që konsiderohen njerëzit më mizorë.

e Allahut me pasurinë tuaj dhe veten tuaj, e kjo është shumë më e dobishme për ju, nëse jeni që e dini.

12. Ai (Allahu) ua falë mëkatet tuaja, ju shpie në xhenete nëpër të cilët rrjedhin lumenj dhe në pallate të bukura në xhenetet e amshueshme, e këto janë ai sukcesi më i madh.

13. Edhe të tjera që ju i dëshironi, ndihmë prej Allahut dhe fitore e afërt, e pra, përgëzoji besimtarët!

14. O ju që besuat, bëhuni ndihmëtarë të Allahut, si Isai, biri i Merjemes, që havarijunëve (besimtarëve të vet të sinqertë) iu pat thënë: “Kush është ndihmëtar imi për në rrugën e Allahut?” Havarijunët i thanë: “Ne jemi ndihmëtarë të rrugës së Allahut!” E një grup prej Beni Israilëve besoi, e një grup refuzoi, e Ne ata që besuan i përkrahëm kundër armikut të tyre dhe ashtu u bënë ngadhënjyes.<sup>382</sup>

## 62. SURETUL - XHUMUAH

*E zbritur në Medine, pas sures Saff, ajete: 11*

*Edhe kjo sure i është shpallur Mubamedit a.s. në Medine dhe rreh çështje të shariatit islam, e trajton sidomos çështjen e namazit të xhumasë.*

*Në fillim i bëhet një vështrim dërgimit të Pejgamberit, si vulë e të gjithë pejgamberëve, dërgimit të Mubamedit a.s., birit tëAbdullahut, me të cilin Zoti i Madhëruar i shpëtoi njerëzit prej errësirave të idhujtarisë dhe e nderoi mbarë njerëzimin e botës. Menjëherë pas një hyrjeje të shkurtër flitet për jehuditë, të cilët u obliguan me dispozitat e Tevratit, por ata i refuzuan mësimet dhe Tevratin e hodhën pas shpine, kështu që i përngjajnë gomarit*

<sup>382</sup> Zoti i Madhëruar i njofton besimtarët për fitimin më të madh, të cilin do ta arrijnë, nëse vazhdojnë të jenë besimtarë të denjë e të sinqertë, dhe nëse do të luftojnë me mall e shpirt për rrugën e Zotit. Lufta është tri llojesh: luftë me veten dhe eposhin e vet, luftë ndërmjet vetes dhe krijesave të tjera, duke iu shmangur lakmisë e duke u sjellur butë e mëshirshëm ndaj të tjerëve; dhe luftë për ta ndihmuar të vërtetën e shpallur prej Zotit. Havarijunët ishin më të zgjedhurit, të cilët i besuan Isait dhe e ndihmuan, por Beni Israilët u ndanë në dy grupe; disa e besuan, kurse të tjerët nuk e besuan, e Allahu i ndihmoi besimtarët dhe i mundën me fakte dhe luftë kundërshtarët, që ishin jehudi. Zoti i ndihmon gjithnjë besimtarët kundër atyre që shtrembërojnë besimin dhe mbesin jashtë rrugës së vërtetë. Me ndihmën e Zotit, mori fund përkthimi dhe komentimi i sures Es Saffu. I lavdëruar prej çdo kujt është Allahu i Madhëruar!



*që bart një thesar të madh me libra, por nuk përfiton tjetër, pos lodhjes e mundimit.*

*Qubet: "Suretul Xhumuati" – sepse besimtarët porositen të braktisin të gjitha punët e tjera kur thërret ezani i xhumasë, të shkojnë në namaz, e të mos i preokupojë ndonjë tregti a punë tjetër.*

## 62. SURETUL - XHUMUAH

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Çka ka në qiej dhe çka ka në tokë bën tesbih Allahun, Sunduesin, të Pastrin nga çdo e metë, të Fuqishmin e të Urtin.
2. Ai është që arabëve të pashkolluar iu dërgoi Pejgamberin nga mesi i tyre, që t'ua lexojë ajetet e Tij, t'i pastrojë ata, t'ua mësojë librin dhe sheriatin, edhe pse më parë ata ishin në një humbje të dukshme.
3. (U dërgoi) edhe të tjerëve, që nuk i arritën ata, Ai është Ngadhënjyesi, më i Urti.
4. Kjo është mirësi e Allahut, që ia jep atij që do, e Allahu është i zoti i dhuntisë së përsosur.
5. Shembulli i atyre që janë obliguar me Tevrat, dhe nuk e zbatojnë atë është si shembulli i ndonjë gomari që bart libra. Shembull i keq është shembulli i popullit, që i përgënjeshtroi ajetet e Allahut, e Allahu nuk udhëzon në rrugë të drejtë popullin jobesimtar.
6. Thuaj: "O ju që i përmbaheni jehudizmit, nëse pretendoni se jeni më të afërmit e Allahut e jo njerëzit e tjerë, atëherë kërkojeni vdekjen, po qe se jeni të sinqertë (në atë që thoni)".
7. Po, ata nuk e dëshirojnë kurrë atë, për shkak të asaj që punuan me duart e veta, e Allahu e di shumë mirë se kush janë mizorët.
8. Thuaj: "S'ka dyshim, se vdekja prej së cilës po ikni ka për t'ju zënë, e mandej do të silleni tek Ai, që e di të padukshmen dhe të dukshmen, dhe atëherë Ai do t'ju njoftojë me atë që keni punuar".<sup>383</sup>

<sup>383</sup> Tesbihi i çdo gjëje, që është në qiej e në tokë, këtu në këtë sure është shprehur me trajtat e foljes së kohës së tashme e të ardhshme, që jep të kuptohet, se madhërimi ndaj Zotit është i pandërprerë.

Para shpalljes islame të fundit ndër arabët mbretëronte gjendja e analfabetizmit, prandaj arabët quheshin ummijinë-analfabetë. Zoti i nderoi arabët, kur nga mesi i tyre dërgoi

9. O ju që besuat, kur bëhet thirrja për namaz ditën e xhumasë ecni shpejt për aty, ku përmendet Allahu (dëgjojeni hutben, faleni namazin), e lini shitblerjen, kjo është shumë më e dobishme për ju, nëse jeni që e dini.

10. E kur të kryhet namazi, atëherë shpërndahuni në tokë dhe kërkoni begatitë e Allahut, por edhe përmendeni shpeshherë Allahun, në mënyrë që të gjeni shpëtim.

11. Po, kur ata shohin ndonjë tregti ose ndonjë aheng mësyhen atje, kurse ty të lënë në këmbë. Thuaju: “Ajo që është tek Allahu është shumë më e mirë, se dëfrimi dhe tregtia, e Allahu është Furnizuesi më i mirë!”<sup>384</sup>

---

Pejgamberin, që t’ua lexonte Kuranin, t’i pastronte prej ndytësisë idhujtare, ua mësonte çështjet e fesë - shariatit islam. Dërgimi i Pejgamberit a.s., mësimet dhe pastërtinë që solli ai iu shërbejnë edhe të tjerëve që do të vijnë pas tyre e deri në Kijamet. Jehuditë, të cilët e patën librin e Allahut, Tevratin, që e lexuan dhe e ditën çka përmbante ai lidhur me ardhjen e Muhamedit a.s. pejgamber, nuk iu përmbajtën, prandaj nuk patën kurrfarë dobie prej leximit të tij, ashtu si gomari që nuk ka kurrfarë dobie prej barrës së librave mban. Kështu aludohet për të gjithë ata që nuk i përmbahen dispozitave të librit të shpallur. Jehuditë pretendonin, se ishin populli më i afërt dhe më i dashur i Zotit, prandaj do të ishte arsyeshme, që ata ta dëshironin më së fortë vdekjen, sepse ajo do t’iu mundësonte shkuarjen sa më shpejt tek i afërmi e i dashuri. Mirëpo, duke e ditur gabimin e tyre, që bënë kundër Muhamedit a.s., të cilin nuk e pranuan, ndonëse ishin të paralajmëruar edhe në Tevrat, nuk donin të vdisnin fare, por asaj nuk mund t’i ikin, e as nuk mund t’i ikin përgjegjësisë para Zotit.

<sup>384</sup> E premtja është dita e xhumasë, dita e tubimit të muslimanëve për namaz. Kjo ditë më përpara quhej “jevmul arubeti” - dita e mëshirës. Dy rekate farz të namazit të xhumasë janë obligim për besimtarët në bazë të ketij teksti kuranor. Namazin e parë të xhumasë Pejgamberi a.s. e fali kur shkoi në Medinë, ku qëndroi disa ditë në Kuba dhe prej andej hyri në Medinë ditën e xhumasë dhe e fali xhumanë për herë të parë në shtëpinë e Salim bin Avfi-t.

Kur thërret ezani për namazin e xhumasë muslimanët duhet t’i lënë të gjitha punët e tjera e të shkojnë në namaz, por jo duke u ngutur e ngarendur me këmbë (fizikisht), por me qëllim e zemër (shpirtërisht). Ezani i përmendur këtu nënkupton ezanin, që thirret kur imami është në hutbe, e jo ai që thirret më herët, sepse në kohën e Pejgamberit a.s. ka qenë thirrur vetëm një ezan, kurse në kohën e Osmanit, halifit të tretë, kur zgjerohet qyteti i Medinës dhe muslimanët nuk dinin kohën e saktë të xhumasë, thirrej edhe një ezan pak më herët. Në një ditë xhumaje, kur Pejgamberi ishte në hutbe duke e këshilluar xhematin vjen një karvan devesh prej Shamit me ushqim e me gjëra të tjera të nevojshme për medinasit. Zakonisht kur vinte ndonjë karvan i tillë përcillej me daulle për të lajmëruar banorët, por edhe si lojë e dëfrim. Kështu, njerëzit e lëshuan dëgjimin e hutbes, duke menduar se e kanë kryer detyrën, pse namazi falej para hutbes dhe shkojnë tek ajo tregti e tek ajo daulle, e mbesin duke dëgjuar nja dymbëdhjetë veta ose pak më shumë. Për këtë arsye shpallet ky ajet dhe iu tërhiqet vërejtja, se furnizuesi më i mirë është Zoti, edhe pse furnizoheshin me anën e atyre karvaneve.

## 63. SURETUL - MUNAFIKUN

*E zbritur në Medinë, pas sures El Haxhxhu, ajete: 11*

*Kjo sure e shpallur në Medinë shtron çështje të sberiatit islam, por më shumë i kushton kujdes çështjes së hipokritëve, të cilët të mbështetur në dyfytirësinë e tyre, të deklaruar me gojë si muslimanë, kurse me zemër e me shpirt armiq të përbetuar të Fesë Islame, ishin më të rrezikshëm se mosbesimtarët e hapët, sepse me atë kamuflim arrinin t'i dëmtonin muslimanët më shumë, se ç'mund të arrinin jobesimtarët e hapët.*

*Në këtë kaptinë zbulohen qëllimet dhe përgojimet e rënda të hipokritëve kundër vetë Pejgamberit a.s. pas luftës me Beni Mustalikët.*

*Muslimanët këshillohen të mos angazhohen tepër me të mirat e kësaj jete e të lënë pas dore obligimet ndaj Allahut, të japin për rrugën e Tij para se të kalojë koha e pastaj të dëshpërohen.*

*Qubet: "Suretul Munafikun" - kaptina e hipokritëve, sepse kohë pas kohë përsbkruhen veset e tyre të shëmtuara.*

## 63. SURETUL - MUNAFIKUN

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Kur të erdhën ty hipokritët, të thanë: "Ne dëshmojmë se vërtet ti je i Dërguar i Allahut!" E Allahu e di, se ti je i Dërguari i Tij, por Allahu dëshmon se hipokritët janë gënjeshtarë (kur thonë ashtu).
2. Ata betimin e tyre e bëjnë për t'u mbrojtur, prandaj ata penguan nga rruga e Allahut. Veprimi që bënë ata është shumë i keq.
3. Sepse ata besuan (me gojë) e pastaj mohuan, prandaj zemrat e tyre u mbyllën dhe ata nuk kuptojnë.

---

Namazi i xhumasë është obligim për të gjithë besimtarët, pa marrë parasysh disa kushte që janë parashtruar më vonë.

Dita e xhumasë është ditë e tubimit më të madh gjatë javës në një namaz, që e falin së bashku, e nuk është ditë e ndejes, prandaj thuhet gjallëroni pasi të kryhet namazi. Rreth ditës së lavdishme të xhumasë, namazit të saj etj., ekzistojnë shumë hadithe në përmbledhjet e muhadithinëve.

Më ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures El Xhumuatu. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

4. E kur t'i shohësh ata trupat e tyre të mahnisin, e kur të flasin fjalës së tyre i vë veshin. Po ata janë si trungjet e zgavruar e të mbështetur, e çdo zë e mendojnë se është kundër tyre. Ata janë armiq, pra ruaju prej tyre! Allahu i vraftë, si shmangen nga e vërteta!
5. E kur iu thuhet: “Ejani tek i Dërguari i Allahut që ai të kërkojë prej Tij falje për ju”, ata tundin kokat e tyre dhe i sheh se si ta kthejnë shpinën, duke e mbajtur veten të madh.
6. Sa u përket atyre është krejt njësoj: si kërkove për ta falje, si nuk kërkove për ta falje (nga Zoti), sepse Allahu kurrsesi nuk do t'i falë, dhe është e sigurt se Allahu nuk ia ofron udhëzimin popullit arrogant.
7. Ata janë që iu thonë (vendasve të Medines): “Mos iu jepni atyre që janë me të Dërguarin e Allahut (muhaxhirëve), ashtu që të shpërndahen! Po, të Allahut janë pasuritë (depot) e qiejve e të tokës, por hipokritët nuk janë duke kuptuar”.
8. Ata thonë: “Nëse do të kthehemi (prej luftës me Beni Mustalikët) në Medine, ai më i forti patjetër prej aty ka për ta përzënë atë më të dobëtin!” (ashtu thanë) Ndërsa e tërë krenaria i takon Allahut, të Dërguarit të Tij dhe besimtarëve, por hipokritët këtë nuk e dinë.<sup>385</sup>

<sup>385</sup> Hipokritët i thoshin Pejgamberit, se e pranojnë që je i Dërguari i Allahut. Këtë e thoshin vetëm me gojë sa për t'i mashtruar besimtarët, kinsë edhe ata ishin muslimanë, dhe ashtu e mbronin veten dhe pasurinë e tyre me betime të rrejtshme, por Zoti i Madhëruar iu tha, se nuk ka nevojë për ju të dëshmoni, se Muhamedi është Pejgamber, njafton që Zoti vetë ka dëshmuar për këtë dhe dëshmon për munafikët, se janë duke gënjyer.

Disa hipokritë ishin të pashëm, të zhvilluar fizikisht, madje edhe oratorë të mirë që ta kishte ënda t'i shikoje, por ishin aq të dobët shpirtërisht, saqë çdo ngjarje e mendonin se ishte kundër tyre; pra, ishin si trungje të prishur e të mbështetur për muri.

Disa besimtarë që ishin të afërt me ta nga gjaku hipokritëve iu thoshin: “Shkoni te Pejgamberi e kërkoni prej tij, që t'i lutet Zotit për ju dhe ejani në rrugë; mirëpo ata sillnin kokat në shenjë mohimi e fodullëku dhe ktheheshin. Por zemrat e tyre ishin të ngurosurat, prandaj edhe sikur të lutej Pejgamberi për ta, ata nuk do të mund të vinin në rrugën e drejtë, meqë zemërprishurit nuk i fal Allahu.

Një farë Abdullah ibni Ubej ibn Seluli, udhëheqës i hipokritëve iu thoshte ensarëve -vendasve të Medinës mos i ndihmoni muhaxhirët, që janë pranë Muhamedit a.s., në mënyrë që të largohen prej tij e ai të mbetet vetë. Kah kthehen prej luftës me Beni Mustalikët afër një uji, ngatërrohet një ensar me një muhaxhir, zgjohet ndjenja e urrejtjes etnike dhe gati ngatërrohet e tërë ushtria e Muhamedit a.s., por ai me aftësinë e vet humane arrin shpejt ta shuajë atë grindje. Ibni Seluli e shfrytëzon rastin dhe iu thotë të vetëve, a shihni çka bëjnë këta, është e vërtetë fjala e të parëve: “Nëse e ushqen mirë qenin, ai të han ty”. Me këtë aludon për muhaxhirët, e mandej thotë: “Sa të kthehemi në Medinë, se krenari - mendon për veten - ka për ta përzënë të dobëtin -mendon për

9. O ju që besuat, as pasuria juaj, e as fëmijët tuaj të mos iu shmangin prej adhurimit të Allahut, e kush bën ashtu të tillët janë mu ata të humburit.

10. Dhe jepni nga ajo që Ne iu kemi dhënë juve, para se ndonjërit prej jush t'i vijë vdekja, e atëherë të thotë: "O Zoti im, përse nuk më shtyve edhe pak afatin (e vdekjes), që të jepja lëmoshë e të bëhesha prej të mirëve!"

11. Po, Allahu kurrsesi askënd nuk e shtyn për më vonë, kur atij t'i vijë afati i vet. Allahu hollësisht është i Njohur me atë që ju punoni.<sup>386</sup>

#### 64. SURETUT - TEGABUN

*E zbritur në Medine, pas sures Et Tahrîm, ajete: 18*

*Edhe pse kjo sure është shpallur në Medine, dhe natyrisht suret e shpallura aty shqyrtojnë më tepër çështjet e sberiatit islam, në këtë sure mbretëron një farë atmosfere, si në suret e Shpallura në Mekë, në të cilat më tepër shtrohen çështjet e bazave të besimit islam.*

*Pasi i bëhet një vështrim madhërisë së Fuqiplotit parashtrohet pozita e njeriut, që e beson Zotin dhe e atij që e mohon atë, dhe sillen disa shembuj të popujve e të peygamberëve që kanë qenë më herët.*

*Bëhet betimi se ringjallja është gjë e vërtetë e pamohueshme, e pranuan apo nuk e pranuan idhujtarët.*

---

Pejgamberin a.s.". Thënien e tij e dëgjojnë muslimanët dhe i tregojnë Pejgamberit. I biri i Ibni Selulit ishte një musliman shumë i sinqertë, i cili kur dëgjon se çka ka thënë i ati i tij, me shpatë të hapur zë pritë në dyert e Medinës. Andej kalojnë njerëzit, por kur vjen babai i tij ai i thotë: "Pasha Allahun kurrë nuk ke për të hyrë në Medinë, derisa të mos thuash: "I Dërguari i Allahut është ai më krenari", e ti për vete të thuash: "Unë jam më i dobëti". Ai tha ashtu si e urdhëroi i biri. Djali shkoi te Pejgamberi e i tha: "O i Dërguari i Zotit, kam dëgjuar se do ta vrasësh babain tim. Nëse ke vendosur ashtu, më thuaj mua se unë ta sjell kokën e tij". Pejgamberi i tha: "Jo, do të sillemi butë e mirë me të derisa të jetë me ne". E ky ishte shkak i shpallies së kësaj sureje.

<sup>386</sup> Megjithatë kërkesa që në momentin e vdekjes njeriu të kthehet edhe një herë në këtë jetë për të punuar punë të mira, është praktikë e atyre që nuk besuan, ka gjasa që edhe ata që nuk e dhanë zeqatin, nuk e bënë haxhin dhe nuk i zbatuan detyrimet do ta dëshironin një gjë të tillë. Allahu a'ëlemu!

Me ndihmën e Zotit përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures El Munafikun. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

*Qubet: "Suretu Et Tegabun", - që është një nga emrat e Ditës së Gjykimit dhe e ka domethënien: mashtrimi, të mashtruarit, të dështuarit.*

## 64. SURETUT - TEGABUN

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Vetëm Allahut i shprehin madhërinë e lartësimin çka ka në qiej dhe çka ka në tokë, dhe se vetëm i Tij është i tërë pushteti dhe vetëm Atij i takon falënderimi, e Ai është i Gjithëfuqishëm për çdo send.
2. Ai është, që ju krijoi juve, e nga ju ka mohues dhe ka besimtarë. Allahu e sheh shumë mirë atë që punoni.
3. Ai krijoi qiejt dhe tokën me urtësi të përsosur dhe Ai juve iu dha formën, e formën tuaj e bëri të bukur dhe vetëm tek Ai është e ardhmja.
4. Ai e di ç'ka në qiej e në tokë, e di atë që fshihni dhe atë që e shfaqni haptazi, sepse Allahu di edhe atë që mbajnë në zemrat.
5. A nuk ju erdhi lajmi i atyre, që ishin më parë e nuk besuan, ndaj edhe e përjetuan barrën e rëndë të punës së vet, dhe ata kanë një dënim të idhët.
6. Atë (dënim e marrin) për shkak se atyre iu vinin të dërguarit e vet me argumente të qarta, e ata thoshin: "A njeriu i thjeshtë do të na udhëzojë neve?" Dhe ashtu nuk besuan dhe u zbrapsën, po Allahu nuk ka nevojë për ta; Allahu është i Begatshëm, i Lavdishëm.
7. Ata që nuk besuan, menduan se kurrsesi nuk do të ringjallen. Thuaj: "Po, për Zotin tim, patjetër do të ringjalleni dhe do të njiheni me atë që keni punuar, e ajo për Allahun është e lehtë!"
8. Atëherë pra, besojeni Allahun, të Dërguarin e Tij dhe dritën që e zbritëm Ne. Allahu është i Njohur për atë që veproni.
9. Ditën e Kijametit, kur Ai ju tubon juve, ajo është Ditë e Mashtrimit (Ditën e Kijametit do të duket se kush është mashtruar). Kush beson Allahun dhe bën vepra të mira, Ai ia shlyen të këqijat e tij dhe atë e fut në xhenete, nëpër të cilët rrjedhin lumenj; aty do të jenë përgjithmonë, e ai është shpëtimi i madh.
10. E ata që nuk besuan dhe përgënjeshtroan argumentet Tona, të

tillët janë banorë të zjarrit; aty do të jenë përgjithmonë, e ai është përfundim i keq.<sup>387</sup>

11. Çfarëdo e keqe që ndodh (godet), nuk mund të jetë ndryshe, vetëm sipas caktimit të Allahut, e kush i beson Allahut, Ai ia udhëzon zemrën e tij; Allahu është i Gjithëdijshëm për çdo send.

12. Pra, respektojeni Allahun dhe respektojeni të Dërguarin, po nëse nuk respektoni, atëherë detyrë e të dërguarit tonë është vetëm kumtimi i qartë.

13. Allahu është Ai, që pos Tij nuk ka të adhuroar të vërtetë, prandaj vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët.

14. O ju që besuat, vërtet disa nga bashkëshortet tuaja dhe nga fëmijët tuaj janë armiq tuaj, prandaj kini kujdes ndaj tyre, e nëse nuk merrni masa, nuk ua vini veshin dhe i falni, ta dini se edhe Allahu është Mëkatfalës, Mëshirues i madh.

15. S'ka dyshim, se pasuria juaj dhe fëmijët tuaj janë vetëm sprovë, ndërsa ajo që është tek Allahu është shpërblim i madh.

16. Prandaj, sa të keni mundësi ruajuni prej dënimit të Allahut, dëgjoni, respektoni dhe jepni për të mirën tuaj, e kush i ruhet lakmisë së vetvetes, të tillët janë të shpëtuarit.

17. Nëse Allahut i huazoni diçka të mirë Ai juve ua shumëfishon atë dhe ju fal; Allahu është shumë Mirënjohës, shumë i Butë.

18. Është i Gjithëdijshmi i të fshehtës e i të dukshmes, është Ngadhënjyesi, i Urti.<sup>388</sup>

<sup>387</sup> Allahu i Plotfuqishëm, të cilit i lutet çdo qenie dhe gjësend është Ai, që e krijoi njeriun dhe i dha formën më të bukur. Nëse thuhet se ndonjë njeri nuk është i bukur, ajo ka të bëjë me krahasimin e tij me dikë që është më i bukur, por në realitet edhe ai është më i bukur i krijesave të tjera. Me gjithë faktin se Zoti e krijoi njeriun të bukur shumica e njerëzve janë jomirënjohës e mohues, seç janë besimtarë; prandaj edhe në ajetin në fjalë përmenden më parë jobesimtarët. Dija e Allahut përfshin çdo send, edhe atë që njeriu e fsheh, por edhe atë që e ka në zemër.

Besimi në ringjallje është shumë me rëndësi, prandaj urdhërohet Pejgamberi a.s., që të betohet për vërtetësinë e saj, në mënyrë që njerëzit ta besojnë Zotin, Pejgamberin, Kuranin, sepse për çdo vepër, e vogël qoftë ose e madhe, njerëzit do të njihen për të në Ditën e Kijametit.

Tegabun është një nga emrat e Ditës së Kijametit, nga vetë përbërja e këtij infinitivi kuptohet një farë ndërsjelle mes njerëzve, si në marrëdhënie, në shitblerje etj., njëri fiton e tjetri humb, njëri mashtrohet e tjetri jo. Këtu është fjala, se në Ditën e Gjykimit do të dalë në shesh, se kush është mashtruar, kuptohet ai që e shiti Ahiretin e përjetshëm për pak kohë të kësaj dynjaje.

<sup>388</sup> Disa besimtarë në Meke nuk arritën të shpërngulen me kohë në Medinë, për shkak

## 65. SURETUT - TALAKË

*E zbritur në Medine, pas sures Insan, ajete: 12*

*Kjo sure e shpallur në Medinë shtron disa çështje të sberiatit si:*

- mënyra e lëshimit të gruas sipas rregullit më të përshtatshëm;
- lëshimi i gruas, ndonëse e lejuar nga Allahu, është një prej punëve të lejuara, por më e përbuzura;
- lëshimi duhet të bëhet kur gruaja është në kohën e pastërtisë së saj;
- afatit të caktuar për pritje duhet përmbajtur saktësisht,
- llojet e afatit për pritje.

*Qubet: "Suretu Et Talak" - kaptina e shkurorezimit.*

## 65. SURETUT - TALAKË

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. O ti peygamber, kur t'i lëshoni gratë, lëshoni ato në vigjilje të fillimit të pritjes së tyre (në kohën e pastërtisë së tyre) dhe kohën e pritjes mbajeni mend mirë, e kini frikë Allahut, Zotit tuaj, dhe mos i nxirrni ato prej shtëpive të tyre, e edhe ato të mos dalin ndryshe vetëm nëse bëjnë ndonjë vepër të keqe të vërtetuar. Këto janë dispozitat e Allahut, e kush del jashtë dispozitave të Allahut, ai e ka dëmtuar vetveten. Ti nuk e di, Allahu pas asaj mund të të japë diçka rishtazi.

2. E kur t'i afrohen ato mbarimit të afatit të tyre, atëherë ose mbani (i

---

të grave e fëmijëve të vet, por kur erdhën më vonë i panë ata që ishin shpërngulur më herët, se si ishin pajisur me njohuri e dashuri të fesë, prandaj u demoralizuan dhe gati sa nuk i lëshuan gratë, dhe sa nuk i përzunë fëmijët. Kurani iu tha t'ua falin gabimin, se edhe Allahu fal shumë, por duhet ditur se çdo gjë e kësaj jete është një lloj sprove, prandaj nuk duhet mashtruar pas saj e të lihet adhurimi ndaj Allahut.

Zoti urdhëron të përiqemi e të angazhohemi me adhurim ndaj Tij, aq sa kemi mundësi, e të mos e ngarkojmë veten me çka nuk kemi mundësi. Kjo ka të bëjë me veprat e mira, por kur është fjala për punët që janë të ndaluara, kemi hadithin e Pejgamberit a.s.: "Kur t'ju urdhëroj për diçka, kryejeni sa të mundeni, e kur t'ju ndaloj nga diçka, largohuni krejtësisht prej saj!" (shejhajn) Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures Tegabun. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!



ktheni në jetën bashkëshortore) si duhet, ose ndahuni prej tyre si është e udhës, e këtë do ta dëshmojnë dy dëshmitarë të drejtë nga mesi juaj dhe dëshminë zbatoheni për hir të Allahut. Kështu këshillohet ai që i beson Allahut dhe Ditës së Fundit, e kush iu përmbahet dispozitave të Allahut, atij Ai i hap rrugë,

3. dhe e furnizon atë prej nga nuk e kujton fare. Kush i mbështetet Allahut, Ai i mjafton atij, Allahu realizon dëshirën e vet dhe Allahu çdo gjëje ia ka caktuar kohën (afatin).

4. E ato nga gratë tuaja, të cilave iu është ndërprerë cikli mujor (menstruacioni); nëse nuk e keni ditur koha e pritjes së tyre është tre muaj, e ashtu edhe ato që ende nuk kanë pasur menstruacione. Ndërkaq për shtatzënat afati i pritjes së tyre është derisa të lindin. E kush i frikësohet Allahut, Ai atij ia lehtëson punën.

5. Ky është vendim i Allahut, që ua zbriti juve, e kush e ka frikë Allahun, Ai atij ia shlyen të këqijat dhe ia shton shpërblimin.

6. Ato (gratë e lëshuara), sipas mundësisë suaj i vendosni në ndonjë vend ku banoni ju, e mos i ngushtoni ato për t'i detyruar (të dalin). Në qoftë se ato janë shtatzëna, atëherë furnizoni ato derisa ta heqin barrën e tyre, e nëse ato iu japin gji fëmijëve tuaj, atëherë jepuni atyre shpërblimin që u takon, dhe kini mirëkuptim në mes jush ashtu si duhet, e në qoftë se hasni në vështirësi ndër vete, atëherë le të kërkojë për të gjidhënese tjetër.

7. Ai që është i pasur, le të shpenzojë sipas mundësisë së vet, e ai që është ngushtë nga pasuria, le të japë nga ajo që i ka dhënë Allahu, e Allahu nuk ngarkon askënd, vetëm aq sa i ka dhënë; mirëpo pas vështirësisë Allahu sjell çlirim (begati).<sup>389</sup>

<sup>389</sup> Sipas Buhariut shkak i shpalljes së kësaj pjese të Kuranit ishte Abdullah bin Omeri, i cili e kishte lëshuar gruan e vet, duke qenë ajo me hajz (me menstruacion), e kur Omeri ia përmendi Pejgamberit rastin i erdhi keq Pejgamberit a.s. dhe urdhëroi ta rikthejë gruan dhe ta mbajë deri sa të pastrohet... Lëshimi i gruas, edhe pse është i lejuar është i përbuzur, por në rastet e domosdoshme është zgjidhja më e mirë.

Lëshimi i gruas duhet të bëhet pasi ajo t'i kryejë menstruacionet, duke mos pasur më kontakt me të, në mënyrë që të mos i zgjatet asaj pritja. Ky lloj lëshimi është "talakur rexhati" - lëshim një herë, sipas të cilit ka të drejtë ta rikthejë. Gruaja e lëshuar në këtë mënyrë duhet të qëndrojë në shtëpi të burrit deri sa t'i kalojë afati. Ajo nuk ka të drejtë të dalë prej shtëpisë së burrit, vetëm nëse ka bërë ndonjë punë të keqe e duhet të dalë për ndonjë gjykim, ose nëse fyen familjen e burrit me fjalë të rënda. Zgjatja e afatit të lëshimit, respektivisht të pritjes për tri pastrime ka si qëllim mundësinë e rikthyerjes pas pendimit eventual gjatë asaj kohe. Gruaja që i afrohet afatit të caktuar të pritjes, duhet

8. Sa shumë banorë të fshatrave, që ishin kryeneçë ndaj urdhrimit të Zotit të vet dhe ndaj të dërguarve të Tij, Ne i kemi shpërblyer me një llogari të ashpër, i kemi ndëshkuar me një dënim të papërshtueshëm.

9. Dhe ata e përjetuan barrën e rëndë të punës së vet, kështu që fundi i çështjes së tyre ishte dështimi.

10. Allahu iu ka përgatitur dënim të rëndë atyre, pra, kini frikë Allahun, o ju të zotët e mendjes. E ju që keni besuar, Allahu ua zbriti juve shpalljen (Kuranin).

11. Të dërguarin që ua lexon ajetet e qarta të Allahut për t'i nxjerrë ata që besuan dhe bënë vepra të mira prej errësirave në dritë. Kush i beson Allahut dhe bën vepra të mira, Ai e shpie atë në xhenete nëpër të cilët rrjedhin lumenj; aty do të jenë gjithmonë e kurrë pakëputur. Allahu i ka dhënë atij furnizim të mirë.

12. Allahu është Ai, që krijoi shtatë palë qiej dhe prej tokës aq sa ata; në to zbatohet vendimi i Tij për ta ditur ju, se Allahu ka fuqi për çdo send, dhe që me të vërtetë Allahu ka përfshirë çdo send me dijen e vet.<sup>390</sup>

---

ose të rikthehet në mënyrë të sigurtë, ose të largohet ashtu si i ka hije për të dy palët. Si lëshimin, ashtu edhe rikthimin duhet ta dëshmojnë dy vetë të drejtë. Gruaja e shtyrë në moshë, së cilës iu ka ndërprerë hajzi dhe gruaja e re që ende nuk ka pasur hajz, në rast të lëshimit të tyre afati i pritjes së tyre është tre muaj.

Gruaja që është me barrë, afati i pritjes së saj është derisa të lindë, si ajo e lëshuara, si ajo që i vdes burri. Gruaja e lëshuar, nëse dëshiron i jep gjë fëmijës, por burri është i obliguar ta paguajë sipas marrëveshjes. Shpenzimet, që duhet t'i paguajë burri gjatë kohës kur gruaja është duke pritur skadimin e afatit të caktuar, ose për atë që i jep gjë fëmijës, nuk janë të caktuara në mënyrë definitive dhe varen nga mundësia materiale e burrit, por nuk duhet dëmtuar, as burri, as gruaja për shkak të ndonjë koprracie, pse Allahu begaton pa masë.

<sup>390</sup> Shumë popuj të mëparshëm nuk i respektuan dispozitat e Zotit dhe ashtu vepruan nga kryeneçësia, prandaj përjetuan mundime dhe ndëshkime të papërshtueshme, e sipas meritës së tyre. Besimtarët, të cilëve Allahu iu dhuroi shpalljen, Kuranin, iu dërgoi Pejgamberin, Muhamedin a.s., duhet të ruhen e të zbatojnë dispozitat e Allahut, fuqia e të cilit është e pakufishme, i krijoi shtatë qiej e shtatë toka.

Për qiejt që janë shtatë nuk ka kundërthënie, e për sa i përket tokës ka kundërthënie. Thuhet se janë shtatë toka sipas theksimit të ajetit dhe sipas hadithit të vërtetë: "Kush grabit sa një pëllëmbë tokë, ka për t'ju varë në qafë nga shtatë tokat!" E, thuhet se ngjashmëria e përmendur ka të bëjë me mënyrën e krijimit e jo me palët e qiejve?!

Me ndihmën e Zotit, mori fund përkthimi dhe komentimi i sures "Talakë". Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

## 66. SURETUT - TAHRIM

*E zbritur në Medine, pas sures El Huxhurat, ajete: 12*

*Kjo sure shqyrton çështjet, që kanë të bëjnë me familjen e Pejgamberit a.s., me bashkëshortet e tij të ndershme, dhe shërben si shembull se si duhet themeluar familja muslimane me një program të përsosur e fatlum.*

*Në fillim të sures i bëhet një thirrje Pejgamberit a.s., e përmes tij edhe besimtarëve se nuk duhet ndaluar vetes gjërat e lejuara, për hir të ndonjë pajtueshmërie të dikujt tjetër. Mandej i bëhet një vështrim çështjes së zbulimit të sekreteve të bashkëshortëve dhe rrezikut që mund të pasojë. U bëhet një vërejtje shumë e ashpër grave të Pejgamberit a.s., për arsye se ato biseduan rreth një komoditeti e luksi më të mirë në jetën e kësaj bote. Në fund jepen dy shembuj: shembulli i gruas jobesimtare nën kujdesin e burrit të mirë besimtar dhe shembulli i gruas besimtare nën sundimin e burrit kriminel e jobesimtar, me çka bën të ditur, se përveç besimit dhe veprave të mira, nuk bën dobi asnjë lidhje tjetër fisnore, gjinore, miqësore etj.*

*Qubet: "Suretut Tabrim" – kaptina e ndalimit.*

## 66. SURETUT - TAHRIM

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. O ti pejgamber (o ti, që të është sjellë kumtesa nga qielli), pse ia ndalon vetes atë që Allahu ta lejoi? A kërkon me të pajtimin e grave të tua? Allahu është Mëkatfalës dhe Mëshirues i madh.
2. Allahu ua ka përcaktuar juve zgjidhjen e betimeve tuaja; Allahu është Kujdestari juaj; Ai është i Gjithëdijshmi, i Urti.
3. (Përkujto) kur Pejgamberi ndonjëres prej grave të veta i kumtoi fshehurazi një lajm, e kur ajo tregoi atë (lajm), e Allahu (pejgamberit) i zbuloi atij për të (kallëzimin e lajmit nga ajo grua), ai ia bëri (asaj) me dije një pjesë të tregimit, kurse për pjesën tjetër heshti. E kur ai (pejgamberi) e njoftoi atë (gruan) me atë (që i kishte treguar), ajo tha: "E kush ta tregoi ty këtë?" Ai tha: "Më tregoi i Gjithëdijshmi, Njohësi i të fshehtave!"

4. Nëse ju të dyja pendoheni tek Allahu (është më mirë për ju), sepse zemrat tuaja tanimë kanë rrëshqitur, e nëse bashkëveproni kundër tij, ta dini se Allahu është Ai mbrojtës i tij, si dhe Xhibrili dhe besimtarët e ndershëm; e kur është kështu, edhe engjëjt i dalin në ndihmë.<sup>391</sup>
5. Nëse ai iu ka lëshuar juve, është detyrë e Zotit të tij t'i bëjë atij zëvendësim me gra edhe më të mira se ju: muslimane, besimtare, respektuese, penduese, adhuruere, emigruese, që kanë qenë të martuara ose virgjëresha.
6. O ju që besuat, ruajeni veten dhe familjen tuaj prej një zjarri, lëndë djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët. Atë (zjarrin) e mbikëqyrin engjëjt e rreptë e të ashpër, që nuk e kundërshtojnë Allahun për asgjë që Ai i urdhëron, dhe punojnë atë që janë të urdhëruar.
7. O ju, që mohuat, sot mos u arsyetoni; ju shpërbleheni vetëm për atë që keni vepruar.
8. O ju, që keni besuar, pendohuni tek Allahu me një pendim të sinqertë, në mënyrë që Zoti juaj t'i largojë prej jush të këqijat, t'ju shpie në xhenete nën të cilët rrjedhin lumenj ditën kur Allahu nuk e turpëron Pejgamberin, e së bashku me të, as ata që kanë besuar. Drita e tyre ndriçon para tyre dhe në të djathtë të tyre, e ata thonë: "Zoti ynë, vazhdona dritën tonë, falna neve. Vërtet, Ti je i Plotfuqishëm për çdo send".
9. O ti Pejgamber, lufto jobesimtarët e hipokritët dhe qëndro ashpër

<sup>391</sup> Rreth shkakut të shpalljes së kësaj sureje nuk ekziston ndonjë pajtim i plotë ndërmjet mufesirinëve dhe muhadithinëve. Si duket, Pejgamberi a.s. ia ndaloi vetes ndonjë nga robëreshat për hir të qetësisimit të grave të veta. Gruaja të cilën Muhamedi e njoftoi me diçka fshehurazi, në mënyrë që ajo çështje të mos publikohej thuhet se ishte Hafsa. Mirëpo ajo nuk e ruajti sekretin i tregoi Aishes. Zoti i Madhëruar e njoftoi Pejgamberin për lëshimet e Hafsasë dhe ai ia përmendi asaj disa fjalë, që i kishte thënë ajo, e disa nuk ia përmendi fare. Ajo u habit se si ka mundur të dijë Pejgamberi, se ç'ka thënë ajo, prandaj i bëri pyetjen atij: "Kush të lajmëroi?"

Duhet kuptuar, se ky nuk është ndonjë qortim i rreptë ndaj Pejgamberit, pse vetë thirrja e Zotit me një epitet të lartë për Muhamedin: Ja ejuhen nebijju..., është një fakt bindës se autoriteti i Muhamedit a.s. është më i larti, prandaj Zoti asnjëherë nuk e thirri me emër sikurse i thërret pejgamberët e tjerë: O Nuh, o Ibrahim, o Musa, o Isa etj., por gjithnjë me ndonjë atribut si: ja ejuher rresul, ja ejuhel mudethir, muzemmil etj. Me këtë Muhamedi a.s. këshillohet, se nuk duhet ta ngushtojë veten, nuk duhet ta ngarkojë veten për të ruajtur kënaqësitë e grave, pse ndihmës i tij është Allahu, është Xhibrili, janë besimtarët, pastaj janë të gjithë engjëjt, e nuk ka nevojë për askënd tjetër.

Përmbledhjet e haditheve, edhe komentet e Kuranit kanë dhënë sqarime rreth ngjarjes përse shpallet kjo sure, prandaj të interesuarit mund të orientohen në ato.

kundër tyre; vendi i tyre është xhehenemi, që është një vend i shëmtuar!  
 10. Atyre që mohuan Allahu ua sjell shembull gruan e Nuhut dhe gruan e Lutit. Ato të dyja ishin në kurorë të dy robërve të mirë nga robërit tanë, por ato të dyja i tradhtuan (në fe) ata të dy dhe këta të dy nuk mund t'i mbrojnë ato fare tek Allahu, e atyre djave u thuhet: "Hyni të dyja në zjarr së bashku me ata që hyjnë!"

11. E atyre që besuan, Allahu ua solli shembull gruan e faraonit kur ajo tha: "Zoti im, më bëj një vend pranë mëshirës sate në xhenet, dhe më shpëto prej faraonit e brutalitetit të tij, dhe më shpëto prej popullit mizor!"

12. Edhe Merjemen, të bijën e Imranit, që e ruajti nderin e vet, e Ne prej anës sonë i frymëzuan një shpirt, e ajo i besoi fjalët e Zotit të saj, dhe librat e Tij dhe ishte e devotshme.<sup>392</sup>

## 67. SURETUL - MULK

*E zbritur në Meke, pas sures Et Tur, ajete: 30*

*Edhe kjo sure e shpallur në Meke rrah çështjet më themelore të besimit.*

*Në fillim të sures besimtarët udhëzohen se si duhet madhëruar Allahun, që i tërë pushteti në gjithësi është vetëm në Duar të Tij, që vetëm Ai jep jetë, sjell vdekje dhe ringjall.*

*Krijimi i shtatë qiejve përmendet si argument i fuqisë së pakufishme të Zotit Krijues.*

<sup>392</sup> Njeriu është i obliguar ta ruajë veten dhe familjen e vet prej atyre punëve, që janë të dëmshme dhe që janë shkak i dënimit me zjarr. Zjarri i xhehenemit është shumë më i fortë, se ky i dynjasë, madje zebanijët, roja e tij është shumë e ashpër edhe e pamëshirë. Arsyetimi në atë botë nuk merret parasysh.

Pendimi i sinqertë është: largimi prej asaj pune të keqe, keqardhja për punën e bërë të keqe dhe vendosmëria për të mos e përsëritur atë. Një grua e Nuhut, si dhe ajo e Lutit nuk ishin besimtare.

Edhe pse qenë gra të pejgamberëve kjo nuk do t'iu bëjë kurrfarë dobie; ato do të jenë në xhehenem, sepse asnjë lidhje tjetër, pos besimit, nuk do të merret parasysh. Gruaja e faraonit, Asija, edhe pse ishte nën faraonin arrogant ajo do të jetë e shpëtuar në xhenet, ashtu si Merjemja e ndershme.

Me ndihmën e Zotit, mori fund përkthimi dhe komentimi i sures Tahrim. I lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

*Kohë pas kobe përsbhkruhen disa momente të gjendjes së kriminelëve, kur ata do ta shohin dhe do t'i afrohen xhehenemit të tmerrshëm.*

*Atyre që përgënjeshtroan Pejgamberin a.s. iu tërhiqet vërejtja për ndëshkimin, që do t'i kapë në këtë jetë, edhe pse ata ishin duke e pritur vdekjen e Pejgamberit.*

*Qubet: "Suretul Mulki" – kaptina e sundimit, sepse përmendet që i gjithë sundimi i takon vetëm Zotit.*

## 67. SURETUL - MULK

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. I Madhëruar është Ai, që në Dorën e Tij është i tërë sundimi dhe Ai është i Plotfuqishëm për çdo send.
2. Ai është që krijoi vdekjen dhe jetën për t'ju provuar, se cili prej jush është më vepërmirë. Ai është Ngadhënjesi, Mëkatfalësi.
3. Ai është që krijoi shtatë qiej palë mbi palë. Në krijimin e të Gjithëmëshirshmit nuk mund të shohësh ndonjë kontrast, prandaj drejto shikimin se a sheh ndonjë çarje?
4. Mandej herë pas here drejto shikimin, e shikimi do të kthehet te ti i përlur dhe i molisur.
5. Ne qiellin më të afërt e kemi zburuar me kandila (yje ndriçues) dhe ata i kemi bërë gjuajtës kundër djajve, të cilëve iu kemi përgatitur dënim me zjarr shumë të madh.
6. Dënimi në xhehenem është edhe për ata, që nuk i besuan Zotit të tyre; sa vend i keq është ai!
7. Kur të hidhen në të ata do t'ia dëgjojnë atij ushtimën e ai vlon.
8. Nga zemërimi ai gati copëtohet. Sa herë që hidhet në të ndonjë turmë, roja i pyet: "A nuk ju pat ardhur juve ndonjë pejgamber (qortues)?"
9. Ata thonë: "Po, gjithsesi na erdhi pejgamberi, por ne e përgënjeshtroam dhe ne i thamë: "Allahu nuk shpalli asgjë, e ju nuk jeni tjetër vetëm se në një humbje të madhe!"
10. Dhe thonë: "Sikur të kishim dëgjuar dhe pasur mend ne nuk do të ishim ndër banuesit e zjarrit".

11. Pra, i pranojnë mëkatet e veta; banuesit e zjarrit qofshin larg mëshirës.
12. Ata, që pa e parë i frikësohen Zotit të vet, për ta ka falje dhe shpërblim të madh.
13. E ju, fshiheni ose thuajeni fjalën tuaj haptas; s'ka dyshim se Ai e di çka fshihni në zemrat tuaja.
14. A nuk e di Ai, që ka krijuar, kur dihet se Ai depërton në thellësi të sekreteve, i njeh hollësitë.<sup>393</sup>
15. Ai është që juve tokën ua bëri të përshtatshme, prandaj ecni nëpër pjesë të saj dhe shfrytëzoni begatitë e Tij, meqë vetëm tek Ai është e ardhmja.
16. A u garantuat ju prej Atij, që është lart mbi qiell, që të mos ju fundosë (të mos u lëshojë) toka kur të dridhet.
17. A u garantuat ju prej Atij, që është lart mbi qiell, që të mos lëshojë kundër jush ndonjë stuhi me rrebesh gurësh. E pra, do ta kuptoni se si është ndëshkimi Im!
18. Edhe ata që ishin para tyre përgënjeshtuan, por çfarë ishte dënimi Im?!...
19. A nuk i shikuan ata shpezët përmbi ta krahëhapur dhe kur krahët i palojnë ato nuk i mban kush në ajër pos të Gjithëmëshirshmit. Ai është që çdo send e sheh dhe e di.

<sup>393</sup> Të mirat e Zotit, që ka në dorë tërë pushtetin janë të pakufishme.

Ai është që sajoi vdekjen dhe jetën. Vdekja përmendet para jetës, për arsye se është më e trishtueshme dhe prej saj mbledhin mend të tjerët. Përmendet edhe për arsye se etapat e krijimit të njeriut derisa të vijë jeta, që plotësohet me hyrjen e shpirtit në trup janë më të paqarta për njerëz. Vdekja është më konkrete dhe fillon me daljen e shpirtit dhe etapat që zhvillohen në trupin e njeriut derisa të shndërrohet plotësisht në dhe, janë si ato të jetës, por tashti në anën apo drejtimin e kundërt.

Derisa njerëzit janë të krijuar për t'u provuar, se kush është vepërmirë e kush keqberës vetvetiu kuptohet, se veprat do të shqyrtohen dhe si rezultat do të shpërblehen ose do të ndëshkohen.

Vdekja nuk është shkatërrim i plotë; ajo është shkatërrim i përbërjes trup-shpirt, e shpirti e vazhdon jetën, pra kalon prej një jete në një tjetër. Pejgamberi a.s. ka thënë: "Kur ndonjëri prej jush varroset e përcjellësit fillojnë të kthehen ai e dëgjon krismen e këpucëve". (Buhariu, Muslimi).

Krijimi i shtatë palë qiejve është vepër e Zotit e vepra e Tij nuk mund të ketë ndonjë të metë. Qeniet dhe sendet, që iu nënshtrohen ligjeve të Zotit pa vullnetin e tyre, nuk mund të ndodhë që t'i thyejnë ligjet, nuk ndodh të shkactohet ndeshje, vetëm njeriu që pjesërisht është i lirë në punën e vet mund të vijë në kundërshti me urdhrat e Zotit, prandaj shfaqet ndonjë e metë. Yjet që zbukurojnë qiellin janë edhe trupa, që nxjerrin shkëndija zjarri me të cilat i godasin shejtanët dhe mësimet e falltorëve.

20. Kush është ajo ushtri juaja, që do t'ju ndihmojë, pos të Gjithëmëshirshmit? Është e vërtetë, se jobesimtarët gjenden në një mashtrim të madh.
21. Kush është ai që ju ushqen, po qe se Ai ua ndërpret furnizimin e vet? Jo, askush, por ata vazhdojnë me arrogancë e kundërvënie.
22. A është më i udhëzuar ai që ecën i përmbysur me fytyrë në tokë, apo ai që ecën në pozicion qëndruës rrugës së drejtë?
23. Thuaj: "Ai është që ju krijoi, ua dhuroi të dëgjuarit, të parit dhe mendjen, kurse pak po e falënderoni".
24. Thuaj: "Ai është që ju krijoi e ju shumoi në tokë dhe vetëm tek Ai do të tuboheni!"
25. E ata po thonë: "Kur do të sendërtohet ky premtim, po qe se jeni të vërtetë?"
26. Thuaj: "Atë e di vetëm Allahu, e unë jam vetëm një qortues që ju bëj me dije!"
27. Kur ta shohin atë (xhehenemin), se po iu afrohet fytyrat e atyre, që nuk besuan iu shëmtohen dhe iu thuhet: "Ky është ai që ju e kërkonit sa më shpejt!"
28. Thuaj: "Më tregoni pra, nëse Allahu më merr shpirtin mua dhe atyre që janë me mua, ose na mëshiron, kush do t'i mbrojë jobesimtarët prej një dënimi të mundimshëm?"
29. Thuaj: "Ai është i Gjithëmëshirshmi, Atij i kemi besuar dhe vetëm tek Ai jemi mbështetur, kurse ju do ta kuptoni se kush është njëmend ai i humburi!"
30. Thuaj: "Më tregoni, nëse uji juaj humbet në thellësi, kush do t'ju sjell ujë mbitokësor (burimor)?"<sup>394</sup>

<sup>394</sup> Në disa nga këto ajete përmenden të mirat e Allahut, të cilat i krijoi për njerëzit, si: tokën që ua bëri të përshtatshme, të begatshme, që të mund të ecin nëpër të gjitha anët e saj dhe të shfrytëzojnë begatitë që i krijoi Allahu dhe ashtu të jetojnë. I frymëzuar prej fjalës së Zotit: "Ecni nëpër viset e saj e kërkonti begati...", Omeri, halifi i dytë kalon pranë një grupi njerëzish, që rrinin ulur dhe iu thotë: "Kush dhe çka jeni?" Ata i thanë: "Jemi të mbështetur në Zotin!"- Ai u tha: "Jo, ju jeni barrë e të tjerëve; i mbështetur është ai që e hedh farën në tokë dhe ia beson Zotit!"

Edhe pse Zoti ua bëri tokën të përshtatshme për jetë e gjallërim, ajo mund të dridhet dhe t'i lëshojë njerëzit, madje ka mundësi, që edhe nga qielli të lëshohet ndonjë furtunë e të bëjë shkatërrime. Prej këtyre njerëzit nuk janë të garantuar, por këto janë masa ndëshkuese për kokëfortit, prandaj duhet të kërkojmë mbrojtje prej Zotit.

Njeriu, i cili nuk vështron kohë pas kohe me vëmendje të gjitha dukuritë në ekzistencë, dhe të cilat dokumentojnë fuqinë e pakufishme të Zotit Krijues, e pastaj nuk bindet në



## 68. SURETUL - KALEM

*E zbritur në Meke, pas sures El Alakë, ajete: 52*

*Sureja Kalem, e zbritur në Meke shqyrton bazat e ideologjisë së besimit islam, prandaj parashtron çështjen e të dërguarit dhe dyshimet e jobesimtarëve mekas rreth mundshmërisë së shpalljes prej një Zoti.*

*U sjell shembull idhujtarëve mekas, të cilët e përbuzën të mirën më të madhe e të lavdishme, Muhamedin dhe Kuranin, si shembullin e atyre pronarëve të kopshtit, të cilët përbuzën të mirat e Zotit, dhe kopshti i tyre u shkatërrua në tërësi.*

*Përsbhkruan edhe gjendjet e tmerrshme të Ditës së Kijametit dhe pozitën e kriminelëve.*

*Në fund Pejgamberi a.s. urdhërohet të jetë i durueshëm ndaj mundimeve, që ia sjellin idhujtarët, të mos ngutet sikundër u ngut Junusi.*

*Qubet: "Suretul Kalem" - kaptina e pendës. Në ajetin e parë përmendet penda.*

## 68. SURETUL - KALEM

*Me emrin e Allabut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Nun, betohem në pendën dhe në atë çka shkruajnë!
2. Ti, me dhuratën (pejgamber) e Zotit tënd, nuk je i çmendur!
3. Dhe se ti, pa dyshim do të kesh shpërblim të pandërprerë!
4. Vërtet, ti je në një shkallë të lartë të moralit!
5. Më vonë ti do të shohish, e edhe ata do të shohin,

---

udhëzimet, që Ai ia shpalli njerëzve; ky është si një i verbër, që nuk e sheh rrugën, e përulet sa andej e sa këndej, rrëzohet përmbyës me fytyrë dhe kurrë nuk mund të arrijë qëllimin e duhur. Idhujtarët mendonin se me vdekjen e Pejgamberit a.s. do të dobësohej besimi islam e do të forcohej idhujtaria. Kurani thotë, se edhe nëse vdes Pejgamberi dhe vdesin besimtarët, ju nuk keni ndonjë dobi, pse ju kurrësi nuk do të mund t'i shpëtoni dënimit të tmerrshëm e të ashpër, të cilin ua ka caktuar Zoti. Muhamedi a.s. e së bashku me të edhe besimtarët i besuan Zotit të tyre Mëshirues, dhe vetëm Atij iu mbështetën, e Ai i shpëton ata, edhe të gjallë, edhe të vdekur, edhe pas ringjalljes.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures Mulk. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

6. se cili prej jush është i çmendur?
7. S'ka dyshim, se Zoti yt është Ai që e di më së miri, se kush është ai, që ka humbur prej rrugës së Tij dhe Ai e di më së miri për të udhëzuarit.
8. Prandaj ti mos u pajto me përgënjeshtuesit!
9. Ata kanë dëshirë, që ti të bësh lajka, e që edhe ata të bëjnë lajka.
10. Mos e respekto askënd, që betohet shumë dhe është i poshtër!
11. Që është përgojues e bart fjalën ndër njerëz,
12. shumë koprrac ndaj rrugës së mbarë, i pafrenueshëm, mëkatar,
13. që është shumë i vrazhdë, më në fund edhe kopil (nuk i dihet baba).
14. (mos e respekto) Vetëm pse ka pasuri e djem!
15. Kur atij i lexohen ajetet Tona ai thotë: "Legjenda të të parëve!"
16. Ne do ta damkosim atë në turi (në hundë).
17. Ne i sprovuam ata (mekasit) sikurse i kemi pas sprovuar pronarët e kopshtit. Kur u betuan, se do ta vjelin atë herët në agim,
18. e nuk thanë (kur u betuan): "Në dashtë Allahu - insha Allahu!"
19. E sa qenë ata fjetur atë (kopshtin) e goditi një bela nga Zoti yt.
20. Dhe ai u bë si të ishte i vjelur.
21. Ata në mëngjes thërritnin njëri-tjetrin:
22. Ngrihuni herët te prodhimet tuaja, nëse doni t'i vilni!
23. Dhe ata vajtën duke pëshpëritur në mes vete (të mos i dëgjojë kush),
24. të mos lejojnë të afrohet sot në të asnjë i varfër.
25. Dhe vazhduan herët në atë qëllimin e përcaktuar të tyre.
26. E kur e panë atë, thanë: "S'ka dyshim, ne kemi humbur (rrugën)".
27. Jo (nuk kemi humbur rrugën), por paskemi mbetur pa të!
28. Ai më i maturi prej tyre tha: "A nuk ju thashë përse nuk e përmendni Zotin?"
29. Atëherë ata thanë: "I pafajshëm është Zoti ynë, ne ishim të padrejtë"
30. Dhe u kthyen e po e qortojnë njëri-tjetrin.
31. Thanë: "Të mjerët ne, vërtet ne ishim jashtë rrugës!"
32. Shpresohet se Zoti ynë do të na e zëvendësojë me ndonjë edhe më të mirë se ai; ne vetëm tek Zoti ynë mbajmë shpresën.
33. Ja, kështu do të jetë dënimi (i mekasve), ndërsa dënimi i botës

tjetër do të jetë shumë më i ashpër, sikur të jenë që e kuptojnë.<sup>395</sup>

34. Është e sigurt, se për të devotshmit do të ketë te Zoti i tyre kopshte të begatshme.

35. A do t'i bëjmë kriminelët të barabartë me muslimanët?

36. Ç'është me ju, si gjykoni ashtu?

37. A mos keni ndonjë libër, e prej tij mësoni?

38. E ju do të keni atje çka të dëshironi?

39. A mos keni ndonjë zotim të fortë prej Nesh, që vazhdon deri në Kijamet, se do ta arrini atë që dëshironi?

40. Pyeti ata, se cili është prej tyre që ua garanton atë?

<sup>395</sup> “**Nun**” është njëra prej shkronjave të alfabetit arab; mbetet e papërkthyer, si edhe shkronjat e tjera në fillim të disa sureve, e mund të jetë shenjë e mrekullisë së Kuranit, sekret i pazbuluar, emër i sures etj.

Madhëria e Zotit betohet në lapsin dhe në rreshtat që shkruhen me të, se Muhamedi a.s. është i pastër nga ato që ia mveshin idhujtarët. Betimi në lapsin na jep të kuptojmë, se Allahu e dalloj njeriun nga të gjitha krijesat e tjera, duke i mundësuar ta shprehë atë që ka në shpirtin e vet përmes gjuhës dhe shkrimit, dhe se njohja e shkrimit është një prej dhuratave më të mëdha të Zotit, të cilën ia dhuroi njeriut me anën e të cilit do ta arrijë shkallën më të lartë të arsimit e moralit.

Pejgamberi, Muhamedi a.s. ishte i njohur ndër kurejshitet, si njeri me virtyte më të larta të moralit edhe para se të gradohej me pozitën pejgamber; mirëpo kur nisi ta thërrasë atë popull në rrugën e drejtë, ta largojë prej besimeve të kota dhe prej veseve të shëmtuara, të cilat ua kishin zhdukur ndjenjat e moralit njerëzor, ata filluan t'i shpifin gjithçka që iu vinte në gojë. Ata kërkuan prej Muhamedit a.s. të lëshojë pe rreth përshkrimit të zotave të tyre, t'i adhurojë ndonjëherë, e edhe ata do ta adhuronin Zotin e Madhëruar, por Kurani, përveç se e ndalon nga ndonjë kompromis i tillë, e nxit edhe më shumë në kudërshtimin ndaj tyre, duke i numëruar veset e këqija të atij populli, si: njerëz që betohen rrejtshëm, përgojues, intrigues, koprracë, zullumqarë, të shfrenuar, të vrazhdë, e mu ata më aktivët kundër Muhamedit a.s. dhe Kuranit janë edhe kopilë. Mendohet se i tillë ishte një farë Ahnes ibni Shurejku, e mendohet për Velidin, ose Esved bin Jeguth-in apo Ebu Xhehlin. Kur të kihet parasysh, se kjo sure u shpall në Mekë dhe paralajmëron, se një armik i tillë do të damkoset në turi - në hundë, e kjo muxhize e Kuranit manifestohet në luftën e Bedrit, kur i shqyhet hunda Velidit, me kopilin e përmendur do të nënkuptohej Velidi.

Zoti i sprovoi me një skamje të rëndë mekasit, pse nuk falënderuan për të mirat që iu dha - Pejgamberin dhe Kurantin - ashtu si i pat sprovuar pronarët e kopshtit të begatshëm. Pronari i kopshtit i thërriste të varfërit ditën kur e vilte kopshtin dhe iu jepte e i nderonte. Pas vdekjes së tij tre djemtë e tij zemërgushtë, vendosin ta vjelin kopshtin herët në mëngjes pa i bërë zë askujt, mirëpo gjatë asaj nate Zoti kishte lëshuar një zjarr, që e kishte bërë shkumb e hi. Kur arritën herët te kopshti, nuk e njohën dhe menduan, se e kanë humbur rrugën. Pasi u qetësuan pak e kuptuan shkakun, u penduan, por ishte vonë. Këto janë masa ndëshkuese në këtë dynja, e ato në ahiret janë shumë më të mëdha e më të rënda.

41. Apo ata kanë ortakë (zota) që u garantojnë, pra le t'i sjellin ortakët e vet, nëse e thonë të vërtetën?
42. (Përkujto) Ditën kur ashpërsohet çështja deri në kulm (në Kijamet), e ata do të ftohen për të bërë sexhde, po nuk munden.
43. Shikimet e tyre janë të përlulura dhe ata i kaplon poshtërimi, kur dihet se ata kanë qenë të ftuar të bëjnë sexhde sa ishin të shëndoshë (e ata - talleshin).
44. Pra, më lër Mua dhe ata që e mohojnë këtë Kuran. Ne do t'i afrojmë ata dalëngadalë te dënimi prej nga nuk e presin.
45. Dhe atyre Unë iu jap afat, sepse ndëshkimi Im është shumë i fortë.
46. A mos kërkon ti prej tyre shpërblim, e ata janë të ngarkuar me dhëniet?
47. A mos tek ata është e fshehta (e Lehvi Mahfudhit), e ata prej aty trumbetojnë (se janë të mirë)!
48. Po ti bëhu i durueshëm ndaj caktimit të Zotit tënd, e mos u bëj si ai i peshkut në kohën kur pat thirrur (Zotin) dhe ishte i mbushur me pikëllim.
49. Sikur të mos i afrohej atij mëshirë nga Zoti i tij do të hidhej në shkretëtirë i demoralizuar.
50. Po Zoti i tij, e bëri atë të zgjedhur prej të mirëve.
51. E ata që nuk besuan gati sa nuk të zhdukin ty me shikimet e tyre, kur e dëgjuan Kuranin, e (nga inati) thanë: "Ai është i marrë!"
52. Po ai (Kurani) nuk është tjetër vetëm se këshillë për botën (e njerëzve e të xhinëve).<sup>396</sup>

<sup>396</sup> Kur përmend Kurani shpërblimet, që do të kenë besimtarët te Zoti i Madhëruar idhujtarëve iu vjen rëndë, prandaj krenoheshin se edhe në botën tjetër do të gëzojnë të drejta si besimtarët. Jo, Zoti nuk i barazon zullumqarët me besimtarë. Besimtarët zbatuan urdhrat e Zotit në jetën e kësaj bote, prandaj edhe në botën tjetër janë ballëhapur, kurse kriminelëve iu bëhet thirrje ironike, që t'i bëjnë Zotit sexhde në botën tjetër, por ata janë të shtangur si dërrasa, nuk mund të përlulen, turpërohen, e ulin kokën, e dinë se kanë mundur të bënin sexhde sa ishin në dynja të lirë e të shëndoshë, por ajo ka kaluar, prandaj mbesin të dëshpëruar. Ndodh që Zoti t'ua vazhdojë për një kohë të mirat edhe atij që është zullumqar, por kur e kap me atë ndëshkimin e vet, nuk e lëshon kurrë më. Vuajtjet në xhehenem janë tepër të shëmtuara, janë tepër të rënda, nuk do të ishte logjike të hidhet njeriu në to, vetëm nëse është tepër i pashpirt, i pamëshirë. E kur është shpirtërisht i prishur dhe ndjek atë rrugë që e çon në xhehenem mundet, që Zoti ta lejojë të futet sa më thellë në krime e punë të këqija, ashtu që ai xhehenem i tmerrshëm të jetë meritë për të tillin, prandaj nuk duhet të habitemi pse ndonjëherë edhe shpirtëkëqijve u shkon puna mirë. Për ngjarjen e Junusit është folur në suren Junus.

## 69. SURETUL - HAKKAH

*E zbritur në Meke, pas sures El Mulk, ajete: 52*

*Kjo sure e zbritur në Meke jep sqarime rreth çështjes së Katastrofës së Përgjithshme, se si do të ngjajë ajo dhe çfarë do të ndodhë me tokën e qiellin. Përmenden edhe katastrofat e një niveli më të vogël, të cilat i goditën popujt arrogantë, si ata të Themudit, të Adit etj.*

*Rikujton gjendjen e fatbardhëve dhe të fatzinjve në Ditën e Kijametit, që të parëve iu vijjnë shënimet nga ana e djathtë, kurse të dytëve nga ana e majtë. Pas kësaj paraqitjeje vjen çështja e Kuranit, që është shpallje prej Zotit dhe çështja e Muhamedit, që është i dërguar prej Zotit dhe besnik i denjë i mësimëve që iu shpallën.*

*Qubet: "Suretul Hakkati" – kaptina e Kijametit, e së Vërtetës, e Realitetit, sepse ndodhja e Kijametit është e vërtetë reale, çështje e kryer, që nuk ka dilemë rreth saj.*

## 69. SURETUL - HAKKAH

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. E Vërteta (Kijameti).
2. Çështje e Vërteta (Kijameti)?
3. Çka të mësoi ty, se çështje e Vërteta (Kijameti)?
4. Themudi dhe Adi përgënjeshtuan Tronditjen (Kijametin).
5. Sa i përket Themudit, ata u shkatërruan me krismë të tmerrshme.
6. Ndërsa Adi është shkatërruar me një erë të fortë, të pakufishme.
7. Atë Ai e lëshoi kundër tyre shtatë net e tetë ditë rresht, kur i shihje njerëzit në to të rrëzuar, si të ishin trupa hurmash të zgavruara.
8. A e sheh prej tyre ndonjë që ka mbetur?
9. Erdhi faraoni dhe ata, që ishin para tij, si dhe të përmbysurit (fshatrat e popullit të Lutit) me punë të gabuara.

---

Me ndihmën e Zotit, mori fund përkthimi dhe komentimi i sures Kalem. Pra, falënderoj Allahun e Madhëruar!

10. Ata kundërshtuan të dërguarin e Zotit të tyre, e Ai i dënoi ata me një dënim edhe më të madh (prej dënimeve të mëparshme).
11. Pasi uji pat vërshuar Ne ju bartëm në anije,
12. për ta bërë atë (ngjarje) përkujtim për ju dhe për ta ruajtur atë veshët që janë përkujtues.
13. E kur të fryhet në sur një fryrje,
14. dhe të ngrihen toka e kodrat e ta godasin vrullshëm njëra-tjetrën me një të goditur.
15. Në atë kohë ndodh Ndodhia e madhe (Kijameti).
16. E qielli çahet, pse ai atë ditë është i brishtë.
17. Dhe engjëjt qëndrojnë në skajet (anët) e tij, e atë ditë tetë (engjëj) e bartin mbi vete Arshin e Zotit tënd.
18. Atë ditë ju do të ekspozoheni (para Zotit), duke mos mbetur fshehur asnjë sekret juaji.
19. Kujt t'i jepet libri i vet nga e djathta e tij, ai do të thotë: "O ju, ja, lexojeni librin tim!"
20. Unë kam qenë i bindur, se do të jap llogarinë time.
21. Dhe ai atëherë është në një jetë të kënaqshme,
22. në një xhenet të lartë.
23. Pemët e tij i ka krejt afër.
24. (E thuhet) Hani e pini shijshëm, sepse në ditët e kaluara ju e përgatitët këtë.<sup>397</sup>
25. Ndërkaq kujt i jepet libri i tij nga e majta e tij ai thotë: "O i mjeri unë, të mos më jepej fare libri im.

<sup>397</sup> Dita e Kijametit quhet edhe me emrin: Hakka, që do të thotë: e vërtetë, realitet ndodhi e sigurt etj. Muhamedit a.s. i thuhet: Ku mund ta dish ti, se çfarë është Kijameti, nuk e ke parë, nuk e ke përjetuar, por pse nuk e ke ditur, nuk do të thotë se nuk do ta dish, e megjithëse është çështje shumë e tronditshme, dëgjo për ata që nuk e besuan si: Themudi - populli i Salihut, i cili u zhduk me një krishtë të tmerrshme, Adi - populli i Hudit, i cili u shkatërrua prej një stuhie të fortë e të ftohtë, që fryu nga ana e perëndimit dhe zgjati një javë pandërprerë. Ashtu u ndëshkuan edhe popujt e tjerë, që nuk e besuan Kijametin. Kur do t'i fryjë Israfilu surit për herë të parë, për ta lënë shkretët këtë dynja, toka do të fluturojë në ajër së bashku me kodrat dhe do të përplasen ndërmjet vete e do të bëhen hi e pluhur, qielli do të çahet, e melaiiket rrinë anash të rreshtuara, ndërsa tetë prej tyre, që janë më të lartit mbajnë Arshin e Zotit, e ajo është Dita e Kijametit. Atë ditë të gjithë dalin para Zotit, nuk mund të fshihen, as njeri, as vepra. Kujt i vjen fletushka e shënimeve nga ana e djathtë ai është i lumtur dhe nga gëzimi thërret ata që ka afër dhe familjen e vet dhe iu thotë "Urdhëroni e lexoni shënimet e mia, unë kam besuar se do të dal para Zotit e do të jap llogari, prandaj besova dhe bëra vepra të mira, dhe ja, fitova e shpëtova.

26. Dhe të mos dija fare se çka është llogaria ime.
27. Ah, sikur të kishte qenë ajo (vdekja e parë) mbarim i amshueshëm për mua.
28. Pasuria ime nuk më bëri fare dobi.
29. U hoq prej meje çdo kompetencë imja.
30. U thuhet zebanive: Kapeni atë, vendosjani prangat!
31. Pastaj futeni atë në xhehenem.
32. Mandej lidheni atë me një zinxhir të gjatë shtatëdhjetë kutë.
33. Se ai ka qenë që nuk besoi Allahun e Madhëruar.
34. Ai nuk nxiste për t'i ushqyer të varfërit.
35. Ai sot nuk ka këtu ndonjë mik,
36. as ushqim tjetër përveç të të shpërlarave,
37. që atë nuk e ha kush, pos mëkatarëve.
38. Pra Unë betohem në atë që e shihni,
39. edhe në atë që nuk e shihni,
40. se me të vërtetë ai (Kurani) është fjalë (e Zotit), që e lexon i Dërguari i ndershëm!
41. Ai nuk është fjalë e ndonjë poeti, po ju nuk besoni.
42. Nuk është as fjalë e ndonjë falltori, po ju nuk përkujtoheni.
43. Është zbritje prej Zotit të botëve!
44. Sikur të trillonte ai (Muhamedi) për Ne ndonjë fjalë!
45. Ne do ta kapnim atë me fuqinë Tonë,
46. e pastaj do t'ia këputnim atij arterien e zemrës,
47. e askush prej jush nuk do të mund të ndërhynte për mbrojtjen e tij.
48. Ai (Kurani) është këshillë për të ruajturit.
49. S'ka dyshim, se Ne dimë që prej jush ka që e përgënjeshtrojnë.
50. Ai (Kurani) njëmend do të jetë dëshpërim për jobesimtarët.
51. Ai është e vërteta bindëse!
52. Prandaj ti lartësoje nga të metat Zotin tënd të Madhëruar!<sup>398</sup>

<sup>398</sup> Pas përshkrimit të gjendjes së kënaqshme të atij që besoi dhe bëri vepra të mira pëshkruhet gjendja e mjerueshme e atij, që mohoi të vërtetën se si e dëshiron vdekjen, si i ka humbur të gjitha fuqitë, si e rrëmbejnë zebanitë e xhehenemit, e si shkak pse nuk e besoi Allahun, nuk ishte vetë që i ushqente të varfërit, bile edhe nuk i nxiste as të tjerët. Zoti betohet në çka duket: dynjaja, krijesat, trupat, njerëzit, begatitë, si dhe në çka nuk duket: Krijuesi, ahireti, shpirti, xhinët, etj., se Kurani është fjalë e Zotit, që përmes Xhibrilit iu shpall Muhamedit, e ai e lexon ashtu si i është shpallur, nuk është ndonjë poezi, as ndonjë fall. Dhe sikur Muhamedi të shtonte ndonjë fjalë në emër të Zotit, Ai do ta kapte me fuqinë e Vet dhe do t'ia këpuste arterien kryesore të zemrës, e ai do të vdiste menjëherë dhe nuk do të kishte njeri, që mund ta mbronte. Kuranit ia shohin

## 70. SURETUL - MEARIXHË

*E zbritur në Meke, pas sures El Hakka, ajete: 44*

*Suret e shpallura në Meke shtrojnë gjithnjë çështjen e besimit të drejtë, sepse detyrë e parë e Kuranit ishte, që arabët idbujtarë t'i largojë prej besimit të kotë. Prandaj edhe në këtë kaptinë shtrohet polemika e mekasve kundër mësimëve të Pejgamberit a.s., përkitazi me botën tjetër, pastaj lidhur me shpërblimet dhe dënimet dhe rikujtohet kokëfortësia e tyre, saqë në shenjë talljeje kërkojnë dënimin me të cilin kërcënoheshin. Për t'ua mbushur mendjen atyre arrogantëve në këtë kaptinë sillen shembuj lidhur me shkatërrimin, që do ta përjetojë kjo botë në momentin e Kijametit.*

*Në këtë sure përshkruhet edhe natyra e njeriut në përgjithësi, se si kur i ka punët mirë i rritet mendja, e kur i ka vështirë, dobësohet.*

*Bëhet fjalë edhe për virtytet e larta të besimtarëve, sipas të cilave edhe do të shpërblehen në botën tjetër, të cilëve do t'ua kenë lakmi ata që refuzuan mësimet e Zotit.*

*Qubet: "Suretul Mearixhi" – kaptina e lartësive, e shkallëve të larta, në të cilat Zoti i ngren njerëzit e mirë dhe veprat e mira.*

## 70. SURETUL - MEARIXHË

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Një lutës e kërkoi dënimin e pashmangshëm,
2. për jobesimtarët. Atë (dënim) s'ka kush që mund ta ndalë.
3. Ai dënim vjen nga Allahu, Pronari i shkallëve të larta (në qiej).
4. Atje ngjiten engjëjt dhe shpirti (Xhibrili) në një ditë që zgjat pesëdhjetë mijë vjet (ose lartësia e atyre shkallëve është pesëdhjetë mijë vjet).

---

hajrin ata që i kanë besuar Zotit dhe i frikësohen dënimet të Tij, e shpërblimi i tyre është i madh, e kur ta shohin jobesimtarët atë shpërblim do të dëshpërohen për gabimin që bënë, që nuk e besuan Kuranin, shpalljen e Zotit. Për këtë të mirë Pejgamberi a.s., edhe besimtarët duhet gjithnjë ta madhërojnë dhe ta falënderojnë Allahun! Me ndihmën e Zotit përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures El Hakka. E falënderoj Allahun e Madhëruar!



5. Ti pra, duro me një durim pa ankesë (të mirë).
6. Atyre iu duket ai larg,
7. kurse Neve ai na duket afër.
8. Dita kur qielli të bëhet si kallaj i shkrirë.
9. Kodrat të bëhen si leshi i lënurur.
10. Dhe asnjë mik nuk pyet për mikun.
11. Edhe pse ata shihen ndërmjet vete (edhe njihen, por ikin prej njëri-tjetrit). Krimineli do të dëshirojë sikur ta kishte paguar dënimin e asaj dite me bijtë e vet.
12. Dhe me gruan e vet dhe me vëllain e vet.
13. Edhe me të afërmit e tij, që ai tek ata mbështetej.
14. Edhe me krejt çka ka në tokë, e vetëm të kishte shpëtuar!
15. Jo, kurrsesi, ajo (para) është Ledhdha - flaka (emër i xhehenemit).
16. Është që heq kapakët e kokës.
17. Që e thërret (tërheq prej vetes) atë që është zmbropsur e larguar (prej besimit).
18. Dhe që ka tubuar (pasuri) dhe e ka ruajtur (fshehur).<sup>399</sup>
19. Është e vërtetë, se njeriu është i prirur të jetë i padurueshëm.
20. Pse kur e godet ndonjë e keqe ai ankohet së tepërmi.
21. Ndërkaq kur e gjen e mira ai bëhet tepër koprrac.
22. Përveç atyre që falen,
23. të cilët janë të rregullt në faljen e namazit të tyre.
24. Dhe ata që në pasurinë e vet kanë ndarë një pjesë të caktuar,

<sup>399</sup> Shkak i zbritjes së pjesës së parë të kësaj kapitine ishin idhujtarët mekas, të cilët nuk besonin për ndëshkimet që i përshkruan Kurani, ndëshkime që do t'i përjetojnë jobesimtarët në botën tjetër. Si më i dalluar ndër ta ishte një farë Nadir bin Harithi, i cili kur iu tërhoqi vërejtjen Pejgamberi a.s. për azabin e ahiretit, ai haptazi i lut: Nëse është kjo që na thotë Muhamedi e vërtetë prej Teje, atëherë lësho mbi ne gurë prej qiellit! Ky ishte ai që e kërkoi dënimin e Kijametit. Në luftën e Bedrit atë e copëtuan shpatat e muslimanëve. Si përgjigje e kërkesës së tij shpallet kjo sure, ku thuhet se dënimi në Kijamet është një realitet, që s'ka kush që mund ta pengojë, sepse ai është caktim i Zotit, i pronarit të të gjitha rrugëve, që ngrejnë lart fjalën e punën e mirë, ngrejnë njerëzit e mirë, kurse i ulin poshtë të këqijtë. Ose rruga në të cilën ngjiten melaiket, që sikur të llogaritej me kohën tonë do të duhej udhëtuar pesëdhjetë mijë vjet të dynjasë. Mund të jetë që Dita e Kijametit është e gjatë sa pesëdhjetë mijë vjet, por për njerëzit e mirë është sa t'i falin dy rekate namaz. Zoti e di më së miri! Muhamedi a.s. urdhërohet të jetë i durueshëm, ani pse atyre iu duket punë e largët Kijameti, ai është afër dhe kriminelët do të jepnin djemtë e vet, gruan, vëllain, familjen e gjithçka tjetër, vetëm e vetëm për ta shpëtuar veten, por nuk munden, sepse para kanë xhehenimin; ai thërret dhe i tërheq si magneti ata që nuk besuan, që e kërkonin sa më shpejt dënimin.

25. për lypësin dhe për nevojtarin që nuk lyp.  
 26. Edhe ata që e besojnë bindshëm Ditën e Gjykimit.  
 27. Edhe ata që i frikësohen dënimit nga Zoti i tyre,  
 28. sepse është e vërtetë që nuk ka shpëtim prej dënimit të Zotit të tyre.  
 29. Edhe ata që janë ruajtur prej punëve të ndyra (amorale),  
 30. me përjashtim ndaj grave të veta dhe ndaj robërshave, që i kanë në zotërim, ata nuk qortohen për to.  
 31. E kush kërkon përveç tyre, të tillët janë të shfrenuar (meritojnë dënim)  
 32. Edhe ata që janë besnikë ndaj amanetit, që iu është besuar dhe ndaj premtimit të dhënë.  
 33. Edhe ata që dëshminë e vet e zbatojnë (nuk e mohojnë, nuk e fshehin).  
 34. Edhe ata që janë të kujdesshëm ndaj rregullave të namazit të tyre.  
 35. Të tillët janë në xhenete dhe janë të nderuar.  
 36. Ç'është me ata që nuk besuan dhe zgjasin qafat nga ti?  
 37. Ulen në grupe në të djathtë e në të majtë prej teje?  
 38. A dëshiron secili prej tyre të hyjë në xhenetin e begatshëm?  
 39. Kurrsesi! Ne i krijuam ata nga ajo çka ata e dinë.  
 40. Pra, betohem në Zotin e lindjeve e të perëndimeve, se Ne kemi fuqi,  
 41. të zëvendësojmë me më të mirë se ata dhe Ne nuk mund të na dalë kush para.  
 42. Po ti lëri ata të zhyten edhe më thellë në të kota dhe të dëfrehen deri sa të ballafaqohen në ditën e tyre, që po iu premtohet.  
 43. Ditën kur duke u ngutur dalin prej varreve, sikur nguteshin tek idhujt,  
 44. me shikimet e tyre të përlulura i ka kapluar poshtërimi. Ajo është dita që ka qenë premtuar.<sup>400</sup>

<sup>400</sup> Natyra e njeriut në përgjithësi është e tillë që ai është i padurueshëm, demoralizohet shpejt dhe i rritet mendja shpejt. Atë që e gëzon, e don, kurse atë që e urren, ikën prej saj, e prej Zotit është i obliguar; ta japë atë që e do e të bëjë durim ndaj asaj që e urren, por nuk janë të tillë të gjithë njerëzit, e veçanërisht ata që janë të pajisur me ato cilësi, që përmblojnë disa nga këto ajete. Njeriu, besimtar i mirë e i denjë në Zotin Fuqiplotë, nuk tronditet prej çështjeve e sendeve që nuk e kënaqin, por edhe nuk i rritet mendja prej të mirave që e kënaqin, pse së pari: ai durimin e vet e ka të angazhuar në madhërimin e Zotit, në zbatimin e obligimeve si halif i Zotit në tokë, në kujtimet rreth

## 71. SURETU-NUH

*E zbritur në Meke, pas sures En Nablû, ajete: 28*

*Kjo sure e shpallur në Meke flet rreth Nuhut a.s., se si gjatë asaj periudhe aq të gjatë të jetës së tij e thirri popullin e vet në besim të një Zoti, por në fund, për shkak të kokëfortësisë dhe të këmbënguljes së tyre për t'i refuzuar mësimet e Nuhut ai u detyrua t'i drejtohet Zotit me lutjen, që atë popull ta ndëshkojë.*

*Përmes tregimit të ndodhisë së popullit të Nuhut, prej fillimit të thirrjes e deri në vërshtimin që i përfshin jepen argumente për fuqinë e pakufishme të Zotit Krijues, me çka iu shërbehet bazave të besimit të drejtë, që është rregull në suret e shpallura në Meke.*

*Qubet: “Suretu Nuh” – kaptina e Nuhut, sepse përshkruhet në detaje përpjekja e Nuhut dhe kryeneçësia e atij populli.*

## 71. SURETU-NUH

*Me emrin eAllabut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ne e dërguam Nuhun te populli i vet (dhe i thamë): “Tërhiqja vërejtjen popullit tënd para se ata t'i godasë dënimi i rëndë!”
2. Ai tha: “O populli im, unë jam i dërguar te ju, jam i qartë.

---

përgjegjësisë, që duhet të japë në Ditën e Gjykimit; një angazhim i tillë e bën aq të matur, saqë as nuk gëzohet aq tepër e as nuk dëshpërohet së tepërmi. Mandej një njeri i tillë aq shumë i beson Zotit, saqë çdo ngjarje, çdo ndodhi, e mirë ose e keqe, e di se vjen prej Tij, e Ai kurrë nuk ia do të keqen njeriut, Ai është Mëshirues i mëshiruesve, pra çdo gjë është në dobi të njeriut, por ndodh që njeriu të mos mundet ta kuptojë qëllimin përfundimtar të ngjarjes a të ndodhisë, e duke e ditur, se Zoti zbaton ligjet e veta në dobinë e tij, ai pajtohet me to dhe bëhet i fortë në të gjitha rastet. Por së pari njeriu duhet shfrytëzuar në përpjekjet e veta të gjitha fuqitë mendore, fizike, materiale, në mënyrë që mos ta ndiejë veten fajtor ose pasiv.

Idhujtarët shkonin në grupe te Pejgamberi a.s. e dëgjonin se ç'po thotë ai për Ditën e Kijametit, e pasi ajo i godiste ata, më vonë talleshin, por Kurani iu thotë qartazi, se shpërblimin te Zoti nuk do të mund ta gëzojë njeriu vetëm pse ia ka ënda, por së pari duhet besuar dhe vepruar drejt.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures Mearixh. E falënderoj Allahun e Madhëruar!

3. Adhurojeni Allahun, kini frikë prej Tij dhe mua më dëgjoni.
4. Ai ju fal juve nga mëkatet tuaja dhe ua vazhdon jetën deri në një afat të caktuar (pa u dënuar), e kur të vijë afati i caktuar prej Allahut, ai nuk shtyhet për më vonë, nëse jeni që e dini”.
5. Ai tha: “O Zoti im, unë e thirra popullin tim natën e ditën,
6. por thirrja ime vetëm ua shtoi largimin.
7. Dhe sa herë që unë i thirrja ata për t’ua falur Ti atyre mëkatet, ata i vinin gishtat e tyre në veshë dhe mbulonin kokat me teshat e tyre dhe vazhdonin në atë të tyre me një mendjemadhësi të fortë.
8. Pastaj unë i kam thirrur ata haptazi.
9. Pastaj unë thirrjen ua drejtoja atyre haptazi, e shumëherë edhe fshehurazi”.
10. Unë iu thashë: “Kërkoni falje Zotit tuaj, se Ai vërtet është Shumëfalës;
11. që Ai t’ju lëshojë nga qielli shi me bollëk,
12. e t’ju shumojë pasurinë dhe fëmijët, t’ju bëjë të keni kopshte dhe t’ju japë lumenj.
13. Ç’është me ju që Allahut nuk i shprehni madhërinë që e meriton,
14. kur Ai ju krijoi në disa etapa?
15. A nuk e keni parë se si Allahu krijoi shtatë palë qiej (në kate).
16. Dhe në ta hënën e bëri dritë, diellin e bëri ndriçues.
17. Dhe Allahu ju shpiku juve prej tokës si bimë.
18. Pastaj ju kthen në të, pa dyshim ju nxjerr sërish.
19. Allahu juve ua bëri tokën të sheshtë,
20. që nëpër të të ecni rrugëve të gjera”.
21. Nuhu tha: “Zoti im, ata më kundërshtuan, ata shkuan pas atyre (paskanikëve), të cilëve pasuria dhe fëmijët e tyre vetëm ua shtuan dëshpërimin.
22. Dhe ata (paskanikët) iu kurdisën atyre kurthe shumë të mëdha”.
23. Dhe iu thanë: Mos braktisni zotat tuaj kurrsesi, mos braktisni Vedda-në, as Suvva-në, e as Jeguth-in, Jeukë-n e Nesre-n.
24. Dhe ata i bënë të humbur shumë sish, e Ti zullumqarëve mos iu jep tjetër, por vetëm humbje.
25. Për shkak të mëkateve të tyre ata u përmytën dhe menjëherë u futën në zjarr dhe ata, përveç Allahut, nuk gjetën ndihmëtarë.
26. E Nuhu tha: “O Zoti im, mos lër mbi tokë asnjë nga jobesimtarët!

27. Sepse nëse Ti i lë ata, robërit e Tu do t'i humbin dhe prej tyre nuk lind tjetër, vetëm të prishur e jobesimtarë.

28. Zoti im, më fal mua dhe prindërit e mi, dhe ata që hynë në shtëpinë time, duke qenë besimtarë, edhe besimtarët e besimtare, ndërsa jobesimtarëve mos iu shto tjetër, vetëm se dëshpërim".<sup>401</sup>

## 72. SURETUL - XHINN

*E zbritur në Meke, pas sures El A'raf, ajete: 28*

*Kjo sure e shpallur në Meke shqyrton çështjet themelore të besimit, siç janë: njësia e Zotit, dërgimi i pejgamberëve, ringjallja dhe Dita e Gjykimit. Mirëpo në këtë sure më esenciale është çështja e xhinëve, se si ata e dëgjuan*

<sup>401</sup> Prej fillimit e deri në mbarim të kësaj sureje shtrohet në detaje, se si e thirri Nuhu popullin e vet në rrugë të drejtë, se si ua parashtrroi faktet për Zotin Një e Fuqiptotë përmes krijesave dhe të mirave, që ua dhuroi njerëzve, e me gjithë ato përpjekjet e tij ata e kundërshtuan në mënyra të ndryshme, e posaçërisht paria, e cila e mashtronte masën e gjerë, duke iu thënë: "Mos hiqni dorë prej zotave tuaj!" Kurani këtu i përmend pesë emra të zotave të tyre, të cilët ndër ta ishin më të rëndësishmit.

Si duket, idhujtaria, besimi në shumë zota, lajmërohet para Nuhut, e Nuhu dërgohet që ta rikthejë besimin e drejtë, besimin në një Zot, sikurse ka qenë prej Ademit e këndeje. Lindja e besimit në shumë zota, ishte rrjedhojë e madhërimit dhe e adhurimit të tepërt të njeriut. Në të vërtetë, mes Ademit dhe Nuhut pati shumë njerëz të mëvonshëm. Mirëpo me kalimin e kohës, dikujt me çytje prej djallit i shkoi mendja të gdhendin statuja të formave të atyre njerëzve, sa për kujtim, por nuk mbeti ashtu, sepse dalëngadalë ato statuaja në vend të përkujtimit u shndërruan në adhurim, dhe ashtu prej asaj kohe gjithnjë pati njerëz që adhuruan çmos. Nga kjo kuptohet se sa rrezik i madh është kulti i individit derisa, në vend që të adhurohet Zoti i Madhëruar adhurohen njerëz, që nuk kanë asgjë në dorë, le të jetë edhe pejgamber, e lëre më njerëz të tjerë. Pasi i humb të gjitha shpresat prej atij populli Nuhu kthehet dhe lutet kundër tyre, e Zoti iu sjell atyre vërshimin, i cili i çfarosi.

Nga kuptimi i ajetit: "U përmytën dhe u futën në zjarr...". dijetarët argumentojnë, se dënimi në varr është i vërtetë, pse ata ende nuk e kanë përjetuar zjarrin e ahiretit, e zjarrin i përmendur është ai gjatë jetës në varreza. Në ajetin 14 thuhet se Zoti e krijoi njeriun në etapa, të cilat janë tri:

- etapa para mitrës së nënës, një herë dhe mandej një pikë uji-fara.
- etapa në mitrën e nënës; ujë-gjak-mish-eshtira dhe në fund edhe shpirti,
- etapa pas mitrës së nënës; foshnjë-fëmijë-i pjekur dhe plak i rraskapitur.

Me ndihmën e Zotit, mori fund përkthimi dhe komentimi i sures Nuh. Falënderuar qoftë Allahu i Madhëruar!

*Kuranin, si e besuan, si e madhërojnë dhe adhurojnë Zotin, si disa prej tyre përpiqen të dëgjojnë se çka urdhërohet nga qielli, si është i mbrojtur qielli me engjëjt, se si pas ardhjes së Pejgamberit të fundit, Muhamedit a.s., xhinët gjuhen me shkëndija zjarri nga qielli, si prej xhinëve ka besimtarë dhe jobesimtarë, si është urdhëruar Pejgamberi të lajmërojë për atë grup të xhinëve, që për herë të parë e dëgjuan Kuranin. Në fund të sures jepet një sqarim, se të fshehtën e di vetëm Allahu xh. sh.*

*Qubet: "Suretul Xhinni" – sepse përshkruan disa cilësi të veçanta të xhinëve.*

## 72. SURETUL - XHINN

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmësbirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Thuaj: "Mua më është shpallur, se një grup i vogël nga xhinët i vuri veshin dhe dëgjoi (Kuranin) dhe (kur u kthyen te të vetët) thanë: "Ne kemi dëgjuar një Kuran që mahnit,
2. që udhëzon në të vërtetën, prandaj ne i besuam atij dhe Zotit tonë, kurrsesi nuk do t'ia shoqërojmë më askënd".
3. Dhe se lartësia e madhëruar e Zotit tonë nuk është që ka, as grua, as fëmijë.
4. S'ka dyshim, se ai mendjlehti jonë fliste të pavërteta ndaj Allahut.
5. Ndërsa ne kemi pas menduar, se as njerëzit, as xhinët nuk flasin gënjeshtër përkitazi me Allahun.
6. Dhe se ka pasur burra prej njerëzve, që kërkonin ndihmë prej disa xhinëve dhe ashtu ua shtonin atyre edhe më shumë arrogancën.
7. Dhe se ata (njerëzit) kanë menduar, siç keni menduar edhe ju, se Allahu nuk ka për ta ringjallur askënd.
8. Dhe vërtet, ne kemi hulumtuar ta arrijmë qiellin, po atë e gjetëm përplot roje të forta dhe me shkëndija (zjarri që djeg),
9. dhe ne më parë hulumtonim në vendvështrimin për të dëgjuar, e kush përpiqet të dëgjojë tashti, ai has në pusinë e shkëndijës së zjarrtë.
10. Ne nuk e dimë se me këtë (përgatitje të qiellit) është për qëllim ndonjë e keqe për ata që janë në tokë, apo Zoti i tyre dëshiron që ata t'i udhëzojë.

11. Është e vërtetë, se prej nesh ka të mirë, por ka edhe që nuk janë aq të mirë, sepse ne kemi qenë në drejtime të ndryshme.

12. Dhe ne kemi qenë të bindur, se Allahut nuk mund t'i shmangemi në tokë, e as nuk mund t'i shpëtojmë Atij duke ikur.

13. Dhe ne, sapo e dëgjuam udhëzimin (Kuranin) i besuam atij, e kush i beson Zotit të vet, ai nuk i frikësohet ndonjë dëmtimi e as ndonjë padrejtësie.

14. Është e vërtetë, se prej nesh ka besimtarë (muslimanë) dhe prej nesh ka që janë jashtë rrugës (jobesimtarë), e kush e pranoi Islamin, të tillët mësynë rrugën e shpëtimit.

15. Ndërsa ata që lëshuan rrugën, ata u bënë lëndë e xhehenemit!<sup>402</sup>

<sup>402</sup> Përsa i përket ekzistencës së xhinëve, nuk ka ndonjë dyshim ndër besimtarët, ngaqë një gjë e tillë është e vërtetuar me Kuran dhe me Sunet, prandaj hamendjes së disa njerëzve s'ka nevojë t'i vihet veshi, por përsa i përket formës së tyre ka mendime të ndryshme.

Xhinët janë krijesa të padukshme, janë të krijuar prej një materie që shqisat tona nuk mund ta kapin.

Një grup i vogël xhinësh e paskan dëgjuar Pejgamberin a.s. duke lexuar Kuran në namazin e sabahut, ose në namazin e vonë të natës. Pejgamberi nuk i ka parë në atë moment, as nuk e ka ditur, se ata janë duke dëgjuar, prandaj i thuhet: Tregoji popullit, se Zoti më shpalli dhe më njoftoi, se më paskan dëgjuar duke lexuar Kuran disa xhin. Ka mendime se ai rast ka qenë pas vdekjes së axhës së Pejgamberit a.s., Ebi Talibit, dhe pas vdekjes së gruas së tij, Hadixhes, e duke u kthyer prej Taifit i demoralizuar, pse edhe atje nuk hasi në mirëkuptim të banorët e atij vendi përsa i përket pranimit të Fesë Islame. Kuranin që dëgjuan xhinët ishte sureja "AleK" (Ikre Bismi). Ndërkaq shpallja e kësaj sureje i jep kurajo Muhamedit për punën e mëtejshme, anipse nuk hasi në mirëkuptim edhe në Taif. I bëri me dije idhujtarët mekas, se xhinët para tyre e pranuan Fenë Islame, e ata qëndronin në idhujtari, edhe pse Kurani ishte në gjuhën e tyre. Pas rastit të parë të dëgjimit të xhinëve Kuranin, Pejgamberi ka qenë urdhëruar të dalë tek ata dhe t'i thërrasë në besim. Prej xhinëve nuk ka pasur pejgamberë. Para ardhjes së Pejgamberit tonë xhinët janë përpjekur të arrijnë deri në qiell dhe të dëgjojnë ndonjë urdhër, që iu jepej engjëjve, e pastaj të dinë se çka do të ndodhë. Me ardhjen e Pejgamberit ata pengohen nga përpjekja, duke u guajtur me shkëndija zjarri të fortë prej yjeve dhe duke i dëgjur. Edhe xhinët pranojnë, se mbështetja e disa njerëzve në rrëfimet që xhinët kine iu jepnin falltorëve etj., ishte e kotë dhe vetëm se ua rritnin mendjen edhe më tepër xhinëve, gjoja kanë diçka në dorë. Prej kësaj pjese të Kuranit kuptohet, se prej xhinëve ka besimtarë dhe jobesimtarë.

Në këtë pjesë të Kuranit jepet shenjë, se zbatimi i porosive të Zotit dhe ndjekja e rrugës së drejtë tërheqin begati të bujshme prej Zotit. Xhamitë janë thjesht për ibadetin e Zotit, nuk duhet shoqëruar aty diçka që nuk është për hir të Zotit.

Kur falej Pejgamberi xhinët ose idhujtarët hipnin njëri mbi tjetrin për të dëgjuar Kuran dhe për ta parë, se si i lutej Zotit. Pejgamberi a.s. është urdhëruar të publikojë, se nuk

16. Sikur ata (idhujtarët) t’i përmbaheshin rrugës së drejtë, Ne do t’iu lëshonim atyre ujë me bollëk,
17. për të sprovuar me të. E kush ia kthen shpinën adhurimit ndaj Zotit të vet, Ai e shpie atë në vuajtje të padurueshme.
18. Dhe (mua më shpallet) se vërtet xhamitë janë veçant për ta adhuruar Allahun, e mos adhuronin në to askë tjetër me Allahun!
19. Dhe se kur u ngrit robi i Allahut ta adhurojë Atë, ata (xhinët ose idhujtarët) gati hipnin njëri mbi tjetrin për ta dëgjuar.
20. Thuaj: “Unë e adhuroj vetëm Zotin tim dhe Atij nuk i bëj asnjë shok!”
21. Thuaj: “Unë nuk kam në dorë që t’ua largoj dënimin, as t’ju sjell dobi!”
22. Thuaj: “Është e vërtetë se mua nuk më mbron askush prej (dënimin) të Allahut dhe përveç Tij unë nuk gjej mbështetje”.
23. (Nuk kam në dorë tjetër), përveç kumtimitin prej Allahut dhe përveç shpalljeve të Tij. Kush e kundërshton Allahun dhe të dërguarin e Tij, i tij është zjarri i xhehennemit, aty do të jenë përgjithmonë, pa mbarim.
24. Derisa kur ta shohin atë që u premtohet, atëherë do të kuptojnë se kush është më i dobët në ndihmë dhe më i vogël në numër.
25. Thuaj: “Unë nuk e di a do të jetë afër ajo që u premtohet, apo Zoti im do ta vonojë atë shumë?”
26. Ai është që e di të fshehtë, por fshehtësinë e yet nuk ia zbulon askujt,
27. me përjashtim të ndonjë të dërguari që Ai do. Atëbotë Ai vë roje para edhe prapa tij (kur i shpall fshehtësinë),
28. për ta ditur (për t’u dukur) se ata kanë kumtuar shpalljet e Zotit të tyre, dhe se Ai e ka përfshi atë tek ata, Ai e di sasinë e çdo gjëje që ekziston.

---

e di kohën kur do të bëhet Kijameti, ajo është fshehtësi e Zotit. Ndonjë fshehtësi tjetër Zoti mund t’ia kumtojë ndonjë të dërguari, ose ndonjë të dashuri. Çdo kumtese prej Zotit, që iu është komunikuar pejgamberëve ka qenë e siguruar prej melekëve, në mënyrë që askush tjetër nuk ka arritur të dijë, se çka po i komunikohet atij. Me ndihmën e Zotit përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures Xhin. E falënderoj Allahun e Madhëruar!



## 73. SURETUL - MUZZEMMIL

*E zbritur në Meke, pas sures Kalem, ajete: 20*

*Në këtë sure të shpallur në Meke përfshihet një pjesë e jetës së të dërguarit të famshëm Muhamedit a.s., prandaj në fillim të saj ai quhet me një emër përkëmbelës: O ti i mbështjellë.- Mandej bëhet fjalë për shpalljen si barrë e rëndë me të cilën Pejgamberi a.s. ishte obliguar t'ua komunikojë njerëzve dhe për të cilën i duhej përgatitje e shkathtësi, prandaj ai për t'u ngritur shpirtërisht ndihmohet duke adhuruar Zotin gjatë natës. Pejgamberi a.s. porositet të jetë i durueshëm, se Zoti do t'i ndëshkojë ashpër idhujtarët. Në fund të sures i shprehet një lehtësim Pejgamberit a.s. dhe besimtarëve përkritazi me adhurimin e natës.*

*Qubet: "Suretul Muzzemmil" – kaptina e të mbështjellit, pse Pejgamberi a.s. u mbështoll me petka pas shpalljes së parë.*

## 73. SURETUL - MUZZEMMIL

*Me emrin e Allabut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. O ti i mbështjellur!
2. Ngrihu për falje natën, përveç një pjese të vogël të saj,
3. gjysmën e saj ose diçka më pak se gjysmën,
4. ose shto diçka prej saj dhe Kuranin lexoje me vëmendje.
5. Ne do të shpallim ty fjalë të rëndë (të madhe).
6. E s'ka dyshim, se aktiviteti i natës është fuqizues dhe fjalë më e qartë.
7. Vërtet, ti gjatë ditës ke angazhim të gjatë (të madh).
8. Po ti përmende Zotin tënd dhe plotësisht përkushtoj Atij!
9. Zot i lindjes dhe i perëndimit, nuk ka të adhuruar tjetër të vërtetë pos Tij, pra Atë merre për mbështetje.
10. Dhe ki durim ndaj asaj që të thonë, dhe largohu atyre i matur.
11. Dhe më lër Mua për ata përgënjeshtresit pasanikë, dhe jepu atyre pak afat.
12. Se me të vërtetë te Ne ka pranga e zjarr.

13. Edhe ushqim, që nuk gëlltitet, edhe dënim të dhembshëm.
14. Atë ditë kur toka e kodrat të dridhen, e kodrat bëhen rërë rrëshqitëse.
15. Ne dërguam te ju të dërguar, që dëshmon kundër jush, ashtu siç patëm dërguar edhe te faraoni të dërguar.
16. E faraoni e kundërshtoi të dërguarin, prandaj Ne i dhamë atij një dënim të rëndë.
17. Nëse ju mohoni, si do të mbroheni në një ditë, që fëmijët do t'i bëjë pleq?
18. Atë ditë qielli do të çahet dhe premtimi i Tij do të realizohet.
19. Këto janë një përkujtim qortues, e kush do, ai e zgjedh rrugën për te Zoti i vet.
20. Zoti yt e di, se ti dhe një grup i atyre që janë me ty, kaloni në adhurim më pak se dy të tretat e natës, ose gjysmën e saj, a një të tretën e saj. Allahu e di gjatësinë e natës dhe të ditës dhe Ai e diti, që ju nuk do të mund t'i përmbaheni asaj, prandaj iu lehtësoi juve, pra faluni duke lexuar Kuran sa t'ju vijë më lehtë prej namazit. Ai e diti, se nga ju do të ketë të sëmurë dhe të tjerë që gjallërojnë nëpër tokë duke kërkuar nga begatitë e Allahut, edhe të tjerë që luftojnë në rrugën e Allahut, pra faluni dhe lexoni sa të jetë më lehtë prej tij dhe kryejeni me rregull faljen, jepeni zeqatin, huazoni (jepni sadaka) për hir të Allahut hua të mirë, se çfarë të përgatitni për veten tuaj prej të mirave, atë do ta gjeni tek Allahu edhe më të mirë, dhe shpërblim më të madh, e kërkoni falje prej Allahut, se Allahu është Mëkatfalës dhe Mëshirues i madh!<sup>403</sup>

<sup>403</sup> Në fillim të shpalljes, kur Muhamedi a.s. ishte në shpellën Hira i paraqitet Xhibrili me pjesën e parë të Kuranit, me: ikre bismi rabbike..., dhe kur kthehet në shtëpi i thotë Hadixhes, se jam frikësuar dhe kërkon ta mbulojë, e ajo e mbështjell me një pjesë nga kadifeja, pastaj i shpallet kjo sure, që sikur i thotë: "O ti, që je mbuluar në një qosh të shtëpisë e që kërkon qetësi e pushim dhe do t'u ikish çështjeve më të rëndësishme, lere atë strukje e atë pushim, ngrihu e falu natën, përgatitu shpirtërisht dhe fizikisht për detyrën që të pret". Kuptohet që gjumi i gjatë e dobëson njeriun, prandaj edhe Pejgamberi a.s., edhe besimtarët ishin të obliguar të flenë pak, e të bëjnë shumë ibadet natën. Më vonë iu bëhet një lehtësim nga ai obligim, e edhe lirohen në tërësi nga ibadeti i natës. Muhamedit a.s. i thuhet, se shpallja do të jetë barrë e rëndë, pse me të do të thërrasësh njerëzit në fe të re, në rregulla të reja, do t'i thërrasësh të tërhiqen prej adeteve të tyre të kahershme me të cilat janë mësuar, do t'i obligosh me detyrime të reja e jo aq të lehta, e të gjitha këto kërkojnë përgatitje, përpjekje, nuk ke kohë të pushosh, as të flesh aq shumë, e adhurimi yt natën është shkathësi e trupit dhe thellim në përkujtime ndaj fuqisë së Zotit, prandaj ngrihu! Namazi i natës me të cilin ishin të

## 74. SURETUL - MUDDETHTHIR

*E zbritur në Meke, pas sures El Muzzemmil, ajete 56*

*Kjo sure e zbritur në Meke e detyron Pejgamberin a.s. t'i përvishet detyrës me zell, t'iu tërheqë vërejtjen idhujtarëve, të bëjë durim ndaj mundimeve që ia sjellin ata, deri sa Allahu të bjerë vendim gjykimi kundër armiqve të tij.*

*Në këtë sure bëhet një rrëfim qëndrimit të Velid ibni Mugirës, kriminelit të madh, i cili edhe pse e dinte se Kurani ishte fjalë e Zotit ai për të mos e humbur pozitën e vet ndër idhujtarë e quajti magji.*

*Bëhet fjalë për zjarrin e xhebenemit dhe për zebanijet, që kanë për detyrë të ndëshkojnë jobesimtarët, e përmendet edhe numri i tyre.*

*I bëhet një vështrim edhe dialogut që do të zhvillohet ndërmjet besimtarëve dhe mëkatarëve, për ç'arsye ata futen në xhebenem. Në fund përmendet shkaku pse idhujtarët i ikin besimit të drejtë.*

*Qubet: "Suretul Muddeththiri" – kaptina e të mbuluarit, sepse ai, Pejgamberi a.s., ka qenë mbuluar me pallton e vet.*

## 74. SURETUL - MUDDETHTHIR

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. O ti i mbuluar!
2. Ngrihu dhe tërhiq vërejtjen (duke i thirrur).
3. Dhe madhëroje Zotin tënd!
4. Dhe rrobat e tua pastroji!
5. Dhe të keqës së ndyrë largohu!
6. Dhe mos u mburr me atë që jep e të duket shumë!
7. Dhe për hir të Zotit tënd duro!
8. E, kur të fryhet në Sur,
9. atëherë ajo është ditë e vështirë.

---

obliguar iu lehtësohet kur shpallet ajeti: "Faluni dhe lexoni çka ju vjen më lehtë", e më vonë kur bëhen obligim pesë kohët e namazit ai i natës hiqet.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures Muzzemmil. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

10. Për jobesimtarët është jo e lehtë.
11. Ti më le Mua dhe atë që e krijova të vetmuar.
12. Dhe bëra të ketë pasuri të madhe.
13. E bëra edhe me djem që i ka me vete.
14. Dhe Unë i lashë në disponim të gjitha mundësitë.
15. E ai lakmon që t'i shtojë edhe më tepër.
16. E jo, se ai vërtet ishte mohues i fakteve tona!
17. Atë do ta dërrmoj me një dënim të rëndë e të padurueshëm.
18. Pse ai shumë mendonte, radhitte e përgatiste (për Kuranin).
19. Qoftë i shkatërruar, po si planifikonte.
20. Prapë qoftë i shkatërruar, po si planifikonte.
21. Ai sërish thellohej në mendime.
22. Pastaj mrrolej dhe bëhej edhe i vrazhdë.
23. Pastaj ktheu shpinën me mendjemadhësi.
24. E tha: "Ky (Kurani) nuk është tjetër, vetëm se magji që përcillet prej të tjerëve.
25. Ky nuk është tjetër, përveç fjalë njerëzish!"
26. E Unë atë do ta hedh në Sekar!
27. E, ku e di ti se çka është Sekari?
28. Ai nuk lë send të mbetet pa e djegur.
29. Ai është që ua prish dhe ua nxin lëkurat.
30. Mbikëqyrës mbi të janë nëntëmbëdhjetë.
31. E mbikëqyrës të zjarrit Ne nuk bëjmë tjetër, përveç engjëjve dhe numrin e tyre (të përmendur në Kuran) nuk e bëmë për tjetër, por vetëm si sprovë për ata që nuk besuan, e që të binden ata që iu është dhënë libri, e atyre që besuan t'i u shtohet edhe më besimi, e atyre që iu është dhënë libri dhe besimtarët të mos kenë dyshim dhe ata që zemrat i kanë të sëmura dhe jobesimtarët të thonë: "Çka deshi Allahu me këtë si shembull?" Ja ashtu, Allahu e lë të humbur atë që e do dhe e udhëzon atë që do, e ushtrinë e Zotit tënd nuk e di kush pos Atij, e ai (Sekari), nuk është tjetër vetëm se një përkujtim për njerëz.<sup>404</sup>

<sup>404</sup> Pas një ndërprerjeje të shpalljes Pejgamberi a.s. që' mërzitur. Një ditë kur ai ishte duke ecur dëgjoi një zë nga qielli, ngriti kokën, kur ja, ai engjëlli që i pat ardhur në Hira, u trishtua e shkoi te shtëpia dhe tha më mbuloni. Kjo pjesë e Kuranit e urdhëron Pejgamberin a.s. të thërrasë njerëzit në rrugë të drejtë, ta dijë se Zoti është më i Madhi, të jetë i pastër, se ajo është veti e muslimanit, të jetë sa me larg idhujve të ndytë; të mos mendojë se ka dhënë dhe ka bërë shumë; pse fisnikut gjithnjë i duket se ka dhënë pak, të jetë i durueshëm, se kur do t'i fryhet surit për Kijamet, ajo është ditë e vështirë për

32. Jo, nuk është ashtu, betohem në hënën,
33. edhe natën kur tërhiqet,
34. edhe agimin kur agon,
35. s'ka dyshim, se ai (Sekari) është një nga belatë më të mëdha!
36. Është vërejtje për njerëz!
37. Për atë nga mesi juaj, që dëshiron të përparojë (në të mira) apo të ngecë.
38. Secili njeri është peng i veprës së vet.
39. Përveç atyre të djathtëve,
40. që janë në xhenete e i bëjnë pyetje njëri-tjetrit,
41. përkitazi me kriminelët (e iu thonë):
42. "Çka ju sollti juve në Sekar?"
43. Ata thonë: "Nuk kemi qenë prej atyre që faleshin (që bënin namaz);
44. Nuk kemi qenë që ushqenim të varfërit;
45. Dhe kemi qenë që përziheshim me të tjerët në punë të kota;
46. Dhe kemi qenë që nuk e besonim Ditën e Gjykimit,
47. derisa na erdhi e vërteta (vdekja)!"
48. E tanimë, atyre nuk iu bën dobi ndërmjetësimi i ndërmjetësuesve.
49. Po çka kishin ata që largoheshin prej këshillës (Kuranit),
50. si të ishin gomarë të trembur (të egër),
51. që ikin prej luanit (ose prej gjahtarit)?
52. Veç kësaj, secili prej tyre dëshironte t'i jepej një libër i posaçëm (i hapët, i qartë).
53. E jo! Por ata janë që nuk i frikësohen botës tjetër.
54. Dhe jo! Se ai (Kurani) është këshillë e lartë.
55. E kush do, këshillohet me të.

---

jobesimtarët. Për Velidin, të cilit Zoti i kishte dhënë pasuri të madhe e djem, që ishte autoritet i kurejshëve Zoti i tha Muhamedit a.s. lërma Mua, se ai po i refuzon faktet tona, ai po mendon se si t'i bishtrërojë Kuranit, dhe atë e bën kohë pas kohe duke u thelluar e mrrolor dhe tha për të, se është magji që përcillet prej njëri-tjetrit, nuk është fjalë e Zotit po e njerëzve. Atë do ta fusë në Sekar, në xehenemin më të ashpër, të cilin e mbikëqyrin nëntëmbëdhjetë melaike të ashpra. Zoti e përmend Sekarin dhe numrin e zebanijeve vetëm sa për t'i vënë në sprovë jobesimtarët, të cilët thoshin se qenkan pak, ne mund t'i mundim ata etj. Kjo është një nga fshehtësitë e Zotit, i cili nuk e vë askënd me dhunë në rrugë të gabuar. Ai njerëzit i ka lënë të lirë, iu ka tërhequr vërejtjen, nuk i ka ngarkuar me vështirësi, nuk i shpalli librat shkel e shko, nuk krijoi qiej e tokë pa qëllim, atëherë çdo gabim është lëshim i njeriut.

56. Po ata nuk mund të marrin mësim prej tij, vetëm nëse Allahu do, Ai është i denjë për t'ju ruajtur dhe i denjë për falje mëkatesh!<sup>405</sup>

## 75. SURETUL - KIJAMEH

*E zbritur në Meke, pas sures El Kariah, ajete: 40*

*Vetë emri i sures na jep të kuptohet, se fjala është për ditën, kur pas ringjalljes njerëzit do të japin llogari për veprat e bëra, prandaj në këtë sure përshkruhet tmerrri i asaj dite, sillen argumente për saktësinë e sigurt të asaj dite, përmendet ndarja e njerëzve në dy grupe, përkujtohet gjendja e njeriut në komën e vdekjes, përshkruhet edhe kujdesi i Pejgamberit a.s. lidhur me nxënien e Kuranit, kur ia lexonte Xhibrili.*

*Qubet: "Suretul Kijameti" - kaptina e ngritjes prej varrezave, e ringjalljes, e përgjegjësive etj.*

<sup>405</sup> Pasi përmendet xhehenemi më i tmerrshëm, përmenden zebanijet (në numër), që Ithtarët e Librit i besonin, pse ashtu ishte edhe në librin e tyre, e besimtarët muslimanë nuk kishin kurrfarë dyshimi në thëniet e Kuranit. Zoti i Madhërishtëm betohet në disa prej krijesave të rëndësishme, se Dita e Kijametit dhe zjarri i xhehenemit është ndër shqetësimet më të mëdha, kush do le të bëjë vepra të mira dhe kush do le të mbetet në errësi. Veç besimtarëve çdo njeri do të jetë peng i punës së vet, e besimtarët do t'iu drejtojnë pyetje nënçmuese kriminelëve: "Përse jeni në xhehenem?"- Ata do të përgjigjen: "Nuk jemi falur, nuk i kemi ushqyer të varfërit, jemi përzier me ata që flisnin kundër Kuranit, nuk e besonim Ditën e Gjykimit, dhe të tillë ishim derisa na kapi vdekja". Ata ishin të çoroditur kur përveç që i bënin mëri Muhamedit a.s., mendonin se është dashur edhe atyre t'iu vijë shpallje, t'i barazojë Zoti edhe kriminelët me Pejgamberin?!... Kurani është mësimi më i lartë, kush do merr mësim, por duhet të dijme, se Zoti është Ai që meriton njohje e respekt, e kush i ruhet dhe e respekton Atë, Ai është që ndihmon dhe fal mëkatet.

Shkaku i zbritjes së ajetit: "...numrin e melekëve nuk e përcaktuam për tjetër, por vetëm për t'i vënë në sprovë jobesimtarët...", ishte Ebu Xhehli. Ai ju paska thënë kurejshitëve: "Ky i biri i deles,- duke aluduar për Muhamedin a.s.,- po na e frikëson me xhehenem, që e mbikëqyrin zotëmbëdhjetë engjëj, e ju jeni shumë, a nuk do t'i mposhtni ata?..." Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures El Muddeththir. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

## 75. SURETUL - KIJAMEH

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Beto hem në Ditën e Kijametit;
2. Beto hem në shpirtin që është shumë qortues!
3. A mendon njeriu, se nuk do t'i tubojmë eshtrat e tij?
4. Po, do t'ia tubojmë! Duke qenë se Ne jemi të zotët t'ia rikrijomë si kanë qenë edhe majat e gishtave të tij!
5. Por njeriu dëshiron të vazhdojë edhe më tej në mëkate,
6. prandaj edhe pyet: "Kur është Dita e Kijametit?"
7. E kur të merren sytë (shikimi),
8. e të zihet hëna (errësohet),
9. dhe të bashkohen dielli e hëna,
10. atë ditë njeriu do të thotë: "Nga të iket!"
11. Jo, nuk ka strehim!
12. Atë ditë vetëm te Zoti yt është caku!
13. Atë ditë njeriu do të njihet me atë, që çoi para dhe me atë që la prapa.
14. Po njeriu është dëshmitar i vetvetes,
15. edhe nëse i paraqet arsyetimet e veta.<sup>406</sup>

<sup>406</sup> Zoti xh. sh. betohet në Ditën e Kijametit, që është me rëndësi të madhe, betohet edhe në ndërgjegjen e njeriut, e cila gjithnjë e qorton të zotin, pse nuk bën më shumë punë të mira dhe pse bën punë të këqija; pra, shpirti, ndërgjegjja, një karakter i tillë është i rëndësishëm, prandaj është për t'u betuar në të. Ky betim bëhet në shenjë vërtetimi të Ditës së Kijametit.

Një farë Adij ibni Rebia shkon te Pejgamberi a.s. e i thotë: "Më trego, si është puna e Kijametit, kur do të bëhet..." - Pejgamberi a.s. i tregon, e ai thotë: "Nuk të besoj, pse si do t'i tubojë Zoti eshtrat e kalbura?!..." Atëherë zbrit ajeti rreth dyshimit të tij e thotë: "Do t'i tubojmë, e edhe mollëzat e gishtërinjve do t'ua rikrijomë ashtu si i kanë pasur..." Këtu manifestohet njëra nga mrekullitë e Kuranit, pse përmend një çështje delikate, që njerëzit shumë vonë arritën ta kuptojnë. Përmend veçorinë e çdo individi me çka mund të dallohet nga tjetri, e ajo veçori qëndron në vijat te majat e gishtërinjve, gjë që tashti arriti ta kuptojë edhe dituria, prandaj e bëri obligim vënien e gishtit në dokumentet më të rëndësishme personale. Zoti i Madhëruar përmendi fuqinë e vet të përsosur për ringjallje, i përmend majat e gishtave, e njerëzit pas njëmijë e sa vjetësh e kuptuan pse i përmendi. Njeriu e kupton fuqinë e Zotit, por dëshiron të jetë i shfrenuar, prandaj përpiqet ta bëjë të dyshimtë mundësinë e ringjalljes dhe të përgjegjësisë, dhe pyet kur është Kijameti. Atë ditë nuk i bëjnë dritë sytë, hëna errësohet dhe përplaslet për diellin, atëherë nuk ka vend për strehim, vetëm duhet të paraqitemi para Zotit dhe duhet të japim llogari.

16. Ti (Muhamed) mos e shqipto atë (Kuranin) me gjuhën tënde për ta nxënë atë me të shpejtë!
17. Sepse Ne e kemi për detyrë tubimin dhe leximin e tij!
18. E kur ta lexojnë atë ty, ti përcille me të dëgjuar leximin e tij.
19. Dhe pastaj është obligim yni, që ta shkoqisim atë.
20. Jo, nuk është ashtu! Por ju jeni që e doni të ngutshmen (Dunjanë).
21. Dhe e lini pas shpine atë të ardhmen (Ahiretin).
22. Atë ditë do të ketë fytyra të shkëlqyera (të gëzuara),
23. që Zotin e tyre e shikojnë.
24. Atë ditë ka fytyra edhe të vrazhda,
25. që presin t'iu thyhet kurrizi (të shkatërrohen).
26. Jo dhe Jo! Po kur të arrijë (shpirti) në gropë të fytit (të gjoksit),
27. Dhe thuhet (nga familja e të afërmit): "Kush do ta shërojë?"
28. Dhe ai bindet se ai po ndahet.
29. E t'iu puqet kërciri për kërcirin (t'iu vështirësohet gjendja).
30. Atë ditë vetëm te Zoti yt shkohet.
31. E ai, as nuk e vërtetoi atë që duhej, as nuk u fal.
32. Por përgënjeshtroi dhe ktheu shpinën.
33. Dhe shkante te familja e tij me mendjemadhësi.
34. Të është afruar ty e keqja e t'iu afroftë (ose i mjeri ti i mjeri).
35. Edhe një herë t'iu afrua ty e keqja; t'iu afroftë!
36. A mos mendon njeriu, se do të lihet duke mos zënë asgjë (pa kurrfarë përgjegjësie).
37. A nuk ka qenë ai në një pikë uji që derdhet.
38. E pastaj u bë gjak i trashë, e Ai e krijoi dhe e përsosi?
39. Dhe prej tij Ai i bëri dy lloje: mashkullin dhe femrën.
40. A nuk është Ai (Zot) i Fuqishëm, që i ngjall të vdekurit?<sup>407</sup>

<sup>407</sup> Nga frika se mos po i shpëton ndonjë fjalë Pejgamberi ngutej dhe kur ia lexonte Xhibrili Kuranin, e lexonte edhe ai bashkë me të. Zoti e urdhëroi të mos ngutej, ta dëgjojë me vëmendje Xhibrilin duke ia lexuar, pse Ne do t'ia mundësojmë ta mësojë përmendësh, ta lexojë dhe Ne do t'ia sqarojmë domethënien e tij. Idhujtarëve iu thotë, se nuk është si mendoni ju, e jeni dhënë pas kënaqësive të kësaj jete dhe e keni lënë anash përgjegjësinë në jetën tjetër. Njerëzit e mirë me fytyra të gëzuara e shikojnë Zotin e vet. Ehlu Sunneti është i bindur, se Zotin do ta shohim në ahiret dhe si argument është ky ajet dhe hadithet e vërteta. Por do të ketë edhe fytyra të zymta, që presin kur po i kap e keqja.

Rikujtohet edhe momenti kur afrohet shpirti të dalë, e familja kërkon shërimin e tij, ndërsa ai vetë e di se po vdes e po ndahet, dhe po shkon te Zoti i vet. Kur qëllon, që as nuk ka besuar, dhe as nuk ka adhuruar, por e ka mbajtur veten lart, i mjeri ai



## 76. SURETUL - INSAN

*E zbritur në Medine, pas sures Er Rrahman, ajete: 31*

*Edhe pse kjo sure është shpallur në Medine shqyrton çështje, që kanë të bëjnë me jetën tjetër, e posaçërisht me begatitë e kënaqësitë, që do të përjetojnë njerëzit e devotshëm, kështu që në përmbajtjen e kësaj sureje mbretëron një atmosferë si në suret e shpallura në Meke.*

*Fillon duke e përshkruar fuqinë e Zotit në krijimin e njeriut, në pajisjen e tij me shqisa e të menduar, dhe në përgatitjen e tij për detyra e obligime. Kur i përmend të mirat, të cilat do t'i gëzojnë njerëzit e mirë përshkruan edhe cilësitë e tyre, dhe përfundon duke përkujtuar, se Kurani është mësim dhe këshillë për ato zemra, që e ruajnë dhe për ato mendje, që janë të mprehta.*

*Qubet: "Suretul Insani" - kaptina e njeriut, sepse në fillim bëhet fjalë për njeriun, por qubet edhe Suretu Ed Dehri - kaptina e kohës, sepse edhe koha përmendet në të njëjtin ajet.*

## 76. SURETUL - INSAN

*Me emrin e Allabut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Vërtet ka kaluar një periudhë kohore, që njeriu nuk ekzistonte fare si një diçka i përmendur.
2. Ne e krijuam njeriun prej një uji të bashkëdyzuar për ta sprovuar atë, prandaj e bëmë të dëgjojë e të shohë.
3. Ne e udhëzuam atë në rrugë të drejtë, e ai do të jetë: mirënjohës ose përbuzës.
4. Ne për jobesimtarët kemi përgatitur zinxhirë, pranga e zjarr.
5. S'ka dyshim, se të devotshmit do të pijnë nga gota që përzierja brenda saj është nga kafuri (aromatik).

---

se çfarë do ta gjejë. Po si po i rritet njeriut mendja, e nuk po e mendon se si ishte zanafilla e tij, kush e krijoi, kush e bëri të dy gjinive. Prandaj ai Zot, që pati mundësi t'i bëjë të gjitha këto, a nuk ka mundësi t'i ngjallë të vdekurit?!... Ka, po si nuk ka! Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures El Kijameh. E falënderoj Allahun e Madhëruar!

6. Është një burim prej të cilit pijnë robërit e Allahut dhe e bartin atë ku të duan.
7. Ata janë që i zbatojnë premtimet e tyre dhe i frikësohen një dite dëmi i së cilës ka përmasa të mëdha.
8. Ata janë, që për hir të Tij i japin ushqim të varfërve, jetimëve dhe të zënëve robër, (dhe thonë:)
9. Ne po ju ushqejmë vetëm për hir të Allahut dhe prej jush nuk kërkojmë ndonjë shpërblim e falënderim.
10. Ne i frikësohemi (dënimet të) Zotit tonë në një ditë që fytyrat i bën të zymta dhe është shumë e vështirë.
11. Po Allahu i ruajti ata prej sherrit të asaj dite dhe iu dhuroi shkëlqim në fytyra e gëzim të madh.
12. Dhe për shkak se ata duruan, i shpërbleu me xhenet dhe me petka mëndafshi.
13. Aty janë të mbështetur në kolltukë dhe aty nuk shohin, as diell (vapë), e as të ftohtë.
14. Hijet e tyre (të pemëve) janë afër mbi ta dhe kalaveshët e pemëve janë të qasur shumë afër.
15. Dhe atyre iu bëhet shërbim me enë të argjendta dhe me gota të tejdkushme.
16. Të tejdkushme nga argjendi, që ata (shërbëtorët) i përcaktuan të jenë sa duhet (të mëdha o të vogla).
17. Dhe iu jepet të pijnë aty gota vere të përzier me zenxhebilë (bimë aromatike).
18. (nga) Burim aty që quhet selsebil (i lehtë në të pirë).
19. Dhe atyre iu sillen për shërbim djelmosha, që përherë janë të tillë, saqë kur t'i kundrosh të duken si margaritarë të derdhur.
20. Dhe kur të shikosh aty, sheh begati të mëdha e zotërim (pronë, pasuri) të madh.
21. Kanë të veshura petka mëndafshi të hollë e të gjelbër (atlas) dhe të mëndafshit të trashë (brokat); janë të stolisur me bylzykë të argjendte dhe Zoti i tyre iu jep të pijnë pije të pastër.
22. Ky është shpërblimi juaj, sepse angazhimi juaj ka qenë i pranishëm.<sup>408</sup>

<sup>408</sup> Faqja e këtij dheu, pale sa kohë ka qenë e zbrazët pa njeri, ai as që është përmendur si ndonjë send a qenie. Allahu e shpiku njeriun, e krijoi prej një pike uji të pavlerë, e përgatiti me çka mund të kuptojë dhe të dallojë, i dërgoi peygamberë dhe shpallje dhe ia mësoi rrugën e drejtë, dhe i tregoi për të shtrembrën, për hajrin dhe për sherrin, e

23. Ne ta shpallëm ty Kuranin në intervale (pjesë-pjesë).
24. Prandaj ti bëhu i durueshëm deri në vendimin e Zotit tënd, e mos dëgjo, as mëkatarë, as jobesimtarë.
25. Adhuroje Zotin tënd mëngjes e mbrëmje.
26. Dhe falu për hir të Tij në një kohë të natës, mandej adhuroje Atë edhe natën më gjatë.
27. Vërtet, ata (idhujtarët) e duan shumë këtë jetë, dhe e zënë asgjë ditën e rëndë që i pret.
28. Ne i krijuam ata dhe Ne e përsosëm krijimin e tyre, e sikur të duam, Ne i zhdukim ata e sjellim të tjerë më të mirë se ata.
29. Vërtet, këto janë një këshillë, e kush do e merr rrugën që e çon te Zoti i tij.
30. Po ju nuk mund të doni gjë, pos nëse do Allahu, e Allahu është shumë i Dijshëm, shumë i Urtë.
31. Ai atë që e do, e shtie në mëshirën e Vet, kurse për zullumqarët ka përgatitur dënim të dhembshëm.<sup>409</sup>

---

njeriu mbeti i lirë të zgjedhë cilën rrugë të dojë, por ia bëri me dije, se ata që ndjekin rrugën e Zotit, do të shpërblehen me aso të mira, që as nuk mund t'i marrin me mend. Ndërsa ata që zgjedhin rrugën e humbur, janë të dënuar me zinxhirë, me pranga e me zjarr. Të shpërblyerit janë ata, që ishin besnikë, që iu frikësuan vuajtjeve, që për hir të Zotit ushqyen nevojtarët, jo për ndonjë interes apo lavdërim, e Zoti i shpëton prej asaj dite të tmerrshme.

Në xhenet nuk do t'i kapë, as vapa, as të ftohtit, kalaveshët e pemëve iu qëndrojnë mbi krye, iu jepet të pijnë pije me aromë të këndshme, iu shërbejnë djelmasha të rinj, që kurrë nuk ndryshojnë, e të gjitha ato të mira, që nuk mund të përshkruhen iu jepen në shenjë shpërblimi për përpjekjet e tyre në dynja, që të bëjnë vepra, të cilat i pëlqen Zoti xh. sh.

<sup>409</sup> Namazi që porositet është ai i sabahut dhe i akshamit, e ai në një pjesë të natës mund të jetë jacia, ndërsa adhurimi gjatë natës është namazi tehexhud. Me ndihmën e Zotit, mori fund përkthimi dhe komentimi i sures El Insanu, falënderoj Allahun e Madhëruar!

## 77. SURETUL - MURSELAT

*E zbritur në Meke, pas sures El Humezetu, ajete: 50*

*Kjo sure e shpallur në Meke parashtron çështje të besimit që janë të lidhura me botën tjetër, me engjëj të detyrave të ndryshme, me çastin e Kijametit, me gjendjen e tokës e të qiellit në atë moment, me fuqinë e Zotit për ringjallje pas shkatërrimit, me mundimet dhe me vuajtjet e kriminelëve, të cilët do t'i përjetojnë në Kijamet dhe me shpërblimet, të cilat Zoti i Madhëruar ua ka përgatitur njerëzve të devotshëm.*

*Qubet: "Suretul Murselati" - kaptina e engjëjve të dërguar, sepse në fillim të saj Zoti betohet në llojet e engjëjve sipas detyrave.*

## 77. SURETUL - MURSELAT

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Betohem në erërat që fryjnë një pas një (pandërprerë),
2. që janë shumë të stuhishme e shkaktojnë furtunë!
3. Betohem në engjëjt, që iu është besuar shpërndarja e reve dhe që i shpërndajnë,
4. dhe që ndajnë qartë (të vërtetën nga e pavërteta)!
5. Dhe betohem në ata që sjellin shpallje (libra të Zotit te pejgamberët),
6. si arsyetim ose si vërejtje,
7. s'ka dyshim, se ajo që premtoheni ka për të ndodhur patjetër!
8. Kur yjet të shuhen,
9. dhe kur qielli të hapet,
10. dhe kur kodrat të copëtohen,
11. dhe kur të dërguarve iu është caktuar koha për të dëshmuar.
12. E për cilën ditë atyre iu është caktuar koha?
13. Për Ditën e Gjykimit (kur drejtësia e Zotit ndan të mirën nga e keqja).
14. E ku e di ti se çka është Dita e Gjykimit?
15. Atë ditë është shkatërrim për ata që përgënjeshtuan.
16. A nuk i kemi shkatërruar Ne popujt më të hershëm?

17. Dhe pastaj pas tyre ua shoqëruam të tjerë më të vonshëm.
18. Ne ashtu bëjmë me kriminelët.<sup>410</sup>
19. Atë ditë është mjerim i madh për ata që përgënjeshtroan.
20. A nuk iu kemi krijuar juve nga një lëng i dobët?
21. Dhe atë e vendosëm në një vend të sigurt,
22. për deri në një kohë të caktuar.
23. Dhe Ne bëmë përcaktimin e krijimit. Sa përcaktues të mirë jemi!
24. Atë ditë është shkatërrim për ata, që nuk e njohën fuqinë tonë.
25. A nuk bëmë Ne tokën, që në gjirin e vet mban
26. të gjallë dhe të vdekur?
27. Dhe në të kemi vënë kodra të forta e të larta dhe ju dhamë të pini ujë, që ua shuan etjen.
28. Atë ditë është mjerim për ata që përgënjeshtroan.
29. (u thuhet) Shkoni tek ai (xhehenemi), që ju e konsideruat gënjeshtër.
30. Shkoni tek ajo hije (mjegull), që ka tre degëzime,
31. që nuk bën, as hije, as nuk mbron prej flakës.
32. Ai (xhehenemi) hedh gaca të mëdha si ndonjë kështjellë,
33. e që janë si të ishin deve të verdha (shumë të shpejta).
34. Atë ditë është shkatërrim për mohuesit.
35. Kjo është një ditë që ata nuk flasin.
36. Atyre as nuk iu lejohet, që të arsyetohen.
37. Atë ditë mjerë ata që përgënjeshtroan!
38. Kjo është Dita e Gjykimit, ju kemi tubuar juve dhe të mëparshmit.
39. Dhe nëse keni ndonjë dredhi, atëherë bëni dredhira!
40. Atë ditë është shkatërrim për ata që nuk besuan.<sup>411</sup>

<sup>410</sup> Interpretuesit e Kuranit kanë mendime të ndryshme rreth pesë ajeteve të para të kësaj sureje. Disa prej tyre thonë, se të pestët kanë të bëjnë me erëra, kurse disa të tjerë thonë, se të pestët kanë të bëjnë me engjëj. Ibni Xheriri nuk dha kurrfarë mendimi. Ibni Kethiri zgjodhi këtë mendim, të cilit ne iu përmbajtëm - thotë Sabuniu. Zoti xh. sh. betohet në pesë sende a qenie, se Dita e Kijametit është një realitet i pamohueshëm.

Erërat janë, që sjellin mëshirë, por edhe ndëshkim, që sjellin dobi për njerëz, por edhe dëm. Engjëjt janë ata, që zbatojnë urdhrat e Zotit dhe iu sjellin shpalljet pejgamberëve, për të mos pasur të drejtë njerëzit të thonë, se nuk e kemi ditur, për t'ua tërhequr vërejtjen, që të largohen nga punët e këqija. Kijameti shkakton një gjendje kaosi, jyet fiken, qielli hapet, kodrat përplasen e bëhen copë e grimë. Pejgamberët janë të caktuar për atë ditë, që të dëshmojnë për popujt e vet. Atë ditë mbretëron drejtësia e Zotit, e cila do të nxjerrë në shesh të vërtetën dhe gënjeshtren, dhe vaj halli për ata që nuk besuan.

<sup>411</sup> Në këto ajete parashtrahet fuqia e Zotit, e cila prej një pike të dobët uji të vendosur

41. Dhe, nuk ka dyshim se të devotshmit do të jenë nën hije pranë burimeve,
42. dhe kanë pemë çfarë të dëshirojnë.
43. Hani e pini shijshëm e me ëndje, për atë e keni vepruar.
44. Ne kështu i shpërblejmë mirëbërësit.
45. Atë ditë është mjerim për përgënjeshtuesit.
46. Ju (jobesimtarë në Dunja) hani e kënaquni për pak kohë, sepse vërtet ju jeni mizorë.
47. Atë ditë është mjerim për ata që mohuan të mirat e Zotit.
48. Dhe kur atyre iu thuhej: “Përkuluni!”, ata nuk përkuleshin.
49. Atë ditë është mjerim për ata që përgënjeshtruan.
50. Pra, cilës fjalë (libër) pas këtij (Kuranit) i besojnë?<sup>412</sup>

---

në një vend të sigurt, në mitrën e nënës, e ruajti, e zhvilloi, e formësoi, i dha shpirtin dhe e bëri njeri. Toka i mban përmbi vete njerëzit sa janë të gjallë, ndërsa kur vdesin i ruan në brendinë e vet. Madhëria e Zotit krijoi kodra të mëdha e të forta, të cilat i shërbejnë tokës si shtylla, përndryshe, brendia e saj, që është plot gaze, zjarr e materie të tjera, nuk do ta linin të qetë për asnjë çast. Pastaj na tregon, se ato kodra e male janë të larta, në majë të të cilave krijohen dhe zhvillohen re të dendura plot shi e borë, e që mundësojnë të ketë lumenj e burime, prej të cilave njerëzit edhe pinë ujë të pijshëm dhe kultivojnë kopshte e vreshta, pra kodrat e malet janë depo të shiut e të borës, depo të begative të qiellit. Njerëzit shumë vonë e kuptuan pse Zoti për kodrat tha: shtylla të forta dhe prej tyre iu pajisim me ujë... Fshehtësi e madhe e Kuranit Famëmadh! Tmerret e Ditës së Kijametit përshkruhen për ata që nuk e besuan, as Zotin, as Kuranin, që shpalli Ai, e Muhamedin a.s. e quajtën rrenacak. Ajo është ditë mjerimi për të tillët, pse nuk ka më shpresë shpëtimi.

<sup>412</sup> Duket se përsëritet ajeti: vejlun... - të mjerët, por nuk është përsëritje, meqë në secilin rast ka pasur si qëllim gjësendin, që është përmendur.

Me ndihmën e Zotit përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures Murselat. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

## 78. SURETUN - NEBE'Ë

*E zbritur në Meke, pas sures El Mearixh, ajete: 40*

*Kjo sure shtron çështjen e ringjalljes, të jetës pas kësaj bote në botën tjetër, të përgjegjesisë dhe të shpërblimit apo të ndëshkimit.*

*Idhujtarët mekas, ithtarë të paganizmit, nuk mund ta kuptonin mundësinë e një jete pas kësaj, prandaj në këtë sure sillen fakte të fuqisë së pakufishme të Zotit të Madhërishëm, të cilat manifestohen përmes krijesave e krijimeve në këtë ekzistencë, e të cilat dokumentojnë, se ajo fuqi ka mundësi t'i ringjallë trupat e vdekur.*

*E përshkruan ringjalljen, kohën e tubimit për llogari, vuajtjet dhe mundimet, të cilat i presin ata që kundërshtuan dhe të mirat e kënaqësitë e përgatitura për të dëgjueshmit, dhe përfundon me një skenë të llahtarshme, kur kundërshtarët më fort do të dëshironin të ishin dhe' ose shtazë, që do të bëhen dhe se sa mundimet që i përjetojnë.*

*Qubet: "Suretun Nebe'i"- kaptina e një lajmi të rëndësishëm, sepse bëhet fjalë për Ditën e Kijametit.*

## 78. SURETUN - NEBE'Ë

*Me emrin eAllabut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Për çka ata i bëjnë pyetje njëri-tjetrit?
2. Për lajmin e madh e tronditës,
3. në të cilin ata janë në kundërshti.
4. Jo, të mos pyesin, sepse ata do ta kuptojnë!
5. Përsëri Jo, se ata do ta kuptojnë!
6. A nuk e bëmë Ne tokën të përshtatshme (për jetë),
7. ndërsa kodrat shtylla?
8. Dhe Ne ju krijuam juve në çifte.
9. Dhe gjumin tuaj ua bëmë për pushim.
10. Dhe natën ua bëmë mbulesë (si rrobat).
11. Ndërsa ditën e bëmë për gjallërim.
12. Dhe Ne kemi ndërtuar mbi ju një shtatëshe të fortë.

13. Dhe kemi vënë ndriçuesin që flakëron.
14. Dhe prej reve të shtrydhura kemi lëshuar shi të madh,
15. që me të të rrisim drithëra e bimë,
16. edhe kopshte të dendura palë mbi palë.<sup>413</sup>
17. S'ka dyshim, se Dita e Gjykimit është caktuar.
18. Është dita që i fryhet surit, e ju vini grupe-grupe.
19. Dhe qielli hapet e bëhet dyer-dyer.
20. Dhe kodrat shkulen dhe bëhen pluhur (si valë rrezesh).
21. E xhehenemi është në pritë (në pusi).
22. Është vendstrehim i arrogantëve.
23. Aty do të mbesin për tërë kohën (pa mbarim).
24. Aty nuk do të shijojnë, as freskim, as ndonjë pije,
25. përveç ujë të valë e kalbësirë,
26. si ndëshkim i merituar.
27. Ata ishin që nuk pritnin, se do të japin llogari.
28. Dhe argumentet Tona i përgënjeshtroan me këmbëngulje.
29. Ndërsa Ne çdo send e kemi ruajtur me shkrim të saktë.
30. E ju pra, vuani, se Ne nuk do t'ju shtojmë tjetër vetëm se vuajtje.
31. S'ka dyshim se të devotshmit kanë fitime të mëdha.
32. Kopshte e vreshta rrushi.
33. Edhe vasha të bëshme e të një moshe.
34. Edhe gota të mbushura plot verë.
35. Aty nuk dëgjojnë fjalë të kota, as gënjeshtra.
36. Shpërblime e dhurata të shumta dhënë nga Zoti yt.
37. Zoti i qiejve e i tokës dhe çka ka ndërmjet tyre, që është i Gjithë-mëshirshëm, të cilit nuk kanë të drejtë t'i bëjnë vërejtje.

<sup>413</sup> Fjala: "Nebe'e" edhe pse mund të përkthehet me fjalën lajm ka një domethënie shumë më të madhe, sepse nuk është fjala për një lajm të rëndomtë, por për një ngjarje të madhe, një ndodhi tronditëse, një kumtesë të jashtëzakonshme, pra fjala është për Kijametin, për ringjalljen. Idhujtarët i bënin pyetje njëri-tjetrit rreth kësaj çështjeje me qëllim që ta përqeshnin Pejgamberin, kinse ai thotë diçka që nuk ta merr mendja. Për t'ju ndihmuar që të binden, nëse duan, Zoti iu sjell fakte për fuqinë e vet dhe numëron: tokën e përgatitur që të mund të jetohej në të, kodrat që janë ekuilibruese të saj, krijimin e njerëzve të dy gjinive që të ruhet lloji i njerëzve, gjumin si akt që lajmëron lodhjen fizike e psikike dhe nevojën e pushimit, i cili nuk është vepër e njeriut, por dhuratë e Zotit, natën që mbulon me errësirë si petku që mbulon trupin, ditën të ndritshme për të gjallëruar, qiejt e lartë dhe të qëndrueshëm, që në ta nuk ndikon koha e gjatë që të dobësohen, retë që lëshojnë shi të madh si t'i shtrydhte dikush, shi që mundëson rritjen dhe zhvillimin e bimëve, të drithërave si dhe të bimëve të tjera për ushqim të gjallesave. Këto janë disa nga krijimet e Fuqiplotit në këtë jetë.



38. Atë ditë Xibrili dhe engjëjt qëndrojnë të rreshtuar, askush nuk flet pos atij, që e lejon i Gjithëmëshirshmi, dhe i cili thotë të vërtetën.

39. Ajo është dita e vërtetë, e kush dëshiron le të kthehet rrugës te Zoti i vet.

40. Ne ua tërhoqëm juve (idhujtarëve) vërejtjen për një dënim të afërt, në ditën kur njeriu (besimtar) shikon se çka i kanë sjellë duart e veta, e jobesimtari thotë: “Ah, sa mirë do të ishte për mua sikur të isha dhe!”<sup>414</sup>

## 79. SURETUN - NAZIAT

*E zbritur në Meke, pas sures En Nebeë, ajete: 46*

*Edhe kjo sure e shpallur në Meke sjell argumente për Kijametin, si gjë të sigurt, për të cilin Zoti xh. sh. betohet në disa lloje të engjëjve, që sipas urdbrit të Tij ua marrin njerëzve shpirtin.*

*Në këtë sure i bëhet një vështrim i shkurtër katastrofës së popullit arrogant e të pabindur të faraonit, dhe iu tërhiqet vërejtja mekasve, të cilët si popull më i dobët se ai i faraonit do t'i godasë ndonjë e keqe, nëse vazhdojnë rrugën e tyre të gabuar.*

*Qubet: “Suretun Naziati” – kaptina e engjëjve që marrin shpirtira.*

<sup>414</sup> Dita e Gjykimit quhet edhe dita e ndarjes, sepse atë ditë Allahu me gjykimin e vet bën ndarjen për në xhenet ose në xhehenem, e cila është caktuar për tubimin e të gjithëve. Atë ditë i fryhet surit për ringjallje dhe njerëzit paraqiten në grupe, qielli është hapur, kodrat janë bërë hi e pluhur, xhehenemi u rri në pusi dhe i kap ata që ishin arrogantë dhe aty do të jenë përherë e për kohë pa mbarim; ata nuk do të kenë me çka të freskohen, pos me ujë të valë, dhe sa herë që kërkojnë dhe luten për lehtësim vuajtja iu shtohet edhe më shumë. Interpretuesit e Kuranit thonë, se ky është ajeti më i ashpër në tërë Kuranin, përkizati me banorët e zjarrit. Dënim i rëndë por i meritueshëm është ky, sepse përgënjeshtuan dhe nuk llogaritën, se do ta përjetojnë atë ditë, e nuk e dinë se çdo vepër e njeriut është e evidentuar saktësisht. Njerëzit e devotshëm do të kenë kënaqësi të mëdha, edhe për arsye se besuan e bënë vepra të mira, por edhe dhurata nga bujaria e Zotit të Madhëruar, saqë atë ditë edhe shpirtat më të lartë dhe engjëjt qëndrojnë gatitu dhe askush nuk mund të flasë pa i dhënë leje Zoti. Njeriu i sheh veprat e veta, prandaj thotë:

“Do të kishte qenë fat për mua sikur të kisha qenë dhe’ e jo njeri, ose të isha bërë dhe si kafshët që bëhen pasi ta kenë marrë hakun prej njëra-tjetrës. Falënderoj Allahun e Madhëruar për ndihmën që më dhuroi dhe e përfundova përkthimin dhe komentimin e kësaj sureje.

## 79. SURETUN - NAZIAT

*Me emrin e Allabut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Betohem në ata (engjëj), që marrin shpirtat me rrëmbim (përmbytshëm)
2. Dhe në ata që marrin shpirta me lehtësim!
3. Dhe në ata që notojnë me shpejtësi!
4. Dhe në nxitësit, të cilët me shpejtësi në vendin e vet i çojnë!
5. Dhe betohem në ata, që çdo çështje rregullojnë!
6. Ditën që vrullshëm bëhet dridhja,
7. që pas saj pason tjetra.
8. Atë ditë zemrat janë të tronditura.
9. Shikimet e tyre janë të poshtruara (frikësuara).
10. Ata (idhujtarët në Dunja) thonë: “A thua do të bëhemi përsëri kështu si jemi?”
11. A edhe pasi të jemi bërë eshtra të kalbur?”
12. Ata thanë: “Atëherë, ai kthim do të jetë dëshpërues për ne!”
13. Po ajo (ringjallja) nuk do të jetë tjetër pos një thirrje (klithje).
14. Dhe ja, ata mbi sipërfaqen e tokës.<sup>415</sup>
15. A të ka ardhur ty rrëfimi i Musait?
16. Kur Zoti i tij e pat thirrur në luginën e bekuar Tuva (rrëzë kodrës Turi Sina).
17. Shko te faraoni, se vërtet ai e ka tepruar.
18. Dhe thuaj: “E ke ndër mend të pastrohesh?”

<sup>415</sup> Zoti xh. sh. betohet në pesë grupe engjëjsh që kanë detyra të veçanta, se çështja e Kijametit është çështje e vërtetë dhe e sigurt.

Engjëjt, në të cilët bëhet betimi janë quajtur sipas detyrave që i kryejnë. Ata që kanë për detyrë t’ua nxjerrin me ashpërsi e mundim shpirtin kundërshtarëve janë quajtur rrëmbyes, ndërsa ata që ua marrin shpirtat besimtarëve me një lehtësi të madhe u quajtnë lehtësues, të pahetueshëm. Engjëjt notues janë ata, që ua marrin shpirtat besimtarëve lehtë, ashtu si notuesi kur mbi ujë noton lehtë, ose ata janë që urdhrin e Zotit e sjellin prej qiellit si ai që zhytet e noton në ujë. Të shpejtë quhen nga se me të shpejtë i çojnë shpirtat në vendin e merituar dhe rregullojnë çështjen e shpërblimit ose të ndëshkimit të tyre, e mund të jenë rregullues të çështjeve të kësaj jete sipas urdhrit të Zotit. Kijameti do të jetë një fryrje e surit, që dridh dhe shkatërron çdo gjë që ekziston, e pas kësaj pason fryrja tjetër për ringjallje. Këtë gjë nuk e besonin idhujtarët, prandaj pyetnin me habi: a edhe një herë do të bëhemi kështu si jemi, edhe pasi të na kalben eshtrat, e si tallje thonin: Nëse bëhet ashtu, ne kemi mbaruar!

19. Unë të udhëzoj te Zoti yt e ti t'ia kesh frikën Atij!
20. Dhe ai ia tregoi mrekullinë e madhe.
21. Po ai e përgënjeshtroi dhe e kundërshtoi.
22. Pastaj u kthye prapa dhe iku me të shpejtë.
23. I tuboi (të gjithë të vetët) dhe iu mbajti fjalim.
24. E iu tha: "Unë jam zoti juaj më i lartë!"
25. Atëherë Allahu tmerrshëm e dënoi atë, për këtë të fundit dhe për atë të parën.
26. Në këtë ndëshkim ka përvojë mësimi për atë që frikësohet.
27. A është më i rëndë krijimi juaj apo ai i qiellit? E Ai e ngriti atë!
28. Ngriti kupën e tij dhe e përsosi atë.
29. Natën ia errësoi e ditën ia ndriçoi.
30. E pastaj tokën e sheshoi.
31. Dhe prej saj nxori ujin e saj dhe kullosat e saj.
32. Kurse kodrat ia përforcoi.
33. Si furnizim për ju dhe për kafshët tuaja.
34. E kur të vijë Vala e Madhe (Kijameti),
35. Atë ditë njeriu përkujton se çka ka punuar.
36. E xhehenemi shfaqet sheshazi për atë që e sheh.
37. E për sa i përket atij që e ka tepruar.
38. Dhe i dha përparësi jetës së kësaj bote,
39. xhehenemi do të jetë vendi i tij.
40. E kush iu frikësua paraqitjes para Zotit të vet dhe ndaloi veten prej epsheve,
41. xheneti është vendi i tij.
42. Ty të pyesin për Kijametin: "Kur do të ndodhë ai?!"
43. Po, në çfarë gjendje je ti t'ua përkujtoshe atë?
44. Vetëm te Zoti yt është dija për të.
45. Ti je vetëm qortues i atij, që ia ka frikën Atij.
46. Ditën kur ta përjetojnë atë, atyre (idhujtarëve) do t'iu duket sikur nuk kanë jetuar më tepër se një mbrëmje ose një mëngjes të saj.<sup>416</sup>

<sup>416</sup> Zoti xh. sh. i përkujton Muhamedit a.s. ngjarjen e Musait, se si e ka thirrur atë, i ka folur dhe urdhëruar, kur ai ishte në një luginë në fund te kodrës Sina e i ka thënë: Shko te faraoni se ai i ka kaluar kufijtë me padrejtësi e arrogancë dhe i thuaj: A i shkon mendja të hiqet prej punëve të këqija, por faraoni nuk çau kokë për të, prandaj Musai ia tregoi mrekullinë e madhe shkopin e shndërruar në gjarpër, e faraoni iku, por i thirri magjistarët dhe popullin e vet, iu mbajti një fjalim e iu tha, se është zoti i tyre më i

## 80. SURETU - ABESE

*E zbritur në Meke, pas sures En Nexhm, ajete: 42*

*Në fillim të kësaj sureje përmendet rasti i një të verbri, i Abdullah ibni Ummi Mektum-it, dhe kur Zoti xh. sh. e udbëzon Pejgamberin a.s., që të mos e ngarkojë veten me atë barrë të rëndë me të cilën nuk është i obliguar. Bëhet fjalë për njeriun kryefortë, i cili edhe pse i gëzon të gjitha të mirat që ia dhuroi Zoti, ai nuk është mirënjohës ndaj Krijuesit, por mohues i të mirave, e pas disa fakteve që dokumentojnë fuqinë e Zotit, sureja përfundon me përshkrimin e Ditës së Kijametit, kur njeriu do të ikë nga më i dashuri i vet nga frika për veten.*

*Quket: "Suretu Abese" – kaptina Abese, e të vrenjturit, rrudhjen e vetullave, mrrroljen, ngaqë Pejgamberi a.s. mrrrolej për hir të thirrjes së njerëzve në rrugëtë drejtë, e ata nuk i përgjigjeshin.*

---

lartë, ndërsa para katërdhjetë vjetëve po kështu iu pat thënë, se nuk kanë zot tjetër pos tij. Për atë Allahu e shkatërroi. E shkatërroi si për shkak të thënies së parë, ashtu edhe për të fundit. Me këtë iu tërhiqet vërejtja mekasve, se edhe ata do t'i gjejë një e keqe e tillë, sepse për Zotin kjo nuk është ndonjë punë e rëndë, kur dihet se Ai e ndërtoi qiellin, e ngriti lart, e bëri natën të errët dhe ditën të ndritshme, pastaj përgatiti tokën që në të të mbijnë bimë, dhe atë e përforcoi me kodra e male të forta. E, kur të vijë Dita e Kijametit, dita e llahtarisë më të madhe, do të duket se kush çka ka punuar, e si peshore për matjen e vetes njeriut i mjafton kjo: Kush ka bërë zullum dhe është dhënë pas kënaqësive të kësaj jete, duke marrë nëpër këmbë sjelljet dhe punët e mira, ai nuk ka vend tjetër pos në xhehenem, ndërsa kush i është frikësuar përgjegjësisë para Zotit, e ka penguar lakminë ndaj punëve të këqija ai do ta ketë vendin në xhenet.

Kur do të bëhet Kijameti, nuk di kush pos Zotit, por është e ditur se kundërshtarëve do t'i u duket sikur nuk kanë jetuar në këtë botë më shumë se një mëngjes a një mbrëmje. Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i kësaj sureje. Falënderuar qoftë Allahu i Madhëruar!

## 80. SURETU - ABESE

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ai vrenjti (fytyrën) dhe u kthye,
2. ngase atij i erdhi i verbri.
3. E ku mund ta dish ti, ndoshta ai do të pastrohet,
4. apo do të këshillohet dhe këshilla do t'i bëjë dobi!
5. E ai që nuk ndien nevojë (për Zotin) pse ka pasuri,
6. ti atij i vë veshin (i drejtohes)!
7. Po ti nuk ke përgjegjësi, pse ai nuk pastrohet.
8. Ndërsa ai që nxiton dhe vjen te ti,
9. dhe meqë ai frikësohet,
10. e ti nuk e zë asgjë (dhe nuk ia vë veshin fjalës së tij).
11. Jo ashtu! Në të vërtetë këto janë këshilla.
12. Kush do të marrë mësim nga kjo (nga Kurani).
13. Është këshillë në fletë të çmueshme,
14. me vlerë të lartë e të ruajtur,
15. në duar të udhëtuesve (engjëjve udhëtues mes Allahut e njerëzve),
16. të nderuar e të ruajtur.<sup>417</sup>
17. Qoftë mallkuar njeriu, sa mohues i fortë është ai!

<sup>417</sup> Pejgamberi a.s. kishte qenë i angazhuar në një moment me parinë idhujtare kurejshite, me Shejben, Utben, Velidin, Ummjejen etj. Me ta ishte edhe Abasi. Ai i thërriste ta besojnë Fenë Islame dhe mendonte, se nëse ata e pranojnë do të shpëtonin nga vuajtjet. Ata muslimanë që ishin të dobët do të trimëroheshin e ta përqafojnë Fenë Islame, edhe ata që ishin për Fenë Islame, por nuk kishin guxim ta shprehnin. Në atë moment vjen Abdullah ibni Ummi Mektumi, djali i dajës së Hadixhes, që ishte i verbër dhe i drejtohet Pejgamberit ta mësojë nga Kurani i shpallur prej Zotit. Atë fjalë ia përsëriste sa herë Pejgamberit a.s., duke mos ditur se Pejgamberi ishte në bisedë me parinë idhujtare. Ai xhest i Abdullahut nuk i pëlqeu Pejgamberit, prandaj nuk ia vë veshin sa duhet, dhe vazhdon përpjekjet e veta me ata në të cilët kishte shpresë se do të vinin në fenë e drejtë.

Shpallet kjo pjesë e kësaj sure dhe Pejgamberit i jepet këshillë, që të mos e mendojë veten me ata që janë të pasur dhe e ndiejnë veten se s'kanë nevojë për besim dhe për Zotin, pse ajo nuk është përgjegjësi jotja, por punë e Zotit - se kush do të besojë e kush jo. Ndërsa atë që ka besuar ta këshillojë dhe ta mësojë, pse ai duke qenë i verbër, dhe duke pasur frikë Allahun, ose duke pasur frikë nga armiqtë, e ndoshta duke u frikësuar, se do të rrezohet, ngaqë nuk sheh, ka ardhur të kërkojë ta mësosh.

Kurani është mësim, këshillë, i shënuar në një libër të çmueshëm të Allahut, me vlerë të lartë, i mbrojtur nga duart e ndryra, është në duar të engjëjve, të pejgamberëve të ndershëm e besnikë, në duar të dijetarëve të ndershëm islam deri në Ditën e Kijametit.

18. Po prej çkafi e krijoi Ai atë?
19. Atë e krijoi prej një pike uji dhe e përgatiti.
20. Pastaj atij ia lehtësoi rrugën.
21. Mandej atë e bëri të vdesë dhe atij i bëri varr (të varroset).
22. Pastaj kur të dojë Ai e ringjall atë.
23. Jo! Ai nuk zbatoi atë që urdhëroi Ai.
24. Njeriu le të shikojë ushqimin e vet.
25. Ne lëshuam shi të mjaftueshëm.
26. Pastaj e çamë tokën sipas nevojës së bimës,
27. dhe bëmë që në të të mbijnë drithëra,
28. edhe rrush e perime,
29. edhe ullinj e hurma,
30. edhe kopshte të dendura,
31. edhe pemë e kullosa,
32. si mjete gjallërimi për ju dhe për bagëtinë tuaj.
33. E kur të vijë Ushtima (krisma e Kijametit);
34. Atë ditë njeriu ikën prej vëllait të vet,
35. prej nënës dhe prej babait të vet,
36. prej gruas dhe prej fëmijëve të vet.
37. Atë ditë çdo njeriu i mjafton çështja e vet.
38. Atë ditë do të ketë fytyra të shndritura,
39. të buzëqeshura e të gëzuara.
40. Atë ditë do të ketë edhe fytyra të pluhëruara,
41. që i ka mbuluar errësira e zezë,
42. e të tillët janë ata mohuesit, mëkatarët.<sup>418</sup>

<sup>418</sup> Zoti e vraftë njeriun, që i rritet mendja e nuk njeh Zotin, dhe nuk mendon se çfarë ishte ai vetë, prej nga u krijua, kush e krijoi, kush i hapi rrugën e jetës dhe të fatbardhësisë, kush e mësoi që pasi të vdesë, të varroset e të mos hidhet në ndonjë humnerë si kafshët. Varrimi është një nder, që i bëhet vetëm njeriut prej të gjitha krijesave. Edhe ky është mësim nga Zoti. Njeriu duhet të përpiqet në këtë jetë dhe duhet të zbatojë atë që ka urdhëruar Zoti, e të mos i sjellë vetes punën, që në Ditën e Kijametit të ikë edhe prej më të dashurve, sepse atë ditë çdo njeri është i preokupuar me çështjet e veta, e nuk i bie ndërmend për të tjerët, ndodh që të ikë pse nuk e ka kryer obligimin e vet ndaj të afërmeve. Ky është rregull i përgjithshëm, edhe pse thuhet se i pari do të ikë Kabili prej Habitit, Ibrahimit prej babait, Nuhu e Luti prej grave të veta, Nuhu prej djalit. Besimtarët punëmirë do të jenë me fytyra të bardha e të gëzuara, e refuzuesit e mësimëve të Zotit me fytyra të shëmtuara.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures Abese. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

## 81. SURETUT - TEKVIR

*E zbritur në Meke, pas sures El Mesed, ajete: 29*

*Kjo sure e shpallur në Meke rreh çështjet e besimit në përgjithësi, e çështjen e Kijametit dhe atë të shpalljes i trajton si dy të vërteta të pamohueshme, të cilat i përkasin besimit. Fillon me shpjegime rreth Kijametit dhe me ndryshimet që do të bëhen në ekzistencë, duke filluar prej diellit e deri te të gjitha krijimet e tjera.*

*Shqyrton të vërtetën për shpalljen, shpjegon cilësitë e atij që e pranon atë dhe flet për popullin, të cilit i kumtobet ajo.*

*Qubet: "Suretu Tekviri" - Kaptina e palosjes, sepse dielli do të paloset e do t'i fshihet drita.*

## 81. SURETUT - TEKVIR

*Me emrin e Allabut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Kur dielli të jetë mbështjellur (dhe errësohet),
2. dhe kur yjet të kenë rënë (e shkapërderdhur),
3. dhe kur kodrat të kenë udhëtuar (e bërë pluhur në ajër),
4. dhe kur devetë e shtrenjta të lihen pa bari në fushë,
5. dhe kur egërsirat të jenë bashkuar (tubuar),
6. dhe kur detet të vlojnë si zjarr i flakëruar,
7. dhe kur shpirtrat të jenë bashkuar,
8. dhe kur të pyeten ato vajza të varrosura të gjalla,
9. për çfarë mëkati ato janë mbytur,
10. dhe kur fletushkat të jenë shpaluar,
11. dhe kur qielli të jetë hequr,
12. dhe kur xhehenemi të jetë ndezur fort,
13. dhe kur xheneti të jetë afruar,
14. atëbotë njeriu do ta dijë, se çka ka ofruar (të mirë ose të keqe).<sup>419</sup>

<sup>419</sup> Ajetet e cekura më sipër përshkruajnë gjendjen e ekzistencës në momentin e Kijametit dhe të Ditës së Gjykimit.

Dielli errësohet, nuk bën më dritë, është palosur e mbështjellë si njeriu i dobët kur rri palë.

15. Beto hem fuqimisht në yjet që tërhiqen (ditën, e ndriçojnë natën),
16. që udhëtojnë e fshihen (si dreri në strofkë),
17. betohem në natën kur ajo ia beh me errësirë,
18. betohem në agimin kur ia shkrep,
19. s'ka dyshim, se ai (Kurani) është thënie e të dërguarit fisnik (që e pranoi prej Zotit),
20. që është i fortë dhe që ka vend të lartë te Zoti i Arshit,
21. që është i respektuar atje (në mesin e engjëjve) dhe besnik!
22. Nuk është i marrë shoku juaj (Muhamedi)!
23. Dhe se ai e pat parë atë (Xhibrilin) në horizontin e qartë lindor.
24. Dhe ai nuk është që në të fshehtën (shpalljen) ka dyshim (ose ua lë mangut).
25. Dhe ai (Kurani) nuk është thënie e djallit të mallkuar!
26. Pra, ku jeni, nga po shkoni?
27. Ai (Kurani) s'është tjetër pos këshillë për njerëzit!
28. Për atë nga mesi juaj që dëshiron të gjendet në të vërtetën.
29. Po ju nuk mundeni, por vetëm nëse dëshiron Allahu, Zoti i botëve!<sup>420</sup>

Yjet bijnë nga qielli dhe shkapërderdhen, kodrat shkulen prej vendit dhe fluturojnë në ajër, deveja në muajin e dhjetë të barrës, që është më e çmueshmja ndër arabët lihet pa bari e kujdestar, egërsirat tubohen nga frika e Kijametit, detet vlojnë e përplasnin valët e tyre, shpirtrat bashkohen ose me trup, ose i miri me të mirin e i keqi me të keqin, vajzat që injorantët i varrosnin për së gjalli do të pyeten për fajin e tyre, e përgjigjen ata që e bënë atë të zezë, hapen regjistrat e punëve të njerëzve dhe lexohen, qielli hiqet si lëkura e deles prej trupit të saj, xhehenemi merr fuqi të madhe ndezëse e xheneti iu afrohet njerëzve të mirë, në mënyrë që të mos frikësohen, e atëherë çdo kush do ta kuptojë se çka ka përgatitur për atë ditë.

<sup>420</sup> Zoti xh. sh. betohet në disa krijime, që kanë një rëndësi të madhe, sepse përmes tyre duket fuqia e pakufishme dhe mjeshtëria e përsosur e Zotit të Madhërisëm: yjet që së bashku me diellin udhëtojnë, ditën sikur tërhiqen dhe fshihen, e natën ndriçojnë, nata që ia beh me atë errësirën e vet të lehtë në fillim e derisa ngriset plotësisht. Pas errësirës së natës ferku i agimit sikur shkrep dhe vjen duke u shtuar drita.

Betohet se Kurani fjalë e Zotit sjellë te Muhamedi a.s. përmes Xhibrilit, e ai gëzon një pozitë të lartë te Zoti, dhe është i nderuar e i respektuar prej engjëjve më të lartë, është i fuqishëm dhe besnik i sigurt. Muhamedi a.s. e ka parë atë lart në horizont nga lind dielli dhe prej tij e ka pranuar Kurandin, e nuk është i marrë, siç thoshin idhujtarët e nuk është i atillë, që lë mangut diçka nga shpallja e të mos ua lexojë e kumtojë. Pra, nuk është fjalë e djallit, por më kot, se ju e keni humbur rrugën. Kurani është këshillë për të gjithë ata që dëshirojnë të drejtohen në rrugë të drejtë, por edhe orientimi është me ndihmën e Zotit të gjithësisë.

Falënderoj Allahun e Madhëruar!



## 82. SURETUL - INFITAR

*E zbritur në Meke, pas sures Naziati, ajete: 19*

*Edhe kjo sure e shpallur në Meke, sikurse edhe ajo që ishte para saj flet për përmbysjet, që do të ndodhin në trupat qiellorë në Ditën e Kijametit. Në të përshkruhet njeriu si përbuzës ndaj të mirave, që i dha Zoti dhe përmendet shkaku i kësaj përbuzjeje.*

*Pas përshkrimit të ndarjes së njerëzve në dy grupe: në të mirë e në të këqij përfundon me përshkrimin e Ditës së Kijametit, kur njerëzit do të jenë të zhveshur prej çdo fuqie e kompetence, e i tërë sundimi atë ditë është vetëm i Allabut.*

*Qubet: "Suretu El Infitar" - sipas ajetit të parë që përshkruan çarjen e qiellit.*

## 82. SURETUL - INFITAR

*Me emrin e Allabut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. E kur të çahet qielli.
2. Dhe kur të shkapërderdhen yjet.
3. Dhe kur të përzihen detet.
4. Dhe kur të trazohen varret.
5. Atëbotë secili njeri e din se çka ka punuar dhe çka ka lënë prapa!
6. O ti njeri po ç'të mashtrroi ty kundrejt Zotit tënd që është bujar e i urtë?
7. I cili të krijoi, të përsosi dhe të drejtoi.
8. Të formësoi në formën që Ai dëshiroi!
9. Jo, nuk është ashtu. Ju përgënjeshtroi ditën e përgjegjësisë.
10. Kurse ndaj jush janë përcjellësit!
11. Janë shkruar të ndershëm te Allahu.
12. Ata e dinë se çka punoni.
13. E s'ka dyshim, se të mirët janë në kënaqësinë e përjetimeve (në xhenet).
14. Dhe se mëkatarët janë në xhehenem.

15. Aty futen ata Ditën e Gjykimit (të cilën nuk e besonin).
16. Dhe nuk kanë të larguar prej tij.
17. E ç'të mësoi ty se ç'është Dita e Gjykimit?
18. Përsëri, ç'të mësoi ty se ç'është Dita e Gjykimit?
19. Është dita kur askush, askujt nuk do të mund t'i ndihmojë asgjë; atë ditë e tërë çështja i takon vetëm Allahut!<sup>421</sup>

### 83. SURETUL - MUTAFFIFIN

*E zbritur në Meke, pas sures El Ankebut dhe si duket është e fundit e shpallur në Meke, ajete: 36*

*Edhe kjo sure parashtron çështje që kanë të bëjnë me besimin e drejtë, e së pari iu kërcënohet atyre, që nuk e kanë frikë Ditën e Gjykimit, e i mashtrojnë njerëzit në masë e në peshore, pra nuk e kryejnë detyrën si ka urdhëruar Zoti.*

*Në këtë sure bëhet fjalë për shënimet që mbajnë engjëjt për punën e njerëzve dhe për ata kriminelë, që në këtë botë janë tallur me besimtarët.*

*Qubet: "Suretul Mutaffifin " - kaptina për ata që mashtrojnë në masë e peshore.*

---

<sup>421</sup> Pas përkrimimit të shkatërrimit të trupave qiellorë përmendet trazimi i varreve, që ka si qëllim ngritjen e njerëzve prej tyre, daljen në sipërfaqe. Atëbotë gjithkush do ta dijë, se çfarë punësh të mira ka bërë dhe çfarë tradita të mira ka lënë pas, për të cilat do të shpërblehet. Po kështu vlen edhe për punën dhe traditën e keqe të lënë pas.

Njeriut i thuhet: si u mashtrove e nuk e falënderove Zotin tënd, që është Bujar e Mëshirues, por është edhe ndëshkues i rreptë ndaj kundërshtarëve. A thua djalli të mashtroi duke të thënë: puno keq sa të duash, se Zoti është Mëshirues, apo nuk besove fare në këtë ditë. A nuk e dite, se engjëjt shënojnë çdo vepër tënden, e sot të mirët janë në xhenet, e të këqijtë në xhehenem dhe askush nuk ka gjë në dorë pos Allahut. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

## 83. SURETUL - MUTAFFIFIN

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Të mjerët ata, që mangut masin e peshojnë.
2. Ata që kur matin prej njerëzve për vete e plotësojnë,
3. e kur iu matin të tjerëve ose iu peshojnë, ua lënë mangut.
4. A nuk e dinë të tillët, se kanë për t'u ringjallur,
5. në një ditë të madhe,
6. në ditën kur njerëzit ngrihen (prej varrezave) për të dalë para Zotit të botëve?
7. Jo, të mos rrini gafil! Se shënimet e veprave të mëkatarëve janë në Sixhxhin (në një libër shënimesh të të këqijave më të dëmshme).
8. E, ku e di ti se ç'është Sixhxhin-i?
9. Ai është një libër i qëndisur (në një qeli në fund të burgut).
10. Atë ditë është shkatërrimi për gënjeshtarët.
11. Të cilët nuk e besojnë ditën e përgjegjësisë.
12. E atë ditë nuk e mohon kush, përveç atij që ka sharruar tepër në mosbesim e në punë të këqija.
13. E që kur i lexohen atij argumentet Tona, thotë: "Legjenda të të parëve!"
14. Jo, nuk është ashtu! Por të këqijat, që punuan zemrat e tyre ua mbuluan.
15. Jo dhe Jo! Atë ditë do të jenë të penguar prej (ta shohin) Zotit të tyre.
16. Pastaj ata do të hyjnë në xhehenem,
17. dhe do t'u thuhet: "Ky është ai të cilin e keni përgënjeshtuar!"<sup>422</sup>

<sup>422</sup> Kur përshkruhet përgjegjësia para Allahut në një ditë të madhe, në ditën kur njerëzit dalin para Zotit, dhe kur gjykon Zoti i botëve kuptohet vetvetiu, se sa mëkat i madh është mashtrimi në të matur e në të peshuar. Njerëzit që e bëjnë një vepër të tillë konsiderohen, se nuk e besojnë ringjalljen. Sixhxhini është burg, e këtu fjala është për një vend të ngushtë në fund të xhehenemit, ku janë të ruajtura shënimet e veprave më të shëmtuara, e ku do të jetë edhe vendi i mëkatarëve të tillë.

Paraqitja para Zotit për llogari është aq tronditëse, sa Pejgamberi a.s. ka thënë: "Dikush prej njerëzve do të zhytet në djersën e vet deri në veshë!" Ditën e Gjykimit e mohojnë vetëm ata që kanë kaluar çdo kufi në punë të liga, e ngaqë veprat e tyre të këqija i kanë ndryshuar, kanë kapluar dhe nxirë zemrat e tyre, prandaj ata nuk do të lejohen ta shohin Zotin e Madhëruar, siç lejohen të mirët.

"**Rane, rejn**" - do të thotë mbuluar, kapluar, nxirë. Çdo vepër e keqe shënohet një pikë e zezë në zemrën e njeriut, nëse ai pendohet, ajo hiqet, e nëse vazhdon edhe me të tjera,

18. Jo, nuk janë të njëjtë! Se libri i të mirave gjendet në Il-lijjinë!
19. E ku e di ti, se çfarë është Il-lijjuni?
20. Është një libër i qëndisur qartë,
21. të cilin e dëshmojnë engjëjt, që janë më të afërmit.
22. E s'ka dyshim, se vepërmirët janë në përjetime e kënaqësi (në xhenet),
23. të mbështetur në kolltukë vështrojnë.
24. Në fytyrat e tyre mund të kuptosh kënaqësinë e përjetimeve.
25. Iu jepet të pijnë pije në enë të mbyllura.
26. Pije që në fund asaj i vjen era misk! E për një shpërblim të tillë le të garojnë ata që lakmojnë të mirën.
27. Dhe përzierja e asaj pije është me tesnim (uji më i mirë).
28. Krua nga i cili do të pijnë më të afërmit e Zotit.
29. Mëkatarët ishin ata, të cilët i përqeshnin ata që besuan.
30. Dhe kur kalonin (besimtarët) pranë tyre (idhujtarëve), ata ia bënin me sy njëri-tjetrit.
31. E kur ktheheshin te familjet e veta, ktheheshin të kënaqur.
32. Dhe kur i shihnin ata (besimtarët), thoshnin: "S'ka dyshim, se këta (besimtarët) janë të humbur!"
33. Po Ne, nuk i caktuam ata (idhujtarët) si roje të atyre (besimtarëve).
34. E sot (në Ditën e Gjykimit), ata që besuan do të tallen me jobesimtarët,
35. duke qëndruar të mbështetur (besimtarët) në kolltukë e duke shikuar.
36. A thua a u shpërblyen jobesimtarët për atë që punuan? (Po)<sup>423</sup>

ato ia mbulojnë zemrën në tërësi dhe atëherë nuk mund t'i pranojë këshillat e mira.

<sup>423</sup> "Il-Ijjunu" - vendi më i lartë ku janë të ruajtura shënimet e veprave të njerëzve të mirë, vepra që gjenden nën mbikëqyrjen e engjëjve më të lartë. Ata janë në xhenet dhe nga vetë fytyra e tyre mund të vërehet, se ata janë të shpërblyer më së miri, iu jepet të pijnë verë në gota të mbyllura dhe kur pihet ajo i vjen era misk, sepse është e përzier me një ujë, që është më i miri, që buron nga kroi, prej të cilit pijnë njerëzit më të afërt të Zotit.

Idhujtarët i përqeshnin muslimanët me ironi dhe e ndjenin veten të kënaqur pse bënin ashtu, bile iu thoshin muslimanëve, se janë njerëz të humbur, pse janë dhënë pas jetës tjetër, duke i lënë kënaqësitë e epshit në këtë botë. Idhujtarët do të duhej ta dinin, se nuk mund t'i vlerësojnë veprat e muslimanëve, sepse ato i vlerëson vetëm Zoti. E kur besimtarët vendosen në xhenet, prej nga mund të shikojnë idhujtarët në vuajtje e zjarr, me këtë rast ua kthejnë ato tallje, që ata bënin në dynja dhe bëjnë pyetje në shenjë vërtetimi: A e gjetën idhujtarët atë që e merituan? Përgjegjja ishte: se po, përderisa janë futur në xhehenem. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

## 84. SURETUL - INSHIKAK

*E zbritur në Meke, pas sures El Infitar, ajete: 25*

*Në fillim të kësaj kaptine përshkruhen ndryshimet, që do të bëhen në këtë ekzistencë me rastin e Kijametit, mandej bëhet fjalë për përpjekjet dhe mundimet e njeriut për t'i siguruar vetes jetesën, dhe për të mirat ose për të këqijat, që do t'i fitojë gjatë asaj përpjekjeje.*

*Në fund u bëhet një kërcënim idhujtarëve, të cilët kanë për ta përjetuar trishtimin e Ditës së Kijametit dhe hyrjen në zjarr, për shkak se nuk iu besojnë argumenteve të Zotit.*

*Qubet: "Suretul Inshikak" – kaptina e çarjes, ose e bindjes, sepse në fillim përmendet përulja e qiellit ndaj urdhrit të Zotit*

## 84. SURETUL - INSHIKAK

*Me emrin eAllahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Kur të pëlçasë qielli,
2. t'i bindet urdhrit të Zotit të vet, ashtu si i takoi.
3. Dhe kur toka të shtrihet në gjerësinë e saj,
4. e të nxjerrë çka ka brenda e të çlirohet,
5. dhe t'i bindet Zotit të saj, ashtu si i takoi.
6. O ti njeri, vërtet ti përpiqesh me një përpjekje të madhe që çon te Zoti yt, e atë (përpjekje) do ta gjesh.
7. E përsa i përket atij që libri i vet i jepet nga e djathta,
8. Ai do të llogaritet me një llogari të lehtë,
9. Do të kthehet te familja e vet i gëzuar.
10. E përsa i përket atij, që libri i vet i jepet pas shpinës,
11. Ai do t'i ndjellë vetes shkatërrim,
12. Dhe do të hyjë në zjarr të ndezur fort.
13. Ai ka qenë i gëzuar në familjen e vet,
14. Dhe ka menduar, se nuk ka për t'u kthyer.
15. Po, se, vërtet Zoti i tij gjithnjë e ka parë atë.
16. Betohem në kuqërrimin e horizontit pas perëndimit,

17. Dhe në natën dhe çka ajo tubon,
18. Dhe në hënën kur ajo është e plotë.
19. Ju patjetër do të përjetoni gjendje pas gjendjeje.
20. E, çka kanë ata që nuk besojnë?
21. Dhe kur iu lexohet atyre Kurani, nuk përulen (nuk bien në sexhde)?
22. Përkundrazi, ata që nuk besuan edhe përgënjeshtrojnë?
23. E Allahu, e di më së miri se çka mbajnë fshehtë ata!
24. Lajmëroi, pra me një dënim të dhembshëm.
25. Me përjashtim të atyre që besuan e bënë vepra të mira, të cilët kanë shpërblim të vazhdueshëm!<sup>424</sup>

### 85. *SURETUL-BURUXHË*

*E zbritur në Meke, pas sures Esh Shemsu, ajete: 22*

*Kjo sure e shpallur në Meke përmbledh çështje rreth besimit në fillim, pas betimit në qiellin me yje, në Ditën e Kijametit, në pejgamberë e njerëz, iu bëhet një vështrim viktimave, që ranë për hir të besimit. Kriminelëve iu tërhiqet vërejtja me dënim nga Zoti i Madhëruar, ashtu si e dënoi edhe popullin e faraonit dhe të Themudit.*

*Qubet: "Suretul Buruxhi" – kaptina e galaktikës, ngaqë në fillim përmendet qielli nëpër të cilin udhëtojnë yjet.*

<sup>424</sup> Në pesë ajetet e para përshkruhet se si trupat e mëdhenj të ekzistencës i përulen dhe i binden urdhrat të Zotit në vigjilje të Kijametit. Qielli çahet, toka duket më e gjerë, sepse kodrat nuk ekzistojnë më. Toka i hedh jashtë të vdekurit dhe lirohet.

Njeriu për çdo moment përpiqet, që më veprat e tij, qofshin të mira o të këqija, t'i afrohet vdekjes, t'i afrohet momentit kur veprat e veta do t'i gjejë para Zotit. Ai që është ruajtur e ka bërë vepra të mira, atij shënimet i vijnë nga ana e djathtë, e cila është shenjë, se atij i paraqitet llogaria pa hyrë në detaje, pse të mirat i shpërblehen e të këqijat i shlyhen; ai pra, i gëzuar kthehet në mesin e të vetëve. Ai që ka bërë të këqija shënimet i vijnë pas dhe ai e mallkon veten, sepse ai do të jetë në zjarr. Ai sa ishte në dynja asnjëherë nuk u kujtua, se çështë duke vepruar dhe mendoi se nuk do të dalë para Zotit. Këtu Kurani sërish u kthehet disa dukurive të kësaj bote në të cilat Zoti betohet, se do të përjetoni vështirësi pas vështirësive, duke filluar prej vdekjes e deri në fund në xhenet ose në xhehenem. Idhujtarët, as nuk besuan, as nuk iu përulën Zotit kur iu lexohet Kurani, por edhe nuk e besuan si shpallje të Zotit, e mendonin se Zoti nuk e di çka mbajnë ata në zemra. Shpërblimet nuk iu ndërprehen kurrë njerëzve të mirë. Falënderuar qoftë Allahu i Madhëruar!

## 85. SURETUL-BURUXHË

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Beto hem në qiellin me plot yje,
2. beto hem në ditën e premtuar,
3. beto hem në atë që dëshmon dhe atë që dëshmohet,
4. u mallkuan ata të zotët e hendeqeve,
5. të zjarrit me plot lëndë djegëse,
6. kur ata rrinin ulur rreth tij,
7. dhe dëshmonin atë që bënë me besimtarët!
8. E nuk patën pse t'i urrejnë, përveç që e besuan Allahun, Ngadhënyjesin, të Lavdëruarin,
9. të cilit i takon sundimi i qiejve e i tokës; e Allahu është Dëshmitar i çdo sendi.
10. Është e sigurt, se ata që i sprovuan besimtarët dhe besimtare dhe nuk u penduan, ata kanë dënimin e xhehenemit dhe dënimin e djegies.
11. Ata që besuan dhe bënë vepra të mira, ata kanë xhenete nën të cilët burojnë lumenj, e ai është suksesi më i madh.<sup>425</sup>
12. Është e vërtetë se goditja e Zotit tënd është e fortë.
13. Në të vërtetë, Ai është që e fillon (krijimin) dhe e rikthen.
14. Ai është Mëkatfalës i madh, është shumë i Dashur.
15. Është i zoti i Arshit të Madhëruar!
16. E punon atë që dëshiron.
17. A të ka ardhur ty lajmi i ushtrive,
18. të faraonit dhe të Themudit?
19. Por këta që mohuan (idhujtarët), vazhdojnë me gënjeshtër.
20. Po Allahu ata i ka rrethuar (nuk mund t' i shpëtojnë)!
21. Përkundrazi, (ata që gënjejnë), ai është Kuran i famshëm.
22. Në një pllakë të ruajtur mirë (në Levhi Mahfudh).

<sup>425</sup> Dita e premtuar është Dita e Kijametit, ndërsa dëshmuës janë peygamberët që dëshmojnë për njerëzit. Por dëshmuës është edhe dita e xhumasë, e cila dëshmon se çka punojnë besimtarët në të, ose dita në Arafat, e ka edhe mendime të tjera. As-habi Uhdudë, ishin sundues që i mundonin besimtarët dhe i digjin në hendeqe. Mendohet për një sundues persian, për një jehudi, ndërsa në një hadith, të cilin e transmeton Ahmedi, Muslimi, Nesaiu, thuhet se fjala është për një besimtar të ri dhe për një falltor. Hadithi është shumë i gjatë. Sidoqë të jetë kriminelë të tillë janë të mallkuar prej Zotit, pse i munduan besimtarët; të tillë ishin edhe idhujtarët mekas, të cilët i urrenin muslimanët për shkak se besuan një Zot.

## 86. SURETUT-TARIKË

*E zbritur në Meke, pas sures El Beledë, ajete: 17*

*Në thelb të tematikës së kësaj sureje qëndron besimi në ringjallje dhe përgjegjësi për veprat, prandaj shtron disa argumente mbi fuqinë e Zotit dhe argumente për Kuranin si mrekulli.*

*Qubet: "Suretut Tarikë", sepse përmendet ylli trokitës, ndriçues.*

## 86. SURETUT-TARIKË

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Betohem në qiellin dhe yllin ndriçues (të natës)!
2. E ku e di ti se çka është tariku - trokitësi?
3. Ai është ylli që shpon (errësirën me dritë).
4. Nuk ka asnjë njeri, që ndaj tij të mos ketë përcjellës.
5. Le të shikojë njeriu, se prej çfarë është krijuar?
6. Ai është krijuar prej një uji, që hidhet fuqishëm,
7. e që del nga kurrizi i shpinës dhe dërrasa e gjoksit.
8. E s'ka dyshim, se Ai ka fuqi ta rikthejë në jetë atë,
9. ditën kur do të gjurmohen të fshehtat.
10. E ai (njeriu) nuk ka, as forcë, as ndihmëtarë.
11. Betohem në qiellin, që kohë pas kohe kthehet me shi,
12. edhe tokën që çahet për bimë,
13. është e vërtetë se ai (Kurani) është një fjalë që dallon - gjykon!
14. Nuk është ai i parëndësishëm (lojë e kotë)!
15. Ata vërtet bëjnë kurthe.
16. Po edhe Unë përgatis kurthe për ta!
17. E ti jobesimtarëve jepju afat, afatizoji ata pak.<sup>426</sup>

---

Por të mos harrojnë, se grushti i Zotit është i ashpër dhe atë nuk ka kush që mund ta pengojë, e Kurani është i famshëm, edhe pse ata nuk e besojnë. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

<sup>426</sup> Zoti xh. sh. betohet se çdo njeri ka përcjellës, i cili i përcjell punën e tij, ose ka mbrojtës që e ruan prej rreziqeve. Prej ujit të burrit, që del prej boshtit kurrizor dhe ujit të gruas, që del prej gjoksit të saj, Zoti e krijon njeriun; pra Ai ka fuqi ta ringjallë.



## 87. SURETUL - A'ËLA

*E zbritur në Meke, pas sures Et Tekvîr, ajete: 19*

*Në pika të shkurtër kjo sure shtrën:*

*- cilësitë e larta të Zotit të Madhëruar,*

*- shpalljen e Kuranit, vulës së peygamberëve dhe lehtësimin e nxënies së tij,*

*- këshillën e mirë prej së cilës përfitojnë zemrat e gjalla.*

*Qubet: "Suretul A'ëla", sepse fjala është për madhërinë e Zotit, që është më i Larti.*

## 87. SURETUL - A'ËLA

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Madhëroje larg të metave Zotin tënd, më të Lartësuarin!
2. i cili krijoi dhe përsosi,
3. dhe i cili përcaktoi e orientoi,
4. dhe i cili mundësoi mbirjen e kullosës,
5. e pastaj atë e bëri mbeturinë të zezë.
6. Ne do ta lexojmë ty e nuk do ta harrosh (Kuranin),
7. përveç asaj që Allahu dëshiron. Ai e di të haptën e të fshehtë.
8. Dhe Ne do të drejtojmë ty në më të lehtë.
9. E ti këshillo aty ku këshilla bën dobi.
10. Do të këshillohet ai që ka frikë.
11. E do t'i shmanget asaj, ai që është shumë i keq,
12. i cili do të hyjë në zjarrin e madh,
13. dhe aty, as nuk do të vdesë, as nuk do të jetojë.
14. Ka shpëtuar ai që është pastruar,
15. që e përkujton madhërinë e Zotit të vet dhe falet.
16. Po ju po i jepni përparësi jetës së kësaj bote,
17. e dihet se jeta e botës tjetër është më e dobishme dhe e përjetshme.

Dita e Gjykimit është moment që zbulon çka mbahej e fshehtë, bindje e qëllime, e njeriu as vetë nuk ka fuqi të mbrohet, e nuk ka as ndihmës. Dredhitë e idhujtarëve Zoti i asgjëson. Mbaroi përkthimi i kësaj sureje, falënderoj Allahun e Madhëruar!

18. Vërtet, kjo (këshillë) gjendej edhe në broshurat e para:

19. Në broshurat e Ibrahimit dhe të Musait.<sup>427</sup>

## 88. SURETUL - GASHIJEH

*E zbritur në Meke, pas sures Edh Dharijati, ajete: 26*

*Kjo sure e shpallur në Meke sjell argumente të nevojës së domosdoshme për besimin dhe ato i përqendron në dy pika kryesore:*

*- në argumentet që dokumentojnë për fuqinë e një Zoti Krijues dhe numëron disa prej tyre, dhe*

*- në faktet që dokumentojnë, se kjo ekzistencë do të ketë fundin e vet, por katastrofa e saj do të jetë e tmerrshme.*

*Qubet: "Suretul Gashijeti" – kaptina e kaplimit, ngaqë belaja e Kijametit i kaplon njerëzit me ato veçoritë e tij.*

## 88. SURETUL - GASHIJEH

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. A të erdhi ty lajmi për belanë që kaplon (Kijameti).
2. Atë ditë sheh fytyra të përlulura,
3. të lodhura e të rraskapitura (nga mundimi).

<sup>427</sup> Zotin e Madhëruar ne duhet ta adhurojmë pastër dhe nuk duhet t'i shoqërojmë Atij asgjë. Ai e krijoi njeriun me një mjeshtëri të përsosur dhe Ai çdo krijese ia përcaktoi veçoritë e saj, dhe e orientoi të dijë t'i shfrytëzojë ato. Pejgamberit a.s. i tha, se Ne do ta mësojmë Kuranin e ti nuk do ta harrosh, përpos ndonjë pjese që Allahu dëshiron ta harrosh, sikur se i ndodhi një herë e harroi në namaz, e shokët ia përkujtuan. Do të drejtojmë në shariat, që do të jetë i lehtë, e sheriati islam është më i lehti i të gjitha shariateve që ekzistuan. Ti këshillo me Kuran, se ai që frikësohet prej dënimit do të përfitojë, e ai i prishuri nuk përfiton, por hyn në xhehenem, ku as nuk mund të vdesë, as nuk mund të jetojë. Kush e pastron veten prej punëve të këqija, e përkujton Zotin dhe i lutet, ai është i shpëtuar. Këto këshilla qenë edhe në suhufet (fletushkat) e Ibrahimit e të Musait; në të vërtetë, kjo përmbajtje e jo edhe ky tekst, sepse Kurani është vetëm në arabisht, e ato kanë qenë në gjuhë tjetër, pra, jo Kuran. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

4. Ato hyjnë në zjarrin e ndezur fort,
5. u jepet të pijnë prej një kroi të valë.
6. Ata nuk kanë ushqim tjetër pos një barishte me ferra helmuese,
7. Që as nuk jep fuqi, as nuk largon
8. Atë ditë sheh fytyra të ndritshme,
9. të kënaqura për veprimet e veta,
10. në xhenet të shkallës së lartë,
11. aty nuk dëgjojnë fjalë të pakëndshme,
12. aty ka kroje që rrjedhin,
13. aty kanë shtretër të lartë
14. dhe gastare të vëna pranë,
15. edhe jastëkë të renduar për mbështetje,
16. edhe qilima të shtruar.
17. A nuk i shikojnë devetë se si janë krijuar?
18. Edhe qiellin se si është ngritur lart!
19. Edhe kodrat se si janë vendosur!
20. Edhe tokën se si është shtruar!
21. E ti pra këshillo, se je vetëm përkujtues.
22. Ti ndaj tyre nuk je mbizotërues!
23. Përveç atij që zmbropset e nuk beson,
24. Allahu atë me vuajtje të mëdha e dënon.
25. Vetëm te Ne kthimin e kanë.
26. Dhe vetëm detyrë Jona është llogaria e tyre.<sup>428</sup>

<sup>428</sup> Dita e Kijametit quhet edhe gashije, mbulim, kaplim, sepse e keqja e asaj dite përfshin të gjitha krijesat. Në atë ditë do të ketë fytyra të zbehta e të shëmtuara, sepse kanë punuar punë të këqija, janë munduar e lodhur dhe ato punë janë shkak që t'i fusin në xhehenem, në zjarr me temperaturë të lartë, ku nuk kanë çfarë të pijnë tjetër, vetëm se ujë shumë të valë dhe ushqim të keq. Përmendet një bimë me ferra, që nuk e ha tjetërkush përveç devesë, madje vetëm sa është e njomë. Ky lloj ushqimi, as nuk jep fuqi, e as nuk ngop. Në anën tjetër, atë ditë ka fytyra të shkëlqyera, sepse janë të kënaqura me veprat e mira që kanë bërë, e tashti janë shpërblyer me xhenet. "Ekvab" nënkuptojnë enët si gota pa vegë (e këtu përdorëm termin "gastare"). Zoti xh. sh. thërrret njerëzit të shikojnë me vëmendje dhe në mënyrë serioze krijimin e devesë, e cila është specifike edhe për diturinë e sotme; le të shikojnë qiellin, si është ngritur si kulm, por pa shtylla, tokën e përshtatur për jetë, kodrat e vendosura si shtylla të tokës. Këto krijime e krijesa janë përmendur në mënyrë sipërfaqësore, aq sa ai popull i atëhershëm ka mundur t'i kuptojë, përndryshe çdo fjalë e thënë për këto krijesa ka një domethënie të thellë për arritjet e sotme.

Në fund i thuhet Pejgamberit a.s., se detyrë e jotja është këshillimi, përkujtimi, e jo ta pranojnë fenë e Zotin me dhunë, sepse kundërshtarët nuk mund të ikin e të shpëtojnë; ata te Zoti do të shikojnë dhe Ai iu jep atyre atë që e meritojnë. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

## 89. SURETUL - FEXHËR

*E zbritur në Meke, pas sures El Lejli, ajete: 30*

*Kjo sure, si më kryesoret shqyrton tri çështje:*

- ngjarjet e popujve kundërshtarë të pejgamberëve,
  - ligjet e Zotit në këtë jetë me të cilat provohen njerëzit dhe
  - gjendjen e njerëzve në momentin e Kijametit dhe përfundimin e tyre.
- Qubet: "Suretul Fexhri" - kaptina e agimit, sepse Zoti betohet në agimin dhe në dukuri të tjera të rëndësishme.*

## 89. SURETUL - FEXHËR

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Pasha agimin!
2. Pasha dhjetë netët!
3. Pasha çiftin dhe pasha tekun!
4. Pasha natën që shkon!
5. A janë këto betime për të mençurin?
6. A nuk e di ti se ç'bëri Zoti yt me Ad-in?
7. Me banorët e Iremit me ndërtesa të larta?
8. Që si ata (populli Ad) nuk është krijuar askush në tokë!
9. Dhe me Themudin, të cilët shpuan shkëmbinj në luginën (kura),
10. Dhe me faraonin i fortifikuar me tenda (ushtarake)!
11. Të cilët e tepruan me krime në tokë.
12. Dhe në të shtuan shkatërrimin.
13. e Allahu kundër tyre lëshoi lloj-lloj dënimesh,
14. pse Zoti yt është që përcjell (u rri në pritë).
15. E njeriu, kur e sprovon Zoti i tij, e nderon dhe e begaton, ai thotë: "Zoti im më ka nderuar!"
16. Por kur për ta sprovuar ia pakëson furnizimin (e varfëron), ai thotë: "Zoti im më ka nënçmuar!"
17. Jo, nuk është ashtu! Por (punoni edhe më zi) ju nuk përfillni bonjakun,

18. nuk nxitni njëri-tjetrin për ta ushqyer të varfërin,
19. dhe ju e hani me të madhe trashëgimin (pa të drejtë),
20. dhe pasurinë e doni së tepërmi.
21. Jo, mosni ashtu! Kur të dridhet toka njëpasnjëshëm!
22. Dhe kur të vijë Zoti yt dhe engjëjt qëndrojnë radhë-radhë!
23. Dhe atë ditë sillet xhehennemi, e atëherë njeriut i bie në mend, e prej nga atij përkujtimi?
24. E thotë: "Ah, i gjori unë, sikur të isha parapërgatitur për jetën time!"
25. Atë ditë askush nuk mund të dënojë si Ai.
26. Dhe askush si Ai nuk mund të lidhë me pranga.
27. O ti shpirt i bindur plotësisht!
28. Kthehu te Zoti yt i vetëkënaqur e i pranuar!
29. Hyr në turmën e robërve të Mi!
30. Dhe hyr në xhenetin Tim!<sup>429</sup>

<sup>429</sup> Allahu betohet në agimin si kohë me rëndësi, sepse atëherë njeriu ngrihet prej gjumit, e përkujton Zotin që i dha jetën dhe ia fillon jetës. Dhjetë ditët e lavdishme janë ato të dhil hixhes, sipas shumicës së mufesirinëve, e ka mendime edhe për dhjetë të fundit të ramazanit. Betimi në çift e tek do të thotë betim në gjithçka, në të gjitha krijesat që janë çift, e edhe në Krijuesin që është një. Ka mendime, se me fjalën "shefi", nënkuptohet dita e bajramit të vogël, e me "vetri", dita e Arafatit. Këto janë për t'u betuar në to, për atë që ka mend, pse mendja është mjet që e frenon njeriun prej epsheve dhe prej punëve të këqija, e nëse nuk frenohet dhe nuk ndalet, atëherë te një njeri i tillë mbizotëron fuqia shtazarake, e ndoshta edhe më e shëmtuar, pse epshi i shtazëve është i kufizuar dhe funksionon vetëm kur është nevoja. Për "Irem" ka mendime, se fjala është për fisin e Adit të parë, e ka mendime se fjala është për vendbanimin e tyre diku mes Umanit dhe Hadre Mevrit. Çdo gjendje e njeriut në këtë botë ka qëllimin e vet të caktuar, prandaj nuk duhet të gëzohemi pse ka pasuri e fëmijë, as nuk duhet të dëshpërohemi pse ka varfëri e diçka tjetër. Të gjitha këto janë një lloj sprovimi, si në gjendjen e parë ashtu edhe në të dytën. Duhet të gëzohemi nëse arrin që atë pasuri ta fitojë me të drejtë dhe ta shpenzojë për çështje humane, përndryshe gëzimi është i kotë. Ashtu është puna edhe me fëmijët... Gjendja e vështirë e ka domethënien e vet, prandaj nuk duhet të dëshpërohemi. I lumtur është ai që i thuhet: "O shpirt i pastër, i bindur, i qetë, hyr në grupin e të mirëve, hyr në xhenet". Ndoshta kjo thënie i thuhet besimtarit në momentin e vdekjes. Mbaroi përkthimi i kësaj sureje, pra falënderoj Allahun e Madhëruar!

## 90. SURETUL - BELEDEË

*E zbritur në Meke, pas sures Kaf, ajete: 20*

*Edhe kjo sure ka si qëllim përforcimin e besimit në përgjithësi dhe përqendrohet më tepër në besimin ndaj përgjegjësise para Zotit.*

*Zoti betohet në qytetin e shenjtë, në Mekën, në të cilin gjendej edhe Muhamedi a.s., e për të dhënë shenjë për famën dhe për pozitën e lartë të tij te Zoti.*

*U tërhiqet vërejtja jobsimtarëve mekas, të cilët ishin të mashtruar me fuqinë e tyre. Përmenden disa momente të vështira në Ditën e Kijametit dhe sidomos me rastin e ndarjes së njerëzve në dy grupe.*

*Quket: "Suretul Beledi" – sepse përmendet qyteti, në të cilin ishte edhe Pejgamberi a.s.*

## 90. SURETUL - BELEDEË

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Betohem në këtë qytet!
2. E ti je që gjendesh në këtë qytet!
3. Betohem në prindin dhe në atë që lind prej tij!
4. Vërtet, Ne e krijuam njeriun në vështirësi të njëpasnjëshme.
5. A mendon ai, se atë nuk mund ta mposhtë askush?
6. E thotë: "Unë kam shpenzuar shumë pasuri!"
7. A mendon ai, se atë askush nuk e ka parë?
8. A nuk i dhamë Ne atij dy sy,
9. edhe gjuhë e dy buzë,
10. dhe i sqaruam atij për të dy rrugët?
11. E ai nuk u hodh në përpjetëzën (rrugë e vështirë - qafëmalit).
12. E ç'gjë të mësoi ty, se ç'është Akabe (rruga e vështirë)!
13. Është lirimi i një skllavi,
14. ose dhënia e ushqimit në kohën kur mbretëron uria:
15. Ndonjë jetimi që është i afërt,
16. ose ndonjë të varfri, që e ka molisur varferia.

17. E pastaj të bëhej prej atyre që besuan, që këshilluan njëri-tjetrin për durim dhe që këshilluan për mëshirë (për ndihmë),  
 18. të tillët janë të zotët e anës së djathtë.  
 19. Ndërsa ata që nuk i besuan argumentet Tona, ata janë të së majtës.  
 20. Kundër tyre është zjarri i mbyllur.<sup>430</sup>

## 91. SURETUSH - SHEMS

*E zbritur në Meke, pas sures El Kadri, ajete: 15*

*Zoti xh. sh. betohet në shtatë krijesa me rëndësi, se njeriu që ruhet dhe iu përmbahet porosive të Zotit është i shpëtuar, e ai që është rebel do të jetë i mjeruar. Prandaj e tërë kjo sure flet rreth çështjes së njeriut.*

*Qubet: "Suretush Shemsi", sepse në fillim të saj bëhet betimi në diellin.*

<sup>430</sup> Qyteti në të cilin bëhet betimi është Meka. Ka mendime se Zoti betohet në Mekë. Ai i thotë Muhamedit a.s., ti je banor i saj, apo i thotë se Meka është vend i shenjtë në të cilin nuk lejohet lufta, përveç teje kur do ta çlirosh. Derisa betimi u bë në qytetin, që ishte i pari i qyteteve, edhe me babain është fjala për Ademin a.s. dhe pasardhësit e tij, e ka mendime se me babain është fjala për Ibrahimin e për pasardhësit e tij Ismailin dhe Muhamedin. Jeta e njeriut prej kur i hyn shpirti e deri që t'i dalë, gjithnjë është në mundime e vështirësi. Edhe pse njeriu është një prej krijesave thuajse më të dobëta, qëllimi është që të pastrohet prej ndytësive shtazarake e të arrijë cilësi të larta. A mendon mëkatarin kriminel, si Ebil Eshedd bin Kelde etj., se s'ka kush që mund ta mposhtë, dhe për pasurinë që shpenzon kundër Muhamedit a.s. e kundër Fesë Islame, lavdërohet si bujar, po Zoti ia di qëllimin. Nuk falënderon Zotin që ia fali sytë, gjuhën, buzët, i tregoi se cila është rruga e mbarë dhe e hajrit dhe cila është e mbrapshtë, e sherrit.

"Akabe" arabët e quajnë rrugën fyt përpjetë që kalohet me vështirësi, e Zoti thotë: "Pse nuk zgjodhe rrugën që nuk është e lehtë, të jepje pasuri për lirimin e ndonjë skllavi, të jepje kur është skamje, t'i jepje jetimit, të varfërit, të besojë dhe të këshillojë për qëndrueshmëri e ndihmë, e do të ishte prej atyre, që iu vijnë librat në të djathtë e që janë të shpëtuar, sepse ata që mbetën jashtë besimit librat iu vijnë në të majtë, prandaj janë të zhytur në zjarr. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

## 91. SURETUSH - SHEMS

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Beto hem në diellin dhe dritën e tij,
2. beto hem në hënën, kur vjen pas tij,
3. beto hem në ditën, kur ai (dielli) e shndrit,
4. beto hem në natën, kur ajo e mbulon atë (dritën e diellit),
5. beto hem në qiellin, dhe Atë që e ndërtoi atë,
6. beto hem në tokën, dhe Atë që e shtriu atë (e sheshoi),
7. beto hem në njeriun, dhe Atë që e krijoi atë,
8. dhe ia mësoi, se cilat janë të këqijat dhe të mirat e tij,
9. vërtet, ka shpëtuar ai që e pastroi vetveten,
10. e ka dështuar ai, që e poshtëroi veten!
11. Themudi përgënjeshtroi për shkak të arrogancës së vet.
12. Kur më i keqi i tyre u ngrit me të shpejtë.
13. E Pejgamberi atyre iu pat thënë: “Kini kujdes devenë e Allahut dhe ndaj pengimit të saj, që të pijë ujë”.
14. Ata nuk i besuan atij dhe atë (devenë) e therën dhe Zoti i tyre për shkak të mëkatit të tyre ua rreshtoi ndëshkimet dhe i rrafshoi,
15. duke mos iu frikësuar prapavijës së atij (ndëshkimi).<sup>431</sup>

<sup>431</sup> Betimi në diellin ka rëndësi të madhe, sepse kur ai largohet, bota mbetet si e vdekur, e kur lind dhe jep dritën, kthehet jeta dhe, në kohën kur ai pak ngritet e i thuhet “duha”, njerëzit ia fillojnë punës. E kjo koha e duhasë i përngjan Ditës së Kijametit, sepse banorët e xhenetit në atë kohë do të zënë vend aty. Në gjysmën e parë të ndërrimit të saj, edhe hëna e vazhdon dritën pas diellit. Përderisa dielli është një prej gjësendeve më të mëdha, që perceptohet me anën e shqisave, Zoti përmend katër gjendjet e tij; pastaj përmend madhërinë e vet të lartë me tri cilësi, në mënyrë që mendjes së njeriut t'i mundësojë të ngrihet gradualisht prej sendeve shqisore në madhërinë e Tij, e të kuptojë për fuqinë e pakufishme të Tij.

Njeriun e pajisi me atë aftësi, që të mund të dallojë se çka është e mirë e çka keq, çka është urtësi e respekt dhe çka është arrogancë e kundërshtim. Ai që e ruan veten, ai e gjen shpëtimin, ai që nuk e ruan, gjen shkatërrimin.

Në çdo popull ka pasur të këqij, si Kadar bin Salefi, më i keqi i popullit Themud, popullit të Salihut. E pse të tjerët nuk e penguan kur ai e bëri krimin, Zoti i shkatërroi. Kështu bën me çdo popull që pajtohet me të keqen.

Falënderoj Allahun e Madhëruar!



## 92. SURETUL - LE JL

*E zbritur në Meke, pas sures El A'ëla, ajete: 21*

*Në këtë sure bëhet fjalë rreth përpjekjeve të njeriut në këtë jetë dhe rreth përfundimit të tij në jetën tjetër, në xbenet apo xhebenem.*

*Në fillim jepet betimi në natën, ditën dhe në Krijuesin, e më pas një sqarim për rrugën që çon në fatbardhësi dhe për atë që çon në vuajtje, duke bërë me dije se mashtrimi pas pasurisë së grumbulluar, nuk bën dobi në Ditën e Kijametit. Përmend rrugën e besimtarit të mirë, i cili jep nga pasuria e vet për hir të Zotit, e si shembull është Ebu Bekri.*

*Qubet: "Suretul Lejli" kaptina e natës, sepse në fillim bëhet betimi në natën.*

## 92. SURETUL - LE JL

*Me emrin e Allabut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Beto hem në natën, që me errësirë mbulon gjithësinë,
2. beto hem në ditën, kur ajo shkrepëtin,
3. beto hem në Atë, që krijoi mashkullin e femrën,
4. vërtet, veprimi juaj është i llojlojtë!
5. E sa i përket atij, që jep dhe ruhet,
6. dhe vërteton bindshëm për më të mirën,
7. Ne do ta përgatitim atë për më të lehtë.
8. E sa i përket atij, që bën koprraci dhe e ndien veten të pavarur (nga Zoti),
9. dhe që përgënjeshton atë më të mirën,
10. Ne do ta përgatisim për më të vështirën.
11. E pasuria e tij nuk do t'i bëjë dobi, kur ai të zhduket.
12. Detyra jonë është vetëm të udhëzojmë.
13. Dhe vetëm Jona është bota tjetër si dhe kjo.
14. Unë iu kam tërhequr vërejtjen për zjarrin të ndezur fort,
15. që aty nuk hyn tjetër, pos atij që është më i prishuri,
16. i cili përgënjeshtroi dhe u zmbra.
17. Ndërsa ai që është më i devotshëm do të jetë larg tij,

18. ai që e jep pasurinë e vet e pastrohet,  
 19. e jo për ta shpërblyer ndokush, që i ka bërë mirë më parë,  
 20. por vetëm për të fituar kënaqësinë e Zotit të vet, më të Lartit.  
 21. Gjithsesi ai do ta gëzojë atë kënaqësi!<sup>432</sup>

---

<sup>432</sup> Zoti xh. sh. betohet në natën, që sjell errësirën, në ditën kur ajo shkrepstin, në Zotin Krijues i të dy gjinive, se veprat e njerëzve janë të llojlojta, të mira e të këqija, të dëmshme e të dobishme, e më pas shpjegon se ai që jep për hir të Zotit, ruhet prej të këqijave që i ka ndaluar Zoti, beson në xhenetin, është i bindur për atë që e jep, se Zoti do t'ia kompensojë, ose ai që dëshmon me “La ilahe il-le-llah”, atij Zoti i ndihmon që ta marrë rrugën e drejtë e të shpëtimit. E ai që nuk jep, nuk adhuron Zotin, nuk beson të vërtetën, atij do t'i prijë e keqja e pasuria e tij e grumbulluar nuk do t'i bëjë dobi kur të bjerë në varr i vdekur, ose kur do të bjerë në fund të xhehenemit.

E tërë bota e sotme dhe bota e ardhme i takon vetëm Zotit, e Ai sqaron rrugën e vërtetë dhe na ka shpjeguar, se zjarri i xhehenemit është shumë i fortë, dhe se në të do të hyjë vetëm ai që është i prishur deri në skaj.

E ai që është i ruajtur nga të këqijat, nuk do t'i afrohet atij zjarri, e i tillë është ai që e dha pasurinë e vet për hir të Zotit, e nuk e dha për t'ia kthyer të mirën dikujt, por vetëm që të fitojë kënaqësinë e Zotit, e atij Zoti do t'i japë derisa ai të jetë i kënaqur.

Ajetet e fundit u shpallën për sinqeritetin e Ebu Bekrit r.a. Bilali ishte rob i Umeje bin Halefit, i cili e mundonte robin e vet pse kishte pranuar Fenë Islame, e në vapën më të madhe, e nxirrte duke e vënë në shpinë me sy drejt diellit, ndërsa në gjoks i vendoste një gur të madh e i thoshte, se do të mbetej kështu deri sa të vdiste ose ta mohonte Muhamedin a.s. Bilali ashtu i shtrirë dhe i lodhur, nuk mund të fliste më, pos që thoshte: “Një, Një”. Atëherë aty pari kaloi Ebu Bekri i cili e pa dhe i tha Umejes: “Kije frikë Zotin për këtë varfanjak!” - Ai ia ktheu: “Ti e ke prishur (pse e kishte udhëzuar të bëhej musliman), shpëtoje pra!” Ebu Bekri e bleu prej tij dhe e liroi nga skllavëria. Dikush i tha: E liroi pse ka pasur interes prej tij, - atëherë shpallet ajeti 19 i kësaj sureje. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

## 93. SURETUD - DUHA

*E zbritur në Meke, pas sures El Fexhri, ajete: 11*

*Në këtë sure flitet për Muhamedin a.s., për të mirat që i dhuroi Zoti në këtë jetë dhe për ato në jetën tjetër derisa të bëhej i kënaqur. Pasi përmendet gjendja e tij kur ishte i vogël jetim, i varfër, i paudhëzuar, Ai i përkujton begatitë që i dha, e në fund e porositi për tri çështje: të jetë i butë për jetimin, ta mëshirojë nevojtarin dhe t'i udhëzojë njerëzit me atë të mirën që i dha Zoti. Qubet: "Suretud - Duha" - paraditja, pse Zoti betohet në të.*

## 93. SURETUD - DUHA

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Betoheh në paraditen,
2. betohem në natën kur shtrin errësirën,
3. Zoti yt nuk të ka lënë, as nuk të ka përbuzur,
4. dhe se bota e ardhshme është shumë më e mirë për ty se e para,
5. e Zoti yt do të të japë ty, e ti do të kënaqesh!
6. A nuk të gjeti ty jetim, e Ai të bëri vend (të dha përkrahje).
7. Dhe të gjeti të paudhëzuar e Ai të udhëzoi.
8. Dhe të gjeti të varfër, e Ai të begatoi.
9. Pra, mos e përul jetimin!
10. As lypësin mos e përzë!
11. E me të mirat që t'i dha Zoti yt, trego (udhëzo njerëz)!<sup>433</sup>

<sup>433</sup> Pejgamberi a.s. ishte pak i sëmurë dhe nja dy-tri netë nuk doli fare. Shkoi një grua-si duket Umi Xhemile, gruaja e Ebi Lehebit dhe i tha: "O Muhamed, kam shpresë se të la ai i yti, se nuk po shoh që po të afrohet!" Për shkak se për një kohë e vonua shpallja idhujtarët hapën propagandë, se Muhamedin a.s. e la Zoti i vet.

Si përgjegje për këtë shpallet kjo sure, e Zoti betohet se nuk e ka lënë, as nuk e ka braktisur, por ka për t'i dhënë famë, autoritet, fuqi e përhapje të Fesë Islame derisa të dëshirojë e të jetë i kënaqur Muhamedi, e do t'i japë leje, që në botën tjetër të bëjë shefat për ymetin e vet. Zoti pastaj ia përkujton kujdesin ndaj tij, që kur ishte i vogël, jetim, i varfër, i paudhëzuar, e pasi ia plotësoi të gjitha dëshirat i thotë të ketë kujdes për jetimët, për varfanjakët dhe t'i ndihmojë njerëzit, duke i udhëzuar në rrugën e drejtë, dhe ashtu të jetë mirënjohës për të mirat që ia dhuroi Zoti. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

## 94. SURETUL - INSHIRAH

*E zbritur në Meke, pas sures Ed Duha, ajete: 8*

*Kjo sure flet për pozitën e lartë të Pejgamberit a.s., të cilën e gëzon ai te Zoti i Madhëruar, për disa të mira të cilat ia dhuroi Ai dhe i jep guxim në përpjekjet e tij të mëtejshme, duke e gëzuar me suksese, që do t'i arrijë në të ardhmen.*

*Qubet: "Suretul Inshirah", - kaptina e hapjes, sepse është fjala për hapjen e gjoksit të Pejgamberit a.s.*

## 94. SURETUL - INSHIRAH

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. A nuk ta hapëm Ne gjoksin tënd?
2. Dhe Ne hoqëm prej teje barrën tënde,
3. e cila shtypte shpinën tënde,
4. dhe Ne ta ngritëm lart famën tënde?
5. E pa dyshim, se pa vështirësisë është lehtësimi.
6. Vërtet, pas vështirësisë vjen lehtësimi.
7. E kur ta kryesh (obligimin), atëbotë mundohu me adhurim (Allahut).
8. Dhe vetëm te Zoti yt përqëndro synimin!<sup>434</sup>

<sup>434</sup> Muhamedit a.s. i thuhet: "A nuk ta hapëm zemrën tënde me dritën e Kuranit, me mundësinë e pranimit të shpalljes, me udhëzimin dhe me besimin, se ajo më parë ishte e mbyllur, e shtrënguar, meqë nuk dinte për realitetin e së vërtetës, nuk kishte udhëzues edukativ. Ta hoqëm barrën e rëndë prej shpine, që të bënte të gjëmosh ashtu si kërcet shpina e devesë prej barrës. Pejgamberët nuk bëjnë mëkate, prandaj kjo barrë nuk ka si qëllim faljen e mëkatit, por përpjekjet e Muhamedit a.s. për ta nxjerrë atë popull prej errësirës në dritë. Ndonjëherë kishte teprime përtej masës, prandaj për të mirën e tij qortohej, si: kur iu dha leje disave të mos shkojnë në luftë, kur mori kompensim për robërit e Bedrit, kur u mrrol pse i foli i verbëri. Ky qortim edhe pse i lehtë për Pejgamberin ishte i rëndë, prandaj konsiderohej barrë, e Zoti ia fali. Ngritja më e madhe e famës dhe e autoritetit të tij duket kur emri i tij përmendet pranë emrit të Zotit, në shehadet, në ezan, në ikamet, në et-tehijjat, në hutbe e gjetiu. Është marrë premtimi edhe prej pejgamberëve të tjerë, se do ta besojnë si vulë të të gjithë pejgamberëve.

## 95. SURETUT-TIN

*E zbritur në Meke, pas sures El Buruxhë, ajete: 8*

*Në këtë sure Zoti betohet në tri vende të shenjta e të famshme, në të cilat iu dërgoi shpalljet të dërguarve të vet. Betohet në Kudsën, në Turi Sina dhe në Meke, se njeriun e krijoi në formën më të bukur, e nëse nuk falënderon Zotin do të hidhet në fundin e fundit të xhehenemit, pse i vetmi Sundues i Ditës së Gjykimit është Allahu. Quket: "Suretut Tini" – kaptina e fikut, sepse në fillim bëhet betimi në të.*

## 95. SURETUT-TIN

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Betohem në fikun dhe ullirin,
2. dhe (kodrën) Turi Sina-en,
3. dhe këtë qytet të sigurisë,
4. vërtet, Ne e krijuam njeriun në formën më të bukur!
5. Pastaj e zbritëm atë në më të ultin e të ultëve.
6. Përveç atyre që besuan dhe bënë vepra të mira; ata kanë shpërblim të pandërprerë.
7. E pas gjithë kësaj, ç'të shtyu të përgënjeshtrosh Ditën e Shpërblimit (përgjegjësisë)!
8. A nuk është Allahu më i Urti i gjykuesve?<sup>435</sup>

Pejgamberi a.s. ishte i shtrënguar pse nuk kishte fuqi sa ishte në Meke, ishte në vështirësi si edhe shokët e tij, pse idhujtarët i mundonin, i shtrëngonin, e në këtë sure, pasi Zoti ia numëron të mirat e veta që i dhuroi, ia kënaq shpirtin duke i premtuar se pas vështirësisë do të ketë lehtësim të madh, pse Ai ka për ta ndihmuar në përhapjen dhe në ngadhënjimin e Fesë Islame. Këtë e përsërit dy herë në shenjë përforcimi.

E pas përpjekjeve për thirrjen e njerëzve në besim e në rrugë të drejtë, Ai i thotë të kthehet e të lutet për Zotin e vet dhe tërë synimin e qëllimin ta orientojë tek Ai.

Në Sahihun e Muslimit përmendet një hadith, sipas të cilit Xhibrili i kishte ardhur Muhamedit a.s. qysh kur ai ishte fëmijë te nëna e tij e gjirit, te Halimja dhe ia kishte hapur gjoksin dhe ia kishte larë zemrën...; prandaj disa mufesirinë hapjen e zemrës, që përmendet në fillim të sures e lidhin me atë ngjarje. Falënderoj Zotin e Madhëruar!

<sup>435</sup> Zoti xh. sh, betohet në fikun si pemë me shumë rëndësi ushqyese dhe shëruese. Edhe

## 96. SURETUL-ALAKË

*E zbritur në Meke, e para pjesë e shpallur e Kuranit, ajete: 19*

*Kjo sure shtron:*

- çështjen e fillimit të shpalljes Muhamedit a.s.,
- çështjen e njeriut, i cili pse është i pasur bëhet arrogant,
- çështjen e mëkatarit të madh Ebu Xhehlit, i cili e pengonte Pejgamberin për t'u falur. *Qubet: "Suretul Alak" - kaptina e gjakut të nxënë në mitrën e nënës, sepse njeriu është i krijuar prej tij.*

## 96. SURETUL-ALAKË

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Lexo me emrin e Zotit tënd, i cili krijoi (çdo gjë).
2. Krijoi njeriun prej një gjaku të ngjizur (në mitrën e nënës).
3. Lexo! Se Zoti yt është më bujari!
4. Ai që e mësoi (njeriun) të shkruaj me pendë.
5. Ia mësoi njeriut atë që nuk e dinte.
6. Jo, është e vërtetë se ai i kalon kufijtë,
7. Për shkak se e ndien veten të pavarur.
8. Po kthimi është vetëm te Zoti yt.

---

ulliri është një nga ushqimet e rëndësishme e të nevojshme, e pasi pas tyre përmendet kodra Tur, ku Zoti i foli Musait dhe qyteti i paqes e i sigurisë Meka, ndoshta edhe betimi në dy frutat e parë ushqyes ka si qëllim të spikasë vendet e shenjta, në të cilët u shpallën shpalljet e Zotit. Atëbotë ulliri mbin në kodrat e Kudsit, të Jerusalemit, e fiku në kodrat e Damaskut; pra këto janë vende të shenjta: Jerusalemi ku u dërgua Isai, në Turi Sina Musai e në qytetin e paqes Muhamedi.

Betohet në këto vende, se njeriun e krijoi të pajisur me cilësitë më të përsosura, me formë të bukur, me trup të drejtë, me gjymtyrë të përshtatshme, me mendje e logjikë, me të folur e me edukatë, e nëse nuk ua di vlerën këtyre të mirave, nuk zbaton detyrën për çka është krijuar, ai do të bëhet më i përcudshmi në çdo pikëpamje në Ditën e Kijametit, pse vetë e ka përlulur veten, pasi edhe pse me mend ai ka vepruar si të ishte pa to.

Atyre që besuan e bënë vepra të mira, Zoti nuk do t'ua ndërprejë shpërblimin edhe kur të paaftësohen e nuk mund të bëjnë mirë; ashtu edhe në xhenet shpërblimi do të jetë i përhershëm. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

9. A më tregon atë që pengon,
10. një rob kur ai falet?
11. Ç'mendon kur ai (robi) është në rrugë të drejtë?
12. Ose ai (rob) urdhëron për sinqeritet.
13. A më tregon nëse ai përgënjeshtrohet dhe zmbrazet (nga besimi)!
14. Jo, jo! Nëse nuk tërhiqet, vërtet do ta kapim për flokësh mbi ballin.
15. Ballin rrenacak, mëkatar.
16. A nuk e di ai, se Allahu e sheh?
17. E ai le t'i thërret ata të vetët.
18. Ne do t'i thërrasim zebanitë.
19. Jo, jo! Ti mos iu bind atij, vazhdo me sexhde dhe afroju Zotit me të.<sup>436</sup>

<sup>436</sup> Pesë ajetet e para të kësaj sure janë pjesa e parë e Kuranit, që filloi t'i shpallë Muhamedit a.s. për herë të parë, kur gjendej në shpellën Hira dhe kur i erdhi Xhibrili e i tha: "Ikre...!"

Muhamedi a.s. u urdhërua të lexojë i ndihmuar prej Zotit, që krijoi çdo send e çdo qenie në ekzistencë: njeriun e krijoi prej një pike uji, që më vonë bëhet si gjak i ngjizur e i ngjitur në mitrën e nënës, qelizë aq e vogël, saqë nuk mund të shihet ndryshe, pos me ndonjë mikroskop shumë të saktë.

Lexo e mos u frikëso, se je në dorë të Zotit tënd, që është i Butë, i Mëshirshëm, Dhurues i madh, i cili e mësoi njeriun të shkruajë me laps, dhe e mësoi për të gjitha çështjet, që janë në dobi të tij.

Shihet qartë se penda e dituria janë simbole të Fesë Islame e tjetër gjë është se sa i përmbahen njerëzit kësaj begatie.

Rreziku më i madh për njeriun është se kur ai e ndien veten të pavarur, për shkak se ka pasuri, fëmijë, pozitë etj., ai e lëshon rrugën e drejtë, kalon normat e moralit njerëzor dhe bëhet arrogant, mendjemadh, pra në vend që të bëhet edhe më intelektual ai shndërrohet në rebel. Kuptohet, jo secili, por duhet të ruheni nga një gjendje e tillë dhe ne duhet ta dimë, se do të kthehen patjetër te Zoti e jo diku tjetër.

Robi që përmendet duke u falur është Muhamedi a.s., e ai që e pengonte është Ebu Xhehli. I mallkuari Ebu Xhehli një ditë iu thotë shokëve të vet: "A po e shihni Muhamedin duke ulur fytyrën pranë jush?" - Ata i thanë: "Po", - atëherë ai iu tha: "Pasha Latin dhe Uzanë, nëse e shoh kah falet, kam për ta shkëlur në qafë e për t'ia shtë në fytyrën në dhe". Shkoi një ditë dhe e gjeti Muhamedin a.s. duke u falur; iu afrua ta shkëlë, kur ja, e panë duke u zmbrazur e duke u mbrojtur me duar. Shokët e pyetën: -"Ç'të gjeti?" Ai iu tha: "Gati rashë në një humnerë plot zjarr". Pejgamberi a.s. tha: "Sikur të më afrohej do ta shkyenin engjëjt!"

Pejgamberi i lutej Zotit, ftonte për në rrugë të drejtë, mësonte për morale të lartë, e ai Ebu Xhehli, edhe përgënjeshtrohet, edhe nuk besonte. Dënimi për të do të jetë i veçantë, do të rrëmbet për flokësh dhe me vrull do të hidhet në zjarr, e atëherë le t'i thërrasë ithtarët e vet për ta shpëtuar, por aty do të jenë zebanitë, engjëjt më të ashpër, kujdestarë të zjarrit të xhehenemit. Edhe një herë paska kaluar pranë Muhamedit a.s., kur ai ishte duke u falur, e ai, Ebu Xhehli i paska thënë: "A nuk të kam thënë, që të mos faleh haptas?" Pejgamberi i përgjigjet ashpër, e Ebu Xhehli i tha: "Ku e merr atë guxim

## 97. SURETUL - KADËR

*E zbritur në Meke, pas sures Abese, ajete: 5*

*Në këtë sure flitet për fillimin e shpalljes së Kuranit, për vlerën e asaj nate kur fillon shpallja, për mëshirën që e shtrin Zoti për hir të asaj nate, për zbritjen e engjëjve. Të gjitha këto përkujtime për rëndësinë e asaj nate bëjnë të kuptohet madhështia e Kuranit dhe fama e autoriteti i Muhamedit a.s., të cilit i shpallet ai.*

*Qubet: "Suretul Kadri" – kaptina e natës së vlefshme.*

## 97. SURETUL - KADËR

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ne e zbritëm atë (Kurantin) në Natën e Kadrit.
2. E ç'të bëri ty të dish, se ç'është Nata e Kadrit?
3. Nata e Kadrit është më e rëndësishme se një mijë muaj!
4. Me lejen e Zotit të tyre në (atë natë) të zbresin engjëjt dhe shpirti (Xhibrili) për secilën çështje.
5. Ajo (që përcakton Zoti) është paqe deri në agim të mëngjesit.<sup>437</sup>

të folësh aq rëndë, kur e di se mexhlisi im, parlamenti im është më i madhi?" - Atëbotë Pejgamberi i tha: "E kam Zotin tim!" Kështu, ai nuk pati guxim t'i kundërvihet në këtë rast.

S'është për t'u habitur pse sureja e parë është radhitur në këtë vend. Së pari duhet të dimë, se radhitja e Kuranit është në pajtim me porosinë e Zotit, e jo mendim i ndokujt tjetër. Vendin se ku e ka një ajet, një sure, a disa ajete, e di Ai, që e ka thënë, ashtu si e ka parë të arsyeshme. Çdo orendi e shtëpisë e ka vendin e vet, e jo sipas ardhjes së tyre në shtëpi.

Me ndihmën e Zotit, përfundoi përkthimi dhe komentimi i sures El Alakë, Falënderuar qoftë Allahu i Madhëruar!

<sup>437</sup> Vetëm Ne e askush tjetër e kemi zbritur Kurantin. Zbritja e Kuranit ka si qëllim zbritjen e tij prej Levhi Mahfudhit në qiellin e dynjasë, në Bejtul Izzeti. Pastaj gjatë periudhës gati njëzet e tri vjeçare, Xhibrili ia sjell atë Muhamedit a.s. pjesë-pjesë.

"Kadr" do të thotë vlerë, rëndësi, përcaktim etj. Nata e Kadrit është më e vlefshme, më e rëndësishme, sepse me të fillon shpallja e dritës për mbarë botën. Është më e dobishme se një mijë muaj, në të cilët nuk ka ndonjë këso nate. Është më e rëndësishme, sepse në të zbresin engjëjt në qiellin e dynjasë, e në tokë rreth njerëzve. Zbresin për shkak se



## 98. SURETUL – BEJJINEH

*E zbritur në Medine, pas sures Et Talak, ajete: 8*

*Në këtë sure shqyrtohen:*

*– qëndrimi i Ithtarëve të Librit përkitazi me thirrjen e Muhamedit a.s., të cilët edhe pse e kuptuan qartazi të vërtetën, e njëbnin mirë se kush ishte Pejgamberi i fundit, edhe pse edhe më parë e kishin pritur ardhjen e tij ata e refuzuan, nuk e besuan dhe e kundërshtuan.*

*– sinqeriteti në adhurime e në punë të mira vetëm për hir të Zotit,*

*– fundi i njerëzve në botën tjetër, në xhenet ose në xhebenem.*

*Qubet: “Suretul Bejjineti” – kaptina e argumentit të qartë, e ai është Pejgamberi ose Kurani.*

## 98. SURETUL – BEJJINEH

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ata nga Ithtarët e Librit dhe idhujtarët, të cilët nuk besuan, nuk iu ndanë (besimit të tyre) derisa atyre iu erdhi argumenti i qartë,
2. i Dërguari prej Allahut, që lexon fletë të pastra,
3. në të cilat ka vetëm dispozita të drejta.
4. Dhe ata të cilëve iu është dhënë libri, nuk u ndanë vetëm pasi që iu erdhi argumenti.
5. E duke qenë se ata nuk ishin të urdhëruar me tjetër, pos që ta adhuronin Allahun me një adhurim të sinqertë ndaj Tij, që të largohen prej çdo besimi të kotë, të falin namazin, të japin zeqatin, se ajo është feja e drejtë.
6. S'ka dyshim, se ata, të cilët nuk besuan nga Ithtarët e Librit dhe

---

Zoti përcakton çdo çështje të vitit, e Ai nuk përcakton tjetër pos atë që është në të mirë të njerëzve. Engjëjt ndodh që t'i përshëndesin besimtarët me selam, e edhe t'i zbatojnë vendimet e Zotit, që janë vetëm shpëtim për njerëzit.

Nata e Kadrit është gjatë muajit Ramazan. Mendimi i shumicës së dijetarëve është, se ajo natë bie në dhjetë ditët e fundit, në natën e njëzet e shtatë. Kësaj nate i jep shenjë edhe ajeti tre në suren Ed Duhan. I lavdëruar është Zoti i Madhëruar!

nga idhujtarët do të jenë në zjarrin e xhehenemit, aty do të jenë përgjithmonë. Të tillët janë krijesa më e dëmshme.

7. Ndërsa ata që besuan dhe bënë vepra të mira, të tillët janë krijesat më të dobishme.

8. Shpërblimi për ta te Zoti i tyre janë: vendet në xhenete nëpër të cilët burojnë lumenj, e aty janë përgjithmonë, pa këputur. Allahu është i kënaqur ndaj tyre, e edhe ata janë të kënaqur prej Tij. E ky është për atë, që i ka pasur dronë Zotit të vet.<sup>438</sup>

---

<sup>438</sup> Ithtarët e Librit, jehudi dhe të krishterë, si dhe idhujtarët, nuk i shmangeshin besimit të tyre të kotë, derisa iu erdhi Pejgamberi Muhamed a.s. dhe ua sqaroi gabimin e tyre, i udhëzoi dhe i thirri për në rrugën e drejtë. Pastaj disa prej tyre i pranuan ato mësimet dhe gjetën të vërtetën.

Atyre Pejgamberi nuk iu ligjëronte tjetër pos atë që ishte e drejtë, e vërtetë, pra rregulla e norma të vlefshme, që disa prej tyre kanë qenë të shënuara edhe në librat e mëparshëm. Ai i këshillonte pra, të jenë të sinqertë në adhurimet e tyre, çdo gjë ta bëjnë vetëm për Zotin e tyre dhe të largohen prej gjërave të kota, ashtu siç ishte i larguar prej tyre babai i pejgamberëve Ibrahim. Falja e namazit, dhënia e zeqatit janë shenja dhe pjesë e një besimi të drejtë. Para se të dërgohej Muhamedi pejgamber, Ithtarët e Librit ishin të pandarë në bindjen e tyre, se do të vijë një pejgamber, pse ashtu e kishin të shënuar në librat e tyre, dhe mezi e pritnin për t'iu kundërvënë idhujtarëve politeistë. Kur erdhi Muhamedi pejgamber ata u ndanë dhe e kundërshtuan, për shkak se erdhi prej arabëve, pse disa idhujtarë arabë që kishin qenë të pafe dhe që kishin qenë më të gabuar se Ithtarët e Librit u bënë muslimanë dhe filluan t'ua udhëheqnin Fenë Islame. Ithtarët e Librit para ardhjes së Muhamedit a.s., nuk ishin jobesimtarë, ndërsa idhujtarët po, mirëpo kur Muhamedit a.s. i erdhi Kurani, që të mësonte sikurse edhe librat e tjerë Ithtarët e Librit nuk besuan, atëherë mbetën si idhujtarët, pse mohuan Kuranin, pra mohuan edhe librin e vet.

Formaliteti në adhurime ose në veprime është i përbuzur dhe nuk sjell kurrfarë dobie. Dijetarët veprat i kanë ndarë në tri lloje:

- të urdhëruara, obligime. Sinqeriteti në këto vepra është që ato të kryhen për hir të Zotit, e nëse qëllimi është diçka tjetër, vepra e tillë është e refuzuar;
- të ndaluara. Nëse të ndaluarën e braktis për hir të Zotit, për të ka shpërblim, nëse e braktis, por jo për hir të Zotit, për të nuk ka shpërblim, anipse ka shpëtuar prej ndëshkimit për të;
- as të urdhëruara, e as të ndaluara, p.sh., ngrënia, fjetja, etj. Nëse e bën pa ndonjë qëllim të caktuar, nuk ka shpërblim, e nëse e bën me qëllim të caktuar, ka shpërblim; fjala vjen; han për të fituar fuqi për adhurim e punë të tjera të mbara, martohet për të mos kaluar në amoralitet etj.

Falënderoj Allahun e Madhëruar!

## 99. SURETUZ - ZELZELEH

*E zbritur në Medine, pas sures En Nisa, ajete: 8*

*Edhe pse kjo kaptinë është e shpallur në Medine, për çështjen që parashtrohet bën të mendohet, se është e shpallur në Meke.*

*Kjo kaptinë shtron çështjen e dridhjes së fortë të tokës, nxjerrjen e brendisë së tokës jashtë, tmerrimin e njeriut nga një dridhje e tillë, përgjegjen e saj se Zoti e ka urdhëruar, dëshminë e saj për veprat e punuara në sipërfaqen e saj dhe kthimin e njerëzve prej vendgjykimit në vendet e merituar.*

*Qubet: "Suretuz Zelzelet" - kaptina e dridhjes, e tërmetit.*

## 99. SURETUZ - ZELZELEH

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Kur të dridhet toka me dridhjen e saj të fuqishme,
2. dhe të nxjerrë toka atë që ka në brendinë e saj (barrën nga brenda),
3. dhe njeriu të thotë: "Ç'ka kjo (që bën këtë dridhje)!"
4. atë ditë ajo i rrëfen tregimet e veta,
5. ngase Zoti yt e ka urdhëruar atë.
6. Atë ditë njerëzit shfaqen të ndarë në grupe, që të shpërblehen për veprat e tyre.
7. E kush punoi ndonjë të mirë, që peshon sa grimca, atë do ta gjejë.
8. Dhe kush punoi ndonjë të keqe, që peshon sa grimca, atë do ta gjejë.<sup>439</sup>

<sup>439</sup> Ka mendime, se kjo dridhje bëhet kur t'i fryhet surit për herë të parë, por shumica e interpretuesve janë të mendimit, se fjala është për fryrjen e surit herën e dytë për ringjallje. Dridhja do të jetë aq e fortë, saqë njeriu do të bëjë pyetjen: Ç'është gjithë kjo dridhje? Me rastin e kësaj dridhjeje toka do të hedhë jashtë të vdekurit dhe gjithçka që ka në brendinë e saj, dhe me urdhrin e Zotit ajo do të rrëfejë për çdo gjë, që është punuar në sipërfaqen e saj. Sipas një hadithi Pejgamberi a.s. ka thënë: "Ruajuni prej tokës, nënës suaj, sepse nuk ka kush që vepron mbi të mirë ose keq, e që ajo nuk do të rrëfejë për të!" Atë ditë njerëzit kthehen të ndarë në grupe, pas gjyqimit, për të përjetuar atë që kanë merituar, ose kthehen prej varrezave aty ku do t'u tregohen veprat. Çdo vepër, sado e vogël qoftë, e mirë ose e keqe është e ruajtur për shpërblim ose ndëshkim. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

## 100. SURETUL - ADIJAT

*E zbritur në Meke, pas sures El Asr, ajete: 11*

*Kjo sure flet për rëndësinë dhe famën e kalorësve luftëtarë, kur sulmojnë, kur armiku dëgjon turfullimën e tyre, krismat e thundrave të tyre, kur gurët qesin gaca dhe kur ngrihet pluhuri.*

*Njeriut i tërhiqet vërejtja, se nuk është mirënjohës ndaj të mirave që ia dha Zoti atij, është lakmues i tepërt e nuk mendon, se do të dalë prej varrit i gjallë dhe me atë rast do t'i dalin në shesh të gjitha ato që i ka punuar, edhe nëse i ka mbajtur të fshehta, sepse Zoti i di të fshehtat.*

*Qubet: "Suretul Adijati" kaptina për kuajt e shpejtë në vërsulje, sepse që në fillim bëhet betimi në ta.*

## 100. SURETUL - ADIJAT

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Betohem në vrapuesit e shpejtë (kuajt) që hingëllijnë,
2. e që me thundrat e tyre nxjerrin xixëllima zjarri nga gurët,
3. dhe të cilët vërsulen herët në agim,
4. e me të (vërsulje) atëherë çojnë pluhur,
5. dhe ashtu hidhen në mesin e grumbullit (të armikut),
6. vërtet, njeriu është përbuzës ndaj Zotit të vet!
7. Edhe vetë është dëshmues i asaj (përbuzjeje).
8. Dhe ai është që shumë e do pasurinë.
9. A nuk e di ai, se kur të nxirret çka është në varreza?
10. Dhe të tubohet (të dalë në shesh) ajo që ishte në gjokse.
11. E atë ditë, pa dyshim Zoti i tyre është i Njohur hollësisht për punën e tyre!<sup>440</sup>

<sup>440</sup> Lartmadhëria e tij betohet në luftëtarët muslimanë, të cilët me kuajt e tyre të shpejtë luftonin kundër armikut, dhe kur thundrat e tyre shkelin nëpër gurë, nxjerrin xixa zjarri, që atë vërsulje kundër armikut ata e bëjnë herët në agim dhe me shpejtësi hidhen mbi grumbullin e armikut. Kjo është lavdatë e mirënjohje nga i madhi Zot.

Idhujtarët nuk ndoqën rrugën e Zotit, përbuzën të mirën që ua dha, duke ua dërguar Pejgamberin nga gjiri i tyre, e ata vetë do të jenë dëshmues të asaj përbuzjeje. Ata janë

## 101. SURETUL - KARIAH

*E zbritur në Meke, pas sures Kurejsh, ajete: 11*

*Kjo sure e shpallur në Meke përsëkruan momentin e katastrofës së përgjithshme dhe ato që do të ngjajnë në të, si: ngritja e njerëzve prej varrezave, shpërndarja e tyre, pëshjtjellimi i tyre, duke u sjellë sa andej sa këndeje, pa ndonjë rregull për shkak të frikës së tyre.*

*Qubet: "Suretul Kariati" – kaptina e Krismës, ngaqë është fjala për krismën e Kijametit.*

## 101. SURETUL - KARIAH

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Krisma (e Kijametit).
2. Çka është Krisma?
3. Dhe ç'të mësoi ty se ç'është Krisma?
4. Ajo është ditë kur njerëzit bëhen si insekte të shpërndara,
5. dhe kodrat bëhen si leshi i shprishur.
6. E sa i përket atij që i rëndohet peshorja e veprave të tij,
7. ai është në një jetë të këndshme.
8. Ndërsa atij që ka peshoren e lehtë të veprave të tij,
9. vendi i tij do të jetë në Havije.
10. E ç'është ajo që të njoftoi se ç'është ai (Havije)?
11. Është zjarri me nxehtësi shumë të lartë.<sup>441</sup>

---

të mashtruar pas pasurisë së kësaj bote, e nuk mendojnë fare për momentin kur do të ringjallen dhe do të grumbullohen, e do të vihen në pah të gjitha punët e tyre, sepse Zotit nuk mund t'i fshihet asgjë. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

<sup>441</sup> Çështja e Kijametit është gjë e fshehtë, e panjohur për njerëzit, e kur Zoti flet për të, nuk duhet t'i kuptojmë çështjet e tij, ashtu si i kuptojmë çështjet e tjera në bazë të etimologjisë së fjalës, pse fjalët që janë përdorur për Kijametin kanë një definicion tjetër, prandaj çdo emër me të cilin është quajtur Kijameti si: El Hakkatu, Es Saatu, El Gashijetu, El Kijametu, El Kariatu, ka një definicion të veçantë, kuptohet sipas tematikës që shtrohet rreth tij.

El Kariatu do të thotë: zë, krismë që shkaktohet duke i rënë një sendi për një send tjetër të fortë. Këtu nuk është qëllimi tek ajo krismë, po te diçka e panjohur, prandaj edhe

## 102. SURETUT - TEKATHUR

*E zbritur në Meke, pas sures El Keothes, ajete: 8*

*Në këtë sure bëhet fjalë për angazhimin dhe përpjekjen e njerëzve të mashtruar me pasurinë e kësaj bote deri në çastin kur befas vdekja ua ndërpret atë përjetim dhe prej pallateve i sjell në varre. Përfundon me shpjegimin rreth trishtimit të cilin do të ndiejnë njerëzit, pos atyre që veç besimit kanë bërë edhe vepra të mira.*

*Qubet: "Suretut Tekathuri" – kaptina e krenarisë, për shkak të pasurisë së shumtë etj.*

## 102. SURETUT - TEKATHUR

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Juve iu preokupoi përpjekja për shumimin (e pasurisë, të fëmijëve, të pozitës),
2. derisa të mos i vizitoni varrezat (të bëheni banorë të tyre - të vdisni)!
3. Jo, nuk është ashtu! Gjithsesi këtë do ta kuptoni më vonë!

---

thuhet: Ç'është Karia, ku e di ti se ç'është Karia? Fjala është për një nga momentet, të cilat do të përfjohet atë ditë. Etapa e parë e kësaj dite është ngritja prej varrezave, shfaqja e fletëve me shënime për veprat e bëra gjatë jetës në këtë dynja. Pas njoftimit për veprat e bëra, vjen momenti i llogarisë, që nuk do të thotë shpërblim, sepse ajo është vetëm identifikim, e pas llogarisë vjen peshorja - vlerësimi i veprave, për të cilat bëhet fjalë në këtë sure. Pas peshores vjen shpërblimi.

Në këtë sure bëhet fjalë për krismën, që trondit zemrat, shpirtat. Më parë përmes sureve të tjera kemi kuptuar se Kijameti trand edhe trupat qiellorë, qielli çahet, toka dridhet, kodrat shkulen e copëtohen, yjet përderdhen, dielli e hëna errësohen. Po në këtë sure mësojmë, se zemrat llahtarisen e njerëzit sillen si insektet fluturuese pranë dritës, ndërsa fjala është për vlerësimin e veprave të bëra, e atij që i peshojnë më rëndë të mirat, do të kënaqet në xhenet, ndërsa atij që i peshojnë më pak veprat e mira e më shumë të këqijat, ai do të futet në gjirin e zjarrit të ndezur flakë. Nëse shtrohet pyetja, se ç'do të bëhet me atë që peshorja e tij është e barabartë, si parim duhet të marrim thënien e Zotit të Madhëruar: "Vërtet, mëshira Ime ia kalon hidhërimit Tim...". Pra, vjen në shprehje mëshira e Zotit, ashtu sikurse është thënë në suren Araf për ata të Arafit, të cilët nuk kanë hyrë në xhenet, por kanë shpresë të hyjnë. Allahu Aëlemu!

Falënderoj Zotin e Madhëruar!

4. Përsëri jo, jeni gabim! Më vonë do ta kuptoni!
5. Jo, pse, sikur ta dinit me një dije të sigurt (nuk do të bënit ashtu).
6. Ju patjetër do ta shihni xhehenemin.
7. Madje atë do ta shihni të bindur plotësisht.
8. Pastaj në atë ditë do të pyeteni për të mirat (e Dunjasë).<sup>442</sup>

### 103. SURETUL - ASR

*E zbritur në Meke, pas sures El Inshirah, ajete: 3*

*Edhe pse është e shkurtër kjo sure me përmbajtjen e vet sqaron shumë mirë virtytet, të cilat janë shkak i fatbardhësisë së njeriut në të dyjetët, e në anën tjetër shpjegon se jeta e njeriut është dështim, nëse nuk posedon cilësitë e përmendura e që janë: besimi, veprimi i mirë, porosia e njëri-tjetrit me të vërtetën, të drejtën dhe porosia e njëri-tjetrit për durim e qëndrim të fortë. Qubet: "Suretul Asri" – kaptina e kohës, e jetës, e namazit të iqindisë.*

<sup>442</sup> Njerëzit e mashtruar krenohen me pasurinë e madhe, me shumë djem e fis, me pozitë etj., dhe lënë pas dore angazhimin në zbatimin e urdhreve të Zotit, të punëve të mira e humane, derisa papritmas i kap vdekja e dërgohen në varre. Ndoshta fjala është për disa njerëz të mashtruar, që krenohen me të vdekurit e tyre, e nuk përqipen vetë të jenë krenarë me punë të mira. Mundet me qenë edhe ajo, se disa njerëz mundohen të krenohen edhe me varreza, duke u ndërtuar të vetëve varre me stoli të ndryshme, në mënyrë që sipas mendimit të tyre, edhe në varreza të jenë të dalluar nga të tjerët. Ky është gabim i madh, është mëkat, është shpenzim i pasurisë në haram, sepse prej një ndërtimi të tillë nuk ka kurrfarë dobie.

Kurani thotë: Hiquni atij mendimi, se do të shihni që keni gabuar, se do ta shihni xhehenemin, dikush prej së largu e dikush brenda në të. Ndërsa për të mirat që po përjetoni keni për t'u përgjigjur, a ua keni ditur vlerën, a i keni shfrytëzuar në të mirë, apo jeni mashtruar dhe nuk keni përgatitur asgjë për veten tuaj për jetën tjetër. Falënderuar qoftë Allahu i Madhëruar!

## 103. SURETUL - ASR

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Betohem në kohën!
2. Nuk ka dyshim se njeriu është në një humbje të sigurt,
3. me përjashtim të atyre që besuan, që bënë vepra të mira, që porositën njëri-tjetrin t'i përmbahen të vërtetës dhe që këshilluan njëri-tjetrin të jenë të durueshëm.<sup>443</sup>

## 104. SURETUL - HUMEZEH

*E zbritur në Meke, pas sures El Kijameh, ajete: 9*

*Në këtë sure bëhet fjalë për njerëzit, të cilët në vend që të bëhen këshillues të të tjerëve ata ofendojnë, përqueshin, nënçmojnë, tallen me të tjerët. Të tillë ishin idhujtarët, të cilët në çdo rast përpiqeshin të venin në shpoti Pejgamberin a.s. dhe muslimanët. Isbin të mashtruar pas pasurisë së madhe dhe mendonin, se do të jenë përgjithmonë në këtë dynja. Kjo sure iu tregon atyre, se fundi i rebelëve të tillë do të jetë zjarri, që kurrë nuk ftohet, zjarri që bën copë e thërmi çka të hidhet në të dhe që është i mbyllur. Qubet: "Suretul Humezeti" – kaptina kundër atyre që ofendojnë.*

<sup>443</sup> Zoti xh. sh. betohet në kohën, që është gjëja më e çmueshme për njeriun, nëse e shfrytëzon atë si duhet. Është këshilluesi më i mirë që të jep mësim se si i dobëti dhe i ligu me angazhimin e tij në punë, në dituri arriti të bëhet më i fortë, dhe më i lartë, ndërsa ai që ishte i fortë e i lartë me përtacinë e tij u bë më i dobëti. Koha është përplot ndodhi e ngjarje të çuditshme; njerëz të mëdhenj humbin vlerën, njerëzit e panjohur arrijnë famë, pasanikët varfërohen, të varfërit pasurohen, e kështu me radhë në të gjitha fushat e jetës, prandaj duhet marrë mësim, që të mos humbim e të dështojmë në këtë jetë. Nuk është i humbur ai që ka besuar dhe ka bërë vepra të mira, sepse ai e ka ditur se kjo jetë është kalimtare, as e mira e as e keqja nuk janë të përhershme, prandaj nuk është mashtruar pas dëshirave që rrethojnë njerëzinë e njeriut, është ruajtur dhe ka qenë i matur në të gjitha rastet e gjendjet. Nuk janë të humbur edhe njerëzit që mësojnë njëri-tjetrin për punë të mbara, për drejtësi, për njohje të Krijuesit Fuqiplotë. Kurrë nuk janë të humbur, as ata që e këshillojnë njëri-tjetrin të jenë të durueshëm në vështirësi e mundime, në zbatimin e urdhërave të Zotit, në largimin prej punëve të këqija e të ndyra. Ka mendime, se koha në të cilën bëhet betimi, është koha e jetës së Pejgamberit a.s., ose koha e namazit të iqindisë. Falënderoj Allahun e Madhëruar!



## 104. SURETUL - HUMEZEH

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Mjerë për secilin që ofendon e përqesh (njerëzit),
2. që ka tubuar pasuri dhe që atë e ruan të mos i pakësohet.
3. E mendon se pasuria e tij do ta bëjë të përjetshëm.
4. Jo, të mos mendojë ashtu! Se ai patjetër do të hidhet në Hutame.
5. E çka di ti, se ç'është Hutame?
6. Është zjarri i Allahut i ndezur fort,
7. që depërton deri në brendi të zemrës.
8. Ai i mbyll ata, ua zë frymën.
9. Ata janë të lidhur në pranga të njëpasnjëshme.<sup>444</sup>

## 105. SURETUL - FIL

*E zbritur në Meke, pas sures El Kafirun, ajete: 5*

*Në këtë sure të shpallur në Meke bëhet një vështrim rreth Ebrehesë, i cili me ushtrinë e vet që kishte edhe elefantë mësyn Qaben për ta rrënuar. Por Zoti i Madhëruar me anën e krijesave të veta më të dobëta ua thyen qafën. Ua lëshon disa shpendë që vinin tufë-tufë e që mbanin gurë në sqepat dhe në kthetrat, gurë që shponin më fort se plumbi dhe i shkatërronin. Qubet: "Suretul Fili" – kaptina e elefantit, sepse ajo ushtri qubej ushtria e elefantit, kështu që edhe ngjarja në histori njihet me këtë emër.*

<sup>444</sup> Përgojimi, ofendimi i nderit të njerëzve, vjedhja me bisht të syrit, ironia - janë gjeste të shëmtuara, të cilat e hedhin njeriun në mjerimin më të madh, e hedhin në shkatërrim, ani pse ai mendon se pasuria e tij e madhe do ta mbrojë. Një njeri i tillë do të hidhet në Hutame, në zjarrin e ndezur fort, në të cilin çdo send që hidhet në të copëtohet, zjarr që depërton në zemra, e kur depërton në zemra, ata do të duhet të vdesin, por jo, as nuk vdesin, as nuk jetojnë, por janë në mjerim të pambarim.

Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

## 105. SURETUL - FIL

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. A nuk e ke parë, se ç'bëri Zoti yt me poseduesit e elefantit?
2. A nuk ua bëri përpjekjen e tyre të dështuar?
3. Dhe Ai kundër tyre lëshoi shpendë që vinin tufë-tufë!
4. Dhe i gjuanin ata me gurë nga balta e gurëzuar!
5. Dhe ata i bëri si gjeth i grimcuar (i përtypur)!<sup>445</sup>

<sup>445</sup> Pejgamberi a.s. nuk e ka parë ngjarjen e ushtrisë së Ebrehesë, që kishte edhe elefantë. Ai ka lindur po në atë vit, por më vonë. Zoti nuk i thotë a e ke dëgjuar, por i thotë a e ke parë, sepse tregimi nga ana e Zotit është aq i sigurt dhe i bindshëm, sa sikur ta kishte parë me sy vetë Muhamedi a.s., prandaj i thotë a e ke parë, që do të thotë: të jesh i bindur më tepër se sa të kishe parë. Ebreha bin Eshremi, sundues i Jemenit e mësyn Qaben për ta rrënuar. Përveç ushtrisë me njerëz kishte edhe elefantë dhe me të madhin e tyre. Për shkakun e atij sulmi, për rrethanat se si zhvillohet ngjarja flasin faktet historike.

Është për t'ia vënë veshin me vëmendje thënies së Zotit: Si bëri me ta? - nuk thotë: çka bëri me ta? Puna e Zotit rreth zhdukjes së tyre nuk do të ishte aq e çuditshme sikur Ai t'iu jepte fuqi kurejshitëve e të luftonin dhe t'i zhduknin, por është e çuditshme mënyra se si i zhduku. I shkatërroi me anën e shpendëve, që vinin grupe-grupe dhe në sqep e në kthetra mbanin nga një gur me të cilët e gjuanin ushtrinë dhe ai gur i shponte si plumbi. I asgjësoi deri në atë masë, saqë i përngjanin gjethit të grisur e të copëtuar nga era, ose të përtypur e të shkelur prej shtazëve.

Janë përpjekje të kota të disa njerëzve, që duke mos qenë në gjendje ta kuptojnë si duhet fuqinë e Zotit, por të mbështetur në aftësitë e veta u përpoqën t'i shpjegojnë shpendët e përmendur si mikrobe, që shkaktojnë sëmundje dhe vdekje. Nuk menduan se mikrobi vepron ngadalë, e këtu është fjala se ata u zhdukën menjëherë. Fjala e Zotit "Fe xhealnahum". Shkronja "f" është: ta'kibije, që jep kuptimin: menjëherë e jo dalëngadalë. Mandej ata nuk menduan, se mikrobi nuk ka vetëdije, atëherë si ditën ata të sulmojnë vetëm armikun e jo edhe të tjerët?! Në anën tjetër, kur iu shpall kjo sure Pejgamerit a.s., ende kishte njerëz të gjallë, të cilët e kishin përjetuar atë ngjarje, e sikur të mos ishte ashtu si thotë Kurani, ata do të reagonin, do të mohonin, por nuk ndodhi ashtu, përkundrazi ata mburreshin me atë mrekulli, që iu dhuroi Zoti dhe e mbrojti Qaben. Falënderoj Zotin e Madhëruar!

## 106. SURETU - KUREJSH

*E zbritur në Meke, pas sures Et Tin, ajete: 4*

*Kjo sure ua përmend banorëve të Mekes kurejshitëve dy të mira, të cilat ua mundësonin jetën dhe gjallërimin, e që ishin: qarkullimi i lirë për tregti gjatë dimrit në Jemen dhe gjatë verës në Siri me çka siguronin mjetet për jetesë, paqe dhe qetësi. Nëse për kurgjë tjetër ata do të duhej të falënderonin dhe madhëronin Zotin, i cili e mbrojti shtëpinë e vet, Qaben prej Ebrehasë, që pati si qëllim ta rrënojë dhe kurejshitëve iu siguroi begati e furnizim. Qubet: "Suretu Kurejsh" - kaptina rreth kurejshëve, ngaqë fjala është për të mirat që Zoti ua dhuroi e megjithatë ata nuk ishin mirënjohës.*

## 106. SURETU - KUREJSH

*Me emrin eAllabut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Për hir të garantimit që gëzojnë kurejshitët!
2. Garantimin e udhëtimit të tyre të lirë dimrit dhe verës!
3. Pra, le ta adhurojnë Zotin e kësaj shtëpie,
4. i cili i ushqeu pas urisë dhe i siguroi prej çdo frike!<sup>446</sup>

<sup>446</sup> Kurejshitët e kishin detyrim ta adhuronin Zotin edhe për hir të asaj, që Ai iu mundësoi të udhëtonin lirisht për tregti dimër e verë, duke mos pasur kurrfarë frike.

Fisi "Beni Fahr", pasardhës të "Nadr bin Kunane" e merr emrin "Kurejsh" – të tubuar, të bashkuar, prej atëherë kur Kusaj bin Kilabi i bashkon dhe dëbon prej Mekës fisin Huzaa, e mbikëqyrja ndaj Qabes iu mbetet kurejshitëve.

"Ijlaf" do të thotë: garantim, marrëveshje për mossulmim. Hashimi, gjyshi i dytë i Pejgamberit a.s. ishte i pari, që kishte shkuar nëpër fise e sundues deri në Sham dhe deri në Jemen dhe kishte marrë garanci për tregtarët kurejshitë. Në të vërtetë, kurejshitët ishin të zotët e Qabes, të gjitha fiset e të gjitha anëve vinin për ta vizituar Qaben për çdo vit, e nëse ndokush i kishte sulmuar karvanët tregtarë të kurejshitëve ai nuk do të kishte guxim të vinte në Qabe, sepse aty kurejshitët ishin mbikëqyrës. Si po kuptohet Qabja ishte shkak i garancisë të udhëtimit të tyre të lira. Qaben e mbrojti Zoti për hir të shenjtërisë së saj nga Ebrehaja, e kurejshitët përfitonin prej autoritetit të saj, duke i siguruar vetes jetesë e gjallërim. Sigurisht furnizimi dhe begatia e banorëve të Mekes ishte rezultat i lutjes së Ibrahimit, kur pat thënë: "Zoti im, bëje këtë qytet paqeje..."

Kurejshitët shkonin për tregti dimrit nga Jemeni, sepse ishte më nxehtë, kurse verës nga Siria, sepse nuk ishte ftohtë. Është e vërtetë se kurejshitët gëzonin disa privilegje të posaçme: Pejgamberi a.s. ishte nga mesi i tyre, mbikëqyrnin Qaben, të cilën edhe

## 107. SURETUL – MAUN

*E zbritur në Meke, pas sures Et Tekathur, ajete: 7*

*Kjo sure e shpallur në Meke flet për dy grupe njerëzish:*

*– për jobesimtarin mohues të të mirave të Zotit dhe të Ditës së Gjyqimit në botën tjetër, dhe*

*–për hipokritin, që veprat e tij nuk kanë si qëllim Allahun, por si në vepra ashtu edhe në adhurime është artificial – muraijj.*

*Qubet: “Suretul Maun “ – kaptina e atyre që nuk i ndihmojnë të tjerët me asgjë.*

## 107. SURETUL – MAUN

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. A e ke parë ti (a e sheh) atë, që përgënjeshton përgjegjësinë dhe llogarinë në botën tjetër?
2. Po ai është që e përzë, në mënyrë të vrazhdë bonjakun.
3. Dhe që nuk nxit për ta ushqyer të varfrin.
4. Pra shkatërrim është për ata që falen,
5. të cilët ndaj namazit të tyre janë të pakujdesshëm,
6. ata që vetëm shtiren (sa për sy e faqe),
7. dhe nuk japin, as sendin më të vogël (as hua).<sup>447</sup>

---

Zoti e mbrojti prej Ebrehasë, të parët që e adhuruan Zotin një në atë kohë ishin disa prej tyre nja dhjetë vjet para të tjerëve, emri i tyre u përmend në Kuran, Halifët e parë ishin prej tyre, por megjithatë Zoti nuk ua mundësoi atyre, që ata ta përhapin Fenë Islame, e posaçërisht atyre që ishin aristokratë të mëdhenj, sepse do të mund të thuhej: Kurejshitet e mësuar me udhëheqje e aristokraci, për hir të krenarisë dhe arrogancës që ushqenin ua imponuan njerëzve edhe fenë. Në anën tjetër, feja e pranuar nga frika ose nga interesi është e paqëndrueshme. Njerëzit që pranojnë një ideologji për hir të diçkaje tjetër, e jo nga vetë bindja e tyre, nuk janë të zotët ta mbajnë lart flamurin e asaj ideologjie, prandaj Feja Islame gjen përkrahjen më të madhe jashtë kurejshitëve, gjen nga njerëzit jomendjemdhenj, jo të mësuar me aristokraci, por me njerëz të thjeshtë, të singertë, të urtë e të matur. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

<sup>447</sup> Kjo sure na shpjegon për programin islam, i cili nuk është vetëm besim, e as nuk është vetëm deklaratë e shprehur, por është program i aktivitetit në jetë.

## 108. SURETUL - KEVTHER

*E zbritur në Meke, pas sures El Adijat, ajete: 3*

*Në këtë sure flitet për bujarinë e Zotit, i cili i dburoi të dërguarit të vet Muhamedit, të mira të pakufishme në këtë dhe në jetën tjetër, e për hir të Atij që e pajisi me gjithë ato të mira, Muhamedi a.s. u urdhërua t'i lutet Atij, të mos mashtrohet pas atyre të mirave dhe ashtu sikur se Ai i bëri mirë, t'iu bëjë edhe ky njerëzve. Sa u përket thënieve të armikut, të mos ua vërë veshin, pse ai është farësosur. Qubet: "Suretul Kevtheri" – kaptina e kevtherit, e të gjitha të mirave.*

## 108. SURETUL - KEVTHER

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Ne, vërtet, të dhamë ty shumë të mira,
2. prandaj ti falu dhe prej kurban për hir të Zotit tënd!
3. E s'ka dyshim se urrejtësi yt është farësosur.<sup>448</sup>

Ai që rregullat e besimit nuk i zbaton në praktikë, ai sikurse e përgënjeshton edhe besimin. Së pari flet për jetimin, i cili nuk pati fat ta gëzojë ngrohtësinë e gjirit familiar, prandaj ai që nuk e ndihmon atë, por në mënyrë të vrazhdë e refuzon, ai nuk ka ndjenja njerëzore, e të mos flitet për fe, pse jetimi pa marrë parasysh besimin e njeriut, ose mosbesimin meriton një ndihmë, një udhëzim, të paktën një fjalë të mirë, e jo përzënie. Një xhest të tillë të keq mund ta ketë ndonjë që nuk beson, se do të dalë para Zotit dhe do të japë llogari. I tilli le që vetë nuk i jep të varfrit, por as nuk e përmend se duhet ndihmuar atë. Të mjerët ata që falen sa për sy e faqe, ashtu faleshin hipokritët, nuk i vinin veshin sa duhet namazit, pse nuk besonin se për të do të shpërblehen ose do të ndëshkohen, por e bënin sa për formalitet. Të tillët le që nuk japin zeqat e sadaka, por nuk japin as sendin më të vogël, as hua si sopatën, enën, kripën, gjilpërën etj.

Falënderuar qoftë Allahu i Madhëruar!

<sup>448</sup> Në kaptinën para kësaj u pa, se deri në çfarë shkalle të koprracisë mund të vijë njeriu, e në këtë sure manifestohet bujaria. Bujaria e kujt? E Allahut. Ai i jep Muhamedit a.s. të gjitha të mirat, i jep dituri, sjellje të mirë, moral të lartë, shkathtësi pune etj. Mirëpo këto të mira nuk bën t'i adhurojë, nuk bën të jepet pas tyre, duhet të orientohet nga Dhuruesi i atyre të mirave, nga Zoti i Madhëruar dhe të gjitha adhurimet, të gjitha flijimet duhen bërë vetëm për hir të Tij, e ashtu le të shohin idhujtarët kotësinë e tyre kur luten dhe sakrifikojnë për statuja, për gurë a drunj të gdhendur.

## 109. SURETUL - KAFIRUN

*E zbritur në Meke, pas sures El Maun, ajete: 6*

*Kjo sure vërteton një herë e përgjithmonë, se adhurimi është meritë vetëm e një Zoti, se propozimi i idhujtarëve që Muhamedi a.s. t'i adhurojë një vit zotat e tyre, kurse vitin tjetër ata do të adhurojnë Zotin e Muhamedit a.s., është i papranueshëm për sa të jetë jeta. Në këtë mënyrë hedh poshtë atë mendim të cekët të idhujtarëve, për atë moment edhe për të ardhmen.*

*Qubet: "Suretul Kafirun" – kaptina rreth mohuesve të besimit të drejtë.*

## 109. SURETUL - KAFIRUN

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Thuaj: "O ju jobesimtarë!
2. Unë nuk adhuroj atë që ju e adhuroni!
3. As ju nuk jeni adhurues të Atij, që unë e adhuroj!
4. Dhe unë kurrë nuk do të jem adhurues i asaj që ju adhuroni!
5. Por edhe ju nuk do të jeni adhurues të Atij, që unë e adhuroj!
6. Ju keni fenë tuaj (që i përmbaheni), e unë kam fenë time (që i përmbahem)!<sup>449</sup>

Kevther mund të jetë një lum në xhenet, që kush pi prej tij, nuk e kap më etja. Mund të jetë një krua i posaçëm për Muhamedin a.s. dhe ymetin e tij. Reth fjalës kevther ekzistojnë njëzet e gjashtë mendime, por më i drejti duhet të jetë ai i Ibni Abasit, sipas të cilit kevther janë të mirat e shumta që iu dhanë Pejgamberit, si: grada pejgamber, libri, urtësi e përsosur, shefati, kroi, pozita e lavdishme (mekami mahmudi), shumë ymet, shumë çlirime të vendeve nga okupimi i armikut.

Një farë As bin Vali, armik i përbetuar i Muhamedit a.s. paska thënë: Hiquni prej atij, se ai është farë e sosur! Këtë e kishte thënë kur Pejgamberit i vdisnin djemtë. E Zoti nuk njafton me atë që i thotë Muhamedit, se t'i kam dhënë të gjitha të mirat, por i thotë edhe atë: armiku yt është i papërkujtuar. Djemtë e tu janë të gjithë ymeti, edhe djemt e armiqve do të përkujtojnë ty e jo babain e vet, si rasti i djalit të Ebu Xhehlit e shumë të tjerë, pra përkujtimi ndaj teje do të vazhdojë sa të vazhdojë jeta në fytyrën e kësaj toke, kurse armiku yt nuk do të përkujtohet, as prej djemve të vet, pra ai është farësosur, i harruar e jo ti. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

<sup>449</sup> Kjo sure quhet edhe Beraetun, që do të thotë: shkëputje e çdo lloj lidhjeje mes atyre

## 110. SURETUN - NASR

*E zbritur në Medine, pas sures Et Tevbe, ajete: 3*

*Kjo sure e shpallur në Medine tregon për çlirimin e Mekes, për përhapjen e Fesë Islame në Gadisullin Arabik, për shkurtimin e thonjve të idhujtarëve e të zullumqarëve.*

*Qubet: "Suretun Nasri" - kaptina e ndihmës, e fjala është për ndihmën që ua dha Zoti besimtarëve dhe ata ngadhënjyen.*

## 110. SURETUN - NASR

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Kur të vijë ndihma e Allahut dhe çlirimi (ngadhënjimi),
2. dhe t'i shohësh njerëzit, që po hyjnë turma-turma në fenë e Allahut,
3. ti, atëherë, lartësoje Zotin tënd duke falënderuar dhe kërko nga Ai falje. Ai vërtet e pranon shumë pendimin, është Mëshirues i madh.<sup>450</sup>

që adhurojnë idhuj dhe muslimanëve që adhurojnë të vetmin Zot Krijues. Idhujtarët u përpoqën në të gjitha mënyrat t'i ofrojnë Muhamedit gjithçka, vetëm e vetëm që ai të mos asgjësojë zotat e tyre, të mos zbulojë atë nivel aq të ulët të tyre, kur adhuronin sende të ngurta, por kjo sure iu dha të kuptojnë qartë, se të adhuruarit e tyre dhe i adhuruari i Muhamedit a.s. dhe i besimtarëve të tij, kurrë nuk mund të jenë të një niveli, nuk do të ketë pajtim rreth adhurimit, as në momentin e tashëm, as në të ardhmen, prandaj edhe për hir të përforcimit të një bindjeje të tillë të besimtarëve në krye me Muhamedin a.s., përsëritet ajeti.

Edhe pse duket se idhujtarëve iu pranohet të qëndrojnë në fenë e tyre, sureja që vjen pas kësaj iu jep të kuptojnë, se feja e tyre do të vazhdojë derisa të vijë ndihma e Zotit, e kur të vijë ajo, atëherë nuk do të mbetet si fe ekzistuese. Falënderoj Allahun e Madhëruar!<sup>450</sup> Kjo sure i shpallet Muhamedit a.s., kur ai ishte në Haxhin e Lamtumirës dhe pas kësaj shpalljeje Pejgamberi a.s. jeton edhe nja tetëdhjetë ditë. Pejgamberi a.s. që lajmëruar, se do ta çlirojë Mekën disa vjet më parë, dhe lajmërimi për këtë fshehtësi, që dikur u bë realitet ishte një nga argumentet, se Muhamedi a.s. vërtet ishte i Dërguar i Zotit.

Fiset e arabëve pritnin, se çka do të bëhej me Mekën dhe thoshin "Nëse Muhamedi arrin ta çlirojë Mekën, vërtetë ai është Pejgamber". Kur u çliroi Meka pa luftë njerëzit grupe-grupe nisën ta pranojnë Fenë Islame dhe brenda dy viteve, nuk mbeti fis arab, që nuk e pranoi Fenë Islame, e Pejgamberi i shihte njerëzit si vinin me turma dhe deklaroheshin për Fenë Islame. Zoti ia përkujton këtë të mirë dhe i thotë: "Të erdhi

## 111. SURETUL - MESED

*E zbritur në Meke, pas sures El Fatiha, ajete: 5*

*Kjo sure flet për shkatërrimin e Ebi Lehebit, armikut të Allahut dhe të Dërguarit të Tij, i cili e urrente aq shumë Pejgamberin, saqë i linte punët e veta, e merrej me agjitim kundër thirrjes që bënte Pejgamberi a.s., dhe pengonte të tjerët në pranimin e Fesë Islame. Me këtë sure mallkohet dhe i caktobet dënimi, të cilin do ta vuajë në botën tjetër. Atij i shoqërohet edhe gruaja e tij, e cila do të ketë një dënim të veçantë: litarin në qafë me të cilin do të tërhiqet për në xhebenem.*

*Qubet: "Suretul Mesedi, El Lehebi, Tebbet" – kaptina e litarit, e flakës, e dështimit, sepse me të gjitha këto Ebu Lehebi është i mallkuar e i dënuar.*

## 111. SURETUL - MESED

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Qoftë i shkatërruar Ebi Lehebi, e ai më është shkatërruar!
2. Atij nuk i bëri dobi pasuria e vet, as ajo çka fitoi!
3. Ai do të hyjë në një zjarr të ndezur flakë.
4. E edhe gruaja e tij, ajo që barti dru (ferra),
5. e në qafën e saj ajo ka një litar të përdredhur.<sup>451</sup>

ndihma e Zotit dhe e çlirove Mekën, u kënaqe duke shikuar se si njerëzit në grupe vijjnë e përqafojnë Fenë Islame, tashti pra, ti madhëroje e falënderoje Zotin tënd, që ua mbylli gojën armiqve, i nënshtroi dhe i përuli, por ki kujdes e gjithnjë kërkoje mëshirën e Zotit, se Ai është Mëshirues i madh.

Shumica e mufesirinëve janë të mendimit, se kjo sure e bën me dije Muhamedin a.s., se i është afruar koha të largohet prej kësaj bote e të shkojë në fqinjësi të Mëshiruesit. Këtë mendim e përkrahin të gjithë sahabët, e edhe Ibni Abasi. I tërë Kurani i shpallur pas shpërnguljes së Pejgamberit a.s. konsiderohet i shpallur në Medinë, pa marrë parasysh se ku ishte Pejgamberi, kur i shpallej, prandaj edhe kjo sure numërohet prej atyre të shpallurave në Medinë. Lavdëruar qoftë Allahu i Madhëruar!

<sup>451</sup> Sebebi nuzul - shkaku i zbritjes së kësaj sureje, sipas Ibni Abasit ishte: Kur e urdhëroi Zoti Pejgamberin a.s. t'i thërrasë në rrugën e drejtë edhe rrethin e tij të afërt Pejgamberi u ngjiti në bregun Safa, dhe i thirri me emër fiset e kurejshëve. Kush mundi, shkoi ta dëgjojë atë kumtesë, e dikush dërgoi dikë për të kuptuar se si qëndron çështja. U tubuan kurejshitët si edhe xhaxhai i Pejgamberit Ebu Lehebi. I thanë: "Pse na thirre?"



## 112. SURETUL – IHLAS

*E zbritur në Meke, pas sures En Nas, ajete: 4.*

*Sureja Ihlas përshkruan cilësitë e larta të Zotit Një, i cili s'ka nevojë për asgjë, që është i pastër nga çdo e metë, nga çdo ngjashmëri e nga çdo rivalitet. Qubet: "Suretul Ihlasi" – kaptina e pastërtisë, e të kulluarit, e sinqeritetit, e thjeshtësisë, sepse kjo kaptinë pastron besimin prej gjërave të kota, kullon bindjet prej mbeturinave, thjeshtëson besimin e drejtë prej ngatërresave të futura te injorantët, ndihmon për një besim të sinqertë ndaj Atij, që e meriton.*

Pejgamberi tha: "Nëse ju them se disa kalorës, atje pas bregut në luginë kanë ndërmend t'ju sulmojnë, a më besoni?"- Ata i thanë: "Po, se kurrë nuk kemi provuar se ti gënjen!" Pejgamberi tha: "Pra, unë po ju them se jeni pranë një ndëshkimi shumë të ashpër!"- Ebu Lehebi i tha: "Qofsh i mallkuar, a për këtë na ke thirrur?!" Atëbotë u shpall kjo sure. Pejgamberi a.s. u thoshte njerëzve: "Thuani- La ilahe ilAllah, e shpëtoni, kurse Ebu Lehebi i shkonte prapa e thoshte: "Mos e dëgjoni këtë rrenacak!" Në ajetin e parë thuhet ju shkatërrofshin duart e Ebu Lehebit, e fjala është: U shkatërroftë i tërë Ebu Lehebi.- Ndër arabë ka qenë traditë shprehja: duart, në vend të tërë njeriut.

Ebu Lehebi ishte: Abdul Uza bin Abdul Mutalib, e gruaja e tij ishte Umi Xhemile, motra e Ebu Sufjanit. Që të dy ishin shumë të armiqësuar ndaj mësimave të Muhamedit a.s. Ebu Lehebi iu thoshte të tjerëve: "Nëse është e vërtetë çka thotë Muhamedi, unë me veten time, me pasurinë time dhe me djemtë e mi, do t'ju shpëtoj nga ai dënim". E Kurani tha: "Nuk ka për të bërë dobi, as malli, as fëmijët, por ke për të hyrë në flakë të zjarrit". Dy djem të Ebu Lehebit e pranuan Fenë Islame me rastin e çlirimit të Mekës. Ebu Lehebi vdiq pas luftës së Bedrit dhe mbeti i pavarrosur tri ditë derisa u fry, atëherë me një kërrabëz e tërhoqën zvarrë dhe e hodhën në një humnerë. Gruaja e tij bante fjalë, bënte intriga dhe barte ferra dhe i hidhte në rrugën nga kalonte Pejgamberi. Ato ferra do t'i bartë edhe në xhehenem pasi të hidhet aty, duke e ngrehur me një litar të lidhur për qafe të saj, sepse një qafore shumë të çmueshme, që e kishte në qafën e vet thoshte, se do ta shpenzojë për propagandë kundër Muhamedit. Zoti xh. sh. në vend të asaj qaforeje do t'i vërë një litar me të cilin tërhiqet.

Shpallja e kësaj sureje, me të cilën vërtetohet se Ebu Lehebi është banues i zjarrit është një argument i fortë i mrekullisë së Kuranit, përndryshe kush do të kishte pasur guxim të gjykojë, se Ebu Lehebi do të vdesë në kufr, sepse pati edhe armiq të tjerë të Muhamedit a.s., të cilët më vonë e përqaftuan Fenë Islame, e do të mendohej se ndoshta edhe ai do ta përqafojë. Kështu do të ishte sikur Kurani të ishte thënie e njeriut. Pra ky rast na argumenton, se është thënie e Zotit që i di të fshehtat, prandaj nuk mund të ndodhë ndryshe, por vetëm si ka thënë Ai. Falënderoj Allahun e Madhëruar!

## 112. SURETUL – IHLAS

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Thuaj: Ai, Allahu është Një!
2. Allahu është Ai, që çdo krijesë i drejtohet (i mbështetet) për çdo nevojë.
3. As s'ka lindur kënd, as nuk është i lindur,
4. dhe Atij askush nuk i është i barabartë.<sup>452</sup>

## 113. SURETUL – FELEKË

*E zbritur në Meke, pas sures El Fil, ajete: 5*

*Kjo sure e shpallur në Meke është mësim për njerëzit, se si duhet të mbështeten në mbrojtjen e Zotit, si duhet të kërkojnë mbrojtjen e Tij prej dëmit të çdo krijese, prej dëmit të njerëzve të prishur, të cilët veprojnë nën mbrojtjen e errësirës së natës, prej dëmit të ziliqarit, kur vepron sipas zilisë, prej dëmit të mashtruesve si magjistare e falltorë.*

*Qubet: “Suretul Feleki” – kaptina e agimit, e sabahut.*

---

<sup>452</sup> Disa idhujtarë shkuan te Pejgamberi a.s. e thanë: “O Muhamed, na trego prej çka është ai Zoti yt, a prej ari, argjendi, diamanti etj.?” Atëherë shpallet kjo sure dhe përshkruan cilësitë e Zotit të Madhëruar e thotë: “Allahu është Një, nuk ka të dytë, është i vetmi, nuk ka shok si Ai, është Një i Vetmi Sundues.

Allahu është caku, synimi, qëllimi i çdo krijese, sepse çdo krijesë ka nevojë për Të, kurse Ai nuk ka nevojë për asgjë.

Allahu nuk pati fëmijë, sepse fëmijët do të duhej të kenë cilësi të babait, e Ai është i Përjetshëm, pa fillim dhe pa mbarim. Uzejri nuk ishte djalë i Tij, sikurse thanë jehuditë, e as Isai, siç thanë të krishterët, po as engjëjt nuk janë bija të Zotit, siç menduan disa idhujtarë.

Në një hadith kudsij thuhet: “Njeriu më shpifi rrenë pa nevojë dhe më fyejti gjithashtu pa nevojë: Më shpifi rrenë kur tha se nuk do të më ringjallë, e më fyejti kur tha se Zoti ka fëmijë!”

Në një hadith të Pejgamberit a.s. thuhet: “Sureja e Ihlasit është sa një e treta e Kuranit!” Falënderuar qoftë Allahu i Madhëruar!

## 113. SURETUL - FELEKË

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Thuaj: I mbështetem Zotit të agimit,
2. prej dëmit të çdo krijese, që Ai e krijoi,
3. dhe prej errësirës së natës kur ngryset plotësisht,
4. dhe prej dëmit të atyre që lidhin dhe fryjnë nyja,
5. edhe prej dëmit të smirëkeqit, kur sipas smirës vepron!<sup>453</sup>

## 114. SURETUN - NAS

*E zbritur në Meke, pas sures, EI Felek, ajete: 6*

*Edhe kjo sure e shpallur në Meke përmban udhëzime, se si njeriu duhet strehuar, kapur, mbrojtur me Zotin kundër të keqes së armikut më të përbetuar, kundër Iblisit dhe bashkëpunëtorëve të tij, kundër njerëzve dhe xhinëve të djallëzuar, të cilët me lloj-lloj ngacmimesh mashtrojnë dhe shkaktojnë dëme. Qubet: "Suretun Nasi" – kaptina e njerëzve, sepse fjala është për strehimin e njerëzve pranë Zotit të tyre. Libri i famshëm Kurani përfundon me dy lutjet e strehimit pranë Zotit, e fillon me Fatiba-në, ku kërkohet ndihma e Zotit dhe ashtu prej ndihmës në mbështetje është fillim e mbarim.*

<sup>453</sup> Kërkimi i mbrojtjes dhe i strehimit prej Zotit të Madhëruar është një prej shprehjeve të një bindjeje të plotë ndaj Fuqiplotit. Të kërkosh ndihmën e Zotit nuk është dobësi e njeriut, siç përpiqet dikush ta përshkruajë, kuptohet, qëllimkëqijtë, sepse nuk ka krijesë që nuk ka nevojë për Krijuesin, nëse ndonjë mendon se është i panevojshëm ai është i sëmurë psikikisht. Por duhet të kuptojmë, se me kërkimin e mbrojtjes prej Zotit njeriu duhet edhe t'i shfrytëzojë të gjitha aftësitë dhe mundësitë e veta, edhe atëherë kur ato nuk janë të mjafta është ndihma e Zotit, të cilën nuk mund ta pengojë asgjë. Zoti i felekut do të thotë: Zoti që prej mosekzistencës nxjerr në ekzistencë çdo send, prej errësirës së natës sjell dritën e agimit, prej vështirësisë, nxjerr çlirim, prej pikëllimit gëzim, prej frikës sigurinë. Këtë mbrojtje prej Zotit duhet ta kërkojmë prej së keqes së njerëzve, të xhinëve, të shtazëve dhe të çdo krijese tjetër, që ka prirje të këqijat, prej errësirës së natës, të cilën e shfrytëzojnë rebelët, prej mashtrimeve e falleve, të cilat e hutojnë njeriun dhe prej atij që ka smirë ndaj të mirave të të tjerëve dhe në bazë të asaj smire përpiqet ta dëmtojë tjetrin. Sureja përfundon me smirëziun, sepse është sherri më i madh, pse djalli për shkak të smirës që ushqeu kundër Ademit u mallkua dhe u dëbua prej mëshirës së Zotit. Falënderoj Zotin e Madhëruar!

## 114. SURETUN - NAS

*Me emrin e Allahut, të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëbërësit të madh!*

1. Thuaj: Mbështetem (mbrohem) me Zotin e njerëzve,
2. Sunduesin e njerëzve,
3. të Adhuruarin e njerëzve,
4. prej të keqes së cytësit që fshihet,
5. i cili bën çytje në zemrat e njerëzve,
6. qoftë ai (cytësi) nga xhinët ose nga njerëzit!<sup>454</sup>

<sup>454</sup> Edhe kjo sure është si plotësim i sures para kësaj, porse në këtë sure kërkohet ndihma dhe mbrojtja e Zotit prej sherrit të shejtanit dhe prej sherrit të njerëzve ose xhinëve, të cilët veprojnë si shejtani.

Në fillim thuhet Zoti i njerëzve, anipse Ai është Zot i të gjitha krijesave, për arsye se gjithçka në këtë ekzistencë është në shërbimin e njeriut, pse vetëm njeriu e pajisi me mend e me dituri, dhe se engjëjt i urdhëroi t'i përulën atij, pra tha Zoti i njerëzve në shenjë nderimi ndaj tyre.

Me fjalën Zoti i njerëzve kuptojmë Krijuesin, Edukuesin, Orientuesin e tyre, i cili është Sundues i sundesve dhe i të sunduarve dhe si i tillë vetëm Ai meriton të jetë i adhuruari. Kur themi Allah, ose Ilah, nuk është fjala vetëm për njohjen e Fuqplotit, por për Zotin, të cilin edhe e adhurojmë, që meriton të adhurohet vetëm Ai e askush tjetër.

Zoti është Zot i gjithësisë, i njeriut, e pranoi njeriu ose nuk e pranoi, e njohu ose nuk e njohu, por nëse e njeh dhe e adhuron Ai është Allahu i tij, e nëse e njeh, por nuk e adhuron, Ai është Zoti i tij, si i të gjitha krijesave të tjera, pse Ai e krijoi, Ai i jep vdekjen, Ai e ringjall. Falënderoj Allahun e Madhëruar.



## SHËNIME HISTORIKE

### Periudha e hershme

Faltore e parë në fytyrën e kësaj toke është Qabja, xhami madhështore në Mekë. Këtë e dokumenton ajeti 96 i sures “Ali Imran”.

Ibrahimi i dërguar i Zotit, të cilin e ndihmoi edhe djali i vet, Ismaili e ndërtoi Qaben në një luginë jopjellore dhe të pabanuar, ku sot gjendet qyteti i Mekës. E ndërtoi për të qenë kible (vend orientimi) dhe vend sigurie për njerëz (Bekare: 125-129).

Vendin në të cilin është ndërtuar Qabeja, Kurani e quan: “Bekke” në suren Ali Imran, e quan “Mekke” në suren “Fet-h” si dhe “Ummul Kura” në suren Shura: 7 dhe “El beledul emin” në suren “Et Tin”, ajeti 3. Ndërsa vetë ndërtesa e Qabes quhet: El Ka’betu, El Bejtul Haram, El Bejtul Atik, El Mesxhidul Haram, Kibletun.

Banorë të parë të Mekes, përveç Ismailit me nënën Haxhere ishin fisi Xhurhum, arabë të ardhur prej Jemenit dhe me vajzën e gjakut të tyre martohet Ismaili, prej të cilit rrjedhin të parët e Pejgamberit Muhamed a.s.

Edhe prej njerëzve të parë si Ibni Abasi etj. është thënë, se vendi ku është Qabeja është kërthizë e tokës, mesi i saj, siç thuhet për kërthizën e njeriut se është mes i tij.

### Periudha e kurejshitëve

Gjatë historisë Mekën e sundojnë fis pas fisi deri kur Kusaj ibni Kilabi i dëboi prej aty fiset Huzaa dhe pasardhësit e Nadirit, fisin Benu Fahr e bashkon kohë kur edhe e marrin emrin Kurejsh. Rreth emrit Kurejsh ekzistojnë disa variante, por më e sigurta është se rrjedh prej domethënies: “të tubuarit, të bashkuarit”. Për Kusaj-in, i cili merr sundimin në Mekë në vitin 440 thuhet se ishte gjyshi i katërt i Muhamedit a.s.

Uji “Zemzem”, i cili gjendet pranë Qabes dhe për të cilin thuhet, se e ka zanafillën prej Ismailit për një kohë të gjatë ka qenë i mbuluar dhe vetëm gjyshi i Muhamedit, Abdul Mutalibi e zbuloi dhe filloi ta

shfrytëzohë për haxhinjtë. Edhe ndër arabët e hershëm ka ekzistuar ndjenja e fesë "Hanife" orientimi në besim të drejtë, por prej njëfarë Luhaj-it fillon adhurimi i idhujve dhe dalëngadalë politeizmi praktikohet ndër shumicën e popullit arab.

Ndër arabë koha nuk njehsohej sipas kalendarit të tanishëm. Njehsimin e kohës e bënë sipas ndodhive më të rëndësishme. Ngjarja më e freskët ishte ajo e sunduesit të Jemenit, Ebrehas, i cili e pat mësyre Qaben me qëllim që ta rrëronte. Në ushtrinë e vet kishte edhe elefantë (filë), prandaj ata u quajtën ushtria e filit, edhe viti i ngjarjes u quajt viti i filit. Në atë vit, por pas ngjarjes së filit, me gjasë në prill (12 Rebiul evveli) më 571 u lind Muhamedi, bir i Abdullahut të Abdul Mutalibit.

Abdullahu kishte shkuar në rrugë tregtie në Sham dhe duke u kthyer ndalet për të pushuar në Jethrib (Medinë) te dajat e babait, Beni Nexhar dhe aty vdiq e aty u varros. Muhamedi a.s. u lind dy muaj pas vdekjes së babait. Nëna e tij Emineja dhe gjyshi kujdeseshin për të. Nuk ka dokument, se Emineja i dha gjë më shumë se dy ditë. Thuvejeja, shërbëtorja e Ebu Lehebit e ushqente me qumësht gjiri deri kur dërgohet në fshat te Halimja binti Ebi Dhuejb Sa'dije, e cila e ushqen nga gjiri i vet dhe kujdeset për të. Pas dy vitesh e tutje Halimja ia kthen nënës Emine. Pranë nënës së vet qëndroi edhe tri vite. Kur Muhamedi ishte gjashtë vjeç, së bashku me nënën shkoi në Jethrib te dajët e gjyshit dhe e vizitojnë varrin e bashkëshortit dhe babait Abdullahut. Në të kthyer prej Jethribit në vendin "Ebvae" Emineja sëmuret dhe vdes, e aty edhe varroset. Gjyshi Abdul Mutalibi me Umme Ejmenin shkojnë e marrin Muhamedin dhe e sjellin në Meke. Edhe nja dy vjet ishte nën kujdesin e gjyshit, e kur edhe ai vdes, mbikëqyrjen ndaj tij e merr xhaxhai Ebu Talibi.

Në moshën 14 vjeçare së bashku me axhën shkon në Sham, e në moshën 25 vjeçare martohet me Hadixhen e ve, e bija e Huvejlidit, e ajo ishte në moshën 40 vjeçare. Me atë bashkëshortësi patën katër vajza e dy djem.

Kur ishte në moshën 35 vjeçare kurejshitet kishin filluar ta rindërtonin Qaben, sepse ishte dëmtuar prej një zjarri si dhe prej një vërshimi. Kur ndërtohet deri te vendi ku duhej vënë Haxheri Esvedi (Guri i Zi), për njeriun që do ta vërë gurin në vendin e vet lind konflikti ndërmjet tyre, sepse ai dhe fisi i tij do të gëzonte famë, e atë e dëshironte secili. Ashtu të thyer e të përçarë e ndërprejnë punën katër ditë, deri kur

më plaku prej kurejshitëve, Ebu Umeje bin Mugire, xhaxhai i Halid bin Velidit propozoi: Çështjen po ia besojmë njeriut të parë që do të hyjë te Qabeja nëpër derën “Shejbe” (tashti Babus Selam)! Të gjithë e pëlqyen propozimin dhe po pritnin. Nuk vonoi e hyri Muhamedi a.s., të gjithë u gëzuan dhe thanë: “Ky është më besniku, pajtohemi me vendimin e tij! Muhamedi mendoi pak, e pastaj e shtroi shallin e vet, gurin e vuri në mes e tha: “Prej çdo fisi nga një do ta kapë shallin për një skaji” E kapën, e ngritën dhe kur u afruan të vendi Muhamedi e kapi dhe e vuri në vend, dhe e shuajti përçarjen...

Jeta në Meke vazhdonte me atë besim politeist, edhe pse aty-këtu kishte hanife. Muhamedi për çdo vit të muajit Ramazan shkonte në shpellën “Hira”, larg njerëzve dhe aty i izoluar thellohej në mendime rreth Krijesit të përgjithshëm.

### **Periudha e Muhamedit a.s. si pejgamber në Meke**

I kishte mbushur të dyzetat, ishte viti 610, ai ishte në shpellën Hira, ishte 27 i muajit Ramazan, kur papritmas i lajmërohet meleku Xhibril, i thotë disa ajete nga fillimi i sures “El Alak”... Pas atij momenti për një kohë nuk i lajmërohet meleku, asaj periudhe i thuhet “fetretul vahji”, ndërprerje e shpalljes, por më vonë i paraqitet sërish me suren “Muddeththir” dhe prej atij momenti urdhërohet të veprojë sipas udhëzimeve të shpallura.

Momentin e parë të fillimit të zbritjes së Kuranit e përmendin tri sure të Kuranit: El Kadr, Ed Duhan dhe El Bekare.

Muhamedit a.s. i shpallej Kurani, ai i thërriste njerëzit në besim të drejtë, i këshillonte për vepra e sjellje të mira, i angazhonte të mësojnë shkrim e lexim dhe të shtojnë diturinë. E para, i beson gruaja e vet Hadixheja, djaloshi i ri i axhës Aliu, shërbëtori Zejd ibn Harithi dhe Ebu Bekri, pari autoritative në Mekë.

Mësimet e Fesë Islame mbaheshin fshehurazi, e për shkollë të parë të mësimave kishin zgjedhur shtëpinë e Erkamit pranë kodrës Safa.

Numri i muslimanëve shtohet, por detyrat fetare nuk guxonin t’i kryenin haptazi, derisa e pranuan Fenë Islame Hamza dhe Omeri, atëherë fillojnë t’i kryejnë në grupe dhe haptazi.

Edhe pse numri i muslimanëve shtohet dita ditës torturat idhujtare



bëheshin për ditë e më të rënda dhe më të padurueshme, prandaj një grup muslimanësh prej dhjetë burrave e katër gra ikin dhe shkojnë në Abisini. Ata ishin emigrantët e parë, e më vonë shkojnë edhe 83 burra e 13 gra.

Muhamedi a.s. dhe muslimanët, të cilët qëndruan në Meke i përballuan me durim të fortë vuajtjet dhe mundimet, por goditja më e rëndë për Muhamedin ishte vdekja e xhaxhait të tij, Ebu Talibit, të cilin e kishte krahun më të fuqishëm për çështjet jashtë shtëpisë, dhe vdekja e bashkëshortes Hadixhesë, e cila ishte burim i paqes dhe i qetësisë shpirtërore në familje, e cila vdes menjëherë pas Ebu Talibit. Atij pikëllimi i bashkohet edhe mossuksesi në Taif, ku banorët e të cilit nuk i pranuan mësimet e Pejgamberit, por Zoti i Madhëruar nuk lejoi që Muhamedi të mbetet i dëshpëruar, dhe ia shpreh përkrahjen e vet konkrete, kur në muajin Rexheb e bart në Kuds dhe e ngren në Miraxh me çka i jep një entuziazëm të fortë për detyrën e mëtejshme. Atë natë bëhen obligim pesë kohët e namazit.

Në kohën kur njerëzit vinin për vizitë në Qabe, Muhamedi a.s. kontaktonte tri vjet rresht me disa banorë nga Jethribi, të cilët pranojnë Fenë Islame dhe iu ofrojnë përkrahje e strehim muslimanëve, që do të shpërnguleshin. Muslimanët shpërngulen në grupe, por edhe individualisht.

### **Muhamedi a.s. pejgamber në Medine**

Në shtator të vitit 622 në muajin Rebiul Evvel shpërngulet edhe Pejgamberi. Së pari arrin në fshatin Kuba, aty qëndron katër ditë, e ndërton xhaminë Kuba dhe pas katër ditësh, më 16 Rebiul evvel, ditën e xhumasë niset për në Medinë dhe në familjen Salem bin Avf ndalet dhe e fal xhumanë e parë. Qyteti nuk quhet më Jethrib, por Medinetun Nebij, e tashti Medinetul Munevveretu, sepse aty është varri i Pejgamberit a.s.

Muhamedi a.s. e vazhdon detyrën në Medinë, i shpallej Kurani që përveç çështjeve të besimit parashtrohet edhe rregulla e dispozita e tjera. Sa ishte në Mekë, si thelb kryesor i udhëzimeve të Kuranit ishte besimi në një të vetmin Zot, në Ditën e Kijametit, në shpërblime e ndëshkime, në barazi ndërmjet njerëzve etj., ishin obligim edhe namazi

e zeqati, e tashiti në Medinë radhiten obligime të tjera, si Ramazani, Haxhi dhe shumë të tjera. Muslimanët edhe kur ishin në Mekë, kur faleshin ktheheshin kah Xhamia Aksa (xhamia e largët), kah Kudsi që është në Jerusalem, por gjithnjë Qaben e merrnin ndërmjet. Tash janë në Medinë, falen drejt Xhamisë Aksa, por Qabeja iu mbetet prapa. Ashtu u falën nja 17 muaj deri kur në muajin Shaban shpallet urdhri prej Zotit të kthehen drejt Qabes, Kible e përjetshme e muslimanëve. Armiqtë idhujtarë në bashkëpunim me jehuditë, nuk i lënë të qetë muslimanët as në Medine. Marrëveshjet e nënshkruara me ta nuk i respektonin, dëmtonin kudo qofshin dhe ku kishin mundësi. Muslimanët nuk ishin të lejuar ende të përdornin fuqinë dhe të luftonin kundër armiqtë. Më vonë Zoti xh. sh. i lejon ta mbrojnë veten dhe lirinë fetare, e nëse është nevoja edhe të luftojnë.

Prej vitit të dytë Hixhri (vit i shpërnguljes) fillojnë të zhvillohen luftëra të njëpasnjëshme. E para në Bedr, vend rreth 150 km larg Medinës. Një vit më vonë në Uhud pranë vetë Medinës. Në vitin e pestë hixhri lufta e Ahzabit ose e Hendekut, e menjëherë pas saj, ajo Beni Kurejdha dhe Beni Mustalik. Në vitin e gjashtë Pejgamberi me 1400 muslimanë përgatitet të shkojë për vizitë në Qabe, por nuk lejohen dhe në vendin e quajtur "Hudejbi" ndërmjet Mekës dhe Xhidës, detyrohen t'i therin kurbanët dhe të kthehen pa hyrë në Mekë. Aty nën hijen e një lisi të gjithë muslimanët, me përjashtim të njërit ia dhanë dorën e betimit Pejgamberit, se me mall e me shpirt do të mbrojnë bashkësinë islame. Ai betim i muslimanëve dhe ai lis përmenden në Kuran në suren "El Fet-h", e cila i shpallet Pejgamberit pas marrëveshjes së Hudejbisë dhe e përgëzon për fitoren e muslimanëve, që do të pasojnë një pas një. Në atë vit e pranojnë Fenë Islame Halid bin Velidi dhe Amr bin Asi. Në vitin tjetër muslimanët vizitojnë Qaben. Në vitin e shtatë h. muslimanët pushtojnë Hajberin, vend- përqendrimi i jehudive. Po në atë vit zhvillohet lufta në Mu'teh me Bizantinët.

Meqë idhujtarët e shkelën marrëveshjen e nënshkruar në Hudejbie, Pejgamberi a.s. i përgatit muslimanët dhe në vitin e tetë e çlirojnë Mekën pa gjakderdhje, kurse kundërshtarët i fal. Menjëherë pas kësaj zhvillohet lufta e Hunejnit. Pas çlirimit të Mekës fiset arabe njëri pas tjetrit e përqafojnë Fenë Islame, për çka flet sureja En Nasru. Pejgamberi kthehet në Medine dhe e cakton Utab bin Usejdin udhëheqës të Mekes.

Lufta e fundit sa ishte Pejgamberi gjallë ishte ajo e Tebukut në vitin nëntë h. Në atë vit Ebu Bekri i udhëheq haxhinjtë për në Qabe, e pas tij dërgohet Aliu që t'ua kumtojë suren "Tevbe-Beraetun", sipas së cilës shkëputen marrëveshjet me idhujtarë dhe prej atij viti jomuslimanëve i ndalohet hyrja në Mekë dhe vizita e Qabes.

Në vitin e dhjetë hixhri 632, Pejgamberi shkon në kohën e haxhit, e kryen detyrën e haxhit, i udhëzon muslimanët me ato këshilla të njohura "Hutbetul Veda". Përderisa ai haxh dhe ajo këshillë ishte e fundit, i thuhet: Haxhi lamtumirës dhe këshilla lamtumirëse. Pejgamberi kthehet në Medinë dhe pas pak kohe kalon në fqinjësi të Zotit Mëshirues në moshën 63 vjeçare, ose në moshën 61 vjeçare e disa muaj të ketij kalendari.

### **Organizimi i jetës gjatë kohës së Pejgamberit a.s.**

Muhamedi a.s. i kishte pranë vetes rreth 42 veta që shkruanin. Përveç shkrimit të Kuranit, disa kishin detyra të posaçme. Aliu shkruante kontratat, marrëveshjet, paqen ose luftën me të huajt. Abdullah bin Erkami u shkruante sunduesve të shteteve dhe i thërriste në Fenë Islame. Muavia u shkruante beduinëve arabë. Zyber bin Avami dhe ibni Salti mbanin evidencën e zeqatit dhe të sadakasë. Bilali ishte drejtor i pasurisë në depo. Ligjërues ishte Kajs ibni Thabiti, e Hasan bin Thabiti ishte poet i Pejgamberit a.s.

Në Medinë për një kohë vepruan ilegalisht hipokritët dhe jehuditë dhe derisa nuk iu kishte shpallur ajo pjesë e Kuranit, e cila i garantoi Muhamedit, se jeta e tij nuk ishte në rrezik prej armiqve, ai përcillej prej disa shokësh si mbrojtje personale (truproje), e që ishin: Abdullah bin Mes'ud, Sad ibni Vekas, Sad ibni Muadh, Ebu Ejjub Ensari, Xhibil-lete bin Amr i shkonte gjithnjë prapa, e Dah-hak bin Sufjani i rrinte pranë. Në dispozicion për çdo nevojë ishin: Rebah bin Esved, Enes bin Maliku dhe Rebia bin Kabi. Omeri ishte mbikëqyrës i tregut në Medinë e Sad bin Vekas i atij në Mekë. Sadi ishte edhe udhëheqës i zbatimit të dispozitave dhe i mbrojtjes e sigurisë. Siraxh Ebu Berde kujdesej për dritën në xhami, e Ummi Mihxheni pastronte xhaminë. Pejgamberi i pat dhënë Hamzait ofiqin Luan i Zotit, Besnik i Umetit Ebu Ubejdeh bin Xherahut, e Shpatë e Zotit Halid bin Velid.

## **Hulefai rashidinët**

Pas Pejgamberit a.s. udhëheqjen e bashkësisë islame e merr Ebu Bekri, pas tij Omeri, mandej Osmani dhe më në fund Aliu. Ata të katërt quhen udhëheqës të njëmendët, të vërtetë. Gjatë kohës së sundimit të tyre, i cili zgjati nja 30 vjet çlirohen: Siria, Palestina, Egjipti, Persia, Afganistani, Azerbajxhani, Jemeni, Emiratet, e më vonë Afrika Veriore dhe Azia Lindore deri në Buhara, Samarkand, Tashkent etj.

*Përmbajtja me emrat e sureve dhe ndarja e tyre në mekase dhe medinase*

	Suretu		
1	Suretul - Fatihah	23	Mekase
2	Suretul - Bekareh	26	Medinase
3	Suretu - Ali imran	73	Medinase
4	Suretun - Nisa	101	Medinase
5	Suretul - Maideh	126	Medinase
6	Suretul - En'am	147	Mekase
7	Suretul - A'raf	170	Mekase
8	Suretul - Enfal	194	Medinase
9	Suretut - Tevbeh	205	Medinase
10	Suretu - Junus	224	Mekase
11	Suretu - Hudë	238	Mekase
12	Suretu - Jusuf	253	Mekase
13	Sureturr - Rra'dë	268	Medinase
14	Suretu - Ibrahim	276	Mekase
15	Suretul - Hixhër	284	Mekase
16	Suretun - Nahl	292	Mekase
17	Suretul - Isra'ë	308	Mekase
18	Suretul - Kehf	322	Mekase
19	Suretu - Merjem	337	Mekase
20	Suretu - Ta Ha	347	Mekase
21	Suretul - Enbija	359	Mekase
22	Suretul - Haxhë	371	Medinase
23	Suretul - Mu'mininun	381	Mekase
24	Suretun - Nur	391	Medinase
25	Suretul - Furkan	401	Mekase
26	Suretush - Shuara'ë	409	Mekase
27	Suretun - Neml	421	Mekase

	Suretu		
28	Suretul - Kasas	431	Mekase
29	Suretul - Ankebut	442	Mekase
30	Sureturr- Rrum	450	Mekase
31	Suretu - Lukman	457	Mekase
32	Suretus-Sexhdeh	462	Mekase
33	Suretul - Ahzabë	466	Medinase
34	Suretu - Sebeë	478	Mekase
35	Suretu - Fatir	486	Mekase
36	Suretu - Ja sin	492	Mekase
37	Suretus - Safat	499	Mekase
38	Suretu - Sad	509	Mekase
39	Suretuz - Zumer	516	Mekase
40	Suretu - Gafir	525	Mekase
41	Suretu - Fussilet	535	Mekase
42	Suretush - Shura	542	Mekase
43	Suretuz - Zuhruf	550	Mekase
44	Suretud - Duhan	557	Mekase
45	Suretul - Xhathijeh	562	Mekase
46	Suretul - Ahkaf	566	Mekase
47	Suretu - Muhamed	571	Medinase
48	Suretul - Fet'h	576	Medinase
49	Suretul - Huxhurat	581	Medinase
50	Suretu - Kaf	585	Mekase
51	Suretudh - Dharijat	589	Mekase
52	Suretut - Tur	593	Mekase
53	Suretun - Nexhëm	596	Mekase
54	Suretul - Kamer	600	Mekase
55	Suretur - Rrahman	605	Medinase
56	Suretul - Vakiah	609	Mekase

	Suretu		
57	Suretul - Hadidë	613	Medinase
58	Suretul - Muxhadeleh	618	Medinase
59	Suretul - Hashr	623	Medinase
60	Suretul - Mumtehineh	627	Medinase
61	Suretus - Saff	630	Mediriase
62	Suretul - Xhumuah	633	Medinase
63	Suretul - Munafikun	635	Medinase
64	Suretut - Tegabun	638	Medinase
65	Suretul - Talakë	640	Medinase
66	Suretul - Tahrim	643	Medinase
67	Suretul - Mulk	646	Mekase
68	Suretul - Kalem	649	Mekase
69	Suretul - Hakkah	653	Mekase
70	Suretul - Mearixhë	656	Mekase
71	Suretu - Nuh	659	Mekase
72	Suretul - Xhinn	662	Mekase
73	Suretul - Muzzemmil	665	Mekase
74	Suretul - Muddeththir	667	Mekase
75	Suretul - Kijameh	671	Mekase
76	Suretul - Insan	673	Medinase
77	Suretul - Murselat	676	Mekase
78	Suretun - Nebeë	679	Mekase
79	Suretun - Naziat	682	Mekase
80	Suretu - Abese	685	Mekase
81	Suretut - Tekvir	687	Mekase
82	Suretul - Infitar	689	Mekase
83	Suretul - Mutaffifin	691	Mekase
84	Suretul - Inshikak	693	Mekase
85	Suretul - Buruxhë	695	Mekase

	Suretu		
86	Suretut - Tarikë	696	Mekase
87	Suretul - Aëla	697	Mekase
88	Suretul - Gashijeh	698	Mekase
89	Suretul - Fexhër	700	Mekase
90	Suretul - Beledë	702	Mekase
91	Suretush - Shems	704	Mekase
92	Suretul - Lejl	705	Mekase
93	Suretud - Duha	707	Mekase
94	Suretul - Inshirah	708	Mekase
95	Suretut - Tin	709	Mekase
96	Suretul - Alakë	710	Mekase
97	Suretul - Kadër	712	Mekase
98	Suretul - Bejjineh	713	Medinase
99	Suretuz - Zelzeleh	715	Medinase
100	Suretul - Adijat	716	Mekase
101	Suretul - Kariah	717	Mekase
102	Suretut - Tekathur	718	Mekase
103	Suretul - Asr	720	Mekase
104	Suretul - Humezeh	721	Mekase
105	Suretul - Fil	722	Mekase
106	Suretu - Kurejsh	723	Mekase
107	Suretul - Maun	724	Mekase
108	Suretul - Kevther	725	Mekase
109	Suretul - Kafirun	726	Mekase
110	Suretun - Nasr	727	Medinase
111	Suretul - Mesedë	728	Mekase
112	Suretul - Ihlas	730	Mekase
113	Suretul - Felekë	731	Mekase
114	Suretun - Nas	732	Mekase